Sal 1 — Hejmar 1

Duşemb 3 Gulan 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

MERHELE

Di jiyîna miletan de merheleyin hene û miletê ko dixwaze bigehe tekûzî û medeniyetê û wan li xwe bike, jê ra divêt bide reya wan merhelan û bi wan ra derbas bibe.

Gelo miletê Kurd daye pey wan merhelan û heke daye îro gihaştiye kêjanê.

Delêletên heno ko miletê me berê xwe daye vê reyê û bi gavine giran, bi gavine giraniyê tê re diçe.

Heye ko hon bibêjin ji miletê me re, ji miletekî bişûndemayî re, ne g a v i n e giraniyê lê gavên çargaviyê gerek in, da ko ew xwe di ser marhelan re zer bike û rojkê berî rojekê xwe bigehêne miletên ko di vê bezê de, jê derketine û ew bi şûn de hiştine û ji ber vê bişûndemayînê miletê me bindestiya wan dike û em bûne rajorên wî. Heke we holê got em jî bi we re ne. Lê ev, tiştê gerek e û tiştê gerek xwerû daxwaz e; û ne tiştê destxistî ye.

DAXWAZ Û TIŞTÊ HAZIR

Belê daxwaz ev e, lê tiştê hazir û mewcûd bi awakî din e û silaw li sifra hazir e. Berî sê sed salî Ehmedê Xanî nav di miletê xwe dida û digot:

Enwa'i milel xudan kitêb in
Kurmanc bi tenê di bê hesêb in.

Herçî Evdilqadirê Koyî, di pey Xanî re û berî 50-60 salî, gava temaşa dinyayê dikir û didît ko her tiştên dinyayê guhêrîne û ji xwendinê re jî awayine nû çêbûne û bi tenê, bi xwendina medresan berê Kurdan naçe şerî; dinalî û digot:

Le dewrî ême roman û cerîde
Egerçi meqsed e zimanî baw e.

Belê Xanî digot «Bixwînin»; Koyî li gora wextê xwe, bi ser ve zêde dikir û digot: «Bi awayê nû bixwînin». Lê me ne xwend, gelo çire? Ji ber ko mezin û bîrewerên kurdan menfehetên xwe ên şexsî di ser menfeheta milet re girtine; ev miletê belengaz wek kerîkî pez dane ber xwe, ew dotine, ji şîrê wî rûn û mast û penîr, ji hiriya wî xeftanine teylesan çêkirine. Xwedê gunehên wan bixefirîne. Tiştê ko yar û mezinên me kiriye ev e. Lê rojekê derba neyaran em hişyar kirin. Bi vê derbê me bîra her tiştî bir. Me zanî ko xweseriya me, di zimanê me de ye û em bi tenê bi hînbûna xwendin û nivîsandina zimanê xwe û bi parastina wî, di civata miletan de, wek miletekî xweser dikarin bijîn û payedar bibin. An ne em ji dara heyîna miletên çarnikar re dibin xuşkî, di rayên wî de digerin û wê xurt dikin. Ji ber ko em bi xesletên xwe ên tebîî ji wan xurtir, zeximtir û paqijtir in. Şûr bi qenciya folayê xwe dibire û diçirise. Lê fola tê de winda ye; nav navê şûr û yê xwediyê wî ye.

Belê, me her tişt bîr biriye û îro gava em li hev digehin hev, bi ax û nalîn, ji hev û du re dibêjin:

«Bavo! li dinyayê ji me kêmtir kes ne maye. Heçî milet hene tev de bûne dewlet û hikûmet, xudan kitêb û dibistan. Bi tenê em, miletê kurd; bi şûn da mane; reben, feqîr, nezan, belengaz, di destên xelkê de lehîstok. Xelkê hevsara me kiriye destê xwe, li gora kêf û menfeheta xwe berê me jî bakur dide nîvro, ji roavê dide rohelê. Ji lewre divêt em jî bixebitin xelkê xwe hînî xwendin û nivîsandinê bikin, vî miletê belengaz ji tarîtiyê xelas bikin, berê wî bidin tav û ronahiyê.

Li ser vê gotinê jî em yek in. Lê . . .

KIRIN Û GOTIN:

Lebelê, ji ber ko kirin û gotin ne birayên hev in, di dema kirinê de; destekî xedar me ji hev dike. Wextê gotinê ye. Em sed peyan in. Di gotinê de em ji hev derdikevin. (li rûpela diwemîn binêrin)

FRENSA U CIVATA MILETAN

Frensê xwe ji civata Miletan bisûnda ne kişandiye.

Londre —: A. F. I. Sermiyanê Frensa Şerevanî General De Gol bi navê xwe û li ser Zimanê General Jîro, ji civata Miletan re, li Jenevê da zanîn ko Frensê xwe ji vê Civatê bi şûnda ne kişandiye û mîna berê lebata civata Miletan e.

BOMBARDIMANA ESSENÊ

Stokholm:— R. Rêwingiyên ko bajarê Essenê, piştî bombardimanên refên brîtanî bi çavê xwe dîtine, qise dikin û dibêjin: Essen ew şaristana elemanî a mezin, êdi ne bajar lê kavil û xerabezarek e, û xesarên ko gihane wî, ji yên ko berî bi sê salan giha bûn Londrê, bi deh caran bêtir in.

Elemana di nav avahiyên febrîqan de dîwarine stûr çêkiri bûn, da ko der dema bombardimanan, avahî hemî bi hev re me kevin perîşaniyê; le belê ew bedenên stûr, di bin xurtiya teqandina bombeyine mezin, her yekê ji wan dû hezar û çar hezar kîlo giran, mîna pelên daran weşiyane, Îro ji karxaneyên Essenê ên mezin û bilind, bi şûndemayî binyadên dîwaran û kavil û xirban e.

Ev mehek e di Essenê de kar û xebat sekiniye. Kes na şixule û nîvê xelken vê şaristanê, dev ji mal û milkê xwe ji kar û destxetên xwe berdane û ketine riya mihaciriyê. Bombayên brîtanî koka her du stasyonên Essenê jî rakirine.

Piştî bombardimana vî bajarî, bi tometa anîna talanê xelkê 4 xebatkerên elemanî û pênc ji yên biyanî, hatine bi dar ve kirin. Du rencberên elemanî yên ko çavtirsiyandî bû bûn û ne dixwestin dest bi paqijqirina xirbeyan bikin hatine mirandin.

Ji dikanên vî bajarî 500 heb hilweşiyane û zad û zixîreyên tê de xira bûne. Niho di Essenê de ji esker û peyayên ko bi emrê hikumetê avahiyên xesarditî hildiweşînin û dikin ava bikin pê ve kes ne maye.

CIHABA BRITANYA MEZIN

Londre —: R. Hikûmeta Brîtanî duhî bi avakî resmî da zanîn: Li gora raporên ko digehin hikûmeta Brîtanya Mezin, eleman haziriya xwe dikin û di eniya Şerê Rûsî de, bi gazên jehrîn emel bikin. Heke elemana ev tişt kir, diwê ew bizanin ko hervekî serekwezîrê britanî Mr. Çorcil elam da bû, qiwetên Hevalbenda di bombardimanên qerargehên eskerî, merkezên febriqeyên çek û posatên şerî û bender û hejagehan de û hema, bi vê gazê dê emel bikin.

Ordiya azahi û serbestiyê

Cezayir.—: A. F. I. Radyoa Cezayirê duhî êvarê elam dida:

Leşkerên frensezî yên Ordiya Azahî û serbestiyê a mezin berê xwe daye Tûnis û Bizertê û pêş ve dikeve. Yekîniyên dijmina ê dawîn wextekî nîzing de, ji erdê Efriqayê dê bêne qewirandin. Armanca yekemîn Ewripa ye. Hevalbenda nîzîkî Ewripayê dibin û ala felat û serbestiyê bi xwe re tînin.

DESTGEHÊN EMERÎQANÎ 1265 WAPOR ÇÊKIRINE

Nû-York—R: Destgehen emerîqanî ji destpêka şerî û heta niha 1265 waporên bar û eskerkêş çêkirine.

Londre—R: Refên brîtanî bê etlahî dirêjî erdê germanistanê dikin û bajarên elemanî ên têr destgeh û febrîqan didin ber bomban û li hêjagehên eskerî dixin.

Di nav wan rejên dawin de, 600 bombeavêjên brîtanî dirêjî karxaneyên Skodayê kirine û 150,000 kîlo bombe avêtine wan febriqan yên ko li ser hisabê elemana tang, topên mezin, gule, otomobîlên zirhkirî, balafir û motorên gir û hûr çê dikin. Di febrîkêyên Skodayê de 55,000 peya dixebitin.

D U R I K

Dûrikên li ber tenbûrê

MAM DELALÊ

Çi şikefta dev mezinê
Jê reviya refek jinê
Çavê min li a mezinê.

Çi şikefta dev li hewa
Jê firiya refek kewa
Çavê min li a bedewa.

Çi şikefta dev biçûk e
Jê firiya refek bûk e
Çavê min li a biçûk e.

Sibe bû, min karek ne kir
Destê lêwik qipçe kir
Sê siwara xuyayî kir

Min go siwarino hon kî ne?
Go xwakê em xerîbî ne
Xwakê em rêwî ne.

D I L O

Lo dilo! Hey lo dilo!
Xelkê me çû bûn çilo
Dinya hemî zewicî
Ez û gewrê man wilo.

Sîng û berê te gewr in
Mîna dimis û firo
Li ser destê xwe kiro
Mîrê Bota re biro.

Lo dilo! Hey lo dilo!
Agir ket sênca reza
Keti bû bexcê gula
Ezê biçeplê te bigrim
Bavêjim taxa fila.

E D L Ê

Edlê rabe sibe ye
Dengê dîkan çebe ye
Çax, çaxê min û te ye
Çaxê nimêja te ye

Hey lê, gidyê Edlayê
Bê sozê, sozwindayê
Malê dinyê hindikê
Qelena gewra min nayê

Sibe bû, dîka qîr kir
Cotkariya nîr li pî kir
Rêka şkeftê d' nîvî kir
Sînga gewrê sipî kir.

Heylê gidiyê Edlayê
Min sozek bi te re dayê
Ez tu car na dim terkayê
Heta bi axa merzela
Heta bi kêlê kevirê
Bi şingîna bêrê hesinî

Mala Edlê li neqebê
Lê hat bakî xezebê
Kul li Edlê giran bû
Da ser derdê kezebê

Mala Edlê li jor e
Dergûşê lor e lor e
Hêvî ma rebê jor e
Ezê bi çeplê te bigrim
Bavêm welatê jor e.

Dê Edlê! rabe, rabe
Dil ketîçare nabe
Kes li malê tu ne ye
Kêf, kêfa min û te ye!

MAMIK: Av e, ne av e, marê mirî di nav e, teyrê zêrîn hindav e. Qesra spî bê derî.

DEMA DAWIN

Londre—R: Emîraliya brîtanî dide zanîn: Noqavên brîtanî di Behra Spî de ji nû ve 21 vaporên Mihwerê bin av kirine; û xesar gihandine heft hebên din.

Londre—R: Refên Brîtanî torpîl reşandine behrên dijminan.

Londre—R: Di eniya şerê Tûnisê de pêşveçûna leşkerên hevalbendan dom dike: her çend jî qiwetên Mihwerê berêrî;an dikin.

DI ENIYA TUNISÊ DE

Londre : — R. Di eniya Tûnisê de qiwetên, Mihwerê şerên xwe ên dawîn dikin; şerine bê hêvî û niyaz. Ordiyên Brîtanî, leşkerên frensîzî û baskordiya emerîqanî a diwemîn di tevayiya qadên şerî de zora xwe didin qiwetên Mihwerê.

Nû-Delhî— R: Di eniya şerê Arakanê de topçiyên her du aliyan li hev û du xistine. Qiwetên brîtanî û japonî gelek caran dirêjî hev û du kirine, lê rewişa eskerî ne guheriye.

SERFERMANDARIYA SOVYETI DIDE ZANIN

Moskû:— A.F.I. Danezana sovyetî a nîvê şevê elam dide: di tevayiya qadên şerî de rewîşa eskerî bi awakî hêja ne guheriye. Qiwetên me di Behra-Reş de, waporeke elemanî a barkêş xeriqandiye.

Refên me di eniya şerî de 5 tangên elemanî şkênandine, û 30 qamyon tejî esker an çek û posat dagirtî xira, 3 depocebilxane berhewa û 15 betariye top lal kirine.

Di erdê Kuban, Rostov, Balaklaia û di eniya roa vayî de, leşkerên me zehf eper û asegehên elemana vegirtine û xesarine dijwar gihandine wan.

GENERAL EIZENHOWER

Londre— R. General Eizenhower di civana rojnamevanan de gotiye ko noqavên brîtanî û yên hevalbendan di Behra Spî de, milyonek ton waporên neyaran bin av kirine.

MERHELE

2

Ştexalî li ser «divêtê»ye. Divêt holê bikin; divêt holê bêtê çêkirin. Ji vî sedî her yek ji ê din xurtir û zeximtir e. Wextê kirinê ye. Ji wî sed peyayî ancax deh peya mane. Ma çire?

Niho ezê rê bidim peyayên ko ji kirinê xwe dane paş. Ew du sebeban şanî me didin û dibêjin:

1— Tu tişt ji min nayê, ma xwendina min jî çi ye ko ez bikarim bi kêr bêm . . .

2— Ma tu nabînî, herkes neyarê kurd e. Tukes arîkariya me nake. Siyaseta dewletên ewropayî ên mezin hero bi awakî ye. Ji bo xatirê miletên din rûyê xwe ji me badane.

Ji aliyê kirdê ve, di van gotinan de ti;tên rast; heqîqetine eşkere hene. Lê ev tişt nikarin me ji xebata xwe a edebî bi şûn da bihêlin.

Niho em li wan vedigerînin û dibêjin: Di xebata me ya îro de heçî divê û di xwe re dibîne dikare bi kêr bê. Çawan?

Bi hînbûn û hînkirina elfabeya me. Yê ko bi sih û yek tîpên kurdî dizane, ew kes mamosteyek e. Ji xwe ti;tê ko îro ji me re divêtin mamoste ne, mamosteyên gerok yên ko tîpên me di nav milet de belav dikin, xelkê hînî xwendin û nivîsandinê dikin.

3— Rast e ko siyaseta dewletên mezin hero bi awakî ye û gelek caran ew siyaset ne bi daxwaza me ve ye. Bivê nevê ew siyaset bi me re biwa karê me gelek hêsanîtir dibû û wî karî zûka fêkiyê xwe dida. Lê rexma ko ew siyaset ne bi me re ye, wê siyasetê tucaran xwendin û nivîsandina zimanê me bend ne kiriye. Heye ko nimînendeyên wan dewletan nav di me dane û gotine: Bixwînin û xelkê xwe bi xwendin bidin.

Heke em li hêviya arîkariya dewletan mane Xwedê dizane ew arîkarî kengê têt. Heye ko yekcar nayê. Ji lewre û herwekî medheloké gotiye. Şêr bi lepê xwe, Şêx Adî nayê hawara te.

Herçî merhela ko em îro tê de ne, merhela «a» û «bê» ye. Lê heke me dil kir, em di vê merhelê re zû dikarin derbas bibin. Ji ber ko hînbûna a û beyên me, ji mehekê bêtir najo.

XWENDEVANÊN DELAL halê me kurdmancan ev e. Û êdî suc [ne] yê beg û şêx û axaleran, lê yê mineweran e. Ji lewre em gazindên xwe ji wan dikin. Herçî beg û axeler heke ew bixwazin jî li ber xebata mineweran rabin, nema ji wan têt. Ji xwe birekî wan hevalên mineweran in û bi wan re li hişyariya milet dixebitin.

Mîna Mela Enwerê ko li Amediyê sûxteyên xwe hînî tîpên kurdî dike.

Celadet Alî BEDIR-KHAN

REŞBELEK

— Ji xortên Cezîrê re —

Gerçî ez dûrî we me, îro, erê..
Lê bi dil ez ba we me, mîna berê.

Hûn dizanin ez ji bo çi dûr ketim,
Herçî zana dizane vê xeberê.

Ez evînê şekirê Şamê ne bûm,
Lê ji ber jana ku dabû cegerê.

Ez hevalê we me, ger dûrî we bim,
Para min bêtir dibe ji kederê.

Yek roja ku min bi wer' derbas dikir,
Ne dianî bîra min salê herê.

Yek nêrîna Mêrdîn û Burca belek,
Bi Xwedê nadim bi «eswed hecer» ê.

Neynûka yekî ji we na guhêr im,
Bi hezar «Zêd» û bi hezar «Ûmer» ê

Ez glî û gazinan ji kê bikim?
Nijdevanê me bû bûn swarê kerê,

Lê bizanin rojeke min jî heye,
Qelema niştir ji kalan ê derê.

Hingî hîsab û kitab têtê kirin
Ji cewrên wê dêlika derbederê.

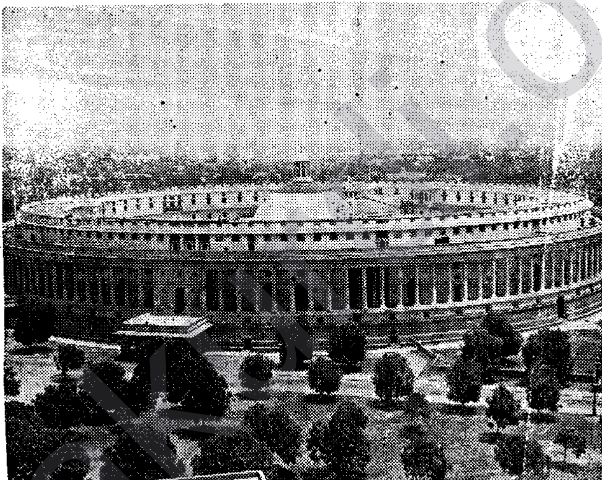
18-3-943 QEDRÎ-CAN

MIREKA CIHANE

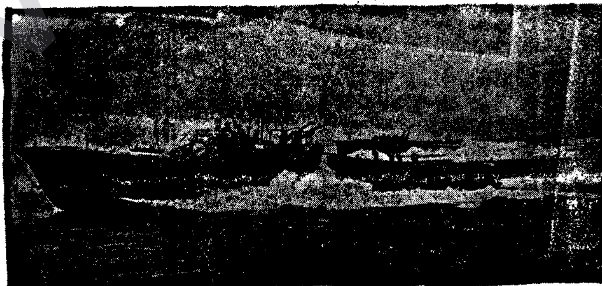
MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

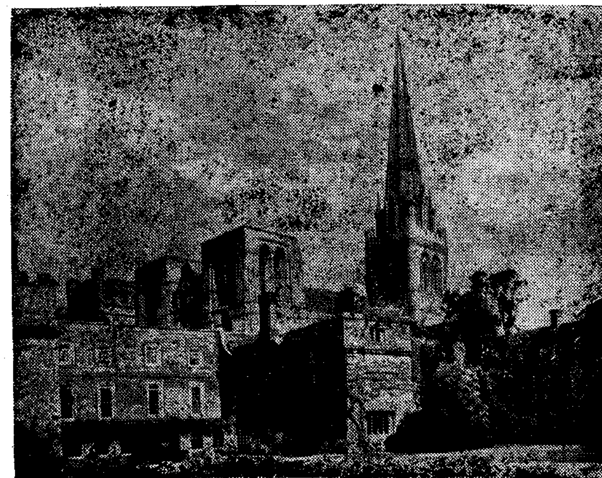
MAREŞAL JOFIR WAPREKE FRENSIZÎ
Yekînike mezin ji stola Frensa Serevanî a bar û eskerkêş.

QESRA HIKÛMETÊ LI NÛ-DELHIYÊ
Ji bergehên Şaristana Nû-Delhiyê- axa Hindistanê — Ev qesra çeleng û spehî çîredestê qesirbendê ingilîzî ê mezin Sir Edwin Lutyens e

VEDETÊN EMERIQANÎ EN TORPILAVEJ
Ev gemiyên biçûk ji bona waporên neyaran talukeke mezin in; ko torpîleke wan rast bi rast li armencê ketiye; ev derb besî binavbûna waporekê ye

IBADETGEHEK JI YÊN INGILISTANÊ
Ibadetgehek ji yên erdê Ingilistanê. Avahiyên erdê Brîtanya Mezin, avahiyine stûr û qaim in; kubarî û bedewiya wan bi nav û deng e

IMP. LE MIROIR D'ORIENT - BEYROUTH

1ère ANNEE — LUNDI 3 MAI 1943 — NUMERO 1

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet Place des Canons Tél.. 74 04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

ROJA NÛ (Le Jour Nouveau)

Roja Nû ! le Jour Nouveau !

Ce titre à lui seul est un programme qui emprunte à la période de l'année qui le voit naître son caractère et ses promesses.

Ce quotidien voit, en effet, le jour à l'époque printanière où les germes des plantes prennent une vie nouvelle, où le cœur de l'homme s'ouvre à l'espoir, où la pensée sent se renouveler ses forces créatrices.

A quoi vise, en effet, cette publication ? A former le peuple Kurde en lui donnant des nouvelles venues des diverses parties du monde. A mettre à portée de la masse kurde les trésors d'une littérature qui n'a pas attendu à aujourd'hui pour traduire la magnifique énergie de tempéraments entiers s'exprimant à la fois dans l'amour et dans la guerre.

Depuis quatre siècles déjà la littérature kurde a servi d'instrument à toute une pléiade de poètes classiques parmi lesquels les noms de Melayê Djezîrî, Ahmedê Khanî, Siyehpouche et Akhayok sont restés les plus célèbres et les plus vivants.

Mais ce lyrisme vigoureux qu'exprimait la langue écrite restait en grande partie la chasse gardée d'une élite cultivée dont l'entrée demeurait interdite à la masse illetrée.

Et comme d'autre part un grand peuple à la pensée vigoureuse aux sentiments virils ne peut pas se passer de littérature, le peuple versa le trop plein de son âme dans un folklore d'une richesse dont les «Textes Kurdes» traduits par Mr. LESCOT et publiés par les soins de l'Institut français de Damas, peuvent seuls donner une idée à ceux qui n'ont pas l'avantage d'en connaître la langue.

C'est la tradition orale qui a permis a ces poèmes en vers libres de parvenir jusqu'à nous.

Nés dans le peuple et non écrits, ces poèmes ont gagné en profondeur et en vigueur le développement qu'ils ne pouvaient atteindre en surface.

Moins connus, ils restèrent plus purs et ne subirent pas les influences arabes et iraniennes qui dans une certaine mesure altérèrent les oeuvres classiques écrites en caractères arabes.

Ils traduisent ainsi plus exactement et plus sûrement l'âme même du peuple. De là outre leur incontestable valeur esthétique, l'intérêt historique, psychologique et pratique qu'ils présentent.

A l'époque moderne, cependant, où la force de la transmission orale fléchit sous le poids du papier imprimé, il convenait, si l'on voulait que ces joyaux demeurassent, d'enchâsser pour les siècles à venir, le verbe sonore dans l'écrit qui le fixe.

C'est ce que comprirent les Emirs Bedir Khan qui conscients des nécessités modernes et pour atteindre plus facilement leur but décidèrent en 1919 de choisir pour traduire leur langue un alphabet latin.

Ils ne faisaient ainsi que se conformer à l'évolution historique des langues aryennes dont le kurde est un rameau au même titre que les langues latines, slaves ou germaniques.

Ils faisaient plus encore. Ils mettaient à portée de la masse un véhicule littéraire qui pouvait servir à sa formation et à son développement en conformité avec les nécessités du siècle.

Vrais chefs en cela, restés dans la meilleure des traditions aristocratiques, ils ne pensaient pas qu'une élite cultivée dût vivre repliée sur elle-même en faisant abstraction des sentiments et de l'existence de la masse qui l'entoure.

Le chef doit conduire: il doit donc s'efforcer de faire comprendre à ceux qui le suivent ce qu'il convient de faire.

Et si de tous temps la place des chefs fut en tête des troupes dans le fracas des batailles, elle est aussi et plus encore peut être en tête des mouvements de pensée susceptibles de conduire l'humanité vers plus de bonté, plus de justice et plus de vérité.

RENÉ BOISSEAU

Les DEPECHES de la NUIT

Londres 3 (R) — La première Armée Britannique a réalisé une nouvelle avance de plusieurs kilomètres le long de la route de Tebourba. La bataille fait rage en ce moment pour la possession définitive du Djebel Bou Aoukaz.

Au sud de Mejez el Bab les troupes britanniques ont repoussé 3 contre-attaques allemandes. L'ennemi continue à subir la pression des forces alliées qui ne laissent aucun répit.

Moscou 3 A.F.I.—Le Communiqué de minuit déclare que 281 avions allemands ont été détruits en combats aériens au cours de la semaine qui vient de s'écouler. Les pertes soviétiques durant cette même période se sont élevées à 106 appareils.

Des unités de surface soviétiques ont coulé un transport ennemi dans la mer de Barentz.

Le Communiqué ajoute que dans la région de Novorossisk, les Allemands ont déclenché, il y a quelques jours, une offensive vigoureuse à l'aide d'effectifs considérables. Protégés par leur aviation, les Allemands ont attaqué 6 jours durant, s'efforçant de briser la résistance des Russes. Tous les assauts ennemis ont été repoussés et de lourdes pertes ont été infligées aux troupes allemandes et roumaines. Plus de 7.000 soldats et officiers ennemis ont été tués; 25 tanks et autos-blindées ont été incendiées, L'ennemi, épuisé par ces tentatives a renoncé à l'attaque.

Sur le front central, les Russes ont liquidé plusieurs détachements de reconnaissances ennemis.

A l'ouest de Rostov, échange de tirs d'artillerie.

Londres 3 R,—Des bombardiers lourds américains ont attaqué dans la journée de Samedi le port de St.-Nazaire. Plusieurs avions ennemis ont été abattus au cours de cette opération qui s'est déroulée dans de mauvaises conditions atmosphériques. 7 bombardiers sont manquants.

Washington 3 (R)— Le Département de la Marine communique que les sous-marins américains patrouillant dans le Pacifique ont coulé jusqu'ici plus de 125,000 tonnes ds bateaux japonais, depuis le commencement de la guerre,

Washington 3 (R) — Le Département de la Marine communique que l'aviation américaine a bombardé les positions japonaises à Munda dans le secteur central des Iles Salomon.

Dans le secteur nord du Pacifique deux attaques ont été effectuées contre les positions japonaises de Kiska.

Nouvelle Delhi, 3 (R)— Le Q. G. américain annonce que l'aviation américaine a bombardé l'aérodrome japanais de Pagoda, au sud de Rangoon. Des coups directs ont été observés sur les pistes d'envol.

D'autres formations de bombardiers américains ont attaqués des installations ferroviaires ennemies dans la région de Mandalay,

Stockholm, 3 (R)— Le général Jani, Commandant en Chef des troupes hongroises a déclaré officiellement que les forces hongroises se concentreraient sur la défense de leurs frontières nationales et ne prendraient plus longtemps part aux opérations sur le front de l'est.

Alger 3 (R)— Radio-Alger annonce que les unités de la 2ème Armée Américaine opérant dans le secteur nord de la Tunisie ont atteint un point situé à 20 kms. de Mateur.

LE NOUVEAU PORTE-AVIONS BRITANNIQUE L'«INDOMITABLE»

Londres.— A.F.I. On vient de publier des précisions sur le nouveau porte-avions britannique l'«Indomitable», qui appartient à la classe de «l'Illustrious». Il jauge 23 milles tonnes et transporte des escadrilles de bombardiers-torpilleurs, des appareils de reconnaissance et les *Spitfires* destinés à la mer.

On ne dit pas combien l'«Indomitable» peut transporter d'appareils, mais il est plus grand que l'«Ark Royal» qui pouvait en prendre un maximum de 60. L'«Indomitable» a un armement défensif de 16 pièces de 4 pouces et demi et de nombreuses pièces de plus petit calibres,

Ce navire a déjà participé à de nombreuses actions, notamment il a transporté à Ceylan les *Hurricanes* qui étaient anxieusement attendus pour cette île qui s'attendait à un débarquement japonais. Les *Hurricanes* arrivèrent à temps et les avions japonais qui devaient frayer la voie aux troupes d'invasion furent taillés en pièces.

C'est en août dernier que l'équipage de l'«Indomitable» entra pour la première fois en action, pendant la bataille que livra le convoi qui transporta à Malte du Ravitaillement de la plus haute importance. Le pavillon du vice-amiral Lyster flotte sur l'Indomitable». Celui-ci est le pionnier du mouvement en faveur de l'emploi d'appareils à grande vitesse sur les porte-avions. Des appareils spéciaux permettant l'atterissage de ces avions ont dû être construits pour cela.

VISAGE DE LA FRANCE

Peu de noms de pays évoquent pour les hommes du monde entier une silhouette aussi précise que celle de la France: peu d'ensembles politiques, intellectuels et moraux correspondent à ce que l'on appelle une nation sont aussi profondément enracinés dans un cadre aussi stable.

Les Grecs avaient déjà été frappés de l'unité géographique de cette partie de l'Europe et César assignait en gros à la Gaule les limites de la France de toujours.

Le principal caractère de la géographie physique de la France c'est LA MESURE. Tout y paraît être à la taille de l'homme; 550.000 km2 au lieu des 20.000.000 de km2 de l'URSS; une forme hexagonale qui fait qu'aucun point n'est à 500 kms. du centre et qui réduit au minimum la longueur des frontières; des terres situées de part et d'autre du 45° et frappées de plein fouet par les courants chauds de l'Atlantique, ce qui fait que la Gironde ne gèle jamais à la lattitude de Québec; une longue façade maritime sur les deux mers qui successivement, et depuis la percée de Suez simultanément, ont été les plus grands centres de civilisation et de circulation du Globe, des frontières limitées par les montagnes sauf malheureusement au Nord-Ouest où, comme le dit le Général de Gaulle «Se trouve l'infirmité séculaire de la Patrie». A l'intérieur de l'hexagone une heureuse répartition des plaines et des montagnes avec le magnifique château d'eau du Massif Central facilement pénétrable et, aujourd'hui, distributeur d'énergie électrique. Pas de fleuves géants mais des cours d'eau domestiques, aux colères rares comparées à celles des fleuves chinois.

Mais si le premier caractère de la France est la MESURE, le second en est bien la VARIÉTÉ. Les combinaisons du relief, du climat et de l'hydrographie ont créé une multitude de pays qui se suffisaient à peu près eux-mêmes, ce qui explique la persistance d'un régionalisme puissant. Cela eût pu être un danger, la France aurait pu rester compartimentée comme la Grèce ancienne. Mais partout se trouvent des voies faciles de circulation générale qui ont empêché dès l'origine les pays de s'attarder dans l'isolement: L'Andorre, le Luxembourg et Monaco sont excentriques, l'autonomisme breton est un amusement d'intellectuels.

A cette terre, à leur mesure, des hommes venus de partout appartenant à toutes les races ont incorporé une prodigieuse quantité de travail. Ils ont défriché les forêts, endigué les fleuves, amélioré le sol; remué pendant 2000 ans tout ce qui était labourable. Peu de terres ont été aussi HUMANISÉES et, en faisant le bilan des avantages naturels de toutes sortes de la France, en admirant la réussite de la collaboration des hommes et du sol, un écrivain allemand s'écriait "Dieu est il Français?"

E. B.

LA PRESSE KURDE

«Roja Nû», quotidien kurde... En lisant cette manchette, beaucoup penseront se trouver en présence d'une curiosité, dont la possession ferait le bonheur d'un bibliophile: le premier numéro du premier journal kurde. Qu'ils se détrompent. Le passé de la presse kurde est déjà long; elle pourra, dans quatre ans, fêter le cinquantième anniversaire de sa fondation.

En 1897, Midhat beg Bedir Khan inaugurait au Caire la publication de son «Kurdistan», que son frère, Abderrahman beg poursuivit plus tard, d'abord en Egypte, puis en Suisse, à Londres, et à Folkestone. Lors de la proclamation de la Constitution de 1908, «Kurdistan» reparut à Stamboul même, sous la direction de Souraya beg, neveu d'Abderrahman, mais durant très peu de temps.

Par la suite, à partir de 1912, le «Hêvi», qui groupait les étudiants kurdes de Constantinople, édita une revue mensuelle, «Roja Kurd» (Le Soleil Kurde), qui abandonna bientôt son premier titre pour celui de «Hetawê Kurd». Enfin en 1914, les missionnaires protestants d'Ourmia créèrent un nouveau périodique, «Kurdistan»' qui n'eut qu'une durée éphémère.

La guerre mit pour quelques temps, un frein à cette activité littéraire, mais le mouvement était lancé. Dès 1916-17, Souraya beg Bedir Khan, reprenait, sous le pseudonyme de Ahmad Azizi, la publication au Caire du journal «Kurdistan».. En 1919, le retour de la paix et l'espoir de l'indépendance encouragèrent les intellectuels à se remettre à l'oeuvre. A Stamboul même, quelques uns d'entre eux entreprirent la rédaction d'un hebdomadaire, «Jîn» (La Vie) qui, bien que de langue turque, travailla, durant quelques mois, à diffuser l'idée nationale kurde. Les éditeurs de «Jîn» commencèrent en outre l'édition d'une série de suppléments littéraires; ils dûrent malheureusement, s'arrêter au premier volume. Cette plaquette, qui n'était autre que le «Memozîn» de Xanî, l'épopée nationale kurde, fut saisie par les autorités; il n'en subsiste actuellement que quelques rares exemplaires, sauvés de la destruction.

L'avènement du mandat britannique en Iraq permit à la presse kurde de s'épanouir à peu près librement dans les provinces de dialecte Sorani. A Suleimaniyé, à Kirkouk, à Rawandouz, à Arbil, et même à Bagdad, se fondèrent, entre 1920 et 1930, une quinzaine de journaux et de revues dont nous ne citerons que les principaux: «Pêşkewtin» (Le progrès, Suleymaniyé, 1920-22), le premier en date, «Bang ê Kurdistan» (L'Appel du Kurdistan, Suleymaniyé, 1922); «Bang ê Haq» (l'appel de la vérité; Suleymaniyé, 1923), journal officiel de Şêx Mehmûd, durant sa royauté passagère; «Jiyanewe» (La ressurrection), qui devint un peu plus tard «Jiyan», tout court (La Vie), journal officiel de la municipalité de Suleymaniyé, dont le premier numéro date de 1924, et qui continue encore à paraître; «Zar ê Kurmancî» (La langue Kurde, revue littéraire, Rawandouz, 1926-32); «Diyariy ê Kurdistan (1925-6, Bagdad). On trouvera une liste complète de ces périodiques dans l'article de C. J. Edmonds, «A biliography of Southern Kurdish, 1920-1936 (Journal of the Royal Asian Society, 1937, pp. 487-97). Enfin, un groupe d'intellectuels imprime, depuis 1939, à Bagdad, une excellente revue, «Gelavêj» qui, grâce à sa tenue littéraire est certainement l'une des plus intéressantes de tout le Proche Orient.

* * *

Bien que ce soit en Iraq que la presse kurde ait trouvé le terrain le plus favorable à son développement, les périodiques qui paraissent dans ce pays ne semblent pas appelés à avoir, dans l'avenir, le même rayonnement que ceux qui s'éditent actuellement à Erivan, et surtout à Damas.

En effet, les Kurdes de Suleymaniyé sont restés, pour différentes raisons politiques et religieuses, fidèles aux caractères arabes, qui s'adaptent très mal à leur langue. Leurs compatriotes d'Arménie Soviétique et de Syrie ont adopté, en 1929 et en 1933, respectivement des systèmes graphiques plus modernes. Celui qu'ont imaginé les Kurdes de Russie est une transcription assez compliquée dans laquelle voisinent des caractères latins, arméniens et russes, mais qui tend à s'assouplir par l'usage. Purement latin, l'alphabet employé en Syrie est d'un maniement beaucoup plus commode; sa diffusion, chaque jour plus grande dans toutes les classes sociales, fait prévoir qu'il l'emportera définitivement, et à brève échéance.

A Erivan paraît, depuis 1929, «Riya Taze» (La Voie Nouvelle), quotidien d'information, contenant parfois des articles littéraires. Il n'a pas encore franchi les frontières de l'U.R.S.S.

A Damas, de 1933 à 1935, fut publiée la première série de «Hawar», d'abord simultanément en caractères latins et arabes, puis uniquement en caractères latins. Après une interruption de six ans, la revue vit de nouveau le jour en 1941. Son cinquante-quatrième numéro se trouve actuellement sous presse. La collection complète de «Hawar» constitue un incomparable instrument de travail pour quiconque s'intéresse au Kurdistan. Elle renferme en Kurde et en Français, la plus riche documentation littéraire, linguistique et historique qui ait encore été publiée sur ce pays. Elle permet en outre de suivre pas à pas l'évolution et les progrès de la jeune école littéraire kurde, grâce aux nouvelles de Bişarê Segman, de Qadrîcan, de Nûredin, aux poèmes de Cegerxwîn, de Hişyar, d'Osman Sebrî, de Ehmed ê Botî, et aux articles de Slêmanê Ferho ou de Dilawer Çarpîne, sans oublier le «Tefsir» du Docteur Kamuran Bedir Xan, aussi subtil théologien qu'excellent écrivain.

Depuis 1942, «Hawar» possède un supplément illustré, «Ronahî» (La Lumière), dont le succès ne cesse de s'accroître, tant en Iraq qu'en Syrie.

Souhaitons à «Roja Nû», troisième périodique Kurde en caractères latins (en «lettres kurdes», disent les Kurdes), longue vie et pareille fortune.

ROGER LESCOT

POEME KURDE

Traduit en vers Libres

LA SECONDE

Comme les gouttes
D'une pluie torrentielle
Tombent les secondes
Et le fleuve de l'heure monte
Les jours vagabonds
Envahissent, inondent
Les plateaux
Des mois et des années.

***

La flamme terrible de la seconde
Brûla le corps des siècles
La cendre de cet autodafé
Couvre les pâles pages de l'histoire
Comme une légende et ses fées.

***

La fumée monte vers le ciel,
Vers le pays des étoiles;
La porte du soleil s'ouvre
Après l'orage,
On voit sur la terre sèche
Les sillons
Où passa le géant des âges.

DR. BEDIR KHAN

PROVERBES KURDES

Rien n'est plus faible que l'herbe, pourtant elle ne reste pas sous les pierres.

Longue route vaut mieux que tombeau profond,

«C'est à dire: les entreprises dangereuses sont préférables à l'inaction».

Une main lave l'autre, les deux, le visage.

«C'est à dire: «l'union fait la force».

L'âne a un mors et un licou, et l'homme, une parole et une promesse.

Le poltron meurt à chaque instant, le brave, une seule fois.

L'argent est un bon valet, mais un mauvais maitre.

L'ennemi du père ne devient pas l'ami du fils.

Provisoirement, LE JOUR NOUVEAU *paraîtra une fois par semaine, le Lundi.*

LA MARINE DE LA FRANCE COMBATTANTE
LA "MINERVE"

L'aventure d'un sous-marin Français Libre racontée par le commandant de la «Minerve»

Vers onze heures du matin nous nous trouvions à quelques centaines de mètres de la côte norvégienne du côté de Stavanger. On pouvait facilement voir les arbres et les rochers de la côte, par le périscope que nous utilisions et qui sortait à peine de l'eau.

Soudain je vis un grand bateau citerne sur lequel flottait la Swastika (la Croix gammée). Il était lourdement chargé et se dirigeait vers la côte, Sans perdre le temps nous lâchons nos torpilles. «Tube un et deux: Feu»

Un sillage argenté et une explosion. Les torpilles avaient atteint le bâtiment au centre et l'explosion formidable qui fit trembler la «Minerve» fut suivie d'une immense gerbes de flammes.

Je savais alors quel serait le sort de ce bateau citerne. Malheureusement c'est la «Minerve» qui, à ce moment-là nous donna un souci imprévu, car si vous lâchez deux torpilles coup sur coup, vous allégez le sous-marin d'un poids appréciable et, l'eau n'ayant pas remplacé l'air assez vite dans les tubes, La «Minerve» se mit à sauter comme un dauphin. Nous nous trouvâmes tout à coup en surface, sans l'avoir voulu.

Nous avons certainement dû faire sensation en apparaissant ainsi soudain au milieu de l'escorte du bateau-citerne Un destroyer allemand se trouvait à quelques mètres, un peux plus loin un chalutier allemand, et au-dessus un bombardier faisait de grands cercles comme un mouette en colère,

Je ne sais pas qui de nous fut le plus surpris. Leurs navires n'eurent pas le temps d'ouvrir le feu. Le bombardier fut plus rapide et nous arrosa de ses mitrailleuses. Les balles résonnèrent sur la coque comme des pièces d'argent jetées furieusemant dans une boite en fer.

Heureusement nous pûmes plonger en moins d'une minute. Nous plongeâmes d'ailleurs si vite que nous allâmes au fond comme une pierre.

C'est alors que la chasse commença. les grenades sous-marines et les bombes pleuvant sur nous. Nous avons compté que pendant les 40 premières minutes, il y eut en moyenne une explosion toutes les deux minutes,

Il est miraculeux, les Allemands nous ayant vus, qu'aucune de ces bombes ne soit tombée sur nos têtes. Le fait est que la «Minerve» fut secouée et trembla comme de la gelée, craqua et vibra comme une maison dans une tornade.

A ce moment. notre réserve d'air s'épuisant, la situation s'aggravait sans cesse, et l'atmosphère devenait de plus en plus dense et tendue. Mais il n'y avait rien d'autre à faire pour nous qu'à attendre. Nous entendîmes au-dessus de nous un bruit d'hélices, puis une explosion, de nouveau des hélices et une nouvelle explosion.

«Celle-ci semble plus lointaine» nous disions-nous, pleins d'espoir. Les hommes transpiraient abondamment, respiraient lentement et ne parlaient pas pour économiser l'oxygène. Chacun écoutait, les nerfs tendus... Lorsque les souliers de l'un des hommes résonnèrent sur le plancher de fer, chacun protesta. Ensuite chacun enleva ses souliers. Je n'ai pas de mots pour exprimer la tension suffocante de ces instants. On priait Dieu pour un peu d'air frais.

Pendant 13 heures, les bâtiments ennemis ont patrouillé au-dessus de nous. A la tombée de la nuit, il y eut une accalmie et nous pensions que c'était terminé, lorsque nous entendîmes de nouveau cet épouvantable bruit d'hélice suivi de trois explosions chacune plus forte que la précédente. La «Minerve» fut secouée avec violence.

Je plaisantais avec mes hommes, mais je craignais que la suivante de la série ne fût pour nous. Il n'eut pas de suivante.

Quand tout fut calme, nous remontâmes à la surface, Le sous-marin était endommagé, mais nous pûmes heureusement regagner le port par nos propres moyens,

Sal 1 — Hejmar 2

Duşemb 10 Gulan 1943

ROJA NÛ

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

SINÇI U OL

SINÇÎ (EXLAQ) Û OL (DÎN)

GIRÊDANA WANA BI HEV RA

Der heqê sinçî da berê û paşê gelek tişt hatine gotin. Heke em van gotinan bînin ber çavên xwe, pê bibînin ko di vî warî da ya ko em dikin bêjin, tiştekî pirî biçûk û bêkêr e. Ji lewra bila neyê bîra xwendevanan ko em dixwazin sinçî ji wan ra salix bidin; an di vî warî da tiştine nû û hêja bêjin. Bi tenê qesda me ji nivîsandina vê bendê, li ser girêdana sinçî û olê peyivîn e.

Sinçî, tevî ko ji tevayiya kirên qenc ra hatiye gotin, di kok da yek be jî di nav hin miletan da bi şax û tilayên xwe ji hev diqete. Carina tiştekî ko di nav miletekî da kirina wî qenc hatiye nasîn, di nav miletekî din da şerm û fihêt e. Lê tevî vê yekê, di her derê da kok yek e û weke xwe hatiye parastin

Dema em li rûpelên dîrokê dinêrin, em dibînin ko di demên berî dirokê da, rê û rêzikên sinçî bi navê Xwedê hatine danîn; ko ji daniyên van rê û rêzikan ra jî pêxember hatiye gotin. Piştî wan pêxemberan, li rohelata dûr Qonfiçiyûs û li ya nêzîk Zerdeştê Kurd; li roava jî Aristo, Suqrat, Felatûn û Zenûn di vî warî da gelek rê û rêzik danîne. Ji van Camêran, herdu seydayên rohelatê Qonfiçiyûs û Zerdeşt dîsa bi pêyembertî hatine nasîn. Lê ên roavayê, bi navên xwe û eqil, hîmên xebata xwe danîne.

Piştî van zanayên mezin jî du ol (olên Îsa û Mihemed) hatine ko îro li ser rûyê erdê, piraniya xelkê xwe bi rê û rêzikên van her du olan girtine.

Pir mirov hene ko sinçî tiştekî û olê jî tiştekî din dizanin; lê ev raman di hindav da e pûç e. A rast ew e ko ol û sinçî yek tişt in; an yek kakil û yê din qalik e. Li ser vê teşbîhê heke em ji van herduyan yekî kakil û yê din qalik bihesibînin, divê sinçî kakil û ol jî qalik bête zanîn. Heye ko ev teşbîha han dilê hinekên têne gihe-tî biêşîne. Lê ez ji wan celeb mirovan ra dibêjim ko: mirovekî xweyî sinçî bê ol dibe; lê mirovekî bê sinçî xweyî ol (dîndar) nabe.

Di olekê da herçiya ji bo qenciya mirovan hatiye gotin, ew sinçî ye; ji vê pêva ko çi dimîne, ew zêdeyiya olê ya ji sinçî ye. Heke em bi awakî din bixwazin bêjin; di olekê da ji bawerî û nimêjan pêva, herçiya ko heye, bi ser û berên xwe va sinçî ye; an sinçî ji wan tiştan bihevketî ye. Ji vê ye ko bawermendên kîjan olê bibin, çi gava sinçî wenda kirine an berdane; dûmahîka olê ya mayî ji bextereşiyê pêva ji wan ra tiştek çar ne kiriye.

Dema me ev yeka han got, divê em ji bîr nekin ko sinçiyê bê ol jî gelekî dûm nake û nikare xwe paqij biparêze. Herwekî kakilê bê qalik çawan zû qencî û xweşiya xwe wenda dike û kufikî dibe; sinçiyê bê ol jî zû qencî û delaliya xwe bi guhartinên zû wenda dike. Ji ber ko ol rê nade guhartina sinçî û wê di nava sînorên xwe ên zexim da diparêze.

Gelên bextiyar ew in ko piştî naskirinê bi ol û sinçî girtine û ji bo serbilindiya xwe ya sermedî her wan bi çakî diparêzin.

OSMAN SEBRÎ

BIHNA MIHWERÊ DIÇIKE

Di nav sê mehan de 466 wapor hatine bin av kirin

Londre —R: Hewalbenda ji wextê ko pê li erdê Efrîqa Bakurî kirine û heta îro di Behra Spî de 466 waporên talyan û elemanî binav kirine; 204 wapor bi derbên noqavan, 29 bi yên waporên rûyê behrê û 233 heb jî, bi torpîl û bombeyên balafiran hatine xeriqandin.

Londre —R: Heta îro 100.000 segman, 12.000 balafirvan û 3,000 deryavanên polonî tenişta hevalbendan de şerî qiwetên Mihwerê dikin.

La Valet —R: Balafirên qerargeha Girava Maltayê heta niha 1001 balafirên dijmin avêtine erdê.

ÇEK U POSATÊN MEHEKÊ

6.000 BALAFIR, 100 WAPOR 3,000 TANG

Hevalbend bê etlahî çek û Posata çêdikin

Waşington —R: Mr. Nelson serekê şîretzariya emerîqanî a çêkirina çek û posatên şerî elam daye ko febrîqe û karxaneyên emerîqanî di sê mehên vê salê ên pêşîn de her meh 6,200 balafir, 100 wapor ji tîpê Libertî, her yek ji wan 10.000 ton mezin û 3,000 tang çêkirine. Lê niho destgehên emerîqanî hero 5 wapora çêdikin, li mehekê 450 wapor; 1,606.600 ton mezin.

Moskû — Di nav pênc mehên dawîn de, der nevala Kubanê 15 û heta 20,000 kuştiyên elemanî, serbend û segman pev re, li erdê mane.

Qiwetên Sovyetî li wê qadê 600 balafirên elemanî anîne xwar û bi sedan ve tangên dijmin xira kirine.

Moskû — Serfermandariya sovyetî dide zanîn ko hefta borî refên rûsî û topên balafirşiken 281 balafirên elemanî avêtine erdê; ji ûrisa 166 heb çûne,

EGIDÊN ORDIYA SOR!

Moskû — R: Şevêdî Radyoa Moskovayê banî Ordiyên sovyetî dikirin û digot: Şerevaniyên Ordiya Sor xwe ji bona êrîşine nû pêk bînin û emrên Serfermandarê xwe Stalîn yek bi yek bînin cih.

500.000 SEGMANÊN FRENSIZ

Cezayir — A.F.I. General Jîro nûçegihayê ejensa A.F.I. re da zanîn ko Ordiyên Efrîqa Bakûrî ji 500,000 şegmanan bihevketî ye.

Wî gotiye: armanca me yek e, ev jî azahî û serbestiya welêt.

Londre —R: Refên brîtanî êvara roja çarşembê dirêjî axa Germanistanê kiriye û 1,500 ton bombe avêtine Dortmundê; runiştimanên wê Şaristanê 500,000 peya ne. Heta îro tu bajar bi awakî hinde xurt ne hatiye bombardiman kirin:

ZOR U ZÊR

Di Ingilistanê de, pêncî milyon rûniştiman hene û ew hero 14 milyon lîreyên ingilîzî didin hikûmeta xwe û pê Brîtanya-Mezin şerê xwe bi serdestî pêş ve dajo.

Çek û posatên şerî yên ko îro eskerên her du aliyên şerevanî pê emel dikin gelek biha ne.

Ev e bihayên hin çek û posatan:

Zirehpûşek— wapora şerî a mezintir— ji texlîtê «Rodney» hêja ye 7.750.000 lîreyên ingilîzî. Tangek ji tîpê «Matîlda» 28 ton giran, hêja ye 20,000 L.I. tanga «Velantîn» 15 ton; hêja ye 15,000 lîreyên ingilîzî, û tangek ji tîpê «Çorçîl» bi 29.000 lîreyên ingilîzî tête çekirin.

Bihayê tifingekê 7 lîreyên ingilîzî ye. Cilên eskerekî bi kaxez û nîv û heta 2 kaxezan têne kirîn.

Topeke navhincî hêja ye 3,000 lîre û guleke wê, ji hêla jêrîn ve 8 lîre. Topeke wilo di nav deqîqakê de 12 gulan davêje, ko şeş topên wilo hemî bi hev re şixulîn di nav sê deqîqan de 1738 lîreyên ingilîzî dişewitînin.

Bihayê destriwayorekê — waporeke şerî ji xurtî û mezinahiya dereca çaremîn — 467.000 lîre ye, her topekê wê 6,000 lîre, her torpîleke wê 1,200 lîre.

Waporeke wilo 5 ton ardû dibe; bihayê wê 1.200 lîre; û bi vê ardûyê dikare ji Cebeltariqê rabe û here heta girava Maltayê.

Bihayê noqavekê 250,000 lîre ye. Korvêtek — waporşereke biçûk hêjaye 150.000 lîreyên ingilîzî.

NEZANÎ

XERABÎ Û PERÎŞANÎ

Nezanî ne rahetiya canî ye, lê belê xirabiya malê. Dermanine biçûk hinik zanîn; gelek caran zora nexweşiyên mezin dibin, Ji xwe Xwedê gotiye: min derd û derman afirandine.

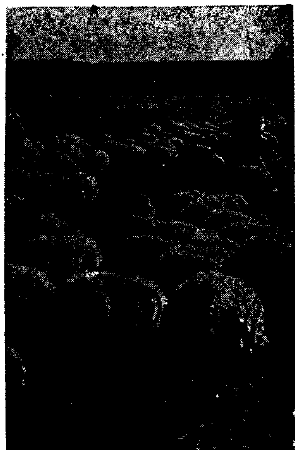
ZANÎN

XELAS Û XWEŞÎ

Beytarekî frensiz arîkariya gundiyan dike: ev derziya ko wî lêdix e ne pezekî lê keriyên pez û garanên dewaran ji nexweşî û perîşaniyê diparêze.

XWEŞÎ

FIREHÎ Û DEWLEMENDÎ

Dermanî pişta nesaxiyê şkênandiye; pez vegeriyane xweşiyê, rûyê gundiyan keniyaye.

Nezanî ne bitenê keriyên pez û dewaran, lê mala mirov û miletan jî xira dike.

Bombardimana Dortmundê

REFÊN BRÎTANÎ JI NÛ VE ÊRÎŞ KIRIYE

Londre — R: Refên brîtanî şevtira dî bi ser erdê Germanistanê de girtiye û li bajarê Dortmundê xistiye. Refên brîtanî ji bombeavêjên Helifeks, Sterling û Welington bi hevketî bûn. Wan bi hezaran qumbereyên teqandinê, û bombeyine mezin her yek ji wan 4,000 kilo giran avêtine vê şaristanê,

DURIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

NARE

Navê Nara min Sarê
Çavre.ê ser bi şarê
Xwedê ji Paşê nexweş bê
Esker rakir ji Darê!

Navê Nara min Fato
Kimberzîvê ji Toqato
Xwedê ji Paşê nexweş bê
Esker rakir ji welato!

Navê Nara min Sîso
Kimber berda ser kîso
Xwedê ji Paşê nexweş bê
Esker rakir ji Bidlîso!

Navê Nara min Xorê
Çavreşê destmalsorê
Xwedê ji paşê nexweş bê
Esker rakir ji Torê!

Navê Nara min Eminê
Çavreşê destmalşînê
Xwedê ji Paşê nexweş bê
Esker rakir ji Merdînê,

HEYNAYE

Heynayê lê Heynayê
Ez ban te dikim, çima nayê
Lingê min xistin qeydayê
Stoyê min xistin lelayê
Destê min xistin kelepçayê
Berê min dane serayê.

Heynayê lê Heynayê
Tama memkên te xweş in
Wek xurmayê Bexdayê
Wek hejîrê Rihayê.
Heynayê lê Heynayê.

Xwedê o xweş Xwedêo!
Kengê her û kengê bêo!
Tu gewra min rakî ji xewêo!
Çavê min lê ket bejneo
Xulam bejn û balêo.
Ezê bi çeplê te bigirim
Bavêm gundê Herbêo
Cem Mehmûdê Korêo

Xwedê o tu bakî rakî
Gewra ji xewê rakî
Bazina di desta kî
Xilxala di linga kî
Eyûna di ber riwa kî.
Xizêma di poz ra kî;
Tu qîza behra xorta kî
Ez terka çavê reş na kim
Heya qiyamet rabe
Pêwir û mêzên l'me dayê.

Dema Dawîn

Londre — Qiwetên hevalbenda zora leşkerên Mihwerê birine û ketine bajarên Bizert û Tûnisê. Hawîrên selahiyetdar elam didin ko şerê Efrîqayê qediyaye û şerê Ewripayê ber bi destpêkirinê ye. Heta niha 50.000 esker û serbend 3 generalên elemanî ketine destê Hevalbenda.

Moskû — Êdî Ûrisa rast bi rast êrîşî bendera Novorosiskê dikin; di bakur - rohelatê vê şaristanê de şerine zor û xwîndar çêdibin, ji xwe Novorosisk bi xwe, êdî di bin hikmê topên Ûrisa de ye, ji alîkî topçiyên rûsî û ji aliyê din yekineyên çekê sovyetî ê hewayî bê etlahî vê benderê bombardiman dikin. Nûçeyên dawîn pêş çavan dikin ko di vê qadê de tasa şihîrê ber bi Ûrisa ve giran bûye û leşkerên rûsî der gelek cihan, xetên elemana neqeb kirine, ketine çeper û penahên di wan û di ser vê eniya şerî re, li ezmanan girtin û berdan bi timamî ketiye destê refên Ordiya Sor; û li bejê her çend ji elemana bi hemî xeyretên xwe dikirin pê bidin erdê û zorbiriya qiwetên rûsî bikin, ji wan ne hatiye ko pêşveçûna lekên şerevaniyên rûsî bisekinînin; wan berê xwe daye Novorisiskê û peşve tên.

Londre — Ordiya elemanî di axa Tûnisê de ketiye nav sêgûşeke bê eman û bê niyaz, ji her du aliyên bejê mina berfendeyên çiyabejin Ordiyên hevalbenda bi ser wan de tên û ber na din ko eskêrên elemana çavê xwe vekin û bihna xwe bistinin. Êrîşên hevalbenda ên xurt dijmina di hemî qadan de û bê etlahî bi şûnda dizivirînin û niho di nav bira yekineyên hevalbenda û Bizert û Tûnisê de mûyek maye.

Londre — R: Bi awakî resmî didin zanîn: Di balafirgeha Ueynetê de sed balafirên elemanî û gelek talyanî yên xirabuyî hatine dîtin.

ÇAPA KURDÎ

KOVAR Û ROJNAMEYÊN KURDÎ

Roja-Nû ya ko nû dikeve nav eyleta çapa kurdî, silavan li hevalên xwe ên jê kevintir dike û hilanîna navên wan ji xwe re wezîfeke hevaltiyê dinase.

Kovar û rojnameyên kurdî yên ko îro belav dibin ev in:

Reya-Teze: Li heftê sê caran û li bajarê Rewanê belav dibe; rojnameya kurdên Sovyetistanê ye. Bi zar û bi tîpên kurdmancî tête nivîsandin.

Jiyan: Kovareke edebî û ilmî ye; li serê her heftê carekê û li Sileymaniyê bi der têt. Bi zarê soranî têtê nivîsandin.

Gelawêj: Kovareke edebî û ilmî ye. Li serê her mehê carekê li Bexdayê derdikeve. Zarê wê soranî ye. Kovara Kurdî a mezintir û tekûztir e.

Hawar: Kovareke edebî ye. Ji sala 1933-an ve li Şamê û bi zarê kurdmancî têtê belav kirin.

Ronahî: Ev du sal in, li Şamê dest bi derketinê kiriye. Zarê wê kurdmancî ye. Ronahî kovareke misewer e û li serê mehê carekê derdikeve.

MIREKA CIHANE.

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

ZAROYÊN INGILISTANÊ

Brîtanya Mezin giravek e û heke riyên dinyayê ên behrî, ne di selametiyê de ne, Ingilistan dikeve perîşaniyê. Ev ingilîzên biçûk di zarokahiya xwe de dikevin dibistanan û hînî gerandina karên Stola Brîtanî a qehriman dibin. Selametiya rêyên dinyayê bi waporên şerî têne parastin.

Zaroyên ingilîzî berê xwe dane dibistanê û bi kêfxweşî dimeşin

ZAROYÊN DELAL KETINE DIBISTANÊ
Û DEST BI XEBATÊ KIRINE

QRALÊ YUGOSLAVYAYÊ

Qralê Yugoslavyayê Piyer Qralê Ewripayê ê ciwantir e. Ji bona azahî û serbestiya welatê xwe ketiye riya mihaciriyê û xwe gihandiye hevalbenda, û hatiye Londrê. Xortê bi cilê eskerî Qral bi xwe ye.

1ère ANNEE — LUNDI 10 MAI 1943 — NUMERO 2

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Quatrième printemps de guerre

Au printemps de 1940, après 8 mois de «drôle de guerre», se déclenchait en deux temps la bataille de l'Ouest. Les Allemands occupaient la Norvège avant que les Alliés surpris, aient pu leur opposer une résistance efficace; quelques semaines après c'était l'invasion de la Hollande et de la Belgique, la campagne de France, l'armistice, les terribles bombardements contre l'Angleterre et la menace de débarquement. Des hommes politiques réputés très fins, des militaires à la carrière prestigieuse ont cru alors à la victoire allemande; Mussolini aussi qui a lancé son pays dans la guerre. L'automne et l'hiver nous donnèrent cependant quelques raisons d'espérer: autour du Général de Gaulle se cristallisait la volonté de résistance des Français; l'Angleterre tenait et Wavel refoulait les Italiens jusqu'à Bengazi.

Printemps 1941.— C'est la guerre éclair dans les Balkans: en quelques jours la Yougoslavie est écrasée; la croix gammée flotte sur l'Acropole, les Allemands commencent la conquête des Îles et après une terrible bataille s'emparent de la Crète.

En Afrique, Rommel parti au secours des Italiens, rejette les Anglais jusqu'en Égypte; on commence à parler de la fameuse pince; l'Iraq se soulève, la campagne de Syrie s'avère difficile. Le premier jour de l'été, la Wehrmacht s'enfonce dans les plaines de Russie, ceci redonne de l'espoir aux ennemis de l'Allemagne, mais les formidables victoires des nazis font naître l'inquiétude. Au moment où le front était stabilisé à Rostov, où les Anglais étaient retournés à Bengazi, l'entrée en guerre du Japon qui amène en 60 jours les Jaunes à Java et à Singapour coupe les ailes à bien des espoirs. La propagande ennemie parle de la jonction vers l'Inde des troupes nippo-allemandes.

Printemps 1942.— Après le terrible hiver l'attaque allemande tarde à partir; sur le front nord elle porte les nazis aux cols du Caucase, à Stalingrad, à Ellista. Rommel cette fois passe en Égypte et la vague arrive à El-Alamein. Mais, l'automne et l'hiver 42-43 voient le terrible désastre de Stalingrad et la reconquête du Caucase, la belle victoire de Montgomery dans le désert de l'Ouest, les terribles bombardements de l'Allemagne, le débarquement américain en Afrique du Nord, les magnifiques exploits de Leclerc «le conquistador». Les conférences de Casablanca et d'Adana, la bonne marche des negociations Giraud — de Gaulle nous préparent le printemps le plus favorable de la guerre.

Aujourd'hui, au milieu du 4ème printemps de guerre, les Alliés viennent de prendre Tunis et Bizerte et dans quelques jours il n'y aura plus un ennemi en Afrique. Les Russes vont s'emparer de Novorossisk, dernière tête de pont vers le Caucase, la Wehrmacht est partout sur la défensive et partout on s'agite à l'intérieur de la «forteresse Europe». Le partenaire italien s'inquiète de la menace qui se précise, les satellites sont las et le plus comblé, la Bulgarie, à qui l'Allemagne a donné d'immenses territoires sans pouvoir lui faire tirer un coup de fusil, est le moins sûr.

Certes, il ne faudrait pas faire preuve d'un optimisme exagéré quant à la date de la victoire. Des hommes comme Churchill se chargent de nous mettre en garde. Mais au 4ème printemps de guerre la victoire apparaît comme certaine; la Wehrmacht peut encore nous réserver des moments pénibles, mais quel que soit le succès qu'elle peut remporter, ce ne sera plus que le chant du cygne.

A partir de Lundi prochain, rubrique hebdomadaire ds la guerre «Vers la Victoire».

E. B.

LES RAIDS DE LA R.A.F. sur l'Allemagne

Un correspondant suisse qui a eu l'occasion d'assister à l'une des premières attaques de la R. A. F. contre Berlin décrit comme suit les impressions qu'il y a recueillies.

«L'alerte a été donnée. On n'a plus le droit, en 1943, d'ignorer ou de minimiser l'importance de ces raids de la R.A.F. Il faut chercher un abri. Au loin, on entend tonner la D.C.A, et peu après le grondement des bombardiers britanniques.

«On court d'une chambre à l'autre; on ouvre portes et fenêtres qui sont fixées au moyen de crochets ou d'objets lourds. Peut-être sera-t-il possible, ainsi, d'éviter l'éclatement des vitres. On se hâte de rassembler les objets les plus précieux: documents, bijoux; on arrache les couvertures des lits pour ne pas trop grelotter en bas, dans la cave. On se précipite à la cuisine pour y prendre un peu de pain, de saucisson ou de fromage: peut-être n'aura-t-on rien à manger pour plusieurs jours. Il ne faut pas oublier non plus quelques bouteilles d'eau: après le bombardement précédent, des quartiers entiers de la ville sont restés plusieurs jours sans eau. Nous quittons précipitamment la maison pour nous rendre dans l'abri public, en passant par le jardin, et nous voyons au loin le merveilleux spectacles des projecteurs qui balayent le ciel de leurs rayons.

«Dans l'abri, on cherche tout d'abord à se donner du courage. On veut minimiser l'importance des raids aériens. Mais bientôt, les voix se taisent. Tout le monde sait que ce n'est plus l'homme, mais le Destin qui parle aujourd'hui. La D.C.A. crépite. Des bombes incendiers et explosives éclatent à de brefs intervalles. Cela doit être tout près, car la déflagration est tellement forte qu'il est impossible de se tenir debout dans i'abri. On entend des craquements et un cliquetis provenant à la maison. Jamais cela n'a été aussi sérieux. Puis, l'odeur suffocante des incendières . . . et le bruit des bombes qui tombent de plus belle Et cela continue pendant cinq. dix, vingt, quarante minutes, sans interruption: bombes, D.C.A., avions, mitrailleuses . . .

«Pendant une accalmie on remonte dans l'appartement, rendant grâce au Ciel que les dégâts ne sont pas plus considérables dans ce quartier de la ville. Les vitres sont en miettes: il faudra vivre 5 ou 8 semaines dans les courants d'air et grelotter de froid. Mais par les fenêtres on voit rougeoyer des incendies: d'énormes flammes dansent vers le ciel, activées par le vent. Il faut empêcher que le feu ne gagne la maison.

«On parle, on discute de tout et de tous. Mais secrètement chacun écoute encore la voix intérieure, les battements de son coeur et respire avec difficulté, car il sait que la Mort a plané sur lui. La mort la plus affreuse, contre laquelle même le plus fort est impuissant. On se sent voué la Mort, on la sent encore dans chaque nerf, et l'on ne peut rien faire d'autre qu'attendre ce que le Destin apportera. La terreur d'un tel raid est trop profonde pour pouvoir être décrite par des mots.

POÈME KURDE

L'ORPHELINE

Viens, allons ensemble
Au fonds des bois
Où se cachent les débris de la nuit,
Où les feuilles fanées forment un lit
Plus beau que l'alcôve d'un roi.

*

Nous irons jusqu'au point
Où la lumière va nous perdre,
Où rien ne peut nous suivre
Pas même l'ombre de nos pas.

*

Dans cette splendeur noire
Je veux voir
Tes yeux.

*

Le bruit sera loin de nous,
Quand j'entendrai dans ta poitrine
La voix douce de ton âme:
Cette orpheline
Qui a déjà des cheveux blancs.

DR. BEDIR KHAN

Les DEPECHES de la NUIT

Londres (A.F.I.): — Les forces ennemies d'Afrique du Nord se retirent vers le Cap Bon dans un désordre complet, abandonnant de grandes quantités de matériel sur les routes. Les troupes alliées talonnent de près l'ennemi en déroute. Développant leur avance, les Français ont progressé au delà de Moghran. Le nombre des prisonniers augmente d'heure en heure. 50.000 soldats et officiers ennemis ont déjà été dénombrés. On compte parmi eux 3 généraux de divisions allemands.

Alger (A.F.I.): — Au cours de la cérémonie qui a eu lieu avant-hier à Alger à l'occasion de la fête de Jeanne d'Arc, le Général Giraud et le Général Catroux, représentant le Général de Gaulle, ont déposé des couronnes au pied du Monument du Soldat Inconnu.

Washington (R): — Le Président Roosevelt a adressé au Général Eizenhower un message de félicitations pour la victoire des armées alliées en Tunisie. Le Président a adressé d'autre part un message au Général Giraud disant notamment:

«Je vous exprime l'admiration du peuple américain pour la contribution brillante des forces françaises sous votre commandement qui a abouti à l'occupation de BIZERTE et de TUNIS. Les soldats français ont prouvé qu'ils n'attendaient qu'une occasion pour repousser leurs oppresseurs allemands Ce précédent si victorieusement établi annonca le jour où les Nations-Unies travaillant de concert, rendront la France à son peuple.

Moscou (R): — Radio Moscou a annonce tard cette nuit que les bombardiers soviétiques, au cours de plusieurs raids sur les lignes de communications allemandes, ont attaqué Briansk, Poltava. Bielgorod et d'autres bases ennemies. De nombreux terrains et locomotives ainsi que des camions chargés de ravitaillement et de munitions ont été détruits. Pendant ces opérations 75 avions allemands ont été abattus 21 avions soviétiques sont portés manquants.

Moscou (R): — Les Russes continuent à excercer une très forte pression sur Novorossisk, élargissant la brêche grâce à laquelle les Allemands tenant cette tête de pont ont été coupés de toutes communications avec l'extérieur,

Provisoirement, LE JOUR NOUVEAU *paraîtra une fois par semaine, le Lundi,*

SER ENCAM

Gava meriv ji halê xwe ne razî, û ji pêşiya xwe bigûman be, dizîvire, li rojên xwe ên derbasbûyî dinêre... mîna pîrên riziyayî ko ne ji dixwazin bimirin... tenê û tenê li rojên xwe yên çûyî bifikirin; xortaniya xwe, zarotiya xwe bînin bîra xwe û bi vî awayî bîna xwe biderxin...

Ez jî wisan bûme; ez jî bûme xortekî pîr. Li pêşiya xwe denêrim: leylan û gûman... Li dora xwe mêze dikim; mij û dûman!...

Belê, ez jî mîna wan kal û pîrên xurde, rojên xwe ên derbas bûyî, nemaze rojên zarotiyê tînim bîra xwe, bi hezar û yek hesretî dilê xwe tije dikim û ji wan lezeteke derûnî distînim... Ew pelên ko ji kitêba jiyîna min hatine çirandin, îroperçên wan î riziyayî berev dikim, bi hev dizelqînim... dixwazim ji wan, kitêba bextiyariyê çêbikim. Sond... Guneh... Rojên derbasbûyî... Serencam... her yek ji van, ji kitêba jiyîna min a hezîn rûpelekî rengîn in. Lê rengîn dibin, zengîn dibin... dîsa pelinin çiriyayî û rizyayî ne... Serencam jî rûpelek ji wan pelan e...

Berî bîst û pênc salan bû... Bi meh û hefteyên xwe, bi şev û rojên xwe, bîst û pênc sal... Di nav hundirê mala me de, ji nişkave, hay û hûyek çêbû; birayê min Fethî, piştî nexweşiyeke pir kin, nexweşiyeke du sê rojan dimir... Ew şîn û girî ji bona wî bû.

Fethî, sal û nîvekê ji min biçûktir bû... çavreş; rûgewr... ji min bilintir û girtir bû...

Ez, ji her kesî bêtir, li ber mirina wî diketim him ji ber hezkirina xwe, him jî; ji ber gunehê ve... Min, xwe ji ber mirina wî mes'ûl û gunhekar dizanî bû...

Li welatê me adetek heye; Her kes fêkî û êmîşên xwe ên ko ji havînê û payîzê de, dicivînin dixin den û kûpan, derê wan diseyînin û di ser salê de deriyê wan vedikin... Ne hişk dibin ne kevin... mîna berê ter û taze dimînin... Wê salê me jî mîna her gav êmîşên xwe yên zivîstanê hilanî bû... heft, heşt denên mezin lebaleb tije bûn û derî seyandî bûn. Êvara sersalê mala me ji dost û malbatê tije bû... zarokên biçûk bi meraq li benda merasima vekirinia denan bûn.

G a v a diya min çû mexzana êmîşan, denekî dev-vekirî û hundirvala dît... Bi ruyekî tirş bi milê min girt û ez hejandim ..: hêj ji min tiştek ne pirsî bû, min got: Fethî... Fethî, deriyê den vekir û sincok û kêsme li zarokên taxê belav kirin ;..» Fethî, ne liwir bû, çû bû sersala meta xwe .....
Di vegerê de, diya min ew girt û dû şimaqên bi tîn li ruyê wî xistin... Reben, haya wî ji tiştekî tune bû; hingûr, hingûr giriya...

Deriyê den min vekiri bû, û min bi destê xwe êmîşê hundirê wî, hêdî hêdî, kirandi bû... lê ne jî bona xwe, ji bona çîrokbêja gunehkar; Xecê...

Xecê, pîrejineke çîrokbêj bû... du sêwiyên wê hebûn: yek keç bû, yek jî law... Xecê, xwe û sêwiyên xwe, bi çîrokan xwedî dikir. Her êvarên Zivistanê hundirê mala wê, ji zarokên mîna min şeş-heft salî, tije dibûn... Xwarin, vexwarin, şêranî, cîxare û gaza wê li ser me bû..., Wê salê êmîşên wê li ser min bû... Her êvar min, dê û bavê xwe dixapand, min di got: ezê herim cem hevalê xwe yê Dibistanê Xurşîd... bi wî re dersên xwe bixwînim. Ji wir, di dehlizeke teng û tarî re min xwe digihand denê êmîşan û min bêrikên çakêt û paltoyê xwe tije sîncoq û kêsme dikir û min dibir li ber çîrokbêja xwe vala dikir. Her tim, ji min re digot: aferîn kurê min, aferîn !

Hetanî guhdarên wê temam ne biwana, Xecê, dest bi çîrokan ne dikir... Ewilî, çavên xwe li dorê digerand û digot :

—Sado li vir e?... Remo kaniye?... Kanî Cemo??...

Mirîd, yek bi yek hazir dibûn... wê jî dest bi çîrokên xwe dikirin... Ne ew diwestiya, ne jî em têr dibûn... Gava nuh dest pê dikir dengê wê hêdî, hêdî derdiket... Ji bona ko em rind bibihîzin, me xwe bi erdê re kaş dikir û me dixwest em nêzîkî wê bibin... Paşê ne hewce bû, herke diçû dengê wê bilind dibû... heyecan di hatê... em jî mîna wê bi cezbê diketin, dest û lepên me, bê hemdê me dilivîn... Wê gavê qurmên daran jî, di hundirê kuçik de çiz çiz dişewitîn... Germa êgir û hilma zarokan hundirê xanî dikir mîna hemamê... Xecê, cîxarek ji cixarekê vêdixist û kûr dikişand qiriqa xwe... dûmana cixarê ji bêvila wê, pêl-pêl derdi ket... paşê digot: Belê, em ha tin kûderê... «Mîrza Mehemed, xortekî bîst salî bû... di xewna xwe de keça padişahê periyan dît:.. Ji bona evîna wê, terkî dinya bû... li ser riya wî heft dew hebûn... bi şûrê xwe yê du-neçel serê wan yek bi yek jê kir..»

Xecê, heta nîvê şevê ji me re çirokên dêw, perî, cin û ejderhan digot û me jî bi can û dilê xwe, guhdariya wê dikir û em ji qehremanên van çirokan re heyran di man...

Min, pir ji çîrokên dêwan hez dikir... min, di dilê xwe de di got: ah! xwezî ez jî rojekê mîna «Mîrza Mihemed», qehremanê çîrokê dêwan bibûma û şûrekî min jî du neçel hebiwa,... giyanê min ji ber van efsaneyan dihejiya, dilê min bi van serguzeştan malemal dibû...

Piştî ko Fethîyê bê guneh ew her du şimaq ji diya xwe xwarin, çû bû quncikeke odê rûnişt û ponijî... Sibehê Fethî, bi take germ ket; nikarî bû ji nav cihên xwe rabe... sibetir, ta wî girantir bû; devê wê ne digeriya... Bavê min tixtor anî ser... tixtor, derman dayê û got: nexweşiya wî ne tiştek e, grîpeke sivik e...

Lê efsûs! roja sisiyan birayê min î delal çavê xwe, bi yekcarî, li me girt û em di nava şîn û girî de hiştin...

Belê, ev bûn bîst û pênc sal... ev serencama hezîn, jiyîna min jehirdayî dike... ez jî, di dilê xwe de, li wê pîrejinê, li wê çîrokbêja gunehkar û xwînî, hezar û yek nefretî dikim...

Lê tenê, — heke ne miri be — dîsa dixwazim carekê wê pîrê bibînim û jê re bêjim;

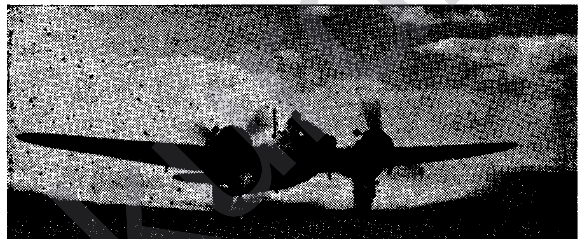
Ez jî bi evînê ketim... min ji çiyayên qaf derbas kirin... ez jî ketim nav dêw û ejderhan û bi wan re pence-pence şer dikim... tenê tiştek ji min kême; Şûrek... mîna şûrê «Mirza Mihemed» ê duneçel...

Cidêde: 14-4-943
QEDRÎ CAN

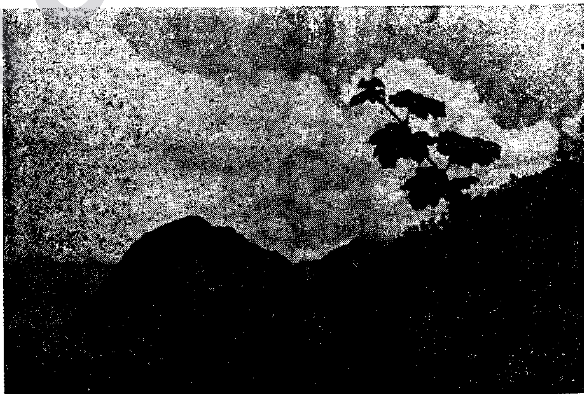
PÊJINÊN DINYAYÊ

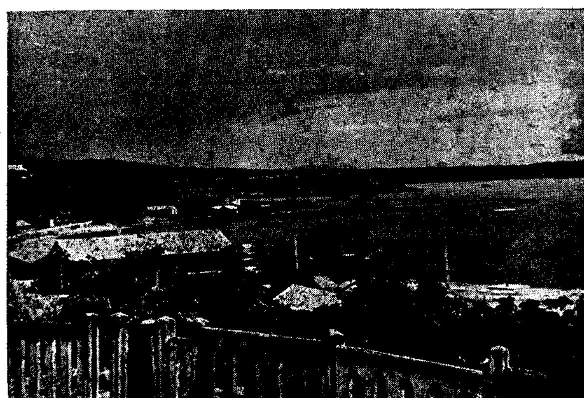
LEŞKERÊN FRENSA ŞEREVANÎ
Ji çar aliyên cihanê xortên Frensê tên arîkariya welatê xwe; û gava frensîz dibêjin «Frense» tu ronahî li çavê wan na mîne.

GIRTIN Û BERDAN
Êdî di ezmanan de girtin û berdan destê balafirên Hevalbenda de ye.

BERGEHEK JI KIŞWERÊ FRENSIZÎ
Çiyayê bi nav û deng Silaos; bergehek ji komgirava Reunyonê.

DIEGO SUAREZ
Bendera Madageskarê a mezin; giravek ji Kişwerê Frensizî.

IMP. LE MIROIR D'ORIENT - BEYROUTH

Sal 1 — Hejmar 3

Duşemb 17 Gulan 1943

Kiřiyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

1898 û 1943

Roja Me A Nû

Xwediyê Roja-Nû ji min û jihinên din, ji bo hejmara rojnama xwe a pêşîn nivisarin xwesti bûn. Min jê re bendek nivîsand; lê beriya ko qala rojnamê bikim benda min gihandin dawiyê û xistin rojnamê û jê re «Merhele» gotin.

Herçî ez, dilê min hebû, çavên xwe li boriyê bigerînim û bîrekê bav û mamekî xwe, bi vê hencetê vejînim.

Rojnama Kurdî a pêşîn berî 45 salan, yanî di sala 1898 an de, li Misirê belav bûye: Di wê salê de mamekî min Midhet beg, ji Stenbolê revî û çû bû Misirê. Midhet beg di Qahirê de bi zimanê Kurdî rojnameyek derêxist: Kurdistan.

Kurdistan rojnama Kurdî a pêşîn e.

Welê dixuye ko hingê, Midhet beg, ji birayê xwe ê mezin, Emîn Alî beg, yê ko hingê li Stenbolê bû, nivîsan xwesti bûn. Emîn Alî beg ji birayê xwe ê kiçik re, di nav nivîsarine din de, teqrîzek jî rêkiribû, lê ne bi navê xwe, ji ber ko nikarî bû, lêbelê bi navê «Lawê Şêx E. Fetah».

Ev e teqrîza bavê min;
Pêrûz ji te re hezar cara
Ev deng e niho li nav yara
Mizgîniya vê cerîdeya qenc
Şabaş dibitin çiqa hebit genc
Ev şixlê mezin te kirye bid'et
Cara ewilî te kirye him-met
Ev rehbera qenc te danî binyad
Kirmanc hemî te kirne irşad
Vê marifetê tuca nehîle
Daîm ji te ra mi'n resûl e.
Roja ko cerîde têtê bajar
Her der dibitin misalê bazar
Çiqa hebitin li şehri ekrad
Qewlê xweşiya te kirne mi'tad
Rûhaniya bab û kal û ecdad
Pê vê hinerê te kir niho şad
Beybûniya dewleta te geş bit
Qasî tu hebî dilê te xweş bit

Xwedê rehma xwe li wan û li hemî kurdên ko, xêzeke be jî, bi kurdmancî nivîsandine bikit.

C. A. BEDIR XAN

ÇAPA KURDÎ

HOVAR Û ROJNAMEYÊN KURDÎ

Kovar û rojnameyên kurdî yên ko îro belav dibin ev in:

Reya-Teze: Li heftê sê caran û li bajarê Rewanê belav dibe; rojnameya kurdên Sovyetistanê ye. Bi zar û bi tîpên kurdmancî tête nivîsandin.

Jiyan: Kovareke edebî û ilmî ye; li serê her heftê carekê û li Sileymaniyê bi der têt. Bi zarê soranî tête nivîsandin.

Gelawêj: Kovareke edebî û ilmî ye. Li serê her mehê carekê li Bexdayê derdikeve. Zarê wê soranî ye. Kovara Kurdî a mezintir û tekûztir e.

Hawar: Kovareke edebî ye. Ji sala 1933-an ve li Şamê û bi zarê kurdmancî tête belav kirin.

Ronahî: Ev du sal in, li Şamê dest bi derketinê kiriye. Zarê wê kurdmancî ye. Ronahî kovareke misewer e û li serê mehê carekê derdikeve.

GENERAL VON ARNIM

SERFERMANDARÊ LEŞKERÊN ELEMANÎ LI TÛNÎSÊ QIWETÊN BRÎTANÎ GENERAL VON ARNIM HÊSÎR KIRIYE

Qiwetên Mihwerê ên dawîn jî li erdê Tûnîsê xwe avêtine bextê Hevalbenda. Serekwezîr Mr. Çorçil û Serekcimhûr Mr. Roswelt di Waşingtonê de civanek danîne, dema derbên xurt û birinî nîzing diben. Êrîşên rûsî ber bi Novorosiskê ve pêş ve diçin.

BIZERT Û TUNIS

Du asêgeh du serfirazî

Bi vegirtina Bizert û Tûnîsê şerê Efrîqayê qediyaye. Heta niha 175,000 esker û serbendên Mihwerê û 3 generalên elemanî ketine destê qiwetên Hevalbenda û bûne hêsîr. Ordiyên brîtanî, frensizî, emerîqanî tenişta hev de şerî dijminan kirine û bi mêranî, û tevkariya wan erdê Efrîqayê ji talyan û elemana hatiye paqij kirin. Serekcimhûr Mr. Rosevelt pêrûznameyek şiyandiye General Jîro û têde bi gotinine hêja qedrê şerevaniyên frensîz girtine yên ko di Tûnîsê de bi çavsorî şerê dijmina kirine.

Rojnameyên ingilîzî bi tevayî, qala serfirazbûna qîwetên Hevalbenda li erdên Efrîqa Bakurî dikin û bi gehînekên vê bûyerê ên hêja mijûl dibin. Deylî Telegraf dibêje: Şerê Efrîqayê di wexta xwe de gihaye dawiyê, êdî qerarên civana Kazablenkayê dê bêne anîn cih.

Zeftkirina Bizert û Tûnisê, şkênandina Ordiyên Mihwerê destpêka kar û pêşveçûnine hêj mezintir e; hêviya me ev e ko îsal leşkerên hevalbenda bi kûrahî dê bikarin bikevin asêgeha Ewripayê. Rojnama payetextê brîtanî a mezin. Teymis dinivîse; bihna Mihwerê çikiyaye, Ordiyên Hevalbenda bi vegirtina Tûnis û Bizertê pişta qiwetên Mihwerê şkênadiye û êdî ji bona talyan û elemana hêvîya berêrîşan ne maye, leşkerên hevalbenda heymanê Mihwerê ji afrîqayê qelandiye. Rojnamayên Deylî Meyil û Niyûz Kronikl bi gotinine bijarte, pesnê mêraniya leşkerên Frensê didin, yên ko di zefera Efrîqayê de para wan heye.

Serfiraziya Refên Sovyeti

930 balafirên dijmin hatine avêtin erdê

Moskû A.F.I.—Serfermandariya sovyetî dide zanîn: Hefta borî refên me di şerên hewayî de û li erdê 930 balafirên dijmin xira kirine, 235 mekîneyên me venegeriyane warên xwe. Qiwetên me di Behra Reş de waporeke elemanî bin av kiriye.

Londre: A.F.I. — Qerargeha frensizî a mezin li Efrîqa Bakurî dide zanîn ko refên frensizî ji nêçirvanan bihevketî di Kep-Bonê de 30 balafirên Mihwerê pelixandine û xesar gihandine zehf hebên din.

Londre — R: Di nav du rojên şerê Tûnisê ê dawîn de qiwetên hevalbenda 330 tang, 500 top û 4500 qamyon û girgirokên Mihwerê ji hev de xistine

Londre — R: Du balafirvanên brîtanî di nav 35 deqîqan de der axa Frensa Vegirtî 9 loqometîv, û li balafirgehekê 4 balafirên elemanî xira kirine.

Cezayir — Ji sedî bêtir bombeavêjên hevalbenda dirêjî girava Pantelariyayê kiriye û lêxistiye.

Londre — R: Emîraliya Brîtanî dide zanîn: noqaveke holendî di tengava Malakayê de waporeke japonî a barkêş 7,500 ton mezin bin av kiriye.

HITLER ÇI DIXWEST

Emê bibin hakim û sermiyanê cihanê

Londre — A.F.I. Beriya ko ev şerê mezin û xwîndar destpê bike Hitler goti bû: Ezê qiwetên xwe bavêjim ser Polonyayê û koka vî miletî ji erdê rakim; bi vî awayî ji bona miletê me erdine mezin û fireh, deşt û daristanine bi hatin dê bikevin dest.

Ko min evtişt kirin Frensiz û Ingilîz, her çend jî dibêjin ko arîkariya Polonyayê bikin, ew ji tirsan ni karin ji cihê xwe bilebitin û têkilî îşê min bibin. Piştî mirina Stalîn — ji xwe Stalîn mirovekî nesax e — emê erdê Sovyetistanê jî par bikin. Bi pêkanîna wan tiştan emê bibin hakim û sermiyanê cihanê. Hikûmetên biçûk ne xema min in; ew nikarin min aciz bikin. Ji aliyê din divê emê erdên rohelatê dûr û nîzing bêxin teşxelan. Qesta Hitler ev bû; lê gava Hitler di serxweşiya zeferên sivik de qîr dikir û digot: Şer bi serfiraziya Germanistanê qediyaye, du deng, dengê serekwezîr Mr. Çorçil û yê General de Gol lê vedigerandin û digotin; Şerê dinyayê hêj destpê ne kiriye. Hitler qîma xwe pê ne dianî û ji eskerên xwe re digot: di dawiya salê de şer wê biqede. Ev tişt berî bi sê salan hati bû gotin û îro Hitler bi xwe gotina xwe jî bîra kiriye, lê gotina Çorçil û De Gol di bîra wî di ye û hin bi bin hêj bêtir dê bê bîra wî.

XEBAT

HETA MIRINÊ

ÇAV LI KIRINÊ

Dapîr destvala na sekine, wextê xwe bi axaftinine bêkêr û bi vexwarina qehwê û kişandina cigarê na kuje. Gelek pîr bûye, lê dîsa dixwaze, me be barê tu kesî; hiriyê dirêse û bi kêrî xelkê tê û nanê xwe bi keda destê xwe dertînê.

DESTXET

MAL Û SPEHÎTÎ

Maleke paqij, hûr û mûrên spehî, dora xênî de bexçekî çeleng para miletên çav vekirî û şehreza ye.

Ev tiştên he jî, bi destxet û sinhetan dikevin des', ji senhetan hez bikin.

BOMBARDIMANA DUISBURGÊ

Londre — Refên Brîtanî şevêdî bajarê elemanî Duisburg bi awakî gelek xurt bombardiman kiriye û 1500 ton bombe avêtine hêjagehên wê şaristanê.

DEMA NIHA

ÇAR HEZAR TON BOMBE HATINE AVÊTIN

Refên Hevalbenda Bê Etlahî Li Hêjagehên Mihwerê Dixin

Londre — A.F.I. Di nav 48 saetên dawîn de refên brîtanî û amerîqanî dirêjî şaristanên elemanî Berlîn; Boxum, Duisburg, Kîl û hêjagehên erdê Rûrê kirine û 4000 ton bombe avêtine.

Cezayir — Leşkerên frensizî di Tûnîsê de 36000 eskerên Mihwerê hêsîr girtine û 200 top standine.

Londre — R: Wezîrê Brîtanya Mezin ê Şerî Sir Cêmis Grîg roja Şembê gotiye: fermandarê Ordiyên Brîtanî li Tûnîsê General Aleksander ji min re digot ko Şerê Efrîqa Bakurî li 15-ê Gulanê dê biqede: lê min qîma xwe pê ne dianî û bawer dikir ko General Gelek nîkbîn e; lebelê nîho xuya bûye ko wî rast didît û Şerê Efrîqayê berî bi du rojan ji wexta ko General Eleksander tebitandî bû gihaye dawiya xwe.

2000 BALAFIR

Waşington — A. F. I. Di şerê Efrîqayê de refên hevalbenda 2000 balafiren Mihwerê avêtine erdê ji Hevalbenda 770 mêkîne çûne.

Moskû — A. F. I. Tête bawer kirin ko di Eniya Rûsî de şerî re mezin ber bi destpêkirinê ne.

Hevde Generalên Mihwerê

Ketine Destê Hevalbenda û bûnê hêsîr

Londre — R: Di erdê Tûnîsê de 17 generalên Mihwerê ketine destê hevalbenda û bûne hêsîr; 14 generalên elemanî û 3 talyanî.

Londre. — R: Wezareta brîtanî a şerî dide zanîn: Refên hevalbenda yên qerargehên Efrîqa Bakurî ji 8-ê kanûna berê û heta 18-ê nîsanê 386 car dirêjî hêjagehên Mihwerê kirine û 16,236,590 libre bombe avêtine wan armancan. Pênc mehên Efrîqayê ên dawîn de, bi derbên balafirên hevalbenda 50 waporêd Mihwerê bin av bûnê û 73 heb jî şikiyane.

HINDIK RINDIK

Telegrafa ko General Aleksander şiyandiye Mr. Çorçil

Londre — R: General Aleksander, fermandarê leşkerên brîtanî li Tûnîsê; zefera Efrîka—Bakurî, bi telegrafa jêrîn ji serekwezîrê Brîtanya Mezin Mr. Çorçil re elam daye: Min divê, ezê ji we re bidim zanîn ko Şerê Tûnîsê qediyaye. Dijmin xwe avêtiye bextê me. Peravên erdê Efrîqa Bakurî de destê me de ye.

BEGÊ TÛNÎSÊ Ê NÛ

Tûnis — A.F.I. Bi qerara General Jîro û ji bona selametiya Tûnîsê, Begê vê erdê ji text radibû û ji begtiyê ket. Li gora tevgera malbata Tûnîsê, Sîdî Amil Beg wê bikeve şûna wî û li ser textê wî rûnê.

Danezana sovyetî a Dawîn Elan Dide

Moskû — A.F.I. Danezana sovyetî a nîvê şevê elam dide: di tevayiya qadên şerî de rewişa eskerî ne guheriye. Refên sovyetî di şerên hewayî de û li erdê 370 balafirên dijmin xira kirine; 104 mekîneyên sovyetî venegeriyane warên xwe, Çekê rûsî ê hewayî di qadên şerî de 60 qamyon tejî esker an çek û cebilxane dagirtî xira, 10 betariye top û 5 betariye qumbereavêjên çepera lal û du waporên dijmin bin av kirine.

Wezareta Brîtanî a Hewayê Elam Dide

Londre — R: Wezareta brîtanî a hewayî dide zanîn: Refên me dirêjî balafirgehên dijmin yên Kaen û Morleksê kirine û di vê navê de 2 mekîneyên dijmin avêtine erdê.

Nêçîrvanên me jê pê ve zora xwe dane hêjagehên dijmina ên rêhesinan û waporên di wan.

Londre — R: Radyoya-Romayê elam dide: Bi bombardimanên refên hevalbenda di Sivita Beçiyayê de— Bendera Romayê — 174 peya hatine kuştin û 300 heb jî brîndar bûne.

AZAHIYA WELATÊ FRENSÊ

GOTARA GENERAL JIRO LI BIZERTÊ

Cezayir — A.F.I. General Jîro di Bizertê de gotiye leşkerên Frensê: Ez bi we serbilind im; di zeftkirina Tûnîsê de we karine hêja pêkanîne, di xelasî û azahiya Frensê de jî honê bi awakî girane bikêrî welet bên.

Londre — R: Sir Arşibald Sinkler, wezîrê brîtanî yê qiwetên hewayê gotiye: Di nav 12 rojên şerê Tûnîsê ên dawîn de, bombeavêjên hevalbenda bi top û bomban 3000 car êrîşî qiwetên Mihwerê kirine û nêçîrvan 14,000 car bi hewa ketine.

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

Xelasiya Tûnîsê

ALA FRENSÊ JI NÛ VE DI SER TÛNÎSÊ RE PÊL DIDE.

QIWETÊN FRENSIZÎ DI KÛÇE Û KOLANÊN TÛNÎSÊ DE.

NÊÇIRVAN BOMBEAVÊJ

Bombeavêj an balafirên bombeavêj mekîneyine giran û mezin in, heft heşt ton bombe hildigirin, bi du, sê an çar motoran e. Bi 2 - 4 top û bi 6 û heta 8 mitralyozan biçek kirî ne. Tê de 8 û heta panzde peya hene ew karên vê mîkeneyê digerînin.

Torpîlavêj mîna balafirên bombeavêj mekîneyine giran û mezin in, lê bi torpîla qesda neyaran, waporên neyaran dikin.

Di nav bira torpîl û bombe ferka bingehîn ev e: bombe rast bi rast tête berdan armancê, lê dikeve û pê avahî, top, wapor, tang xira dibin an xesarê dibînin. Torpîl berî dikeve avê, tê re dimeşe û tê li armancê dixe.

Nêçîrvan balafirine sivik in û piraniya wan bi motorekê ne. Di saetkê de 600 - 700 kilometre difirin. Tê de 2 û heta 4 peya hene. Bi 2-4 mitralyoz û topeke sivik bi çek kirî ne. Bombeyine sivik hildigirin; bombeyine şewat û teqandinê.

Karê nobetdarî û dîdevniyê pêk tînin çavê xwe li bajar; bender, qerargeh, war û komeskerên dijmina digerînin, li çûn û hatina wan dinêrin û tên dîtina xwe pêş fermandariyê dikin, pê fermandarî qesd û armancên dijmina çi ne seh dike; jê pê ve ew Bombeavêj û torpîlavêja ji tada nêçîrvanên neyar diparêzin, zcra xwe didin wan û heke ji wan hat bombeavêja bişunda vedigerînin. Di ser qada şerî re difirin û bi top, mitralyoz û bombeyên xwe dirêjî leşkerên dijmina dikin. Ew pêş- û piştmêrên bombe- û torpîlavêja ne.

1ère ANNEE — LUNDI 17 MAI 1943 — NUMERO 3

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

VERS LA VICTOIRE

CRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Nous écrivions la semaine dernière que ce 4ème printemps de guerre était celui qui s'annonçait le plus favorable pour les Alliés. La semaine qui vient de s'écouler est pour eux, sans conteste, la plus favorable de la guerre.

Sur le front de Tunisie, toute résistance a cessé. Les ennemis ont perdu plus de 200.000 prisonniers parmi lesquels, 15 Généraux et 2 Maréchaux et une quantité prodigieuse de matériel. La fameux Afrika-Korps n'existe plus. Les Français ont joué un grand rôle dans cette victoire et ils ont eu la belle revanche de voir les milliers d'Allemands se rendre à eux sans conditions. La campagne Africaine est à peine terminée et déjà les raids sur la Sicile et l'Italie s'intensifient. Cinq cents tonnes de bombes ont été déversées par les Forteresses Volantes sur Palerme, et l'Italie va faire connaissance avec les doses administrées à l'Allemagne, 1500 tonnes (comme le raid de Jeudi sur Duisbourg), et plus en pilules de 4000 kilos.

La situation nouvelle créée par la victoire Tunisienne a eu un immense retentissement dans le monde et a provoqué une grande activité diplomatique. Le Général FRANCO a supplié les belligérants de conclure une paix anti-russe. Mais du côté des Alliés on a répondu par l'impacable formule que les Allemands et les Italiens entendront après chaque demande d'Armistice: reddition à merci.

MM. Churchill et Roosevelt se sont rencontrés une fois de plus à Washington et le monde attend avec impatience le résultat de l'entrevue. Combien les rencontres Mussolini — Hitter paraissent sans intérêt à côté de celles de grands hommes d'État Anglo-Saxons.

Sur le plan militaire, on s'attend — dans un proche avenir à de grands évènements: Second front? et où? Sur la Manche à 30 kms. de l'Angleterre où des millions d'hommes sont l'arme au pied? — Sur la Sicile, contre le partenaire le plus fatigué de l'Axe? Dans les Balkans? Et en faveur de cette dernière hypothèse il y a de nombreux signes:

La réunion au Caire des Chefs d'Armées interralliés du Proche-Orient.

L'arrivée d'une division Sud Africaine dans le Moyen-Orient.

Le fait que M. Saradjoglou a déjéuné en public avec l'Ambassadeur d'Angleterre..

En face en tous cas, on est inquiet;

Rommel est signalé tantôt en Crète et tantôt à Salonique, les Bulgares frémissent sous le joug.

En tout cas que le second front s'ouvre en Norvège, en Francc, en Italie ou dans les Balkans (ou sur plusieurs points à la fois) de gros évènements se préparent sur lesquels nous ne tarderons à pas être fixés, puisqu'on nous promet pour ces jours prochains, de Washington, une déclaration sensationnelle.

Les DEPECHES de la NUIT

FRONT AERIEN D'EUROPE

Le Ministère Britannique de l'Air communique que des formations de bombardiers «Mitchell» et «Venturas» ont attaqué, hier, les aérodromes allemands de Caen et de Morlaix et abattu 2 chasseurs ennemis au cours de ces opérations.

Une escadrille de «Typhons a, de son côté, attaqué la gare de tirage à Eu cependant que d'autres formations de chasse de la R.A.F. mitraillaient divers objectifs ferroviaires ainsi que la navigation ennemie au large des côtes: 2 cargos et 1 pétrolier allemands ont été coulés. 1 chasseur allié est porté manquant.

Berlin a encore subi un raid de plus de la part des bombardiers «Mosquitos» de la R.A.F. C'est la deuxième attaque en 3 jours subie par la capital du Reich.

FRONT DU PACIFIQUE

Dans le sud-ouest du Pacifique, les opérations se sont bornée à une activité aérienne de faible envergure.

Sur 4 avions japonais qui ont tenté d'attaquer la base américaine de Guadalcanal, l'un a été abattu et 2 autres ont été endommagés

L'aviation du Général Mac Arthur a de son côté attaqué les positions japonaises en nouvelle Guinée, abattus 2 avions ennemie et endommagé 3 autres.

1 cargo japonais surpris au large des Iles Shortland a été mitraillé et a fait explosion

Il ressort des dernières statistiques publiées aux Etats-Unis que les japonais ont perdu jusqu'ici en tout 305 navires de tous genres et de tout tonnage, effectivement coulés, dans le Pacifique contre 97 bateaux américains perdus. Ce chiffre ne comporte pas de nombreuses unités ennemies «probablement coulées» ou seulement endommagés.

Londres — A.F.I. Parlant à Londres, M. Bevin, Ministre du Travail, a déclaré: «Le temps n'est plus loin où le cercle de fer se refermera sur l'Axe».

CONTE KURDE

Il y a de cela bien longtemps, tous les hommes vivaient réunis dans une grande ville, au bord d'une rivière. Un roi et son vizir, que l'on avait choisis pour leur sagesse, administraient la communauté. La tâche était d'ailleurs facile. Les gens mangeaient les fruits de leurs jardins, buvaient l'eau du fleuve, ne travaillaient guère, et mouraient très vieux, pauvres de souvenirs. On pensait peu, parlait moins, n'ayant rien à dire, et la discorde était inconnue.

Une nuit le vizir eut un songe. Il demanda audience à son maître et s'étant prosterné devant lui il parla de la sorte: «Sire, j'ai rêvé que le fleuve montait, roulant des eaux noires. Le peuple y buvait et perdait aussitôt la raison. Que signifie cette chose étrange? » Le roi qui savait la magie. consulta son grimoire: au bout de trois lunes le prodige devait s'accomplir.

— Creusons donc dit le ministre, une citerne profonde, contenant assez d'eau pour suffire aux besoins de Votre Majesté et à ceux de son serviteur, jusqu'à la fin de nos jours. Gardant ainsi l'esprit lucide, vous veillerez, Sire, comme par le passé. au bonheur de vos sujets.

— Vizir, répondit le prince, ton avis me parait bon, creusons la citerne.

Lorsque les trois lunes se furent écoulées, le fleuve grossit soudain, charriant un flot noir. Ceux qui buvaient de son eau, bêtes et gens, perdaient aussitôt la raison. Quelques heures plus tard, la ville entière était peuplée de fous. Les animaux qui le matin, parlaient encore, demeuraient stupides et muets. Quant aux hommes, ils sentaient peu à peu leur langue se délier. Certains, ayant bu davantage que les autres, haranguaient les badauds aux carrefours, puis, la gorge sèche, ils retournaient boire, et plus ils buvaient, plus ils discouraient. On inventait des mots nouveaux; on se battait pour les plus sonores, que l'on appelait des idées.

Alertés par le tumulte, le roi et son vizir montèrent sur la terrasse du palais. Ils restèrent là plusieurs jours et plusieurs nuits, contemplant le désordre. Et ne sachant que faire, ils pleuraient.

— Sire, dit enfin le vizir, Votre Majesté devrait leur parler, leur faire comprendre...

— C'est que je ne trouve rien à leur dire, répondit le roi,

Un valet l'entendit et courut ameuter la foule;

— Le roi ne trouve rien à nous dire. Le roi est un sot.

— Le roi ne trouve rien à nous dire, le roi est un sot, répétait la foule. Qu'il aille boire au fleuve. Qu'il y puise, comme nous, l'éloquence et la raison. Nous ne voulons pas d'un roi fou. Qu'il boive, sans quoi, nous le tuerons.

— Sire, dit le vizir, il faut aller boire. Ils seraient bien capable de vous tuer. Je continuerai seul à user de la citerne, et Votre Majesté n'aura qu'à suivre mes conseils. C'est bien assez d'une cervelle saine pour toute une race de dements.

— Allons y, soupira le roi,

Alors, acclamé par le peuple en délire, le roi prit le chemin du fleuve, et, s'étant couché à plat ventre sur la berge, il s'abreuva longuement.

Comme il était, naguère, le plus sage, il devint aussi le plus fou. Il fit des lois, battit monnaie, établit des impôts, leva des troupes, pendit son vizir.

Et depuis le monde est le monde.

Adapté du Kurde par
R. LESCOT

POÈME KURDE

ETERNEL

Souvent on me blâme
De n'être qu'une flamme,
Qu'un éclair du ciel
Un vol de nuage,
Un rayon du soleil qui luit
Qui passe, qui s'enfuit,
Dans la forêt obscure
Comme un cri de joie
Au fond des bois.
Oui
Je suis l'amant d'un instant
Un tel, un moment
Me suffit pour vivre et pour être
Immortel.
Et quand je me regarde
Souvent
Je me dis comment
Peux tu être l'amant
D'une femme
Qui conçoit l'éternité
Par le nombre des mois
Et la masse des années.

DR. BEDIR KHAN

FRONT DE RUSSIE

Poursuivant leurs attaques contre les basee de ravitaillement et voies de communications sur les arrières de l'ennemi, les bombardiers soviétiques ont effectué, hier, de violents raids contre Briansk, Cremenchug et Dniepro Petrovsk. Plusieurs trains chargés de matériel ont été incendiés et de nombreux dépôts de munitions ont fait explosion.

Le communiqué officiel de la nuit déclare toujours qu'aucun changement notable n'a été enregistré sur l'ensemble du front.

Au cours de la semaine allant du 9 au 15 Mai, l'aviation soviétique a abattu en combats aériens ou détruit au sol 370 appareils de la Luftwaffe contre une perte de 104 avions seulement.

Londres A.F.I. Toutes les revues hebdomadaires cummentent la situation politique et militaire à la siute de la libération de la Tunisie. A cette occasion, elles rendent hommage à la bravoure des troupes françaises, qui, reconnaissent-elles, ont du souvent combattre avec un matériel insuffisant. Les organes britanniques s'associent aux légitimes satisfactions d'amour-propre des Français.

«Spectator» dit notamment que parmi les incidents qui ont illustré la campagne de Tunisie, «celui qui a fait le plus de plaisir, c'est quand plusieurs miliers d'Allemands commandés par un général, ont demandé l'armistice aux Français qui ont répondu que la capitulation devait être inconditionnelle, ce que les Allemands ont fait.»

DURIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

Sêvê

Ax lê Sêvê û ax lê Sêvê
Deqek şînê, l'serê lêvê
Sêv qubar e, b'min naxêve
Ax lê Sêvê, û ax lê Sêvê.

M' Sêvê dî bû l'ber avê
Singê gewir da bu tavê
Ezê bi çeplê te bigirim
Bavêm qeza Eyintabê.

Rêşya şa'rê daket navê
Bihar hatê dar bişkêvê
Payîz hatî wextê keyfê
Havîn hatî dilaxêvê.

M' sêva xwe dî L' ber dîwarê
Wê da bû cotê guhêrê
Ezê bi çeplê te te bigirim
Tê bavêm welatê jêrê.
Tama memikê te xweş e
Mîna şekirê bajêr e

Mi' Sêva xwe dî l'ser xaniya
Tena, tena dimeşiya
Min dest avêt cotê gulya
Bi ser min de hatiya
Wek kevanê Bûçiya
Ez ketim dilim êşiya
Kul ket mala gundiya
Ji xelaf xort û naşiya.

Mero

Dor Bêrûtê bi Zeytûn ê
Şirîn şerbet î lê Mero
Tu di ber derîkî mermero
Şirîn şerbet î lê Mero.

Her du diranên te zêro
Şêrîn şerbet î lê Mero
Xulam qama girovero
Şêrîn şerbet î lê Mero

Wê enîka bi nîv zêro
Eman ne ma lê Mero
Ez ban te dikim tu î khero
Bejin zirav î ji darê tero
Ezê bi çeplê te bigirim
Bibim ji canê xwe ro.

Strana Kurdî

WEY LO SIWARO

Wey lo Siwaro, wey lo Siwaro
Heyran Siwaro, çiya bilind e,
Ez te na bînim;
Destê xwe davêjim baqê gul û rêhan
Û nêrgiza, na qetînim,
Li min û bavê min heram be,
Di dû çavê Smailê Eyo
Ez tu dila, li dinyayê na hebînim.

Wey lo Siwaro, wey lo Siwaro
Siwaro heyran;
Serê sibehê ez rabûm
Min karek ne kir
Min destê xwe
Di ava sar û germ da nekir.
Min dî qereçî geriyan
Min ji xwe re falek vekir
Hatiye cewaba nexeyrê
Ji min re gotiye:
Torinê dilê te keçikê girtine
Bi destê Smailê Eyo kelepçe kirine
Birine stasyona Diyarbekir.

Wey lo Siwaro, wey lo Siwaro
Siwaro ez ne li vir û ne li wê mo
Ezê perçakê ewrê reş ê
Li ser behrê mo
Ezê hûr harana tev li bê mo
Ezê dosta Smailê Eyo
Bavê Evdil qadir
Siwarê ciwaniya şê mo.

Wey lo Siwaro, wey lo Siwaro..
Min dî dîkê nîvê şevê
Li min xulxuland,
Smailê Eyo, torinê dilê min keçikê
Daket hewşa mezin,
Ciwaniya şînboz dixemiland,
Siwar bû berê xwe da
Welatê xerîb û xurbetê;
Ezê bi ser banê qesrê ketim
Min sê denga bi dû de, dinûhirand.

Wey lo Siwaro, wey lo Siwaro...
Xopana gundê me bişewitê.
Rê di ber ra......
Min dî tabûra lawikên Kurdistanê
Bihurîn di ber me ra.
Min go: gelî xortino ji we oxir be
Honê bi kûda herin
Digo;
Emê herin bajarê Mûşê, li ser şer e

KULINGO

Lo wey lo....
Kulingo, tu kulingê deşta vê Yemenê
Tu çima ji qewm û refê xwe qetiyayê
Tu mayî wiha bitenê
Te hêlîna xwe çêkiriye
Li zozanê Şerefdînê
Li deşta Hezargolê
Li ser koşka bavê Siyabendê
Li ser sûra vê bedenê,
Keçik ban dikirê Lawiko!
Mala bavî, şewitiyo!
Şevkê, ji nîvbenda şevan û pê ve
Were tewafa sing û berê minê
Kalî, gewrî, bozî, beyazî û deqandî;
Bila hêdî, hêdî li ser te bê
Xweydana ber vê çenê.

Lo wey lo...
Kulingo, tu kulingê deşta vê Mûşê
Xwedê hebîna
Çima tu ji qewm û refê xwe
Veqetiyayê
Te hêlîna xwe çêkiriyê
Li zozana Şerefdînê
Li deşta Bingolê
Li ser tayê wê kalûşê
Sala par vî çaxî
Keleşgewra min ê
Ji qizan qizek bû
Dimala bavê xwe de bû
Sala vê salê...
Ez xiyala xwe didimê
Sor sê biskê xwe yê narincî
Berdane ser darê mîrata vê dergûşê.

Lo wey lo...
Kulingo, tu kulingê deşta Wanê
Xwedê hebîna
Çima tu ji qewmû refê xweveqetiyayê
Tu mayî bitenê
Te hêlîna xwe çêkiriye
Li zozanê Şerefdînê
Li deşta hezargolê
Li welatê Kurdistanê;
Li ser milê mîrata wê dikanê.
Keçikê ban dikirê, digo:
Lo, lo, Lawiko
Kula Şam û Helebê
Di mala bavê te keto
Şevkê ji nîvbenda şevan û pê ve
Were devê xwe bavê
Boxaza qirika min î
Kalî, gewri, bozî, beyazî û deqandî
Bistikekê devê xwe têxe
Bila mîrata vê kitanê.....

PÊJINÊN DINYAYÊ

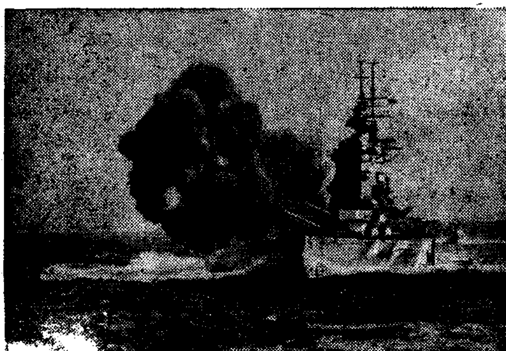
ZIREHPÛŞA FRENSIZÎ PROVANS

BALAFIRVANÊN BRÎTANÎ

TOPEKE RÛSÎ A PERASTINA PERAVAN

ZIREHPÛŞA INGILÎZÎ NELSON

IMP. LE MIROIR D'ORIENT BEY...

Sal 1 — Hejmar 4

Duşemb 24 Gulan 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG Û SIYASET

DEWRAN

Rewişa Eniya Sovyetî

Qiwetên sovyetî ji bona şerine mezin yên ko di pêşiyê de ne xwe kardikin. Leşkerên rûsî, li ava Donetzê derbas bûne û di nîzîkî Lisiçanskê de çeper û asêgehine hêja vegirtine. Di vî şerê erdê Ukranyayê de — wextek e kû, lê qomandine hinde zor çênebûne — elemana zehf tabûr esker xistine şerî û xwestine çeper û penahên ji destçûyî, vegerînin ve, lê belê, her çend jî, êrîşên destpêkî de, li hin deran yekîneyên elemanî zora xwe didan qiwetên rûsî, dawî Ordiya Sor di êrîşekê ko şerevaniyên her du aliyan ketine singên hev û du, eleman şkênandine û wan ji qada şerî bi şûnda zivirandine.

Piştî ko qiwetên rûsî bi xurtî pê li erdê Donetzê kirine yê ko berî destê elemana de bû, wan berê xwe dane du bilindahiyên ko ji hêla pêşve ajotina şerî ve, hêja ne û li wê ji bona zeftkirina wan her du bibindahiyên he, qirêneke zor û xwîndar çêbûye; dawî ev her du bilindahî ketine destê Ûrisa û bi vi awayî wan ji bona êrîşa axa Dona-jêrîn a têr febrîqe û karxaneyên hêja, serpir û pêgehine girane xistine destê xwe.

Di axa Kubanê de, piştî çend rojên etlahî û bêdengiyê, qirên û qomandan destpêkirine, lê ne bi awakî mezin. Her du alî bi kewte û sedmêran, bi qiwetine biçûk qesda zeft kirina gir û kepezan, vegirtina erd û neqebên ko bi kêrî danîna depoxane û qerargehan tên, dikin.

Di bakur-rohelatê Novorosiskê de, betariyeyên sovyetî topên xwe li şargeh û penahên elemana girêdane, yên ko vê benderê dihemînin û bê etlahî li wan asêgehan dixin.

Destpêka Êrîşên Xurt

Refên brîtanî û emerîqanî bi xurtiya ko heta niha ne hatiye dîtin hêjagehên Mihwerê, hender, bajar depoxane. rêhesin, war û qerargehên di wê didin ber bomban.

Erdên elemana ên tejî destgeh û febrîqan. bi şev û bi ro di bin bombeyên refên hevalbenda de, difetisin. Berlîn, Rûr, Duisburg, Dortmund, Kîl, Emden û bender û balafirgehên t a l y a n î hero têne bembardiman kirin, û wîlo dixuye ko şerê Ewripayê ê mezin destpê kiriye. Ji hêla jêrîn ve 7000 balafirvanên hevalbenda, di wan rojên dawîn de, li Germanistanê û di erdê talyana de li Sicîlye, Kalabriye û Serdinyayê xistine.

Ev bombardimanên he bêşik bi civana Mr. Çorçîl û Mr. Rozwelt re girêdayî ne; û heye ko ev her du mirovdewletên mezin bi bijartina serfermandarê hevalbenda mijûl in, generalê ko karên şerê dinyayê ê mezintir, şerê dinyayan wê bigerîne û şerevaniyên xwe bavêje erdê Ewripayê.

Rewişa Italyayê tarî ye, her çend jî elemana w'ad dane wan ko erdê talyana ji l'ada dijmina dê bête parastin; nakeve serê tu kesî ko eleman bikarin bên hawara talyana, ji xwe çend yekîneyên elemanî ko di erdê talyana de qerargeh girtine, ji yên balafirvaniyê ne û hew.

Îro destê talyana de 70 firqe esker hene, 30 firqeyên wan di erdê Balkana û ên mayîn 40 Italyayê de ne.

Bombardiman Dom Dikin

Balafirên Brîtanî Tim û Daim Li Hêjagehan Dixin

Londre — Wezareta brîtanî a hewayê dide zanîn: Bombeavêjên me ji tîpê Venturas balafirgeha Kaenê daye ber bomban û di vê navê de nêçirvanên me 5 mekîneyên dijmin avêtine erdê. Balafirên me Bofeytersan, ji qerargeha parastina peravan, di Behra Holendayê de bi ser qefleweporeke dijmin de girtiye û lêxistiye, torpîl li sê waporan ketine û ew şewitîne, ji cengkestiyên ko ev qefle dihemandin sê heb hatine şkênandin. Nêçirvanên me «Tîfon» zora xwe dane balafirgeha dijmin a Surûrnê; ji wan qelq û êrîşên he nêçirvanek venegeriyaye qerargeha xwe.

Zurîx — Duhî di Zurîx û Balê de — axa Svîçreyê — işareta talukê, nîzingbûna balafiran hatiye dayîn.

Waşington — R: Wezareta emerîqanî a behrê dide zanîn: digirava Atuyê de şer dom dike, ji nû ve eskerên emerîqanî pê li wê giravê kirine. Noqaveke emerîqanî di behrên Rohelatê Dûr de destri yoreke û 6 waporên japonî yên barkêş bin av kirine; waporeke japonî a banzînkêş jî derbek xwariye.

Rome — Serfermamdarîya talyanî elam dide: Şevêdî «refên dijmina» di ser Romeyê re firîyane û direjî bendera Ostyayê kirine û lêxistine.

ZERERÊN NEYARA

Şeş Sed Hezar Eskerên Mihwerê Hatine Kuştin

Londre — Bi awakî resmî elam dane ko di şerên Misir, Libye û Tûnîsê de 600,000 eskerên Mihwerê hatine kuştin.

3 Ordû 6 baskordû, 25 firqe û 6 alayên talyanî û 2 Ordu û 11 firqeyên elemanî hatine safî kirin.

GOTARA M. LAGUARDIYA

Musolînî ji Italyayê dê bête qewirandin

Nû-York — R: Sergerînendeyê Nû-Yorkê gotiye: Musolînî ji Italyayê dê bête qewirandin û li Italyayê di bin penaha Hevalbendan de hikûmeteke nû dê bête danîn û ev tiştên he di wexteke nîzing de wê biqewimin; ji ber ko erdê talyana di bin hikmê çekê hevalbenda de ye û Hitler her tiştê ko ji bona parastina erdê talyana divêtin, ji wan standiye.

Londre — R: Şevêdî di ser Ingilistanê re balafireke dijmin hatiye avêtin erdê.

Otawa — R: Serekwezîrê Qenadayê Mr. Makenzî King çûye Waşingtonê; ewê bikeve civana ingilîz û emerîqanî.

CENGÊ NOQAVAN

Destgehên Emerîqanî Dikarin 19,000,000 Ton Mezin Waporên Bar û Eskerkêş Çêkin

Londre — R: Taluka noqavan hêdî, hêdî lê bi awakî birinî têtê rakirin. Dewletên Mihwerê bi xwe mukir tên ko meha borî mixdarê waporên hevalbenda yên ko hatine binav kirin hindiktir bûne. Ji aliyê din destgehên emerîqanî îsal der meha nîsanê 157 wapor çêkirine, hemî bi hev re 1,600,000 ton mezin. Par destgehên emerîqanî di nav şeş mehan de 157 wapor xisti bûn avê.

Bi vê lezê destgehên emerîqanî her sal dê bikarin 19,000,000 ton mezin wapora çêkin.

Herçî xesarên Mihwerê ecêb giran in. Ji destpêka şerê Efrîqayê û heta îro stola hevalbenda û refên di wan 466 waporên talyan û elemanî xeriqandine. Hemî bihevre ji destpêka şerî û heta niha qiwetên hevalbenda 5,000,000 ton waporên Mihwerê bin av k i r i n e û 3,000,000 ton jî şkenandine.

Londre — R: Sevêdî di ser axa Frensê re du balafirên dijmin hatine avêtin erdê.

Lihevanîn

Serekdewletê S p a n î General Frenko xwestiye bikeve nav hikûmetên Hevalbenda û yên Mihwerê û wan li hev bîne,

Lê bi navê Hevalbenda wezîrê Brîtanya Mezin ê dervekariya Mr. Îden gotiye; heke Mihwer dixwaze em û ew li hev bên, ji bona vî tiştî şertekê me heye: dewletên Mihwerê divê bê qeyd û şert çekên xwe deynin û xwe bavêjin bextê me.

Londre — R e f ê n hevalbenda direjî qerargeha Miloyê kiriye û li erdê 37 balafirên dijmin pelixandine,

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

Êmo

Êmo, Êmo, Êmûşê
Koçera j'deşta Mûşê
Dew tu ne rûn difroşê
Heçî xwaka wan pak e
Ez û wan destbirak e
Heçî xwîşka wan reş e
Ez û wan pev ne xweş e
Li ber çavê min reş e

Êmo hat û meşiya
Kil li çava weşiya
Ez ketim dilim êşiya

Êmo hat û xwe l'ba kir
Bejna zirav du ta kir
Sê biskê sor hena kir.

Êmo, Êmo Emûşê
Lawik bavê dergûşê
Ezê b' çeplê te bigrim
Ba vêjim deşta Mûşê.
Êmo bû, çû kaniyê
Şara reş ket eniyê
Sola sor ket pehniyê
Ez xulam deqa l'eniyê

Dînê

Ax lê Dînê û'ax lê Dînê
Tirsa min j'hebsa Merdînê
Tu kevoka xehxebşînê
Tu mêkewa l' ser hêlînê

Lo lawiko derewîno
Ne m'dxwazî ne m' drewîno
B' avirê çava m' dxapîno
B' derdê dila m' dhelîno

Çûm zyareta Qulêbînê
Memik hatin firotinê
Xelkê tê da malê dinê
M' tê da ketka havînê
Her çar mihê ber dotinê
Her çar kejkê xwey hiştinê

Rengesmerê gulbarînî
B' xelkê tehl î, b' min şîrîn î
Tu beybûna Nisêbînê
Tu mêkewa l' ser hêlînê

Heke tu memik firoş î
Bi Quranê z' miştirî me
Bi Quranê l' ser mirî me.

Pismam

Pismam çû bû bûkê
Gewrê li te dotmamê
Anî henê bo bûkê.

Henê di teştê kin
Ka bînin avê lê kin
Li simbilê zavê kin
Û li biskê bûkê kin
Û li serê xeswê kin.

Zavayî bê hala
Zavê li darbesta kin
Ber b' cbana de rast kin.

Bûkê li hespê kin
Hevsêr di mistê kin
Bûkê b' rizqê zavê kin.

Ezê yekê bînim
Navê wê Emînê
Hestiya dihelînê.

Zava çû hemamê
L'min gewrê, l'te dotmanê
Dixwînê Quranê
Ji bona îmanê.

DEMA NIHA

313 BALAFIR

SERFERMANDARIYA SOVYETI DIDE ZANIN

Moskû — Di eniya rûsî de rewişa eskerî ne guheriye, Refên rûsî bê etlahî li hêjagehên elemana dixin. Di şerên hewayî de û li erdê 313 balafirên elemanî hatine xira kirin, 61 mekîneyên sovyetî venegeriyane warên xwe.

Londre — A.F.I. Di nav 4 rojên dawîn de refên hevalbenda di qada Behra Spî de 300 balafirên talyan û elemanî avetine erdê.

SERFIRAZIYA EMERIQANI

Sed û Bîst û Yek Nêçîrvan Hatine Xistin Erdê

Londre — R: Bi awakî resmî elam didin ko bombeavêjên emerîqanî di nav sê rojan de 121 nêçîrvanên dijmin avêtine erdê. 20 bombeavêjên emerîqanî venegeriyane warên xwe.

Londre — A.F.I. 40,000 eskerên elemanî yên ko di Tûnîsê de, bi destê eskerên frensizî hatine hêsîr girtin, nihû ji bona selihandina xesarên ko li wê erdê û bi çekên elemanî hatine kirin dê bêne xebitandin.

Londre — R: Emîraliya Brîtanî dide zanîn: noqavên brîtanî di Behra Spî de waporên Mihwerê didin ber derbên xwe, torpîl li 8 vaporan ketine, 4 hebên wan bin av bûne.

GOTARA MISTER DAVIS

Nimînendeyê Mr. Rûzwelt Der Pêşiya Egîdên Sovyetî

Moskû — R: Mr. Davis nimînendeyê Serekcîmhûr Mr. Rûzwelt hatiye Stalîngradê û beqek daniye tirbên eskeren ko ji bona parastina Stalîngradê di mêdana rûmetê de ketine axa mirinê. Mr. Davis di pêşiya şerevaniyên Ordiya Sor û xelkê de peyiviye û gotiye: Hevalino...!

Ez hatime mêvaniya bajarê egîd û mêrxasan; wan mêrên qenc yên ko di riya mezinahiya welatê xwe de, xwe bi kuştin dan, ev bajar parastin û dijmin sekinandin. Bi navê Serekcimhûr û miletê emerîqayê min gulçîcek danîne tirbên egîdan. Miletên Sovyetistanê û yên Emerîqa û Brîtanya - Mezin bi rêberiya sermiyanên xwe zora hitleriya bibin.

Her bijî leşkerên Sovyetistanê.

PEYIVA SEREKWEZIR

Mr. Çorçil Di Civatmiletê Emerîqanî De Peyiviye

WAŞINGTON — R: Serekwezîr Mr. Çorçil di civatmiletê Emerîqanî de peyîviye û gotiye: 17 meh borîne ji wextê ko ez li vê, cara yekemîn peyivîme û pê serbilind bûme. Îro 500 roj û hêj bêtir in ko eskerên me û we, tenişta hev de, li bej û av û hewayê, zora xwe didin dijminekî xurt û xedar û li zehf aliyên dinyayê destdanîya hev û du dikin.

Tecrîbeyên jiyîna min a direj ez qanî kirim ko di pêşiya armanceke rast û pak de, li demên ceng û silhê, ji bona qencî û selametiya dinyayê ji destbratî û yekîtiya her du miletên me çêtir û hêjatir tu kar nîne,

Serekwezîr qala cengê Pasifîk û yê Erdên Rohelatê Dûr kiriye û gotiye: refên brîtanî bi yên emerîqanî ve, direjî erdê japona bikin û lêxin.

Mr. Çorçil li ser pirsa noqavan gotiye: Herçend jî îro nik dilê min taluka mezintir cengê noqavan e; ez qailim ko emê vê talukê ji koka wê hilînin.

Mr. Çorçil qala bombardimanên erdê dijmina kiriye û gotiye; Refên me û yên emerîqanî ji giravên Brîtanya-Mezin radibin û destgeh, febrîqe, karxane, bender, balafirgeh û hemî hejagehên elemana bombardiman dikin. Xesarên ko gihane û digihin wan hêjagehan gelek dijwar in; û erdê Germanistanê heta niha bi awakî hinde xurt ne hatiye bombardiman kirin.

Refên me tim û daim didin pey dijmina û ew li Italyayê, li Germanistanê û di kijan erdê vegirtî de bibin jî, gava rastî hêjagehên wan tên lê dixin, bê etlahî û bi xurtî zora xwe didin wan.

Cengê Efrîqayê de 950,000 es- eskerên dijmin ji qiwet ketine, 2,400,000 ton waporên Mihwerê hatine xeriqandin; 8,000 balafir, 6,200 top, 2,500 tang, 70,000 otomobîl, qamyon û girgorokên talyan û elemanî bi derbên qiwetên me ji hev di ketine û hatine pelixandin.

Dinyayê li Tûnîsê bi çavê xwe dîtiye bi çi awakî hêja qiwetên frensizî, emeriqanî û brîtanî arîkariya hev û du û cengê dijmina kirine.

Ji aliyê din divê emê bidin eqlê xwe ko me di Efrîqayê de berberiya 15 firqeyên dijmin kirine û bi tenê 50,000 eskerên me çûne; di hemberê Ordiya Sor de 200 firqeyên dijmin hene.

Hêj li Ewripayê û der Welatên Rohelatê Dûr, karine girane li ser riya Hevalbenda de ne û ez û Mr. Rûzwelt bi pispor û mopîzanên xwe re dişêwirin û xwe pêk tînin heta ko bê winda kirina rojekê qiweta me bigehe armancan.

Qiwetên sovyetî pişta elemana skênandiye. Li erdê, giraniya barê cengî di ser stoyê Sovyetistanê de ye; 190 firqeyên elemanî û 20 firqeyên dewletên ko dane pey elemana di eniya rohelatî de, der hemberê Ordiya Sor sekinîne. Hitler bê şik careke din direjî Sovyetistanê bike; û ez qail im ko mîna her du cerên berî: zora wî dê bête standin; lê hêrhal divê emê cehda xwe bikin û îsal barê ko qiwetên rûsî hildigirin, siviktir bikin.

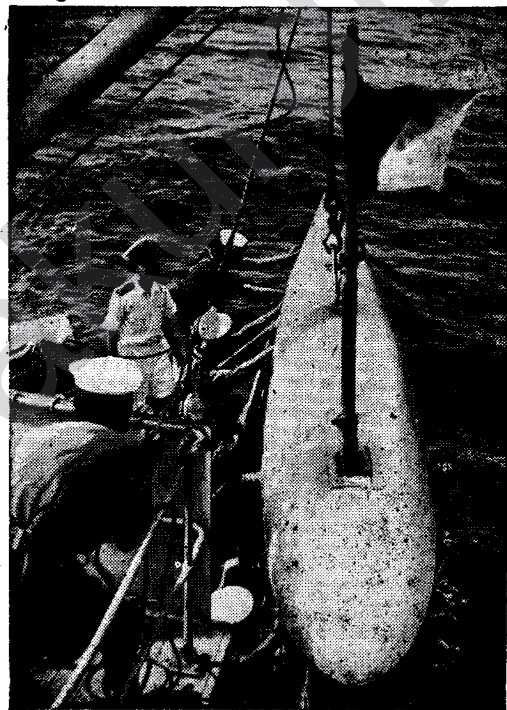
MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

Çek û Posatên Şerî Ên Nûjen

DU TANGÊN BRÎTANÎ ÊRÎŞÎ DIJMINA DIKIN.

VEDETEKE TORPÎLAVÊJ. DERBA WAN GEMIYAN DERBA MIRINÊ YE.

TANGÊN BRÎTANÎ JI TÎPÊ «VALENTIN III» DI AXA MISRÊ DE MINEWRAN ÇÊDIKIN.

1ère ANNÉE — LUNDI 24 MAI 1943 — NUMERO 4

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

La semaine qui vient de s'écouler n'a pas apporté de grands changements sur le front oriental, le seul front terrestre, en attendant que les Alliés en ouvrent un ou plusieurs autres. En Afrique du Nord, le bilan s'établit maintenant autour de 200.000 prisonniers dont 26 Généraux (et non 17 comme il avait éte annoncé précédemment.) L'ensemble des opérations, depuis l'entrée en guerre de l'Italie, a coûté à l'Axe environ un million d'hommes.

La R.A.F. et l'aviation Américaine ont joué le premier rôle cette semaine: Kiel, Flensbourg, des bases de sous-marins et des voies de communications en pays occupés, ont éte bombardées; les ports de Sardaigne,, de Sicile, de l'Italie du Sud ont été attaqués et le Lido de Rome, à quelques 20 kms. de la Capitale, a connu son premier raid. Les avions ont même survolé Rome, et Londres fait savoir qu'aucun engagement ne protège la Ville Eternelle, qui sera attaquée, si la situation l'exige, au même titre que Berlin bombardée quatre fois dans la même semaine.

Mais en plus de ces bombardements massifs qui tendent à devenir chose courante, la R.A.F. a réussi cette semaine un coup de maître: elle a détruit les deux barrages de la Mohne et de l'Eder qui sont parmi les plus grands d'Europe. En pleine paix, la rupture d'un grand barrage prend la proportion d'une catastrophe nationale. Dans les circonstances actuelles la rupture de deux énormes barrages, le fait qu'un troisième risque de céder et devra être vidé et réparé, constituent un désastre sans précédent. Dans la fourmilière humaine qu'est la Ruhr, des milliers de personnes ont péri, des centaines de milliers sont sans abri, toute l'activité est paralysée; les Centrales électriques ont été emportées, les conduites d'eau, de gaz et d'électricité sont détruites, les mines inondées. Il n'y aura plus assez d'eau cet été pour maintenir un niveau suffisant dans les canaux et pour fournir l'énergie électrique aux villes et aux usines. Ce seul raid peut diminuer de plus de 30% pendant des mois, la production de guerre allemande. Venant après les éclatantes défaites de Stalingrad et de Tunisie cette catastrophe, la plus grave de la guerre, ne contribuera pas à remonter le moral du Front intérieur allemand.

A Washington, les conférences entre MM. Churchill et Roosevelt se poursuivent et M. Churchill a fait, devant le Congrès, un remarquable discours. On connaît la prudence et le réalisme du premier britannique qui, quoique n'ayant jamais douté de l'issue finale, a promis à son peuple plus souvent des souffrances et de mauvais jours qu'une paix rapide, acquise après de faciles victoires. Ce dernier discours est nettement plus optimiste que les précédents et M. Churchill a parlé très justement de la nécessité de finir la guerre le plus tôt possible.

En Russie, on semble se livrer de part et d'autre à d'immenses préparatifs avant d'engager la bataille, qui pourrait être décisive. Les Russes ont pris des positions de départ sur la rive droite du Donetz, tandis que les Allemands défendent leur dernière tête de pont, sur le Kouban avec beaucoup d'opiniâtreté. Chez les Alliés, cette semaine a peut être été une veillée d'armes.

E. BERLAN

Les DEPECHES de la NUIT

Front de Russie

313 avions allemands ont été détruits au sol ou en combats aériens au cours de la semaine allant du 16 au 22 Mai, contre une perte de 61 appareils soviétiques seulement.

Autour de Lissichansk, les Russes ont consolidé les positions enlevées la veille à l'ennemi L'artillerie soviétique a pilonné les lignes allemandes, écrasant plusieurs casemates et réduisant au silence un certain nombre de batteries ennemies.

A l'ouest de Rostov, on ne signale que des duels d'artillerie.

Dans le Kouban, au nord-est de Novorossisk, 10 batteries allemandes ont été détruites par l'artillerie russe et 13 avions ennemis ont été abattus par la chasse et la D.C.A. soviétiques.

L'ALLEMAGNE SOUS LES BOMBES

«Le peuple allemand tout entier doit payer aujourd'hui pour les crimes de ses chefs». 4,000 victimes, 120,000 personnes sans abri: voilà le résultat de l'opération magistrale réussie par les bombardiers de la R.A.F. contre les fameux barrages du bassin de la Ruhr.

Ce sont les réservoirs de la Mohne et de l'Eder, affluent de la Ruhr avant son confluent avec le Rhin qui représentaient les objectifs des bombardiers «Lancaster» de la R.A.F. Ces barrages parmi les plus importants de toute l'Europe, fournissaient la force motrice à la majeure partie des usines sidérurgiques de Schwerte, Hagen et Elberfeld Barmen, centre des plus importants pour l'effort de guerre allemand, et à une partie des usines de ce qu'on appelle extensivement le «bassin de la Ruhr» jusqu'à Essen et Dortmund.

3 heures à peine après le raid des bombardiers britanniques, des avions de reconnaissance de la R.A.F. prenaient déjà des photographies des dégâts montrant des brèches de 30 à 50 mtrs. à travers lesquelles la masse d'eau s'échappait en un jet horizontal de plus de 60 mtrs. de portée, pour ensuite déferler dans les vallées, emportant tout sur son passage.

Des centrales électriques, des ponts et autres ouvrages d'art ont été emportés comme des fétus de paille. des voies ferrées et des gares de triage sont noyées, la navigation fluviale devra être interrompue; il faudra des années pour reconstruire ces barrages et plusieurs mois pour réparer les dégâts causés par les inondations qui, jusqu'à présent vont en augmentant sans cesse.

L'inondation continue à s'étendre, submergeant voies ferrées, routes, usines, villages. L'eau menace Dortmund et Kassel, siège d'importantes usines d'aéronautique.

Muelheim, ville d'environ 100,000 habitants est complètement inondée. Plus de 4.000 personnes auraient trouvé la mort au cours de ce désastre et 120.000 autres sont sans abri.

Selon des sources neutres bien informées. des troubles auraient éclaté à Duisbourg à la suite de la situation créée par la rupture de ces digues.

Les dégâts s'étendent sur une superficie de près de 100 kilomètres de long sur 60 de large. Le viaduc de Hardecké sur la ligne Dortmund Hagen Dusseldorf a été endommagé en plusieurs endroits et on peut nettement voir les rails pendre du haut du pont.

La gare de triage de Dahlhausen, l'une des plus importante de tout le bassin de la Ruhr est sous les eaux.

Le flot a atteint. de l'autre côté les usines de locomotives de Kassel est recouvre entièrement l'aérodrome de Fritzlar, l'un des plus importants de toute l'Allemagne. Hangars, baraquements, stocks de munitions et pistes d'envol sont submergés. Près de Webern et jusqu'à Karlsane, les remblais de la voie ferrée sont démolis en plusieurs endroits,

Ces terribles dévastations continuent à désorganiser complètement toute l'activité dans le bassin industriel de la Ruhr.

«Laissez moi assurer à l'Allemagne, a déclaré à Londres M. Eden, qu'en dépit de tout ce que prétendent Hitler et Gœbbels, notre aviation de bombardement ne fera qu'intensifier ses coups qui de jour en jour, se feront plus durs. Sans répit, toutes les heures, de jour et de nuit, les bombardements se poursuivront jusqu'à ce que la guerre soit gagnée. Voilà le programme que nous avons préparé pour l'Allemagne. Mais que l'Italie se rassure: Mussolini ne sera pas oublié.»

POÈME KURDE

LA SULTANE

Comme un rayon de soleil
Dans l'ombre
Dans un palais sombre,
Brille la sultane comme un joyau
dans un tiroir,
Un beau visage regarde le miroir.

La sultane est dans son bain,
Un jasmin
Caressé par l'eau chaude
Qui rode
Sur ses seins où le lait
N'a pas encore circulé.

Dans ses yeux profonds, la nostalgie
De rêves pleins de magie
Blonde, parfumée,
Regarde la vie fuir
Comme la fumée.

Dans les jardins lointains d'Orient
La lumière tremble comme liquide.
Poussée par des images
Impatientes.

Telle une bédouine sous sa tente,
La sultane cherche sa destinée
Dans l'espace vide.

Son âme pleine de mystère
Comme sur un lit funéraire
Repose,
Entourée de feuillage fanés
Et de roses.
Elle est taciturne:
Une urne remplie des larmes
D'une soif inapaisée.
Ses lèvres cherchent des lèvres
A baiser.

DR. BEDIR KHAN

Front de Méditerranée

L'offensive aérienne alliée en Méditerranée se poursuit sans arrêt depuis déjà 5 jours, en dépit d'une opposition croissante. En 96 heures l'aviation ennemie a perdu sur ce front 304 appareils, toutes ces opérations n'ayant coûté que 17 avions en tout à la R.A.F. et à l'aviation américaine.

Front aérien d'Europe

Le Ministère Britannique de l'Air communique que tôt dans la matinée de Dimanche, des bombardiers de la R.A.F. ont attaqué la navigation ennemie dans la Manche. Un pétrolier faisant partie d'un convoi de 4 bateaux surpris au large de Guenersey, a fait explosion, Un chalutier armé a été endommagé et un autre navire a été abandonné en flammes.

Un second convoi ennemi a été attaqué par des «Typhons» jusqu'à l'entrée du port de Flessingue. Canonnés à bout portant, l'un des navires a été incendié et un autre cargo ennemi sérieusement endommagé.

Front du Pacifique

20 bombardiers japonais escortés de 11 chasseurs ont effectué un raid contre l'aérodrome de Chittagong, dans le Bengale. Interceptés par la R.A.F., 7 appareils ennemis, 4 bombardiers et 3 chasseurs, ont été abattus, plusieurs autres étant plus ou gravement endommagés. 2 avions britanniques ont été perdus au cours de cette opération mais les pilotes sont saufs.

L'attaque japonaise effectuée à très haute altitude n'a causé pratiquement aucun dégât. On déplore cependant quelques victimes parmi la population civile.

Washington — R: On s'attend à ce que le Président Roosevelt et M. Churchill anonncent, lundi ou mardi, les résultats de la conférence anglo-américaine qui a duré deux semaines.

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan *Grigorî Petrof*

PÊŞGOTINK

Wergerandok : *Qedrî Can*

Berî pênc salan bi teşwîq û himeta Duktor Ehmed Nafiz beg min ev kitêb wergerand zmanê Kurmancî. Min hêvî dikir ku rojekê perên çapê pêda bikim û vê kitêba yekta ji miletperwerên kurd, nemaze ji xortên nuh re berpêş bikim. Lê muxabin, heta îro hêvîya ku min dikir xuya ne bû...

Min dît ko sal mîna şîpa avê di herikin û kaxetên ko min li ser wan nivîsîye, hêdî hêdî dirizin û kurm û mişk wan dixun... Ji aliyê din meriv mirin û mayîna xwe jî ni zane, ez tirsyam ku piştî xebat û westandineke ne hindik hêviya min ne çe serî; nivîsandinê min yan wenda bibin û yan jî birizin. Ji lewra, di vê rojnamê de bere bere belav dikim. Heke Xwedê li hev anî rojekê dîbe kitêb û tê çapkirin jî.

Ne hewceye ko ez pesnê vê kitêbê bikim.... gava xwendevanên me bixwînin evê bizanin ku ji bona miletê me çiqas bikêr e.

Hêviya min ev e ku miletperwerên me ji dil û can bixwînin û jê îbretê bigrin...

Q C.

Ji Dîrokê îbret

40-50 sal berê, li Mosqiwayê di dîwarên koşkek jî koşkên dewletê de, ji nişkave qelîştekên mezin xuya kirin. Ev qelîştekên ji bingeh hetanî banî dirêjbûyî didan xuya kirin ku koşk ewê ji nişkave hilşe, her çî kesê der û hundurê xwe bipeçiqîne.

Muhendîs hatine, li sebebê van qelîştekan geriyane, çend cih ji dora bingeh vekirine; paşê dîtine ku ev koşka Mosqiwayê ya mezin û kargîr riziyaye û pûç bûyê; ko dike hilşê, di zemanê xwe de li ser bingehekî darîn hatiye ava kirin.

Gava dest bi çêkirina wê koşkê kirine, dîtine ku zemînê wê pûç e. Ji lewra li ser wê, singên stûr daçikandine û li ser singan jî, ji kevirên mezin dîwar danîne. .

Wê gavê, bi awayê wî zemanî, ev bingeh, tiştekî zexm bû. Bi rastî jî dîwarên vê koşkê bi salan kevnar bû bû. Lê çiqas zeman derbas bûye, ewqas jî, ji te'sîra xwe kêm ne ma ye; ew diregên stûr, di bin axê de, riziyane... Ji lewra bingeh şemitiye: terk û qelîştek li dîwarên wê xuya kirine...

Muhendîsan gotibûn: Emê li hember vê talûkê çi bikin?! Gelek fikirî bûn.. Paşê dev ji hilşandina koşkê berdan; ji qoziyan ve, bingeh vekirin, hêdî, hêdî singên riziyayê derxistin, li şûna wan, kevirên granîtê xurt danîn, bi vî awayî bingehê koşkê guherandin û nuh kirin... Êdin, ev koşka kevn, li ser bingehekî nuh di ma... Bi xebata muhendîsên bi heş, hêja, ew koşk îro hêj xurt e û bê talûkeye...

Dîroka dewletan, jiyîn û mayina miletan jî mîna koşka Mosqiwayê ye; Bingehên nîzamên dewletan, awayên îdara miletan ên kevn, ji bona zemanê wan, her çiqas qenc hatibe dîtin jî, niha ew bingeh û awayê îdareyan qels buye; bêkêr ma ye...

Gotineke bav-pîran heye; dibêjin: «Civatên nuh, bixwe re stranên nuh tînin...» Çiqas roj derbas dibin, ew qas jî tovê însên têne guherandin û nuh dibin. Her bablîsk (qirn) bi xwe re fikren nuh, daxwazin nuh tîne. Ji wan re rastiyên kevnare, usûl û adetên dêrbasbûyî, bi kotekî nayê qebûl kirin... Ji tovê nuh re rêz û xezên nuhtir, bingehên qewîtir divê...

Miletê xwedî mezin be, mezinê wan bi heş bin, dev ji tiştên kevn berdidin; da ku rê ne din hilşandinê; ava û tevgêrên xwe hêj bêtir bi hekîmanî, hêj bêtir û adilanî çê dikin... Lê li hinek welatan, peyayên hukûmetê, terbiye û tevgêra milet fam nakin, yan jî na xwazin fam bikin. Hingî dîwarên koşka dewletê xerab dibe, li hawir dora wê qelîştek pêda dibin û her ke diçe, kûrtir dibin, kes guhê xwe nadinê... Ji bona vê yekê ye ku pêkhatina d e w l e t a n bi rû çiqas zexm û qewî xuya bibe jî, ji bo hilşandinê û xerabbûna wê pêkhatinê divê meriv heyret ne ke... Îrana kevn, ew Rûsya mezin zîr û zeber bûn; Almanya Bismarqan û Wilhelman jî xana xerab bû, çû...

(Paşî heye)

Strana Kurdî

O LO XERABO...!

O lo Xerabo...!
Bi Xwedê û bi pêxember tu xerab î..!
Ez û xerabê dinê
Li erdê binya mala
Em li hev rûniştin,
Me gilî kirin û me gazin hiştin.
Mi dî hêstirê çavê di reşbelek
Bi ser sing û berê te niqutîn..
Mi dî xilorekên devê çema
Ji xwe re dimiştin;
Teyr û tiyûrê zinaran
Li halê min û xerabê min
Diponiştin.
Mi dî miriyê goristana
Qemçelê xwe li serê xwe gerandin
Di hindurê tirbê xwe de rûniştin.
Mala bavê şewitiyo
Mi dî bi kubara sibehê re
Te derbek fedawiyê ber ba min da
Bi azana melê re
Te ez jî xwe re dikuştim.

O lo Xerabo!
Bi Xwedê û bi pêxember tu xerab î
Çava bavê min tê odê
Tu ji ber ranabî...
Malê dinyayê ne tiştik e
Tu xesîs î, tu qîmiş na bî
Mi sûnd xwarî, di dû çavê te re
Ez na kim mêra
Ez kunda neynim dewsa şêra
Ez bergîla girênadim
Ser alifa kihêla...

O lo Xerabo!
Ew Tilmizê... ew Tilmizê
Xweş Tilmizê
Mi sûnd xwarî
Ez terka çavê reş î belek na dim
Heya xwê şîn bê, qantir bizê...

O lo Xerabo!
Tu xerabê dinê
Min ji te re ne go:
Gula xwe me de bi sosinê
Mîka xwe me de bi bizinê
O lo xerabo... tu xerab î.

PÊJINÊN DINYAYÊ

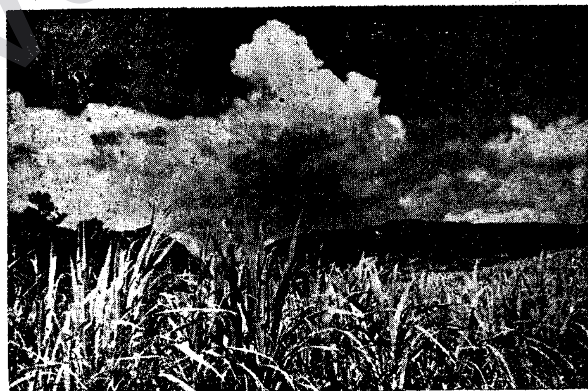
Ji Bergehên Kiswerê Frensizî Girava Reunyonê

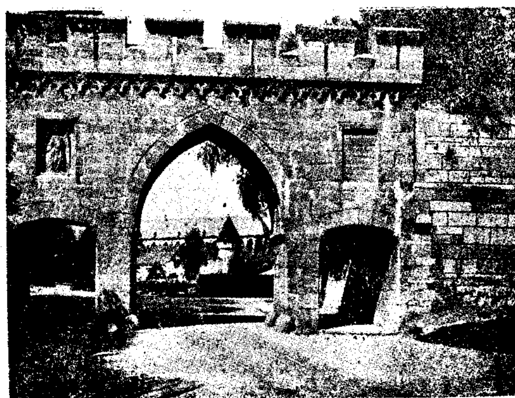
BERGEHEK JI REUNYONÊ: GIR Û KEPEZÊN REUNYONÊ YÊN TÊR DARÊN QESIB

GENERAL LEJENTIYHOM Û SERGERINENDEYÊ REUNYONÊ M. KAPAGORI

ZEVIYÊN QAMIRÊN ŞEKIRDAR

JI BERGEHÊN HOLENDAYÊ: DERGEHEK

IMP. LE MIROIR D'ORIENT- BEYROUTH

Sal 1 — Hejmar 5

Duşemb 31 Gulan 1943

ROJA NÛ

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lireyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

HEZAR BALAFIR DU HEZAR TON BOMBE

Bajarê Elemanî Dortmund Ji Nû ve Bi Awakî Dijwar Hatiye Bombardiman Kirin

Londre — R: Wezareta brîtnî a hewayî dide zanîn: Refên brîtanî ji nû ve û bi awakî hêj ne dîtî dest bi bombardimana bajar û hêjagehên axa Rûrê kirine a têr febrîqe, destgeh û karxanan.

Şevêdî çekê brîtanî ê hewayî, hezar balafir şiyandine ser Dortmundê û lêxistine. Balafirên brîtanî ji du hezar tonî bêtir bombe avêtine vê şaristanê; bombiyine şewat û teqandinê ji eva mezin î xurt.

Heta niha bi carekî du hezar ton bombe li tu bajarî ne ketiye. Balafirvanekî gotiye ko şev bi ronî bû û her çar alî û armanc xweş dihatin dîtin; hema ko bomban cihên xwe girtin pê şewatine mezin çêbune, ne maze di roawayê bajêr de. Balafirvanekî din qise dikir û digot ko dengê teqandina bomban ji dûr ve dihatin bihîstin, stunên dû û dûmana 15,000 pî bilind dibûn.

Balafirên brîtanî ji Ingilistanê heta ko xwe bigihînin ser serê bajarê Dortmundê 700 mîl firiyane. Der meha gulanê refên brîtanî bi deh caran êrîşî erdê Germanistanê kirine. Ji êrîşa şevêdî 38 bombeavêj venegeriyane warên xwe.

CENG & SIYASET

DEWRAN

Qada Derya Spî

Di pêşiya tevdan û bombardimanên hevalbenda de, di ser Behra-Spî û Sicilye, Sardinye, û Italya Nîroyî re, qiwetên Mihwerê bi xurtî dikin xwe biparêzin û pêşbiriya refên hevalbenda bikin, bi awakî ko ji wextê şerê Tûnisê û wêdetir ne dihate dîtin. Jê xuya dibe ko Mareşal Kesserling fermandarê refên elemanî li Italyayê, qerara xwe daye û Khergirava Italyayê ji êrîşan dê midafihe bike, ango elemana guhdane gazindên Serfermandariya talyanî û hatine hawara wan. Cihgirtiyê wezareta talyanî ê hewayê berî bi çend rojan ji Berlînê re elam dida ko qiwetên talyanî ên behr û hewayî, bi serê xwe, nikarin peravên erdê talyana, ji t'ada Hevalbenda biparêzin.

Bi vê elamdanê cihgirtiyê Wezîrê talyanî, ji elemana re dida seh kirin ko ev şer ji bona talyana bi winda bûna kişwerê talyanî qediqaye. Lê hêj Italya na xwaze çekê xwe deyne. Ji tirsa xeyd û zorkeriya elemana.

Bêşik şerdarî û Serfermandariya elemanî daye eqlê xwe heke midafiha kirina erdê talyana bi kêrî karên şerî tên an ne, û heke ev tiştê hêjaye ko eleman qiwetine mezin bêxin vî îşî. Her wekî terikandina Italyayê, xira bûna yekîtiya Mihwerê ye, eleman nikarî bûn dev ji Italyayê berdin.

Lê ko êrîşên refên Hevalbenda hêj xurtir bûn, eleman bi xwe jî dê bikevin haleke bê hêvî.

Nihû çekê hevalbenda ê hewayî bi paqijkirina pêşasêgehên talyanî mijûl e; ev pêşasêgeh jî, ji bona îro Serdinye, Sicilye û girava Pantelariyayê û ji bona sibe Korsika ye. Şerên hewayî en xurt yên ko di wan rojan de û di dora wan bender û giravan de çêdibin, manîdar û girane ne.

Heye ko Behra Edriyatîkê bi xwe jî dê bibe qada şer.

Balafirên hevalbenda di vê nîzikiyê de, bi du caran bi ser her du benderên vê behrê, bi ser Barî û Brendiziyê de girtine û hêjagehên wan şaristana bi xurtî dane ber bomban. Heke qiwetên Hevalbenda ketin Behra Edriyatîkê, perîşaniya talyana hêj mezintir bibe, ji ber ko ji roava û ji rohelatî derbên Hevalbenda ên giran dê bigehin wan.

Heta niha di şerên ko di ser behra Spî û peravên di wê re çêbûne 5.239 balafirên Mihwerê hatine xira kirin; û roja înê di nav saetkê de, refên hevalbenda li erdê û der şerên hewayê 113 balafirên talyan û elemanî pelixandine.

Eniya Sovyetî

Di eniya Sovyetî de, li erdê Kuban, Donetz, Prel û Leningradê di nav wan roj û heftan de, şerine xurt û xwîndar çêbûne, lê hêj per de ne hatiye rakirin; perda ko şerên vê havînê vedişêre.

Bi rastî par li 19-ê hizêranê û pêrar li 22-yê hizêranê elemana bi hemî qiwetên xwe dirêjî Ordiya Sor kiri bûn.

Lêbelê di sala 1941-î de, derengmayîna êrîşa elemanî, ji ber şerê Yewnanistan û giridê bû; û sala 1942-an de, şerê Sebastopolê êrîşa elemana bi şûnda hiştî bû.

Îsal gelo çawa ye?

Ne wext e ko mirov lez û bez tiştekî bibêje.

Her hal êdî rewişa elemana ne ev e ko, ne nêrîn ne li pêş û ne li paş; û destê Urisa de qiwetine zehf mezin hene û ew besî perîşaniya Ordiyine xurt in.

Ji aliyê din nihû dûrî desta tiştek ne maye û refên hevalbenda ne biro û ne bi şev, dev ji erdên Mihwerê ber na din.

Dawiya Şerî

Mr. Çorçil ji Qesra Spî derketiye û hatiya Sefareta Brîtanî; Serekwezîr nihû di Sefaretê de wê rûne. Mr. Çorçil gotiye lebatên sefaretê: Heye ko ev şer wê gelek dirêj bibe; û heye ko mîna şerê meyn yê 1914-1918-an, ji nişka vedê biqede; li Tûnisê eskerên elemanî yên ko bi çavsorî şer dikirin, bihnkê de dest ji berberiyê kişandine bûne komên hêsîran û xwe avêtine bexte me.

Her hal tû sebeb nîne ko em bawer bikin, dema xelas û serbestiyê bûye nîzing.

GOTARA M. BENES

Bi Şerê Zivistana Ko Bê Ev Cengê Xedar Dê Biqede

Şikago — R: M. Benes di bajarê emerîqanî Şikagoyê de peyiviye û gotiye.

Şerê zivistana ke bê dê bibe qirêna vî şerî a dawîn.

Di qada rûsî de qomandine zor wê çêbibin, girêdayî bi êrîşine Hevalbenda ên xurt û dijwar.

Serekcimhûrê Çekoslovakyayê bi ser ve zêde kiriye: piştî şkênandina Japon, Talyan û Elemana jî divê hevalbenda mîna berî bimînin destbrayên hev û dû.

Londre — Şevêdî balafirên dijmin xwe di ser axa Ingilistanê re tev ne dane.

Kap — R: (Efrîka Nîroyî) Mareşal Smuts gotiye: ev şer ji nişkekê ve wê bigehe dawiya xwe.

Vîşî — Dûhî êvarê Radyowa—Vişiyê ji nişka ve lal bûye.

Londre — Radyoa—Tokyoyê elam dida: Peyivên ko di navbira hikûmetên emerîqanî, brîtanî û japonî de, li ser gohartina hêsîran çêdibin, xweş pêş ve diçin.

Qehremaniya Kurén Spertayé

Emiral Sir Endriyû Keningham Qedrê Wan Diğire

Qahire — A.F.I. Emîral Sir Endriyû Keningham bi gotinine hêja qedrê deryavanên yewnanî girtine yên ko ketine şerê Behra Spî û tê de namûs kirine.

Londre — R: Heta niha refên hevalbenda 100,000 ton bombe avêtine erdê Germanistanê.

Berlîn — Serfermandariya elemanî îro piştî nîro mukir dihat, ko bombeavêjên brîtanî li Dortmundê xistine û pê xesarine giran çêbûne; zehf xelk hatine kuştin û brîndar kirin.

Londre — R: General Katru hatiye Londrê û bi hafa General De Gol ketiye û li ser teklîfa General Jîro pê re axaftiye.

Heke Frensa Şerevanî teklîfên General Jîro qebûl kirin heye ko General De Gol di nav wan rojan de, ji Londrê radibe û berê xwe dide Cezayirê, tevî şîretkerên xwe.

Londre — A.F.I. General De Gol roja duşembê telegrafek şiyandiye Genêral Jîro û jê re elam daye ko ew ber bi xelaseka vê heftê ve bi MM. Masiglî û Filip re dê bê Cezayirê.

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

Mamo, Pismamo

Mamo ji Torê tê
Bihna gula jê tê
Sebra dotmam pê tê.

Lata reş hezaz e,
Singa gewr beyaz e,
Dêka te şambaz e,
Dosta te tolaz e.

Lata reş bi rê de
Pezka kovî tê de
Di nav gul û bihê de
Destê min d' ber piştê de.
Tama cinetê tê de.

Ha Nayê

Ha nayê ha, ha nayê
Dû sozê xwe tu nayê
Biçûk e porbelayê
Serî j'zêra hilnayê
W'ez ban dikim tu nayê
Bi te'r ketim belayê
Ka sozê ko te dayê,
Ç'bkim j'malê dinyayê
Qelena gewra m'nayê
Kanî sozê te dayê

Havîn e l'nav rezayê
Li bin sihka mêwayê
Te dî bû mi dî bû
Tu l'ser banî xeynê bû
Tu b' derziya midyetî bû
Tu b' qezik mendelî bû
Tu b'teqîkî gulî bû
Tu b' xeftankî şamî bû
Dosta lawkê golê bû
Tu b'xort' xelkê'r bengê bû

Keçik sêva l' dikana
Ketye destê nezana
El'miye ramûsana
Xera kirin b'drana
Keçik sêva li sûka
Ketye destê biçûka
Xira kirin b' nenûka.

ŞEREFO

Were kumê xwe!

Ev kum, ne kumê min e
Kumê hevalê min e.

Silêbînê bi av e
Siwar û peya da nave
Şeref lawê Eyşikê
Kum qetandin bi şilfikê
Avêtin qeza Dêrikê.

Silêbînê bi tehlik e
Şeref ban kir:
Ev kum ne kumê min e
Kumê min ji hiriya berxik e.

Silêbînê bi rê ye
Kum qetandin bi kêrê ye
Avêtin qeza Dêrê ye
Lo Kurdo! were kumê xwe...

DEMA NIHA

HATINA GENERAL DE GOL

General De Gol duhî hatiye Cezayirê. General Jiro, Katrû nimînendeyên brîtanî û emerîqanî çûne balafirgehê, pêrgîna wî. General Jiro gote General De Gol: daxwaza min a mezintir yekîtiya hemî qiwetên Frensayê ye.

Nû-York — Destgehên emerîqanî wapora xwe a hezaremîn ji tîpê Libertî çêkiriye, Nihû di wan destgehan de hero şeş wapora têne çêkirin.

Eniya Roawayî — Refên brîtanî bi xurtî bajarê elemanî Wupertal dane ber bomban; xesarên ko gihane vê şaristanê zehf giran in 1500 ton bombe hatine avêtin, du nêçîrvanên elemanî yên şevger ji hatine xistin erdê, 25 bombeavêj venegariyane warên xwe.

Eniya Sovyetî — Bombeavêj û topên elemanî ên giran Lênîngradê bombardiman dikin.

Çekê sovyetî 22 bombeavêjên elemanî avêtine erdê. Der axa Volxov û Kubanê topçiyên her du aliya li hev û du dixin. Di Bakur-rohelatê Novorosiskê de şer dom dike. Di nav hefteke de refên sovyetî û topên balafirşiken 456 mekîneyên elemanî anîne xwar.

Eniya Behra Spî — Balafirên hevalbenda ji nû ve hêjagehên bender û bajarên talyana ên eskerî û nemaze yên Serdinya û Pantelariyayê bombardiman kirine.

Eniya Pasifîkê — Leşkerên emerîqanî di girava Atuyê de qiwetên japona ên mayîn jî qelandine û ev girav bi timamî vegirtine.

DI RADYOYÊ DE GENERAL DE GOL PEYIVIYE Û GOTIYE

Zehmet bû, gelek zehmet; lê dawî hemî frensizan dil û gotina xwe kirine yek û kişwerê Frensizî gihaye yekîtiya xwe.

Welatê me hatiye dizîn, miletê me ketiye nav lepê neyaran, peyayên me di bin nîrê dijmina de ne, xortên me hatine mihacir kirin, jinên me di felaketê de ne zaroyên me perîşan û şerpeze bûne.

Berî her kesî, divê em herin hawar û gaziya wan, Hevalbendên me arîkariya me bikin, lêbelê divê em bi destê xwe bend û zencîrên hêsîriyê bişkînînin. Em kêmanî û hêja bûna xwe û yên dina nas dikin. Mezinahî heqê me ye.

Divê emê wê peyda bikin. Emê ji biniya vê kortalê derkevin bi yekîtiya miletî emê bigehin vê armanca mezin. Yekîtî ji bona şerê azahî û serbestiya Frensê... Yekîtî ji bona mezinahiya Frensê...

Yekîtî bi qesda ji nû ve ava û çelengkirina Frensê.

DI CIZIRÊ DE

Êdaniya Zefera Hevalbenda Li Tûnisê

Serekê giran Seîd Axa Deqorî ji me re dinivîse:

Li nehê gulanê, hemî Eşîrên Kurdan yên Erdê Cizîrê gihane hev û eydaniya Zefera Tûnisê kirine. Bi hezaran Kurd, siwar, û peya ji çar aliyên Welêt hatine Emûdayê û lê li hev civiyane.

Lê qurban hatine şerjêkirin û sifreyine mezin hatine danîn. Xort û serekên Kurdan bi kurdî û frensizî peyivîne û bi gotinine hêja qedrê Hevalbenda û leşkerên wan ên egîd û mêrxas girtine yên ko rêberên azahî û serbestiya dinyayê ne; û şahîke mezin di nav wan de çêbûye. Ev roja ha, di tarîxa Erdê Cezîrê de, tu cara naye ji bîra kirin.

Serbend û Zabitên frensiz û ingilîzî û mêmûr û karkerên sûrî bi hatina xwe dilê hazira şa kirine.

Londre — R: Kralê Yugoslavyayê çûye Qesra Bukinghamê, xatirxwaziya Kral û Kralîçeya Brîtanya-Mezin.

La Valet — R: Di girava Maltayê de işareta talukê hatiye dayîn, lê tu bombe ne hatiye avêtin

Londre — R: Radyoa Elemanî duhî êvarê digot ko wezîrê bilxarî yê hundirkariyê emir daye cuhiya û wan divê di nav sê rojan de, ji Sofyayê — payetextê Bilxaristanê — derkevin; an ne, ewê ji erdê Bilxaristanê dê bêne derêxistin.

DER ENIYA SOVYETISTANÊ

Ligora Elemana Qirênine Nû Destpêkirine

Berin — A.F.I. Eleman didin zanîn ko leşkerên rûsî di Velu kî-Lukiyê de bi xurtî êrîşan dikin; lê belê hawîrên sovyetî ev nûçe ne xurtandiye.

Moskû — R: Stalîn ji bona xatirgirtina M. Davis nimînendeyê Mr. Rûzwelt, Serekcimhûrê Emerîqayê, sifreyek daniye. Sefîrên Emerîqanî û Brîtanî li Sovyetistanê; M. Litvînof û zehf nimînendeyên hevalbenda ên bilindpaye lê bûn. Mêvana ji bona zeferê badînên xwe bilind kirine û vexwarine.

Waşington — R: Wezareta Emerîqanî a Behrê dide zanîn: Di girava Atuyê de leşkerên emerîqanî hêj bêtir zora xwe didin qiwetên japonî ên sergerdan. Zehf leşkerên japonî ên belavbûyî hatine qelandine. Duhî piştî—nîro di ser vê giravê re 6 nêçîrvanên emerîqanî dirêjî 16 balafirên japonî kirine û 5 bombeavêj xistine erdê; nêçîrvanekî emerîqanî venegeriyaye warê xwe.

Mekîneke emerîqanî a din jî şikiyaye, lê balafirvan selametiyê de ye.

400 BALAFIRA

Dirêjî Sicilye, Serdinya û Pentelariyayê Kirine

Londre — David Brawin, nûçegihayê ejensa Royterî li Cezayirê dide zanîn ko duhî ji hêla jêrîn ve 400 bombeavêjên Hevalbenda hêjagehî û benderên Sicilye, Sordinya û Penteleriyayê dane ber agirê xwe.

Xesarine giran gihaye war û qerargehên dijmina û bi agirê bomban waporine Mihwerê berhewa bûne.

Nû Delhî — R: Bi awakî resmî didin zanîn: di eniya Aarakanê de, tiştekî hêja ne qewimiye. Duhî, nêçîrvanên brîtanî di erdê Şindwinê jorîn de, hêjagehên japona dane ber bomban.

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

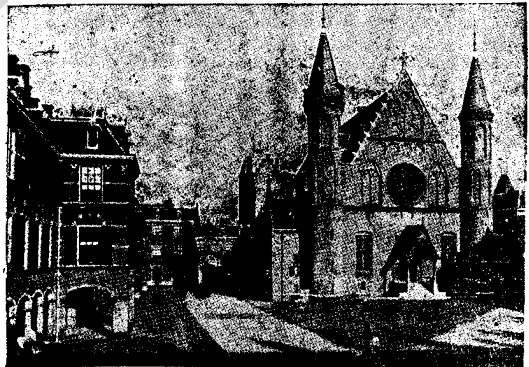
JI BERGEHEN HOLENDAYÊ

ŞARISTANA EMISTERDAMÊ Û COWA WÊ.

BAJARÊ ROTERDAMÊ Û PIRÊN DI WÎ.

LAHEY : DÎWANA CIWANMÊRAN.

HILVERSUM : DIBISTANEKE NÛJEN.

IMP. LE MIROIR D'ORIENT - BEYROUTH

1ère ANNÉE LUNDI 31 MAI 1943 NUMÉRO 5

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Sur le front occidental c'est encore la R.A.F. qui a joué le premier rôle de cette semaine. Dortmund le grand Centre industriel de la Ruhr a eu l'honneur peu enviable de subir le raid le plus violent de toute l'histoire: plus de 2.000 tonnes de bombes. Nous commençons à nous habituer à ces chiffres comme à des records sportifs sans trop en imaginer la valeur: 2.000 tonnes de bombes représentent cependant la charge d'un convoi de 400 camions qui sur la route occuperait une distance plus grande que celle de Djounieh à Beyrouth; cela représente pour Dortmund une ration de 8 kgs. de bombes par tête d'habitant. 3 jours après, Dusseldorf par mauvais temps subissait un raid presque aussi violent; vendredi Essen avait le sort de Dusseldorf; entretemps le grand centre d'optique Zeiss à Iena était à son tour attaqué. Pendant tout ce temps l'averse tombait sur la Sicile, Pantellaria la Sardaigne et le Sud de l'Italie en pluie plus fine mais ininterrompue,

Sur le front oriental les nouvelles sont assez confuses mais il semble bien que l'on soit à la veille des grandes offensives. Après l'accalmie relative de ces deux derniers mois le front s'anime et des attaques de grande envergure sont signalées de part et d'autre.

En Extrême Orient les japonais vont être chassés de l'île d'Atu dans les Aléoutiennes. Ils ont lancé une grande offensive contre la Chine et arrivés à 500 kms. de Chung-King ils semblent vouloir tenter d'en finir avec Chang-Kaï-Chek. Après quelques succès initiaux l'offensive paraît stoppée par les Chinois,

Sûr le plan diplomatique l'évènement sensationnel est la dissolution du Komintern. Sans doute a-t-on voulu par là renforcer dans les pays alliés l'union nationale pour l'effort de guerre, saper les bases du bloc ennemi fondé sur le pacte antikomintern et rendre ainsi la tâche plus facile aux satellites qui voudraient se détacher Quoiqu'il en soit cette mesure ne peut que renforcer l'Union des Alliés en conciliant leurs buts de guerre.

A Washington les entretiens Churchill-Roosevelt sont terminés et il ressort de la sobre déclaration du Président comme des deux discours de Churchill au cours de la Conférence que l'identité des vues est parfaite et que la lutte va s'intensifier simultanément en Europe et contre le Japon. La presse américaine parle de la possibilité d'une entrevue Roosevelt-Churchill-Staline.

L'ARRIVÉE DU GENERAL DE GAULLE A ALGER

C'est hier, à 11 heures 15 que le Général DE GAULLE est arrivé à ALGER, accompagné de MM. René MASSIGLI et André PHILIP. A sa descente d'avion, il a été acceuilli par le Général GIRAUD et par le Général CATROUX, qui l'avait précédé à ALGER.

Quelques minutes après cette rencontre historique, le Général GIRAUD annonçait aux correspondants de presse que l'identité de vues était obtenue et faisait la déclaration suivante:

«Les conversations des derniers jours ont revélé que le COMITE NATIONAL FRANÇAIS de Londres et le Haut-Commandement Français en Algérie étaient arrivés à un accord.

«C'est par conséquent dans une atmosphère exempte de tout esprit partisan et dans le seul désir d'une unité totale de toutes nos forces que je suis heureux d'accueillir le Général DE GAULLE sur ce sol.

«Nous nous mettrons immédiatement au travail. L'heure n'est pas aux discours mais à l'action pour la FRANCE qui nous attend».

Aucun discours formel n'a été prononcé. Les deux généraux ont quitté l'aérodrome dans une grosse voiture noire, ayant le Général Catroux entre eux deux. C'est le Général Catroux qui fit fonction d'intermédiaire durant les négociations et c'est à lui que revient pour une grande part le mérite d'avoir réalisé cette Union.

Le Général de Gaulle et le Général Giraud auront un premier entretien aujourd'hui, Lundi à 14 heures. Le premier problème que les deux généraux étudieront est la composition du CONSEIL CENTRAL EXECUTIF que de Gaulle et Giraud présideront alternativement.

S'adressant aux journalistes, le Général de Gaulle a déclaré:

«Il est très important, tant du point de vue français qu'international que le Général Giraud et moi soyons parvenus à un accord que tous les Français souhaitaient ardemment et trouvaient trop long à se réaliser.»

Après le déjeuner offert par le Général Giraud, le Général de Gaulle alla déposer une couronne devant le Monument aux Morts.

Ce premier contact du Général de Gaulle avec la population algéroise a été l'occasion de manifestations d'un enthousiasme extraordinaire, d'autant plus remarquable que la plupart des quelques trois mille personnes qui se pressaient devant le square où le Général venait déposer une palme devant le Monument aux Morts avaient été prévenus on ne sait comment.

Malgré la chaleur, la foule avait rapidement grossi, difficilement contenue par la police municipale de la ville et par de véritables chaines de soldats des armées du Général Leclerc et de Larminat, solidement amarrés les uns aux autres par leurs bras nus, bronzés par le soleil du désert.

De nombreuses «Croix de Lorraine» fleurissaient les revers des vestons. Quelques jeunes gens et jeunes filles distribuaient des photos du Général de Gaulle. Les applaudissements éclatèrent lorsque la voiture du Général fut annoncée à l'extrémité de l'Avenue Pasteur. La police cherchant à dégager les abords du square, une légère bagarre eclate, la foule tentant de pénétrer par force dans le square.

Le Général de Gaulle traverse l'étroit passage et gravit rapidement la petite éminence qui conduit vers le Monument, suivi par son Chef d'Etat-Major particulier, le Colonel Billotte, le Capitaine Charles Roux et le Lieutenant Palewski.

Parvenu au sommet, le Général de Gaulle dépose une palme sans aucune inscription ni insigne et les acclamations de la foule redoublent quand le Général se retourne et lève les deux bras vers lie avec sur son visage une expression de joie profonde, comme pour dire: «Me voici».

Comme le matin à l'aérodrome, les traits de de Gaulle sont tirés par la fatigue et l'émotion. La cérémonie terminée la foule demeure encore un moment sur la chaussée; acclamant au passage quelques voitures militaires couleur de désert, dans lesquelles des soldats du Général Leclerc répondent aux vivats en agitant des drapeaux tricolore à Croix de Lorraine.

Puis ce fut la dispersion lente, mais l'atmosphère électrique demeura aux alentours. Dans un café où des cris: «Vive de Gaulle» retentissent a chaque instant, un homme en civil qui tentait de protester est passé à tabac et doit être emmené par la police; c'est d'ailleurs le seul incident deplaisant de la journée. Tous les visages respirent une joyeuse animation.

LE CHEMIN DE LA VICTOIRE

Le 28 mai le Docteur Bénès, Président de la République Tchécoslovaque et l'une des personnalités les plus éminentes du monde international, célébrait son 59ème anniversaire. A cette occasion, nous publions le passage final du message inaugural prononcé par le Président à la troisième session du Conseil d'Etat tchécoslovaque

«Je conclus mon présent exposé un exprimant l'espoir, si non la conviction, que nous sommes déjà au dernier tiers de cette guerre et que le moment est proche où nous pourrons montrer réellement notre vraie valeur et notre capacité. La victoire viendra sûrement, et avec elle la construction d'un monde nouveau et meilleur. Mais n'oublions pas, que la victoire militaire, la nouvelle organisation de l'Europe, les nouvelles constitutions et lois qui régissent les Etats, ainsi que n'importe quels changements matériels, ne sont d'aucun profit si les hommes aussi n'en sortent moralement nés de nouveau de cette terrible crise, si nous ne comprenons pas que la catastrophe actuelle fut et est avant tout une crise *morale, tant pour les nations, que les classes, les partis et les individus* que chacun de nous, même aujourd'hui doit accomplir cette renaissance morale en lui-même d'une façon complète et solide, ou admettre simplement qu'il désire moralement appartenir au monde que nous détruisons par la guerre actuelle,

La plus grande force de notre nation n'a pas été, n'est pas, ne peut pas être, et ne sera pas physique — *elle a été toujours mainte nue par ses qualités morales.* Je crois que la guerre actuelle peut être et sera de nouveau gagnée par elle, parce que moralement elle s'est tenue au-dessus de tout ce qui a été fait avant, pendant et après Munich et de tout ce qui est fait aujourd'hui. Cette nation a, au cours de ses crises historiques les plus grandes, donné au monde et à elle-même Houss, Jijka, le roi George de Podyèbrady et Comenius Palatzky, Riguèr et Kollar, Masaryk et les Légions. *Elle a toujours été engagée physiquement, spirituellement et moralement dans une grande bataille, qu'elle a gagnée seulement au nom des valeurs morales qu'elle a toujours défendues.* Qu'aucun de nous ne soit porté à le prendre pour de simples mots de rhétorique, quand j'appuie aujourd'hui sur le fait que c'est seulement de cette façon que nous gagnerons la guerre actuelle, et que la victoire n'aura ni sens ni permanence si, après la guerre nous ne batissons pas de nouveau notre République véritablement dans l'esprit de ces grandes et glorieuses traditions tchécoslovaques.

Dans le camp français le Général de Gaulle précédé du Général Catroux et de MM. Philip et Massigli est arrivé hier à Alger. L'union de toutes les forces de l'Empire va se faire pour que les Français comme l'a dit le Général de Gaulle dans sa déclaration de Londres» puissent briser leurs chaînes de leurs propres mains».

Nul doute que la parfaite coordination des efforts alliés résultant de leur identité de vues ne nous prépare un été mouvementé et glorieux dont l'offensive aérienne est le prélude. B.

Provisoirement, LE JOUR NOUVEAU *paraîtra une fois par semaine, le Lundi.*

LA PRESSE KURDE

Nous signalons, à nos lecteurs s'intéressant au mouvement culturel KURDE, les journaux et périodiques kurdes suivants:

RIYA TAZÉ. organe des Kurdes de l'U.R.S.S paraissant à Erivan.

GALAWÉJ, la plus grande revue littéraire kurde, paraitc haque mois à Bagdad, avec 80 à 100 pages de texte

JIYAN hebdomadaire politique et littéraire. paraissant à Souleymanié.

HAWAR, revue littéraire bi-mensuelle paraissant à Damas. Textes kurdes et français.

RONAHI Revue mensuelle illustré, paraissant à Damas.

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan Grigorî Petrof — 2 — *Wergerandok:* Qedrî Can

Di kitêbên muqedes de tê gotin: «Di zemanekî de, di dîwarên seraya hukumdarekî zalim û qahir de pirsên ji agir nivîsî hatine dîtin: «MANETEKEL FARESI». Kesî mana wan pirsan fam ne kiriye. Danyalê hakim ev pirsên ha wisan tefsîr kiriye: «Ev nivîsana agirî xeber di de ko ewê pir tiştekî mudhîş çê bibe; mana wan eve ko dewleta kevn êdî xurtbûna xwe ya jiyînê wenda kiriye; bivêneve ewê xerab û kambax bibe...»

Împratora Romayê, Doqa Alba û selteneta wan a Îspanyayê... hukumdarîtiya Lûîyê panzdan li Fransayê... Rûsya Romanofan... Almanya Hohenzolleran, Awistirya Habsbûrgan... bûn qurbanê van fecaetan. Dîrokê, ji bona wan, hukmê xwe da: «Mane tekel faresî»

Van mes'eleyan bi ehmîyet bifikirin; mîna kurm û kêzikan di nav heriya derd û kulên xwe de ve ne gevizin. Li şûna vî tiştî, nuhkirina bingehê dewletê, ji wê şunda li stendina terbiya milet bifikirin..,

Dîrok, her vekî encam û fecaeta hinek dewlet û miletan dinivîsîne, ji bona bilind bûn û pêşveçûna gelek dewlet û miletan jî rûpelên zengîn û rengîn vedike...

Dîrok, ilmekî wisane ku: însanên mîna keriye teban (heywan), ji jîyina gêrik û moriyên bê şiûr xelas dike û ji wan re jîyineke qenc dide xuya kirin û bi çi awayî meriv xwedî hezar sen'etî dibe; xurtkirina tebayên dewletê; terbiya civatên milet nîşan dike.

Merivên qehreman û Milet

Hinek dewlet buhranê ecêb derbas dikin, yan jî yekcar tebah dibin. Hinek miletên din jî, jîyina xwe di nav rindbûneke hakimanî pêk tînin. Divê ne tenê hukumdar, wezîr û meb'ûs bi van her du mîsalan ve bendewar bibin; gerek efradê milet jî, yek bi yek bala xwe bidinê...

Divê jin û mêr, xort û pîr, gundî û bajarî, yên bi heşê xwe, yên bi destên xwe bixebitin... giş li van tiştan bifikirin...

Xurt bûn û qelsbûna dewletan, şûnde mayin û pêşveçûna miletan ne tenê ji zanebûn û ne zanebûna serekan pêşve tê, na... Çiqas ew serek zana û nezan bin; çê, ya neçê bin, qehreman, ya zalim bin her yek ji wan, ayîneya miletê xwe ye: qopya giyanê qewmê xwe ye. Ew, ji nav koma xelkê xwe derketiye... Milet, çawa be, serek jî ew e. Ji bona vê yekê ku dibêjin: Her milet, îdareyeke layîqî xwe dibîne.

Ez hêvî dikim, hûn ji min re destûrê bidin, ezê li ser vê rastiya ku ne hatiye naskirin bi şekinim û hêj çêtir bidim ronîkirin... Çima ku ev çîroka dîrokî û felsefî ji berê de hatiye gotin û li ser wê gufte-gu çê bû ye. Çîrok, ev e; Dîroka miletan, kî di afirîn e? Hadîsên mezin ku di nav dewlet û beşerîyetê de çê dibe, kî pêşve di ajo? Kî tevdigerîne? Cihê cihê ferd çi dikin? Gelo her wekî mutefekirê ingilîz bi navê (Carlyl) gotiye, ev pêşve ajotin û tevgerî bi destên qehremanan yan bi xeyreta efradê milet giyan û bi sayeya germiya canê wan çêdibe? (Carlyl) bûye hevalbendê fikra ewelî û ew ispat kiriye. (Lef Tolstoy) jî fikra paşîn mudafee kiriye. (Carlyl) di kitêba xwe ya bi navê (Qehreman, û di dîrokê de qehreman) de, mezhebê qehremanan «Cult» û çanda qehremaniyê «Culture» ê belav di ke...

Bi gotina (Carlyl) be: milet mîna tebeqake kîlê ye; heke ne keve destên sen'etkarekî, tim bê şekl û bê hereket dimîne. Lê sen'etkar û qehremanê mîna Cezzar, Napolyon, Petroyê mezin, Soqrat, Mehemed,.. derkevin, karin vêkîlê bixin destên xwe û ji wê her tiştî û her şeklî çê bikin...

(Paşî heye)

Strana Kurdî

Mûsa Xain

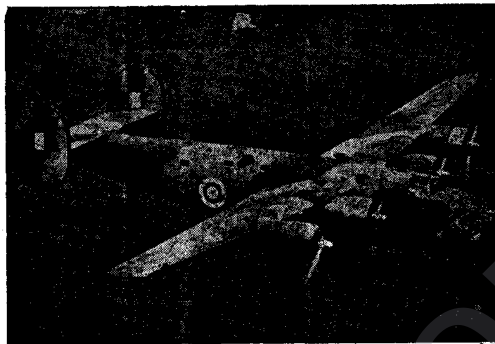
Me rev, me rev!
Mûsa me re
Te hetka min derxistî
Bi navê xwe re
Bi çeplê stiya Namo bigir,
Bibe j'xwe re, heta bi erdê Şamê,
Ez bi te re;
Û sozê min bi qerarê te re,
Heçî li dû sozê xwe vegere
Bedîn bimire li ser riya bêdîna here
Mûsa xain, bextê dinyayê ne wiloye
Ne bi zirta ye
Û ne bi forta ye
Ne bi çefiya egêl xwar kirina
Ser xaniya ye.
Do pêr, mi tu diye
Ji ber Hisênkî gurî tu reviyayî
Li ber çavê min
Weke mijê tifingê tu xuyayî
Tu sekinî li diyarê heftayê..
Mûsa me re, bext ne wiha ye...
Konê Mûsa xain, ji kona der e
Stûna navê zêrê zer e, par vî çaxî
Ez dosta Mûs xainê xwe bûm,
Sala vê salê ez canê min kirin
Nîşana gulleyê zer e.
Porê min î sor î sosinê
Li tûmka digere.
Mûsa, konê Mûsê min li ber avê
Ez li bextê te me, tê kaboka xwe
Bidî erdê
Paketekê lêxî, yekê bavê
Te rextê çarperçe
Bavê ser devziravê
Heya li me derkevin
Gaziya mala bavê...
Mûsa wayê, bext ne wihayê
Te dest ji Stiya Namo berdidayê
Te hişt li çol û çiyayê.

Emîno..

Ha wer werê Ha wer werê
Werê Emîno
Nav û gerden çi şêrîno
Emîno
Min û çema, çemê Bişêriyê
Mi dî Kelekvana Kelek berda
Li dû Gemiyê
Xwezî bi wê gavê û bi wê Kêliyê
Baqê temberiyê bikî
Hevalê vê keziyê.
Emîno ez bi çema ketim
Çemê Bişêriyê
Emîno werê min birevîne
Bavê Koçika Geydûkê
Bavê ser darê wê hewiyê.
Emîno ez bi Bişêriya xopan ketim
Li ber avê
Mi dî siwar û peya da bûn navê
Xwedê teala min û Emînê Ehmed
Bisitirînê
Ji weynê jinbavê.
Emîno, min û çema ketin
Çemê Bişêriyê
Xwezî wexta kolos xwar be
Ser kofiyê
Bi çeplê min bigirî
Bavêjî ser hewiyê...

PÊJINÊN DINYAYÊ

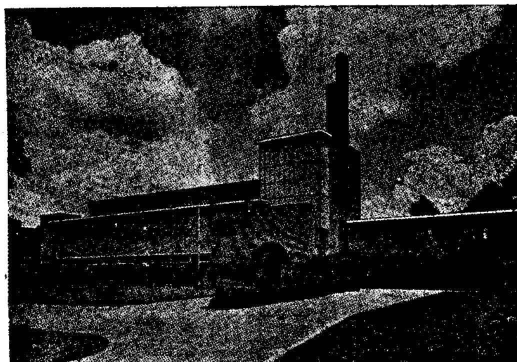
TRÊNÊN HEWAYÎ

Trênên hewayê di Ingilistanê de xwe pêkanîne û ko eskerên emerîqanî pê li erdê Ewripayê kirine ew dest bi xebata xwe û arîkariya yekîneyên emerîqanî bikin. Ev balafirên arîkariyê dikarin esker, zad û zexîre, çek û posat bînin erdê Ewripayê û bi sihwana

berdin cih daxwazan. Tezandek, yanî balafirên bêmotor jî di anîna eskeran de gelek bikêrhatî ne; balafirên adetî, balafirên bimotor wan dikişînin û tînin cihê ko lê esker divê dakeve erdê. Di wan balafiran de, bi çek û posatan ve 28 esker an 18 nesax û brîndar bi cih dibin.

JI BERGEHÊN HOLENDAYÊ: AVAHIYEKE NÛJEN.

ÇAPA KURDÎ

KOVAR Û ROJNAMEYÊN KURDÎ

Kovar û rojnameyên kurdî yên ko îro belav dibin ev in:

Reya-Teze: Li heftê sê caran û li bajarê Rewanê belav dibe; rojnameya kurdên Sovyetistanê ye. Bi zar û bi tîpên kurdmancî tête nivîsandin.

Jiyan: Kovareke edebî û ilmî ye; li serê her heftê carekê û li Sileymaniyê bi der têt. Bi zarê so ranî tête nivîsandin.

Gelawêj: Kovareke edebî û ilmî ye. Li serê her mehê carekê li Bexdayê derdikeve. Zarê wê soranî ye. Kovara Kurdî a mezintir û tekûztir e.

Hawar: Kovareke edebî ye. Ji sala 1933-an ve li Şamê û bi zarê kurdmancî tête belav kirin.

Ronahî: Ev du sal in, li Şamê dest bi derketinê kiriye. Zarê wê kurdmancî ye. Ronahî kovareke misewer e û li serê mehê carekê derdikeve.

Sal 1 — Hejmar 6

Duşemb 7 Hizêran 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

Şkênandina Noqavan

Şerê şkênandina êrîşên noqavan dom dike. Nihû xweş xuya dibe ko deryavanên noqavên Mihwerê pêşiya tehsîrên lexeman de çavtirsiyandî bûne; û gava ew lexem dikevin dora wan, hema derdikevin rûyê avê û mirina xwe li ser rûyê behrê ji noqî avê bûnê çêtir digirin. Her çend jî, gava balafirên hevalbenda nîzîkî wan in, li rûyê behrê de man, rast bi rast xwe kuştin e.

Di nav deh rojên dawîn de balafirên brîtanî 30 noqavên elemanî xeriqandine; ew noqav gava rastî balafira hatine noqî avê ne bûne û xwestine di pêşiya derbên balafiran de, bi top û mitralyozan xwe biparêzin, lê ji wan ne hat. Heke noqî avê bibiwana, tirsa lexemên avîn hebû yên ko balafir davêjin û rûhê noqava distînin.

Şerê mezîn ê berî de jî, zora noqavên elemanî bi şkênandina çavên deryavanên wan, hati bû birin.

Rojnameke Ingilîzî li ser vê pirsê dibêje: Şerê Etlantîkê dom dike, lê emê di vî şerî de serfiraz bibin. Di vê qadê de em keti bûn tengiyê lê êdî ev demên zehmet jî bi şûnda mane; û bi himeta destgehên emeriqanî waporên ko hatine û têne çêkirin ji yên binavbûyî zehf bêtir in. ji xwe Lordê Emîraliya Brîtanî ê yekemîn Eleksander gotiye: ez cihê xwe ji yê Emiral D'onitz çêtir diecibînim.— D'onitz serfermandarê qiwetên elemanî yên behrê ye.—

Rojnama ingilîzî bi ser ve zêde dike û dibêje: Herwekî serekwezîrê me Mr. Çorçil gotiye: Emê di Asya û Ewripayê de şerî neyarên xwe bikin, û ev jî bê ko dijminên me bikarin çavê xwe vekin û bihna xwe bistînin. Armanca me serfirazî ye û rojek berî rojekê; ji ber ko wext tiştekî hêja û giranbiha ye.

Ordiya Çaremîn

Çar milyon eskerên rûsî, leşkerine teze li ber dest in, yên ko di bin fermandariya Mareşal Voroşilof û Budyenî de talîm dîtine, hînî şerkirinê bûne. Ev eskerên he,di sala 1941-î û bihara 1942-an de ketine xidmeta welêt û xwe yighandine eskergehan.

Çekê rûsî ê hewayî jî xurtiya derbên xwe hefta dawîn bi xirakirina 400 balafirên elemanî pêşçavan kiriye.

Bombardimanên Hewayî

Pêşiya zora bombeavêjên hevalbendan de, radyoyên Roma û Berlinê dane ber qîran û serekdewletekî bêteref jî di vê pirsê de, xwestiye pişta giliyên talyan û elemana xurt bike.

Ev e cihaba Brîtanya - Mezin: Mr. Îdin gotiye: Hevalbenda mekîneya Mihwerê a şerî, li her derê ko rastî wê tên bombardiman dikin.

SED HEZAR BALAFIR BI MILYONAN BOMBE

Karxaneyên Emerîqanî 100.000 Balafir, 1.200 Wapor, 1.500.000 Mitralyoz Çêkirine.

Nû-york — A.F.I. Radyoa Nû-yorkê dide Zanîn: Duhî êvarê febrîqeyên emerîqanî balafira xwe a sedhezaremîn çêkiriye. Ev tiştekî hêja ye û şayesteye ko mirov qala wî bike. Heke heta niha febrîqe û Karxaneyên emerîqanî 100.000 balafir çêkirine, Waporên me ên şerî jî sedî de sed bêtir bûne. Destgehwaporên emeriqanî 1000 maporên barkêş, 100 cengkeştî û 100 gemiyên banzînkêş çêkirine û ev yekîneyên he ketine behrê. Karxaneyên emeriqani yên çek û cebilxanan milyonek û heştî û çar hezar ton bombe, 100,000 topên balafirşiken û 1,500,000 mitralyoz jî çêkirine.

Moskû - R: Radyoa Moskovayê elam dide: 520 balafirên sovyetî ên dûrger, li hêjagehên erdê Orelê û li rêhesinan xistine, di nav stasyon û depoxaneyan de şewat û teqandinine mezin cêbûne.

Londre - A.F.I. Serekwezîr Mr. Çorcil vegeriyaye Londrê û di Cezayirê de bi general De Gol û jîro re axaftiye.

Londre - R-: Di Londreyê de işareta talukê hatiye dayîn û dengê topên balafirşiken hatiye bihistin.

GOTARÊN

GENERAL DE GOL - GENERAL JIRO

Hemî Frensiza dil û Gotina Xwe Kirine Yek û Kişwerê Xwe Gihandine Yekîtiyê

Londre - A. F. I. Duhî êvarê general de Gol di radyoa Cezayirê de peyiviye û gotiye: Komîta Frensizî ji bona xelaskirina Frensê hatiye danîn. Kar û xebata wê zehmet e, lê dilê wê xurt û zexm e. Emê bi hemî qiwetên xwe û di tenişta Hevalbendan de şerî dijmina bikin. Divê emê dil, dest û gotina xwe bikin yek.

Her tiştî, her fedakariyê ko ji bona xelas û serbestkirina Frensê hewceye emê bikin. Îro dengê welatê me nikare bête bihistin, xelkê me nikarin devê xwe vekin; ji ber vê yekê divê frensiz li kû derê jî bibin, arîkariya welatê xwe bikin; ji dil û can, bi eşq û heyecan bên arîkariya welêt. Îro hemî mêrên Frensê, şerevaniyên Frensê li ser rêkê dimeşin. Welatê me hewcedarî xebat, mêranî û bextê zaroên xwe ye. Ala me ji nû ve bi bayê zefer û serfiraziyê pêl dide. Nijadê me ji bona şerî hatiye afirandin û emê di şerên dijwar ên nûjen de xurtî û qudreta miletê xwe vejînin, û wî bigehînin mezinahî û serbestiyê. Mezinahî lê tê.

General Jîro di axaftina xwe de gotiye: Hemî mêr û şerevaniyên Frensê li ser rêkê li hev civiyane. Yekîtiya Frensê çêbûye. Êdî komên şerevaniyan nîne; komek, Frenseyek heye. Ev tişt ji bona elemana perîşaniyek e. Frensê ji nû ve ser û ala xwe bilind kiriye. Îro ko frensiz gihane hev welatparêz wê bigehin armanca xwe; armanca me serbestiya Welêt e; nabe ko êdî dijmin bi solên xwe ên pîs û mirdar, axa welatê me a pak û paqij rêvin bike. Me destê Hevalbenda girtine û di teniştа hev de Frense û Hevalbenda yek in, yekitiyek in. Ez silavan li egîd û şehîdên frensizî, emerîqanî, sovyetî û çînî dikim.

Frensizino!! Frensizên ko qehr û ezabine dijwar dibînin, xwe sist ne kin, xwe pêk bînin; dengên topên zefer û serfiraziyê ji Dunkerkê û heta Mersilyayê û ji St. Omerê û heta Stresburgê dê bêne bihistin.

Nihû derî û dergehên erdê Italyayê di pêşiya derbên me de vebûne.

Emê li gora taqeta xwe her tiştî bikin, da ko ev bombardimanên he, hêj xurtir û zortir bibin. Tiştê ko îro tê serê talyana û hêj jî, wê bê, çîredestiya Musolînî û hevalên di wî ne. Talyana bêbextî li Frensê kirine û ji ber vê yekê îro di nav bira me û wan de şer e. Musolînî bi xwe ji Hitler xwestî bû ko refên talyanî jî, têkilî refên elemanî bibin û herin li Ingilistanê xin û pê serbilind bibin.

Me ev tişt ji bîra ne kiriye. Musolînî û idara wî a kufkî û riziyayî ye ko ev belayên mezin, bê sebeb anîne serê miletê talyanî; ji xwe asasa tiştê ko em îro dikin, ev bombardimanên bajaran, hevalbendê Musolînî Hitler daniye.

Em dest je êsandina talyana na kişînin; û peyayên ko îro radibin û giliya me û ax û wah dikin, gava di ezmanan de, girtin û berdan di destê elemana de bû û ew radibûn û li bajar û saristanên Ewripayê dixistin deyin ne dikirin; û bi lalbûna xue dibiriqîn.

Noba Me Hatiye

Îro weziyet gnheriye; noba me hatiye. Yê ko dest bi bombardimana bajaran kiriye, ne em in, Goring e. Werşova, Roterdam guwah û şahidên me ne. Elemana resma bombardimana wan bajaran girtî bûn, û di sînemeyan de ew pêş xelkê dikirin û dixwestin pê çavê dinyayê bitirsînin, xelkê diltirsiyandî bikin. Heta hilweşandin û qelandina nazism û fasizmê û terefdarên wan, em dev ji bombardimanên giran bernadin. Bila dijmin û tu kes me keve pey hêvî û niyazên bêdawî.

Qiwetên Mihwerê dixwestin me bigirin, me ew girtin.

Mr. Îdin li ser pirsa cêkrina waporan û cengê noqavan gotiye: Waporên bar û eskerkêş yên ko destgehên me de têne çêkirin her bêtir dibin; û hejmarên waporên me yên ko têne xeriqandin her û her hindiktir; û Noqavên dijmina yên ko têne binavkirin tim û daim Zêdetir dibin. Şerê Noqavan dom dike, hêj ne qediyaye: lê em dizanin ko tasa şihînê ber bi me ve giran bûye.

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

Lê Gewrê

Lê gewrê man û man
Delalê man û man
Kiras-sorê hebreman
Gewra min j' mala Ferman
Serê memkê te hildan
D' paşila te de xwey dan.

Min serê memka giwaşt
Sê fincan av j' hatin xwar
Min fincanek jê vexwar
Û w'ez bûm wek zîvê al
Ez bûm wek markî teyar.

E'j kaşê Kûdê hatim xwar
L' Qeraşîkê bû hawar
S'ê siwar derketin bi xar
Yek lawê Elyê Biro
Yek lawê Hefsa Kûnxwar
Yek law' Mehmedê Biro
Karê oda xwe kiro

Lo erdiko beyaro
Min lê çandî xiyaro
E' çibkim j' dosta bi yaro
Min cotê memika xwaro
Yek sêv, yek pirtiqalo.

Lo erdiko hilmişti
Mi' sê gav lê rahişti
E' çibkim j' dosta b'dergisti

Heçî çû odê!
Xizmeta odê kiro
Nanê xwe b' xwe re biro
Tîî li ma'qûlê wilo
Ko te kev halê wilo

Hey gewrê, gewrê, gewrê
Tama memkên te xweş in
Mîna hejîra Hewrê
Ezê b' çeplê te bigrim
Bavêm seraya Stewrê

Emîna

Emîna bûka salê
Te kinkê bi fesalê
Çavreşê çavxezalê
Eman n' ma lê Emîna

T' xwediya teşî glokê
Tak rêhana ber bihokê
Bihna t' bihna şmamokê
Ez l' cem rakim şev û rokê
Ez têr na bim ji vê glokê.

Ev sibe ye berxa kiş kê
Xilxalê te bi xiş xiş kê
Ev sibe ye berxa berde
Mêrê xerab kul û derd e.

Jina pîs t' laq d' dest de
Ti b' kêr nayî were m' berde
T' mîna nîzka nekelî
T' mîna nîzka serê sibehê
Çar tilya av di ser de.

DEMA NIHA

M. JEAN HELLEU

Nimînendeyê Frensê ê Nû

Sefîrê Frensê Cenabê M. HELLEU bûye Nimînendeyê Frensê li Sûriye û Libnanê û ketiye şûna General KATROUX.

Madame JEAN HELLEU roja yekşembê ji Londrê hatiye Bêrûtê.

SED & SIH BALAFIR

Refên Sovyetî Elemana bi Sûnda Vedigerînin

Moskû.— R: Radyoa Moskovayê elam dide: refên sovyetî li Smolensk, Karaçev û Krasniyê xistine. Elemana bi 500 balafiran dikirin diRêjî Kurskê bikin; çekê me ê hewayê pêşbiriya wan kiriye û 130 balafirên elemanî avêtine erdê; 30 mekîneyên rûsî venegeriyane warên xwe.

Waşington — A. F. I. Serek wezîrê japonyayê M. Tojo gotiye: na be ko em xwe bixapînin; hal û rewişa me gelek zehmetdar e. Divê emê zorê bidine xwe, da ko bikarin welatê xwe ji perîşaniyê xelas bikin.

Moskû.— Danezana sovyetî a nîvê şevê elam dide: şer di Kuban û bakur — rohelatê Novorosiskê de dom kiriye. Di qadên din de rewişa eskerî bi awakî hêja ne guheriye. Refen sovyetî di eniyên şerî de 60 qamyan tejî esker an çek û posat dagirti xira, 3 depocebilxane ber hewa; 12 betariye top û qumbere avêjên çepera lal kirine. Di xeliça Fenlandyayê de du waporên dijmin hatine xeriqandin.

Çung-King— R: Danezana çînî elam dide: Qiwetine mezin ber bi Işangê ve dimeşin. Dora bajarê Şang-Yangê bi timamî hatiye girtin. Êrîşên japona yên ko li wê erdê destpê kiri bûn hatine şkênandin; ji hêla jêrîn ve 30.000 kuştiyên japonî li erdê mane.

Londre— R: Bombeavêjên brîtanî û emerîkanî meha borî 351 nêçîrvanên Mihwerê avêtine erdê.

Nû-York— A. F. I. Meha gulanê destgehên emerikanî 175 waporên bar û eskerkêş çêkirine; hemî bi hev re 1.780.000 ton mezin.

Waşington— R: Bi awakî resmî didin Zanîn: Noqavên emerîkanî di avên Rohelatê-Dûr de 7 waporên japonî bin av kirine; di nav wan de destriyorek jî heye.

Waşington— Hawîrên eskarî elam dane ko şerê Atuyê qediyaye; û qiwetên hevalbenda-bi awakî mezin dest bi êrîşî Kiskayê bikin.

Otawa - R: Serekcimhûrê Çekoslovakî M. Benes di pêşiya civat miletê Qenadî de peyiviye.

Londre R - Mr. Staford Krips, wezîrê britanî ê çêkirina balafiran duhî êvarê hatiye Irlanda Bakurî.

Berlîn - Ejensa elemanî D.N.B. mukir tê ko leşkerên sovyetî di nav 24 saetên dawîn de, der eniya Kubanê xetên elemena neqeb kirine.

Waşington - Mr. Joseph Davis, nimînendeyê serekcimhûr Mr. Rûzwelt li Sovyetistanê, duhî vegeriyaye Waşingtonê.

5 MILYON ESKER

Qiwetên Rûsî Ên Mezin Hatine Eniya Rohelatî

Moskû — Çar Milyon Eskerên Rûsî li ber dest in. Mareşal Voroşilov û Budyenî ev esker gihandine û hînî şerkirinê kirine. Ev çar milyon şerevanî wê bikevin meydana şerî.

Nû-York — A.F.I. Serekcimhûrê Çekoslovakyayê M. Benes li Nû-Yorkê peyiviye û gotiye: Heye ko ev şer ji nişka ve biqede; ji ber vê yekê, Hevalbenda divê xwe ji bona karên piştî şerî pêk bînin. Di dawiya vî şerî de divê emê armancên jêrîn bêxin dest;

1 — Qelandina nezism û fesizmê;
2 — Hemi erdên ko naziyan vegirtine divê vegerin xwediyên xwe;
3 — Germanistan divê bitimamî bête ji çek kirin;
4 — Êşandina peyayên ko ji vî şerê xedar berpirsiyar in;
5 — Tezmîna zererên ko elemana gihandine milet û mirovan û welatên di wan.

Çung-King — Danezaneke çînî elam dide ko qiwetên çînî nihû direjî Itsû û Hupehê dikin.

Cezayir — Komîta Frensizî a bilind ya serbestiya Welêt civanek daniye, ev civan Çar saet dom kiriye, lê tu danezan ne hatiye belav kirin.

Londre— A.F.I. Meha Gulanê 30 noqavên dijmin hatine bin av kirin; û 120 heb jî, ji qiwet ketine.

Londre — R: Şerê Behra Spî lez û bez digehe dewra xwe a germtir; vegirtina girava Pantelariyayê îşê saet û rojan e. Balafirgeh û bendera wê giravê a biçûk bi derbên bombe û gulleyên Hevalbenda bi timamî xira bûne.

Moskû — R: Musolînî eskerên xwe ji Yewnanistanê dikişîne Italyayê; trêna pêşîn, tejî eskerên talyanî ji Yewnanistanê rabûye û berê xwe daye Italyayê.

MIJDE

Eme yekem care be keretek sê genc le gence kanman beyekewe şehadetî (B. A.) wer agrin le Kullîyey Amerîkanî Bêrût. We êmeş lêre da nawyan be fexrewe bilaw ekeynewe, we bangîyan ekeyn bo becê hênanî ew xizmetaney be ser şanyaneweye; le gel tebrîk kirdinman be dilî germewe:

1. Muhemmed Ermexanî; (B. A.) le (kimya) da
2. Alî Saib; (B. A.) le (Adab) da
3. Qadir Xefaf; (B. A.) le (Hendese) da

Emane her sêkyan le gencanî (Iraq) in, xiwa serberzyan bikat we emsalyan zor bikat.

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan Grigori Petrof — 3 — Wergerandok: Qedrî Can

Cengîz-xan, ji nav kaşê Asiyayê bi milyonan însan berev kir û da dora xwe; Çîn, Hindistan, Îran, Rusya kevn giş kir bin destê xwe. (Peter Amiyenski), ji bona Qudsê ji destê muslîmanan bistîne Ewrûpa qatolîk giş rakir ser lingan. (Martin Luther), refermasion çê kir. Neron û Kalîgolan Roma kevnar bin ax kirin. Siyaseta Bismarq û Hohenzolern Almanya hejandin.

Xulase, yên dîroka miletan û heta dîroka beşeriyetê giş çê dikin: kesên bi heş, zeka a xwediyê quweta manewîn in; ew kes ji: qehreman in !. Ramîses; Romolos, Themistokl, Luther, Bîsmarq û ên mayîn jî ev kes in... (Lef Tolstoy) jî, yekcar eksê vê fikrê derpêş dike; û dibêje: «yên ku jiyînê di afirînin û armanca hadîseyan xêz dikin û reng û karaktêrê wan didin, ne Napolyon in... Koma milet bixwe ye. Ji aliyê din (Tomas Carlyl) jî; dibêje: koma milet mîna kaya rizyayî li ser axê rijiya ye, merivê mezin, yanî qehreman, mîna biruskên, ji ezmanan dikevin, vê kayê bi hev didin girtin..! Koma milet didin jiyandin... (Lef Tolstoy), lewhakî din teswîr dike û dibêje: «Bifikirin, ku di deryayê de, gemiyek mezin, bi rê dikeve, li pêşiya gemiyê av, mîna şirîtekê, direve... Kî kane bibêje ku ev şirîta avê, gemiyê li pê xwe di kişîne? Aşîkar e ko ev herikandina avê ji ber paporê çêdibe û ji ber wê direve... esil quwet di paporê de ye... (Tolstoy), wisan dibêje: di miletekî de quweta heraketê pêda bibe û bimeşe, ew ji ber xwe hereket dike û bera ava pêşiya xwe dide; ji nav xwe peyakî dibijêre ko ew peya, jiyîn û mêla miletê îfade dike.

Xwediyê çîroka «Ceng û li hevhatin»ê (Lef Tolstoy) heke fikra (Carlyl) ya birûsk û mêraniyê qebûl bikira ewê wisan bigota: Belê, merivê mezin: qehremanek e.., birûskek e... Lê koma milet ne tebeqakê kîlê ye, ne jî kaye ke riziyayî ye. Ew, xwediyê wê birûskê ye ku ji nav xwe çê dike... Çi wextê ewrek, yan gelek ewr bi elektrîkê tije bin, birûsk, bi xwe çê di bin...

Heke di ewr de electirîk tune be, birûsk jî çênabe... Ewrê ku ne ji mija avî bin nacivin.., Milet jî wisan in... Heke di milet de mezinatî û merxasîtî hebe ji nav milet birûsk çêdibe û qehreman der dikevin...

Bi nêrîna pêşîn ev her du nezeriye mîna zidê hev xuya dikin. Ji nav wan divê yek bê bijartin. Gelo (Carlyl) rast dibêje, yan (Tolstoy)?? Ev zidiyeta di nav her diwan de tiştekî eşkere ye... Ya rastî, nezeriyên wan ne eksê hev in; ev her du rastiyê temam dikin. Ne lazime ku meriv bêje; ya (Carlyl) ya (Tolstoy) rast dibêje... Her diwan jî rast gotine... Her du, mîna ruyê peran e, her yek ji wan nîvekî rastiyê ye.

Qehreman, xelkê di înin he yecanê,.. Lê wan, bi heyecan û guriya agirê ku ji milet standine, di şewitînin... Her wekî em edesakê bêxin destê xwe... edese wisan çêbûye ku, çiqas ronayî di nav saheyekê de belav bûye, di yek nuqtê de dicivîne...

Deqîqa Dawîn

Montevideo — R. Di Erjentînê de hikûmet hatiye gohartin.

Londre — R: Di Tûnis, Bizert û Pozê Bonê de 558 balafirên Mih werê—433 elemanî û 125 talyanî—ketine destê Hevalbenda.

Londre—R: Mêcir Etlê di peşiya civatmilelê Brîtanî de, xesarên ko di nav sê salên şerî ên pêşîn de gihane Ordiyên Kiswerê Brîtanî elam daye. Xesar ev in: kuştî 92,089, brîndar 88.294, winda bûyî 262,717, hêsîr 107.891 peya. 275,844 hebên wan ji xelkê Brîtaniyayê ne.

Londre—R: Noqavên brîtanî 6 waporên dijmin bin av kirine.

Moskû— Çekê rûsî ê hewayê hefta borî 752 balafirên elemanî xistin erdê.

Waşington— Qiwetên emerîqanî di dora girava Bugenvilê de 3 wapor û 15 balafirên japonî xira kirine.

Waşington—R: Di civana rojnamevanan de serekcimhûr Rûzwelt gotiye ko Stalîn jê re kaxezek şiyandiye, lê ne gotiye tê de çi heye.

Montevideo— R: Nûçeyên ko ji Erjentînê tên pêşçavan dikin ko zehf lekên Ordiya Erjontînê li Hikûmeta xwe rabûne. General Markez hatiye tayîn kirin fermandarê qiwetên cezadanê,

Moskû — R: Serfermandariya Sovyetî elam dide ko di nav sê mehên dawîn de, çekê rûsî ê hewayê 5000 balafirên elemanî avêtine erdê.

Londre—R: Sefîrê Emerîqayê Mr. Winan û yê Sovyetistanê M. Maiskî bi hafa Mr. Îdin ketine, wezîrê Brîtanya-Mezin ê dervekariyê.

ÇAPA KURDÎ

KOVAR Û ROJNAMEYÊN KURDÎ

Kovar û rojnameyên kurdî yên ko îro belav dibin ev in:

Reya-Teze: Li heftê sê caran û li bajarê Rewanê belav dibe; rojnameya kurdên Sovyetistanê ye. Bi zar û bi tîpên kurdmancî tête nivîsandin.

Jiyan: Kovareke edebî û ilmî ye; li serê her heftê carekê û li Sileymaniyê bi der têt. Bi zarê soranî têtê nivîsandin.

Gelawêj: Kovareke edebî û ilmî ye. Li serê her mehê carekê li Bexdayê derdikeve. Zarê wê soranî ye. Kovara Kurdî a mezintir û tekûztir e.

Hawar: Kovareke edebî ye. Ji sala 1933-an ve li Şamê û bi zarê kurdmancî têtê belav kirin.

Ronahî: Ev du sal in, li Şamê dest bi derketinê kiriye. Zarê wê kurdmancî ye. Ronahî kovareke misewer e û li serê mehê carekê derdikeve.

1ère ANNEE — LUNDI 7 JUIN 1943 — NUMÉRO 6

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur-Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

L'évènement le plus important de la semaine est l'accord survenu le 3 Juin entre le Général DE GAULLE et le Général GIRAUD et la création du «Comité Français de la Libération». Ce Comité de la Libération est présidé par les Généraux DE GAULLE et GIRAUD ; il est composé en plus des Généraux GEORGES et CATROUX, de MM. MASSIGLI, André PHILIP et Jean MONNET ; deux membres restent à désigner.

Cette date du 3 Juin restera l'une des plus importantes de la guerre et une date capitale de l'Histoire de France. Depuis le 3 Juin l'Empire Français tout entier est entré dans la guerre de la Libération; avant même que les conversations d'Alger n'aient abouti, la flotte française d'Alexandrie était entrée dans la lutte plaçant ainsi la marine française au 3me rang des marines de guerre des Nations Unies. Déjà le Comité de la Libération a pris quelques mesures importantes en remplaçant à de hautes fonctions les éléments douteux; c'est ainsi que Général CATROUX dont les qualités d'homme d'Etat ont fait merveille dans la préparation et l'aboutissement des conversations d'Alger est nommé Gouverneur Général de l'Algérie et placé à la tête de la «Coordination des Affaires Musulmanes». Il faut croire que la Syrie et le Liban sont une grande école pour nos hauts représentants puisque Mr. Gabriel PUAUX qui avait laissé ici un excellent souvenir est nommé Résident Général au Maroc.

Sur le front d'Europe rien d'important à signaler. Le bombardement méthodique de l'Italie du Sud et surtout de la base de Pantellaria se poursuit. Un convoi italien a été attaqué et en partie détruit près du Cap Spartivento; pas de grand bombardement en Allemagne depuis le raid massif contre Wupperstal à la fin de la semaine dernière, mais attaque quotidienne des voies de communications en France, en Belgique, en Hollande.

En Russie très grande activité aérienne qui coûte cher aux Allemands; raid de 500 bombardiers contre la base d'Orel.

En Chine la 5ème offensive de grande envergure contre Chunk-King a échoué et les Japonais se trouvent dans une situation dangereuse au sud du Yang-tsé-Kiang.

A la veille des grands événements militaires qui se préparent, l'Allemagne vient de subir un échec sur le plan moral: le dernier gouvernement isolationniste d'Amérique, celui de l'Argentine vient d'être renversé par un mouvement révolutionnaire qui s'est fait aux cris de «Vive la Démocratie»

L'Allemagne a perdu la guerre sur le plan moral et diplomatique. Elle va la perdre sur le plan militaire.

B.

Les DEPECHES de la NUIT

ALGER: — C'est dans un remarquable enthousiasme patriotique que s'est déroulé hier matin le Congrès Algérien de la France Combattante groupant plus de 4000 membres des associations de résistance telles que «Combat» «Groupe d'action socialiste» etc. dans la salle du cinéma Majestic.

Cette manifestation n'avait aucun caractère officiel ayant été prévue avant l'accord consacrant la formation du Comité Français de la Libération.

La cérémonie de l'intronisation du Général CATROUX dans ses nouvelles fonctions de Gouverneur-Général d'ALGERIE s'est également déroulée hier.— Le Général CATROUX est arrivé précédé et suivi par une escorte de spahis en grande tenue. Il fut salué par les applaudissements enthousiastes des délégués et du public. Très à l'aise au milieu de cette foule de personnalités coloniales et musulmanes, le Général CATROUX prononça une courte allocution.

Front de Méditerranée

L'Amirauté Britannique communique que les sous-marins de la Marine Royale opérant en Méditerranée ont encore coulé 6 navires ennemis au cours de la semaine qui vient de s'écouler, entre la Côte d'Azur et la Sicile.

Front de Russie

La semaine qui vient de s'écouler a coûté à la Luftwaffe 752 appareils abattus en combats aériens ou détruits au sol, soit une moyenne de plus d'une centaine d'avions par jour pour le seul front oriental. Les Russes ont, pour leur part, perdu 212 avions au cours de cette même période.

Hier encore, 27 avions allemands étaient détruits dans le secteur de LENINGRAD que la Luftwaffe attaque toujours avec persistance. 22 bombardiers ennemis ont été descendus en combats aériens et les 5 autres par la D.C.A. soviétique.

EN CHINE les troupes du Maréchal TCHANG KAI CHEK exploitent leurs succès dans le HUPEH. Les Chinois ont coupé la retraite aux effectifs japonais mis en déroute dans la région de la ville d'Itou, au sud d'Ichang et sont en train de les décimer.

Dans le Honan, l'ennemi a tenté de franchir le fleuve jaune après une violente préparation d'artillerie mais il a été repoussé sur toute la ligne après avoir subi de lourdes pertes.

L'ITALIE SE DEBAT

En entrant dans la guerre, l'Italie s'était attendue à gagner des territoires et des honneurs, rapidement et facilement. Jusqu'ici, elle a perdu des soldats et des colonies, durement et implacablement. Pour elle, la défaite de la Tunisie était une catastrophe. Voilà pourquoi sans doute, elle insiste sur les pertes subies par les Alliés, sans sentir la maladresse qui consiste à parler dans ses émissions des 3.000 blessés britanniques que le Général Alexander vient de visiter en Afrique, infime partie des pertes subies par les Alliés, alors que la campagne de Tunisie vient de coûter 250.000 hommes à l'Axe, rien qu'en prisonniers.

Les pertes de Tunisie — non pas celles de l'Axe, mais celles des Alliés — reviennent donc dans les dernières émissions de Radio-Rome, avec une persistance surprenante. C'est que Rome n'ose plus parler des perspectives d'avenir, ni du passé, c'est qu'il cherche désespérément des sujets de propagande, pour rendre un peu de courage au peuple italien. Et agissant selon le vieux principe qu'une bonne peur est un moyen infaillible pour faire marcher un peuple, Radio-Rome agite le spectre du communisme.

On aurait pu penser, naivement, que ce spectre aurait perdu de volume par la dissolution de l'Internationale Communiste. Il n'en est rien. Parmi les cent commentaires insidieux diffusés à ce sujet par les postes italiens, choisissons ce compte-rendu d'un discours du Quisling grec:

« Le Président du Conseil Grec vient d'exprimer sa reconnaissance aux autorités allemandes et italiennes qui font preuve d'une parfaite compréhension pour la Grèce et défendent le pays contre la menace bolchévique» S'imagine-t-on les Grecs, mourant de faim dans leur pays pillé par les troupes de l'Axe, désirant la protection de ces même troupes contre la lointaine Russie ? Ils la désirent si peu que les partisans grecs multiplient les actes de sabotage et les attaques armées contre ceux qui ne sont pas plus en sécurité en Europe occupée que dans leur propre pays.

Car l'Italie sent le sol se dérober sous ses pas, dans le sens propre et figuré du terme. Chassés d'Afrique, harcelés en Yougoslavie et en Grèce, les Italiens sont pilonnés chez eux par les bombardiers anglais et américains. Et la radio fasciste, qui avait couvert de lauriers Bruno Mussolini quand il allait déverser le feu et la désolation sur les enfants d'Espagne, s'apitoye maintenant sur le sort des victimes de la guerre aérienne :

«La barbarie des bombardiers anglo-saxons qui se sont attaqués à la maison des enfants de Reggio en Calabre est sans précédent», entendions-nous, «Ils ont eu la satisfaction de tuer 33 nourrissons, 14 nourrices et une religieuse. Les églises de Sainte Lucie et de Saint Paul ont été endommagées.»

Car il est barbare de tuer des nourrissons italiens et d'endommager des églises italiennes, alors qu'il n'est pas barbare de tuer des enfants éthiopiens et de détruire la Cathédrale de Guernica, en Espagne. Les Italiens auraient-ils déjà oublié ces mémorables exploits de leur « Reggia Aeronautica» ? Il est permis de le supposer en écoutant cette perle :

«Les journaux espagnols estiment qu'il faut faire l'impossible pour éviter les ruines et les pertes infligées à la population civile. 99 fois sur 100, ce sont des objectifs non militaires qui sont atteints par suite du manque de précision des bombardements. Les journaux espagnols proposent donc aux chefs d'état d'arrêter la guerre aérienne».

Les bombardements dévastent maintenant les pays de l'Axe : il faut les arrêter. Quand ils ne dévastaient que la Pologne, l'Angleterre, la France, la Hollande, la Russie ou l'Espagne, ils étaient un «moyen légitime de guerre» et même un moyen humain, la guerre totale étant la guerre la plus rapide.

Eh bien : les Alliés n'arrêteront pas leurs bombardements : maintenant qu'ils ont conquis la supériorité aérienne, ils s'en serviront. Et l'Italie, atteinte dans son potentiel humain et dans son patrimoine colonial, le sera également dans son sol national en attendant la défaite complète

Lucie Vidal

MEDITERRANEE— 6 navires ennemis ont été coulés par des sous-marins britanniques

S. E. M. JEAN HELLEU

EST NOMMÉ DELEGUÉ GÉNÉRAL ET PLÉNIPOTENTIAIRE DE LA FRANCE AU LEVANT EN REMPLACEMENT DU GÉNÉRAL CATROUX.

POÈME KURDE

LE PATRE

Viens, rêvons ensemble,
Couchés sur ce sable,
Chauffés par la lumière ardente
De cette lumineuse tente,
Consolés par le vent tiède,
Caressant par nos yeux
Les étoiles
Accrochés à cette belle toile
Les mains dans les mains,
Les lèvres sur les lèvres;
Frileux
Comme des corps en fièvre.

Oubliant le temps
L'hiver, l'automne,
Le printemps.
La souffrance, la gaîté
La chaleur de l'été.
Pour sentir l'amour
Le plus chaud soleil
Doux comme le miel
Et piquant comme l'abeille.
Trompeur
Comme l'envie des choses
Réel
Comme les épines des roses.

Ainsi parla le pâtre
A sa belle
Les hirondelles passaient
Dans le ciel
La belle répondit :
Embrasse-moi, je te quitte,
Tu es pauvre
Et comme le vent, sans gîte.

DR. BEDIR KHAN

Provisoirement, LE JOUR NOUVEAU *paraîtra une fois par semaine, le Lundi.*

LA PRESSE KURDE

Nous signalons, à nos lecteurs s'intéressant au mouvement culturel KURDE, les journaux et périodiques kurdes suivants:

RIYA TAZÉ. organe des Kurdes de l'U.R.S.S paraissant à Erivan.

GALAWÊJ, la plus grande revue littéraire kurde, paraitc haque mois à Bagdad, avec 80 à 100 pages de texte

JIYAN hebdomadaire politique et littéraire paraissant à Souleymanié.

HAWAR. revue littéraire bi-mensuelle paraissant à Damas. Textes kurdes et français.

RONAHI Revue mensuelle illustré, paraissant à Damas.

JI BONA WELÊT

AZAHÎ Û SERBESTIYA AXA BAV Û KALIKAN

BAV BI KEÇA XWE RE DIÇE ŞERÊ ELEMANA

JI BONA SERBESTÎ, AZAHÎ, RAHETÎ Û MEZINAHIYA WELATÊ XWE EV HER DU SIWARÊN DELAL KETINÊ XIDMETA ESKERIYÊ.

Ji dê û bav û kalikên xwe ev Ûris in, û nedixwestin ko biyanî, elemanên zalim û zorker, di erdê wan de rûnin; wan bêxin bin hikmê xwe û axatiya wan bikin. Keçikê gatî bû bavê xwe : tu pîr î... Bav lê vegerand û got: tu keçik î û zaro yî. Paşî, li halê welatê xwe nêrîn, dengê top û balafirên dijmina bihistin û gotine hev û du: Em her du bi kêr tên, li hespê xwe siwar bûn û berê xwe dane meydana şerî û bi vê mêraniyê Sovyetistanê pişta dijminên xwe şkênandiye.

Sal 1 — Hejmar 7

Duşemb 14 Hizêran 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

Gotara Serekwezîr

Wezîrê Brîtanî ê yekemîn Mr. Çorçil, îro gava ket pêşiya civatmiletê Brîtanî, lebatên vê civatê çepilka li hev xistine û bi germî qedrê serekwezîr girtine, yê ko piştî çûna xwe Emerîkayê ev cara ewil e ko tê pêşiya lebatên Civatmiletî.

Mr. Çorçil li ser şerê Tûnîsê kitkitên jêrîn elam daye: Di şerê Tûnîsê de 300,000 eskerên Mihwerê ji qiwet ketine; tê de 248,000 hêsîr û 50,000 kuştî hene; 638 elemana bitenê dikarî bûn xwe ji erdê Tûnîsê xelas bikin, piraniya wan bi balafiran.

Serekwezîr gava qala leşkerên Hevalbenda kiriye, bi pirsine hêja pesnê wan daye û gotiye:

Mêraniya Frensiza

Eskerên frensizî jî bi mêrxasî şerî dijmina kirine, bi hezaran hêsîrên elemanî û talyanî girtine û bîreka rojên mezin yên Foş û Klemansoyê vejandine. Hemî eskerên Hevalbenda, eskerên frensizî, emerîkanî û brîtanî qîma xwe bi nefsa xwe û bi fermandarên xwe anîne. Ji qiwetên brîtanî 35,000 esker ji qiwet ketine, tê de kuştî û brîndarin hene.

Tu şik nîne ko zeferên Stalîngrad û Tûnîsê ji bona elemana du derb û mexlûbiyetine mezin in û di şerên dîrok û tarîxa elemanî de, emsalên wan nîne. Her wekî generalên elemanî bi xwe gotine, şerdarî û serfermandariya elemanî bawer dikirin ko leşkerên Mihwerê heta meha tebaxê wê bikarin di pêşiya Ordiyên Hevalbenda de pê bidin erdê; lê hisabê wan rast derneket.

Ji Nişka Ve

Ordiya Mihwerê, — eskerên di wê ên çavsor û şerût yên bi çekine xurt û nûjên bi çek kirî, — di pêşiya derbên me de, ji nişka ve xwe sist kirine û dest ji şerî kişandine.

Ev rewişa wan a rûhî; bi derbekê çavtirsiyandî bûna wan tiştekî zehf bi ehemiyet e, divê li vê niqtê hûr bête meyizandin. Tiştekî wilo piştî şerê Yênayê û şerê 1914-18 an de jî li Ordiyên elemanî qewimiye. (Şahiya lebatan).

Emê Zora Wan Bibin

Me xwe kar kiriye û emê zora dijminên xwe bibin û wan bişkînin; û tu car şik ne ketiye dilê me; û me her dizanî bû ko heke em bi serê xwe jî bimana me ew bişkênanda. Di dema aştiyê de hin miletan—em jî ji wan in—xwe ji bona şerî kar ne kiri bûn, Lê îro çavê cihanê dibîne ko ew miletên he bi hilgirtina barê vî şerî qels ne ketine, xwe sist ne kirine; berekis xurt bûne û bi ciwanî û mêranî vî barî hildigirin.

PANTELARIYA KETIYE

HEVALBEND PÊ LI ERDÊ TALYANA DIKIN

Girava Pantelariyayê bi bombardimanên Hevalbenda bêhal ket û xwe avêtiye bextê Hevalbenda. Hevalbenda piştî ko kişewerê Talyanî bi timamî zeft kiriye nihû pê li erdê talyana dikin; Pantelaiya hatiye vegirtin.

ENIYA DIWEMIN

BI BOMBARDIMANÊN XURT DESTPÊ KIRIYE

Cezayir — Refên brîtanî û emerîkanî ên mezin, ji bombeavêjên giran hevedudanî dirêjî erdê talyana kirine û li Serdinye, Sicilye. Mesine, Regiyo. Pantelariya û San Giovaniyê xistine; bombe li dok, depoxane, avahiyên eskerî û li kar û barên wan bajar û benderan ketine û xesarine dijwar gihandine hêjagehên Mihwerê. Refên Hevalbenda ji hêla jêrîn ve 97 balafirên neyar avêtine erdê û xesar gihandine zehf mekîneyên dijmin ên din.

Cezayir — General Katrû şevedî di Cezayirê de peyiviye û gotiye: Tiştê ko çêbûye ne yekîtiya du koma ye, lê belê yekîtiya Frensê bi tevayî. Frense jî nû ve dê vegere mezinahiya xwe a berê.

Hêvî û niyazine teze, dilê welatparêza xurt kiriye. Dinyayê jî nû ve bawerîya xwe bi qudreta Frensê aniye. Di bin siha alekê de heta dema serfirazîyê emê şerê dijmina bikin. Her bijî frensê.

Bombeavêjén Qerargeha

Maltayê Bi Şev û Ro Li hêjagehên Talyana Dixin

La Valêt — R; Bi awakî resmî elam didin: Nêçîrvanên brîtanî ên bombeavêj di nîro - rohelatê Sîcilyayê de - erdê talyana - dirêjî qerargeha Pazaloyê kirine û lêxistine; bombe xurt û rast li avahiyên eskerî ketine. Refên brîtanî ên din di nîzîkî Kamisoyê de rê û pirên dijmina û der Kap Stiloyê hêjagehên neyaran ên din dane ber bomban. Di girava Maltayê de işareta talukê hatiye dayîn lê tu tişt ne qewimiye.

Moskû — R: Çekê rûsî ê hewayî balafirgeha elemana a Brianskê bombardiman kiriye.

Waşington — General Marşal, serekê şerdariya emerîkanî, vegeriyaye Waşingtonê.

Londre — R: Sefîrê Emerîkayê Mr: Winan û yê Sovyetistanê M.Maiski bi hafa Mr. Îdin ketine, wezîrê Brîtanya - Mezin ê dervêkariya.

Moskû — Serfermandariya Sovyetî dide zanîn ko di nav sê mehên dawîn de çekê rûsî 5000 balafirên dijmin avêtine erdê.

Ev xesarên mezin pişta çekê elemanî ê hewayî şkênandiye û ji ber vê yekê eleman planên xwe ên êrîşan edilandine.

Bi şev û bi ro di ser eniyên şerî re, qomandine hewayî dom dikin û girtin û berdan destê refên sovyetî de ye.

Hin hikûmetên bêteref bawer dikin ko dewletên demokrat, miletên ingilîz û emerîkanî, nijadê Engil-sekson zora dijminên xwe bibin jî, piştî vî şerî wê bikevin jarî û qelsiyê. Ne wiha ye; piştî vî şerî emê bibin hêj xurtir û qewîtir û bawariya me bi qedera miletê me her di kûrahiya dilê me de ye.

Serekwezîrî di pişt re qala şerî kiriye û gotiye: di hemî eniyên şerî de emê bi xurtî zora xwe bidin neyaran; bi bombardimanên hewayî, û bi çek û awayên din êrîşî wan bikin.

Mr. Çorçil li ser vexwendina Stalîn civanê Waşingtonê gotiye: em gelek dilteng bûne ko Stalîn nikarî bû bê û bikeve mijûlgeha me.

Wezîrê brîtanî ê yekemîn bi pirsine qedirgiran qala Ordiya Sor kiriye ya ko barê vî şerî ê girantir bi ciwanmêrîyeke ecêb hilgirtiye. Li ser yekîtiya kişwerê Frensizî gotinên Mr. Çorçil ev in; em têkilî şêwirên frensizên ko pê yekîtiya frensizî çûye serî ne bûne: lêbelê em gelek dilxweş û kamiran in ko General De Gol û General Jîro ev yekîtî birine serî û pê dilê hemî Hevalbenda xweş kirine û hîmê azahî, serbestî û mezinahiya Frensê danîne.

Zora Wan Diçe

Li ser pirsa talûka noqavên dijmina Serekwezîr gotiye: Ev talûke hero hindiktir dibe. Îro destgehwaporên Hevalbenda li şûna gemiyeke binavbûyî 3 waporên nû çêdikin. Ji aliyê din, na be ko em bawer bikin ko a demên giran hatiye rakirin, emê hêj rastî wextine dijwar bên, lê tu şik nîne ko divê em pişta wan gavên giran bişkînînin, bê şik emê pê bikarin.

Mr. Çorçil jê pê ve, bi dilxweşî elam daye ko tevkariya emerîkanî û brîtanî gelek xurt e, ahengdar e û ko qelq û tevdanên eskerî hêj zortir û mezintir bûn, ew tevkarî jî, wê bibe hêj mezintir û firehtir; û şerdarî û serfermandariyên Hevalbenda hêj bêtir hev û du bibînin û li hev bieivin.

MEZINÊN DINYAYÊ

GENERAL DE GOL

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

EYŞÊ

Mala te sergo ye
Eyşê dêranê
Mêrê te zaro ye
Eyşê dêranê
Bavê te mûro ye
Eyşê dêranê
Tiyê te hûro ye
Eyşê dêranê
Mala te bilind e
Eyşê dêranê
Jê pê ket mûm û find e
Eyşê dêranê
Tu rebena gund e
Eyşê dêranê
Mala te li nav mala
Eyşê dêranê
Mer' cîranê xala
Eyşê dêranê
Katib bi qurbanê
Eyşê dêranê.

FATÎMÊ

Erê lê Fatimê lê
Xatûnê xanimê lê
Yasitar li vê bêbavê lê
Keçê mi te navê lê

Erê lê Fatimê lê
Fesalê bi kesimê lê
Xeşimê hakimê lê
Yasitar li vê bêbavê lê
Keçê min te navê lê

Îşev êvara înê
Mele dixwîne yasînê
Fatimê kar û barê xwe kir
Kil û mirêka tînê

Çavê reş e kil didê
Berê xwe da Mêrdînê
Hêdî, hêdî xwe dihejînê
Ba ber biska dixînê

Kilê çava diweşînê
Dilê xorta d' êşînê
Erê lê Fatimê lê
Xatûnê xanimê lê

Gava Fatim meşiya
Çarî bi dû de kişiya
Kil ji çava weşiya
Dilê xorta êşiya
Kul ket mala efendiya
Erê lê Fatimê lê
Xatûnê xanimê lê.

OY OY

Emê henê çêkin
Emê henê di teştê kin
Oy, oy, oy, oy.

Emê li biskê bûkê kin
Li sinbêlê zavê kin
Oy, oy, oy, oy.

Zavê çû ye sûkê
T' anî hena bûkê
Oy, oy, oy, oy.

Zavê çû hemamê
Dixwîne Quranê
Ji bona îmanê

DEMA NIHA

Roja Miletên Hevalbend

Îro ceјna Miletên Hevalbend e, yên ko ji bona heq û serbestiya cihanê şerî zalim û zorkera dikin. Di hemî erdên Hevalbendan de şahînetine mezin hatine çêkirin û General De Gol û General Jîro di radyoa Cezayirê de peyivîne û bi gotarine hêja qedrê vê rejê girtine. Dilê hemî miletên ko heqê wan hatine şkênandin, û dilê Kurdan bi Hevalbenda re girêdayî ne û zefer û serfiraziya wan daxwaza dilê me a girimtir e.

Sentiyago de Şilî — Wezareta Şîliyê istîfa xwe daye; Wezareteke nû hatiye danîn.

Mikoşî — Mr. Kazî wezîrê brîtanî li welatên rohelatê navîn û xanima wî, piştî ko çend roja li Qibrisê mane, jê vegeriyane û hatine Misrê.

Waşington — Serek Benes beriya ko ji Emerîkayê rabe çûye cem Serekcimhûr Mr. Rûzwelt û jê xatir xwestiye.

Moskû — Sed balafirên elemanî dirêjî bajarê Gorkî kirine, 12 bombeavêjên elemanî hatine xistin erdê.

Nûçeyên Dawîn: Lampedusa ketiye. Çekê rûsî 648 balafirên elemnî xistine erdê.

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan Grigori Petrof — 4 — *Wergerandok: Qedrî Can*

Ji civîna hezar tîrêjên rojê nuqtake ronî diçirise: ev nuqteya bi heraretê xwe, tiştên mîna kaxed, ka û êzingan dişiwitîne...... Kevir, cam û hesinî germ dike.

Her mêrxasê miletekî jî mîna edesekê ye, ew, di şexsê xwe de, quwet û weziyetên milet dicivîne û bi wan quwetan giyanê xelkekî bi milyonan vêdixe... Lê heke hewa bi ewr be, ji tîrêjên rojê bê par be, wê gavê tu edese nikare hebek berf bihelîne û nikare dilopek av germ bike...

Penîrê Îswîçrê, tenê ji çêlekên serê çiyan tê girtin û tê çêkirin... Merivên ku ji nav zeman û miletên muxtelîf derketine jî wisa ne. Ev, mîna bihna çîcekên miletên nuh bişkivîne, xweş e...

Napolyon, ne ji Çîna Kevn a sulhperwer, lê ji nav Frensa derketiye... Îngiltere, Darwîn xwedî kiriye. Wî jî bi navê «Şerê jîyînê» nezeriyak berpêş kiriye. Rûsya jî Tolstoy aniye meydanê.

Ev, di her zemanî de, di her cîhî de wisa e; yê kû Almanya kir şerê mezin, ne Wilhelmê divim bû... Lê rûhê Almanyê x a s i b û cengawer bûye; îfadeya Wilhelm, Bismarq û Hindenborxan. Nêron û Karaglan Roma kevn xerab ne kirin...

Her milet merivê bikêr tîne ser makîna îdareya xwe; gava yek ji wan tê ser kar, didin dû hal û sewiya milet a manewî. Di milet de tiştekî civandî yê hêja heye, tune? Yan tê civandin? Heşê milet, wîcdanê milet bilind dibe, nabe? Yan dirize jehirdayî dibê? Bi jîyîneke kêm û sefîl heba dibe, diçe??

Di vir de, karaktêrê her yekî ji me, awayê xebata her yekî ji me tê gotin. Em, di nav welatê xwe de, çi dikin? Di ser encama miletê xwe de çi rol (wezîfe) ê distînin?

Li deryayê jêrîn çend giravên mircanan hene... Mircan ji kilsê çêdibe. Tebakî biçûk, bi navê popîp, ji hundirê xwe, tiştekî îfraz dike... Kes bîr nabe ka ji vê îfrazatê, bi zeman ve, giravek cêdibe. Heta li ser van giravan însan jî bi cî û war dibe. Wekî dîn, dîsa li welatê jêrîn mûrînine biçûk peda dibin ku ev mûrî, ji bo însanê wî welatî afetek e. Malên wêderê teva hûrmûrê wan gişî dixwin... û însan mecbûr dibin ko ji ber wan hîcret bikin...

Vêcar em bêne ser hal û ehwalê welatê xwe; Xebata me ya di nav welêt de çi ye? Berê vê xebatê li xerabkirinê ye, ya li avakirinê?

Em, karin welatekî biçûk û feqîr nîşan bidin ku refah û bextiyariya welêt, şeref û rûmeta mileta bi vîna xelkê wê vê girêdaye... Ew welat xwediyê du milyon serî (nifûs) Fînlanda ye...

Fînlanda li bakurê Ewrûpayê ye. ?îqlîmê wê hişk e. Pir caran, bi mij û dûman e. Di buharê de, av û axa wê qeşa digire. Ji tebaxê serma destpê dike. Zemînê wê jî bêkêr e; pir cî hene ku bi zinarên granîtî hatiye girtin. Di nav welêt de bi navê maden tiştek nîne; Cot û çandinî pîr bi dişwarî çêdibe. Xelkê wê jî tu caran bi temamî ser xwe bûn (îstiqlal) ne dîtiye. Her car hinekan, li ser wan, hukum kirine. Miletê fîn ji xwe re «Suom» dibejin... Ji welatê xweyê nazenîn re jî «Suomî» yanî çirav...

ÇAPA KURDÎ

KOVAR Û ROJNAMEYÊN KURDÎ

Kovar û rojnameyên kurdî yên ko îro belav dibin ev in:

Reya-Teze: Li heftê sê caran û li bajarê Rewanê belav dibe; rojnameya kurdên Sovyetistanê ye. Bi zar û bi tîpên kurdmancî tête nivîsandin.

Jiyan: Kovareke edebî û ilmî ye; li serê her heftê carekê û li Sileymaniyê bi der têt. Bi zarê soranî tête nivîsandin.

Gelawêj: Kovareke edebî û ilmî ye. Li serê her mehê carekê li Bexdayê derdikeve. Zarê wê soranî ye. Kovara Kurdî a mezintir û teküztir e.

Hawar: Kovareke edebî ye. Ji sala 1933-an ve li Şamê û bi zarê kurdmancî tête belav kirin.

Ronahî: Ev du sal in, li Şamê dest bi derketinê kiriye. Zarê wê kurdmancî ye. Ronahî kovareke misewer e û li serê mehê carekê derdikeve.

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

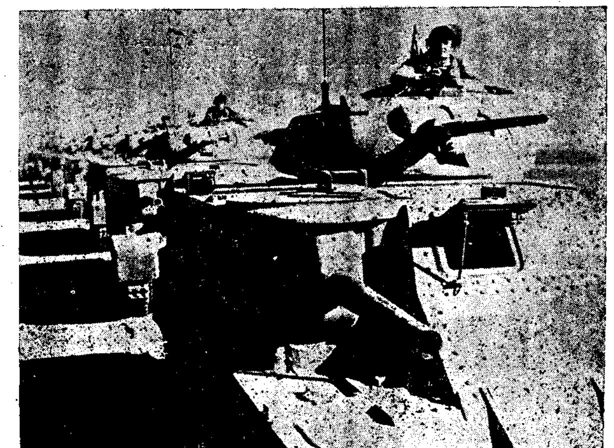
QIWETÊN KIŞWERÊ

SIWARÊN KIŞWERÊ FRENSIZÎ YÊN KO BI NAVÊ SIPAHÎ DENG DANE

STOLA BRÎTANÎ BI TEVKARIYA STOLÊN HEVALBENDA HIKMÎ DERYAYÊN CIHANÊ DIKIN.

ŞERÊ MEZIN YÊ 1914— 1918 AN

de Gava tanga pêşîn hatiye cêkirin û esker ketine hindurê wê, nikarî bûn tê de bisekinin, motorê ew dikir perçeke agir. Lê mihendiz û hoste dev jê bernedane, ne gatine bi kêr naye, xebitîne û îro tang gihaye dereca xwe ya çakiyê a îro. Dinya welê ye; pir tist hene zehmet in û gava mirovên sist li wan tişta dinêrin, dibêjin naçe serî; kalikên me gotine: Xebat şêr e, dest avêtê dibe rovî.

1ère ANNEE — LUNDI 14 JUIN 1943 — NUMERO 7

LE JOUR NOUVEAU

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.. 74-04 et 84-41

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Le vendredi 11 Juin à 11h. 30 du matin les Alliés ont occupé l'île de Pantellaria. La garnison soumise à un bombardement d'enfer de la part des avions et des unités de surface de la flotte avait repoussé un ultimatum; elle a tenu juste assez longtemps pour que sa reddition ne coincidât pas avec le troisiéme anniversaire de l'entrée en guerre de l'Italie, le 10 Juin. Quel bilan tragique que celui de ces trois ans de guerre qui ont coûté à l'Italie son prestige, son honneur et son empire... Maintenant les 120 premiers kilomètres carrés de la métropole sont conquis; la flotte itatienne est coupée en deux et ne peut nulle part trouver un abri efficace; les bombardiers américains sont allés l'attaquer à la Spezzia où 3 des plus récents cuirassés italiens sont ancrés. Elle est loin l'époque où les dirigeants fascistes parlaient de la maîtrise de la «Mare Nostrum». La nouvelle de la chute de Pantellaria va avoir un gros effet sur le moral du peuple italien à qui le Président Roosevelt vient d'adresser un dernier avertissement.

Sur le front Atlantique la guerre sous-marine tourne nettement à l'avantage des Alliés qui détruisent les submersibles au rythme d'un tous les jours. L'aviation basée en Angleterre après 15 jours de répit a repris ses attaques et 200 bombardiers américains sont allés bombarder de jour Wilhelmshaven et Cuxhaven. En Russie si les opérations terrestres sont limitées, l'activité aérienne est très vive chacun des adversaires essayant de paralyser les communications et les bases de départ de l'autre à la veille des grandes offensives. 700 bombardiers soviétiques ont attaqué les aérodromes allemands.

En Extrême Orient les Alliés bombardent les bases nipponnes tandis que la contre-offensive chinoise du Yang-Tsé continue.

En Europe la presse anglaise et américaine comme les déclarations du Colonel Knox laissent entendre qu'une attaque de grande envergure pourrait se produire bientôt. Les Nazis qui sentent le danger se laisseront-ils aller à des actes désespérés?. Ils ont été en tout cas a v e r t i s solennellement par Monsieur Roosevelt à propos de l'utilisation des gaz et par Monsieur Eden à propos des otages.

B.

FRONT AERIEN d'EUROPE: — Dans la nuit de Vendredi à Samedi: plus de 1000 bombardiers britanniques déversaient plus de 2500 tonnes de bombes sur le centre industriel de Dusseldorf et sur la ville de Munster, où hier encore les incendies continuaient à faire rage.

Les DEPECHES de la NUIT

FRANCE; — Le Général de GAULLE et le Général GIRAUD ont prononcés une courte allocution à l'occasion de la Fête des Nations Unies.

RUSSIE : — Gomel, Briansk et Karachev, ont été bombardés par l'aviation soviétique. Berlin signale de violents combats dans plusieurs secteurs du front.

EUROPE: — Bochum, Brème et Kiel en Allemagne ainsi que divers objectifs à Flessingue en Hollande et à Lille, dans le nord de la France sont martelés par la R. A. F. et par les bombardiers américains.

MEDITERRANEE: — Les bases aériennes de Sicile sont pilonnés par l'aviation alliés.

CHINE: — Les troupes du Maréchal Tchang Kai Chek poursuivent les forces japonaises en déroute.

Samedi des escadrilles de la R. A. F. attaquaient divers objectifs ennemis à Rouen, Caen et Abbeville.

Dans la nuit de Samedi à Dimanche le centre industriel de Bochum, dans la Ruhr était écrasé sous les bombes de la R. A. F., et dans la journée de dimanche ce sont les bases navales allemandes de Brème et de Kiel.

LE DECLIN

Rien n'est aussi passionnant à écouter qu'une grande manifestation retransmise par radio. On entend chants et acclamations, bruits et silence des foules, et jusqu'aux moindres intonations des orateurs. Les Allemands sont passés maîtres de ce genre de cérémonies: celles du «Sportpalast» ont leurs apôtres, leur rituel et leur climat. Mais la dernière, celle qui s'est tenue le 5 Juin, a apporté des éléments nouveaux.

Si les nazis ont organisé une manifestation le 5 Juin, ce ne fut certes pas pour célébrer: au contraire. Tour à tour, le Ministre des Armements, Speer, et le Ministre de la Propagande, Goebbels, sont montés à la tribune pour parler sur cet étrange ton, mélange de morgue, d'assurance et de fanatisme que tout bon orateur nazi affecte en public. Mais les arguments qu'ils ont apportés, l'un et l'autre, étaient singulièrement peu encourageants.

Speer a surtout souligné que l'industrie des ersatz a fait de grands progrès dans le Reich: non seulement le Reich est parvenu à changer sensiblement la formule de sa production métallurgique, en réduisant progressivement le pourcentage de cuivre, d'aluminium et d'acier; non seulement toute économie de charbon est acclamée comme une victoire; mais la pénurie d'essence a forcé l'Allemagne à remplacer la fabrication des moteurs à combustibles par celle des générateurs.

Cela n'empêche pas Speer d'affirmer sans sourciller: «Pour les chars, nous sommes en train de réduire l'avance dont bénéficiait l'ennemi, et nous arriverons même à dépasser sa production», affirmation qui ne manque pas d'étonner qui sait que l'Amérique sort actuellement une moyenne de 3000 chars par mois.

Quant à Goebbels, tout son discours tient dans cette phrase révélatrice: «Nous tiendrons jusqu'au moment où l'adversaire s'écroulera: voilà la base de notre stratégie.»

Ce crédo de stratégie défensive est plaisant dans la bouche du petit Docteur. Mais lequel des deux adversaires présente donc des signes d'écroulement? Les Nations-Unies dont les chiffres de production montent et qui viennent de remporter coup sur coup, les victoires de Stalingrad et de Tunisgrad? Ou le Reich dont les difficultés s'accumulent dans tous les domaines?

Sa production est handicapée par le manque de matières premières: Speer ne le cache pas. Elle vient d'être amputée d'une bonne partie de ses ouvriers spécialisés; Goebbels s'en vente: «Nous avons pu libérer plusieurs centaines de milliers d'ouvriers des usines pour les envoyer sur le front». Ceux qui restent fourniront un rendement d'autant faible que la ration de viande vient d'être diminuée de 100 grammes par semaine; or, pour citer Goebbels: «Nous avons dû augmenter la ration de viande en automne 1942 pour augmenter le rendement des ouvriers.» Cette ration enlevée, les ouvriers ressentiront plus durement encore les conditions pénibles de leur travail: «Nos ouvriers savent par expérience», concède le petit Docteur, «que la vie consiste en fatigues et en soucis.»

Le principal de ces soucis est évidemment la crainte constante des bombardements. Dès régions particulièrement éprouvées, Goebbels brosse ce sombre tableau: «L'Allemand moyen ne peut même pas se faire une idée approximative de ce que subissent ses compatriotes dans les régions bombardées et des conditions de leur existence. Des familles entières perdent tous leurs biens au cours d'une nuit; père, mère, enfants, sont emportés.»

La gravité de la situation ressort de cette phrase rageuse: «Les Anglo-Saxons n'ont jamais senti la guerre de près. Voilà pourquoi leur humeur est différente de celle de l'Allemagne». Mais si le Ministre de la Propagande a oublié l'époque où les Anglais subissaient les horreurs de la guerre aérienne, le monde ne suivra pas son exemple. A cette époque, 400 bombardiers allemands partaient pour décharger leurs projectiles sur Coventry. Actuellement, mille bombardiers alliés s'attaquent aux régions industrielles du Reich et de l'Italie.

Mais si «l'humeur des Alliés est différente de celle de l'Allemagne», l'explication n'en est pas seulement dans l'opposition de ces deux chiffres. C'est qu'en aviation comme partout ailleurs, l'étoile de l'Allemagne est sur son déclin. L'époque des faciles victoires est suivie de celle où l'on n'espère plus qu'une seule chose: tenir. Et nombreux doivent être les Allemands qui ne vont même pas jusque-là.

En effet, Goebbels menace des pires châtiments ceux qui «doutent de la victoire, qui écoutent les paroles de l'ennemi, ces traîtres qui affaiblissent l'effort allemand et qui commettent un crime contre le sacrifice de notre peuple: des centaines de milliers de ces fils.»

Goebbels ferait mieux peut-être de ne pas rappeler trop fréquemment le nombre des victimes. Les Allemands pourraient être amenés à se demander: Les sacrifices que nous avons faits, où donc nous ont-ils amenés?

LUCIE VIDAL.

CHANSON KURDE

Le poème que l'on va lire est une complainte, composée entre 1925 et 1930 par une jeune femme dont l'amant avait été fait prisonnier.

O cavalier, cavalier...
La montagne est trop haute,
je ne t'aperçois plus.
Mes mains voudraient cueillir
des bouquets de roses, de basilics,
de narcisses... Elle n'ont pas
la force d'en rompre les tiges.
Malheur à moi, malheur à mon père!
Après avoir connu les yeux de
Smailê Ayo, ne j'accepterai plus,
ici-bas l'hommage d'aucun coeur.

O cavalier, cavalier...
Levée à l'aube, je n'ai rien
fait encore.
Mes mains n'ont pas encore touché
l'eau, froide ou chaude.
J'ai vu passer les Tziganes,
je me suis fait dire la bonne aventure,
Et j'ai appris la triste nouvelle. On
m'a dit; «Ils ont pris, fillette, le
noble cher à ton coeur,
Ils ont mis les menottes aux poignets de Smailê Ayo,
Ils l'ont conduit au poste de
Diyarbekir.»

O cavalier, cavalier...
Cavalier, je ne suis plus ici ni
ailleurs,
Je suis un lambeau de nuage noir,
au dessus de la mer,
Je suis la pluie fine dans le vent,
Je suis l'amante de Smailê Ayo, père
d'Avdelqader, cavalier de la pouliche alezane.

O cavalier, cavalier...
J'entendis que chantait le coq de
minuit.
Smailê Ayo, le noble cher à mon
cœur descendit dans la grande cour,
harnacha la pouliche grise,
Se mit en selle, et partit pour les
pays lointains.
Je gagnai la terrasse du château
et l'appelai par trois fois...

O cavalier, cavalier...
Que brûle notre village maudit-
la route le longe!
Vint à passer un bataillon de jeunes
guerriers du Kurdistan.
Je leur dis «Bon voyage, les gars!
Où donc allez-vous?
—Nous allons à la ville de Mouche.
On s'y bat!»

R. LESCOT

LA PRESSE KURDE

Nous signalons, à nos lecteurs s'intéressant au mouvement culturel KURDE, les journaux et périodiques kurdes suivants:

RIYA TAZÉ. organe des Kurdes de l'U.R.S.S paraissant à Erivan.

GALAWÉJ, la plus grande revue littéraire kurde, parait chaque mois à Bagdad, avec 80 à 100 pages de texte

JIYAN hebdomadaire politique et littéraire. paraissant à Souleymanié.

HAWAR, revue littéraire bi-mensuelle paraissant à Damas. Textes kurdes et français.

RONAHI Revue mensuelle illustré, paraissant à Damas.

Provisoirement, LE JOUR NOUVEAU *paraîtra une fois par semaine, le Lundi.*

NÊÇÎRVANEKÎ NÛ

Moskû — A.F.I. Radyoa Moskovayê îro elam dida. Gava çavê elemana li nêçîrvanê rûsî ê nû «L - A 5» ketiye zehf tirsiyane û ne xwestine têkilî wî bibin; lê dawî ji bêgaviyê pê re dest bi şerî kirine. Cara pêşîn nêçîrvanekî me «L - A 5» 6 Meserşmid xistine erdê. Careke dî 3 Meserşmid dirêjî «L - A 5» kî me kirine; nêcîrvanê me 2 hebên wan anîne xwar, ê sewemîn baz daye; û ev bê ko zerer bigehe nêçîrvanê sovyetî. Balafirvanê rûsî Azarov yê ko siwarî «L - A 5» ekî bû bû, di şerekî hewayî de 10 mekîneyên dijmin xira kirine.

Londre — Rojnama Ingilîzî «Sendey Ekispres» dinivîse: Talyan û eleman nihû ko derbên balafirên Hevalbenda bi xurtî digehin wan didin ber qîra, lê bêrî sê salan gava pêşiya wan de kesekî devê xwe vedekir dirêjî wî dikirin, bi zilm û zorkeriyê ew dimirandin.

Wan dixwest şaristana Londrê a mezin û qedîm, bajarê Kenterburiyê ê miqedes hilweşînin. Gava zilm û zorkerî bi kêrî wan dihat pê emel kirine û li wê wextê wan nefsa xwe mezin didîtin, û xwe serbilind dihesibandin. Heta dawiyê emê şerî wan bikin, heta wê wextê ko ewê bêhal bikevin, û bikevin erdê; ko me wilo ne kir, me dilnermî kir, ew li insaniyetê bebextiyek e.

Strana Kurdî

Emîna

Emîna ban kir Pêrûza
Go: porê serê te kur be
Izedînê mala Temo
Şêwir û mişawirên giran datînin
Koma giran li ser kozik û
Çepelê Qenyatê dicivînin
Tacdînê mala Hecî Osman ne li mal e
Li mîrata Pêpanê, nobetê dikşînê
Pêrûza tu rabe, berê xwe
Bide mala Melê
Bê: namûs namûsa Xwedê û
Namûsa mêrê cê ye.
Bila kaxezekê binivîse û bibe Pêpanê
Di destê Tacdînê mala Hecî
Osman de deynê,..
Bê: namûsa Xwedê û
Namûsa mêrê çê yê

***

Mela radibe, kaxetê dinivîsê û
Berê xwe daye Pêpanê
Kaxetê di destê Tacdînê mala Hecî
Osman de datînê.,

***

Gava kaxetê di destê Tacdîn de
Deytînê
Tacdîn li kaxezê dinêre
Aqilê wî, di serê wî de namînê.
Ban dike peyan dibê;
Gelî peyano, hon nobetê bikşînin
Ji êvara Xwedê de, dengê
Wan çapliyan
Li ser kozika Qenyatê xweş tê.
Hon nobetê bikişînin
Ezê herim saxlixkî ji kozika
Qenyatê hilînim.

***

Tacdîn radibê û dilezînê
Hayê wî tu carî ji bayê
Felekê tu nînê
Izedînê mala Temo Gewrê
Şêwir û mişawirên giran datînê
Sê kemîna li pêşiya Tacdînê
Mala Hecî Osman deytînê.

***

Tacdînê mala Hecî Osman tê û
Dilezînê
Dikeve nav her sê kemînan
Her sê kemîn lê diteqînin;
Destê xwe davê ser xencerê
Her sê kemîna bi xencerê dişkênînê
Xwe bi darê xencerê dikişînê
Kozika jorî, di kozikê de rûdinê.,.

***

Izedînê mala Temo ban dikê dibê;
—Tacdîno tu a min bikî, tu ê rabî
Ji kozika Qenyatê bêxwînê
Û tu ranebî
Wa'dê Xwedê li canê min keti be,
Ezê vê sibehê rûhê te bistînim.
Tacdîn ban kiriyê, go:
Izedînê mala Temo,
Ez kekê Izedîn û Bedredîn im,
Ez gurekî
Ji gurên zozana devbixwîn im,
Ezê heyvanê we ji dinyê biqelînim.

***

Smailê Mihemed ban dikirî digo:
Xalo ! Tacdîno ! tu a min bikî
Tu rabî ji kozika Qenyatê,
Bê xwîn e...

Tacdîn ban dikiriyê digot:
—Smailê Mihemed
Bi Şêxê Mihemed Kerbasî... !
Bi keçika Bagasî !...
Hek devê te dibêjî, dilê te na bêjî!
Heke tu xwarziyê min î,
Ez Tacdîn im
Ez gurê zozana devbixwîn im,
Ezê car dî bikim kerxa mêra
Û xwîn e,
Îcar dinya misilmanî ye
Heke tu xwarziyê min î
Û ez xalê te me
Tu rabî xwe berdî, Qirqata jêrîn
Cem Hecî Bedredînê
Belkî koma giran
Li ser xalê te vegerînê...

***

Heft eşîr
Koma Rima û a Kosa û
A Hebizbiniya û a Omeriya
Timam li ser kozikê civiyan.
Eliyê Hezarî ban dikirî digo:
Xalo Tacdîno, ezê pirsekê
Ji te re bêjim
Ko: tu bê, ji tirsa ye, ez na bêjim...
Heft eşîr, hatine ser me
Emê rabin, emê herin...
Tacdîn ban kiriyê, go: Elî lawo!
Me heya niha, min digo:
Qey tu mêrekî baş î...
Belê navê mêraniyê
Di nav te de nîne.
Wa'de li min keti be
Ez navê revê
Bi dû mala Hesen Şemdîn na xînim.
Tacdîn go: Elî lawo!!
Tu rabe, dûrbînê
Li ber çavê xwe deynê..
Li deşta Kerbasê bimeyizînê
Birek peya ji deşta Kerbasê
Tên û dilezinin...
Ez ni zanim ne dost, ne dijmin in...

***

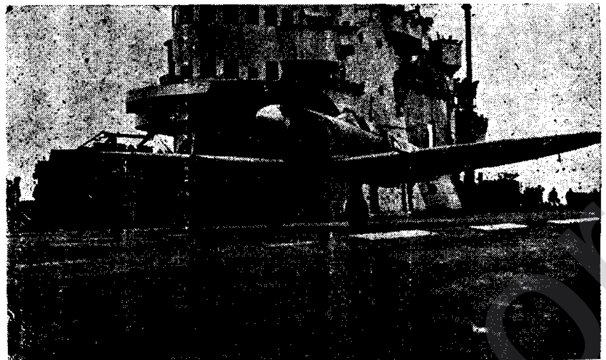
Gava ko wilo jê re got;
Mihemedê Hecî Evdela got;
Lo... Lo...! Tacdîno
Wa'dê Xwedê li min keti be
Heke Xwedê rûhê te ne stînê
Ezê îro rûhê te bistînim.
Tacdîn ban dikiriyê digo:
Mihemedê Hecî Ebdela
Ne hewceyê zirta û forta yei...
Nayê bîra te roja ko tu li
Deşta Kerbasiyan bû, û ez û tu
Li hev rast hatin, tu bi sî peyê ve û
Ez bitenê bûm û min berda dû te
Û min deh zelamên te kuştin
Û min tu heya nav malê Kerbasiya
birin. Îro hon heft eşîr in û ez bitenê me, piraniyê mêranî daniye;
Belê ezê çi bikim...

***

Eşîr lê hatine hevdu û hema tifingên xwe lê rast kirin; derbek lêxistin; hina rûh tê hebû; ban kir—xwarziyê xwe Eliyê Hezarî—go: —Lawo rahişt tifinga min, xeyra min ne maye, wê tê jî bikujin, Elî rabû û dî ko xeyra wî ne maye, xwe di kozikê re avêt nav peyan, peya ji ber bûn du alî, go qey Tacdîn e.
Tifinga wî xelas kir û ew jî xelas Bû. Tacdîn tu xwe xelas bû.

PÊJINÊN DINYAYÊ

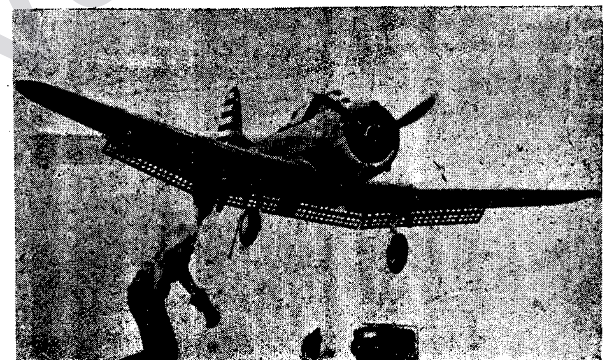
WAPOREKE BALAFIRHILGIR

SERBANÊ WAPORÊ DEWSA FIRÎNÊ YE

MOTORA VÊ BALAFIRÊ 2.000 HESP XURT E, û Di Saetkê De 640 Kîlomêtre Difire

DUGLAS SBD — 3
Motora wê 1.200 Hesp Xurt e. 500 Kîlo Bombe Hildigire, 2 Mîtraloyzên wê hene.

MOTORA WÊ 1.065 HESP XURT E; Torpîlekê Mezin, 750 Kîlo Giran hildigire.

IMP. LE MIROIR D'ORIENT - BEYROUTH

Sal 1 — Hejmar 8

ROJA NÛ

Duşemb 21 Hizêran 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

CENG & SIYASET

DEWRAN

Dilqewînî û Bawerî

General De Gol li 18-ê hizêrarana sala 1940-î de, gava her kes bawer dikir ko Elemana zora dinyayê biriye û êdî riya xelasê hatiye girtin gotiye: Ev şer ne şerê çend miletan e, şerê miletên cihanê ye û şerê mezin hêj destpê ne kiriye; rojek dê bê bi 100,000 balafir; 50,000 tang, û bi arîkariya zehf top û bomban wê destpê bike û dewletên Mihwerê di pêşiya êrîşên Hevalbenda de perîşan û şerpeze bibin.

Gava General De Gol ev tişt digotin qîma xwe bi nefsa xwe û bi dilqewîniya Brîtanya-Mezin û sermiyanê wê Çorçil dianî.

Nihû Komîta Frensizî a xelaskirina welêt qerara xwe daye û ev roj dê bibe roja cejnê û frensiz êdaniya wê rojê bikin.

Ma kurd nabêjên ko şev reş bû tu reştir be. Dilê tirsok singa gewir na bîne.

Serxweşî

Welatparêz û nivîsevanê rûsî ê bi nav û deng Ilya Ehrenburg di rojnama «Kraznaya Zvezda» de dinivîse: Danezanên me ducar dikin ko di tevayiya kadên şerî de sezayî gotinê tu tişt nîne. Di Eniya Rohelatî de eleman li ber halê xwe dikevin û texmîna dikin, texmînine tehl û nexweş. Elemana xwarine û vexwarine, şûşeyên vala û kasik û firax xistine derî û pencera, hinde serxweş keti bûn ko di sariya sibehê de, gava ji wan re hatiye gotin: Heqe xwarin û vexwarina xwe û bihayê hûr û girên şkênandî divê bête danîn, di nav dû û dûmanên serxweşî û gêjbûna xwe de ecêb mayî man.

o o o

Per û perengên dilê me ne bûne reş, sor in, germ in, agirê hinav û hundurê me ne tefiyaye û bi birha heyfa ko, heyfên ko divê bêne hilanîn dişewite. Eleman dizanin û ew pê dihesin ko roja hisab û intiqamê hin bi hin nîzingtir dibe.

Azahî û Serbestî

Eleman di pêşiya xwe de çi dibînin; Pirsek bi tenê; MIRIN! û ev pirs bi agir hatiye nivîsandin. Em di pêşiya xwe de çi dibînin; azahî û serbestî; azahî û serbestî ji bona miletên ko heqê wan hatiye şkênandin û ketine hêsîriyê; heq û edalet ji bona hemî miletên cihanê û zefer û serfirazî ji bona Ûrisên ezabdîtî.

o o o

Em hatine gundekî jinikek, destê wê de kaxezek, perîşan û eqilwindayî dilezîne û ber bi me ve tê, kaxezê dide destê me û dibêje: Hevalên min, brayên min, xwezila... hon dereng hatin; diviya bû berî saetekê bên, birine... rerevandine... bi xwe re birine... Em dilşikestî li kaxezê dinêrin; têde keçikên rûsî nivîsandine... Bra û pismamên me xwe bilezînin, heye ko hon dikarin xwe bigehînin me; eskerên elemana em birine, werin, zû werin gazî û hawara xweh û dotmanên xwe...

Gaziya Me Dikin

Hey hat... dil bi kulo dilo... em dereng mane; me xwe lezand lê nikarî bûn xweh û dotmamên xwe ji destê elemana xelas bikin; Tiştî ko hemî Ûris ji dil dixwazin ev e; bila roj berî rojekê şerine mezin û xwîndar destpê bikin, heyfên ko divê bêne hilanîn zehf in; gund û bajarên şewitandî, jin û zaroyên perîşankettî.., laşên mêrxas û ciwanmêrên ko li erdê mane, gaziya me dikin.

ENIYA KUBANÊ

Şerên Hewayî Bi Şkênandina Elemana Qediyaye

Moskû — A.F.I. Ev mehek e, di ser axa Kubanê re, di nav bira refên rûsî û yên elemanî de, şerine hewayî ên xurt dom dikirin, nihû ev şer bi perîşaniya elemana qediyaye. Elemana li wê, bi qiwetine mezin siûda xwe ceribandine, lê dîtine ko şkênandina nêçîrvanên rûsî tiştekî gelek giran e û ew êdî pê nikarin, gelek balafirên elemanî hatine avêtin erdê û bihna refên elemanî ên mayîn çikiyaye.

Moskû— Eleman cehda xwe dikin da ko bizanin di eniya rohelatî de qiwetên rûsî çiqas in û çawan hatine belav û kom kirin û bi vê qesdê zehf caran êrîş kirine, lê hemî êrîşên wan hatine bi şûnda avêtin û xesarine dijwar gihaye wan.

Balafirgehên Mihwerê

Di Bin Derb û Agirê Çekê Hevalbendan De

Cezayir — R: Êrîşên Hevalbenda yên hewayî di eniya Behra Spî de bi awakî gelek xurt destpê kirine. Refên mezin ji bombeavêj, nêçîrvan û nêçîrvanên bombeavêj bihevketî bi ser erdê Sicilyayê de girtine û li balafirgehên Kastel Vetrano, Borizo, Boka di Falko, Sîsiya, Katan û Maloyê xistine. Bi derbên balafirên hevalbend zehf awahî û depoxane xira bûne û agir bi kar û barên balafirgehan ketiye; rivînî û pêtiya vî agirî ji 100 kilomêtir xuyanî dibû. Der şerên hewayî 170 mekîneyên Mihwerê hatine avêtin erdê; 6 balafirên Hevalbenda venegeriyane warên xwe.

Cezayir — Nûçegihayê Ejensa Roytêrî ji Qerargeha Hevalbenda a Mezin li Efrîqa Bakurî elam dide: Balafirên Welington, şevêdî gava direjî Mesinayê — axa talyana—kirine, bombeyine mezin her yek ji wan du hezar kîlo giran berdane vê şaristanê; di nav hêjagehan de du şewatên mezin çêbûne. Kelehên firok di bendera talyanî Speziyayê de, xesarine dijwar gihandine, qriwazoreke talyanî ji tîpê Litoriye.

Londre — R: Wezîrê Ewistralî ê dervekariyê Dr. Evat ji Emerîkayê hatiye Londrê, ewê bibe mêvanê Brîtanya-Mezin û dê bikeve civanên wezareta Şerî.

Londre — Rojnama elemanî Das Reich dinivîse ko 40,000 firen siza xwe ji erdê Frensê xelas kirine û xwe gihandine Frensa Şerevanî.

WELATPARÊZÊN NORVECÎ

Taluka Mirinê de Jî Direjî Neyarên Welêt Dikin

Londre – A. F. I. Wetenperwerên norvêcî stayona radyoyê a Stavangerê, ya ko li ser hisabê elemana dixebitî ber hewa kirine; welatparêzên norvecî ên din di nîzîkî Osloyê de—payetextê Norvecistanê—depoxaneke eskerî şewitandine û trênek ji rê derêxistine.

Londre— Şevêdî di ser Ingilistanê re 5 balafirên elemanî hatine xistin erdê.

Qahire — Bi awakî resmî didin zanîn: nêçîrvanên brîtanî ên dûrger di Behra giravan de — hêla Derya Spî a rohelatî — gemiyeke dijmin dane ber bomban, gava balafirên brîtanî jê bi dûr diketin; ew gemî bin av dibû.

Melburn — R: Refên Hevalbenda di avên Nû-Gineyê de, direjî waporeke japonî kiriye 5,000 ton mezin û lêxistiye, agir bi vê gemiyê ketiye û ew teqiyaye.

Qahire — Nêçîrvanên brîtanî di hêla Behra-Spî a rohelatî de Meserşmîdekî 109 aniye xwar, tu xesar ne gihaye balafirên brîtanî.

Weşington — A.F.I. Kardariya emerîkanî a behrî elam dide ko ji destpêka şerî û heta nihû destgehên emerîkanî 1580 wapor çêkirine.

Nû-York — R: Rojnama emerîkanî «Nû-York Teymis» ji Bernê — payetextê Svîçreyê — seh kiriye; xesarên ko bi bombardimanên refên brîtanî di Germanistanê de çêbûne nayin tehemil kirin: bajarên mezin bûne, xerabezar, bi hezaran peya hatine kuştin û brîndar kirin û xelkên mayî ketine perîşanîyeke giran. Valakirina mala jî tiştekî gelek zehmet e û bi tenê mirovên dewlemend pê dikarin.

Cezayir — R: Komîta Frensizî a xelaskirina Frensê îro civanek danî; General De Gol, General Jîro û 13 lêbatên Komîtê ketine vî çivanî.

MEZINÊN DINYAYÊ

SEREKWEZÎR Mr. ÇORÇIL

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

Kanî

Kaniya serê Sirtikê
Çavreşê meşqitikê
Tama memkên te xweş in
Weka hêka qitikê,
Ezê bi çeplê te bigrim
Bavêm qeza Dêrikê.

Min û kaniya Merzeqa
Eniya gewra min bi deqa
Heke tu delala min î
Destê xwe bi destê min kî
Ezê bi çeplê te bigrim
Bavêm her du Sinceqa.

Kaniya serê Mêrgeo
Kengê her û kengê bê o
Ez xulamê bejn û balê o
Heke tu delala min î
Destê xwe bi destê min kî
Emê heriu binya xetê o.....

GULÊ

Hay lê Gulê, lê Gulê
Eman Gulê yar Gulê
Dem û dewran Gulê
Derd û derman Gulê

Ehtiqat û nezan Gulê
Dis Fbenga Xortan Gulê
Eman gulê yar Gulê
Beybûn û qurnefilê.

Gulê gulçîçekê
Rêhana li ser doşekê
Destê xwe xist kêlekê
Ziravê meşordekê.

Hay lê gulê, lê Gulê
Gul bû, gul bû, gul bû
Baranê dayê şil bû
Qîza axayê min bû.

Hay lê Gulê yar Gulê
Destê xwe xist paşilê
Çi paşilka xweydayî
Serê memika hildayê.

Eman gulê yar Gulê
Derd û dernan Gulê
Dem û dewran Gulê
Ihtiqat û nezan Gulê.

ZEYNEBÊ

Eman, ne man Zeynebê
Li ser şa'ir qesebê
Bila tembiya min li te bê
Li civanê miqate bê
Ji xewka şêrîn ranebê.

Eman, ne man lê Zeko
Tu bi qedrê rebê xwe ko
Tuê bişkoşkê xwe veko
Devê min di memkê xwe ko
Ez zarok im, nezan im
Bêdiliya lêwik me ko.

Eman; ne ma Zekiya
Berfa bi şev bariya
Li ser zimana heliya
Ez ketim dil im êşiya.

Kul ket mala gundiya
Ji reşka re û rîspî ya
Ji xilaf xort û naşiya,

DEMA NIHA

Di Eniyén Dinyayê De

Hevalbend Bi Derbên Xwe Dijmana Dişidînin

SOVYETISTAN: Şerên hewayî dom dikin; li bêjê sezayî gotinê tu tişt nîne.

BEHRA SPÎ; Refên Hevalbenda bajar û benderên talyanî Sîrakuza, Regiyo û St. Ciovaniyê bombardiman kirine.

ENIYA ROAVAYÎ : Refên brîtanî febrîqeyên Şneyder li Krezoyê dane ber bomban. Di Etlentîkê de 5 noqavên elemanî hatine xeriqandin.

PASIFÎK: Balafirên Hevalbenda li Rabulê û qerargehên japona yên giravên Şortlendê xistine.

CEZAYIR — Qerargeha Hevalbenda a mezin li Efrîqa Bakurî dide zanîn: Kelehên firok direjî Mesînayê kirine û xesarine dijwar gihandine hêjageh û kar û barên rêhesinan; Balafirgeha Miloyê jî—erdê Sicilyayê—bi awakî xurt hatiye bombardiman kirin. Refên hevalbend ên din, di Serdinyayê de qerargeha Obayê dane ber derbên xwe; ağir bi sê waporan ketiye. Jê pê ve bombeavêjên Miçels xelîça Aransiyê de, li hêjagehan û di Serdinya nîroyî de li pir û rê û rêhesina xistine; ev bombardimanên he gelek xurt bûn. Duhî di şerên hewayî de 39 balafirên Mihwerê hatine avêtin erdê; 3 mekîneyên hevalbend venegeriyane warên xwe,

Montevîdeo — Mr. Lansiyal nimînendeyê General De Gol di Emerîka jêrîn de, bûye nimînendeyê Komîta Frensizî a xelasiya welêt, li Uraguwayê.

GUADEL KENAL

Serfiraziya Bombeavêjên Hevalbenda A Me in

MELBURN — R: Balafirên Hevalbenda ji tîpê Liberator û Katalîna di behra Pasifîkê de êrîşî girava Moruyê kirine. Di şerê Guadel-Kênalê de 94 balafirên japonî hatine avêtin erdê. Japona bi 120 nêçîrvan û bombeavêja direjî Guandel-Kenalê kirine, lê bi tenê bist û şeş mekîneyên wan bi şûnda vegeriyane; 77 hebên wan di şerên hewayî de û ên mayîn bi agirê topên balafirşiken hatine xira kirin.

WEŞINGTON — Ji destpêka vê salê û heta îro destgehên emerîkanî 766 wapor çêkirine. Ji wextê ko Emerîka ketiye şer, waporên emerîkani ên nû yên ko ketine behrê 1609 heb in.

ÇUNG - KING — Serfermandariya Çînê elam dide: leşkerên çînî êrîşên japona di Hunana roavayî de sekinandine. Di nevala Yang-Tseyê de, qiwetên çînî dora bajarekî din girtine û şargeh û penahên vî bajarî bombardiman dikin. Refên emerîkanî pişta leşkerên çînê xurt dikin.

LONDRE — Serek Benes—sermiyanê Çekoslovakî—nîşanên xaça şerî, daye General Martin Valin, fermandarê qiwetên Frensa Şerevanî ê hewayî û 11 balafirvanên frensiz.

Strana Kurdî

EVDO

Evdo de menal, Evdo de menal,
Gava ko dengê nalîna tê te
Qet hêwî û têbata min nayê
Ezê ji heybetê te re dikevim tayê.
Mi dî Evdê Elî bi sê
Dengan ban dikirî
Emîşê dayê û Hesina lawo
Û Xeco porkurê
Honê daw û derlingên xwe
hilkin û bilezinin
Bi serê Xanik û Xidûra şewitî kevin
Sê denga li Musayê Silo, axayê xorta,
Kevirê kozîberê Dêrê Ermeniya kin,
Bikin hawar û gazî bên:
Silav u kilama Evdê Elî
bavê Şakir li te hene.
Binêr bê hawarke ji me re naşînê
Her çar malên Xerabazinya şewitî
Bi Evdê Elî re û Siloyê
bira re xain in.

Tirsa min ji vê tirsê
Laşê Evdê Elî û Siloyê bira
Li Xerabazinya şewitî
Li nav koma dijmin û
neyara de bimînin.
Gava ko Emîşê di ser
Xanik û Xidûra
şewitî dikevin
Sê dengan li Mûsayê Silo dikin,
hawar û gazî,
Mûsayê Silo dibêje Emîşê dayê
Here silavê min, li ser Evdê Elî
bavê Şakir gelek hene
Tembiya min lê be, bila derba xwe
Li mêrê hikûmetê ne xine,
Pêşiya hikûmetê zirave
Dawiya wê stûr e.
Tu imkana me bi mêrê
hikûmetê tu nîne.
Gava ko Emîşê tê
Ji lawê xwe Evdo re dibêje
Tu ronahî li çavê Evdo na mîne.
Mi dî Siloyê bira bandikirî
keko Evdo
Tu serê xwe li ser kozikê
li ser çeperê biderînî
Li birînê kekê xwe
Siloyê bira bimeyizînî.
Gava ko Evdê Elî li birînê kekê xwe
Siloyê bira dimeyizînî
Paketê li newka niqtaliyê dixînê
Li ser sebrî baş çawişê
nizamî deytînê
Sebrî başçawişê nizamî
Ji ser pişta hespê dîqulipînî;
Berê niqtaliyê vedigerînê li ser
Mihemed Letîfê Hestilî deytînî
Li rehnê rastê dixînê
Di newka şinbozê re difirînê.
Evdî Elî radibe ko here tifinga wî
Ji xwe re bînê
Mihemed Letîfê Hêstilî mêrê
namûs û xeyretê
Destê xwe davê qundaxa mawzerê,
bi ber xwe tînê.
Li ser Evdê Elî, bavê Şakir deytînê.
Li çiçika rastê dixînê
Di riha mixasiyê re difirînê.
Hewar e, sê carî hewar e
Evdî Elî kuşti ye
Siloyê bira bi sê gulan brîndar e
Her çar malên Xerabazinya şewitî
Bi Evdê Elî re û Siloyê
bira re dijmin û neyar e
Li ser Evdê Elî û Siloyê bira rabûye
esker û ferman e.

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

ÇAWAN DESTPÊKIR

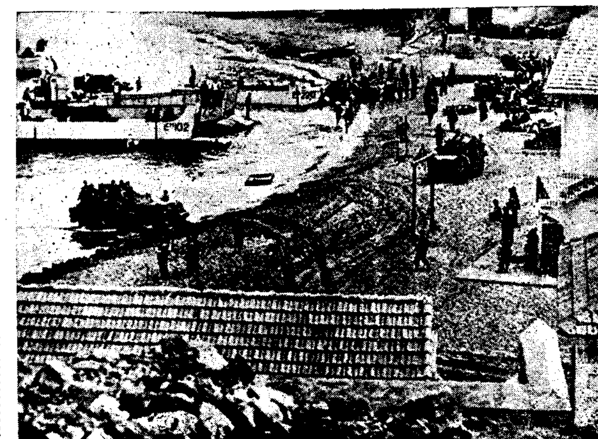
QIWETÊN HEVALBENDA BERÎ SALEKÊ DERKETINE ERDÊ EFRÎQAYÊ

TANGEK BERÊ XWE DAYE BEJÊ.

ESKEREN EMERÎKANÎ PÊŞ VE DIKEVIN

PAQIJKIRINA ERDÊ EFRÎQAYÊ WILO DESTPÊ KIR

1ère ANNEE — LUNDI 21 JUIN 1943 — NUMERO 8

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Cette dernière semaine, la dernière du printemps s'est déroulée sans événements décisifs sur le plan militaire. Mais l'imminence supposée de grands opérations provoque de la nervosité qui se traduit par la mise en circulation des rumeurs les plus fantaisistes: le grand «canard» de la sa semaine semble avoir été l'arrivée à Alger du prince Umberto et du général Badoglio. Il est en tout cas certain que tout ne va pas pour le mieux dans la péninsule puisque le parti fasciste en arrive à se purger lui-même. Le nouveau secrétaire général Carlo Scorza est investi de pouvoirs dictatoriaux tandis que Mussolini semble petit à petit s'effacer. Le bombardement des bases insulaires et de l'Italie de Sud a continué sans répit.

Au Nord-Ouest, la R.A.F. a bombardé le Rhin où Oberhausen a été le principal objectif et dans la nuit de samedi à dimanche les Anglais ont lancé un fort raid contre le Creusot; ce raid vient 8 mois après le précédent et ces 8 mois étaient le délai estimé nécessaire pour la remise en état des usines Schneider. En même temps la centrale éléctrique de Montchanin qui fournissait la force motrice au Creusot a été gravement endommagée.

Dans l'Atlantique après une bataille navale qui a durée 5 jours, 5 sous-marins allemands ont été coulés d'autres ont été touchés et les 97 % du tonnage du convois sont passés.

En Russie on ne signale qu'une intense activité de l'aviation.

En Extrême-Orient une grande offensive aérienne des Nippons contre Guadalcanal s'est soldée par une éclatante défaite puisque 94 avions japonais ont eté abattus. Sur le front du Yang-Tsé l'avance chinoise continue

Du côté français on a célébré avec éclat dans tout l'Empire, le 18 Juin, le 3ème anniversaire de l'appel du Général de Gaulle. Cette grande date mérite de prendre place dans le calendrier de l'après guerre sur le même plan que les grandes fêtes nationales du 14 Juillet et de 11 Novembre.

Cette célébration en tous cas a eu cette année un grand retentissement dans le coeur de tous les Français, libres ou enchainés, le lendemain de leur accord et la veille de la grande invasion dont le Département de la Marine à Washington annonce qu'elle est matériellement au point. **B.**

LES ELECTIONS AURONT LIEU LE 10 & LE 26 JUILLET EN SYRIE

On annonce officiellement de Damas que les élections législatives syriennes qui ont lieu à deux degrés ont été fixées au 10 et au 26 Juillet. Le nombre des députés qui était de 101 à la dernière Chambre, est fixé à 122.

LE CAPITAINE LAURELLE

C'était un de ceux qui, dès le début, n'acceptèrent pas le fait accompli et sans hésitation se joignirent au Général de GAULLE.

Il quitta l'Amérique où il était attaché à la Mission Militaire Française pour rejoindre le Général de LARMINAT à BRAZZAVILLE en Octobre 1940. Devenu son aide de camp, il ne cessa ensuite de l'accompagner.

Nous l'avons tous connu, re grand garçon bien découplé dont le regard n'avait pa encore entièrement perdu l: reflet de l'expression naïve des jeunes.

Le 11 MAI à TAKROUNA, il était encore un «jeune», en effet: Il disparaît dans la fleur de l'âge, après s'être héroïquement défendu à la grenade en tête de l'unité dont il avait solliciter le commandement. C'est sur ses instances qu'il lui avait été accordé. Sa fonction normale d'aide de camp du général de LARMINAT, bien que non exempte de danger, ne l'obligeait cependant pas à payer de sa personne. Mais il voulait se jeter au coeur de l'action en qualités de chef avec toutes les joies, les responsabilités et les sacrifices que comporte la fonction.

Déjà. en LYBIE. à l'époque où. la situation paraissait relativement stable; il avait tenu à participer aux sorties de «Jack Colonnes» qui allaient hardiment à travers le désert pour tâter l'ennemi, repousser ses patrouilles et surprendre ses avant-postes.

Plus récemment, un terrible accident survenu à la voiture de son Général avait failli lui coûter la vie. Il en était réchappé comme par miracle, et après un court voyage en Amérique où habitaient les siens, il était revenu plein de joie prendre part à l'offensive qui se déclenchait contre ROMMEL.

L'entrée en Tunisie combla ses voeux les plus chers: enfin l'ennemi abhorré était saisi à la gorge en terre française! Il fallut hélas que la cruauté du destin le privât du spectacle de la capitulation sans conditions d'une armée de 250.000 germano-italiens. Il fut tué en montant à l'assaut des restes de la fameuse 90e Division Légère Allemande retranchés dans le Djebel ZAGHOUANE.

Le Capitaine de Cavalerie LAURELLE est enlevée à l'Armée au moment où la France, reconstituant le faisceau des forces nationales, s'apprête pour le dernier assaut qui doit la délivrer de ses bourreaux.

Déjà, elle a repris son rang. LAURELLE est l'un de ceux qui ont le plus contribué à le lui rendre. Il rejoint dans le séjour que DIEU réserve aux Preux GÉNIN, les SUBBERBIELLE, les D'ARMAZE, les AMILAKVARI et tant d'autres qui déjà l'y ont précédé.

Son souvenir demeurera parmi nous comme celui d'un Français et d'un soldat qui sut toujours en toute simplicité faire son devoir. RENÉ BOISSEAU

LA VOIX DES ONDES

Le 11 Juin, à 11 h 20 du matin, Pantellaria s'est rendue aux Alliés. Radio—Londres a appris cet événement à ses auditeurs, en y ajoutant le commentaire suivant «Pour la première fois dans l'histoire, on s'est emparé d'une île sans intervention dés armées de terre, ni même des parachutistes, par la seule action des forces navales et aériennes.»

Le même jour, Radio—New York donne les précisions suivantes: «Pantellaria est une petite île située entre la Tunisie et la Sicile, montagneuse et puissamment fortifiée. Dès avant la guerre, les italiens en avaient interdit l'accès pour garder un secret absolu sur ses travaux de fortification.»

Il n'y a pas un mois, Radio—Rome citait l'orgueilleuse déclaration de Mussolini: «C'est le plus puissant bastion défensif de la Méditerranée, rivale et contre-poids de Malte.» *Le speaker ne pouvait s'empêcher d'y ajouter ces mots de son crû:* «L'île se défendra et tiendra contre tous assaut.»

A la même époque, Radio—Berlin était encore plus catégorique: «Pantellaria est un modèle des défenses de la forteresse Européenne. De même que Pantellaria, tout autre point de notre continent saura résister victorieusement à toutes les attaques Alliées.»

Mais l'île une fois prise, ceux qui venaient de la couvrir de tant d'éloges changeaient d'avis. Dans la soirée du 11 Juin, Radio—Rome déclare: «Pantellaria était aussi peu importante et aussi impossible à défendre que les deux petites îles anglo-normandes abandonnées par l'Angleterre en Juin 1940. Pourtant, Pantellaria a été défendue: car la marine, l'armée et l'aviation italiennes ont pour l'habitude et pour tradition de ne jamais abandonner une position avant d'en avoir épuisé les possibilités extrêmes de défense.»

En une phrase lapidaire, Radio—Londres met les choses au point: «Les forces aéro-navales Alliées ont mis trois semaines à réduire une forteresse que Mussolini a mis sept années à fortifier.»

Pantellaria est tombée le 11 Juin, trois ans, jour par jour, après le premier bombardement de Malte par l'aviation axiste. Les deux bases Méditerranéennes furent souvent comparées.

Londres vient de citer cette opinion de l'écrivain nazi Jürgen von Turnberg: «Entant que base, Pantellaria a une importance formidable: Elle contrôle toutes les communications de la Méditerranée. Depuis son aménagement définitif, Malte a perdu une bonne partie de sa valeur stratégique. Les italiens jubilent, et ils ont raison, car La Valette est une véritable souricière qui ne pourrait résister à plusieurs jours de bombardement.»

Ces fortes paroles avaient été prononcées en Mai 1940. Un an plus tard, le 17 Mai 1941, Radio—Berlin affirmait: «Les attaques répétées contre Malte ont rendu l'île inutilisable comme base de sous-marins et d'avions.»

Une autre année s'écoule, mais Berlin est toujours de même avis, déclarant le 26 Mai 1942: «Malte n'est plus qu'un abscè purulent en pleine Méditerranée.»

Ayant subi plus de trois bombardements par jour—3,300 en trois ans—Malte a tenu bon. Un peu plus d'un an après que Radio—Berlin en avait promis la chute, ce n'est pas Malte qui s'est rendue, mais, sa rivale et son contre-poids Pantellaria.

Avant sa prise, Berlin et Rome avaient eu la plus haute opinion de son importance. Sans aller aussi loin, Londres résume ainsi les résultats de son occupation «L'île servira de base d'escale aux petits bateaux Alliés qui auront la tâche de débarquer des forces sur les côtes italiens nes. Sa prise renforce la sécurité des routes Méditerranéennes.»

Mussolini a toujours aimé parler du «Mare Nostrum». Depuis la chute de Pantellaria, ce sont les Alliés qui peuvent à juste titre, se servir de cette expression.

La prise de Pantellaria a été suivie, dans les 24 heures, par celle de Lampeduse, dont la garnison de 3.000 hommes s'est rendue à un pilote de la R.A.F. Voilà comment Radio—New York raconte cet incident: «Obligé de faire un atterrissage forcé, sous le bombardement ininterrompu de l'aviation alliée, le sergent anglais s'attendait à être fait prisonnier, quand il vit se précipiter vers lui plusieurs soldats et officiers italiens. Quelle ne fut pas son ahurissement de s'entendre dire: «Pour l'amour du ciel, faite quelque chose pour que ce bombardement s'arrête.» Et il n'eut plus qu'à partir, porteur de la demande de reddition de l'île.»

Commentant cet événement, Radio—Londres déclare: «Certains journaux italiens ont préconisé de lyncher les aviateurs Alliés qui seraient amenés à atterrir en Italie, suivant ainsi l'exemple du Japon. Ne serait-il pas infiniment mieux de les renvoyer vers le Q. G. allié, un rameau d'olivier dans le bec de leur Spitfire ? »

LUCIE VIDAL

Les Dépêches de la Nuit

FRANCE : Le Général DE GAULLE présidera aujourd'hui à Alger une séance pleinière du COMITÉ FRANÇAIS de la LIBÉRATION.

RUSSIE : Activité aérienne de part et d'autre. Rien à signales sur l'ensemble du front.

MÉDITERRANÉE: Bombardement SYRACUSE, de REGGIO et de SAN GIOVANNI par l'aviation américaine d'Afrique du Nord.

EUROPE : Bombardement des usines SCHNEIDER, au Creusot par la R.A.F. Bataille navale dans l'Atlantique : 5 sous-marins allemands coulés.

PACIFIQUE : Attaques de l'aviation alliée contre RABAUL et les bases japonaises dans les Iles SHORTLAND.

LA PRESSE KURDE

Nous signalons, à nos lecteurs s'intéressant au mouvement culturel KURDE, les journaux et périodiques kurdes suivants:

RIYA TAZÉ. organe des Kurdes de l'U.R.S.S paraissant à Erivan.

GALAWÉJ. la plus grande revue littéraire kurde, parait chaque mois à Bagdad, avec 80 à 100 pages de texte

JIYAN hebdomadaire politique et littéraire paraissant à Souleymanié.

HAWAR. revue littéraire bi-mensuelle paraissant à Damas. Textes kurdes et français.

RONAKI Revue mensuelle illustré, paraissant à Damas.

Provisoirement, LE JOUR NOUVEAU *paraîtra une fois par semaine, le Lundi.*

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan *Grigori Petrof* **5** *Wergerandok :* *Qedrî Can*

Dîroka Suomî

Min; Finlanda gelek caran ziyaret kir... di her aliyê welêt de geriyam... di bajarên mezin de, di nav çiya û golan de mam... min her tiştên wan dît... lîsk û jiyîna wan, roj bi roj, temaşe kir. Bi rastî, min saz û stranê wan, edebiyat, resamî, tiyatiro, û mîmariya vî miletî teqdîr kir. Ji dil dibêjim, ku her çiqas di ber wan de derbas dibûm, heyreta min bêtir dibû. Di her gera xwe a dawî de, min ev miletê bakurî, biçûk û bêdeng teqdîr û tehsîn dikir. Di jiyîna miletê Fîn de du tişt hene ku bi kêrî nivîsandinê tên:

1.— Miletê Fîn, hetanî serdestiya Ûris, yanî heta sala (1917) jiyîna serxwebûnê ne dîtiye.

2.— Vî miletî, merivê mezin ên yekta ne anîne meydanê, medenîyet û hirsa Finan, tenê ji xebata ferdên milet pêk hatiye...

Miletê Fîn, di nav bera rojhelat û bakurê Rusyê, di quncika dawî de, dimîne. Ji aliyê din bi (Îsweçê) ve yek-sînor e. Heta sala (1811) miletê Fîn, di bin destê Îsweçan de bû; muameleya Îsweçan li ser Fînan, wê gavê, mîna muamela Awistirya ku li ser Sirbê Bosna Heresek û Voyvodînê bû... Yan jî wek muameleya ku di zemanê serdestiya Turkan de, Rûnan li Bulxaran dikirin. Çiqas hukûmet û quwetê îdarî; ticaret û pafriqe, dibistan û kilîse hebûn.,. di destê Îsweçan de bûn. Mamûrên îdarî, hakim û zabitan, mamostê û rehban giş bi destê Îsweçan dihatin bijartin. Îsweçan, xwe bi medenîyeta xwe, dinepixandin. Bi çavekî nizm û kêm li xelkê Fîn di nêrîn û bi wî ayî jî ev di êşan din. Xelkê Fîn bi heqên xwe ên siyasî, mîna Îsweçan bûn. Lê bi fikr, îqtîsad û exlaq kêmxistî bûn, li paşmayî bûn. Ev halên ha li ser pêşveçûna çanda miletê Fîn pir te' sîr kiri bû; ji dawiya bablîska (18) ve heta sala (1840)î, (çand) hirs a Fînan, mîna çîçeka di nav mexzeneke bê hewa, jar û çilmisî bû. Wê gavê Fînan ji henek xwendin û nivîsandin pêve tiştek nizanî bûn...

Di sala (1808) de, di nav Ûris û Îsweçan de şerek çê bû; Çarê «Aleksandir» ê ewil, teva leşkerên xwe nîve Finlandayî xist bin destê xwe. Paşê, di baejarekî Fînan (Borago) de «Seyin» yanî c i v a t e k e qewmî, ji Fînan vexwend û ji wan re ev pirs kir:

Ûris, ewê, ji we re serxwebûneke hundurî (îstiqlalekî daxilî) bide... Hûn vê îdareyê dixwazin, yan îdareya Îsweçan?...

Mumesilên Fînan, bi dengekî, îdara Ûris xwestin.. Li ser vê yekê Çar (Aleksandir) sond xwar ku ewê li ser gotina xwe bimîne.

Îdareya Ûris, ji bo her du aliyan jî, çêtir bû; Finlanda bi xwe welatekî feqîr e. Hindistan û Misir ji bona Ingilîz bi kêr in... lê tu kêr bûna Finlandayê ji bona Ûris re nîne. Finlanda jî mîna Qefqas, Qirim û Turkistana Rusyê ye... Ji girtina Finlanda Rûsya, tu fêda madî û îqtîsadî ne dîtiye. Lê ji alîkî din, ji Rusyê re bi kêr hatiye; ew ji ev e:

Payetextê Ûriş, bi çar saetan ji Finlandayê bidûr bû; rojekê ji rojan, dijminê Ûris, kanî bûn xwe bigihînin Finlanda û ji wir payitextê Ûris tehdîd bikin. Ji ber vê yekê, îstîla Finlandayê, ji bona parastina payitext bi kêr hati bû dîtin. Ji aliyê din, Finlanda jî, bi standina heq û serxwebûna xwe kêfxweş bû.

DERDÎ DIL

Le zemîn da toxmî Kurd e,
Dil şikest û reng zerd e;
Xane wêran û ser gird e
Dil kul û dil pir derd e
Em karê karî xo kirde
o o o
Em toxmey pak û şîrîn
Sorgulî baxî zemîn
Awî jiyaniyan lê birîn
Be sûc hişk bûn û werîn
Gewre man dil wek berde.
o o o
Bihar e, welat xoş e
Reng rengî gul direwş e
Dar û berd cengfiroş e
Nîşanî man reşpoş e
Bo sinorî bê perde.
o o o
Niştimanî xakî kurd
Rabe li xew dest û bird
Bike dermanî derdî kurd
Pîr û ciwan giştî mird
Hêzit bilind û gird e
o o o
Ey nevey arî û twênî pak
Dest de pênoş û çekî çak,
Bo rizgarî toxm û xak
Ser û giyan bide bê bak
Serfiraz û dirinde
o o o
Em lane lanêî şêr e,
Niştimanî dilêr e,
Ser bilind û çaw têr e,
Serapa sîw û zêr e,
Lê pêrew û peyman werd e.
o o o
Be dengî bilbilî bak e
Bilê zû were kak e
Destî yek bigirîn çak e
Bikeyn dermanî em xak e
Rêgaman kêw û herd e

KAKE EMÎN HIWEZÎ

ÇAPA KURDÎ

KOVAR Û ROJNAMEYÊN KURDÎ

Kovar û rojnameyên kurdî yên ko îro belav dibin ev in:

Reya-Teze : Li heftê sê caran û li bajarê Rewanê belav dibe; rojnameya kurdên Sovyetistanê ye. Bi zar û bi tîpên kurdmancî têtê nivîsandin.

Jiyan : Kovareke edebî û ilmî ye; li serê her heftê carekê û li Sileymaniyê bi der têt. Bi zarê soranî têtê nivîsandin.

Gelawêj : Kovareke edebî û ilmî ye. Li serê her mehê carekê li Bexdayê derdikeve. Zarê wê soranî ye. Kovara Kurdî a mezintir û tekûztir e.

Hawar : Kovareke edebî ye. Ji sala 1933-an ve li Şamê û bi zarê kurdmancî têtê belav kirin.

Ronahî : Ev du sal in, li Şamê dest bi derketinê kiriye. Zarê wê kurdmancî ye. Ronahî kovareke misewer e û li serê mehê carekê derdikeve.

PÊJINÊN DINYAYÊ

KIŞWERÊ FRENSIZÎ

GABON. LIBERVIL: DESTPÊKA KONGOYA FRENSIZÎ.

LIBERVIL : AVAHIYÊN BAZARÊ

GUNDIYÊN ERDÊ BAPUNUYÊ.

BEXÇEYÊN XESTEXANA LAMBARENÊ

IMP. LE MIROIR D'ORIENT - BEYROUTH

Sal 1 — Hejmar 9

Duşemb 28 Hizêran 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Surî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

ZANÎN Û PÊŞKETIN

DEWRAN

BOBLATÊN ME ÊN CIVAKÎ

Milet Çiqas

Bindest dibin, boblatên wan ên civakî jî ewçend pirtir dibin. An boblatên gelekî ên civakî çiqas pirtir bibin, wî gelî ewçend bindest diêxin. Ji wan her du belayên han kîjan bi ser miletekî da were, a din wekî tava baranê li pê ewran bê atlahî bi ser da digire.

Dema min xwest di bin vê ser nama han da benda xwe binivîsim û min qelem girte dest xwe, sereki direj ez şaş û mat mam. Ji ber ko boblatên me ên civakî pir in û yek ji a din mezintir û dijwartir e. Di vî warî da, heke em wekî gelên mayî biramin, divê bi baran kitêb bêne nivîsîn. Lê heke em weke xwe biramin, dibe ko em karibin ji boblatên xwe ên mezintir hinekan bidine ber çavên xwendevanan. Dîsa divê em ji bîr nekin ko di vî warê han da, pistî ko gelên mayî xwe gihandine bilindcihên riya jînê, em gelê kurd ji gemiya Nûh çar bostan bi dûr neketine.

Ji Bextê Xwe

Ê reş; em kurd wekî tovê ko dema reşandinê di bin keviran da dimîne û ji çilkên baran û tîrêjên royê qet destkewtî nabe, her û her tov dimîne, berî hezar salan em çi bûne îro jî hîn ew in. Ev boblatên han, di warê jînê da ko ji bo gelê kurd kêmasîne mezin in, bi çi awayî dibe ew zane, divê di riya rakirina wan da em xwe qenc biwestînin. Heya ev boblatên han di jîna me a civakî da hebin, xwe ji vê bindestiya malkambax xilas kirin ji me ra tu caran lênayê. Ji bo vê yekê û di vê rê da divê em çavên ywe jî tu zilan ne parêzin. Divê xatirê hinan û xeyda hinekan me ji gotina rastiyê bi şûnda ne de.

Gava Xwedê xwestiye hîmê civata beşerî deyîne, ew jî wekî çendekê wan li ser du lebatan siwar kiriye. Li nik hemî miletan ko ji van her du hîmên han yek jin û yê din mêr in; li nik me kurdan, hîm yek e û ew jî mêr bi tenê ne. Ji ber vê yekê jîna me a civakî ne wek miletên mayî li ser du hîman, bi tenê li ser hîmekî hatiye daçikandin, wekî peyayê bi lingekî. Di warê jînê da bihayê mirovê bi lingekî çiye, di jîna civakî da bihayê me kurdan jî ew e.

Tête gotin ko me kurdan jî jin hene û jinên me ji ên gelên mayî girstir, xurtir û çelengtir in. Çawan dibe ko jîna me a civakî li ser hîmekî be ? ! ...

Divê Em

Ji bîr nekin ko me kurdan, hîn jinên xwe ne dane wî cihî ko di warê jîna me a civakî da bibin hîmekî !... Jineke ne xwenda û nezan çawan dikare bibe hîmekî ji hîmên civata beşeriya îro ? ... Piştî ko pêxember ji hezar û sê sed û şêşt salî vir da xwendina jina jî wekî a mêran ferz rave kiriye, kîjan bavê camêr rahiştiye destê keça xwe û biriye dibistanê. Bê şik sûçê nezanîna kurdan a vê hedîsê, vedigere ser şêx û melayên me ko bi kesî ra nabêjin. Gava yek vê hedîsa han ji derva dibihîse û ji wan dipirse, dibêjin: ew zanîna ko pêxember di hedîsê da qesd kiriye, hîn bûna quranê û rêzanên nimêjê ne. Ji ber ko ew bi xwe jî ji wan tiştan pêva tu tiştî din nizanin. Gava zanayên me ev camêr bin; hêviya bi ber me xistina riya rast nema ji wan dibe.

Ji milê din, dîsa divê em bê fihêt li xwe nin ko di nav me kurdan da jin, hîn ji bihayê ker û hespê an ga û çêlekê derbas ne bûye. Ev dewarên han çawan di sûk û bazaran da tên firotin; jinên me kurdan jî welê di nav dîwan û odeyên bavên xwe da têne frotin. Bi tenê ferqa di nav bera keç û dewaran da ev e: dewara frotî bihayê wê tê standin û keça frotî qelenê wê tê standin. Heke em ji bavê kîjan keçê ra bêjin: ma gelo tu keça xwe difiroşî ?.. Ko jê bê, bê şik wê neqenciyeke mezin bi me bike. Lê dema em bêjinê: filan kes, tu keça xwe bê qelen nadî ?... Hinga bersiva ko bide me ev e: ma min ew li erdê dîtiye ko bê qelen bidim !... Her wekî qelen ne firotin lê tiştekî din e:

Di dinê da şermek ji vê mezintir nabe ko bavek di nava birek mêr da rûne û qelenê keça xwe bazar bike... Gava ev yeka han ne firotin bê; êdî nizam bi çi ra firotin tê gotin. Erê, ev rastiyeke welê ye ko qet nayê veşartin; em kurd keçên xwe difiroşin û frotineke bê rûmet û kirêt... Bi vî awayê han me jinên xwe ji jîna xwe a civakî bê par hiştine û avahiya wê jînê li ser hîmekî tenê lêkiriye. Ji lewre ye ko heya îro em pêşva ne çûne û bi vî awayî pêşvaçûna me jî ne mikûn e.

Xwedê hez bike ez dê di vî warî da hîn çend bendên din jî binivîsim.

OSMAN SEBRÎ

AGIR & BOMBE DIBARIN

Pênc Bajarên Elemanî Hatine Bombardiman Kirin

Londre — Ev bîst û çar saet in, refên brîtanî, bê etlahî, li karxane û febrîqeyên elemana û li bajarên ko ew febrîqe di dora wan de kom bûne dixin. Piştî ko refên brîtanî, zora xwe da bûn Frîdrîxshafen, Krefeld û Hulsê, wan nihû Mûlheim bombardiman kirine. Kelehên firok jî duhî bi awakî gelek xurt Roterdam û Anvers dane ber bomban. Ejensa Elemanî ji aliyê xwe dide zanîn ko bombeavêjên brîtanî li Oberhewzenê jî xistine û xesarine mezin gihandine hêjagehan.

Londre — R: Şevêdî 700 bombeavêjên brîtanî bi ser axa Germanistanê de girtine û bajarê Krefeldê dane ber derbên xwe.

Londre — R: Wezareta brîtanî a hewayî dide zanîn: Refên me ên xurt ji bombeavêjan bihevketî, şevêdî bajarê elemanî Krefeld bi awakî gelek xurt û bi tesîreke baş bombardiman kiriye. 44 bombeavêjên me venegeriyane qerargehên xwe. Krefeld şaristaneke mezin e, rûniştimanên di wê 170.000 in; di vê şaristanê de karxaneyên pola û yên kîmyayê ên mezin hene.

Cezayir — Emîral Mişelye, fermandarê qiwetên frensizî ên behrî di Etlentîkê de ji karê xwe hatiye rakirin û fermandarê Dekarê beremiral Koline ketiye şûna wî.

Londre — Mr. Averel Hariman, nimînendeyê serekcimhûr Rûzwelt ê xas li Brîtanyayê ji bona karên ko bi qanûna qerd û kirêbike girêdayî ne; piştî ko şeş heftan li Emerîkayê maye, jê vegeriyaye û hatiye Londrê.

QELANDIN & EDIMANDIN

Ordiya Sor Xwe Kar Kiriye û Pêk Aniye

Moskû — Radyoa Moskovayê duhî êvarê çend pirsên benda rojnama rûsî Izvestiya belav dikir, têde hatiye gotin; Şerine xurt û zor ber bi destpêkirinê ne; qerara Ordiya sor eve; şkênandin, perîşan kirin û qelandina leşkerên dijmina bi tevayî û bi awakî birinî. Miletê sovyetî dikare bibêje ko wî eleman xistiye devê kortalekê. Dersên şerên ko çêbûne hatine mitale kirin û li gora wan tecriban Ordiya sor ji bona şerên ko di pêşiyê de ne, xwe kar kiriye û pêk aniye.

Cezayir — Di Efrîka bakurî de nihû 120 generalên frensiz hene; emrê du hebên wan ji şêst salî bêtir e û ên mayîn 56, 54 û 52 salî ne.

Çung-King— Refên emerîkanî yên ko di Yang-Tseyê de arîkariya eskerên çînî dikirin, xesar gihandine cengkeştiyeke japonî,

Londre — Şevêdî di Londrê de işareta talukê hatiye dayîn, lê tu tişt ne qewimiye.

Berlîn — Radyoa Bêrlînê elam dide; di m'adenên Bêringê de —axa Belçîke — helaketek çêbûye, 50 xebatker hatine kuştin û 15 heb jî hatine brîndar kirin.

Melburn — Japona kirine dirêjî çeperên eskerên hevalbenda yên Muboyê—erdê Nû-Gineyê—bikin, êrîşa japonî hatiye şkênandin û xezar gihaye wan.

Londre — Mr. Çorçîl bi hafa kralîca Elîzabet ketiye û pê re taştê xwariye.

Qahire — Wezîrê brîtanî ê şerî Sir Cêmis Grîg, hatiye Qahirê ew çavê xwe li leskerên ko di Misrê de ne, wê bigerîne.

MEZINÊN DINYAYÊ

SEREKCIMHÛR Mr. RUZWELT

BO XOŞEWÎŞTÎ ME

Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

Le bo gewre û xoşewîst man
Norî çaw û sebrî dil man
Kamiranî Bedir-Xanî
Her bijî şêrî jiyan-man
Be omîdî qebûl-kirdin
Reşbelekî dilî reş-man
Binêre bom Roja-Nû zû
Diyar e, nav û nîşan-man
Be roj digrîn û denalênin
Be şew xew heram e lê man
Çaw le Hawar degerînin
Nizanin boç nayê bo man
Gelawejîş gulweşîn e
Gulêke le baxî xoman
Ronahî dûnyay ronak kird
Şewqî da deşt û çiya-man
Roja-Nû derket le latan
Roja kon derçû le laman
Hewrî reş û tal bilaw bû
Be derkewt norî îman-man
Roja-Nû hat bira kake
Dekatin şekway ehwal-man.

KAKE EMÎN HIWÊZÎ

Eskerên Hevalbenda wilo pê li Erdê Efrîqa Bakurî dikirin

Hezar Waporên Barkêş

Waşington — Destgehên emerîkanî hero 5 ango her meh 150 wapora çêdikin; di nav donz de mehên dawîn de, yên ko li 31-ê gulanê qediyaye destgehên emerîkanî 1000 wapor çêkirine û 100 waporên banzînê jî, ji tîpên mezintir

DEMA NIHA

VEGERA KRAL CORC VI

Kralê Ingilistanê Ji Efrîqayê Veğeriyaye Londrê

Londre — R: Kralê Ingilistanê, xwedî tac û kişwer Corc VI ji Erdê Efrîqa Bakurî û Maltayê vegeriyaye û hatiye Londrê. Serekwezîr Mr. Çorçil di balafirgeha payetextê de, li hêviya wî bû. Îro serê sibehê wezîrên brîtanî bi tevayî çûne Seraya Bukinghamê; xwatirxwaziya kralê xwe.

Vîşî — A.F.I. Mihendizekî frensiz isûleke nû peyda kiriye û ji qalûşên kertol û fesûliyan kaxez çêkiriye.

Nû-York — R: 125.000 xebatkerên madena berên komirî, yên ke îşê xwe berda bûn, hêj dest bi xebatê ne kirine.

Berlîn — R: Eleman di sînemeyan de bi filmekê, xesarên ke bombardimanên Hevalbenda gihandine şaristanên elemanî pê xelkê xwe dikin.

GENERAL DE GOL

Hatiye Xatirxwaziya Erd û Bajarê Tûnîsê

Cezayir — R: Radyoa Cezayirê dide zanîn: duhî General De Gol hatiye Tûnîsê û çûye xatirxwaziya Begê Tûnîsê û ya pêdarê ve erdê General Mast.

Lizbon R:— M. Puo, Pêdarê Fasê ê giyanî, ji Hikûmeta Portixalê re da zanîn ko tu wapora barkêş nikare bê destûra hikûmetê di behrên pêravên Efrîqa Bakûrî de geşt û guzar bike; û waporên ko bi ya vî emrî ne kirine, dê bêne xeriqandin,

Weşington — A.F.I. Xanima Mareşal Çang-Key-Çek, serdarê Çînî, der wan rojan, dê bê payetextê Emerîkayê û di Qesra Spî de, wê bibe meyvana Xanima Serekcimhûr Rûzwelt.

Rio De Janeiro — A.F.I. Balafireke brêzîlî di Behra Rioyê a dûr de noqaveke elemanî bin av kiriye.

Strana Kurdî

DE GIDYANO!

De Gidyano! De Gidyano
Bîra gundê me xetimî
Keçikê digot: sing û berê min
Mîna qeymaxê miya,
Nivîşkê serê sibehê,
Min ji delalê xwe re danî
Ser nankî genimî.....
Min sund xwariye bi Quranê
Ez tu car narim
Wî hundirî, wî kavilî
Wî mîratî, wî sitimî.....
Min dî ji nîvê şevê pê ve
Delalê dilê min
Di nav cihê min de diqedimî. Migo:
Bila Xwedê ji melayê gundê me
Nexweş be.
Çava mehra min birî
Li wî kotîkî, li wî çepelî
Li wî ma'dzerhemî.
o o o
De Gidyano! De Gidyano!
Bîra gundê me bê qam e
Jêr de kanî-ye, jor de cam e
Ez û delalê dilê xwe
Bist û çar saeta tê de mane;
Min nizanî bû
Ko dilketina min û bejna zirav
Sala vê salê bi milam e.
o o o
De Gidyano! De Gidyano!
Delalê dilê min dike
Di xopanê gundê me de
Avanîkê çêke
Ezê bigînim Midyata xopan
Dû Şam û Şekiro
Bila bên, cikî ji min û bejna zirav
Li tebeqa jorî çêke
Kul û kederê bejna zirav
Di ser dilê min de şax berdane
Bûne kotik û merez
Û xem û xiyal û girêk e,
Şixula min û bejna zirav
Li erdana xira bûye;
Belkî Rebê alemê
Li ezmana ji ba xwe çêke.
o o o
De Gidyano! De Gidyano!
Roka me li nav beyna
Nîro û esir dageriya
Xwezila ji xeyra Xwedê ra
Ezê ji kevoka bibûma
Kevokê xubariya
Şevkê minê ji nîvê şevê pê ve
Xwe berda hebsa Mêrdînê
Nav girtiya û nav hebsiya
Digo: delalê dilê te rakirin
Dane ber qundaxê eyneliya.
o o o
De Gidyano! De Gidyano!
Bi ser min û delalê min de
Hat payîzê wextê tirî,
Min dî şevkê ji nîvê şevê û pê ve
Dê û bavê min
Li hewşa me sêkinîn, pev şêwirîn
Keçikê gazî dikirê digo:
Lo, lo lawiko
Mala bavê te şewitiyo!.....
Rojkê were bi qewil
Û resûlê Xwedê
Min ji mala bavê min bixwazê.....
Sed wa'de, li canê min keti be
Ko ez ne dam te
Ezê rabim bi dawa taqî bigirim
Li bav û bira herim gilî
Qatî ne bû
Miradê min û bejna zirav;
Ezê serê sibehê rabim
Destê xwe di kêlekê xwe yî
Vala xînim.....
Ezê li ser rêka welatê xerîb û
xurbetê
Bi dû bejna zirav de dikewkirim
Qatî ne bû
Miradê min û bejna zirav
Ezê herim di mala xelkê delal de
Rûnim ne mehirkirî.
o o o
De Gîdyano! De Gidyano!
Navbeyna min û bejna zirav
bi dîwar e
Alî kils e, yek nikar e
Cotê memkê min xanim xatûnê
Yek sêv û yek pirtiqal e.....
Keçikê gazî dikir digo:
Lo..... lo! Lawiko
Şevkê ji nîvbenda şeva û pê ve
Were tewafa singê berê min keçikê
Ji te re xweştir e
Ji teberika mala Şêxê Kal e.
Ji girêdana piştê ber jor de
Tu çi dixwazî ez minêkar im
Ji girêdana piştê û ber jêr da
Ez mirîda mala Şêxê Kal im
Çi bixwazî ez ni karim.

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

CIHAN & EMERIKA

Îsal karxaneyên emerîkanî 99,000 balafira çêdikin.

Meha borî wan 7,200 balafir çêkirine.

KELEHEKE FIROK - BOMBEAVÊJEKE EMERÎKANÎ

Emerika bê etlahî bi her texlît çek û posatên şerî arîkariya Ewistralyayê dike.

JIN Û KEÇ JI TÊNGAZÎYA EWISTRALYAYÊ

2,500 Eskerên emerîkanî, ji xwîna japona di giravên Hewayiyê de hîn î şerkirinê di bin.

ESKERÊN EMERÎKANÎ JI XWÎNA JAPONÎ

Desîgahên Emerikanî bi şev û bi ro bi çêkirina cengkeştiyan mijûl in.

Zirehpûşeke emerîkanî bi şeş topên xwe bi hev re gemiyên dijmina dide ber derbên xwe.

ZIREHPÛŞEKE EMERÎKANÎ, 41,000 TON MEZIN.

1ère ANNÉE — LUNDI 28 JUIN 1943. — NUMÉRO 9

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur-Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

L'évacuation spontanée de Castel Rosso, petite île qui était occupée par les Italiens à quelques kilomètres de la côte méridionale de la Turquie, est une des premières manifestations de la stratégie offensive des Alliés en Méditerranée orientale. Impossible à défendre, cette île n'offrait sans doute pas un grand intérêt militaire. Notons en passant, que son évacuation (à moins qu'elle ne soit une feinte) peut signifier que le Proche-Orient n'est plus un objectif immédiat de l'ennemi. Cette évacuation confirme, s'il en était besoin, ce que l'on savait déjà des craintes qu'ont ces Messieurs de l'Etat-Major d'en face d'une attaque alliée sur les positions qu'ils contrôlent en Mer Egée. Et le bombardement du plus important aérodrome utilisé en Grèce par les Allemands, au Sud de Salonique, vient surabondamment justifier ces craintes.

Mais cela n'est rien auprès de la grande peur qui paralyse maintenant l'Italie. Objet d'une offensive aérienne qui dépasse l'imagination d'un Hitler et a fortiori celle d'un Mussolini, elle voudrait crier grâce. Non seulement ses ports, ses aérodromes, ses moyens de communication, ses industries de guerre connaissent la destruction systématique, et sa population est épouvantée par l'effet des bombes quotidiennes d'une, deux et même quatre tonnes, mais encore le peuple italien et ce qui reste de ses dirigeants fascistes (qui il y a trois ans, voyaient s'ouvrir la perspective d'une guerre facile) attendent aujourd'hui l'invasion avec la certitude mortelle que la résistance ne sera pas longtemps possible.

Portant le comble à leur affolement, l'Allemagne laisse ouvertement paraître son mépris à l'égard de ces Alliés mineurs qui n'ont jamais pu lui apporter d'aide efficace dans les moments décisifs: l'Albanie, dernier fragment de l'Impero Italien, est maintenant et entièrement sous le contrôle nazi. Von Bock chargé de défendre la péninsule italienne, avec l'appoint de nombreuses divisions allemandes, naturellement, a exigé que le commandement tolal lui fut donné; dans un dernier sursaut d'orgueil, l'Etat Major Italien aurait refusé.

Il paraît cependant invraisemblable qu'Hitler confie aux seuls Italiens le soin de défendre leur pays. Ce serait ouvrir trop facilement la porte du Continent européen; les coups terrifiants portés à à la Spezzia, à Naples, à la Sicile, à la Sardaigne, à la marine (13 bateaux coulés et 7 endommagés en l'espace d'une semaine) sont en train de miner définitivement le désir, qui n'est pas volonté, de faire leur ce nouveau slogan nazi plein de signification: «tenir bon.»

D.

PAROLES EN L'AIR

«Si Gœbbels n'existait pas, il faudrait l'inventer», serait-on tenté de dire devant les efforts désespérés du petit Docteur, appelé à intervenir chaque fois que cela va mal. Il accourt, il déverse l'huile de son éloquence sur les flots déchaînés, et les flots se calment — pour un temps, du moins.

Hitler en personne s'écrie orgueilleusement, le 15 Septembre 1942: «Stalingrad tombera, vous pouvez en être certains». Mais c'est Gœbbels qui doit annoncer, au Sportpalast, que la 6ème armée de von Paulus est anéantie. Le Fuhrer, lui ne peut s'absenter du théâtre des opérations, où il tente d'enrayer la déroute de ses troupes.

C'est Hitler, Commandant en Chef des Forces Armées du Reich, qui donne l'ordre de bombarder successivement Varsovie, Rotterdam et Coventry. Mais c'est Gœbbels que l'on envoit à Wupperthal, pour porter les condoléances du Gouvernement aux populations durement éprouvées de l'Allemagne Occidentale. Et cette fois-ci, Hitler n'a même pas l'excuse d'opérations d'envergure qui le retiendraient sur le front oriental. Le communiqué allemand annonce des combats d'importance locale. Mais le Fuehrer n'ose paraître en personne devant les familles éplorées: il se contente de demander par téléphone des nouvelles sur l'état des villes bombardées.

Hoffmann, Gauleiter de la Ruhr, déclare en effet: «Le Fuehrer ne cesse de penser à vous. Après chaque raid, il téléphone pour avoir des nouvelles. Cela prouve qu'il pense à vous, à chacun de vous». Retournant le vieux proverbe «Loin des yeux, loin du cœur», Hitler semble trouver dans la distance qui le sépare des manifestations de son peuple, une inspiration de tendre sollicitude. Et c'est Gœbbels qui se rend sur place, pour parler au nom du Fuehrer.

Ce pauvre Gœbbels semble fatigué. Lui-même le laisse d'ailleurs entendre, car il s'écrie, dans son dernier article dans la revue hebdomadaire intitulée «REICH»: «Quel est le pays belligérant dans lequel le Ministre de la Propagande rendrait compte à son peuple, semaine après semaine?» Plaignons l'Excellence qui ajoute à toutes ses charges celle de l'article hebdomadaire du «REICH». Mais répétons, une fois de plus: «Si Gœbbels n'existait pas, il faudrait l'inventer.» Car que l'on explique cela par son état d'épuisement ou par un découragement subit, le petit Docteur laisse échapper des lambeaux de vérité qui nous permettent de reconstituer petit à petit, l'image du Reich à l'heure actuelle.

Bien sûr, Gœbbels promet aux ouvriers des régions bombardées, de formidables représaille de la Luftwaffe. Mais n'a-t-il pas promis aux Allemands une formidable offensive en Russie, pour les consoler de la débâcle de Stalingrad? Quatre mois ont passé, et l'offensive est toujours à l'état de projet. Craignant que ses promesses ne fassent long feu, Gœbbels se lance donc dans une longue apologie du silence: «Le silence est d'or» s'écrie sans rire ce bavard qui accouche d'un article par semaine. «Nous avons des projets formidables, mais chut; pas un mot, les oreilles ennemies nous écoutent.» Croit-il vraiment rassurer par ce moyen puéril ceux qui reçoivent toutes les nuits la visite des bombardiers alliés?

Il le croit si peu qu'il poursuit «Il y a trop de gens chez nous qui reprochent au gouvernement du Reich de s'être trompé dans ses prévisions. Un gouvernement n'est pas plus infaillible que n'importe quel être humain. La preuve, c'est que le gouvernement britannique a commis d'innombrables erreurs. Mais nos super-objectivistes pardonnent tout aux gouvernements étrangers, et ne sont sévères que pour le leur.»

Allons, Docteur, une cure de repos s'impose. Comment: vous avouez qu'après dix années d'éducation nationalsocialiste (que vous avez vous-même dirigée au moyen de votre Ministère) et après trois ans et demi de «guerre purificatrice», de trop nombreux Allemands préfère le gouvernement démocratique de Grande-Bretagne au vôtre?

Décidément, Docteur, le silence est d'or.

LUCIE VIDAL

POÈME KURDE

PARLE-MOI

Parle-moi comme parle le mystère
Dans l'immense jardin du monde,
Comme la brume sur les bruyères,
La mer par ses ondes,
La forêt dans le vent,
Dans son rêve le savant,
Dans le rire la fête,
Par son amour le poète,
La cascade sur les rochers,
Par ses rides le débauché,
Comme la fleur par son parfum,
Par sa mémoire le défunt,
Les nuages dans le ciel,
L'abeille par son miel.
Parle-moi
Toi
Qui connaît l'art de parler
Dans le vide de ton absence.
La cadence
De ta voix charmeuse a rempli
Mon âme
Ni cri, ni blâme
Les semaines passent et les années.
Tu es muette
Comme un temple suranné.

DR. BEDIR KHAN

Les Dépêches de la Nuit

Front de Méditerranée

Les «Forteresses Volantes» américaines étaient à peine rentrées à leur base après leur raid sur Messine et les incendies brûlaient encore que des formations de bombardiers de la R.A.F. venaient parachever leur œuvre. — Guidés dans la nuit par la lueur des incendies, les bombardiers britanniques ont déversé des tonnes d'explosifs sur la gare maritime et les installations du ferry, sur la gare centrale et sur les dépôts de carburant. Tous les appareils de la R.A.F. sont rentrés indemnes à leur base.

Front aérien d'Europe

Des «Beaufighters» du Commandement côtier ont attaqué un convoi allemand au large des côtes de Hollande. 3 navires d'escorte et l'un des cargos ont été atteints par des bombes. 2 avions ennemis ont été abattus au cours de cette opération. 3 autres appareils allemands ont été descendus au-dessus de la France et 1 au large des côtes sud-est de l'Angleterre. Un seul avion britannique est porté manquant.

CONTE KURDE

Le roi Salomon régnait sur les génies, les hommes et les bêtes. Un jour, il ressembla les oiseaux, et leur demanda:

— Oiseaux, quel est le plus vieux d'entre vous?

— C'est, répondirent les oiseaux, le vautour.

— Approche vautour, dit le roi Salomon. Depuis combien d'années es-tu au monde?

— Sire, depuis mille ans.

— Et qu'as tu vu de remarquable, ici-bas?

— O Roi, j'ai vu un de mes pareils qui a trois mille ans.

— Va le chercher, ordonna Salomon.

Le vautour s'envola. Une heure plus tard, il revenait, suivi d'un viel oiseau les ailes déplumées, le cou ridé, le bec émoussé, les serres usées, le chef branlant. Tous deux saluèrent et prirent place. Le Prince s'enquit:

— Est-il vrai que tu aies trois milles ans?

— C'est exact, Sire.

— Dis-moi qu'as-tu vu ici-bas, au cours de ta vie?

L'animal hocha la tête et répondit:

— O Roi, j'ai connu des moments agréables, j'en ai connu de pénibles, mais je n'ai jamais eu qu'une aventure qui merite d'être contée. Un jour,—j'étais jeune, alors, j'étais vigoureux—, je pris mon vol, et je montai dans le ciel très haut, jusqu'à toucher le soleil, dont les rayons me brûlaient, si haut que la terre m'apparaissait minuscule et lisse comme un oeuf. Alors, je redescendis. Le monde grossissait peu à peu; les mers, les montagnes redevinrent distinctes, et j'aperçus un immense océan, au milieu duquel il y avait quelque chose de blanc. Je piquai sur cette tache. C'était un îlot, qui portait un palais somptueux et brillant.. Je me posai sur un roc, en face du porche du batiment. Un homme sortit; et sa taille était, Sire, égale à celle de trois hommes d'aujourd'hui. Il me souhaita la bienvenue, rentra, et revint bientôt, portant sur ses épaules un chameau fraichement égorgé, qu'il posa devant moi, je me rassasiai, et, m'étant reposé je pris congé et regagnai mon pays.

Cinq cents ans plus tard, j'eus l'idée de retourner à l'île. Le palais avait perdu sa splendeur, l'homme qui en sortit était moins grand, moins bien vêtu. Il ne me donna qu'un mulet à manger.

Cinq cents ans s'écoulèrent encore, et je voulus revoir l'île. Le palais était délabré, son maître était à peine plus grand qu'un homme d'aujourd'hui. Il ne me salua pas, et me jeta en pâture une chèvre crevée. Je partis, sans avoir calmé ma faim.

Sire, je ne veux pas vous importuner par un trop long récit. Au bout de cinq cents nouvelles années, j'entrepris de franchir l'océan. Fatigué par le voyage, je m'arrêtai sur l'île, pour prendre haleine. Majesté, le beau palais de jadis n'était plus qu'une ruine. J'aperçus, caché derrière un pan de mur, un homme sale, déguénillé, tout pareil à ceux d'aujourd'hui. Il avait un arc à la main; j'évitai de justesse le trait qu'il me décocha, m'enfuyant à tire d'ailles.

Et voilà. Sire ce que j'ai vu ici-bas».

Le roi Salomon, s'étant grandement émerveillé de ce récit, remercia le vautour et le fit richement récompenser.

R. LESCOT

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan Grigori Petrof — 6 — *Wergerandok : Qedrî Can*

Piştî ser-destiya Ûris; gelek ji xelkê Isweçê — li Finlandayî — mayîna xwe, xwestin. Lê ne mîna berê bi hakîmanî û efendîtî... Vîxelkî jî ji bona pêşveçûn û bilindbûna welatê xwe ê nuh, ji dil, dest bi xebatê kirin. Berê, yên di vê rê de dixebitîn, hindik bûn... Wê gavê Xwenda, Mamosta û Rahibên Finlanda, ewqas hindik bûn ku bi tiliyan dihatin jimartin. Lê vî halî, quweta munewerana a manewî ne dişkand... bêtir û zêdetir dikir.

SENELMAN

Hêj di saxiya Çar Aleksandirê Yekemîn de, merivek bi navê (Senelman) serekê civata çand «Kultur» a Finlanda bû. Ji ber vê yekê, em hebekî behsa dîroka jiyîn û xebata wî bikin:

(Yohan Vîlhelm Senelman), di 12ê gulanê, sala (1806) de, li Stokholm, hatiye dinê... û di çarê Temûza sala (1881) de li «Dancarbî» mirîye.

Ev Camêr. alimekî mezin, feylesofekî kûr, siyasîkî dengîn bû... Lê hêj bêtir, di pêşvebirina çanda qewmî û mamostetîya ku ji yelkê re kiriye, bi nav û deng e.

Senelman u hevalên wî, bere bere, bi xebatên xwe, welatê xweyî bi hezar û yek çiravî kirin WELATÊ ZEMBEQÊN SPÎ... Ev lawê Finlandî, hetanî sax bû, xwestiye vê rastiya hanê, bêxe serê welatiyên xwe: Finlanda: her gav di bin tehlûka îstila Ûris û Isweçan de ye... Ji bona li berxwedayin (muqawimet) a van dijminên mezin û xurt divê em bi çand «hirs» a xwe ji wan bilindtir bin...

Senelman, rojnameyek bi navê «Sayma» derdixist. Di wê rojnamê de, tim ji welaliyên xwe re ev gotin dikir: «Kînga miletê me yî biçûk, ji miletên cîranê xwe yên mezin bi medeniyet pêşdetir bibe, hingî tehlûke na mîne,..

Fînan, bi salan ve, ji bona pêşveçûn û bilindbûna çanda miletê xwe xebitîne... û îro, ji gelek mîletên Ewrûpî bêtir xwediyê medenîyetê bû ne. Edî, li kêleka cîranê xwe yên biçûk û mezin xwediyê, huquq, serbestî û serxwebûnê bûne û tu tirsa wan ji tiştekî ne maye.

Senelman, di nav minewerên Finlanda yên nuh de tîmsalek e: vî Camêrî çend mamosta, papas, û ebûqatan, ji bona belavkirina mearife, mîna xaçparêzan (ehlê selîb) seferber îlan kiribûn. Wî û hewalên wî ditgot in:

«Minewerî, ne ku kinc û serpoşên modayê li xwe kirine... Koma mineweran, mîna heşê milet e. Milet, hûn ne dane xwendin ku hûn piştî xwendineke qenc, herin li çayxane û meyxaneyan rûnin, li ser masan isqambîl û domîno bilîzin... Yên wisan dikin minewerê zingarî ne... Yên xwenda, deyndarê înkîşafa heşê milî, deyndarê hişyarkirina wîcdanê welatî, deyndarê xurtkirina vîn (îrade) a qewmî ne...

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

KOTIKO

Mala te bi kotiko
Çîm xwehro, çîm qeysiko
Lawê Hora dihniko
Hema xwe pizik diko
Teres siwarê dehşiko
Nav beyna Mercê û Metîna
Ji xwe re kiriye qevziko

Kotik derket ser bana
Ban kir melekê ezmana
Rûhê kotik bistînin
Bavên axê cebana

Mala te bi kotiko
Çîm xwehr û çîm qeysiko
Tu wek jina b' du giyana
Li gasîna tif diko

Ne kurk û ne çêçiko
Ne mih û ne berxiko
Ne bizin û ne kehriko
Ne çêlek û goliko
Lawê Hora dihniko
Hema xwe repik diko

XIDIR

Hey Xidir, Xidir, Xidir
Li ser minara ban dikir
Her ji du riwa tim li vir.

Xidir hiloş biloş
Teres lawê kerfiroş
Xidir tê û dilezîne
Ba li bêrîkê dixîne
Ji Xelkê weyê micîdî ne
Hemî rişk û sipî ne

Xidir çû ye Mêrdînê
Xwe ji eşq û dila dihejînê
Xidir çû sûka kera
Nan kirî bû b'deh pera
Li Mêrdînê, kir xela
Çavê teres li teşxela

Hey gidî, gidî lo Xidir
Her ji du riwa tim li vir.

ÊMO

Hey Êmo, Êmo, Êmo
Tu here w' ez bibêmo
Êmo li binya tehtika
Ramûsana keçika
Xweş ji mastê elbika.

Memkê xwe li devê mi ke
Xwedê te bi riziqê mi ke
Êmo keçika keşe ye
Paşil tijê xurme ye.

Êmo li binya xaniya
Memkê Êmo mi diya
Xweş e ji goştê kêviya
Hey Êmo, Êmo, Êmo.

Êmit, Êmo, Êmoşê
Dev tu ne, rûn difiroşê
Mêr tu ne kur li koşê
Koçera deşta Mûşê.

Êmo d'haţ û d'gulgulî
Eynik danî, û xemilî
L' bejnê paçikê gulî
Xeftan l' bejnê edilî
B' şêx û mela t'ya min î
Mehbûba l'ber vî dilî.

Êmo, Êmo, Êmûşê
Êmo dî li banê banî
Tu b'xizêmek ridwanî
A ko mi digo te anî
Sed bimbarek li wî canî

Ramûsan

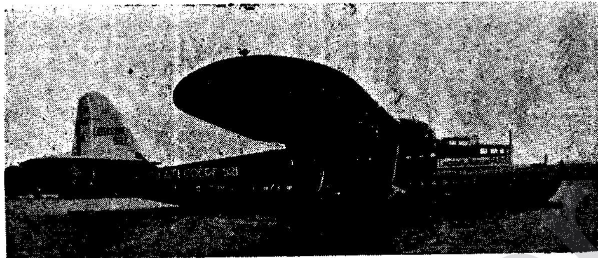
Mi dî bû, te dî bû
Nav pembûa
W'ez ramîsim
Her du rûa

Mi dî bû, te dî bû
Nav tûtinê
Piling deyne
Ser qelyûnê
Te ramîsim
Te xatûnê

Mi dî bû te dî bû
Nav geneka
W'ez ramîsim
Bi heneka,

PÊJINÊN DINYAYÊ

Çîredestiyên Zanîn û Himetê

BALAFIRÊN MEZIN YÊN BAR Û ESKERKÊŞ

Di wan balafiran de du sed esker bi çek û posatên xwe ve bi cih oibin. Ev mekîneyên he, ji balafiran bêtir nîzingî trên û waporan e.

WAPOREKE BALAFIRHILGIR JI TÎPÊ MEZIN

Keleheke mezin ya ko warê 80 û heta 100 balafirên şerî ye. Îro stoleke mezin bê tevkariya balafirhilgira dirêjî erd û stolên neyara na ke.

ZIREHPÛŞ, ŞÊRÊ BEHRÊ, KELEHÊN MELEVAN

Zirehpûş, wapora şerî a mezintir e; ew 35 û heta 41 hezar ton giran in, gulleyên topên wan ên mezin li armcên ko 20,000 mêtir dûr in dikevin. Mîrîtiya Behrên Cihanê di destê wan de ye.

GUL, BIHIN, JINÊN SPEHÎ

DELALÊN DILÊ XELKÊ

IMP. LE MIROIR D'ORIENT · BEYROUTH

Sal 1 — Hejmar 10

Duşemb 5 Tîrmeh 1943

ROJA NÛ

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

CIHANA NÛ

Azahî û Serbestî

Cihana Nû Emerîka ye. Berî çend sed salan, zehf xelk ji zilm û zorkeriya Mezin û Hikûmetan aciz bûbûn û dixwestin ji xwe re erdekî peyda bikin ko têde dikarin aza û serbest bixebitin; û zalim û zorker têkilî wan ne bin. Ji çar aliyên dinyayê peyayên ko azahî û serbestî armanca wan bû, ketine riya mihaciriyê, hatine erdê Emerîkayê ê kêmxelk û vala û lê li hev civiyane, destê hev û du girtine û dest avêtine avakirina welatê xwe ê nû.

Lê azahî û serbestî ne ev gul e ko mirov bikare destê xwe dirêjî wê bike û wê biçine; û dîsa azahî û serbestî ne ev tişt e ko ji ber ko xelk jê hez dikin tê peşiya wan, û gava xelk jê re dibêjin bibe, ew çêdibe.

Azahî û serbestî mîna giya û gulçîçekên spehî ye, va ko hêdî hêdî digehe, bilind dibe û ji bona bi xwedî kirina azahî û serbestiyê mêrine qenc divêtin yên ko dixebitin, çavsor in, ji mesûliyet û berpirsiyariyê na tirsin û dizanin: bi tenê mirovên ko tu tişt na kin xeleta jî na kin, û yên ko dixebitin xeleta jî dikin, û ev ne tu xem e, û cehd û baweriya mirovên pak û xebatker, mîna ronahîyek e, ko pê riya milet rondar dibe, û milet armanca xwe dibîne. Armanca bilindtir û mezintir azahî û serbestî ye.

o o o

Xelkê Emerîkayê piştî ko dest bi xebatê kirine, hêdî hêdî û hêj bêtir m'ana azahî û serbestiyê seh kirine; û seh kirine bi çi awayî divê mirov ji berpirsiyariyê me tirse; û însan çawan dikare mîna mirovekî aza û serbest bijî.

Xelkê Emerîkayê hin bi hin qedrê azahî û serbestiyê hêj bêtir seh kirine û baweriya xwe pê anîne.

Dîrok û tarîxa Emerîkayê pêş me dike çawan, wan halê xwe edilandine, pêş ve ketine û ji bona azahî û serbestiya xwe şerî dijmina kirine û di riya serbestiya welatê xwe de hatine kuştin. Bi vê îman û baweriyê, bi baweriya azahî û serbestiyê di şerên xelasiya Emerîkayê de, wan şerî Ingilistanê û dîsa ji bona azahî û serbestiyê, hikûmetên bakurî û nîroyî şer û neyartiya hev û du kirine.

Serbestî Çi Ye

Mana serbestiyê çiye? Ma ev çi tiştekî hêja ye ko xelkên Emerîkayê bi tevayî, ji bona serbestiyê gava hewce bû û hewce dibe mal û canê xwe dane û didin

Hîmên, asasên avahiya emerîkanî a mezin, û yên miletên emerîkanî ên xurt çi ne? Asasa pêşîn ev e: her insan, her peya xwedî qîmet e, xwedîheq e û xwedî qedr e. Her kes, jin û mêr divê qedrê jin û mêrên din bigirin, riayetî heqên hev û du bikin. Nabe ko hin peya rabin û bawer bikin ko ew ji xelkên din bêtir in, bi qedirtir in, dikarin li ser hisabê xwe xelkê bixebitînin û ko zikê wan xebat kera têr kirin, bawer bikin ko heqê wan hatiye dayîn. Yê ko dixebite divê hinde pere bikeve destê wî ko pê bikare di maleke paqij de rûne, cilên paqij li xwe bike, zaroyên xwe bişîne dibistanê û ji bona rojên tengî an nesaxiyê jî, çend peran bimîne destê wî de.

Her kes dikare li gora daxwaza xwe bigire û berde, bi işên ko dixwaze mijûl bibe, rabe û rûne, şert ev e ko ta'da heqên xelkê ne ke. Ev tiştên he heqê hemî insana ne, biçûk an mezin, belengaz an dewlemend, xwedîgund an cotkar, axa an peyayekî adetî, şivan an mîr, û di vê babetê de, di mesela heq û qedirgirtina heqên insanî de, der nav bira wan tu ferq nîne.

Wezîfeyên însana hemberî hev û du de, mîna hev in. Mirovek nabe ko destê xwe dirêjî kevne û heqên mirovekî din bike. Divê her kes barê wezîfeyên xwe hilgire, û di nav xelkê de, ji bona azahî û serbestiya hemşehriyên xwe, welatiyên xwe, wezîfên xwe pêk bîne.

Divê her kes bizane ko heke peyayek bê sebeb, bê heq û qanûn hatiye êşandin, siha vê zilmê ezmanê welêt tarî dike, û heke ev destê zalim ne hatiye jêkirin, sibe, ew radibe û tada mal, can, namûs û heqên mirovên din jî dike.

Milet û Karên Milet

Xelkên welatekî, divê, îş û karên welatê xwe bi destê xwe bigerînin. Miletî divê ji bona gerandina işên welêt, ji xwe re serekek û civatek bibijêre û heqên vî sermiyanî û vê civatê çine, pêş wan bike, û heke rojekê ji wan ne razî ye, divê bikare wan rake û li şûna wan peyayên din bêxe.

Emerîka bi vî awayî têtê idare kirin, ji vê îsûlê re «Demokrasî» têtê gotin. Frense, Brîtanya-Mezin jî bi vê isûlê emel dikin. Sermiyan û serekên miletekî divê kar û şuxlên vî miletî li gora daxwaza milet bigerîne, û bala xwe bide heke xelkên welêt ji can, mal, azahî û serbestiya xwe ewle ne an ne, heke halê wan baş e an ne, heke halê wan çêtir dibe an ne, sihetên xelkê çawa ye, gelo xelk bi xwe hinî xwendin û nivîsandina zimanê xwe dibin an ne, heke zaroyên xwe dişînin medrese û dibistanan an ne, heke yê ko dixebitin heqê xwe bi timamî distînin an ne, heke xurt zorê didine qels û belengaza an ne. Serek û sermiyanên ko bala xwe na din wan tişta û ji bona bextiyarî û kamiraniya xelkê xwe na xebitin, ji cihê xwe ê bilind têne anîn xwar û carna jî têne êxistin zêndan û girtîgehan.

Sonda Miletê Emerîkanî

Miletê Emerîkayê ketiye vî şerî û sond xwariye ko piştî ser firaziya Hevalbenda, hemî miletên dinyayê bibin aza û serbest, û ew li kîjan erdê, li kîjan hêla dinyayê de bibin jî, azahî û serbestî heqê wan e, û ev qencî û rehmet bê şik û şibhe wê bigehe wan,

TELEGRAFA GENERAL DE GOL

SERSALA ISTIQLALA DEWLETA EMERIKAYÊ

Cezayir —A.F.I. Bi hênceta sersala istiqlala Emerîkayê General De Gol telgrafa jêrîn şiyandiye miletê emerîkanî: Bi hênceta sersala istiklala emerîkanî silavan li miletê emerîkanî dikim. Emerîkanî îsal eydaniya sersala xwe a istiqlalê di dema şerî de dikin. Ev ji bona azahî û serbestiya xwe û ya cihanê şer dikin; ji ber ko azahî û serbestî naye lêkve kirin. Frensa tenişta Emerîkayê de ye; ji bona azahî û serbestiya dinyayê,ji bona pêkanîna cihaneke nû û serbest.

CENGÊN HEWAYÎ

Hevalbend Li Her Derê êrîşî Mihwerê Dikin

Di Eniya Behra Spî de, refên brîtanî û emerîkanî bi şev û bi roj hêjagehên bajar û şaristanên talyanî didin ber bomban. Hefta borî çekê hevalbend ê hewayî li balafirgehên erdê Yewnanistanê jî xistine û dirêjî waporên Mihwerê kirine. Refên brîtanî û emerîkanî ji aliyê din bombardimanên erdê Germanistanê û erdên vegirtî ango axa Frense, Belçîke, Holende û Norvecistanê pêş ve dajon. Hefta borî Hamburg, Koln, Boxum, Wupertal, Elberfeld bi awakî gelek dijwar haitne bombardiman kirin. Di ser eniya Sovyetistanê re jî şerîne hewayî ên xurt dom dikin. Leşkerên emerîkanî û Ingilîzî pê li erdên giravên Pasifîkê kirine.

HEFTÊ Û ÇAR HEZAR BALAFIRÊN NÛ TÊNE ÇÊKIRIN

Weşington—R: Karxaneyên emerîkanî ji nû ve 74.000 balafira çêdikin; 36.000 bombeavêj û 38.000 neçîrvan.

Moskû— Refa Frensizî Normandî di eniya şerê rûsî de, der pêşiya elemana ji nû ve serfiraz bûye, balafirvanên vê refê, şevekê de 5 mekîneyên elemanî avêtine erdê.

QALA HEMI ENIYAN

Li Her Eniyê Hevalbend Zora Mihwerê Dibin

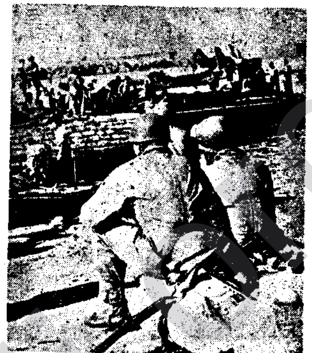
Radyoa Moskovayê bûyerên hefta borî tîne pêş çavê xwe û dibêjê: Di erdê elemana de taxe, bajar, bender, şaristan destgeh û febrîqan bi derbên bombeyên Hevalbenda bûne kavil û xirbe.

Elemana zaroa xistine şûna mirovên ko çûne eniya rohelatî. Bala firên elemanî êdî nikarin ezmanê erdê xwe, ji ta'da hevalbenda bi parêzin û ezmanê Germanistanê de refên hevalbenda bi serbestî digerin.

Di Etlentîkê de zora noqavên elemanî hatiye birin, û êdî qefle waporên hevalbenda di behrên dinyayê de bi selametî geşt û guzar dikin. Behra Spî—Stola talyanî nihû nikare ji bendera derkeve û bikeve Behra Spî, ji ber ko Behra Spî, di destê Hevalbenda de ye. Di Hindurî italyayê de xelk ji vî şerî, ji şerê Musolînî û peyayên di wî aciz in û aciziya xwe vekirî dibêj in; heta niha bi vê tomet ê 11.000 talyan hatine girtin û avêtin zêndana.

Cezayir—R: Qerargeha Hevalbenda a mezin li Efrîqa Bakurî elam dide: bombeavêjên me Welington êrîşî Mesînayê kiriye; Refên me ên din karê xwe ê didevanî û nobetdariyê pêk anîne, ji wan êrîşana du mekîne venegeriyane warên xwe. Duhî topên me ên balafirşiken, di ser Pantelariyayê re, 4 mekîneyên dijmin anîne xwar.

DI EFRÎQA BAKURÎ DE

Tevdanine eskerî ên mezin. Hevalbenda bi vî awayî erdê Efrîqayê ji leşkerên Mihwerê bi timanî paqij kirin e.

Eskerek

Reşik şerevaniyine bi zirav û eskerine sernerm in.

SERPÊHATÎ

Çîreka Rovî û Jîjo

Carekî rovî û jîjo di cihekî daristan de, bi hevaltî ji bo nêçîrê digeriyan, ji nişkekê ve dawek beranan li erdê dîtin, jîjo ji rovî re got:

— Fermo bi xwe; rovî got: ez bi rojî me, tu bixwe, jojî dev avêtê dawê û dam (xefik) lê teqiya û lingê wî girt. Gava rovî dît goştê bêtirs ma, dirêj kir û dest bi xwarinê kir. Jîjo (şojî) gote rovî: Mane te digot ez bi rojî me.

— Got: belê ez bi rojî bûm, lê roja şikê ye, girtin heram e, jîjo got;

— Her tu xwe diparêzî û hevalê xwe di kortalên bê eman wer dikî. Qenebe tu were nik min, tenbiya mal û çêliyên xwe li te bikim. Rovî got: bêje; jîjo got: nabe, nêçirvan bi me bihesin, were devê xwe têxim guhê te û bêjim. Gava rovî guhê xwe da ber devê jîjo, gezek li guhê wî da û xwe kişande nav qalikê xwe bi stirî; rovî lava kir ne kir berneda û goti-yê: — madam te ez xistime vi halî, ez jî te bera na din heya sibehê; xwediyê xefikê bê, wê te bikuje û min berde, wê bêje ev rovî besî min e. Bû sibe, xwedî hat û rovî girt û kuşt û jîjo ber da; ê rast kutah (xelas) bû ê hîlebaz giha heqê xwe.

BRAHÎME SEYDA

DEMA NIHA

GENERAL SIKORSKI

Serekwezîr û Serdarê Ordiyên Polonî Hatiye Kuştin

Londre—R: Balafira ko serekwezîrê Polonî General Sikorskî dianî Londrê, di nêzîkî Cebeltariqê de ketiye erdê û General Sikorskî hatiye kuştin.

Rome— Radyoa Romayê duhî digot: hawîrên selahiyetdar bawer dikin ko Ordiya Sor haziriya xwe kiriye û êrîşa sovyetî ber bi destpêkirinê ye.

Weşington— R: Leşkerên Hevalbenda di erdên Nû-Gineyê û yên giravên Silêmane de pêş ve dikevin.

Cezayir — A.F.I. General Katrû roja şembê hatiye Bêrûtê: ew ê heftekê di Suriye û Libnanê de bimîne.

Londre— A.F.I Elemana ji nû ve di Norvecistanê de zehf miro vên hêja û yekan girtine û avêtine zêndanan.

Londre—R: Şevêdî refên brîtanî ji nû ve bi ser Germanistanê de girtine, lê kitkitên vê êrîşê hêj ne hatine belav kirin.

Londre—R: Zehf refên Kenadî û Nû-Zelandî hatine Ingilistanê û têde qerargeh girtine.

Nû York—R: Li gora Nûçeya ko ji Cezayirê hatiye Asosiyeted Pres, General Jîro ji Cezayirê rabûye û berê xwe daye Emerîkayê.

Londre—A.F.I. Nivîsevanê Brîtanovayê ê eskerî dibêje, Êrşên emerîkanî yên Pasîfîka Nîro-roavayî destpêka şerîne hêj mezintir in; ji wextê ko japona ji Guadelkenalê hatine avêtin, hevalbenda qiwetine mezin anîne Pasîfîkê.

Mîrê Mezin û Mezinê Mêran, Xortê Xurt Zanayê Kurd

Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

Hevalo! Di van rojan de Roja-Nû, weke rojeke geş, tav û tîrêjên xwe dane dîwarê me jî yê xortan. Çirûsk û ronahiya wê, leylana paşketin û bêhêviyê, ji ser dilên ciwanên Kurdan hildane. Kela jiyîna welêt ji gela mirinê gihande delawê serbestiyê.

Bûka xweşxwan û nivîsaran xemiland bi qumaşê evîn û zanistiyê. Pira nejadperestî bi topên baweriyê daweziran û di tangê dilxwestiyê de afirand. Ji wî riya wa dûr bi hezaran kîlomêtir şose kir û derê bajarê armanca me, li me vekir. Xwedê te û Roja te birukî spî û jîneke direj ji kurdan re bihêle. Ji ber xortan ve roja te pîroz be.

CEGERXWÎN

Pîroznamê

Roja-Nû, tu gelekî bi xêr hatî. Ji miletê Kurd re pêpar (siûd) bî. Jîna me a tevayî, ji tîrêjên te ên zer û tûj teva dibe. Lêbelê berî tu derkevî, nejadê kurd gelek çevreşên dilbirîn û dijwar bihartin. Kusûfa te beriya sariya spêdê dest pê kirî bû. Ji lewre tu dereng hilatî. Gaziya Hawarê. Ev hilavêtina te bi awakî adetî pêk hat. Lewre «Ronahiyê» di pêşiya te stûneke gewr peyda kir. Vê ronahiyê ji rohelat hengura şevê paqij kir, ber bi roava ajot gihande jeberê ferat tixûbê yar û neyaran. Hêja tîrêjên te bîrûsîn û baskê xwe avêtin lat û zinarên çiyayên Kurdistanê. Bi vî ronahiyê her karên gelêr û tîvel tête kirin. Her newal û şkeftên tarî ji nêç'ewanan re bû haziriya armancan. Li gora ko çavê merov li ber rojê nayête vekirin. Lê benga ez li te dinêrim bêî ko çavê min hêstir bike Nemaze nabênijim jî.

Çima? Hevqas bi min xweş tê. Ji ber ko heçî nexweşî û mîqerobin (anefîl) hene bi wan tîrêjan têne suhtin; û wek pertavê, wan dibirêje. Van janên giyanbir winda dike û vê brûskê roniya jankuj zende dibe. Belê her derketiyên nuh kevinbûnek wî heye. Lê kevinên binge hî her û her nûreng in. Herwekî «Nûroj» berî çend sed salan dîsa wekî niho ji welatê me heya erdê Awropayê çû û li cihanê pêde belav bûye. Ma ne ev cejna me ye ko hemî nejadan ev jî wek cejnên xwe ên welatîn diparêzin û bûye destpêka salê.

Ma di zimanê me de «Roja-Nû» û «Nû-Roj» çi ferq heye.

Spas ji «Roja-Nû» re. Xwe ne hêvişand û bi awakî zanistî tejî, kirasekî nû li xwe kir û bi dengekî nû kete guhên welatiyan.

Ev dengê te xewaran şiyar dike. Kirasê te bi tîp û klîşe û deqine welê ne ko hêj li destxetî çênekiriye û tu kesî li bejina xwe ne kiriye. Ma ev kirasê giranbeha ne ji bo bûkitiya Zînê ye. Ev kembera sor û kesk û di nava wî de rojeke zer ne ji bo dest avêtina Memî ye. Her bijî pêkaniyê daweta mezin. Em hemî xwendiyên te ne.

H. HIŞYAR

Perçala Roja-Nû

Li gora awayê rojnameyên siyasî divê ko xwendevan ji Roja-Nû re her bûyerên welatî bişînin. Ji xwe stûnên Roja-Nû, ne ji bo tiştên çîrokî, lê nemaze ji bo rewişa dinyayê pêk hatine. Ji çîrok, dîrok û şihir re pelên Hawar û Ronahiyê vekirî ne. Roja-Nû bi tenê ji bo newçeyên derve û hundirî û hin nesrên ko gerînendeyê berpirsiyar biecibîne ye.

Ji lewre divêt ya me jî, wekî xelkê rojnameke tekûz û bêkêmasî be. Di doza welatîniyê de ev rojname ji me re rewş û pergaleke navdar e. Ji ber vê yekê tiştên ko jê re bêne şandin divê hêja û li ba her iyaniyên pispor bêne ecibandin. An ne nivîsarên nehêja divêt bêne tenqîd kirin.

H. HIŞYAR

Dibistana Kurdî a Bêrûtê

Ev e navê Mîrza û Mîrzeyên ko tînê, di Dibistana Bêrûtê a Kurdî de hînî xwendin û nivîsandina zimanê xwe bûne: Ma. Seade Elî Botî, MM. Sileyman Hesen Mercê, Xelîl Silêman Dêrikê, Çaçan Merzikê, Brahîm Mehisnî Merzikê, Mihemed Selîm Tuhê, Silêman Brahîm Xiznê, Ebdilkerîm Kindêrê, Ebdilkerîm Etmên, Mihemed Nûr Mihelmê, Tahir Milêzinê, Mîrxan Racnî, Heci Nûr Botî, Şêx Mûs Mehmûd Qesrikê,

MIREKA CIHANÊ

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞTIYÊ

WÊNEYÊN ENIYA ROHELÊT

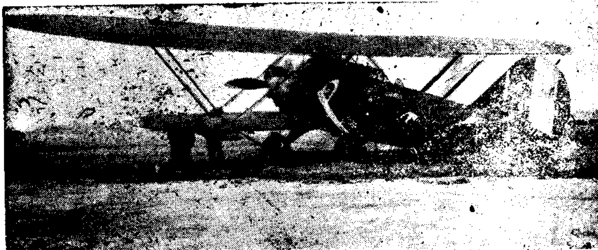
TANGEKE SOVYETÎ A MEZIN. DINYA ZIVISTAN E.
Eskerên rûsî kurkine spî li xwe kirine, wilo çavê dijmin zu bizû li wan na keve.

Ava Robara boş bûne, erebeyên elemanî ên eskerî li avekê derbaz dibin; îşê wan zehmet e.

Karxaneyên rûsî her meh bi hezaran tang çêdikin. Ev tangên he nemaze ji bona çerên zivistanê gelek bikêrhatî ne.

BALAFIREKE SIVIK Û BI LEZ
Ev mekîneyên he karê nobetdarî û dîdevaniyê pêk tînin.

1ère ANNEE — LUNDI 5 JUILLET 1943 — NUMERO 10

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Sur le fond toujours aussi continu de l'offensive aérienne contre l'Europe se détachent cette semaine deux événements: l'un, d'une grande portée psychologique, le discours de M. CHURCHILL, l'autre plus réaliste et venant faire la preuve de ce discours, l'assaut américain dans le Sud-Ouest du Pacifique.

M. CHURCHILL a parlé une fois de plus. Et de son discours, se dégage une fois de plus une impression de confiance, de mesure, de simplicité. Il nous dit sans emphase les raisons de la victoire prochaine des armées de la liberté sur le fascisme. Avec une volonté et une énergie surhumaines il a résisté, seul, en 1940 aux attaques d'une Allemagne dont la puissance montait chaque jour. Aujourd'hui par la volonté et la puissance d'un Empire Britannique, d'une Amérique et d'une Russie associés dans un même but, avec des moyens dont la masse augmente chaque jour, l'Allemagne reste sur la défensive et craint l'invasion. La comparaison est réconfortante: l'espoir a changé de camp. Le minuscule GOEBBELS, spécialisé maintenant dans les discours de pure propagande, a fort à faire pour répondre, avec sa rhétorique, à la parole du Premier Anglais aussi nette et aussi froide dans sa vision de l'avenir qu'un couperet de guillotine.

Dans le Pacifique, quelques jours avant l'anniversaire de l'Indépendance Day, les Américains ont déclenché une assez large offensive contre les bases Japonaises. Cette offensive qui se développe favorablement aurait pour but final la prise de Rabaul, port d'une importance capitale de la Nouvelle Bretagne.

Sa prise signifierait la dislocation des voies de communication et de ravitaillement ennemies dans ce secteur du Pacifique. On prévoit que les Japonais la défendront coûte que coûte et leurs unités navales sont attendues avec impatience...; le souvenir des défaites magistrales de la mer du Corail, et de Midway est encore frais dans nos mémoires! Déjà 166 avions ont été abattus par l'aviation et la D. C. A, du Général MAC ARTHUR en deux jours de combat. On se rappelle qu'il y a environ 3 semaines 77 avions Japonais avaient été détruits dans le secteur des îles Salomon lors d'une attaque massive sur les concentrations Américaines.

Où en sont les opérations? Le port de Viru a été occupé dans l'Extrême S.E. de la Nouvelle Géorgie. Dans les Salomons l'île de Randowa a été également occupée à 8kilomètres de Munda qui est déjà bombardée par des batteries terrestres installées à Randowa. Un débarquement dans la baie de Vassau, en Nouvelle Guinée, menace Salamoa qui est à 35 Kilomètres de là.

Cependant que la marine Américaine bombarde des îles du groupe des Shortland et que l'aviation pilonne les aérodromes d'où pourraient venir les secours.

En somme, tout va bien de ce côté. Verrons-nous bientôt des opérations analogues du côté de l'Europe?

D.

Les DEPECHES de la NUIT

Front Occidental et Atlantique:—Bombardement de Cologne, Hamburg, Le Mans, Nantes, la Pallice par l'aviation alliée.

Méditerranée:—Olbia, Trapani et les bases aériennes ennemies autour de Tarente sont pilonnées par les bombardiers

Russie:— L'aviation soviétique bombarde Kertch et Temryuk. Les Allemands perdent un millier d'hommes au cours d'une vaine contre-attaque dans le secteur de Kalinine.

Pacifique:— L'offensive américaine se développe avec succès. 21 avions japonais abattus au-dessus de Rendova.

Washington—Q: Le Vice-Amiral John Hoover, a quitté La Martinique après avoir conféré avec l'Amiral Robert.

Selon radio-La Martinique, l'Amiral Robert aurait proposé de rallier Giraud et de Gaulle. Mais en retour, aurait demandé la garantie des Etats-Unis du maintien de la souveraineté française, la non intervention par les forces armées étrangères, et la reprise du ravitaillement en vivres.

Melbourne—*R*: Le communiqué du Q.G. Allié annonce que les Américains continuent à avancer en Nouvelle-Georgie. Au-dessus de l'île de *R*endova, 21 avions japonais ont été abattus.

LA LITTÉRATURE FRANÇAISE

RONSARD (1525-1585)

Comme presque tous ses disciples et imitateurs, comme J. du Bellay et A. de Baif, Ronsard est gentilhomme, trait qui a son importance, car l'indépendance, la dignité, la hardiesse et l'influence du poète dériveront de sa situation sociale. La famille de Ronsard, originaire de Hongrie, serait venue s'établir en France au quatorzième siècle.

Pierre de Ronsard naquit le 11 Septembre 1525, au château de la Poissonnière, près de Vendôme, dans une charmante vallée arrosée par la Loire. Après des études trop rapides, le jeune Ronsard suit son père à Avignon, au camp de François 1er, puis passe au service de Jacques V d'Ecosse qu'il suit dans son pays. Il revient en France en 1540, fait partie de plusieurs ambassades en Allemagne et en Italie et devient un jeune gentilhomme activement mêlé à la vie diplomatique et à celle de la cour.

Ceci n'était que la première période d'une existence bientôt consacrée à la retraite et à l'étude; les impressions de nature, de voyage, de cour, forment chez Ronsard un fonds essentiel et il en rejaillira sans cesse des poussées imprévues.

Profitant de ses loisirs pour aller étudier chez son ami Antoine de Baif, on peut juger de l'activité intellectuelle du milieu fréquenté par Ronsard qui, sachant déjà l'anglais, l'allemand et l'italien, se mit avec ardeur à l'étude du latin et du grec. Pendant sept ans, Ronsard commenta et traduisit les auteurs latins et grecs, et en 1549 se constitue la «Brigade» composée de Ronsard et de ses amis du Bellay, Baif, Jodelle, Rémi Belléau, Ponthus de Thyard et Daurat, «Brigade» qui bientôt s'intitulait la «Pleiade».

D'un esprit fier et susceptible, Ronsard fut néanmoins, entre 1550 et 1574 un veritable poète de cour. S'il a pendant cette période, des accès d'éloquence patriotique, s'il parle haut à son Roi et au peuple de France, il consent toutefois à éerire pour Charles XI des poésies de circonstance. Sous Henri III il fréquente moins la cour. Il souffre de la goutte, il est devenu morose. Il habite alors le plus souvent à Croix-Val près de la forêt de Gastine. Il aimait beaucoup la campagne et tint à se faire transporter en Touraine pour y mourir.

Sa mort fut une sorte de deuil public, et le Cardinal du Perron prononça son oraison funèbre.

Dédaigné par Malherbe, et par Boileau, Ronsard est cependant, sous certains rapports, le premier en date des «classiques.» Par son culte et son imitation des anciens, c'est à dater de Ronsard et jusqu'à Chateaubriand, que la poésie cherche des sujets de merveilleux, des images, chez les Latins et chez les Grecs. Il suit une théorie de genres distincts et fixes, ayant leurs lois et leurs conventions Son style oratoire et didactique suit l'ordre de la raison plutôt que celui du coeur.

Cependant les romantiques de 1827 se réclament également de Ronsard, qui se rapproche d'eux sur certains points.

Ayant, de son vivant, jouit d'une renommée universelle, Ronsard mort, cette renommée déclina, et ce n'est qu'au dixneuvième siècle seulement que sa réhabilitation commence.

Son oeuvre comprend des, odes, dont certaines d'une lecture aisée dans la manière g r a c i e u s e qui le caractérise, plusieurs pièces de poésie toutes personnelles sur la nature, la fuite du temps et sur des sujets galants, puis «Les Amours de Cassandre», les «Hymnes» et «Discours» et enfin la «Franciade».

Voici un exemple du lyrisme de Ronsard:

LA FUITE DE LA JEUNESSE (1550)

Quand je suis vingt ou trente mois
Sans retourner en Vendômois,
Plein de pensées vagabondes,
Plein d'un remors et d'un souci,
Aux rochers je me plains ainsi,
Aux bois, aux antres et aux ondes.

«Rochers, bien que soyez âgés
De trois mille ans, vous ne changez
Jamais ni d'estat ny de forme:
Mais toujours ma jeunesse fuit,
Et la vieillesse qui me suit
De jeune en veillard me transforme.

«Bois, bien que perdiez tous les ans
En hyver vos cheveux mouvants,
L'an d'après qui se renouvelle
Renouvelle aussi votre chef:
Mais le mien ne peut de rechef
Revoir sa perruque nouvelle.

«Antres, je me suis veu chez vous
Avoir jadis verds les genoux,
Le corps habile et la main bonne:
Mais d'ores j'ai le corps plus dur,
Et les genoux, que le mur
Qui froidement vous environne..

«Ondes, sans fin vous promenez,
Et vous menez et ramenez
Vos flots d'un cours qui ne séjourne:
Et moy, sans faire de long séjourne,
Je m'en vais de nuict et de jour
Au lieu d'oü plus on ne retourne.,,»

INTÉRIM

POEME KURDE

QUAND TU RIS

Si j'étais le jardin d'été
Où tu promènes ta nostalgie
Où tu trouves
Une fleur charmante
Qui te rende ta gaité.
Une fleur douce,
Une fleur d'esprit,
Qui te pique, qui te caresse
Et par sa douce volupté
Te réveille da ta paresse.
Oui je voudrais être
Cette fleur bizarre
Qu'on effeuille entre les dents
Comme le coeur d'un amant
Dans une extase douce et rare.
Au lieu d'être flétri
Par le vent et l'orage
Entre les mains de l'âge
Je veux mourir quand tu ris.

LA ROUILLE

Comme la force des voyageurs
Sur de longues routes
Comme un grand morceau de glace
Qui meurt
Par petites gouttes,
Amour, haine, croyance et doute
Rongent mes artères;
Comme la rouille le fer.
Quelle inconnue me fait ce mal?
Est-ce la langue d'un serpent?
Est-ce le temps?
Sur mon visage,
Entre mes rides fanées
Reposent
Mes soixante années.
Je cherche dans mon coeur;
Plus de rire.
La porte des rêves suprêmes fermée;
Sur mes lèvres
Les débris d'un pauvre sourire.
Mon corps tremble.
Dans l'oeuil de mon coeur
Des flammes
Plus jeunes
Que le plus jeune désir d'une femme
Dans mes jambes
Plus de force:
Et je suis hanté
Par la marche longue de l'éternité.
Devant mes yeux
La table défaite et vide
D'un festin fini
Est-ce pour notre jeunesse
Que l'on nous punit.

DR. BEDIR KHAN

LA PRESSE KURDE

Nous signalons, à nos lecteurs s'intéressant au mouvement culturel KURDE, les journaux et périodiques kurdes suivants:

RIYA TAZÉ organe des Kurdes de l'U.R.S.S paraissant à Erivan.

GALAWÉJ, la plus grande revue littéraire kurde, parait chaque mois à Bagdad, avec 80 à 100 pages de texte

JIYAN hebdomadaire politique et littéraire paraissant à Souleymanié.

HAWAR, revue littéraire bi-mensuelle paraissant à Damas. Textes kurdes et français.

RONAHI Revue mensuelle illustré, paraissant à Damas.

Provisoirement, LE JOUR NOUVEAU *paraitra une fois par semaine, le Lundi.*

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan *Grigori Petrof*

Wergerandok : *Qedrî Can*

7

«Ji gundiyan re, ji palan re, ji tebeqa nizm re awayê jîyînê nîşan bikin... da ku milet, qiwet û parastina jiyînê qenc fam bike. Di welatê meyî bejî de, ji her gundî û paleyî re jiyîneke hêj hêsanîtir, hêj sihîtir, hêj maqul tir bidin zanîn... Milet, hînî xebatê bikin; bi wan, wargehê erzan û mutewazî bidin çêkirin... Ji bona parastina siheta wan, û zarokê wan, şîretan li wan bikin... Ji wan re behsa maleke bextiyar bikin .. da ku jin û mêr û zaro, çawan lì hemberê hev bi xweşî dijîn; mezinkirina zarokan bi çi awayî dibe, bizanin. Ji milet re bidin zanîn ku; her kar divê di zemanê xwe de çê bibe... nîzam û întîzam, di her tiştî de lazim e. Wan, hînê îtaeta huquqê kesan bikin... û di van tiştan de, hûn bi xwe, ji milet re bibin nimûne .. Di nav wan de, di nav qewmê xwe de bibin murebî.

Welatê Suomî mala xwe, miletê Suomî jî kufletê mala xwe bizanin. Bira bê bîra we ku, ezingvan, rêncber, û jinbiyên welêt: welatiyê we ne... pismam û birayên we ne.., Terbiyekirin, pêşvebirin û bilindkirina wan, li ser we, wezîfe ye. Ji bîr me kin ku, nezanîn, bê marîfet serxweşî, nexweşî û sêfiliya milet, ji were şerm e, ji we re kêmani ye...»

Evan penc, şeş mamoste, mamûr û tuxtorên fînî, ji mineweran re tim wisan digotin û bi vî awayî dinivîsandin... Di nav wan de ê dilşewat tir û bi agirtir (Senelman) bû. Zivistanê bi çarux, havînê carna bi kelekan, carna jî xwas, ser û berê welêt di geriya û xelk îrşad dikir. Li çiyan û newalan, li kuderê merivek bidîta, bi wî re, dûr û dirêj dipeyivî, kitêb belav dikir, edresa wan distend; reşbelek dişandin û reşbelek di stendin... Senelman, tu ciyê tarî bê ronayî ne dihişt. Tim wisan di got: Ji bona avdana welêt... du, sê co ne bes in... Kijan quncika dûr be, ji wê re, ava gol û kaniyan gerek e. Tîbûna manewîyeta milet jî wisan e. Divê li her derê kaniyên bi can hebin ku milet tî ne mîne.

Senelman, merivên bi heş li ku bidiya, ew hişyar dikirin, heşê wan vedikir, bi wan re muxabere dikir... Reşbelekên ku dihate şandin, li ciyekî diçû ciyekî... bi wî awayî, ji gelek kesan re dihatin xwendin... Senelman di reşbelekên Xwe de, hinek tekdîr, hinek jî teqdîr dikirin... Ji wan re wezîfeyên nuh nîşan dikir. Senelman, ku biçiwa ciyekî, nasê xwe li dora xwe dicivand û bi wan re suhbet dikir!

ÇAPA KURDI

KOVAR Û ROJNAMEYÊN KURDÎ

Kovar û rojnameyên kurdî yên ko îro belav dibin ev in:

Reya-Teze : Li heftê sê caran û li bajarê Rewanê belav dibe; rojnameya kurdên Sovyetistanê ye. Bi zar û bi tîpên kurdmancî tête nivîsandin.

Jiyan : Kovareke edebî û ilmî ye; li serê her heftê carekê û li Sileymaniyê bi der têt. Bi zarê soranî têtе nivîsandin.

Gelawêj : Kovareke edebî û ilmî ye. Li serê her mehê carekê li Bexdayê derdikeve. Zarê wê soranî ye. Kovara Kurdî a mezintir û tekûztir e.

Hawar : Kovareke edebî ye. Ji sala 1933-an ve li Şamê û bi zarê kurdmancî tête belav kirin.

Ronahî : Ev du sal in, li Şamê dest bi derketinê kiriye. Zarê wê kurdmanci ye. Ronahî kovareke misewer e û li serê mehê carekê derdikeve.

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

Kezîzerê

Kezîzerê kezîzer
Li serî destmalek zer
Qamek qut î girover.
Tu j' govendê derkev der
Ez t' ramîsim dîsa her
Xeyr û guneh j' bavê ter'.

Kezîzerê kezîzer
Mîna berfa l' zinara
Siha dara tim li ser
Kezîzer im sisê ne
Em her sê delalê dê ne
Em her sê l' ber Zewacê ne
Behra xortê xelkê ne.

Kezîzerê kezîzer
Li meha danê êvara
Sî dageriyan zinara
Ma' dê gewrê xeyirî
Hemî ji xem û xiyala
Hemî ji kul û mitala.

Kezîzerê kezîzer
Ez xulamê memkên girover
Wê enya te bi nîv ziyer.

Kezîzer im dido ne
Em her du wek heyiv û ro ne
Kazîzerê kezîzer
Mîna berfa li zinara
Si ya dara tim li ser.

Kezîzerê kezîzer
Kezîzerê mala min
Agir berda dilê min
Xweş e j' goştê laşê min.

Kezîzerê lewendê
Eqlê ji serê min stendê
Sing doşek baliv zendê
Destê xwe li destê min xe
Emê herin govendê.

Kezîzerê dido ne
Rîhan in endiko ne
Kezîzerê em çar in
Her çar in lê li mal in.

Kezîzerê em şeş in
Û her seş pev re dimeşin
Xweş in jî, çavê reş in.

REMZO

Rêka Midyatê teng e
Paçê Remzo heftreng e
Ramîsanek bide min
Êvar e l' min dereng e

Qamişlokê b' bacan e
Heçî Remzo nas nake
Tolê qîza qumandar e

Qamişlokê b' bacan e
Qirka Remzo b' mircan e
Heçî Remzo nas nake
Remzo dosta serjan e

Dêra Zorê mezin e
Par qîz bû îsal jin e
Heçî Remzo nas nake
Tolê qîza hakim e

Dêra Zorê biçûk e
Par qîz bû îsal bûk e
Dêra Zorê paytext e
Ka Kevoka l'ser text e
Fincana qehwê li dest e.

PÊJINÊN DINYAYÊ

ŞAHÎNETEKE ESKERÎ A MEZIN Û BI HEYBET

Top û balafir, tang û qumbereavêj, eskerên Hevalbenda têkilî vê şahînetê bûne.

RÊÇEZANÊN BRÎTANÎ DI NAV DAR Û DARISTANAN DE

Îşê her miletî ê mezintir gihaştina xorta ye. Xort hêvî, qiwet, pêşî û cavidaniya miletî ne. Xelkê ewripayê, û xelkên miletên dinyayê ên çav-vekirî heke hewce bû, xwarina xwe kêm dikin û zaroyên xwe dişînin dibistanan. Roja ko kurda jî bi tevayî, bi vê qeydê emel kirin, miletê me dê bibe miletekî xurt û candar.

Rêçezanî ji bona gehiştina xorta awayekî hêja û dibistaneke qîmetdar e.

KEVIRTIRAŞEKE HÊJA, MAMOTEYEKÎ XWEDÎ SEBIR Û ZÊREK

Eleman herî du salan Londre bi xurtî da bûn ber bomban û pê gelek avahiyên çedîm û çeleng hilweşiya bûn. Hosteyên îngilîz ji kevirên wan avahiyan, heykel û hûr û mûrên hêja çêdikin.

Ev hûr û mûr, ji bona çêliyen milet ders û îbret in.

IMP. LE MIROIR D'ORIENT BEYROUTH

Sal 1 — Hejmar 11

Duşemb 12 Tîrmeh 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 Jîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

XURTBÛN

Ji bona xurtbûna peya an miletekî çar tiştî divêtin: Mêranî, Bext, Zanîn û Dewlemendî.

Mêranî, Bext, Zanîn

Mêranî dana Xwedê ye. Peya û miletin hene, Xuda mêranî daye wan û mirov û nijadin hene ko nava wan tu ne. Her çend jî rast e ko gelek carî, peyayên tirsonek bi eqil û zanînê dibin mêr.

Gelek caran bext ji mêraniyê ye; lê dîsa bi zanînê peyayên kêmbext, çavê xwe vedikin, pîsîtiya bêbextiyê nas dikin, xwe diedilînin, diçeyînin û jê diqerin û xwe didin qenciyê. Ji xwe heçî mêrxas in, her tim xwediyê bextê xwe ne, bêbeytiyê na kin û heke yekî bêbextiyê li wan kir, dîsa xwediyê bextê xwe ne.

Mirov dikare bibêje ko zanîn, ilim û hiner, sinhet û destxet binyad û asasa her tiştî ye; stûna dinya û axiretê ye. Mirovê naşî, peyayê nezan, ne bikêrî dinyayê û ne jî a axireta xwe tê. Destpêka zanînê jî xwendin û nivîsandin e.

Tiştên ko em tim û daim, di dora xwe de dibînin an dibihîsin û li wan ecêbmayî dimînin, mîna avahiyên spehî, cilen çeleng, kûçe û kolanên paqij û rastkirî; otomobîl, telefon, telegraf, radyo, tifing, şeşderb, top, mitralyoz, tang, balafir, noqav, waporên barkêş û yên şerî, trên hemî bi zanîn û xebatê çêbûne. Mirovên bêja ko ew sinhet çêkirine mîna zaroyên me zaro bûn, nezan bûn, hayê wan ji zanînê tu ne bû, bîr ne dibirin. Lê bavê wan, miletê wan ew xistin medrese û dibistanan, lê hînî xwendin û nivîsandinê bûn û bi xwendin û xebatê: zanîna wan her kûrtir û xurtir bû û tiştên ko me li jor hejmartine û em bi xwe li wan dimînin ecêbmayî, çêkirine; wan tiştan kar û şixlê eqil û dest, u ilm û hinera wan in.

Dewlemendî

Dewlemendî, ji zanînê ye û bê pere û dirhav tu tişt na re serî. Destê vala deng jê na ye. Lê di destê nezan, bêbext û nemerdan de pere bikêrî tu tiştî na ye. Bi tejîkirina zik û bi berhevkirina zêr û zîv, qedrê tu kesî mezin ne bûye û nabe. Lê di destê zana û camêran de pere kaniya qencî û rûspîtiyê ye; û pê peya û milet digehin miradê xwe.

Xwendin û Nivîsandin

Xort bin, pîr bin, heçî nezan in divê, dest bi xwendin û nivîsandina zimanê xwe bikin; û ne bêjin qiweta min na gihe vî îşî; ez heq ji vî îşî dernayênim. Tiştê ko zoreyên heft, heşt salî dikarin xort û mirovên sere jî dikarin. Ge-

BER BI ENIYA DIWEMIN VE

Leşkerên Hevalbenda Pê Li Erdê Talyana Kirine

Vegirtina erdê Ewripayê destpê kiriye. Di eniya diwemîn de leşkerên hevalbend şerî qiwetên Mihwerê dikin. Eskerên emerîkanî û kenadî derketine erdê Sicilyayê, xeta parastina Mihwerê a yekemîn. Di nav bira leşkerên hevalbend û yên talyan û elemanî de şerîne xurt çêdibin.

Di Nav Çar Rojan De

Hezar û Heştsed û Sih û Sê Tang û Heştsed û Şêst Balafir

MOSKÛ—A.F.I. Ev çar roj in êrîşên elemana dom dikin. Di nav wan her çar rojan de 1833 tang û 860 balafirên elemanî hatine xira kirin. 30.000 kuştiyên dijmin li erdê mane. Xesarên elemana: Roja Duşembê: 586 tang û 203 balafir; Sêşembê: 423 tang û 267 balafir; Çarşembê: 520 tang û 229 balafir û Pêncşembê: 304 tang û 161 balafir in. Eleman eniya Orel—Kursk—Bielgorodê de bi 500.000 şerevanî şerî me dikin. Qesda wan ev e ko dixwazin dora qerargeha Kurskê bigirin û qiwetên me yên vê qerargehê 00.000 esker ji qiwetên mayîn veqetînin.

GOTINÊN STALÎN

Miletê me gotinên Mareşal Stalîn yên ko di bangîna yekê gulanê de hatine çapkirin ji bîra ne kiriye. Stalîn digot: Dijmina derbên eskerên me ên birûskîn nas û tam kirine. Wextekî nîzing de, Ordiya Sor û Ordiyên Hevalbendên me, stoyê dijmina bişkînînin.

MOSKÛ— A.F.I. Rojnameyên rûsî dinivîsînin: Dewra etlahiyê qediyaye. Di eniya me de şerîne zor û xwîndar çêdibin. Miletên Sovyetistanê her wekî dizanin dehwa wan heq û rast e, û Ordiya Sor xurt e, bi dilekî rahet li bûyera dinêrin.

DANEZANA SOVYETÎ

Erîşên Elemanî Bi Xurtî Dom Dikin

MOSKÛ— Serfermandariya sovyetî dide zanîn: Li 11-ê tîrmehê leşkerên me, di eniyên Orel—Kursk û Bielgorodê de, şerî qiwetine dij min ên mezin ji tang û peyadan bihevketî kirine, yên ko êrîşa dikirin. Mîna duhî refên elemanî ên xurt tevkariya qiwtên xwe kirine. Di qada Orel—Kurskê de, hemî êrîşên elemanî hatine paş ve birin; û leşkerên me bi êrîşeke hêja dijmin, ji gelek cihên ko şerê roja yekemîn de wan zeft kiribûn, derêxistine. Di eniya Bielgorodê de, gelîl-tangekî dijmin li hin deran xetên me neqeb kirine. Di nav rojekê de 304 tang û 275 girgirok û kemyonên elemanî hatine xira kirin an şkênandin, û çekê sovyetî ê hewayî û topên balafirşikên 161 balafir avêtine erdê. Ev xesarên ha di eniya Orel—Kursk—Bielgorodê de gihaye elemanan. Di vê eniyê de, li sariya sibehê dijmina ji nû ve dest bi êrîşan kirine. Di qadeke din de elemana bi sê fîrqeyên zirhkirî rabûne êrîşê; leşkerên me 13 êrîşên dijmina bi şunda zivirandine; 5.000 serbend û şerevaniyên wan hatine kuştin û li erdê mane..

MELBURN—R: Di Nû-Ceorciyê de rewişa eskerî gelek çak e, topçî û refên emerîkanî tim û daim li qerargeha Japonî ya Mundayê dixin.

OTAWA—R: Bi awakî resmî didin zanîn ko General Jîro wê here xatirxwaziya Kenadayê.

WEŞINGTON— A.F.I. General Jîro û Serekcimhûr Rûzwelt pev re taştê xwarine, Emîral Lehî jî li wê bû.

randina îş û karên me, heke ji destê me na ye; îş û karên me na çin serî, dawiya me destê xelkê de perîşan bûn e. Di Bêrûtê de dibistaneke kurdî heye; panzde mirov ketine vê medresê; di nav wan de xortên bîst salî û peyayên çel û çel û penc salî hebûn. Ev di nav sê mehan de hînî xwendin û nivîsandinê bûn û îro Hawar û Ronahiyê dixwînin. Xebat şêr e, destavêtê dibe rovî.

Ibreteke Mezin

Beriya ko cenabê Mihemed- rehmet û silava Xwedê lê be — wefat bû, banî jina xwe kir û jê re got: di mala me de, çend zêr hene; wan zêra, ji feqîr û belengaza re belav bike: ko zêr di mala min de hebe, ni karim herim cem Xudayê xwe.

NOQAV

Çawan Noqî Avê dibin

Noqav çawan noqî avê dibin? Di teniştên noqavê de, mexzeneyine mezin hene, gava noqavê divê noqî avê bibe, deriyên wan mexzena bi mekînan hêdî, hêdî têne vekirin, av dikeve wan mexzenan û bi vê giraniyê noqav noqî avê dibe û kûrahînima pêş fermandarê noqavê dike, noqav çend mêtir di kurahiyê de ye. Ko naqav noqî avê bû, ji bona ko fermandarê noqavê bikare dora xwe bibîne, li ser boriyeke dirêj, mîna stûnek dûrebînek heye, jê re pêriskop dibêjin, ew tête derêxistin rûyê avê. Noqava ko deh mêtir kûrahiya behrê de ye, dikare bi vê periskopê dora xwe bibîne. Heke ji deh mêtiran bêtir noqî avê bû, êdî periskop bi kêr naye. Di vî halî de deng û pêjinên pêlên behrê rêberê fermandarê noqavê ye û ji bona zeftkirina wan deng û hejanan, weke yên perwaneyên waporan deng û hejanima hene; mîna saetine mezin. Gava fermandar li wan saeta dinêre dizane heke li rûyê behrê wapor hene an ne û heke hene çend mîl dûr e û ber bi kû ve ... e.

Gava noqav dike der... yê avê, hewayê komkirî tête ... dan mexzenan, ev hewa avê ji mex...

CIHANEK

KITÊBA Mr. WENDEL WILKÎ

«Bi milyonan insan li welatên Rohelatê dûr û nizing û der erdên din minêkarî azahî û serbestiyê ne û ew miletên he naxwazin dewletên biyanî têkilî işê welatê wan bibin.»

Mr. Wendel Wilkî, yê ko nimînendeyê Serekcimhûrê Emerîkayê Mister Rûzwelt ê xas e, û par li dinyayê geriyaye û çûyê erdên Îran, Iraq, Sûriye û Libnanê û hatiye Bêrûtê jî, bi navê «Dinyayek» KITÊBEKE hêja nivîsandiye: Xelkê Emerîkayê ji vê kitêbê gelek hez kirine û her hefte ji Mr. Wendel Wilkî re, li ser kitêba wî, pênc sed kaxez û reşbelek têne rêkirin.

Mr. Wendel Wilkî, qala wan mektûb û kaxeza kiriye û gotiye: Mana wan kaxezên ko ji min re têne rêkirin ev e; xelkê emerîkayê diywazin ko wezîyeta emerîkayê di pêşiya miletên cihanê de çi ye, bi awakî vekirî, rast, pak û paqij û bê şik û şibhe bête gotin. Xelkên Emerîkayê dixwazin: wezîyeta Emerîkayê wilo bibe ko Emerîka hisabê milyonên xelkên Rohelatê Dûr û Nîzing û miletên Cihanê ên din bike yên ko hero, bi awakî hêj xurtir û germtir, minêkarî azahî û serbestiya welatê xwe ne û na xwazin ko dewletên biyanî têkilî îş û karên wan bibin.

Xelkê Emerîkayê dildikin Emerîka û Ûris destê hev û du bigirin û pev re bixebit in. Miletê Emerîkayê ji aliyê din dixwaze bi xweha xwe î demokrat î mezin Brîtanya, ya ko ji miletên aza û serbest bihevketî ye tevkariyê bike, da ko ew pevre mifteya cihaneke aza û serbest, cihana miletên aza û serbest peyda bikin.

zenan diqewirîne, noqav pê sivik dibe û hêdî hêdî bi ser rûyê behrê dikeve. Ji bona nokaveke nûjen noqî avê bûn û jê derketin îşê çend deqîqan e. Li rûyê behrê noqav bi motorên banzîn û mazûtê û di bin behrê re bi motorên elektrîkî dimeş e. Di noqaveke de li gora mezinahiya wê 20, 30, 40 peya bi cih dibin. Noqav bi top û torpîlan bi çek kirî ne. Çekê noqavê ê xurt torpîl e, û noqav dikare torpîla xwe bel ko derkeve rûyê avê ... erde waporên dijmina. Torpîla ko x... eş cihê xwe girtiye ji bona waporeke mezin jî, derba mirinê ye,

DEMA HINA

CEJNA SERBESTIYÊ

14-ê TÎRMEHÊ CEJNA FRENSIZA YE

14 Tirmehê ne bitenê ji bona frensiza, lê ji bona hemî miletên ko ji azahî û serbestiyê hez dikin rojeke hêja û cejneke mezin e. Berî 154 salan li 14-ê tîrmehê xelkê Parîsê deriyên zêndana Bastîlê şkênandin, û bêsûçên ko têde bûn jê xelas kirin û ev ro bû destpêka azahî û serbestiya miletê Frensê û asasên ko piştî vê serfirizayê hatine danîn, bi navê «Beyana heq û kevneyên insana» de cihanê de nav û deng dane. Beyanê digot; karên siyasî û civakî de, heqê hemî insana mîna hev e. Divê tu kes têkilî dîn û baweriyên mirovên din ne be. Divê mirov bi serbestî bikare baxêve û binivîse û fikra xwe bê tirs bibêje. Ev asasên hêja, bi destê miletê frensiz ê mezin hatine danîn û vê ronahiyê erdê Ewripayê ronak kir. Roja 14 ê tîrmehê ji bona hemî miletên dinyayê rojeke mezin e, yên ko gihane azahî û serbestiyê û miletên ko ji bona azahî û serbestiya xwe, dixebitin. Îro jî frensiz şanî dinyayê kirine ko ew jî, mîna bav û kalikên xwe, ji azahî û serbestiyê hez dikin, û herçend jî welatê wan ketiye destê dijmina, frensizên mayîn dev ji şerê dijmina bernedane û ji bona mezinahî, azahî û serbestiya Frensê her fidakariyê dikin û xwe didin kuştin. Welatê ko kurên wî jê hevqas hez dikin, her serbilind dimîne. Frensa bê şik wê bigehe mezinahî û serbestiya xwe. Şahirê frensiz ê mezin Viktor Hugo gotiye: Kuştina miletekî bê imkan e, ev tişt ji destê tu kesî nayê. Miletek mîna stêrekê ye. carna ewir dora wê digirin, lê rojek tê û ev stêr ji nû ve dibiriqe.

ILYA EHRENBURG

QALA CENGÊN ENIYA ROHELÊT DIKE

MOSKÛ — Nivîsevanê rûsî ê bi nav û deng Ilya Ehrenburg di rojnama Krasnaya Zvezda de dinivîse: Ev wextek e Hitler ji bona êrîşeke mezin, tang û bombeavêj kom dikirin; Gelo çire îro radibe û dibêje, ne min lê Ûrisa êrîş kirine. Cihanê dîtiye ko elemana dest bi êrîşan kirine. Ma çire Hitler wan derewa dike? Ji ber ko Hitler ditirse û tirsa wî ne bitenê ji topên Ûrisa ye, lêbelê ji miletê xwe ji elemana ditirse. Hitler hisabê xwe kiriye; û heke dît ko êrîşên wî di eniya rûsî de ne çûne serî wê vegere û bêje: min ne dixwest êrîşî Ûrisa bikim, xwîna elemana ji nû ve birejînim, lêbelê Ûrisa dirêjî me kirine, û min jî, tiştê ko ji destê min dihat kiriye. Heke eleman hatine şkênandin, sebeb ne ev e ko eleman mîna berî şerê xwe bi xeyret na kin, lêbelê niho Ordiya Sor hêj çêtir şer dike. Hitler dixwaze dilê xelkê cihanê qanî bike ko tangên wî ji eniya Bielgorodê hatine Belgradê û balafirên di wî, terka Orelê dane û ketine qerargehên peravên Behra Spî. Lê em çibikin, ji bêsiûdiya Hitler Hevalbendên me, rastî çawa ye nas dikin. Tangên elemanî ji Belgradê rabûne û berê xwe dane Bielgorodê û refên elemanî ji balafirgehên Behra Spî bi hewa ketine û daketine eniya Orelê; Hevalbend dîsa dizanin ko di Orelê de ji Balqana bêtir balafir hene. Em xwe diparêzin, lê di wan şerên parastinê de, derbine dijwar didin elemana û em dibêjin, emê wan bişkînînin û em pê qail in.

NÛ-YORK—A.F.I. Nihû her 5 deqîqan de, ji karxaneyên emerîkanî balafirek derdikeve, ji destpêka serî û heta îro febrîkeyên emerîkanî 115.000 balafir, 60.000 tang, 1.000.000 kamyon, 1.500.000 mitralyoz, 600.000 tifing û otomatikên sivik, 175.000 topên gir teslîmî ordiyên kenadî û emerîkanî kirine

DEQîQA DAWîN

MOSKÛ—R: 500.000 esker di gelî, kortal, çiya û navdeştên axa Bielgorodê de şerî hev û du dikin. Ev hefta êrîşa elemanî a diwemîn e, û elemana nikarî bûn tiştekî hêja pêk bînin. Hefta pêşîn de 2.670 tang û 1100 balafirên elemanî hatine xira kirin. Rojnama rûsî «Izvestiya» dinivîse: Edî tu şik ne maye ko eleman şikiyane.

CEZAYIR—R; Leşkerên hevalbenda, yekineyên, brîtanî, emerîkanî û kenadî bender û bajarên Sicilyayê ên jêrîn vegirtine: Sîrakuz, Avola, Paşîno, Gela, Likata, Ispika, Kostolînî, Noto, Skoglîtî, Ragûza û Augusta û wan 6.000 hêsîr girtine. Şerine xurt dom dikin. Gaziya hevalbenda bê etlahî tê û derdikeve Sicilyayê.

LONDRE— Emîralya brîtanî dide zanîn: topên balafirşiken yên waporên me ên bar û eskerkêş û balafirên me ên behrî di nav sê sal û sê mehên şerî de 1004 balafirên Mihwerê anîne xwar, jê pê ve 321 balafirên dijmin yên ko derbine giran xwarine, heye ko ke tine û xira bûne; qiwetên me, ji aliyê din xesar gihandine 593 mekîneyên neyaran.

Strana Kurdî

DERDO

Derdo, derdo...
Mi dî stêra sibehê li me zer da;
Mi dî li me şîn kir
Gihayê çolê, nebatê hemû erda.
Mi dî şevê çûyê bavê min sêwlekê
Di bazara min û te xeber da

Derdo, derdo...
Ev sibe ye, ez qîmiş na kim
Begê zirav ji xewa şêrîn rakim
Ezê misîn hilînim, avê li desta kim
Ezê bi guhê lihêfê bigirim
Bi ser mîrê zirav dakim;
Du qam ferza nimêja sibehê
Li begê min çûne
Ezê rabim ji dêl mîrê
xwe ve bi qeza kim.

Derdo, Derdo..
Derdo heyran mi dî li me derketî
Stêra zer e
Mi dî pêwir û mêzênê li ezmanê hefta
Xudan ber e
Kuro mi j' te re ne go
Zimanê te qelem e, singa min defter e
Serê sibehê, mînakî melayê
diwanzde elim,
Tu dixwînî li ezber e.
Sing û berê min yetama Xwedê
Mînayî payetextê mîrê Kurdistanê
Salê diwanzde meh
Şer û qewxeyê diwanzde
dewletên ecnebî, daim li ser e.

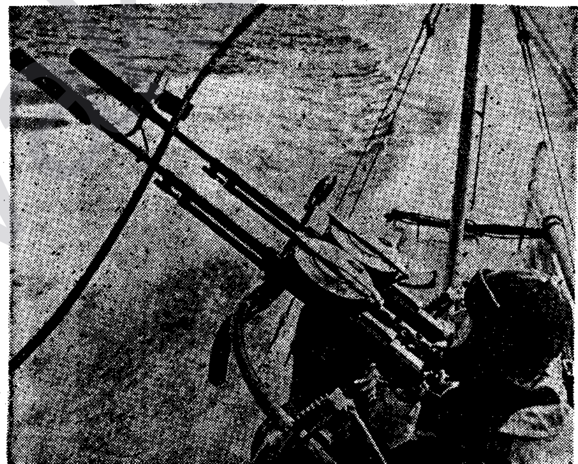
MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

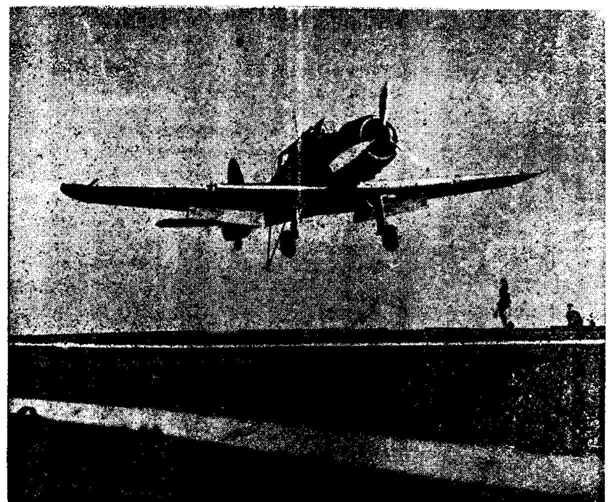
WÊNEYÊN ENIYA ROHELÊT

SERBENDÊN RÛSÎ ÊN EGÎD Û MÊRXAS

ŞEREVANIYEKÎ RÛSÎ MITRALYOZA XWE DIŞUXULÎNE.

XURTIYA PÛK Û BADEVA, ZINAR Û ÇIYAYÊN ASÊ, AV Û ROBARA NE XEMA WÊ NE.

IMP. LE MIROIR D'ORIENT · BEYROUTH

1ère ANNÉE LUNDI 12 JUILLET 1943 NUMERO 11

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Bien avant que les feuilles d'automne aient commencé à songer à tomber, la menace à laquelle la propagande axiste affectait de ne pas attacher d'importance vient de prendre corps.

Comme un coup de tonnerre la nouvelle des premiers débarquements en Sicile, la nouvelle de l'ouverture du «DEUXIÈME FRONT» nous parvenait Samedi matin—Nos ennemis ont maintenant à faire face à deux menaces capitales: à l'Est, sur le front Russe et au sud, actuellement, sur le front de la Méditerranée, front qui pourrait dans un très proche avenir, se transformer en front Balkanique.

L'offensive aérienne extraordinairement concentrée de ces dernières semaines et spécialement des six jours qui precédèrent les débarquements laissait prévoir l'imminence d'une opération dans le secteur italien. — Et l'offensive allemande contre le saillant de Kursk avait encore renforcé l'impression très nette que le moment était venu pour les alliés de créer en Europe un abcès de fixation capable de gêner les Allemands dans leur offensive. Il serait vain de parler des buts que ceux-ci proposent d'atteindre à l'Est. Cependant deux hypothèses sont plausibles; ou bien leurs attaques sur le front relativement restreint de Bielgorod à Orel sont le prélude d'une attaque générale et dans ce cas, ils ne pourront plus compter sur toute leur aviation, ni disposer indéfiniment de troupes d'assaut, ou bien ces attaques d'une extraordinaire violence sont destinées à réduire le saillant de Kursk dont ils pouvaient craindre que les Russes ne fissent une base de départ pour une offensive d'été. Selon les dernières informations, malgré les pertes fantastiques en tanks, avions et hommes que les Allemands subissent, ceux-ci n'ont obtenu aucun résultat substantiel. Et le potentiel en hommes et matériel de nos alliés Russes est si considérable que la menace dont nous parlions dans la deuxième hypothèse restera réelle et se sera même aggravée du fait de l'énorme saignée que l'Armée Rouge pratique dans les rangs ennemis et de la nécessité où les Allemands se trouvent maintenant de se défendre en Italie.

Les nouvelles qui nous sont parvenues du front de Sicile, ne peuvent pas être encore très précises. Mais le Haut—Commandement annonce que les opérations se déroulent de façon très favorable. La côte Sud Est, d'un point situé au sud de Syracuse jusqu'à Gella et entièrement contrôlée par les Alliés. Un nouveau débarquement, a eu lieu Dimanche près de Marsala et déjà trois aérodromes importants sont occupés. Le ravitaillement se fait normalement grâce à l'activité incessante de l'aviation et de la marine.

L'enjeu de cette première bataille de l'Europe est si considérable, qu'il est probable que la résistance des Italo — Allemands sera opiniâtre, mais aussi qu'il est certain que les Alliés ont tout prévu et tout mis en oeuvre pour que cette première prise de contact avec le continent soit un écrasant succès.

D.

Les DEPECHES de la NUIT

RESUME DES NOUVELLES

MEDITERRANEE:— Les forces alliées en SICILE contrôlent tont le littoral de la ponte sud.est de l'ile, depuis la ville de GELA au sud jusqu'aux environs de SYRACUSE sur la côte est] Des renforts continuent à affluer sans arrêt

RUSSIE:— Toutes les attaques allemandes ont été enrayées tant au nord qu'au sud de KURSK.

FRONT OCCIDENTAL:— Patrouilles offensives de la R.A.F. au-dessus de la Belgique et du nord de la France.

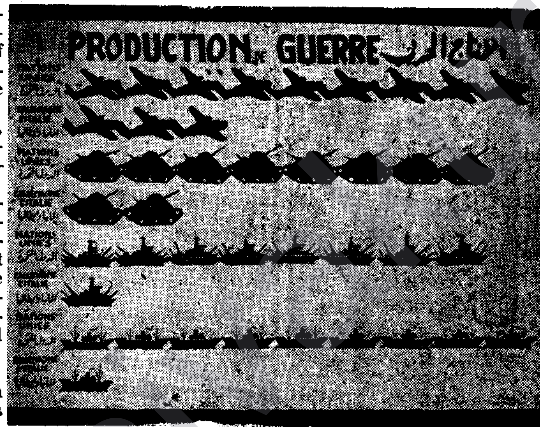
PACIFIQUE:— L'étreinte des troupes américaines se resserre sur la base japonaise de MUNDA. Des nnités de guerre ennemis sont attaquées par les bombardiers américains.

ALGER (R)— Les forces alliées ont pris contact acec deux divisions régulières de l'Axe bien supérieures aux troupes qui défendaient la côte. Malgré cela, la résistance n'est pas beaucoup plus forte.

ALGER (R)— On apprend du Q.G. Allié que des forces britanniques ont débarqué sur les plages du Catane.

LA PRODUCTION ALLIÉE

LES ÉTATS-UNIS PRODUISENT AUJOURD'HUI UN AVION TOUTES LES 4 MINUTES ET 40 SECONDES

M. Donald Nelson, Chef de la Production de Guerre Américaine, qui se trouve actuellement en visite officielle au Canada, a déclaré qu'avant la fin de cette année, le continent nord américain produira un avion toutes les 4 minutes, 24 heures par jour et sans interruption.

M. Nelson a ajouté: «En 1939; après plusieurs années d'intenses préparatifs pour la guerre, les puissances de l'Axe produisaient pour environ 12 milliards de dollards de munitions. A cette époque, la Russie produisait de son côté pour près de 7 milliards de dollars, tandis que la Grande-Bretagne, le Canada et les Etats-Unis réunis, ne produisaient que pour 2 millions de dollars d'armement par an, soit 1,6o o seulement de la production de guerre de l'Axe.

Déjà en 1942, les Nations Unies dépassaient le rendement de l'industrie ennemie dans une proportion de 2 à 1, et en 1943, la production des Alliés atteindra le triple de celle de l'Axe. En 1944 elle sera près de 4 fois supérieure à celle de l'ennemie. Telles sont les prespectives de l'avenir.»

Parlant de la production américaine et canadienne, M. Nelson a déclaré que plus de 175.000 pièces d'artillerie lourde ainsi qu'un million et demi de mitrailleuses. autant de camions, 60.000 tanks, 6 millions de fusils et de mitraillettes, 200 millions d'obus et près de 25 milliards de cartouches avaient été livrés aux armées de ces deux pays.

Voici d'autre part un tableau comparatif de la production des matières premières dans le camp allié et dans celui de l'Axe.

ACIER ; les Nations Unies en produisent trois fois plus que les puissances de l'Axe et les pays occupés par l'ennemi pris ensemble. La seule production d'acier des Etats-Unis est le double de celle de toute l'Europe et 10 fois celle du Japon.

PETROLE : les Nations Unies produisent les 80o/o de carburant du monde. Les pays de l'Axe seulement 7o/o.

CHARBON : Les mines des Nations Unies ont un rendement de 67o/o de la production mondiale, celle des pays de l'Axe de 31o/o.

BLÉ : les Nations Unies produisent 3,5 fois plus de céréales que les pays sous contrôle de l'Axe.

COTON : Nations Unies 82o/o de la production mondiale, Axe 7o/o

OUTILS : Nations Unies 62o/o de la production mondiale, pays de l'Axe 17o o.

ZINC : Nations Unis 68o/o de la production mondiale Axe 30o/o.

ALUMINIUM : Nations Unis 60o/o.

CUIVRE : les Nations Unies disposent des 90o/o de la production mondiale.

PLOMB : la production alliée est 4 fois celle des pays de l'Axe.

POEME KURDE

LA MORT DU SOLEIL

Des flammes encore, des flammes
Des cascades de sang,
Des roses fraîches
Qui brûlent dans un étang.
Ombre obscure, souci macabre.
Soupir des rochers,
Terreur humaine
Sur une pente accrochée.
Souffle des géants
Qui éteint les flambeaux,
Masse laide et sombre
Qui étouffe le beau.
Blessure terrible
Aux poitrines des cieux,
Qui fait pleurer l'homme
Et attriste les Dienx.
Le soleil est tué,
La lumière est morte,
On allume les lampes
Et on ferme les portes.

QUESTION

Pourquoi les larmes amères
Dans ce monde éphémère?
Rions plutôt
Entre une coupe et une rose,
L'hiver approche,
Le temps devient morose.
Cette fleur de la vie
A peine épanouie
Pâlit; et les corolles tombent
Sur les tombes.
Des ombres passent, des rires, des sourires
Le festin prend fin
Dans un faible soupir.
Et pour supporter
Cette flamme immense du coeur
Ma soeur
La poitrine est trop faible.
Dans le fond de notre être,
Peut-être,
Avons-nous le soleil
Sans en avoir le ciel.

DR. BEDIR KHAN

LA PRESSE KURDE

Nous signalons, à nos lecteurs s'intéressant au mouvement culturel KURDE, les journaux et périodiques kurdes suivants:

RIYA TAZÉ. organe des Kurdes de l'U.R.S.S paraissant à Erivan.

GALAWÉJ, . la plus grande revue littéraire kurde, parait chaque mois à Bagdad, avec 80 à 100 pages de texte

JÍYAN hebdomadaire politique et littéraire paraissant à Souleymanié.

HAWAR, revue littéraire bi-mensuelle paraissant à Damas. Textes kurdes et français.

RONAHI Revue mensuelle illustré, paraissant à Damas.

MOSCOU (R)— Le correspondant de «Reuter» mande: «On peut dire aujourd'hui avec assurance que les jours critiques de l'offensive d'été allemande ont été surmontés et les résultats ont été entièrement favorables à l'armmée soviétique. La bataille pour Kursk n'est pas encore terminée mais l'Armée Rouge dans ce secteur est entrain d'user les forces de Von Kluge. L'armée allemande, comprenant au début de la campagne 250.000 hommes, appuyée par plus dé 2.500 avions et 4.000 tanks. dont probablement un millier de tanks «Tiger» a subi un éhéc cuisant.»

ALGEp (A.F.I.)— Radio-Alger annonce que le général Montgomery conduit ses troupes vers Catane.

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan Grigorî Petrof — 8 — Wergerandok: Qedrî Can

— «Binêrin ! ji kenewêrê çawan benan dirêsin ? Berê; qaşilê kenewêr a zirav ditînin û ji wê benê zirav çêdikin û van çend benan li hev dirêsin... benê stûr derdixin û ji van benên stûr jî çendan bi hev girê didin û bi wan werîsên pir stûr, ên ku di gemiyan-de dixebitînin, çêdikin...

«Xebata me jî, mîna vî karî ye. Divê em jî, mineweren xweyên ji hev bela bûyî bicivînin û bi wan, ji miletê xwe yê du milyon re quwetekê çêbikin...

Senelman, di paydosa havînê de mamosteyên dora xwe li ciyekî dicivand, ji wan re qursek ji sê; çar heftan çêdikir. Ji sedî bêtir mamoste diketin van qursan. Lê di pêşiya pêşîn de, mêldarî hindik bû... pirê mamostan, di quncikên welêt de, zivistanê pêde, ji xebata xwe aciz dibûn, û ji xwe, ji karê xwe ne dilxweş bûn... bi kotekî yanî bê dilxwazî diketin qursan. Heta hinekan ji wan digotin: «e man, ev qurs jî, ji ku, bû bela serê me? Daxwendina mamostan, di hate bîra kê ?» gilî û gazinê wisan dikirin.

Senelman, ev tiştên ha giş dizanî bû, lê ne dixeyidî. Wî, mîna tuxtorekî, li insanan dinêrî û digot:

— «Hevalên şêrîn! ez zanim ku karê we çiqas giran e... û ez, di zanim ku ev karê we yî dişwar, xelkê me teqdîr nake... ez, fam dikim ku jiyina we ya madî jî xerab e... Lê em çi bikin? Hûn, ji bîr mekin ku em dixwazin miletê xwe hişyar bikin... û me, nuh dest bi vî karê mezin kirî ye...

Em, pêşdarê Orduya mearifê ne.

Em, bi nezaniya milet re şer dikin. Divê, barê giran li pişta me be. Di be ku cara pêşîn me teqdir ne kin... emê fedakariyê bikin... ji nav xwe qurbanan bidin... ev tiştekî lazim e... na be ku em, xwe jê bê dûr xin.... Ez we vedixwînim fedakariyê... Ez, ban wan kesan dikim ku dixwazin xwe feda bikin. Li kêmaniyê me nêrin, eşkere dibêjim: mîna di her meslekî de tê dîtin, di nav mamosteyan de jî gelek biyaniyê meslek hene. Evênha meslekên xwe kêm dibînin... ji ber ku xwe mîna paleyên rojê dizanin...

PÊJINÊN DINYAYÊ

QEFLE WAPOREK GIHAYE BENDERÊ

Serekcimhûr Mr. Rûzwelt gotî bû, çêkirina çek û posatên şerî karekî mezin e, lê gihandina wan benderên Ewripa, Sovyetistan û Efrîqayê karekî hêj mezintir e, ji ber ko di Etlantîkê de û li behrên dinyayê ên din noqavên Mihwerê û xesma yên Germanistanê di kemînê de ne. Lê îro rewişa dinyayê guheriye; Hevalbenda isul û tedbîrine nû peyda kirine yên ko pişta noqavan şikestine, û qeflewaporên hevelbend ên mezin, çek, cebilxane zad û zexîre dagirtî di behrên dinyayê de geşt û guzar dikin û barên xwe ên hêja digihînin benderên erdên hevalbend.

Balafir û balafir

Li gora hisabên ko hatine çêkirin febrîkeyên hevalbend niho ji yên Mihwerê sê car bêtir balafira çêdikin. Di nav meha gulanê de, karxaneyên emerîkanî 74,000 mekîne teslîmî hikûmetê kirine.

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

DÛRIK

Kaniya Hêlê li mêrgê ye
Ez xulam sê biskê şê ye
Berda li alîkî bê ye
T' ez kuştim, t'ez helandim
T' ez kirim duhnê çirê ye

Bejin şiva deblê ye
Rûsor ji pelê gulê ye
Şê bisk ji têlê perdê ye
Her lê lê, her lê lê.

Sing û berê te gewr in
Wek berfa li zozana
Wek penêrê qerece daxê
Serê memka mildayê
Wek sêvê Meletyê yê
Pirtiqalê Şamê yê.

Serê çelê zivistanê
Destê van teresê beqala
Davêjin ber terezînê yê
Her le lê, her lê lê.

Kaniya Hêlê li Merzeqa
W' ez xulam enî bi deqa
Ezê gewrê birevînim
Emê xwe bavên
Her sê sinceqa
Her lê lê, her lê lê.

XEBER

Nûçeyên Dinyayê

CEZAYIR—R: Qerargeha Hevalbenda a mezin li Efrîqa Bakurî dide zanîn: Roja şembê, her çend jî hewa nexweş bû, di sariya sibehê de, saet 4, piştî ko stola me topên asêgehên peravan lal kirine û ji qiwet xistine; leşkerên me li saet şeşan derketine erdê Sicilyayê, û li saet heft û nîvan, dest bi pêşveçûnê kirine. Şer dom dike. Stolên brîtanî û emerîkanî ji nûve esker top û çek posat derêxistine Sicilyayê.

SICILYA

Sicilye giravoeke talyanî ye, 25.712 kilometre çargûşe ye. Rûniştimanên di wê 4.000.000 (çar milyon) in. Çiyayê wê ê agirî «Etna» 3,313 mêtir bilind e. Hewayê wê xweş û erdê wê bi hatin e. Bajarên wê ên mezin û xelkên tê de ev in: Palerm 390.000.Katane 228.000.Mesîne200000 Trapanî 71.000, Kaltaniseta 51.600 Sîrakûze 50.000, Ragûze 50 hezar Ehrîgento 30 hezar, Ena 23 hezar. Marsala 57 hezar, Elkano 51 hezar, Modîse 43 hezar.

Heftsed sal berî Îsa Pêxember, cara pêşîn, Fenîkî û dû wan re Yewnanî ketine axa Sicilyayê û dest bi avakirina bender û bajaran kirine. Erdê tatyana bi xwe yê ko Khergiravek e — 156.780 kilometre çargûşe ye, ûrehiya giravên talyanî 60 hezar kilometre çargûşe ye. Rûniştimanên Italyayê çel û du milyon in.

ROME — Radyoa Romayê gotiye; Dora me hatiye. Em di cihê xwe de giran in û dilqewî ne.

LONDRE— Bi awakî resmî didin zanîn: bombeavêjên emerîkanî ên giran û refên brîtanî ji bombeavêjên sivik bihevketî halafirgehên erdê Frense vegirtî dane ber bomban.

MOSKÛ—R: Di nav 36 saetên dawîn de, şerê tanga ê zor dom kiriye, li derên ko elemana xetên me neqeb kiribûn. Herçend jî rewişa eskerî zehmetir bûye, tu taluke nîne. Pêşmêrên elemanî cehda xwe dikin da ko bikarin ber bi Kursk û ber bi bakur-rohelatî ve pêş ve bikevin û riya Kursk û Voronejê bibirin.

LONDRE—R: Wezareta Brîtanî a hewayî elam dide: Refên brîtanî duhî di ser axa Frense û Holenda vegirtî re firiyane û karê xwe ê dîdevanî û nobetdariyê pêk anîne, Tifon û Mustengan dî vê navê de 2 balafirên dijmin avêtine erdê. Di peravên Manşê de gelek lokomotiv û waporeke torpîl berhevker hatine xira kirin.

TOPEKE ELEMANÎ

Dî eniya rohelêt de şerine zor û xwîndar destpê kirine. Eleman careke din beriya ko zivistan bê, siûda xwe diceribînin. Şerevaniyên rûsî, topeke elemanî ji tîpê mezin standine û lê siwar bûne.

Li mêraniya ko şerevaniyên rûsî — jin û mêr tev de — şanî dijminên xwe kirine, xelkê cihanê ecêbmayî maye.

Sal 1 — Hejmar 12-13

Duşemb 19 Tirmeh 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

OREL - KATANE - MUBO

STÊRA SERBESTIYA MILETAN DIBIRIQE

Li Rohelat û li Roavayî, li Behra Spî û Pesifîkê Hevalbend Serfiraz in

NÛ-YORK—R: Êdî leşkerên Ordiya brîtanî heşt, ji Katanê bi tenê 9 kilomêtir dûr in.

CEZAYIR—R; Yekîneyên Ordiya brîtanî, ji du aliyan ketine deşta Katanê, êrîşa wan bi serdestî pêşve diçe. Di nîzîkî Augustayê de qiwetên Mihwerê ên zirhkirî bi xurtî berberiya ingilîza kirine lê hatine şkênandin û paş ve zivirandin. Stola hevalbenda 3 gundên Katanê dane ber gullan, ev her sê gund hatine vegirtin. Leşkerên emerîkanî di hêla bakurî de li erdeke asê, di nav bira çiya û kortalan de pêş ve dikevin.

Radyoa-Cezayirê elam dide ko qiwetên hevalbenda, di tevayiya qad û eniyên şerî de, pêş ve diçin.

CEZAYIR— Qerargeha Hevalbenda a Mezin li Efrîqa Bakurî dide zanîn: Serfermandar General Eyzenhower, General Aleksander ki riye hakimê girava Sicilyayê ê eskerî

CEZAYIR—R: Nûçegihayê ejensa Royterî elam dide: Yekîneyên elemanî yên ko axa Katanê midafihe dikirin di pêşiya zora Ordiya Brîtanî 8 de, xwe bi şunda kişandine, û ketine çeper û penahên pêşiya vê şaristanê. Eskerên emerîkanî yên ko ber bi Agrigentoyê ve dimeşiyan niho jê bi tenê 4 mîl dûr in.

CEZAYIR—R: Yekîneyên Ordiya 8, bi arîkariya eskerên hevalbenda yên ko bi sihvana, ji balafira daketine erdê Sicilyayê, balafirgeheke din jî zeft kiriye.

LONDRE—R: Bi awakî resmî didin zanîn: Duhî bombeavêjên emerîkanî ên giran bi ser bajarê Amsterdam û Germanistana bakurî de girtine û hejagehên neyara bombardiman kirine. Refên emerîkanî 50 balafirên dijmin avêtine erdê.

MALTE—R: Nêçîrvanên qerargeha Maltayê di nav 7 rojên da wîn de—ji wexta ko êrîşa Sicilyayê destpê kiriye— 151 balafirên Mihwerê anîne xwar, 35 nêçîrvanên vê qerargehê venegeriyane warên xwe, lê 5 balafirvan di selametiyê de ne.

CEZAYIR— Radyoa-Cezayirê elam dide: Leşkerên Hevalbenda di Sicilyayê de 35.000 hêsîr girtine.

CENG & SIYASET

DEWRAN

BER BI AZAHIYA NIJADAN

Eniya Sovyetî

Rojnameyên payetextê brîtanî qala eniya rohelatî dikin û dibêjin: êdî tu şik nemaye ko qidreta elemana a eskerî serberjêr ve diçe, û delîlên vê kêmkirinê di şerên Orel—Kursk û Bielgorodê de, bi timamî hatine dîtin. Rojnameya Ingilîzî «Deylî Kronikl» dinivîse: Bê şik e ko Serdariya elemanî dixwest bi derbeke giran zora Ûrisa bibe û li gora hisabê Moskovayê elemana 100 firqe esker anî bûn Orel—Kurskê, nîzîkahî ve nîvê qiweta elemanî ji ya ko di pêşiya Ûrisa de ye. Êrîşên elemanî 10 roj dom kirine û li wê qadê şerine zor û xwîndar çêbûne; 3.000 tang û 1500 balafirên elemanî hatine xira kirin û elemana nikarî bûn tiştekî hêja pêk bînin. Niho êrîşa sovyetî destpê kiriye.

Vegirtina Sicilyayê

Serêkwezîrê Brîtanya Mezin Mr. Çorçil, berî sêsala digot: rojek wê bê, emê dirêjî erdê Ewripayê bikin, û pê miletên Ewripayê, ji hikm û zorkeriya elemana xelas bibin. Ev tişt ne diket serê mezinên Mihwerê û wan qeşmeriya xwe pê dikirin. Lê îro çend roj in leşkerên Hevalbenda, qiwetên brîtanî, emerîkanî û frensizî pê li erdê Sicilyayê kirine û pey hev bender û şaristanên vê giravê zeft dikin.

Hitler qala bedena kelata Ewripayê dikir, di Sicilyayê de ev beden hatiye neqeb kirin û pê hîm û bingehên bedenên Ewripayê ên mayîn dilerizin.

Di Derya Pasifîkê De

Sefîrê japona û Nimînendeyê dewleta japonî ê xas, li Waşingtonê di Qesra Wezareta Dervekariyê de rûniştî bûn û bi wêzîrê emerîkanî ê dervekariyê, li ser dostaniya her du dewletan diaxaftin ko, derî vebû û telegrafek anîne û dane Wezîrê emerîkanî ê dervekariyê. Telegrafê digot: Refên japonî dirêjî qiwetên emerîkanî kirine. Wezîrê emerîkanî lê ecêbmayî ma, lê belê, herwekî kubariya wî ji erna wî mezintir bû, bi giranî telegraf şanî diplomatên japonî da û got: tiştekî holê di dinyayê de ne hatiye dîtin. Japona çend roj şahinet kirine.

Lê niho, rojên reş û giran bi ser wan de tên.

Dawiya Vî Şerî

Şerê 1914—1918 an, bi Serfiraziya hevalbenda qediya bû, ûpê zehf miletên dinyayê gihane azahî û serbestiyê, û piştî wî şerî nemaze miletên Rohelatê Nîzing û Navîn pêş ve ketine. Miletên dinyayê ên hêsîr û heq-şkênandî, jî wextê ko vî şerî destpê kiriye, dilê wan de hêvî û niyaz li Hevalbenda dinêrin û li gora taqetê arîkariya wan dikin. Hevalbenda jî wa'd daye ko miletên dinyayê hemî wê bigehin azahî û serbestiyê. Ji xwe şertê selametiya dinyayê ê mezintir û qaimtir ev e.

DER SOVYETISTANÊ

Ordiya Sor Ber Bi Orelê Ve Dimeşe

LONDRE—R: Di nav deh rojên êrîşa elemanî ên pêşîn de qiwetên rûsî 1.500 balafir û 3.000 tangên elemanî xira kirine.

MOSKÛ—: Pêşmêrên rûsî gihane taxeyên şaristana Orelê ên dora bajêr, û yekîneyine rûsî ên din rêhesina Orel—Brianskê biriye.

MOSKÛ— Her çend jî Serdariya elemanî qiwetine mezin aniye qada şerê Orelê û ew xistine şer; li wê pêşveçûna lekên şerevaniyên rûsî hinik girantir bûye, lê ne sekiniye.

MOSKÛ—A.F.I. Serfermandariya sovyetî dide zanînn: Di hêla Orelê de, leşkerên me zora dijmina birine û pêşve çûne. Di eniya Bielgorodê de tevdana kewte û sedmêran. Duhî di eniya Orel—Kurskê de qiwetên me 168 tang û 106 balafirên elemanî xira kirine. Yekîneke rûsî bi serê xwe 3.000 eskerên elemanî qelandine û 28 tang, 48 top, 30 qumbereavêjên çepera ji hev de xistine û jê pê ve hêsîr girtine. Di bakur-rohelatê Novorosiskê de, topçiyên me çeper û penahên elemana bombardiman kirine, û peyadeyên me bilindahiyeke hêja vegirtiye.

MUBO HATIYE VEGIRTIN

Zefera Eskerên Emerîkanî û Ewistralî

LONDRE—A.F.I. Leşkerên ewistralî û emerîkanî di axa Nû-Gineyê de zora Japona birine û bajarê Mûboyê vegirtine, Mûbo dikeve nîro-roavayê Salamauayê û jê 25 kilomêtir dûr e. Di Salamauayê de, qerargeheke Japonî î mezin heye. Ji aliyê din leşkerên emerîkanî gihane nîzîkî Mundayê; di ser vê erdê re şerekî hewayî î mezin çêbûye, refên emerîkanî 30 nêçîrvan û 15 bombeavêjên emerîkanî xistine erdê.

NÛ-YORK — ji destpêka şerî û heta îro, japona 1.200.000 ton mezin wapor çêkirine; qiwetên emerîkanî heta niha 116 cengkeştî û 300 gemiyên japonî ên bar, banzîn û eskerkeş bin av kirine, hemî bihevre 2.200.000 ton mezin. Destgehên emerîkanî di nav çar heftan de, jiwaporên ko japona salekê de çêdikin bêtir gemiya têxin behrê.

CEZAYIR—R: Ji Qerargeha Hevalbenda a mezin hatiye seh kirin ko Ordiya Mihwerê a Sicilyayê ji 324.000 esker bihevketiye; 264.000 talyan û 60.000 eleman.

BOMBARDIMANEKE XURT

PÊNC SED BALAFIRAN ÊRÎŞÎ NAPOLÊ KIRIYE

CEZAYIR— 500 balafirên Hevalbenda bender û şaristana talyanî a mezin Napolî bombardiman kiriye.

CEZAYIR— Qerargeha Hevalbenda a mezin li Efrîqa Bakurî elam dide: di nîroyê Katanê de leşkerên Mihwerê bi xurtî berberiya me kirine. Leşkerên emerîkanî piştî vegirtina Agrigentoyê ji nû ve pêş ve çûne. Heta niha 3.000 hêsîr hatine girtin; têde 3 general jî hene. Refên Hevalbenda ên mezin bendera Napoliyê bombardiman kirine; bombe xurt û rast li destgeh wapor, depocebilxane, hêjagehên rêhesinan û li fabrîqeyên torpîlan ketine.

KARLO SKORZA

Di Radyoyê De Gotiye

ROME—Karlo Skorza, nivîsekarê fasista ê amdagirtî duhî di radyoa talyanî de peyiviye û gotiye: Italya di şerî de zorê dide xwe ji ber ko dixwaze xwe xelas bike. Em bi awakî vekirî dibêjin, taluka ko welatê me tê de ye gelek mezin e. Di tarîx û dîroka me a dirêj de, deminê hinde dijwar nîne. Du kuşwerên mezin, kişwerên dinyayê ên xurt û dewletmendtir bi qesda xira kirina Italyayê êrîşa me dikin.

Italya bi vênevê, heta dema mirinê divê şer bike da ko bi kare jivê talukê bifilite.

CEZAYIR—A.F.I. Leşkerên emerîkanî bi kûrahî 50 kilomêtir ketine erdê Sicilyayê.

CEZAYIR— Du generalên talyanî hatine hêsir girtin.

MELBURN— Qerargeha Hevalbenda a mezin li Pesifîka nîro-roavayî elam dide: refên hevalbenda di behra Pesifîkê de ji nû ve 7 waporên Japonî bin av kirine û li qerargeha japona ya Salamauayê xistine.

CEZAYIR—R: Qerargeha Hevalbenda a Mezin li Efrîqa Bakurî serê sibehê elam da ko leşkerên emerîkanî bi êrîşeke xurt bajarê Agrigentoyê zeft kiriye.

LONDRE—A.F.I. Elemana di peravên Belçîkayê de zehf otel û avahiyine mezin ber hewa kirine û di cihê wan de, asêgeha çêdikin.

ROME— Danezaneke talyanî elam dide ko bi bombeyên hevalbenda di bajarê talyanî Livurnê de 252 peya hatine kuştin û 503 heb jî brîndar bûne.

LONDRE—R: Emîraliya Brîtanî dide zanîn: qiwetên brîtanî ên behrî î sivik di behra peravên Holendayê de dirêjî qeflewaporeke elemanî kiriye û jê gemiyek xerîqandiye û xesar gihandiye hin ên din. Tu xesar ne gihaye yekîneyên brîtanî.

DEMA HINA

CEZAYIR— Qeraregeha Hevalbenda a mezin li Efrîqa Bakurî elam dide: Leşkerên emerîkanî di eniya Sicilyayê de, li qada nawîn û a roavayî, êrîşa xwe pêş ve birine. Der hela roavayî berberiya dijmina sist e û eskerên wan bi sedan ve xwe davêjin bextê me. Eskerên Kenadî li Sicilyayê zora leşkerên dijmina birine û pêş ve dikevin. Qiwetên Mihwerê bi qesda xelaskirina Ketanayê, bi awakî ecêb zorê didine xwe; xesarên ko heta niha gihane wan gelek dijwar in; Ordiya brîtanî, di wê qadê de qiwetên xwe kom dike. Duhî 500 bombeavêjên me, êrîşî Romayê kirine û hêjagehên payetextê talyana ên eskerî, dane ber bomban. Stasyon, kar û bar û gehînekên rêhesinan yên San Lorenzo û Litorioyê bi timamî hatine xira kirin; jê pê ve bombeyên me xesar gihandine polaxanekî mezin û febrîqeyên kîmyayê.

ROME— Danezana talyanî elam dide: bi bombardimanên Hevalbenda di Romayê de 166 peya hatine kuştin û 1659 heb jî brîndar bûne. Danezan jê pê ve elam dide ko refên hevalbenda li Napoliyê û li bajarên talyanî ên din jî xistine.

BERLÎN— Pisporê eskerî general Dîtmar duhî di Radyoa Berlînê de mukir dihat ko hevalbenda qiwetine mezin derêxistine erdê Sicilyayê.

CEZAYIR— Yekîneyine kenadî ên mezin gihane Enayê. Stolên Hevalbenda riya Katane-Messînayê bi xurtî bombardiman dikin.

NÛ-DELHÎ— Refên brîtanî li pir û riyên erdê Akyabê xistine û jê pê ve qerargehên japona yên Ratedongê û gemiyên şetên Irawadî û Şindwînê dane ber bomban; mekîneke brîtanî bi tenê venegeriyaye warê xwe.

LONDRE— Danezana ko duhî êvarê di Berlînê de hatiye belav kirin elam dide ko Hitler û Musolînî di Italya Bakurî de, li bajarekî hev û du dîtine.

LONDRE—R: Wezîrê brîtanî ê şerî Sir Ceymis Grîg duhî êvarê ji bona qedirgirtina general Jîro sifreke mezin daniye; sefîrê emerîkayê Mr. Con Wînan, General Devers, Emîral Stark û Ceneral Îker di nav vexwendiyan de bûn.

GOTARA GENERAL JIRO

SÊSEDHEZAR FRENSIZ LI BER DEST IN

WEŞINGTON— Serekcimhûr Rûzwelt ji bona qedirgirtina General Jîro sifreyek daniye. Piştî şîvê, di civana rojnamevanan de General Jîro bi navê xwe û bi navê General De Gol û Komîta Frensizî a xelasiya welêt gotiye: Me bi Serekcimhûr Mr. Rûzwelt re qerar daye û ji 300.000 eskerên frensizî yên ko li ber destin 260.000 heb, bi çekine nû û nûjên dê bêne biçek kirin. Ordiya frensizî a sibe, wê bibe mîna Ordiya frensizî a duhî, ya ko nasî cihan û dîrokê ye. Frensê û Hevalbendan destê hev û du girtine û Frensê bi hemî qiwetên xwe, xwe gihandiye Hevalbenda. Em dizanin ko bi şkênandina Eleman û talyana ev şer naqede, û li wê aliyê dinyayê t'adakerekî din heye û divê ew jî bielime ko hîmên cihanê ên exlaqî li gora kêf û dilxwaza, nikarin bêne xira kirin, û yê ko vî tiştî dike, têtê êşandin Ez we têmîn dikim ko Frensa di teniştа we di bibe, ji bona xelaskirina Pasîfîkê ji destê japona û zorkeriya wan, û ji bona avakirina cihaneke nû û danîna silheke adil. Ko carekî top, tang û balafir ketin destên leşkerên frensizî, ewê şanî dinyayê bidin, pê çi dikarin bikin.

FERMANA MALA BRAHIM PAŞA

SALA 1919

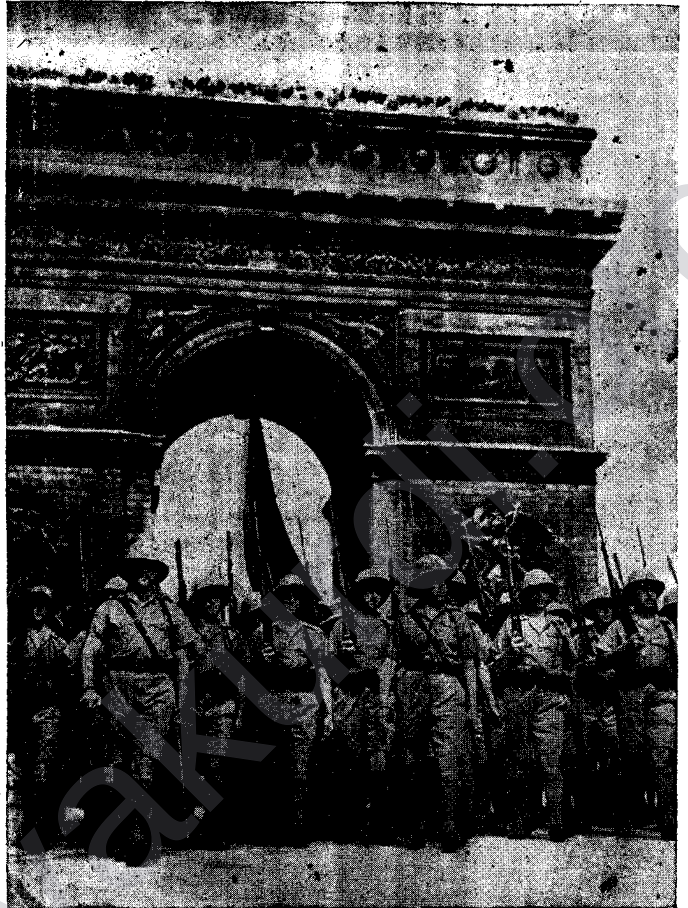
Wezîro bajo li vê fermanê, ev fermana wek fermana cara hanê; ferman rabû ji Cumhûrîyetê ji Selanîkê ji Anqerayê ji meb'ûsanê. Sibe bû şerek çêbû li tel—Henê li Etşanê, şahidê Mehmûd Begê Zerî exû Nûra ebû Ezza gelek hene ji tel Henê heta li Wêranşarê, bi şûra girtin, xar berdanê Bêlûka Hemdîn Begê, hêsîr kirin Ajat xanê... Kunya Ramê sera mezin şixat girtin ar berdanê. Kesek tune li şerê Kurê Brahim Paşa rab temaşê rab seyranê. Pêşiya duxana ewraqê mehkûma xwe da tel—Henê, da Etşanê gelek xelas kirin ji Bêşê û ji qan çarê ji salyanê. Bego sibe bû şerek çêbû li Etşana xopan li diyara ji nîro b' şûnda li Wêranşarê, tê dengê topa leqî-leqa şerap-nara şahidê Mehmûd Zerî gelek hene eqal xwar kir da ber swara. Ji tel—Henê heta b'Wêranşarê ajot nava qumandara Bêlûka Hemdîn Begê hêsîr kirin pişta wan da dîwara. Mehmûd Beg ban kir Evdirehman keko ev ferman ji berêda fermana bav û kala wexta di gaziya me were Temir Beg swarê Hedla bavê Xunêsa, gurê swara, Hêsîrê me Hustu xwarin li ber dîwara birîndar e. Elo Dado exû Rîma gurê swara, li dialya xopan li beyara li kerûkê li va xubara pêşiya. Ramê xwe da Nebî Eyûb eleyhisselam tev zabita qumandara Dawî ma li kêşê û li mizarê li gundê Evdilqadir Rahil-elya tev teresê wan neyara. Bego bajo, me lezîne, yawaş bajo me leqîne, Xensê ban kir Mehmûdo lawo şev dirêj e, qiyamet dûr e, Nefîramê bi hev gihîne dizgîna Mitêra li dest b' gerîne guçê şal qedîfa li milê xwe werîne, ji nîro b' şûnda dengê mala keleş Evdî bi Ramê ra tê Nizam kîw û kîne şahidê Evdurehman bavê Haçim, biçûkê bira gelek hene, li kêleka rastê xerzanî ne, serê xerzaniya lî û yaban doz lê gerandîne. Xensê ban kir Mehmûdo lawo bazde xwe b' rêka Weranşara şewitî gihîne, lêxê serê topçî û borîzana, bifirîne topa mezin, cûra dev reş jê bistîne. Heyfa milk û meaşê Brahîm Paşa jê hilîne, lêxê navê bav û kalê xwe bi derxîne, êşîr şîrîn me terkîne. Ram xaîne, me di xapîne, mala we ji berê da ji Dewleta fermanlî ne. Xensê ban kir Mehmûda lawo wexta Xelîl Beg swarê fîreca ebû Subhî xwe bi we gihîne, li edwan û ehlê Ebrê bi qirîne, bazde xwe bi rêka Nebê Eyûb eleyhisselam xwe bi derbendê asê gihîne, tomatîqa, axir makîna li ber reqîne, topa mezin cûra dev reş pê gumîne.

(ne qediyaye)

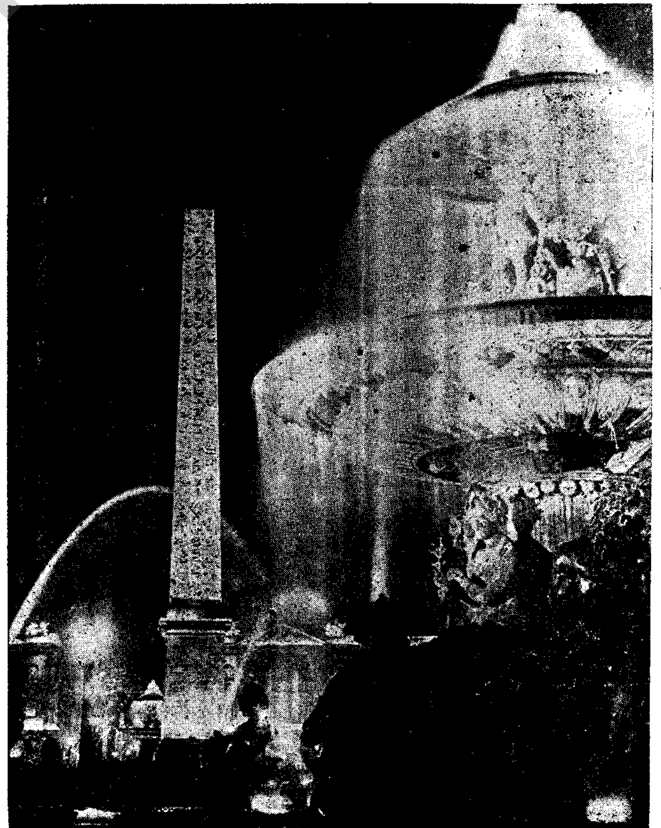
EBDILAHDÎ MIHEMED

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞTIYÊ

Eskerên Frensizî Di Pêşiya Dergehê Serfiraziyê De Dimeşin

Ji Bergehên Parîsê Meydana Konkordê

1ère ANNÉE — LUNDI 19 JUILLET 1943 — NUMERO 12 - 13

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Jamais, depuis 1940, le 14 Juillet, symbole quasi universel de la Liberté, n'a été aussi lourd de sens que cette année: la machine de la Libération est en marche et rien maintenant ne peut l'arrêter. Sur les trois fronts de la Méditerranée, de la Russie et du Pacifique, les Alliés s'attaquent déjà victorieusement à la ceinture de protection de l'ennemi.

L'offensive lancée il y a une dizaine de jours contre la Sicile, a dépassé par son succès, ce que les plus op'imistes auraient pu espérer. Les conditions du débarquement pouvaient être au début tellement précaires, si l'on songe surtout à l'étendue de la Sicile, aux 400.000 hommes qui la défendent, au système de défense qui a pu être mis au point depuis longtemps et au voisinage des bases italiennes, que nous ne pouvons qu'admirer sans réserve la perfection du plan d'attaque et de son exécution et rendre un hommage complet aux stratèges qui l'ont élaboré. Il est vrai que ceux-ci ont en main les atouts suprêmes de la marine alliée que la marine italienne n'ose affronter et de l'aviation qui est à peu près maîtresse absolue des airs. Aux dernières informations la pointe Ouest de l'offensive avait atteint Agrigente et Port Empedocle occupées Dimanche par les troupes américaines cependant que les magnifiques troupes du Général Montgomery étaient sur le point d'occuper Catane à l'Est. La pénétration atteint déjà une cinquantaine de kilomètres à l'interieur, menaçant gravement les voies de ravitaillement de l'ennemi. A cette cadence, les observateurs militaires estiment que l'affaire de Sicile pourrait être liquidée avant la fin du mois.

Sur le Front Oriental nous assistons à un revirement complet de la situation. Pour la première fois depuis 1941, ce ne sont plus les allemands qui lancent une offensive d'été mais l'armée Rouge. Les opérations sont aujourd'hui symétriques des opérations de l'an dernier. En 1942 en effet les Russes attaquaient Kharkov pour essayer de désorganiser les plans tactiques ennemis et peu après ceux-ci commençaient leur offensive qui devait les mener loin à l'Est. Cette année les Allemands attaquent le saillant de Kursk, échouent dans leurs tentatives et maintenant les Russes, comme si la dernière offensive allemande n'avait pas existé, lancent une grande offensive contre Orel qui déjà est menacée de trois côtés après une avance de plus de 60 kms.

Et enfin dans le Pacifique, après la prise de Mubo en Nouvelle Guinée, se sont les bases de Salamowa et de Munda qui sont sévèrement menacées malgré des contre attaques japonaises qui cependant y perdent un nombre considérable de bateaux, d'avions et d'hommes.

La Bastille fasciste est bien en vie de démolition!

D.

NOUVELLES DE FRANCE

A l'occasion du 14 Juillet dernier, les patriotes Français ont manifesté, chacun à sa menière.

La population de nombreuses villes de France, obéissant aux directives du Comité de la Libération Nationale, a marqué cette journée en défilant silencieusement dans les rues.

A GRENOBLE, la manifestation a provoqué des collissions entre la foule et la police, la ville ayant manqué de pain, ce jour-là parce que la farine qui lui était destinée avait été réquisitionnée par les Allemands.

A PONTOISE, un chef de la police parisienne au service de l'ennemi a été abattu par des patriotes. Un autre traître a été exécuté dans le département de l'EURE.

Un gendarme italien a été tué en Haute Savoie. A ANNEMASSE, une bombe a fait explosiondans le logement d'un fonctionnaire italien et de nombreuses arrestations ont été effectuées à la suite de cet attentat.

« Ce n'est plus une seule Bastille, c'est une multitude de Bastilles qui couvrent aujourd'hui le sol de France» a déclarait Radio Moscou:

« Les Prussiens qui, en 1870 avaient envahi la France étaient les mêmes Allemands, cruels et brutaux. BISMARCK avait dicté à la France des conditions de paix dures et humiliantes, mais il n'avait pas osé occuper le pays et s'était contenté d'un défilé symbolique de troupes prussiennes sur les Champs-Elysées.

« En 1870 les Prussiens avaient quitté la France en emportant avec eux autant de butin que leurs fourgons pouvaient en contenir. Mais en quittant la France ils ont laissé au coeur des Français une haine tenace pour l'invasion et l'humiliation vécue sous la botte allemande.

« Les Nazis, eux, n'ont même plus cette ombre de scrupules, cette apparence de gêne qu'avait BISMARCK. Ils ne pensent même pas que l'humiliation qu'ils ont infligé à la France, que la haine qu'ils ont semées à pleines poignées dans le sol français, leur porteront des fruits amers. Les Hitlériens disent avec arrogance: «Qu'ils nous haissent, mais qu'ils nous craignent.»

Mais l'heure est venue où le peuple français hait toujours les Allemands mais a cessé de les craindre, et le jour n'est plus loin où le peuple de France prendra d'assaut la Bastille allemande et ce jour-là sera pour les Allemands un véritable Jour du Jugement dernier.»

LA SITUATION EN SICILE

Une semaine s'est écoulée depuis l'invasion de la Sicile par les forces alliées. 20 villes, 9 aérodromes et près du quart de la superficie totale de l'île, abritant plus de 900.000 habitants, ont été occupées par les troupes anglaises, américaines et canadiennes. Les dernières dépêches de la nuit annoncent la prise d'Agrigento, enlevée par les troupes américaines à la suite d'un assaut spectaculaire.

Cette ville d'environ 30.000 habitants est la plus importante de la côte méridionale de l'île et commande trois voies ferrées en direction de Marsala, de Palerme et de Catane. Les forces du général Patton ont donc progressé d'environ 65 kms. vers l'ouest depuis leur débarquement à Gela. Agrigento est située à quelques 6 kms. à l'intérieur des terres, derrière Porto Empedocle. Un troisième général italien a été fait prisonnier.

Les résultats acquis par les forces alliées en Sicile rappellent étrangement ceux de la «guerre éclair» alors qu'elle était l'apanage des seules armées de Hitler.

Les Alliés sont aujourd'hui les maîtres de tout le littoral méridional de la Sicile, depuis les environs d'Agrigente jusqu'au Cap Passero, et contrôlent le littoral oriental de l'île jusqu'en un point à quelques 12 kms. de Catane. A l'intérieur des terres, l'avance des armées alliées va jusqu'à Caltanisetta, Caltagirone, Grammichele, Vizzini, à plus d'une cinquantaine de kms. à l'intérieur de l'île, toutes ces villes étant situées à des carrefours routiers de la plus grande importance.

On ne peut plus guère, aujourd'hui se servir de l'expression de «tête de pont» pour définir le territoire tenu par les armées alliées, et les perspectives d'avenir paraissent extrêmement favorables.

C'est au débouché qui va au nord d'Augusta, dans la plaine de Catane que se déroulent actuellement les engagements décisifs de la campagne. Le Haut Commandement ennemi se rend parfaitement compte qu'une fois les Alliés parvenus à cette ville, leur emprise sur la Sicile augmentera par une sorte de progression géométrique.—Les fortifications entreprises étant loin d'être aussi avancées que Rome et Berlin le prétendaient, on peut présumer que l'ensemble du système de défense axiste risque de s'effondrer brusquement sur ce théâtre des opérations.

Aux dernières nouvelles, les forces de l'axe défendant Catane sont refoulées par la 8ème Armée jusqu'aux approches immédiats de la ville. Les troupes britanniques avançant rapidement vers le nord ont débordé l'aile droite de l'ennemi. Des détachements alliés sont constamment parachutés sur les arrières des unités allemandes et italiennes et les troupes ayant occupé Scordia, qui domine la plaine de Catane, les hommes du général Montgomery peuvent descendre de ces collines et couper du gros de leurs forces les unités ennemies combattant encore entre Lentini et la côte. On estime que la bataille pour Catane entre dans sa phase finale.

Un rôle de premier plan est dévolu à la flotte alliée qui a réduit au silence les batteries côtières et incendié plusieurs dépôts de carburant à Catane. La flotte tient également sous son feu la route qui relie Catane à Messine, par où doit fatalement passer une partie des renforts et du ravitaillement destinés à l'ennemi. Elle opère jusque dans le détroit de Messine, où 6 vedettes lance-torpilles italiennes ont déjà été coulées.

Le Haut-Commandement des forces de l'Axe s'attendait très probablement à une attaque de la partie occidentale de la Sicile, plus rapprochée des côtes d'Afrique du Nord, et avait massé ses troupes dans l'ouest de l'île. Depuis que les armées canadiennes occupent Caltagirone, les forces italiennes et allemandes ne peuvent plus emprunter que la seule route passant par la ville d'Enna et au pied du versant sud de l'Etna pour rallier soit le front de Catane, si elles veulent encore combattre, soit le port de Messine si elles doivent être évacuées sur la Calabre.

La position des armées ennemies est d'heure en heure moins favorable. Ses communications sont paralysées. La 8è me Armée a écrasé et franchi ses premières lignes de défense dans la plaine de Catane, tandis que les Canadiens et Americains menacent leurs flancs. La propagande italienne prépare déja l'opinion publique à la chute prochaine de la Sicile. De l'avis de certains experts militaires neutres, la totalité de l'île sera aux mains des forces alliées d'ici la fin du mois.

La résistance actuelle des troupes italiennes témoigne uniquement du désir de Mussolini de gagner du temps pour faire venir le plus de troupes et de matériel possible dans le sud de l'Italie. **Mais on estime que la défense y sera particulièrement difficile, étant donné la longueur et la vulnérabilité des côtes de la pénisule.**

T. H.

POEME KURDE

POURQUOI?

Pourquoi faut-il m'étonner
Des inconnus de ce monde?
S'il y a un coin dans cette ronde,
Si le printemps est ravi,
Par le parfum, la fraîcheur,
Si le vent sent la douceur
De ces prairies embaumées,
Si une aurore nous attend
Après la nuit de la vie.
Quand mon coeur qui me fait vivre
Et mon esprit qui m'émeut
Me sont parfois inconnus
Comme un passant de la rue

FUGACITÉ

Comme le soleil
Se penche vers la mer
Pour mouiller sa lèvre chaude,
Ainsi je m'incline sur toi,
Vers tes yeux d'émeraude.

Tu as des mots comme les nuits;
Qui dévorent le charme du soir;
Les orages de l'automne
Desséchant
Les fleurs et l'espoir.

Es-tu le vent de la vie
Qui fait tomber
Les feuilles du coeur,
Ou cette amère nostalgie
Qui pèse sur la tête des buveurs.

DR. BEDIR KHAN

LA PRESSE KURDE

Nous signalons, à nos lecteurs s'intéressant au mouvement culturel KURDE, les journaux et périodiques kurdes suivants:

RIYA TAZÉ organe des Kurdes de l'U.R.S.S paraissant à Erivan.

GALAWÉJ. la plus grande revue littéraire kurde, parait chaque mois à Bagdad, avec 80 à 100 pages de texte

JIYAN hebdomadaire politique et littéraire paraissant à Souleymanié.

HAWAR. revue littéraire bi-mensuelle paraissant à Damas. Textes kurdes et français.

RONAHI Revue mensuelle illustré, paraissant à Damas.

RESUME DES NOUVELLES

RUSSIE:— L'étreinte des forces soviétiques se resserre de plus en plus sur la base allemande d'Orel,

L'aviation russe a violemment bombardé les installations ferroviaires et les hangars à Orel, Karacheff et Nedlea.

MEDITERRANÉE:— La 8ème armée britannique se bat déjà dans les faubourgs de Catane. Les forces amèricaines ont occupé Porto Empedocle et poussent vers l'intérieur de l'île.

FRONT OCCIDENTAL:— Activité de la R.A.F. au-dessus de la Manche et du nord de la France.

Résultats des reconnaissances photographiques effectuées au-dessus des derniers objectifs de l'aviation alliée.

FRONT PACIFIQUE:— Bombardement de Nauru par l'aviation américaine et de Guadalcanal par les japonais.

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivisevan *Grigori Petrof* — 9 — *Wergerandok:* *Qedrî Can*

Ji kesê wisan re, bi dostî şîret d i k i m : Bira dev ji mamostetiyê berdin... ji xwe re li meslekekî din bigerin... bira herin, bibin tucar, di qeleman de bibin katib. Ji ciyê mamostan re, kesên bi can û giyan, kesên bi dil divên... Vaye, li ser hêvî û daxwaza min, zanayên welêt, her yekî, ji we re çend qonfrans hazir kirine. Ji zanebuna wan pardar bibin. Gava hûn vegerin dibistanên xwe, sûxteyên xwe bi evîn (eşq) a ilim aşîna bikin...»

Mamostan, ji bona zanebûnên xwe pêşve bibin, hêj bêtir, dest bi xwendinê dikirin û didan ser rêya rîberên xwe, Senelman... Belê, ji wan her yekî, di zemanekî kin de, quwetekî çandî (hirsî) der di ket, û bi pêncan, bi dehan, bi sedan Senelman pêda dibûn...

Senelman, hişyar bûna «Suomî», tenê bi xebata mamosteyan ne didît... li ku derê civîneke memûran, tucaran, toxtoran dibihîst, hema xwe digîhande wir... û ji wan re digot:

«Milet... ji bîr me kin!... hûn her yek, ji nav milet derketine... Hûn nuha çi dikin? Hûn, ji birayên xwe yên ne zan direvin ? ? ? Hûn, ji bo hişyariya xelkê xwe, bilindkirin û pêşve birina, çanda wan; hûn çi dikin??

ME'MÛRÊN MUREBÎ

Di sala 1816 de, Finlanda îltihaqî Rûsyê bû. Lê bi wî şertî ku ji wan re pêkhatineke bingehî (teşkîlateke esasî) bête dayîn. Ji xwe encumeneke wan a welatî jî hebû. Ji şertan yek jî: ji vê encumena welatî re dayina hinek huquq bû.

Çar Aleksandirê yekemîn, di beyan-nameke xwe de wad û peyman dikir: ku gerek ez û gerek yên bi dû min, emê ji pêkhatina we a welatî re, heta paşîn, riayet bikin...

Carekê bi vekirina encumena welatî «Seymîn» civîneke me'mûran a umûmî çê bû bû. (Senelman) jî di vê civînê de hazir bûbû û têde ji zemanê Isweçan ve hetanî zemanê Finlanda, tarixçeya me'mûrên dewletê çêkiribû û gotibû:

Ehlê Îsweçê, pir xweş, pir bi beş, gelek bi namûs û me'mûrnin şên in. Lê digel vê qasê bi xelas bûna welatê me yî wendabûyî, fe qirmayî... pir kêfxweş bûme... Ez xelasbûna welatê me, ji destên Îsweçan, ji destên me'mûrên wan de ketî dibînim, dilxweş dibim. Li Finlandayê me'mûrên Îsweçan çawa bûn? Evên ha him ji bona Finlandayê, him jî, ji bona Îsweçê bela bûn. Li Îsweçê bi xwe, me'mûrên wan gelek merivnin qenc in û delal in. Lê yên li vir ne wisan bûn. Hukumeta Îsweçê jî, mîna hukumetên din, qenc ne difikirî: me'mûrên xwe yên qenc û hêja di hundirê welatê xwe de, di sernîvekan de di hişt... Ji bona der (mîna welatê me) me'mûrên bêkêr di şandin. Mîna ku di nav her miletî de tên dîtin, di nav malmezin û dewlemendên Îsweçê de jî, merîvên bê şerm, tral, bêkar û bêkêr der di ketin... Ev xortên ji her dibistanê qewitandî, ji tu wezîfa re ne qebulkirî, ji tu ticaretan de kar ne dîtî, ji xwe ne dixwest in kar bikin... serweta bavên xwe wenda dikir in... Hingî bavên wan, ji wan re digotin: «Em ne zanîn çi bi vî lawikî bikin?» Paşê wan re dixebitîn û ew li Finlandayê dikirin me'mûr.

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

GEWR' AM

Bejna te kehrê
Keleha Wethayê
Mi hoste berdanê
Ji aliyê Bexdayê
Mi hoste berdanê
Şagirtî nayê
L' ser sing û berê gewr'am
Kêfa dinyayê

Bejna te kehrê
Kelha Bitûmê
Sefer kira bû
Ez pê de diçûmê.

Ser sing û berê gewrê
Ez teqdîr dibûmê
Bejna te kehrê
Kelha hesinî
Mi hoste berdanê
Şagirtî sekinî.

Hey Weleh tu dîn î
Bileh tu dîn î
Singê te gewrê
Tasik zêrînê

Weleh û bile yê
Aezalek geleyê
Singê te gewr in
Berfa çeleyê

Çilo mi gotî
Bi kêfa mi re yê
Singê te bexçê gula
Navê min tê de yê.

Singê te gewrê
Bi qifl û mifteyê
Weleh tu hatî
Bileh tu hatî
Tu wek kewek rebat î
Tu wek sêvek xelat î
Ser çav mi'r hatî.

ÇEÇANÊ

Ax û yeman Çeçanê
Sor gulê beliban î
Çavşîn î çavşeytan î
Destê xwe b' destê mi ko
Heyde ko em herine govendê
L'wê d' emê bêne dîlanê
Tu bi serê ciwanî bigirî
Emê l' dev xin gem û liwanê.

Ax û yaman çeçiko
Ava gerê hêniko
Devê xwe di memkê mi ko
Weke ava şerbik e
Xwêdê mirada bike

Ax û yeman çeçiko
Ava gerê hêniko
Devê di memkê mi ko
Weke ava şerbik e
Xwedê mirada bike
Li nav tirikê roniko.

Ax û yeman çeçanê
Çeçan mi dî bû li gasînê
Av dikişandê b' misînê
Ezê Çeço birevînim
Xwe ba'vên Bekrî axa
Li wê Xopana Rêsînê.

Ax û yeman Çeçanê
Çavşînê çavşeytanê
Mi Çeçan dî bû l' ser bîrê
Av dikişandê bi zencîrê
Ezê çeço birevînim
Xwe bavejin Cezîrê.

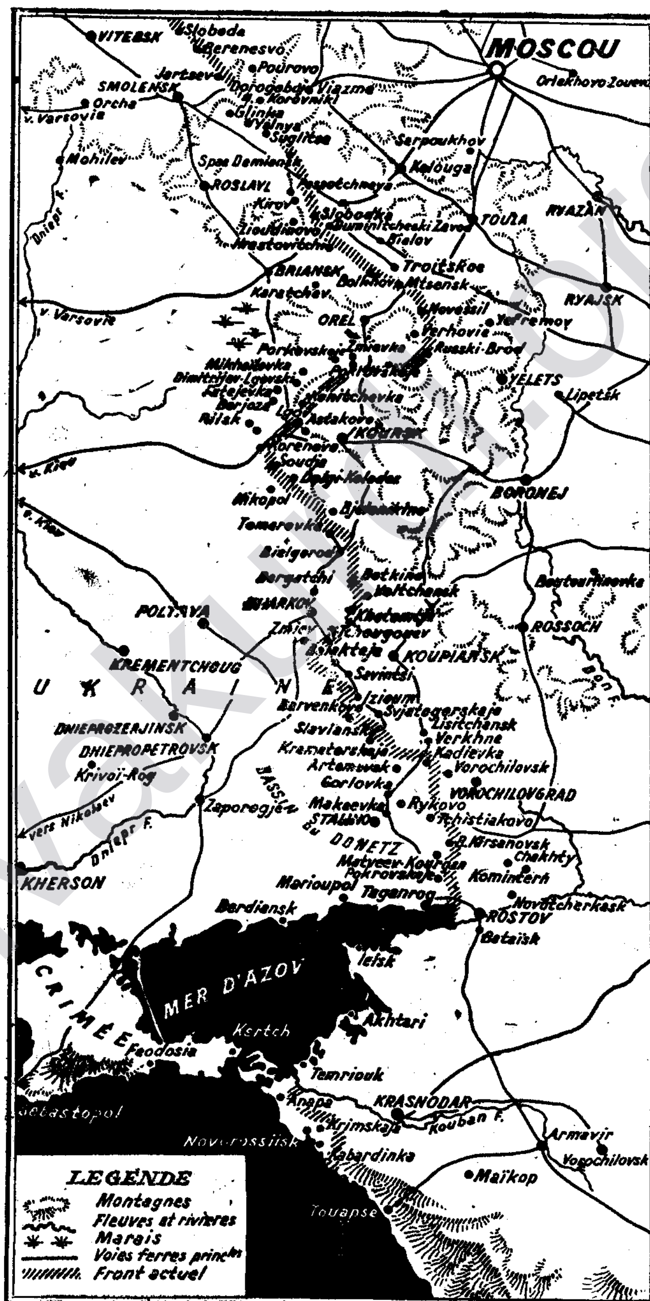
Kirasê Çeço meles e
Mi da bû ber meqes e
Heçî dosta wî tu ne
Kêçik lawê teres e.

Kirasê çeço mebrûm e
Hûrik, hûrik didrûme
Heçî dosta wî tu ne
J' her du dinya mehrûm e.

IMP. LE MIROIR D'ORIENT - BEYROUTH

PÊJINÊN DINYAYÊ

SOVYETISTANÊ — ENIYA ROHELÊT

Erdên Ko Uris û Eleman Têde Şer Dikin

Di enişka vê xerîtê a jêrin de, li aliyê çepê, çargûşeke direjkî û têde işaretin hene. Işareta pêşîn çiyan, a diwemîn çem û robaran, a sewemîn pengav û avrazan, a çaremîn rêhesinan û a pêncemîn derên ko ordiya her du aliyan pêşberê hev de ne, şanî me dikin.

Cihên reş behr in, û pirsên tê de navê benderan e.

Generalekî Talyanî Dardû Ezabên Welatê Xwe Qise Dike

LONDRE—A.F.I. Generalê talyanî Aşil di Davet yê ko di Sicilyayê de hatiye hêsîr kirin gotiye: Dilê me gelek teng bûye ko gava Hevalbenda dest bi êrîşa Sicilyayê kirine Musolînî Stola talyanî ne şiyandiye pêşiya wan, bervaniya Sicilyayê. Ji aliyê din sûçê refên elemanî mezin e, wan diviya bû pêşbiriya qiwetên hevalbenda bikin. Me bawer ne dikir ko Serdariya Hevalbenda heyveronê de dikare direjî girava me bike. Lê bi derbekê her tişt guheriye. Balafirên me ên nobetdarî û dîdevaniyê di sariya sibehê de elam dane ko bi hezaran waporên Hevalbenda esker û çek û posat dertînin peravên Sicilyayê. Me seh kir ko rewişa me giran û zehmet e. Me tiştên ko diqewimîn şanî Romayê daye; lê wey li me, dengê Romayê ne dihat bihistin.

Sal 1. — Hejmar 14

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Duşemb 2 Tebax 1943

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

DESTPÊKA DAWIYÊ

Sicilyayê Musolînî Kuştiye

Mirovê ko bawer dikir neviyê kişwerkişa û cihangîrê mezin Sezar e, mîna mê'mûrekî adetî, weke katibekî, istîfa xwe daye û ji Qesra Hikûmetê derketiye, vegeriyaye cem jin û zaroyên xwe.

Hitler û Musolînî berî hefteke hev û du dîtine; wilo dixuye ko Musolînî gava halê Hitler dît, sehkir ko hêvî ne maye, leşkerên elemanî nikarin bên gaziya Italyayê; û ji aliyê din Musolînî dizanî bû ko bê arîkariya elemana miletê talyanî ê westa û çavtirşiyandî, bi serê xwe, ni kare barê vî şerî ê giran hilgire. Serek ket erdê, serine din jî wê bikevin. Piçûk bin, mezin bin hikûmetên zalim û zorker pey hev dê bêne pelixandin.

Zalim û zorker cezayê xwe bibînin, û di pêşiya miletên mezlûm û zilmdîtî, miletên bêsûç û beqşkênandî de, dergehê cihana serbestî û azahiyê dê vebe; û destên ko dest bi girtina vî dergehê bikin dê bêne şkênandin. Dema xelasiya cihanê, dema azahî û serbestiya miletan hin bi hin nêzingtir dibe. Ji kortal û nevalên Sovyetistanê, ji pêlên Behra Etlentîkê dengê azahî û serbestiyê tê.

Frensa Şerevanî

General De Gol qala Frensa Şerevanî kiriye û gotiye: Dijmin di hindurê welatê me de ye, û tê de bi her awayî t'ada xelkê me dike. Qesda me derêxistina dijmina ji welêt e, ko me carekî welatê xwe ji destê dijmina xelas kir û Frensa giha azahî û serbestiyê; hikim wê bikeve destê miletê me; ji bona me armancek heye, xelasiya Welêt, ko ev çêbû, îşê me qediya. ye: êdî miletê me li gora daxwaza xwe karên welêt dê bigerîne.

Eniya Behra Spî

Di girava Sicilyayê de pêşveçûna leşkerên Hevalbenda dom dike; sêçaryekên erdê vê giravê destê Hevalbenda de ye û Palerm jî hatiye standin. Talyan û elemana nikarî bûn kar û bar û dok û dexpoxaneyên bendera Palermê xira bikin, qiwetên emerîkanî mîna brûskekî ketine hindurê bajêr; û êdî ev bendera hêja, bi kêrî karê Hevalbendan wê bê. Leşkerên hevalbend di Sicilyayê de, heta niha 80.000 hêsîr standine û dora 40,000 eskerên din jî girtine.

Di nav panzde rojan de Sicilye ji qiwet ketiye û Serfermandariya Mihwerê xweş dizane ko xelasiya vê giravê ne maye û yê ko di Sicilyayê deye, ji bona wî vegirtina erdê Talyana îşê wextê ye. Mihwerê digot: Kes nikare pê li axa Ewripayê bike, di nav du heftan de jê perçeyek çûye: û ne perçeke biçûk.

BI FIROTINA SERBESTIYÊ

MEZINAHI NA KEVE DEST

MUSOLÎNÎ KOZEBERÊ QESRA FASISTA QÎMA XWE PÊ NE DIANÎ, KET

LONDRE—R: Radyoa Romayê elam daye: Musolînî istîfa xwe qedimandiye; Kralê Italyayê karberdana Musolînî pejirandiye û bi emrê Kral Mareşal Badogliyo ketiye şûna wî.

LONDRE—R: Bangîna Mareşal Badogliyo: Talyaninol... Bi emrê xudan tac û text Imperatorê me, min karên Dewletê xistine destê xwe. Şer dom dike. Derbine dijwar gihane erdên me ên vegirtî, bajar, şaristan, febrîqe û karxaneyên me; lêbelê em li ser soza xwe ko daye dimînin. Divê miletê me di dora Imperator de kom bibin; yê ko nimînendeyê milet ê jîndar e. Emrê ko min standiye sade û çavser e. Yên ko bawer dikin, dikarin meşa bûyeran bisekinînin û teşxelan çêkin divê bizanin ko bi awakî bêeman dê bêne êşandin. Her bijî Italya... Her bijî Kral.

Bangîna Kralê Italyayê: Talyaninol... Di vê saeta dijwar de ko qedera miletê me tête tayîn kirin, min Serfermandariya hemî qiwetên çek-kirî xistine destê xwe. Her kes divê di cihê xwe de bimîne û wezîfa xwe bike. We divê brînên Welêt ên kûr bînin bîra xwe û bizanin ko Italya saya qidreta Ordiyên xwe de, riya qedera xwe wê peyda bike. Ez îro ji her wextê bêtir, bi we re girêdayî me û baweriya xwe bi serniviştа welatê me ê abadîn tînim:

Her Bijî Italya

STOKHOLM—R: Di nav bira Rome û Stokholmê de axaftina bi telefon hatiye birîn.

LONDRE— Radyoa Romayê weşînekên xwe yên erdên piştbehran sekinandiye.

LONDRE— Piştî ko radyoa Romayê bangînên Kralê talyana û Mareşal Badogliyo weşandine, jê ne mîna berî marşa fesîsta lê marşa talyanî dihate bihistin.

DANEZANA SOVYETI

LEŞKERÊN SOVYETÎ BER BI ORELÊ VE DIMEŞIN

MOSKÛ— Serfermandariya sovyetî duhî êvarê danezana jêrîn belav kiriye: Leşkerên me zora dijmina birine û ji nû ve ber bi Orelê ve 4-6 kîlomêtir pêş ve ketine. Di axa Bielgorodê de, qiwetên me berêrîşên dijmina şkênandine û pêş ve ketine; li vê jî eskerên me 6 û heta 9 kîlomêtir pêş ve çûne. Di eniya nîroyî de, der axa Donetzê, li nîroyê Izyumê û nîro-roavayê Voroşilovgradê qiwetên me çeper û penahên xwe selihandine. Di nîro-roavayê Krasnodarê de jî leşkerên me rewîşa xwe edilandine. Li 28-ê tîrmehê qiwetên me 92 tangên elemanî xirakirine. Dîsa li wê rojê 110 balafirên elemanî di şeren hewayî de an bi derbên topên me ên balafirşiken hatine xira kirin.

Di Girava Sicilyayê De

Şerîne Zor û Xwîndar Dom Dikin

CEZAYIR—R: Qerargeha Hevalbenda a Mezin li Efrîqa Bakurî elam dide: Di nîroyê Katanê de şerekî zor û xwîndar dom dike. Her çend jî dijmina bi xurtî dikirin pê bidin erdê, pêşveçûna leşkerên kenadî dom kiriye. Lekên şerevaniyên emerîkanî pêş ve çûne û şaristana Palermê vegirtine. Bombeavêjên Hevalbenda gemî û felûqeyên şet û robarên talyanî bi xurtî bombardiman kirine, û di hêla Fogiyo û Batapagliyayê de xesarine dijwar gihandine hêjagehan. Refên Hevalbenda jê pê ve direjî Salerno û balafirgeha Kapodişinoyê kirine û 7 balafirên dijmin avêtine erdê. Ji aliyê din 40 bombeavêjên hevalbend di erdê Sicilyayê de li qefleyên dijmina xistine û di şerên hewayî de 16 balafirên Mihwerê anîne xwar. Ji wan êrîş û tevdanên he 6 mekîneyên hevalbend venegeriyane warên xwe.

LONDRE— D.N.B. dide zanîn ko qiwetên brîtanî xeta elemana a bervaniyê ya roavayê deşta Katanê neqeb kirine.

Êrîşa Ordiya Sor

Dûhî êvarê, pisporê Radyoa Elemanî ê eskerî General Ditmar digot: Leşkerên rûsî hêj bêtir zora xwe dane Orelê û di qadên din de jî êrîşên rûsî xurtir bûne. Ber bi dawiya zivistana borî elemana di got, vê havînê emê bi çekên xwe ên nû û nûjên û bi tangên xwe yên giran «Piling» ve — ko tangên dinyayê ên çêtir û girantir jî nikarin berberiya wan bikin—bikevin qada şerî û bihna Ûrisa biçikînin.

Rast e ko elemana mîna berî bi mêranî şer kirine lê çi feyde; herwekî nivîsevanê rûsî Ehrenburg gotiye: Xurtiya me ne ev e ko eleman çavtirsiyandî bûne, lêbelê niho Ordiya Sor ji berî çêtir şer dike; Stalîngrad, Orel, Bielgorod, Krasnador şahidên vê gotinê ne.

Ji xwe ji bona elemana hero hêj bêtir esker û xebatker divêtin, û ji bêsiûdiya elemana, esker û xebatkerên wan hero hindiktir dibin.

Bombardimanên Hewayî

Refên Hevalbenda westa bûn çi ye nizanin; li Ewripayê, li Asyayê û li Pesîfîkê bombardimanên hêjagehên Mihwerê dom dikin.

Talyan û elemana bi hêncêta bombardimana hêjagehên Romayê ên eskerî zehf qîr kirine. Serekcimhûr Rûzwelt li wan vegerandiye û gotiye: Refên Mihwerê di Ingilistanê de 4.000 ibadetgeh xira kirine, ma gava refên elemanî li wan ibadetgehan dixistin çire Xwedê ne dihat bîra we? Ji xwe balafirên emerîkanî beriya ko rêhisin û stasyonên Romayê bidin ber bomban, bangîn avêtine û pê ji xelkê Romayê re elam dane ko Rome wê bête bombardiman kirin û rûniştinanên bajêr divê xwe bidin alîkî û bikevin serdabên çanparêz.

Felek Li Mihwerê Geriyaye

LONDRE— Serekdewletên Hevalbenda yên ko di Londrê de ne bi tevayî dibêjin: ketina Musolînî destpêka dawiyê ye: û ne bitenê ji bona talyana, lêbelê ji bona elemana jî. Sermiyanê Çekoslovakyayê M. Benes gotiye: Çûna Musolînî dema aştiyê ji bona talyana nêzingtir kiriye: talyan dixwazin bi şertine baş çekê xwe deynin, lê di dawiyê de, bê qeyd û şert xwe bavêjin bextê Hevalbenda. Serekwezîrê polonî gotiye: Ev destpêka derbine xurt in ko di bin giraniya wan de Dîktator hemî dê bipelixin. Wezîrê Yugoslavyayê ê dervekariyê gotiye: Piştî çûna Musolînî ji bona talyana şer kirin, bê eqlî ye; û dikare bête gotin ko ji bona wan şer kirin wê bibe bê imkan.

BER BI ORELÊ VE!

Ordiya Sor Êrîşên Xwe Pêş Ve Dajo

MOSKÛ— Serfermandariya sovyetî duhî êvarê elam dida ko leşkerên rûsî ber bi Orelê ve, ji nûve 6 û heta 10 kîlomêtir pêş ve çûne.

Êrîşên elemanî ên vê havînê 13 roj dom kirine. Di nav wan rojan de 70.000 eskerên elemanî hatine kuştin; û qiwetên sovyetî 2.900 tang, 195 topên motorkirî, 844 topên adetî, 1392 balafir û 5.000 kamyonên elemanî xira kirine.

BOMBARDIMANA HAMBURGÊ A XURT

2.300 TON BOMBE HATINE AVÊTIN

LONDRE—R: Wezareta brîtanî a hewayî dide zanîn: Şevêdî refên me bi ser erdê Germanistanê de girtine û şaristan û bendera elemanî a mezin, Hamburg bombardiman kirine, û 2.300 ton bombe avêtine destgehnoqavên elemanî ên mezin yên vî bajarî. 14 bombeavêjên me venegeriyane qerargehên xwe.

DEMA NIHA

BOMBARDIMANA PLOESTIYÊ

Kaniyên Romanyayê Ên Gazê Hatine Bombardiman Kirin

QAHIRE— 170 bombeavêjên emerîkanî duhî piştî nîro ji qerargehên erdê Rohelatê Navîn bi hewa ketine, bi ser erdê Romanyayê de girtine û di nav deqîqakê de ji 150-î mêtir bilindahiyê 300 ton bombeavêtine kaniyên gazê yên bajarê rûmanî Ploestiyê. Ji wê gazê elemana li salê 11.000.000 ton banzîn derdixistin, sêyekê hemî banzînên elemanî.

MELBURN—Qerargeha Hevalbenda a mezin ya Pesifîka nîro-roavay elam dide: leşkerên Hevalbenda ji nû ve, ber bi Mundayê ve pêş ve ketine

CEZAYIR— Komîta xelasiya Welêt duhî civanek danî; civanî sê saet û nîv dom kiriye. General De Gol sermiyanîtî dikir.

CEZAYIR— Bi awakî resmî didin zanîn: Wezîrê emerîkanî ê şerî Mister Henrî Stîmson hatiye Efrîqa Bekurî.

CEZAYIR— Heta niha qiwetên Hevalbenda di Sicilyayê de 85.000 leşkerên talyan û elemanî hêsîr girtine.

CEZAYIR— Serfermandariya elemanî lez û bez esker dişîne Sicilyayê; her wekî qiwetên emerîkanî, brîtanî u kenadî hin bi hin dora çeper û penahên elemana digirin, berberiya dijmina xurtir dibe; duhî firqeya elemanî a zirhkirî 25 dirêjî qiwetên kenadî kiriye, yên ko ber bi bakur-rohelatî ve, pêş ve diçin, cehda elemana tu ber ne daye. Pêşmêrên leşkerên emerîkanî jî, gihane eniya şerî a bakurî û li wê dirêjî talyan û elemana kirine.

LONDRE— Nûçegihayê ejensa Royterî elam dide: peyayên ko ji Italyayê hatine dibêjin: leşkerên elemanî bi piranî derbazî sînorên Brenerê dibin û dikevin erdê talyana

ROME— Radyoa Romayê şevêdî digot: Fasîzim hatiye rakirin. ji ber ko pê êdî pişta miletê talyanî xurt ne dibû, di wextê şerî de fasîzim hatiye hilanîn, ji ber ko şerî şanî milet kiriye ko fasîzim nikarî bû bi hemî qiwetên welêt emel bike. Milet yekdev gotina Mareşal Badogliyo ducar dike; şer dom dike; şer dom dike û milet peyayên ko manî dom krina şerî dibûn qewirandine.

GOTARA SEREKWEZIR ÇORÇIL

DI PÊŞIYA CIVATMILETÊ BRÎTANÎ DE

LONDRE—R: Kozîbirê qesra fasîsta Musolînî, ketiye û ew qesir bi xwe wextekî nîzing de wê xira bibe. Bê şik gohastinine mezin wê çêbibin, lê dawiya wê hejanê gelo çawan bibe, hêj zû ye ko mirov bizane. Italya ji bona siyaseta Musolînî bihayekî giran daniye. Leşkerên Hevalbenda di erdê wê de ne û dikarin talyana ji vî şerî xelas bikin, dikarin wan bigihînin serbestiyê û ji wî miletî re, di nav bira miletên Ewripayê de, cihekî bi qedir û rûmet bidin. Italyana bixwe divê bibijêrin. Heke qerar dane û ketine pey elemana qiwetên Hevalbenda ji bakur û nîroyî, ji rohelat û roavayî, ji her derê, û bi her texlît çek û posatan dirêjî wan bikin. Emrên ko hatine dayîn serdar û serfermandarên Hevalbenda ev in; erdê Italyayê hemî wê bête xira kirin.

Heta niha Hikûmeta Talyanî li deriyê me ne xistiye ko barana bombe û pola, gulle û agirê ko dikevin erdê talyana bisekine. Em hêj nizanin heke xelkê Italyayê bi tevayî wê bixwazin ev şer bisekine an bi tenê jê birek di vê qesdê de ye. Di dora Germanistanê de, dinya dibe tarî, hêviya ko elemana danî bûn noqavan, ji noqavên wan zûtir bin av bûye. Di eniya rûsî de elemana xesarine giran û mezin dîtine; û di welatê xwe de çi dibînin: bajarên wan pey hev dibin xwelî û xerabezar. Ji aliyê din xelkê erdên ko destê elemana de ne, hero, hêj bêtir berberî û neyartiya elemana dikin.

Peyiva Serekcimhûr RUZWELT

Leşkerên Me Ber Bi Berlîn û Tokyoyê Ve Dimeşin

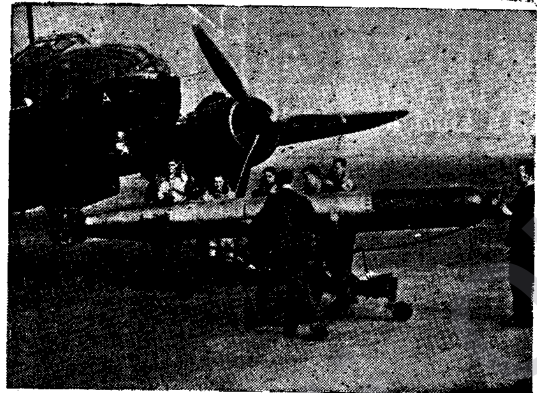
NÛ-YORK— Ev in hevokên bingehîn yên gotara Serekcimhûr Mr. Rûzwelt: Berî sal û nîvek min got: Leşkerperestên Berlîn, Rome û Tokyoyê dest bi vî şerî kirine û ev şer bi qiweta miletên serbest û bi serfiraziya wan wê biqede. Ev gotina min rast derdikeve. Qiwetên Hevalbenda di eniya rûsî, pesifikî û ewripayî de pêş ve diçin û ber bi Berlîn û Tokyoyê ve dimeşin. Hitler bêbextî li Musolînî kiriye, ne hatiye hawara wî, û pê Musolînî ketiye. Hemî sûçdar Italya, Eleman û Japona bê qeyd û şert divê, xwe bavêjin bextê me. Bi vegirtina erdê wan emê miletan ji zilm û zorkeriyê xelas bikin û wan bigihînin azahî û serbestiyê Bê şik ji bona şkênandina wan wext divêtin. Iro qiwetên me ên behrî ji her wextî xurtir in. Isal destgehên me 19 milyon ton wapora çêdikin; sala ko bê, ew 21 milyon ton çêkin. Ev şer kengê wê biqedekes nikare bibêje; şer bi xeyret û xebata me wê biqede. Tiştên ko em dixwazin, çêdibin, her wekî ketina Musolînî; ev tişt di riya me de gaveke mezin e, ên mayin Hitler û Tojo û şirikên wan jî dê bikevin. Me dest bi şerî kiriye, beriya ko zefer bikeve destê me, em êdî dev jê bernadin

LONDRE— Radyoa Romayê duhî êvarê elam dida: Serbest berdana girtiyên siyasî destpê kiriye. Kral emrê rakirina zehf wâliyên talyanî mor kiriye. Civata Fasîsta hatiye hilanîn; û ji bona parastina selametiyê hin lebatên civatê hatine girtin.

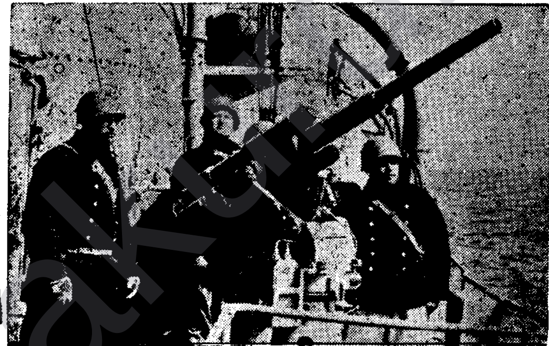
MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

TEVDANA QIWETÊN HEVALBENDA

Balafireke Torpîlavêj ji Tîpê mezintir.

Stolên Hevalbenda Behrên Dinyayê Ji Noqava Paqij Dikin; Topa Cengkeştiyekê.

Waporên Hevalbenda Ên Barkêş Bê Etlahî Tang û Çek û Posat Tînin Girava Sicilyayê.

SICILYE ÇAWAN HATIYE VEGIRTIN

Gotara Serekcimhûr Mister Rûzwelt

«Sê hezar wapora 160.000 esker—emerîkanî, ingilîzî, kenadî û frensizî—14.000 girgirokên motorkirî, kamyon, otomobîl û motosikil, 600 tang, 1.800 top derêxistine erdê Sicilyayê. Piştî ko leşkerên Hevalbenda pê li vê erdê kirine, wapora hêj bêtir qiwet anîne vê giravê.»

LONDRE—R: Ejensa elemanî D.N.B. duhî êvarê elam dida ko leşkerên Mihwerê xwe ji bajarên Palermo, Marsala û Trapaniyê bi şûnda kişandine.

BERLÎN— Pisporê Radyoa Elemanî ê eskerî, duhî êvarê digot: Qiwetên rûsî bi xurtî zora xwe didin çeper û penahên me yên eniya Orelê; rewişa eskerên elemanî di bakur, rohelat û nîroyê Orelê de zehmet e.

CEZAYIR— Hevalbenda fermandarê qerargeha Avgustayê a behrî Emîral Leonardî hêsîr girtine.

IMP. LE MIROIR DORIENT BEYROUTH

1ère ANNÉE LUNDI 2 AOUT 1943 NUMERO 14

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numero 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

«Un grand Vautour planait aux voûtes éternelles, quand un grand coup de vent lui cassa les deux ailes.»

Dimanche 25 Juillet, date historique: le fascisme est mort après 21 années de vie sans gloire sinon sans prétentions. Son Grand Maestro Mussolini a quitté la scène du théâtre international pour une destination inconnue, laissant l'Italie dans la position la plus effroyable qu'elle ait jamais connue et qu'elle connaîtra jamais, espérons-le pour elle.

Le Roi et le Maréchal Badoglio, rappelés à la réalité des faits essaient de maintenir une situation «honorable» en face de trois volontés: la volonté alliée de n'accepter qu'une reddition totale, la volonté allemande de tout essayer pour éviter la capitulation immédiate, et la volonté du peuple italien de retrouver immédiatement sa liberté.

La volonté des Alliés de ne pas accepter de compromis est inébranlable: il serait en effet trop facile pour les Italiens de dire aujourd'hui qu'ils ont été entrainés dans cette guerre, malgré eux, après avoir réclamé en Juin 1940 l'honneur d'achever dans le dos un pays déjà sur les genoux.

La volonté des Allemands de retarder la capitulation rapide de l'Italie est dans la logique des faits. Parce qu'en effet cela signifierait dans un délai qu'ils n'avaient pas prévu, la menace directe sur les frontières de l'Allemagne même, sur les Balkans où les Yougoslaves, sont prêts à l'attaque, sur la Grèce, sur la France enfin où les patriotes, c'est-à dire toute la population, sentiront décupler leur courage. Parce que cela signifierait aussi l'impossibilité pour Hitler de renforcer à temps ses garnisons dans les pays satellites qui après le départ «volontaire» de son principal associé ne se gêneraient plus pour en faire autant.

La volonté du peuple italien de retrouver tout de suite sa liberté est, elle, dans la logique de l'histoire humaine, Et c'est probablement ce facteur qui l'emportera très rapidement.

On signale dans les régions industrielles de la Lombardie des réactions populaires extrêmement violentes auxquelles les troupes refusent de s'opposer; tandis que ces mêmes troupes s'opposeraient à l'«avance» des divisions allemandes qui descendent du Brenner. — L'espoir farouche d'une paix prochaine circule en courants qui enflent d'heure en heure. Aucune force, je crois, ne pourra en arrêter les effets. Déjà Radio Rome déclarait que les Italiens examinent avec une grande compréhension les conditions de paix alliées, cependant que le Cabinet de Guerre britannique se réunit en séance extraordinaire.

La période de démoralisation est close en Italie: elle continue en Allemagne. Et les assauts terrifiants de l'aviation alliée sur Hambourg, qui a reçu 9,000 tonnes de bombes en cinq jours, sans parler des bombardements de Kiel, de Warnemunde, d'Essen, ne sont pas précisément faits pour ramener la confiance.

D.

UNE PETITE NATION UN ÉTAT MODÈLE

UN CŒUR DE L'EUROPE

La Bohême, la région la plus occidentale de la Tchécoslovaquie et qui forme son coeur, est le centre géographique de l'Europe. C'est pourquoi, on a souvent décrit la Tchécoslovaquie comme le cœur de l'Europe. Ce pays a une superficie d'environ 140.000 kms. carrés et une population d'à peu près 15.000.000 d'âmes. La Bohême et la Moravie sont sa partie occidentale, la Slovaquie et la Russie Subcarpathique sont sa partie orientale. La Slovaquie était séparée de la Bohême et de la Moravie depuis le début du X-e siècle, époque à laquelle les Magyars envahirent l'Europe Centrale, mais le royaume de Bohême et de Moravie subsistèrent. La Russie subcarpathique, avec son petit peuple slave de Russes Subcarpathiques, a volontairement choisi de rallier la Tchécoslovaquie.

Les langues tchèque et slovaque sont deux formes littéraires d'une langue commune à la nation tchécoslovaque et bien que nous employions indifféremment le mot «tchèque» pour les deux langues, seul, le mot «Tchécoslovaque» s'applique à la communauté toute entière.

UNE HISTOIRE MOUVEMENTÉE

Les débuts de l'histoire de la Tchécoslovaquie sont obscurs jusqu'au IX.e siècle.

La pénétration allemande commença pendant les XII-e et XIII-e siècles du fait que les rois de Bohême avaient attiré des colons allemands dans leur territoire.

La nation profondément religieuse a vécu sa première grande révolution nationale dans le XV-e siècle. Jan Hus (lire: Yan Houss), fils d'un paysan de Bohême, devint un prédicateur célèbre à la Chapelle de Béthléem à Prague. Il prêchait à son peuple dans sa propre langue et exhortait son auditoire à pratiquer la morale chrétienne. Il y avait foule pour l'écouter. Finalement Hus comparut devant le Tribunal ecclésiastique de Constance qui l'accusa d'hérésie et le condamna à être brûlé vif. Cet évènement provoqua les guerres hussites pour la liberté religieuse, mais aussi pour la liberté nationale et le progrès social. Les Tchèques sous la conduite inspirée de Jan Zizka (lire: Yan Jijka) et le prêtre-soldat Procop le Chauve, furent le premier peuple à lutter victorieusement pour la liberté des convictions religieuses.

Le mouvement hussite donna un roi à la Bohême en la personne de George de Podebrady (lire: Podyebrady). Ses compatriotes ont le culte de sa mémoire en reconnaissance des efforts qu'il fit dans la défense de la justice et de la paix. Il essaya d'instaurer une sorte de Société des Nations, au XV-ème siècle.

En 1526, le trône de Bohême étant devenu libre fut revendiqué par l'Archiduc Ferdinand d'Autriche qui invoquait des droits héréditaires et des pactes de succession. Son règne fut le prélude à une longue et malheureuse période pour les Tchécoslovaques. L'avènement des Habsbourgs fut le signal de la persécution religieuse, de l'oppression, de la restriction des privilèges et de la suppression des droits constitutionnels, nationaux et intellectuels. De plus il entraîna la germanisation forcée du pays.

Moins de cent ans après le début de ce régime, eut lieu la fameuse défenestration de Prague, où des notables — qu'on appellerait aujourd'hui «quislings»— furent lancés d'une fenêtre du Château royal de Prague, dans un fossé qui se trouvait au-dessous. Ils ne se firent pas grand mal mais l'incident exprimait clairement les sentiments de révolte nationale des Tchèques. Ce fut le commencement de la terrible Guerre de 30 ans. La révolte tchèque fut étouffée à la bataille de la Montagne Blanche aux portes de la capitale, en novembre 1620. Cette bataille fut suivie d'une exécution en masse des chefs tchèques, de la confiscation de leurs terres, de l'exil des nobles et de l'asservissement des paysans.

(à Suivre)

FRONT DE RUSSIE

Sur le front oriental, la bataille croît en intensité et embrasse maintenant toute l'étendue du front depuis Orel jusqu'à la Mer d'Azov. Berlin signale même des offensives soviétiques dans le secteur de Léningrad, au sujet desquelles on n'a jusqu'ici aucune confirmation.

C'est cependant dans le secteur d'Orel qu'est en train d'être livrée la plus importante bataille de l'été. Les Allemands défendent leurs positions avec acharnement avant de se décider à battre en retraite, hantés par l'obsession d'un nouveau Stalingrad. Les communiqués allemands parlent de tactiques mobiles, d'usure des forces ennemies et de «front elastique» ce qui revient à dire qu'un repli est imminent s'il n'est déjà en cours.

La prise de la forteresse allemande de Bolkhov, récemment bombardée par l'aviation soviétique, venant après celle de Msensk termine la liquidation de la région de puissantes fortifications ennemies au Nord d'Orel. Le bilan des 10 premiers jours d'offensive sur le front d'Orel s'élève déjà pour les Allemands à une pertede plus de 900 avions, 880 canons, et de 775 tanks, détruits, outre 370 autres tanks et 1.600 canons et mortiers dont les Russes se sont emparés.

La Webrmacht a eu plus de 50.000 soldats et officiers de tués au cours de ces combats pour Orel et a laissé 6.000 prisonniers aux mains des forces soviétiques.

Surpris par la violence de l'offensive russe, les Allemands ont souvent battu rapidement en retraite, abandonnant armes et bagages. La bataille est maintenant plus dure, les unités de l'Armée Rouge se heurtant à tout un système de redoutes bétonnées et blindées. Actuellement le centre de gravité de la bataille se trouve dans le secteur au Sud d'Orel. C'est là que les combats sont les plus violents, ce qui s'explique par le fait que les allemands n'ont plus d'autre chance d'échapper à l'encerclement qu'en se frayant un passage vers le sud-ouest, s'il en est encore temps. Mais là aussi les Russes avancent, brisant toutes les contre-attaques ennemies.

En 20 jours, l'Armée Rouge a détruit plus de 4,000 chars et 2.700 avions allemands et les cadavres des soldats de la Wehrmacht jonchent partout le terrain reconquis.

Dans le Donetz, au Sud d'Izioum et de Vorochilovgrad, on ne signale que des combats locaux,au cours desquels les Russes améliorent leurs positions. Selon certaines dépêches du correspondant de Reuter à Stockholm, les unités soviétiques tiendraient actuellement 4 solides têtes de pont sur la rive occidentale du fleuve.

Les bombardements aériens auxquels l'aviation soviétique soumet les noeuds ferroviaires de Lozovaya et de Kramatorskaya et les gares de Karachev et de Kharsysk, semblent présager un prochain élargissement du théâtre des opérations. L'escadrille de chasse française «NORMANDIE» qui participe à ces opérations a abattu 10 avions allemands au cours des combats aériens livrés sur le front russe pendant les 5 derniers jours.

Th. H.

Les Dépêches de la Nuit

ROUMANIE— 175 bombardiers «Liberators» déversent 300 tonnes de bombes sur les septs principales installations pétrolifères de Ploesti, en Roumanie. Cette attaque qui n'a duré qu'une minute a été effectuée à moins de 150 mètres d'altitude. Le centre de Ploesti produisait 11.000.000 de tonnes de pétrole par an, soit environ le tiers des besoins du Reich.

ITALIE:— Avance de la 8ème Armée à l'est et des troupes américaines le long de la côte nord de la Sicile.

FRONT OCCIDENTAL:— La ville de Hambourg est effacée de la carte, Le groupe de chasse français «Alsace» opérant en Grande-Bretagne a abattu 9 avions ennemis.

RUSSIE:—L'Armée Rouge resserre son étreinte sur Orel. Une centaine de localités ont encore été libérées.

FRONT PACIFIQUE:— L'aviation alliée bombarde le Port de Hong—Kong.

POEME KURDE

LA VIE

Ma vie, ta vie, notre vie,
Ainsi les jours passent et les années
Comme une rose blanche et fanée;
Les cheveux deviennent blancs
Et le coeur sans élan.
L'oeil devient avide,
Le visage plein de rides,
Ni laid, ni beau:
On voit le tombeau.

Chaque jour, comme une goutte
Torturée d'une foi pleine de doute
Tombe dans l'urne de la vie.
La vie
Se désséche, se déchire, saigne,
Dans ses larmes elle se baigne

Et un jour,
Soudain,
Pour toujours,
Comme une capricieuse reine,
La vie,
Nous quitte.
Nous somme sans gîte
Et la nuit tombe sur nous
Comme un tombeau.

VIGNE MYSTERIEUSE

Dans les ténèbres de mon coeur
Une main allume la chandelle
Une fleur soudaine s'épanouit,
Sous la tendresse du printemps
Par les chansons les gaîtés.
Je bois un vin délicieux
De vignes mûries sans été.

DR. BEDIR KHAN

LA PRESSE KURDE

Nous signalons, à nos lecteurs s'intéressant au mouvement culturel KURDE, les journaux et périodiques kurdes suivants:

RIYA TAZÉ. organe des Kurdes de l'U.R.S.S parnissant à Erivan.

GALAWÉJ. la plus grande revue littéraire kurde, parait chaque mois à Bagdad, avec 80 à 100 pages de texte

JIYAN hebdomadaire politique et littéraire paraissant à Souleymanié.

HAWAR, revue littéraire bi-mensuelle paraissant à Damas. Textes kurdes et français.

RONAHI Revue mensuelle illustré, paraissant à Damas.

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan *Grigori Petrof* — 10 — *Wergerandok:* *Qedrî Can*

Êdî, hûn karin bifikirin: ev xortên ku bi hezaran dihatin welatê me (Finlandayê), çi fêde ji wan çêdibû?! Ev me'mûrên ku heta du-sê sinifan, di dibistanê rûşdiyê de xwendî, ya ne xwendî, derewçîn, wextên xwe yên pir, di daîre û wezîfeyên xwe de derbas ne dikirin... diçûn meyxane û karxaneyan. Van me'mûran ne dixwestin bixebitin û ji xwe, nezanîbûn bixebitin... Hişê wan ne diçû ser kar... Her çiqas li hemberê wezîfa xwe ihmalkar bûn, ew qas jî li hemberê ehalî nepixandî û xwedbîn bûn... Dereng dihatin ser wezîfê û zû dev jê ber didan.

Kesê ku ji bona karekî biçiwa cem wan, bi saetan ew didan sekinandin. Dergevanê wan ên bê vaj, ji xelkê re bi xeyd digotin: cenabê gerînende meşxul e; encumen heye. Yên ku di agirê bendemayînê de xwe dişewitandin, paşê di çûn huzûra memûran çav-lixew, mûşûjînî, te digot qey dîkê hindê ne...xwediyê glî, hêj gliyê xwe ne diqedand, me'mûr efendî digot: «îro karê min heye, sibê were...»

—Lê begê min, ez hêvî dikim, ez ji rêke dûr hatime.

—Eh... me got «sibê»... ma tu fam nakî ?

— Ma ni perê min tune: nikarim bêtir bimînim.

— Me ji te re got sibê, haydê derkeve...

Paşê me'mûr efendî derdiket derve, diçû cîkî kêfê, şerabên buha mîna çeman diherikîn... Li dora wî keriyek jin diciviyan. Ji bona jiyîna bi vî awayî jî, pir pere diviya bû, hingî dest bi rişwetê dikirin. Yên ku ev çîrok dibihîstin, di nav xwe de digotin; canim, ev çi ye? vî merivî ji Stokholmê çawa dişînin vir? ev hal ewê wisan bi mîne? Ehalî dinaliya... digiriya... glî dikirin, dixeyidîn... bi nefret digotin. : Ma ku me'mûrên hukûmetê wisan dikin, emê çi bikin?! Senelman, peyva xwe bi van pirsan qedand.

—Spas ji xwedê re, nuha halê me'mûran ne mîna berê ye. Hêdî, hêdî me'mûrên me yên Fin dikevin her derê. Yan jî me'mûrên Îsweçê, yên qenc, ku em wan dibijêrin...

Qîmeta vî z e m a n î bizanin, li ku derê dibin me'mûr, hema ji roja pêşîn ve, dest bi usûla nuh bikin, awayê tevgêr «îdare» a kevn berdin... bira ji wê tevgêra pûç nav û nîşan ne mîne. Bira ehalî fam bike ku me' mûr xizmetkarê mîlet e.. gava karekî ehalî hate cem we, li wan, mîna mêşên ku meriv aoizdikin, me nêrin... heta ku ji destê we tê, karê xelkê hêsanî tir bikin... herkesî bi dilxweşî, birûkenî qebûl bikin... wisan bikin ku gava karekî merivekî çê ne be, da ne bêje ku wan çê ne kir... bira bizane ku karê wî, qanûn û nizamê ne da çêkirin.

Strana Kurdî

Fermana Mala Brahim Paşa

A Dawîn Sala 1919

—2—

Wêzîro lêxê, pêşî li Nebî Eyûb, dawî li kêşê û li mizarê vegerîne; bi destê her çend peyên mala Lihê big'rin bi xwe gihînin; birîna Elo Dodo Kekê Rîmê, gurê swara hûn me êşînin, Wêranşara şewitî bi hûr kanî ne;

Xensê ban kir Mehmûdo lawa hêlkê li burcê, belek qesr û baxê me spî ne, kaxedek ji Begê mi ra ji Anqerê, ji meb' ûsanê reş anîne, mi gelkî kêf kir, mi go: belkî efwa Begê mi anîne; mi bi xwendin da got Mehmûd Beg û Xelîl Beg û Smaîl Beg û Evdurehman Beg û Temir Beg her pênç bira ji Dewletê fermanlî ne. Enabî bişewite, wa bi dar e, başka û hecê zêd bi serda mêl û xwar e, eskerê Hemdîn Begê li Hecî zêdê yek hezar e, elaya Husên paşa li Etşanê du hezar e, şad û şûdê.

Evdurehman bavê Haçim gelek hene, li Etşanê li ber Romê bû zinar e, bû perçak polat e;

Hat xwar e, Xensê ban kir Mehmûdo lawo Elo Dodo exû Rîma gurê swara brîndar e. Li Hecî zêdê li her du aşa wezîro, li hevde malê li her du aşa.

Sibe bû şerekî mezin çêbû li Etşana xopan, li Enabiyê li berê kaşa ji nîro bi şûnda li Wêranşarê tê dengê topa, liqî liqa bêş ataşa, kesek tune li Hecî Zêda şewitî rab seyrana:

Koma laşa ji nîro b' şûnda reş bû û bextê Hemdîn Begê û her du qeraşa, Hemdîn Beg sê denga ban kir go her bijî Mehmûd paşa; Temir Beg ban kir go: Hûn zanin ji berêda ev fermana mala Temir paşa ...

Wezîro bajo, li vê fermanê, hêdî bajo hûn fermanlî ne. Sibe bû bira li me ne heta roja vê bazarê; Xensê ban kir Mehmûdo lawo mêze Romî pir e; pêşiya zabita xwe da Nebî Eyûb eleyhisselam, pêşiya qumandara, xwe da girê Wêranşarê, hêlkê xwe da welatê Çwîva, wê Hesarê. Romî pir e rava jorîn xwe da Qerej-daxa şewitî wê Necarê û hêlkê xwe da her du kurê deve qirana, wê minarê. Rava jorîn xwe da welatê tirka qijî darê. Ordiya Xalid Begê ma li Swêrekê li Heywanetê li Çîm Hesarê û rava jêrîn xwe da welatê şexa şêx û şarê û pêşiyê xwe da Nebî Eyûb eleyhisselam, dawî ma li gundê Qedûrê lawê Dire'ê.

Li Kêşa şewitî li wê mizarê, bejna Evdurehman, bavê Haçim apê Redda xweş e, bi rextê enextarê şahidê Evdurehman û Mehmûd Begê zerî, sê tabûr eskerê Romî li Wêranşara şewitî xist Hesarê.

Wezîro ev êvar bû, ro tu ne, ma sî kulupî ser kelema. Xensê ban kir Mehmûdo lawo «mila» xaîn, tu tê ne ma eşîr xaîn, tu tê ne ma gazî dûr e, îmdad ne ma. Wexta di gaziya we were, çend peyê çwîva 62 peyê dodkan tevê ye, şêxê Berha kekê qudretê swarê sor bozê exû Şema.

(ne qediyaye)

EBDILHADÎ MIHEMED

Potez 63-Balafîrek ji tîpê nêçîrvaniyê; ev mekîneyên he gelek bi kêrî şerên hewayî tên; Saetkê de 460 k. difirin

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

NAZLIYÊ

Lê Nazo, Nazliyê
Çelengê, çelebiyê.
B' xort xelkê'r bengiyê
M' j xwe'r l'çolê dîyê
Lê Nazo, Nazliyê.

Rêka Herbê b' kizin e
Destê Nazo b' bazin e
Mêrê Nazo hakim e
Nazo j' malek mezin e
Lê Nazo, lê nazliyê.

Dora Herbê b' bacan e
Qirika Nazo b' mircan e
Nazo j'eslê ywe' d şeytan e
Lê Nazo, lê Nazliyê.

Nazo, Nazlî j'çolê tê
Lawik j'mala xalê tê
Lê Nazo, lê Nazliyê
Celengê, çelebiyê.

KEVANJENÊ

De bijen, bijen Kevanjenê
Sêviya bavê ser Hesenê
Bû pepûka ber bedenê
Xweli l'serê te b' tenê.

Kevanê te mişmiş e
Toq a benya xuş e, xuş e
Memkê gewrê sêva tirş e
Li ber xwe bir qal û qirş e.

De bijen, bijen Kevanjenê
Kevanê te hirmê ye
Bîstkê lêxim ji kêfê ye
Piçkê pembo l' ber bê ye,
Garana l'ser sergo ye
M'd kerandî b'şev û ro ye
Çavê wî l'keçka do ye
Heb b' heb jê dikirî
Teres l' keçkê fitilî
B' şex û mela t' a min î
Mehbûba l' ber vî dilî.

MAMO

Mamo çû Diyarbekir
Porê sor hine kir
Beqala l' hev zêde kir
T'a min bû xwedê ne kir
Mamo ji Torê tê
Bihna gulê jê tê
Sebra dotmam pê tê
Pezka kovî pê dê

Lata reş hezaz e
Singa gewir beyaz e
Dosta te tolaz e
Dêka te şambaz e,

ZIRAV

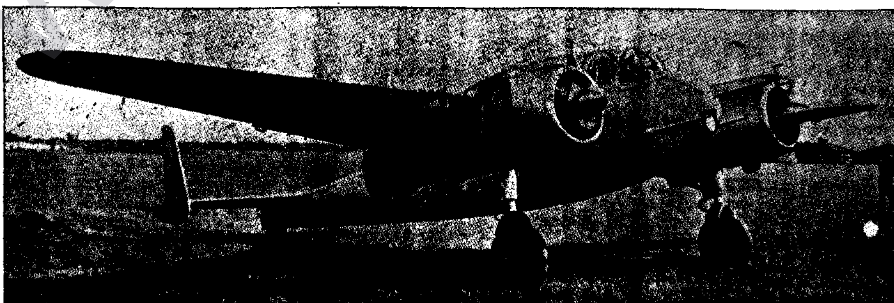
Zirav, Zirav, Zirav lê lê
Hay keçkokê Ziravê
Ev zirava bi ta û derzî
Hay keçkokê ziravê.

Te d'go ax, mi d'go xwezî
Hay keçkokê ziravê
Mi d'go ax te d'go xwezî
Hay keçkokê ziravê.

Konê bav' te mezin e
Hay keçkokê ziravê
Ez geryame li serî û b' nê
Hay keçkokê ziravê

Stûna navê j' hesinê
Hay keçkokê ziravê.

CELAL CEMIL

Bombeavêjeke sivik ji tîpê BREGE 670; Sê peya tê de bi cih dibin; Saetkê de 300 kilometir difire.

Sal 1 — Hejmar 15

Duşemb 9 Tebax 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

Rewişa Italyayê

Rojnamayên talyanî zmanê xwe ji nû ve diguhêrin û dirêjî Hevalbenda dikin. Heke Badogliyo daye eqlê xwe, û dixwaze welatê xwe ji derd û perîşaniyên şerî xelas bike û ev roj berî rojekê, heye ko na xwaze hevalbenda tiştê ko di dilê wî de ye bizanin, û xwe dinepixîne û dike pê qesda xwe veşêre. ji aliyê din, eger talyana lez û bez xwe ne avêtin bextê Hevalbenda, û her çend jî bajarên talyanî ji nû ve têne bombardiman kirin, wan pê dane erdê, û bi dilekî xurt peyivîne û şerê Sicilyayê jî zû bi zû ne qediya, hêvî heye ko Hevalbenda di şerên çekdanînê de comerdtir an nermtir bibin! Dibe ko siyaseta talyanî hisabê wan tişta jî dike. Lêbelê xelkê Italyayê ji vî şerê giran û bêhêvî, ji êrîşên refên bombeavêja bêhal ketine, û bêdiliya Mareşalê xwe dikin û xelk di zehf bajaran de li Hukûmetê rabûne û jê xwestine ko ev şer biqede. Di Romayê de, hawîrên eskerî xweş dizanin ko piştî zeft kirina Sicilyayê bitîmamî, Ordiyên Hevalbenda pê li Erdê Italya Nîroyî bikin û. êdî, berpirsiyariya talyanî hêj mezintir bibe.

Wetenperwerên Frensiz

Xortên frensiz ên welatparêz di dora Gola Jenevê de, dirêjî qerargehên talyana kirine, zabitê qerargehê bi bivirekê kuştine, şeşderba wî standine, pê sê eskerên talyanî ên din safî kirine, bi vî awayî deriyên depocebilxanê vekirine, silehên tê de birine û vegeriyane çiyan. Her çend ji Ordiyên elemanî û talyanî erdê Frensê vegirtine, wetenperwerên frensiz pê çavtirsiyandî ne bûne, û telegrafên ko hero tên, şanî cihanê dikin ko frensiz bi bombe, bivir, qumbere, şeşderb û bi her texlît silehan dirêjî dijminên Welatê xwe dikin, wan dikujin û pê di Frensê de, agirê eşqa welêt, pêtî û rivîniya azahî û serbestiyê na temire; û dijmin nikare di axa Frensê de, rahet rakeve. Ji aliyê din, di Erdê Efrîqa Bakurî de, Ordiyên Frensizî haziriya xwe kirine, ji bona êrîşên ko ber bi destpêkirinê ne.

Eskerên Xort û Ciwan

Gava mirov di kûçe û kolanên Bêrûtê de, li ruyên xortên ko eskerên Hevalbenda ne dinêre, dil hêj bêtir qanî û qail dibe ko ew xortên pak û paqij, kubar û bi terbiye, rabûn û rûniştina wan çeleng û giran, ji bona tiştekî adî û adetî, ji bona tiştekî ne hêja ji welatê xwe ranedibûn, dev ji mal û milkê xwe ber ne didan, dest ji rahetî û jîna xwe a spehî ne dikişandin û ne dihatin heta van dera. Ev xortên he dixwazin nîrê hêsîriyê ji dinyayê rakin, miletên dinyayê bigehînin azahî û serbestiyê, da ko rûyê miletên ezabdîtî bikene. Wextek hebû, heq û dewlemendî malê mezinan bû, malê mîr û axan, her wekî di jiyîna miletan de, dewletên mezin heqê yên biçûk dikuştin. Lê di piştre pêşveçûna Ewripayê gihabû dereca ko êdî ne dihat bîra miletên mezin; destên xwe dirêjî heqên miletên biçûk bikin. Wan dixwest miletên dinyayê hemî bibin serbest.

Lê sala 1914 û 1939-an de eleman rabûn û pê li heqê miletên biçûk kirin, û pê şerine mezin çêbûne û çêdibin.

Serbestî û azahiya Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Libnan, Sûriye, Iraq, Yemen û Hîcazê berê mêraniya bav, bira, xal û pismamên wan eskera ne ko em di kûçe û kolanên Bêrûtê de dibînin.

GOTARA GENERAL LEYER

FRENSIZA XWE PÊK ANIYE

Ev e Gotinên General Leyer Serekê Şerdariya Frensizî ya amdagirtî

CEZAYIR—R: Serekê şerdariya frensizî ya amdagirtî General Leyer gotiye ko Ordiyên Frensizî haziriya xwe kirine û xwe pêk anîne; ji bona xelasiya erdê Frensê, ji bona tevdanên eskerî yên ko di wextekî nîzing de wê destpê bikin.

GENERAL DE GOL & GENERAL JIRO

CEZAYIR— Bi qerara Komîta Frensizî a Xelasiya Welêt, General Jîro bûye Serdarê hemî qiwetên frensizî. Bi vê hêncetê General Jîro reşbeleka jêrîn şiyandiye General De Gol. «Êdî bitenê Ordiyeke frensizî heye; û ez spasan dikim ko we fermandariya min nas kiriye: Ji eskerên ko bi we re girêdayî ne bibêjin: tiştên ko wan pêk aniye ez dizanim û bi tiştên ko ewê bikin, qîma xwe tînim. Emê bibînin ko em hemî eskerên Frensê ne û her jî eskerên Frensê bûn.

Ez dixwazim ko ew mîna berî ji we hez bikin û baweriya xwe bi min bînin, ji bona armanca bilind û mezin ya ko di pêşiyê de ye: Serbestkirina Frensê. Sibê di bajarê Metzê de, yê ko wê bête xelas kirin emê hev û du bibînin»

Ji dil yê we: Henrî Jîro. Bersiva General De Gol: Generalê min! «Pirsên we ketine dilê min, û leşkerên frensa şerevanî pê gelek şa bibin; piştî felaketên şerê Frensê, ew bûbûn piştmêrên Ordiya me, ew îro pêşmêrên Ordiya frensê ne. Ewê di nav Ordiya Frensizî de bi germî û çav sorî karê xwe pêk bînin. Komîta Frensizî a Serbestkirina Welêt hon kiriye serfermandarê hemî qiwetên frensizî; eskerên frensê bikevin pey we, bi eşq û mêraniya ko hon, eskerê mezin û û sermiyanê hêja şayeşte ne. Sibe honê vê Ordiyê bi arîkariya Xwedê bêxin meydana şerî, şerê ko pê Parîs xelas bibe.» Bi dostî yê we: General De Gol.

OREL - KATANE - BIELGOROD

Di Nav 24 Saetan De Ev Her Sê Bajar Hatine Standin

CEZAYIR— R: Danezaneke xas elam dide: Ordiya brîtanî heşt KATANE standiye.

MOSKÛ — R: Serfermandariya sovyetî dide zanîn: Ordiya Sor OREL û BIELGOROD vegirtine.

CEZAYIR— General Katrû duhî sêrê sibehê ji Cezayirê rabûye û berê xwe daye Oranê, General Katrû bi awakî resmî diçe xatirxwaziya vî bajarî.

LONDRE— Li gora nûçeyên ko hêj ne hatine xurtandin sefîrê Sovyetistanê li Kenadayê M. Feodor Gusef wê here Londrê û bikeve şûna M. Maiskî,

NÛ—DELHÎ— Refên brîtanî dirêjî axa Birmanyayê kirine û kozik û penahên japona yên nevala Irawadiyê dane ber bomban.

ORDIYA SOR

GIHAYE DERÎYEN ŞARISTANA ORELE

MOSKÛ— Serfermandariya Sovyetî dida zanîn: Leşkerên sovyetî ber bi Orelê ve ji nû ve 6 û heta 10 kîlomêtir pêş ve ketine. Qiwetên me 50 avahîgeh vegirtine. Stasyona Domninoyê, 11 kîlomêtir li rohelatê Orelê û stasyonên Stij û Pilatovkayê 8 kîlomêtir li alî nîro rohelatê wê ketine destê me. Ber bi Bielgorodê ve tevdana kewte û sedmêran dom dike. Di axa Donetzê de û li nîro-roavayê Voroşilovgradê xesarên giran gihaye dijmina û wan dest ji erişan kişandine.

Di eniya Lênîngradê de û li bakur û li rohelatê Mgayê tevdana kewte û sedmêr û topçiyan. Duhî qiwetên me 141 tang û 180 balafirên elemanî xira kirine.

Em û Cihan

Kurdan ji bona azahî û serbestiya xwe, gelek xwîn rijandine û îro ko miletên dinyayê ên biçûk û mezin, ji bona serbestiya dinyayê şer dikin, fidakariyine mezin dikin û ji bona mezinahiya welatê xwe û rahetî û selametiya cihanê bi qiwetên zilm û zorkeriyê di şerî de ne, xebata hindik li kurdan mîna betalman tê. Lê kurd çi bikin, Nimînendeyên Hevalbenda xweş dizanin, kurda ji bona her fidakariyê hazir bûna xwe ji wan re elam dane.

XESARÊN ELEMANA

BI HEZARAN TANG & BALAFIR XIRA BUNE

MOSKÛ—R; Ji pêncê tîrmehê û heta 30-î qiwetên sovyetî di eniya Orel—Kurskê de 4.305 tang û 2833 balafirên elemanî xire kirine .

WEŞINGTON— Wezareta Emerîkanî a qiwetên hewayî elam dide: Her meh febrîqeyên emerîkanî 4.500 balafir teslîmî me dikin. Karxaneyên emerikanî li ser hev her meh 7.000 balafira çêdikin.

Gotara Nimînendeyekî

LONDRE— Ji lebatên civatmiletê Emerîkanî 5 nimînende, li dinyayê digerin û temaşa qadên şerê cihanê dikin. Yekî ji wan Mr. Rişar Rusel gotiye: Qesda me ev e ko her milet divê bixwe hikûmeta xwe bibijêre: keqê tu miletî bi hênçeta ko ew bi xwe ne miletekî mezin e an erdê wê biçûk e; ne ye şkênandin û betal kirin.

HÊVÎYA NÛ

Raza me li ber dergehê meyxaneyê naçim
Sermestî û bê heş,
Mîna keşeyê sondxwarî paresteyê xaç im
Wergirtî cilê reş.
Min xaç û pûlên xwe wekî Îbrahîm şikandin
Ez bûm bi serê xwe,
Min şêx û mela, sofî û derwêş qewilandin
Ji pêşî derê xwe...
Min hêvî zebûn bû ji mezin rîspî û kalan
Heyhat û hezar ax!
Sist bûne rehên şêr û piling gur û şepalan
Tev bûne malkambax!...
Kes nîne ji dil bo gelê kurd bike xebatê
Wek Ristem û Îhsan,
Bi destê zorê veke rêya jîn û felatê
Dilgeş bike kurdan.
Gava ko me dil dem holê bêkêr hat ji bo me
Zendê xwe vemalan,
Xebata welêt karekî dijwar û bi dom e
Gazî ji hevalan.
Me hêvî nema ji kesî, bê xortên welatî
Ew hîmê welêt in,
Ên 'tîra neyar cerg û hinav jê sot û patî
Tev agir û pêt in
Yektî me divê, me rê ew e, em dê biçin her
Yezdan arîkar bit,
Serdestî ji bo me ne pir e em dê bibin, ger
Cihan bi neyar bit...

OSMAN SEBRÎ

DEMA NIHA

125.000 HÊSIR

CEZAZIR—R: Heta niha leşkerên Hevalbenda di Sicilyayê de 125.000 hêsîr girtine;

CEZAYIR—R: Refên Hevalbenda bê etlahî hêjagehên erdê Mesina yê û peravên di wê bombardiman dikin.

LONDRE—R: Radyoa Berlînê dide zanîn: leşkerên sovyetî yên ko di axa Şuguyevê de li hev civiyane— Şuguyev dikeve nîro-rohelatê Xarkovê û jê 20 mîl dûr e — êrîşî çeper û penahên elemana dikin. Di eniya Şuguyevê de, şerîne zor û xwîndar çêdibin.

CEZAYIR—R: Qerargeha Hevalbenda a mezin li Efrîqa Bakurî dide zanîn: Peşveçûna Ordiya heştemîn, der hemî qadan dom dike. Qiwetên elemenî xwe bi şûnda dikişînin û rê û pirên dora xwa xira dikin. Ordiya heftemîn Troina zeft kiriye. Li ser riya peravan dijmin bi xurtî berberiya Ordiya Emerîkanî 7 dike.

WEŞINGTON—R: Di nav meha tîrmehê de karxaneyên emerîka: î 7.343 balafir çêkirine, ji meha hizêranê 400 heb bêtir.

STOKHOLM—R: Wezîrê elemanî ê dervekariyê Von Ribentrop û yê talyanî Guariglia di Italya Bakurî de, li bajarekê hev û du dîtine.

MOSKÛ—R: Ordiya Sor ber bi Xarkov û Brianskê ve, pêş ve dil e-ve; leşkerên sovyetî ji nû ve 100 avahigeh vegirtine.

CEZAYIR—R: Di bendera Napoliyê de agir bi wapora talyanî a mezin Lombardî ketiye, ew dişewite.

ITALYA GUH BIDE!

Rojnameyên Ingilîzî Bi Tevayî Dibêjin

LONDRE—A.F.I. Rojnameyên ingilîzî li ser rewişa Italyayê dinivîsin: «Deylî Meyil» dibêje; Badogliyo an divê xwe bavêje bextê Hevalbenda, an ne here. Sebra Hevalbenda ne bê tixûb û sînor e. «Deylî Herald» dinivîse; Divê ala spî; ala teslîmê li ser serê erdê Italyayê pêl bide: daxwaza Hevalbenda û ya miletê talyanî ev e. «Deylî Telegraf» dibêje: Di hemî îbadetgehên Italyayê de xelk ji bona silh û aştiyê dia dikin û keşe ayînine mezin çêdikin. Çire hikûmeta Romayê bi tiştine têrtaluke dileyize û dest ji vê leyistinê na kişîne. Me xwe pêk aniye; divê bizane. Rojnama Londrê a mezin «Teymis» şîretan li talyana dike: Heke ev fîrsend ji destê talyana çû, jê hikumeta wan berpirsiyar e!... Koka şaristana elemanî a mezin Hamburg ji erdê hatiye rakirin: bombeyên Hevalbenda li wê tiştek ne hiştine, Berlîn ditirse... Talyan dev ji bajaran berdidin û xwe davêjin gund û darista na.., Hikûmeta Romayê dilerize, lê ne digire, û ne jî berdide... «Niyûz Kronikil» dibêje: Erdê Italyayê ji bona me qerargeheke gelek hêja ye û em nikarin vê erdê destê elemana de bihêlin. Fikra «Deylî Telegraf ev e; Ji bona şkênandina dijminê me hejmar «1» eleman, divê di erdê talyana de em bibin xwedî war û qerargeh; û heke ji bona vî tiştî divê emê talyana safî bikin, bila ew bizainn, me haziriya xwe kiriye.

SERFIRAZIYA ORDIYA SOR

Ordiya Sor Ber Bi Briansk û Xarkovê Ve dimeşe

MOSKÛ—T.F.I. Şerê Orel û Bielgorodê bi serfiraziya Ordiya Sor qediyaye.. Ji 5-ê tirmehê û heta 6-ê tebaxê, ango di nav mehekê de leşkerên sovyetî 120.000 serbend û eskerên elemanî kuştine; û 4.605 tang, 1.625 top, 2.492 balafir û 11.000 kamyonên elemanî ji hev de xistine; û 524 tang, 875 top — piraniya wan motorkirî — 2.521 mitralyoz, 355 depoxaneyên zad û zexîran standine; 11.418 hêsîr girtine, û ji destê dijmina 840 bajar û avahîgeh xelas kirine.

MELBURN— Danezaneke xas elam dide: Leşkerên me Munda vegirtiye, dijmin hatiye bela wela kirin. Şerên bi tevger û rêzik sekinîne. Qiwetên japonî ên belavbûyî têne qelandin. Heta niha 1.671 kuştiyên japonî li erdê mane.

EBDILMECÎDÊ KURÊ HECÎ HERSAN

Xortên 25 û Zaroyên 7 Salî Dixwînin

Seydayê delal Mîrza Ebdilhadî Mihemed, je me re dinivîse: Mîrza Ebdilmecîd Kurê Hecî Hersan xortekî 25 salî ye, di nav 7 rojan de, hînî Elfabeya Kurdî, û xwendin û nivîsandinê bûye, û kitêba Xwendina Kurdî jî qedandiye, û niho Roja-Nu, Ronahî û Hawarê dixwîne. M. Ebdilmecîd ji we re deh lîreyên sûrî dişîne, kiriyariya Roja-Nû. Braziyê Mîrza Ebdilmecîd, Şêxê jî, yê ko zarokekî heft salî ye, di nav 10 rojan de dersên xwe ên kurdî timam bike.

Roja-Nû : Xwedê te li miletê me bihêle Mîrza Ebdilmecîd. Ber xurdar be, sax be, te gavek avêtiye, û bi te re miletê me jî gavek avêtiye, ber bi pêşiyê, ber bi ronahiyê, ber bi serbestiyê ve. Kurd mêr û mêrxas in, û şertê mezinahiya miletan ê bingehîn ev e, lê bê zanîn û hiner, mêranî ev hesin e ko di bin erdê de ye, ne hatiye xebitandin, û ne ketiye şiklê tomobîl û balafira, rêhesin û wapora, şur û şeşderban.

Pêxemberê me—rehmet û silava Xwedê lê bit—qedrê du peyan zehf digirt yê ko hîn dike, dersa xelkê dibêje, mîna Seyda Ebdilhadî Mihemed, û mîna te yê ko hîn dibe, dielime, ji tarîtiyê derdikeve û rûyê xwe dide ronahî û pêşveketinê. Braziyê Ebdilmecîd, Şêxê biçûk, Kurê min ê delal, xweş bixebite, zmanê xwe ê şîrîn zû bielime. Roj, Roja-Nû spehî ye, ji ber ko çavin hene lê dinêrin û pê kêfxweş dibin; ji bona korên reben, mirovên çavtarî qîmeta roj û ronahiyê çi ye !!... Kurdino... hînbibin... hînbikin... riya xelasê di kitêban re derbas dibe.

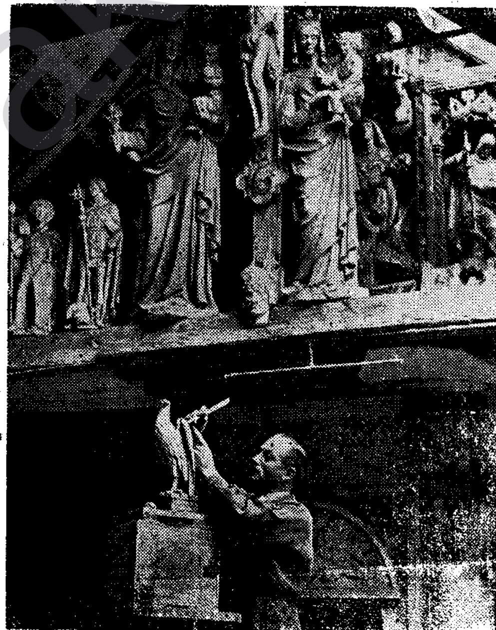
MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞITIYÊ

DESTXETÊN CELENG

Xelkê Brîtanya Mezin di her tiştî de zana, şehreza û hêja ne. Xebat can dide her tiştî, di nav destên Zanayan de hesin, dar, kevir, dibin candar.

Kevirtiraşekî ingilîzî, hosteyekî mezin û çîredestiyên di wî. Heykeltiraşê Igilîzî Ê Hêja û Binav û Deng Mr. Burton.

HAMBURG NE MAYE

Xelkê Bajêr Ber Bi Gund û Daristanan Ve Bazdidin

STOKHOLM— Xebatkerên denimarkî yên ko ji Hamburgê hatine dibêjin: Ji Hamburgê piştî bombardimanên Hevalbenda tiştek ne maye; Hamburg êdî ne bajarek e, xelkên vê şaristanê ber bi bakur û rohelatî ve bazdane û ev bê ko guh bidin Emrên hikûmetê. Kûçe û kolanên Hamburgê bûne mîna yên bajarên Frense û Belçîkayê di sala 1940-î de. Ji 10.000 xebatkerên denîmarkî 5.000 vegeriyane erdê Denîmarkayê. Piraniya wan bi pîşameyên xwe ji Hamburgê derketine, û vegeriyane welatê xwe, her tiştê wan di bin xirbe û xerabezaran de, pelixîne, winda bûne. Rojnameyên elemanî dibêjin ko bombeyên hevalbenda Hamburg kiriye cehenema kambaxî û xerabezaran. Perîşanî gihaye dereca ko gotin nikarin wesfa wê bide. Trên xelkên bê ban û serban, qefleyên brîndara tînin Berlînê: lê Berlîn bi xwe jî dawiya wê çi bibe ni zane?!...

1ère ANNEE — LUNDI 9 AOUT 1943 — NUMERO 15

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 71-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

5 Août 1943: encore une date qui aura sa place dans les futurs livres d'Histoire.

Sur le front oriental, une des charnières capitales de la ligne de défense Allemande, Orel, est réoccupée quinze jours seulement après le déclenchement de la contre-offensive russe. Orel avait été occupée par les troupes de la Wehrmacht au début d'octobre 1941. Fortifiée depuis lors comme peu de villes l'ont été, transformée en base de ravitaillement, elle comptait certainement dans les plans stratégiques du Führer comme devant servir de point de départ pour une offensive contre Moscou. Sa reprise par l'Armée Rouge est non seulement une grande victoire (qui sur le plan militaire n'a pas l'importance de l'écrasement de Stalingrad) mais aussi et surtout elle est la preuve définitive du renversement du rapport des forces en présence.

Stalingrad représente le point culminant de la défense russe, puisqu'en fait c'est grâce à la surhumaine résistance de la ville que les troupes soviétiques purent progressivement isoler tout le secteur et détruire ensuite les 350.000 hommes qui le tenaient.

La reprise d'Orel montre, elle, que l'Armée Rouge en est maintenant au stade de l'offensive; et sa puissance est telle que Bielgorod, deuxième bastion qui avait servi aux Allemands, avec Orel, de base d'attaque contre Kursk, il y a un mois, est enlevée peu après dans un style magnifique.

Mettant à profit la désorganisation des lignes ennemies, utilisant sans répit son aviation qui, d'après un communiqué, a dans le secteur d'Orel la maîtrise totale de l'air, l'Etat-Major Soviétique semble vouloir s'occuper maintenant de Kharkov.

Ce même 5 Août, venant infliger à la Wehrmacht un nouveau coup de massue, les troupes du Général Montgomery occupent Catane après et malgré une violente résistance. Elles ne sont plus qu'à une cinquantaine de kilomètres du dernier port d'embarquement de la Sicile. Cependant que les troupes sont sur le point de contrôler la dernière route qui contourne l'Etna, et que les Américains se rapprochent de Messine par la route côtière.

Il est probable que la chute de la Sicile accélérera la reddition de l'Italie et que le Marechal Badoglio devra céder sous la pression populaire qui se fait de plus en plus nette en faveur d'un armistice immédiat.

La grande importance de ces évènements politiques et militaires ne doit pas faire perdre de vue que dans le Pacifique, les Australiens et les Américains viennent d'occuper Munda, grande base aérienne de la Nouvelle Géorgie.

D.

RESUME DES NOUVELLES

FRANCE: Le Général de Gaulle prononce un discours à Casablanca.

MEDITERRANEE:— Les défenses allemandes au sud de l'Etna ont été enfoncées par les armées alliées.

RUSSIE;— Les forces soviétiques continuent a avancer en direction de Briansk et de Kharkov.

FRONT OCCIDENTAL:— La R.A.F. bombarde la gare de Rennes.

FRONT DU PACIFIQUE :— Les troupes chinoises avancent dans le Chekiang.

CASABLANCA — Prenant la parole, hier, à Casablanca, le Général de Gaulle a déclaré notamment:

«Une fois de plus, au cours de sa longue histoire, la preuve est faite de la cohésion de la France Eternelle.

«Notre Empire, si divisé par des péripéties dramatiques, est sorti de la guerre pour y rentrer par la suite, morceau par morceau.

«Si nous reconnaissons les cruelles conditions auxquelles notre pays est réduit, aujourd'hui, nous ne méconnaissons pas les fautes qui nous ont conduit au bord de l'abîme.

«Nous savons que la France Combattante a littéralement joué la dernière carte de la Patrie. Nous savons aussi qu'un immense effort nous attend pour arracher la France à l'envahisseur et la rendre à nouveau heureuse et libre.

La résistance française organisée sera engagée contre l'ennemi au moment le plus propice, l'armée de terre, la Marine et l'Aviation Française sont prêtes.

«Ce que nous voulons, c'est un effort commun et enthousiaste,

«Ce que nous voulons, c'est un renoncement aux abominables querelles d'autrefois: l'Union Nationale qui rassemble toutes les ardeurs de la France.

UNE PETITE NATION: UN ÉTAT MODÈLE

2

Ce n'est que vers la fin du XVIIIe siècle que les doctrines de la philosophie politique occidentale et que les principes de la Révolution Française se répandirent jusqu'à l'est et que la Tchécoslovaquie repris conscience de son sentiment national. La vieille lutte pour la liberté reprit et des efforts furent tentés pour obtenir des droits nationaux dans l'armature de la Monarchie austro-hongroise des Habsbourgs. Une nouvelle lutte se déclara contre l'autocratie, c'est-à-dire la dictature centrale exercée à Vienne, la capitale de la Monarchie austro-hongroise. Les Tchécoslovaques, peuple d'idéal démocratique, étaient bien résolus à échapper une fois pour toutes à l'esclavage.

Ils obtinrent enfin cette liberté sous la conduite de T. G. Masaryk (lire: Massaryk), d'Edvard Benes (lire Bénèch) et de R. Stefanik, un trio de mousquetaires aussi valeureux que pouvait en souhaiter toute démocratie. C'est le 28 octobre 1918, à Prague, qu'eut lieu le soulèvement révolutionnaire final des tchécoslovaques, et le jour du 28 octobre est à jamais devenu la Fête Nationale des Tchécoslovaques.

UNE NATION DE CULTURE

Rien dans l'histoire de la Tchécoslovaquie n'est plus remarquable que la survivance à travers des siècles de luttes et de guerres, de sa langue et de sa littérature. Sa tradition littéraire remonte à un millier d'années. C'est en effet au X-e siècle que commença la production littéraire tchèque. La fondation au XIV-e siècle de l'Université de Prague coïncida avec une période particulièrement brillante de la littérature tchèque. à la fois par le volume et par la qualité.

Ce fut l'époque où Jan Hus (lire: Yan Houss) réalisa le tour de force de mettre le langage littéraire à la portée des gens ordinaires auxquels il s'adressait. Ceci donna naissance à son accentuation ingénieuse de l'alphabet tchèque et au système qui servit de modèle aux autres langues slaves. L'orthographie de Hus (lire: Houss) reste aujourd'hui la base de la langue littéraire tchèque.

Pendant deux siècles, la littérature tchèque traita surtout de sujets religieux et moraux. Elle acquit tout à coup une renommée européenne grâce à Yan (lire: Yan) Amos Komensky (1592—1670), le penseur connu sous le nom de Comène. Pendant la Guerre de 30 ans, Comène fut le chef spirituel de son pays et sut réunir en sa personne la vraie morale religieuse et l'expression artistique de la Renaissance. Cependant, le monde se souvient mieux de Comène pour ses ouvrages sur l'éducation. Il comprit l'importance d'un système d'éducation comprenant le chant, la politique, l'histoire mondiale, le géographie, la lecture et les arts et métiers. On attribue à Comène la publication du premier livre destiné à l'enfance.

Les traditions de Hus (lire: Houss) et de Comène semblent s'être perdues après la Guerre de 30 ans, sous la terreur et la tyrannie des Habsbourgs. Mais la langue ne périt pas. Grâce a d'inlassables efforts, les savants et les poètes tchécoslovaques retrouvèrent la vigueur florissante de leurs prédecesseurs et leur langage s'épanouit de nouveau comme une expression parfaite de la littérature.

Dans la première moitié du XIX-e siècle, l'âme nationale jamais étouffée s'affirma avec un nouvel éclat. On ne peut pas citer le grand nombre des grands écrivains tchécoslovaques modernes, de la belle littérature ainsi que de la science. Disons seulement que leur œuvre a donné au monde cette impression d'une Tchécoslovaquie heureuse du type du vrai démocrate à qui on n'en fait pas accroire. Dans les ouvrages tchécoslovaques modernes le lecteur trouvera la littérature du vrai peuple, une littérature pleine de compréhension, chantant l'amour de la nature, une littérature empreinte d'un lyrisme bien particulier que la traduction ne parvient pas à étouffer. Plus que cela, la littérature ainsi que la philosophie de la démocratie et de l'humanisme restait toujours la base de toute la vie du peuple tchécoslovaque, et de ses activités politiques surtout.

(à Suivre)

LE COURANT

A pas lents
J'ai suivi le courant
Murmurant
Au bord de cette rivière.
Longue comme une souffrance
Calme comme une prière
De vierge;
De loin me souriaient
Les fenêtres d'une auberge.

L'eau était claire,
L'air tendre, douce la lumière.
Cette eau basse et limpide
Comme une jeune fille timide
Caressant l'herbe fraîche...
Et des fleurs rouges
Comme des cerises et des pêches
Formant des berceaux dans les haies
Pleines de paix,
Où dort le silence
Où brillent chantent et se plaignent
Les couleurs des iris
Et les âmes des roseaux.
Glissait joyeuse à travers les forêts
Sur des cailloux gris et du sable doré.

Soudain
Le courant pensif s'arrêta
On aurait dit un athée
Touché par la foi
Pendant des jours et des mois.
Le fond
Devenait profond
N'était plus limpide
Et des insectes insipides
La ravageaient
Comme la charogne d'une bête.
Au fond de l'eau une tête d'étoile
Regardait cette triste fête.

Un geste qui ravit,
Un sourire,
Une larme un soupir, un rire
Plus lourd que les chaînes
Des navires
Et le fer des forçats
Arrêtent le courant de la vie.

LE CIMETIÈRE

Cantique des cèdres,
Cantique des tombeaux,
Gouffre souterrain
Rempli de flambeaux.

A quoi bon s'en aller
Mais pourquoi donc rester
Sous la cendre dorée
Du soleil attristé.

En aimant les brunes,
En admirant les blondes,
Le rivage, c'est la mort,
Nous ne sommes que des ondes.

DR. BEDIR KHAN

LA PRESSE KURDE

Nous signalons, à nos lecteurs s'intéressant au mouvement culturel KURDE, les journaux et périodiques kurdes suivants:

RIYA TAZÉ organe des Kurdes de l'U.R.S.S paraissant à Erivan.

GALAWÉJ, la plus grande revue littéraire kurde, parait chaque mois à Bagdad, avec 80 à 100 pages de texte

JIYAN hebdomadaire politique et littéraire paraissant à Souleymanié.

HAWAR, revue littéraire bi-mensuelle paraissant à Damas. Textes kurdes et français.

RONAH Revue mensuelle illustré, paraissant à Damas.

Provisoirement, LE JOUR NOUVEAU *paraitra une fois par semaine, le Lundi.*

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

LÊ NÛRÊ

Lê Nûrê, lê, lê Nûrê
Ziravê, bêqisûrê
Sê bisk j' têla tembûrê
Dora te l' ser tenûrê.

Bejna Nûrê ew l' takî
Ba lê d' xînê j' hawakî
Bejna Nûrê şiva ter e
Ba lê d'xinê ji xeram û me re.

Ezê b' çeplê Nûrê bigrim
Bibim j' nefsa canê xwe re
Nav dewletên ecnebiyê
Li ser bûye qal û şer e.

Lê Nûrê, lê, lê Nûrê
Sê bisk j' têla tembûrê
Sing û berê te gewr in
Mîna berfa li Xeybûrê.

Lê kim dimsê Bizgûrê
Ezê b' çeplê te bigirim
Bavêm sûka Bedlîsê
Lê Nûrê; lê, lê Nûrê.

De wayê, Nûrê wayê
L' te porsorê porbeleyê
Destûra te lawikî
L' ser cotê memka didayê.

Tama memkê Nûrê xweş in
Pirtikala li rihayê
Wek şekirê l' dor Besrayê
Dê wayê, Nûrê wayê.

Lê Nûrê te kir, te kir
Sê biskê sor hine kir
Te miradê dilê xwe kir. .

Nûrê dî li banê banî
Heke Xwedê li hev anî
Ezê te mehr kim l' vî canî.

Nûrê dî bû l' gasinê
Kiras-sor e wek xwînê
Mihbeta dilâ difirinê.

Lê Nûrê, te kir, te kir
Te miradê dilê xwe kir
T'e sing û ber j' mir venekir
T' a min bû Xwedê ne kir.

Nûrê dî, banî, banê
Tu b' kofî û bi' k' tanê
Tu b' şar û b' kesrewanê

Tu b' xeftana şamî
Mihbeta dila şêrîn e
Tu xeşîm î, tu nezan î

Te derî bişkoşka min vekir
Te l' memkê min temaşa kir
Min di fincana de hûr dikir
Mînâ bû dims û şekir.

Min b' ser devê mezina dakir
Nava min hênik ne kir
Te tiştek başir ne kir.

WEYSO!

Weyso wey, wesîla ye
Xanyê bav' Weyso ça mezin e
Hina li desta, l' ser bazin e
Tu par qîz bû, îsal jin e.

Xanyê bav' Weyso ça biçûk e
Hena l' desta l' ser nenûk e
Tu par qîz bû, îsal bûk e

Weyso, Weyso, Wesîla ye
Teşîrêsê gilok bada ye
Tama memkên te xweş in
Wek xurmayê Bexda ye.
Wek şekirê Besra ye
Sozek bû, mi' b t' er daye.

M' Xewna Te Dî

Her lê lê, de lê lê lê
Her ne dî, ne dî, ne dî
Şevê çûyî m' xewna te dî
Mi' destê xwe l'ser memkê te dî
Mi' devê xwe l' ser rûkê te dî

Xwezla gewrê a min biwa
Bila biçme ji vî beledî
Bila ez ne mirim ebedî
Kesek têmtêla te ne dî.
Li ber te bûm kewka kedî.

Mi dî bû li berwarê
Xwedê mêrê te ne hêle
Mêrê te pîs e lê lê lê
Mîna mişkê d' bin kewarê.

Mîna çarûxê gemarê
Mîna zembîla xesarê
Xwedê mêrê te ne hêlê.
Mîna qeraşê l' ber sêlê
Ezê bi çeplê te bigirim
Bavêm welatê jêrê.

Mi dî bû l' ser qubê
Te dî bû l' ser qubê
Bejin ziravê, ser bi ribê
Her lê lê, de lê lê lê...

Mi dî bû li ser avzêlê
Te dî bû li ser avzêlê
Li te esmerê, kofîkêlê
Ezê bi çeplê te bigerim
Bavêm welatê jêrê.
Tama memkên te xweş in
Wek şekirê bajarê.

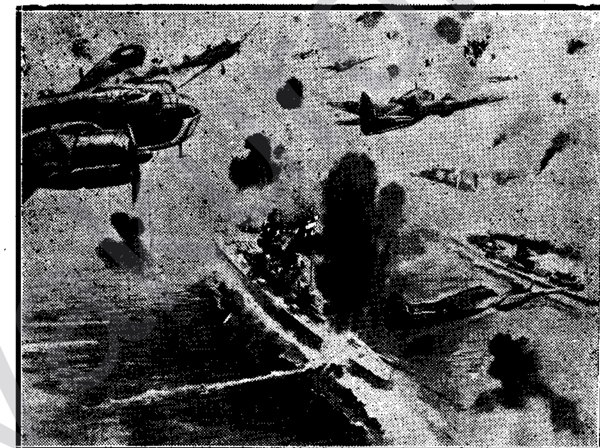
Mi dî bû li ser bênderê
Esmerê, xizêm zerê
Keça sa, qîza kerê
Şêrînê mihteberê
Ezê rabim te b' revînim
B' kotekê, b' darê xençerê
D' ser qehrê mêrê te re.

Binya mala bi qaş e
Daw û derlingê te qimaş e.
Kûçikê mê rê te ne baş e
Wek keraş e l' ber aşê.

PÊJINÊN DINYAYÊ

Leşkerên Hevalbenda Di Kûçe û Kolanên Tûnîsê de.

Di Pesifîkê De Şerekî Behrî û Hewayî.

Frensiza Gava Dîtine Ko Eleman Destê Xwe dirêjî Cengkeştiyên Frensizî Dikin, Bi Destê Xwe Ew Bin Av Kirine.

Strana Kurdî

Fermana Mala Brahim Paşa

A Dawîn Sala 1919

—3—

Wezîro...

Mi ji tel—Ĥenê Heta bi Wêranşarê, pozê serê Hey'et geriya li Meĥfelê, civat geriya li Meĥfelê.

Xensê bankir Meĥmûdo lawo, pêşiya qumandara xwe da girê Wêranşarê û quweta mezin xwe da aşê Elo Dîna, til-Bênderê, xema me xwe, ev ferman wek fermana cara berê;

Wezîro Wêranşara şewitî bi kevir e, û hevde mala şewitî bi hûr kevir e, şahidê Evdurehman Beg bavê Ĥaçim apê Radda gelek hene, ji til— Ĥenê, heta bi Wêranşarê, hucûmî topa mezin kire, barûda topê li ser serê bavê Ĥaçim bû komir e.

Wezîro ew sibe ye, xweş sibeye, Xensê ban kir Meĥmûdo lawo... topa ewilî teqiya, ji Ĥeçî zêdê, ji gundê we ye, kaẍidek ji Begê mi ra hatiye ji Anqerayê, ji meclisê ji bo birîna serê we ye. Wêranşarê meterkîne, ji berê da mulk û meaşê bavê we ye.

Xensê ban kir Meĥmûdo lawo, ev ferman ji berê da fermana mala we ye.

Meĥmûd Beg ban kir Evdurehman, bavê min qapiyê Romê aîdê te ye. Şerê Etşanê, şer qulipî li milê te ye. Ji nîro b' şûnda şerê her pênc Kurên Brahîm Paşa, li Weranşara şewitî, li ber topê Lê me' ne ye. Bego dilê, dilê mi di bêye.

Etşan bişewite wa bi rê ye, ji nîro b' şûnda alaya Ĥusên paşa tevî dwazde manqa pêda tê ye, tev topê û tev bariyê ye, şerkî mezin çêbû li til—Ĥenê ye, çandir vegirt li Etşanê ye, alayî teşkîl kirin li Enabiyê ye, tabî kolan li Nafelyê ye.

Şahidê Mehmûd Begê zerî exû Nûra gelek hene ji tel Henê, heta b'Wêranşarê ajot ser topê ye,

Bêlûka Hemdîn Begê hêsîr kirin, kir xanê ye. Şixat girtin ar berdayê belediyê ye, pêşiya duxana ewraqê mehkûma xwe da til—Henê û Etşanê ye.

Xensê ban kir: Meĥmûdo lawo, wexta di gaziya we were Temir Beg swarê Hedla, bavê Xunêsê ye; bi qêrînke li Edwan û Ehlil ẍazanê di ebrê ye.

Xwe bigehînin Rêka Nebî Eyûb eleyhisselam, derbendê di asê ye, pêşî li Nebî Eyûb dawî li Kê ê û li Mîzarê ye, dengê tumatîka, mîtrelyoza tê li ortê ye, dengê qumandara tê, li pêşiyê ye, dengê topa mezin, cûra dev reş tê, li dawyêyê. Qedûr Rahil—Elya bi xwe te vê ye. Eyb tunîne; ew fermana dewletê ye, mêze Gulî sorê mila pan bûn li çolêye, pêşiyê xwe da qesra Husênê Qenco û girê Helêliyê ye;

Mêze pêşiya hêsîrê me xwe da qeza Diyarbekrê ye, û hinka xwe da aşê qazan—Gêdûkê ye û dawî ma l'Qerej-daẍa şewitî işka xwî nê kaniya di mîhe ye.

Xensê ban kir Mehmûdo lawo, tîrsa mi ji wê tirsê ji pêra li hêsîrê me xin, eskerê Mûş û Mêrdînêye, deştiyan û meĥelyan li gulî morê milan bikin ne heqiyê ye.

Meĥmûd Beg ban kir Evdurehman bavê min, h e ç î hêsîrê mayî xelaske bavî bin xetê ye. Eyib tu nîne bav û kalê me daîm mirin, bi fermana dewletê ye.

Wezîro, mi ji vira Ĥeta bi wira, sibe bû şerek çêbû li Etşana Xopan li girê Ûzil — açanê li her du gira ji nîro b' şûnda şerê topê, şer qulibî ser milê Mehmûd Begê zerî, exû Nûra mezinê bira.

(qediyaye)

EBDILHADÎ MIHEMED

IMP. LE MIROIR D'ORIENT - BEYROUTH

Sal 1 — Hejmar 16

Duşemb 16 Tebax 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

CENG & SIYASET

DEWRAN

Di Destpêka Biharê De

Serekwezîr Mr. Çorçil, di destpêka biharê de goti bû: beriya ko pehîz bê û pelên daran biweşin, şerine zor dê çêbibin. Gotina Serekwezîr rast derket û di Behra Spî de, şerino no çêbûne. Delêletin hene, û mirov dikare bawer bike ko di wextekî nîzing de, li dereke din jî, tiştek dê biqewime, her wekî hevalbendên me Ûris minêkar in, û pê xewa sermiyanên Mihwerê direve. Lêbelê hêj kes nikare bibêje, ew tişt, kengê, çawan û li kû wê biqewime. Gelek wext ne boriye ko hatina yekîneyine emerîkanî û kenadî ên xurt û qenc talîmdîtî, axa Britanya-Mezin, dihate elam dan. Ji aliyê din refine emerîkanî ji nû ve di Ingilistanê de war girtine û lê hêjmarên balafirgehan hatine zêdetir kirin. Ji aliyê dîtir çûn û hatina trênan li erdê Brîtanya-Mezin, gihaye dereca ko bi dema etlahî û çûna xelkê bihingeh û zozanan naye tefsîr kirin. Jê pê ve têtê bihîstin ko zabitên bilindpaye, ji eniyên şerî ên din, hatine Londrê.

Wilo dixuye ko di hin derên Brîtanyayê de, hikûmet destê xwe datîne ser dibistan û avahiyên mezin, her wekî di erdê Galê de jî çêbûye. Bi Sveçistanê re, çûn û hatina balafiran hatiye birîn, ji bona sebebên ewleyiyê. Heçî Sveçistan, wexteke minasib de, ji REYIX re da zanîn ko esker û çek û posatên elemanan êdî nikarin di erdê Sveçistanê re biborin, û eleman bivê nevê pê qail bûne.

Dema Êrişên Mezin Hatiye

Dema tevdanine eskerî ên mezin hatiye. Wextekî nîzing de îşê bênderan û hilanîna zad û zexiran jî wê biqede; û şertên hewayî hêj bêtir bikêrî karên leşkerî ên giran wê bên. Bê şik ji wan delêletên he tiştek xwe hilavêjê, lê ji kîjan aliyê ve ne nas e; ji rohelatî roavayî an nîroyî.....

Her cihên xeta elemanî a berevaniyê, ji Pozê Bakurî û heta Delava Biskayayê, — eleman jê re kembera Ewripayê a pola dibêjin— dikare bibe armanca derbeke Hevalbenda,

Civanê Çorçil–Rûzwelt

Ji çûna Serekwezîr Çorçil Kenadayê, cihar dibe ko qesd û planên Hevalbenda, ji hisab û texmînan zûtir cih girtine.

Vegertina Sicilyayê ji niqta eskerî, ji awayê ko dihate bawer kirin dê çêbibe, siviktir pêk hatiye, û ev bi rijandina xwîneke hindik ketiye rê: bi vê derbê Musolînî jî çûye, beriya wexta ko dihate bawer kirin ko ev tişt wê biqewime,

Niho Hevalbenda, di pêşiya bûyerên nû de, divê xwe zû bilivînin û deriyê êrişan firehtir bikin,

SERSALA MEZIN

RONAHIYA XELASÎ & SERBESTIYA MILETAN

SEREKCIMHÛR ROZWELT û SEREKWEZÎR ÇORÇIL DI BEHRA ETLANTÎKÊ DE, LI ZIREHPÛŞEKE MEZIN, GIHANE HEV û EV ŞERT DANINE

Frense, Brîtanya Mezin, Emerîka û zehf dewletên dinyayê ên din, girêdaniya xwe bi wan şertan elam dane.

Bi hênceta sersala Şertê Etlentîkê ê diwemîn, Cenabê M. Helleu, Nimînendeyê Frensê ê Mezin, Cenabê General Spears, Sefîrê Brîtanya Mezin û Kardarê emerîkanî ê diplomasî Cenabê Mr. Wadsworth, roja şembê, 14-ê tebaxê, bi bangînine hêja qedrê Sersala Şertê Etlentîkê girtine, û binavê hikûmetên xwe ji xelkê cihanê re elam dane ko şertên Etlentîkê Armanca Hevalbenda ye, û armanca fedakariyine mezin, ko hemî miletên dinyayê, piçûk bin mezin bin kirine û îro jî dikin û sibe jî wê bikin.

Şertê Etlentîkê

Bi çend pirsan bingehên ko di şertê Etlentîkê de hatine danîn ev in: 1.) Qesda Emerîka û Brîtaniya Mezin, ji vî şerî ne ev e ko erd û kişwerên xwe mezintir bikin.

Mana vê asasê ev e ko Emerîka û Ingilistanê ji bona serbestiya cihanê ev şer kirine û çavê xwe ber ne dane erdê miletên din.

2.) Bê qailiya miletan, dewletên hanî na xwazin sînorên welatan bêne gohartin. Ango tu milet na be ko bikeve destê miletekî din meger ko ev milet bixwe vî tiştî bixwaze.

3.) Miletên dinyayê hemî divê li gora dil û daxwazên xwe hikûmeta xwe bibijêrin. Ev asas heqê azahî û serbestiya hemî miletan nas dike, û nas dike ko miletên cihanê di neqandina hikûmeta xwe de serbest in; û na be ko zor li wan bête kirin.

4—5.) Bendên çar û pênc im dergehê ticareta dinyayê ji hemî miletan re vedike û tevkariya wan dixwaze.

6.) Xelkên cihanê tev da, divê di erd û malên xwe de bêtirs û bi rahetî rûnin, û ne kevin zîvariye.

7.) Divêt mirov bikarin bi serbestî li behrên Dinyayê derbas bibin.

8.) Divê milet tev de, dev ji zorkerî û ta'dayiyê berdin, û yên ko pê emel kirine, divêt bêne ji çek kirin.

CIVANA ÇORÇIL - RUZWELT

Hevalbend Derbên Xwe ên Dawîn pêk tînin

Weşington— R: Serekcimhûr Rûzwelt û Mister Çorçil civanek danîne û Sermiyanên emerîkanî û brîtanî ketine vî civanî.

LONDRE—A.F.I. Hawîrên emerîkanî ên maldariyê hin bi hin, hêj bêtir qanî in ko şer ber bi xelaseka xwe ve diçe; kirîn û firotin di bazara Wol-Strîtê de zehf kêm e.

BER BI BRIANSK & XARKOVÊ VE

Ordiya Sor Mifteyên Van bajara Xistine Destê Xwe

LONDRE—A.F.I. Leşkerên sovyetî ber bi Briansk û Xarkovê ve gelek pêş ve çûne; û ji erdê Donetzê wêdetir gihane cihê ko 12 kîlomêtir bakur—rohelatê Xarkovê de ye, li roavayî, Ûrisa rêhesina Xarkov—Poltavayê vegertine, û di roavayê Xarkovê de, Ordiya Sor ji Poltavayê bi tenê 60 kîlomêtir dûr e. Ji bona ko xurtiya êrîşên rûsî xweş bêne seh kirin, divê mirov bîne pêş çavê xwe ko zivistana çûyî jî Ordiya Sor hêjabûna xwe û şehrezayiya serdariya xwe, bi awakî hinde eşkere ne xisti bû pêş çavê Cihanê. Duhî refên sovyetî bi ser Xarkovê de girtine û stasyonên vê şaristanê bombardiman kirine. Berî deh roja Ûrisa Orel û Bielgorod vegirtine û di nav wan 10 rojan de wan eleman di deştên Ukranyayê de, 100 kîlomêtir paş ve zivirandine. Radyoa Moskovayê elam dide ko gava eleman xwe bi şûnda dikişînin, xelkê gund u bajara jî bi zor bi xwe re dibin.

Pirsa Talyanî

Di Londrê de, têtê bawer kirin, ko rewişa Italyayê a hindurî û siyasî êdî bûyerek ji giraniya diwemîn e, û di civanê Rûzwelt-Çorçil de, berî her tiştî, li ser pirsên şer û êrîşan dê bête axaftin,

Qesda Badogliyoyî û hisabên di wî — bi pêdana erdê di eniyên şerî de wextkarkirin û pê bi şertên çêtir dest ji şerî kişandin — tu qencî nayêne Italyayê. Qerara Hevalbenda li ser pirsa talyanî, hêj qaimtir bûye û vêna Hevalbenda mîna berî, û niho ji berî bêtir, ev e: Italyayê divê bê axaftin û bazar xwe bavêje bextê Hevalbenda.

Stêra Ordiya Sor

Piştî Orel û Bielgorodê, Ordiya Sor gihaye dergehên Briansk û Xarkovê, Mehên havînê; dema êrîşa elemanî bû, Ordiya Sor ev havîn kiriye dewra serfiraziyên xwe,

Şerê Pesifîkê

Pev hey girav, bender, war û qerargehên ko berî salekê keti bûn bin hikmê Japona, yek bi yek ji destê wan têne standin. Êrîşa qiwetên Hevalbenda li wê hêla dinyayê, pêş ve diçe û li gora nûçeyên dawîn, deryavanên emerîkanî yên çekhilgir, di girova Nû-Ceorciyê de—giravek ji yên komgirava Silêmanê—dora qerargeha japona Baisokoyê girtine û eskerên tê de safî dikin, û pê destê japona ji vê giravê yekcar qut dibe. Di nav deh rojên şerê giravên Silêmanî ên pêşîn de, refên emerîkanî û topên balafirşiken 119 mekîneyên japonî anîne xwar, ji emerîkaniya 34 heb çûne.

Di axa Birmanyayê de jî, refên emerîkanî xesarine dijwar gihandine hêjagehên Akyabê, yê ko li ser riya Arakan—Mandalayê de ye.

ÇEKÊ EMERÎKANÎ Ê HEWAYÎ

2,000.000 BALAFIRVAN 100.000 ÊRÎŞ

WEŞINGTON— Serdarê çekên Emerîkanî ên Hewayî General Arnold, bi hênceta sersela danîna Balafirvaniya Emerîkanî a sih û şeşemîn peyiviye û gotiye: Di nav heft mehên vê salê ên pêşîn de, refên me 100.000 car di ser erdên dijminan re firiyane û li hêjagehan xistine û ev delîlî xurtiya 2.000.000 balafirvanên me ye. Tarîxa cihanê di ser erdên Kiska, Rabûl, Çîn û Maçîn û Germanistanê re têtê nivîsandin û dê bête nivîsandin. Me pişta refên dijmina şkênandiye û bi vî awayî deriyên Ewripayê di pêşiya Ordiyên me de vebûne. Niho em bi destdaniya refên brîtanî jî, bajarên elemanan hildiweşînin û pê derba xwe a dawîn hazir dikin Gêneral Lewîs Brereton, fermandarê komerefa 9, ya ko di welatên Rohelatê Navîn de qerargeh girtiye gotiye: refên vê komê pey hev 113 car êrîşî hêjagehên Mihwerê kirine, 16.000 ton bombe avêtine wan hêjagehan û ji 500 î bêtir balafir xira kirine; 56 wapor xeriqandine û zerer gihandine 99 gemiyên din.

NÛ-YORK — Qiweteke emerîkanî a behrî ya ko piştî vegirtina Sicîlyayê, vegeriyaye Emerîkayê, 5.000 hêsîr ji yên ko leşkerên emerîkanî di Sicîlyayê de girtine, anîne welêt.

Derba Balafiran

WEŞINGTON— Meha borî refên emerîkanî û brîtanî 21.500 ton bombe avêtine hêjagehên erdê Germanistanê; balafirvanên emerîkanî 500 û brîtanî 129 mekîneyên dijmin anîne xwar. Wezareta emerîkanî a şerî dide zanîn ko karxaneyên emerîkanî her meh 7.000 balafira çêdikin, febrîqeyên Mihwerê hemî bi hev re 4.000.

Her meh eleman 2.200; Japon 1.200; Italya 600 balafira çêdikin; lêbelê karxaneyên Britanya-Mezin û Sovyetistanê her meh ji yên febrîqeyên Mihwerê bêtir balafira teslîmî ordiyên xwe dikin,

DEMA NIHA

GOTARA Mr. RoZWELT

HER MILET XWEDIYÊ QEDERA XWE YE

WESINGTON— Bi hênceta Sersala Şertê Etlentîkê ê diwemîn, Serekcimhûr Rûzwelt axaftiye û gotiye: Hevalbendan qerara xwe dane û ne bitenê zora Eleman, Talyan û Japona, lêbelê hemî qiwetên ko şer û berberiya azahî û serbestiya miletan dikin, bibin, û pişta zalim û zorkeran bişkînînin. Gava Şertê Etlentîkê dihate mor kirin, kes bawer ne dikir ko miletên dinyayê bi serbestî wê bikarin qerara qedera xwe bidin û bêjin bi çi awayî dixwazin karên welatê xwe bigerînin.

Lê îro azahî û serbestiya miletan bûye tiştekî heq rast û bêşik.

MELBURN—R: Bi awakî resmî didin zanîn: Qerargeha Japonî Salamaua—erdê Nû—Gineyê—bi awakî heta niha ne dîtî, hatiye bombardiman kirin; refên emerîkanî di nav 45 deqîqan de 177 ton bombe avêtine vê qerargehê. Jê pê ve bombeavêjên emerikanî Liberators, li balafirgeha Japona a Kahiliyê xistine û li erdê 32 mekîneyên japonî pelixandine.

MOSKÛ—R: Leşkerên Sovyetî Karaçev vegirtiye.

CENGÊ SICILYAYÊ

Ber Bi Xelaseka Xxe Ve Diçe

CEZAYIR—R: Leşkerên Hevalbenda çiyayê Etnayê bi timamî vegirtiye. Piştmêrên dijmina hêj şerî me dikin, û pê dixwazin wext bidin, Yekîneyên xwe, da ko ew xwe bigihînin dora tengava Mesinayê û jê, pê li axa khergirava Îtalyayê bikin. Bişundaçûna lêşkerên elemanî bi rêz û tevger dom dike, lê yekîneyên hevalbenda ji wan zûtir pêş vê tên.

CEZAYIR— Mesîne hatiye vegirtin; Sicilya bi temamî ketiye destê Hevalbendan.

KEZEBA SEMASIYAN

BINAHIYA BALAFIRVANA XURT DIKE

Heta niha kes ji semasiyan hez ne dikir, goştê wan bêtam e, girtina wan zehmet e, û herwekî semasiyên mezin direjî melevanan û belaketiyên behrê dikin, navê wan bi neçeyiyê derketiye.

Lê piştî dest pêka vî şerî hatiye zanîn ko kezeba semasiyan de«Vîtamîn A» heye û pê çavên însanan xurt dibin. Di şerî de xurtbûna çavê eskeran tiştekî zehf hêja ye; yê ko zû dijminê xwe dibîne, derba pêşîn yê wî ye. Ancax kezebên semasiyên dinyayê têrî milyonan eskeran na-ke ji ber vê yekê, kezeba semasiyan didin balafirvanan; yên ko bi serîkî dirêjî hêjagehan dikin û hewcedarî çavine xurt in. Bombeya ko ne ketiye hêjagehê, dilê xelkê ditirsîne lê karê şerî pêş ve najo. Nemaze balafirvanên mekîneyên ko bi serîkî dirêjî armancan dikin piştî ko ji 2—3000 mêtir bilindahiyê, xwe berdidin ser serê Armancê, gava dema rastkirina mekînê û lêxistinê tê, 2-3 saniyan dora xwe nabînin û bi adet û hînbûna destan, balafira xwe dajon û dirêjî armancê dikin û gelek caran jî derb cihê xwe nagire. Lê îro bi xwarina «Vîtamîn ; A» ya ko di kêzeba semasiyan de hene, çavê balafirvana ecêb xurt dibe, êdî gêj na bin û di demên tengî û zehmetê de jî ew dora xwe qenc dibînin. Semasî nemaze di behrên Efrîqa Nîroyî de,li dora pozê Kap, û di delavên peravên di wê de zehf in. Masîvan her hefte ji wan400—500 û heta 800 hebî digirin,

Dirêjahiya semasiyekî adetî mêtir û nîv û heta du mêtira ye, giraniya wî 25 û heta 30 kilo ye. Kezeba semasiyekî kîloyek û heta kîloyek û nîv; û carina heta 4 kîlo ye. Semasiyên mezin, yên mirovxwar 4 mêtir dirêj in.

Semasî xwarin- neqîn e, û ji her texlît masiyan hez na ke; ew minêkarî xwarina şerdelyayî ye.

Strana Kurdî

Hey Lo Mîro

Hey lo Mîro, Hey lo Mîro
Te ser xweşo
Imdad û meded gelek dûro...
Fîncan giro, qehwe tîro...

Yadê rebenê... Şevê çûnê
Çi qewimî û çi ciriya
Li mala Ilyasê Hemzo
Civateke mezin digeriya
Şewir û mişêwirê giran
Li mala Ilyasê Hemzo didaniya

Saet şeşê rojê min xiyal,
Û bala xwe dayê
Di nav bira Tehta Sor
Û Tehta Girmo de,
Sê kemînê giran
Li pêşiya mîrê min danîne...
Û rûniştine, û bi sê ciyan
Mi dî xweş tê dengê çapliyan;
Qîştînê fedawiyan...

Saet şeşê rojê û pê ve
Mi dî êrîş bûne
Ser cendekê Mîrê min,
Bi darê çapliyan.

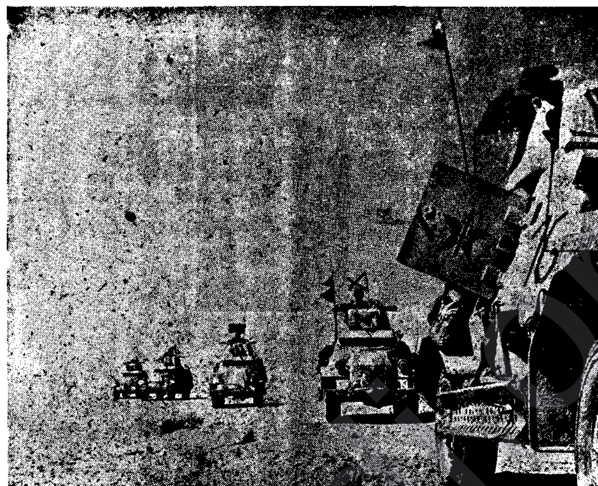
Sînemê

Ey lê Sînemê, dilê min li dîn e
Sed carî dilê min li dîn e,
Bajarê Misrê, bajarekî pir î mezin,
Î giran e, mitîn e,
Heftsed hezar melê di bajarê Misrê de, berî xwe dan kitêb û Quran û Yasînê,
Te nav Mîr Mehmûd, lawê Melikê Misrê, kir elem û xwîn e.
Teresê melê cewab li ser cewabê, ji Mîr mehmûd, lawê Melekê Misrê re Rêka heca şerîf dişîne
Bi lewnkî digot; dostê Sînemê esker û romî ne, û bi lewnkî jî digot Z'aran û henefî ne.
Sînemê digot; O lo pismamo... dilê min li dîn e, sed carî li dîn e...
Bajarê Misrê bajarekî pir î mezin û giran û mitîn e.
Heftsed hezar melê, di bajarê Misrê de
Berê xwe dane ayat û kitêb û Quran û Yasînê.
Tu wilo ji Xwedê bawer bike
Tiştê ko tu dibêjî
Li dor dotmama te de tu nîne
Her binêr qoda nav guhê melê
Tasa hemamê bihûst û çar tilî ne
Lê dilê, Mîr Mehmûd, êdî lê venabe.

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

Ji dîroka Frensê Rûpelên Zêrîn

Leşkerên Frensizî Piştî Ko Di Bîr-el-Hakîmê De, Mîna Şêra Şerî Dijmina Kiribûn, Di Takrûnayê De Bi Çavsorî û Hinerweriya Xwe Karine Mezin û Dastanwer Pêk Anîne, Geliltangekî Frensizî Berê Xwe Daye Dijmina û Pêş Ve Dikeve.

Deh Hezar Eskerên Frensiz 25.000 Hêsir Girtine; Çek û Posat û Zad û Zexîreyên Dijmina Zehf Bû, Lê Çi feyde.....

Di Eniya Pasifîkê De Zora Japona Diçe; Eskerên Hevalbenda Berê Xwe Dane Japona Li Avekê Derbaz Dibin.

URISA BERÊ XWE DAYE SMOLENSKÊ

ORDIYA SOR BER BI SMOLENSKÊ VE DIMEŞE

LONDRE— Qiwetên sovyetî, bê ko eleman bikarin pêşiya wan bigirin, mîna berfendekê ber bi roavayî ve pêş ve diçin. Dirêjahiya eniya rûsî, ya ko pêş ve dikeve 575 kîlomêtir e.

Yekîneyine sovyetî ên mezin, gihane erdê ko ji Smolenskê bi tenê 130 kîlomêtir dûr e. Di hêla Brianskê de, Ûris ji Karaçevê wêdetir çûne. Li gora hin telegrafan, di kûçe û kolanên Xarkovê de şer çêdibe.

LONDRE— Radyoa Londrê elam dide: Sê serekên şerdariyên brîtanî, General Alan Brûk, Emîral Sir Dudley Poand, Mareşalê çekê hewayî Sir Şarl Portal û Lord Munbaten, serekê tevdanên — bi tevkar ji Mr. Çerçil re hatine Kenadayê.

1ère ANNEE — LUNDI 16 AOUT 1943 — NUMERO 16

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Aprés l'effervescence qui a suivi la disparition de Mussolini, le silence s'est fait cette semaine autour de la situation intérieure de l'Italie. Il semble que la «dictature» militaire de Badoglio ait réussi à neutraliser la violente poussée révolutionnaire des régions industrielle du Nord, peut—être avec l'aide des troupes allemandes dont on avait signalé le passage au Brenner.

«L'Italie continue la guerre» déclarait un bref communiqué de Rome. Ce qui peut se traduire ainsi : L'Allemagne ne nous permet pas de ne pas continuer la guerre. Un pacte d'acier ne peut pas être déchiré par un partenaire, surtout quand l'autre partenaire, le plus fort, a un intérêt vital à le maintenir entier et de très puissants moyens pour le faire respecter.

On annonce même que des troupes allemandes descendent dans le sud de la Péninsule.

En réponse à cette prise de position, les Alliés ont recommencé leurs attaques aériennes. Milan et Turin ont été l'objet des bombardements massifs et quelques heures aprés Rome était bombardée pour la deuxième fois. L'Italie doit comprendre qu'elle laisse actuellement passer la chance qu'elle a de sortir très vite des horreurs de la guerre et d'en sortir avec des conditions relativement honorables. La reprise de l'offensive aerienne la décidera peut—être, et avec elle la libération complète de la Sicile, dont l'occupation de Rendazzo par les troupes américaines représente la menace directe contre Messine.

Du côté des Russes la menace sur Kharkov se précise, en même temps qu'une offensive signalée par le D.N.B. comme étant très puissante. est déclenchée dans le secteur de Smolensk, et que se soutient l'attaque contre Briansk.

Le centre nerveux du Reich Berlin, a reçu, lui aussi, la visite des Mosquitos. Après la destruction de Hambourg et les raids contre les villes industrielles de l'ouest, l'Allemand doit réellement commencer à sentir le souffle de la défaite.

D.

ALGER (A.F.I.) — Radio—Alger annonce que M. André Philip Commissaire à l'Intérieur, a signalé que de nombreux Français résistent dans les montagnes afin d'échapper à la conscription. Il a ajouté que deux cents milles Français parviennent à vivre cachés dans les villes.

LONDRES (R)— D'importantes formations de «Forteresses Volantes» américaines ont attaqué hier soir les aèrodromes de Poix, d'Amiens, de Vitry en Artois, de Lille et de Merveille.

Les DEPECHES de la NUIT

RESUME DES NOUVELLES

MEDITERRANEE— L'évacuation de la Sicile se poursuit rapidement. La R.A.F. bombarde une fois de plus le centre industriel de Milan.

RUSSIE:— Les forces soviétiques se sont emparées de la ville de Karatchev à 40 kms. de Briansk.

ACTIVITE AERIENNE:— Patrouilles offensives de la R.A.F. sur la France et la Belgique. L'industrie américaine produit actuellement 87.000 avions par an.

FRONT DU PACIFIQUE:— Violents combats aériens en Nouvelle—Guinée. 48 appareils japonais ont été abattus,

UNE PETITE NATION: UN ÉTAT MODÈLE

3

Mais la nation tchécoslovaque n'est pas seulement un peuple d'une grande et noble littérature. Daus le domaine culturel, elle est aussi surtout connue comme une nation fervente de musique. Au XVIIIe siècle, les trésors de la musique populaire tchecoslovaque ont inspiré les musiciens d'autres pays, et plus recemment le monde musical a reconnu dans la musique tchécoslovaque une force nationale douée d'un génie tout particulier. Que le peuple chante tel a été, semble-t-il, le but démocratique que se sont proposés depuis plus d'un siècle les compositeurs tchécoslovaques. Leur art a joué un rôle prépondérant dans la constitution de la nation tchécoslovaque telle qu'elle existe aujourd'hui.

Les noms les plus connus y sont ceux de Smetana, de Dvorak /lire : Evorjak/ de Suk /lire: Souk/ et d'un grand nombre d'autres. Deux des grands musiciens tchécoslovaques, le brillant pianiste Firkusny / lire: Firkouchny/ et le compositeur Martinu /lire: Martyinou/ sont actuellement en exil et la Gestapo a interdit l'exécution de certains opéras et morceaux de concert tchécoslovaques, mais les envahisseurs pourraient aussi bien essayer d'endiguer les chutes du Niagara que d'empêcher la musique tchécoslovaque, de galvaniser l'âme nationale du pays, que sa population soit restée dans le pays ou ait pris le chemin de l'exil.

La Tchécoslovaquie, et sa capitale, la ville de P r a g u e, sont d'ailleurs la patrie des beaux arts et de l'arehitecture surtout. Le mérite des richesses d'architecture de- Prague distingue cette ville des autres capitales. Les architectes de Prague ont adapté le style rococo à leurs desseins et certaines de leurs réalisations surpassent tout ce qui s'était fait dans le genre. On ne peut d'ailleurs oublier à Prague le style gothique, ni nulle part en Tchécoslovaquie car il est aussi universellement répandu que le style rococo. Depuis l'époque du Xe siècle jusqu'aux temps modernes, on note des tendances locales bien caractérisées. Après mille ans, nous constatons que les architectes tchécoslovaques continuent à adapter les styles architecturaux aux nécessités de leur pays. Au cours des dernières années, ils ont manifesté leurs desseins pratiques dans une architecture de lignes sobres telles qu'on peut en voir des exemples dans les quartiers modernes de Prague et de plusieurs autres villes tchécoslovaques.

Le caratère tchécoslovaque en art se manifeste plus ouvertement encore dans les œuvres individuelles des peintres. Ces œuvres s'inspirent en effet de très anciennes traditions, et au XIVe la peinture tchèque jouissait d'une réputation presque aussi brillante que celle des plus fameuses écoles italiennes et flamandes. En ce qui concerne la période moderne, les artistes tchecoslovaques se sont surtout inspirés des artistes français. Malheureusement, les trésors artistiques de Prague ont souffert des vols commis pendant les guerres. La guerre actuelle a aussi donné lieu à de nombreux vols: Hitler a volé les précieuses tapisseries du Palais de Prague, Hradcany /lire : Hradtchany/ et d'autres chefs nazis ont emporté de précieuses œuvres d'art en souvenir de la capitale tchécoslovaque et des châteaux avoisinants.

UN PEUPLE D'INVENTEURS

La science et l'industrie ont toujours marché de pair en Tchécoslovaquie, pays, où, depuis le moyen-age, la technique a progressé d'une façon entièrement nouvelle. C'est en 1468 que parut le premier livre imprimé en tchèque. Prokop Divis / lire : Dyivich/ inventa le paratonnerre bien avant Benjamin Franklin, etc...etc... Les inventeurs tchécoslovaques se sont spécialisés dans les machines agricoles et ont rendue célèbre l'agriculture tchécoslovaque. Ils ont aussi perfectionné la raffinerie du sucre de betterave et ont fait de ce produit une des principales exportations du pays.

En ce qui concerne la fabrication de la bière, la marque de Plzen était considérée si parfaite que de nombreux fabricants étrangers adoptèrent sans scrupules cette marque commerciale pour leur propre fabrication. Si on la buvait dans les verres tchécoslovaques, cette bière semblait encore meilleure car la verrerie de Tchecoslovaquie ainsi que son industrie de porcelaine et de textiles sont aussi excellentes que bon marché

Les meilleurs canons et les meilleurs tanks de la période d'avant Munich étaient fabriqués dans les ateliers Skoda / lire : Chkoda/ à Plzen par des ingénieurs tchécoslovaques. La mitraillette Bren est une invention tchecoslovaque,..

A Zlin, Bata /lire : Batya / fabriquait des chaussures d'après des méthodes révolutionnaires de production en série et partout, dans toutes les classes de la société les chaussures devenaient meilleur marché et plus confortables.

LE «SOKOL» ET LES SPORTS

Tous les six ans, à Prague les Tchécoslovaques célébraient un grand festival sportif, dirigé et organisé par le «Sokol» / Le Faucon/, la plus grande organisation volontaire de gymnastique du monde et qui exerçait une grande influence sur l'âme nationale par son patriotisme et par son esprit démocratique. Le «Sokol» avait près d'un million d'adhérents qui étaient répartis dans des milliers de clubs locaux. A l'instar de cette organisation tchécoslovaque, des organisations du « Sokol » ont été créées dans tous les autres pays slaves.

Indépendamment du grand nombre d'adhérents, certaines organisations religieuses et ouvrières collaboraient avec le «Sokol» dans toutes les activités ayant trait à l'éducation physique de la nation. Actuellement. le «Sokol», dissolu par les Allemands en Tchécoslovaquie et soumis à une terrible persécution, existe toujours parmi les Tchécoslovaques exilés dont il ranime la foi et le courage.

Les Tchécoslovaques étaient d'ailleurs célèbres aussi dans les domaines des autres sports, surtout de foot-ball,-dans lequel une équipe nationale fut victorieuse aux Jeux Olympiques mondiaux de 1920, Le tennis et le ski étaient aussi les sports nationaux de la jeune Tchécoslovaquie.

(à Suivre)

POEME KURDE

SANS VOILES

A quoi sert de te voir nue
Sans voiles et sans pudeur
Comme le ciel du désert
Avec ses mots de mystère
Comme un son de prière
Comme l'écume d'une cascade
Comme les colonnes des arcades.
Veux—tu vraiment me donner
Ta beauté et ta douceur
Dévoiles—moi ton coeur.

A MOI LA BRUNE

Elle est à toi la sagesse
Aux croyants la paresse
Et les chimères d'or.
Aux avares l'or
Aux fleurs le printemps
A l'automne les ravages
Pour les vents les orages
Aux champs le soleil
La douceur à l'abeille
A la mer les désastres
Au ciel les astres
A la nuit la lune
Toi sois mienne, ma brune.

DR. BEDIR KHAN

ALGER (A. F. I.) — Le Général Giraud, Commandant en Chef des Forces Françaises, passa en revue, au cours des trois dernières journées, les formations nouvellement rèarmées. Il inspecta un groupe de «commandos» composé principalement de vétérans de l'ancien Corps francs d'Afrique et remit la Légion d'Honneur à son Commandant pour sa glorieuse conduite en Tunisie.

Le Commandant en Chef assista ensuite à des manoeuvres en montagne de la même division d'infanterie d'Afrique. Il visita encore un groupe d'aviation de chasse sur le terrain.

Il y eut des scènes parfois extrêmement émouvantes telle fut la messe dite en pleine air, au dessus de la Méditerranée, «quelque part en Algèrie,» à la mémoire des morts des Corps francs d'Afrique.

Après la messe, Mgr. Hincky, délégué des Evêques Alsaciens—Lorrains et Giraud, prononcèrent de brèves allocutions.

Giraud déclara: «Nous avons honoré les morts sur la terre d'Afrique. Nous saluerons les vivants sur la terre de France.»

LA PRESSE KURDE

Nous signalons, à nos lecteurs s'intéressant au mouvement culturel KURDE, les journaux et périodiques kurdes suivants:

RIYA TAZÉ. organe des Kurdes de l'U.R.S.S paraissant à Erivan.

GALAWÉJ. la plus grande revue littéraire kurde, parait chaque mois à Bagdad, avec 80 à 100 pages de texte

JIYAN hebdomadaire politique et littéraire. paraissant a Souleymanié.

HAWAR, revue littéraire bi-mensuelle paraissant à Damas. Textes kurdes et français.

RONAHI Revue mensuelle illustré, paraissant à Damas.

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan
Grigorî Petrof

Wergerandok:
Qedrî Can

11

Fam bikin me'mûrno! ji bo terbiya milet, hûn ji mamosteyan ne kêmtir in,., Hûn jî dizanin ku mamosteyên bêqanûniyê kî ne? Ew me'mûr bi xwe ne, ji ehalî re ne îtaeta qanûnê ew hîn dikin... A... ji bona van tiştan, ez bi navê dewleta Fînlanda ji we hêvîkar im: hûn merivên qanûnê, terbiya îtaeta qanûnê hînî ehalî bikin... di nav ehalî de hisên edalet û semîmbidin çandin.»

Ev nutiq, ne nutqa Senelman a pêşîn, ya a paşîn bû... gelek nutqên wisan berê û paşê da bû...

Di nav me'mûran de, ev fikrên qenc belav bû bû û ehalî jî, li her derê ji wan re bawerî nîşan da. Ji yek-du tovî «neslî» bi şûnda, sinifeke me'mûrên Fîn ên nuh derket: me'mûr bi îrfan û exlaq bilind bûn; ji hemî dinê re bûn nimûne. Nuha xelk bi me'mûran îftixar û ji wan re piresteş dikin...

Qişle-Dibistana Xelkê

Hêj ji zemanê hakimiyeta Isweçê ve qanûnek teşkîlata bingehî ya Fînan hebû, li gorî vê qanûnê bi navê «Syme» encumeneke wan a welatî, pûl û pereyên wan î xusûsî hebû... Bi kêmanî, ordiyek jî xwedî dikirin. Piştî ketin bin hakimiyeta Rûsan jî, ordiya xwe parastin. Lê di zemanê Îsweçan de, li ser van ordiyan gişan me'mûrên Îsweçê hebûn. Miletê Fîn ji bona çand «hirs» a Îsweçan, destik «wasîte» kî bi can bû.

Finlanda ku bi navê «Suomî» ket bin destê Rûsan, ji bona girtina van cihan, ji bona xwedanê welatê xwe bibin, dest bi xebatê kirin, ewilê destê xwe direjî karê biçûk kirin; bere bere şûna mamosteyên dibistana navîn û bilind jî girtin û ji alîkî ve jî, hêdî hêdî ji Fînan hakim, tixtor û me'mûr hatin bijartin.

Ordiya Fîn, a biçûk jî dibû ordiyeke welatî. Di zemanê Îsweçan de, pirê neferan Fîn bûn; muameleya zabitan li hemberê neferan, her weke ordiya Îsweçê bû.

Îsweçan miletekî qehreman e; Di zemanê (Réfermation) de, Gostav—Adlof, û di zemanê Petroyê Mezin de Qarlê diwanzdim, şan û şerefa ordiya Îsweçê di Awrûpayê de giyandin derencake bilind. Lê wê gavê qudreta leşkerên Îsweçê di destê arîstoqratan de bû; di nav welêt de ji tovê leşkeran sinifek «kast» pêk hati bû... Her çî ji wê sinifê ba li xwe bi çavekî nizm, û li tucar û mineweran bi çavekî bilind mêze dikirin. Efradê milet, yanî herçî nefer bûn, di bin nîzameke giran de bûn.

Zabitan di wezîfê de, ji xêndî talîm, derbasbûn «îstî'rad» û jiyîna qişlê pêvê bendewar û têkilî tiştekî din ne dibûn; gava ji nav wêzîfê derdiketin şerab vedixwarin, bi kaxetan dileyistin û dans dikirin. Prên wan kêm xwendî bûn; gava dibistana xwe diqedandin, yekcar dev ji xwendinê berdidan. Mefkûreyên wan ên welatî û civakî tune bûn. Tenê dizanî bûn bi nepix şûrên xwe bişeqşiqînin..... Ji vê pêve ji pereyên xwe xere dikir in. Tim bi onîformeyên şîk digeriyan; di hêwan (salon) an de, bi meharetî dans dikirin. Hinek jî bi nexweşiya vexwarina şerabê û lîska kaxetan keti bûn.., gelek zulm li neferan dikirin; ji wan re digot in; Gayên Qişlê.,. û bi wi çavî li wan dinêrin...

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

HISO

Hiso çûye Mêrdînê
Hiso way
Toltajîkî b'xwer tînê
L' ser doşekê datînê.

Şêxmûs tê dimeyizînê
Hiş û aqil na mînê
Hiso way.

Sênca Hiso sor çilo
Tû l' rihê Hiso binêr
Mîna teriya kûçikê şilo.

Mala Hiso l' nav mala
Dermanê rihê Hiso
Hebik rêxa dewara.

Mala Hiso l' Erişkê
Dermanê rihê Hiso
Hebik Zelqa mirîşkê.

XIZÊMÊ

Derdê Xizêmê
Tîrka li bana
Destê min kin bû
Ne g'ha guhara
Belê ez dinalim
Ji derdê keleşyara
Xizêm winda bû
Der ban û bana
Xwediyê Xizêmê
Xizêm winda kir
Tev li zencîrê
Tev li zencîrê

Ez hatim Cizîrê
W'ez çûm Cizîrê
Xizêm winda bû
Tev li zencîrê
J' derdê keçika
Binê' ez bêhal im
Ji derdê keçika re

Ez dinalim
J' derdê xwediy, Xizêmê'r
Ez ketim vî halî
Xizêm winda bû
Tev li zencîrê.

Ez diçme Cizîrê
Cizîra Bota
Xizêm winda bû
L' govenda xorta
Ez xizêmê na dim
Bi sê gayê cota
Xizêm winda bû
Tev l' zencîrê

Ez d'ibême odakê
Odake tije
Fincanê qehwê
Erdê dimije
J' derdê Xwede'y Xizêmê'r
Ez ketim vî halî
Xizêm winda bû
Tev li zencîrê,

Diçime odakê
Odake vala
Fincanê qehwê
Erdê dimale
Hey la ez nexweş im
Te çi huwal e.
J' derdê xwedi'y Xizêmê'r
Ez ketme vî halî

IMP. LE MIROIR D'ORIENT • BEYROUTH

PÊJINÊN DINYAYÊ

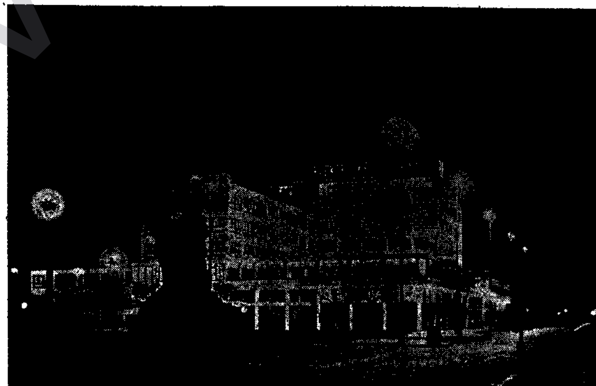
REFÊN HEVALBENDA BER BI FIRINÊ NE

Ji Wêneyên Eniya Şerê Pasifîkê, Ji Bona Balafirvana Dema Êrîşê Hatiye.

Ji bergehên axa Çekoslovakyayê, karxane û febrîqeyên Pragê ên mezin.

Ji Wêneyên Payetextê Çekoslovakyayê, Gerinendekariya Elektrîkxana Pragê

STOLA BRITANI

ERDÊ ITALYAYÊ BOMBARDIMAN DIKE

LONDRE—R: Qerargeha Hevalbenda a mezin li Efrîqa Bakurî elam dide: Stola britanî xelîca Napoliyê bombardiman kiriye.

CEZAYIR—R: Serdariya behrî dide zanîn ko şevadî, gelîlekî britanî, ji qriwazor û destriyoran bihevketî, di xelîca Napoliyê de, bêndera Kastela—Maret—dî—Stabiyê daye ber derbên xwe. Ev bender qêrargeheke behrî ye û tê de destgeh û tamîrxaneyên waporan hene. Dîsa li wê şevê, qiweteke behrî a din, li pira rêhesinan ya Kapî Vatikanoyê xistiye

CEZAYIR—R; Leşkerên Hevalbenda Guardia vegirtiye, ev bajar dikeve bakurê Asîrealê û li ser riya Ripostoyê ye.

CEZAYIR— R: Qerargeha Hevalbenda a mezin li Efrîqa Bakur dide zanîn: Şevêçûyî refên me, ji bombeavêjên sivik hevedudanî, direjî erdê Sicilyayê kirine û li rê û rûhesinan, û li çeper û şargehên dijmina xistine. Duhî bi ro jî bombardimana hêjagehên Sicilyayê dom kirine. Ji aliyê din nêçîrvanên Hevalbenda mîna berî di avên Sicilyayê de zora xwe dane waporên Mihwerê, çar gemiyên biçûk bin av kirine û zerer gihandine zehf barkêşên din.

ROME— Danezana talyanî dibêjê: Refên Hevalbenda zehf caran direjî Mesînayê kirine û bi awakî gelek xurt lêdane.

Sal 1 — Hejmar 17

Duşemb 23 Tebax 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

XWEDÎ Û GERÎNENDE : MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

ENIYA BEHRA SPI

Şerê Sicilyayê Qediyaye, şerê Ewripayê Destpê Dike

CEZAYIR—R: Refên Hevalbenda û çengkeştiyên brîtanî û emerîkanî, hêjagehên erdê Italya Nîroyî û benderên di wî, bê etlahî bombardiman dikin. Rê û rêhesinên Italyayê, pir û derbazgeh û febrîqe karxane, û balafirgehên di wî, di bin xurtî û giraniya derbên refên hevalbenda de, ji bombeavêjên mezin «Liberators» û Kelehên Firok bihevketî, xira dibin. Nûçeyên dawîn elam didin ko Ordiyên Hevalbendan haziriya xwe kirine û li hêviya emrê êrîşê sekinîne.

BOMBARDIMANA BAJARAN

Êrîşên Refên Brîtanî û Emerîqanî Ên Xurt

LONDRE—R: Hefta borî refên emerîkanî û brîtanî hêjagehên erdê Germanistanê, erdên vegirtî û yên Italyayê bombardiman kirine. Bajarên elemanî Berlîn, Awisburg, Wilhelmshafin, Wîner—Noystadt, Duisburg, Hamburg, Kîl, Pînemunde, şaristanên talyanî Mîlan, Tûren, Napolî û balafirgehên erdên vegirtî, ne maza yên Frense, Holende û Belçîkayê derbine giran xwarine. Çekê Hevalbenda ê hewayî jê pê ve zererine dijwar gihandine trên, loqomotîv û benderên erdên Mihwerê, û ji aliyê din zehf balafirên dijmina avêtine erdê.

BER BI VEGIRTINA XARKOVÊ VE

Ji Hezarî Bêtir Tanş û Balafir Hatine Xirakirin

MOSKÛ—A.F.I. Leşkerên sovyetî ber bi Xarkovê ve şerî dijmina dikin, ber êrîşên wan bi şûnda vedigerînin, zora wan dibin û pêş ve dikevin. Di nav heft rojên dawîn de qiwetên sovyetî ji hezarî bêtir tang û balafirên elemanî ji hev de xistine û 600 bajar û avahîgeh vegirtine, Ji aliyê din êrîşa Ordiya Sor ber bi Brianskê ve, bi serfirazî pêş ve diçe.

MOSKÛ—R: Danezaneke sovyetî a xas elam dide: Ji 5—ê tirmehê 1943. û heta 20—ê tebaxê 1943. Xesarên elemana ev in: milyonek eleman hatine kuştin an brîndar kirin; û 4.600 balafir, 6.400 tang, 3.900 topên elemanî û 20.000 girgirokên wan ên motorkirî (kamyon, otomobîl barkêş) ji hev de ketine. Qiwetên rûsî 857 tang, 1.274 mitralyoz, 3.490 top û 4.230 girgirok standine; û 25.600 hêsîr girtine.

KISKA HATIYE VEGIRTIN

ESKERÊN EMERIKANI & KENADI KETINE VÊ GIRAVÊ

WEŞINGTON—R: Wezareta emerîkanî a behrî dide zanîn: Leşkerên Emerîkanî û Kenadî girava Kiskayê standiye — giravek ji komgirava Eleutyenê.

LONDRE—A.F.I. Di nav 8 rojên dawîn de, refên brîtanî 5 cara li hêjagehên Berlînê xistine.

KEBEK—R: Roja sêşembê civanê Kebekê wê biqede û roja çarşembê Serekcimhûr Rûzwelt wê here xatirxwaziya Otawayê,

NÛ-YORK— R: Xeberdoxekî Qerargeha Hevalbenda a Mezin li Efrîqa Bakurî gotiye: Nimînendeyekî sovyetî ji Moskovayê ketiye rê û tê Cezayirê, ewê bi Komîte Frensizî a xelasiya welêt bendewar bibe.

ZANÎN Û PÊŞKETIN

DEWRAN

Pirjinî û Belayên wê

Nexweşiya pirjiniyê di nav hemî mislîmanan da, nemaze di nav me kurdan da gelekî reh û rîç berdane erdê. Li nik hinekan pirjinî tiştek ji mêraniyê, biçav hinekan jî kêfek ji kêfan e. Ma gelo tu bê ramana van celeb mirovan e bi ciye?.. Bersiva vê pirsê, bê şik ji «no» yeke botanî pêva nîn e.

Ji jinekê pirtir anîn, ji malkambaxiyê pêva ne tiştek e. Berî her tiştî civîna du jinan di himbêza mêrekî, an di bin banekî da ji ber sebebên jêrîn, çira bextiyariyê di nav wê malê da vedimirîne:

1.—Ji ber dexsa hewiyan lec û qirên di nav malê da kêm nabe ko bi vê yekê rihetiya xelkê malê bi carekê direve.

2.—Mala ko lec û qirên tê da kêm ne be, bê şik ji xêra Xwedê bê par dibe û roj bi roj ber ve xira bûnê diçe ko bedbextî di wir da dest pê dike.

3.—Ne mikûne ko kurên hewiyan ji hev hez bikin; ji vê jî dubavî dikeve nava biran. Hatiye dîtin ko pir caran ji vê dubaviya han neyarîne bê eman hatine pê.

4.—Ji ber rik û dexsê, hewî ji bo serdestiya li ser berbera xwe hînî derew û bêbextiyan dibe ko bi vî awayî gewherê xwe ê hêja wenda dike. Jina ko dakete vê kortala han a kirêt; êdî ew ji mirovekê pirtir, dibe rawireke direnđe.

Ev in Hinek Ji Belayên ko

Ji pir jin anînê tênî... Hemberê van belayên han, kes nikare ji me ra qenciyeke pirzewacê rave bike.

Heye ko hinekên ne serwextêrastiyê bêjin: heke pirjinî ne e çak bûya, an tiştekî ewçend î kirêt û bê rê bûya, teqez Xwedê di Quranê da rê ne didanî... Berî her tiştî ên ko dixwazin vê yekê bêjin, divê qenc bizanibin ko Xwedê herwekî ew dizanine emir nekiriye. Xwedê di Quranê da dibêje: «Heke hûn dikarin di navbera wan da wekhewiyê bînin pê; dudu, sisê û çar jin anîn ji we ra dirist e. Na ko hûn nikarin wan weke hev bigirin, yeke bi tenê ji we ra bi xêrtir e.» Ez dibêjim, kes nîne ko bikaribe bêje: ev yeka han bi min dibe: anê «ez dikarim di navbera du jinan da wekhewiyê binim pê»... Çima ko bicihanîna vê gotina Xwedê gelekî dijwar e.

Dîsa Divê Neyê ji

Bîrkirin ko dema va ayeta han daketî, di nav erebên ko Quran bi zimanê wan hatî da, ~~tolazî~~ bi awakî kirêt belav bû bû. Hingê ji vê tolaziya han du belayên mezin kiyanê civata beşerî dihejand in. Yek ji van nexweşiya ko di riya tolaziyê da li nav xelkê belav dibûn; a duduyan pirbûna zarokên bêbav. Ji bo ko pêşiya van her du belayên han bête girtin; bi şertê ko di navbera hewiyan da wekhevî bête pê, Xwedê rê daye. Heke ne ji ber van sebebên han be, ew yeka ko mirovên dilçak û dilovan qîma xwe pê nînin, çawan Xwedayê rast û rihniyê pê qaîl dibe.

Ên ko di anîna çend jinan da çakiyekê dibînin, an vê kira han tiştekî kirêt nizanin, teqez ew jinan weke xwe mirov nizanin; heke em hîn rastir bêjin, ew jinan weke dewaran dihesibînin. Ji xwe jina ko bi çûyîna ser hewiye, an bi hatina hewiyekê qîma xwe bîne, ji dewarekê pê va ne tiştek e. Ez dibêjim, ji mirovekî eqilmend ra ne hewceye ko ji dewareke du ling hêviya anîna kurekî hêja bike...

Iro Ji Me Kurdan ra

Divê ko em di vî warê han da çavên xwe vekin û bi riya pêşiyên xwe da neçin. Em keçên xwe weke dewaran nefiroşin û wan hildin cihê mirovatiyê. Ew keçên ko ê sibe bibin diyên zarokên me. Îro me çiqaş qedra wan girtibe, ew qedir ji bo zarokên sibe ye. Jineke bêbext û derewîn kurekî rast û bi bext nayê dinê. Bela nezanî, bêkêrî û xirabiya me, ji nezanî û bê qedriya jinan tê.

«Jinên miletekî mîzana serbilindî û pêşveçûna wî miletî ne». Dil dixwaze ko xortên kurd vê yeka han bidine ber çavên xwe û riya pirzewacê li pêş kesên ko dixwazin pê da herin bigirin. Divê xortên gelparêz ji bîr nekin ko ji bo gîhandina cîlekî çak ew hewceyî dê ne hêja ne. Diyeke hêja ew e ko berî her tiştî bizanibe ko mirovek e û di jînê da wekî mêrekî xweyî beq e. Hîn piştî vê ye ko jibo her diyekê xwendin û zanîn divê.

OSMAN SEBRÎ

DI SURIYEYÊ DE

CIVANÊ CIVATMILETÊ SURI Ê YEKEMIN

Civatmiletê Surî ê nû,civanê xwe ê pêşîn daniye. Pêşiya 2 no an de, bi 118 erê, Mîrza Şikrî Beg Qiwetlî hatiye bijartin Serekcimhûrê Suriyeyê. Wezareta nû bi destê Mîrza Sadilah Beg Cabirî hatiye çêkirin. Ev in lebatên Wezareta nû: M.M. Sadilah Beg Cabirî Serekwezîr, Cemîl Merdem Beg Dervekarî, Lutfî Hefar Hindurkarî, Xalid El Ezim Maldarî, Mezher Paşa Reslan Avaniyên Welêt û Karên Bixwedîkirinê, Dr. Evdirehman Keyalî Dîwan û Qanûn, Tewfîq Şamiye Çand, û Dan û Standin, Nesûh Buxarî Şer û Hînkirin.

Xwendevanên Delal

Piraniya we kiriyariya ROJA NÛ hêj ne şiyandiye ! Xurtiya ROJA NÛ bi himeta we çêdibe.

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

Canê

Keçka Mîrê Swêrekê
Kumber ketî kêlekê
Tu b' qedrê rebê xwe kê
Bişkoşkê êlek vekê
Devê min d' memkê xwe kê.
Can hey can
Keçka Mîrê Mûsilê
Kumber ketî ser dilê
Çavreş î meşenbilê
Can hey can
Can hey can...
Kirasê te mebrûm e
Hûr û kûrik didrûme
Heçî yarek wan tune
J' her du dinya mebrûm e.
Can hey can...
Kirasê te meles in
M' da 'ber derz û meqes in
Heçî yarek wan tune
J'her du dinya bêkes in.
Can hey can...
Kirasê te kitan e
Heçî yarek wan tune
J'her du dinya bê mal e.

Henîfa

Henîfa keçka keye ye
Keçka meleyê deştê ye
Xeftankî Şamê lê ye
Çi bejnek çînar lê ye
Dilketim wê bejnê ye
Ezê bi çeplê te bigirim
Bavêm binya xetê ye
Emê herin Bêrûtê
Bêrût weleh l' ber behrê ye.
Henîfa çû bû cila
Cil şuştin b'her du mila
Porê sor ketî mila
Tama memkên te xweş in
Mîna qinê behîva
Mîna qinê gwîza
Mîna rûnê ê hîza
Ezê bi çeplê te bigirim
Bavêjim tara fila
Henîfa dît l' ser qubê
Bejin ziravê, j'darê rimê...

DEMA NIHA

XARKOV KETIYE

ORDIYA SOR DAYE PEY DIJMINA

MOSKÛ—A.F.I. Danezaneke sovyetî a xas elam dide: Ordiya Sor piştî şerine xwîndar zora elemana biriye û bajarê Xarkovê standiye.

Weşington— Di erdên pişt-behran de, li Asya, Efrîqa û erdê Brîtanya—Mezin de 2 milyon eskerên emerîkanî hene.

Berberiya Welatperweran

BIXURTI & MÊRANI DOM DIKE & ZÊOJTIR DIBE

STOKHOLM—R: Xelkên welatên vegirtî, nemaze welatparêz û wetenperwerên Norvecistan, Yugoslavya, Belçîke, Holende û Yewannistanê hin bi hin hêj bêtir dijminatiya xwe şanî elemana didin, dirêji qefle, qerexol û çûn û hatina wan dikin û her çend jî ew bi xwe jî têne kuştin, ew biyaniyên ko bê heq û sebeb ketine erdê welatê bav û kalê wan, bi piranî safî dikin; ro na bore, berî ko eleman çend wetenperwerên hêja bidin ber tifinga.

DAWIYA SICILYAYÊ

WEŞINGTON— Sicilye ji hêla gerandin û peşve ajotina şerî war û qerargeheke hêja ye, ne maze ji bona çekê Hevalbenda ê hewayî. Îro 25 war û qerargehên Sicil yayê yên behrî û hewayî, di destê qiwetên emerîkanî û brîtanî de ne. Eskerên Mihwerê yên ko be revaniya Sicilyayê kirine 300.000 bûn. Gava êrîşa Sicilyayê destpê kir Hevalbenda 160.000 esker, 14.000 kemyon, motosikil û oto mobîl, 600 tang û 1.000 top derê xistine erdê Sicilyayê, Ordiya Emerîkanî 7 li baskê çepê, a kenadî li eniya navîn, û Ordiya brîtanî heşt li baskê rastê bûn. Karê şkênandina yekîneyên elemanî ên bijarte, yên ko di Katanê de şer dikirin, Ordiya brîtanî 8 pêk aniye. Hevalbenda di şerê Sicilyayê de, ji hêla jêrîn ve, 130.000 hêsîr girtine, 55 waporên dijmina xeriqandine, 62 hebên din şkênandine û, 2.000 balafirên Mihwerê xistine erdê an li erdê pelixandine an ew standine

MELBURN— Bi bombeyên refên emerîkanî di Nêwekê de 170 bombeavêjên japonî hatine xira kirin.

Şerê Mehmûdê Emer Beg

Way lo mîro, way lo mîro...
Li Dêrika şewitî, li van kaşa. es kerê mala Osmanê Reşo î giran e, sekinî li dara kero, li lata sor û li zinara sior- fena, swarê Delî Paşa,
Bejna Mehmûdê Emer kirin nîşana bêş ataşa.

Edê bankir, por kurê Medê, Dêrika şewitî bi qesebe ye, dara kero, lata sor, zinara sior di ser re ye.

Bejna Mehmûdê Emer kekê Qado zirav e, gul û çîçek û kulîlk û rihana yar pence ye.

Edê bankir: porkurê Medê sibe bû, berê şifaqê, li me ronî bû mêla sibê, li me sipî bû, ji berê da orta mala Osmanê Reşo û Têlî axa, neyarî bû, eskerê mala Osmanê Reşo, li dara kero, li zinara sior, li pêşiya lawê Emer Begê cî bi, cî bû kuştine. Mehmûd Emer, reîsê Qezakê xwîna rûtan Ebasan, li serê kekê mi safî bû.

Edê bankir, porkurê Medê li Dêrika şewitî, li Baxçan û li Baxa.

Bejna Mehmûdê, Emer zirav e, gul û çîçeka serê şaxa. Xwedê dîne mala Osmanê Reşo kuştine, Mehmûdê Emer kekê Qado, serekê Qezakê, ferxê mala Têlî axa,

Edê bankir porkurê, Medê dilê mi letune, Xwedî rebî ar têkeve Dêrika şewitî, mala Osmanê Reşo, ser û binî.

Ji berê da, mala Têlî axa û Osmanê Reşo, ji bav û kala da, tim dujmin in....

Kuştine Mehmûdê Emer, kekê Qada, xwîna Mehmûdê Emer Begê da, ber dêla kotek jîn e. Edê bankir, porkurê Medê Dêrika şewitî bi şewite, bi kevir gewr e. Duxana çapliyê mala Osmanê Reşo li na bêna kûra, dirba zinara sior kirin ewr e, kuştine Mehmûdê Emer Beg, li ser kekê Qado rakirin axir dewr e.

Edê bankir, porkurê Medê Dêra şewitî bişewite, hi mewa tirî Xwedê dîne, mala Osmanê Reşo, li zinara sior, li dara kero. li pêşiya lawê Emer Begê difitlî, Edê bankir, porkurê Medê ez ne ketime, ber kuştina lawê Emer Begê, ez ketime ber wê xemê ko meytê me ma bê Xwedî.

EBDÊLHADIM MIHEMED

—SERBESTÎ—

Serbestî.— Ç i bêjeyeke xweş e. Serbestî.— Dengê bêjeyeke zîz û ahengdar e ko guhên guhdaran şa dike.

Serbestî.— Bextiyariyeke geş, direj, û bê dawî ye.

Serbestî.— Bêjeyek şîrîn u mezine ko bitenê ew li sir zarê mêrxas, xweyî xîret û xweyî rûmetan diçe û tê, her devê camêran vê gotinê delal dibêje....

Serbestî.— Di gotinê da, pirsek ji pirsan, ji çend tîpan bi hev ketîye; lê di warê jiyînê da, hêjayî her tiştî ye. Ev gotin her dem bi xwînê têtê kirîn, û bi avzêrê têtê nivîsîn.

SERBESTÎ.— Şewleke welê ye ko şevên tarî ronî dike.. Ev şewl bi tenê ji çavên hişyar ra dixewine. Çavên qels û raza, ji dîtina wê bê par in...

SERBESTÎ. —Rêyeke rast, lê gelek dijwar û bi sitirî ye. Her pêd li ser wê re nikarin biçin...

SERBESTÎ.— Armanceke welê giran û mezin e ko, di rêya wê da, ya erzantir mirin e.

SERBESTÎ.— Her teştê çak û bi rumet e. Remza wê aleke rengîn e ko di bin pêl û tîrêjên tava wî da, jiyîn û xwîn rijandin, bextiyariyak e, ewçend buha ye ko bi destî her kesî nakeve!

SERBESTÎ.— Al, û welat, û serdestiyê dide mirovan.

SERBESTÎ.— çira jiyînê ye, ko bê wê, jîn dojeheke tarî ye.

SERBESTÎ.— Armanca kesên xweyîrûmet...

SUBHIYÊ DIYARBEKRÎ

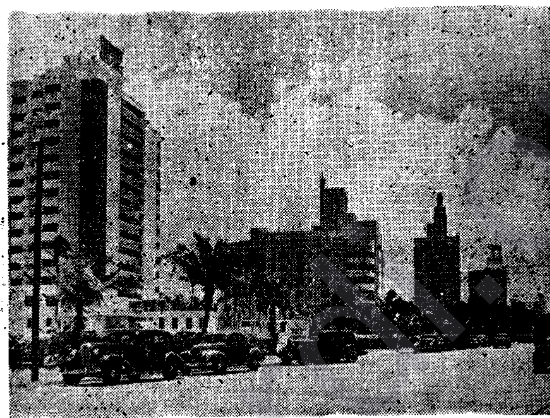
MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

EVE EMERIKE

Erdê Emerîkayê zehf mezin e. Emerîka di nav miletan de dêwek e. Pehniya wê 4 milyon kîlomêtir çargûşe ye. Têde 140 milyon xelk rûdinin. Cihê tu miletî, mîna yê emerîkanî ne bikêrhatî ye. Behrên û biyavên vê erdê ne mîna, hev in, ne yekreng û yek aheng in.

Çiyayine bilind, rêl û darista nine mezin, deşt, nav deşt, berî û sehrayine bê tixûb û dawî, çem û

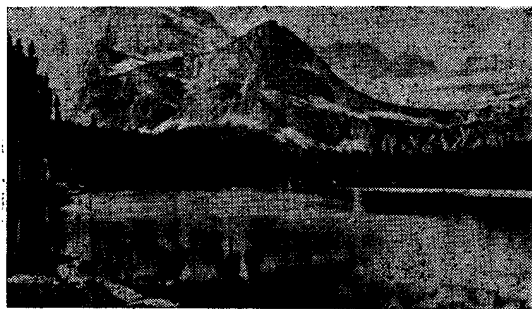
ŞARISTANEKE EMERÎKANÎ JI TEXLÎTÊ NÛ Û NÛJEN.

Etlentîk û Pesîfîkê çep û rastên wê de ne û pê dergehên ticareta dinyayê di pêşiya Emerîkayî de vekirîne. Ji benderên peravên Emerîkayê yên Etlentîkê û heta Ewripayê, rê 3.000 mîl dûr e. Ji benderên emerîkanî yên peravên Pesifîkê-wapor diçin benderên Asyayê.

Di Emerîka — Navîn de, coa Panamayê avên Behrên Etlentîk û Pesî fîkê digihîne hev û dû. Herwekî di dora Emerîkayê de du behrên mezin hene, tu milet nikare bi a wakî xurt direjî wê bike. Di bakurobar û şetine kûr û dirêj, tavgehine xurt, peravên germ û şîrîn goline çeleng ji spehîtiyên erdê Emerîkayê ne û pê dewlemendî û çelengiya vê welatî pêk tê. Şetê mezin Mîsîsîpî di Emerîkayê de ye, jê re bavê avan dibêjin.

Di erdê Kalifornyayê de, deştek heye, Deşta Mirî nav lêkirine, ev deşt ji rûyê behrê 200 pê nizmtir e.. Nizîkî vê deştê de çiyayê Okî heye, serê vî çiyayî ji rûyê behrê 14.000 pê bilindtir e.

Erdê Emerîkayê têr ma'den e;

DI NAV ÇIYAYÊN BILIND Û DARISTANA DE GOLEK RADIZE

rê Emerîkayê de Kenada heye. Kenade û Emerîka dostê hev in û deriyên sînorên her du erdantim û daim vekirî ne. Di nîroyê Emerîkayê de, Meksîke jî hevalê Emerîkayê ye. Dewletên erdên navîn û jêrîn jî dost û hevalên hev in.

Her wekî erdê Emerîkayê gelek fireh û mezin e, bergeh û bertêde berê komirê hesin, paxir, zêr, neft û zehf ma'denên din pêyda di bin. Darîstanên Emerîkayî de darin hene ko kes nizane çend hezar sal kevn in.

Her texlît fêkî, her texlît gul û gulçîçek rêl û bîstan, pariz û bexçe vê erdê dixemilînin, kok dikin.

GOTARA Mr. BIRNES

Bi Navê Serekcimhûr Rûzwelt, Mr. Birnes Gotiye

Weşington— Heqê me ye em bawer bikin ko di vî şerî de em sefirraz bibin, lê şerên mezintir hêj çênebûne, ew di pêşiya me de ne. Tasa şihînê ber bi me ve giran bûye; û me xwe bi timamî pêk aniye. Lê na be ko em bawer bikin ko qiwetên Mihwerê, bê gotin û bazar wexteke nîzing de xwe bavêjin bextê me, delêletên wilo nîne. Me hêj bi awakî mezin, êrîşî japona ne kiriye. Ordiyên Hevalbenda hêj ne ketine erdê Germanistanê. Riya Berlîn û Tokyoyê di pêşiya me de ne, û ev reyên he dûr, dirêj û xwindar in. Tiştê hêja ko me xistiye destê xwe ev e: êdî girtin û berdan, lêxistin an li hêviyê man, deste me de ye û li gora daxwaza me ye. Ji aliyê din leşkerên me, leşkerên hevalbenda û çek û posatên me her bêtir û yên dijmina hin bi hin kêmtir dibin.

1ère ANNEE — LUNDI 23 AOUT 1943 — NUMERO 17

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Le temps n'est plus où Hitler et feu Mussolini se rencontraient à grands renforts de cimbales et où ces rencontres signifiaient une menace d'offensives nouvelles. Ce sont maintenant les grands Chefs Alliés qui usent magistralement du procédé. Il y eut d'abord Casablanca que suivit l'invasion de l'Afrique du Nord, puis Washington où fut donné le signal du débarquement en Sicile et il y a aujourd'hui Québec où se tient une conférence dont on dira qu'elle a précédé,..?, Les paris sont ouverts et le jeu des hypothèses va bon train. Les Etats—Majors se sont réunis pour discuter d'autre chose que d'évènements passés. Ils se sont réunis en terre canadienne et parmi les troupes d'invasion qui stationnent en Angleterre de gros contingents sont canadiens. De là à penser que les déclarations faites à Québec au sujet d'une invasion imminente de l'Europe ne sont pas simples propos de propagande, il n'y a qu'un pas. Et ce pas nous le sautons avec d'autant plus de certitude que nous savons, que tous savent qu'un autre hiver d'occupation risque d'affaiblir et de décourager tellement la résistance intérieure des pays occupés, que cette magnifique cinquième colonne pourrait ne pas être pour les armées d'invasion un facteur aussi décisif que maintenant. Et cette quasi—certitude de voir l'Allemagne s'effondrer sous le poids des coups terribles qu'elle supportera bientôt trouve un écho multiple en Europe même : En Espagne d'ou vient la nouvelle stupéfiante (et non confirmée) de l'envoi d'un représentant à Alger, au Danemark, en Suède, en Finlande, etc.

En Italie, après l'occupation totale de la Sicile et de la reprise des bombardements les manifestations populaires ont connu cette semaine un renouveau de violence. Mais le gouvernement Badoglio semble avoir décidément lié son sort à celui de l'Allemagne et tenir à ce que son pays devienne à son tour un champ de bataille. Cependant la déclaration «unilatérale», c'est-à-dire non encore contrôlée de «Rome, ville ouverte» pourrait signifier que les Allemands auraient décidé de se retrancher plus au Nord, sur le Pô, car les voies ferrées du Sud au Nord de la Péninsule sont vraiment trop vulnérables, (Les gares des environs de Naples et Foggia, qui sont les noeuds de communications ferroviaires de l'Ouest et de l'Est sont pratiquement annihilées).

Et en Russie la pression sur Kharkov, est si violente qu'il est possible que la semaine qui vient en voie la chute, avec la grosse menace que cela signifierait pour les blés de l'Ukraine. D.

Les DEPECHES de la NUIT

ALGER (R)— Par suite des violentes attaques exécutées par les avions alliés de tous modèles contre les communications italiennes, les lignes ferrées de l'Est et du Sud de Naples sont coupées,

STOKHOLM (B),— Le correspondant spécial du Daily Mail à Stokholm annonce que le président du Congrès des Syndicats Finlandais est arrivé Samedi à Stokholm avec des propositions de paix séparée entre l'URSS et la Finlande. Il s'est déjà mis en contact avec M, Arthur Denkin de l'organisation des transports britanniques qui est en visite dans la capitale de Suède.

Le Président des Syndicats Ouvriers Finlandais a souligné que son voyage était effectué avec l'approbation entière du Gouvernement d'Helsinky.

UNE PETITE NATION: UN ÉTAT MODÈLE

4

MASARYK

L'importance de T. G. Masaryk non seulement pour la Tchécoslovaquie, mais pour le monde moderne, ne saurait être trop soulignée. Masaryk / lire : Massaryk était l'homme d'Etat complet et l'homme complet. Il développa et pratiqua dans les affaires des hommes une philosophie unifiée de la vie. C'était un homme qui joignait l'action à la pensée, qui réalisait son idéal en lui donnant une forme concrète.

Ce fils de cocher, débuta dans la vie comme apprenti forgeron. Mais à 29 ans il était déjà professeur universitaire de philosophie. Ensuite il s'intéressa vivement à la politique, cherchant toujours la franchise et l'honnêteté en matière culturelle et politique, et préconisant toujours le réalisme. Il était absolu dans son mépris de Habsbourgs, qu'il considérait comme un vestige pourri du moyen—âge.

Au cours de la première Guerre mondiale/ il assuma la direction du Comité révolutionnaire dont deux autres membres proeminents étaient le Docteur Edvard Benes / lire : Bénèch . le président actuel de la République Tchécoslovaque, et le Genéral M. B. Stefanik, premier Ministre de la Défense Nationale tchécoslovaque, qui a perdu tragiquement sa vie au cours d'un accident d'avion dans lequel il rentrait dans son pays, après la fin des hostilités de la première guerre mondiale.

Masaryk / lire : Massaryk / fut trois fois élu Président de la République Tchêcoslovaque et eut la chance de diriger longtemps les destinées du nouvel Etat démocratique. Sa philosophie de la position de l'etat était plus élastique que la concéption libérale du XIXe siècle. Tout en acceptant les principes essentiels du gouvernement par la volontè du peuple, la discussion et la critique. il insistait sur le fait que l'Etat doit protéger le peuple et ne pas l'abandonner aux vicissitudes et aux difficultés des crises économiques et industrielles. Une garantie absolue de la liberté ètait indispensable et Masaryk était disposê à favoriser de grandes expériences dans l'industrie collective pour conquérir cette liberte. Il a écrit d'importants ouvrages sur cette question.

Masaryk / lire : Massaryk / mourut en septembre 1937, à l'âge de 87 ans; ce fut un grand Européen et un grand homme.

UNE NOUVELLE DÊMOCRATIE

L'histoire du peuple tchécoslovaque est suffisante en elle—même pour souligner l'ideal de la liberté et de la démocratie inhérent à ce pays. Le président Masaryk / lire : Massaryk / était fils d'un cocher, le President Benes / lire : Bénèch / venait d'une famille de petits fermiers. Quand le temps fut venu d'arrêter les détails du gouvernement, la République Tchécoslovaque fut établie sur la base de la démocratie et le régime parlementaire s'etablit sur les éléments traditionnels : citadins, ouvriers et paysans.

Le nouveau système démocratique manifesta ses pouvoirs par une série de réformes importantes, à savoir la distribution des terres à ceux qui étaient à même de les faire valoir, les assurances sociales / semblable au plan Beveridge qui n'est que maintenant en preparation en Grande Bretagne et l'objet de discussion ailleurs / des impots fonciers,un système moderne d'éducation

L'heure la plus glorieuse de la Tchécoslovaquie fut celle où, demeurée intacte comme pays , elle fut entourée d'Etats totalitaires ou semi-totalitaires. En même temps il maintenait sa culture et son esprit démocratique et organisait sa défense. En 1938, la Tchécoslovaquie était le seul Etat qui. dans les limites de ses ressources et de sa situation géographique, fût prêt à la guerre au même degre, relativement, que l'Allemagne nazie. Quand l'accord de Munich lui eut arraché un tiers de son territoire et de sa population, la Tchécoslovaquie, quand même a demi paralysée et complètement abandonnée à ce temps-là par ses amis, ne s'écroula pas quand les nazis envahirent le pays. Après Munich, qui incorpora dans les frontières du Reich non seulement les membres de la minorité allemande de la Tchécoslovaquie, mais aussi 750.000 Tchèques, vint l'arbitrage de Vienne qui accorda à la Hongrie une grande étendue de territoire avec des centaines de milliers de la population slave. De plus le colonel Beck. malgré les avertissements des autres hommes d'Etat polonais, revendiqua Tesin / lire : Tyechine/ et 134.000 Tchèques. Les pertes économiques furent également effroyables : toutes les régions minières, plus des deux tiers de l'industrie métallurgique, quatre cinquiêmes des textiles, et presque toute l'industrie du verre et de la poterie. Les lignes principales de chemin de fer furent coupees par les nouvelles frontières. En suite, le 15 Mars 1939 lés Allemands entreprirent leur invasion même de ce territoire mutilé occupèrent la Bohême et la Moravie et y installèrent teur «Protectorat», mais occupèrent également les régions stratégiques de la Slovaquie et etablirent l'«Etat» de Slovaquie.

TERREUR

Toutes les méthodes du règime nazi furent instaurées en Tchécoslovaquie, c'est-à-dire, les persécutions politiques et religieuses, le terrorisme, la violence, le régime de torture par l'exploitation èconomique. 70.000 Tchécoslovaques au moins sont aujourd'hui en prison et des milliers ont été exécutés. Lés Tchécoslovaques ont perdu tous leurs droits politiques, toutes les Universités et tous les Collèges techniques sont fermés et l'autre éducation fut réduite au minimum. Ce sont des fonctionnaires du Reich qui dirigent l'administration; ils ne savent pas un mot de tchèque, et refusent avec mépris de l'apprendre. -Quelques 250.000 travailleurs ont été déportés de force en Allemagne, tandis que les colons allemands venaient occupper leurs terres. Les habitants des villages exclusivement tchèques sont dispersés dans d'autres régions du pays. Les entreprises commerciales, les banques et les industries sont germanisées et partout l'allemand est la langue officielle La Gestapo a ordonné la destruction de millions de livres anciens et nouveaux, les œuvres classiques de la littérature tchécoslovaque, les livres scientifiques, bref tous les ouvragés qui auraient pu soutenir le moral de Tchèques.

(à Suivre)

POEME KURDE

FRUIT D'ABEILLE

Reste devant moi, viens
Sans dire un mot,
Rien
Ni mal ni bien.
Regarde-moi avec tes yeux de nuit,
Laisse-moi regarder
Ta bouche épanouie
Comme une rose
Dans un jardin perdu,
Comme le rêve des jeunesses
Comme l'amour
D'une maîtresse divine
Comme une pensée fine,
Nourrie par les souffrances du coeur
Comme un calice brisé.
Laisse-moi glisser entre tes bras
Comme on glisse sous les draps
Dans les nuits froides d'hiver,
Les dents claquent, le corps tremble.
Ensemble
Avec toi
Dans le désert, sous la pluie et le froid
Je crois
Etre sous mon toit.
O comme tu es belle et charmante
Femme ardente
Tu es le regard du soleil
Et la douceur du fruit de l'abeille.
Regarde-moi,
Laisse-moi te voir,
Ton corps d'ivoire
A le parfum propre
A l'haleine du Christ
Qui donne la vie aux morts
Et qui change le sort
Des peuples de leurs rois,
De leurs reines,
Des humains
Souffrant et mourant pour l'amour.

DR. BEDIR KHAN

LA VISITE DU GENERAL DE GAULLE EN AFRIQUE DU NORD

ALGER (AFI),— Le Général de Gaulle a visité quelque part en Afrique du Nord, des unités du Corp Expéditionnaire Français.

Parlant de son voyage, De Gaulle fit la déclaration suivante :

«L'Armée Française renaît. Elle est petite par le nombre, mais elle doit avoir et aura dans la bataille de demain, une place d'honneur comme déjà elle fit dans le passé récent. La guerre approche de sa fin, mais de durs combats nous attendent encore. Nous devons nous préparer à les affronter, victorieusement. Les unités que j'ai visitées ce matin, se présentent magnifiquement. Ce sont de très belles troupes. Elles seront à la hauteur de leurs tâches.

«Je profite de la circonstance pour dire aussi que personne n'a le droit de penser à autre chose qu'aux combats futurs et à leur préparation. Je suis très heureux d'avoir rencontré le Gènéral Juin avec qui j'ai toujours entretenu des liens d'amitié».

Le Général de Gaulle poursuivra aujourd'hui sa tournée et visitera une division blindée.

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan *Grigori Petrof* | 12 | *Wergerandok:* *Qedrî Can*

Senelman û xortên Fîn ên zana, heta karî bûn, bala xwe dan ordiyê... mafir gelek bendewarê talîm û terbiya neferan bûn. Xortên ku Lîse û Unîversîte diqedandin jî diketin dibistana leşkeriyê û dibûn malê ordiyê. Mudeta leşkeriya wan; heft-heşt, heta deh sal bû. Di nav vî zemanî de jî, dev ji xwendin û nivîsandinê ber ne didan.

Ji wan xortan re Senelman bû bû dîlbend (tercuman) ekî dengîn; him di civînan de, him di nivîsarên xwe de, tim ev fikrên ha derpêş dikir: Di dîtinê de, kîjan miletê bajarî «medenî» be jî, hêj ne gihiştiye derencake wisan ku jîna xwe di nava li hev hatin «sulh» û bê dengî «sikûnet» ê de derbas bike. Kîn, xerez û wehşeta ku ji ber jiyîna kevnare mane, mîna pêlên ku di deryayê de diajo ser cihê nizm, di nav însan de çêdibe. Însan, ji bona xwe b i p a r ê z i n komên mîna dîwaran çêdikin... bi vê ne vê, xwîn mîna lehiyê diherike.

Ordiya ku sînga xwe dike kozik û sîpera welatê xwe ew pir hêja ye. Ordiyên ku berên xwe didin sînoran û diçin; li dû xwe selametî û serbestiya milet pêk dihêlin. Senelman, ji bona ordiyê wisan digot:

Ordû, mîna terîqeta rehbanên fedakar e. Em, ne leşker in. Em kêrhatina bedenên bican — ku jibo parastina welat hatine afirandin — nikarin rind bizanin... Her hebek sêlik (qûm) a di van bedenan de bi cih dibe însanekî bi can e. Heke biqewime, her yek ji van hebê sêlikê, ji bo serbestî û selametiya me, xwe didin kuştin... Senelman ev tiştên ha jî li ser dikir.

Li kûçakê, yan li çapxanekê, yan jî li dukanekê, gava ez zabitekî dibînim, bi dilê xwe dixwazim selavê lê bi kim û ji wî re bêjim «Brayê min î şêrînî we ji bona selamet û serbestiya me, ev barê gran hilgirtiye; Xwedê alîkarê we be.»

Carekê bifikirin, leşkerên qişlê, her yek ji wan perçak elmast e... Ji van canên hêja, her sal, bi hezaran li cihekî dicivin... Têne xebitandin... li vir li wir têne gerandin... Gelek ji van perçê elmastan, yan çixizkirî, yan jî şikestî vedigirin cihê xwe.

Ev zabitên ku şagirtên Senelman — ên — manewî — bûn wisan digotin: Ordûya meya nûh, canê we jî nuh e. Divê xizmeta leşkertiya wan jî nuh be. Nefer, ne ga ye, ku li qişlê bê xwedî kirin... ew, birayê min î bi xwendinê ji min kêmtir, ji min biçûktir e. «Diya-welat», ew ji bona hînkirin û terbiyekirinê şandiye qişlê... Gava nefer azad bibin «Diya-welat», ewê ji zabitan pirs bike:

—We, kî hazîr kir û çawa? Ew xortên xam, bi hezaran, min da ber destê we, we ew çawa xwedî kirin?? Zabit, ne tenê birayê nefer e, û ne tenê kekê wî ye. Zabit; mamostayê nefer e... terbiya nefer, ji wî tê xwest in... ew, murebiyê nefer e. Zabit, ji çend aliyan li hemberê nefer mes'ûl e. Bedena neferan emanetê destê zabitan e. Zabit; ji aliyê siheta wan... Ji bona vekirina heşê wan... Ji bona pêşveçûna fikra wan mes'ûl e. Ji destê zabit re, dilê nefer hatiye dayîn, ku di wan de seciyeke qewî çê bike... Ji wan re paqijiya wîjdan, edebên meaşeretê bidin... telqîna welatparêziyê bikin... Zabitên Fîn ên xort, ji wan wezîfan ne ditirsiyan û digotin:

—Her gav, û her gav... Yanî ne tenê di zemanê şer de, di her wextê de, em dikarin ji welêt re bi kêr bên. Em, dinav qişlê de jî bikêrî welatê xwe tên. Her temasek bi nefer re, kêrbûnek têde heye. Heta nuha di nav Finlanda de pirsa qişlê, di nav xelkê de, bi şermisarî hati bû naskirin..... Ji berê de, li cîhekî, tiştekî ne li rê çêbiba; wisan dihate got in:

— Efendino! ma qey hûn di qişlê de ne?

—Bîhna qişlê ji vir tê...

— Vî bêçarî, qişlê ew xerab kiriye.

Zabitên Fîn ên xort, li hemberê van gotinên şermamîz gotin: Qişla vî zemanê nuh, divê bi awakî din bibe û ewê bibe... emê, qişlê bikin dibistana xelkê... Heta emê, wê bikin unîversîta xelkê... da ku her neferek, rojên ku di qişlê de derbas kiriye, di jiyîna xwe a heta pêşîn de bi evîn, spas yad bike û bîne bîra xwe. Emê, kişlê bikin rengekî wîsan ku xelk, êdî bêje:

PÊJINÊN DINYAYÊ

CENG & RAHETI

Meşeke Eskerî a Mezin û Bi Heybet

Ji Seyrangehên Payetextê Brîtanî, Bexçeya Kiyûoû Qehwexana wê, Jin û Zaroyên Xebatkerên Karxane û Desgehên Londrê Têde Bihna Xwe Vedikin

Strana Kurdî

XEZAL

Go hey Xezal im, Xezal im
Xezalê çiyayê bi dar im
W'ezê ne li jor im, ne li xwar im
W'ez xwarina teyrê baz bûm
Mi nizanî bû, li min rebenê
Ezê bibim, xwarina
Kundê d'kûr, war î winda bim.

Qurban... Xezal im, Xezal im
Xezalên beriyê çar in
Didoyê stewr in,
Dido bi car in
Her didoyê stewr
Bi kêfa serê xwe digerin
Her didoyê bi kar,
Li ser karên xwe stûxwar in.

Go: tê ji hemamê, pile pil e
Mi dest avêt qevda gulya, hina şil e
Mi go keçê, dînê ka ramûsanekê
Go şûna ramûsana te
Sala çûnî bîna kul e.

Go hate taxa me barek tirî
Heb li hebê, lo digindirî

Xwez' ya min bi wê qîzê
Bi wî xortî
Bi çavê serê xwe dî,
Bi dilê xwe zewicî.

Çiyayê Mêrdînê kakil û kuncî
Jê fıriya cotek, kewê di narincî
Xwez ya min bi wê qîzê,
Bi wî xortî...
Bi çavê serê xwe dî,
Bi dilê xwe zewicî,

Go hatî taxa me bi lo.. lo..ye
Lê digeryam şev û ro ye
Mi navê Narînê xwe, qe nas ne kir
Tarî navê Narînê min Hemo ye.

Bejna zirav, xweş qanûn e
Gulî li ser mila bela bûne
Çavê min l'riya te qerimî
Me nizanî bû ko miştêrî
L'keleş gewra min rabûne.

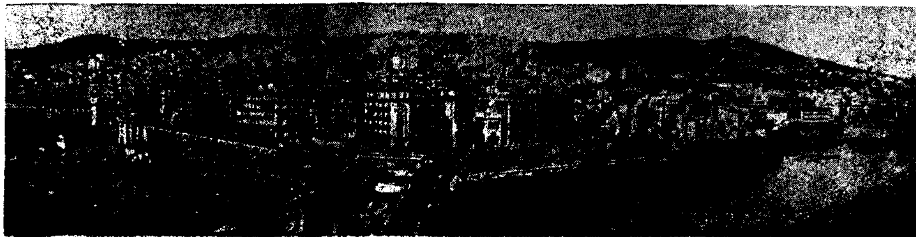
Rûçkê te nanê genimî
Tu ne d'kenî, ne d'kelimî

Bav û dêya te newer bûn
Vê qapana mezin j' kû elimî.

Mi çi gotî, tu xeyidî
Ava gola l'me cemidî
Giyayê mêrga l'me seridî
Çuna te sal îsal.,..!
Terka mi kir yekê din dî.

—ne qediyaye—

SUBHIYÊ DIYARBEKRÎ

CEZAYÎR, ŞARISTANA SPÎ, BAZARA CIHANA REŞIKAN

Sal 1 — Hejmar 18

ROJA NÛ

Duşemb 30 Tebax 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif. Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

DEMINE GIRAN

Serfermandariya Elemanî

Tengiyeke giran de ye. Çawan divê qiwetên eskerî bêne belav kirin, da ko midafia Erdê Ewripayê pêk bêt? Qiwetên ko ji bona midafia Ewripayê, hewce ne çiqas in?

Di eniya rûsî de, qiwetên gaziyê ko Hitler pê pişta yekîneyên perîşanbûyî xurt dikirin an ne mane an zehf hindik bûne. Zivistana çûyî destê Serdariyê de, qiwetine teze hebûn û gava Ordiya Sor dirêjî Xarkovê dikir, General Von Mansteyin bi 20 firqeyên teze hati bû hawara Xarkovê.

Îro Destê Hitler de

Yekîneyine wilo nînin. Di şerê Kurskê de, Serdariya elemanî du seyekên tangên xwe xisti bû şerî û dixwest pê di şerê Kurskê de serfiraz bibe; jê ne hat; û di şerên ko piştî ên Kurskê çêbûne, firqeyên elemanî ên zirhkirî, zehf êşiyane û zererine dijwar gihaye wan.

Tiştê ko îro ji destê Serfermandariya elemanî tê ev e; gava qiwetên di wê, yên ko di eniyekê de şer dikin, dikevin tengiyê, ji qadeke din esker dikişîne û tîne hawara qiweta cih lê tengbûyî; lêbelê pê qada din de sistî destpê dike.

Wextine giran hatine û êdî bi vê tedbîrê emel kirin, na keve dest. Eleman bivê ne vê, der sê eniyan, divê şer bikin, li Eniya-Rûsî, li Eniya-Behra Spî û wextekî nîzing de li Eniya Belqana an li Ewripa-Roavayî. Ji xwe wilo dixuye ko di Sovyêtistanê de, li hêla nîroyî, sekinandina peşveçûna qiwetên rûsî êdî ji elemana naye.

Di Italyayê de

Rome hatiye îlan kirin bajarê berdayî, heye ko Hevalbend pê qail bibin—piştî ko hikûmeta Badogliyo şertên qanûnên nav nijadîn li ser vê pirsê anîne cih.

Wê gavê sê firqeyên elemanî yên ko niho di Italya—Nîroyî de ne, divê dev ji çek û posatên xwe ên giran berdin û bê ko bi rêhesina Romayê emel bikin xwe bi şûn da bikişînin, ber bi bakurî ve.

Ji xwe dûr an nîzing, ji bona elemana xeyra talyana ne maye. Roja ko ev tişt qiwimî û Italya ji destê elemana çû rewişa elemana wê çi bibe ?!.

Ji bona parastina sînorên Ewistiryayê ji hêla jêrîn ve 10 firqe divêtin, û ji bona vegirtina dergeh û geliyên Elpên frensizî ên roavayî 5 firqeyên din, 10 û heta 15 firqeyên elemanî divê herin Balqana û bikevin şûna talyana.

Hêjabûna Erdê Balqana

Ji hêla pêş ve ajotina şerî cihar e û ev dergehek ji dergehên Ewripayê ye. Jê xuya dibe ko ji bona berevaniya eniya xwe a roavayî, ji Hitler re 30 firqe esker divêtin.

Ma qiwetên elemanî ên li ber dest çiqas in?! Niho di Germanistanê de firqeyên xeta şerî a paşin ko ne di eniyan de ne, nîne. 40 firqeyên elemanî yên ko di axa Frense, Belçîke û Holendayê de qerargeh girtine firqeyine kêmesker in. Di Norvêçistanê de 10 û di Fenlandyayê de jî 7 firqe esker hene.

Rojnameyên Sveçistanê

Bawer dikin ko eleman ji bêgaviyê wan 17 firqeyên he, bi şûn da bikişînin. Heke elemana ev tişt kir, ji alîkî hikm û te'sîra wan bi derbekê biheje û ji aliyê din, dergehê Ewripayê ê bakurî, di pêşiya hevalbenda de, wê vebe; û bi vî tiştî qerargehên noqavên elemanî yên Norvecistanê ji dest derkevin. Fenlandya di cih de dev jî şerî berde û parastina eniya Lêningradê, wê bibe tişteki bê imkan.

Ev e halê ko Serdariya Elemanî îro tê de ye !?...

FRENSE & HEVALBENDAN

Hemî Hikûmetan Komîta Frensizî Venasî

LONDRE—R: Hikûmetên Emerîka, Brîtanya—Mezin, Sovyetistan, Brezilya, Kenada, Erjantînê Komîta Frensizî a xelaskirina Welêt venasiye bi awakî resmî nas kiriye ko ev Komîte nimînendeyê Frensê ye û heta xelaskirina erdê Frensê, Hikûmeta Frensê ew bi xwe ye.

LONDRE— Ji Bernê didin zanîn: Di Frenseyê de 250.000 frensiz, baş çek kirî hêviya derketina leşkerên Hevalbenda li Frensê ne. Du sed hezarên wan di çiya û daristanan de xwe vedigêrin.

WEŞINGTON— Mr. Rûzwelt gotiye: 300.000 Eskerên Frensizî, bi çekine nû çek kirî di vegirtina Ewripayê de arîkariya me bikin.

DERBINE DIJWAR

Bombardimana Erdê Germanistanê Dom Dike

LONDRE—A.F.I. Refên brîtanî û emerîkanî di nav heft rojên dawîn de ji, bê etlahî, hêjagehên erdê Germanistan û Italyayê, û yên erdên vegirtî bombardiman kirine. Çekê Hevalbenda ê hevayî 3 cara li Berlînê xistine û zererine dijwar gihandine hêjagehên payetextê elemanî.

Rapora gerînendekariya polîsê Berlînê elam dide ko bi derbên refên brîtanî şeva şembê 5.680 peya hatine kuştin. Şevadî refên brîtanî ji nû ve zora xwe dane Berlînê û dîsa canê çend hezar peyan êşiyane. Bi bombardimanên ingilîz û emerîkanî ên dawîn di Berlînê de 30.000 peya hatine kuştin an brîndar bûne.

BER BI UKRANYAYÊ VE

Pêşveçûna Ordiya Sor Dom Dike

MOSKÛ—A.F.I. Di eniyên Xarkov û Brianskê de pêşveçûna Ordiya Sor dom dike. Leşkerên rûsî di roavayê Xarkovê de hero 10 û heta 15 kîlomêtira ber ve tên, Xesarên elemana ecêb giran in.

MOSKÛ—R: Qiwetên Ordiya Sor di roavayê Stalînoyê de xetên elemana neqeb kirine. Eleman lez û bez gaziya xwe tînin û eskerine teze têxin meydana şerî bi qesda sekinandina pêşveçûna sovyetî, ji aliyê din, leşkerên rûsî, di navbira Voroşilovgrad û Stalînoyê de ber êrîşake elemanî a xurt şkênandine

DI BILXARISTANÊ DE

Mirina Kralê Bilxaristanê, Giraniya Rewişa Hundirî

LONDRE—R: Kralê Bilxaristanê êvara roja Şembê miriye. Ew 49 salî bû.

LONDRE—R: Serekwezîrê Bilxaristanê Filov, di radyoyê de elam daye ko Kral miriye.

LONDRE—R: Kurê Kral, yê ko şeş salî ye, bi navê Simeon II. wê bikeve şûna bavê xwe û bibe Kralê Bilxaristanê.

QAHIRE — Mirovdewletên bilxarî yên ko di serê kar de ne bi mirina Kral Boris ketine raman û teşxeleyine giran, ji ber ko ew xweş dizanin ko milet ji wan hez nake û hikûmeta wan bi mirina Kral yekcar bê dest û pê maye.

Xelkê Bilxaristanê du bir in: 1.— Terefdarên riya Stembuliskî yên ko yekîtiya hemî slavên nîroyî ji xwe re kirine armanc. 2.— Yên ko meyildarên bolşevîka ne û bi çavine geş li Moskovayê dinêrin.

Gava Mr. Çorçil re dane zanîn ko Kralê Bilxaristanê miriye wî got: Kralê bêbext.

WEŞINOTON—Kolonel Noks, Wezîrê emerîkanî ê behrî gotiye ko destgehên emerîkanî niho hero çengkeştiyekê çêdikin.

TAGANROK KETIYE

AXA ROSTOVÊ JI DIJMINA HATIYE PAQIJ KIRIN

Moskê — AFI. Serfermandariya sovyetî duhî êvarê danezana jêrîn belav keriye, piştî şerekî zor û xwêndar leşkrên rûsî Taganrog vegirtiye.

HINDISTAN

XELK Û BAJARÊN DI WÊ

Londre— Wezareta Brîtanî a nûçedariyê elam dide : di nav deh salên dawîn de xelkê Hindistanê 50 milyon zêdêtir bûne. Îro rûniştimanên Hindistanê 388.997.955 kes in. 49 milyonên wan di bajar û şaristanan de û ên mayîn di gund û avahîgehan de rûdinin, 66 o|o hindî û 34 o|o misilman in. Di Hindistanê de 2,703 bajar hene. Hindistanî, avahîgeha ko rûniştimanên di wê 5,000 in an hêj bêtir dihesibinin bajêr.

Di erdê Hindistanê de 655.886 gund hene. Rûniştimanên her 58 bajarên Hindistanê, ji 100.000 î bêtir in.

Weşington— Sala ko bê destgehên emerîkanî 2.000 woporên nû wê çêkin.

Qiwetine Emerîkanî

En Mezin Hatine Ingilîstanê

LONDRE — Asosiêted Pres elam dide ko bi hezaran eskerên emerîkanî, di nav wan de zehf balafirvan jî hene, li Behra Etlentîkê derbaz bûne û bi selametî hatine erdê Brîtanya—Mezin.

PAŞVEÇÛNA JAPONA

ÇAVÊ WAN ÊDÎ ŞIKIYAYE

WEŞINTON — Rojnameyên emerîkanî qala vegirtina girava Kiskayê dikin û dibêjin . Beriya ko leşkerên me derkevin Kiskayê; eskerên japona ji mij û duman û tariya şevê istifade kirine û terka Kiskayê dane û reviyane. Jê xuya dibe ko di eniya Pesifîkê de xwe bi şûn da kişandina japona destpê kiriye. Di giravên din de Japona heta eskerê xwe ê dawîn şerê me kiri bûn, —

Wilo dixuye ko Japon êdî li ber canê esker û çek û posatên xwe dikevin.

DEH TON BOMBE

NÛ-YORK — Kelehên Fîrok, bombeavêjên emerîkanî ên giran 10 ton, ango deh hezar kîlo bombe hildigirin. Heta niha balafira dinyayê a xurtir 9 ton bombe hildigirt, bombeavêja ingilîzî Lankester.

Weşington — Di nav 7 rojên dawîn de refên emerîkanî 300 balafirên japonî avêtine erdê.

Montreal— R: Îro destgehên kenadî çêkirina sê vaporên mezin, her sê bi hev re 30.000 ton, qedandine û ew ketine behrê.

CEZAYIR— Balafirvanên ko ji bombardimana F o c i y o y ê — erdê talyana — vegeriyane gotine : pêtiyên êgir 900 mêtir bilind dibûn û ji 130 kîlomêtir dûrahiyê dihatin dîtin.

Weşington — Wezareta emerîkanî a behrî dide zanîn : qiwetên emerîkanî ên behrî ji 2.240.000 ser bend û deryavana bihevketî ne,

ZURIX — Şevêdin di bajarê Swîçreyê Balê de îşareta talukê hatiye dayîn.

BER BI STALINO & MARIOPOLÊ VE

MOSKÛ—R: Nûçeyên dawîn didin zanîn ko qiwetên rûsî niho rast bi rast zora xwe didin bajarên Stalîno û Mariopolê.

CEZAYIR—A.F.I. Refên brîtanî û emerîkanî hêjagehên peravên Yewnanistanê ên roavayî bombardiman kirine.

CEZAYIR—R: Zirehpûşên brîtanî Rodney, Nelson, qriwazora brîtanî Orien û 9 destriyoran dûhî betariyeyên Reciyoyê bi serdestî bombardiman kirine.

DI TAXA KURDAN DE

Di bîst û sisê vê mehê de, roja duşemê, piştî nîvro, li taxa Kurdan, li bangeyê (Selahedîn—Kurdistan) ê şahînetek mezin çêbû: xortên kurd, ji naîbên kurdên Sûrî ra dawetek hêja çêkirin. Di vê dawetê de hemî naîbên Kurd, û mezin û xwendayên kurdên Şamê dihatin dîtin. Xortan ji can û dil mêvanê xwe istiqbal dikirin. Gerînendeyê xortan M.Mehemed Metînî nutqek bi kurdî û serekê civata şagirtan M. Îsmet Şerîf nutqek bi zmanê erebî gotin. Mana nutqê wan nêzîkî hev bûn.,. Her du xortan jî naîbên xwe bi germiya dilên xwe pîroz dikirin û ji wan bi navê xortan xebatên nejadî hêvî dikirin. . Naîbê deşta Sirûcê cenabê Mustafa Şahîn beg jî bi navê naîban kêfa xwe ji wan re anî û çend şiretê bavanî li wan kirin.

Paşê ji naîban her yekî, ji bangeyî xortan re ev qas pere pêşkêş kirin;

Mîrza	Hesen axa Haco naîbê Cezîrê	sed	(100)	lîre	Sûrî
»	Seîd » Deqorî »	» sed	(100)	»	»
»	Qedrî beg Cemîl Paşa	sed	(100)	»	»
»	Mustafa » Şahîn naîbê Sirocê	pênce	(50)	»	»
»	Seîd » Ishaq » Cezîrê	»	(50)	»	»
»	Şêxo axa naîbê Çiyayê Kurd	»	(50)	»	»
»	Faîq » » »	» »	(50)	»	»
»	Cemîl » » Ezazê	»	(25)	»	»
»	Mehemed Filîz ji axên Çiyayê Kurd		(10)	»	»

Paşê şîr-berf «glas» hate pêşkêşkir in; û mêvanan bi dilxweşî û rûgeşî xatir ji xortan xwestin. Xortan jî bi yek dengî digotin; Bijî Kurd... Bijî Mezinên Kurd.

Mala Ebdurehman paşa erdekî hêja ji xortan re pêşkêş kirin. Kurê paşê Mîrza Hesen beg bi xwe çû ziyareta xortan û ji wan re sê zêrên îngilîzî jî diyarî kir. Her bijî.

XEZAL

Navê te filan û bêvan
Sing û berê xelkê delal
Bûne buxçikê gul û sêvan
Xwez ya min bi wê hingê
Bisk û simbêlê min û te
Li hev û du bibin mêvan.

Mi te ne dî îro du ro
Derî veke wer hinduro
Xwez ya min bi wê saetê
Bi wê gavê
Ez bêm keçê, tu bê kuro!!...

Mi te ne dî îro şeş e
Bejnziravê te çav reş e
Çi wextê ko min te ne dî
Fincana jehrê bi min xweş e.

Mi te dî bû l'ser xanika
Mi ban te kir bi tillika
Mi go were keç ê dîn e
Ramûsana xweş e, bi dizîka...

Ez kewek im, j' kewê tal im
W'ez l'ser xanîkê mala bavê
Te dinalim
Xelk hewceyê malê dinyê
W'ez hevceyê çavê xal im.

Ez kewek im, j' kewê şîn im
L'ser xanîkê mala bavê
Te dixwînim
W'ez çavê xwe li her wextê
Qonax, qonax digerînim
Yek li wê qamê, li wê têmtêlê
Qe na bînim.

Tu li ser bana çi digerî?...
Penya çizmê, me ke herî
Tu li fermana serê xwe û
Li serê min digerî ?!...

Mi dîti bû,li bînê sêvê
Cixare vexwar bi serê lêvê
Mi çi kiri bû, tû enirî?
Tu xeyidî, bi min na xêvê.

Bejna zirav mi rahiştê
jî kember kirî, bidim piştê
Mala fetan û fezûla bişewite
Qe ne hiştin, ez têr rûnim
Li teniştê...

Riya Şamê kursî mirsî
Her çî hat û min lê pirsî
J'mi re gotin delalê te bi çi nîşan e?
Mi got; bi kirasê kitan
Bi terpiyê nifsî.

Ez li hember, tu di hember :
Xwedan barî misk û ember
Heyfa ko li wê heyfê tê
Keçik gewr e, lawik esmer.

Mi te dî bû, li ber sefê
Tizbî qet'ya kete kefê
Xelk evdalê malê dinyê
Ez ewdala çoka rastê,
L'bin Mishefê...

W'ez nexweş im, ta digirim
Roj bi rojê xirabtir im
Heke carek te dibînim
Ji doh û pêr, ez çêtir im.

W'ez nexweş im, were ser min
Guhê lihêfê hilde, têkev ber min
Eger dê û bavê min gotin.
Kiyê ne kiye ?!...
Ezê bêjim:
Hekîmê Luqman hatê ser min,

Navbira min û te dîwar e
Pihnek lêxe, bîne xware
Heke dê û bavê min gotin;
Kiyê ne kiye ?
Ezê bêjim : Yabol,.. Yadêl. .
Şev reş e, diz hezar in.

SUBHIYÊ DIYARBEKRÎ

CARINA

Em ji bîra dikin ko payetextên dewletên Ewrîpayê ev in: payetextê Frensê Parîs, yê Ingilistanê Londre, yê Sovyetistanê Moskû, yê Germanistanê Berlîn, yê Polonyayê Wersovî, yê Italyayê Rome, yê Spanyayê Madrîd, yê Fenlandyayê Helsinkî, yê Norvecistanê Oslo, yê Sveçistanê Stokholm, yê Holendayê Lahê, yê Belçîkayê Bruksel, yê Danimarkayê Kopenhagen, yê Çekoslovakyayê Prag, yê Mecaristanê Budapest, yê Romanyayê Bukreş, yê Yugoslavyayê Belgrad, yê Sviçreyê Berin, yê Bilxaristanê Sofye, û yê Portixalê Lizbon.

MIREKA CIHANÊ

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

EVE EMERIKE

Herwekî erdê Emerîkayê gelek fireh û mezin e, heke emerîkaniyê ko di San Fransiskoyê de rûniştiye — li peravên Pesifîkê — xwest bi yekî din ko di Nû-Yorkê de—li peravên Etlantîkê—xwedîkar e baxêve,divê riya 3.000 mîlan here. Lêbelê her çend jî erdê Emerîkayê hinde fireh e, û xelkên welatê jorîn, yên jêrîn, yên erdên rohelatî ên roavayî sekinî ne. Di sala 1940-î de 12.000 balafir ji wan stasyonan bi hewa ketine û kaxet, pakêt û rêwingî neqil kirine.

Li wê salê sê milyon kîlo pakêt û reşbelek û milyonek û nîv peya bi balafira hatine guhaztin.

Miletekî Ciwan

Di nav miletên dinyayê ên mezintir de yê ciwantir miletê emerîkayê ye. yên bakurî ên nîroyî carina di bînin, emerîkanî hemî bîrewer in ko welatê wan, zmanê wan, al û qedera wan yek e, û ji hev û du gelek hez dikin, qedrê hev û du digirin û demên zehmet de, di tengiyê de, xebat û dil û gotina xwe dikin yek û bi kêrî hev tên.

Balafireke Emerîkanî a Rêwingiyan; Bajar û Şaristanên Emerîkayê Ne Bi Tenê Bi Rê û Rêhesinên Çak Lê Bi Riyên Hewayî Jî Pev Re Girêdayî Ne.

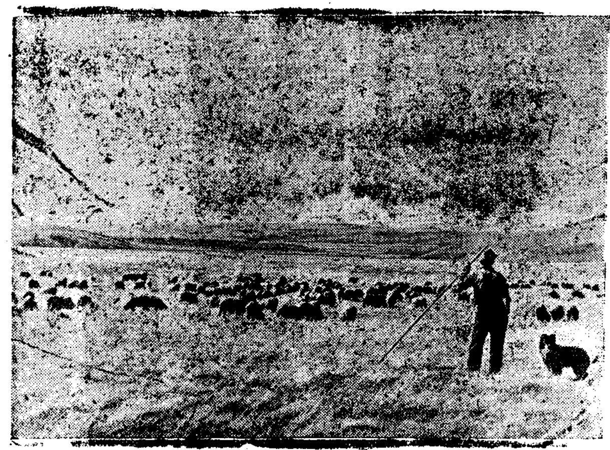
Di dora ala emerîkanî de 140 milyon emerîkanî digehin hev û du, û ji bona azahî û serbestiya welatê xwe her fidakariyê dikin.

Ji aliyê din, her wekî telefon, û telegrafên Emerîkayê zehf xweş dişuxilin, xelk dikarin di nav du sê deqîqan de — ji hev û du çiqas jî dûr bin — bi telefonê xeber bidin û telegrafa ko hatiye şandin, di nav saetkê de digehe xwediyan. Reşbelekên ko di balafira de têne rêkirin di nav şev û rojekê de ji San Fransiskoyê tên Nû-Yorkê.

o o o

Lê demin hene ko îş bi telefon, telegraf û reşbelekan nayin qedandin û mirov hewcedarî dîtina, dê û bav, dotmam û pismam, an hevalê xwe ye. Ji rêhesin, omnîbûs û waporan pê ve 2.500 stasyonên balafiran hêviya rêwingiyan

Wexta berî da kes ne dizanî bû ko di pişt behran de erdine mezin hene. Peyayekî hişyar û şehreza Krîstof Kolomb sala 1492-an de erdê Emerîkayê keşif kir. Ji Ingilistanê û ji welatên din zehf peyayên hêja û serbest, yên ko ji zilm û t'adayên axa, beg û mîran bi gotinekê ji zorkeriya mezinan aciz bûbûn, dev ji mal û welatê xwe berdane û hatine Emerîkayê, têde gund û bajar avakirine, bi zanîn û hêjabûna xwe, ji kaniyên Emerîkayê ên têrdewlemendî îstifade kirine, pêş ve ketine. Xelk hemî hînî xwendin û nivîsandinê bûne, dibistan, medreseyine mezin çêkirine, febrîqe, karxane, destgeh wapor ava kirine, milet hemî hînî heqê xebat, azahî û serbestiya xwe bûye, adetên neçak ji ortê rakirine, û her kes seh kir ko hêjabûn, şehrezayî qedr û şeref bi xebat, bi ilim, bi tevger, terbiye û exlaqên baş girêdayî ne. «Tu bixebite ez bixwim, ji ber ko ez mezinê te me,ez axa,beg û mîrê te me,an tu bixebete û bide min û ezê jibona te dia bikim, ne tu rêz û rêzik in

Qey Bergehek Ji Welatê Me ê Delal Kurdistanê: Şivan, Seh û Pezên Di Wî.

1ère ANNEE LUNDI 30 AOUT 1943 NUMERO 16

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet Place des Canons Tél.. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

La semaine qui vient de s'écouler est riche en événements ; la reprise de Kharkov, la reconnaissance en termes divers du Comité Français de la Libération par la Russie, les Etats—Unis, l'Angleterre, le Brésil et la Chine, et la décision largement diffusée, prise au cours des conférences de Québec, de ne plus considérer Hitler comme le seul ennemi à abattre immédiatement mais de mener en même temps l'offensive du côté de la Birmanie : le choix inattendu pour ce secteur de Lord MOUNTBATTEN, le créateur des Commandos, peut évidemment paraître significatif.

La reconnaissance du Comité Français n'a pas causé de vraie surprise : elle était dans l'air depuis quelque temps déjà et l'on sentait que le faisceau de vraies sympathies dont il était l'objet devait rapidement l'emporter sur les hésitations politiques de quelques nations.

Le paradoxe est enfin supprimé d'une communion de fait entre la majorité des Français de France et son Comité directeur d'Alger, non consacrée formellement par les grandes puissances démocratiques : la France de l'extérieur est désormais, selon l'esprit de la note russe, reconnue comme étant le prolongement de la France Combattante de l'intérieur.

Ainsi, pas à pas, grâce à la détermination inébranlable des Grands Chefs Français dont le clair dessein s'est imposé au monde dès le début, la France de plus en plus retrouvée « remonte la pente de l'abîme».

Mais c'est en Russie que se passent actuellement les faits les plus déterminants ; de Briansk à Taganrog les Allemands reculent sous les coups de l'Armée Rouge. Après la reprise de Kharkov qui, sans parler de l'effet moral, les prive d'un centre vital de communications et de ravitaillement, les Russes ont continué à progresser vers l'Ouest où ils sont déjà à 160 Kms de la capitale de l'Ukraine et plus au Sud ont défoncé les lignes, ennemies dans le secteur de Mius. Déjà la voie ferrée Poltava — Kiev est menacée et d'après les critiques militaires le contrôle de cette voie par les Russes signifierait que toute l'Ukraine elle—même serait très gravement menacée. Les deux bases de Poltova et de Krasnograd sont près d'être encerclées.

Par ailleurs, la nomination de Himmler aux fonctions de ministre de l'Intérieur en Allemagne, éclaire d'un jour nouveau la situation dans le Reich : les désastres du front de l'Est ne peuvent plus être camouflés, l'été surtout, en succès de défense élastique. La masse bouge et elle bouge aussi dans les pays qui semblaient le mieux contrôlés par les Allemands ; au Danemark c'est la révolution et en Bulgarie le roi Boris vient de succomber : défaillances cardiaques, disent les radios de l'axe, assasinat politique disent les autres, et cette dernière version est la plus probable.

Hitler est aux abois...

D.

UNE PETITE NATION: UN ÉTAT MODÈLE

— 5 —

LE SORT DE LA SLOVAQUIE

La Slovaquie est aussi devenue un protéctorat. quand même sous le prétexte d'être un «Etat libre». Elle a été assujetie à une oppression très similaire à celle de la Bohême et de la Moravie. La principale autorité du pays n'est point la poignée de quislings qui forment le«gouvernement» slovaque, mais le Ministre allemand en Slovaquie et son véto suffit pour empêcher les décisions mêmes unanimes du «gouvernement» et du «parlement» fantoche, d'avoir force de loi. L'exploitation économique de la Slovaquie est aussi totale que celle du «Protéctorat». Bratislava, la capitale. est maintenant presque totalement allemande. Les colons allemands qui ont pénétré en Slovaquie en dizaines de milliers ont les premiers droits sur les produits alimentaires et leurs enfants sont installés dans les écoles slovaques. La culture slovaque a subi une éclipse. Les bibliothèques ont subi une purge barbare. Les remarquables progrès sociaux de la République Tchécoslovaque, sont arrêtés. Leniveau de la vie a baissé. Les grèves sont à l'ordre du jour et leur répression les unes après les autres donne l'occasion à la brutalité du conquérantde s'exercer.

La première République Tchécoslovaque consacra tous ses soins à son armée, mais l'accord de Munich, auquel elle n'a pris part et qui constitua pour elle un simple dictat des quatres Grandes Puissances de l'Europe Centrale et Occidentalé, l'obligea à tout abandonner sans avoir combattu.

La nouvelle armée tchécoslovaque de la guerre actuelle, dont le recrutement s'est effectué parmi les Tchécoslovaques qui habitaient l'Europe Occidentale et parmi les exilés qui ont réussi à s'évader de leur pays, a ses gloires et ses cicatrices. Ses soldats sont des pionniers combattants,animés d'une foi commune dans un monde nouveau et représentent un facteur actif de la seule assurance de liberté organisée que les démocrates acceptent universellement.

LA RENAISSANCE DE LA TCHECOSLOVAQUIE

L'occupation nazie n'a cependant pas aboli l'existence légale de la Tchécoslovaquie, Pendant que ses citoyens s'évadaient à l'étranger pour s'organiser sous la conduite du Président Benes / lire: Bénèch/ et les nations Unies continuent à reconnaître la Tchécoslovaquie. Le nouveau gouvernement tchécoslovaque en exil fut constitué à Londres.Des milliers de Tchécoslovaques participent au commun effort pour gagner la guerre, des milliers d'autres font service dans l'armée tchécoslovaque qui s'est couvert de gloire, en Pologne, en France, dans le Moyen—Orient, dans la guerre aérienne et dans l'Union Soviétique. Dans le pays, le peuple tchécoslovaque continue sa lutte acharnée et sanglante pour sa libération.

L'ARMÉE TCHECOSLOVAQUE

L'armée tchécoslovaque reconstituee maintenant à l'étranger, a deux nobles traditions. La première est celle de l'armée populaire du XVe siècle, sous le commandement de Zizka (lire: Jijka).

Etait un original, un soldat et un stratège. Ses chars blindés furent les précurseurs des tanks actuels. De son temps, également, les Tchèques furent les premiers à utiliser les canons lourds appelés «hôufnice»,lire: houfnyitsc, les obusiers dont le nom anglais «howitzer» descend du mot tchèque, ainsi que le nom d'une autre arme, du pistolet, est dérivé du mot tchèque«pistala»/ lire: pichtyala/, le sifflet; d'après la forme de cette arme. La seconde tradition est celle des légionnaires de la guerre 1914—1918. Ils étaient au nombre de 150.000 et pour la plupart, avaient passé de l'armée autrichienne pour rejoindre les armées alliées.Ils combattirent comme unités indepen dantes en France. en Italie et en Sibérie leur expédition hors de Russie. de la Volga à Vladivostok, constitue un des exploits militaires des plus extraordinaires de la dernière guerre.

L'ECONOMIE TCHECOSLOVAQUE

Il serait facile de transformer les sobres réalites de la finance et du commerce tchécoslovaques en une histoire romancée, qui serait excusable car l'évolution tchécoslovaque accomplie sans réclame — contrairement aux méthodes employées par d'autres pays — contient des éléments d'énergie et d'application qui ont impressioné le monde.

L'équilibre de l'activité nationale tchècoslovaque, à savoir un tiers pour l'agriculture, un tiers pour l'industrie et le reste pour le commerce et d'autres services, semblait le système idéal pour un petit pays.

En 1919,une loi extrêmement sage prévoyait la répartition dans une période de 5 ans de 1.000.000 d'hectares entre des petits fermiers et des paysans sans terre. Il y eut aussi d'autres décisions importantes, telles par exemple, la reconstruction de Bratislava (lire : Bratyislava), la capitale de la Slovaquie, en tant. que port danubien, destiné à l'acheminement des produits slovaques vers le reste du monde ; une politique d'accords douaniers qui réduisait les droits de douane de moitié et une ferme confiance dans l'avenir, confiance très justifiée que faisaient naître les progrès accomplis partout dans l'éducation et le bien—être social.

De 1919 à 1937, la population passa de 13,528..000 à 15.247:000 soit une progression de 12.7 pour cent en 18 ans. En 1921, il y avait 19.242 écoles, et 24.147 en 1935. ce qui représente une augmentation de 25 pour cent en 14 ans. Le même esprit progressif fit que la longueur totale des voies ferrées augmenta de 18.401 kilomètres en 1918 à 21.308 en 1935: une amélioration de 15,8 pour cent en 17 ans.

On peut estimer que la richesse nationale de la Tchécoslovaquie s'élevait à 250 milliards de couronnes Tchécoslovaques (environ 12.500 millions livres syro—libanaises) avant que le désastre de Munich ne vint diviser l'actif national. En 1937. le revenu national était de 67 milliards de couronnes (4.500 millions livres syro—libanaises environ). En 1937 aussi, la dernière année de l'existence normale de la République le chiffre des exportations s'approcha de 12 milliards de couronnes (600 millions livres syro—libanaises environ) La Tchécoslovaquie exportait surtout la verrerie, la porcelaine, les textiles et le sucre aux Etats du Levant.

LA TCHECOSLOVAQUIE—ETAT MODÈLE D'UNE PETITE NATION

La République Tchécoslovaque représente ainsi un Etat modèle d'une petite nation patriote et démocratique. Son peuple était toujours et l'est toujours, pris de la liberté, La Tchécoslovaquie renaîtra — pour le bonheur de son peuple et pour le bien du monde entier.

POEME KURDE

CHAUDE COMME MON COEUR

Hier,
En marchant à côté de vous,
Vous me disiez des mots doux,
Des mots tendres,
Des mots charmants
J'ai cru être l'amant
D'une déesse
Qui dans la paresse
De monter au ciel,
Daignait s'occuper d'un être
Terrestre.
Votre visage,
Plus éblouissant
Que le rivage
D'un monde inconnu
Au coucher du soleil,
Me charmait,
O femme d'une terre chaude
Comme mon coeur
Etes—vous la soeur
De l'amour?
Je vois encore vos lèvres rouges
Qui bougent
Comme une flamme
Dans un sanctuaire.
L'air
De votre voix
Bénie comme une prière
A guéri mes blessures.
Comme je suis ravi
Oh femme plus belle que la vie.

REGARD DE LA LUNE

Regarde—moi sans rien dire
C'est ainsi que regarde ma brune,
Le soleil et la lune.
Comme la rose son parfum
As-tu un mot doux pour moi,
Pour me couronner de joie?
Tu sais que tu es belle
Mais pourtant je veux te le dire
Ne fusse que pour te faire rire.
Regarde—moi sans rien dire
C'est ainsi que regarde ma brune,
Le soleil et la lune.

DR. BEDIR KHAN

LA PRESSE KURDE

Nous signalons, à nos lecteurs s'intéressant au mouvement culturel KURDE, les journaux et périodiques kurdes suivants:

RIYA TAZÉ organe des Kurdes de l'U.R.S.S paraissant à Erivan.

GALAWÉJ. la plus grande revue littéraire kurde parait chaque mois à Bagdad, avec 80 à 100 pages de texte

JIYAN hebdomadaire politique et littéraire paraissant à Souleymanié.

HAWAR. revue littéraire bi-mensuelle paraissant à Damas. Textes kurdes et français.

RONAHI Revue mensuelle illustré, paraissant à Damas.

Strana Kurdî

HECÎ MûSA BEGÊ XWÊTÎ û GULÊ

Eman Gulê, ermeniyê.

Tu kerem ke ji ber tavê wer ber siyê.

Gula Narîn, axçîka fila, hev de berda ji teşiyê.

Çeng bi çînê, neqşê lengeriyê, sifet pa'nê, wek sêniyê.

Tu kerem ke elb û eyar—şîrê xwe hilîne, da em herin bêriyê.

Hecî Mûsa Begê zirav siwar bû li xam ciwaniyê, dike Gula Narîn, axçîka fila, qîza Reîsê Dêra, bên ser dînê sulmaniyê.

Gulê bankir: Eman Bego, mi li diyara diyarê ay zemana; li min û li va dema li va dewrana, sûnd xwarî me, bi sûnda keşakî û du metrana, heta tu goştê canê mi raneke bi wa dirana, heta tu hestiyê canê mi ne firîne, bi çakûça û kerbetana, tu car nabim jina mêrkê bi sulmana.

Eman Gulê, mal şewitiyê, mi li diyara diyarê Abyemana, koç û keriyê me, ne çû zozana, ramîsanê Gula Narîn, axçîka fila, li cem dilê min, pir xweştir e, ji ramîsanê heft keçikê musulmana.

Gulê ban kir: eman Bego,Dêra bavê min pir mezin e. Keşe û rehab û metran lê rûniştin ser û bin e.

Sûnd xwarî me tu car ji mêrkê musulman ra ne bûm jin e.

Ax lê eman, lê, lê Gulê, lê axçîkê ermeniyê, dil kafirê, tu li ba dilê mi sifet sorê, fena çirê.

Te gulikê qezê berda ser qonderê, Gula Narîn meşiya li ser pirê.

Hecî Mûsa Begê zirav bi qevda şwîr girt û xar dibirê.

Gulê ban kir: eman Bego, tu qe mê, û xwe me êşîne, ezê dengekî dudo li keşa û li metrana biqîrînim, tu musulman e, ez file me, tişlekî, dînê min û te tev tunîne.

Ezê daw û delinkê xwe hilkişînim. Rêka qoce Stanbûlê, bigirim bi ca'dînim, textê sultan Evdulhemîd, di bin da bihejînim, perda sultan Evdulhemîd biqetînim. Kêra qelemteraşê ji bêriya xwe bi derxînim, ezê bi canê xwe ê gewr xînim, pêlê xwînê bi ser textê sultan Evdulhemîd da birjînim.

Heft duwelê ecnebî û dewleta Alî Osman bi xwe û te bihesînim.

Kirasekî bê pêsir, bi ser bejna xwe û te da tev de dînim, belkî Sultan Evdulhemîd heqê mi ji te bistîne.

Gulê ban kir: eman Bego ezê ban kim dengekî dudo ban rahiba ban keşa kim, mal şewityo, ma tu musulman e ez file me,—ez dikim û nakim xwe ji destê te pak nakim. Sûnd xwarî me bi Încîla Îsa û Mûsa, ez tucar terka dînê Îsa nakim mehra mêrkê musulman bi eşhedê bi şefaeta Muhemed, li ser xwe qebûl nakim, zimanê Katolî û Ermeniya li ser xwe zêde nakim, ezê ruhê xwe li ber dînê bavê xwe can fîda kim.

Hecî Mûsa Begê bankir: eman Gulê, ew sibe ye, xweş sibe ye; tu kerem ke, ezê bîskê werim hînda te ye, ezê maç kim cotê memkê te ye, mirin heq e, qebra tarî mala me ye. Gulê bankir. eman Bego, te wer mebêje, ji dînê bavê mi ra pir xerab e, keşe rabû ji ber rahib e, heta ez li darê dinyayê sax bim, cotê memkê mi wê ji Miqsiyê lawê apê di mi ra be.

Hecî Mûsa Begê ban kir: eman Gulê tu wer mebêje, û me xingire, heçî cara ez te dibînim, dilê min mezin dibe, dibe gir e, ez bi mêraniyê ji Miqsiyê lawê apê te mêrtir im, bi xurt bûnê jê xurt tir im, mi wellehî, qesem kire, eger tu qîz be, eger tu jin be, eger tu bi mêr be, eger tu bi mehir be, illim ezê şevkê bi destê zorê li te bihêwirim.

Gulê ban kir: eman Bego tu bes, li mi de, ez gune me, ez Gula Narîn, qîza reîsê Dêrê, ez bi xwe me, tu musulman e tu begler e, ez axçîk im, ez file me, ez hestîyakî heram im.

Li nav cimaeta musulmana, ji te ra ser hevde me.

Ez ji dîna, rebena dînê bavê xwe me.

Hecî Mûsa Begê ban kir: eman Gulê, roja me hilatî qirî perî, şewqê xwe da qesra bavê Gula Narîn da, qapîkê her çar derî, eman Gulê, mal şewityê, tu ne biçûk e, ne mezin e, tu nuh kemilî, heger tu file ye, heger tu çila ye, mi tu qebûl kirî; şev û rojê Xwedê bîst û çar saet in, mi seba Gula Narîn, miraq kirî.

Gulê ban kir: eman Bego, tu bibêje faîde nake, gotina mêrkê musulman, li cem min pere nake, mi ji tera ne go: Sûnd xwarime, ez tu cara terka dînê Îsa nakim, mehra mêrkê musulman, li ser xwe qebûl nakim, rûyê xwe ji hizûra bav û birê xwe reş nakim.

Hecî Mûsa Begê bankir: eman Gulê, ew havîn e xweş havîn e. Hêviya xwe dikim ji rebê jorîn e, ezê carkê, carkê te bi tenê, li baxçê bavê te bibînim, tu zanî, ez Mûsa Begê xwêtî, Baxê welatê jorîn im, tu zanî ezê destê xwe li qevda xelef sorê xînim, ezê xerzaniyê ji ber fota ecem dê bikşînim, ezê Guliyê t'a sor û sosinî, li destê xwe bigerînim, temamê fila, eşîra bavê te bên, nikanin te ji destê mi biderxînin.

Gulê ban kir: Eman Bego, dêra bavê mi biçûk e, keşê û rehab û metran lê rûniştin sera sûk e. Şûndxwarî me, bi Încîla Îsa û Mûsa, ji mêrkê musulman ra na bim bûk e.

Sibe bû, bira ne hata, bîna bayê her li newela, sibe bû Hec Mûsa Begê zirav, sekinî li orta mala, carkê nêrî Gula Narîn qufik hilanî, ji kûçikê bavê xwe ra, çû hinara Hecî Mûsa Begê zirav, serê xwe girêda bi yazmakê û çar desmala, mîrê zirav çente dagirt ji derbê enextara. Hêdî, hêdî meşiya nava dara. Guliyê Gula narîn, li destê xwe gerandî weke cara; berê Gulê da çem û şeta û qilîcê behra. EBDILHADÎ MIHEMED

PÊJINÊN DINYAYÊ

CENG & RAHETI

Leşkerên Ordiya Britanî A Heştan Dikevin Mesînayê. Ev Eskerên He Skoç In û Mîna Kurdan Ji Dahol û Zirnê Hez Dikin.

Peyadeyên Ordiya Sor Balafireke Dijmin Didin Ber Derbên Tifingên xwe.

DEPOXANEKE INGILÎZÎ A MEZIN JI BONA BOMBEYÊN BALAFIRAN.

Şîn

Li ser giyanê MEHEMEDÊ SEYDA

Buhara umrê ciwanî bê gul û çîçek hat îsal.
Movîka dara xortanî ne bişkuvî bûye zewal...

Ev çi xewa yekcarî bû ku destê te ji me qetand,
Xwezî te zanî ba xwezî, li dû em çend bûn melal.

Ji bo giyanê te çiqas şîn û girî bit hêja ye,
Muxabina ciwaniyê, bejin zirav, xortê delal.

Wefakarê hevalên xwe , welat-parêz bi rastî,
Di dinê de min hêj ne dît, ji te çêtir, qenctir heval.

Selavê min ji dûr li gorina te û çayê Cûdî
Û ji zemzem pîresteştir çemê Dîclê ava zelal...

Heger tu hesretkêşê bav û biran î di bin axê,
Ez jî li ser dinê tenha mame, ji dil tên nale nal...

Bira çavê te li dinê ne zîvire, zînhar, bira!
Giş fanî ye, bê dawî ye, poşman me be bavê Cemal.

Heger carekê tu mirî rojê sed car em dimirin,
Ji ber cewrên çerxa felek, êdî em bûne gêj û lal...

Ev jiyînê derbiderî mirin sedcar jê çêtir e,
Esaret û bendeganî miletê me kir bêmecal...

Heke tu kanî bî bi navê xortan ji Xwedê bipirs,
Bi gilî û bi gazinan bibêj «êdî bes e ev hal».

QEDRÎ CAN

Sal 1 — Hejmar 19

ROJA NÛ

Duşemb 6 Îlon 1943

Kiriyariya Roja Nû, ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

ÇENG & SIYASET

DEWRAN

DESTPÊKA VÎ ŞERÎ

Li yekê îlonê çar salên vî şerî timam bûne û ev şerê xedar û xwînxwar hêj dom dike. Hin dibêjin îsal, hin dibêjin sala ko bê wê biqede.

Wezîrê Brîtanya Mezin ê yekemîn Mr. Çorçil gotiye. li ser dawiya şerî texmîn û hisab bê feyde ye.

Berî çar salan ev şer çawan destpê kir.

Şerê Polonyayê

Li 1-ê îlonê sala 1939-an de, piştî nîvê şevê, li saet 4 û 30 deqîqan de refên elemanî ji nişka ve bi ser erdê Polonyayê de girtine û şaristanên Rumia, Puk, Gdynia Grudziadz, Torun, Sojnise, Tozew, Lodz, Katowiç, Krakov, Lwow, Tarsoyî û gelek bajarên din bombardiman kirine.

Şeva ko 31-ê tebaxê digihîne yekê îlonê, refên elemanî li Westerplatê xisti bûn.

Leşkerên Elemanî

Ji axa Pomeranya —Germanî, Prusya-Rohelatî, Silezye, Moravya û Slovakyayê ketine erdê Polonyayê, û pêş ve meşiyane.

Li 2-yê îlonê

Û heta 17-an. di nav bira eskerên elemanî û polonî de,yên ko xwe ber bi Varsovî, ava Vistulê, Brezek û Lwowê ve bi şûnda dikişandin şerine no çêbûne. Ordiya elemanî ji a polonî zehf xurtir bû.

Gelîltangên elemanî ên xurt bi arîkariya balafirên elemanî yên zirhkirî, Stukas—yên ko bi serîkî direjî armanc û hêjagehan dikin—diketin nav bira Ordiyên polonî û ew ji hev û du kut dikirin û pê tevger û tertîb tevlîhev dibûn.

Serdariya polonî ya ko xwe ji bona şerekî wilo çak pêk ne anî bû,—şerê birûskin—di karê gerandina Ordiyan de şaş bû.

Li 7-ê îlonê piştî şerekî zor û xwîndar Westerplat xwe avêtiye bextê dijmina.

Li 17-ê îlonê

Yekîneyên Sovyetî ketine axa Polonyayê û di Polonya Rohelatî de pêşve çûne, ji Dzwîna û heta Dniestrê.

Lê hêj esker û Ordiyên polonî yên Varsovî, Modlin, Lublin, Lwow, Plesî, Oksiwî û khergirava Helê di pêşiya elemana de pê didan erdê û bi çavsorî şerî wan dikirin.

Li 21-ê îlonê

Ji ber ko cebilxana wan xelas bûbû bendera polonî a eskerî Gdynia çekê xwe daniye û ketiye deste elemana.

Li 22-yê îlonê

Ji sê aliyan Ordiya elemanî û ji alîkî Ordiya Sor dora Lwowê girtibûn, li ser wî Lwowê jî dest jî şerî kişand.

Li 28-ê îlonê

Peyivên teslima payeteytê Polonyayê Warsovî destpê kirin; Warsovî bûbû kavil û xerabezar, di hundurê bajêr de av û xwarin nema bû; esker bê cebilxane...

Li 30-ê îlonê

Eleman ketine Warsovî û Medlinê.

Li 2-yê çiriya berî Khergirava Hel xwe avêt bextê neyaran. 4.000 eskerên polonî yên ko şerê parastina Helê kiribûn 4.000 eskerên elemanî hêsîr girti bûn.

Li 5-ê Çiriya

Berî di nav bira leşkerên General Kleberg û qiwetên elemanî ên motorkirî de şerî dawîn çêbûye.

ASEGEHA EWRIPAYÊ

Ordiya Brîtanî 8 Di Erdê Italyaya de Pêşvê Diçe

LONDRE—A.F.I. Gava Hevalbendan digotin: emê rojekê pê li erdê Ewripayê bikin, propegendekarên elemanî qeşmeriya xwe pê dikirin û ne dixwestin kes qîma xwe pê bîne. Lê liştê ko General De Gol, General Jîro, Serekcimhûr Rûzwelt, Serekwezîr Çorçil digotin rast bû û ev çend roj in leşkerên Hevalbenda, Ordiya Brîtanî heşt û yekîneyên kenadî ketine erdê Italyayê û niho li wê, di hindurê Asêgeha Ewripayê de şerine zor û xwîndar destpê kirine.

TEVDANA ESKERI

Di Sariya Sibehê De, Der Saet Çar û Nîvan

Roja înê, li siseyê îlonê serê sibehê, Ordiya Brîtanî 8 pê li erdê Italyayê kiriye. Leşkerên Hevalbenda yên ko di bin emrê general Eyzenhower de ne, derketine erdê Italyayê. Qiwetên brîtanî û kenadî bi tevkariya qiwetên Hevalbendan ên behrî û hewayî ev tişt pêk anine. Qiwetên Hevalbenda di sariya sibehê de, li saet 4 û 30 deqîqan de dest bi êrîşa xwe kirine. Eskerên hevalbendan derketine erdên ko hember Mesînayê de ne, Hevalbenda beteriyeyên Mihwerê perîşan kirine û lal xistine.

LONDRE—R: Wezareta brîtanî a qiwetên hewayî elam dide: Şevêçûyî balafirên me torpîl reşandine behrên dijmina, ji aliyê din, bombeavêjên me balafirgehên elemana yên erdê Frense û Holendayê bombardiman kirine. Bombeavêjek venegeriyaye warê xwe.

KAVIL & XERABEZAR

Not û Şeş Hezar Ton Bombeyên Şewat û Teqandinê

LONDRE— Di nav sala şerê a çaremîn de, çekê brîtanî ê hewayî bitenê 96.000 ton bombe avêtine bajar û hêjagehên Germanistanê. Refên brîtanî 11.000 ton bombe avêtine Hamburgê, 9.000 ton Esenê, 8.000 ton Kolonyayê, 6.000 ton Duisburgê, 5.000 ton Dusseldorfê, 6.000 ton Berlînê, û 5.080 ton jî Nurimbergê.

WEŞINGTON— Wezîrê emerîkanî ê şerî kolonel Noks gotiye: Ji destpêka şerî û heta niha me seyekê waporên japonî bin av kirine.

LONDRE— M. Stramek Serekwezîrê Çekoslovakî elam daye ko Rusye û Çekoslovakya wextekî nêzîng de peymanameyeke arîkariyê mor bikin.

LONDRE— Bi awakî resmî didin zanîn: Meha borî refên brîtanî 19.000 ton bombe avêtine erdê Italya û Germanistanê, 16.000 ton ketine hêjagehên elemanî û 3.000 yên talyanî; çekê brîtanî di ser Ewripayê re 160 mekîneyên dijmina avêtine erdê; 381 balafirên brîtanî venegeriyane warên xwe.

ENIYA BEHRA SPI

Êrîşa Erdê Talyana Bi Serdestî Dom Dike

LONDRE—Xeberdoxekî ji Qerargeha Hevalbendan a Mezin li Efrîqa Bakurî gotiye: di erdê Italyayê de me ji xwe re qerargehek daniye.

CEZAYIR— Tête bawer kirin ko qiwetên Mihwerê di erdê Italya Nîroyî de, bi xurtî şerî Hevalbenda bikin. Zehf eskerên elemanî hatine wê erdê.

LONDRE— Şandiyarê radyoa Cezayirê ê emerîkanî duhî êvarê elam dida ko elemana bi awakî gelek xurt berberiya leşkerên Hevalbenda bikin

CEZAYIR— Danezaneke resmî elam dide ko qiwetên Hevalbenda ên behrî dema derketina leşkerên Hevalbenda erdê Italyayê bi her awayî arîkariya wan kirine.

CEZAYIR— Refên Hevalbenda pirên geliyên Brenerê ên rêhesinan bombardiman û xira kirine.

WEŞINGTON—Xeberdoxekî yê wezareta emerîkanî a şerî gotiye: Tevdanên eskerî di erdê Italyayê de li gora planên ko hatine danîn dom dikin.

YANEY SERKEWTIN

Dengê Jîndarî

Vê dawiyê rojnameya «Jîn», ew rojnameya kurdî ku li Suleymaniyê û bi destê şair û edîbê kurd Tewfîq beg (Pîre—Merd) derdikeve, li ser «Yaney Serkewtin» bendek pir hêja nivîsiye. Ji xwe, ji kovara «Gulavêj»—kovara kurdî—ya ku li Bexdayê bi qelemên gurûhek zanayên kurd derdikeve—li ser «Yaney Serkewtin», em hinek da bûn, agah kirin. Bi rastî ev civata zanistî ku ji zûda ve hatibû avakirin û qederekî xebata xwe sist kiri bû, vê dawiyê bi vîn û evîneke mezin daye ser armanca xwe û gavên ahengdar davêje.

Ev dengê fisûnkar û jîndar, ku ji dev û dilên paqij der tê, ewê zingara guhên nezanên kurd paqij bike... dilên şkestî tije hêvîbike...

Ev roniya ku ji meş'eleya zanistî .. ew meş'eleya ku zana û nejadperwerên kurd mîna Mîrza Emîn Zekî, Refîq Hilmî, Elî Kemal û Marûf Ciyawuk Beg kirine destê xwe,diçirise, .ewê tarî û dûmana ku bi ser welatê me de girtiye wenda bike.. Ewê wê mij û xumama ku li ser çayên Zaxros kon vegirtine, rake... û çavên wan kesên ku ji hezar salan minêkarê tirejek ronî mane, tije nûr bike..,

o o o

Vê paşiyê, di her jmarê «Gulavêj» de, em listeyekê bi navê bexşîşan dibînin ku comerd û camêrên kurd, her yek, ji civata xwe re çel, pênce, pênce û pênc dînaran pêşkêş dikin. Mala wan ava... rûyê wan spî be. Metelokek heye, dibêje: «Perê spî ji bona roja reş e.»

Îro, em—nejadê kurd—,di her meydanê de, bi her awayî li dûmane û kêm ketine. Divê em jî rabin ser xwe, dest bi dest, mil bi mil bidin ser riya jiyînê û bêdeng lê bi aheng lingê xwe bigihêjin daxwaza xwe... bi gihêjin armanca xwe...

QEDRÎ CAN

HEWAREK

Ji Xortên Kurdan Re

Gelî kurdan rabin helistin
Gelî xortan rabin bi dest bin
Hûng in hemû piling û şêr in
Hûng kî ne, biken hinêrin
Kurdino nivistinê neken
Yêketiya xwe bîr neken
Ew Kafir in xurtî diken
Evîniyê ji me diben
Ixsîro dikey hewarê
Kes niye bête hewarê
Şêro rabe nîvê şevê
Destê xwe pavê xencerê
Bêjê ev e roja min e
Xewa şîrîn ne bo min e
Xewa şîrîn ne bo min e
Çi bikem Kurda nine min e
Roja Kurda di her hebît
Roja mêra di her hebît
Evro, ew roj serbilind bît
Ev ro. ew ro kuştin dibît
Nefî û kuştin bo mêran e
Mîrê me her Kamiran e
Em hivyekê Xudê dikeyn
Mîrê me mîrê kurdan e.

SELAHEDÎN REŞÎD ŞAHÎ

DEMA NIHA

XEWNEKE XWINDAR

Bihayê Ko Italyayê Ji Bona Xewnekê Daniye

LONDRE — R : Piştî ko di nav sê salên şerî de milyonek talyan hatine kuştin, niho xelkê Italyayê dibînin ko leşkerên Hevalbenda derketine erdê wan. Tê bîra xelkê ko li 10—ê hizêranê 1940—î gava Musolînî di şehnişîna Qesra Venizê de dipeyivî, nav di miletê xwe dida û digot ko nav bira Italya — Frense û Brîtanya Mezin de şer e û Bi ser ve zêde dikir :

Armanca me yek e ; vegirtina erdine nû !!...

Lê serxweşiya talyana zehf dom ne kir û pey hev û du Efrîqa Rohelatî, Hebeşistan, Libye, Treblis Xerb û Sicilye ji destê wan çûne, û niho leşkerên Hevalbenda pê li erdê talyana bi xwe kirine. Italyayê çavê xwe berda bû erdên miletên din, lê îro 1.306.000 mîl çargûşe erd bi 14 milyon rûniştiman ji destê wan xelas bûne, 2.400.000 ton mezin waporên talyanî hatine bin av kirin.

Musolînî digot; 8 milyon şerevanî, nobetdarên Italyayê ne; lê îro Italya bûye xulamê elemana û bindestiya wan dike.

1.000 TON BOMBE

Berlîn Ji Nû Ve Hatiye Bombardiman Kirin

LONDRE—R: Wezareta Brîtanî a hewayî dide zanîn: Şevêçûyî refên brîtanî ji 1.000 tonî bêtir bombe avêtine hêjagehên payetextê elemana; bombardimana Berlînê bîst deqîqan dom kiriye. Refên Hevalbenda ên din, li erdê Renanê û li balafirgehên Frensê xistine, û torpîl reşandine behrên dijmina; zehf nêçîrvanên neyar hatine avêtin erdê 22 bombeavêj venegeriyane warên xwe.

SERFIRAZIYA HEVALBENDAN

ŞÊ HEZAR HÊSÎR HATINE GIRTIN

CEZAYIR—R: Qerargeha Hevalbendan a mezin li Efrîqa Bakurî dide zanîn: Pêşveçûna yekîneyên brîtanî û kenadî di axa Italya Nîroyî de bi serdestî dom dike. Leşkerên Hevalbendan 10 bajarên talyanî standine û 3.000 hêsîr girtine.

STALINO BER BI KETINÊ YE

ORDIYA SOR GIHAYE DERGEHÊN STALINO YÊ

MOSKÛ—R: Bi awakî resmî didin zanîn. Ordiya Sor gihaye dera ko 5 kîlomêtir di rohelatê Stalînoyê de ye. Di axa Donetza jêrîn de şerine xurt dom dikin. Eleman di teveyiya vê eniyê de xwe bi şûnda dikişînin. Qiwetên rûsî nemaze selefên siwaran dane pey elemana û pêş ve tên.

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

SÎNEMÊ

Keçka gunda Sînemê
Tu xeyidî li wê demê
Şayî li dewsa xemê
Roja şay û daweta
Ez kilê çavê te me.
Keçik rîhana l'aviya
Sînem rîhana l'aviya
Te dî bû l'ser xaniya
Tena jtena dimeşiya.
Mi dest avêt gerdenê
Bi ser mi de ditewiya.
Weke kewanê li bûçiya
Xuşîn ket toq û beniya
Keçka gunda Sînemê.
Tu xeyidî li wê demê
Ez mehbûbê dilê te mê
Eman ne man Sînokê
Bejin terha bihokê
Memik kirin wek gilokê
Ez l'benda te mam şev û rokê
Ezê Sînem birevînim
Ezê bibim deşta Xarokê.

SINCÊ

M' Sincê dî li ber berana
Ez xulam dev û dirana
Heb lûlê li nav mircana
Lê ne ma lê Sincê
Diran hebê birincê
Gulî gihane kolincê
Lê eman lê Sincê

M' Sincê dî bû li ser Xênê
Eqlê xorta difirênê
Lê ne man lê Sincê
Gulî gihane kolincê
Ramûsanê te xweş bûn
Ser kehnika Eyinsincê
Lê ne man lê Sincê

M' Sincê dî bû li nav rezan
Tu binêr li qolan u qezan
Ez çûm rûke sor bi gezan
Lê ne man lê Sinçê
Ezê Sincê birevînim
Bibim Welatê Çerkesan.

YADÊ

Delîlê Yadê
Ez mêr na kim
Mêr tu nîne
Ez axa na kim
Zilmê û qayîşê dikişînê.
Ez şêxa nakim
Erê şêx in
Cilê wan şîn e
Qelbê wan reş e
Wek tenî ne
Ez şivana na kim
Tim daw û dêlê wan
Bi herî ne.
Ez gavana na kim
Timî ling qelişî ne
Ez mela na kim
Tim bi qelem û dewêtkê
Qayîşa xwe dikişînin.
Ez dowilmenda na kim
Mal genî ne.
Ez feqîra na kim
Li ser çavê xwe na gerînin.
Ezê dakevim binê
Beriya jêrî
Yekî erebê çeng sipî
Ji xwe re bineqînim
Bila mêra bikuje
Gelha li mala bavê min
Vegerînê.

KIRÎVÊ

Nisêbînê bi qişle ye
Hê lê kirîvê
Gul û rêhan tê de ye
Meskenê min û te ye
Kêf kêfa min û te ye.
Gundî û maliya çi ji me ye
Ya sitar bê lome
Çi gundê bi lom e.
Nisêbînê bi tehtik e
Sola kirîvê bi kabik e
Kengê mêrê kirîva min bimirê
Kirîvê wez min bike
Nisêbînê bi av e
Siwar û peya da nav e
Hewşa kirîvê min bi giha ye
Lê lê kirîvê
Mi çîne te ba daye,
Şêx û mela lê paldaye
Şing û berê te gewr in
Wek xurmayê li Bixdaye

PÊJINÊN DINYAYÊ

COTKARI—ZAD & XWARIN

Ji bona mirovên bi zirav, ji bona mêrxasên ko ji milet û welatê xwe hez dikin tu tişt ne zehmet e, tu tişt ne giran e, tu tişt ne bê imkan e. Xelkê Brîtanya-Mezin bi vên xebat û eşqawelêt nav û deng dane. Gava vî şerê mezin û xwîndar destpê kir, elemana bi noqavên xwe, û bi hiner û çavsoriya xwe di Behrên Ci-

hanê de, waporên ingilîzî xistin tengiyê û pê dixwestin xelkên giravên Brîtanî ji birçîna bimirînin. Brîtanî ji alîkî, di Behrên dinyayê de şerî noqavên elemanî dikirin û dixebitîn da ko behrên cihanê ji wan paqij bikin û ji aliyê din dest bi cotkariyê kirin. Tov hatiye reşandin her bostên axa Ingilistanê û wan pê zad

û xwarina xelkê, 47 milyon peyda le'min kirine. Gava li dora wan de şer reş bû ew reştir bûne û tiştên ko zehf pispor û mopîzanan digotin çênabe pêk anîne. Xebat şêr e dest avêtê dibe rovî. Dil û xebat hebe, mêranî û fitaktî hebe, her tişt çêdibe û bi tenê dilê tirsok sînga gewir na bîne.

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MIROIR D'ORIENT

1ère ANNEE | LUNDI 6 SEPTEMBRE 1943 | NUMERO 19

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Quatre ans, jour par jour, après l'entrée en guerre de la France et de l'Angleterre, pour la première fois, les armées de terre alliées portent le combat sur le continent européen.

Depuis 11 mois, avec une continuité sans revers, les armées de la victoire refoulent, presque sans reprendre haleine, l'ennemi vers sa tanière. La grande marée déclenchée par Hitler en est à son reflux qui, avec la rigueur d'une loi physique, recouvrira bientôt la plage de départ.

Nous sommes maintenant dans la deuxième phase de l'offensive terrestre alliée, la phase décisive, celle de la «reddition sur champ de bataille».

Précédé d'un violent tir de l'artillerie du secteur de Messine, de non moins violentes attaques de l'aviation contre les positions de Reggio et d'actions de commandos et de parachutistes, l'établissement de la première tête de pont sur le point extrême de la Calabre s'est développé très rapidement et aujourd'hui les troupes britanniques et canadiennes tiennent solidement une cinquantaine de kilomètres de terrain du sud de Reggio au nord de San Giovani. Le ravitaillement se fait à une cadence rapide à travers le détroit de Messine sous la protection absolue de la marine et de l'aviation.

La situation paraît précaire à l'Etat—Major allemand, puisque déjà les radios de l'axe préparent l'opinion à l'évacuation du Sud de de la Péninsule. Il est certain que le problème des communications, après les bombardements destructeurs des noeuds ferroviaires de l'Italie, y compris les ouvrages d'art des lignes qui descendent du Brenner, doit paraître plutôt insoluble au Commandement allemand. Il est probable, d'autre part, que ces premiers débarquements sont le prélude à d'autres opérations combinées et il est à prévoir, comme le laissent déjà entendre les communiqués que la population et l'armée italiennes interviendront assez vite pour ne pas favoriser, et même pour gêner, les plans de la défense allemande.

Du côté des côtes française et belge, depuis quelques jours les attaques des bombardiers britanniques ont connu une intensité décuplée sur les aérodromes et voies de communications, Devons—nous nous attendre à de grandes opérations de débarquement là bas aussi? Dans un mois, les conditions atmosphériques seront plus dures et maintenant la lune est dans une phase favorable. En tout cas, si nous pensons à une telle possibilité les allemands eux aussi doivent y penser et si un grand espoir est de notre côté, de leur côté les sentiments doivent plutôt tenir de la panique.

D'autant plus, qu'aprés Hambourg, Berlin vit aujourd'hui des nuits d'épouvante et que les nouvelles du Front de Russie, où la défense allemande craque sur tout le front de Smolensk à la mer d'Azov, ne doivent pas contribuer à relever un moral déjà fortement éprouvé par ailleurs.

D.

Les DEPECHES de la NUIT

A l'occasion du 4ème anniversaire de la guerre, le Comité Français de la Libération Nationale a lancé un manifeste dont voici la conclusion: «Les invincibles armées alliées tendent la main à leurs frères des pays conquis, dont la résistance, en dépit de la faim, de la terreur policière et des pelotons d'exécution, est l'une des conditions de la victoire totale.»

Nous voici arrivés à une étape décisive de la guerre. Le 3 Septembre 1939, la France et l'Angleterre présentaient devant l'ennemi de l'Europe la force de leurs armes et la faiblesse de leurs âmes. En ce moment, c'est par la force conjuguée de leurs armes et de leurs âmes que les Alliés se lancent à l'assaut de l'ennemi et préparent la resurrection de l'Europe.

A l'avant-garde de cette coalition se trouve la 8ème Armée, la grande armée britannique qui, voici 10 mois semblait piétiner aux portes d'Alexandrie. dont chacune des campagnes était accompagnée des armes et des couleurs de la France, et qui, à l'un des plus sombres moments de son histoire, devait aux Français de Bir Hakim une part de son salut.

Sur le sol de l'Europe, à l'heure où les peuples asservis rompront leurs chaînes qu'ils n'ont jamais cessé de secouer, un rôle exemplaire, qui sert de rappel à toutes les nations. appartient à celle qui est entrée la première dans le martyr de la guerre totale au moment où Goering lançait sans préavis sa «Lüftwaffe» sur 500 villes et villages de Pologne. 3 millions de polonais — chrétiens et juifs — sont tombés, victimes des massacres, torturés à mort, tués par la famine et les épidémies.

Mais ce ne sont pas les seules victimes qui établissent la logique de la haine, Plus la Pologne saigne, et plus la Pologne combat. Et c'est une leçon, en même temps qu' un présage que l'honneur et la resistance de la Pologne et de la France se soient mutuellement imités et conjugnés!

C'est parce que les Prançais ont descendu 400 avions allemands. C'est parce, qu'il y a eu ceux du «Surcouf» et ceux du «Richelieu» c'est parce qu'il y a eu Pont-du-Fahs, le Fezzan...que la France qui avait perdu une bataille, n'a pas perdu la guerre.

C'est parce que les Polonais ont tenu à Tobrouk au moment le plus dur, c'est parce que le pavillon polonais n'a jamais cessé de flotter sur tous les océans, c'est parce que les Polonais ont participé à 575 raids et déversé 7.000 tonnes de bombes sur les territoires ennemis, que la Pologne a perdu une bataille mais qu'elle n'a pas perdu la guerre.

Et que dire de la bataille intérieure? Sur le sol français, en étroite liaison avec le Comité de la Libération, fonctionne le Conseil de la Résistance où sont representés les deux grandes organisations syndicales. La Confédération Génèrale du Travail, et la Confédération Française des Travailleurs Chretiens et 6 grands partis français: la Fédération Républicaine, le Parti Communiste, le Parti Socialiste, le parti Radical et les Démocrates Populaires ainsi que les groupements suivants; Combat, Franc-Tireur, Libération, Front —National, Ceux de la Résistance, Ceux de la Libération....

Hitler avait dit: «Je ferai l'Europe.» L'Europe se fait contre lui.

LA CRISE DES EFFECTIFS ALLEMANDS

Le Haut Commandement de la Wehrmacht se voit acculé à un terrible dilemne. Comment répartir les forces dont il dispose pour défendre efficacement l'Europe menacée? Quelles forces faut-il à Hitler pour protéger sa soidisant «Forteresse», A l'Est, les réserves mobiles qu'il utilisait pour combler les vides sont épuisées. Il en possédait encore pendant l'hiver dernier quand le Général Von Manstein lançait 20 divisions dans la bataille pour sauver KHARKOV. Aujourd'hui Hitler n'a plus de réserves mobiles. Il avait engagé les deux tiers de ses chars pour mener rapidement à bien son offensive de KOURSK. Ses divisions blindées ont depuis subi de terribles pertes dans la formidable bataille de matériel qui fit rage par la suite,

Tout ce que l'Allemagne peut faire aujourd'hui c'est de renforcer les unités qui se battent sur un secteur en affaiblissant les effectifs qui luttent sur un autre· Mais ceci est presqu'impossible parce que la Wehrmacht doit actuellement faire face à trois offensives majeures dans trois secteurs différents, et tout porte à croire que l'avance soviétique — tout au moins dans le secteur méridional — est irrésistible.

Les autres fronts de l'Allemagne ne sont pas moins menacés. Si Rome est vraiment déclarée ville ouverte, toute résistance au Sud de la Capitale devrait s'arrêter automatiquement, car on ne pourra plus ravitailler la partie méridionale de la péninsule si le trafic par Rome est suspendu.

Le reste des trois divisions allemandes qui se battaient en Sicile pourra péniblement se retirer vers l'Adriatique en abandonnant presque tout son précieux matériel. En admettant que l'Italie soit perdue tôt ou tard pour l'Allemagne il faudra au moins 10 divisions pour protéger la frontière autrichienne et le bassin danubien des Alpes. 5 autres divisions seront nécessaires pour défendre les Alpes occidentales qui ferment l'accès de la France. Il faudra au moins 10 ou 15 divisions allemandes pour remplacer les garnisons d'occupation italiennes dans les Balkans, ces Balkans qui doivent être défendus à tout prix parce qu'ils représentent une porte d'accès importante vers l'Europe.

Hitler devrait donc disposer d'une trentaine de divisions pour garder son front sud. Quelles sont les réserves au sein desquelles il peut puiser ces effectifs? En Allemagne, il n'y a pour ainsi dire plus de divisions de première ligne, en réserve. Les 40 divisions stationnées en France, en Belgique et en Hollande et qui, en partie, ne sont composées que d'effectifs réduits, sont indispensables à la protection de ces territoires. Il y a encore 10 divisions allemandes en Norvège et 7 en Finlande. La presse suédoise a beaucoup parlé ces temps derniers d'un transfert probable de ces 17 divisions. Peut—être que l'Etat—Major allemand sera contraint d'avoir recours à cette mesure, mais s'il en était ainsi, il porterait atteinte non seulement à son prestige, mais à une position stratégique importante.

En dégarnissant le nord de l'Europe ces régions seraient instantanément menacées d'une invasion alliée. Les sous-marins ennemis perdraient des bases d'opération vitales. La Finlande sera vite obligée de mettre bas les armes, ce qui équivaudrait à l'effondrement du front de Leningrad, front qui est le plus rapproché du territoire allemand proprement dit.

Même si l'Allemagne se décidait à avoir recours à toutes ces mesures, elle ne libérerait que la moitié des effectifs dont elle aurait besoin pour défendre le front méridional. Même dans ce cas là l'Allemagne ne pourrait pas passer à l'offensive dans le sud. Elle pourrait à peine résister efficacement aux offensives de plus en plus violentes déclenchées par les Alliés.

POEME KURDE

L'ABEILLE

Cherchant la liqueur enviée, l'abeille
Caline la rose, au corail embaumé
Descendant à la plaine,
Survolant les sommets
Sur les traces du soleil.
Le papillon suivait son vol énivrant
Par dessus les eaux à l'allure lente
Courant
Comme le vent,
Sur les pentes
Des ravins,
Irritant la tête comme le vin.
Chuchotant des mots
Aux oreilles des fleurs,
Animant la gaîté
Et apaisant les pleurs.
C'est le soir,
Le royaume des flèches noires
Fatiguée des couleurs,
Dégoutée des douceurs
A pas lents,
Comme un sultan,
Sur les lèvres un sourire méchant,
L'abeille rentre des champs,
Et le papillon se perd dans les bois
Comme dans la gloire
Se perdent les forts et les rois.
L'abeille alors dit
D'ùn ton maudit
A la muse : fleur,
Ton poète est attristé par tes pleurs!
Tu es l'attente, l'espérance,
La résonnance—
Moi le mouvement, le geste;
Mon chef—d'oeuvre c'est le miel..
Toi.. tu es le reste.
La reine des fleurs pâlit
—Comme ces femmes
Au bonheur perdu
Qui passent dans les rues —
Entre les feuillages drus,

DR. BEDIR KHAN

LA PRESSE KURDE

Nous signalons, à nos lecteurs s'intéressant au mouvement culturel KURDE, les journaux et périodiques kurdes suivants:

RIYA TAZÉ organe des Kurdes de l'U.R.S.S paraissant à Erivan.

GALAWÉJ, la plus grande revue littéraire kurde, parait chaque mois à Bagdad, avec 80 à 100 pages de texte

JIYAN hebdomadaire politique et littéraire, paraissant à Soulemanié.

HAWAR, revue littéraire bi-mensuelle paraissant à Damas. Textes kurdes et français.

RONAH Revue mensuelle illustré, paraissant Damas.

Provisoirement, LE JOUR NOUVEAU *paraîtra une fois par semaine, le Lundi.*

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞITIYÊ

EVE EMERIKE

Emerîka wextekê di bin penaha Ingilistanê de bù, lê li 4-ê tîrmehê sala 1776-an de piştî şerine no, xelkê Emerîkayê ingilîz ji Emerîkayê derêxistine û bûne bi serê xwe, dewleteke misteqil.

Bi vê hêncetê di Emerîkayê de bangînek hatiye belav kirin, jê re

Bangîna bi ser xwe bûnê dibêjin, tê de hatiye gotin: Heqê hemî însana wek hev e; di pirsa heq û edaletê de mezin û piçûk, belengaz û dewlemend nîne, azahî û serbestî heqê her kesî ye, di pêşiya her kesî de dergehên zanîn, ilm û hi

ner, xebat, bextiyarî û kamiraniyê vekiriye, û divê vekirî be.

Miletî divê hikûmeta xwe, lebatên Civatmiletê xwe, bi serbestî û li gora daxwaza xwe bibijêre û her wekî milet dil dike divê karên milet bêne gerandin. Mezinahî li miletî tê.

Emerîke çawan giha azahî û serbestiyê?

Naîb û Nimînendeyên sih wilayetên Emerîkayê ên hêja û wetenperwer yên ko dizanî bûn milet çi dixwaze, gihane hev û civanek danîne û di vî civanî de Bangîna Istiqlalê hatiye nivîsandin. Bi vê bangînê xelkê Emerîkayê yekdil û yekziman ji Ingilistanê re didan zanîn ko miletê emerîkanî dixwaze hikûmeta xwe, xwe bi xwe, bi bijêre ango ingilîza divê êdî têkilî şuxlê wan ne bin,

Lê Ingilistanê ne dixwest ev wilayetên hêja ji destê wê derkevin û li ser wê, miletê Emerîkanî ji bona serbestî û istiqlala xwe, şerî ingilîza kirin.

General Corc Weşington ko emerîkanî jê re «Bavê Welêt» dibêjin, rêberê miletê xwe bû. Emerîkanî bi mêranî şer kirin û tê de serfiraz bûn.

Piştî ko Emerîka giha serbestiyê, ew 30 wilayet destê hev û du girtine û hîmên dewleta emerîkayê danîne. Herwekî Emerîka welatekî aza û serbest, rahet û zengîn bû, ji her aliyên dinyayê û —ji Kurdistanê jî— zehf xelk hatine Emerîkayê, tê de xebitîne, bûne xwedî mal û milk û hêdî, hêdî Emerîka giha xurtiya xwe a îro.

Ji xwe welatên ko xelkê wan zana ne, îşê milet li gora hikmên qanûn û edaletê têne gerandin, xelk bi zilm û zorkeriyê qîma xwe nayênin, heqê xwe nasdikin û ji bona azahî û serbestiya xwe bi isûl û tertîb dixebitin û ko hewce bû hemî pev re, şer û berberiya zalima dikin, her û her çêtir û mezintir dibin.

Emerîka Çawan

Tête gerandin? Di Emerîkayê de girtin û berdan di destê milet de ye. Ji xwe bingeha demokrasî ev e. Bê ko piraniya miletî bêje, erê,, wisa baş e, qanûn nikarin bêne danîn, ji xelkê pere, wêrgû nayîn standin. Hikûmet tiştê ko piraniya miletî na xwaze, ni kare bike û her wekî milet rast bi rast bi wan tişta ni kare mijûl bibe, ji nav mirovên aqil, xwedî exlaq, hişyar, xebatker, ewle, zana, mêrxas nimînendeyan dibijêre, ew nimînende, di civatmiletî de kom dibin.

Civatmilet dev û zmanê miletî ye. Lebatên civatê Serekdewletekî dibijêre û Serekdewlet jî, lebatekî ji lebatên civatmiletî dike Serekwezîr, û bi destê wî wezaret têne danîn. Heke civatmiletî rojekê çîma xwe bi lebatên wezaretê ne anî wezareteke nû têne danîn.

Xelk û Bajaran Emerîkayê

Nîvê xelkê Emerîkayê di bajarên mezin de rûdinin. Di Emerîkayê de 92 bajar hene ko rûniştimanên heryekî ji wan ji 100.000-î bêtir in.

Payetextê Brîtanya Mezin Londre şaristana Dinyayê a mezin tir e; tê de 9 milyon xelk rûdinin, piştî Londrê Nû-York tê, li wê heft û nîv milyon peya rûniştîne.

Ji bona zaroyên xelkê Nû-Yorkê 700 dibistan hatine ava kirin. Rûyê erdê vî bajarî 310 mîl çar güşe ye. 39 avahiyên Nû-Yorkê bi 38 tebeq in. Avahiya bilindtir Empeyir Stêt Bilding e, 102 qatên di wê hene û ev avahî 1265 pê bilind e.

Riyên Nû-Yorkê fireh, mezin û paqij in, û heft û nîv milyon xelkên Nû-Yorkê di saya hiner û zanînê de, di vî bajarî de bi xweşî dixebitin û kêf dikin.

DI, WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan *Grigori Petrof* — 13 — *Wergerandok:* *Qedrî Can*

Xwedê kir, ku jiyîna qişlê ew îslah kir....

—Wî, ev rutbe, ji qişlê stend. Di leşkeriya xwe de bi namûs, jêhatî, xebatkar û bi nezaket bû....

Armanca leşkeriyê wisan hate nas kirin.... Ji bo vê yekê zabitên Fîn ên xort, ji bo bigihêjin hêviya xwe, li reyên nêzîk û awayên qenc geriyan.

Ji îro pêve zabitan, li hemberê neferên xwe, awayê rêveçûna xwe guherandin, mîna berê, bi çavê kêmasî li wan mêze ne kirin.

Di zemanê Îsweçan de, qişle tije gemar bû, ne dihate rûniştin. Hewa wê, tim genî bû... cilên neferan ne baş bûn... Ji ber xwarinên neqenc pirê wan birçî diman û ne xweş diketin... Ji ber ku serek û zabitên wan, heqê wan dixwarin. Li neferan qenc mêze ne dikirin. Di qişlê de kîjan kufrê ne baş bû, bu bû adet.

Nuha her tişt, ji kokê hate guherandin. Qişlê, paqij bûn... dîwarên wan hatine spî kirin. Bi vekirina pencereyan, hewa hate nuhkirin... di çîmenan û qafikan de, çîçek hate çandin. Li pencerê qişlan de perde bi darve bûnkî biba, gava diket hundirê qişlê, pêlavê xwe li ber derî paqij dikirin. Nefer bi xwesta, ne xwesta, diviya bû, di serşoka qişlê de, her roj xwe bişo. Nefer her wekî bi laşên xwe hatin paqij kirin, bi çanên xwe bi exlaqên xwe jî paqij bûn.

Di zemanê serdestiya Îsweçan de ev pirsên ha bû bûn metelok

—Mîna Îsweçan serxweş...

—Nola neferê Îsweçan çir (kufir) dike...

Di zemanê Îsweçan de nefer bi tevayî serxweş bûn. Tu çîr ne diman ku ne dikirin. Neferan çîrî hev dikirin. Paşan jî, ji hev re gotinên pîs digotin. Gava ji hev hez dikirin, gava bi hev re şer dikirin pêda û bê perwa ji dê, bav û xwehên hev re... Ji Îsa.. ji roj ûezmanan re, çîrên giran, dibarandin.

Zabitên Fîn ên xort; sabûn xistên qişlê... sibê, êvarê piştî xwarinê, destên leşkeran bi wan dan şuştin.., peşgîrê paqij dane wan... Ji ber leşkerî re firçake diranan dan û ew hînî diran paqijkirinê kirin... piştî paqijkirina diranan, paqijkirina zman jî hînî wan kirin. Zabitan qet çîr ne dikirin... li hemberê leşkeran sert bûn... bê çîr û xeberan inzibatek rind di nav wan de çêdikirin,

Berê, ne tenê leşker û zabitan, her kesî çîrkirin hunerek dizan bûn... di qişlê de çîrkirin, çêşîdekî mêranî û qehremaniyê bû. Zabitên Fîn ên xort, qişle bi awakî din kirin û gotin:

—Qişle, kûreya malbata me ye.„ Ji bona papas:dêr, ji bona mamostê: dibistan çi ye ? Ji bona me jî qişle ew e.

Di vir de, ji civata jinan bêtir, divê em terbiye û nezaketa xwe biparêzin. Zabitan bi dest û bi zman ev tişt ji leşkeran re îspat dikirin:

—Qişlê, mekin meyxana serxwaşan û kufirxane... Tû mekin erdê... Zemînê wê gemarî mekin... Bi çîran hewa qişlê berbad mekin... Zmanê xwe paqij bigirin... Guhê hevalên xwe zingarî mekin... Çîrên pîs û kirêt, ji reyandina sehan xerabtir e. Çîr, nîşanên nezaniyê ye. Heke hûn dixwazin mêraniya xwe nîşan bikin çareyên mêrxasiyê pêda bikin...

—Bi sporê mijûl bibin... avjenî, bi navê lîstin û xwe çenkirinê hîn bibin. Di civatan de peyvê nazik bibêjin... Kitibê bê fêde mexwînin... herçî hûn dixwînin, di nivîsin û dibihfzin ji bîr mekin.,,

Sal 1 — Hejmar 20

Duşemb 13 Îlon 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

DEWRAN

ITALYAYÊ

Ji Şerê Xwe Kir

10 HIZÊRAN 1940.

Italyayê dît ko Frense ket erdê, wê bawer kir ko miriye, rabû li pişta wê xencrek xist û pê di nav bira talyan û Frense—Brîtanya Mezin de şer destpê kir.

5 GULAN 1941.

Erdê Efrîqa Rohelatî ji destê talyana çû.

10 GULAN 1943.

Talyan û eleman ji Efrîqa Bakurî hatine qewirandin.

10 HIZÊRAN 1943.

Girava talyanî Pantelariya, piştî bombardimanine xurt, xwe avêt bextê Hevalbendan.

10 TÎRMEH 1943.

Leşkerên Hevalbendan pê li erdê Sicilyayê kirine.

25 TÎRMEH 1943.

Musolînî istîfa xwe daye, Mareşal Badogliyo ket şûna wî û pê pişta fasizmî şikiya.

2 TÎRMEH 1943.

Serdar General Eyzenhawer silh teklîfî talyana kir, Badogliyo qîma xwe pê ne anî an nikart bû bîne.

2 TEBAX 1943.

Bombardimana erdê talyana ji nû ve destpê kir.

17 TEBAX 1943

Mesîne hatiye standin, û Sicilye bi timamî ket destê Hevalbendan û pê şerê Sicilyayê qediya.

3 ÎLON 1943.

Li 14 ê tebaxê civanê Kubekê — li Kenadayê — çêbû, Serekcimhûr Rûzwelt û Mr. Çorçil qerara vegirtina erdê Ewripayê dane û serfermandar û şerdariyên Hevalbendan planên eskerî ko pê girêdayîne danîne û li 3-yê îlonê vegirtina erdê Ewripayê bi derketina eskerên Hevalbenda Italyayê destpê kir.

8 ÎLON 1943.

Italyayê û Ordiyên di wê xwe avêtine bextê Hevalbendan.

Dîrok An Çîrok

Hatin û Çûna Fesîstan

ÇIRIYA BERI 1922

Terefdarên Musolînî ber bi Romayê ve meşiyane, kralê talyana Musolînî kir serekwezîr û hikûmeteke fasîst hatiye danîn.

Musolînî xwe kir diktator, ango hemî qiwet û selahiyetên dewletê xist destê xwe; peyayên ko pê qail ne dibûn hatine girtin û avêtin zêndanan; û hinên wan jî hatine kuştin, û ev bê hikm û qerara mehkemeyeke bi isûl.

1926—DIKTATORÎ

Heqên miletê talyanî ên bingehîn; serbestiya gotin û axaftinê, serbestiya kovar û rojnaman, serbestiya civan û civatan, serbestiya bijartina naib û nimînendeyên miletî hatine rakirin; xweş an ne xweş bikêrhatî an nekêrhatî bi tiştê ko hikumetê dikir diviya bû xelk qîma xwe bîne û evtişt nexweş jî be devê xwe bigire.

1935—ŞERÊ HEBEŞISTANÊ

Ordiyên Italyayê bi emrê Musolînî direjî miletekî jar û mezlûm kir, û ket erdê Hebeşistanê: xelkê Hebeşistanê bi mêranî şerî talyana kirin, lê çek û posatên wan kêm bû, eskerên wan bê ta'lîm bû, tang û balafirên wan tu ne bû, şikiyane. Berî du salan bi arîkariya qiwetên brîtanî, talyan ji Hebeşistanê hatine qewirandin û Hebeşistan giha azahî û serbestiya xwe.

1932— MIHWER

Italya bûye dewletek ji yên Mihwerê.

10 HIZÊRAN 1940

Italyayê direjî Frensê kir, ji ber ko talyana baver dikirin, xwarin hatiye danîn sifrê.

ÇIRIYABERI — 1940

Talyana direjî Yewnanistana biçûk û bêmecal kirine.

Lê leşker û xelkên Yewnanistana biçûk û bêmecal, ji bono azahî û serbestiya Welêt mîna pilenga şerî talyana kirin û wan ji erdê Yewnanistanê derêxistine, talyan xistine tengiyê, firqeyên elemanî ên zirhkirı diviya bû bên hawara talyana.

1940—SÛDAN Û MISIR

Ber bi xelaseka sala 1940-î ve, talyana direjî Sûdana—Ingilîzî kirine, kitine axa Somaliyê û Misrê.

1941—1942

Talyan ji payetextê Hebeşistanê Adis—Ababayê û ji Somalilandê û Erîtreyê hatine derêxistin.

(Erdên Efrîqa Rohelatî)

1943—DAWÎ

Erdê Efrîqayê ji talyan û eleimana natiye paqij kirin, Musolîn ket, Erdê Italya Nîroyî hatiye vegirtin. Italyayê tevî ordiyên xwe, xwe avêt bextê Hevalbendan.

Çîrok qediyaye.

BARVENKOVO-MARIOPOL

Ordiya Sor Ev Her Du Bajar Vegirtine

MOSKÛ— Serfermandariya sovyetî dide zanîn: piştî şerine xwîndar, leşkerên sovyetî bi êrîşeke xurt şaristanên Barvenkovo û Mariopolê standine.

MOSKÛ — : Bi tevayiya dengan Mitran Sergius hatiye bijartin Petrîkê Moskovayê û hemî erdên ûrisa. Petrîkê nû di Kinîsa Aparisionê de wê rûne ser textê xwe. Heft lebatên civata Sinodê ji hatine neqandin.

. HEJDE MILYON .

TON WAPOR HATINE ÇÊKIRIN

WEŞINGTON— Ji wextê ko Emerîka ketiye şerî—7 ê kanûna paşîn 1941—î û heta niha destgehên emerîkanî 18 milyon ton mezin wapor çêkirine.

CEZAYIR— Radoya Frensê elam dide ko qiwetine Hevalbenda ên teze derketine Napoliyê.

PARÎS— Radyoa Parîsê duhî êvarê digot: di erdê Italyayê de şerine zor û xwîndar çêdibin; eskerên talyanî û elemanî li hev û du dixin.

LONDRE— Danezaneke ingilîz û emerîkanî elam dide: duhî bombeavêjên emerîkanî ên giran di bakur û bakur—roavayê Frensê de der neh deran hêjagehên dijmina bombardiman kirine. 15 nêçirvanên elemanî hatine avêtin erdê.

ARIKARIYA FRENSIZA

ROJNAMEYEN INGILIZI PESNÊ FRENSIZA DIDIN

LONDRE— Rojnama ingilîzî Teymis dinivîse: di tevdan û şerên ko di enîya behra spî de çêbûne û bi hilweşandina Italyayê, berên xwe ên hêja daye, leşkerên frensizî bi awakî gelek hêja arîkariya Hevalbenda kirine. Mancester Guardiyen dibêje: heke eleman dixwazin di erdê Italyayê de şerî me bikin, perîşan-ya wan hêj mezintir bibe. Eskerên ko ji xwe têrî hewcedariya eniyên ko niho têde şer çêdibin na kin, divê hêj bêtir bêne belav kirin. Eleman ne hinde xurt in ko li herderê bikarin xwe midafie bike. Payetextekê ji yên Mihwerê ala spî kişandiye; Mihwer hejiyaye.

WEŞINGTON—R: Balafirên Hevalbenda bêetlahî dadikevin balafirgehên erdê Italya Nîroyî. Êrîşa erdê Germanistanê û erdê Hikûmetên ko dane pey elemana wextekî nîzing de, ji wan balafirgehan destpê bikin. Bi xurtî tête bawer kirin, her wekî refên Hevalbendan Italya şkênandiye, bihna Mecaristan, Bilxaristan û Romanyayê jî biçikinin. Fenlandya jî wextekî nîzing de bêşik xwe bavêje bextê Hevalbendan.

DANEZANA SOVYETI

MOSKÛ— Serdariya sovyetî duhî êvarê elam dida: leşkerên rûsî ber bi Pavlogradê ve şerî dijmina kirine, 10 û heta 12 kilomêtir pêş ve çûne û 70 avahîgeh vegirtine. Di roava û nîro—roavayê Stalînoyê de, Ordiya Sor zora elemana biriye û 10 û heta 15 kîlomêtiran ber ve hatiye; 40 avahîgeh ketine destên yekîneyên rûsî. Di bakurê Brianskê de jî qiwetên rûsî pişta elemana şkênandine, gelek avahîgeh û bajarên Karobino, Ivanovîçî, û Bitoşê standine. Di nîro—roavayê Xarkovê de lekên şerevaniyên sovyetî pêş ve meşinaye.

Du hezar kuştiyên elemanî li erdê mane. Refên Stola Sor di Derya Baltîqê de, waporeke dijmin a barkêş 5.000 ton mezin bin av kiriye.

DANEZAN

CEZAYIR—R: Qerargeha Hevalbenda a mezin li Efrîqa Bakurî dide zanîn: Italyayê xwe avêtiye bextê me.

NÛ-YORK—R: Radyoa Nû-Yorkê elam daye ko Italyayê bê gotin û bazar xwe avêtiye bextê Hevalbendan.

CEZAYIR—R: Qerargeha Hevalbenda a mezin li Efrîqa Bakurî dide zanîn; Li ser emrê Hikûmeta talyanî Ordiyên talyanî xwe avêtine bextê me

Bangîna Eyzenhawer

CEZAYIR:— A.F.I. Qerargeha Hevalbenda a mezin li Efrîqa Bakurî dide zanîn: General Eyzenhawer, serdarê qiwetên Hevalbenda, gotara jêrîn belav kiriye.

Bi navê serfermandarê Hevalbenda min bext da Ordiyên talyana, û bi şertên vê bext danê Brîtanya Mezin, Emerîka û Sovyetistanê qîma xwe anîne. Tiştê ko min kiriyo bi kêrî Hevalbendan tê.

Hikûmeta talyanî soz daye û riayetî wan şertan bike. Destşerkişana ko di nav bira nimînendeyê min û yên mareşal Badogliyoyê de hatiye mor kirin, di cih de destpê dike.

Şer di nav bira leşkerên Hevalbenda û yên talyanî de hema disekine. Hevalbend arîkariya hemî talyana bikin yên ko ji bona qewirandina elemanên ta'daker ji welatê Italyayê dê bixebitin.

ITALYA

ERD-XELK-BAJAR

Rûyê erdê Italyayê tevî giravan 309.940 kîlomêtir car gûşe ye. Xelkê Italyayê 42.000.000 «çel û du milyon» in.

Di erdê Italyayê de sê çiyayên agirî hene: VEZU, ETNA û STROMBOLÎ. Şetên wê Po, Tiber û Arno ne. Giravên di wê ên mezin Sicilye û Serdinya ne.

Rome payeteytê Italyayê ye; rûniştimanên di wê milyonek e.

Bajarên di wê ên girane ev in: Jeniwa, Milan, Napolî, Turin, Palermo, Florens, Kataniya, Venedig Trîest, Bolonya û Mesîna.

Zivistan û teşxeleyên di wê

MOSKÛ— Harold King, nûçegihayê Royterî yê ko di eniya Xarkov—Ûkranyayê de, li ba Ordiya Sor e, axaftina ko di nav bira wî û kolonel Ivan Vorobiev—serekê şerdariya General Konev, serdarê Ordiyên sovyetî yên eniya Xarkovê de çêbûye qise dike; Kolonel Vorobiev gotiye: di eniya Xarkovê de û der eniyên din şerê me xweş çêdibe. Lê pêşveçûna me heta Dnieprê tiştekî zehmet e, heyia vî hinpirs hene ko divên bêne safî kirin.

Wext ji her tiştî giranetir e. Em niho di meha îlonê de ne û heye ko der çiriya berî baranine xurt wê bibarin û pê erd û rê dê bibin têr herî. Her çend ji Ordiya Sor derbine dijwar daye Ordiya elemanî, ew ne ber bi şkênandinê ye. Bêşik eleman di Zaparojeyê de, ya ko tête hesibandin mîna mifteya hemî erdên nîroyî yên rohelatê Dnieprê, bi xurtî pê bidin erdê û ew di Qrimê de jî bi awakî zor berberiya me bikin. Êdî ji bona Ordiya Sor ne wext e ko dest bi êrîşine mezin bike.

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan *Grigorî Petrof* — 14 — *Wergerandok:* *Qedrî Can*

Ji wan pêve, piştî standina tezkerê, wacibatên leşkerî çawan dibe û çawan dikarin ji welatê xwe re xebatê bikin, ji wan re didan zanîn û ji wan re digotin:

Ev cihê ku hûn ji wê derê hatine, merivê wê mîna xiltan dikevin bin qulikê axê; wan jiyîneke însanî ne dîtine, ne xwendine... ne bihîstine... Hûn jî mîna xiltan, ji wê derê hatin. Heke hûn jî, mîna xiltan herin, di nav xiltan de, di wan qulikan de bimînin, şerm e. Hûn, mîna nubeşirên jiyîna nuh vegerin wir. Ew canên însan ku di wan qulikên teng û tarî de di mînin, hûn hişyar bikin. Li wir ordiyeke nuh pêk bînin.., da ku ev ordû, bibe ordiya lihev-hatin, bê dengî û bajarî (medeniyet) ê.

Di ordiyan de hinek tabûr hene ku bi qehremaniya xwe nav û deng dane... ew, ji xwe re, navê tabûra mirinê didin... her kes jî bi vî navî, bivê nevê, ban wan dikin. Ewên ha, heke biqewime, hetanî neferek bimîne jî, ji mirinê rûyên xwe banadin. Evên ha, qehreman in.

Ji bona pêşveçûna welat: xebat,.. qandî mirina di ber welat de, bi rûmet e...

— Hûn zeviyan çawan diajon? Hûn genimê xwe çawan diçînin û diçinin!

— Hûn çawan ji şîrê heywanê xwe, ji êzingê çiyayê xwe fêde dikin?

— Mêrên we çawan bi jinên xwe re derbas dikin?

— Dê û bav, zarokên xwe, çawan mezin dikin?

Nuha werin, ji we re van tiştan, di nav miletên pêşdeçûyî, çawan çêdibe, em bidin fam kirin. Çima her kes ji qumaşê Ingiliz, ji camên Çekoslovakya, ji qonserwê masiyên Felemengê, ji mihînên Irlandayê, ji şeraba Frensayê, ji nîv-hişkê Danîmarqê, ji dantêlê Brûksêl, ji kurkên Ûrûs, ji karton û kîbrîtên Îsweçan hez dikin???

— Çima ku ev tişt li nav wan, bi awakî pir baş çêdibin. Hûn jî xeyret bikin, tiştên wisan di nav welatê me de çêbikin...

— Kî ewê van çêbike? Kî ewê çavê bav û birayên wî gundê we veke? Kî ewê xwe bigihîne nav cihê çirav û tenha.

Zabitên murebî û murşîd, ji leşkerên xwe ev pirs dikirin, û cewaba wan pirsan, dîsa wan bi xwe didan:

— Hûn!... Berî her kesî, hûnê çêbikin... wê gavê kufletên we, ji mayîna we ya qişlê tu tiştî xisar nakin... bêtir ewê kar bikin, Ew tiştên we ji wan stendine, hûnê bi pir tir li wan vegirînin. Hûn mîna tiştekî xam hatin qişlê.., nuha mîna malekî çêkirî û nola însanên agirî, hûnê vegerin gundê xwe.

Ew Fînlanda ku, ji her bexşên tebîet bê par bû di nav wê de, zabitên Fin ên xort, dibûn dermanekî çandî... însanên bi heş, bi qiwet, bi xwîn ji fabrîqên xwe derdixistin..

Leşkeran, ji hevalên xwe yên mezin re, hurmet û hezkirin didan xuya kirin. Di nav wezîfeyên leşkerî de, dilê wan ne dişikandin... Halên hevalên xwe ên sist û natewan teftîş dikirin... Leşkeran, gava ji leşkertiyê der diketin, ji zabitên xwe re, reşbelek dişandin, jiyîna leşkeriyê bi pesn û dilxweşî yad dikirin û êdî li jiyînê bi çavekî din dinêrin... Ji bona xêz û rêzên jiyîna welatê xwe, ji zabitên xwe pîlan û talîmat dixwestin. Zabitên wan jî, ji wan re kitêb, kovar û rojname dişandin...

Di nav welat de pêk hatineke sihî û çandî çêdibû.

Qislê, ji bo pêşveçûna milet ne maniek bû; matîr, cihekî îrşadê bû. Heta gundiya, ji zarokên xwe yên serhişk re digotin; Bira carekê wexta leşkeriya te bê, hingî qişle kare te bîne ser rê.

Belî, qişlê ew dianî ser rê: ji beqê merivê wisan bê kêr tenê qişle derdiket. Kal û pîrên wan ji bi ser da: Erê... erê ., berê çavê me kor bû; me jiyîneke ne çê derbas kiriye. Spas ji Xwedê re, xortên nuha; awayî jiyîna qenc hîn bûn...

Bi vî awayî, qişle, bifikir û bi exlaq bilind bû. Her wekî hevîrtrşê baş ku hevîr bilind dike...

DEMA NIHA

BERLÎN — Serfermandariya elemanî danezaneke xas belav kiriye, têde hatiye gotin: Hikûmeta Badogliyoyî a bêbext di dora Romayê de esker kom kiri bû, bi hênceta tirs heye ko Hevalbend esker derînin nîzîkî Romayê. Ji wextê ko Badogliyo xwe avêtiye bextê Hevalbenda di Romayê de, eskerên talyan û elemanî şerî hev û du dikirin; dawî mareşal Von Keserling, oltîmatomek daye Serdarê Romayê û piştî çend saetan talyana dest ji şerî kişandine. Ji çek kirina eskerên talyanî dom dike. Çûn û hatin di nav bira Napolî û Salernoyê de ji nû ve destpê kiriye. Eskerên elemanî şaristanê Vatîkanî wê bihemînin. Di Italya Bakurî de Mareşal Romel, serfermandar, piştî şerekî xurt, qiwetên talyana xistiye tengiyê û wan çekê xwe danîne.

Verone, Kremone û Triest hatine vegirtin, bitenê Triestê de 90.000 eskerên talyanî hatine ji çek kirin. Di Frenseyê de Ordiya Von Rundstedt, çekê eskerên talyana ji wan standine; erdê ko di nav bira Tulon û Mentonê de ye hatiye vegirtin. Di Balkana de berberiya talyana hatiye şkênandin, Tîrana—payetextê ernewûda-û Atîne—payetextê Yewnanistanê-hatine vegirtin. Bi tenê li hin deran di nav bira qiwetên me û yên talyana de şer dom dike

BERLÎN— Hitler di radyoyê de panzde deqîqan peyiviye û bi getinine hişk û tehil qala bêbextiya Badogliyoyî kiriye û gotiye: Roja ko mitarekenama talyanî diviya bû bête belavkirin Kralê Italyayê bi xwe digot ko tiştekî wilo nîne û Italyan mîna berî tenişta elemana de ne, û ev her du dewlet dostê hev in, rojên tehl û şêrîn de.

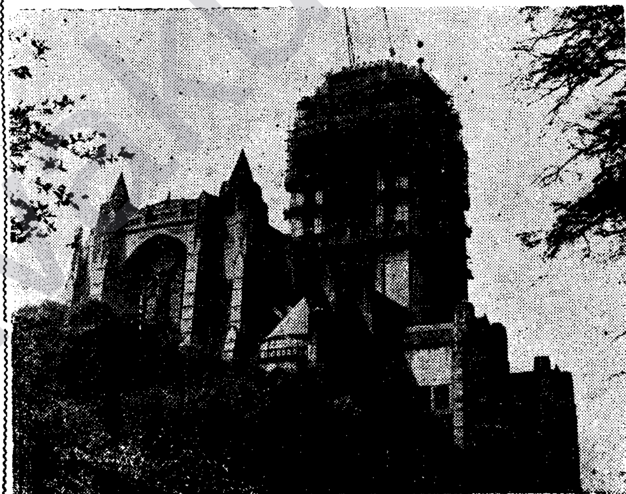
Piştî ko General Eyzenhawer beyana xwe belav kir, nimînendeyên Italyayê digotin elemana: Ingilîza derewa dikin tiştekî welî tu nîne û piştî saeta'kê talyan bi xwe mukir dihatin ko xebera ingilîza ye.

PÊJINÊN DINYAYÊ

INGILISTAN

Ingilistan an Brîtanya Mezin Kişwerê cîhanê ê mezintir e. Brîtanya bi xwe ji giravên Ingilistan — Skoçye û Irlandayê bihevketî ye. Rûyê erdê Brîtanya Mezin 300.000 kîlomêtir çargûşe ye. Têde

48 milyon xelk hene. Payetextê Ingilistanê Londre ye. Bajarên di wê n mezin: Liverpûl, Bermingham, Kardîf, Edinbûrg, Mançester û Şeffeld in. Rûyê erdê kişwerê brîtanî 34.612.000 kîlomêtir çargûşe ye

têde 450 milyon xelk rûdinin. Wêneya yekemîn Xwedîtac û Kişwer Kral û Kralîça Brîtanya — Mezin û yên din bergehên Ingilistanê pêş me dikin.

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MIROIR D'ORIENT

1ère ANNEE — LUNDI 13 SEPTEMBRE 1943 — NUMERO 20

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-11

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

La campagne d'été si chère à Hitler se déroule décidément à une cadence très accélérée et sans l'espoir d'un changement de sens. Le Dictateur, qui en est réduit maintenant à défendre seul une cause depuis longtemps déjà perdue, commence sans doute à penser à la rédaction de ses mémoires d'outre-tombe, autant pour l'édification des futurs candidats à la domination universelle que pour éviter aux historiens à venir le risque de déformer sa si noble figure.

Le discours qu'il vient de prononcer est assez symptomatique du cours de ses pensées. Un homme qui veut faire croire encore à la victoire n'annonce pas à son peuple avec une telle amertume la trahison de son partenaire ! La démoralisation atteint officiellement les hautes sphères : L'Allemagne est aujourd'hui dans la situation la plus critique de son histoire.

Le déséquilibre causé dans sa stratégie par l'armistice que vient de signer l'Italie est d'autant plus grave que pour essayer de ralentir l'occupation de la péninsule par les Alliés, les Allemands sont obligés d'en occuper les villes les plus importantes et que pour le faire ils se heurtent à un adversaire inattendu le soldat italien lui-même. Ils en viennent d'ailleurs à bout facilement, mais à côté de l'armée italienne se tient un adversaire beaucoup plus dangereux composé de la masse des cheminots, des fonctionnaires, du peuple qui n'hésiteront plus à saboter au maximum le trafic militaire maintenant que les Alliés sont tout près. Ceux-ci n'ont plus à craindre pour leur flottes de débarquement que l'aviation ennemie, puisque les sous-marins axistes de la Méditerranée n'existent plus. Et ce n'est pas cette aviation, avec la dispersion que lui impose la multiplicité des opérations, qui empêchera, par exemple, l'occupation de la Corse ou un débarquement sur la côte albanaise.

Les Alliés sont déjà près de Naple à l'Ouest et au delà de Brindisi à l'Est. De ce côté les grandes étendues plates permettront une avance rapide des éléments motorisés.

En Russie la déroute allemande ne fait que s'accentuer. Les noms des grandes villes reprises par l'Armée Rouge défilent dans les communiqués à peu près comme les noms de rues pour les voyageurs d'un car de l'agence Cook. Les spécialistes de la question estiment qu'avant la fin du mois, les Allemands auront été refoulés derrière le Dnieper. Et bientôt après ce sera la campagne d'hiver, dont les Russes, eux, ne se laisseront pas enlever le monopole.

D.

Les DEPECHES de la NUIT

ORAN.— Arrivant à ORAN vers 17 Heures samedi, le général De Gaulle atterrit sur un aérodrome voisin de Mostaganem. Il fut accueilli par le Général JUIN, M. DURANT, Président local de la France Combattante et plusieurs autres personnalités.

Précédés de motocyclistes, le général de GAULLE qu'accompagnait le Général CATROUX, Gouverneur Général de l'Algérie, se rendit à pied à l'Hotel de Ville. Devant le monument aux Morts, sont rangés les officiers de la garnison et devant les grilles de la Mairie, les personnalités de la ville. Le Général DE GAULLE salua le monument symbolique puis remit un nouveau drapeau au régiment des tirailleurs sénégalais. La fanfare exécuta «au drapeau» et «la Marseillaise» Ensuite, les troupes présentées par le Général DUMINY défilèrent: les tirailleurs que commanda le Général CATROUX et les glorieux marsouins défilent au milieu des acclamations.

Après avoir félicité le Général DUMINY le Général DE GAULLE déposa une gerbe au Monument aux Morts puis quitta «Mostaganem» et gagna Oran par la route côtière ce qui permit au général d'apprécier le grand effort colonisateur entrepris dans cette région et voir au passage les camps militaires. Tous les villages étaient pavoisés Des mats tricolores annonçent l'entrée d'Oran, sur le boulevard Clémenceau une grande banderolle traversant la rue, rappelait les mots célèbres: «Honneur et Patrie, voici le Général De Gaulle».

Le Général De Gaulle descendit de voiture boulevard du front de mer. Salué par la «Marseillaise» et une salve de 50 coups de canons, il passa en revue la garde d'honneur. Il déposa ensuite une gerbe au Monument aux Morts et le cortège gagna la préfecture et la cérémonie prit fin au milieu d'un grand enthousiasme.

LA GUERRE CETTE SEMAINE

Depuis le début de Septembre les Allemands ne subissent que des échecs. On dirait que la fortune de la guerre, ayant leurré le Reich pendant quatre ans s'est décidée à passer ouvertement dans l'autre camp au début de la cinquième.

Le 30 Août les Allemands annoncent l'évacuation de Taganrog, base importante sur la mer d'Azov, en la qualifiant de «repli stratégique suivant les plans de la défense élastique». L'ordre du jour du Maréchal Staline met les choses au point il s'agit d'une déroute de la Webrmacht par suite d'une attaque soviétique effectuée sur les arrières des lignes ennemies.

Depuis, chaque jour apporte de nouvelle défaites à la Wehrmacht:

1er Septembre — l'Armée Rouge occupe la base fortifiée de Yelnya, avant-poste du bastion de Smolensk.

Deux Septembre — Moscou annonce l'anéantissement des forces allemandes encerclées à l'Ouest de Taganrog. La «défense élastique» de cette ville a été payée par les Allemands de 35.000 morts et de 5.000 prisonniers.

Trois Septembre — Les forces soviétiques prennent simultanément Soumi, sur le front central, et Lissitchansk et Vorochilovsk, sur le front du Sud.

Quatre Septembre — l'Armée Rouges occupe les importants noeuds ferroviaires de Gorlovka et de Miriotvka dans le bassin du Donetz, et annonce la libération complète du district de Vorochilovsgrad.

Cinq Septembre — continuant leur avance dans le Donetz, les Russes occupent l'importante ville d'Artemovsk.

Mais les malheurs du Reich ne se limitent pas au front oriental. Dans la nuit du 31 Août au 1er Septembre — la veille du 4e anniversaire de l'attaque indiscriminée de la Luftwaffe contre Varsovie — les bombardiers alliés déversent 1.800 tonnes de bombes sur Berlin dans l'espace de 50 minutes. Dans la nuit du 3 au 4 Septembre, ils reviennent à la charge.

Il y a 3 ans, quand sa victoire parut proche, Hitler s'écria au Sportpalast de Berlin: «Les villes anglaises, nous les effacerons de la carte du monde». Mais après Hambourg rasée, c'est le tour de Berlin d'être «effacée», Le sportpalast est-il encore debout.

C'est également depuis le début du mois que la situation du Danemark, déjà tendue, s'aggrave encore. Les Nazis y on proclamé l'état de siège; les Danois font sauter locomotives, usines de guerre et installations ferroviaires, Dans l'esprit du Reich, le Danemark devait constituer le modèle de l'Ordre Nouveau en Europe. Pendant longtemps les Danois avaient joui d'un régime de faveur. Mais la situation du Reich devenant plus précaire la situation de tous les peuples opprimés a changé. Et les Danois à leur tour sont entrés dans la bataille. Suivant l'exemple des marins de Toulon, 45 sur 60 unités de guerre se sont sabordées, et 9 autres ont pu atteindre les ports suédois de Malmoe et de Landskrona.

Autre fait significatif : la Suède avait déjà interdit aux Allemands le droit de passage pour leurs soldats et leur matériel de guerre, puis avait protesté énergiquement contre l'activité des sous-marins du Reich qui ont coulé plusieurs de ses bateaux. Maintenant, les Suédois se sont contentés de mettre les équipages danois sous le commandement d'officiers supérieurs suédois, en les laissant sur leurs navires et sans les désarmer.

Enfin, le 3 Septembre, quatrième anniversaire de l'entrée en guerre des Alliés, a été marqué d'un événement capital: des troupes canadiennes et britanniques — et notamment la Huitième armée qui a écrit tant de pages glorieuses de cette guerre — ont mis le pied sur le continent européen.

Berlin et Rome avaient déclaré que l'Europe était devenue une forteresse inviolable, dont tous les abords étaient gardés par des fortifications hérissées de canons, de mortiers et de mitrailleuses, et détenues par des troupes d'élite. Les troupes alliées ont bien trouvé des travaux de défense, et même les armes ; mais les «troupes d'élite» les avaient abandonnés. C'est pourquoi, n'ayant guère rencontré de résistance, elles ont pu occuper une bande large d'une soixantaine de km. et profonde de vingt, en quatre jours.

Il y a quatre ans, les dirigeants allemands ont précipité leur pays dans la guerre, déclarant que c'étaient là le seul moyen de «briser l'encerclement du Reich» A ce moment, l'encerclement de l'Allemagne n'était que mensonge. Maintenant, il est devenu réalité. Le Reich est encerclé de tous les côtés par les forces alliées qui avancent à l'Est, l'Armée Rouge au Sud, les troupes anglo-saxonnes; à l'Ouest, les peuples opprimés qui poursuivent leur luttes implacables dans l'ombre ; et dans le ciel de l'Allemagne par les bombardiers alliés qui déversent inlassablement des millions de tonnes de bombes.

Ayant lancé dans le monde la doctrine de la guerre totale, le Reich en sent maintenant l'application.

L. V.

POEME KURDE

LE SABLE CHANTANT

Il a devant lui
Une poignée de sable.
Les grains sont les hommes;
Dans l'ensemble
Il voit
Des reines et des rois,
Des jardins d'iris,
Des palais, des tombeaux
De ombres, des flambeaux,
Des filles jeunes,
Des roses sur leurs joues
Près des étangs
Des enfants qui jouent.
Des destinées
Qui marchent en somnolant,
Les fontaines d'espoir
Des désespérés croyants.
Il voit des étoiles
En regardant le sable
Des perfidies
Et des secrets inavouables.
Il murmure,
Regarde les passants,
Dans la nuit de la vie
Il cherche le croissant.
La main impuissante,
Le désir insatiable,
La mer est muette
Voilà que chante le sable.
Pays de lumière,
Pays gris de souffrance,
Liqueur endormante
Des vignes de croyance.

Dr. BEDIR KHAN

RESUME DES NOUVELLES

FRANCE .— Le Général De Gaulle prononce un discours à Oran. Une ordonnance du Comité de la Libération prévoit la constitution d'une Assemblée Consultative provisoire.

Le Comité Central de la France Combattante lance une campagne de solidarité française.

Front de Méditerranée

3 autres destroyeurs italiens sont arrivés à Malte.

Les avions italiens de la base de Samos ont rallié Chypre.

De violents combats sont en cours dans la région de Naples.

Front de Russie

L'offensive soviétique se développe favorablement.

La journée d'hier a couté aux Allemands 65 tanks et 28 avions.

La cérémonie du sacre du nouveau patriarche de Russie a eu lieu Dimanche à la Cathédrale de Moscou.

LA PRESSE KURDE

Nous signalons, à nos lecteurs s'intéressant au mouvement culturel KURDE, les journaux et périodiques kurdes suivants:

RIYA TAZÉ. organe des Kurdes de l'U.R.S.S paraissant à Erivan.

GALAWÉJ, la plus grande revue littéraire kurde, parait chaque mois à Bagdad, avec 80 à 100 pages de texte

JIYAN hebdomadaire politique et littéraire. paraissant à Souleymanié.

HAWAR, revue littéraire bi-mensuelle paraissant à Damas. Textes kurdes et françals.

RONAH Revue mensuelle illustré, paraissant Damas.

NOT NOQAV

Not Noqavên Elemanî Hatine Biņ Av Kirin

WEŞINGTON— Wezareta emerîkanî a behrî dide zanîn: di nav mehên hizêran û tîrmehê de 90 noqavên dijmina hatine bin av kirin. 29 hebên wan bi derbên balafir û waporşerên emerîkanî xeriqîne.

DAN & STANDINA DIPLOMASI

DI NAV BIRA SOVYETISTAN & MISRÊ DE DESTPÊ KIRIYE

Qahire.— R : Wezareta Misrê dervekariyê dide zanîn : Dan û standina diplomasî, di nav bira hikûmetên Sovyetistan û Misrê de destpê kiriye. Piştî axaftinên ko di nav bira M. M a i s k î û Wezîrê Misrê ê yekemîn de çêbûne, ev pirs ketiye rê. Wextekî nîzing de her du dewlet nimînen deyên xwe ên diplomasî wê biguhêzin

PEYIVA PAPA & RUZWELT

ROME— Rojnama Vetîkanê Popolo dî Roma dide zanîn: roja şembê Papa bi Serekcimhûr Rûzwelt re bi telefonê axaftiye; peyiva wan 50 deqîqan dom kiriye.

MOSKÛ— R: Radyoa Moskovayê duhî êvarê digot: rewişa elemana a eskerî bê hêvî û niyaz e

BERNE — R: Duhî di Romayê de işareta talukê hatiye dayîn û balafireke nenas bombe avêtine.

NÛ YORK— Nûçeyên ko ji Madrîdê tên elam didin ko leşkerên brîtanî derketine Spêziayê, qerargeha talyanî a behrî ya ko 50 mîl di bakûr—roavayê Livûrnê de ye.

CEZAYIR— Bajarê Galîku—Marina hatiye standin.

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

ÇEQILMAST

Kerîm lawo çeqilmast
Me pez kirî bi heneka
Em bûn koçerê birast.

Kerîm lawo çeqilmast
Me pez kirî bi heneka
Em bûn koçerê bi rast
Mi keyand û min meyand
Min kir ne kir ne bû mast,
Min rabû kir çeqilmast.

Kerîm bavê Sultanê
Te kon vegirtin l'latanê
Neqla mastê kûçiko
Giha serê meydanê...

Wan beqalê bajariya
Qantir ajotin xanê
Bar avêtin dikanê
Mast kiri bûn tepsika
Avêtin vê qapanê.

Kerim lawo çeqilmast
Pisîkê mexmer alast
Me pez kirî bi heneka
Em bûn koçerê birast.

—o—

Sê bizinên kûçik hene
Xelkê kehrê xwe dan kir
Û xelkê pezê xwe êm kir
Ew zelamê çû çi kir
Eba mezin li xwe kir
D'ser bizna re sekinî
Stoyê xwe j'ebê zeyde kir
J'her sêya yek nas ne kir.

Binya mala me b'kevir
Xelkê karê xwe dan kir
Xelke pezê xwe êm kir
Sê karê teres hebûn
Sê biznê teres hebûn
J'her siyan yek nas ne kir

J'qapaniya dinyayê
Çû eba mezin l'xwe kir
Sê bihûst û çar til' ya
Stoy' xwe j'ebê dirêj kir.
Hat cihaba nexêrê
Gura biz'na beşik kuşt
Biz'na gerdik brîndar

Biz'na belik va li mal
Hat cewaba nexêrê
Eliyê Remo Edla bir
Hengî teres bihecî
Go zîk û da xencerê
Bi êgir ket û bela kir.

Go : em b' dest lepkî
Bi wan nikarin
Hêvî Xwedê û şêxê Gir.

Dor tixwîbê bi xişxişk
T'li Fatima çîm guhişk
Ew dimeşe weke mişk
Meşa wê, meşa dûpişk,
Zaroa bi ser de,,, .
Fişkefişk.
Go : bi xwedê
Em na xwin nanê hişk
J'dewsa nan û pîvazê
Em bixwin qaymaq û nivîşk

Edla û Remî bûne cot
Her du çûn Dêra Zorê
Edla xwe nivîsî rehbik
Remo xwe nivîsî pirot
Go :hesebkî
Me mast ne firot.

ÇEQILMAST

Me pez kirî-j' Qelendera
Hey kûçik lawê qeşmera
L'ser sînca Remo binêr
L'elbika û l'mexmera

Remo cîranê Receb
Gerya bu l'Şam û l'Heleb
Peyde kir sê biznê celeb
Kumê xwe kiri bû merkeb
Ji bo xatirê pisîka,
Go : ne xwin
Mastê wek kezeb
Derpiyê j'na xwe qetand
Kir parzûna şîr û rûn.
Gû bi riha xwe kir
Çeqilmastê geniyê
Xist elbika dariyê
Avêt Midyata rengiyê,
Weqî daye bi çerxiyê
Kirî cawê riziyê
Li bejna xwe kiriyê.

—o—

Kerîm lawo çeqilmast
Hat cewaba ne xeyrê
Biz'na reşik va li mal
Eva qirik gura xwar
Eva beşik brîndar.

Edla, Remo bûne cot
Çûn dêra Zehferanê
Edlê xwe n'vîsî rehbik
Remo xwe nivîst pirot
Hesêb me rûn ne firot.
Hingî Kerîm beicî .
Go : zîko da xencerê
L' tirafê xist û bela kir
Her piçikê, b' derkê dibir
Hawara me ma Şêxê Kur.

Xelkê bizinên me bir
Kerîm lawo çeqilmast
Te konê çarde stûnî
Te l' erdê xist û guhast
Tu bu koçerê birast;
Te serê til'ya xwe na last.
Kerîm lawo çeqilmast
Tu ger'ya l' Şam û Heleb
Te anî sê bizin celeb
Yeke kwîr û yek seqet

Kerîm lawê qeşmera
Pez kirî j' Qelendera
Kerîm lawo çeqilmast
Pisîkê mexmer alast
Me pez kirî bi heneka
Em bûn koçerê bi rast.

MIREKA CIHANE

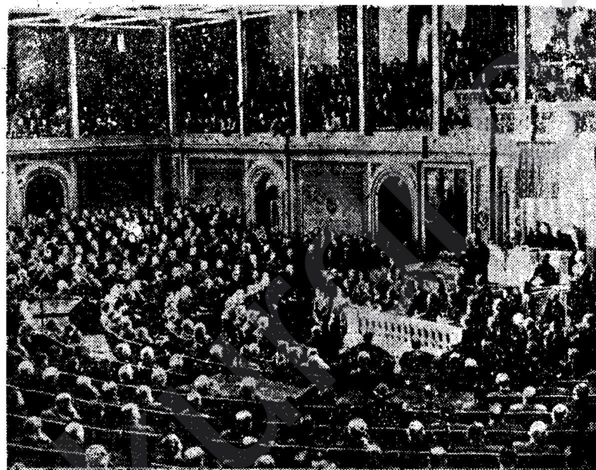
MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

 EVE EMERIKE

Emerîka ji bona zaroan cihekî delal e. Mîna li her derê di Emerîkayê de jî zaro roniya malê ne û hêviya welêt.

Emerîkanî weke miletên dinyayê ên din, yên xwedî terbiye û zanîn bi zaroyên xwe zehf mijûl dibin û her fîdakariyê dikin dako kur û keçên wan bikevin dibistanên mezin û bibin insanên hêja, royên xwe dişînin karine giran, berpirsiyar dibin, têne girtin û êşandin. Emerîkanî li zaroyên xwe na xin, wan çavtirsiyandî na kin, bi çeyî û ziravî bi wan re didin distînin û gelek qedrê wan digirin.

Piraniya zaroyên Emerîkayê tirs çiye nizanin, derew çiye nizanin. Terbiya wan de, awayê tevger û rêzikên wan de hejkirin,

xwedî ilim û exlaq, camêr û bikêr hatî. Li gora qanûnên Emerîkayê zaro gava pênc-şeş salî ne divê herin dibistanê û tê de deh û heta donzde salan bixwînin. Hikûmet ji bona hemî zaroyên Emerîkayê dibistanine çeleng û spehî ava kirine û heke dibistan ji xanî û gundên zaroyan dûr in, otomobîl an omnîbûsên hikumetê ji bona çûn û hatine zaroan li ber dest in.

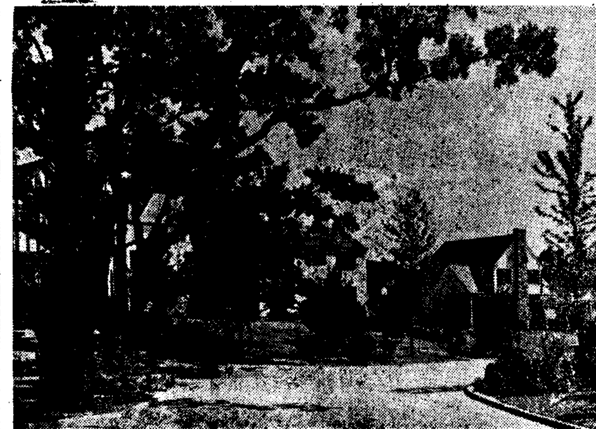
Piraniya zaroyên Emerîkayê wextê xwe, di dibistanan de bi xwendin û xebat û leyistin û li mal dîsa bi xebat û leyistinê derbaz dikin, û li mal bi kar û şuxlên malê jî mijûl dibin, û bi vî awayî hêj ciwaniya xwe de, bikêrî nefsa isûl, giranî, ziravî, raman mifteya her qencî û pêşveketinê ye.

Zaroyên Emerîkayê berî her tiştî ji Xwedê, ji welat û milet û ji dê û bavê xwe hez dikin.

Û zaroyên Emerîkayê dibêjin; ez ji Xwedê û bitenê ji Xwedê ditirsim û ji welat û dê û bavê xwe hez dikim.

Zaroyên Emerîkayê erd û miletê xwe nas dikin, tarîx û erdnigariya Emerîkayê xweş dizanin.

Ji bona ko miletek bikare heqê xwe nas b i k e û heqê xwe bi gotin, bi qelem, û gava hewce dibe bi xwîna xwe biparêze, midafi e bike, divê zaroyên vî miletî hêj di biçûkahiya xwe de, milet û

xwe û dê û bavê xwe tên. Gelek zaro di ciwaniya xwe de bi xebata ko pê dersên dibistanê bi şûnda na mînin û bi xebatên ko pê siheta zaroan zererê na bîne mijûl dibin û çend peran têxin destê xwe. Lê zaro nabe ko bi îşên giran mijûl bibin ko pê siheta wan zererê di bîne an ji dibistana xwe bi şûnda dimînin, qanûnên Emerîkayê vî tiştî bernade; û dê û bavên ko zawelatê xwe, heqên milet û welatê xwe nas bikin û qedrê wan bilind bigirin. Zaroyên milet divê bi îşên welatê xwe bendewar, elaqedar bibin.

Istiqbal, rojên ko bên yên wan in. Zaroyên welatekî divê bizaninhalê welatê wan çawa ye, û ji bo na parastin û serbestiya welêt çi tişt hene ko divê bêne pêk anîni

Sal 1 — Hejmar 21

Duşemb 20 Ilon 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lireyên Surî; ji bona welatên din 2 lireyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

Teklîfên Japona

Weşington—R: Duhî di civana rajnamevanan de wezîrê çînê ê dervekariyê gotiye: japona silh teklîfî me dikin, û di vê babetê de hero hêj comerdtir dibin, wan gotiye: heke hikûmeta çînî bû Hevalbendê me, emê eskerên xwe ji erdê Çînê bi şûnda bikişînin.

Bilxaristan

Nû-York—R: Nûçegihayê Asosiyeted Presê dide zanîn; Gerînendeyên Taca Bilxaristanê gotine elemana ko leşkerên Bilxaristanê heke Ordiyên ingilîz û emerîkanî derketine Ewrîpa Nîroyî şerî wan bikin, lê heke Ûris berî wan hatine Bilxaristanê, Ordiya bilxarî şerî ûrisa na ke.

Xesarên Emerîkanî

Weşington—R: Ji destpêka şerî û heta niha 102.573 eskerên emerîkanî ji qiwet ketine: 19.721 kuştî, 26.765 brîndar, 32.157 winda bûyî, 23.935 hêsîr.

Ordiya Sor

MOSKÛ — Ordiya Sor di sê deran de serfiraz bû ye:

1—Ketiye erdê piştçeperên elemana — di dûrahiya sed kilomêtrande - li roavayê Tagenrogê û di pêşiya Qrimê de bendera mezin î hêjatir Mariopol standiye.

2— Di nîro—roavayê Xarkovê de, wê baskê eniya elemanî, ya erdê Xarkovê neqeb kiriye, zora dijmina biriye, her çend jî li vê derê, pêdana leşkerên elemanî, ji her derên din xurtir bû; û Barvenkovo vegirtiye, bajarê ko li ser nîvê riya Slaviansk û Lozovayê de avakirî ye, Rêhesina Donbaz— Kiyevê,di vî şaristanî re dibore.

Ordiya Sor

3—Du gelînekên rêhesinan ên girane Volnovaxa û Şapinoyê xistine destê xwe, ev gehînekên he hikmî dora erdên pira Dniepr — Zaporoj û yên Dniepr — Petrovskayê dikin.

Di eniya Smolensk—Behra Azovê de, milyonek eskerên elemanî xwe bi şûnda dikişînin.

Teymis Dibêje:

Londre—R: Rojnama Ingilîzî Teymis qala şerê ko der erdê Italyayê, di nav bira eleman û Hevalbendan de çêdibe dike û dinivîse:

Elemana haziriya xwe kirine û di erdê Italyayê de şerine zor çêbibin; qesda elemana ji vî tiştî dido ne: yek siyasî a din eskerî.

Eleman dixwazin ji havalbendên xwe ên biçûk re, bidin seh kirin, ko bi dest ji şerî kişandinê, şer na qede, her wekî li Italyayê çêbûye; û ji aliyê din bêterefmayîn ji bona rahetiya miletekî, êdî, ne tu derman e, ev şer ji bona tiştine pak û bilind çêdibe, û di vî warê şerî de ji bona bêterefan cih nîne.

Gotara Rozwelt

Serekcimhûr Rûzwelt roja îne

STOLA TALYANÎ

Sed wapor hatine Maltê

CEZAYIR — Ji sedî bêtir wapor û çengkeştiyên talyanî di Maltayê de li hev civiyane. Di nav wan de ; 5 zirehpûş, 6 qriwazor, 2 qriwazorên sivik, qriwaxoreke arîkariyê, waporeke balafirhilgir, 19 noqav, 28 destriyor, 12 vedetên torpîlavêj, 6 korvet, waporeke nesax û brîndaran û yekîneyine behrî ên din hene.

DI DONZDE GIRAVAN DE

Şerine Zor û Xwîndar Çêdibin

LONDRE — Nûçegihayê Teymisê dide zanîn : der girava Rodosê, di nav bira eskerên talyan û elemanî de şerine gelek zor çêdibin. Di donzde giravan de 60.000 eskerên talyanî û 7,000 eskerên elemanî hene.

Stola Dinyayê a Xurtir & Zeximtir

Weşington—R: Wezareta emerîkanî a behrî dide zanîn: Îro stola emerîkanî, stola dinyayê a xurtir e. Qiweta emerîkanî a behrê ji 14.072 waporan bi hevketî ye; 613 hebên wan çengeştî ne. Di destê behriya emerîkanî de 18.000 balafir hene.

DER ENIYA PESIFIKÊ

MELBURN— Qerargeha Hevalbenda a mezin li Pesîfîka Nîro—Roavayî elam dide : ji balafirgehê pê ve, qiwetên Hevalbenda bender û bajarê Salamuayê,— Girava Nûgineyê — vegirtine. Japona zehf çek û posat hiştine. Qerargeha japanî a Laeyê, bi vegirtina Salamûaye ketiye tengiyeke giran.

Bombeavêjên emerîkanî ên giran di girava Kolam—Bangarayê de çeper û penahên japona yên Vilayê bombardiman kirine.

WEŞINGTON— Wezareta emerîkanî a behrî dide zanîn: li 23—ê tebaxê bombeavêjên dijmina di behra spî de 2 noqavên emerîkanî bin av kirine. Dîsa ev wezaret elam dide ko 15 balafirên japonî dirêjî qerargeha emerîkanî a Tunaputiyê kirine; xe sar sivik in.

SERFIRAZIYA ORDIYA SOR

Pêşveçûna Leşkerên Rûsî Domdike

MOSKÛ—Hefta borî Ordiya Sor ji serfirayê çûye serfiraziyê, leşkerên elemanî di tevayiya eniyên şerî de 50 û heta 100 mîl xwe bi şûnda kişandine. Perîşaniya elemana ne maze di axa Donetzê û li ser riya Smolensk û ya Odesayê zehf giran e. Di nav deh rojên vê mehê ên pêşîn de erdê ko ji destê elemana hatiye standin, ji axa talyana mezintir e. Piştî serfiraziyên Orel— Bielgorod—Xarkovê ordiya sor 55 bajar û şaristan û 3,000 gund û avahîgeh vegirtine.

Li zehf deran elemana çek û posat û zad û zexîreyên xwe di cih de hiştine û baz dane.

Ordiya Sor di axa Ukrenyayê de, ji alîkî elemana bi şûnda dizivirîne û ji aliyê din gihaye dera ko ji Kievê, 30 mîl dûr e.

Pêşveçana Ordiya Sor bi awakî hinde lez dom dike ko, ji elemana nayê torpîla deynin erdê —her wekî adeta wan e— û bervehatina lekên rûsî hinik biewiqînin.

REFA NORMANDI

61 Balafirên elemanî avêtine erdê

MOSKÛ — R : Refa frensizî Normandî di şerên hewayî ên dawîn de şêst û yek balafirên elemanî anîne xwar.

LA VALET— Destriyora Italyanî «Auguste Riboti» hatiye Maltayê nameyek şiyandiye Qongrê—civatmiletê Emerîkanî—tê de hatiye gotin: Di Dema etlahiya civatmiletî de tiştine girane qewimîne û niho di erdê Ewrûpa û Asyayê de şerine mezin çêdibin.

Di nîroyê Napoliyê de, der navbira eskerên me û elemanan de qomandine xwîndar dest pê kirine, xesar dijwar in: Eleman bi çavsorî şer dikin û dizanin ko çek danîna talyana çi tiştekî giran ye û ji şûnmayiyên vê bûyerê hisaban dikin. Milet û civatmiletê emerîkanî, dikarin qanî bibin ko eskerên me ji Italyayê pê ve, wê derkevin erdine din. Me qerara vegirtina Erdê Talyana di Qezeblankayê de da bû, û me di civanê Kubekê de jî, qerarine din dane û li wê me sînorên qerarên xwe hêj firehtir kirine, û emê bi derbine giran zora xwe bidin Japon û Elemana.

Li 10—e hizêranê qomanda Sicilyayê destpê kir û ev şer di nav 38 rojan de qediya. Xesarên Hevalbenda 38.158 peya ne, têde 7.445 Emerîkanî hene. Zererên dijmina 165.000 in, têde 132.000 hêsîr hene.

Xelkê Italyayê bi şahî çûne pêrgîna eskerên me, û her çend ji talyan 21 sal barê zorkeriya fasizmê hilgirtine, hevîna azahî û serbestiyê di dilê wan de ne vemireye.

Hitler digot: keleha Ewrûpayê nikare bête standin: emê wextê xwe de pêş wî bikin ko ev gotin ne rast e. Ordiya Sor pêş ve dikeve; leşkerên rûsî dijmina ji welatê xwe wê derînin û erdê Germanistanê dê bêxin destê xwe.

Em dizanin ko miletên biçûk yên ko hevalkarê elemana ne mînekarî silh û aştiyê ne.

Xesarine dijwar wê bigehin me; lê emê zora neyaran bibin; û qiweta japona, piştî ko me ew kir jor û dûman wê bişkê.

GENERAL PETIT

Moskû—R: Serekê kardariya frensizî a eskerî li Sovyetistanê General Petit duhî li saet 17 û nîvan de bi Mareşal Stalin û M. Molov re dûr û dirêj peyiviye.

Cezayir—A.F.I Komîte frensizî a xelasiya Welêt îro li saet dehan civanek danî.

Cezayir—A.F.I. General Kole bûye fermandarê axa Fezê.

GENERAL KATRU

Cezayir—A.F.I. General Katrû hatiye xatirxwaziya bajarê Cezayirê.

Nikosî— Heşt waporşerên talyanî hatine Qibrisê.

GOTARA MUSOLINI

Rome— Duhî Musolînî di Radyoyê de peyiviye û gotiye: fesistan «Xwedî kirasên reş»!

Hon ji nû ve dengê min dibihîsin. Emrê Kralê Italyayê ez dam girtin. Lê min zanî bû ko Hitler mina dest brayekî bi min mijûl bibe. Sihvanvanên elemanî ez ji hebsê xelas kirim. Kralê Italyayê bêbextî li Germanistanê kiriye, û dixwest min teslîmî dijminan bike

Êdî em nikarim qîma xwe bi Kral bînin, ji xwe miletê talyanî ji Kralîtiyê ne razî bû û tim û daim berberiya wê dikir.

Emê çekê xwe hilgirin û di tenişta elemana de şerê dijmina bikin. Bêbextiya ko hatiye nivîsandin rûpelên tarîxa Italyayê, bitenê bixwîn dikare bête şuştin.

SIR STAFORD KRIPS

LONDRE— Sir Staford Krips, wezîrê çêkirina balafiran gotiye: Nabe ko emê xwe bi nûçeyên xweş bilorînin û destê xwe ê xebatê sist bikin. Bihayê serfiraziyê giran e û şer ji dawiya xwe hêj dûr e.

Rome— Ejensa talyanî Stefanî dide zanîn: Mareşalê talyanî Ugo Kavalero, serekê şerdariya talyanî ê kevin xwe kuştiye; ew 63 salî bû. Berî bi çend rojan Berlînê da bû Zanîn ko elemana Kavalero ji hebsê derêxisti bûn.

DANEZAN

Londre— Wezareta Brîtanî a hewayî dide zanîn: şevêçûyî bombeavêjên brîtanî, bi awakî gelek xurt dirêjî febrîqeyên Montlusonê yên qewçûkan kirine, 40 mîl bakur roavayê Vişiyê.

Ewr û dûman armanca winda dikirin, lêbelê raporên pêşîn didin zanîn ko bombeyên me ketine cih daxwazan. Di Germanistana bakur-roavayî de, hêjagehên elemana û payetextê wan Berlîn jî, hatine bombardiman kirin.

Nêçîrvanên me yên ko di ser erdê Frensê re, karê xwe ê nobetdarî û dîdevaniyê pêk dianîn, li balafirgehên dijmina û li kamyon û rêhesinên di wan xistine, û ba lafireke neyar pelixandine, 8 bom beavêj û 2 nêçîrvanên me venege riyane warên xwe.

Londre—Şevadî çend balafirên dijmin di ser axa Ingilistanê re firiyane û bombe avêtine, hinik xesar heye, canê çend peyan êşiyaye; di ser Ingilistanê re 3 û di ser Frensê re balafireke dijmin hatine xira kirin.

DEMA NIHA

TEVKARIYA HEVALBENDA

Serekcimhûr Rûzwelt, di gotara xwe a dawîn de gava qala Germanistanê dikir digot ko qerara Fmerîka li ser rakirina koka nazîzm û leşkerperestiya prûsî neguhêrbar e, û dinyayê divêt ji taluka wan her du belayên mezin bête xelas kirin. Cihgirtiyê serekcimhûr Mr. Welas û wezîrê emerîkanî ê dervekariyê Mr. Kordel Hal, di vê babetê de mîna Mr. Rûzwelt difikirin. Ji xwe nas e ko serekwezîr Çorçil û wezîrê brîtanî ê dervekariyê Mr. Îdin jî, vê qeratê kirine ya xwe û zehf nimînendeyên civatmiletê brîtanî, di vê pirsê de xwe gihandine wezîrê brîtanî ê yekemîn. Lê hawîrên diplomasî ên biyanî, carna dibihîsin ko hin nimînendeyên yekîtiya Xebatkerên Brîtanî dixwazin elemanên nazî û no—nazî ji hev veqetînin û bi girtina qedrê elemanên no—nazî dema hilweşandina naziyan bilezînin.

Li gora hawîrên payetextê Brîtanya Mezin ev tiştê bi talukeyine dijwar girêdayîye û bivêneve pê çavê miletên ko ev çend sal in, di destê elemana de êşiyane. wê bêne tirsandin. Hawîrên Brîtanî her çend jî, li ser pirsa ji hev kirina talyana bi navê fesîst û no—fesîst bi awakî nêrmtir dipeyivin, her hal dibêjin ko di vî tiştî de jî giranî li cih e. Divê neyê ji bîr kirin ko talyanên no—fesîst, ji qeneve sînorên Italyayê yên sala 1918—an wê bixwazin û ev pirs bi serê xwe, tiştekî zirav û giraneye; ji ber ko li gora Yugoslava pereçeyek erdê Yugoslavî di destê talyana de ye û çavê wan lê ye. Her wekî rojekê hikûmeta Çang—Key—Çekî dikare bixwaze bibe mîratxwerê hemî imtiyazên ko hatine dayîn hikûmeta Nankînê. Ji ber vê yekê heta ko teşxeleyin çenebin, ji bona ingilîz û emerîkaniya rê û debara çêtir ev e ko ev pirsên he, ne bitenê bi tevkariya Ûrisa, lêbelê bi tevkariya Frense, Yugoslavya, Yewnanistan, Holende, Belçîke û Çekoslovakyayê bêne safî kirin.

ITALYANINO RABIN

BANGÎNA SEREKCIUMHÛR RÛZWELT Û MR. ÇORCIL

WEŞINGTON—Serekcimhûr Rûzwelt û Mr. Çorcil bangîna jêrîn şiyandine talyana: Bi xurtî li elemana xin. Wext hatiye û divê hon xwe pêk bînin da ko silh, aştî û azahî bibe heqê we. Armanca pê şîn paqijkirina erdê Italyayê ji elemana ye. Hitler bi destê hevalkarêxwe Musolînî hon xistin perîşaniyê, û talyan di nav sêlakên Misrê û berfên Rûsyayê de hatine kuştin. Elemana di qadên şerî de tim û daim hêbextî li talyana kirine, wan talyan dixistin pêşiyê û pê karê xwe ê bişûndekişandina eskerên xwe pêk dianîn. Niho jî Hitler dil dike bi wasite talyana dema perîşanî û kambaxiya xwe bi dûr xe û Elemana haziriya xwe kirine û dixwazin we jî mîna xelkên welatên din ên vegirtî bifetisînin.

Li elemana rabin, destê xwe bavêjin çekê xwe û di teniştа Hevalbendan de, di teniştа dostên xwe brîtanî û emerîkaniyan de, ji bona serbestiya xwe pêş ve bimeşin.

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

NOFA

Dêra Zorê yekban e
Krasê Nofa kitan e
Memik 'tê re xuya ne
Yek deştê, yek zozan e.
Dêra Zorê bi dikan e
Memkên Nofa fincan e
L' serê sûk û dikana
Dêka Nofa file ye .
Bavê wê misilman e.
Dêra Zorê mezin e
Destê Nofa b'bazin e
Par qîz bû îsal jin e
Hena l'ser dest û bazin e.
Dêra zorê biçûk e
Par qîz bû îsal bûk e
Hena l'ser dest û nenûk e
Lê,lê,lê,lê Nofanê.
Endîwerê paytext e
Ka kevoka l'ser text e
Kanî xortê di rext de
Ka soz û ka te bext e.
Nisêbînê giş jin in
Keçên Stilî xweşik in
Diyarbekrî ticar in
Meskenê dost û yar in.
Memik behra xortan e
Memik l'gewrê gihane
Wek fincanê fexfûrî
L'serê sûk û dikana.

AZE

Aze yi, tu Aze yî
Weleh, bileh tu Aze yî
Kuçik tu pir fitne yî
Fitneyê gundê me yî.
Aze tu bavê Madiyê
Te rahişt tûrê parseyê
T'daket binya xetê yê
T'sed olçek micbî kirin.
T' destê xwe xist çalê yê
T' berê xwe da Nisêbînê
Baş—çawîşê Steltîê
B' çavê serê xwe dibînê
Destê Azê b'kelemça dixînê
Berî didin Mêrdînê.
Nûrê radibe dilezînê
Hebana derewa
Bi xwe re hiltînê
L'Midyatê direşînê.
Aze çû bû Diyarbekir
Serbarê Azê şekir
Beqala l'hev zêde kir.
Qesra Azê du kulek
Jê firya bûn du ordek
Tu l' riha Azê binêr
Wek teriya kuç'kê belek.
Qesra Azê du qozî
Jê fir'ya bûn du horî.
Tu l'xweha Azê binêr
Weke gîska hat ber nêrî.

XURFANÊ

Doy, doy, Xurfanê.!!.
Xirbê Qeplo bilindcê,
Kurika Çeto Altincê,
Dimsfiroş in Kermêtî,
Şkêft pir têde Kersivanî,
Serê diyar de T'afî
Kundê şkêra Zihnî
Du bîr têde Mercî.
Hatim aliyê vî alî
Qamkutik in j'xwey Golî
Ardê cehê Metînî
J'bo gelaciyê Biyêrtî
J'xewa şevê ra Merzikî
Gundê mezin Mehsertî
Çîm werqilê di Qelaçî
Keçkê di xweşik Ziyaretê.
Ez hatim aliyê vî alî
Serê diyêr de Êdwî
Ser bi ribê Rişmilî
Hek tu l'jinê çê digerî
Dakev tixûba Rengî.
Jinê d'bî xwedî sêwî
Xwediyê ta'b û sêfilî
Mi heft sala Şivanî
Û m'heft sala gavanî
Nanê heqê jinik bî.

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

EVE EMERÎKE

Piraniya mêrên Emerîkayê, ji bona bi xwedî kirina jîn û zaroyên xwe bi karekî mijûl dibin. Jin li mal dimînin û işên malê, işê zaroan, terbiye kirina wan karê jinay e.

Lê barê jinan ji yên mêra ne siviktir e.

Jinkê divê ji bona rahetî û kamiraniya mêrê xwe, bala xwe bide paqijî, spehîtî û tertîba malê, wê divê bi terbiya zaroa mijûl bibe da ko zaro, sibe bibin jin û û nivîsandinê hez dikin, qedrê zanîn û dibistanê digirin.

Emerîkanî sedî de not û pênc xwendin û nivîsandinê dizanin, welat, milet, istiqlal, heq, azahî, serbestî qîmeta jiyînê çiye nas dikin, û yên ko ev tiştên he xweş nas ne kirine, herwekî dixwînin, ji kitêban van tişta dielimin.

Asasa malê dê ye, û diyên nezan rêben in, nikarin çavê zaroyên xwe vekin û eşqa zanîn, me

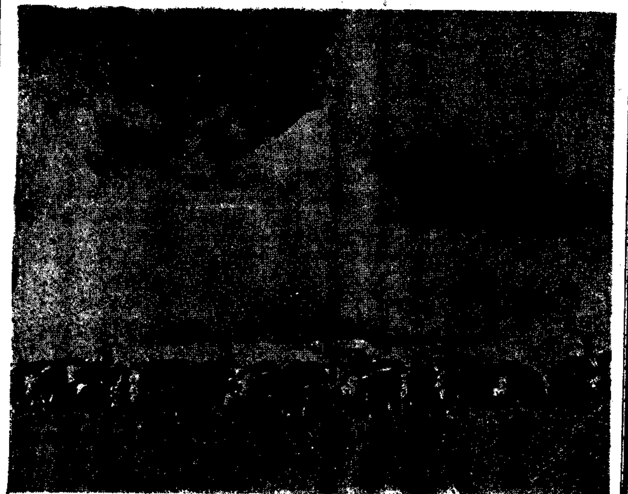

mêrên qenc, xwedî ilm û bikêrhatî, ji ber vê yekê keçên Emerîkayê mîna lawên wî welatî 8 û heta 10 salan di dibistanan de dixwînin û ji zanînên adetî mîna zman, dîrok, hisab, hendese, erdnigarî-coxrafiyê pêve, hînî drûnkerî, dermankirina nesaxiya zaroan û gerandina karên malê dibin.

Her wekî ilm û hiner her tiştî, her xebatê siviktir dike, jinên emerîkanî di saya zanîn û hinerweriya xwe de, zehf işên xwe bi mekînan diqedînin, di bin barê zinahî, heq û serbestiyê bêxin dilê law û keçên xwe..

Zaroyên Emerîkayê ên belengaz jî, bi arîkariya dewlemendan û bi arîkariya camêran dikevin dibistanên mezin û gelek caran têtê dîtin ko kurê şivan, cotkar, pale an xebatkarekê şehadeyine mezin distînin, dibin diktor, abûkat, mihendiz, zabit, hakim wezîr û serekcimhûr.

Dê û bavê Emerîkanî nan û xwarina xwe kêm dikin, lê tucara kurê xwe ji dibistanê bi şûnda na

giraniya xebatê de, westa na kevin, û ne bitenê bi karên malê, lêbelê bi xwendin û pêşveçûna zaroyên xwe mijûl dibin, dersa wan dibêjin. Dibistana Zaroan a pêşîn di Emerîkayê de mal e, û şeyda û mamosteyê ewil dê ye.

Zaro hêj biçûkahiya xwe de bala xwe didin paqijiya dest û rû û dev û diranên xwe, cilên xwe, textên xwe; ji kitêb, ji xwendin hêlin.

Xelkê gundekî digehin hev û ji zaroyên gund xortekî hêja dibijêrin û bi pereyên xwe wî dişînin dibistaneke mezin; piştî 8-10 salan ev xort dibe diktor an zabitek û vedigere gundê xwe.

Xelkê gund bi vî tiştî ecêb şa dibin û ev xortê xwenda û zana bi kêrî xelkê gund û bi kêrî hemî welatiyên xwe tê.

1ère ANNEE — LUNDI 20 SEPTEMBRE 1943 — NUMERO 21

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur-Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

A bout d'imagination, le grand Fuhrer nous a offert cette semaine un intermède réussi dans le genre Opéra-bouffe : l'enlèvement de Mussolini et sa présentation au monde sous la nouvelle étiquette de «fascisme républicain».

Pas plus que nous, Hitler n'est dupe de la propagande que sa radio essaie de monter autour de l'ombre de son acolyte. Mais Hitler en est réduit maintenant à exploiter les moindres faits—divers et à en tirer des bulletins de victoire à l'usage du peuple allemand: ce compte-rendu des trois journées de la bataille de Salerne pendant lesquelles l'armée de Kesselring très favorablement placée a pu gêner les opérations de la 5ème armée américaine qui venait de débarquer et un moment la menacer, en est encore une preuve. Mais pas plus qu'Hitler le peuple allemand n'est dupe de cette propagande.

FRONT D'ITALIE—

La Méditérranée toute entière est ouverte aux flottes alliées, depuis que la flotte italienne, que l'on a enfin vue, goûte un repos moral bien gagné à Malte ou en Egypte. La ligne qui va de Salerne à Bari est solidement tenue par les armées alliées. Gagliari et les aérodromes de Sardaigne ont été évacués par les Allemands. Et l'occupation de la côte Dalmate par les patriotes Yougoslaves, donne un poids nouveau et précis à la menace sur les Balkans.

FRONT DE RUSSIE

C'est toujours la grande débacle des armées allemandes. Du sud au nord la situation se présente ainsi: après un ultime assaut, le très important port de guerre de la mer noire, Novorossisk est occupé par les Russes qui d'autre part accentuent leur pression dans la presqu'île de Taman. Avec la prise de Mariopol et de Berdiansk, et l'avance qui continue sur la rive Nord de la Mer d'Azov, la position allemande en Crimée commence à être précaire.

Tout le cours inférieur du Dniepr jusqu'à Kiev est immédiatement menacé par la chute de la dernière forte ligne de résistance appuyée sur Pavlograd (qui est à 50 kilomètres de Dniepropetrovsk) Krasnograd, Priluki et entre ces 2 villes, sur Poltava dont la prise est imminente.

Kiev elle-même est en grand danger, et un dernier ordre du jour de Staline annonçait que les défenses de Smolensk étaient enfoncées.

FRONT DU PACIFIQUE

Après l'occupation de Salamawa, Lae vient d'être évacuée par les Japonais, en Nouvelle Guinée.

La bataille pour les lignes de communication se développe favorablement dans ce secteur. D.

LA FRANCE REPREND SA PLACE

PARMI LES NATIONS

Dans le message qu'il vient d'adresser au peuple américain, Cordell Hull, Ministre des Affaires Etrangères du Président Roosevelt dit: «L'Amérique sait qu'avant peu, la puissance militaire française sera rétablie. Elle s'attend à ce que la France, relevée, prenne sa place dans le concert des Nations Libres. Certes, la France aura un rôle à jouer dans l'organisation internationale de l'après—guerre. Ce rôle, elle le jouera aux côtés de la Grande Bretagne, des Etats-Unis, de la Russie et de la Chine, avec l'égalité des droits et toute l'autorité d'une grande nation.»

Certes, nous puisions, dans la victoire, dans les épreuves, et jusque dans nos malheurs un sens assez profond de la grandeur de la France, pour ne pas douter de son rang dans le concert des vainqueurs.

Mais le principe établi par Cordell Hull autorise le Comité National de la Libération Française, dirigeant l'effort français dans la guerre, donc comptable des droits de la Patrie, à être dorénavant non seulement informé, mais écouté, quand il s'agit de prendre une décision pour le présent, qui engage l'avenir.

Il y a 3 ans, les établissements français du Pacifique, suivant l'appel du général De Gaulle, entraient dans la voie du devoir, c'est-à-dire dans la guerre.

L'importance de cette décision a été appréciée par l'écrivain américain Walter Lipmann, dans le livre lumineux qu'il a consacré à la politique extérieure des Etats-Unis, en ces termes:

«Que serions-nous devenus, si non seulement la Chine, la Grande Bretagne, et l'Australie, mais encore la Hollande et la France Combattante étaient restées neutres dans une guerre entre le Japon et l'Amérique. Toutes les campagnes dirigées contre le Japon dans le Pacifique sud sont parties de bases britanniques et françaises.

Faut-il rappeler que les hommes du bataillon «Pacifique», pour la plupart des volontaires de Nouméa, ont joué leur part pour défendre contre l'assaut de Rommel, les terres de Moyen-Orient?

Faut-il rappeler que leur Chef, le Colonel Broche, repose sous le tertre glorieux de Bir Hakim. Serments de Bir—Hakim, voilà un des titres de la France à l'égalité des droits et à toute l'autorité d'une grande nation.

Au G.Q.G. de Londre, l'Amiral Stark et le général Devers viennent de décorer le général Macquenet, Chef de la Mission Militaire Française en Grande Bretagne. Sur le front tunisien, ce général fut le premier général français depuis 1940, qui a eu l'honneur de recevoir la reddition d'nne division allemande tout entière, avec son Etat-Major Le 2ème décoré fut le lieutenant de Vaisseau Bergeret, Capitaine du bateau «Rose-Lys», qui a sauvé au large de l'Islande, 170 marins américains dont le bateau avait coulé en heurtant une mine. Les combattants et les morts de la France, dans les batailles de l'Afrique el de l'Atlantique, voilà un des titres de la France à l'égalité des droits et à toute l'autorité d'une grande nation.

Sur le front russe, l'escadrille de chasse «Normandie» vient d'abattre en un seul jour, 21 avions allemands. Depuis le printemps dernier, cette escadrille a à son actif plus de 60 victoires certaines sans compter les probables.

Cette association de l'héroïsme et du sang versé par les Français et par les Russes, voilà un des titres de la France à l'égalité des droits et à toute l'autorité d'une grande nation.

Et puis ces paysans, ces ouvriers, ces bourgeois, frémissant sous la botte de l'ennemi et des collaborateurs, ces mères qui voient dépérir de faim leurs enfants, ces garçons déportés pour le travail forcé; ces patriotes emmenés dans les prisons et les camps de concentration, tous ceux et toutes celles qui ne cessent de nuire à l'Allemand sur notre sol et sur le sien; tous ceux et toutes celles qui n'ont qu'une pensée, une espérance, une certitude : que l'idéal pour lequel ils combattent l'emportera sans contrefaçon, comme le général De Gaulle avait raison de les associer, dans son discours d'Oran, aux combattants, pour leur donner leur part de gloire dans la grande bataille. En leur nom, en votre nom à vous tous il s'est écrié, «Le véritable réalisme, c'est de ne pas les décevoir.»

APRES DEUX ANNEES DE COMBATS

SUR LE FRONT DE RUSSIE

Dans son dernier discours, Hitler n'a pas dit grand chose sur le front Oriental. Il n'a prononcé qu'une phrase qui s'y rapporte: «la nécessité nous force parfois reculer sur tel ou tel front».

Depuis le début de l'offensive d'été russe, les Allemands ont abandonné 165.000 km. carrés, un territoire deux fois plus grand que l'Autriche.

Le «Voelkischer Beobachter» déclare le 6 Septembre: «L'espace n'est plus l'ennemi mais l'allié des armées allemandes qui sont maintenant sur la défensive».

Mais l'allemagne n'a-t-elle perdu que du terrain ? Non. Dernièrement, les canons ont retenti souvent à Moscou, pour fêter des victoire : Orel, Bielgorod, Soumi Stalino. Konotop, Neljin, Novorosisk, et nous en passons.

Orel, Bielgorod, Slavian, Taganrog, elnya étaient les piliers principaux du système de défense allemande, les fameuses «positions hérissons» dont la propagande allemande avait affirmé qu'étaient invulnérables. Mais les hérissons ont eu leurs piquants rompus par l'ours russe».

Dans les communiqués du Haut-Commandement allemand, le terme «hérisson» fut remplacé par le «stratégie élastique.

Est-ce là tout? Que non. Les villes reprises n'étaient pas seulement importantes du point de vue stratégique mais également du point de vue industrielle Kharkov est la plus grande ville industrielle de l'Ukraine. Taganrog plus grand sur Stettin, est le plus grand port industriel de cette région. Souvent, la propagande allemande avait appelé le Bassin de Donetz, la Ruhr soviétique». En effet, ce fut la région qui fournissait tout le charbon aux civils et aux militaires de Russie. Aujourd'hui les Russes ayant repris cette région. le charbons pour les tra ins militaires allemands doit être importé de la Haute—Silésie.

Depuis 2 ans des trains par milliers avaient amené d'Allemagne des machines à Kharkov, Stalino. et dans le Bassin du Don. pour remettre en marche les mines et les ascieries détruits par les Russes. Selon les données de la radio allemande, les instruments eagricoles suivants furent ennoyés d'Allemagne en Russie dans la seule année de 1941 : un million de feucilles; 22.000 charrues, 2.700 faucheuses, 3.000 batteuses; 1000 fracteurs. D'autre part, le bétail suivant fut amené d'Allemagne : 100.000 porcins, 180.000 bovines, sans parler de leur fourrage. Comme semaille, pour la seule année de 1941 : 50.000 tonnes.

Toutes ces choses sont déjà perdues ou sur le point de l'être.

Est-ce là tout? Que non. Briansk en tant que centre ferroviaire. est plus important que Smolensk; Kharkov en tant que noeud routier et ferroviaire, est plus important que Kiev. Quand l'Armée Rouge déclencha sa dernière offensive d'hiver, elle partait de régions presque dénuées de voies ferrées. Les divisions russes furent concentrées entre la Volga et le Don, c'est de là qu'elles partirent pour anéantir l'Armée de Paulus à Stalingrad, pour dégager le Caucase et pour reprendre Rostov.

Mais quand l'Armée Rouge, declenchera sa prochaine offensive d'hiver, elle partira d'une région possédant le meilleur réseau ferroviaire de la Russie; de soumi au Donetz; de Kharkov à Orel et Briansk, et delà jusqu'à Léningrad, le pays possède d'excellentes communications.

L'offensive actuelle n'est que la préparation stratégique du coup décisif qui sera porté en hiver. L'offensive actuelle ne fait qu'assurer ses positions de départ, ne fait que détruire systématiquement toutes les positions de défense allemandes, ne fait qu'exploiter la faiblesse stratégique des Allemands qui résulte de leur manque de réserves.

Le Hant—Commandement allemand ne possède plus assez de troupes pour tenir le front sur toute sa longueur. Voilà pourquoi l'Armée Rouge peut attaquer, un jour sur tel point, le lendemain sur tel autre : dans les secteurs de Smolensk, et dans le secteur de Poltava, dans la région de Roslavl ou dans celle de la Mer d'Azov; et chacune de ces villes peut devenir un nouveau Stalingrad.

Kharkov. Stalino, Taganrog, Briansk et Novorosisk ne sont que les préparatifs pour les coups décisifs qui seront porté en hiver.

POEME MODERNE TCHECOSLOVAQUE

LA RUE

Par JOSEPH HORA

Vide entre ses maisons,
La rue est tâtonnante,
Sans pas, sans voix
Qui se déchire aux murs
En se heurtant
Contre leurs angles durs,
Ni qui vous ensanglante.

Des pas, des voix,
Par le silence vont pourtant;
Souffles sans corps, les ondes
De ceux qui ont passé
Par mon visage passent,
Et coulant de leur bouche,
A ma bouche se fonde
L'azur de mai,
Les grâces de septembre.
Et des ombres aux vitres claires
Font du gris.

Ils allaient sans s'en aller
Et aucun d'eux n'est parti,
En nous les rires d'enfants
Se sont endormis:
La faim des yeux étrangers
Glisse entre nos tempes
Son ombre, qui s'éteint en nous,
Comme une lampe.

Et des mains sur son sein,
Tant de mains jettent
Des lueurs!
Et il tombe tant de fleurs
Sur ma tête,
Tant de fleurs!

Josef / lire: Yosèf / Hora / né 1891 / a gagné sa renommée littéraire après la première guerre mondiale. Dans la poésie tchèque, c' était là la période d'un désir ardent de la fraternité et de l'égalité.

Josef / lire : Yosèf / Hora est souvent décrit comme le plus important poète contemporain tchèque.

DI PESIFIKÊ DE

Dora 20.000 Eskerên Japonî Hatine Girtin

MELBURN—R: Qerargeha Hevalbenda a mezin di Pesîfîka nîroroavayî de elam dide: Eskerên emerîkanî yên ko ji balafiran bi sihva na daketine erdê pişt-çeperên japona, rex nevala Marxamê ve, pêşve çûne û niho zora xwe didin Salamuayê—erdê Nû-Gineyê. — Dora ye kineyên firqeya japonî 4, hemî bi hevre 20.000 şerevanî hatine girtin Êdî cebilxane û zad û xwarin nikare bigehe wan.

DI NAV 4 MEHAN DE

Xesarine Giran Gihane Qiwetên Elemana

MOSKÛ— Bi awakî resmî didin zanîn: Ji pêncê tîrmehê û heta pêncê îlonê 1943-an, leşkerên sovyetî di eniyên şerî de 4.729 balafir; 4.000 tang, 5.192 top, 28.000 otomobîl û kemyonên elemanî xira kirine 420.000 kuştiyên elemanî li erdê mane. Ji 5 ê tîrmehê û heta 5-ê îlonê 1.500.000 eskerên elemanî ji qiwet ketine. Ûrisa 1.041 tang û 2.018 top standine û 38.600 hêsîr girtine.

EMÊ GAZÊ

Wey la wayê, wey la de wayê. Bişarê Çeto bankir Emo lawo were rayê, eskerê romî û nefîrama qaymaqamê Zoqê, û nefîr ama bîst û çar eşîra giran e, bi kuştinê dawî nayê.

Emo bankir, Bişaro lawo, şa hîdê bavê Şemso gelek hene, bi êrîşa ewilî, mi gelek zabit û onbaşî û çawîş kuştin, meytê wan avêtin, bendê reza, serê wan kirin loda xwe a kayê.

De lêda!...talî Emo de lêda, pozberano de lêda;

Emo bankir, Bişaro lawo, nigê mi di qeydê da, mifta qeydê li cem Şemso Xanimê, li asraxê û banê qesrê da, dilê mi dilekî li dîn e.

Şemso bankir: kekê Cemîlê mêzeke, birek malê koçera, li Zîwkanê Saço,li sadeka bavê Melko, li kevrê bûk û zava, li tenişta malê me danîne. Ez bala xwe didimê, sibe ye, pênc swar tên û dilezînin, siwarê pêşî Mehemedê derwêş e, yek jê Elîkê Elîkawî ye, yek jê Mecîdê Segman e, yek Xalidê Xwedê daye, ê dawiyê Êliyê Matkî ye.

Bi texmîn vê sê bi ser koza lawê gazê da dica'dînin, tirsam tê, ji wê tirsê, wê koza lawê gazikê, Kozika Karanê, wê bikin qitîfik û xwîn e.

Şemso bankir Hesenê Osman bavê min vê, sê tu mêr be, devê, canfidayê li şibak û li banê qesrê xîne.

Bike tu van her pênc siwara, ji ser koza Emê Gazê vegerîne.

Şemso bankir, Cemîlê, sibe bû, bira şerek çêneba, li Kelekanê Koçera, li pozê Bira, bi bîr e, mi dî ji êvara Xwedê da dengê top û tekelîkê Bişarê Çeto, qaymaqamê Zoqê, ji êvara Xwedê da, li ser serê Emê Gazê, nala çûçikê ser hêlîna wîlê wîl e.

Şemso bankir, Hesenê Osman, kurê xalê îro derba bavê Cemîlê, sibe bû, dilê mi, dilekî li dîn e.

Bişarê Çeto bankir, Mehemedê Dewrêş bavê mi tu çawa ye, tu îro bi ser koza Emê Gazê da, biku dîne, tu enextara mîryê ji destê wî bi derxîne.

Mehemedê Dewrêş bankir, Bişaro lawo, ma damkî te ez xwestim, sekna mi tu nîne,

Henê bankir! cewê, cewê bankir, seyrê, seyrê bankir, Mehemedo lawo îşê te bi îşê Emê Gazê û Bişarê Çeto tu nîne, Emê Gazê wê te bikuje heyfa dijminiya kîna kevin wê bi serê te derxîne. Mehemedê Dewrêş bankir: seyrê lê daye; heger ez najom ser koza Emê Gazê, Bişarê Çeto û Mecîdê Segman û Emerê Perîxanê, wê li Kozê Xanimê xwe rûnin, wê xwe li cem jinê xwe, xwe bi pesinînin, wê laf û forta li kurê te bikişînin, Bişarê Çeto wê bibêje:

Min Mehemedê Dewrêş li Emê Gazê elimand,, aikanî bû Emo bi kuşta û enextara romê ji ber hilîne,

Ezê vê sê bi ser koza Emê Gazê da, ezê bikudînim, qedera çi hebê, wê serê xwe bibîne.

Semso bankir Cemîlê hekê sibe bû, bra şerek çêneba li Zewkanê, saço li sadeka, bavê Melko li çardaxa bavê şebûkê li Kevrê Bûkan û Zava, sibe bû dengê top û tekelîkê Bişarê Çeto û qaymaqamê Zoqê ji êvara Xwedê da, li ser serê Emê Gazê tê; nala girgira ewran û tava.....

Bişewite mala qaymaqamê Zoqê, Bişarê Çeto û Mehemedê Dewrêş, lawo te malik ne ava, te hucûm kire ser koza Emê Gazê, we kuştin Emê Gazê, birîna Emê Gazê li nabeyna her du çava. Ba Xems bişewite, bi newal e.

Şemso bankir: Cemîlê hekê ez bala xwe didimê, vê sê şerê aliyê Emê Gazê (Gerra Bênderê) Kozika Karanê şer sehabe ji nîro bi şûnda, şer qulibî ser banê qesrê Kela, ba Xemsê, ser milê Hesenê, Osman kurê xalê Kewê bi kar e.

Dilê mi dilekî li dîn e; şemso bankir: Hesenê Osman mêzeke Mehemedê Dewrês û Xalidê Xwedê dayî, Eliyê Elîkawî, Emê Gazê kuştin dikin enextara romê ji dest derxînin.

Bavê mi tu mêr be, devê kuçik çapiliyê li şibaka jorîn xînê bi ke tu qapaxa qafê Mehemedê Dewrêş bi îrîne.

Heyfa Emê Gazê Hefadê kela ba Xemsê jê hilîne.

Hesen bankir şemso: xwarzê enextar di destê kurê xalê te da germ bûye, ez kêm digirim zêde dixîne, tu balçîqa dev zirav bi destê kurê xalê xwe gihîne, gava şemsa dike û dilezîne paniya qundera hildikişîne balçîqa dev zirav li cem Hesenê Osman datîne. Hesenê Osman bankir şemso! tu tîjarê derbê kurê xalê xwe bi çavê serê xwe bibîne, gava Hesenê Osman deste li balçîka dev zirav dixîne li bejna Mehemedê Dewrêş diedilîne, qapaxa qafê Mehemedê Dewrêş difirîne, doxîna şelwerê Eliyê Elîkawî duqusîne. Heyfa Emê Gazê, bavê şemso, Hefadê kela Baxemsê jê hiltîne.

EBDILHADÎ MIHEMED

PÊJINÊN DINYAYÊ

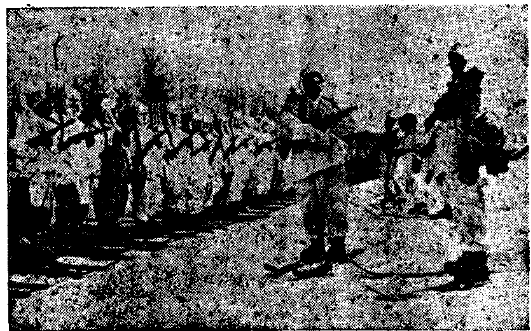
CENG & RAHETI

Ji Bergehên Treblisxerbê.

Bajarê Rûsî ê Egîd Stalîngrad, Kûçe û Kolanên Xwe De Zora Dijminan Biri Bû. Çeper û Kozikên Dora Stalîngradê.

Leşkerên Rûsî Ji Bono Şerê Zivistanê Xwe Pêk Anîne.

Kewte û Sedmêrên Ordiya Sor, Bi şev Karê Xwe ê Dîdevanî û Nobetdariyê Pêk Tînin.

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MIROIR D'ORIENT

Sal 1 — Hejmar 22

Duşemb 27 Îlon 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

GOTARA SEREKWEZÎR

Wezîrê brîtanî ê yekemîn Mr. Çorçil di pêşiya Civatmiletê Brîtanî de peyiviye û gotiye: Gava ez û Serekcimhûr Rûzwelt hizêrana sala 1942-an de, qerara şiyandina leşkeran erdê Efrîqa Bakurî a Frensizî didan, me qesda xwe li ser vegirtina erdê Ewripayê bi êrîşa axa Frensa vegirtî an Holendayê, ne dixist alîkî. Berekis, ji bona me di eniya Behra Spî de şkênandina dijmina destpêka êrîşa Ewripayê a mezin bû.

Ji Xwe Di Wê Wextê

De perîşaniya Tobruqê, em xisti bûn tengiyê û ji aliyê din Ordiyên elemanî ber bi Qefqasê ve dimeşiyan û me pirsên midafie kirina dora Behra Hezerê, kaniyên Gazêyên Bakuyê û axa Îran û Iraqê dida eqlê xwe.

Gava Ez Çûm

Moskovayê Stalîn gote min ko Ordiya Sor pêşiya êrîşên elemanî de pê bide erdê û hêvî dikir ko leşkerên rûsî wê bikarin Stalîngradê ji destê elemana xelas bikin û heye ko wan di pêşiya Stalîngradê de biqelînin.

Ji aliyê din şerdariyên me planên xwe danîn û li gora wan planan, diviya bû emê pêşiya êrîşên Romelî de, ji cihê xwe ne qeliqin û piştî haziriyekê dest bi êrîşan bikin; û her wekî hatiye texmîn kirin jî çêbûye.

Ordiyên Hevalbendan di pêşiya El-Elemeynê de, eleman şkênandin û dest bi meşa xwe a serfiraz kirine.

Di Sala 1943-an de

Li meha kanûna paşîn, gava ez û Serekcimhûr Rûzwelt li Kazeblenqayê gihane hev û du, rewişa şerî edilî bû. Li wê, me qewirandina dijmina ji erdê Tûnîsê, û vegirtina erdê Sicilyayê da eqlê xwe; û civanê me ê meha gulanê de —1943— qerara me derexistina talyana ji şerî bû.

Mr. Çorçil qala êrîşên hewayî û bombardimanên erdê eleman û talyana kirine û gotiye ko di serfiraziya ordiyên emerikanî û brîtanî de, para çekê hewayî gelek mezin e; û niha di pêşiya 4 balafirên hevalbendan de balafireke dijmin heye.

Li Ser Şerê Noqavan

Ev in pirsên Serekwezîr: ev çar meh in noqavên elemanî bê mecal ketine û nikarî bûn waporên me bixeriqînin; û di nav panzde rojên vê mehê ên pêşîn de, tu xesar ne gihaye waporên me. Di wan rojên dawîn de noqavên elemanî xwe ji nû ve tevdidin, û dirêjî qeflewaporekê me kirine.

Pirsa Italyayê, her wekî me dixwest qediyaye û niho leşkerên me ber bi Italya Bakurî ve pêş ve diçin.

SMOLENSK ROSLAVL

Ordiya Sor Ev Her Du Şaristan Vegirtine

MOSKÛ— Bi awakî resmî didin zanîn ko Ordiya Sor Smolensk û Roslavl standine.

MELBURN— Bi awakî resmî didin zanîn: Leşkerên Hevalbenda balafirgeha Eyinsafenê vegirtiye û gihaye dera ko ji vî bajarî kilomêtreyek dûr e.

LONDRE— Rojnama ingilîzî «Deylî Herald» dinivîse: 750 bombeavêjan direji şaristanê elemanî Hanovir kirine û 1 800 ton bombe avêtine hêjagehên vî bajarî, bombardimanê 30 deqîqan dom kiriye.

Hanovir di nav bira Berlîn û Holendayê de gehîneka rêhesinan a mezin e, rûniştimanên di wê 500.000 in. Di vî şaristanê de karxane û febrîqeyine hêja hene, karxana kewçûka—kontinental—di vî bajarî de ye. Balafirên brîtanî bi sedan ve bombeyine mezin, her yek ji wan 2.000 kilo giran avêtine vî bajarî. Agir bi hêjagehan ketiye û pê şewatine mezin çêbûne.

ORDIYA SOR

Cihan Lê Ecêbmayî Dimîne

MOSKÛ—R: Ordiyên Rûsî piştî ko Poltava, Uneşa, Semenovka û şaristanê Gogolev û Paşinayê standine, êrîşên xwe pêş ve ajotine û ber bi Dniepropetrovsk, Kremeşung, payetextê Ukranyayê Kiev, û Gomel û Smolenskê ve meşiyane.

Li ser meşa leşkerên sovyetî a birûskîn, nûçegihayê ejensa Royterî Harold King dinivîse; lek û yekîneyên sovyetî di saetê de 40 kilomêtiran pêş ve diçin û bajar û şaristan, gund û avahîgehan ji destê elemana xelas dikin. Li gora hisabên ko hatine çêkirin, Ordiya Sor li serê her deqîqakê gundek an bajar û avahîgehek distîne.

Êrîşa rûsî a mezin di axa Ukranyayê de bi serdestiyeke mezin pêş ve çûye û êdî Ordiya Sor pêşiya Kiyev, Kremeşung, Dniepropetrovsk û Zaporojiyê de ye, 30 roj piştî standina Xarkovê Ûris gihane Dnieprê.

DU HEZAR TON BOMBE

Bajarên Elemanî Pey Hev Tène Hilwişandin

LONDRE—R: Wezareta Brîtanî a hewayî dide zanîn: Refên brîtanî dirêjî axa Germanistanê kirine û bi awakî gelek xurt li şaristanên elemanî Manheyim û Ludwigshafenê xistine, du hezar ton bombe hatine avêtin hêjagehên wan her du bajaran. Çekê brîtanî ê hewayî jê pê ve Darmstadt û Axen bombardiman kirine. Nêçîrvanên brîtanî gava di ser axa Frensê re karê xwe ê dîdevanî û nobetdariyê pêk dianîn 4 balafirên elemanî avêtine erdê. Sih û du bombeavêjên me venegeriyane warên xwe.

MOSKÛ— A.F.I. Ordiya Sor gihaye qeraxên ava Dnieprê.

GIRAVA KORSÊ

Cengê Axa Frensê Destpê Kiriye

Ev pênc roj in eşkerên frensizî bi tevkariya xelkên Korsê ên frensiz derketine erdê Korsê û li wê şerê elemana dikin. Beriya ko yekîneyên frensizî pê li erdê vê giravê bikin, Serfermendariya frensizî sileh û çek û posat şandi bûn xelkên vê giravê, silehên ko têrî deh hezar peyan dikin.

CEZAYIR— Radyoa frensizî dide zanîn: lekên frensizî û emerîkanî derketine nîzingî Bastiyayê.—axa Korsê.—

LONDRE— Refên brîtanî duhî balafirgehên erdê Frensê bombardiman kirine û di vê navê de 20 nêçîrvanên dijmina avêtinê erdê. Çekê brîtanî ê hewayî jê pê ve di Amyensê de li rêhesinan û avahiyên stasyonan xistine û xesar gihandine wan hêjagehan.

LONDRE— Leşkerên rûsî ketine Kievê di kûce û kolanên vî şaristanî de şerine xwîndar çêdibin.

VIŞÎ— Radyoa Vişîyê elam dide ko Hevalbendan qiwetine mezin derêxistine Tarentê.

HAMBURG NEMAYE

Bajarê Elemanî a Mezin Hamburg Hilweşiyaye

Londre— Refên brîtanî bi şev şeş caran û yên emerîkanî bi ro du caran dirêjî bender û bajarê elemanî ê mezin Hamburg kirine û lêxistine. Tu bajarê Cihanê, bi awakî hinde xurt, mîna Hamburg ne hatiye bombardiman kirin. Çekê hevalbenda ê hewayî 8.000 ton bombe avêtine hêjagehên vê şaristanê. 1.800.000 peya di vî bajarî de rûdiniştin.

Bombardimana refên Hevalbendan 10 rojan dom kirine. û ev wext besî hilweşandina vî şaristanî bû. Îro di Hamburgê de ji xerabezar û kavilan pê ve tiştek ne maye.

Avahî ne bitenê bi derbên bomban lê bi hejana teqandina bomban, û şewat û zordana hewayî jî xira bûne. 8 destgehwapor, 20 karxaneyên çek û posatên şerî û hesincawan, 11 febrîqeyên kîmyayê, 21 febrîqeyên zad û xwarinê, 3 karxaneyên banzînê xira bûne. Jê pê ve di bendera Hambûrgê de 12 noqav; 17 waporên barkêş, 5 kuleteynên melevan—ji bona çêkirin û selihendina waporan—4 waporlekan, ji bona xistina waporên çêkirî avê, û 14 gemiyên şet û robaran hatine bin av kirin

DANEZAN

Serfiraziya Frensiza

CEZAYIR — Serfermandariya frensizî duhî danezana jêrîn belav kiriye: Leşkerên me hêj bêtir zora xwe dane dijmina. Wan ji bêgaviyê, ber bi bakur-rohelatê Korsê ve xwe bi şûnda dikişînin.

Di erdê Solenzarayê de bi êrîşa me xesarine dijwar gihaye dijmina. Qiwetên Hevalbenda ên behrî û hewayî dora giravê girtine û êdî ji bona fermandariya elemanî xelaskirina leşkerên elemana ji girava Korsê hêj zehmetir bûye.

CARINA

EM JI BÎRA DIKIN

Ko rûyê Behrên Dinyayê 361 milyon û rûyê reşayiyan 149 milyon kilomêtir çargûşe ye, ango sedî de 71 parên dinyayê av û ên mayîn 29 reşayî ye.

Serê çiyayê dinyayê ê mezintir ji rûyê behrê 8.880 mêtir bilindtir e. Niqta behran a kûrtir 10.480 mêtir e, li rohelatê Filipînê; giravek ji erdê Ewistralyayê. Rûniştimanên dinyayê milyarek û 925 milyon in.

Rûyê reşayiyan ko tê de xelk rûdinin 132 milyon kîlomêtir çargûşe ye.

Navên pênc reşayiyan ev in: Ewripa, Asya, Efrîqa, Emerîka. û Ewistralya. Ewripa: tevî giravan rûyê erdê Ewripayê 10 milyon kilomêtir çargûşe ye, rûniştimanên di wê 500 milyon in. Asya: rûyê erdê Asyayê 44 milyon kilomêtir çargûşe ye. Rûniştimanên di wê milyarek û 20 milyon in. Efrîqa: rûyê erdê Efrîqayê 30 milyon kilomêtir çargûşe ye. Runiştimanên di wê 141 milyon in. Emerîka: rûyê erdê Emerîkayê (jorîn, navîn û jêrîn pev re) 42 milyon kilomêtir çargûşe ye. Rûniştimanên di wê 250 milyon in. Ewistralya: Ewistralya an girav û komgiravên Behra Pesifîkê: rûyê erdê girav û komgiravên Ewistralyayê 9 milyon kilomêtir çargûşe ye; rûniştimanên di wê 12 milyon in.

DU SED TOP

LÊ KES PÊ EMEL NAKE

Radyoa Romayê dibêje: Ji perîşaniya Ordiya talyanî, Ordiya talyanî bixwe ber pirsiyar e. Hina ne dixwest şer bikin û hêsîriyê jê çêtir digirtin. Di Pantelariyayê de Emîralekî xwe avêtiye bextê Hevalbendan, her çend jî têrî pênc rojan zad û zexîreyên eskerên di wî hebûn. Di Augustayê de, Emîralekî din, bê ko bi 200 topên Asêgehê emel bike, dest ji şerî kişandiye. Kral û Badogliyo bêbextî kirine, ev pîsîtî bi xwîn tête şuştin, divê emê ji nû ve dest bi şerî bikin.

CEZAYIR— Dewra şerê Selernoyê a diwemîn bi serdestiya Ordiyên 5 û 8 dom dike, eleman bi girên bakurê Salernê xwe dihemînin, û pêşiya zora Hevalbendan de xwe ji bakurî ber bi rohelatî ve bi şûnda dikişînin.

DEMA NIHA

AVA DNIEPRÊ

ORDIYA SOR GIHAYE QERAXÊN DNIEPRÊ

LONDRE— Şevêçûyî Ordiya Sor di dirêjahiya 250 mîlan de gihaye Dnieprê. Danezana sovyetî dide zanîn ko leşkerên rûsî ji Dniepropetrovsk û hata Kievê di qeraxên Dnieprê de ne, û pêşmêrên rûsî ketine roavayê vê avê û li wê serpir danîne û şargeh çêkirin.

Ordiyên Rûsî di axa Ûrisên Gewir re derbaz dibin û niho ew ji sînorên Polonyayê 80 mîl dûr in.

BERLÎN— D. N. B. dide zanîn ko leşkerên sovyetî yên sihvan vanî di erdê Dniepra navîn de daketine erdê piştçeperên elemana bi wî awayî û bi derêxistina eskeran ser pirê Kubanê, Ûrisa dikin xetên me yên qada şerê rohelatî bi timamî bişkînînin û perîşan bikin. Ûrisa ne bi tenê firqe têbelê qolordiyan têxin qada şerî. Qiwetên rûsî ji aliyê din Borovaya zeft kiriye, 30 kilomêtir di hindurê axa Ûrisa Gewir de.

MOSKÛ— Nûçegihayê rojnama rûsî Pravda dide zanîn ko di şerê Smolenskê de, refa frensizî Normandî di tenişta hevalên xwe Ûris de mêranî kiriye.

STANBOL— Ji Bukreşê didin zanîn ko qiwetên rûsî di axa Kubanê de dora firqeke rûmanî girtiye.

QAHIRE— Refên britanî balafirgehên giravên Rodos û Giridê ji nû ve bombardîman kirine.

MÊRANIYA FRENSIZA

Rojnameyên Rûsî Pesnê Wan Didin

MOSKÛ— Rojnama rûsî Krasnî Filot li ser şerevaniyên frensizî û egîdiya wan dinivîse; leşkerên frensizî di şerê serbestkirina erdê Frensê de, bi xwîna xwe dastanine zêrîn nivîsandine û xistine nav rûpelên dîroka Frensê. Di şerê Sehrayê de hestirsiwarên Gêneral Leklerkî karine mezin pêk anîne. Lekên frensizî di bin fermandariya Gêneral Jîro de, li Tûnîsê ji bona şkênandina Ordiya elemanî Von Arnimî bi mêranî şer kirine; perîşankirina vê Ordiyê de para frensiza heye. Deryavanên frensiz ên egîd, di Tulonê de, bi çavsoriya xwe serfiraz bûne, waporşerên xwe xeriqandine, ew ne dane destê dijmina.

Ev tiştên he rûyê şerê Behra Spî guhartiye, ji ber ko Hitler nikarî bû di Behra Spî de tasa şihinê ber bi xwe ve giran bike.

LONDRE— Ko carekî qiwetên Hevalbendan pê li erdê Ewripayê kirin 200.000 welatparêzên frensiz rabin û di Frenseyê de, berberiya elemana bikin. Ji xwe tiştê ko welatparêzên frensiz di Korsê de kirine, delîlî vî tiştî ye.

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

CANA MIN

Rêka Midyatê bi qaş e
Cana min
Derpiyê Helîm qimaş e
Cana min
Ereq vexwar serxweş e
Cana min.
Dikim herim Helebê
Cana min
Qeysa bejna xwe bigre
Cana min
Te d' bînim de na bînim
Cana min
Te d' gerdenê wertînim
Ezîza min,
Xelk evdala malê dinê
Cana min
Ez aşiqê çavê şîn im
Ezîza min.
Dikim herim Mêrdînê
Cana min
Qeysa lingê xwe bigre
Cana min
Ji te r' bînim potînê
Cana min.
Xelk evdala malê dinê
Ezîza min
Ez aşiqê çavê şîn im
Cana min.

ZEKIYA

Eman, eman Zekiya
Ez xulam bisk û guliya
Bihna misk û enberê
Ji memika fûriya,
Te dî bû l'ser xaniya
M' dî bû l'ser xaniya
Tena, tena dimeşiya
Mi dest avêtê xebxebê
Bû xuşîna mûriya,
Ez ketim dilim êşiya
Bi ser mi de ditewiya
Wek kevanê li Bûçiya,
M' devê xwe xist gerdenê
B' ser devê min de beliya.
Ramûsan pir şîrîn in
Wek şekirê elbika
Mînayê qeymaxê miya
Tim l' serê biharê
L'ber beg û mîrzaya;
Eman, ne man Zekiya.
Mi Zeko dî l'ber dî wêrê
Mi dî şewqa kirikê
Dayê cotê guhêrê
Mînayê serik penêrê
J'mehbetê ez ne bûm têrê
J' kê tirsê û j'kê ne wêrê
Tirsa wê j' kuç'kê mêrê.
Eman, eman Zekiya
Ez xulam bisk û guliya
Bihna misk û mehwerdê
Ji memika fûriya.
Mi Zeko dî l'ber neqebê
Çêkir fitla qesebê
Kulê Zeko giran bû
Da ser derdê kezebê.
Eman, ne man Zekiya
Ez xulam bisk û guliya.

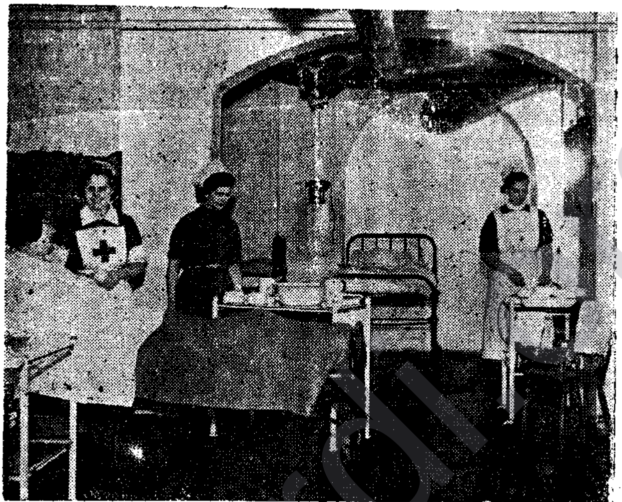
Zeko zînê Seyranê
Kewoka qehwexanê
Li wî siwarê, li meydanê
Kêroşka tajî berdanê
Ne kuştin û ne gihanê
Rû sohir ji ramûsanê
Xwedê mirada bike
Li ser dîn û îmanê.

GULÊ

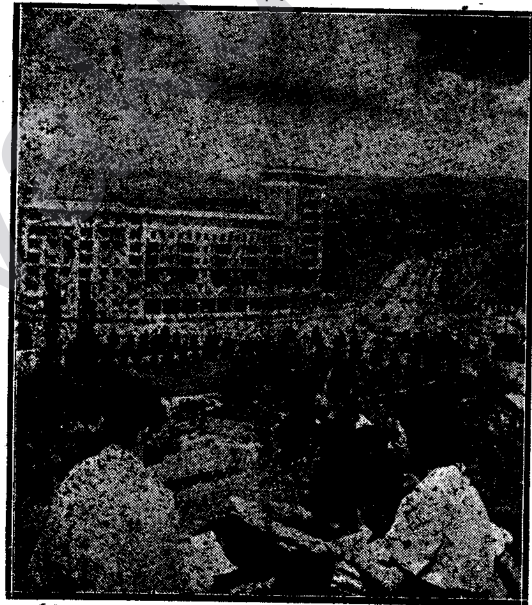
Gulê, gulê, lê gulê, lê gulê.
Gulê tu metka Ferec e
Bi xeftanê melemenc e
Tu ji alî malê ne çenc e
Gava şer bûn li nevalê
Sê siwar derketin bixarê
Yek xelîlê xezalê
Yek lawo Ferxo kinê
Û yek Hiseynê Delalê.
Gulê ebûqatê
Bê l'anet bavê hatê
Te xwar dîkê sibatê

PÊJINÊN DINYAYÊ

CENG & BIHINGEH

Mirin Emrê Xwedê ye, Lê Xwedê Derd Daye û Derman Daye; Piraniya Me Ji Nêzaniyê Dimirin. Miletên Zana Bi Vî Awayî Guhdariya Nesaxan Dikin.

Ji Bergehên Qefqasyayê Tiflîs, Payetextê Gurcistanê

Bihayê Sêvekî Bi Isul û Zanîn Dibe Du Qat

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MIROIR D'ORIENT

1ère ANNEE — LUNDI 27 SEPTEMBRE 1943 — NUMERO 22

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

La semaine qui vient de s'écouler a été marquée, sur le front de Russie, par la plus impressionnante série de succès de toute la guerre! De Smolensk au Kouban, l'Armée Rouge bousculant les troupes allemandes en retraite, a libéré villes et villages à une cadence qui n'avait pas encore été atteinte à ce jour.

Smolensk a fait l'objet d'un puissant mouvement en tenailles : une armée soviétique attaquait de front après avoir percé les défenses extérieures de la ville par la prise de Doukovitchina et de Yartsevo, tandis que, par l'occupation de Demidov, un mouvement tournant se dessinait qui creusait une poche dans les défenses allemandes entre Vitebek et Smolensk, menaçant cette base allemande sur ses arrières.

Les forces soviétiques sont également parvenues aux portes mêmes de Kiev, menacé par l'avance russe en amont et en aval du Dniepr. Au nord, l'Armée Rouge, par la prise de Tchernikov, a brisé la ligne de défenses ennemies de la Desna à laquelle les Allemands attachaient une importance particulière, tandis qu'au sud, après la prise de Prilouki, de Loubeni, de Poltava, tout le front russe avance parallèlement au Dniepr.

Dans le secteur du Dniepr inférieur, Dniepropetrovsk et Zaporojie sont toutes deux sous le feu de l'artillerie soviétique. La voie ferrée reliant Zaporojie à la Crimée a été coupée.

Cette situation qui vient déjà d'entraîner pour les Allemands l'évacuation du Kouban, leur faisant perdre ainsi le dernier vestige de leurs succès de l'an dernier, doit également amener à très bref délai l'évacuation de la Crimée et de toute la rive gauche du Dniepr si les Allemands veulent éviter d'être encerclés.

Les événements se précipitent donc sur le front russe, et le commandement allemand n'aurait pas trop de toutes ses forces pour faire face à la menace qui pèse sur ses armées. Mais le front de Méditerranée, de son côté, vient de créer de nouveaux soucis aux stratèges hitlériens.

Cette semaine c'est sur tout l'ensemble du bassin méditerranéen qu'on porté les opérations offensives des Alliés. Pendant qu'à l'ouest les troupes françaises débarquaient En Corse et que la Sardaigne était nettoyée des effectifs allemands qui s'y trouvaient, des débarquements aériens étaient effectués dans trois îles du Dodécanèse : Cos, Leros et Samos et toute la côte dalmate, de Trieste à Cataro voient se dérouler des combats acharnés entre des forces yougoslaves organisées les troupes allemandes hâtivement détachées sur les lieux. Il n'est pas exclu que des éléments alliés prennent part à ces combats dans un avenir plus ou moins rapproché.

Dans la péninsule italienne elle-même, la bataille pour Naples a été déclenchée. La 5ème Armée américaine a attaqué vendredi sur le front de Salerne et progresse favorablement, Son avance permet à la 8ème Armée de pousser rapidement de l'avant et donnera probablement au général Montgomery l'occasion d'effectuer un de ses mouvements de flanc qu'il affectionne. Les Allemands seront donc probablement acculés, là aussi, à une rapide retraite.

Entre temps, l'aviation alliée prépare l'ouverture du «second front occidental» annoncé par M. Churchill dans son discours aux Communes, en pilonnant sans répit les bases aériennes allemandes dans tout le nord de la France, depuis Brest jusqu'à Amiens. La nomination de M. Vichinsky comme délégué de l'U.R.S.S. au Comité International d'Alger aux côtés des délégués américains, britanniques et français pour le réglement de toutes questions méditerranéenne, semble devoir être un bon présage pour le réglement futur de toutes les questions que la paix ne manquera pas de poser dans toute la partie occidentale de l'Europe.

INTÉRIM

MUNICH LE PAS DECISIF

VERS LA GUERRE ACTUELLE

Par le Dr. EDVARD BÉNÈS Président de la République Tchécoslovaque

La crise de 1938 avait un caractère militaire. A elles deux, l'Allemagne et la Tchécoslovaquie avaient mobilisé trois millions d'hommes, répartis dans les divisions motorisées, dans les unités aériennes et dans les ouvrages fortifiés. Le réglement de Munich a arrêté les hostilités et sauvé, pour une brève période, la paix européenne. Six mois seulement plus tard eut lieu l'occupation des territoires tchèque et la séparation de la Slovaquie de la République Tchécoslovaque. C'était la conséquence logique du «diktat» de Munich. Hitler s'était établi maître de la Bohême. Il était prêt pour déclencher en Europe la guerre actuelle.

En cette année-là, je crois que les seules nations européennes préparées à la guerre étaient l'Allemagne, l'Union Soviétique et la Tchécoslovaquie. Je n'avais aucun doute que la Tchécoslovaquie ne fut prête. Nos ressources étaient grandes et en pleine mobilisation. Dès 1933, lorsque Hitler s'empara de tout le pouvoir en Allemagne, j'étais sûr que l'Europe s'acheminait rapidement vers une grande et terrible crise. Je n'avais aucun doute que l'Allemagne nazie ne se préparât, à dessein et systématiquement, pour une grande aventure militaire. De 1935 à 1938, pendant les 3 premières années de sa présidence, nous avons donc concentré tous nos efforts pour les défenses de notre pays. Pendant ce temps, nous étions l'objet d'ouvertures diplomatiques de la part de Berlin. Par trois fois, nous avons explicitement rejeté les propositions de Hitler. Nous répondîmes que nous n'accomplisssions rien sans la Société des Nations ou à l'insu des puissances avec lesquelles la Tchécoslovaquie était liée par des traités. Naturellement, nous tenions au courant tous les gouvernements européens intéressés de tout ce qui se passait entre Berlin et Prague.

Je n'ai jamais cru à la parole de Hitler ou attaché la moindre importance à sa signature. A partir de 1933, j'ai toujours pensé que son regime se terminerait soit par une guerre, soit par une grande révolution. Nous avons orienté notre politique en vue de faire face à cette menace. Je savais que lorsque le national-socialisme pangermanique vint au pouvoir, sa première expansion s'effectuerait vers l'Autriche la Tchécoslovaquie et la Pologne. Pour cette raison, j'ai demandé avec urgence, dès 1933, la préparation d'une collaboration militaire avec la Pologne, l'Autriche et la Yougoslavie en vue de la défense comme contre la puissance agressive allemande.

Je ne réussis pas avec le ministre polonais, Beck, qui avait conclu, en Janvier 1934, un traité de non—agression avec Hitler. Lorsque le 26 Juillet 1934; les agents nazis assassinèrent le Dr Dolfuss à Vienne ils trouvèrent sur le bureau de la Chancellerie la proposition tchécoslovaque pour un traité d'amitié, d'arbitrage et de défense commune contre une agression. Le Dr Schuschning, successeur de Dolfuss, a signé un pacte de non-agression et de collaboration avec Hitler. Ce pacte s'est terminé en désastre, comme le traité de non-agression du Colonel Beck, ainsi que le seront tous les accords conclus avec Hitler et le nazisme. Plus tard, le traité que le gouvernement yougoslave offrit à Mussolini et à Hitler se termina aussi en désastre. Il en fut de même du traité de non-intervention signé à Munich, en 1938, par Chamberlain et Hitler, ainsi que celui conclu entre Bonné et Ribbentrop à Paris.

Dans la période s'étendant entre 1932 et 1938, la Tchécoslovaquie a fait de son mieux pour prévenir le désastre en vue. Et en Septembre 1938, nous fîmes plus que ne demandaient nos obligations internationales. Le sacrifice consentis par la Tchécoslovaquie en 1938 a une grande signification pour elle-même et pour le monde entier. Quoique nous n'étions pas coupables d'avoir commis les erreurs de la politique européenne depuis de 1932, nous en fumes l'une des premières victimes. C'était heureusement le dernier prix payé aux dictateurs pour le maintien d'une paix incertaine et douteuse en Europe. Il permit au reste de l'Europe — particulièrement aux grandes démocraties Occidentales — de mieux se préparer à la guerre : militairement, politiquement et moralement. C'est un des grands mérites matériels et spirituels de la Tchécoslovaquie dans cette guerre. Refusant avec fermeté d'entrer dans tout compromis avec l'Allemagne nazie, elle a été sacrifiée à cet agresseur en vue de garantir une année de paix aux autres pays.

Ni le traité de Munich, ni l'occupation de la Tchécoslovaquie, qui le suivit 6 mois plus tard, ne pouvaient réellement servir à préserver la paix européenne, pour n'importe quelle période de temps. Ils précipitèrent simplement la guerre, parce qu'ils permirent aux nazis de préparer leurs attaques sur la Pologne et la France; après la main-mise sur le grand arsenal industriel de la Bohême. Il semble que le monde démocratique ait eu besoin de cette agression contre la Tchecoslovaquie pour être moralement mûr en vue d'une guerre anti-nazie.

Je crois ne pas me tromper en déclarant que la crise de Septembre 1938 a révélé non seulement la promptitude avec la quelle mon pays entrerait en guerre quel qu'en fut le prix · mais aussi la bonne volonté de la Tchécoslovaquie envers tous Elle a prouvé sa grande maîtrise sur soi—même et son souci de sauvegarder la paix européenne. Son sacrifice a retardé d'un an la guerre actuelle, mais il a également montré la bassese incroyable et la perfidie del'Allemagne nazie. Lorsqu'en mars 1939 Hitler occupa Prague, l'opinion britannique et l'opinion mondiale ont été soudain galvanisées. Elles ont reconnu la nécessité de s'opposer à Hitler. L'apaisement prit brusquement fin. C'est pour cela que les Anglais ont offert des garanties à la Pologne, à la Roumanie et à la Grèce: c'est pour cela qu'ils hatèrent leurs préparatifs de guerre.

On me dit quelquefois que, quoique le sacriifice consenti par la Tchécoslovaquie ait rendu un grand service à l'Europe et au monde, elle aurait dû se battre en septembre 1938, même si en ce faisant, elle avait provoqué une guerre européenne.

Si pénible qu'elle fût, nous devons laisser à l'Histoire impartiale le soin de juger notre décision.

J'ai la conviction profonde que la décision de la Tchécoslovaquie d'accepter le sacrifice demandé pour l'Europe, moralement et matériellement mal préparée, a exigé d'elle plus de courage; d'héroïsme, de prévoyance, d'intelligence et de sagesse que n'aurait requis l'obéissance à nos sentiments momentanés et à l'ordre d'attaquer les envahisseurs ennemis.

En 1938, il aurait mieux valu pour nous tous, je pense, de résister, unis, à la terreur nazie et à la dictature. La Russie Soviétique aurait pu se ranger avec nous dès le début. Mais il aurait été, pour la Tchécoslovaquie, un acte insensé de suicide ou un geste vain que de se hasarder seule en 1938. Tous ceux qui avaient une idée du caractère politique de ce temps seront d'accord avec moi, J'ai pris sans hésitation la responsabité de notre décision. De fait, toute la nation Tchécoslovaque, malgré le coup étourdissant qu'elle reçut, a compris très tôt cette attitude et, lorsqu'en 1939, le moment arriva pour la lutte commune contre l'Allemagne nazie, elle rallia spontanément et sur le champs des anciens alliés, la France et la Grande-Bretagne et continuera de combattre à leurs côtés jusqu'à la victoire.

LONDRE (A.F.I.)— DOUGLAS BRASS, représentant de la presse britannique en Corse, mande:

«Même en rêve, je ne m'étais jamais imaginé que des hommes pouvaient se battre comme se battent les patriotes corses», m'a dit un sergent américain qui, des hauteurs environnant Bastia, a regardé pendant deux jours, l'évacuation des troupes allemandes.

«Le sergent m'a décrit ensuite la lutte que mènent les patriotes.

«Tant qu'ils peuvent se procurer des munitions, ils se battent sans le moindre souci de danger. Je ne les ai jamais vus manger, laissant ainsi l'impression qu'ils peuvent s'en passer. Ils ne font certes pas des frais de toilette: ils restent des journées entières sans se laver et sans se raser, leurs chaussures sont en lambeaux et attachées avec des ficelles. Leur unique souci pour le moment, et de tuer des Allemands et cela ils le font».

«Le sergent américain m'a dit ensuite comment ils harcèlent jour et nuit les Allemands, les espionnant de jour et se glissant la nuit dans les villes qu'ils occupent, tuant tout soldat qu'ils rencontrent. Dans ces villes, même à Bastia, ils déposent des bombes et des pièges. Ils sèment des mines sur les routes, font sauter des ponts, retardant partout les mouvements des troupes allemandes et, menaçant d'exterminer les petits groupes.

C'est une chasse à l'homme. Les Allemands qu'ils rencontrent n'ont plus l'esprit combattif et font tout ce qu'ils peuvent pour se rendre, mais ils s'aperçoivent, à leurs dépens, que les patriotes corses n'aiment pas beaucoup faire des prisonniers», conclut le sergent.»

Provisoirement, LE JOUR NOUVEAU *paraîtra une fois par semaine, le Lundi.*

Strana Kurdî

SITIYA NAMO

Oyo, yoyo, Mûs Xaino...
Sitiya Namo digot:
Mûs Xaino, bext ne wiha ye,
Bext ne wiha ye
Ne bi zirta ye û ne bi forta ye,
Ne bi gera ser xaniya ye
Ne bi debance qerebelo
Te li tenişta rastê girêdayî ye,
Ne bi qayîşê rexta çep û rasto
te girêdayî...
Mûsa Xain bextê dinyayê ne
wiha ye,
Mi go: qey tu bi mêraniyê
Mîna Mihemed begî, lawê
Cemîl paşa yî
Li hinda pira reş, bajarê
Diyarbekrê
Pêşiya trombêlê zabita
rê girêdayê...

Mi go: qey tu bi ilmê xwe
Mîna lawê Mela Fethulayê
Mi go: qey tu bi ciwanmêriyê
Mîna Muchim şêxê erebayê,..
Şevê nîvê şeva Huseynê Gurî
serwanê deva tifingek
şalixî, di ser terşê xwe re berdayî
Te dev' ji Siltana Namo berda
û tu reviyayî...

Ji Qonaxa sê saeta çefî û egalê
Mûs Xainê min, mîna
Mijê biharê li ber çavê min xuyayê..

Siltanê ban dikirê digo:
Mûsa me re, Mûsa me re
Rev ne karê mêra ye
Mûsa were me re
Navê min derketiye bi navê te re,..

Mûs Xaino were me re
Heger tu ê herî
Darê eyneliyê deyne, ji
Dotmama xwe re
Tu ê li binê beriyê
Li qirpînê tifinga
Tu li şerê qîzika kurda binêre...

Mûsa Xain...
Sozê min bi qerarê te re...
Heya erda Şama Şerîf tu herî
Taxa Salihiyê, nav axalerên
Kurdistanê, destê min bi te re...
Heçî ji min û te ji dû sozê
xwe vegerê
Bila kafir bi mire, li ser dînê
bêdîna here...

Bejna Mûs Xainê min zirav e
Darê belalûkê şîn dibû, li
bajarê Diyarbekrê
Li welatê Kurdistanê, li
devê sûkê...
Sitiyê ban dikirê digo:
Mûs Xaino li te zavao, û sala vê
salê li min bûkê,..

Li te hêsîro û li min pepûkê
Xwezila ji xeyra Xwedê ra
Mûs Xainê min li binê
beriyê şerkî giran bikirana
Bila heft sal û nîva di dû ra
Bi destê Mûs Xainê min bi girtana
Bavêtana ser bêlûkê...

Sitiyê ban dikirî digo:
Mûs Xaino!...
Bejna Mûs Xainê
min zirav e, darê vê zeytûnê
Şîn dibû li bajarê Diyarbekrê
Li welatê Kurdistanê
Li ber darê mîrata telefonê....
Li te axao Mûs Xaino û
li min Xatûnê...

Sitiyê ban dikir digo:
Konê Mûs Xainê min li beravê
Mûsa Xain, çogê xwe bide erdê
Qayişa kiçik mozoliyê
Li destê xwe bigerînê
Mîna xortê Kurdistanê
Destê xwe bavê ser darê devziravê
Paketa lêxî, û hesin bavê
Heyanî ko bi ser min û te gihê
Gaziya mala bavî.

Konê Mûs Xainê min ji
Kona der e...
Stûna navê zêrê zer e.
Sala par vî çaxî
Ezê ji qîza qîzek bûm,
Û di mala bavê xwe de bûm
Sala vê salê
Li binê beriyê
Laşê min î nazîk î teze
Kirine nîşana Guleyê zer e...

Porê min î sor î sosinî
Mîna hûrikê zêra
Li binê beriyê
Li tûmê Xernubê digere.
Bejna Mûs Xainê min zirav e
Biya sor e,

Şîn bû li bajarê Kamişlokê
Li ber devê deriyê Qereqolê;
Şîn bû, li zozanê Şerefdînê
Li deşta Hezargolê
Li welatê Kurdistanê...

SEBRIYÊ SERHEDÎ

ŞER ÈMALA NASIR

De lê lê dayê, Emînê bankir, Hezarê rebenê xezebê por kurê Nûrê Korê şa're...

Lê, lê lê dayê bikin û bilezînin, xwe bi diyarê ser jêr û gira gînin, li serê baxan û beranê mala Nêsir Temaşêkin.

Nemayê ji berê da şerê roja bazarê lehd e, îda fila ye, li boxe û beranê mala Nasir nayê.

Emînê bankir: Hezarê rebenê xezebê porkurê, hêvî sed carî hêvî, kanî û bestê bişêriya şewitî miçiqîne, bîrê Hêlê xwe dane nêvî, ji nîro bi şûnda'li milê tapuyê, li panavê quto li rasta zercelê bêrimê xwînê xwedane qevdê xerzaniyê û qevdê zîvî...

Emînê bankir: Hezarê rebenê, xezebê porkurê Xalidê birayê Hemîdê zava ye, Husnî Nûrî biçûk e segmanê sûstema ye.

Rizgan ji berêda li mala me axa ye.

Hesê bişêrî, bavê Nûrê, maqûlê koma Bişêrya ye. Heçiya Mehemed Eliyê Brahîm, bavê xezebê kinê gurover, qendîla cam iya ye. Kevrê dêra Ermeniya ye, qûça ser şeriya ye.

Çira şev reşa ye, Gameşê gêrra ye, başê canfîdaye, serekê me hemiya ye.

Emînê bankir: Hezarê rebenê xezebê porkurê, Zercel bişewite, bi genim e, ji êvara Xwedê da sûstema mîryê li ser Çoka Mehemed Eliyê Brahîm nalîn û him e Rizganê axê bankir Mehemed Eliyê Brahîm, tu bavê mi bî tu yê îro li dev rûtê.

Mala Nêsir Hilê, hîn nezan in zaran in, bira kozika bi Hemilînin, wek xam cwaniye ser kada teb' û tora ne elimin.

Emînê bankir, Hezarê rebenê xezebê porkurê, şarê lê dayê, dilê mi dilekî li dîn e.

Hûn bi navê Xwedê dikin û dihebînin, hûnê bîskê bikin û bilezînin, xwe bi diyarê ser jêran û gira gînin. Emê bîstekê li şerê boxan û beranê mala Nasir Temaşekin. Ez ne mînim Bişarê Çeto bankir:

(ne qediyaye)

EBDILHADÎ MIHEMED

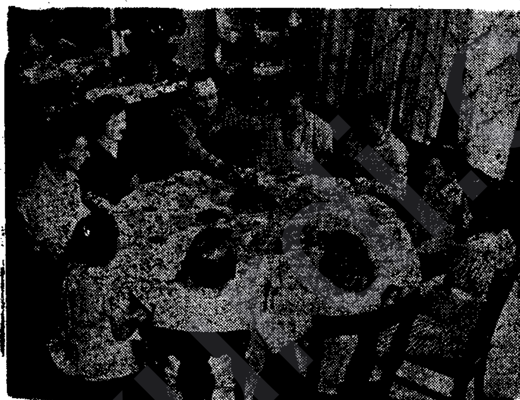
CÊZAYIR — Serfermandariya frensizî elam dide:di girava Korsê de elemana depoxaneyên xwe ên çek û posatan û şargeh û kar û barên xwe xira dikin û xwe bi şûnda dikişînin,

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

EVE EMERIKE

Êdî miletên ko bi isûlên kevin dixebitin nikarin bibin dewlemend. Genim û pezên ko bê isûl û zanîn çêdibin, xwediyên xwe gelek diwestînin lê dewlemend na kin. Divê zanîn û isûlên nû, têkilî cotkarî, bi xwedî kirin û parastina pez û dewaran bibin, avakirina gund û xaniyan bibin, ev isûl û rêzikên nû têkili medrese û dibisanan, têkilî xwendin û hînkirina zaroyan bibin, vê gavê gula rahetî û dewlemendî, gula azahî û serbestî, gula heq û serfiraziya miletan vedibe. Nesaxî û nexweşî, perîşanî û belengazî ji wan miletan bi dûr dikeve, nikare nîzîkî wan bibe. Miletê Emerîkayê ev tişt gelek xweş seh kirine.

Bi zanîna xwe hinik dar, hesin û kewçûk digihînîn hev û du û ji vê otomobîl, kemyon, traktor û hezar texlît hesincawan çêdikin; hesincawên ko xelkê dinyayê hewcedarê wan in, û bikêrî wan tê...

Ango bi zanîna xwe emerîkanî hem bikêrî miletên dinyayê tên, û hem jî dibin dewlemend. Destpêka vê hişyarî û xurtiyê xwendin e, medrese û dibistan e.

û perîşaniyê xelas ne kiriye.

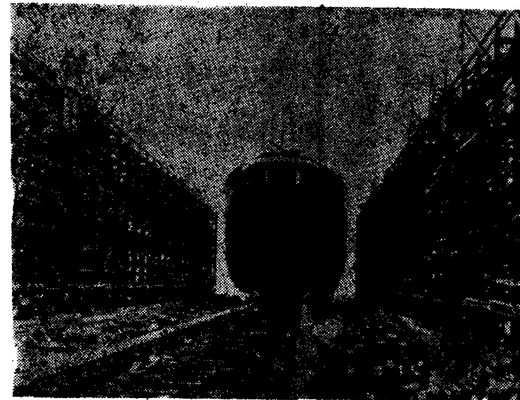
Dermanê perîşaniyê xebat û zanîn e, jê re, jê pê ve derman nîne. Karxane û febrîqeyên Emerîkayê her sal 3.500.000 otomobîl, 100.000 balafira çêdikin û destgehên di wê di nav du salan de 2.000 wapor çêkirine, her yek ji wan 10.000 ton mezin. Ji zanayê emerîkanî ê mezin Edîson pirsîne; «mirov çawan divê bixebite» wî got: bê ko li saeta xwe binêre.

Kurdên Cizîr, yên axa Berazan û Çiyayê Kirmancan diviya bûn ji qeneve 150 û heta 200 xortên xwe bişînin Heleb, Şam û Bêrûtê, da ko dibistanên mezin de bixwînin, hînî zmanê frensizî û ingilîzî bibin, hînî zanînine hêja hiqûq mihendizî, diktorî bibin.

Wê gavê me dixwest em bibînin ki dikarî bû kurda bieşîne, heqê wan bi xwe, zorê li wan bike. Xortên mîna Osman Haco, Nuredîn Yûsif, ji bona miletê me, ji bona ezmanê Welêt stêr in.

Lê du, pênc, deh ne bes in, 40, 60, 80, 100, 200 divêtin

Milet bi kurên xwe ên hêja û xurt, xurt û hêja ye.

Divê neyê ji bîr kirin ko ji du biran ê bikerhatî, xwenda û hêja ji ê din biqedirtir e.

Di nav miletan de ji, yên xwenda û zana ji ên mayîn xurtir û dewlemendtir in; û miletên xurt û dewlemend, mîna peyayên xurt û dewlemend îşê xwe dimeşînin, kes nikare ta'da wan bike, bi çi awayî heq tête parastin nas dikin, ji ber vê yekê emerîkanî her fîdakariyê dikin û zaroyên xwe didin xwendin.

Kovan û keser, ax û girîn, gilî û l'anet tu kesî û tu miletî ji zivarî û perîşaniyê xelas ne kiriye.

Di Emerîkayê de 170 dibistanên bilind hene û di wan dibistanan de xort hînî diktorî, mihendizî û ilmên mayîndibin. Heçî zana, û xebatker in xurt in, heçî xurt in bi qedr in. Sed xûnkari mitaliê pênc pere xesar ji erdê hilnayînê! Zeman hevalê xwediyê xwe ye.

Ji feqîr û belengaza, ji nezan û beçareyan kes hez na ke. Miletên ko bi zanîn, û hiner, bi xebat û şehrezayî xwe pêk anîne, îro ne be jî sibe digehin miradê xwe. Diz hebe, şevreş pir in.

Sal 1 — Hejmar 23

Duşemb 4 Çiriya Pêşîn 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

HEVALBENDA PÊŞVE DIÇIN

Eniya Sovyetî

Ordiyên Sovyetî ber bi Mohilev, Gomel û Vitebskê ve pêş ve dikevin. Ava Dnieprê nikarî bû berbehatina leşkerên rûsî bisekinîne. Di dora payetextê Ukranyayê, şaristanê Kiyevê de, şerine zor û xedar çêdibin.

Piraniya erdê Ukranyayê vegeriyaye xwediyên xwe. Yekîneyên sor di axa Rûsya Gewir de ne, û ber bi Mînskê ve dimeşin. Çavên elemana bi kaniyên Qefqasê yên gazê ne ketiye û erdê Ukranyayê a bi ber û hatin jî, ji destê wan derket.

Elemanan dixwest bi zad û dexlên Ukranyayê xelkê xwe û yên Ewripayê bi xwedî bikin. Ordiya Sor bi pêşveçûna xwe a brûskîn, nan û xwarina elemanan ji destê wan bir.

Şerê Erdê Italyayê

Ordiya brîtanî heşt û ya emerîkanî pênc, ketine Napoliyê. Leşkerên Mareşal Keserlingî xwe ber bi aliyê bakur û rohelatî ve bi şûnda dikişînin. Erdê ko ev çend roj in têde şer çêdibû asê ye. Elemanan pir û reyên vê erdê xira an berhewa jî kiri bûn. Lê gelîltangên Hevalbendan û yekîneyên wan ên zirh û motorkirî, carna bi zehmet û carna bê zehmet di neval û geliyan re derbaz bûne û ketin deşta Napoliyê û pê dewra şerê Italyayê a diwemîn jî, bi serdestî û serfiraziya qiwetên emerîkanî û brîtanî qediyaye.

Welatperwerên Ewripayê

Di axa Frense, Belçîke, Norvecistan, Holende, Yewnanistan û Yugoslavyayê de, xelk, welatperwer û welatparêz, di pêşiya zorkeriya elemana de betal na mînin.

Rêhesin û depocebilxanan ber hewa dikin, karker û serbestên elemana dikujin û li hin deran ne maze di Yugoslavyayê de, bi rêz û tertîb şerê wan dikin.

Civaneki Şeserî

Li gora nûçeyên dawîn wezîrên brîtanî, emerîkanî û sovyetî yên dervekariyê li Moskovayê civanekî deynin, û bi karên dinyayê ên eskerî û siyasî mijûl bibin.

Birmanya û Hevalbendan

Hevalbenda di sînorên Birmanyayê de qiwetine mezin kom kirine. Dema baranên Birmanyayê ber bi xelaseka xwe ve diçe. Tête bawer kirin ko di vê eniyê de û wextekî nîzing de, Japon tiştine ecêb dê bibînin. Di eniya Pesifîkê de paqij kirina erdê Nû—Gineyê ji leşkerên Japona dom dike.

BOMBEAVÊJÊN HEVALBENDA

DI SER ÇIYAYÊN ALPÊ RE

CEZAYIR— Bi awakî resmî didin zanîn: ev cara pêşîn e ko bombeavêjên qerargeha Efrîqa Bakurî ên giran, di ser çiyayên Alpê re firiyane, bi ser Germanîstana nîroyî de girtine û şaristanê elemanî Munix bombardiman kirine. Çûn û hatin 2.500 kilomêtir. Jê pê ve bombeavêjên Liberators yên Ordiya Emerîkanî a hewayî 8, di Wîner—Noystadê de li karxaneyên balafiran xistine.

LONDRE— Sê Ordiyên rûsî ên xurt, xwe ji bona êrîşa erdê Rûsya Gewir pêk ditînin, Eleman jî gaziya xwe tînin.

Piştî erdê Rûsya Gewir, erdê Polonyayê destpê dike.

LONDRE— Mihacir bi piranî tên erdê Svîçreyê. Di nav 20 rajên dawîn de 21.860 peya û 960 hêsîr, yên ko xwe ji axa talyana xelas kiri bûn, hatine Svîçreyê.

DI NAV DEH HEFTAN DE

Axa Donetz û Ukranyayê Hatine Vegirtin

Di nav deh heftan de Ordiya Sor Orel, Xarkov, Taganrok, Brîansk, Poltava û Smolensk vegirtine.

Elemana ev şaristanên he hemî xurt asê kiri bûn. Di nav deh heftan de axa Donetz û Ukranyayê ji destê Hitler çûn.

Hitler goti bû: Ji bona mezinahiya Welêt ezê du sê milyon xort feda bikim, Wî hêj bêtir da kuştin, lê çi kar kir...

HONOLULU— Danezaneke resmî elam dide ko qiwetên emerîkanî girava Nanumeayê standiye; giravek ji yên Elisê: japona berberiya qiwetên emerîkanî ne kirine.

NAPOLI KETIYE

DESTÊ ORDIYA EMERIKANI PÊNC

CEZAYIR—Ordiya emerîkanî pênc, şaristanê Napoliyê standiye.

CEZAYIR— Leşkerên hevalbenda San Ancelo vegirtiye, gehîne keke rêhesinan li rohelatê Napoliyê.

CEZAYIR— Yekîneyên hevalbenda gihane taxeyên şaristanê Napoliyê yên dora bajêr. Ordiya emerîkanî 5 Kastel-lamare standiye, ev avahîgeh ji Napoliyê 17 mîl dûr e; û taxeyên Napoliyê ên dûr li wê dest pê dike.

CEZAYIR— Radyoa Cezayirê dibêje ko: fermandarê eskerên dora Napoliyê, heye ko heta dema dawîn bervaniya Napoliyê bike.

CEZAYIR— Qerargeha Hevalbenda a mezin li Efrîqa Bakurî elam dide: Ordiya heştemîn di pêşiya berberiyeke sist de, ber ve tê. Ordiya pêncemîn, dijmina ji çeperên wan, yên çiyayên bakur û roavayê Salernê derêxistine û paş ve avêtine; dijmin di erdeke î dûr de xwe bi şûnda dikişîne.

LONDRE— Leşkerên brîtanî gihane palên çiyayê Vezuvê.

KRAZNAYA ZVESDA

QALA PERIŞANIYA ELEMANA DIKE

MOSKÛ— Rojnama rûsî «Kraznaya Zvesda» dinivîse: elemana bi qesda sekinandina eskerên me di qeraxên Dnieprê de xebateke zor kirine lê ev tişt ji wan ne hat. Ordiya Sor êrîşên xwe bi serfirazî pêş ve ajotine û pêş ve dajon. Yekîneyên elemanî yên ko dikirin vî aliyê avê de pê bidin erdê, hatine avêtin Dnieprê, û eskerên ko ji mirinê xelas bûne hindik in. Çek û posatine hêja, bi piranî ketine destê me. Eskerên elemanî piştî vê perîşaniyê, xwe ber bi Ninedne-provskê ve bi şûnda kişandine û dikirin li wê kom bibin û xwe pêk bînin, lê pêşmerên me têkilî wan bûne, rahetî ne dane wan û dawî yekîneyine rûsî ên xurt bi ser wan de girtine û ew ji nû ve bela wela kirine. Bazdana eskerên elemanî ji nû ve destpê kir û şerevaniyên elemana ên mayîn bi zehmet li avê derbaz bûne.

WEŞINGTON— Hawîrên agah didin zanîn ko civanê sêserî civanê nimînendeyên Brîtanya-Mezin, Sovyetistan û Emerîkayê li Moskovayê wê çêbibe.

Di Pêşiyê de

. Pêşiya me de, du pirsên mezin hene. Di Sovyetistanê de şerê Zivistanê û êrîşa Hevalbenda a mezin li Ewripayê,—eniya diwemîn! Hatiye gotin ko wextekî gelek nîzing de hero 1.000 bombeavêj û nêçîrvanên hevalbenda bi awakî heta niha ne dîtî, dest bi bombardimana axa elemana û hêjagehên di wê bikin.

Bi vê qesdê jî, Koma emerîkanî a hewayî heşt hatiye saz kirinê.

Dawiya Şerî

Her kes ji xwe re di pirse ev şerê he kengê wê biqede.

Mr. Çorçil di gotara xwe a dawîn de gava qala dema qedandina şerî dikir digot: ev şer dikare salekê, an du salên din dom bike.

HITLER

Çi Digot-Çiqewimî

LONDRE— Berî salekê Hitler digot: Di axa Donetz û Ukranyayê de me haziriya xwe kiriye û kaniyên wan her du erdan, yên zad û zexîre û madenan, pişta me xurt bikin, zad û zexîreyên xelkê me û ma'denên ko karxane û febrîqeyên me hewcedar in, ji wan erdan wê bên. Ko em carekî ketin Stalîngradê, êdî tu kes nikare me jê derîne. Mr. Çorçil bila Ordiyên xwe bişîne erdê Ewripayê, wextê xwe de ewe bibîne ko eskerên wî nikarin neh saetan di erdê Ewripayê de bimînin.

Gava Hitler ev tişt digotin Romel jî di teni,ta wî de bû, û Romel ji vî civanî hat Efrîqayê û şerê El—Elemeynê destpê kir; elemana diviya bû erdê Misrê zeft bikin; û pê qidreta brîtanî, di welatên rohelatî navîn de xira bibe. Lê îro Stalîngrad, Qahire Skenderiye naye ser zimanê tu kesî.

Di Efrîqayê de girtîgehên hêsîran tejî eleman in, Ordiyên Hevalbendan Napolî standiye. Stola talyanî xidmeta Hevalbendan dike

Ordiya Sor dora Kievê girtiye, ber bi Minsk û sînorên polonyayê ve dimeşe.

DANEZAN

KORS TÊTE PAQIJ KIRIN

CEZAYIR — Serfermandariya frensizî li Efrîqa Bakurî, duhî êvarê danezana jêrîn belav kiriye:

Leşkerên me li her derê dijmin bi şûnda zivirandine, û wan ji Asêgehên ko ji bona midafaa Bastiyayê hewce ne derêxistine. Qiwetên me Geliyên San Leonardo û San Stefano vegirtine û ber bi geliyê Temyinayê ve pêş ve ketine. Di nav du rojan de, nêçîrvanên frensiz 17 balafirên elemanî avêtine erdê; 12 mekîneyên me venegeriyane warên xwe.

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

De lê, de lê, de lê
Mi dî bû li serê latê
Esker çû taqîbatê
Tu l'ser çavê mi'r hatê
Ezê b' çepilê te bigirim
Xwe bavêm qeza Qirqatê.
De bimeş gewra' m bimeş
Ez xulamê çavê belekreş
Wan birhûyê te yên bi neqş
Roja ko mêrê te bimire
Serê min û te,
L' dinyê bimînin xweş.
Go: îşev şeva sisiya ye
Û dawetek digeriyaye
Dilê mi ket diduyaye
Ezê gewrê birevînim
Ma xwe ne dinya bi dergeye.
Îşev êvara înê
Melê dixwîne yasînê
Memik sêvê Mêrdînê
Xwezla mi b'dilê wî xortî
Ko cotê memka bibînî.
Îşev êvara şebtê
Memik sêvê Mehsertê
De bimeş, gewra m'bimeş
Xulamê çavê belekreş
Roja mêrê te bimirê
Serê min û te l' dinyê
Bimîne xweş.

DEMA NIHA

Di Hemî Eniyan De Êrîşên Hevalbendan Dom Dikin

Leşkerên frensizî girava Korsê bi timamî vegirtine. Di Sovyetistanê de pêşveçûna Ordiya Sor dom dike. Di eniya talyanî de Ordiyên 8 û 5 ber bi Romayê ve dimeşin. Refên Hevalbendan bajarên elemanî û nemaz e Frenkfurt bi awakî zor bombardiman kirine. Li pesifikê leşkerên Hevalbendan bi ser girava Bugenvilê de girtine.

TEMO & ÇELENG

Temo kurê gundiyekî ji gundên zozanan bû, pê dikir sala hijdehan, xortekî çeleng, bi bejn, çav û brû û por reş. Xortekê, di tîpên rûye wî da mêrxasiyê xweya dikirin,

Çelengê jî bi salên xwe ji Temo sê salan biçûktir bû. Ev jî, keçeke spehî, nav zirav, sing bilind, por zer û çav heşîn bû. Ew ji bajêr bû, qîza Rustem xanê ku xwediyê gundê Temo bû.

Rustemxan, her sal havinê li gundê xwe diqedand. Temo û Çeleng, demên zarotiya xwe ên geş bi hev ra borandin. Dema Çeleng sê salî bû, û hê nû bi ser lingan diket, di nav zarokên gund de bê Temoyê şeş salî, hej ne dikir ko bi kesî din ra bileyize. Ji ber ko Temo kurikekî pir xwîn sivik û ziman şîrîn bû. Tev diçûn digerîn, di nav rezan û bexçan de, dirêjahiya rojan li ser cokan û kaniyan, li nav kulîlk û çîçekan, dibin darên meywan da diqedandin, û bi hev ra didan pey kurmê buharê, û qulên çûkan, rojê peyde ji nav dehlan der ne diketin.

Temo û Çeleng ketin nav salan û gir bûn, her mezintir dibûn, hejkirina wan jî ji hev re girstir dibû û dilê wan xurtir bi heve dihatin girêdan, roj bi roj, hevaltiya wan a zarotî dihate guhartin bi dostaniya evînî, lê her du jî, ji hev û du fehêt dikirin ko li pêş hev, wî tişte di dilê xwe da bidin ber rûyê hev. Çend û çend Temo ji xwe ra digot: «Vê carê ezê ji mehbûba xwe ra komeka ha bibêjim: lê Çeleng, heye ko em ji hev û du re bin»? Gava bi diyarî hev diketin, Temo dil dikir a di hundirê xwe da bibêje; lê canê wî dilerizî, rûyê wî sor dibû, û berê xwe ji wê badida, Çelengê jî ew halê ha seh kiri bû, heyanî rojekê ceger hate wê û gote wî: Temo! ey hogirê min! te xêr ê!? gotina xwe bibêje... blê-naya di hundurê xwe de rake...! Temo berê xwe da wê, li çavên di rengê ezmanan da nêrî û got: «Çeleng... belê hey Çeleng... heye ko em ji hev re bin, û heya mirinî bi hev re bimînin?»— Çelengê lê vegerand: belê ez benî, erê yaro gerek ûsa be.

Temo dest avête gulekî û çinî, û gote Çeleng: eve, eve qelenê te ê pêşîn, Çelenga min, xweha zarotiya min, hevala ciwaniya min, ortaxa jiyîna min, û gul xiste destê wê ên nerm û givaşt.

Çelengê rojên dibistana xwe timam kir, her kes ji xelkê bajêr dihat û destê wê ji bavê wî dixwest, û hemû ji serek û mezinên kurdan bûn. Her xwezgîniyek nû dihat, bavê Çelengê derbas dibû cem wê, şewra wê dibir û jê pirs dikir: Keça min î delal, filan kes tu ji kurê xwe re dixwaze, tu çawan dibînî? Her dem qîzê-bi fedî- lê vedigerand û digotê: «nê bavo, no navêm bi mêr bibim;»

(ne qediyaye)

SUBHIYÊ DIYARBEKRÎ

Strana Kurdî

BAZO

Bazo, Bazo
Li me hatî, danê êvara;
Sihê diyara
Xwe berda kokê zinara,
Xwezî hakîmkî adil
Di welatê me rabûna
Bila bi çeplê jina qenc bigirta
Bila berda ji kotî pîsa
Ji mirdala...
Bila bida çeleng siwara
Stranvana...
Bazo, bazê min o!
Rubnîka her du çavê min o!
Ji war ocaxê mala bavê mino
Bazê xelkê te bejin zirav o!
Ji terha benkê.

AXAO!... AXAO!...

Axa o!... Axa o!...
Biçûk o, xeşîm o, nûgiha o!
Rêsê mehkûma û çetao!
Eşîra giran jê bi şûnda ma o!
Kaniya Hewrizê bişewite
Ji kula dilê min re
Wa bi dar û dirî
Mi dî Şemsê bi sê dengadikir gazî
Ban dikir Qenco, bira o...
Firqe qomandarê dewletê
Li wî gawirê Şefqekirî
Mi dî Qenco bi sê denga kire gazî
Ban dikir Şemsê porkurê, nemayê
Rab' berê xwe bidê Mêrdînê xopan
Cem mala Şêx Tahir
Şêxê Ensariya, here gilî
Tu a bibêjî Şêx Tahir
Kuştin Eliyê Ehmed
Beranê poşek, gameşê tirka
Beranê soring-kirî
Ez ne ketime ber heyra malê dinyayê
Ez ne ketime ber heyra kuştina mêra
Heyfa min tê li wê heyfê
Çawan çira mala bavê min
Ji êvara Xwedê de vedimirî...
Axa o!... Axa o, biçûk o, nû giha o
Kevirê şîfê dêrê ermeliya o...

HELÎMCANÊ

De can bi can be, Helîmcanê
Ê lê Helîmcanê
Heyran, ez ne tî me
Û ez ne bir çî me
Ez li ber sihka Bedlîsa hopan
rûniştîme
Ê lê Helîmcanê
Heke tu avkişênî, ez gelekî tî me
Heke tu nanpêj î, ez birçî me
Heke tu sing firoş î, ez mişterî me
Heger tu na firoşî
Roj hezûra heq
Ezê li ser pela selatê
Destê min û dawa te
Ezê li Helîmcana xwe de'weçî me
De can bi can be, Helîmcanê
Bav kopekî mêr xulam î
Ê lê Helîmcanê ez bi heyran
Bedlîs bi şewite wa li wê ye
Heyfa min nayê li ser malê dinyayê
Evê teresê polîs destê min girêdanê
Berê min dan mîrata eskeriyê,
Ez ne ketime ber wê heyrê
Çawa mi dî cewaba nexêrê
Ji mi're tê ye
De can bi can be, ê lê Helîmcanê
Bav kopek î, mêr xulam î.

PÊJINÊN DINYAYÊ

CENG & BIHINGEH

General Şadebek de la Valad, Serfermandarê Qiwetên Frensizî Li Erdên Rohelatê Navîn û Serekcimhûrê Libnanê Mîrza Bişara El Xûrî

Gernasiya Cengkeştiya Frensizî Akonit, Ya Ko Di Nav *Sê* Çar Deqîqan De, Du Noqavên Elemanî Xeriqandine; Noqavên Ko Destriyora Brîtanî Harvester Da Bûn Ber Torpîlan. General De Gol Bi Dana Nîşanan Qedrê Qomandar û Deryavanên Wê Waporşerê Frensizî Griye.

Şervaniyekî Frensiz; Lebatek Ji Qomandosên Frensizî Yên Ko Bi Ser Girava Korsê De Girtine û Niho Erdê Ve Giravê Ji Elemana Paqij dikin.

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MIROIR D'ORIENT

1ère ANNÉE — LUNDI 4 OCTOBRE 1943 — NUMERO 25

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

La grande retraite allemande continue sur tous les fronts. Certes, cette retraite que la propagande allemande s'attache à présenter comme voulue et préparée est en effet nécessaire. L'effondrement de l'Italie, la nécessité de consacrer au front occidental un nombre imprévu de divisions impose à l'état—major allemand de céder du terrain devant l'irrésistible poussée russe pour éviter un nouveau Stalingrad,

Les armées russes investissent méthodiquement la ligne du Dniepr la bataille pour les passages du fleuve a même déjà commencée L'Armée rouge a remporté un important succès en prenant d'assaut Kremenchoug. L'assaut de Kiev se prépare. Plusieurs iles fortifiées situées en face de la ville ont été conquises par les troupes russes.

Toutefois, l'effort essentiel de l'Armée Rouge semble être dirigé au centre. contre les bases de Vitebsk, Moghilev et Gomel. 50 divisions russes avancent dans ces trois secteurs contre les lignes de défense allemandes qui protègent Minsk, capital de la Russie Blanche. Déjà les villes de Roudina en direction de Vitebsk et de Krichev en direction de Moghilev ont été prises; quant à Gomel, menacée de trois côtés, sa chute paraît inevitable.

Une parcée russe dans ce secteur aurait des conséquences désastreuses pour l'ensemble du front et l'Etat-Major allemand est décidé à l'empêcher à tout prix. Il s'agit pour les Allemands d'éviter des évènements irréparables avant les pluies d'automne qui ralentiront nécessairement les opérations.

ooo

En Italie, la nature même du champ de bataille étroit et montagneux offre de bonnes possibilités de défense. Mais ces avantages sont en grande partie compensés par la supériorité aérienne des Alliés. La prise de Foggia, centre aérien le plus important d'Italie doit être consideré comme un des succès les plus importants des derniers jours. La possession des bases aériennes entourant cette ville permettra, sans doute aux Alliés d'accélerer le rythme de leur offensive, et, après la prise de Naples qui a permis aux anglo américains de déboucher sur la plaine du littoral, d'utiliser toutes les ressources de leur armement motorisé.

INTERIM

Provisoirement, LE JOUR NOUVEAU *paraît chaque Lundi.*

LA LITTERATURE COMME BASE DE LA VIE NATIONALE

UN ESSAI SUR LA LITTERATURE TCHÉCOSLOVAQUE

Par **V. ALES**

La survivance, à travers les siècles de luttes, de souffrances, et d'oppression, de la littérature tchécoslovaque est l'un des plus remarquables phénoménes de la culture européenne.

La production littéraire tchéque — car jusqu'à la premiêre moitié duXIXe siècle il n'y avait pas une littérature slovaque séparée, les auteurs également slovaques écrivant en tchèque— la production littéraire tchèque commença à XIe siécle. Jusqu'au XVe siècle, c'étaient les ouvrages religieux et moralistes qui prévalaient dans la littérature tchèque. Le célèbre réformateur Jan Hus / lire; Yan Houss; 1369— 1415 /, patriote ardent et fondateur de l'orthographie tchèque moderne, est le plus éminent représentant de cette période-

Le XVIe siècle, «l'âge d'or de la littérature tchèque», est caractérisé par des œuvres en prose,ouvrages historiques et relations de voyage, mais aussi par une traduction splendide de la bible la bible de Kraliky /, un trésor de la pure langue tchèque au cours des siècles tragiques à suivre.

En 1621, les tchèques ont perdu leurs indépendance et furent exposés à une terreur sanglante infligée par la dynastie germano-autrichienne des Habsbourgs. Cette oppression était très semblable à l'asservissement nazi de nos jours.Or, c'était juste au cours de cette période que la nation tchécoslovaque a produit l'un de ses écrivains les plus grands et les mieux connus dans le monde entier: c'était Jan Amos Komensky / lire : Yan Amoss Komènsky; 1592 — 1670/ ' mieux connu à l'étranger sous les noms de Comène ou de Comenius. Passant la plupart de sa vie en exil, il est devenu un philosophe éminent et le fondateur de la pédagogie moderne] il est souvent appelé «l'instituteur des nations» /.

La terreur habsbourgeoise a causé une decadence de la littérature et même de la langue tchèque. Une renaissance n'a commencé que plus d'une centaine d'années plus tard, vers la fin du XVIIIe siècle, quand le régime politique devenait plus libéral, sous l'influence des idées nouvelles françaises et anglaises. Alors, les tchécoslovaques recommencèrent à cultiver leur langue et leur production littéraire. Cette renaissance culturelle était le début de la renaissance politique également: le développement politique d'aucune nation n'est tellement influencé par sa littérature, par sa vie spirituelle, que le développement de la nation tchécoslovaque. Tandis qu'ailleurs la culture est souvent le produit du bonheur politique, chez les Tchécoslovaques les deux vont toujours ensemble et, souvent, toute la vie politique, toutes les aspirations nationales sont directement basées sur la vie spirituelle, sur les tendances morales et culturelles propagées par la littérature, Le début de cette renaissance nationale tchécoslovaque est marqué par les noms de plusieurs savants : du philologue Josef / lire ; Yosêf: Dobrovsqy / 1753 — 1829/ . du philologue et historien littéraire Josef Jungmann /lire : Yosèf Youngmann; 1773 — 1847 / et de l'historien P.J. Safarik lire; Chafarjik; 1795 —1861 /. L'historien Frantisek Palacky / lire: Frantyichèk Palatsky; / 1798—1876 / était non seulement un savant de rang, mais aussi le fondateur de la potitique tchèque moderne; son peuple reconnaissant l'appelle «le père de la patrie». Le poéte le plus distingué était Jan lire : Yan / Kollar /1783 — 1852), un Slovaque écrivant en tchèque, maître d'une poésie panslave romantique et visionnaire. La poésie du peuple a inspiré Frantisek] Ladislav Celakovsky] lire: Frantyichék Ladislav Tchélakovsky ; 1799 — 1852] et Karel Jaromir Erben] lire ; Karel Yaromir Erbèn : 1811 — 1870] les ballades d'Erben] lire : Erbèn donnent même à présent une impression complétement moderne et peuvent être considérées comme le chef-d'oeuvre classique de ce genre dans la littérature tchèque- Cette première période de la poésie tchèque moderne culmine avec le byroniste Karel Hynek Macha] lire: Makha; 1810— 1836], le fondateur de la poésie lyrique, et avec Karel Havlicek-Borovsky] lire: Havlitchék-Borovsky; 1821—1856, le fondateur de la poésie satirique et en même temps, le premier grand journaliste tchèque, mort comme victime de la persécution habsbourgeoise,

Vers le milieu du XIXe siècle, la littérature tchèque avait dépassé sa période rudimentaire. A partir de ce temps-là ; nous ne suivrons que la belle littérature, sans pouvoir, dans un court essai, mentionner le développement rapide de la littérature scientifique de toutes les branches. Mais. quand même. il faut citer au moins un nom le plus noble de tous: celui du Thomas Garrigue Masaryk] lire: Tomach Garrigue Massaryk; 1850—1937], philosophe profond, l'un des plus grands théoriciens de la démocratie dans le monde entier, chef moral et politique de sa nation et qui exerçait dans le XIXe ainsi que dans XXe siècles. une immense influence sur sa vie spirituelle et publique et était enfin le premier président, le Président-Libérateur, de l'Etat tchécoslovaque renouvelé, de la République Tchcoslovaque.

La belle littérature tehêque, la prose ainsi que la poésie, restait toujours inséparablement liée avec la vie du peuple/ avec son patriotisme, avec son sentiment social et avec son démocratisme profond. Presque tous les grands hommes de la nation, et les écrivains surtout, provenaient des classes des gens simples, des paysans, des petits bourgeois, etc ../, et le caractère de la littérature prouvait qu'ils n'oubliaient jamais leur origine. Le roman «La bonne-maman» par la femme écrivain Bozena Nemcova] lire : Bojèna Nyèmtsova; 1820—1862], était le premier chef-d'oeuvre moderne à être traduit en plusieurs langues étrangères et à gagner une renommée mondiale; c'est une déscription réaliste et idyllique en même temps, de la vie des paysans. Le plus profond écrivain de cette période était Jan Neruda] lire: Yan Nérouda; 1834—1891], en poésie le Heine, en prose le Dickens tchèque. La poésie sociale a trouvé son premier grands représentant dans la personne de Svatopluk Cech] lire: Svatoplouk Tchèkh 1846—1908], avec ses pathétiques «Chants d'un Esclave». Or, la période culmine par le poète Jaroslav Vrchlichky]lire : Yaroslav Vrkhlitsky; 1853—1912] qui, à part d-une production originaire incroyablement riche, était le traducteur magistral deDante, d'Ariosto, de Tasso, de Shelley, de Victor Hugo, de Camoens, de Goethe, de Whitman, de Calderon, de Mikiewicz etc etc..., contribuant beaucoup au développement de la langue poétique tchèque moderne.

Vers la «fin-de-siècle» et au début du XXe siècle; le roman tchèque continue à décrire la vie de paysans, d'ouvriers. de petits bourgeois, Ce roman réaliste, influencé beaucoup par les écrivains français et russes, a trouvé son meilleur représentant dans la personne de Karel Matej Capek—Chod] lire] Karèt Matyéy Tchpèk-Khodd; 1860—1927], Mais aussi le roman historique fut beaucoup cultivé, et son premier représentant, Alois Jirasek] lire: Aloïss Yirasèk; 1851—1930] a par son œuvre littéraire largement contribué à la force morale de la lutte du peuple tchécoslovaque pour la délivrance du joug étranger. Signalons encore le roman lyrique, et la fine poésie, de l'auteur subtil Frana Sramek] lire : Franya Chramèk; né 1877]. (A suivre)

POEME MODERNE TCHECOSLOAVQUE

Le chant des Emigrants

Par JAN SMRAK

Combien sont ils qui partent
Pour sillonner le ondest
Leurs chansons d'émigrés
Résonnent à la ronde.
Les uns peinent déjà
Dans les pampas sauvages,
D'autres ont des chevaux
Et d'autres des plantages.
On se plie avec peine
Au parler étranger,
Tandis qu'à la lueur d'une veilleuse
La langue maternelle
Est comme un ostensoir
Et chante pour eux
Saintement le soir,
Sa musique joyeuse,
Sur un navire, scie immense,
Qui tranchait sans vibrer
L'Hymalaya des flots,
Des jours, des nuits,
J'ai navigué jadis.
Ce que l'homme détient
De divine puissance
Dans sa terrible main,
Alors je l'ai compris,
J'étais debout sur le vaisseau,
Lorsque le vent m'a cinglé,
M'imprimant son terrible sceau
Pour que je m'en souvienne encore
Dans mes montagnes,
Chauffeur qui bourre
Le four de charbon,
Ton épaule est de plomb,
Tes bras de fer,
Quand ils s'efforcent.
Si j'étais jeune comme toi,
J'unirais ma force à ta foree
Pour faire tourner les hélices,
Trop délicat pour que je puisse
M'unir au rythme des machines,
Indolemment je m'achemine
Vers le groupe des émigrants
Qui jettent par dessus les ondes,
Semblables aux blanches colombes
Leurs tristes chants,
Voilà ceux qui vont en avant.
J'offre à l'écume mes paupières,
Jetant la fleur marine au vent,
Suprême adieu
Du pays de mes pères.
Tordant sa queue
Etrange de baleine,
Le bateau vogue vers le port,
Les mères se signent alors,
Les épouses baissent la tête.
Lorsque les dernières fumées
S'élèvent au-dessus des flots.
On dit adieu aux matelots,
Et ce choral tout nostalgique
Se confond avec l'ouragan
Qui tourmente le Pacifique.

Jan Smrak / lire: Yan Smrèk/, né 1898 peut être considéré comme le plus important des poêtes modernes slovaque, Ses vers sont marqués par beaucoup d'inquiétude — son premier livre, publié en 1922, porte le titre caractéristique : «Condamné à la soif éternelle». C'est un poète d'un talent lyrique spontané et d'un sens admirable du rythme.

ALGER (A.F.I.)— Le Haut-Commandement Français a publié hier soir le communiqué suivant:

«Après la libération totale de la Corse, nos troupes procèdent au nettoyage des mines et autres engins destructeurs posés par l'ennemi. Les Allemands ont abandonné un matériel de guerre considérable, des vivres, des tanks et des munitions.

Nous avons fait plusieurs centaines de prisonniers».

BERLIN—La radio allemande signale que les Alliés utilisent maintenant un nouveau type d'avion pour les attaques à basse altitude.

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

 EVE EMERIKE

Ev çend car in, me di wan rûpelan de li ser Emerîkayê nivîsiye û bi çend pirsan qala rêzik û tevger û qidret û mezinahiya wî welatî kiriye.

nahiyê. Hemî miletên cihanê wilo kirine, divê em jî wisa bikin.

Şandina zaroyan medrese û dibistanan tiştekî zehmet e, qiwet jê re divêtin.

Ji bona xurtî û mezinahiya miletan reyek heye, ev jî riya xwendin û zanînê ye, hemî miletên dinyayê ên zexim têre derbaz bûne û gihane miradê xwe.

Miletek bê ko zaroyên xwe bişîne medrese û dibistanan, bê ko xortên vî miletî bibin zana û şehreza, bibin seyda, diktor, mihendiz ewikat, zabit, nikare bigehe mezi.

Lê herwekî bê fidakarî tu tişt naçe serî, dê û bav, heke hewce bû divê ji nanê xwe kêm bikin û zaroyên xwe bişînin medresê.

Miletên dinyayê hemî ev tişt kirine, Emerîka bi destê dê û bavên wilo de, bûye ev Emerîka.

Stûnên xurtiya miletekî dido ne: yek zanîn a din mêranî.

Xwedê ji kerem û comerdiya xwe mêranî da me, divê em jî bi namûs û xeyreta xwe zanînê bêxin destê xwe, wê zeft bikin.

Wê gavê di nav miletan de em jî dibin miletkî, û di nav peyazan de peyayekî; em jî dibin peyayên serbest.

Piştî şerê mezin ê berî yê sala 1914-1918 an, Emerîka, Frense û Brîtanya-Mezin dixwestin hemî miletên dinyayê bigihînin serbestiyê.

Heqê miletê me jî hatî bû nas kirin; lê em ne ev mirov bûn ko serbestiyê bi destê xwe xin. Çire? Ji ber ko em nezan bûn, me heqê xwe nas ne dikir.

ooo

Îro Emerîka ji nû ve ji bona azahî û serbestiya miletên Cihanê, —biçûk û mezin tev de— ketiye şer. Heft milyon xortên Emerîkanî bûne esker.

Karxane û Febrîke, û destgehên emerîkanî, bi şev û ro dixebitin, çek û posat, sileh û cebilxane, tang û balafir, cengkeştî û gemiyên barkêş çêdikin. Çar milyon ingilîz ji ketine eskeriyê, li hewa û di reşayî û behrê de, bi egîdî şerê dijmina dikin.

Bîst milyon eskerên Ûris, eleman dane pêşiya xwe dişkînînin. Xwîna însana mîna av diherike, agirê gulle û bomban qiyamet radikin.

Xortên dinyayê ên hêja û xwenda ji bona azahî û serbestiya miletên xwe dixebitin, şer dikin û canê xwe didin kuştinê, û di vê xeyret û xebatê de jin û mêr dest-biratiya hev û du dikin!

Gelî Kurdan... Zaroyên xwe bişînin medrese û dibistanan, û heke hon bi xwe mezin bûne û êdî nikarin herin dibistana, ji qene ve hînî Xwendin û nivîsandina zmanê xwe bibin. Zmanên miletên mezin bielimin hînî ilm û hineran bibin.

Ev e riya xelas, serbestî û mezinahiya me.

ŞERÊ MALA NASIR

2

— EBDILHADÎ MIHEMED —

Hecî Mehemedê Mistê Reşkotî mêze ke, pênc siwar ji jêlî tên û dilezînin, yek Xalid e, yek Hemîd e û yek Husnî ye û yek Rizgan e,

Mi tu carî derbê giran ji destê wan ne dîne, hema bi tirs e ji siwarê şîn bozê siwarê pêşîn e.

Ez Nîşanê wî ji te ra hildim, wa ya Mehemed Eliyê Brahîm e bavê xezebê kinê gurover e.

Rojê yoxulmê giran bi ser kozikê lawê bava de, dicadînê, kozê kurê bava daîm bi ser da hildişîne.

Rojê yoxulmê giran daîm sûstemê mîryê ji destê kurê bava derdixîne; îro mêr be nava xwe bi şidîne, pa bi qedrê Xwedê bî, em îro of û xweşya xwe ji destê bavê xezebê nabînin.

Emînê bankir: Hezarê rebenê xezebê porkurê îro şer çiya li mala bavê min û te şer bi dûr kir şahidê Mehemed Eliyê Birahîm bavê xezebê gelek hene bi welfinê lawê bava re bi Holbûnê çeff û egala re bi urtînê, gamêşê gira re rahişt nava xerzaniyê hucûmî ser koza Hecî Mehemedê Mistê Reşkotî kire.

Kulo Xwedê bi kul bê tê keve mala Hecî Mehemedê Mîstê Reşkotî û ev dulezîzê ba fîle û Eliyê lawê Cibo gulakê lêxistine li bejna Mehemed Eliyê Birahîm li Hêla rastê perçê cegerê bi qolonve sor kirine.

Emînê bankir: Nûrê karê çira mala Nasir tefandine, ûcaxê mala Nasir ji binîda Kul û Kar kirine.

Emînê bankir: Hezarê Rebenê çi bû çi ciriya: roj di nîro da şikîya ber û barûdê segmanê mala Nasir lê qediya, îşev ez raketim mi xewneke nexêrê dîbû, mi dî govendek bi du def û bi du zorna li hêşiya mala bavê min û te di geriya.

Mi dî serê çar Boxê û Berana di qazana mala bavê min û te da, di qazanê holiyê bol û fire da bi xwe dikeliya; şahidê Mehemed Eliyê Birahîm bavê xezebê gelek hene. ji nîro bi şûnda li mifê tapuyê hucûm kir ser kozikan û gelek tabûya bi kersîxê xencera tev alî yan.

Emînê bankir: Hezarê dêranê, xezebê porkurê, xwezî berê rokê pêşîda ez bi çûma bajarê qoce Erziroma şewitî, ser dikanê taciran û va miqsîya: min ê bazar kira ji qîz û Bûkê mala Nasir ra şe'ran û temezîya minê ji her çar beranê mala Nasir ra bazar kira qeytanê Kurka zencîrê saeta û Kostekê şeş agira. Cebil-Xanak du du derbê canfîdîya şahidê Mehemed Eliyê Brahîm bavê xezebê gelek hene, nala zêrkî ji zêrê mehmûdî tu ba vî nav koma van mecîdiya, nala berankî ji beranê.

Rizayê Xalid tu todekî soringi ke qenarkî bibire çelê mubareka havînê li Bingola şewitî li şeref dînê berde nav mîhê lebençîya.

Ez îm, sed carî bi min ez im Bi şarê Çeto bankir Hecî Mehemedê Mistê Reşkotî go-mere Xulama Xwedî nake, di ser evdulezîzê ba fîle re ew cwanmêra ji berêda siwarê kuheylanê nêr e.

Mêzeke îro sê re sê şevê wî qediyane, fîle lawê fîle li şûna Kozikê mala Nasir rûniştîye, gullê li şûna gullê na guhêze. Emînê bankir: Hezarê dêranê xezebê porkurê Zercel bi şewite bi darê te re şahid û şuhûdê bavê xezebê gelek hene. Bankir Rizganê axa Keko bi qesem be ez îro ji ber Bişarê Çeto û Hecî Mehemedê mistê Reşkotî Îsayê Mîrze nefîr ama welatê jorîn tev nagerim.

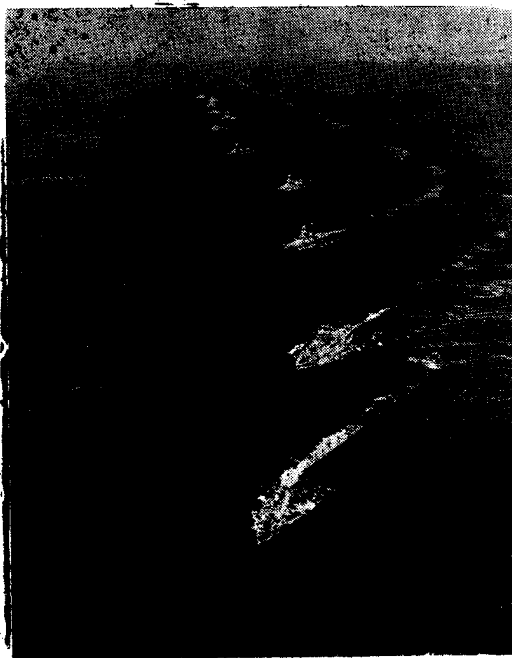
Emînê bankir: Hezarê rebenê bira Kula Xwedê tê keve mala hecî Mihemedê Mistê Reşkotî Nefîr ama î mezin kuştine Xalidê bira û Rizganê axa bi duwazde gula birîndar e û qapaxa qafê Hemîdê zava li erdê ye, dev na gere ez çibikim kozika Mehemed Eliyê Brahîm lê teng bûye, enextar di destê Mehemed Eliyê Birahîm da dîle tûtik lê da asê bûye pê nabe şere.

SPAS

ARÎKARÊN ROJA—NÛ

Bi destê Seydayê delal Ebdilhadî Mihemed pereyên jêrîn ji me re hatine şiyandin, em ji dil spasan dikin.

Mîrza' Hac Hemo 50 lîreyên sûrî M.M. Mehmûd Hiseyn, Sileyman Hac Hersan, Mecîd Hemî, Mihemed Ezîz, Hiseyn Brahîm Çolî, Şêx Mûs Yûnis, Hesen Erslan, Hesen Mihe, med Xello, Mela Salih, Ferec axa Hac Yusif, her yek ji wan 10 L. S. û Mîrza Hac Brahîm 5 L.S. dane.

Ştola Emerîkanî Di Behra Pesifîkê De

Sal 1 — Hejmar 24

Duşemb 13 Çiriya Pêşin 1943

ROJA NÛ

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

DEMÊN GIRAN

Şerê Dnieprê

Ordiya Sor di peravên Dnieprê de cih li elemana teng kiriye. Di direjahiya vê eniyê de — 1.700 kilomêtir— dû milyon şerevanî bi çek û silehên nû û nûjên, û bi arîkariya tang, top balafir, mitralyoz, agiravêj û qumbereavêjên çeperan — kes êdî qala tifing û şeşderban na ke — ketine sing û qiriqên hev û du.

Eleman bi qesda sekinandina êrîşa rûsî a xedar û bê-eman, bombeavêjên xwe û balafirên ko bi serîkî direjî neyarên xwe dikin, tînin qada şerî û têxin qomandê.

Lê çekê rûsî ê hewayî bernade ko refên elemanî bigehin armancên xwe, pêşiya wan digirin û wan bela wela dikin.

Leşkerên Rûsî

Kaspliane vegertine û gihane pêşiya Vitebskê.

Elemana bi qesda rakirina serpira rûsî a Perayaslavayê, bi arîkariya 80 tangan, 14 caran ber êrîs kirine; bêfeyde, Ûris pêdane erdê dora serpira xwe, piştî şkênandina êrîşên elemanî; hêj firehtir û qaimtir kirine.

Di Niro-Rohelatê

Kremençugê de gund û avahîgeh bi sedan ve ketine destê Ordiya Sor. Çeper û penahên elemana yên aliyê Dniepropetrovskê di tengiyê de ne. Der khergirava Tamanê de, leşkerên rûsî, gihane peravên roavayî û niho li Erdê Qrimê dinêrin.

Êdî eşkere dibe ko pûk û badev, ba û baran, berf û qeşa ne xema Ordiya Sor e. Serfermandariya rûsî top û cebilxane, zad û xwarin, hûr û mûrên eskerên xwe bi traktoran neqil dike, traktorên ko xema herî, riyên xirab û çem û robara naxwin, li ser wan re bê zehmet diborin û her tiştê ko hewce ye digehînên şerevaniyan.

Ji aliyê din Serdariya Sovyetî di erdên nû vegirtî de, qerargehên xwe daniye, ew saz kiriye, pêk aniye û erdên pişteniyan de, her tişt bi rêz û tertîb çêdibe.

Kelehên Gomel û Kiyevê dibin derbên Ordiya Sor de dilerizin.

Niho Gatinên

Generalê elemanî Dîtmar û kapîtên Sertoriyus hêj çêtir têne seh kirin. Wan di Radyoa Berlînê de dig ot rojên hêj reştir û girantir bi ser me de bên.

Di eniya Dnieprê de êrîşa dîroka cihanê a mezintir çêdibe û bi çavsoriya ko heta niha ne hatiye dîtin û bihistin.

Bombardimanên Dawîn

Refên Hevalbendan her car bi awakî hêj xurtir bajar û şaristanên Germanistanê bombardiman dikin, Bremen, Emden, Munix, Frankfurt, Stutgart Darmstadt, Hanovir, Berlin û zehf bajarên elemanî ên din derbine dijwar xwarine. Di şerekî hewayî de,—şerê hewayî ê mezintir—bombeavêjên emerîkanî ên gir kelehên Firok di ser Bremenê re 142 nêçîrvanên elemanî xira kirine. Bi wan bombardimana destgeh û febrîqeyên elemanî—can û qiweta şerî—xira dibin, stasyon û rêhesin dipelixin, bajar dişewetin, xelk bê ban û serban, bê cot û coleba dimînin, û dikevin bin lepê zîvarî û perîşaniyê.

Di Pêşiya vî Halî De

Hitler dibêje xelkê xwe: Veger ne maye, çekê xwe xweş bigirin, xwe sist ne kin, divê em heta bihna dawîn şerê neyarên xwe bikin; an mirin an serûrazî.

Eniya Talyanî

Ordiya emerîkanî pênc, û ya brîtanî heşt di Volturno û Termoliyê de serfiraz bûne.

Yekîneyên emerîkanî li ava Volturnoyê derbaz bûne û şerê Romayê destpê kiriye. Li Termoliyê, leşkerên General Montgomerî, zora elemana birine û hilkişiyane serê ciyayên talyanî. Pêşveçûna her du Ordiyan dom dike.

GOMEL & KIYEV

Pêşveçûna Ordiya Sor a Brûskîn

MOSKÛ— Ordiya Sor gihaye pêşiya Gomel û Kiyevê.

LONDRE— Emîraliyên brîtanî û emerîkanî pev re danezanek belav kiriye; têde hatiye gotin: meha borî noqavên elemanî nikarî bûn waporekê me jî bin av bikin, li 29-ê îlonê 15 noqavên elemanî direjî qefle waporekê me kirine û ji gemiyên ko ev qefle dihemandin sê heb û çend barkêş xeriqandine. Qiwetên me nivê noqavên dijmina şiyandine binê avê.

Her wekî her du emîralî dizanîn ko elemana ji bona êrîşa noqavan î mezin haziriya xwe dikin, wan jî xwe pêk anîne û debarên ko hewce ne kirine.

LONDRE— General Îker, lebatek ji çekê emerîkanî ê hewayî di Londrê de peyiviye û gotiye: Qesda me, û a refên brîtanî di zivistana ko bê xirakirin, pelixandin û hilweşandina kar û barên elemana ên eskerî û pir û rê û rehêsin û trên û hêsincawên wan yên çûn û hatinê ye; heta ko dema vegirtina axa elemanan de xesarên me zehf ne bin.

KARDARIYEKE SOVYETI

A MEZIN JI 55 LEBATAN BIHEVKETI

LONDRE— Ûris zehf bala xwe didin civanê Hevalbendan ê Behra Spî; û ev tişt ji piraniya nimînendeyên ko dişînin Cezayîrê xuya dibe. M. Bogomonov yê ko îro wê bigehe Cezayîrê, nimînendeyê Sovyetistanê li ba Komîte frensizî a xelasiya welêt e; pê re 25 pispor û karker hene. Di wextekî nêzing de M. Vîşinskî wê bê Cezayîrê; komî serê bi ser xistî yê wezareta sovyetî ê dervekariyê; ev serekê kardari ya sovyetî ye, li civanê Behra Spî, ev kardarî ji 30 lebatan bihevketî ye. Bi vî awayî 55 nimînendeyên rûsî dê bikevin Civanê Behr Spî.

6.000 BALAFIR

Di Nav Deh Mehan De û Bitenê Li Eniyekê

CEZAYIR —R: Ji wextê ko qiwetên Hevalbendan pê li erdê Efrîqa Bakurî kirine — 8-ê kanûna pêşîn 1942 — û heta niha, di eniya Behra Spî de 3.461 balafirên Mihwerê hatine avêtin erdê û 2.600 heb jî di dema pêşveçûna leşkerên Hevalbendan de, der balafirgehan hatine standin. 880 balafir li qerargehên talyanî, 600, li Tûnise; û 1.100 li Sicilyayê ketine destê Hevalbendan.

STOLA FRENSIZI

CEZAYIR— Emîral Lemoniye, serekê şerdariya behriya frensizî, di civana rojnamevanan de gotiye: 300.000 ton mezin cengkeştiyên frensizî û 53.000 deryavan îro di tenişta hevalbendan de, şerê dijmina dikin.

CEZAYIR— General Jiro di Oranê de çavê xwe li yekîneyên Ordiya frensizî gerandiye û îro vegeriyaye Cezayîrê.

MELBURN— Qerargeha Hevalbendan a mezin li Pesifîka nîro roavayî dide zanîn: leşkerên emerîkanî Vîla vegertiye.

DANEZAN

LONDRE— Wezareta brîtanî a hewayî dûhî êvarê elam daye: Muskitos û Bostonên me, elektrîk xaneyên erdê Frensê dane ber bomban. Refine din li hêjagehên erdê Parîsê ên eskerî xistine. Bîst nêçîrvanên dijmina yên ko dikirin pêşbiriya refên me bikin hatine avêtin erdê.

Jê pê ve bombeavêjên me Tîfon, di penaha nêçîrvanan de, der Flesingê, zora xwe dane çûn û hatina gemiyên dijmina. 4 bombeavêj û 9 nêçîrvanên me venegeriyane waren xwe, lê du balafirvan di selametiyê de ne.

Duhî di ser axa Frense û Holendayê re 24 mekîneyên dijmina hatine xira kirin.

CEZAYIR— Radyoa Cezayîrê banî xelkê Frensê dike û dibêje:

Frensizinol dema azahî û serbestiya Welêt nêzing dibe; lê tiştine giran hêj di pêşiya we de ne, divê hon roj berî rojekê jin û zaroyên xwe bişînin gundan, ava bîgehên dûrî bajarên mezin; û vî tiştî zû pêk bînin, ko carekî qewimî êdî rê pê na keve.

Qewil û Ayîn

QEWILÊ PEXEMBER

Emê bêjin medhê resûl
Yareb hêvya me bike qebûl
Ko em di heşrê da ne bin zelûl
Zelûl ne bin l' qiyametê
Em jî tebayê Ometê
Mihemed şefîhê Ometê.
Roja heşrê rojek teng e
Erd û ezman li me da deng e
Li me gunehkara ne ma reng e
Kes barê kes hilnagirê
Ji xeynî Mihemed Mistefa.
Dinya bû heftî û du refa
Xwezil bi sefa Mihemed teba.

QEWILÊ BER EREBANI

Tirba min î çend î direj e
Marek tê de kher û gêj e
Dayim dixwe goştê mirovê
Tarik sela î bênimêj e.
Tirba min li nav tirba ye
Dilopek tê ji jor de,
Di nav çava ye
Ev ezabekî pir giran e
Ezabê dê û bava ye.

SIH HEZAR

TON WAPOR HATINE XERIQANDIN

MOSKÛ— Di nav 8 rojên dawîn de qiwetên sovyetî di Behra Barentzê, û yên Baltiq û Reş de, 30.000 ton mezin waporên dijmina bin av kirine. Bi derbên Ûrisa du waporên banzînkeş 15.000 ton mezin, 21 barkêşên şer û robaran û 8 gemiyên din bin av bûne.

LONDRE— Hawîrên Londrê ên agah niho bawer dikin ko Wezîrê emerîkanî ê dervekariyê Mister Kordel Hal bi xwe, wê here Moskovayê, ji bona civanê sêserî, civanê wezîrên brîtanî, rûsî û emerîkanî ên dervekariyê.

WEŞINGTON— Ji Weşingtonê didin zanîn ko êrîşa erdê Ewrûpayê ê roavayî îsal wê çêbibe.

ROME MIRIYE

PERÎŞANIYA XELKÊ

STOKHOLM— Li ser rewîşa bajarê Romayê nûçegihayê rojnama svêçî Gotborg Tidingen kitkitên jêrîn elam dide: Êvarê piştî saet nehan kes nikare ji mala xwe derkeve û kûçe û kolanan de bigere. Trên, tramway û otomobîl mîna adetî dimeşin, lê peyayên ko di nav bira 18 û 35 salî de ne qey winda bûne. Ew hatine girtin û şiyandin Italya Bakurî, ji bona xebata zor, ew rê û penahan çêdikin

Hin rojnameyên fasîst yên ko li 25 ê tîrmehê hatî bûn sekinandin ji nû ve derdikevin, nemaze «Regima Fesîsta».

Polîsên talyanî ber nadin ko xelk bikevin Vatîkanê. Du nobetdarên elemanî sileh di dest de, meydana St. Pierî diparêzin.

LONDRE— Du waporên Svêçî a xaça sor 6.000 ton zad û zexîre anîne Selanikê.

Svêçîstan pê arîkariya xelkê Yewnanîstanê dike. Du waporên din jî tên Pîreyê.

DEMA NIHA

CEZAYIR — Yekîneyên Hevalbendan ên mezin li ava Volturnoyê derbaz bûne û li wê aliyê avê serpirine qaim danîne· Qiwetên Ordiya pêncemîn ên zirhkirî pêş ve dikevin, her çend jî berberiya elemana xurt e. Şerê Romayê destpê kiriye.

MOSKÛ— Bi awakî resmî didin zanîn ko leşkerên sovyetî di kûçe û kolanên b a j a r a n de şerê elemana kirine, ew şkênandine û şarisianên Gomel, Melîtopol û Zaporojîyê standine.

MELBURN — Hevalbendan dirêjî Rabûlê kirine û xesarine dijwar gihandine Japona. Zehf gemiyên Japonî hatine xeriqandin. Çekê Hevalbenda ê hewayî 177 balafirên Japonî anîne xwar.

CEZAYIR— Mareşal Badogliyo, serekê hikûmeta talyanî dubi bi bangina ko di radyoyê de hatiye belav kirin da zanîn ko Italyayê dest bi şerê elemana kiriye. Eve bangîn:

Italyaninol Ez ji we re didim zanîn ko min îro 13-ê çiriya pêşîn, bi emrê Kralê Italyayê şer îlanî elemana kiriye. Beriya ko eskerê elemanî ê dawîn ji Italyayê derkeve, silh û aşitî na keve destê me. Divê emê di tenişta hevalên xwe Emerîka, Brîtanya Mezin, Rûsye û miletên Hevalbend ên din de pêş ve herin.

LONDRE— Hikûmetên Brîtanya Mezin, Emerîka û Sovyetistanê bi gotareke yekdemîn elam dane ko wan qerara hikûmeta talyanî cem xwe nivîsandine, qerara ko bi gotinên Mareşal Badogliyo hatiye wesif kirin. Ew tevkariya qiwetên talyanî ên çek-kirî dipejirînin, û kirina şerê elemana de Italyayê mîna nîvekarê-şerker nas dikin. Lêbelê bi vê tevkariyê şertên çekdanîna talyanî bi tu awayî ji qiwet nakevin. Ev şertên he bitenê bi lihew hatina Hevalbendan û li gora arîkariya ko talyana kirine, dikarin bêne edilandin.

TEMO & ÇELENG

— 2 —

Bi vî awayî demeke mezin borî, Rnstemxan û jina xwe li halê keça xwe ecêb mayî man, keç jî roj bi roj, saet bi saet, jar dibû, û goştê wê her wekî berfa li ber tavê dihelya. Her gav ewê ji bihn tengiyê gazind dikir û digote dê û bavê xwe; ji gund pê ve li tu cihî ez dil fireh nabim... de Bavo, de Dayê, rabin em derkevin gund. Dê û bavê wê, ber delaliya wan jê ra, bi a wê dikirin, çima ko ji Çelengê pêva tu zarokên wan tu ne bûn. Radibîne bi tevayî diçûn gund, du, sê şevan dişkênandin. Çelengê bi dîzî Temo didît û her duwa, bi dîtina çavan pêta di dilê xwe da vedimirandin,

Rojekê Rustemxan ji ji,na xwe re got: hurmet! hela binêre bê çi halê Çelengê ye? û daxwaza wê çiye? Dêya wê buhurt cem wê û bi nermî jê pirs kir û gotê: Çeleng! Keça min a delal, tu xêr e, çi dixwazî? qîzê lê venegerand, dîsan û dîsan jê pirskir, Çeleng, serê xwe nizim kir û kelo-grî bû û lê vegerand: Dayê, Dayê, min Temo divêt, Temoyê gundî. Dê ji bavê re dilxwaza wê qisekir. Bav enirî, hêç bû, û bi lez bi ser qîzê da hat û qîrî: keça xirab, tu çawan dildikî gundiyekî belengaz bikî? Keçikê ruyê xwe ji bavê zîvirand û bê hemdê wê hêstirên germ di çavan de çûn û hatin û ji nav bijankên dirêj gundirîn..,

Bawê wê, careke din, bi dengekî zexm û bê rehm li wê qîruja: vegerîne qîza xirab.Çeleng berî xwe da bavê xwe û li çavên wî nihirt û bi dengekî dil şikestî jê hêvî kir û gotê: Bavo, ez heyran, belê Temo gundiyekî belengaz e, lê belê, dilpaqij û çavtêr e; yan Temo Bavo, yan ez m ê r a n nakin. Bavê wê lê vegerand: te didim Ruhistîn û nadim Temoyê gundî, welê keç bimîne heya mirinê, û Çeleng hişt û bi derket.

Şeş heft meh borîn, rojekê êvarê, Rustemxan li gundê xwe, di nav mêvan û gundiyên xwe da rûniştî bû, ji pêşberê gund gaziyek bihîstin: nêrîn ko wayê şivanek dibêje: «çar leşkerên hikûmetê tev serekê wan ve hevalê min kuştin û keriyê me dan ber talanê, ez bi zora lingan filitîm û hatime hawarê. Temo berî hemûwan hespê xwe şidand, û dest da tifangê û hefsarê hespê xwe berda û çû.

Temo li pişta neyar ket, ge heştê wan, hê talan bi dûr ne xistibûn, peya bû, xwe avête pişt zinarekî, û deng da leşker û qîrî: gelî neyaran, berê xwe bi min din, qet mebêjin ko Temo bi bêbextî hate me; û dirêjî wan kir, tiqereqekî piçûk borî, cendekên siséyan ji wan leşkeran di nav xwînê de man û ên mayîn talan berdan û bazdan. Temo ji paş zinêr hate xwar, berê xwe da wan cendekên ko li erdê mabûn, dît ko hêj ruh di sînga serek de hildavêt, û çavên wî hê bi girtina dawîn ne hatine. girtin, Temo li ber laşê wî sekinî û gat ê: (erê ... gerek hon bizanibin ko xwîna mirovekî kurd bi pênc qurbanan tête birin).

Temo keriyê pêz da hev, û ber ve gund ajot, di rê de, dît ko waye ji nû ve siwarên gaziyê tên, jê pirs kirin; kuro Temo te çikir? Temo li wan vegerand û got: ve gerin gelê gundiyan, îş qediya. Hemû li dora wî top bûn û ew bi şabaş û şahîneteke mezin derbas kirin gund.

Rustemxan dengê qire cirê bihîst, ji xulaman salix hilanî. Dema ko seh kir ko ew xortê wê talan vegerandine bi navê Temo ye, kete bîra wî ko ew kesê ko Çelengê lê dilxweş e.

Xortan, Temo di nav xwe de yekser anîn mala Rustem. Rustemxan heya pêş derî, çû pirgîya wî, deste wî bi germî hejand, enîya wî-bi dilovanî maç kir û gote wî: her bijî mêrxas o! her bijî egîdê xortan.

Rustemxan bi destê Temo girt û borand hêla malê, bangkir keça xwe, Çeleng hat, bavê wî destê wê û Temo gihan de hev û bi çavekî nêrîn-şa li wan nêrî û got: hûn ji hev pîroz bin, u bi hev ra kal û pîr bibin.

Piştî heftekê, daweteke mezin li gund çêdibû, bûk û zavak, bi benê miqedes dibûn yek, bi dilekî geş, gava peşîn avêtin, û bi riya jiyinê ketin!..,

SUBHIYÊ DIYARBEKRÎ

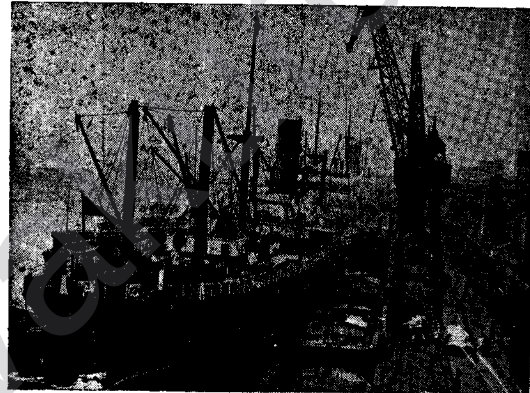
MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

Xebat - Hêjabûn - Serfirazî

Pisporên Emerîkanî Qala Selihandin û Edilandina Balafiran Dikin. Mirovên Hêja Bi Tiştê Ko Kirine Qet Qail Na Bin, Dixwazin Her Bêtir û Çêtir Çêkin.

Qeflewaporeke Mezin Gihaye Bendereke Brîtanî. Hevalbendan Zora Noqavên Elemanî Birine û Behrên Cihanê Ji Nû Ve Bûne Serbest.

Qiwetên Çînî Ên Motorkirî Berê Xwe Dane Dijmina. Welatperwerên Çînî Bi Mêraniyeke Ecêb Şerê Japona Dikin û Ji Bona Azahî û Serbestiya Welatê Xwe Dixebitin.

LI BER DERGÛŞA

L O R Î

Lorî de lorî
Kara min de lorî
Berxa min de lorî...
Hekîmo, hekîmê Helebê
Tu bîne derman û elbik û melhemê
Birîna xortê mala bavê min
pir xedar e;
Şaxê xwe berdane ser kezebê.
Lo. lo... hekîmo.,. hekîmê zozana
Tu bîne elbik û dermana
Birîna xortê mala bavê min
Pir î xerab e...,
Ez bala xwe didimê
Zenga mirinê avêtiye dirana
De lorî, kara min de lorî
Dergûşa kara min ji darê lûle yê
Ezê tê wer kim kurk û ebe yê
Ezê berxa xwe, li nav pişta xwe
bişidînim;
Ezê bibim mala bavê xwe yê...
De lorî, karika min de lorî!!...
Dergûşa karika min, ji darê gwîzê
Ezê pê werkim bihna misk û
mawerdê
De lorî karika min de lorî...

XELÎLÊ METÎNÎ

1ère ANNÉE — LUNDI 18 OCTOBRE 1943 — NUMERO 24

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

C'est sur le cours moyen du Dnieprqu'est en train de se décider la plus dure partie de cette campagne. Les Russes sont parvenus à transférer plus d'une dizaine de divisions sur la rive occidentale du fleuve, au nord et au sud de Kiev. Toutes ces troupes soviétiques ont réussi à emporter avec elles une puissante artillerie et tout leur matériel lourd. Plusieurs contre-attaques allemandes désespérées ont été repoussées avec succès et les unités de l'Armée Rouge opérant sur la rive droite du Dniepr tant au nord de Kiev, au confluent du Pripet, qu'à une soixantaine de kms au sud de la capitale de l'Ukraine sont à plus de 16 kms. à l'ouest du fleuve, de sorte que la berge où s'effectue constamment le débarquement de renforts est déjà hors de portée de l'artillerie ennemie.

La percée de la ligne du Dniepr est lourde de conséquences pour l'armée allemande. Les unités soviétiques menacent maintenant de couper du gros de leurs forces les effectifs allemands opérant encore dans la boucle du fleuve, ce qui représenterait pour la Wehrmacht un second Stalingrad.

Seule une retraite hâtive pourrait encore sauver les armées allemandes mais comment concilier cette retraite avec le maintien du prestige du Fuhrer et ses déclarations concernant la ligne de défense du Dniepr? Surtout que des questions d'ordre économique viennent encore se greffer par—dessus. Après la perte du Kouban, du Donetz et de la majeure partie de l'Ukraine il est essentiel pour les Allemands de conserver tout au moins une partie de ces riches terres à céréales.

En outre, plus les Russes avancent, plus ils se rapprochent des frontières de Roumanie, et le moment n'est plus éloigné où les champs pétrolifères de Ploesti se trouveront dans le rayon d'action des bombardiers soviétiques.

A tous ces facteurs viennent s'ajouter des raisons politiques: la situation devient de plus en plus difficile pour les Allemands en Roumanie et en Bulgarie et l'attitude de ces deux pays est profondément influencée par l'avance russe vers l'Ouest.

L'armée allemande du sud se compose de 7 divisions cuirassées et de 14 divisions d'infanterie qui pour la plupart, ne possèdent plus leurs effectifs de campagne, ayant été constamment sur la brêche depuis plusieurs mois. Ces divisions ennemies ont un besoin urgent de renfort et de matériel blindé que le Commandement allemand ne peut leur fournir qu'en les prélevant sur d'autres secteurs de l'immense front oriental, ce qui, d'ailleurs a déjà été fait à Nevel, par exemple avec pour conséquence immédiate la percée russe dans ce secteur.

Cette percée a pour effet, non seulement de rapprocher les unités soviétiques des frontières de Pologne et des Etats Baltes, mais aussi de menacer toutes les positions allemandes du front de Leningrad.

Là aussi, l'armée du général Kiehler se trouve sous la menace d'une catastrophe, en cas d'accentuation de l'avance soviétique, mais une retraite allemande sur ce front entraînerait également de graves répercssions d'ordre politique,

Toute la Russie septentrionale serait libérée. L'Armée Rouge parviendrait aux portes de la Prusse orientale. La Finlande n'aurait plus d'autres ressource que de demander la paix et l'armée du Général Dietel opérant dans les régions arctiques, serait complétement coupée de tout moyen de communication avec le Reich.

Une tentative de résistance de la Wehrmacht sur la ligne du Dniepr équivaut à une catastrophe militaire; une retraite vers l'ouest représente une catastrophe politique et économique pour le Reich.

Les dernières nouvelles du front italien indiquent que les armées alliées sont à la veille de déclencher une poussée générale en direction de Rome, Le Commandement Allié s'attend à livrer encore plusieurs combats avant d'atteindre la. capitale, mais toutes les dispositions ont été prises pour assurer le succès de ces opérations.

Kesselring met en ligne tous ses chars, ses canons et ses avions disponibles pour contenir la poussée alliée, mais on apprend que la 8éme Armée a reçu des renforts considérables, débarqués sous la protection de la Marine. Les Alliées semblent avoir l'intention de poursuivre leur avance sur la ligne allant de Benevento à la côte.

Les Allemands prétendent que es Alliés disposent déjà de 15 divisions dans le sud de l'Italie.

En Yougoslavie, les unités de partisans poursuivent avec succès leurs opérations dans les régions de Zara, Sussaq, Karlovak, Ogulin et de Varazdin. L'importante gare d'embranchement de Vargovac, située sur la voie ferrée Budapest—Zagreb, non loin de la frontière hongroise. a été détruite par un détachement de patriotes. La majeure Partie de la ligne entre Zagreb et Korpivnica est actuellement aux mains des partisans.

En Istrie. la bataille se livre principalement dans les environs même de Trieste. Les Allemands se sont retirés vers le port.

Th. H.

LA LITTERATURE COMME BASE DE LA VIE NATIONALE

UN ESSAI SUR LA LITTERATURE TCHÉCOSLOVAQUE

Par **V. ALES**

Frana Sramek lire : Franya Chramek éternellement jeune même a l'âge très mûr, forme la transition moyenne à la période la plus moderne. C'est là l'ère des auteurs qui ont activement participé à la lutte de la libération nationale du peuple tchécoslovaque et à la construction de son Etat renouvelé. Ils sont responsables de l'épanouissement splendide de la littérature tchécoslovaque ou cours de la période de la libre République Tchécoslovaque depuis 1918.

La prose et le drame de cette période sont représentés avant tout par Karel Capek (lire; Tcapêk; né en1890, mort de chagrin après le désastre munichois de sa nation en 1938), dont l'œuvre, poétique et philosophique en même temps, a gagné une renommée mondiale. Parmi les autres prosateurs de cette période, signalons au moins les mieux connus: Ivan Olbracht (lire: Olbrakht ; né en 1881, mort dans un campde concentration allemand), maître de la description de la Russie Subcarpathique, la partie la plus orientale-belle et romantique-de la Tchécosovaquie; Vladislav Vanoura (lire; Vladyislav Vantchoura;né en 1891,exécuté par les Allemands), le maître du roman; et l'un des plus jeunes. Egon Hostovsky (vivant actuellement en exil). Avant de finir ce chapitre sur la prose des dernières années, il serait injuste d'oublier la prose satirique qui a donné à la littérature tchèque son livre le plus populaire à l'étranger; «Le bon soldat Svejk» (lire: Chveyk), par Jaraslav Hasek (lire; Yoroslav Hachék; 1884—1923) une satire rigoureuse et démocratique du militarisme austro-allemand de la premièr, guerre mondiale,

Le développement de la poésie n'était pas moins splendide. Des poètes de la plus vieille génération citons au moins Otaka Brezina (lire; Brjézina; 1868—1929), un poéte de mysticisme religieux, de renommée mondiale. Le lyrique de la délicatesse d'un Villon et d'un Verlaine; Karel Toman (né en 1877) appartient à peu à la génération la plus jeune — moins par son âge, que par son attitude littéraire. Le même caractère distingue le poète socialiste et révolutionnaire St.K, Neuman (lire: Noîmann; né en 1875).

La poésie publiée immédiatement après la première guerre mondiale, exprime les sentiments éternels de la nation; le désir de la fraternité et de l'égalité des hommes; Le lyrique Josef (lire Yosèf) Hora (né 1891) est souvent considéré comme le plus grand des poètes tchèques vivants, tandis que Jiri (lire : Yirji) Wolker (1900—1924), prématurément mort, devint le maître de la ballade humanitaire. Les tendances ultra—modernes de la poésie sont représentées surtout par F.Halas et V. Nevzal (né en 1900)

Il faut encore traiter la littérature slovaque. Une production littéraire slovaque éparée n'a commencê que vers la moitié sdu XIXsiècle, quand le philologue et patriote Ludevit Stur (lire: Loudévit Chtour 1815—1856) éleva le dialecte slovaque en langue littéraire, afin de pouvoir mieux sauver le peuple d'une magyarisation complète A ce temps-là, le peuple tchécoslovaque vivait toujours sous le joug des Habsbourgs. Mais tandis que la branche tchèque du peuple souffrait sous l'oppression allemande, dans la partie autrichienne de la Monarchie habsbourgeoise. la branche slovaque était exposée à une tyrannie encore beaucoup plus cruelle des Hongrois, dans la partie hongroise de l'empire des Habsbourgs. C'étaient ces raisons politiques qui ont causé la séparation de la langue littéraire et de la littérature slovaque et qui étaient également responsables du fait que le développement de cette littérature nouvelle n'était aussi rapide que celui de la littérature tchèqen.

Le premier grand poéte écrivant en slovaque, était Hvie—doslav (lire. Hvièzdoslav, 1849—1921); le premier grand prosateur était Martin Kukucin (lire; Martyine Koukoutchune; 1860—1928), le Gogol slovaque- Un autre poète et prosateur excellent était Martin Razus (lire: Martyine Razouss 1888—1932) qui était. en même temps, l'un des chefs politiques de son peuple.

Or, ce n'était qu'au début de la vie nationale libre dans la République Tchécoslovaque, qu'on pouvait remarquer un véritable épanouissement de la littérature slovaque. Parmi les auteurs de cette période signalons au moins Jan Smrek (lire; Yan Smrèk;né en1898),le premier romancier slovaque à être traduit en langues étrangères,

L'espace limité d'un article journalistique ne nous permet pas de décrire le développement de la littérature tchécoslavaque dans ses traits les plus caractéristiques et de mentionner que des auteurs les plus importants, Nous aurons d'ailleurs l'occasion de publier quelques belles pièces de la littérature moderne tchécoslovaque en traduction. Or, même ce bref essai doit donner au lecteur au moins une impression fugitive de l'effort littéraire splendide d'une nation, petite numériquement, mais importante quant à son moral et à son zèle culturel, d'une nation qui a construit toute sa vie sociale et politique sur la base spirituelle de l'humanisme et de la démocratie véritables.

POEME KURDE

FUREUR

Le soleil est un point mort
Dans l'espace vide
Quand la trombe arrache
Les branches
Des arbres,
Comme des femmes malheureuses
Leurs cheveux.

Des abîmes s'ouvrent
Entre le ciel et la terre,
Comme un cauchemar
Le vent est noir,
Les nuages ont des lèvres rouges
Qui brulent sous leurs baisers
Les entrailles de la terre.

Un cri terrible parcourt
Les cimes des montagnes,
Des avalanches tombent
Comme une clameur qui arrive
Du fond d'une catacombe.

Comme un mot
Qui détruit le rêve
Ou l'amour d'une vie.
Cette fureur sauvage est douce
Comme le sang qui coule
D'une blessure
Et chauffe des muscles gelés
Comme des héros qui
Sous leur lance de courage
Dominent des dragons en rages
Les rochers regardent
Ce tumulte farouche
Sans dire un mot,
Sans ouvrir la bouche.

Dans l'horizon lointain
Soudain
Le soleil ouvre son oeuil
Des flèches dorées couvrent la terre
Des fleuves sanglants
Brillent comme des flammes;

Mais la brise
Est douce
Comme la caresse d'une femme,

DR. BEDIR KHAN

Provisoirement, LE JOUR NOUVEAU *parait chaque Lundi.*

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan *Grigori Petrof*

15

Wergerandok: *Qedrî Can*

FOTBAL

Ji piştî rûnişta Napolyon li ser textê Frensa ve, li Ewrîpayê ceng ne sekinî bû. Napolyon hema bi Ewrûpayê giş re ceng dikir; berî gişan dixwest Îngilîzan bişikîne. Îngilîzan jî dixwestin wî ji textê wî daxînin. Napolyon Ûris jî bi cengê dida tirsandin.

Ûris, ji ber vê tirsê, di sala 1.808 de, dev ji şerê xwe û Îsweçê berda... ew şerê mezin û bi nav û deng, di nav Frensiz û Ûris de çêbû. Napolyon quweta bîst miletî civand û ajot ser Ûris; heta Mosquwayê çû.. Le li vir şikest û di sînga Ûris de serê wî peçiqî... bê tab û tewan vegeriya Fransayê. Ji bo vegerandina nav û dengê berî, xebitî... lê vê car Îngilîz, hemî Ewrûpa ji xwe re kirin hevalbend û ajotin ser Napolyon, Napolyon dîl ket... û nefiyê (Saint Hélène) ê bû.

Ewrûpayên ku ji şerê Napolyon bêtab û bêzar mabûn, ji vê serencama Napolyon gelek dilxweş bûbûn û ji xurtbûn û serdestiya îngilîzan pirestesşkar mabûn. Wan jî dixwestin Îngilîzan texlît bikin. Êdî her karê Îngilîzan bûbû adet û moda.

Zaroyên biçûk, carna adetên ne qenc, ji mezinan digirin; mîna vexwarina cixarê û araqê û bi dengê bilind peyivîn...

Miletê ku bi îlm û îrfan kêm mabûn, ji Îngilîzan hinek adeten kirêt girtin.

Merivên hal û wextê wan baş, zengîn, mîna Îngilîzan, ji bona cirîda hespan pere ên pir xere kirin... mîna Îngilîzan soda û wîskî vexwarin .. mîna wan serê xwe kurkirin û şehkirin.

Xortan, ji Îngilîzan adeta fotbolê girtin.. Ew xortên ku hêj xwendina xwe ne qedandi bûn, ji lîska fotbolê re pirestesşî kirin... û fotbol jî kirin mîna îlm û sen' etkî... Ew nivîsevanên ku serê wan vala, ku tenê dikarin xelkê koçeyan bînin heyecanê, di rojnameyên xwe de, ji bo fotbolê bendek vekirin û têde behsa rindbûna çîpên stûr, mîna çîpên gamêşan kirin.

Di zemanê (Senelman) de, li Finlanda jî ev hewes çêbûbû. Hingî, di xortên Fîn de fikrên durust pêda ne dibûn, û hêj bi fikrên durust re bendewar ne dibûn. Piştî ku Finlanda, xwe da ser Rûsyayê, di nav xortên Fîn de, hisên heyf—stendinê ji Îsweçan, kêm bûbû. Xortê Finlanda ên serî vala û tiral xwe da bûn fotbolê, mîna nexweşiyeke zirav, di nav xortên b a j a r a n de, digeriya... heta xwe avêtibû nav gundên mezin jî... Civat û bange (nadî) yên fotbolê, mîna pizikên canekî nexweş... mîna pêşiyê çiravan pir bûbûn, çîpên—mîna çipên gamêşan —stûr şayanê sitayişan bûn.

Senelman û hevalên wî ne dixwestin li şûna serê mezin çîpên stûr cî bigirin... wan ne dixwestin ku quweta serî bikeve lingan û serî vala bimîne. Her çi ku pêşveçûn û bilindbûna Finlandayê dixwestin digotin:

Ji çîp û zendên mîna qayişê sert, çi d e r d i k e v e? Ji bona welat çi xebatê karin bikin?

DÛRIK

DÛRIKA DANKUTAN

Hey yal- la, ya—la
Yek wê hayê
Li nav rezayê
Kil û mirêk
Li ser çogayê
Biskê sor beradayê
Çavê reş in kil didayê
Kil û mirêk l'ser qabayê.

Ez diçûmê
Ew rewiyayê
Ez gihamê
Mirêk bi carî
Li erdê dayê.

Cara çara
Li sundayê
Û li mandelayê
Û min ne dîyê
Û min ne bînayê
Ha û elmê min
Ne gihayê.

Ev hêlînê qaz û beta
Hêlîn çêkir çol û weta
Û l' ser haleta
Vê payîzê xew xweş bûye
Li paşila van hurmeta
Ev hêlînê van ttiya
Hêlîn çêkir çol û çiya
û l' ser deviya.

Gelî xorta vê payîzê
Berî sibê
Xew xweş bûye li paşilê,
Van esmera, van zeriya.

Lê, lê Eyşê, Eyşa xanê
T' bilxur bînê ji hebanê
Kevçiya bîne, j' kefçîdanê
Tu rûn lêke ji xîzanê.

Heçî xortên dankutanê
Bila bixwin, nûşecanê.

Li pîreka û l'jinbiya
û li di hinbera
Bi quzulkurt û zexferanê
Çi werîsê girê girê
mi avêtê qulpa pirê
Ez xulama qantircîkê
du qantirê.

Siwarê kerê
Li ser bêndere,
Çav li derê
Wek ê şerê.

Ehmed kurd e
Çi qaf gird e
Mala Ehmed
Perê gund e
Jinka Ehmed
Çiqas rind e.

Ziqaqa reza bi kelbeş e
Ji îro pê ve gelî xorta
Çilovaniya, êzingvaniya
Weşê weş e
Civana min û xelka delal
tata reş e.

Way ohyayê, çi dilxweş e
Hêy yal—lah lêxin şer e
Tu ne lal, tu ne kher
Li ber mikutê xwe binêr e.

Çi ewrî di ser me re
Sozê mi bi qerara te re
Lê keçikê çardesalî
Hewşa bavî, xwe dimalî
Keçik çûye mal ma xalî

Ez çû m Kercewzê
Sê kanî ne
Yeke tehl e, yeke şor e
Û yek şîrîn e.

Xwezî bi dilê wî lawikî
Navê dosta wî Emînê
Nav şerîn ê xelkê tehl e
Û bi min şîrîn e.

PÊJINÊN DINYAYÊ

CENG & BIHINGEH

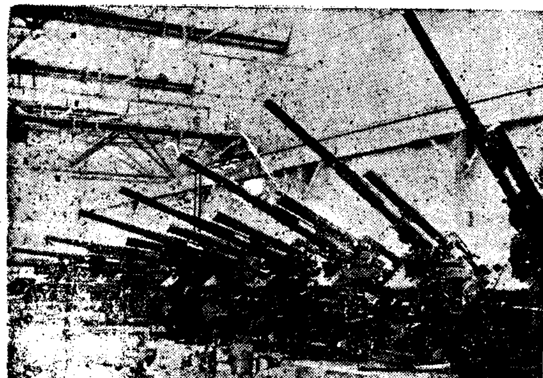
General De Gol, Destê Maqûlên Dirziyan Digiwêşe.

Vedeteke Brîtanî a Torpîlavêj. Ev Gemiyên He Gelek Lez in û Bi torpîlan Zora Xwe Didin Waporên Neyaran.

Topçiyekî Brîtanî Gulleyê Topên Xwe Bi Tîpê «V» Serfirazî Xemilandine.

Karxaneke Ewistralî Yên Top û Çekên Giran.

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MIROIR D'ORIENT

Sal 1 — Hejmar 25

Duşemb 25 Çiriya Pêşîn 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

XWEDÎ Û GERÎNENDE : MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

CENG & SIYASET

DEWRAN

CIVANÊ SÊSERÎ

Rojnama Rûsî Izvestia

Li ser civanê ko li Moskovayê hatiye danîn dinivîse: Di welatên bêteref de qal a giraniya xebatên civanê sêserî yê ko li Moskovayê çêdibe tête kirin. Nimînendeyê Brîtanya Mezin li vî civanî, wezîrê dervekariyê Mr. Îdin e, yê Emerîkayê Mr. Kordel Hal û bi navê Sovyetistanê, komîserê sovyetî ê dervekariyê Mr. M o l o t o v ketiye vî civanî. Li gora hin rojnameyan civanê sêserî debara xwe bike da ko piştî şerî, dan û standina pay rojmendî û diplomasî bi hin dewletên ko dane pey elemana, ne maze bi Mecaristan û Romanyayê hêj tebatir bibe.

Lêbelê, Pirsa Hejatir

Ya ko Hevalbendan divê safî bikin lezandina dawiya şerî ye; qedandina vî şerî roj berê rojekê. Çiqas şer zû biqede, hinde safikirina pirsên piştî şerî siviktir bibin.

Pisra Kozîbirî

Pirsa zû xelaskirina şerî ye. Hitler dest bi şerê brûskîn kiri bû; lê Ordiya Sor plan û texmînên Hitler tevlî hev kirine.

Vî tiştî wext daye Hevalbendan û wan xwe pêk anî, debar û haziriyên xwe ên eskerî kirin. Niho eleman ketine bêgaviyê, dest ji standina ax û welatan berdane û dikin xwe biparêzin, pêşiya êrîşên me de, dikin bikarin bisekinin. Lê domkirina vî şerî li Hevalbendan biha rûdine.

Ji aliyê din, bi domkirina şerî, bi milyonan însan perîşan û şerpeze dibin, û ev berpirsiyariyeke gelek mezin e.

Lezandina Dawiyê

Şerî bi pirsa vekirina eniyeke diwemîn li Ewripayê teng girêdayî ye. Hitler û terefdarên di wî ji qerarên civanê Moskovayê tirsiyan in, û ev qerarên he, dikarin tiştekî welê bînin serê wan yê ko hîç ne dihat bîra hitleriyan. Wan dîtiye ko di pirsa Badogliyoyê de Hevalbendan bi gotarên yekdemîn, yekîtiya qerar û gotina xwe şanî cihanê dane. Eleman dikin Hevalbendan ji hev veqetînin; heye ko ew li hin tiştan biya hev û du nakin, lê li ser pirsekê bê şik û guman gotin û qerara xwe kirine yek; ewê her fidakariyê bikin da ko ev şer dem berî demekê biqede.

Şerê Erdê Italyayê

Baran sekiniye û Ordiya emerîkanî pênc û a brîtanî heşt dest bi êrîşa xwe a mezin kirine. Di nav şetên Volturno û Gorigliano yê de şerekî zor çêdibe. Ordiya elemanî deh ne hatiye şkênandin, ev Ordiya he, di pêşiya zora qiwetên emerîkanî de, bi rêz û tertîb xwe bi şûnda

CIVANÊ MOSKOVAYÊ

CIVANÊ MOSKOVAYÊ DESTPÊ KIRIYE

MOSKÛ— Radyoa Moskovayê elam dide: M.M. Îdin û Kordel Hal hatine balafirgeha Moskovayê. M. Molotov û mirovdewletên sovyetî ên din çûne pêrgîna wan. Sefîrê Brîtanya Mezin û karkerê emerîkanî jî li wê bûn. Balafirgeh bi alên ingilîz û emerîkanî hati bû xemilandin.

MOSKÛ — Civanê wezîrên dervekariyê destpê kiriye.

STOKHOLM— Rojnameyên elemanî bawer dikin ko Hevalbendan direjî axa Yewnanistanê bikin.

ENIYA TALYANI

CEZAYIR— Pêşveçûna Ordiyên pênc û heşt di axa Italyayê de dom dike. Wan ji nû ve çar şaristanên talyanî vegirtine.

LONDRE— Wezîrê brîtanî ê şerî î kevin û lêbatê Civatmiletê Brîtanî Mr. Hora Belîşa peyiva xwe a Londrê de gotiye: Vî şerî pêş me kiriye ko heyîn û tekuzî û timamiyeta Erdê Frensê ji bona Emerîka û Brîtanya Mezin tiştekî girane û jiyînpêgirêdayî ye. Frense û Kişwerê di wê, demên çak û neçak de, tim û her birek ji yên Etlantîkê ye. Bê tevkariya Frensê li cihanê tu pronivîsa silh û aştiyê nikare bête danîn.

TALYAN & HEVALBENDAN

Rewişa Italyayê a îro û ya Piştî şerî

Nivîsevanê «Brîtanovayê» ê diplomasî dinivîse: Îro zehf bergehên rewişa Italyayê hatine ronak kirin. Italyanên ko şerê elemana bikin, di bin emrê serbend û zabitên hevalbendan de bikevin qada şerî.

Di navbira talyan û Hevalbendan de kêm nûçeyên eskerî dêbêne gohartin; Hevalbend her nûçeyên xwe ên eskerî pêş talyana nakin. Her çend jî Hikûmeta talyanî bi hemda xwe şer îlanî elemana kiriye, her wekî di navbira talyan û Hevalbendan de tu ehidname û lihevhatin çênebûye, mîna berî Italya dewleteke neyar e. Bêşik di civanê Silhê de, nimînendeyên wê ni karin teniştа nimînendeyên Hevalbendên mizefer de rûnin. Rewişa hêsirên talyanî bi tu awayî ne guheriye û ew mîna berê hêsir in. Ew gava şerê Hevalbendan dikirin hatine girtin. Di Londrê de hêvî heye ko êdî xelkê Italyayê hêj bêtir pêşiya zora elemana de serbazî û serhişkiyê bikin, bi piranî, heke an ne bi tevayî xwe bigihînin Hevalbendan, û kar û barên elemana xira bikin û ew êdî naçin destgeh û febrîqeyên elemanî û têde na xebitin.

DEMA AZAHIYA KIEVÊ

GAV BI GAV NIZINGTIR DIBE

MOSKÛ— Di kûçe û kolanên Melitopolê de şerine xwîndar dom dikin. Xesarên elemana dijwar in. Peravên Dnieprê ên rastê di kevin destê Ordiya Sor. Dema azahî û serbestiya Kievê hin bihin nîzingtir dibe. Di nav heftekê de qiwetên sovyetî hezar tang û balafirên elemanî xira kirine

M. TSUDEROS DIBÊJE

EM NA XWAZIN DOSTÊN XWE ACIZ BIKIN

QAHIRE— Wezîrê Yewnanî ê yekemîn M. Tsuderos qala qebûlkirina talyana mîna nîvekarê-şerevanî kiriye û gotiye: Yewnanistan ketiye şerî ji ber ko Italyayê bi bêbextî destê xwe direjî heyîn û azahya wê kiri bû. Qerara me ev e: heta xelas û serbestkirina Welêt şer kirin, lêbelê em naxwazie Hevalbendên xwe aciz bikin.

Rast an nerast heke Hevalbendên me li siyaseta qebûl kirina talyana mîna nîvekarê şerker, bi çavekî xweş dinêrin, em di heqê vê pirsê de dev ji gilî û gûyan berdidin; ji ber ko îro eskerên wan di erdê Italyayê de şerê elemana dikin.

dikişîne. Erdê ko niho tê de şer çêdibe deşt e, û bikêrî tevdana tang û yekîneyên zirh û motorkirî tê. Ji xwe ji aliyê behrê ve jî stolên Hevalbendan esker tînin peravên meydana şerî.

Gelo li ku derê eleman wê bikarin bisekinin û pê bidin erdê?! Ava Garigliano yê ji hêla berevaniyê ve, ne hêja ye, ji xwe ev şet ber bi bakurî ve diçitile. Qada navîn bi qiyasdarî ne têr teşxele ye, her çend jî elemana elam dane ko wan terka Kampo-Basoyê dane, û nûçeya ko ji Cezayirê tê dide zanîn ko leşkerên Hevalbendan Vinçiatura vegirtiye.

Di Eniya Rûsî de

Serfiraziyên Ordiya Sor dom dikin, standina Zaporojiyê tiştekî gelek girane ye. Duhî lekên şerevaniyên rûsî ji nû ve 12 kilomêtiran pêş ve çûne; û zehf bajar û avahîgeh standine. Peşveketina yekîneyên rûsî ên zirhkirî dom dike.

Di Nav Bira

Enîşka Dniepr û Behra Azovê de, li Kiyev û erdê Rûsya Gewir de, eleman perîşan in, halê wan ne tu hal e. Bê zêde kirin dikare bête gotin ko şerê elemana êdî şerekî bê hêvî û niyaz e. Meydana şerê Kievê ji xwînê sor bûye.

Eleman êdî nikarin li Kievê bimînin; tiştê ko ji wan tê, roja ketina Kievê hinik bi şûnda hiştin e, lê bihayê ko ji bona vê qesdê datînin, gelek giran e.

Qewil û Ayîn

QEWIL

Roja vê qal û belayê
Cehenem e digire sewdayê
Bav gazî dike law nayê;
Law gazî dike bav nayê.
Roja heşrê, rojek teng e
Erd û ezman li me dide denge
Me gunehkara ne dima renge
Hêvî Mihemed Mistefa ye.
Ez l' bextê te me l' qiyametê
Tu ê l' me bikî vê şefa'etê
Ji fedla Xwedê re, tu ê me
bavê cenetê
Imdad Mihemed Mistefa...

QEWIL

Wey me çi kir û me çi bi derda
Zêrê zer bû, me bi sifrê wer da
Me dinya girt û axiret bi der da
Xweli l'serê me û kewna dinyayê.
Tirba min î nav tirban e
Dilopek hatî li ser çava ne
Hemû j' gunehê dê û bavan e.
Tirba min î, li ber deviyê
Dilopek hatî li ser eniyê
Hemî j' gunehê cîraniyê
Xueli l'serê me û kewna dinyayê.
Tirba min î, teng î direj e
Têde heye markî kher û gêj e.
Dîxû goştê îsanê bi nimêj e.
Tirba min î l'ber dîwara
Mi dî mişka ban kir mara
Heydê emê herin
Goştê îsanê rojî xwara.
Xweli l'serê me û
kewna dinyayê.
Kanî Adem, ka Hewayê
Kanî Mihemed bavê Fatmayê
Daim selawata bidin
Navê Mihemed Mistefayê.

CARINA

EM JI BIRA DIKIN

Ko rûyê erdê Frensê 551.000 kilomêtir çarguşe ye û têde 42 milyon xelk rûdinin.

Rûyê erdê kişewrê frensizî 11 milyon û nîv kilomêtir çargûşe ye, rûniştimanên kişwerî 52 milyon in; ango xelkên welatê mader û yên kişwerê bi hev re, nîzîkahî ve dikin 100 milyon. Bajarên Frensê ên mezin ev in; Paris, Marsilya, Liyon, Bordo, Lîl. Paris payetexte Frensê ye, şaristanê dinyayê ê çeleng û spehîtir Paris e, tê de 3 milyon xelk rûdinin.

Ji xelkên Frensê sedî de 42 bi cotkarî, 30 bi derêxistina m'adenan ji erdê û bi karên destgeh, febrîqe û karxaneyan, 16 bi dan û standin û karên waporên av û reşayiyê, 6 bi karên dewlet û hikûmetê û gerandina dîwan û dairan û 7 bi şuxlên din mijûl dibin. Çiya û zozanên Frensê zehf in, çiyayên wê ên bilindtir Alp û Pîrene, Seven û Anjû ne. Şetên Frensê ên fireh û direjtir ev in. Ron, Sên, Garon. Ron, — 780 — Sên, — 700 —Garon — 600 kilomêtir direj in. Girava Frensê a mezintir Kors e.

Ji axa Frensê sedî de 57 par bîsatn û zevî, 4 rez, 16 rêl û daristan, 11 çêre, û ên meyîn beyar in.

DEMA NIHA

MOSKÛ — Leşkerên sovyetî gihane dera ko ji Kievê bitenê şeş mîl dûr e. Ordiya Sor Melitopol standiye.

CEZAYIR — Qiwetên Hevalbendan Peto-Çiato, Dragonî û Reka Romano standine, li hin deran tevdana kewte û sedmêran û li hin derên din pêşveçûna leşkerên Hevalbendan dom dike. Refên warên Efrîqa Bakurî di erdê Italyayê de rê, pir, gehînekên rêhesinan û qefle û komeskerên dijmina bombardiman kirine.

CEZAYIR — Di balafirgehên Italyayê de 1.245 balafir ketine destê Hevalbendan, 679 mekîneyên elemanî û 566 yên talyanî.

WEŞINGTON — Wezareta Emerîkanî a behrî dide zanîn: Noqavên emerîkanî heta îro 319 waporên japonî bin av kirine û xesar gihandine 141 hebên din; hêvî heye ko ji wan gemiyan jî 36 yekîne xeriqîne.

NÛ-DELHÎ — Cihgirtiyê Kralê Brîtanya Mezin li Hindistanê Lord Wêvel, xanima wî Ledî Wêvel û keça wan Banû Felisite hatine payetextê Hindistanê.

WEŞINGTON — Ji destpêka şerî û heta niha qiwetên emerîkanî 6.279 balafirên japonî xira kirine; ji emerîkaniyan 1.867 heb çûne.

LONDRE — Elemana di Polonyayê de ji nu ve 5.000 jin û mêrên welatperwer girtine û avêtine zêndanan.

NAPOLÎ - Nûçegihayê yekîtiya rojnameyên Hevalbendan Noel Monk ji eniya talyanî dinivîse: Li ser vexwendina General Klark, li 15-ê mehê mi çavê xwe li kozik û çeperên eniya Volturnoyê gerandine. Ba û baran meşa leşkeran bi şûnda hiştî bû; lê îro dinya xweş e, û roj dibiriqe, û zabit û serbend gelek kêfxweş in, êrîşa Hevalbenda ber bi Romayê ve, wê destpê bike.

Bi General Klark re hilkişiyame serê çiyayekî biçûk; jê çar aliyên nevalan xweş dihatin dîtin: diviya bû emê xwe nizm bikin û pê canê xwe ji agirê elemana biparêzin yê ko ji pala çiyayekî dihat.

General Klark li nevalê nêrî û got : tu tiştî li dinyayê mîna qada şerekî ko têde şer hêj destpê ne kiriye, ne têr rahetî û bêdengî ye. Di vê nevalê de şerên erdê Italyayê ên zortir çêbibin..sibe...an piştî çend rojan!..General Klark gava qala dijmina dikirin ji generalên xwe re digot: lêxin; xurt lêxin.Generalan wa'd dane ko wilo bikin. Dema em vedegeriyan, çavê me bi stûnekê ketiye, ya ko şanî riya Romayê dida û li ser wê dihate xwendin: «Rome 200 kilomêtir».

General Klark lê meyizand û got; ne hevqas dûr e!

Ez êdî dikarim bibêjim ko ji bona şerê Italyayê ê mezin her tişt pêk hatiye. Leşker hêviya emrê General Klark sekinîne.

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ ¡MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

Xebat - Hêjabûn - Serfirazî

GENERAL DE GOL DI FASÊ DE

QEHREMANÊN ORDIYA SOR

General Yeremenko

General Zubkov

Jin û Keçên Sovyetîstanê Jî, Ji Bona Azahî û Serbestiya Welatê Xwe Cengê Elemana dikin.

MOSKÛ - Di Piatîyatkayê de leşkerên rûsî 15 trên çek û zad dagirtî, 30 tang—17 hebên wan ji tîpê piling—171 top, 1.300 kemyon, 600 mitralyoz û zehf çek û posatên din û depocebilxane û depoxaneyên zad û zexîran standine. Di nav deh rojên dawîn de qiwetên rûsî 1.000 tangên elemanî xira kirine.

Strana Kurdî

PEMEDO

Pemedo ne yê bihar e, ne yê pehîz e,
Pemedê şeng ji mala sila, ji
xalan zîz e.
Malê xwe bar kirî, deynandî
binê çiyayê Ebdilezîz e.
Xeleliyê, mîrê gêsan kir dîwan e
Di gazî ket cindiyan û yekan e
Her çî terş û talanê xeretê Pemedê
Şeng bo min bînit,
Ezê bidimê keçikekê navê wê
Qeremircan e.
Ez Qeremircan im, Qeremircan im,
xudan û xwîşkê heft bran im.
Digerim li koçik û li eywan im
Herçî ters, û xeretê Pemedê Şeng
ji min re bînit
De bila destê min bigirit
Bigerînit hemî axed Kurdistanê.
Malekê ji malan pê de
Kurkekî bîj e, heya tê de
Dibêjit: ez dê terş û talanê
Pemedê şeng dê bînim;
Sê rewê dewarê zêde.
Dilê min pehûk e, dilê min pehûk e.
Li seran têne befr e, li geliyan
têne pelepûk e;
Gavan û şivanê Pemedê Şeng
Li ber xwînan ve bûne bûk e.
Dilê min pexal e, dilê min pexal e
Dibêjit Pemedo rabe, terş û
talanê te birin, bi careke.
Ez Pemedê Şeng im, çavbelek im,
Xudanê leylika gerden
pehnordek im,
Sê roj û sê şeva bo leylikê hinîne
Ne bêjin ev yek in, em gelek in.
Dibêjit: Pemedo wene wene
Emê sêsed û pêncî mêrê
gêsiyan hene
Hemi avêtin ber bextê te û bextê
leylika te ne.
Mêra ji mêra hêvî hene
Sê mêra namûsa te ne
Mi nizanî bû, xere û talanê te ne.

DEBARA ELEMANA

WEXTKARKIRIN Û XWE BI ŞÛNDA KIŞANDIN E

LONDRE— Li gora nûçeyên ko gihane Sviçreyê eleman di Italyayê de niho şerên wextkarikirinê dikin, heta ko di Italya Bakurî de xeteke bervaniyê a qaim tête çêkirin. Serfermandarî û şerdariya elemanî sînor kişandine kar û wezîfeyên Romel û Kesserlingî. Wezîfa Kesserling wextkarkirin û bi şûnda hiştin û girankirina pêşveçûna Ordiyên Hevalbendan e, ber bi Italya Bakurî ve; û qels û sistkirina wan beriya ko bigehin xeta elemanî a bervaniyê der nav bira Speziya û Ravenê.

Bakurê vê xetê de girtin û berdan di destê Romel de ye. Hawîrên talyanî ên eskerî î feşîst bawer nakin ko Kesserling wê bikare qiwetine mezin bêxe qada şerê Romayê.

Li ba nêrevanên bêteraf Hevalbend beriya dawiya vê salê Rome bistînin, lêbelê şerê Italya Bakurî ji vê zivistanê wêdetir wê dom bike.

PANZDE HEZAR BALAFIR

ÇEKÊ BRITANÎ 15.000 BALAFIRÊN ELEMANÎ XIRA KIRINE

LONDRE— Bi awakî resmî didin zanîn ko ji despêka şerî û heta niha 10.000 balafirên elemanî di ser axa Brîtanya Mezin re û 5.000 di ser Behra Spî re hatine xira kirin.

Moskû-Sovyetistanê 65 generalên nû payekirine.

Melburn — Di axa Nû-Gineyê de leşkerên ewistralî gihane dera ko ji Madangê 65 kilomêtir dûr e.

Nû—Delhî : Refen emerîkanî bi ser axa Birmanyeyê de girtine û 75 ton bombe avêtine war û hêjagehên japona, gelek bombe xurt û rast li dertgehwaporên nêzîngî Rangûnê ketine.

1re ANNÉE — LUNDI 25 OCTOBRE 1943 — NUMERO 25

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire. EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Il y a deux ans, le 20 Octobre 1941, l'état de siège était proclamé à MOSCOU et l'inquiètude était générale. Mais STALINE sut galvaniser son peuple. Les Russes ont tenu, et deux mois plus tard, les forces soviétiques passaient à la contre-attaque et sauvaient la ville.

Aujourd'hui, 20 Octobre 1943 ce n'est plus MOSCOU qui est en danger: c'est la Wehrmacht toute entière, acculée à ses derniers retranchements.

Les Allemands espéraient que les Russes épuisés par leur avance sur un front de plusieurs centaines de kms au cours d'une offensive de trois mois s'arrêteraient sur le DNIEPR, Mais il n'en fut rien.

Non seulement l'Armée Rouge ne s'est pas arrêtée, mais elle a lancé une nouvelle offensive sans laisser le moindre répit aux Allemands. La Wehrmacht a été rejetèe au delà du DNIEPR. Le fleuve a été franchi. Les têtes de pont établies par les forces soviétiques ont été progressivement élargies en dépit des efforts désespérés des Allemands de contenir l'avance russe.

KIEV a été enveloppée par le nord, ZAPOROJIE a été occupée, les unités de l'Armée Rouge sont entrées à MELITOPOL. Les forces soviétiques ont passé. à l'offensive à partir de la tête de pont établie au sud-est de KREMEN CHOUG, et avancé de plus de 90 kms. derrière DNIEPROPETROVSK.

L'importante jonction ferroviaire de PIATIKHATKA a été occupée, coupant toute voie de retraite à des effectifs allemands estimés à 250.000 hommes.

Les Allemands, pris de vitesse, sont incapables de se dégager. Ils sont, aujourd'hui, acculés à des batailles rangées car les Russes veulent les forcer au combat.

Et à Berlin règne l'ambiance des jours sombres de STALINGRAD. Il s'agit, là aussi; de vastes mouvements d'encerclement contre des armées, peut-être plus nombreuses encore que jadis sur la VOLGA. Et Berlin annonce que les Russes ont lancé 10 grandes attaques succesives en 24 heures et qu'ils ont préparé la prise des secteurs qu'ils occupent maintenant, à l'aide de 4 formations triangulaires de chars, qui ont franchi le DNIEPR malgré les pluies d'automne malgré la boue....

Certaines unités allemandes ont perdu plus de 60 à 70 o/o de leurs effectifs; le Haut-Commandement de la Wehrmacht est obligé de maintenir en Russie des unités à effectifs réduits: les régiments comptent un millier d'hommes au lieu de 3000.

Il y a deux ans, MOSCOU était menacée Depuis 2 ans, beaucoup de choses ont changé. T. H.

LA FONTAINE

Le plus charmant de tous les poètes français est né en 1621, à Château Thierry. Après avoir fait son droit, il est nommé Avocat au Parlement de Paris, mais n'y reste pas longtemps: en 1647, il revient dans sa province, se marie, et exerce avec beaucoup de nonchalance, la charge de Maître des Eaux et Forêts qu'il a hérité de son père. Il ne commence à écrire qu'à 33 ans, et sa première oeuvre est une traduction du poète latin Térence. Les six premiers volumes de ses fables ne sont publiés qu'en 1664 et 1668.

Les grandes dames de son siècle l'adorent et lui prodiguent faveurs et pensions: Mme. de la Sablière. la Duchesse de Bouillon et la Duchesse d'Orléans l'accueillent chez elles et lui paient des rentes. Il fréquente la plus brillante société de son temps; La Rochefoucauld et Boileau, Mme. de la Fayette et Mme. de Sévigné, Racine et Molière sont de ses amis. Elu à l'Académie Française en 1683, il continue à écrire, malgré la maladie qui le mine, et meurt en 1695, chez la dernière de ses protectrices, Mme d'Hervart.

Cet homme qui fut aimé de tous ses contemporains, a gardé toutes les faveurs à travers toutes les périodes. Sainte Beuve l'appelle „le Poète national", et Victor Hugo a trouvé, pour le caractériser, ce mot juste et profond: „La Fontaine, c'est un arbre de plus dans le bois." Car ses poèmes sont comme la nature même, souriants et cruels sincères et exquis, et traversés des ombres et des lumières mouvantes de la forêt. Lui même, d'ailleurs, semble s'en rendre compte

„Cependant jusqu'ici d'un langage nouveau
J'ai fait parler le loup et répondre l'agneau,
J'ai poussé plus avant les arbres et les plantes
Sont devenus pour moi créatures parlantes."

Mais la Fontaine ne s'est pas contenté d'introduire la nature dans la société raffinée de son siècle. Il a donné une puissante impulsion à la poésie, par son langage mélodieux et précis, capricieux et infiniment délicat. On a voulu faire de lui un grand moraliste. Mais s'il expose la morale, c'est toujours d'un ton un peu moqueur, du ton de celui qui constate que le monde va mal et s'en inquiète fort peu.

„Il sont trop verts, dit-il, et bons pour des goujats:
Fit-il pas mieux que de se plaindre?"
ou bien „Apprenez que tout flatteur
Vit aux dépens de celui qui l'écoute",

Ces vers que nous avons appris à l'école semblent lui tenir bien peu à coeur: En réalité, c'est un poète dans tout ce qui fait le poète: il aime dessiner de délicats croquis, il aime rendre le doux murmure des sources et le chuchotement des feuilles à l'automne.

En réalité, le titre qui lui convient est celui même qu'il a hérité de son père, „Maître des Eaux et Forêts", et ce magicien doux et distrait semble suivre l'indication de son nom. La Fontaine, comme un puit dont coulerait l'eau la plus fraiche, la plus désaltérante, inépuisablement.

Lucie VIDAL

LES CHARS DE COMBAT

Chars, tanks, Panzerkraftwagen, ces diverses dénominations française, britannique américaine et allemande, se rapportent au plus remarquable engin de bataille terrestre qui ait été réalisé, puisqu'il permet au canon de se déplacer sous la protection d'un blindage total, à travers la plupart des obstacles naturels ou aménagés: talus, petits cours d'eau, entonnoirs, taillis...

Les chars ou tanks les plus modernes appartiennent à des types très dissemblables: certains, moyennement blindés et armés, sont très rapides et peuvent même dépasser sur bon terrain 60 kilomètres à l'heure. D'autres, aptes à des missions multiples, atteignent encore 40 km. à l'heure et portent une cuirasse d'au moins 5 centimètres d'épaisseur. Un canon d'environ 75 m/m. capable de lancer des obus explosifs ou de rupture de 6 ou 7 kilogs est monté sur ces chars. Certains, enfin, particulièrement puissants, pèsent 60 tonnes et sont blindés à 10 centimètres sinon plus. Ils portent une pièce de canon à longue volée lançant des projectiles de 9 ou 10 kilogs à grande puissance de perforation. Les chars modernes sont équipés de moteurs à haut rendement dérivés de ceux d'aviation, et qui fournissent 500 CV, 650 et même 1.000 C.V. C'est notammment le cas du tank américain „BALDWIN" qui pèse près de 60 tonnes en pleine charge, mais qu'un moteur d'avion de 1.000 C.V permet de déplacer à travers la campagne à plus de 30-km. à l'heure. Tous sont remarquablement aménagés, avec aération forcée par ventilateurs, périscopes pour l'équipage, appareils radio, moteur pour faire tourner la tourelle etc. Un tank moyen coûte près de 3 millions de francs.

LA CHENILLE

Le char de combat doit sa caractéristique essentielle: la possibilité de se déplacer en tous terrains et de franchir les obstacles, à la chenille. Il est porté par deux rangées de roues ou de galets de grand ou de petit diamètre, caoutchoutés ou à jante métallique, soutenus par de puissants amortisseurs Ces galets ne reposent pas sur le sol, mais sur la "chenille', qui est mûe par le moteur et se déplace constamment. Le train de roulement (les galets supportant le char) roule donc, sur ce chemin métallique constitué par une suite de patins articulés et qui peut à l'occasion former un véritable pont par-dessus les fossés ou les entonnoirs et appuie en tous cas sur le sol par une large surface, si bien que, malgré son poids, le char ne s'enfonce pas. Avec des roues seules, même nombreuses, il s'embourberait et ne pourrait franchir les obstacles.

Cette chenille sans fin tourne autour d'une poulie de renvoi, et d'une autre roue, le barbotin, qui lui transmet la force motrice. A titre de renseignement, le char allemand „TIGER" particulièrement lourd, - il pèse près de 60 tonnes- dispose de chenilles de grandes dimensions dont la partie qui repose sur le sol mesure pour chacune d'elles, 5 m 80 de longueur et 73 cm de largeur.

De telles chenilles permettent de passer des fossés très larges (plus de 3 m 50 pour le tank britannique „CHURCHILL") sans que le char bascule dedans. Assez souples, elles permettent de franchir également des talus. des troncs d'arbres, Comme de plus, le char est blindé et d'une masse importante, il peut tout aussi bien renverser des arbres, des murs, et, ce qui est sa raison d'être, traverser le champ de bataille à l'abri des balles, des éclats d'obus, et de la plupart des obus de moyen calibre, si sa cuirasse est suffisante (comme c'est le cas des gros chars) et attaquer au canon, à la distance la plus efficace les défenses ennemies: blockhaus, artillerie, chars.

LA POLITIQUE ETRANGERE FRANÇAISE

Alger- le 20 octobre R: Stanley Burch, correspondant special de «Reuter» à Alger, a donné mercredi matin l'information suivante:

«Un important accord sur la politique étrangère française, en ce qui concerne le présent et l'avenir, a été réalisé au cours de la dernière séance du Comité de la Libération Nationale. Cet accord aboutira aux conséquences suivantes:

«1,) La France est prête à reprendre sa place de puissance de premier rang, d'accord avec la plupart des Nations-Unies.

«2,) Elle n'attend que la conclusion de la conférence de Moscou pour engager des négociations avec la nouvelle Commission politique et militaire de la Méditerranée.

LA NAISSANCE DU CHAR DE COMBAT

Le char de combat à chenille et à moteur a maintenant plus d'un quart de siècle d'existence. Il a été inventé en même temps par les Français et par les Anglais, au cours de l'autre guerre. Le premier „char d'assaut" français, un SCHNEIDER, prototype d'une série de 400,fut essayé le 8 Septembre 1916. Quelques jours plus tard,le 15, sur le front de la Somme, les Anglais lançaient la première attaque avec tanks, rompant les organisations allemandes sur un front de neuf kilomètres.

Jusqu'à l'armistice, les Français construisaient 3.870 chars, dont la plupart de petits „Renault" à deux places, armés soit d'une mitrailleuse, soit d'un canon de 37mmIls avaient essayé un char de bataille, le "IA—F.G.M." de 41 tonnes, armé d'un canon de 105 et commencé la fabrication de chars géants de 68 tonnes, longs de plus de 10 mètres, capables de franchir des fossés de 4 m 50 de large, et portant un canon de 75mm et plusieurs mitrailleuses.

Les Anglais avaient construit moins de chars, 2.700, mais presque tous de grandes dimensions et pesant environ 30 tonnes.

Ce qu'il faut savoir, c'est que les Alliés devaient mettre en ligne, en 1919, si la guerre s'était poursuivie, plus de 15.000 chars.

En 1917—18, de grandes batailles à base de chars avaient eu lieu: bataille de Cambrai fin 1917. avec 400 tanks britanniques, contre—attaque du 18 Juillet 1918 de l'Armée Française avec 500 chars, offensive franco—britannique du 8 Août appuyée par près de 700 chars. La guerre de 1914-18 avait été gagnée en grande partie grâce aux chars de combat. Les Allemands n'avaient pas cru en l'arme nouvelle et cela leur valut la défaite, mais c'est précisément dans les chars qu'ils mirent tous leurs espoirs pour la préparation à la guerre actuelle.

Ce sont les grandes unités mécaniques à base de chars, les „PANZERDIVISIONEN" qui leur permirent en effet, de conquérir si rapidement la Pologne, puis la France et, en 1941. d'envahir la Russie jusqu'aux faubourgs de Léningrad de Moscou, de Rostov,

L'Allemagne, préparant la guerre depuis 1935, avait soigneusement équipé son Armée en chars rapides et puissamment armés. aptes aux opérations de rupture et à l'exploitation menée avec la plus grande audace.

Mais ses succès n'auront été que, temporaires. Les Alliés, mieux équipés à présent que l'ennemi, en avions, en chars; en artillerie, ont chassé les Allemands d'Egypte, de Libye, de Tunisie de Sicile; ils les ont chassés à Stalingrad comme a Koursk. Partout, les nouveaux chars russes, américains, britanniques, tous de la meilleure qualité, appuyés sur une aviation formidable, repoussent l'ennemi vers ses frontières. Le char de combat, le tank, est en train de battre, l'Allemand comme il l'avait fait en 1918

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan
Grigori Petrof

16

Wergerandok:
Qedrî Can

Senelman di anî bîra wan, ku di zimanekî, li Îspanyayê jî hinekan, bi xwendina romanan,, Şiwalî (hesp—siwar) texlît dikirin. Her wekî di kitêba «Donkîşot» de ev mesxeretî hatiye xuya kirin. Senelman û hevalî wî digotin: Ew serserîyên ku xwe didin xwendina romanên vala, divê em wan ji bîr nekin û bi wan re û bi vê ne xweşiya wan re cengê bikin.

Nivîsevanê kitêba «Donkîşot» (Sevante), ji xwendevanê xwe re, wisan gotiye:

«Xwendina romanên ser—guzeştî nîşan pûçbûna mejî ye...»

Di wî zemanî de, Îspanyolan, di welatê xwe de, bîra pêşvebirina û bilind kirina ilim, îrfan û iqtîsadê... ne dibirin û li tu çareyan ne digiriyan û ne di pirsîn. Çimo ku wan dil ne dikirin, ku di vê rê de bi hêş û bi vîn bixebitin. Hinek meriv hebûn ku bi rojan, bi mehan, heta bi salan romanên serguzestî dixwendin. Bi vê xwendinê digotin qey em tiştekî dikin. Di welat paleyên çand «kultur»ê tu nebûn. Heşê milet radiza, nezanî û kêmanî pir dibû... Digel vê qasê, rebenî û xizanî zêde dibû... Quweta dewletê kêm diket. . Exlaq, fikir, îqtisad ber bi îflasê diçû... Ewê ku tiştek fam dikirin jî, xwe da bûn xwendina romanê serguzeştan.., mest ketibûn.

Senelman digot; welatê me hêj qedrê nivîsevanê dahî nizane. Divê, di nav me de jî yekî mîna (Servant) derkeve û kîjan jiyîna bêkêr be, bi qelema xwe xurt ber pêş bike... Yekî mîna (Swift) derkeve û behsa ruhê însanên cûcê, behsa heşê wad ên stewr bike.

Senelman û hevalê wî damane û gotine: «Di nav me de dahî yekî mîna (Servante) nîne. Em nikarin bibin nivîsevanekî weke (Swîft) lê heta ku heşê me û quweta me diçe ser, em dikarin wan tiştên. ku wan bîr birine, di nav xwe de çêkin... Mîqrobên webayê, qolêrayê çima bi çav nayîn dîtin? Teva vê biçûkbûna xwe, ev mîqrob, welatekî xerab dike; miqrobên manevî jî hene ku me seletî ser civat û miletan dibin; ew ji mîqrobê webayê hêj xerabtirin...

Ji ber ku Finlanda welatekî çîrav bû hêlîna ta û janên zirav bû. Xelk, ji ber tayê gelekî di perpitîn û ji ber jana zirav jî qet debar ne dikirin. Di zemanê Senelman de, li hemberê van ne xweşiyan ha cengeke mezin çêbûbû. Senelman digot: ev ne bes e: Xêndî van nexweşiyan, di nav me de ne xweşiya mejî, nexweşiya vîn û nexweşiya rûhî heye. Nexweşiya rûhî, xort giş kirine nav pencên xwe. Piştî deh, panz—deh salê din, bi navê xortaniyê, tiştek na mîne.

Rojekê şahîneteke fotbolê çêbû bangeyeke mezin,muhrîcana sersala xwe ya dehan çê dikir. Ji bo vê muhrîcanê, musabeqeyek mezin û welatî çêkirin. Gotar hatin xwendin. Di vê muhrîcanê de, her yekê ku têkiya wî bi sîporê re hebû, hate dîtin.. Senelman jî, teva hevalêm xwe; li wir hazir bûn Ji xwe, ew bi xwe serekê civateke sîporê fexrî bû. Senelman jî gotarek xwend — Kêfa min xweş dibe, ku dibînim xortê me ên Fîn jî, bi sîporê mijû dibin. Talîma beden bi awakî ma qûl be, pir hêja ye. Ew yûnanê kevn ku felsefe pir pêş ve birine ne bi awakî rasthatî, cîmnastîk û her çeşîd pehlevanî gihandine derenceke bilind... Talîma beden; quwet û sivikahiya laş pirtir, qed û qameta meriv rast tir û xweşik tir dike. Ew bajariyên ku jiyîna xwe, di avahiyên genî derbas dikin, bedena xwe, xerab dikin... edeleyên xwe sist, xwîna xwe jardayî dikin û ew bi xwe reben dibin. Zaroyên wan jî, di dibistanê wan de, li şona xwendina nuh—a wa, li ser awayên xwendina kevn diçin; bi hezaran navê tewşo mewşo û qanûnên bêkir û bê can serê xwe tije dikirin.

Li Almanyê, pirê şagirtê dibistanan, berçavkan didin ber çavê xwe. Ji ber ku çavê wan xerab bûne.

Merivên pişt-qop, hestiyê wan xwar, çîp û zendê wan zirav, rûyê wan ji nûra rojê bê par, mîna giyayê hişk, rûyê wan çilmisî... Ji gundan bêtir, li bajaran pêda dibin. Meriv dil dike, ku wan derxin guheran, wan li nav giyê bi gerînin û hewa paqij bi wan bide standin.

DÛRIK

DÛRIKA DANKUTAN

De lê lê,, de lo lo
Lê koçerê Xurfanî
Ez çûm zora Banî
Mi j' xwe re gewrek anî
Mi l'ber mala xwe danî
Mi jê r' ne go ka nanî.

Ez çûm aliyê vî alî
W'ez hatim aliyê wî alî
Xirbê Qeplo bilindcî
Kurka çeto aqincî
Hegê tu l'jina digerî
Her nevalê jinê di bî.
Ez hatim aliyê vi alî
J' qayişê re talatî
jgêridanê re golî
Bi ava xwe xurt in mercî
Ziktilêlî kurikî

Li serê diyara nifafî
wek wawika nizênî
Kum qelêlî meskenî
Kamkutik in biyêrtî
Şuxla şevê merzikî
Pêşmalşînê mehsertî
Çavgozelê mermarî.

Ez hatim aliyê vî alî
Ji diziyê re racnî
Nehfûrçêkir ê mihacnî
Mastfiroş in milêznî
Pîvazxurî stewrî.

De lê lê, de lo lo
Ez hatim aliyê vî alî
Berx bi dû de reşmilî
Ser bi ribê qubalî
Gewr in, boz in bajarî.

De lê lê, de lo lo
Ez hatim nav Omeriya
J' malê xwe re toqî
J' bedewbûnê re gewrikî
Malgeniyê tinatî
Haletçêkir ê herbî
Û firotê cinatî
Nîşandanî çalî
(Nîşancî çalî)
Mêrkujî dêrcemî

PÊJINÊN DINYAYÊ

CENG & BIHINGEH

Balafirgeheke Brîtanî a Mezin- Bombeavêjên giran xwe pêk anîne û bi hewa kevin û zora xwe bidin erd û hêjagehên dijmina, qeflewaporên di wan.

Refên brîtanî ji bombeavêjên giran bihevketî bi ser qefleke dijmin de girtine û wê bombardiman dikin. Bombe xurt û rast li cihdaxwazan ketine.

TIŞTÊ KO TALYANA DIVÊ BIKIN

Italya divê arîkariya Hevalbendan bike û heke bi awakî hêja xidmeta wan kirin vê demê, Hevalbend bidin eqlê xwe, barê talyana, û mes'ela berpirsiyarbûna wan ji şerî bi çi awayî dikare bête sivik û safî kirin. Di destê Badogliyoyê de niho 9 firqe esker û zehf balafirvan hene û stola talyanî jî, di benderên Hevalbendan de ye û li gora hin nûçeyan dest bi arîkariya Hevalbendan jî kiriye.

LONDRE— Wezîrê Brîtani ê maldariyê Sir Con Anderson di Londreyê de peyiviye, gotinên Mr. Çorçil aniye bîra guhdarên xwe û gotiye: Cihan hewecdarî Frensei ye û Frense ji nû ve wê vegere cihê xwe ê mezin û bilind.

Şal 1 — Hejmar 26

Duşemb 1 Çiriya Paşîn 1943

ROJA NÛ

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

CIVANÊ MOSKOVAYÊ

Xebata Qonferansa

Moskovayê dom dike. Ev çand car in wezîrên brîtanî, sovyetî û emerîkanî yên dervekariyê gihane hev û du, û pisporên eskerî jî ketine civanên wan.

Wezîrê emerîkanî ê dervekariyê gotiye rojnamevanan: bihna xwe fireh bikin, beriya ko xebata qonferansê biqede em nikarin tiştekî bejine we. Li gora weşînekên radyoa payetextê brîtanî, civanê Moskovayê de, li ser pirsên jêrîn mijûlahî ji nû ve çêdibe:

1.— Pirsa eniya diwemîn, pirsa derêxistina qiwetên Hevalbendan erdê Ewrûpa Roavayî.

2.— Piştî şerî, pirsa elemanî bi çi awayî divê bête, safî kirin.

3.— Piştî şerî hal û rewişa ewripayê wê çawan çêbibe.

4.— Ji nû ve avakirina her tiştê ko elemana xira kirine. Mopîzan, hoste û xebatkerên elemanî divê bajar, bender, febrîqe, destgeh, karxane, pir û riyên xira bûyî çêkin.

M. Molotov Komiserê

Sovyetî ê dervekariyê, di qesra wezaretê de, ji bona mêvanên xwe, wezîrê Brîtanya Mezin ê dervekariyê Mr. Îdin û wezîrê emerîkanî ê dervekariyê Mr. Korde Hal sifreyeke mezin daniye û pê qedrê mêvanên xwe girtiye. Gelek mirovdewletên sovyetî ên bilindpaye û pispor û mopîzanên kardariyên brîtanî û emerîkanî ên leşkerî û diplomasî û li wê bûn.

Siyaseta Frensizî

Nûçegihayê ejensa Roytetî ê xas dinivîse: Li ser siyaseta frensizî a îro û sibeyê, qerarine girane hatine dayîn, Ev in qerarên Komîte Frensizî a xelasiya Welêt:

1.— Frensê haziriya xwe kiriyê û di nav miletên dinyayê, yên sefa pêşîn de, cihê xwe bigire. Di vê babetê de, piraniya hikûmetên hevalbend û Frense gotin û qerara xwe kirine yek.

2.— Ko carekî civanê Moskovayê qediyaye, Frensê bi Kardariyên Behra Spî yên leşkerî û diplomasî bide bistîne.

Di siyaseta Frensê de, Brîtanya Mezin kozîbirê siyaseta wê a amdagirtî ye; ji aliyê din Frense dostaniya xwe bi Sovyetistanê serdest digire, Sovyetistan dewleteke ewripayî a xwedîqudret û payedar e. Herçî Emerîka; ew û Frense bi pêgihanên dil, hiş û cografî û dostaniyeke kevin pev re girêdayî ne. Mr. Îdin û Mr. Kordel Hal beriya ko herin civanê Moskovayê, li Cezayirê sekinîne û bi General De Gol re dûr û dirêj axaftine.

ENIYA ROHELÊT

ORDIYA SOR NIHO BER BI BUGÊ VE DIMEŞE

MOSKÛ— Ordiya Sor berê xwe daye sînorên Romanyayê û ber bi Bugê ve dimeşe. Xela elemanî di nav bira Dniepr û Behra Azovê de hatiye neqeb kirin. Eleman xwe bi şûnda dikişînin, xesarên wan djwar in. Di şerê Dniepropetrovskê de bitenê, 7.000 kuştiyên elemani li erdê mane. Ordiyên generalê elemanî Von Manşteyin, milyonek şerevanî tengiyeke giran de ne, û heye ko bikevin halê qiwetên Stalîngradê.

JI NU VE HER DU ORDIYÊN HEVALBENDAN Di Eniya Talyanî De Pêş Ve Dikevin

CEZAYIR— Pêşveçûna Ordiyên pênc û heşt dom dike. Eleman li hin deran xwe bi şûnda dikişînin û li hin cihên din bi xurtî pê didin erdê. Refên Hevalbendan zora xwe dane balafirgehên elemana yên axa Yewnanistana vegirtî, warên Girîd, Selanik, û Etînayê.

Têtê bawer kirin ko di eniya talyanî de şerine mezin ber bi destpêkirinê ne, û eleman xwe ji bona ber êrîşekê pêk tînin.

LONDRE— Civanê Marêşal Stalîn û Mr. Îdin, wezîrê brîtanî ê dervekariyê du saetan dom kiriye. Mr. Îdin kaxeza Mr. Çorçil daye Stalîn. Her du mirovdewletên mezin zehf qedrê hev û du girtine û axaftina wan bi awakî gelek xweş çêbûye.

Ji her tiştî xuya dibe ko civanê sêserî, bi pêkhatinine hêja pêş ve diçe û gava wezirên dervekariyê û pispor û mopîzan ji qesra Spiredo—Novokayê bi derdiketin şabûniya wan di rûyê wan de dihate xwendin. Dibêjin ko gava nimînendeyên emerîkanî hatine payetextê Sovyetistanê bawer dikirin, qonferansa Moskovayê dest bi haziriyê civanên bingehîn yên ko bêne danîn bike, lê dîtine ko Ûris û Brîtanî dikin qala zehf pirsan bikin û, li ser wan pirsan lihevbên û bigehin netîceyine birinî.

CIVANÊ MOSKOVAYÊ

Eniya Diwemîn û Pirsên Cihanê Ên Din

Her çend jî li ser xebata civanê Moskovayê, tiştekî nû ne hatiye gotin nas e ko di vî civanî de, du pronivîs pêşberê hev de ne.

Ûris dixwazin berî her tiştî pirsên eskerî dê bêne safî kirin yên ko bi eniya diwemîn ve girêdayî ne; li ba Ûrisa ko Hevalbendan jî bi qiwetine mezin û li erdê Frensê an Holendeyê an li dereke din dirêjî elemana kirin, dawiya şerî wê bête lezandin, û eleman di nav du êrîşên mezin de zû bişkên; û ko ev tişt pêk hat, safîkirina pirsên siyasî û paşrojmendî hêj siviktir bibin.

Ji aliyê din ev sê sal in; di axa Ewripayê de, du sed milyon însan, dibin hikmê elemana de, di bin zilm û zorkeriya wan de difetisin û Hevalbenda divê wan roj berê rojekê ji vê pêrîşaniyê xelas bikin. Herçî Brîtanya Mezin û Emerîka, bê ko mezinahiya pirsa vekirina eniya diwemîn dûrî çavan xin, dixwazin pirsên siyasî û paşrojmendiyê jî safî bikin, da ko mekevin halê sala 1918 an. Di vê wextê de eleman ji nişka ve şikiyane û her wekî li ser pirşên siyasî û iqtisadî Hevalbenda debar û pronivîsên xwe pêk ne anî bûn, lez û bez li tevdir û çareyan geriyane û zehf pirs an yekcar ne hatine safî kirin an bi awakî ne durust hatine safî kirin. Brîtanya Mezin û Emerîka dil nakin ko ev tişt ji nû ve bê serê wan.

Li ser pirsa eniya diwemîn, Marêşal Smuts, di gotara xwe a dawîn de li Londrê, elam dida ko ev tişt sala ko bê wê çêbibe û heta wê wextê Hevalbendan, di erdê Italya û li erdên din zora xwe bidin elemana û qiwetên Mihwerê.

Ji xwe bombardimana erdê Germanistanê û yên vegirtî; bi awa û xurtiyeke ne dîtî dom dike û zêditir dibe. Ev e tiştê ko heta niha hatiye seh kirin. Bê şik tiştine din jî hene, ko em pê nizanin.

Rewişa Leşkerî

Di eniyên rûsî û talyanî de pêşveçûna Ordiyên Hevalbendan dom dike û eleman li her derê xwe bi şûnda dikişînin.

Di Pesifîkê de û li erdên rohelatê dûr, Japon û Hevalbend haziriyine mezin dikin. Li reşayî û li behrê şerine giran ber bi destpêkirinê ne.

Di Behra Spî de, nîho ji Sicilyayê û Italya Nîroyî pêve, giravên Kors û Serdinyê jî di destê Hevalbendan de ne, û wextek e, kes qala Ordiya brîtanî yek û a emerîkanî heft nake. Heye ko wextekî gelek nîzing de, navê wan Ordiyan ji nû ve dêbene bihistin.

Mizgîniyeke Mezin

Di erdê Îranê de, der eyaleta Kurdistanê, xortên Kurd bi navê Niştiman «welat» kovarekê çap dikin; kovareke qedirgiran, bi bendên hêja. Kurdên Îranê jî mîna yên Sovyetistan, Iraq û Sûriyê, ji bona pêşveçûna miletê kurd dest bi xebatê kirine

Radyoyên Kurdî

Me bihistiye ko wexteke nîzing de, Radyoa Tehranê jî, bi kurdî wê bibêje. Ji xwe Radyoyên Bexda, Bêrût û Radyoa Rohelatê Nîzing, hero du sê cara bi Kurdî dibêjin.

Kovar û Rojnameyên kurdî

Bi hênceta derketina Niştemanê em tînin bîra xwendevanên xwe ko kovar û rojnameyên kurdî ên hêjatir ev in: Riya teze, Erîvan, Sovyetistan; Niştiman, Lehîcan, Eyaleta, Kurdistanê, Îran. Jiyan, Sileymaniye Iraq. Gelawêj, Xan Esterabadî 14 Terîq Samuel, Bexda Iraq. Hawar Metbe'e Tereqî, Şam Ronahî Metbe'e Tereqî Şam.

Qewil û Ayîn

QEWIL

Çûm Bexdayê çar derî ne
Her çar derî qubletî ne
Mi dî sê siwar
Ji Bexdayê bi derketiye.
Eslê wan siwara dipirsî ye
Ev her sê siwar
Ji Ocaxê Bûbê Gurî ne.
Serê simê wan siwara
Li erşê xwedê ne
Kunrimê wan siwara
Li rûkê erdê ne.
Zengûyê di wan siwara
Safî ji birqê ne
Ev her sê siwar
Siwarê di mala Bûbê ne;
Siwarê pêşî Bûbê gurî ye
Siwarê navê Sîn û Seydoş e
Siwarê diwayê Bûbê Lawên e.

SOVYETISTAN

ENIYA ROHELÊT

STOLA EMERIKANI

STOLA CIHANÊ A XURT Û ZEXIMTIR

Mr. Hanson Baldwîn di rojnama emerîkanî Nû York Teymis de qala xurtiya Stola Emerîkanî dike û hêjmarên jêrîn dide zanîn:

Stola Emerîkanî ji 21 zirehpûş; heşt hebên wan ji tîpê nûjen in; ji 13 û heta 15 gemiyên balafirhilgir 12 balafirhilgirên arîkar, ji 50 û heta 60 qriwazor, 200 û heta 220 bertorpiyor, û 165 û heta 185 noqavan bihevketî ye. Dîsa li gora texmîna Baldwîn, di destê emîraliya Japonî de 10 zirehpûş. 8 gemiyên balafirhilgir, 3 û heta 4 balafirhilgirên arîkar, 30 û heta 35 qriwazor, 75 bertorpiyor û 80 noqav hene.

Nivîsevanê emerîkanî bi ser ve zêde dike û dibêje:

Ji wê qiyasê xweş têtê seh kirin, çire em dikarin pişta japona bişkînînin, her wekî di nav şeş mehên ko di pêşiyê de ne, wê bête dîtin. Ji xwe Stola Emerîkanî bê ko li hêviya dawiya şerê Ewripayê bimîne; di Pesîfîkê de dest bi a rişa japonan bike û zora wan bibe.

MÊRXASÊN SOVYETISTANÊ

Egîdiya du dotên Sovyetistanê

Hikûmeta sovyetî ji Ane Lisitsina û Marî Melentievayê re, du kêçikên û-rispayeya Mêrxasên sovyetistanê da-ve.Evdu keçikên he,ji erdê Kareliyê ne. Berî şerî, di gundê xwe de dixebitîn. Lê eleman hatin, zeviyên wan, mekîne û zad û dexlên wan talan kirin, û keriyên pez û dewa-rên wan û cotkarî, bi zor bi xwe re birin. Wan her du keça li vî halî nêrîn û qerar dane, şerê elemana bikin. Ew di nav dar û bera re li ser ş i v î l a re meşiyan û bitenê gava, dibetilîn, hal di wan de ne dima, disekinîn, hinik bihna xwe vedikirin. Ew li erdê ko keti bû destê d i j m i n a gelek bi nav de çûn, hêdi, hêdî û bi dizî û tedbir xwe gihandine Ûrisên ko her çend jî di destê dijmîna de bûn,bi canfidayî xidmeta welatê xwe û şerê elemana dikirin.

Mehek di bajarê ko tê de eleman hebû xebitîne, çavê xelkê vekirine, nav di wan dane û xebe rên hêja ko bi kêrî qomandariya rûsî tê civandine. Piştî ko ev tişt pêk anîne,her du keçik ji nû ve bi rê ketine; careke din riya dar û deviya û çol û çiya girtine û meşiyane.Diviya bû gelek bala xwe bidin dewriya elemana. Li dor û pêşiya xwe dinê-rîn û ji hev û du re digotin: divê em bilezînin, wext teng bûye; gihane ser avekê, her du alî di destê ele-mana de bû, û elemana nobetçiyên xwe li ser hemî pira danî bûn.

Çi dima li destê wan!! Şêwira xwe kirin, kaxezên hêja, di nav kofiyên xwe de pêçan û li avê xistin. Dinya şev, û av cemidî û xurt bû.Çênedibû ko dengê xwe bikin, dijmin nîzing bû. ji cilê xwe aziz dibûn, ji ser mayê diqerisîn û pêlên avê li wan dixist û ew dibirin; pir ne borî laşê a ciwan cemidî, qiwet têde ne. ma ji dest hilanînê ket, li ber avê çû. Di wexta mirinê de gelo çi dihat bîra wê keçkê ? Pezên wê, dergistiyê wê, dîn dê û bavê wê ?! No... Kaxezên ko di nav kofiya wê de veşartî bû dihatin bîra wê. Wê ew Kaxez dane hevala xwe û bê gotin rûbê xwe spart. A mezin gava dît ko hevala wê li avê fetisî,xwe hêj bêtir şidand û xwe gihand wê aliyê avê. Tev cilên şil,û bê xwarin û vexwarin rê girt û pênc roj meşiya, heta hidûdê ko eleman tê de bûn derbaz kir û xwe gihand Ordiya Sor. Keçên Ûrisa bi vî awayî ji bona mezinahî û serbestiya welat û miletê xwe dixebitin, ma miletên ko keçên wan wîlo ne tu car dikevin?!..

LUCIE VÊDAL

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

BARANÊ

Baran barî bi nîmeta
Rûkê erdê kir xeta
Ramîsanê keçika
Li mala bavê adeta
Li mala mêrik qebhetal!...
Were lê lê baranê
Baran barî bi zenbîla
Rûkê erdê kir bîra
Ramîsanê keçika
Xweş in' l'malê d'wezîra
Hawar lê lê baranê !!...
Ka sozê bin eywanê
Ka xwediya kesrewanê
Rêşiyê şarê berdanê
. . . .
Hawar lê lê baranê

EMÎNA

Eman ne man lê Emîna
Nav min û te dîwar e
Pehnkî lêxîn werîn xwar e;
Serê memkên te zer bûne
Alîk sêv e û yek hinar e
Yek bihok û yek pirtiqal e;
Kerem bik' were male.
Te dî li bin mêwa tirî
Guêşî bi guêşî diçinî
Heb bi heb jê dikirî
Teres li keçkê fitilî
Lê û lê lê Emîna.
Memkên te sohr û sipî ne
Wek fîncanê fexfûrî ne
Wek sêvê Meletê ne
Serê sor e kokspî ne.
B' şêx û mela t' a min î
Tim mehbûba l'ber vî dilî.
Te dî li pehnava reza
Ez çûm b'rûkî sohr b'geza
Tu b'nêr l' kolan û qeza
Ezê gewrê birevînim
Bibim welatê çerkesa.

KOVAREKE KURDI A NU

Li Erdê Iranê Tête Deréxistin

Hejmara Niştimanê a pêşîn gihaştiye destên me. Ji her tişti bêtir kêfa me ji wê yekê ra hat ko di erdê Kurdistana ko di bin hikmi Îranê de ye jî zimanê me tête nivîsandin û çap kirin; bi vî awayî ew di Iraq, Îran, Sûriyê û Sovyetistanê de digehe çapê. Niho bi tenê welatekî dimînê ko kurdên wî ji vê nîmetê mehrûm in. Me hêvî ji Xwedê heye ko ew jî zûka bigehîn vê nîmetê.

Niştiman bi zarê Mukriyê û bi tîpên erebî ye. Di vê hêjmara Niştimanê de tiştên jêrîn hene:

Amancî ême — Tema' — Pêk kewin ta ser kewin — Mêcer Son der heq be kurd çi elê — Serkewtin be zor û kew niye — Beşî edebî —Şairî be nav û bang — Cigare çûn êkêşrêt — Kurd û Isbetelimem — Kurdistan malî kurd e —Pelamêrekeyî ew salî eleman le Rûsya.

Di rûpelê Niştimanê a pêşîn de xwedî dibêje ko ev nivişt ji ber ko ketiye ber lezê ewçend çênebû, lê hêjmara tê wê jê tekûztir bibe. Welê jî divêtin; em jî holê hêvî dikin.

Lê li gora ko ji me re hatiye gotin Niştemana ko niho bi tî pên erebî dertêt heta çendekî din, ewê bi tîpên me ên kurdî derkevit Ev mizgînî ji me re bi qasî mizgîniya derketina Niştimanê hêja ye. Ji xwe jê re delêletên hene. Di ser serê sernama Niştimanê re tavek, tava ala me heye. Di nav daîra tavê de du tîpên kurdî têne dîtin. Ev tîp bi mana (Jîna Kurdistanê) ne û destpêka bi kar xistina tîpên me ye.

Xwedê ji Niştimanê re emirekî dirêj bide û hevalên wî zêde bike. — RONAHÎ —

CEZAYIR — Qerargeha Frensizî a mezin dide zanîn: Nêçîrvanên frensiz 12 balafirên elemanî xistine erdê û xesar gihandine 2 hebên din.

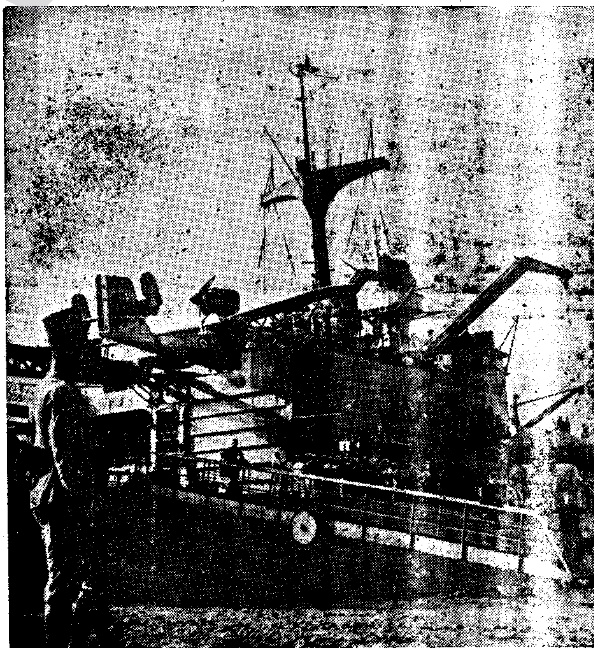
Weşington — Dîwana emerîkanî a çek û posatên şerî elam daye ko di wextekî gelek nîzing de, ji febrîqeyên emerîkanî di nav her 5 deqîqan de balafirek wê derkeve.

PÊJINÊN DINYAYÊ

CENG & BIHINGEH

GENERAL DE GOL; ÇAWÊ XWE LI DERYAVANAN DIGERÎNE

WAPORŞEREKE FRENSIZÎ LEŞKER ANIYE GIRAVA KORSÊ

BER BI QRIMÊ VE

MOSKÛ — Piştî vegertina Melîtopolê. Ordiya Sor Îerê xwe daye hêla nîroyî û pêş ve dikeve. Di Melitopolê de eskerên elemanî bi deh hezaran hatine qelandin û şerê dawîn de 14.000 kuştiyên elemanî li erdê mane.

Niho elemanî xwe ber bi Xersonê ve bi şûnda dikişînin, qiwetên sovyetî li pey wan in, wan dieşînin. Xerson ji bendarên ko ji Qrimê hatine tejî ye. Eniya elemanî dihele û perîşaniyeke mezin û tinîam di pêşiya elemana de ye. Di hêla Kievê de qiwetên rûsî bi sed û du sed tangan êrîşî elemana dikin.

1ère ANNEE LUNDI 1 NOVEMBRE 1943 NUMERO 59

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Aujourd'hui, le monde entier a les yeux tournés vers l'U.R.S.S.

Tout d'abord, parce que, poursuivant leur avance, les armées soviétiques enfoncent le dispositif allemand en Ukraine, menaçant les unités de la Wehrmacht en Crimée d'une catastrophe pire que celle de Stalingrad.

Les Ministres des Affaires Etrangères britannique, américain et russe et les experts qui les secondent, discutent les mesures pratiques, militaires aussi bien que politiques, qui donneront le coup de grâce au Reich.

Les délégués des trois puissances alliées se réunissent tous les jours, dans une atmosphère de parfaite cordialité. Le plus grand secret entoure leurs rencontres. Mais un détail annoncé à la presse permet d'espérer que nous apprendrons bientôt, les heureux résultats de la Conférence de Moscou: en effet, MM. Eden, Cordell Hull et Molotov consacrent tous les jours, de longues heures aux réunions, et n'ont pas fait exception à cette règle, Dimanche dernier. Samedi soir, les experts civils et militaires se sont réunis pour la première fois, après la séance des trois Ministres.

Cette réunion d'experts est accueillie très favorablement dans les milieux britanniques. On incline à y voir la preuve que les conversations entre les trois ministres ont évolué de façon si satisfaisante que, l'accord de principe obtenu sur certaines questions, on a déjà pu passer aux mesures pratiques pour son application.

Du côté soviétique, les commentaires ne sont pas moins favorables. Ainsi, la revue de Moscou „LA GUERRE ET LA CLASSE OUVRIERE" écrivait récemment: „On vient de créer les conditions qui permettront aux troupes soviétiques en même temps qu'aux forces anglo-américaines, de porter des coups simultanés et décisifs à l'Allemagne hitlérienne, pour abréger ainsi la durée de la guerre".

Pour accélérer les travaux de la Conférence, d'importants entretiens viennent d'avoir lieu dans la capitale de l'U.R.S.S.

M. Cordell Hull a eu une longue conversation avec M. Molotov et s'est également entretenu avec l'Ambassadeur de Chine à Moscou. Plus tard, il a reçu d'autres diplomates alliés, et notamment les Ministres du Canada et du Mexique.

De son côté, M. Eden a longuement parlé au Maréchal Staline. On ignore les sujets sur lesquels a porté cette conversation qui a dépassé deux heures; mais on croit savoir que le Ministre des Affaires Etrangères du Royaume Uni aurait remis au Chef du Gouvernement soviétique, une lettre personnelle de M. Churchill.

Notons encore que depuis plus d'une semaine, MM. Eden et Cordell Hull ont été accompagnés à toutes les réunions, par leurs conseillers militaires: cette circonstance permet d'affirmer que les gouvernements britannique et américain sont d'accord avec le gouvernement soviétique pour voir dans une rapide défaite militaire de l'Allemagne l'objectif principal de la Conférence de Moscou.

Il semble bien que les délégués américains — qui, à leur arrivée, considéraient la Conférence comme une réunion préliminaire — se soient rangés à l'avis de leurs collègues soviétiques et britanniques, prêts à affronter des problèmes très différents et déterminés à atteindre une complète entente.

Il n'est pas moins important de constater que les trois puissances ont reconnu d'un plein accord, l'étroite liaison qui existe entre les problèmes militaires et politiques.

Cet accord épouvante les Allemands qui s'évertuent par tous les moyens à faire croire à un prétendu désaccord entre les Nations Unies. Il est intéressant de citer à ce sujet, la déclaration que le Comte Sforza vient de faire à un journal de Bari:

« L'issue de la guerre en Europe dépend dans une grande mesure de l'issue de la Conférence de Moscou: car si les Allemands ne peuvent plus espérer le moindre désaccord entre les Alliés, la guerre pourrait se terminer bien plus rapidement que l'on ne le pense. »

Et le Comte Sforza terminait sur ces paroles:

„Ce que L'U.R.S.S. recherche, c'est une paix durable qui lui permette de développer ses ressources. Leurs inépuisables richesses agricoles et industrielles exploitées au maximum, les Russes pourront atteindre rapidement le niveau industriel des Etats Unis".

T. H.

LA LIBERATION DE LA CORSE

En moins de trois semaines, les patriotes corses et les Commandos français viennent d'arracher la Corse à l'Allemand envahisseur. Les détails de cette opération montrent que la France est toujours forte et capable de toutes les audaces.

C'est le Commandant Colonna d'Istria qui organisa et dirigea cette opération. Vivant dans le Maquis depuis plusieurs mois, avec ses hommes il était en relations par radio avec le Comité National Français d'Alger.

Lorsque la nouvelle de la capitulation italienne fut apprise, un mouvement de fièvre s'empara de tous les patriotes, impatients d'agir. Mais Colonna d'Istria réussit à maintenir l'ordre. Cependant, il n'y avait pas un instant à perdre. Les Commandos français devaient intervenir dans le plus bref délai, pour soutenir l'insurrection.

Dès le 9 Septembre, les patriotes corses faisaient parvenir au Commandant en Chef de l'Armée Française, un message lui garantissant le libre accès du port d'Ajaccio. Mais la supériorité numérique était du côté de l'ennemi. Ses forces étaient les suivantes:

— 60.000 Italiens, composant le 7ème Corps d'Armée du Général MAGLI, et tenant le centre de l'île;

— 15.000 Allemands, massés dans le triangle SARTENE PORTO - VECCHIO, BONIFACCIO;

— plus la Division allemande, repliée de Sardaigne, avec 150 chars, des canons et de l'aviation.

Du côté français, 12.000 patriotes, armés de mitraillettes, de fusils de chasse et de poignards, et pour soutenir leur action, un Bataillon de Choc de l'Armée Française.

Ainsi, la situation était particulièrement angoissante. Pourtant, la décision fut prise: les Français allaient risquer l'opération, avec leurs propres moyens, car le Général Eisenhower qui avait donné son accord de principe, et qui envisageait le débarquement avec bienveillance, ne pouvait distraire de ses forces engagées dans la sévère bataille de Salerne, ni un avion, ni un bâteau.

Le Bataillon de Choc, première unité disponible sans délai, était fin prêt et rongeait son frein sur une plage du voisinage d'Alger. Il fallait le transporter de nuit, sans aucune protection aérienne. On chargea l'Amirauté Française de cette mission délicate. Troupes et matériel furent alors entassés sur le croiseur „MONTCALM", le croiseur „JEANNE D'ARC" revenu des Antilles et remis en état dans un temps record, les contre-torpilleurs „TERRIBLE" et „FANTASQUE" rappelés de la Baie de Naples, et le sous-marin „CASABANCA" qui s'échappa de Toulon, le 27 Novembre 1942, à travers un champ de mines et sous le feu des avions allemands.

Les traversées se firent à grande allure, tous feux éteints. C'était une nuit de pleine lune, combien dangereuse, mais sa douceur apaisait les soldats impatients aux nerfs tendus par l'attente immobile. Le passage au large des côtes de Sardaigne était particulièrement inquiétant. Mais la chance sourit aux audacieux, et la flottille ne fut pas éventée par l'ennemi.

Et au matin, de la mer grise et du ciel gris, surgit la Patrie de Napoléon. D'abord, la pointe des Sanguinaires, avec son phare, puis la tache d'Ajaccio, avec ses maisons blanches, roses, vertes et jaunes, dominées par sa Cathédrale ocre et sa citadelle grise.

Le débarquement s'effectua bientôt, et ce fut une explosion de joie. „Ils ont débarqué;" Tel est le cri qui courut de bouche en bouche, dans la ville et se propagea dans l'île toute entière.

Dès le 19, le Bataillon de Choc entrait en action. Au mordant des Patriotes, il ajouta sa solidité, son expérience, et sa technique militaire. Sartène fut prise, puis Levie et Zonza. Sous la pression des Commandos français, Bonifacio et Porto-Vecchio furent évacués le 21 et le 23 Septembre. Les Patriotes purent enfin souffler.

Les renforts arrivèrent, cette fois par un véritable convoi, dont faisait partie le paquebot „VILLE D'AJACCIO", repris dans le port. Des tirailleurs marocains, des Tabors, ainsi que des chars légers, des canons anti-char et de D.C.A., de l'essence furent débarqués. Une base aérienne s'organisa, nos escadrilles accoururent à la bataille, chassant les avions allemands du ciel corse.

Le 4 Octobre, Bastia fut libérée, et dans une ultime poussée, nos troupes et les patriotes jetèrent définitivement hors de l'île les derniers éléments ennemis.

Cette opération, spécifiquement française, entreprise par l'aviation, la marine et l'armée françaises, avait réussi dans très peu de temps.

On ne pourra jamais raconter tous les actes d'héroïsme et d'abnégation, dont firent preuve les patriotes corses et les soldats français, au cours de ces trois semaines; ils sont trop nombreux.

Qu'il me soit permis cependant d'en citer deux.

Du 16 au 18 Septembre, pendant 48 heures, le Lieutenant Cucchi, avec trente hommes, tint en échec, au Col de Baccino, une colonne allemande de huit chars/, et de trente camions. Les patriotes se battirent comme des lions, mettant à profit leurs connaissances approfondies des terrains montagneux et des routes en lacet où ils opéraient. Ils firent sauter les chars, mitraillèrent les camions, et obligèrent les Allemands à se retirer, laissant 50 morts, 15 prisonniers, trois chars et douze camions détruits.

Partout, la guérilla obligea les Allemands au recul. Les Tabors marocains s'illustrèrent, eux aussi. Voici un audacieux coup de main qu'ils ont réalisé moins de dix heures après leur arrivée. 120 hommes engagés. Sept heures de marche, de nuit, dans le maquis. Dans ce maquis, où chaque mètre de progression est un effort contre les broussailles qui arrivent à hauteur d'homme. Et cela avec le matériel, les obus de mortier, et les bandes de 250 cartouches de mitrailleuse, et les mines aussi. Le résultat? 15 prisonniers, des armes automatiques récupérées, trente hommes hors de combat un poste ennemi enlevé...

La libération de la Corse a redonné non seulement aux Français, mais aussi à l'univers tout entier, le sentiment de la renaissance française. C'est ce que le Général de Gaulle a exprimé dans son discours d'Ajaccio le 8 Octobre:

„Tandis que nous autres Français éprouvons la certitude qu'après tant de leçons, une ère nouvelle de grandeur doit s'ouvrir pour notre pays. Il semble", a-t-il dit, „que le monde en prenne aussi conscience".

Mais la libération de la Corse est aussi le prélude de la libération de la France. Et de même qu'en Corse, nous verrons demain, se dresser dans toute la France, la Croix de Lorraine, „signe national de fierté et de délivrance".

LÉO LEROY

L'ANNIVERSAIRE DE L'INDEPENDANCE DE LA TCHECOSLOVAQUIE

Le 28 octobre dernier l'une des Nations Unies, la Tchécoslovaquie, fêtait le 25 ème anniversaire de son indépendance. Il y a un quart de siècle, un soulèvement spontané du peuple tchécoslovaque a mis fin à la domination germano-magyare de l'Empire Austro-Hongrois, et a instauré la liberté, désirée et préparée unanimement par des générations entières.

Durant toutes les années de son existence d'Etat complètement indépendant, depuis 1918 jusqu'au désastre de Munich en 1938, la République Tchécoslovaque s'est développée progressivement en un Etat fort et heureux. Un progrès continu dans les domaines social et culturel, les finances et l'économie bien équilibrés-telles étaient les bases de la vie en Tchécoslovaquie. Guidée par son grand Président-Libérateur Masaryk.. lire: Masaryk.. et par son disciple, ami et successeur Bénès.. lire: Bénèch.. la nation tchécoslovaque a construit son Etat en une démocratie moderne, appelée à juste raison „la forteresse de la démocratie en Europe Centrale".

Le premier parmi les Nations Unies, le peuple tchécoslovaque est tombé victime de l'agression allemande. Privé de toute aide extérieure de par sa position géographique, le peuple tchécoslovaque n'a cependant jamais cessé de resister à son envahisseur. Les exécutions et les massacres quotidiens ne pouvaient point briser l'âme de cette nation vaillante et éprise de liberté et de principes démocratiques. A l'étranger, une nouvelle armée tchécoslovaque s'est groupée volontairement autour du Président Benés.. lire: Bénèch.. et a prouvé sa valeur, sur terre et dans les airs, en Pologne, en France, en Grande Bretagne, dans le moyen Orient et dans l'Union Soviétique.

La victoire des Nations Unies est plus proche que jamais. Elle rétablira la liberté totale bien méritée de la République Tchécoslovaque, selon la devise instituée par son Président Benès.. lire; Bénèch: „Une Tchécoslovaquie libre dans une Europe libre".

Strana Kurdî

QADÊ SA'DÛN

Wey la de wayê... Emînê bankir: Melesê porkurê bira heft qeda tê keve li dewrana Cihanê li bext û wijdanê dinyayê.

Heyfa mêrê çê, heyfa kurê Sado, kekê Melesê li Şewaşiye, here ser mirine û ser belayê.,.

Destê bi tenê, şêrê Elî be, xwedanê zulfeqêr be, tu carî deng jê nayê.

Xwedê dîne mala Bedir-Xanê! Lawê Emer Mehemed Elîyê Emîn, Emerê muhacir, ji Nîro bi şûnda koşk û serê Qadê Sa'dûn şixat girtine agir berdayê.

Emînê bankir: Melesê porkurê bi diyarê Gezel-şêxa deştê keve sê denga li Hecî Hemîd axa, li pilengê çemê reşa, li bavê Qenca, li yextiyarê apê bi hawar û bi gazîke Bê:

Mala Hemê Xêro kuştine, Qadayê Sa'da seîsê Balçîqê, ferxê mala Elîyê Dawo. Îro xal xaîn in, di gaziya xwarziya nayê. Emînê bankir: şaxê Rebenê, Fersê porkure !

Sibe bû bira şerek çêneba li Şewaşiya şewitî, li Holanê jorîn li milê ziyaretê, li perê wa dara.

Ji Nîro bi şûnda bira reqîn ne hata ji gawur enextara, ji Kazolê destê mala Emer bira bişewite mala Bedir-Xanê Emer û Mehemed Elîyê Emîn, û Ezokê Mehemed gulakê xistine li bejna kurê Sa'do kekê Melesê, seîsê Balçîqê suwarê Reş Kumêtê, kuştine Gula suwara.

Emînê bankir: Melesê lawo, vê sê bi Diyarê Gozel-şêxa deştê keve...

Sê denga bi hawar ke li Hacî Hemîd axa li pilingê çemê Reşa bibêje:

Mala Hema Xêra kuştine, qadê Sa'dûn seîsê Balçîqê Neqeb fire kirine, li dijmina, li neyara.

Emînê bankir: Melesê lawo ez û tu qijikê ser diyara.

Emînê bankir: şaxê Rebenê, Melesê porkurê, Şewaşî bişewîte, bi kevir e, ez bala xwe didimê, sibe bû sê suwar tê ne û dibuhurin.

Suwarê pêşiyê Bedir-Xanê Emer e dil kafir e û suwarê ortê— Mehmûdê Emer Beg e, bi dev dost e û bi zik dujmin e, suwarê da wîyê Mehemed Elîyê Emîn e.

Ez bala xwe didimê şêwirke giran danîne, qala kuştina kurê Sa'dûn, Kekê Melesê, seîsê Balçîqê qise danîne û behs kirine.

Emînê bankir: Melesê, porkurê sibe bû şewaşî bişewite wa bi tirî.

Mi dî sibe bû sê suwar têne û dibuhurî, ez bala xwe didimê suwarê pêşiyê Bedir-Xanê Emer e; Kafirê bi şewqe kirî.

Emînê bankir: Melesê porkurê, here pêşiya Bedir-Xanê Emer, wî gawurî: bibêje çam .we, li ber destê şêx Osmanê lawê şêx Emîn tobê kirî;

Wê îro girtine ser koşk û qonaxê Qadê Sa'dûn Kekê Melesê, we sûnd xwarine û telaqê xwe avîtine.

Çawa hûn di Keçik û Kura ne buhurî,

Qado bankir: Emînê dayê, mi ji vira heta bi wira, sibe bû, şerek çêbû, li Şevaşiyê û li ba,êkê, li nav bêna her du gira.

Qado bankir: Emînê dayê, şîrê xwe li mi helal ke, ezê bire vim mala Hemo û Xêro. maleke xaîn e, tirsa mi tê, ji wê tirsê, wê di pê mi ra bikujin Melesa gewr û Mehmûdê bira;

Şahidê Qadê S'adûn kekê Melesê gelek hebûn, ji şifaqa sibêda heta bi mexribê ne hiştiye ko ji mala Hemê Xero, bira hefadiyê bike li meytê bira.

Sibe bû dilê mi di Xemo da bira şerek çêneba, li milê Ziyaretê li perê şewaşiyê , li rexê golê da.

Emînê bankir: Melesê rebenê, bi diyarê Gozel şêxa deştê keve, bi hawar ke, li hacî Hemîd axa li bavê Qenco, li pilingê Çemê Reşa, bê heyfa Qado maye, li baskê Xwedê û mêrê çê da.

Yar e sed carî bi min yar e;
Şewaşî, bi şewite bi kelem û bi hûr dar e, tivinga destê Bedir Xanê... Emer enexdar e.

Ji êvara Xwedê da, dengê kuçûk çapiliyê mala Hemo Xero, li ser serê Qadê Sa'dûn, kekê Melesê. seîsê Balçîqê himîn e, û nale nal e.

Xwedê dîne mala Ezokê Mehemed ji muxrib û bi şûnda, gulakê xistine li bejna kurê Sa'do kekê Melesê, pişika Qado ji jor ve anî xwar e.

Emînê bankir: Melesê porkurê, Bexterî gundê hecî Hemîd axa dûr e; şemrexî xaîn in, ne gazî û ne hawar e...

Mala Têlî axa, xalên Qado; di gazia wî da nayên..,

Emînê bankir: Melesê porkurê, dilê mi dilekî li dîn e, vê sê bike û bilezîne xwe bi diyarê Dêrika çayê Mazî gîne; sê denga li Ilyas efendiyê, Osmanê Reşo, bavê Memduh bike hawar û qîrîn e, û bira gazike mezin di hawara Qadê Sa'dûn werîne;

Bibêje; mala Hemo Xêro, ji berê da malekê xaîne bibêje îro çend suwar û gelek quwet xwe bi şewaşiya şewitî gihînin;

Bibêje: Qado kuştine, em ni zanîn saxi ne bi birîn e, hûn jî bikûjin Bedir-Xanê Emer û Sadiqê Mehemed û Mehemed Eliyê Emîne

Heyfa Kurê Sa'dûn, Kekê Melesê, seîsê Balçîqê ferxê mala Eliyê Dawo jê hilîne.

Emînê bankir; şaxê porkurê Melesê dêfanê sibe bû bira şerek çêneba, li şewaşiyê, li milê ziyaretê, li Holanê jorîn, li wê banî, mi dî ji nîro bi şûnda gule û barûdê mala Hemo Xêro koşk û serê Qadê Sa'dûn, Kekê Melêsê tev hilanî.

Xwedê dîne, mala Bedir-Xan bawê Emer û Mehemed dîyê, Emîn û Emerê Muhacîr û çil û pênc peyê şewaşiya, ji nîro bi şûnda li ser kekê Melesê kirine gawuristanî,

Emînê bankir: Melesê porkurê bi diyarê qûç Gozelê keve, sê denga bi Hawarke, li Hacî Hemîd axa li pilingê Çemê Reşa li bavê Qenco, li yextiyarê apê bibêje, mala Hemo Xero kuştine, Qadê Sa'dûn kekê Melesê seîsê Balçîqê suwarê Reşkumêtê, havênê mêra ji mala bavê min û we hilanîne.

Emînê bankir: Melesê porkurê şerek çêbû li şewaşiyê bi du ciya, Xwedê dîne mala Silatiya şewaşîya, dengê tivingê mala Bedir Xanê Emer ketin kur û çiya, bişewite mala Bedir-Xanê lawê Emer û Mehemed Eliyê Emîn û Sadiqê Mehemed kuştine, Qadê Sa'dûn kekê Melesê seîsê Balçîqê, çira me vemirî ûçaxê mala Eliyê Dawo ji binîda wergeriya!!...

EBDILHADÎ MIHEMED

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

Xebat - Fidakarî - Serfirazî

Sihvanvanên Rûsî Li Balafirekê Siwar Dibin.

Ordiya Sor Ji Nû Ve Avahîyekê Xelas Kiriye.

Balafirvanên Rûsî Beriya Ko Êrîş Destpê Bike Li Xerîteyên Xwe Dinêrin.

BOMBARDIMANA KASSELÊ

HEZAR & PÊNC SED TON BOMBE AVÊTIN

LONDRE— R: Wezareta Brîtanî a hewayî dide zanîn: şevêçûyî refên brîtanî, ji bombeavêjên giran bihevketî, bi ser axa Germanistanê de girtine û bi awakî gelek xurt karxane û febrîqeyên bajarê elemanî Kassel yên çek û posat û cebilxanan bombardiman kirine.

Refên me ên din li şaristanê elemanî Frankfurt xistine. Ji aliyê din bombeavêjên me Muskitos di axa Kolonyayê de, gelek hêjagehên dijmina dane ber derb û agirê xwe û torpîl reşandine şet û robarên elemanan, Refên me rastî zehf nêçîrvanên dijmina hatine û piraniya wan xistine erdê. 44 bombeavêj û nêçîrvanekî me venegeriyane warên xwe.

Sal 1 — Hejmar 27

Duşemb 8 Çiriya Paşîn 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

STÊRA KO VEDIMIRE

Meha Reştir

Eleman dikevin meha vî şerî a reştir. Bendên rojnameyên elemanî û rapor û nûçeyên ko ji hundurê Germanistanê digehin velatên bêteref tu şik na hêlin ko çavê xelkê şikiyaye, û hêvî û niyaza wan ne maye.

Her Çend Jî Elaman

Li Hikûmeta xwe raubin, bê dilî û perîşaniyeke çeêb bi ser wan de girtiye.

Serekên Germanistanê ên eskerî û siyasî, gelek caran li hev civiyane û li çareyên rakirina m'anewiyeta xelkê xwe geriya ne.

Hin Dixwestin Pale

Û xebatkeran qanî bikin ko Germanistan û Sovyetistan bê zehmet dikarin lihevbên; û hinên din digotin xelkê ko Hikûmet her tiştî dê bike dako Eleman û Dewletên Englo-Sakson, Brîtanya Mezin û Emerîka vî şerî ji nav xwe hilînin. Ev lorî û stranên honik-kirina dil û hişên xelkê, di kîjan meqamê de jî bêne gotin, çavê xelkê Germanistanê şikiyaye, û agirê vên û xeyretê di dilê wan de temiriye.

Nûçeyên Tehil û Giran Yên

Ko ji eniya Sovyetî tên hal di wan de na hêle.

Xelk hêj bêtir guhdariya Radyoyên brîtanî dikin û tiştên ko dibi bîsin di nav bajaran de zû belav dibe. Hefta borî bi tometa ko Radyoya Ingilistanê bihistine deh eleman hatine girtin û bi qerara mehkema eskerî, ew dan ber tifingan.

Rewişa Eskerî

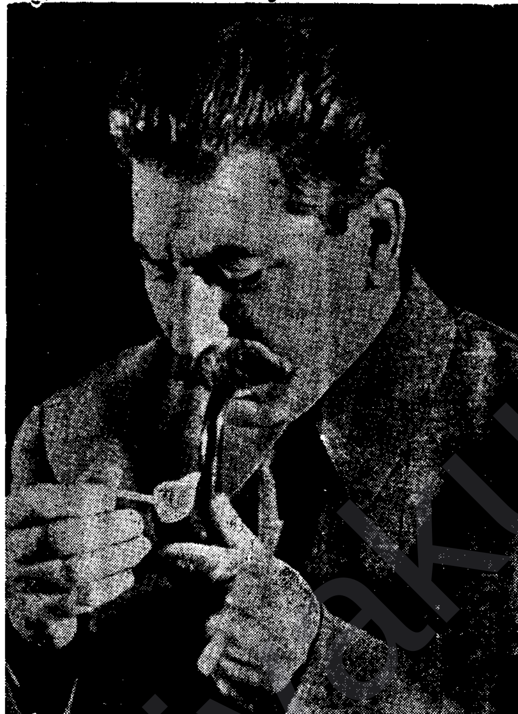
Êdî dergehên erdê Qrimê di pêşiya Ordiya Sor de vebû ne, û di roavayê Melitopolê de, bihna elemana diçike û ew dibin derb û agirên çekên rûsî de dihelin. Ji Kremençûgê û heta Behra Azovê eniya elemanî bûye bir û perçeyên ji hev ketî.

Di beriya Nogaiskê de, eleman ketine perîşaniyeke giran ya ko ji a Stalîngradê jî mezintir e. Balafirên elemanî «Yunkers 52» bi piranî di ser qada şerî re difirin û zad û zexîre tînin eskeran. Hatina wan, cihaba nêxêrê ye, gava çavê leşkerên elemanî bi wan balafiran dikeve, dizanin ko dora wan hatiye girtin, û riya xelasê ne maye, û êdî bitenê balafir dikarin bên ha wara wan.

Li Gora Hawîr

Û kaniyên selahiyetdar, qiwetên ko îro di destê elemana de ne ev in: 180 û heta 200 firqe der eniya sovyetî, 7 firqe li Finlandyayê, 12 li peravên Norvecistanê; 40 firqe di axa Frensê de, 25 li khergirava talyanî: û 18 di erdên Balkanê de.

Serdarê Ordiya Sor

Bavê Miletên Sovyetistanê Mareşal STALIN

QONFERENSA MOSKOVAYÊ

Qediyaye, Qerarine Hêja Hatine Dayîn

Civanê Moskovayê qediyaye. Vê Qonferansê ji 19-ê çiriya pêşîn û heta 30-î dom kiriye, sala 1943. Wezîrên Brîtanya Mezin, Sovyetistan û Emerîkayê ên dervekariyê M.M. Îdin, Molotov û Kordel Hal 12 civan danîne, û li ser pirsên siyasî û eskerî ên bingehîn, yên îro û sibê, demên şerî û piştî şerî li hev hatine. Li gora qerarên ko hatine dayîn:

1.— Ceng heta wê roja ko têde Dewletên Mihwerê, bê bazar û axaftin, xwe bavêjin bextê Hevalbendan wê dom dike.

2.— Sovyetistan, Emerîka û Brîtanya Mezin, her tiştê ko ji dest tê, bikin da ko ev şerê xedar roj berê rojekê biqede. Li ser vê pirsê di nav bira General û mopîzanên Hevalbendan ên eskerî de mijulahiyine hêja û girane çêbûne.

3.— Elêmanên ko di erdên vegirtî de, zilm li xelkê kirine an ew kuştine dê bêne hikim û ceza kirin.

4.— Du kardarî dê bêne danîn, yek li Londrê a din li Cezayirê. Ya pêşîn bi karên welatên Ewripayê yên ko ji destê dijmina dê bêne xelas kirin û ya paşîn bi pirsên Italyayê mijûl bibin.

5.— Piştî şerî, Ewistirya ji nû ve dê bigehe biserxwebûna xwe. Xelkê Ewistrisyayê divê niho ji bona serbestkirina welatê xwe canfidakariyê bikin.

6.— Piştî şkênandina Mihwerê û serfiraziya Hevalbendan, Kardariyeke Navnijadîn wê bête danîn û ev kardarî bi karê parastina silh û aşitî û rahetî û ewleyiya cihanê û bi hemî pirsên ko pê girêdayî ne mijûl bibe.

7.— Hemî miletên dinyayê, biçûk an mezin, wê bibin xwediyê erd û welatê xwe û têde bê ko ciranên xurt û zorker, têkilî wan bibin an zilm û ta'dan li wan bikin ji bona xweşî û kamiraniya nefs û miletê xwe, û cihan û dinyayê, dê bikarin bixebitin.«Ji xwe tiştê ko miletên bêçare û zilm dîtî dixwazin ev e.»

WEŞINGTON— Meha borî karxaneyên emerîkanî 8.362 balafir çêkirine.

LONDRE— Dervedanên Brîtanya Mezin, di her deh heftan de ji bona şerî milyarek lîreyên ingilîzî ye.

Qewil û Ayîn

QEWIL

Şêxek rabû ji Xeydayê
Hewar şêxê min,
Berê xwe da bû Serayê
Hewar ruhniya min!...
Koraniya ko bi çavê dayika şêxa didayê
Hewar şêxê min!...
Şêx şehbedîn, şêxê xorta ye
Seyid Elî xudanê heft tekya ye
Şêx Mihemed şîrîn biçûkê bira ye.
Dayika şêxa, bi lezî bile zîne
Eqiba Zêra bi xwe re hilîne,
Bertîlê ji waliyî re bişîne
Teresê qûmandar fermana Serê şêxa dixwîne..
Dor Xeydayê dar û bî ne
Li aliyê heft tekya Hezn û şîn e.
Teresê walî fermana serê Seyid Elî dixwîne
Hewar şêxê min!...
Destê Seyid Elî li kelemçê dişidînê
Berê Seyid Elî dane meşneqê
Seyid Elî li ber meşneqê disekinînê,
Stoyê Seyid Elî, li şerîtê dixînê
Bi emrê Xwedê, şerît di stoyê Seyîd Elî de diqetînê
Cara didiwa kursî li bin lingê wîna de datînê,
şêx Ebdil-Qadir imdadî jê, ji Bexdê dişînê,
Çel ircalê xeybê, li meydanê sekinînê...
Cara sisiya, teresê qûmandar ji hikmê Rebê alemê tirsiya, ji stoyê Seyid Elî, şerîtê bi der dixînê.
Hewar şêxê min!..
Seyid Elî bi destê xwe ji xwe'r Kursî li bin meşneqê datînê
Hewar şêxê min!...
Sê denga dikir qêrênê
Ban ocaxzadan kir go:
Rebê Alemê, hikim dimeşînê, hewar ruhniya min!
Mirada Seyid Elî. li ezmanê hefta de, diqedînê; Seyid Elî bi destê xwe, stoyê xwe di şerîtê de datînê,
Û lingê xwe li kursiyê dixînê. Hewar ruhniya min.
Piştî wefata şêxa. li dinyayê ez ne mînim. Hewar şêxê min.

ORDIYÊN HEVALBENDAN

Li eniyên rohalat û roavayî pêş ve diçin

Di Eniya Talyanî de pêşveçûna Ordiya Emerîkanî pênc û a brîtanî heşt bi serdestî dom dike, her çend jî erdê ko têde şer çêdibe gelek asê ye û baranine xurt dibarin, û pê tevdanên eskerî giran dibin. Havalbendan Isernia standiye. Di eniya sovyetî de riya 250.000 eskerên elemanî ko di Qrimê de ne hatiye girtin. Di Dniepra jêrin de qiwetên elemana dikin xwe ji lepê Ordiya Sor xelas bikin û bikevin wê aliyê avê. Ji bona hilweşandina eniya Dnieprê bi timamî; tiştê ko maye standina Kievê ye.

DEMA NIHA

KIEV KETIYE

MOSKÛ— Ordiya Sor bi êrîşeke xurt Kiev standiye.

ZEFERA SOVYETISTANÊ

BI MILYONAN ESKER Û ÇEK JI QIWET KETINE

MOSKÛ — Bi awakî resmî didin zanîn: Ji 5-ê tîrmehê û heta 5 ê çiriya paşîn a 1943 xesarên elemana ev in: Zererine dijwar gihaye 144 fırqeyên peyade û 28 firqeyên zirh û motorkirî. 2.700.000 eskerên elemanî ji qiwet ketine tê de 900.000 kuştî û 98.000 hêsîr hene.

Ordiya Sor 9.900 balafir, 15.400 tang, 890 otomobîlên zirhkirî, 13.000 top, 13.000 qumbereavêjên çeperan, 50.000 mitralyoz, 390 wa gonên Banzîn kêş, 25.000 motosikil. 900 traktor, 13.000 keymyon û otomobîl, 4.000 wagonên trênan, 300 loqomotîv, 2.000 depoxane xira kirine. Leşkerên rûsî standine: 289 balafir, 2.300 tang, 190 otomobîlên zirhkirî, 6.800 top, 6.180 qumbereavêjên çeperan, 24.460 mitralyoz, 7.759.000 gulle, 2.100.000 lexemên teqandinê, 300.000 bombe, 1.506.000 ton torpîlên tangan, 400.000 tifing û otomatîk, 100.000.000 berik û 50 milaon mêtir têl..

DU HAZAR BALAFIR

Di Nav 24 Saetên Dawîn de 4.000 Ton Bombe Avêtine Hêjagehên Axa Elemana

LONDRE — Di nav 24 saetên dawîn de refên brîtanî û emerîkanî 1.000 ton bombeyên şewat û teqandinê. Ji tîpên giran û girantir avêtine bajarên Germanistanê. Bombardimana şaristanê elemanî Duseldorf 27 deqîqan dom kiriye û di vê navê du hezar ton bombe li karxane, febrîqe û destgehên vî bajarî ketine.

QAHIRE— Wezîrê Brîtanya Mezin ê dervekariyê Mr. Îdin hatiye payetextê Misrê.

MELBURN— Yekîneyên Hevalbendan ên behrî, heft cengkeştî û 3 barkêşên japonî bin av kirine û di şerên hewayî de 30 balafirên japonî avêtine erdê.

MOSKÛ— Radyoa Moskovayê duhî êvarê digot; Ordiyên Sor mîna brîendeyekê ber bi Xarsonê ve pêş ve dikevin. Tangên rûsî ber bi sûlavên Dnieprê ve dimeşin, û siwarên sor qiwetên elemana yên ji hev belav bûyî diqelînin. Elemana di dora sûlavên Dnieprê de bi kozik û çeperan û bi erdên lexemkirî, ji xwe re asêgehek çêkirine, lê tu tişt nikare pêş ve çûna Ordiya Sor bisekinîne.

LONDRE— Qiwetên brîtanî derketine erdê piştçeperên elemanî, ê axa Italya Bakurî,

MOSKÛ— Çar sed peya hatibûn vexwendin sifra ko mareşal Stalîn ji bona qedergirtina mêvanên xwe Mr. Îdin û Mr. Kordel Hal danî bû. Li ser şifrê ji bîst carî bêtir badîn hatine hilanîn û vexwarin ji bona xweşiya Mr. Çorçîl û Rûzwelt û ji bona serfiraziya Ordiyên pênc û heşt û ya Sor.

LONDRE— Şevêçûyî payetextê brîtanî de îşareta Talûkê hatiye dayîn, lê pir dom ne kiriye. Çend bombe ketine taxeyên Londrê ên dûr.

ENIYA ROHELÊT

Rewişa Qiweten Elemanî Hin Bi Hin Zehmetir Dibe

Cengê azakirina axa Ukranyayê ketiye dewra xwe a birinî. Qiwetên rûsî ên mezin, zora xwe didin rêhesina Dniepropetrovskê, rêhesina dawîn ya ko hêj di destê elemana de ye. Heke ev rê jî hatiye birîn, êdî hêvî û xelasiya leşkerên elemanî yên ko di enişka Dnieprê dejne, na mîne, ji xwe îro jî li wê, çûn û hatin ji bona elemana gelek zehmet bûye. Bi vegirtina Verxovtsevoyê Ordiya Sor rêhesina Dniepropetrovsk — Krivoy Rogê biriye. Yekîneyên sovyetî bi lez ber bi Krivo Rogê ve dimeşin, û tête bawer kirin ko ev bajar jî, di nav çend rojan de wê bikeve destê Ûrisan. Di bakurê Kievê de wilo dixuye ko zordana rûsî hinik nermtir bû ye, lê di nîroyê vî şaristanî de Ûris dijminên xwe gelek dişidînin. Ordiya Sor piştî vegirtina Melitopolê wextê xwe winda ne kiriye. Qiwetên General Tolbûxinî dane pey elemana û bernadin ko ev esker bi şûnda çûyînê de çavê xwe vekin û bihna xwe bibin.

Refên rûsî jî, xesarine giran digehînin qiwetên elemanî ên şkêhandî. Niho tête seh kirin ko Melitopolê de zehf şerevaniyên elemanî, bi deh hezaran, hatine kuştin û elemana gelek çek û posatên hêja di cih de hiştine. Lê belê hêj qesda Serdariya sovyetî xweş naye seh kirin. Êrîşa ko di nav bira Kremençûng û Dniepropetrovskê de destpê kiriye gelek mezin e, qesda vê êrîşê gelo neqeb kirina xetên elemana ye an bitenê bi şûnda zivirandina qiwetên elemanî?

Niho sê ordiyên elemanî, hemî bi hev re 50 fîrqe ketine tengiyê.

Lêbelê eleman bi çavsorî û hinerwerî şer dikin û gava hewce dibe dest ji canfidakariyê na kişînin, û heta niha zehf caran xwe ji tengasiyê, û ji rewişên giran xelas kirine. Ji aliyê din wilo dixuye ko elemana di Ukranya Roavayî de ji xwe re rêkê otomobîla a reh «Otostrad» çêkirine û ev rê niho, bi şûnda kişandina qiwetan û anîna gaziyan de bikêr tên.

Cihan li Sovyetistanê dinêre ya Stalîngradê hêj mezintir, bi ser Di Ukranyayê de dikarê bela elemana de bê.

Ji aliyê din sê wezîrên dervekariyê. MM. Îdin, Molotov û Kordel Hal di Moskovayê de hero bi hev re sê çar saetên dixebitin.

Her çend jî xebata vî civanî veşartiye, nas e ko her sê wezîr bi dilekî pak, bi dostaniyeke paqij û bi vêneke xurt tevkariyê dikin û karê xwe pêş ve dajon, ji xwe ji bona îro jî ev hes e,

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

ÇEKOSLOVAKYA

Xebat - Fidakarî - Serfirazî - Serdestî

Xelkê Çekoslovakyayê pêncsed sal di bin hikmê miletên biyanî de mane, azahî û serbestiya xwe winda kirine, di bin zilm û zorkeriya neyaran de bê tab û tîwan ketine, lê dest ji xebatê bernedane, agirê dilê wan ne vemiriye, ber ekis eşq û hevîniya welat di dilê wan de maye û xurtir bûye û sala 1918-an de, piştî şerê mezin î kevin, bûne xwedî dewlet û hikûmet. aza û serbest.

Lêbelê, sernivîşta wan a reş wilo xwest, piştî bîst û pênc salên azahî û serbestiyê, berî pênc salan ji nû ve ketin bin destê dijmina, hikûmeta Çekoslovakî hatiye rakirin, rojnama û kovar, medrese û dibistanên wan hatine girtin. Di pêşiya vî tiştî de miletê Çekoslovak çi kir; sûret û wêneyên jêrîn pêş me dikin.

Keç û dot û jin bi hezaran çûne Sovyetistanê û tenişta eskerên rûsî de şerê neyarên welatê xwe dikin.

Pîr û civan ketine eskeriyê. Serdarê Çekoslovakî General Ingrsilav li eskerên Çekoslovakyayê dike.

Bergehek ji yên payetextê Çekoslovakyayê Prag. Ev sûret bi şev hatiye girtin, gasingeha St. Venseslasî û şehreyên dora vê Gasingehê şanî me dide.

LONDRE— Meha borî refên emerîkanî 4.690 ton bombe avêtine hêjagehên elemana û 784 balafirên elemanî xistine erdê.

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MIROIR D'ORIENT

1ère ANNEE — LUNDI 8 NOVEMBRE 1943 — NUMERO 27

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Légère avance des armées alliées en Italie où Américains et Britanniques doivent surtout surmonter les difficultés inhérentes au terrain et aux conditions atmosphériques,

Complète déroute des armées allemandes dans les steppes de Nogaisk.

La Crimée est complètement isolée.

Les forces soviétiques franchissent le Dniepr en plusieurs points sur son cours inférieur.

Les unités de la Wehrmacht tenant encore dans la région de Krivoi-Rog sont à la veille d'être encerclées et anéanties.

Des patrouilles de l'Armée Rouge tâtent les positions ennemies dans le secteur au nord de Gomel, sur la partie centrale du front.

Telle est la situation générale en ce jour d'anniversaire de l'URSS — du 7 Novembre, et voici en quels termes Moscou commente les évènements:

Il y un an, les Allemands tentaient en vain de franchir la Volga. En Octobre 1943, ces mêmes Allemands ont tenté en vain d'empêcher les Russes de franchir le Dniepr.

Les douze mois qui viennent de s'écouler peuvent être géographiquement encadrés dans l'espace d'environ mille kilomètres situés entre ces deux fleuves. C'est ici que se sont déroulés les évènements militaires les plus importants de l'année. Toute cette étendue de plus de mille kilomètres est jonchée de cadavres allemands.

Pendant toute une année. la Wehrmacht a reculé sans cesse, sans parvenir à s'arrêter sur l'un ou l'autre des nombreux obstacles fluviaux: le Don, le Donetz, la Soj, la Desna, le Dniepr.

Ce n'est plus la même armée allemande qui se ruait alors à l'assaut de la Volga, qui de Mozdok cherchait à atteindre Grozny et Bakou et dont un détachement de troupes spéciales escaladait l'Elbrouz, dans le Caucase, pour planter au plus haut des monts un drapeau à croix gammée.

Rien ne semblait alors impossible aux Allemands, persuadés de l'invincibilité de leurs forces. Aujourd'hui, la Wehmacht est affaiblie, saignée à blanc. L'Armée Rouge par contre est plus forte, mieux entrainée, — mieux armée. C'est à Stalingrad qu'a pris fin l'année de victoires allemandes. Aujourd'hui, les troupes de Hitler se battent encore avec la rage du désespoir, mais sans enthousiasme et sans foi.

La propagande nazie pour calmer l'inquiétude de son peuple et de ses satellites a d'abord inventé la théorie de la «défense élastique». Puis, le Haut Commandement de la Wehrmacht a mis tout son espoir en d'autres arguments, météréologiques ceux-là: mais ni la pluie' ni la boue, ni l'allongement des lignes de ravitaillement n'ont freiné la —marche irresistible des détachements cosaques aussitôt suivis par des colonnes de tanks légers.

La propagande allemande pouvait encore duper son peuple en 1942, mais 1943 a dissipé bien des illusions: la Wehrmacht n'a plus enregistré le moindre succès après Stalingrad: elle n'a fait que reculer depuis, et dégringoler de plus en plus bas.

A Kharkov et à Orel, à Stalino et à Taganrog, à Smolensk et à Briansk, à Tchernigov et à Poltava, partout les Allemands ont tenté de s'arrêter; ils se sont accrochés désespérément à ces villes, mais l'Armée Rouge les en a délogés de l'une après l'autre.

Et dans leur retraite, les Allemands abandonnent villes, fortifica. tions, armes, munitions, vivres et souvent leurs blessés.

La machine de guerre nazie tient encore, il est vrai, mais elle craque déjà et se disloque. Et ce qui craque et s'effrite plus encore que le front c'est le moral du peuple allemand.

L'Allemagne est en pleurs; elle gémit. On commence à murmurer et même à proférer des menaces à l'encontre du Fushrer qui a si mal conduit son peuple de seigneurs vers la victoire promise.

En URSS par contre, le moral est plus élevé que jamais. La production du pays augmente dejour en jour On reconstruit et on laboure jusque sur les arrières immédiats de la ligne du front. La reconstruction des villes et des villages fait des progrès rapides.

L'Etat Soviétique a 25 ans. 25 années de victoires de toutes sortes. Les coups que l'Armée Rouge a portés à la Wehrmacht ont étonné le monde. Le bloc hitlérien se décompose. L'exemple de l'Italie inquiète la Roumanie et la Hongrie.

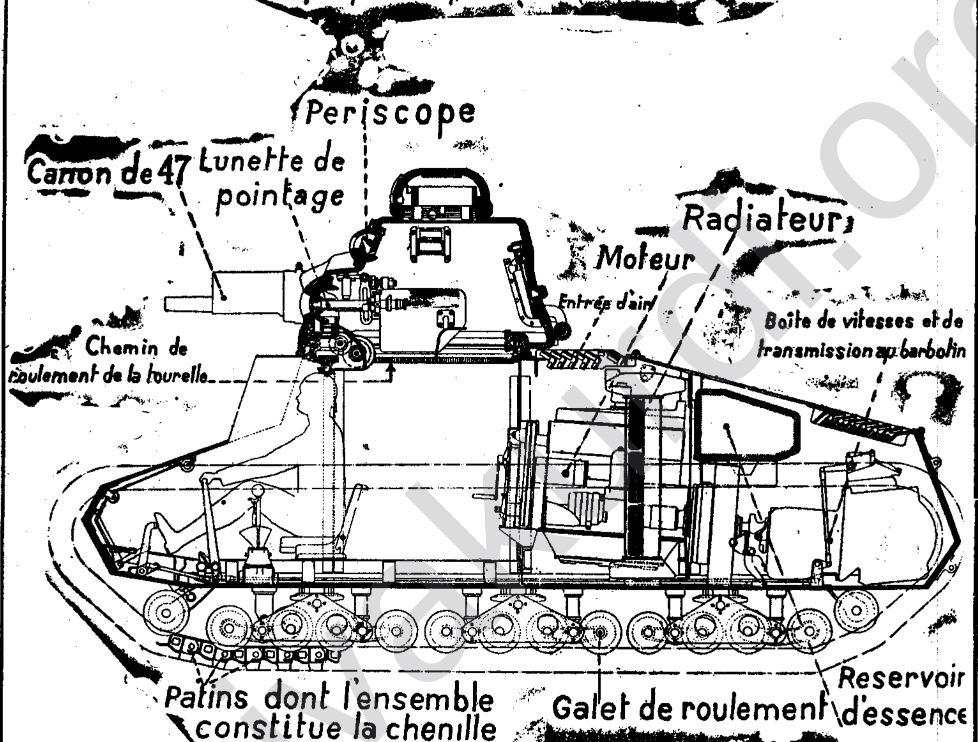
Il y a un an, le Maréchal Staline disait:

« Le jour viendra où ce sera à notre tour de célèbrer des victoires»

Aujourd'hui, Moscou salue par des salves d'artillerie les victoires de ses héros. Le jour approche où la capitale de l'URSS annoncera au monde la victoire finale.

2e ARTICLE D'INITATION SUR LES CHARS DE COMBAT

"CHARS DE COMBAT" ou "TANKS" MODERNES

Les tanks actuellement en service dans 65 differentes armées appartiennent à de nombreux types plus ou moins lourds, rapides et armés, mais tous ont les mêmes caractéristique essentielles: leur armement principal, un canon, est installé dans une tourelle qui peut tourner sur elle-même grâce à un moteur; le ou les moteurs actionnant les chenilles sont placés à l'arrière du „caisson" blindé qui constitue le char; le conducteur est installé le plus haut possible à l'avant pour avoir les meilleures vues. Dans presque tous les chars modernes moyens ou lourds, la tourelle entraine dans sa rotation une sorte de cuve dans laquelle se trouvent le chef de char et les servants du canon.

Le premier char répondant à la plupart de ces caractéristiques a été le petit char français RENAULT essayé en Juin-1917. Le RENAULT F. T. ne pesait que 6 tonnes, et n'était ni fortement blindé, ni rapide, mais son canon de 37 m..m, précisément placé pour la première fois, sous tourelle, pouvait tirer dans toutes les directions et se montrait très efficace contre les mitrailleuses qui jusqu'au milieu de la dernière guerre, avaient infligé de grosses pertes à l'infanterie, bloquant la plupart de ses attaques.

Le véritable prototype du tank moderne, de dimensions et d'armement correspondant à ceux des meilleurs actuellement en service, à été le IA-F. C.M., char français également, essayé en fin d'année 1917, Le IA-F.C.M, pesant 41 tonnes, et long de plus de 8 mètres, portait sous tourelle, un canon de 105 m..m lançant des obus d'une quinzaine de kilos. Ce char pouvait franchir des fossés larges de 3m, 50 et des murs hauts de près d'un mètre. Il ne dépassait pas toutefois la vitesse de 6 kilomètres à l'heure, celle d'un homme au pas.

Actuellement, les tanks peuvent être classés en catégories par leur poids: tanks „légers" pesant de 13 à 15 tonnes, „moyens" de 26 à 30, „lourds", d'une quarantaine de tonnes, „très lourds" enfin, atteignant et dépassant 60 tonnes.

Dans la première catégorie, les tanks américains M-3 ou „General Stuart" et surtout M-5, plus récent, sont remarquables. Ils dépassent largement la vitesse de 50 kilomètres à l'heure, sont extrêmemant maniables, et bien armés pour leur poids d'un canon de 37 m..m long et de plusieurs mitrailleuses.

Dans les chars „moyens", aptes à toutes les missions, les meilleurs sont le T-34 russe, de 26 tonnes, et le M-4 ou Sherman américain, de 30 tonnes tout chargé.

Le T-34, protégé par des plaques de blindage de 45 à 70 m..m d'épaisseur, atteint cependant le 50 à l'heure, grâce à un moteur de 500 cv et peut parcourir sur bon terrain plus de 400 kilomètres sans ravitaillement. Il porte sous tourelle un canon long de 3 pouces (ou 76 m..m 2) extrêmement puissant.

Le Sherman, de même longueur, environ 6 mètres, mais un peu plus haut: 2m 80 environ au lieu de 2m 45, offre plus de place à l'équipage. Malgré un moteur de 500 cv également, il est un peu moins rapide. Son armement consiste en un canon de 75 m.,m sous tourelle et en plusieurs mitrailleuses. L'une de celles-ci, de gros calibre, peut tirer contre avion.

Les canons qui arment ces chars lancent à une très grande vitesse des obus de 6 kilos environ qui peuvent traverser de forts blindages:

Les tanks lourds „CHURCHILL" anglais, de 40 tonnes, et „KLIM-VOROCHILOV", russe, de 41 tonnes, sont très fortement blindés. Il sont ainsi moins rapides que les précédents, environ 35 kilomètres à l'heure.

(à suivre)

Strana Kurdî

XERABO...

Xerabo.,. Xerabo
Tu bi xalxal û bi gotinê çênabo
Malê te pirê ji canê te re edabo
Qama te kin e
Hemberî taximê memkê mi nabo
Şevê kanûna dirêj in
Tu ji ber serê min ranabo,
Tu bi şêxê qureyşiya bî
Sed werdê tê di bêrîka mi de be
Qenyatiya dilê min bi te na bo.

Ez û Xerabê bitêne
Şevê nîvê şeva
Li binya mala li hev rûniştin,
Me giliyê xwe pev kirin
Gazinê xwe dihiştin.
Dar û dewiyê çola
Ji gilî û gazinê min û xelkê delal
Dibiriştin.
Kundê şikêra, wawikê ber devê
çema
Ji gilî û gazinê min û bejna zirav
diponiştin.
Miriyê gorê merzela
È ko îsal hezar sal mirî bûn
Ji gilî û gazînê min û bejna zirav
Ji qebrê reş î tarî derketin
Kefenê xwe li cemcumê
serê xwe gerandin
û li ser qebrê xwe rûniştin.

Keçikê ban dikirê lawiko
Ez bi te re dost bûm
Tu bi mi re dijmin derketî
Te derbek bi tifingê berda min
Ez dikuştim.
Te şevê nîvê şeva û pê ve
Bi destê jina xwe girtî
Te li ber dîwara ez dihiştim.

Go Xerabo... Xerabo
Havîn e, xweş havîn e
Nanê cehîn e, dewî tirşîn e
Ser rax û bin raxa min û
bejna zirav;
Ebake şalî ne
Heçî derdê dila ne dî be
Bela ne bîne.

Xerabo... dîno...
Mi bihîstî tu zewicî
Û te yek xwestî
Ezê tu nifira li te nakim
Tu dûrî dest î
Xwedê teala bike, rehî
Goştê canê te bihele
Li hewa bimîne, komik hestî.
Taliya paşî, bila tu kwîr bibe
Têkevî ber vî destî,
Xerabo dîno bila li te be
Li wî dilî
Li mala bavê te bî
Li wî sewdayî, li wî aqilî,
Çawa te dev ji min kara xezala
berda
Tu î li bergîla serê tewla
Hesilî.
Kul û kederê te giran in
Tu car dernakevin ji vî dilî,
Terka bejna zirav nakim
Heya axa merzela
Kêlê di kevirê.

Keçikê ban dikirî lawiko
Serê memkê min xatûnê
Mîna tiriyê Çêlikê Eliyê Remo
Di çax û benga xwe de digihiya
Û di mêwa xwe de dikemilî,
Mîna qesrê pirota
·erê mihela meşkîna
Li bajarê Mêrdînê a vekirî.

TACDIN

Dilê min dilkî li dîn e
Bela xwedê topekê li mala Izedîn
xîne;
Şêwir û mişawirê giran, li Çola
Hesarê danîne.
Ban li melê kirinê, dibêjin qelem
û dewêtkê xwe bîne,
Kaxetkê emê ji mala Tacdînê mala
Hecî Osman re bişînin.
Gava vê kaxetê, digihîne destê
Tacdînî, Tacdîn li vê kaxezê
dimeyizînê...
Banî Elîkê Heseyn kiriyî, ma'qûlê
Pêrparê...
Dibêje çend peyan, ji gundê Pêr-
parê bi xwe re hiline, me bihistiye
Izedînê Mala Temo, û Xelîlê
Betê,bi koma giran ve,bi fereca sibeyê
wê bavê ser gundê qirqatê, ser
Qesra mala Usê Şehîn.
Dilê min, dilkî li dîn e
Tacdîn û Elîkê Hiseyin, bi çend
peyan, rêka Qirqatê digirin û
dilezînin...
Xwedê teala, xira bike, mala
Izedînî, bi sê kemîna, li dora Silo
Hemzo, li xirbê Kinyasê rûniştîne.
Şade û şihûdê Tacdîn gelek hene,
go: her sê kemîna dişkênînin û
bi ser gundê Qirqatê diqulpînin..
Dilê min li hêra... Sed car li hêra..
Şade û şihûdê Tacdîn hene, da
xencerê u ket kozka diyêr e, û bi
sê denga ban kir Izedinê go: dilê
min dilkî li dîn e, qerara Xwedê li
nefsa canê min keti be, dilê min
li hêra, ezê li ber vê kozikê rakim
kerxa mêra. Izedin banî kirê; go:
dilê min dilkî li dîn e, hege nîşana
êvarê winda bibe, ezê bi çîmê te
bigirim û ji wê kozikê bikişînim
Wî lê wegerad û got: xalxalê xwe
û zêdî bavê xwe me bêje, go: gelek
carî, te derbê mi, bi çavê serê
xwe dîne.

Izedîn banî Tacdîn kirê û got: qerara
Xwedê bi nefsa canê min keti be,
ezê te neha bikişînim ji wê kozikê.
Izedîn ban racniya, mihacniya
kir û koma giran û go: hemî pakêtê
li tifinga xînin û hicûmê ser bikin!
Tacdîn bi sê denga ban Xelîlê Horê
kir, go: dilê min dilkî li dîn e, şahid
û şihûdê xalê te Tacdîn gelek hene
û Xelîlê Horê lê vegerand go:Tacdîno
Xalo, dilê min li dîn e; tirsa min
derbkê li te xînin, wê sinfikê mala
Hesen Şemdîn, ji dinyayê biqelînin
rokê rev çêtir e, ji desthilanînê.

Tacdîn li xwarziyê xwe Xelîlê
Horê vegerand û got: tu çava revê
li xalê xwe qeyas dikî...
Dilê min li dîn e... ez vê kozikê tu
carî ber neyara bernadim,bê xwîn e

Bi sê êrîşa êrîş kirin bi ser
Tacdin e, derb û berek lê dane,
li bejn û bala Tacdîn, laşê
wî ket, li kozikê bi birîn e.
Izedînê mala Temo go:
ez bala xwe didimê, ne ma tê
hisa Tacdînê,—....

Nûriyê Lewand bi sê denga ban
kir Xelîlê Horê; go: vê bihnê;
xalê te serê xwe daniye razayê.
Xelîlê Horê bi sê denga ban kir
Nûriyê Lewend; go ez ne ma zanim,
xalê min ya kuştiye, ya birîn e.
Nûriyê Lewend pakêtê li
tifingê dixînê û xwe li koma giran
diqelipînê, pênc peya li hêla bezê
dikuje. Heyfa min tê li ser Tacdinê,
laşê wî li kozikê, li hêla neyaran
dimînê. XELÎLÊ METÎNÎ

PÊJINÊN DINYAYÊ

CENG & BIHINGEH

Tang Bi Hezaran Ji Karxaneyan Derdikevin û Berê Xwe Didin Eniyên Cengî. Mîna Sala 1918-an Tang Zora Elemana Dibe.

TANGEKE FRENSIZÎ P..Ş VE DIÇE

LONDRE— Leşkerên Yugoslavî ketine Mecaristanê û têde şerê neyaran dikin.

RIO DE JANEIRO — Bi awakî resmî didin zanîn: balafireke brêzîlî ji nişka ve bi ser noqaveke dijmin de girtiye û ew bin av kiriye.

LONDRE— Komîte brîtanî a arîkariya Ordiya Sor, ya ko dibin sermiyaniya Sitiya Çorçil de ye 4.00.000 (çar milyon) lîreyên ingilîzî kom kirine, piraniya mirovên ko ev pere dane xebatker in.

MOSKÛ— Hikûmeta Sovyetistanê ji 118 mêrxasan re payeya Egîdiên Sovyetistanê dane, di nav wan de esker serbend û 3 general hene. Ev egîdên he hemî, di şerên Dnieprê de mêrxasiya xwe şanî neyaran dane.

LONDRE— Qerargeha leşkerên Kenadî a mezin li Londrê e-lam'dide ko ji panzde serbend û şerevaniyên Kenadî re nîşanî frensizî a mezin Croix de Guerre hatiye dayîn.

LONDRE— Wilo dixuye ko serekên ıtalyanî ên lîberal û de mokrat mîna kont Sforza û Krose na xwazin di bin emrê Kralê Italyayê Viqtor Emanuel de, xidmeta welatê xwe û arîkariya hikûmeta Badogliyoyê bikin. Text û Tacberdana Kralê Italyayê bi awakî zor-nîveyê aşaftineyê.

Sal 1 — Hejmar 28

ROJA NÛ

Duşemb 15 Çiriya Paşîn 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

CENG & SIYASET

DEWRAN

SERSALA MEZIN

6. ÇIRIYA PAŞÎN 1917

Sersala cejna danîna Hikûmeta Sovyetistanê a bîst û şeşemîn bû, sersala wê roja ko pale, û cotkar û xebatkerên Rûsyayê, li Hikûmeta xwe rabûne û ev hikûmet û sermiyanê di wê Çar rakirine. Di erdê Ûrisa de, berî Îdara Sovyetî, beg û axa gundê xwe tevî xelkên têde dikarî bûn bifiroşin, mîna pez û dewaran. Mezinên Rûsyayê bala xwe ne didan xelkê xwe, ji bona pêşveçûna wan ne dixebitîn, azahî û serbestî li Rûsyayê kêm bû. Bê qerara mehkeman xelk dihatin girtin û avêtin zêndana, an ew dişiyandin Sîberyayê, û li wê zilm li wan dikirin, ew diêşandin. Li Rûsyayê, di wê wextê de jî, bajarên mezin û çeleng, peyayên hêja û xwenda, dewlemend û bikêrhatî hebûn. Lêbelê milet, pale, xebatker û cotkar perîşan bûn, ango piraniya xelkê, jar û feqîr, belengaz û nezan bûn. Mezinên Welêt heqê xelkê dişkênandin, û malê wan dixwarin.

Di vê Perîşaniyê de,

Du mirovên mezin Lenîn û Stalîn ji nav xelkê derketin û ketin pêşiya miletê xwe û ala azahî û serbestiya milet bilind kirin.

Tiştê ko Lenîn û Stalîn û destbrayên wan bi tevkariya milet pêk anîne, vî şerî şanî Cihanê kiriye. Di Rûsyayê de, ji Ûrisan pê ve zehf milet hene. Di wextê Îdara Çarên Rûsyayê de, miletê Ûris û miletên din nikarî bûn çavê xwe vekin; ne maze heçî kurên pale, gundî, cotkar û şivan û xebatkeran, nikarî bûn bikevin dibistanan, bixwînin; zana bibin, û bikêrî nefsa xwe û miletê xwe bên.

Idara Sovyetî Berî Her Tiştî

Heqê hemî miletên ko di Sovyetistanê de ne, nas kir. Ji wan re serbestî da, ji bona wan dibistan û medrese vekirin.

Di Sovyetistanê de 160 hezar kurd jî hene. Di gundên wan de medrese û dibistanên kurdî hene û zaroyên kurd, di wan medresan de bi kurdî dixwînin. Ji bona wan rojname, kovar û zehf kitêbên kurdî hatine û têne çap kirin.

Idara Sovyetistane

Asasek daniye. Yê ko dixebite —û ji xwe her kes divê bixebite— divê mîna însana vexwe û bixwe, cilên paqij li xwe bike, maleke paqij de rûne; û heçî hêja ne bavê wan şivan bin gawan bin, kurê xulam u cotkara an beg û şêx û axan bin, divê bikarin bigehin me zinahiyê, bigehin payeyên bilind û heke bikêrhatî ne, divê bibin walî û qomandar, general û wezîr.

Qîmet û Hêja Bûna

Mirova ne, bi navê beg û paşatî, û şêxîtiyê ye, hêja bûna mirovan li gora zanîn xebat û mêrxasî û ciwanmêriyê ye. Heke navê mirovekî mezin e, divê bizane ko ev nav jê re barek e, Bitenê mirovên xurt û xebatker barê navekî mezin dikarin hilgirin. Xidmeta navekî mezin, derd û xebateke giran e.

Dergehên xebat, zanîn û mezinahiyê di pêşiya her kesî de vekiriye. Yê ko dixwaze bibe tiştek bila dest bi xebatê bike.

Tiştê ko tu dixwazî divê tu bixwe, bi destê xwe, pêk bînî; dewlet di xebata te de arîkarê te ye; te dihemîne, nav di te dide, û serfiraziya te dixwaze. Lê yên ko bi xebata xelkên din dixwazin bijîn sefa û tolaziyê bikin, pişta xwe xurt bikin, divê bizanin ko mirin û perîşanî di pêşiya wan de ye.

Ev e Sovyetistan!!...

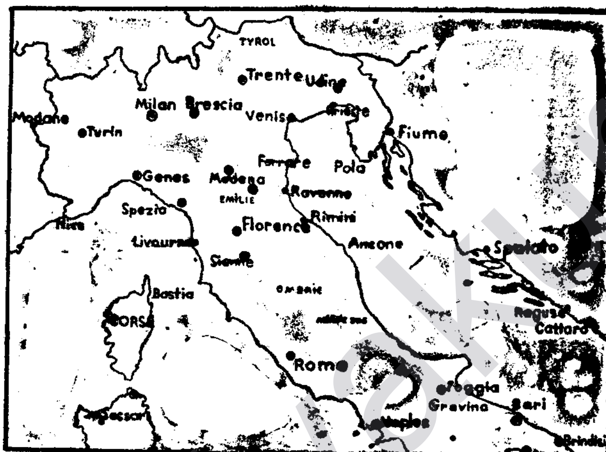
STOLA FRENSIZI

Iro Jî Stoleke Xurt e, Stoleke Xwedîqudret e

LONDRE—Îro di destê frensiza de 300.000 ton mezin cengkeştî hene. Stola frensizî ji 5 zirehpîş, 9 qriwazorên giran, balafirhilgirek, 9 qriwazorên sivik, 2 qriwazorên arîkar, 14 bertorpiyor, 20 noqav, 5 torpiyor û 100 cengkeştiyên sivik bihevketî ye. Cengkeştiyên frensizî yên ko di distgehan de têne selihandin ne têde ne.

Di destê talyana de 5 zirehpûş, 8 qriwazorên sivik, 7 bertorpiyor û 40 noqav hene. Di nav salekê de 22.500.000 ton mezin wapor ketine benderên Efriqa Bakurî a frensizî. Noqavên hevalbendan li vê salê 430.000 ton waporên Mihverê bin av kirine û xesar gihandine 700.000 tonên din. Waporên Hevalbendan ên rûyê behrê 27 wapor, hemî bi hev re 60.000 ton mezin xeriqandine, jê pê ve bi derbên Stola Hevalbendan 8 bertorpiyor, 2 torpiyor û gelek yekineyên din ên siwik xeriqîne.

Italya- Dergehê Ewripayê

Axa ko têde Ordiya heşt û pênc zora elemana dibe.

ORDIYÊN BRITANI & EMERIKANI

DI ENIYA TALYANÎ DE ELEMANA PAŞ VE DIZIVIRÎNIN

CEZAYIR—Ordiyên Hevalbendan piştî vegirtina San Ciovano, Paglieta, Sangro û Triventoyê û gelek bajar û avahîgehên din ji nû ve pêş ve diçin. Eleman beriya ko xwe bişûnda bikişînin her tiştê ko destê wan digehe xira dikin. Rê û pirên xira bûyî, gelî û çiyayên asê û nexweşiya hewayê tevdanên eskerî giran dikin.

Refên Hevalbendan li bajarê talyanî Turin û di axa ernewîdan de li bendera Durazyoyê xistine. Çekê britanî û emerîkanî ê hewayî di eniyên şerî de zererine dijwar digihînin şargeh, çeper, rê, rêhesin, qefle û komeskerên elamana.

LONDRE—Serekwezir Mr. Çorçil di Londrê de peyiviye û gotiye: Ev salek e, Ordiyên me û yên Hevalbendan di hemî eniyan de serfiaz in. Qiqetên me û emerîkanî Sicilye, Serdinye û perçeke erdê talyanî a mezin standine. Me pişta noqavên elemanî şkênandine. Ev noqavên he ji bona selametiya riyên behrê talukeke mezin bûn. Emê sala ko bê bi derbên hêj girantir zora dijmina bibin. Ez gelek şa dibim ko yekîtiya frensiza çêbûye û Ordiyên frensizî xwe pêk anîne û wextekî nîzing de dest bi serbestkirina axa Frensê bikin.

DERBINE DIJWAR

ORDIYÊN ELEMANA XISTINE TENGI & BÊNIYAZIYÊ

MOSKÛ—Dîwana Sovyetî a nûçeyên şerî elam dide: di şerê Kievê de, ji 3-ê mehê û heta li şeşan leşkerên me yên eniya Ukranyayê firqeyên elemanî 68, 75, 82, 88, 188, 217, 327 û 340 şkênandine. Firqeyên elemanî ên zirhkirî 7, 8 û 20 jî di pêşiya derb û agirên me de perîşan bûne. Jê pê ve di şerê Kievê de 9 firqeyên elemanî ên peyade û 2 firqeyên zirhkirî û firqeyeke motorkirî şerpeze bûne. 15.000-kuştiyên dijmina li erdê mane. Di wan qomandan de, qiwetên sovyetî 244 tang, 216 balafir , 174 top,158 qumbereavêjên çeperan; 246 mitralyoz û 28 depoxaneyên zad û zexîran û çek û posatên şerî ên din xira kirine û 30 balafir, 42 tang, 314 top, 640 mitralyoz, 660 otomobîl, 700 firgonên dagirtî, 2.000 hesp, 18 weşînekên radyoyê 39 depoxane standine û 6.200 hêsîr girtine.

SERMIYANÊ FRENSIZA

GENERAL DE GOL

Komîta Frensizî

LONDRE— Duhî Radyoa Cezayirê danezana jêrîn belav kiriye: Komîte Frensizî bi awakî jêrîn hatiye danîn:Serek: General De Gol; Komîserên Dewletê: General Katrû, Andre Filip û M. Henrî Kuîl. Komîserê dervekariyê M Renê Masiglî, yê hindurkariyê M. Emanuel d'Astiye, yê kewne û mehkeman M. Fransua Manton yê şer û qiwetên hewayî M. Andre Troke, yê qiwetên behrî M. Luî Jafino, yê erdên Kişwerê M. Rene Plevan, yê Maldariyê M. Mendes Franse, yê Nûçeyan M. Hanrî Bone, yê çûn û hatin û waporên barkêş M. Rene Mayer, yê hêsîr û mihaciran M. Henrî Trenep, yê karên civakî M. Andre Tiksiyê, yê zanîn û dibistanan M, Rene Kapîtan, yê Jiyîn û bi xwedî kirinê M. Andre Dîthelm.

CEZAYIR— Li gora qerara ko hatiye dayîn sermiyanê komîta frensizî a xelasiya welêt bitêne General De Gol e, General Jîro bi karên serfermondariya Ordiyên frensizî mijûl bibe.

GIRAVA SAMOSÊ

QAHIRE— Girava Samosê, li bîst û şeşê meha borî hatiye vegirtin û eskerên Yewnanî yên erdên Rohelatê Navîn niho di vê giravê de li hev civiyane.

DANEZAN

LONDRE— Emîraliya Brîtanî dide zanîn: noqavên brîtanî di behra Spî û a giravan de xwe zehf tevdane, 7 waporên dijmina xeriqandine û xesarine dijwar gihandine 9 hebên din; hêvî mezin e ko ji wan wapora jî 3 heb bin av bûne,

CEZAYIR— Civatmiletê frensizî îro civanê xwe ê diwemîn daniye.

NÛ-YORK—Meha borî destgehên emerîkanî 163 wapor çêkirine, hemî bi hev re 1.675.000 ton mezin. Heta îro ji wan destgehan 15.500.000 ton mezin gemî derketine û ketine behrê.

ZURIX— Şevêçûyî di Jenevê de işareta talukê hatiye dayin.

DEMA NIHA

JITOMIR KETIYE

Ordiya Sor Gehîneka Jitomirê Standiye

MOSKÛ— Serfermandariya Sovyetî dide zanîn: lekên Ordiya sor zora elemana biriye û ketiye bajarê Jitomirê.

LONDRE—Di erdê elemana de 40 bajarên mezin yên têr destgeh û febrîqan hene, bi bombardimanên refên brîtanî û emerîkanî 17 hebên wan yekcar xira bûne û xesarine dijwar gihaye şaristanên mayîn.

WEŞINGTON— Wezîrê emerîkanî ê şerî Mr. Stîmson duhî di civanê rojnamevanan de gotiye:: Di eniya behra Spî de îsal 3.058 balafirên elemanî hatine anîn xwar û 750 hebên din, derbine hinde giran xwarine ko, hisêb ew jî ketine û xira bûne. Refên Hevalbendan li erdê jî 2.453 mekîneyên elemanî pelixandine, xesarên Emerîka—Brîtanî 1.545 balafir in.

PÊJINEN CIVANÊ MOSKOVAYÊ

Nivîsarên Rojnameyên Payetextê Brîtanî

LONDRE— Rojnameyên ingilîzî bi civanê wezîrê Brîtanya Mezin ê dervekariyê Mr. Îdin û yê tirkyayê M. Menemencioxlû mijûl dibin û li ser rastîhevhatina her du mirovdewletan bendine girane dinivîsînin. Rojnama payetextê brîtanî a mezin «Teymis» dibêje: Niho her du wezîrên dervekariyê bi planên Ewripayê ên mezin ko di qonferansa Moskovayê de asasên wan hatine danîn mijûl dibin û li wan bingehan hûr û kûr dinêrîn.

Niyûz Kronikil dinivîse: Tirkiya nikare rûyê xwe ji planên nû ko ji bona tevger û danîna silh û aştiya Ewripa û Dinyayê û ne maze yên Balkana biguhêre. Lêbelê giraniya para Tirkiyayê di civanê silhê de li gora xeyreta ko ewê, ji bona lezandina dema silh û aştiyê bike, wê bikeve tasa şihîne. Heye ko li gora texmînên Tirkiyayê, ji hêla parastina erdê xwe, ew nikare dev ji bêterefiya xwe berde û di teniştа Hevalbendan de bikeve şerî. Lê hin tişt hene ko Tirkiya dikare bike û hêvî heye ko pê elemana hevqas nayîn enitandin û eleman jê hisaba bikin ko bêterefiya tirkiyayê dikare hêj bikêrî wan bê; û di wî warî de rewişa Tirkiyayê mîna a Portixalê ye.

«Deylî Herald» dibêje: Tu car ne hatiye xwestin, tirk tiştekî welê bikin ko eleman bi vê hêncetê dikarin li wan xin. Lê îro eleman tengiyê de ne û ko ew êrîşa tirkiyayê bikin dûrî eqla ye. Îro pirs ev e: divê bête seh kirin gelo tirk bê ko xwe bavêjin talukê, heke nikarin hêj bêtir arîkariya Hevalbenda bikin. Tirkiya dikare dan û standina xwe a siyasî ji elemana bibire û war û balafirgehên xwe bide Hevalbendan, an di pêşiya elemana de li warê paşrojmendiyê hêj destgirtîtir bibe; zad û dexil û tiştine din meşîne elemana; mîna pembû û hirî.

Qewil û Ayîn

QEWILÊ XEZALÊ

Xwedî zaro xwedî tifalê
Evê xezalê çi kiriye
ji xwe re cadak dîyê
Nav bexeçeyê zilamê cihû...
Ev zilamê cihû
Çi kiriye? Ev xezal
Çû nav bexçê, zilamê cuhîyê
Serê gul û beybûna peçandiyê.
Evî zilamê cihû çu xefik
ji mal aniyê
Bi rêka vê xezalê, vê heywanê
daniyê
Nerî ko xezal ketiyê
Xefka zilamê cuhiyê
Darek anî bi xezalê ketiyê.
Carcara vê xezalê di nav
destê zilamê cuhiyê
Li erşê jorî hikim kiriyê.
Yekî weke Mihemed Mistefa
Xwe lê beyan kiriyê
go: heqê te li wê heywanê tuniyê
Xwedî zaro, xwedî çêlîyê.
Bila here bidî wan
Şîrê berê sipîyê.
go: vê heywanê bexçê min
xira kiriyê
Ez ber na dim bi xêr û
bi xweşiyê.....
Mihemed ban kir zilamê cuhiyê:
Ezê şûna vê heywanê rûnim
kefîltiyê
Heta here bide zaroka, şîrê
berê sipiyê....
Evê heywanê, ji nav destê
Zilamê cuhû derketiyê
Mihemed li şûna wê rûnişt
kefîltiyê
Ewê heywanê xwe hilaniyê
gihaye ser zaroyê xwe
go: lawo bixwin şîrê berê
sipiyê
Yekî wek Mihemed Mistefa
Li şûna min rûniştiye, kefîltiyê.
Zaroa ban kir.. lê yadê!...
Em naxwin şîrê berê sipiyê
Heta tu Mihemed Mistefa
ber nedî ji kefîltiyê.
Xezalê delalê; xwedî zaro
Xwedî tifalê!
Miadê zilamê cihû qediyayê
Hat ser Mihemed Mistefayê
go; nêbeyna min û te
çar deqîqe mayê!
Zilamê cihû çû riya xezalê...
Li şopa xezalê erxek kolayê
Ev erx nixumand, kursek
gihayê şîn li ser dayê..,
xezal gihaye erxê, go:
Vaye kursek giyayê şîn
Xwedê ji mi re dayê
Ezê bixwim, ezê herim berdim
Mihemed Mistefayê.....
gava ko çû ser gihayê şîn
Ketê erxê, di erxê de mayê...
Zilamê cuhî hatê ser erxê
Nêrî ko xezal di erxê de
mayê..
Du nihît bi ser de berdayê
Pişta vê heywanê şkênandayê...
Hat cem Mihemed Mistefa
go: mîadê min û te qediyayê
Du deqîqe di nêvbeyna min
û te de mayê!..,
Kefîltiya te qediyayê!..
Mihemed Mistefa çi kiriyê
Ban zilamê cuhû kiriyê
ji xwe re du qam sinet kiriyê
Pişta vê heywanê bi emrê Xwedê
Çêbûyê !..
Li ber Mihemed Mistaefa sekinîyê...
Evê heywanê çi kiriyê
Yek weke Mihemed Mistefa
Berda ji kefîltiyê.,...
Cuhû ban kir Mihemed
Mi pişta wê heywanê şkênandiyê
Bi çi hawê rehet bûyê
Mihemed ban kir zilamê cuhiyê
ya kafir mi j'xwe re dia
kiriyê!...
Rahet bû bi emrê îlahiyê.
Zilamê cihû li ser destê
Mihemed misilman bûyê

MIREKA CIHANÊ

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

Xebat - Fidakarî - Serfirazî - Serdestî

Ji Bergehên Erdê Italyayê: Ber Bi Mesinayê Ve

Balafira Ko Ji Bona General De Gol Hatiye Çêkirin.

Eskerên Frensizî Di Beriyeya Lîbyayê De.

1ère ANNEE LUNDI 15 NOVEMBRE 1943 NUMERO 26

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Sur le front de l'est, les Russes progressent rapidement à l'ouest du DNIEPR et ils ont pris JITOMIR KOROSTEN et BERDICHEV.

Une nouvelle offensive soviétique semble être esquissée sur le front central, au sud de RIECHITZA.

En Italie, des détachements britanniques ont franchi laSANGRO et enfoncé un coin dans les positions allemandes dans le secteur central du front, à une quinzaine de kms au delà d'ISERNIA.

Mais la semaine qui vient de s'écouler a surtout été marquée par de nombreux discours prononcés par des hommes d'état alliés et ennemis: Par une curieuse coincidence, STALINA prononçait Dimanche dernier un long discours dans lequel il faisait le bilan de la campagne des douze derniers mois. Le lendemain, Lundi, c'était au tour de HITLER de parler pendant 25 minutes à l'occasion de l'anniversaire de la fondation du national-socialisme, et Mardi, M. CHURCHILL avait l'occasion d'énumérer tous les succès alliés depuis un an, à une réception organisée à la Cité de Londres.

Le passage le plus significatif du discours de M. Churchill est celui dans lequel il fait allusion à l'envergure des prochaines initiatives alliées, ce qui revient à dire que le « second front » serait ouvert en 1944. M. Churchill a également laissé entendre que l'année 1944 verrait la fin de cette guerre et a aussi ajouté que l'on pouvait à tout moment s'attendre à l'heureuse surprise d'un écroulement intérieur du Reich. Néanmoins, les Alliés préparent leurs plans sans tenir compte de cette éventualité.

M. Churchill a exprimé sa satisfaction au sujet des résultats obtenus au cours de la Conférence de Moscou et souligné le fait que les trois puissances étaient arrivées à établir une collaboration solide pour la victoire et pour l'après-guerre.

M. Eden, a, par la suite, fait également une déclaration à la Chambre des Communes au sujet de la Conférence de Moscou. La rentrée du Ministre des Affaires Etrangères de Grande Bretagne était attendue avec impatience. M. Eden est un idéaliste et un homme de principes. Il a confirmé que les conversations de Moscou s'étaient déroulées dans une atmosphère d'amitié, de franchise et de respect mutuel et déclaré que ces conversations avaient particulièrement porté sur les moyens militaires de vaincre l'Allemagne le plus rapidement possible.

« Nous n'avions qu'un seul but, a dit M. EDEN, d'en finir avec la guerre. La recherche des moyens pour parvenir à ce but a grandement facilité la réalisation de l'accord. »

A Alger, le fait qui retient principalement l'attention est le remaniement du Comité Français de la Libération Nationale. Le Général GIRAUD qui avait toujours affirmé être avant tout un militaire se consacrera dorénavant exclusivement au commandement des Forces armées françaises, tandis que le Général DE GAULLE qui a démontré des aptitudes politiques que pourraient lui envier bien des politiciens de métier, demeure seul Chef du Gouvernement Français.

AME DE LA FRANCE

Avec le visage le plus harmonieux du monde, la France possède une âme et un caractère dont les traits sont discernables depuis plus de 1.000 ans.

En premier lieu il faut placer l'AMOUR DU SOL NATAL et LA PASSION DE LA LIBERTE capables d'inspirer les plus sublimes sacrifices, rendus vains quelque fois malheureusement par la lassitude des contraintes et une certaine impatience de la discipline C'est ce qui explique que quelques-uns des plus héroiques episodes de son histoire se terminent par des désastres: Alesia, Crécy, 1871.

Un second trait permanent du caractère français est la GENEROSITE. Depuis toujours, la France a été une terre d'asile pour les opprimés. Dans toutes ses grandes actions elle a regardé très loin au dela de ses frontières et elle a donné au monde quelques-uns des plus beaux exemples: en 1254, Saint-Louis vainqueur par le traité de Paris rend aux Anglais des territoires qu'il venait de conquérir, dans le seul but de préparer la paix universelle dont il rêvait. En 1791, les Constituants proclament la DECLARATION DES DROITS DE L'HOMME ET DU CITOYEN qui s'adresse à tous les hommes et à tous les citoyens de l'univers.

Dans le domaine de l'INTELLIGENCE, aucune âme n'est plus ouverte que celle de la France et dès le XIIIème siècle comme au XXème des hommes venus du monde entier s'abreuvent dans les écoles de Paris aux sources de la connaissance.

Aucune âme n'est plus ARTISTE. Entendons-nous: d'autres ont eu de plus grands musiciens, d'autres ont eu de plus grands peintres de rares peuples ont pu avoir d'aussi grands architectes et d'aussi grands poètes, mais aucun pays n'a pu avoir tout cela à la fois. Y a-t'il au mond un pays ayant à la fois des monuments aussi beaux que NOTRE DAME DE CHARTRES et la cathédrale de REIMS, une littérature plus grande et plus vaste, des musées-contenant plus de chefs-d'oeuvres? La apparaissent clairement les deux traits que nous avions signales dans son visage physique: la VARIETE et la MESURE.

Dans ces qualités de l'âme plus que dans sa force physique se trouve l'explication du rôle immense de la France: dans la peremièr de ces qualités, liées à l'âme comme au sol depuis plus de 1.000 ans se trouve aussi le plus grand motif de confiance de l'avenir. Comme le disait d'Annunzio: «SI LA FRANCE S'EN ALLAIT, LE MONDE SERAIT SEUL.»

B.

«CHARS DE COMBAT» ou ((TANKS)) MODERNES

2

Le KLIM VOROCHILOV est armé d'un canon de 76 m..m 2, mais un autre modèle de ce char, le V. K. II porte sous une très grosse tourelle, un canon de 152 m..m qui tire des obus de plus de 40 kilos.

Dans la catégorie des tanks très lourds, on arrive à des mastodontes blindés à plus de 100 millimétres et puissamment armés. Le BALDWIN M-6, américain porte sous tourelle un canon de 76,2 ou de 90 m..m. plus un canon de 37 m..m et une grosse mitrailleuse. Le Tiger allemand, est armé d'une pièce très longue de 88 m..m lançant des obus de 9 kgr.

Le Tiger qui devait être l'épouvantail des Alliés a cependant été détruit en grand nombre en TUNISIE, en SICILE et sur tout en RUSSIE; c'est que les Alliés ont sû lui opposer, non seulement des tanks encore plus maniables et tout aussi bien armés;- dont certains tel le M-10 américain sont de véritables chasseurs de chars,-mais aussi une puissante artillerie montée sur châssis à chenille de tanks, et pouvant donc passer partout. En particulier, le châssis blindé du tank moyen américain Sherman, est maintenant équipé d'un canon lourd de 105 m..m mais qui n'est pas placé sous tourelle, et qui n'est pas protégé par en dessus.

Le gros char moderne qui possède au mieux les qualités essentielles d'armement, de protection et de vitesse est le M-6 BALDWIN américain, très supérieur au Tiger. Ce tank de 57 tonnes, long de 7 mètres, large et haut de trois, est très fortement cuirassé. Il est cependant aussi rapide que les chars moyens grâce à un moteur d'avion de 1.000 chevaux-vapeur. Son armement est très puissant et il dispose d'un large approvisionnement en munitions.

Le char de combat reste le plus remarquable engin de combat terrestre.

VOLTAIRE

Parmi les classiques dont les noms nous sont familiers dès l'enfance Voltaire tient une place à part. D'abord, par le poids de son oeuvre, qui semble ne pouvoir tenir dans une vie d'homme: les épopées dont „LA PUCELLE" et L'HENRIADE"; les tragédies parmi lesquelles „ZAIRE" et "IRENE"; les comédies telles que l'„INDISCRET"; les écrits historiques philosophiques et critiques; une correspon dance de plus de 10.000 lettres; enfin et surtout, des romans et des contes qui enferment quelque chose de l'essence même de la France.

Les plus connus parmi eux sont „ZADIG", „CANDIDE" et „L'INGENU". On s'accorde à y trouver des qualités un peu froides: clarté, détachement, esprit, ironie, et une maîtrise inégalée de toutes les possibilités, de toutes les nuances et de toutes les richesses de notre langue.

Pourtant, s'il n'y avait que cela, l'influence de cet homme sur les lettres, la philosophie et l'histoire de la France serait inexplicable. Ce Français a vécu en Suisse, en Angleterre et en Allemagne ce Déiste a été l'un des premiers libres-penseurs; cet aristocrate a prédit et préparé la Révolution; ce gentilhomme a connu les misères de la Bastille, les douceurs d'une retraite campagnarde à Ferney et le triomphe de l'Académie. Et dans toute sa vie mouvementée, passionnée et combative, il ne s'est jamais départi d'une attitude dont on peut contester la justesse, mais non pas le courage: il a accepté toute la vérité; sans jamais se plaindre, et en gardant aux humains une tendre pitié et une affection fraternelle.

Aux angoisses, aux tourments et aux déchirements d'un Pascal, il oppose des vues neuves et simples:

„L'homme est né pour l'action, comme le feu tend en haut et la
„pierre en bas. N'être point occupé et n'exister pas est la
„même chose pour l'homme"

dit-il, et encore:

„Penser à soi, avec abstraction des choses naturelles, c'est ne
„penser à rien, a rien du tout„.

Il proclame ainsi quelques principes qu'il a appliqués lui-même sans trop le laisser paraître: la réserve, la mesure, la volonté d'agir et cette force singulière de faire abstraction du moi, tout en gardant le contact avec la réalité, Ce sens du réel, nous le retrouvons tout entier dans une phrase qui à elle seule, pourrait faire justice du reproche de sécheresse qu'il s'est souvent attiré:

„Il faut aimer, et très tendrement, les créatures; il faut aimer
„sa patrie, sa femme, son père, ses enfants; il fait si bien les
„aimer, que Dieu nous les fait aimer malgré nous".

Il a aimé les créatures et les a comprises. Il a désiré pour elles, une compréhension des choses égale à la sienne, et leur a fait passionnément confiance pour l'acquérir. La dignité de l'homme, pour lui, était une revendication essentielle de la condition humaine. Et n'est-ce pas cette dignité de l'homme que les masses ont voulu obtenir en faisant la Révolution dont il a lancé la première etincelle?

Pour avoir parlé trop sincèrement des choses et des gens, Voltaire fut gai et persécuté par les puissants de son temps, Vivant loin de sa ville, il n'a pourtant cessé de poursuivre la vérité et de traduire en phrases limpides et harmonieuses ce qu'il ramenait de ses voyages. Esprit libre, il a mené vie libre:

„Un homme de lettres doit vivre dans un pays libre ou se résoudre à mener la vie d'un esprit craintif que d'autres esclaves jaloux accusent sans cesse auprès du maître».

Epris de justice et de liberté, connaissant les défauts des hommes et leur, gardant son amour, mesuré et sincère ironique et vrai, Voltaire l'immortel devient Voltaire le mortel: un homme comme nous un homme que nous pouvons aimer

LUCIE VIDAL.

LA PRESSE KURDE

Nous signalons, à nos lecteurs s'intéressant au mouvement culturel KURDE, les journaux et périodiques kurdes suivants:

RIYA TAZÉ organe des Kurdes de l'U.R.S.S paraissant à Erivan.

GALAWÉJ, la plus grande revue littéraire kurde, parait chaque mois à Bagdad, avec 80 à 100 pages de texte

JIYAN hebdomadaire politique et littéraire paraissant à Souleymanié.

HAWAR, revue littéraire bi-mensuelle paraissant à Damas. Textes kurdes et français.

RONAHI Revue mensuelle illustré, paraissant Damas.

Provisoirement, LE JOUR NOUVEAU paraît chaque Lundi.

Strana Kurdî

DE BES E

Xerabo, de bes e,
Malik şewitiyo bes e,
Malik li mîratê geriya o
t'ez kuştim, t'ez helandim
Bes e.
Erê digo Xerabo, bejna min zirav e
Nava min qendîl e
Nala minarekê, li ser rûka gayê...
Erê digo Xerabo, de bes e
Malik li mîratê geriyayo
Bes e.
Erê Xerabo, tu bûyî teniyê
Serê kirmanca tu bûyî erdê
cehîlo, tu bûyî zacê Bexdayê,
û qîra Mûsilê..
Tu bûyî şekirê Şamê
Li ser dev û lêvên min heliya o...
Ezê te bişom bi heft qalibên
sabûna Reqê,
Ji rûyê min, sêwî sêlekî, qet
pak na be.
Digo: Xerabo, te n'ez kuştim
Te n'ez rewandim...
T'ez birim mala xala
T'ez ne hemandim
T'ez birim mala apa
T'ez qewirandim
Go: t'ez birim qoca Diyarbekra
şewitî; t'ez birim xanê Hesen
paşa....
Nala têla tenbûrê
Mîna tasa fexfûrî
Li ber axaler û beglera
T'ez şikandim
T'ez birim ba serbizêra;
T'ez birim ba ebû iyûna
T'ez helandim...
T'ez birim Hir-rêna şewitî
Li ser Bîra Şerqê
Li nav lemên şimamika
ez veşartim...
Gidî Xerabo, mî dê li wê mehelê
bankir tirî
Li wê mehelê bankir tirî
Mi dawa xwe tije kiri bû
genimê cezakirî...
Mi go: ezê ji delalê xwe re bi
dim bi tirî. .
Çaxa xwediyê tirî, çav li qam û
bejna min kirî
Tereso ji qam derketî bû, dilê
wî xewirî
Avê heft çeman ji devê wê teresî
herikî, bihurî.

DIYARÊ BILIND

Sirta diyarê bilind bê ba na be
Nevalê di kûr bê av na be
Keçikê bi kezî
Di vê çax û heyamana me de
ji heft salan û pê ve, li mala
bavê xwe, bê dostik û bê yar na be.
Çaxa pehir vî çaxî, ez
li mala bavê xwe de qîz bûm;
Salan û vê salê, darê dergûşê
li serê min bû, emel û kar be.
Qirika te dirêj e, kirika qaz û betê,
Wey l'a te arê xwedê di mala
bavê ketê....
Te sê biskê xwe ê şê
Te berda bûn
Wek carên ji carê berê
Li gora adetê
Xwezil ji xeyra xwedê re;
Minê devê xwe tê xista
gaza gerdenê, boxaza qirikê
Heya ro, li min û tu bihata
qubletê!...
Mi dî çavê te reş in, ji çavê maran
Tu ê sê biskên xwe ên şê
Berda bûn, nala topek şerîtê,
devê xirara...
Awirê vê sebavê
Ez dikuştim, ez dihelandim
Mînayê topekê ji topên Diyarbekir
Tu hevale bikî, ser derê dijminan.
Xwedê hebîna tu ramusankê
bide mi
ji xan û manê gerdenê, ji bo-
xaza qirikê.,
Ne wela... ji binya cotê guhara..
Te taqê spî, taqê li hewa
Te memik kirin nala hêkê kewa
Te xortên xelkê helandin
Bi wan rasta, bi wan derewa....
Heçî nav beyna her du dilên şêrîn
ji hev du sar kir....
Bela kula Şam û Helebê, li mala
bavê xwe yê kar kir
Xwedê bike mezinê wana bimirin
Biçûkên wan ni kari bin,
meyita bar kin.
Tişkê wan li darê delû dinyayê
ne mîne...
Werîs tu ne be; posta xwe
li nav çavê tajî bişidînin...
Ew tajî wana li dora fitlekê bajêr...
Çiv bi çiv wana bigerînê...
Bi dû tajiyê xwe de, bi
tewar kin, bê hey mal —
xerabo, veger mal!....

DAWIDÊ DÊWID

Lêlê, lê wayê...
Zerîfa şêxo bankir, Zerîfa şêx Xelef, bira Xwedê dîne mala Xwedê dayê Hemê Şero malik ne ava be Çira di gazîya Dawıdê Dêwid bavê erebê nayê.
Xwedê dîne mala eskerê Emîr Xazî firqak eskerê Husêniya girtine ser mizgevtê; welatê Şingalê girtine.
Ziyareta şêx Ebul—Qasim bi kêra dîn û diyanetê mala me nayê.
Zerîfa şêxo bankir: Zerîfa şêx Xelef bibêje,
Xwedê dayê Hemê Şero, te malik ne ava biya, çira te li me wa kir, te pertava dilê dostê me şikand û dijmin li me şakir.
Xwedê dîne mala eskerê Emîr Xazî, firqak eskerê Husêniya girtine ser mizgevtê welatê Şingalê ziyareta şêx-Ebulqasim, li ber şêxkan û pîra şima kir.
Zerîfa şêxo bankir: Zerîfa şêx Xelef, bira roja me mınehata, ji hêla Muşilê, ji wa geliya.
Bira şewqê xwe ne da Şingala şewitî li giran û hûr kaniya...
Xwedê dîne mala eskerê Emîr Xazî, firqak eskerê Husêniya, rakirine fermana Dawidê Dêwid, bavê erebê mezinê êzîdiya, mekan li me herimî, cî li me qediya.
Zerîfa şêxo bankir: Zerîfa şêx Selef bibêje; Xwedê dayê Hemê Şero malik ne ava biya, tu li ku ma bû, hetanî vî qasî.
Xwedê dîne, mala zabitan û qumandara firqak eskerê hukûme tê girtine ser Dawidê Dêwid, kuş tine Dawidê Îso; xerab kirine bext û wijdanê Emîr Xazî.
Zerîfa şêxo bankir: Zerîfa şêx Xelef guliyê min û te kêm be, bejna Dawidê Dêwid zirav e, gula sibatê, bira şin nehata li Şingala şewitî, li ber ta'tê,
Xwedê dîne, mala zabitan û qumandara, firqak eskerê Husêniya xistine li Dawidê Dêwid, xerab kirine bext û wijdanê Hikûmetê...

ÊBDILHADÎ MIHEMED

PÊJINÊN DINYAYÊ

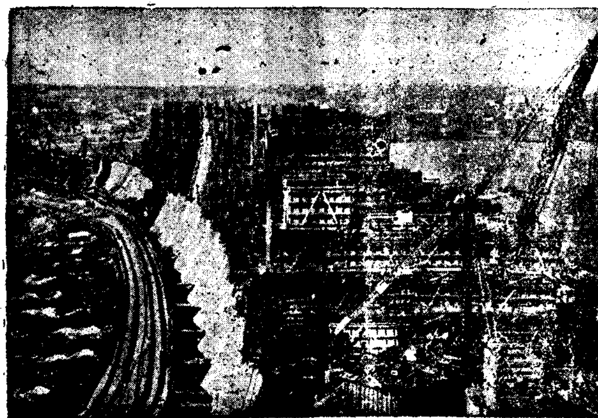
CENG & BIHINGEH

GENERAL DE GOL SILAV LI LEŞKERÊN KIŞWERÊ FRENSIZÎ DIKE.

Xelkên Ewripayê Bi Payedariyan Navê Mêrxasên Ko Di Riya Azahî û Serbestiya Welêt de Hatine Kuştin Bilind Digirin, û Navên Êgîdan Pêş Çêliyên Milet Dikin. Payedariyeke Frensizî.

Bedenên Ava Dnieprê Ên Qaim û Mezin

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MIROIR D'ORIENT

Sal 1 — Hejmar 29

Duşemb' 22 Çiriya Paşîn 1943

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

BER BI SERFIRAZIYÊ VE

Sala 1944-an

Sala şerine mezin û heye ko sala qomandên vî şerî ên dawîn e. Wezîrê brîtanî ê yekemîn Mr. Çorçil, yê ko mirovdewletekî giran û gelek bi ihtiyat e, di gotara xwe a paşîn de, ya piştî civanê Moskovayê, dida zanîn: «eniya diwemîn» sala ko bê, dê vebe û di Ewripayê de qomandine zor û xwîndar çêbibin.

Baweriya piraniya mirovdewletên Hevalbendan ev e ko sala nû wê bibe sala xelasiya cihanê ji vî şerê xedar, û vegera dema silh û aştîtiyê.

Welatperwerên Yugoslavî

Piştî şkênandina Ordiyên Yugoslavî, zehf welatparêzên Yugoslavî gihane hev û dû û şerê dijmina kirine. Niho ev qiwetên he, bûne lek û firqeyên serpêkatî û di erdê Serbistan, Bosne û peravên Dalmaçyayê de şerê eleman û bulxaran dikin.

Ordiya Yugoslavî a xelasiya welêt bi mêranî û çavsoriya xwe nav û deng daye û dinya qail kiriye ko ji bona xelkê yugoslavyayê ji welêt delaltir û ji serbestiya wî çêtir tu tişt nîne.

Ber Bi Polonyayê Ve

Ordiya Sor di pêşiya sînorên Polonyayê de ye. Lekên şerevaniyên rûsî milyonek kilometir çargûşe erd, ji dijmina paqij kirine û niho zordidin dergehên ko wan bigihîne Polonya û Romanyayê.

Perîşaniya elemana mezin e, elemana li tu derê nikarî bûn pê bidin erdê. Serfermandariya elemanî bixwe qala yekîneyên rûsî ên teze dik yên ko Serdariya sovyetî pey hev tîne û têxe meydana şerî.

Gotara Mareşal Stalîn

Li ser peyiva Stalîn a dawîn rojnama rûsî «Krasnaya Zvezda» dinivîse: Bi Gotara Stalîn baweriya me a serfiraziyê, hêj xurtir bûye. Tiştine giran, rojine reş bi ser me de hati bûn, lê destê Mareşal Stalîn ê xurt lekên şerevaniyên me gihandine zeferê.

Ordiya Sor, di nav dengên şahînetên serfiraziyan û brûskên meydana şerî de, guhdariya Serdarê xwe dike. Dastana Ordiyên elemanî, ko ew nayîn şkênandin, mîna mij û dûmana belav bûye. Pêşiya Ordiya Sor de leşkerên elemanî şikiyane û baz didin, ew Ordiya Sor a ciwan ya ko di nav girîna topan û gujîna bomban de hoste bûye. Ordiya Sor dijmina dişkînîne, û ber bi sînorên Welêt ên roavayî ve dimeşe. Destê me de ala Sor, em ber bi rojê ve dimeşin, stêra ko tava xwe dide demên vî şerî ên dawîn.

ÇAR SED BALAFIR

Xesarine Giran Gihane Refên Japonî

MELBURN— Hefta borî di şerên hewayî de 120 balafirên japonî hatine avêtin erdê. Di nav 17 rojên ve mehê ên pêşîn de 400 balafirên japonî hatine xira kirin. 42 mekîneyên hevalbenda venegeriyane warên xwe.

BOMBARDIMANA SOFYAYÊ

LONDRE— Rojnameyên brîtanî bi xweşdilî qala bombardimana Sofyayê dikin û dibêjin ko şer di Ewripa Rohelatî de dikeve dewreke nû. Bi vê bombardimanê hemî hikûmetên Balqanan hejiyane. Hikûmetên Balkana bê şik ji xwe dipirsin: ko carekî bombardimanên giran destpê kirin gelo halê me wê çi bibe.

BÊNIYAZIYA ELEMANAN

Ji Bona Elemana Dergehên Hêvîyê Hatine girtin

LONDRE— Rojnama ingilîzî Îvining Standart qala gotarên Çorçil û Hitler dike û dibêje: dawiya rojên Hitler nîzing dibin; pronivîsa ko serekwezîrê Brîtanya Mezin elam daye, têxe pêş çavan ko êdî ji bona elemana dergehên hêvî û niyazê têne girtin,

CEZAYIR— Têtê bawerkirin ko Ordiyên Hevalbendan dest bi êrîşa xeta elemanî a Sangroyê bikin. Montgomerî û ordiya pêncemîn qiwetên xwe ji bona vê armancê pêk anîne.

QAHIRE— Elemana dirêjî girava Lerosê kirine, giravek ji yên donzde giravan; li wê şer dom dike; du gemiyên elemanî hatine bin av kirin; bi derbên Hevalbendan 4 Yunkers 88 xira bûne. Nûçeyên dawîn elam didin ko elemana ev girav vegirtiye.

QAHIRE— Refên Hevalbendan di delava Girîdê de li waporên dijmina xistine, û nêçîrvona di girava Girîdê de gelek hêjagehên dijmina dane ber bomban. Şêvadî balafirgeha Herakliyonê bi awakî xurt hatiye bombardiman kirin. Bombeavêjên giran di girava Rodosê de li balafirgeha Maritzayê jixistine.

LEKÊN ORDIYA SOR

BER BI SÎNORÊN POLONYAYÊ VE DIMEŞIN

STOKHOLM— Ûrisa işê xwe bi destekî xurt girtine û bêperwa eskerên xwe ji qadên şerî wêdetir dişînin û ew yekîneyên he, bi navv erdê ko hêj, ji destê dijmina ne hatiye xelas kirin pêş ve diçin. Di na şertên adetî de ev qiwetên he, bi ber êrîşan dikarî bûn bêne qelandin. Lêbelê Serdariya rûsî êdî tiştên ko eleman hêj dikarin bikin xweş nas dike. Du baskên lekên rûsî li bakur-roavayê Kievê û li roavayê Jitomir—Korostenê ber ve têri. Berlîn elam dide ko sih firqeyên peyade û du firqeyên rûsî ên zirhkirî zor didin leşkerên elemana yên ko hêj ji axa Zoporojye û Krivo-Rogî xwe bi şûnda ne kişandine. Herwekî Mareşal Stalîn bi xwe gotiye: Heta ko elemana Ordiyên xwe ji perîşaniyeke timam xelas bikin divê ji nû ve xwe bişûnda bikişînin û ji hindurê welêt qiwetên mayîn bînin û bêxin şerî.

Ji xwe ji gotinên serekên elemana ên dawîn, eşkere dibe ko heçî mêrên elemanî ko dikarin tifingek hilgirin têne şiyandin qada şerî, û keç û jinên mayî ko xebat ji wan tê, riya destgeh û febrîqan girtine.

LI PESIFIKÊ

DERBINE DIJWAR DIGEHE JAPONA

MELBURN— Bi awakî resmî didin zanîn: Di Behra Rabaulê de, refên Hevalbendan dirêjî çengkeştiyên japonî kirine, 15 waporşerên japonî derb xwarine; qriwazorek û du ber-torpiyor bin av bûne û xesar gihane qriwazorek û yanzde ber torpiyoran. Refên Hevalbendan ji balafirhilgiran bi hewa ketine û bi ser dijmina de girtine. Çekê japonî ê hewayî êrîşî gemiyên hevalbendan ên balafirhilgir kirine. 64 mekîneyên japonî hatine anîn xwar, bê ko bikarin zerer bigihînin gemiyên hevalbendan.

LONDRE— Di eniya talyanî de eleman bi 10 firqe esker berevaniya xetên xwe ên zivistanê dikin; li gora gotina hêsîrên elemanî wan emir standiye û divê ji qeneve 8 hefte pê bidin erdê. Elemanan zehf caran ber êrîşan kirine, lê hatine şkênandin û paş ve avêtin; wilo dixuye ko serfermandariya dijmin nemaz e bi xirakirina her tiştê ko destê wî digehe, dixwaze xwe biparêze. Nexweşiya hewayî dom dike; berf ketiye çiyan û riyên dora wan têrherî ne.

Li Rohelatê Dûr

Ev deh roj in, di, Pesifîka Nîro Roavayî de, di nav bira çekên Hevalbendan û Japona ên hewayî û stolên her du alîyan de, şerine zor û xwîndar çêdibin.

Di eniya Birmanyayê de ji tevdana kewte û sedmêran zêdetir dibe. Heye ko Hevalbenda li Rohelatê Dûr û di Pesifîka Nîro-Roavayî de ji dest bi êrîşîne birinî bikin.

Bombardimana Sofyayê

Payetextê Bilxaristanê Sofya hatiye bombardiman kirin. Ev cara pêşîn e ko refên Hevalbendan zor didin erdê Bilxara. Xwendevanên me dizanin ko hêjagehên erdê Ernewûda û yên Romanyayê, ev çend car in hatine bombardiman kirin. Refên Hevalbenda ji aliye Balqana ji dest bi êrîşî elemana û dost û hevalokên di wan kirine.

Qewil û Ayîn

QEWIL

Hesen û Hiseyn her du çelebî ne
Her du siwarê reş erebî ne
Her du bi şûrê kermanî ne
Her du bi xencerê xerzanî ne
Her du bi şeşxanê botanî ne
Her du bi şeşderbê qermanî ne
Her du ewladê imam Elî ne
Her du ewladê Fatime nebî ne
Her daim li meydanê sekinîne.
Hesen ban dikir Fatmê dayê
Huseyn bandikir hûrî dayê
Şûra bişînin ser seqayê
Ji bona ko em herine xezayê;
Emê kafir bînin ser hedayê
Ji bona xatirê bavê Fatimayê.
Hesen, Huseyn her du yek in
Her du şêr in, qirbelek in
Kafir kuştin yek bi yek in.
Hesen û Huseyin bi deştê de
Kafir Êzid tên ji wê de
Imam Huseyn zeft kirin
di xewlanê de;
Rimek bû, li pişta imam Huseyn da
Derxistibûn ji defa singê da
Xwîn herikî bi ser saqa cizmê da
Xwîn herikî bi rûkê erdê da:
Imam Heseyin şehîd keti bû
di Kerbelê de
Ev kafir Êzîd radibiyê
Serê imam Huseyn jêkiriyê
Laşê imam Huseyn
Li bin zikê mehînê şidandiyê
Rast kiri bû, bi ser mala xwediyê
Ev heywana kher û lal
Riya mal girt û dimeşiya
Hati bû li ber devê derî sekîniye;
Nêrî ko carkî dengê Fatmayê
Li hunduro hatiyê
Ev heywan li dengê Fatmayê
dişêhiya..
Fatmayê bi eşq û bi kêf derketiyê
Go: va imam Huseynê min
Ji xezwa kufêr hatiyê;
Gava derket ber devê deriyê
Çav li laşê imam Huseyn ketiyê
Fatmayê sê denga kir qêrêniyê
Go: ez çi b' kim ji hespê bêxwediyê
Û ez çibikim ji laşê bê seriyê
Û ez çi b' kim ji destê bê tiliyê.
Fatmayê dibêje û dibilînê
Hêstira ji nûrê dibarînê
Derdê kezebê nû dibînê.
Huseyin ban dikiri Elî Baba
Hesen ban dikir Elî Baba
Laşê mi kirin şîş û kebaba
Halê me ji dest Êzîd xerab e.
Fatmê go: hey bînin, bînin
Her çar eqtabê pêxember
Zû ji mir' bînin
Emê ber bi xezwa Ezîda de bişînin
Bila bi stoyê wan bigirin
Ji nav milê wan hilqetînin
Belki heyfa îmam Huseynê min
Ji wan hilînin.

SANGRO

BERLÎN— Radyoa elemanî mukir tê ko leşkerên elemanî xwe ji Sangroyê bi şûnda kişandine. Sangro di eniya talyanî de ye û yekîneyên Ordiya heşt ev der vegirtiye.

LONDRE— Radyoa Moskovayê elam dide ko sefîrê Sovyetistanê li Londrê M. Gusev di civanê kardariya Ewripayê de, wê bibe nimînendeyê Sovyetist anê

DEMA NIHA

BOMBARDIMANA BERLÎNÊ

REFÊN BRÎTANÎ BÊ ETLAHÎ LI BERLÎNÊ DIXIN

STOKHOLM— Ev çar şev in, Berlîn têtê bombardiman kirin. Refên brîtanî ên mezin her şev du û heta sê hezar ton bombe avêtine payetextê elemana. Bitenê şeva Yekşembê 25.000 peya hatine kuştin û 30.000 jî bê ban û serban mane. Di nav her deqîqakê de, bombeavêjên brîtanî ên mezin 7,7 ton, ango 77.000 kîlo bombe berdidan hêjagehên payetextê Germanistanê.

150 NOQAV

XESARÊN ELEMANA GELEK GIRAN IN

LONDRE— Di nav şeş mehên dawîn de, qiwetên Hevalbendan 150 noqavên elemanî bin av kirine, pê 7.000 serbend û deryavanên elemanî hatine kuştin an fetisandin.

LONDRE— Qerargeha Yugoslavî a mezin ya xelasiya welêt elam dide ko di Sirbistanê de di navbira leşkerên Yugoslavî û yên eleman-bilxarî de şerine xwîndar çêdibin. Di Sirbistana Roavayî de yekîneke bilxarî hatiye qelandin.

Gotara Kordel Hal

DI PÊŞIYA CIVATMILETÊN EMERÎKANÎ DE

Nû—York— Wezîrê emerîkanî ê dervekariyê Mr. Kordel Hal di pêşiya civatmiletê emerîkanî de peyiviye, qala civanê Moskovayê kiriye û gotiye: We ez gelek serbilind kirim, bi vexwendina xwe ko ez bêm û pêşiya we de, qala qonferensa Moskovayê bikim.

Civanê Moskovayê ji hêla bingehên xwe ên eskerî û siyasî gelek hêja û qedirgiran bû. Niho miletên hevalbend gihane dewra ko der hemî eniyan dest de bi êrîşan dikin. Karê Pêşveajotina şerî, di destê me de ye û li her derê, dijminên me têne şkênandin û wilo jî wê dom bike. Dema şkênandina qiwetên dijmina bitevayî, wextekî nîzing de, wê bê. Lê belê ji bona ko emê bigehin armanca xwe, hêj canfidakariyine mezin divêtin û divê Emerîka bi xebata xwe, arîkariya Ordiyên Emerîkayê û yên Hevalbendan bike.

Heke şerê ko em û Hevalbendên me dikin ne ji bona azahî û serbestiya dinyayê biwa me ne dikarî bû, wilo serfiraz bibin. Brîtanya Mezin, Sovyetistan, Emerîka û Çîn qail in ko ji bona parastina silh û aştîya Cihanê, piştî vî şerê xedar, tevkariya ev her çar dewletan bivênevê ye Di civanê Moskovayê de me qala zehf pirsên Ewripayê kirine. Peyayên ko ji vî şerî berpirsiyar in dê benê êşandin. Dawî Mr. Kordel Hal bigotinên hêja qedrê Mr. Îdin û Mareşal Stalîn girtiye û gotiye: Em îro dikarin li pêşiya xwe bi dilekî rahet binêrin, emê hikmî rojên ko bên dê bikin, rojên ko aşitî û edaletê bînin cihanê.

ARIKARIYA EWRIPAYÊ

HEVALBEND HAZIRIYINE MEZIN DIKIN

NÛ YORK— Di Emerîkayê de ji bona arîkariya miletên dost û Hevalbend yên ko niho di destê dijmina de perîşan ketine, debarine mezin têne kirin. Piştî şkênandina Mihwerê û xelasiya wan Hevalbend dikin her tiştê ko ew hewcedar in li gora destgerî bişînin wan, an bifiroşin wan. Di vê babetê de Hevalbend didin eqlê xwe ko taqeta hin miletan a kirînî, ji ên din mezintir e û ji aliyê din miletin hene ko pereyên wan, kêm lê perîşaniya wan mezin e, gelo di pêşiya vî halî de bi çi awayî divê bête gavavêtin.

Wilo dixuye ko Hevalbend di pirsa arîkariyê de, ne li gora taqeta miletan a kirînî, lê belê li gora hewcedarî, û tengasiya wan, gavbavêjin. Civata ko ji bona arîkariya welatên perîşan hatiye danîn qerar û elamdaye xelkê Emerîkayê ko wan divêt cilên xwe ên kevin di nav 15 rojan de bidin vê civatê. Cilên kevin di pêşgehên vê civatê de, dêbenê kom kirin û wexta xwe de, wê bêne rêkirin, welatên ko xelkê wan belengaz bûne.

ÇIROKEK

Şev bû şev li me dizimzimî
Diz bi kêrwên ve qedimî,
Şev bû şev li me dilezlizî
Diz li kêrwên diqelizî,
Kurtanê kerê seyid dizî
Tu j' ocaxa natirsî,
Apê Îsa tu zanî
Ker va ye, kurtan kanî.
Kurtan çû Tora Banî
Tu serekê dizan î.
Apê Îsa rabû piyê
Dû şopa kurtan ketiyê
Salxê kurtan hilaniyê.
Kurtan çu cem Kuto Sefûr
Li welatê jorî yê.
Apê Îsa meşiya
Li xelkê bû mêvandariyê
Apê Îsa gotiyê:
Ez çun cem mala xweltika xwe a zaza
Siyê ro û sê şeva, li ber jina xwe raza
Ne pirsî li halê me feqîra, me belengaza,
Ezê gelkî birçî bûm
Bi her du desta ez qepiçîm
Ez flîtîm kiwara pîvaza.
Apê Îsa rabû piyê
Li dû şopa kurtan ketiyê;
Salxê kurtên hilaniyê
Li welatê joriyê...
Go: ez çûm cem mala xwaltika xweyê Nesebê
Ji mi re çêkir girara ber kezebê
Gotina ko ji mi re got
Go mi salixê kurtên hilaniyê
Li vê mirata Helebê.
Apê Îsa rabû piyê
Bi du şopa kurtên ketiyê
Hat Heleba rengiyê;
Go: ez çûm mala xala, xalê xwe yî Heyinder..
Ji mi'r anîn leganek mewijê zer
Destek tûtina Mûşê li ser
Xwedê jê razî be û gul pêxember.
Apê Îsa tu zanî
Ker va ye kurtan kanî
Tu serekê dizan î.

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

Xebat - Fidakarî - Serfirazî - Merdestî

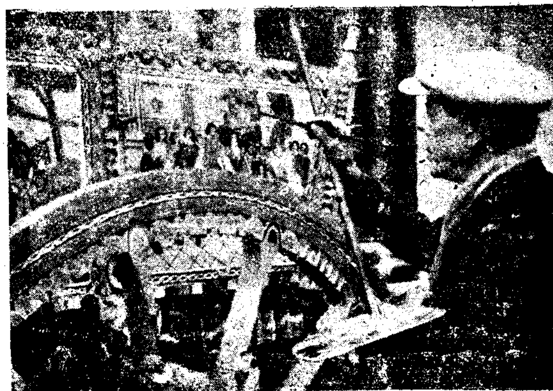
Ji Berpehên Eniya Sovyetistanê: Siwarên Rûsî

Mopîzanên Brîtanî Çavê Xwe Li Tangekê Digerînin

Li her derê didevaniya dijmina dikin

Şer dom dike, lê destxetên çeleng jî pêş ve diçin.

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MIROIR DU KALNT

1ère ANNÉE — LUNDI 22 NOVEMBRE 1943 — NUMÉRO 29

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur-Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victore

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

On se rappelle la récente décision du Gouvernement alleman de retirer la Direction du Ministère de la Propagande au Petit Docteur Goebbels—décidément trop déconsidéré—pour la confier à l'Armée. Cette décision semble provoquer d'étranges résultats.

Jamais encore, en effet, le nombre des officiers généraux venus devant la Radio du Reich n'a été aussi élevé qu'au cours de ces jours derniers. Et quel fut le thème central de leurs discours? Il fut aussi loin que possible de tous les sujets qu'auraient dû leur suggérer leur formation et leur rôle. Au lieu des développements stratégiques, des compte rendus militaires, tous ces chefs de l'Armée allemande se sont lancés dans des réflexions d'un curieux néo—mysticime.

On sait, en effet, que depuis leurs premiers insuccès, les Allemands sont hantés par l'idée d'un «coup de poignard» qui pourrait provoquer un nouveau Novembre 1918. Hitler en a du reste parlé dans son discours insistant mala droitement sur la situation selon lui absolument différente du Reich au début du cinquième hiver des guerre.

Le Général Jodl est venu à la rescousse, affirmant en termes vagues qu'il ne pouvait être question d'une nouvelle débâcle.

Le Général Dietl, commandant en chef du Groupe d'Armée «Nord» sur le front oriental, a renchéri encore, clamant avec force: «Comme commandant responsable d'une puissante force allemande, je peux vous affirmer que nous avons le devoir de croire dans les paroles du Fuehrer, aussi critique que soit la situation.»

Enfin, le Général Dietmar n'a guère employé de termes militaires dans sa dernière causerie, lui qui était si friand de «retraite élastique» et de «stratégie mobile». Par con tre, il a affirmé sans sourciller: «La confiance légitime du Fuehrer dans la victoire est basée sur des appréciations d'un genre irrationnel, que lui seul peut peser à leur juste valeurs. S'il est sûr de la victoitoire, il doit avoir des raisons indiscutables-même si elles ne sont pas apparentes à première vue».

Ces pavés de l'ours lancés par tous les grands chefs de la Wehrmacht ont paru si écrasants à certains commentateurs alliés, que certains se sont demandés s'il ne agissait pas d'une campagne concertée, menée dans le but de rejeter toute responsabilité sur Hitler, pour disculper les Généraux et préparer ainsi une dictature militaire allemande.

Cette hypothèse est séduisante mais rien ne permet d affirmer qu'elle ne soit prématurée. Il peut tout aussi bien s'agir de l affolement de ceux qui ont fait de la force leur unique Dieu, et qui s'aperçoivent enfin qu'ils sont sur le point d'être vaincus. Comment, en effet, expliquer autrement ces paroles d un commentateur de Radio Berlin:

«Les journées des 9, 10 et 11 Novembre constituent une véritable victoire national-socialiste; pendant ces trois journées, le Reich a gagnée la Bataille de l'Allemagne, la plus décisive peut-être de toute la guerre».

Il est certain que ce n'est pas sur le front oriental que les Allemands ont pu remporter de victoires, depuis longtemps. Offensive d'été, offensive d automne, offensit ve d'hiver: l'Armée Rouge n'arrête plus son avance. Au cours d'une seule semaine, elle a pris Jitomir, Korosten et Rejitza. Les Allemands apprennent enfin la signification du «blitzkrieg»—à leurs dépens.

C'est pour se consoler de leurs défaites sur tous les champs de bataille qu'ils en sont reduits maintenant, après avoir annoncé des «victoires» contre l armée italienne, à parler de «victoires» remportées en Allemagne même. contre la hantise collective de la défaite.

INTÉRIM

GEORGES CLÉMENCEAU

LE «PERE LA VICTOIRE»

Georges CLEMENCEAU, c'est toute l'histoire de la 3ème République française. Mais c'est surtout, pour tout Français. „le Père la Victoire".

Il y a un quart de siècle, CLEMENCEAU personnifiait et exprimait la FRANCE, tout comme le général de GAULLE personnifie et exprime la FRANCE d'aujourd'hui; il représentait la FRANCE se levant contre les tyrans: tyrans de l'esprit, tyrans du corps, tyrans de l'âme; il fut enfin, comme l'a si bien dit un ami de la FRANCE, „un des très grands hommes de ce monde."

En 1917, après trois ans de guerre, la situation des Alliés était grave; elle paraissait sans issue: Les troupes étaient lassées et les grands chefs ne brillaient pas par l'enthousiasme et la confiance. De plus des évènements désastreux se succèdaient: échec militaire du printemps de 1917, écrasement de la ROUMANIE livrant à l'ALLEMAGNE pétrole et blé, défection russe, défaite de L'ITALIE sur la PIAVE, guerre sous-marine à outrance, inévitable lenteur des premiers efforts américains, campagne défaitiste à l'arrière, etc... C'est alors que, le 16 Novembre 1917, POINCARE se décida à appeler à la Présidence du Conseil celui que l'opinion publique réclamait: CLEMENCEAU. Immédiatement la FRANCE sentit qu'il y avait quelque chose de changé. A la tribune de la Chambre, Clemenceau fit connaître au pays quelle serait sa politique:

"On dit qu'il faut faire la paix. Je la désire aussi, mais ce n'est pas en bêlant qu'on fera taire le militarisme prussien. On m'a demandé aussi une formule; la voilà; elle est la même partout: Politique *Intérieure?* **Je fais la guerre;** *Politique Etrangère?* **Je fais la guerre;** *Je fais toujours la guerre;*

" La malheureuse Roumanie est obligée de capituler? Je continue à faire la guerre, et je continuerai jusqu'au dernier quart d'heure, car c'est nous qui aurons le dernier quart d'heure. "

Enfin, on se rappelle le mot fameux qu'il prononça; "Je combattrai devant Paris; je combattrai dans Paris, je combattrai derrière Paris."

"Oui", disait-il encore, " les Allemands peuvent prendre Paris, cela ne m'empêchera pas de faire la guerre. Nous nous battrons sur la Loire, puis sur la Garonne, s'il le faut, et même dans les Pyrenées; on continuera la guerre sur mer, mais quant à faire la paix, jamais !"

La qualité primordiale de Clemenceau, c'est le don de déméler les choses et de les voir simples, le don de saisir le fil de l'écheveau. Cette réduction lui permettait d'agir. et d'agir vite. Ministre de la guerre, il fit preuve d'une rare clairvoyance. Il déclara:

" Nous vaincrons parce que nous voulons vaincre et que nous le voudrons, jusqu'au bout, quoi qu'il puisse arriver. Nous vaincrons parce que nous n'avons pas d'autre choix que de vaincre, si nous voulons laisser la vieille terre des Gaules aux fils de ceux qui la façonnèrent en une France de grandeur et de beauté. Nous vaincrons parce que si nous avons commis de grandes fautes, nous sommes dignes de les racheter. Nous vaincrons parce qu'il est impossible que des Français étant encore vivants, on puisse entendre cette parole dans le monde: La France a été. "

Véritable animateur de la guerre Clemenceau fit face de tous côtés. Et voici. ce que, en moins de 6 mois, il tira d'une situation quasi desespérée: le commandement unique fut confié à Foch; les débarquement américains passèrent de 30.000 hommes par mois à 300.000; la volonté nationale fut tendue pour le combat à outrance, la trahison châtiée, les défaitistes jugés, les intrigues de couloirs pulvérisées, les ministères rajeunis, etc. etc.

Le 12 Juillet, trois jours avant l'offensive allemande, Clemenceau, apparut dans les tranchées du Mont-Haut. Il avait déjà sa silhouette de légende, avec son chapeau cabossé et son cache-poussière, sa moustache blanche et son oeil étincelant. Il passait dans les premières lignes, s'arrêtait montait légèrement sur le talus, fixait d'un regard rieur les hommes qu'il rencontrait, repartait après un "ça va, les enfants;" auquel répondait un long murmure de confiance.

Clemenceau laissait derrière lui une impression de force et de sécurité qui se propageait comme un feu brûlant... Il allait tourner dans un boyau, quand il se heurta à un jeune officier. Il se fit expliquer par lui tout le dispositif du secteur, colla sa grosse moustache au créneau. Son inspection terminée, il se montra satisfait. Les hommes, très émus, ne répondaient pas. Clemenceau leur serra la main doucement puis s'éloigna. Soudain une voix éclaté: " On ne peut pas laisser le Vieux s'en aller les mains vides? Que pourrait-on lui donner?"

Des coquelicots innombrables cachaient les plaies de la terre;-en quelques secondes, une brassée de fleurs rouges fut ramassée. Un sergent prit le bouquet et courut derrière Clemenceau.

" Un petit Souvenir, Monsieur le Président ;"

Clemenceau eut un mouvement de la tête, le regard mouillé sous les sourcils durs... Il ne pouvait articuler une parole les mots restaient dans sa gorge serrée.

Il disparut. Le soir, rentrant à Paris, il déposait dans un vase, sur sa cheminée, les fleurs du front. Le petit bouquet de coquelicots ne devait plus jamais le quitter; il repose, lié avec un ruban tricolore, dans le cercueil de Clemenceau...

Cependant, le 15 juillet Gouraud brisait l'attaque décisive allemande. La contre offensive, ainsi rendue possible, était lancée, le 18 août; et après 3 mois et démi de succès, c'était enfin le 11 novembre l'armistice, Notre *armistice... A la Chambre, les députés et la foule restent debout dans une acclamation sans fin. Clemenceau, chancelant dans ce tourbillon d'hommages, gagne la Tribune. la main levée demande le silence. Et, d'une voix étouffée. il adjure les uns et les autres de prolonger cette fervente union des âmes: " faisons-nous, en un moment pareil, la promesse de toujours travailler, de toutes les forces de notre cœur. au bien public."*

" Et puis, continua-t-il, honneur à nos grands morts qui nous ont fait cette victoire; Grâce à eux, la France, hier soldat de DIEU, aujourd'hui soldat de l'Humanité, sera toujours le soldat de l'Idéal."

Artisan incontesté de la Victoire, Clemenceau se retira bientôt. vers cette terre de Vendée d'où il était venu. C'est là qu'il mourut, il y a 14 ans.

Nous concluerons en citant une de ses paroles, qui est d'actualité:

" Nous avons encore, nous Français, quelque chose à dire et à faire dans le monde ».

LÉO LEROY.

PENELOPES 1943

Cette histoire se passe en Hollande occupée, et pour être tout à fait précis, a Arnhem.

Dans un magasin, tout le personnel féminin a reçu l'ordre, pendant les heures calmes, de tricoter chaussettes et pull-overs pour les soldats allemands sur le front oriental.

Le surveillant passe:

Toutes les femmes tricotent avec passion.

L'inspection est finie...

Avec la même passion, les mains agiles défont les tricots commencés.

Pénélope est toujours aussi rusée. Et Ulysse, attendu avec impatience, s'appele la Liberté.

LES GEOLIERS INQUIETS DE LA FRANCE

On se souvient qu'avant d'envahir un nouveau pays, l'Etat Major allemand préparait avec le plus grand soin tous les imprimés nécessaires, ainsi que des affiches dans la langue du pays. Cellesci appelaient les populations au calme, leur ordonnant de remettre toutes les armes à feu aux autorités d'occupation, Toutes ces affiches et ces imprimés étaient prêts en Allemagne, dès Août-Septembre 1939.

Voici que les experts allemands se voient amenés à prendre des précautions analogues, mais cette fois-ci en prévision d'événements d'un tout autre genre.

A Paris, des affiches viennent d'être imprimées par la Préfecture de Police, invitant la population à garder le calme et à demeurer chez elle trois jours en cas de débarquement allié. D'autres affiches prêtes en province ordonnent à tous les hommes de 20 à 70 ans de se rendre immédiatement, en cas de débarquement allié, dans un lieu fixé à l'avance, une caserne ou un camps. Les geoliers s'inquiètent.

POEME DE LA FRANCE MALHEUREUSE

par SUPERVIELLE

Nous sommes très loin en nous-mêmes
Avec la France dans les bras.
Chacun se croit seul avec elle
Et pense qu'on ne le voit pas.
Chacun est plein de gaucherie
Devant un bien si précieux,
Est-ce donc elle la Patrie,
Ce corps à la face des cieux?
Chacun la tient à sa façon
Dans une étreinte sans mesure
Et se mire dans sa figure
Comme au miroir le plus profond.

Strana Kurdî

BEDEWCANA HUSEYN AXA

Ax lo yeman, Ûso yeman, axlê yeman...

Bedewcanê, kezeb kulê, dil qa zanê, te sing gewrê, berfa Terebzanê...

Eman Ûso, bira li me ne hata îda vê qurbanê.

Qîz û Bûkê Reşûya giştik kişyan ber govendê, ber dîlanê.

Bira Xwedê dîne mala Zeynel Beg axê Reşûya, bi destê zorê seba hezar mecîdî bertîl standim, ji Ûsê Husên axa, kekê Nûrê suwarê qilyê, seîsê modeliyê, kilê çavê mi Bedew canê

Eman Ûso, nabe derdê dila pir giran e, derman nabe, goşt û neynûk ji hev ra nabe.

Kê go, kê ne go ji bextê min û te ra Kemal paşa li Anqerê şi rûtê dîne bi paşa be, Ismet paşa bi awûqatê duwela be, kê go kê ne go Roja înê û Xutbe ji dinyê rabe; kîlo û xiram li dinyê di peyda be. Sûndxwarî me tu cara terka Ûsê Husên axa na kim heta kindira mi li cem kindira şêx Seîdê Rehmetî li Diyarbekir bi hêlkan u bi dar be. Eman Ûso, te ez ne xwestim û... ez revandim, kirim ma'rekî ji ma'rê nîv kuştî li ser çiya ez rekandim.

Ez kirim taseke ji tasên çingo, li kaniya Eyin Zil-xayê ez çikandim.

Te ez birim qoce Ûrfa şewitî, yekî sera walî, qonaxa çinge; daîra mezin mehkema...

Xaîn te ez gerandim, te ez kirim fîncana ferfûrî, li qehwa Mihemed Emîn, kekê Lamî, li destê hemî kesî te ez gerandim.

Xwedê dîne mala Zeynel Begê, axê Reşûya, seba hezar mecîdî —bertîl bi destê zorê ji Ûsê Husên axa sitandim da Remakê Keçel di teresê kuça ez gerandim.

Eman Ûso Kolkê şewitî, bi şewite ber bi ba ye.

Eman Ûso, Xaîno, mi tera ne go, mi birevîne, bavî mala kher Osman paşa Hustu-xwarizk, di ser ra ye.

Heg li wira ne bû, mi birevîne bavî paş Husênê Qucaxi. kekê Gulizerê, kilê çavê Zerif Xatûnê, daîm sed û çel xortên sîwêrekiya tev tivingê enextara, tim vê ra ye..

Heg belkî, li wira ne bû; mi birevîne bavî paş Emerê Hecî Osman, bavê Fethî û Reşad li Qere Boxazê rûdine, daîm benda qaçxuna ye. Li wira ne bû, mi bavî paş Hesen axa ji mala Heciya ye,..

Ji bav û kalê Xweda daîm benda serserîya ye...

Heger li wira ne bû mi bi revîn e bavî paş Mehemed Emîn kekê Lamî beranê çar qoç, kela van xwînya yê...

Heger wira ne bû, mi bire vîne, bavî paş Birahîmê Kara, serê qelema wî çîçikê jarê.

Te gerandiye belkî sitara me, li wira ne bû, mi birevîne bavî paş Evdulqadir Qedûrê Kinik Railelya exû Zerga, perçak polatê duwela ye.

Heger li wira ne bû, Xaîn Ûso mi birevîne bavî paş Bozan Beg lawê Zulfeqarê, Fat Çûçê ji bav û kalê xwe da mezinê 700 malê Hîzolayê. Heger li wira ne bû mi birevîne, bavî paş Hirço û Bozan Beg her du lawê Şahîn Begê, ji bav û kalê xwe da daîm mezinê 2.000 malê Dûgerîn û Beraza ye.

Heger li wira ne bû, mi birevîne bavî paş zor Mehmûd Begê zerî ji bav û kalê xwe da xwîkîyê duxwe ji na bêna her du ferata ye.

Heger belkî li wira ne bû mi bireyîne bavî paş lawê Seyfedîn paşa ji bav û kalê xweda mezinê 4.000 malê Hezroya ye. Heger belkî sitara me tu ne bû, tirên hene Anqara va ye.

Mi birevîne bavî paş Kamil Beg lawê Hecî Ehmedê Ewînê, wêmin û Ûsê Husên axa fik bike, bi Hukmê va zêra ye...

Bişewite mala Zeynel Begê xweda Rebîm, pergala wî bela be.

Seba 1.000 meçîdî bertîl, ez sitandim ji Ûsê Husên axa, kekê Nûrê, suwarê qilyê. Xortê çaxa di mi ra ye, bi destê zorê ez dame Remê Keçel qebraxê ber firna ye,

Miradê min û Remê Keçel wek tiştekî şerîeta Mûhemed qebûl nake li cem dilê mi, wek rîsyak goştê van wehşa ye.

Eman Ûso, were li min û li Kolkê wêran li vê Ziyaretê.

Mektûb hatî ser kaxetê... Ûso Xaîno mi go: mi birevîne derba ewilî bavî paş Mehemed Emîn kekê Lamî, qoca Siwêreka şewitî.

Reîsê hikûmetê heger belkî li wira ne bû, emê hev du birevînin herin Şama Şerîf bigerin, bi hêsîrî li xurbetê...

Rebîm mi neheqiya Zeynel Beg qebûl kirî, tu qebûl neke destê mi bi pêxîla Zeynel Beg keve Roja Haşirê, li ser îmanê, li axiretê.

EBDILHADÎ MIHEMED

PÊJINÊN DINYAYÊ

CENG & BIHINGEH

Leşkerên Frensa şerevanî Silav Li Ala Xwe Dikin.

Eskerên Yekîneyên Dirzî direqisin

TOBEDAR

Zembîlfiroş zembîla tîne
Li sûk û çarçiya digerîne
Gul xatûn ji jor de dibîne
Ji eşq û dila dihebîne
Go: zembîlfiroş lawikê derwêş e
Kerem bik were pêş e
Bihayê selika bibêje
Pir bibêje, hindik me bêje.
Zembîlfiroş lawikê Ebas e
Bi tena-derpê û kiras e
Xwe ji nav lepê xatûnê nake xales e
Zembîlfiroş go: xatûnê ez tobedar im
Ez tobekarê rebê cebar im
Zembîlfiroş lawikê feqîr e
Tu wer'ser doşeka mîr e
Tev bide zilf û herîr e,
Şixul bike heyreta te tê;
Emê bi xeyra te herin cunetê.
Ez bi soz û qerar im
Ez xwediyê kiflet û eyal im
Ez li ber rebê xwe bê qerar im,
Xatûna li ser wî banî
Çav kir wî dergevanî
Derî lê girt û mifte anî.
Zembîlfiroş go: xatûnê
Dilê min dibiyê
Tu destûra min bidî
Ez derkevim ser banê xeyniyê
Ezê du qam sunetê rebê xwe bikim
Di dû re ez li ber xatûnê sekinî me.
Zenbîlfiroş misîn bi destê xwe girtiyê
Banî ket ser banê xeyniyê
Dest limêjek teze girtiyê
Du qam sinet li ber rebê xwe kiriyê
go: bismilah-er-rehman-er-rehîm
Û xwe di xênî wer kiriyê
Milyaketa li ezmana hefta gotiyê
Çi lawikê xweşik e.
Rahiştin zembîlfiroş
Danîn ser erda nermik e.
Xatûnê di qulekê re nêriyê
Zembîlfiroş çawa direviyê
Xatûnê daw û derling hilkiriyê
Xatûnê mîna tajiyê
Bi dû zembilfiroş ketiyê,
Zembîlfiroş kir û ne kir
Xelasiya xwe ji destê xatûnê ne kiriyê
Wê gavê zembîlfiroş sekiniyê
go ya erdê biqelêş û ez tê kewimêyê
Xatûnê hat û li ser sekinî
Nerî ko zembîlfiroş di erdê çûye
Ewê go ya rebê, ez jî bi dû Zembîlfiroş de herim
Vê erda tariyê
Her du bi dû hev de ketin bin axê,

Hezar Balafira

2.500 Ton Bombe Avêtine

LONDRE— 1.000 balafirên brîtanî direjî axa Germanistanê kirine û li Bajarên Berlîn û Ludwigshafenê xistine û 2.500 ton bombe avêtine hêjagehên dijminan.

BARÎ— Radyoa Bariyê elam dide ko Kralê talyana Viktor Emanuel hi banginek ji xelk û welatperwerên talyanî xwestiye ko ew bi hemî qiwetên xwe şerê elemanên zorker bikin,

STOKHOLM— Li gora rojnameyên Svêçî firqeyke rûmanî xwe ji axa Qrimê xelas kiriye û hatiye erdê Romanyayê.

Sal 1 — Hejmar 30

Duşemb 6 Kanûna Pêşin 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edrêsa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

DERBINE GIRAN Û DIJWAR

Cengê Noqavan

Dengê serfiraziya noqavên elemanî êdî nayê. Emîraliya brîtanî bi isûlên xwe ên nû û bi xebata refên xwe a fidakar, di Behrên cihanê de zora wan biriye. Di nav 6 mehên dawîn de qiwetên brîtanî 150 noqavên elemanî binav kirine û pê 7.000 serbend û deryavan an hatin, e kuştin an di nav pêlên behran de fetisîne.

Bombardimana Berlînê

Ev deh roj in refên brîtanî û emerîkanî bi şev û bi ro dirêjî hêjagehên elemana dikin. Erdê ko tê de ev êrîş çêdibin ecêb mezin e Di Behra Spî de hêjagehên Girîd, Rodos, Yewnanistan, Yugoslavya erdê Ernewûda û axa talyana, di Balqana de payetextê Bilxaristanê Sofye di bin derbên refên brîtanî û emerîkanî de xira dibin.

Li roavayê Ewrîpayê, febrîqe, destgeh, karxane û balafirgehên Frense, Belçîke û Holendayê bê etlahî têne bombardiman kirin.

Heçî Axa Germanistanê

Ji bona elemana qey bihinistandin û çav-vekirin heram bûye. Di nav panzde rojên dawîn de refên brîtanî 13,000 ton bombe avêtine Berlînê. Bajarên elemanî ên mayîn mîna Bremen, Manhayim û Ludwigshafen jî ne hatine ji bîra kirin. Her yekî ji wan di nav heftekê de 1.000 û heta 2.000 ton bombe xwarine. Êrîşên Berlînê ên dawîn de, her şev hezar balafirên brîtanî dirêjî payetextê Reyxê dikirin û 2 û heta 3.000 ton bombe berdidan.

Eniya Talyanî

Qiwetine teze ji nû ve hatine Italya nîroyî û ordiya Brîtanî 8 û a Emerîkanî 5 zor didin riyên Romayê, her çend jî nexweşiya hewayî dom dike û dinya berf û baran, û herî ye.

Cengê Japona

Di welatê Rohelatê Dûr û di Pesîfîka Nîro-Roavayî de Hevalbendan di şerên behir û hewayî de gelek serdest bûne. Heta îro noqavên emerîkanî 505 waporên Japona bin av kirine. Ji destpêka şerî û heta niha qiwetên hevalbendan 1.432 waporên japonî xeriqandine.

Ordiya Sor

Piştî ko di Propoiskê de leşkerên elemana hatine şkênandin, niho geliltangên rûsî ên gelek bilez, dane pey elemana û wan paş ve dajon. Propoisk ji bona elemana kelate ke mezin bû, lê di pêşiya zora yekîneyên rûsî de serdariya elemanî dev ji vê asêgehê berda. Niho Ordiya Sor di dirêjahiya 160 kilometran de, ber bi avraz û penga yên Pripetê ve pêş ve diçe. Xetên elemana yên zivistanî hatine şkênandin û qiwetên rûsî ên mezin yên ko Gomel standine, êdî serbest in û dikarin bidin pey qiwet ên elemanî yên ko li ser riya Varsovayê — payetextê Polonyayê — xwe bişûnda dikişînin. Serfiraziya Ordiya Sor a dawîn gelek hêja ye, ji ber ko eleman niho di erdeke rast de xwe bi şûnda dikişînin û her wekî dinya gelek sar e û erd qerisiye, ew nikarin ji xwe re çeper û penaha bikolin û têde xwe veşerin û bervaniya xwe bikin. Ev du sal in eleman xetên ko niho hatine şkênandin asê dikirin, lê di pêşiya Ordiya Sor de ev xetên he hilweşiyane.

Ji aliyê din serdariya elemanî duhî di danezana xwe de mukir dihat ko êrîşa elemanî sekiniye. Ordiya Sor niho ji Zlobinê bitenê 15 mîl dûr e, rêhesina Leningrad Odesayê.

Bi Vegertina Gomelê

Cengê axa Rûsya Gewir ketiye dewra xwe a birinî. Nûçeyên Moskovayê elam didin ko bîst perçewelatên Rûsya Gewir ji destê dijmina hatine azad kirin. Niho Ordiya Sor di Rûsya Gewir de zor dide şeş asêgehên elemana en xurt: Mogilev, Bobruîsk, Rogaçev Zlovin, Kalînkoviçî û Mozîr.

Eleman bi xwe mukir tên ko rewişa eskerî di Mozîrê de bêhêvî û niyaz e. Ji aliyê din Ûrisa bajarê Bugakoşelevskayayê vegirtine, yê ko li ser rêhesina Gomel—Bobruîskê de ye, û pê yekîneyên rûsî 45 kilometran pêş ve çûne. Di Pripet û Berezino jêrîn de zehf gund û ovahîgehên din jî ketine destê Ordiya Sor.

Di axa Kievê de

Hemî êrîşên elemanî hatine paş ve zivirandin. Di enişka Dnieprê de Ûrisa Aleksandrovska standine, bajarê ko 54 kilomêtir bakurê Nikopo tê de ye. Di Korostenê de şerekî zor dom dike.

Pêşekarêkî Elemanî

Ê eskerî duhî êvarê di Radyoa Berlînê de qala şerê axa Sovyetistanê dikir û digot: Ûrisa di bakurê Qrimê de bi qiwetine mezin êrîşî çeper û asêgehên me kirine; û li hin deran xetên me şkênandine, lê beriya ko bên pêşiya çeper kora me a bingehîn hatine sekinandin. Lêbelê wilo dixuye ko Ûrisa ji nû ve di Qrimê de, bi qesda derêxistina me jî vê dest bi êrîşan bikin.

NOT BALAFIRHILGIR

Stola Emerîkanî Hin Bi Hin Xurtir Dibe

Nû—York— Di nav yanzde mehên vê salê de destgehên emerîkanî 40 waporên balafirhilgir çêkirine û di nav pênc mehên ko pêşiya me de ne 50 balafirhilgirên din wê bikevin behrê.

CEZAYIR — General Montgomerî emirnama jêrîn şiyandiye leşkerên Ordiya heştemîn: Hevalbenda erdê Italyayê zebt kirine, lê hêj eleman di pêşiya Romayê de pê didin erdê. Niho wext hatiye û divê emê elemana bavêjin heta bekurê payetextê talyanî, Eskerin ji yên elemana çêtir zora wan birine. Ew ketine halê ko me dixwest wan têde bibînin. Niho emê derbeke dijwar bidin wan; xwedê arîkarê we be, pêş ve bimeşin.

GOMEL KETIYE

Ordiya Sor Di Axa Rûsya Gewir De

Moskû— Piştî vegirtina Gomelê Ordiya Sor ber bi Minskê ve bi lez pêş ve diçe.

CEZAYIR — Li 26-ê mehê nêçîrvanên frensiz, di sêr behra Spî re dirêjî refeke elemanî a mezin ji bombeavêjan bihevketî kirine, û çar bombeavêjên alemanî anîne xwar û xesarine dijwar gihandine pênc hebên din.

QAHIRE — Radyoa Qahirê dide zanîn ko li Rumanyayê di nav heft rojan de bi tometa ko zimandirêjiya Hukûmeta Antoneskoyê kirine 3.000 peya hatine danîn ber. tifinga.

BOMBARDIMANÊN XURT

6 HEZAR TON BOMBE DI NAV 8 ROJAN DE

Londre— Di nav 8 rojên dawîn de refên brîtanî 6.000 ton bombeyên şewat û tekandinê avêtine Berlînê. Mareşal Haris, serdarê qiwetên brîtanî ê hewayî yên bombeavêjan ev tişt bi awakî resmî elam daye.

LONDRE — Mîna rojên duşemb, sêşemb û çarşembê, duhî jî radyoyên elemanî weşînekên xwe zehf caran sekinandine.

CEZAYIR — Komîta frensizî a xelasiya welêt îro çivanek danî.

BALAFIRHILGIRA EMERÎKANÎ

Xesarine Dijwar Gihandine Qiwetên Japon

WEŞINGTON — Balafirhilgira emerîkanî ya ko arîkariya şerên girawa Gilbertê dikir 34 nêçîrvan û 12 bombeavêjên japonî anîne xwar.

Çung-King — Di şerê bajarê Sangtehê de 5000 kuştiyên japonî li erdê mane.

NÛ-YORK — Giravên jilbertê bi timamî ketine destê qiwetên emerîkanî; piştî çar rojên şerî zora japona bi timamî hatiye birin.

LONDRE— Duhî bi ro bombeavêjên emerîkanî, kelehên firok ji nû ve dirêjî Sofiyayê û hêjagehên rêhesin û yên erd û payetextê Bilxaristanê kirine û xesarine dijwar gihandine armancan. Ev cara diwemîn e ko Sofiye têtê bombardiman kirin.

MELBURN— Qiwetên ewistralî di Nû-gîneyê de li bakurê Satelbergê zehf bilindaliyine hêja standine.

Qewil û Ayîn

Qewilê Şêx Şahbedîn

Hay felekê, sed car hawar felekê,
Hawar dikim tu dey nakî
Hay felekê, sed car felekê.
Ehlê romê li hev civiyane
Xwendin fermana seyidane.
Dayika Şêxa tu bilezîne
Xurca zêra bi xwe r' hilîne
Her stembolê li têla xîne;
Têla li ser têla tu bişîne,
Hedîkê ji waliyê re bişîne;
Belkî hefwa mala Xewis bînê;
Van seyida ne şeniqîne.
Ez çûm Bedlîsê gelî bi gelî
Jê derxistin cotik welî
Girtin şex Şahbedîd Seyid Helî.
Dara xaziyê di devê rê da,
Şêx Şabedîn seyid Helî
Avêt bi darê de.
Şerîf qetiya ji alî Xwedê de
Xîret ne ma di Îslamê de,
Hey felekê, sed car felekê.

QEWILÊ SEFERBERLIKÊ

Hay hoy li min hewarê
Seferekê li me rabû
Çi seferekê giran e
Kesekî ev sefer ne dî
Jiçaxa Heliyê Heyinder de.
Hay hoy li min hewarê
Gola xwênê kûr e
Nade qamê..
Xwîn ji kurê bava dikişîn
Nala çem û kaniya
Birîndara hewar dikir
Hekîm bînin dermana.
Dermanê van brîndara
Xaliq rebê rehman e.
Birîndara hewar dikir
Textor bînin dermanan
Bi çeplê van kurika digirtin
Avêtin xestexana;
Ev textor xain derketin
Jar xistin di nav dermana;
Heyfa van xorta
Di xestexana zelûl mana
Destê van kuran
ji dê û bava qetiyana;
Simbêlê sor û zer
Di bin axê de riziyana;
Dilekî min hevdalê
Behra tenik e
Ehmed Mixtar paşa
Girêda gemî, qeyike
Siltan Mihemed Reşad
Qeland toximê lawikan
Sultan Ebdil Hemîd
Te her xortekî difirot
Da bi bertîl û rişweta.
Ez diçûm Wêran Şa'rê
Bi kevirê reş e
Te li Kurdistan kiri bû
Çekê reş e.
Kurdistan xeşîm e, bi talîma
Borîyê nizane;
Ez çûm Wêran Şa'rê bi qar
û qîş e
Heskerê Mihemed Reşad
Li bextê te ma êrîşe;
Te li dexta Hewran
gawir kir du tîş e.

CIVANÊ RUZWELT—ÇORCIL—ÇANGKEYÇEK

QAHIRE — Bi awakî resmî di zanîn ko Serekcimhûr Rûzwelt, wezîrê Brîtanya Mezin Mr. Çorçîl û Mareşal Çang keyçek di Efrîqa Bakurî de civanek danîne.

Têtê bowerkirin ko bi hazirîya Mareşal Stalîn li Iranê civanekî din çibibe.

LONDRE — Refên brîtanî û emerîkanî di nav 11 mehên vê salê de 125 hezar ton bombe avêtine Germanistanê.

DEMA NIHA

ROZWELT-ÇORÇIL-STALIN

HER SÊ MIROVDEWLETAN LI TEHRANÊ CIVANAK DANÎN

MOSKÛ— Radyoa Moskovayê dide zanîn; Berî çend rojan Mr. Rûzwelt, Stalîn û Çorçil di Tehranê de civanek danîn, nimîne-deyên eskerî û diplomasî ketine vî civanî. Di vî civanî de qala şerê zidê elemana û pirsên siyasî hatine kirin. Qerarên ko hatine dayîn piştre dêbêne belav kirin.

ORDIYA BRITANI

8 XETÈN ELEMANA ŞKÉNANDINE

CEZAYIR— Ordiya brîtanî heşt piştî du şerên xurt û xwînd·r zora elemana biriye, 3 bajar vegirtine û ber bi bakurî ve pêş ve [illegible]

LONDRE— Di ser Şerburgê re refên brîtanî 10 balafirên dijmina xira kirin.

LONDRE— Wezîrê nazî ê propagandan Dr. Gobels di kovara elemanî das Reyix de dinivîse: di şerekî de jor û jêr hene, demên çak û neçak. Lê miletê ko aleke spî ne xistiye berika xwe tu car pê emel nake. Tiştê ko divê emê bêjin ev e: em xwe tucaran navêjin bextê dijminên xwe.

BENDA M. SUMNER WELLES

Bi Tevkariya Hemî Miletên Hevalbend

WEŞINGTON— Mr. Sumner Welles yê ko berî wextekî cihgirtinê Wezîrê emerîkanî ê dervekariyê bû, 11 ser bi dervehiştina Frensê û hin miletên din ji Civanên Dewletên Mezin bendek nivîsandiye, benda ko di 30 rojnameyên emerîkanî de hatiye çapkirin. Ew têde dibêje: Miletên din ditirsin ko Brîtanya Mezin, Emerîka û Rûsya ji xwe re wê bikin adet û karên cihanê bê pirskirina fikra miletên din pêk bînin û rojekê ew miletên civanketî bibînin ko li ser hin tiştan qerarine welî hatine dayîn ko li gora wan ne bikêrî danîna silh û aşîtiya dinyayê ên. Divê bête hêvî kirin ko di civanê Serekdewletên Rûsye, Brîtanya Mezin, Emerîka û Çînê de li ser vê pirsê qerarek wê bête dayîn û hemî miletên Hevalbend wê bizanin ko di pirsa danîna silh û aşîtiya cihanê di dengê wan jî dêbête bihistin. Ma rast e mirov bawer bike ko miletê Frensiz û miletên din yên erdên vegirtî, ko roja serbestkirina welatê wan hat û ew bûn xwediyê hikim bê dev vekirin bi qerarên ko bê haziriya wan hatine dayîn û bi peşî, rahetî û heq û hikimraniya wan girêdayî ne qîma xwe bînin û bêjin erê. Mr. Sumner Welles dawiya benda xwe de qerarên girane ko her çar Dewletên Mezin bi serê xwe distînin neçak dibîne û protestan dike.

LONDRE — Nûçegihayê ejensa Roylerî ji Lizbonê dide zanîn; Xelk zehf qala peyivên ko li ser qedandina şerî çêbûne dikin û dibêjin ko wezîrê elemanî ê dervekariyê von Ribentrop du cara hatiye payetextê Portixalê.

Li Portixalê tête bawer kirin rewişa şerî pêş çavan dike ko wextê da nîna Ewripaye nû, gelek nîzing bûye.

DÉRAN

Dêran.. dêran!..
Ez dêrana siwarê Xemlo me
Kejikê wêran ketim ber bi bayê
Ez bala xwe didimê, sê siwar jêr
de tên xuya yê
Ez bala xwe didimê wan siwara ye
Siwarê pêşî, jê re dibêjin Riza ye
Ê bi dû de Eshedê bira ye
Ê taliyê qerecizmake reş li piya ye
Û qapûtekî reş li mila ye.
Riza ban dikirê digot: Eshed bira
Tengala vê kozikê bermede
Mêrê mêrxas be, tembiya min li te be
Xwe me de li ser kozika Gêrê
Tê de hene, gawirê şefqe kirî
Û hirçê bi birîn.
Mêrê çê be, emê hilînin heyfa
Ekremê birayê...
Emê herin Wefayê
Emê çi bidin cewaba apê xwe
vî Mistefayê...
Keko, wê êlê ji hev belav bê;
Êl bê sermiyantî na bê.
Ez bi Kejikê wêran ketim bi genek e;
Şade şihûdê mala kêfir gelek hene
Dakevin meydanê
Siwar bi siwar, lek bi lekê.
Riza bi sê denga ban dikirê
Eshed kekê,
Tenbiya min li te bê, xwe
me de ser kozika Gêrê
Têde heye beranê şefqekîrî
Hriçê bi birîn.

Qewilê Mala Bûbê

Eman yar û meded
Ya Geylanî !...
Hewar dikim tu deyin
na kî,
Qedrê Mihemed Mistefa kî,
Eman yar û meded
ya Geylanî !...
Sê siwar hatin; min
pirsî:
Ev siwar ji mala
kê ne
Her sê siwar ji mala
Bûbê ne.
Siwarê pêşî Sîno Seydoş e
Siwarê navê Mehê Lawîn e
Siwarê talî seyid Refahî ye.
Eman yar û meded
ya Geylanî.
Ez derwêş im, derwêşkî
dîn im.
Ez ewladê Bûbû Sîn im,
Eman kalo, ez derwêşê
te me,
Heya tu sax bî ez
mirîdê te me,
Ez li ser bext û toba
şêxê xwe me.
Eman kalo, sê sîwar hatin
Min li van siwara pirsî:
Her sê siwar ji mala
kê ne ?
Her sê siwar ricalê xeybê ne.
Ser rimê van siwara
li herşê Xwedê ne
Kunrimê van siwara
Li tebekê erdê ne.
Şûrê van siwara safî
ji berqê ne.
Libsê van siwara safî
ji nûrê ne,
Eman, yar û meded
ya Geylanî !...
Ewladê Mala Bûbê zor
qehirîn !....

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

Xebat - Fidakarî - Serfirazî - erdestî

Eniya Talvani: Piştî Agirên Topên Brîtanî ê Xurt Zora Dijmina Hatiye Birin û Li Her Derê Yekîneyên Ordiya Heşt Pêş Ve Ketine.

Civatmiletê Brîtanî, Avahîyeke Kubar û Bi Heybet.

Zirehpûşên Brîtanî: Stola Brîtanî Behra Spî Ji Dijmina Paqij Kiriye û Niho Çeper û Penahên Elemana Yên Peravên Italyayê Dide Ber Gullan.

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MIR D'ORIENT

1ère ANNÉE — LUNDI 6 DÉCEMBRE 1943 — NUMÉRO 30

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

En Italie, l'offensive de la 8éme Armée du Général Montgomery sur le Sangro a pleinement réussi. Elle a été conçue à l'image du plan d'attaque lancée contre les troupes de Rommel à El-Alamein; la 8me Armée a défoncé et percé la ligne d'hiver des Allemands et, après avoir établi deux têtes de pont sur le Sangro qui ont été réunies en une seule, elle a coupé les communications des Allemands avec l'Est, par la prise de Lanciano.

Les troupes anglaises et américaines retiennent en Italie des forces allemandes dont le Haut Commandement de la Wehrmacht aurait bien besoin pour la front oriental. Car sur ce front, les Allemands font preuve d'une économie dans leurs attaques qui est contraire à leur tactique habituelle. On s'en est aperçu dans leurs offensives en direction de Jitomir et de Korosten, dont Berlin avoue qu'elles avaient des objectifs très limités. A droite et à gauche du saillant de Kiev, les Russes poursuivent leur avance: entre le Pripet et la Bérézina, l'Armée Rouge menace Mozir de trois côtés à la fois. Plus au Nord, elle s'approche de Zlobine. Au Sud-Ouest de Krementchoug, la pression soviétique sur Zlamenska se fait deplus en plus forte, Bref, les sacrifices allemands n'arrivent même pas à enrayer le rythme de l'avance russe.

C'est ce que vient d'avouer le Général Dietmar déclarant à Radio-Berlin: «Sur le front oriental, la décision est en balance, les offensives soviétiques se succédant continuellement, grâce à l'énorme supériorité numérique des Russes.»

Et la tristesse qui doit s'emparer des Allemands en écoutant de telles paroles échappées à l'un de leurs plus fameux stratèges, doit encore aggraver leur démoralisation après les terribles raids des bombardiers alliés contre Berlin—la capitale non seulement de l'Allemagne mais de tout le réseau d'organisation et d'exploitation germanique en Europe.

Comme chaque fois que la machine de guerre nazie subit des coups sévères, le gouvernement hitlérien réagit en lançant une nouvelle offensive... de paix. La dernière en date, qui a pour sujet la visite de von Papen au Saint-Père, vient donc à son heure: c'est sans doute le dernier argument d'une clique règnante aux abois, désireuse malgré tout de rassurer son peuple. Qu'espèrent-ils, ces stratèges qui voient se retourner contre eux la doctrine «100 o/o allemande» de la guerre totale. Ni plus ni moins que d'aboutir à une paix de compromis, au lieu de la reddition inconditionnelle du Reich exigée par les gouvernements alliés.

Mais si les ennemis et leurs satellites avaient gardé encore un vestige d'espoir de voir se réaliser cette paix honteuse, ils ne pouvait le baser que sur d'éventuelles divergences entre les Nations Unies. Certains événements tout récents ont pu faire miroiter aux yeux de l'adversaire, l'illusion d'un tel désaccord.

Il est d'autant plus heureux qu'une information sensationnelle vienne crever cette ultime bouée de sauvetage «Made in Germany». Nous venons en effet, d'apprendre que Roosevelt, Churchill et Chiang Kai-chek viennent de se réunir pour poser les derniers jalons d'une stratégie commune contre le bout japonais de l'Axe, Quant à l'autre bout, celui qui se trouve en Allemagne. durement ébranlé sous les coups de defaites à l'Est et de bombardements en Europe, une autre Conférence est sur le point de l'écraser définitivement.

Leurs pourparlers avec le chef de la Chine terminés, le Premier britannique et le Président des Etats Unis se sont rendus à une destination inconnue, pour y rencontrer le Maréchal Staline. Cette entrevue à trois, dont nous parlent à mots couverts toutes les radios du monde, est sans contredit, l'événement décisif de cette guerre.

De quoi s'agit-il?

Il s'agit, dans l'esprit des trois hommes d'état et de tous les hommes libres du monde - et enfin, et surtout, dans l'esprit de tous ceux qui attendent leur libération d'une conversation qui doit établir, non seulement le détail des opérations coordonnées qui arracheront la victoire, mais encore les conditions de la Paix qui lui succèdera.

Depuis trente ans, l'Europe et le monde sont déchirées par les combats successifs qui sont comme les chainons d'une seule et interminable guerre.

Pour assurer aux peuples torturés, une paix juste et humaine, il faut qu'après cette victoire, les combattants ne se séparent plus, comme ils avaient fait, hélas, en 1918. Pour ne pas perdre la paix après avoir gagné la guerre, les Nations Unies doivent rester unies.

C'est là le principal objet, sans doute, des entretiens qui se passent en ce moment, quelque part dans le monde, entre les trois Chefs alliés.

L. V.

LA NOUVELLE ORIENTATION DE LA POLITIQUE SLAVE

Par **EDVARD BENÈS**
Prèsident de la République Tchécoslovaque

Le problème des nations slaves a toujours été inséparablement lié avec la lutte pour la liberté du peuple *slave, c'est-à-dire des couches les plus vastes de toutes les nations slaves, dont les unes souffraient de la tyrannie et de la réaction intérieures (Russie. Bulgarie), les autres de la tyrannie et de la réaction étrangères (les Polonais, les Yougoslaves) et quelques-unes même des deux à la fois les Polonais, les Tchécoslovaques). La solidarité slave pouvait toujours se réduire à la seule solidarité dans la lutte révolutionnaire contre* toutes *les tyrannies et contre* toutes *les réactions. Toutes les nations slaves ont un caractère extrêmement démocratique et on trouve chez elles, de nature, des penchants égalitaires plus accentués que chez tous les autres peuples européens. La premiére guerre mondiale a, à un degré considérable, altéré et amélioré l'état antérieur du servage et de la non-liberté des Etats et des peuples slaves;* la deuxième guerre mondiale simplifie énormément tout le problème slave et le rapproche sans doute d'une facon inattendue vers sa solution définitive.

Les peuples slaves sortiront de ce conflit à nouveau libres. maitres de leur propres Etats. *Aujourd'hui déjà, ils se sont tous rangés, la Bulgarie exceptée, dans un méme camp allié, que le peuple Bulgare ralliera surement aussi, après la chute de l'Allemagne. Si toutes ces nations instauraient après cette guerre de véritables régimes populaires et démocratiques, en déduisant toutes les conséquences afférentes aux luttes menées autour de la réaction fasciste chez elles-mêmes et chez les* Allemands, *si elles, décidaient de résoudre, d'une manière suffisamment radicale, leurs problémes intérieurs politiques, sociaux et économiques, elles se rapprocheraient l'une de l'autre dans une telle mesure, que même les conflits internationaux qui pourraient surgir entre elles pourront avoir une solution facile sans tenir compte des ressentiments d'autrefois sans égard au prestige national et aux ambitions nationales mutuelles et sans prendre en considération les anciennes rivalités nationales. De ce fait, elles demeureront automatiquement, après la guerre, dans une ligne internationale solidaire. Car le problème de chaque nation slave a toujours constitué le problème de chacun de ses citoyens qui ne souhaitant rien d'autre que de résoudre d'abord d'une manière démocratique toutes leurs difficultés intérieures, et de vivre ensuite en paix, en collaboration et en amitié avant tout avec les autres nations slaves.* Ce qui ne signifie pas que les Etats et les Nations slaves *perdraient leur caractère d'Etats inidépendants* ou qu'ils devraient en quelque sorte fusionner ensemble en vue de former un bloc unique. Au contraire, chacune de ces nations et chacun de ces Etats doit et peut vivre, même à l'avenir, sa vie indépendante, avec ses institutions démocratiques propres.

Si un peuple slave quelconque voulait réclamer sa liberté, son devoir moral l'obligeait à commencer d'abord chez lui-même à délivrer le simple ouvrier, le simple paysan, le simple intellectuel qui souffraient. Masaryk disait avec raison que le problème national tchèque est avant tout un problème social, ce qui peut s'appliquer à tous *les peuples slaves. A proprement parler, cela constituait généralement la substance du soi-disant problème slave en Europe. C'est pourquoi je dis que dans le passé une véritable solidarité des peuples slaves n'était et ne devait jamais être qu'une solidarité révolutionnaire. La liberté des peuples slaves ne pouvait être réalisée et assurée que sur le fondement populaire révolutionnaire le plus vaste, et c'est justement pour cela que dans cette deuxième guerre mondiale, nous sommes si près de cette libération. Ce qui nous a rapprochés de cette délivrance finale des peuples slaves, c'était la lutte commune, à la vie ou à la mort, la lutte contre le fascisme et le nazisme tant international qu'intérieur, la lutte contre la plus grande réaction qui soit, du point de vue de la politique intérieure et étrangère, jamais apparue dans l'histoire moderne de l'Europe et qui s'efforce délibérément, d'une façon intérieure et internationale, à detruire à la fois et même temps la liberté et l'existence de toutes les nations slaves.*

LES GRANDS KURDES DE L'HISTOIRE

LA DYNASTIE DES AYOUBITES (1169 — 1260)

L'atabeg turc Nour ed Din avait fondé, après l'échec de la deuxième Croisade, un royaume turco-arabe qui embrassait toute la Syrie musulmane. En 1164, en 1167 et en 1169 il envoya son meilleur général, le vieil émir kurde Chirkouh, en Egypte, pour intervenir dans les affaires du dernier khalife fatimite. Le 18 janvier 1169, le neveu de Chirkouh, Salah ed Din (que les Croisés appèleront Saladin), se rend maître de la personne du vizir égyptien, Chawer. Chirkouh s'installe à sa place, mais meurt deux mois plus tard; Saladin lui succède dans les fonctions de vizir.

En 1171, Saladin supprime le khalifat fatimite du Caire, rétablissant ainsi l'unité de l'Islam sunnite. En [illegible] à la mort de Nour ed Dîn, Saladin marche sur Damas. Sans rencontrer de résistance, il ajoute à ses possessions d'Egypte tout l'Héritage de Nour ed Din, à l'exception d'Alep, qu'il conquiert en 1183.

Saladin a réuni sous son autorité la Syrie et l'Egypte, plaçant ainsi les conquêtes des Croisés en face d'un danger auquel elles succomberont. Le coup final a été porté par les sauvages Mamelouks, mais l'essentiel de la tâche a été accompli par Saladin et par sa dynastie, les Ayoubites, au cours de luttes où les négociations ont eu autant de part que les combats guerriers. La lutte des Ayoubites a été une lutte courtoise, pendant laquelle les mondes chrétien et musulman ont exercé l'un sur l'autre une action dont les effets sont décisifs dans l'histoire de la civilisation.

Le genie politique de Saladin a uni le monde musulman contre les Croisés. La prise de Jérusalem et ses batailles contre les Francs témoignent de son génie militaire. Mais la plus grande gloire de la dynastie ayoubite reste celle d'avoir produit des hommes chez qui la générosité, l'humanité, le sentiment de l'honneur sont uniques dans l'histoire de l'époque.

Voici quelques épisodes qui illustrent les qualités humaines des grands Ayoubites:

A la prise de Jérusalem (1187), Saladin empêche que toute violence ne soit commise à l'égard des Chrétiens. Malgré les demandes des fanatiques, il refuse de détruire le St. Sépulcre. Une rançon avait été fixée pour la libération des Chrétiens de la ville. Les Templiers et les Hospitaliers s'étaient refusés à fournir toute la somme nécessaire; sur la demande du patriarche, Saladin donna la liberté à 500 Chrétiens pauvres. Son frère Adil s'en fit adjuger 1000 autres, qu'il libéra. Saladin combla de présents les veuves et les filles de Chevaliers tombés à la guerre. Il fit conduire une partie des réfugiés aux villes franques de la côte (Tyr et Tripoli) et une autre partie à Alexandrie où, avant de les renvoyer en Europe, il les hospitalisa tout l'hiver.

(a suivre)

LA PRESSE KURDE

Nous signalons, à nos lecteurs s'intéressant au mouvement culturel KURDE, les journaux et périodiques kurdes suivants:

RIYA TAZÉ. organe des Kurdes de l'U.R.S.S paraissant à Erivan.

GALAWÉJ. la plus grande revue littéraire kurde, parait chaque mois à Bagdad, avec 80 à 100 pages de texte

JIYAN hebdomadaire politique et littéraire, paraissant à Souleymanié.

HAWAR, revue littéraire bi-mensuelle paraissant à Damas. Textes kurdes et français.

RONAH Revue mensuelle illustré, paraissant Damas.

Strana Kurdî

DELALÊ QEREJ - DAXÊ

Were delal, mi li diyara diyarê selwîne.

Tavek ketiye li Qerejdaxa şewitî, qûlê babê Mam dela rengîn e.

Tîrêjkê xwe berdaye welatê Boz—Hewayê, welatê culêb berya Bavê Bozîn e, qasidê xelkê Rêwî û êlçî ne;

Qasidê min û xelkê delal çelê mubareka havînê pirîzkê berfê peşkê baranê helkanê Bayê Xerbî ne.

Xwedê o miradê ne ji dil be, bira ji axa gora re bimîne.

Were delal lawiko çiya sar e ji berfê ra, zozan xweş e ji kêfê ra Qerej dax xweş e koçeryê ra.

Xwedêwo, miradê ne ji dil be, bira bimîne, ji axa gorê ra

Xwedêwo berya jêrîn nav rûya da, eşra rast e ji nigê xam ciwaniya delêl ra.

Mi li diyara li diyarê xana xerêb e, tavek hilkişyaye berya Boz—Hewayê, xwe berda berya culêb e.

Ecêba mezin ew ecêb e, çawa dergistiya mere Heft sala be

Sala Heşta çawa bermalya mala xelkê be.

Were delal, min û li diyara li diyarê Mêrgemêr' ê pezê lawikê mi na xwe, pelê melwendê koka ta'li şîrê, ez bi qurbana tilyê delalê dilê xwe bim, qerimî ser darê bulûrê.

Hey lo delal, di ser me ra çiya ye, di binyê me ra pozê cûrê, pozê Tugêl û Xwêr û Yarimce giş xuyaye.

Taximê sîng û berê mi keçikê, ji delalê dilê mi ro, nala purtuqa lekê ji purtuqalê Yafayê, hungûvê Sêrtê, xurmake Bexdayê, Hejîrke şingalya ye.

Na welle taximê sîng û Berê mi keçikê, ji delalê dilê mi ra; nala mewîjê Hebabê, dimsa Tizyanê guşyak tiryê lawê qoc e, cubûr li Diyarbekra şewitî, di sundaqa da bi ser hevda mêw şirêz daye.

Were delal hatiye mala sêvê zere alemê kirî, bi weqyan, mi ji delalê xwe re kirî rûn ber bere.

Xeberek ji mi ra hatî dibê delalê dilê ne xweş e, melle li ser e. Mi go rebî ta delêl be, mirina wî be, ruhê mi tê keve bere.

Were delal, mala me vaya ye, çira me vêketî, agirê me dadayê, birayê mi biçûk e li mekteba ye.

Yextiyarê bavê me, li oda ye, pîrek diya me heye, ji êvar da lihef di serê xwe wer daye.

Delal were taximê sîng û berê mi keçikê, ji te ra muxella maye.

Were lawiko, li Qerej daxa xopan, li hûr gunîya, li pozê Mamdelê, li berazîya şewitî li kuran û kopan, li daran û li deviya, ezê çûme Mêrgemîra şewitî berfê barî bi kulîya.

Were delal, bira li me hilnehata sitêrka ber qurûxê, bira şewqê xwe da li pozê Deveqirana, kura tewşalixê, ez mêvanê 33-ê biskê ta zerî yim, xwe berdaye ser şurukî gerdanlixê.

Were delal, bela ez û tu ne qeda, ez û tu ne em bûne, heşa Helebê, qîra Bexdayê ardê cêhin, li rûyê cuwanik û cuwamêrê xelkê ketine.

Were, destê xwe di nav bêna destê mi ke, ~~emê hev dû birevî-~~ nin, tim û tim biçin, emê xwe berdin welatê Enadolê, beriya Qonyayê curm û cewaba, welatê xerîb li ser min e.

Belkî xelkê xerîb bibêjin: hon ji ku da tên, ku da diherin.

Ezê bibêjim em her du, bi hev ra xweh û birê hev û du nin, bavê me yek e, dayîkên me du du nin.

Zemanekî xerab rabûye, qanûn ke ne baş hatîye danîn, em ji ber zilm û mezalima Mustefa Kemal paşa direvin.

Gelek ehmeq li dinyayê hene ewê bibêjin qey rast e, bi hev ra vana; xweh û birayên hev û du nin.

Lawê bava, gelek ciwamêrê a qildar li dinyayê hene,

Ewê bibêjin na welle; vana qîz û xort in, xwîna wan kelyane, milyaketê wan li ezmana, ji hev du hez kirine, bi destê hev girtine, bi welatê xerîb û xurbetê da, hev du revandine.

Ewê bibêjin kerem kin, heqê mehra we li ser min e.

Wey lo delal, wey lolo delal, • Mêrgemîra şewitî bilind e, kula dilê mi li ask e,

Tu were destê xwe di nav bêna destê mi ra derbas ke.

Emê hev du birevînin, welatê Boz—Hewayê; topraxa qoce Ûrfayê.

Kelek û gemiyê welatê Bêlacûkê, xazî Entaba mubarek pêda, pêda derbas ke;

Emê di welatê xerîb û xurbetê kevin, şîva xwe nîvê şeva ji xwe ra pars kin, emê li nabêna xwe dînin emê şukir, şukir bikin, em xerîb in, xerîb gêtin, welatê me dûr e, kesek me nas na ke.

Were delal, bira ne hata bîna bayê her dû Cizîra

Bira ne xista li beraziya xopan li Qerej—daxa şewitî, li pozê Mam delê, kula dilê mi li nabêna her dû Mêrgemîra.

Tu were destê xwe di nabêna destê mi ke, emê hev du birevînin, xwe berdin welatê xerîb û xurbetê,

Şama şerîf, Heleba mîra, de bira aza û mûxtarê vî zemanî, ne rîn ser cila bavê te rûnenin, te ji mi ra ji bavê te nexwazin bi hukmê rişwet û bertîla.

Were lawiko, baran barî lîre lîr e; li Qerej—daxa şewitî li Mamdela xopan giha rabû, bû qesîle.

Were destê xwe di nabêna destê mi ke,

Emê hev du birevînin, mi bavî paş Evdulqadir Qedûr Rail Elya, exû zerga, wê dawa min û bejna zirav delalê malê çêkê bê bertîl e.

Were delal, li min û li diyara, li diyarê Herzêlê çerçî û etar kişyane nava êlê.

Xelkê ji delalê xwe ra kirî kil û neynik, mi ji delalê dilê xwe ra kirî çefiya bin egêl e.

Were delal, hatiye mala etarê Darê, xelk û alem kişyane ser bazarê. Xelkê ji delalê dilê xwe ra kirî bû, kil û neynik, mi ji delalê dilê xwe ra kirî bû, derbê mîrata enextarê.

Were delal, li Qerej—Daxa şewitî li giran û gir mitika, kula dilê mi welatê Boz Hewayê, beriya culêb, delavê qazan û qitika, xelk mêvanê malan û miha.

Ez dizê şeva nîvê şevê mevanê Himêza mezin, 33-ê biskê zerî, qawanê çavê reş û belek, deqê bin boxazê, taximê sîng û beran, mubarekê cotê memika.

Were delal, zozan e, xweş zozan e, Qerej—Daxa şewitî ciy û meqamê ava cemidî, kula dilê mi Kanî û mêrgan e; de kula dilê mi kekê sarê segmanê enexdarê rêîsê xortan e.

Were delal, bê bexto bi te ra geriyam salekê sal wext o, dilê xelkê ket mal û dewlelê, dilê mi ket Bejna t'a zirav girêdana rexta..

Were delal, Mamdel e, xweş Mamdel e, kevrê serî daîm belle mal cîran e, pez hevgel e.

Were delal dilê mi tike,tike; kenê bavê Nezîr hûr bizmik e.

Tu were destê xwe di nabêna destê mi ke; emê hev du birevînin, bavî paş Evdulqadir Rail Elya Xeyalil-ubeyye, lawika beranê çar gurçik e.

«...e qe liyaye»

EBDILHADÎ MIHEMED

PÊJINÊN DINYAYÊ

CENG & BIHINGEH

Eleman Dib in me Kelata Evripayê Bi Top û Şargehan Kiriye Asêgeheke qaim.

Lê Belê Tangên Hevalbendan Ên Dêwbejin Dergehên Vê Asêgehê Dişkînin û Pêş Ve Dikevin

COYEK JI YÊN KANIYÊN GAZÊ.

Sal 1 — Hejmar 31

Duşemb 20 Kanûna Pêşîn 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

GOTARA HEVALBENDAN

Civanê Tehranê

Ev e gotara resmî ya ko li 1-ê kanûna pêşîn piştî civanê Moskovayê hatiye belav kirin. Em, Serekê Emerîkayê, wezîrê Brîtanya Mezin ê yekemîn û Sermiyanê Şîretzariya komîsêrên miletên Sovyetistanê li payetextê Hevalbendê xwe Îranê de gihane hev û bingehên siyaseta xwe daniye.

Me Qerar Daye

Û miletên me di demên şer û aştiyê de tevkarriyê bikin Serdar û şerdariyên me têkilî civanê me bûne ko têde planên şkênandina qiwetên elemana hatine danîn.

Em li ser wext û awayê êrîşên ko li hêla rohelat, roava û nîroyî wê çêbibin li hev hatine.

Navdariya ko di neqeba me de çêbû bêşik zeferê bêxe destê me. Heçî silh û aştî, em qail in ko emê silh û aştiya Cihanê bi avakî çak û pak pêk bînin.

Em Berpirsiyariya

Ko pêşiya me û pêşiya hemî miletên hevalbendan de ye xweş nas dikin, û em bi dilxweşî û qailiya piraniya miletên dinyayê, dikin cihanê ji giraniya barên şerî xelas bikin, ji bona zehf nifşên ko bên. Bi şîretkerên xwe ên diplomasî me çavê xwe li pirsên ko di pêşiyê me de ne gerandine.

Eme Cehda Xwe Bikin

Da ko hemî miletên dinyayê bi dest û gotina tevkariya me bikin, û bigehin hev û du, miletên ko bi dil û hişên xwe mîna nijadên me qelandina zilm û zorkerî, neheqî û perîşaniyê ji xwe re kirine armanc û daxwaza dil.

Heke ew miletên he dixwazin emê wan bihewînin di nav malbata miletên dinyayê ên demoqrat de emê bêjine wan hon bixêr hatin. Di dinyayê de tu qiwet nîne ko bikare xira kirina Ordiyên elemana li reşayiyê, noqavên wan bi qiwetên hewayî ji destê me xelas bike. Êrîşên me nerohêj xurtir û bê-emantir bibin.

Piştî Vî Civanê Dostanı

Em bi dilekî rahet li wê rojê dinêrîn ko têde hemî miletên dinyayê bibin aza û serbest, dûrî zilm û zorkeriyê, xelas bûyî ji tada û perîşaniyê û li gora dilxwaza xwe bijîn.

Em bi hêvî û niyaz û dilekî pak hati bûn vî civanî û em niho gava ji hev belav dibin dostê hev in bi gotin, kirin, dil û armancên xwe.

Şûrek Ji Bona Stalingradê

Şûrê ko Xwedî tac û text Kralê Brîtanya Mezin û miletê di wî diyarî kiriye bajarê Stalîngradê ê qehriman, bi destê Serekwezîr Çorçil hatiye dayîn Stalîn.

Stalîn ev şûr maç kiriye. Li ser vî şûrî gotinên jêrîn nivîsandîne: Ji xelkên Stalîngradê ên dilpolad re: Kral Corc 6 ev diyarî kiriye mîna nîşana qedirgirtina Miletê Brîtanî.

GOTARA RADYOA MOSKOVAYÊ

Brîtanya Mezin-Emerîka-Sovyetistan Yekdil û Dest in

MOSKÛ— Radyoa Moskovayê li ser civanê Tehranê gotara jêrîn belav kiriye: Qerarên her sê sermiyanên Hevalbendan li cihanê teb sîreke mezin kiriye. Miletên ko minêkarî azahî û serbestiyê ne, pê ji dil şa û xurt bûne û keser û kovan û ern û xeyid ketiye dil û singê dijminan. Di vî şerî de heta niha mîna vî civanê mezin bûyerek ne hatiye dîtin; bûyera ko bi tiştên hêja û girane girêdayî ye. Her sê sermiyan ji welatên dûr hatine Tehranê, lê li hev civiyane û li ser pirsên şerî û yên piştî şerî axaftine û hîmên tevkariya xwe danîne. Mi letên ko zidê Hitlerizmê ne û aşiqê azahî û serbestiyê, pê şa bûne û xwe hêj bêtir gihandine Hevalbendan. Hevalbend vî şerî ji bona pêşveçûna miletan û azahiya wan dikin, û hemî miletên dinyayê—ji yên zalim û zorker pê ve—bûne destbirayê Hevalbendan. Ev dem ji bona tevkariya Ordiyên Hevalbendan gelek hêja û bikêrhatî ye û ji xwe elemanan devê kortalekê de ne. Di eniyên din de zora elemana diçe û wextekî ne dûr de kembereke poladîn qiwetên elemana bişkînîne û bihna qudreta wan bibe. Civanê Tehranê dema zefer û serfiraziyê nîzingtir dike û dergehên silh û aştiyê vedike.

Silh û aştiyeke rast û domdar; armanca hemî miletên ko tihniya serbestiyê dikişînin û di bin giraniya zorkeriyê de fetisîne. Destbiratiya Ordiyên Hevalbendan ji hemî miletên dinyayê re, biçûk bin mezin bin, heqê heyînê dide, û ew dê bikarin tekilî karên danîn û avakirina cihaneke nû bibin. Cihana nû, ne bi hikim û destê miletên mezin, an hin miletan lê bi tevkariya hemî milet û hikûmetên biçûk û mezin, dê bête avakirin. Beyana her sê serekdewletên hevalbenda dilê hemî miletên Erdê Rohelatê—Nîzing şa kiriye, miletên ko dizanin û sehdikin: eleman neyarê wan î mezin e û jiyîn û pêşiya wan bi serfiraziya Hevalbendan ve girêdayî ye.

Dijmina dikin dinyayê qail bikin ko civanê Tehranê bikêrî tiştekî ne hatiye, wext şanî wan bike ko ne wilo ye!!... Dema êrîşan nîzing e û eleman qerarên civanê Tehranê çi bû, di nav go t û xwîna xwe de wê bihesin. Şerine giran di pêşiyê de ne, lê qerarên Tehranê em qanî kirine ko xelasiya neyara ne maye. Tu qiwet nikare meşa Ordiya Sor û Ordiyên Hevalbendan ber bi zeferê ve bisekinîne.

BERI SÊ SALAN

Girîn û Gazinda Serekên Elemanan

LONDRE— Rojnama ingilîzî Deylî Ekspres girîn û gazinda elemana li ser bombardimana bajarên di wan dike û gotinên Gobels yên sala 1940-î tîne bîra xwendevanên xwe. Li wê wextê elemana bajarê ingilîzî Kaventrî bombardiman dikirin û Gobels digot: Em nazî gava gazindên inglîzan dibihîsin dikenin.. Em dilnermî çiye nas na kin, bila ev tişt bibe para dewletên demokrat ên sist. Em bajarên wan bombardiman dikin û hêj bêtir lêxin, qîr û girîna jin û zaroyan ne xema me ye, emê welatê wan zeft bikin.

MOSKÛ— Rojnameyên rûsî bi şabîniyeke mezin qala civanê Tehranê dikin, Civanê Rûzwelt—Çorçil—Stalîn. Pravda dinivîse: Gotara ko piştî civanê Tehranê hatiye belav kirin dostaniya her sê dewletan çiqas xurt e xweş xuya dike; dostaniya ko di vî şerê azahî û serbestiya cihanê de bi xwîna her sê miletan hatiye morkirin. Her sê serekdewletên mezin gotina xwe kirine yek û planên perîşaniya dijmina bi hev re danîn e. Izvestiya dibêje: Yekîtiya dil û gotina ko di nav bira her sê mirovdewletên mezin de çêbûye gerewa zefer û serfiraziyê ye.

JI HER DU ALIYAN

Qiwetên Hevalbendan Direjî Elemana Bikin

LONDRE— Pêşekarê radyoa Berlînê ê eskerî Kepîtên Sertoriûs êdî qail e ko Brîtanya Mezin, Emerîka û Sovyetistan li ser pirsên şerê elemana li hev hatine. Danezanên Qahire û Tehranê li ser vê pirsê tiştek ne gotine, ji xwe welî diviya bû. Lêbelê her wekî Ûris li Zivistanê dest bi êrîşine mezin dikin wan ji Brîtanya Mezin û Emerîkayê xwestine ko ew ji li zivistanê direjî axa Ewrîpayê bikin û zorbidin elemana. Bêşik qiwetên Hevalbendan ji bona êrîşa erdê Ewrîpayê hazir in. Tête bawer kirin 50 firqe esker, ko ji bona vê êrîşê divêtin, li axa Brîtanya Mezin li hev civiyane tevî çek û posatên giran û sivik.

Bombardimana Emdenê

700 Bombeavêja Direjî Vî Bajarî Kirine

LONDRE— Cara dawîn 700 bombeavêjên emerîkanî direjî axa Germanistanê kirine û bi awakî gelek dijwar li Emdenê xistine û 138 neçîrvanên elemanî avêtine erdê. 17 bombeavêj û 3 neçîrvanên emerîkanî venegeriyan e warên xwe.

Weşington— Qiwetên emerîkanî direjî giravên Marşalê kirine, yên ko di Pesifîkê de ne, yekîneyên emerîkanî dertketine wan giravan. Japon didin zanîn ko di bakur—rohelatê giravên Marşalê de şerekî behrî û hewayî î xurt dom dike. Du sed balafirên hevalbendan li qerargaheke japonî xistine.

SERSALA CORC VI

KRALÊ BRÎTANYA MEZIN

BÛYE 48 SALÎ

Londres — Îro sersala Kralê Brîtanya Mezin e. Kral Corc VI bûye 48 salî.

Eniya Talyanî

General bi dayîna nîşanan Qedrê mêrxas û egîdan digire

WISKONSIN

FÎLADELFIYA – Wiskonsin zirehpûşa emerîkanî a nû 45.000 ton mezin ketiye behrê. Ji bona çêkirina vê zirehpûşê 90 milyon dolar hatine dervedan. Berî salekê zirehpûşa emerîkanî Nû—Cersey dîsa di vê destgehê de hati bû çêkirin.

LONDRE— Ji her bombardimanên brîtanî û emerîkanî 300.000 eleman ji bajarên mezin reviyane û bi mihacirî hatine Çekoslovakyayê.

LONDRE— Têtê bawer kirin ko Hevalbenda bi şeş milyon esker teze êrîşî erdê Ewrîpayê bikin; ji bona eniya roavayî 60 û heta 70 firqe bes in.

Qehremanek

Balafirvanên brîtanî di prêşiya mirinê de dikenin

Londre — Pêşekarê D. N. B. ê eskerî elam dide ko qiwetên rûsî di Nevelê de dest bi êsîreke mezin kiriye, û di vê eniyê de di navbira tangên her du aliyan de şerekî zor çêdibe.

Moskû— Ordiya Sor piştî şerin e no, bajarê Çerkasî standiye.

Moskû — Radyoa Moskovayê elam dide ko yekîneyên rûsî di nav 24 saetên dawîn de ber bi Kîrovogradê ve zehf pêş ve çûne.

DEMA NIHA

Ordiya Frensizî a Nû

530.000 ESKER BI ÇEK Û POSATÊN NÛ

LONDRE— Nihû 530.000 eskerên frensiz, ji bona şerî hazirkirî li ber dest in. Destê wan de silehên emerîkanî ên nû û nûjen hene.

LONDRE— Wezareta Brîtanî a hewayî dide zanîn: Şevêçûyî refine brîtanî ên xurt ji bombeavêjên Lankester bihevketî bi ser axa Germanistanê de girtine û li Berlînê xistine. Hezar û pênc sed ton bombe hatine avêtin hêjagehên payetextê Reyxê. 30 balafir venegeriyane warên xwe.

Moskû— Rojnama rûsî Krasnaya Zvezda bendên nivîsevanê rûsî ê mezin Ilya Ehrenbûrg ser Frenşê belav dike, nivisevan di nivîsarên xwe de qala welatperwerên frensiz dike yên ko bi confidariyeke mezin di riya welatê xwe de berberiya elemana dikin.

Londre— Ordiya Yugoslavî ya ko şerê elemana dike ji du sed hezar şerevaniyan bihevketî ye.

Tehran— Gava Mr. Çorçil ji Stalîn xatir xwest destê wî giwaştiye û jê re gotiye: bi xatirê te Mareşal Stalîn, Xwedê te bihêle

QAHIRE— Sefîrê Sovyetistanê li Qahirê M. Novîkov yê ko nimînendeyê Sovyetistanê ye li ba Hikûmeta Yugoslavî duhî namedanîna xwe pêşkeşî Kral Pier kiriye:

LONDRE— Di Savua Jorîn de welatperwerên frensiz 79 hitlerî kuştine.

MOSKÛ— Dr. Benes serekcimhûrê Çekoslovakyayê gihaye Moskovayê,

MOSKÛ— Ordiya Sor ji her du aliyan zora xwe dide rêhesina ko di Dniepra jêrîn de ye, ev rêhesin ji bona elemana pirsa heyîn an nemayînê ye. Leşkerên rûsî yên ko di Krivoy—Rogê de, li xeta Dniepropetrovskê derbaz bûne zor didin Znamenkayê; û wilo dixuye ko ketina vî bajarî destê Ordiya Sor ne dûr e. Rojnama rûsî «Kraznaya Zvezda» dibêje: li nîro-roavayê Gomelê, di navbira Dniepr û Beresinayê de, der axa Pripetê, enişka Dniepiê a mezin de û li nîroyê Kremençûgê û li cihên eniya rûsî a mezin î din de Ordiya Sor zora elemana biriye û ew xwe bi şûnda dikişînin û bi şûn xwe ve bi hezaran kuştî û brîndar û çek û posatan dihêlin. Cehda Serdariya elemanî tu kar na de, û eniya şerî ber bi roavayî ve paş ve diherike. Di khergirava Kerçê de ji bona firehkirina rê û dorên serpirên danî qomandine zexim çêdibin. Di roavayê Kremenzçugê de Ordiya Sor xwe dilezlizine û ber bi bajarê Novo Georgievê ve tê, Eleman ji bêwextiyê nikarî bûn, vî şaristanî xira bikin.

Strana Kurdî

DELALÊ QEREJ - DAXÊ

2

Were delal beriya mila beryake dûze, pozê kêl û Mamdellê bi ser da mêl û xûz e;

Sala çûnî vî çaxa, ramîsanê bejna zirav li cem min mift û belaş bûn, sala îsal ji bextê mi ra bûye zêrê alî dûz e.

Were delal dilê mi kele kelî.. Birek karê Xezala hilkişiyane pozê cûrê, ebû Şexatê xopan, pozê Tugêl hilkişyane fêzan û mexel e.

Ez li bejna xelkê delal dinêrim, nava şên yê me şewitî,nala meşa qitikê fesala Xezalê kêsima kewa gozel e.

Were delal, mi li diyara li diyarê qolî babê, vê sê li odeka bavê Meysê, tê dengê pêxwasa, welî nê lawê bava, qîrîna goştê kebabê

Ez terka bejna zirav, xelkê têlî nakim, hetanî xwê şîn ne be, qantir nezê, gawur najo ser Îslamê.

Were delal ez bi pozê Mamdella şewitî ketim, berfê lê kir.

Were delal, mi dî Xezal me şiya, karê li pê, çîxir çêkir wexta lawkê mi çû welatê Xerîb û Xurbetê;

Ez nizanim, tê di pê xwe ra, temya mi kara xezala li kê kir.

Were delal, mala delalê dilê mi, dike bar ke, mi go: gundîno, malîno, rihsipîno; ji bo xwedê be, destê mi bi heval ke, sûnda qesem li bedena mi be.

Hûn destê mi ne kin heval, ezê xwe, li şûna warê delalê dilê xwe, di axa sar kim.

Were delal, mi li diyara li diyarê ax wêranê, mi dî berfê da bû ser baranê, mi ji Wêran şara şewitî hetanî mîrata til Goranê;

Xwedêwo, tu mirazê heval û kardaşa gişan bike, bira bibe mi radê min û xelkê delal, her çar ro kê remezanê.

Were delal, were delal bira xwezî tim û tim, havîn ba, bira cîyê min û bejna zirav;

Qerej Daxa şewitî, Mêrgemîra jorîn ba, bira ciyê raxa me erd ba, ser axa me ebaka delêl şalîn ba, bira pirêzkê berfê, zîpikê bihata bi du weqiya.

Were delal, mi li diyara, li diyarê Tewrêzê, pezê bavê Nezîr, li textê Mamdelê ketiye, şîs û rêzê, ez terka xelkê delal nakim, hetanî Îslam najo ser Parêzê.

Were delal, bi Qerej Daxa şewitî ketim, lawika bi herem e, mi ji Mêrgemîra şewitî hetanî bi kura eceme, ez ne xweş im, lawika tu were ser me.

Were delal kaniya gundê me bi nîit e, şarûr û bilbila tê da wîtewît e.

Sala çûnî vî çaxa, ramîsanê bejna zirav, li cem mi belaş bû, sala îsal ji bextê min û te ra bi bişkok û bi kilît e.

Were delal, ez çûm Diyarbekra xopan, orte bi gol e, dor bedenê hatim Qerej daxa şewitî. textê Mamdellê, temam cîw û meqamê min te ne.

Tu were destê xwe di nabêna destê mi ke, emê hev du birevînin, xwe berdin welatê Xerîb û Xurbetê, dawiya me Xazî-Entab e, pêşiya me germiyan û Edene.

EBDILHADÎ MIHEMED

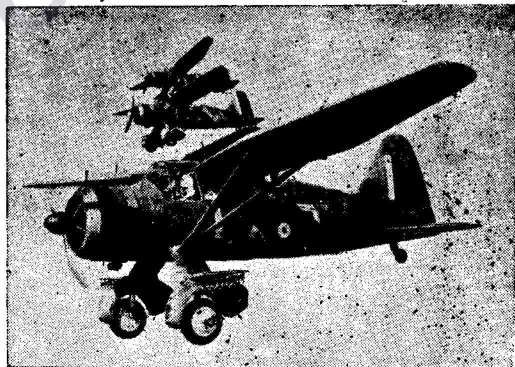
MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

Xebat - Fidakarî - Serfirazî -Serdestî

Topeke Mezin Penah û Çeperên Neyaran Dide Ber Agirê Xwe,

Refên Hevalbendan Bi Hewa Ketine û Berê Xwe Dane Hêjagehên Neyaran.

Topeke balafirşiken Ezmanan Ji Refên Dijmina Paqij Dike.

1ère ANNÉE LUNDI 20 DÉCEMBRE 1943 NUMÉRO 31

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41
QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN
Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Une nouvelle semaine de la guerre mondiale a pris fin au cours de laquelle le Moyen Orient est devenu le centre de l'activité politique internationale.

Au cours de toute cette semaine, l'attention est demeurée fixée sur Le Caire et sur Téhéran, où MM. Roosevelt et Churchill ont tout d'abord rencontré le Généralissime Tchang Kai Chek et ensuite le Maréchal Staline, et où les puissances alliées ont pris d'importantes décisions ayant trait à la conduite de la guerre dans le Pacifique et en Europe.

Avant la cloture de la Conférence de Téhéran les gouvernements soviétique, anglais, et américain ont invité le président Inonu au Caire, où d'autres décisions ont encore été prises.

A l'issue de la Conférence de Téhéran, nn Communiqué a été publié qui réaffirme en termes précis l'accord précédemment réalisé à Moscou.

L'Allemagne

comptait sur desdésaccords dans le camp allié pour éviter la défaite : la Conférence de Téhéran lui a enlevé toutes ses illusions. Aujourd'ui, les chefs nazis n'en sont plus qu'à s'attendre à une offensive alliée à l'ouest dans laquelle seront engagées de 50 à 80 divisions britanniques et américaines

La Tcheco-Slovaquie et l URSS signent à Moscou un pacte d'assistance mutuelle et le Dr. Benes envisagera probablement à cette occasion tous les problèmes relatifs à l'Europe Centrale et au sud-est de l'Europe.

En Yougoslavie un Gouvernement Populaire est constitué, gouvernement auquel la Grande-Bretagne et les Etats-Unis étendent le bénéfice de l'accord de «prêt et bail».

En Bulgarie, crise ministérielle La situation est des plus tendues, surtout après les violents raids de l'aviation alliée contre Sofia.

Voici le résumé des opérations militaires de la semaine :

Russie : au début de la semaine, les forces soviétiques progressaient en Russie Blanche dans la région de Propoisk, au nord-est de Gomel. Plus au sud, les Russes coupaient en deux endroits la voie ferrée de Znamenka, qui était bientôt occupée par l'Armée Rouge.

Von Mannstein jette toutes ses réserves et 2000 tanks dans le saillant de Kiev, et perd le quart de ses chars en 5 journées d'offensive

Le front est stabilisé à 47 kms de Korosten et les Russes ayant reçu des renforts commencent à regagner le terrain cédé.

Le groupe d'aviation «Normandie» combattant sur le front de Russie abat son 150ème avion ennemi.

ITALIE : offensive du Général Montgomery sur la côte orientale de la péninsule, en direction de Pescara. Les forces alliées ne pro gressent que lentement, les opérations étant entravées par le mauvais temps. Les Britanniques franchissent la Moro et repoussent toutes les contre attaques allemandes. Les unités de la 5ème Armée s'empa. rent de plusieurs hauteurs straté giques dominant la route de Rome.

FRANCE : des patriotes font sauter a Amenasse l'hôtel qui abri tait le QG allemand. 20 officiers ennemis sont tués sous les décombres. 5 otages dontune femme sont fusillés à titre de représailles.

A Clermont-Ferrand, des étudiants alsaciens sont arrêtés par les Allemands. Dans toute l'Europe opprimée des patriotes attendent de recevoir des armes pour participer à la libération de leurs pays.

L'AVION MODERNE

Des milliers et des milliers d'avions volent chaque jour. Ils appartiennent à des catégories bien différentes; chasse bombardement, transport etc et, pour chaque catégorie, de nombreux types. Il existe ainsi des différences considérables non seulement entre des appareils conçus chacun pour une mission déterminées, par exemple entre un bombardier en piqué et un bombardier lourd, mais même entre modèles d'avions construits dans un pays pour effectuer un certain travail de guerre L'armée américaine utilise ainsi en même temps comme chasseurs monoplaces un Lightning à 2 moteurs et 2 fuselages, un Bell Airacobra dont le moteur est placé derrière le pilote, un Warbawk, un Thunderbolt etc. dont le moteur placé à l'avant du fuselage appartient à des modèles totalement différents comme conception et comme puissance.

Et cependant, à part quelques exceptions, on peut dire que tous les avions modernes ont les mêmes caractéristiques générales qui marquent la phase actuelle du progrès.

L'avion moderne est *monoplan* alors qu'il y a quelques années, il possédait généralement deux plans superposés (biplan) et, même, partois à l'autre guerre, 3 plans reliés par des mâts et des haubans (triplans Caproni, FOKKER, Voisin)

Cette aile est maintenant assez solidement construite, qu'elle soit épaisse ou mince, pour n'avoir pas besoin d'être maintenue par des mâts et des câbles (haubans) qui freinent l'avion ; elle est dite «cantilever».

Pour diminuer la résistance à l'avancement, elle est parfaitement lisse et ne présente aucune saillie pas même de rivets. La surface est polie comme un miroir.

L'aile comporte à ses extrémités des ailerons, sortes de volets commandés par le pilote, dont l'un s'abaisse pendant que l'autre s'élève. L'avion peut ainsi être maintenu stable ou se retourner à volonté et faire «le tonneau».

La partie centrale arrière de l'aile (bord de fuite) est également mobile, et ces volets, en se rabattant, assurent le freinage de l'avion en vol avant l'atterrissage. (volets hypersustentateurs). Malgré ce freinage, les avions modernes qui sont très rapides grâce à de puissants moteurs et une aile de surface réduite atterrissent encore très vite : plus de 20, kilomètres à l'heure pour le bombardier américain «MARAUDER»

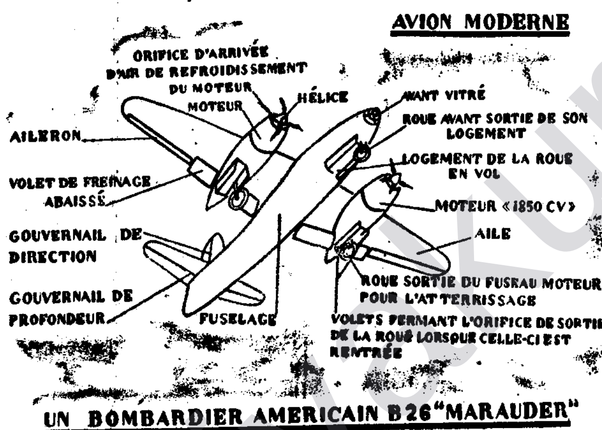
Dès l'atterrissage, l'avion modern utilise des freins de roue analogues à ceux des automobiles mais beaucoup plus puissants. Il faut penser que les grands bombardiers quadrimoteurs de 1943, même délestés de leurs bombes et de leur essence, pèsent encore de 18 à 20 tonnes et qu'ils atterrissent à bien plus de 100 km. à l'heure sur 2 roues et la roulette de queue, ou sur 3 roues. Ils doivent s'arrêter complètement en quelques centaines de mètres.

En l'air, l'avion est stabilisé non seulement par les ailerons, mais par les gouvernails. Ce sont ces gouvernails de direction et de profondeur qui permettent au pilote de faire tourner l'avion (en s'aidant au besoin des ailerons) ou d'effectuer la montée ou la descente.

Les chasseurs s'élèvent ainsi en altitude de plus de mille mètres par minute. Leur puissance est d'ailleurs exceptionnelle : 2.000 chevaux vapeur pour le Thunderbolt, 2.300 pour le Typhoon.

Il existe bien entendu des moteurs de toutes puissances et de tous modèles, avec une majorité d'une puissance de 1.200 à 1.600 cv. à 12, à 14 ou à 18 cylindres refroidis soit par l'air, soit par liquide.

(*a suivre*)

UN BOMBARDIER AMERICAIN B26 "MARAUDER" VA ATTERRIR

LES GRANDS KURDES DE L'HISTOIRE

LA DYNASTIE DES AYOUBITES

2

En 1189, pendant le siège de St Jean d'Acre, Saladin fit preuve des sentiments les plus chevaleresques. Un jour, on lui amena, parmi les prisonniers, un vieillard. Il lui donna un cheval et le fit reconduire au camp chrétien. Un enfant chrétien de trois mois avait été enlevé et vendu par des maraudeurs musulmans. La mère vint le réclamer à Saladin; au récit de la mère, ses yeux se remplirent de larmes; il fit racheter l'enfant et le fit reconduire, avec sa mère, à cheval, au camp chrétien.

En 1191, toujours au siège de St. Jean d'Acre, Saladin est aux prises avec le plus illustre de ses adversaires, Richard Coeur-de-Lion. Le roi d'Angleterre étant tombé malade, il lui envoie des rafraichissements.

Devant Jaffa, en 1192, en pleine bataille, le frère de Saladin. Adil, remarquant que le cheval de Richard était fourbu, lui envoie deux splendides chevaux. Après la bataille, Richard Coeur-de-Lion étant de nouveau tombé malade, Saladin lui envoie des sorbets.

Peu après, Saladin et le roi d'Angleterre ayant conclu la paix, le Sultan kurde réserve l'accueil le plus magnifique aux Chevaliers qui font le pèlerinage de Jérusalem, avant de quitter la Palestine.

Pour terminer, citons trois passages de l'ouvrage de René Grousset, l'Epopée des Croisades (Paris, 1939) :

«L'histoire doit s'incliner devant la haute et chevaleresque figure du grand sultan kurde, si différente des impitoyables atabegs turcs, ses prédéces-seurs, comme des brutaux mamelouks, qui devaient un jour succéder à sa dynastie» «Sa générosité, son humanité profonde, sa piété musulmane sans fanatisme, cette fleur de libéralisme et de courtoisie qui ont émerveillé nos vieux chroniqueurs, ne lui valaient pas dans la Syrie franque une moindre popularité qu'en terre d'Islam.»

A propos du Sultan Ayoubite Kamil: «.... le nouveau sultan d'Egypte comptait parmi les esprits les plus politiques et les plus libéraux de cette glorieuse dynastie kurde, politique autant que son père el-Adil qui avait failli devenir le beau-frère de Richard Coeur-de-Lion, libéral et généreux autant que son oncle, le grand Saladin.»

UNE ASSOCIATION ECONOMIQUE TCHÉCOSLOVAQUE

Une Association Economique Tchécoslovaque pour le Moyen-Orient a été établie à Jerusalem, sous la Présidence de M. Karel Castavsky, un ingénieur tchécoslovaque qui joue actuellement l'un des rôles les plus importants dans l'organisation économique de guerre en Palestine. L'Association est un organe consultatif pour les Légations et Consulats tchécoslovaques en vue de renforcer des relations économiques entre la Tchécoslovaquie et les pays du Moyen-Orient et en vue d'élaborer des plans de la réconstruction économique d'après-guerre de la Tchécoslovaquie. L'Association comprend les Sections suivantes: Financière Commerciale, Industrielle et la Section de Transports.

Le Caire (A.F.I.) — La radio du Caire a annoncé que la localité d'Orsogna, sur le front de la 8ème Armée, a été incendiée par les Allemands.

Londres (R) — On annonce officiellement qu'il y a eu une légère amélioration dans l'état de santé de M. Churchill.

DI PESIFIKÊ DE

Cengîne Xurt û Zor Dom Dikin

Weşington— Qiwetên emerîkanî direjî giravên Marşalê kirine, yên ko di Pesifîkêde ne, yekîneyên emerîkanî dertketine wan giravan. Japon didin zanîn ko di bakur rohelatê giravên Marşalê de şerekî behrî û hewayî î xurt dom dike. Du sed balafirên hevalbendan li qerargeheke japonî xistine.

Melburn— Eskerên Ewistralî bi tevkariya tang û topan di xelîça Hu—Onê de Japon şkênandine û ji nû ve pêş ve çûne. Refên hevalbenda waporeke Japonî 6.000 ton mezin bin av kiriye û 155 ton bombe avêtine warên japona yên pozê Glosesterê.

Weşington— Niho di ordiyên emerîkanî de 7.390.000 esker hene, Stola emerîkanî ji 840 waporan bihevketî ye.

QAHIRE— Serekcimhûrê Tirkiyayê Ismet Înonu bi wezîrê dervekariyê ve hatiye Qahirê ji bona dîtina Mr. Rûzwelt û Çorçil. Serekcimhûr Ismet Înonu berî çûye ba Mr. Çorçil û pişt re her du pevre çûne cem Serekcimhûr Rûzwelt. Pirsa ko tête kirin ev e: gelo Tirkiya bi çi awayî dikare biserxwegirtiyên xwe yên ko ji ehda tirk û ingilîzî dertên bîne cih.

WEŞINGTON— Egîdê Stalîngradê Mareşal Voroşîlov wê here Londrê û tevkariya şerdariyên emerîkan—ingilîzî bike, ji bona danîna planên vegirtina erdê Ewripayê. Bi wî awayî êrîşên sovyetî yên hêla rohelatî û ên ingilîz—emerîkanî yên roavayî dê bêne yekaheng kirin.

Nêrevan bawer dikin ko di Tehranê de qala tiştên din gelek hêja jî hatine kirin û di warê diplomasiyê de bûyerine girane çêbibin.

LONDRE — Mareşal Stalîn Mr. Çorçil û Rûzwelt li ser vekirina eniyek e diwemîn û sewemîn bi fimamî li hev hatin e.

STOKHOLM — Von Mansteyin 2.000 tangên Ordiyên xwe bitimamî xistiye şerî bi qesda vegirtina Kievê. Lê niho ew bi balafian esker dişîne eniya Dnieprê ji bona arîkariya qiwetên elemanî yên ko bi ketina Znamenkayê halekî bêhevî de ne. Eleman îro mukir tên ko di axa Çerkasî û Krivoy—Rogê de qiwetên xwe ji nû ve paş ve kişandine.

LEYIPZIG HATIYE BOMBARDIMAN KIRIN

LONDRE — Wezareta brîtanî a hewayî dide zanîn: Sevêçûyî zehf refên brîtanî ji bombeavêjan bihevketî di ser axa germanistanê re firiyan e. Refên brîtanî pêşî berê xwe dan Berlînê, û bi vi awayî nêçîrvanên dijmina xapandine û piştre bi ser Leyipzigê de girtine û 1500 ton bombeavêtine hêjagehên vî bajarî, pê şewat û teqandinine mezin çêbûne. Leyipzig bajarekî elemanî î mezin e û têr destgeh û febrîqan e

Raporên pêşîn elam didin ko derba cihên xwe girtine û pê xesarine dijwar gihaye vî şaristanî.

Strana Kurdî

Ay Lê Gulê

Eman ne man, Eman ne man
Ez heliyam tu di min ne ma !....
Bejna te zirav e
Tak rêhanê li ber avê
Şaq û perê xwe berdane li vê navê
Ez xulama şê biskê te
Sorî hene kirî
Li ser hinarikê rûkê te
Da silavê.
Mi dî sibehê gewra min
Rahişt kûzê xwe çû
Mîrata kehniyê, avê,
Ezê çiqas xiyal û bala xwe didimê
Neqeba cotê zermemika
Serê çeleyê zivistanê
Şil dibûyê, ji avê yê
Ne welen ji xunavê.
Mi dî germa havînê
Li me dên da
Mi dî bihna qûtya gulyaxê
Di ber pişta bejna zirav de
Bihin da...

STRAN

Şerkî dibû li Kûçê—Bano
li Hesara şewitî
Ji kula dilê mi re bi sê ciya.
Mi dî li ser serê Derwêş begê
Xweş hat hemînê mitralyozan,
Dengê sê payê mîratê çapliya
Gelek şehde û şihudê Derwêş
begê, Mehmûd begê
Gelek hen e...
Ban dikirin peyano, bavê mino
Mêre çê bin, çe bixebitin
Emê mitralyosê dewletê bistînin
Emê eskere dewletê bişkînin
Bila deng here sedareta Stanbolê
Bigere li hemî ciya.
Mi dî, şerekî dibû li Kûçe—Bano
li Hesara şewitî.
Wa li we ye.....
Mi dî Derwêş begê bi sê dengan
ban dikir
Keko Mehmûd begê
Mi dî xweş hat dengê mîratê
sûstema
Dengê navtêdanê kurê bava
Li ser serê eskerê dewletê ye.

Erebşênê

Mi dî bejna zirav ji avê tê
Bihna misk û enber û
Darçîna ji ber pistê tê
Mi je te re ne go:
Were bîstkê li tenişta min rûnê
Emê bikin kêf û helakêr
Û naqirdiyê darê Dinê
Mirina mala xerab
Bi bîra kê tê...

Bejna te zirav e, takê rêhanê
Şîn dibû li Tizyana şewîtî
Li pîkê heywanê;
Şan û şîna mala Fendî axa
Li binya malê
Heke qatî ne bû, miradê dila,
Û'wezê bejna zirav birevînim
Emê xwe bavên bext û ocaxê
Bavê Kamil,
Bila sala vê salê, di ber me de bidê
Her sê qistê dêmanê.
Ber derikî mala bavê min
Bî sergo ye.
Kûçîkê Kanos gelekî no ye
Xera dikir civanê hero ye
Mi dî bihar hatî
Çaxê kerengvaniya.

Xwezla mi bi wê gavê, wê saetê
Ko min cihê xwe û bejna zirav
Li banê bilind tevde daniya
Gava mamûrê firara
Bi der ketana nav Omeriya
Minê navê xelkê delal
Ji çîtika ses hilaniya

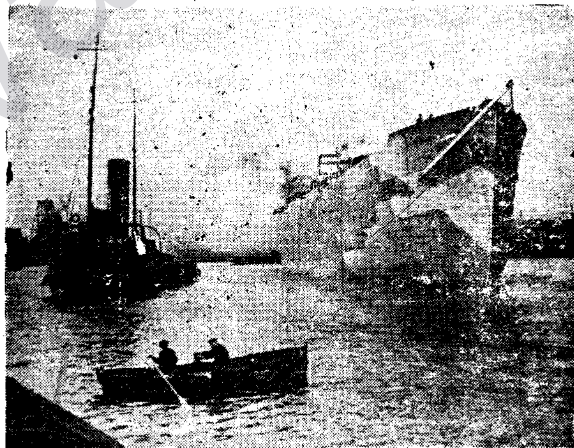
O, lo kuro...
Derî veke were hinduro
Xwezî bi gava ko serê min û te
Here ser behlîfê, tu bê keçê û
Ez bê kuro
Mi dî bihar hatî dilaxêvê
Payîz hatî çaxê dilketin û kêfê
Kêf û henk xweş in
Li ser xaniya, li bin lihêfê.

PEJINEN DINYAYÊ

CENG & BIHINGEH

Topeke Giran û Dijwar. Wagonek we ... e û Digihîne Cihê Hewcedariyê.

Ji Destgehên Hevalbêndan Ji Nû Ve Waporek Ketiye Behrê

Sihvanvanên Brîtanî Pê Li Erdê Kirine û Êrîşî Dijmina Dikin.

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MI OIRD'ORIENT

Sal 1 — Hejmar 32

ROJA NÛ

Duşemb 27 Kanûna Pêşîn 1943

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê: 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

ŞERÊ NOQAVAN

Telegrafekê Dida Zanîn

Ko Hitler banî Emîral Doenitz kiriye, serfermandarê Stola Elemanî. Doenitz digote Hitler ko noqav dikarin qefleyên Havalbendan der Etlentîkê û li Behrên dinyayê ên din, binav bikin, axatiya behran bêxin destê elemana û pê xelkê Brîtanya Mezin ji nêz û birçîna bimirînin.

Emîral Rîder Yê Ko

Berî Doenitz serdariya Stola elemanî dikir, baweriya xwe bi gotinên Doenitz ne dianî, wî dixwest Germanistan ji xwe re cengkeştiyine mezin, stoleke xurt ava bike ji zirehpûş, qriwazorên giran û sivik, ji bertorpiyor û balafirhilgiran bi hevketî. Dawî tiştê ko Doenitz digot ket serê Hitler, Emîral Rîder ji serdariya Stola Elemanî hatiye rakirin û Doenitz cihê wî girt, bû Serfermandarê vê Stolê; zehf noqav dan çêkirin û bi xurtiyeke ecêb dest bi şerê qefleyên Hevalbendan kirin.

Doenitz Kî Ye ?

Doenitz di şerê cihanê ê 1941-1918-an de komandanê noqava eleman «U. 68» bû û Behra Spî de direjî qeflewaporên Hevalbendan dikir. Rojekê gava dîsa êrîşî gemiyeke brîtanî dikir, ji bêgaviye noqava wî hat ruyê behrê û tevî deryavanan hatiye hêsir kirin. Ingilîza ev xistin girtîgehekê û diviya bû heta dawiya şerî têde bimîne.

Lê Doenitz xwe kir dîn, diktor xapandin û gava nesax û brîndarên her du aliyên şerevanî dihatin gohartin, Doenitz jî bi nesayên giran ve vegeriyaye Germanistanê. Doenitz dizanî bû ko şerê mezin î kevin de noqavên elemanî xelkê Brîtanya Mezin xisti bûn bêgaviyê û Ingilistan nîzingî perîşaniyeke mezin de bû; û li gora texmînên Doenitz stoleke mezin ji noqavan bi hevketî di vî şerî de, wê bikariya zora ingilîza bibe.

Rast e ko noqavên elemanî di vî şerî de jî xesarine giran gihandine Hevalbendan, lê dawî Emîraliya Brîtanî bi tedbîrine xurt zora noqavên elemanî birin, her wekî Mr. Çorçil û Emîral Keningham bi awakî resmî elam dane.

Pêşiya vî Halî de

Çire Hitler banî Doenitz kiriye aşikar e.

Anîna Doenitz Serfermandariya stola elemanî xeletek bû. Ji xwe xeletên ko Hitler pey hev û du kirine, Germanistan gihandiye, devê kortalekê.

Xeleta Hitler

A pêşîn ev bû ko piştî şkênendina Frensê, di cih de direjî Ingilistanê ne kir; û baweriya xwe anî ko bi bombardimanên hewayî dikare zora Britanya Mezin bistîne. Xeleta wî a diwemîn ev bû ko direjî Sovyetistanê kir, wî qîma xwe bi tiştên ko di bihîst anî û ji xwe re got: Sovyetistan pêşiya çend derbên xurt de wê biheze; wî seh ne kiri bû ko miletên Sovyetistanê bi hikûmeta xwe qail in û dora wê de tibevciviyane. Ya sewemîn ev bû ko Hitler bawer dikir Emerîka na keve vî şerî. A çaremîn Hitler yeqîn dikir ko di welatên Ewripa vegirtî de, heke çend bêbext xwe firotin elemana û bi destê wan hikûmet hatine danîn, ev hikûmetên he dikarin xelkê bimeşînin û dora Germanistanê de kom bikin. Îro bi hêjmareke girover 1.600 roj in ev şerê xedar dom dike. Ev şer bi êrîşa Polonyayê destpê kir, li 1939 an. Elemana xwe avêtine ser Polonyayê, miletê ko ji elemana zehf biçûktir e û çak neçek-kirî bû.

Îro di pêşiya Germanistanê de dewletên dinyayê ên xurt û mezintir gihane hev û du û zor didin wê. Di pêşiya vî halî de Hitler dike wextê bike pêgirtiyê xwe. Xeleteke din.

BOMBARDINANÊN DIJWAR

Bremen-Frenkfurt-Manheyim Di Bin Bomban De

LONDRE— Refên brîtanî ên xurt bi ser axa Germanistanê de girtine û li bajarên Frenkfurt, Manheyim û Ludwigshafinê xistine û bombeyên şewat û teqandinê, bi hezaran berdane hêjagehên wan bajaran. Perîşaniya elemana mezin e.

LONDRE— Refên Emerîkanî bajarê elemanî Bremen bombardiman kirine û 1.200 ton bombe avêtine vî bajarî.

MOSKÛ— Ordiya Sor ber bi Nevel û Korostenê ve pêş ve diçe.

Gotara MONTBATIN

Heta Ko Bikevin Bextê Hevalbendan

NÛ—DELHÎ— Emîral Lord Luî Montbatin di eniya Arakanê de çavê xwe li leşkeran gerandiye û bi wan re peyiviye û gotiye wan: ko carekî dema şerê Japona hat, ev şer bilez pêş ve here. Me berî qesda talyana kir, ew şikiyane. Niho dora elamana ye, piştî ko zora wan jî çû, dora japona wê bê û şer heta ko Japon bikevin bextê me wê dom bike.

LONDRE— Wezareta brîtanî a hewayî dide zanîn: refên brîtan di behra peravên Bretanyê de, bi ser qeflewaporeke dijmin de girtiye û lêxistiye, derb li zehf gemiyan ketine, berkêşek yekcar xira bûye. Bombeavêjên Tîfon hêjagehên erdê Holendê û Frense Bekurî bombardiman kirine.

KELATA KIYEVÊ

BEDENEKE XURT

Berî sih rojan elemana bi qesda vegirtina Kievê dest bi êrîşan kirî bûn. Şerê ko di vê erdê de çêdibe şerekî no ye.. Ji wextê şerê Stalîngrndê û heta îro qomandeke wilo çênebûye. Von Manşteyin, serdarê elemanî, du hezar tangên xwe anîn û xistin şerî, û dixwest bi vê cehdê tiştekî wilo pêk bîne ko xelk lê ecêbmayî bimînin. Lê Ordiya Sor di vê eniyê de jî birha ordiyên elemana şkênand û girtin û berdan xist destê xwe; û agirê topên Ordiya Sor ê xurt riya tangên elemana girtiye û xesarên elemana di vê eniyê de hindê giran in ko bi vê ne vê mirov ji xwe dipirse piştî vê derbê gelo eleman wê bikarin li ser linga bisekinin. Di warê çekên hewayî de jî halê elemana bêhêvî û niyaz e.

LONDRE: Di bombardimana Emdenê de 700 bombeavêjên emerîkanî bi ser vî bajarî de girti bûn, balafirvanên emerîkanî 43 mekîneyên elemanî anîne xwar, xesarên hevalbendan 20 mekîne bûn.

KARXANEYÊN KENADÎ

Bi Piranî Çek û Posatan Çêdikin

OTTAWA— Wezareta Kenadî a şerî dide zanîn: di nav du salên dawîn de karxane û febrîqeyên Kenadî 7.400 balafir, 372. hezar kemyon, 950 000 mitralyoz, 4.500.000 gulle û 409 wapor, korvet û ber torpiyor çêkirine.

MOSKÛ— Pêşekarê Ejensa Rûsî Tass dide zanîn ko di nav panzde rojên vê mehê ên pêşîn de 800 tangên elemanî hatine xira kirin.

MOSKÛ— 380 hezar lekanvanên rûsî di axa Kalîninê de, li bakur-roavayê Moskovayê, ji bona şerê zivistanê talîman dikin.

CEZAYIR— Duhî serê sibehê Komîte Erensizî a serbestkirina welêt, di bin sermiyaniya General De Gol de civanek danî, mijûlahiya civanî sê saetan dom kiriye.

Bêbextiya Japona

Berî du salan, li 7—ê Kanûna pêşîn 1941-ê, bû ko Japona bi bêbextî li Pîrl Harborê direjî Emerîkayê kirine, û di wan rojan de diplomatên japonî bi selahiyetine mezin payekirî, di Weşingtonê de rûdiniştin û Hikûmeta Emerîkayê bi axaftinên li ser Ehidnameke Dostaniyê dixapandin. Tokyoyê carekedin bi awayê ko gava qiwetên Japonî di 1894-an de direjî Çînî û li 1904-an êrîşî Rûsyayê kirî bûn, emel kiri ye.

Le şkerperestên Japonî baweriya xwe dianîn ko elemana zora Brîtanya Mezin biriye, Emerîkayê jî, ji bona şerî, xwe kar ne kiriye û dema zefer û serfiraziyine sivik hatiye. Japona ji aliyê din dixwestin stolên hevalbenda bikin du bir û pê wan qels bêxin û bernedin ko Emerîka û domînyonên brîtanî mîna Kenada Ewistralya zad û zexîre û çek û posatan bişînin Ewripayê. Bêbextiya wan, mîna her bêbextiyê, di destpêkê de bikêrî wan hat û Japona xesarine dijwar gihandine stola Emerîkanî û Brîtanî; û Pesifîkê de û li welatên Rohelatê Dûr erdine mezin û hêja vegirtine. Di vê wextê de, li dema vî şerî a girantir, noqavên Hitler, ji her wextî bêtir direjî qeflewaporên Hevalbendan dikirin û di behrên dinyayê de çûn û hatin hin bi hin zehmetdar dibû.

Li wê wextê di Emerîkayê de hina digotin ko Japon direjî erdê Emerîkayê bike û ji hikûmeta xwe dixwestin ko ew dest ji şiyandina zad û zexîre û çek û posatan Brîtanya Mezin û Eniya Ewripayê re bikişîne û qiwetên Emerîkayê li Pesifîkê kom bike. Ji xwe tiştê ko elemana dixwest ev bû; lê Serek Rûzwelt guh ne da wan gotina û ne ketiye dava dijminên xwe û qail bû ko ji bona wextekî, di Rohelatê Dûr de erdine hêja bikevin destê Japona, her wekî Serekwezîr Çorçil firqeyeke brîtanî a zirhkirî ko li ber dest bû, şiyandiye Misrê, her çend jî giravên Brîtanya Mezin bixwe di pêşiya talûka êrîşeke elemanî de bûn, ji ber ko her du mirovdewletan bergehên xwe û rewişa şerî bi tevayî û kûr û dûr didîtin. Çavsoriyeke wilo diviya bû berên xwe bide, û birastî di karê çêkirina waporkarkêş û cengkeştiyan; top, tang û balafiran de û der şkênandina noqavên elemanî de dewletên Englo—Sekson serfiraz bûne. Êdî serbestî û selametiya behrên dinyayê bi awakî birinî hatiye pêk anîn û di van rojan de sê qeflewaporên Hevalbenda bê zerer û xesar li Etlentîkê derbaz bûne û gihane benderên Ewripayê; û ew pêşiya êrîşên ko êdî noqavên elemanî de, êrîşên ko êdî nebikêrhatî ne. Çekê hevalbendan şeş noqav binav kirine û xesar gihandine 9 hebên din. Ev du sal in Emerîka têkilî şerî bûye û niho Japon jî mîna elemana ketine der

DEMA NIHA

SER SAL — 1944

Sala We a Nuh Prîoz Be Xwendevanên Delal

Hêviya me ev e ko bi kerem û destûra Xwedê sala 1944-an wê bibe sala azahî û serbestiya hemî miletên cihanê û yê me.

Pêrûziyên Sersalê:

Serê salê binê salê, Xwedê bihêle malxweyê malê. Serê salê binê salê Xwedê bihêle hûr û girê malê. Serê dîkê bi kulav e, Xwedê malxweyê malê bike zava «hin kebanî hene ko li ser vê gotina zoroka diqewirînin, tiştekî nadine wan.»

Hincik, mincik, Xwedê bihêle ewê kuncik.

MOSKÛ— Rojnameyên rûsî Izvestiya û Pravda qala strana Sovyetistanê a nû dikin û dibêjin: Strana nû boriya miletê me a bi şan û heydedan, halê wî ê egîd û qehriman û pêşiya miletê me a ronak û bilind tîne pêş çavan. Miletên Sovyetistanê bi dostaniyeke germ pev re girêdayî ne, dostaniya ko di qadên şerî de û bi xwîna ko pev re hatine rijandin xurt û qaim e. Em bi hêviyeke qewî li pêşiya xwe dinêrin.

MOSKÛ— Serekê Çekoslovakyayê Dr. Benes xwe ji Moskovayê hilaniye.

ZURIX— Gazeta Lozanê li gora nuçeyên ko ji Budapestayê jê re hatiye dibêje ko Romel bûye serfermandarê Ordiya elemanî.

SILEH, SILEHÊN NUH

Rast an Ne Rast Bikêrî Propagendan tên

LONDRE— Rojnameyên ingilîzî qala silehên veşartî ko elemana çêkirine dikin. Deylî Ekis Pres dinivîse: li gora gotina zabitekî, eleman bi gulleyine nû, her yek ji wan 15 ton giran, bajarê Lênîngradê bombardiman dikin.

Ev gulleyên he 150 kilomêtir dûr diherin. Eleman ji aliyê din silehekî nû cêdikin: yê ko dikare awayê şerkirinê biguhêre. Lê Hevalbenda eleman bi çî mijûl in dizanin û dizanin ko di peravên Manşê de eleman bedena ava dikin ji bona danîna top û hesincawên ko gulleyine mezin dikarin bavêjin. Lê gulleyên ko têne avêtin Lênîngradê bermeqlûb diçin, li armanca na kevin û eleman cehda xwe dikin da ko topên wan rast bavêje. Ji aliyê din têtе sehkirin ko eleman bombeyine giran çêkirine ko bi sihvana tên xwar û ko Hevalbendan dest bi êrîşa axa Ewripayê kirin, ew bi wan bomban emel bikin.

Jê pêve têtе bihistin ko elemana balafireke nû çêkiriye, ya ko dikare 17.000 mêtir bilind bibe. Berî bi çend rojan dihate gotin ko elemana gulleke din çêkirine û gava ev gulle diteqe dora wê de—dera pehniya 200 mêtiran — hewa ko em pê bihna xwe dibin û dijîn xira dibe

Di Ewripayê de xelk zehf qala çek û silehên nû dikin, rastî çawa ye, hîn bi timamî ne kifş e. Lê belê tiştê kifş û rast ev e ko silehên nû hene lê derewa bi ser ve zêde dikin û piraniya wan çek û silehan ne di karxane û febrîqeyên elemanî de, lê li wezareta elemanî a propagandan têne çekirin; wezareta ko sermiyanê wê Goebels e, û qesda wê şkênandina çavê xelkê û çavtirsiyandî kirina wan e.

PÊNC HEZAR TON

Bombeyên Şe..at û Teqandine

LONDRE— Hefta borî refên brîtanî û emerîkanî 5.000 ton bombe avêtine bajarên elemanî.

CEZAYIR— Ordiya brîtanî heşt di..eniya talyanî de Bezanî standiye.

— 2 —

dê parastina xwe, berevaniya heyîna xwe. Dewra êrîş û standina welatan ji wan çû ye.

Gohartina rewişa şerî û giranbûna tasa şehînê ber bi Hevalbendan ve, pişta miletên Ewripayê ên biçûk û çavtirsiyandî jî xurt dike. Portixal bi dayîna warên xwe ên behrî û yên qiwetên hewayî li giravên Asorê destê Hevalbendan, û protestanameya ko bi hênceta girtina şagirtên Dibistanên payetextê Norvecistanê, Sveçistanê rekiriye elemana, xweş xuya dikin dilê wan milêtan ber bi kê ve ye.

Dema ko eleman çavsorî li miletên dinyayê dikirin bi timamî boriye û ew niho hisabê êrîşên giran û mezin yên ko di pêşiyê de ne dikin û her wekî danezana Tehranê a her sê Serekdewletan digot, tu qiweta dinyayê êdî nikare elemana ji destê Hevalbendan xelas bike.

DANEZAN

MELBURN— Qerargeha Hevalbenda a mezin li Efrîka Bakurî dide zanîn: Di axa Arawayê de der Nû-Bretanyê, çeper û penahên nû vegirtî, hatine qaim kirin. 12 bombeavêj û 4 nêçîrvanên Japonî yên ko dikirin direjî waporan bikin hatine anîn xwar. Di avên Nû-Irlandayê de, qiwetên me gemiyên Japona dane ber derbên xwe, bombe li 2 hebên wan ketine, yek ji wan bin av bûye. Waporeke eskerkeş jî hetiye xeriqandin. 90 mîl bakurê girava Nasawê de refên me xesar gihandine destriyoreke Japonî; û gemiyeke peravparêz xeriqandine; û 750 ton bombe avêtine balafirgeha pozê Glosesterê.

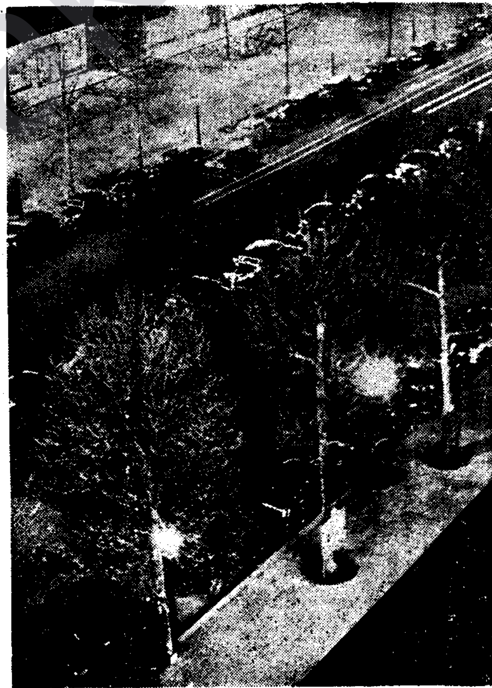
CEZAYIR— Di Ortanayê de şerine zexm û xedar çêdibin; û eleman bi sihvanvana têne gaziya qiwetên xwe, ji ber ko ew dizanin heke li Ortanayê şikiyane, riya Peskariyê di pêşiya Ordiya heştemînde dê vebe.

PÊJINÊN DINYAYÊ

CENG & BIHINGEH

JI BERGEHÊN BAJAREKÎ ÇELENG

Şanzelîze, Şehreya Parîsê a Bi Nav û Deng.

Du sed Hezar Ton Bombe

LONDRE— Ji destpêka şerî û heta îro du sed hezar ton bombe hatine avêtin hêjagehên Germanistanê: 42 mehên vî şerî ên pêşîn de sed hezar heft mehên vê salê ên paşîn de sed hezar ton bombe hatine berdan bajar û şaristanên elemana. Giraniya bombeyên ko bi destê refên emerîkani û bi ro hatine avêtin ne têde ne.

Weşington— Vê mehê febrîqeyên emerîkanî ji deh hezarî bêtir balafir çêkirine. Îsal balafirên ko ji karxaneyên emerîkanî derketine 144 hezar in û heta şkênandina qiwetên Mihwerê, ew febrîqeyên he her sal 144 hezar nêçirvan û bombeavêjan çêkin.

LONDRE— Sevêçûyî di Londrê de işareta talûkê hatiye dayîn, lê tu tişt ne qewimiye.

MOSKÛ— Mareşal Stalîn û Serekcimhûrê Çekoslovakyayê Dr. Benes bi rûkalî hev ketine.

1ère ANNÉE LUNDI 27 DÉCEMBRE 1943 NUMERO 32

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Les dépêches successives qui nous parviennent de tous les coins du monde donnent l'impression que tout, est à feu et à sang partout.

La R.A.F. et les bombardiers lourds de la 8ème Armée de l'air américaine se relayent inlassablement au-dessus des principales villes allemandes. Les raids au cours desquels plus de 1.000 tonnes de bombes sont déversées sur les objectifs ennemis sont suivis d'autres raids comportant 1.500 ou 2.000 tonnes de bombes.

Après Berlin c'est Breme, puis Berlin encore et Mannheim—Ludwigshafen, 2.000 tonnes d'explosifs sont lâchés sur Francfort.

La propagande allemande, impuissante à cacher les faits, non seulement autorise, mais encourage la publication de détails relatifs à ces „raids de terreur» alliés pour conclure que le moral de la population demeure malgré tout ferme et résolu et que ces bombardements ne parviendront pas à l'ébranler. Mais où sont donc les représailles de la Luftwaffe, si souvent promises par la propagande allemande.

En Russie, l'Armée Rouge déclanche une nouvelle offensive au sud de Nevel. La neige et la glace ont déjà fait leur apparition et des milliers de tanks peints en blanc sont actuellement en route vers le front. 400.000 skieurs parfaitement entrainés attendent, non loin de Moscou, d'être dirigés sur le point du front où le Haut—Commandement Soviétique décidera de lancer la grande offensive d'hiver.

Dans le secteur méridional du front, à l'ouest de Kiev, Von Manstein a en vain jeté dans la mêlée ses dernières réserves. Sur 2.000 tanks, mis en ligne par la Wehrmacht, près de la moitié est déja hors d'action. Selon certaines rumeurs, le général allemand aurait été menacé par Hitler des pires désastres s'il ne parvenait pas à reprendre Kiev pour redonner un peu de prestige à la Wehrmacht. Mais déja, la poussée allemande est à bout de course, et les forces soviétiques ayant reçu des renforts regagnent pas à pas le terrain qu'elles avaient provisoirement cédé.

En Italie, malgré le mauvais temps et les difficultés du terrain les troupes alliées poursuivent leur avance et enlèvent une à une les positions de la ligne d'hiver allemande, installées géneralement au sommet de crêtes inaccessibles.

Pendant huit jours, sans arrêt, Canadiens et Néo-Zélandais se sont lancés à l'attaque des lignes ennemies sur le Moro et dans le secteur central. Selon son habitude, le Général Montgomery a toujours fait précéder les attaques de son infanterie par une préparation d'artillerie des plus formidables: plus de cent milles coups de canons ont été tirés en l'espace de 2 heures seulement, et après une courte pause, ce terrifiant barrage d'artillerie reprenait encore pour une heure 45 minutes!

Des unités françaises coopèrent déjà avec les troupes américaines sur l'aile droite de la 5ème Armée. Les Français, qui brûlent du désir de se battre, ont fait merveille au cours des derniers combats. Ils opèrent dans le secteur du front où le terrain est le plus difficile, dans des ravins et sur des escarpements rocheux se trouvant sous le feu des mitrailleuses allemandes. En dépit de toutes les difficultés, les Français gagnent du terrain et ont déja fait un certain nombre de prisonniers.

Dans le Pacifique, et en Extrême Orient, on assiste à une offensive générale de la part des Alliés, et les Japonais sont, partout, contraints à reculer.

En Nouvelle Guinée, les troupes australiennes pourchassent littéralement de petits groupes ennemis à travers la jungle.. Dans l'île de Bougainville, les Américains ont élargi leur tête de pont et aménagé une nouvelle base aérienne qui permet déjà de bombarder les positions ennemies de Rabaul, de 4 directions différentes. Un autre débarquement a été effectué avec succes en Nouvelle Bretagne même.

En Birmanie, les troupes impériales sont à la veille de reprendre aux Japonais les territoires qu'elles avaient évacués en Mai dernier. L'aviation américaine bombarde Hong Kong, Hanoi et Bangkok et les troupes du Maréchal Tchang Kai Chek refoulent les Japonais dans la région du Lac Tung Ting.

De tous les pays d'Europe, de la Norvege jusqu'aux Balkans, parviennent des informations relatives à des actes de sabotage et à des attentats contre des militaires allemands. La Bulgarie, la Hongrie, la Roumanie voudraient bien se détacher de l'Axe et la Finlande fait presque ouvertement des propositions de paix.

Le Reich qui a été seul à vouloir, à préparer et à déclencher cette guerre, est maintenant seul devant la défaite. T. H.

Le Bombardier Moderne

Le bombardement aérien est devenu un des plus puissants moyens de destructionts des forces adverses. Non seulement l'avion intervient dans la bataille terrestre ou navale mais il détruit les centres industriels vitaux. Il permet de porter la guerre en plein coeur des territoires ennemis. Des bombardements répétés par plusieurs centaines d'avions à la fois, lançant à chaque raid mille sinon deux mille tonnes de bombes explosives et incendiairas, ont pratiquément détruit d'immense viiles telles que Berlin, Hambourg, Brême, Cologne, Essen... au milieu des ruines desquelles se trouvent les débris de centaines d'usines de fabriquations de guerre maintenant inutilisables

L'avion de bombardement appartient à de nombreux types. Les plus puissants sont connus au moins de nom puisqu'il en est constamment question dans la presse;

Forteresses volantes et Liberators, Stirlings, Halifaxes, Lan-Casters, tous à 4 moteurs de 1200 à 1.600 c. v. Il existe aussi en service d'autres modèles bimoteurs : Marauder, Mitchell, Mosquito, mais les premiers constituent ce qui a été réalisé en serie de plus formidable jusqu'à présent ; ce sont donc les plus interessants à étudier.

Ces grands bombardiers sont tous des monoplans de 30 mètres et plus d'envergure pesant en pleine charge de 28 à 35 tonnes. Ce dernier poids est celui du Short Sterling britannique à 4 moteurs de 1.600 c.v. et qui peut emporter 8 tonnes de bombes sur des parcours moyens.

Les 4 moteurs sont fixés en ligne à l'avant (bord d'attaque) de l'aile. Les 2 fuseaux moteurs les plus rapprochés du fuselage sont assez volumineux pour renfermer en vol les énormes roues du train d'atterissage, et dont le diamètre mesure environ 1m. 80..

Le fuselage est particulièrement volumineux. Long de 22 à 24 mètres suivant les types, il comprend de l'avant l'arrière:

— une tourelle vitrée à 2 ou 4 mitrailleuses.

— le poste de pilotage et celui du bombardier puis sous un couloir desservant les postes du commandant de bord, du radiotélégraphiste, et la tourelle supérieure, une énorme soute à bombes contenant des projectiles de tous calibres, les plus gros pouvant être des bombes de 2 tonnes et même de grands cylindres remplis d'explosif puissant et pesant 8.000 livres (3.600 kilogrammes).

— en queue de fuselage, en arrière des gouvernails, une tourelle à 2 ou 4 mitrailleuses.

Une petite tourelle à 2 mitrailleuses est en outre placée sous le fuselage en arrière de la soute à bombes.

Il est à noter que presque tous les réservoirs d'essence sont placés dans l'aile.

L'équipage est de 8 ou 9 hommes.

L'armement défensif des bombardiers est considérable ; les appareils britanniques possèdent en général 10 mitrailleuses légères en une tourelle avant et une tourelle arrière (aux extremités du fuselage) une tourelle supérieure et une inférieure.

Les fameuses «Forteresses volantes» Boeing B - 17 E sont encore mieux défendues avec 13 mitrailleuses lourdes de 12 1/2 7 reparties en plusieurs points du fuselage de manière à ne laisser aucun angle mort pour l'attaque.

La protection des bombardiers est également assurée par des blindages : 500 kilos sur le Halifax.

Mais, toute la raison d'être du bombardier est sur son équipement offensif, c'est à dire ses bombes. Le Lancaster et le Stirling peuvent en transporter jusqu'à 8 tonnes, mais cette charge doit être réduite au profit de l'essence pour les missions à grande distance. Pour la plupart des raids au-dessus de l'Allemage ces grands quadrimoteurs ne transportent ainsi que 3 tonnes de bombes...ce qui est déjà beaucoup, à la vitesse *moyenne* de 360 kilomètres heure.

Les forteresses volantes Boeing transportent moins de bombes encore, souvent 2 tonnes seulement. C'est que ces avions volent à très haute altitude, 8.000 à 9.000 mètres et doivent donc être allégés pour leur puissance (4 800cv) et aussi qu'ils emportent un poids enorme de munitions pour leurs grosses mitrailleuses : plus de 1 tonne.

C'est à ce prix seulement que les forteresses volantes peuvent effectuer des raids de jour et affronter les chasseurs d'interception.

Pour éviter ces mêmes chasseurs les bombardiers légers Mosquito, britanniques comptent sur leur vitesse : environ 600 km. à pleine puissance, et sur leur maniabilité — Ils effectuent ainsi des raids surprise en emportant au maximum 4 bombes de 225 K

Les premiers bombardiers Mosquitos n'étaient pas armes. Actuellement, ils possèdent à la fois canons legers et bombes.

Pour l'offensive aérienne de 1944 les Alliés vont disposer d'avions particuliérement puissants, pour la plupart à 4 moteurs de 2.500 cv. nouvelle Forteresse volante B. 29, nouveau Liberator B 32.. Ils emporteront plus de bombes que les précedents et surtout seront souvent plus rapides et armés de canons. Aucun centre vital ennemi ne sera à l'abri de leurs attaques, non seulement parce qu'ils pourront aller plus loin mais surtout en raison de la puissance de leur armement defensif qui leur permettra de voyager sans escorte de chasseurs dont le rayon d'action est très limité.

Londres— (A.F.I.) Des unités de la «Home Fleet» sous le commandement de l'Amiral Bruce Fraser, escortant un convoi a destination de la Russie, a forcé dans l'aprés-midi du 26 Décembre, le cuirassé allemand **«SCH[illegible]»** *à engager le combat. Le* **«SCHARNHORST»** *a été coulé dans la soirée au large du Cap Nord.*

Strana Kurdî

MERYEMA ELO GERGERI

Yar yar yar yarî.

Heger Meyremê te konê bavê şewityê ; feratê bunyanê poxelê ke lê hecî Kayîn Begê bi şewite li hewa

Je êvara xwedê da lê tê şîreşîrê şarûra, lîkelîqê bilbila, qipeqipê marînan û nêrkewa,

Te mala me şewitand bi qurçkirina çava, bi hilkişandina birûya; bi gotegotê nava mala bi kure pistêber dîwara, bi golinê bi derewa.

Yar, yar, yar, yarî ! Heger merûşê te konê bavê şewityê,

Tu were li min û li vî halê agirkî berde laşê min û vî qerpalî.

Te mala me şewitand bi ramîsanê yek carî, bi xewa serê sibê, bi bedlê danê êvarê.

Birîna Meyrema qîza Elo bê derman e, birîna m'arê qarî

Yar yar yar yarî...

Heger Meyremê te konê bavê şewityê, dilê mi rebenê, xwedê dilekî wa li dîn e, sê meh zivistana mê tê hec û gergîn e. Sê meh buhara me tê, bi gul û bi çîçek, û kulîlk û rihana bibîne.

Sê meh havîna me tê, bi tîn û bî ne. Sê meh paîza me tê, bi taw û tewaw û ne xweşî ne.

Meyrema qîza Elo, li ba dilê mi nola xam cuwaniyakê ji kihêlê Elo Sellûma ketiye sala sisiya, hatiye ber zîn e.

Ezê je dilê xwe ra lê kim zînekî zerî tûncîn e.

Bavêm paş kulavekî sorî hemayî, tûtikî rengîn e.

Bera pêdim cotek teyrê Hurî, ali-walî ser destî lawîn e, berdim berya Kerkûk û Hevlêrê paşa Heyder e.

Serî sar e, kokî zer e, sal midêrê xwedê sîka mêwê tim le ser e. Te mala mi şewitand, tu ji xortê gundê gergeryê ra bû derd û emelê te, mala mi şewitand mala gelek lawkê xelkê ber da bere...

—Yar yar... Heger Meyremê te konê bavê şewityê gundê Gergerê bişewite li genima.

Tu rabe, ra mebe bejna xwe a hêlkan me hejîne. xortan û nezana meke tima, 7 qeda li bedena mi keve, me xwe berda berya Helebê Humus û Hemayê Kûta û Reqayê.

Hêla dêrê hilkişyam, bajarê Nisêbînê hilkişyame, bajarê Bedlîsê û Mûşê,Madenê û Meletiyê Xarpûtê, gundê Gergerê cî û mekamê Meyrema qîza Elo serê rûbarê çema.

Minê kesek nedî, ser bejna te ra, çîçeka qîza gula bûka, bizmika xatûna çawîşa ber devê xanima.

— Yar... .. .. heger Meyremê te konê bavê şewityê, feratê bunyanê bişewite li serê kura, di ser bejna te ra mi xwe berda berya Hemayê Kûtayê û Reqayê û Dêrê û Nisêbînê.

Ketim aliyê Bedlîsê û Mûşê û Ma'denê û Meletyê û Xarpêtê.

Mi kesek ne dî,di ser te ra heger merûşê te konê bavê şewityê xelk û alem temam dibên Meyrema qîza Elo bi şêxmûsê, lawê gulê qail nabe.

Nizam çira, tu pîkê xwe î rastê bilinke, ezê herim di bin ra heçî eyba wir heye bira were du nabêna her du çavê mi ra.

— Yar ... ... Heger Meyremê te konê bavê şewityê.

Yar .. .. heger Merûşê şevekê ji êvara xwedê da ketime orteka te û dergûşê, yek hatiye serê min û Meyreme, qîza berya jêrîn e, wê illim ji mi ra ji karê û xezalê yekê li hev du vegerîne.

Sing û berê Meyrema Elo li ba dilê mi, mala belekiyak berfê ye, li Kaniya Sîma zozan, bîra pir belekê çiyayê jorîn e.

Heçiyê xort lê binêro ne xwe êşa xwe hilîne, û heçî bi xwe mereza dilê wan bihilîne

Yar.. .. .. Meyremê te konê bavê şewityê, vaya dile vaya dile.

Goşt û hem Bulxar e, nala gwîza Hindê bê kakil e.

Ji goşt û birincê pir çêtire.

Tu were, destê xwe di na bêna destê mi ke, emê hev du birevînin bavên bajarê Meletyê, paş Reşid paşa, kekê Zeynebê, kurê dewletê bizmika Hakima, çîçeka Osman Sur re.

Yar .. .. .. bira feratê paxelê nehata carê li cara, bira kefê û kincêlê xwe ne dasîqalê girê Belqîsê, qebşê bê xwedyê darê hina ra, xeberek ji mi ra hatî dibê Meyrema qîza Elo desta te a heft sala, biskê xwe jor da berdane. Ser qaşê guhara, li ser hinarê rûkê xwe badane, kirne qoçê karê xezala;

Te mala mi şewitand vê ra danî mala hevala.

Yar .. .. .. Heger te konê bavê şewityê şevanîvê şeva daîm ket me cemê.

Rojê tu car narim, je xiyal û ji xemê te, dê gawurê, bav ecemê.

Dev ji gevîtê ziman, ji qelemê tilî balmûmê;

Nik bi şimikê, bejinziravê, nav bi qezê, ser bi zêrê, enî bi deqê, cênîk bi ribê; bisk bi têlê, çeng bi çînê, xort xapînê, neynik gewrê, yarim bi nexşê...

Heft belayê, qapi emelê,çil sazê, saz derwînê.

Heger te konê bavê şewityê diranzêrê, bi dirhemê, te mala mi şewitand, mala gelek lawkê xelkê berdaye cemê.

Emê nazan û nazbalgiya ber palên xwe din, bira sura bakî xerbî li me rabe.

Temeriya min î reşî qurf-kirî biskê ta şê û zerî simêlê, minî sor sosinî bira her sê li hevdu rabu hurin, sing û berê Meyrema Elo li ba dilê mi nala belekyak berfê kaniya sîma zozan, bîra pir beleke, çiyayê Îsnawur e.

Her çî xort ji hêl û hewesa dilê mi ra bê mirin tê na buhurim.

Yar yar yar yarî.

Heger Meyremê feratê bunyanê kelê paxelê Hecî Kayîn Begê şewitî, tê û dilengire.

Sing û berê Meyrema qîza Elo, nala belekyak berfê bîra pir belek e.

Çiyayê çûçik û sitere, na welleh nala textê sultan Reşad, şert û qayişê 7 duwelê ecnebî li ser e.

Memikê Meyrema Elo nala heb ek gûşiyê tiryê qoce Swêreka şewitî ji tiryê paşa Heyder e.

MIREKA CIHANE

(MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞITIYÊ

Xebat - Fidakarî - Serfirazî - Serdestî

Keça General DE GOL Ji Bona Azahî û Serbestiya Welatê Xwe Dia Dike.

Eniya Talyanî: Ceng Di nav Kûçe û Kolanan De Dom Dike.

Reşik Direqisin, Kêfa Her Miletî Bi Awakî Din Tê.

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MIROIR D'ORIENT

Sal 2 — Hejmar 33

Duşemb 3 Kanûna Paşîn 1944

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

EV PÊNC SAL IN

Ev Pênc Sal in

Miletên Ewripayê ên ji qiwetketî, di bin pêncên dijmina de êdaniya hatina Sersalê dikin û pênc sal in ew li hêviya bilindbûna roja azabî û serbestiyê sekinîne. Belê rast e ko ev şer hêj ne qediya ye, lê delêletên hêja û mezin hene ko hêviya xelasiya vî şerî didin.

Mr. Çorçil Bi xwe

Gava li Misrê di pêşiya leşkeran de peyiviye gote wan: hêvî mezin e ko di sala 1944 an de, eleman dê bêne şkênandin.

Bûyerên Vê Salê

Ên hêja ev in:

1— Leşkerên Hevalbendan li her derê, hêj bêtir nîzingî sînorên Germanistanê hatine. Sala çûyî leşkerên elemana di Volgayê de bûn û perçeyine hêja yên erdê Qefqasê keti bû destê wan.

2—Ordiya Heşt xetên Romelê di Axelayê de şkênandi bûn, û hew.

3— Îro Ordiya Sor li hin deran 1.300 kilomêtiran pêş ve çûne û erdê xwe ji elemana paqij dikin.

4— Efrîqa bi timamî ketiye destê Hevalbendan, Behra Spî di pêşiya gemiyên Hevalbendan de dergehên xwe bi timamî vekiriye û Ordiyên 8 û 5 emîn ber bi Romayê ve dimeşin.

Ref û Cengkeştiyên

Hevalbendan behrên dinyayê ji t'ada noqavên elemanî xelas kirine.

Ji aliyê din bombardimanên hewayî bihna elemana diçikînin; di nav 48 saetên vê hefteyê ên dawîn de 5.000 bombeavêj direjî axa Germanistanê kirine û bi hezaran û bi deh hezaran bombeyine şewat û teqandinê avêtine erd û hêjagehên Germanistanê. Frense Ordiyeke mezin, ji pênc sed hezar şerevaniyan bihevketî pêk aniye, û firqeyên frensiz di erdê Italyayê de, ber bi payetextê vê erdê ve dimeşin. Bê şik îsal karine girane hatine pêkanîn û ev hêviya serfiraziya sala ko bê dişidînin û qaim dikin.

Radyoa Vişiyê bê ko Bixwaze

Bi tiştekî girane mukir hatiye. Mecaristan, Bilxaristan û Romanya bi tirs hisabê dawiya siyaseta xwe dikin.

Jê xuya dibe ko ji bona wan dewletan jî xelasiya elemana ji vî şerî ne maye; an ne tirs ne diket dilê wan û mîna berî bi tiştên ko kirine û dikin dilxweş dibûn û mîna berî nanê şivên dixwarin.

Ev her sê dewlet yeqîn dikin ko birînên elemana xedar in, her çend jî, ejdehar hêj ne miriye, di bêhêvîtiya xwe de direjî dora xwe dike û wilo dixuye ko xiraxira wî direj e, wê dom bike.

Di Italyayê De

Erdekî asê, gelî û çiyayên kûr û bilind bi kêri wî tên.

Di eniya talyanî de, eleman şikeft û mexaran, xaniyên gund û bajaran, gir û kepezên deştan, pengav û robaran ji xwe re kirine penah û bi rik pê didin erdê, û dikin riya Romayê ji dest ber ne din. Roma ,payetextê Cihanê Katolikî ye Ketina wê destê Hevalbenda, azakirina wê bi mêrxasiya leşkerên Hevalbendan, ji bona elemana, di pêşiya çavê dinyayê de derbeke dijwar e. Ji ber vê yekê yekîneyên Hevalbenda, Ordiyên 8 û 5 û lekên şerevaniyên frensiz divê kevirek pey kevirekî, kozikek piştî kozikekê zeft bikin.

VITEBSK-JITOMIR

Moskû — Pêşveçûna Ordiya Sor ber bi Jitomir û Vîtebskê ve bêetlahî dom dike.

Londre — Wezareta brîtanî a hewayî dide zanîn: şevêçûyî bombeavêjên brîtanî bi awakî dijwar Berlîn bombardiman kirine, Raporên pêşîn elam didin ko derb cihên xwe girtine û pê xesarine giran gihane hêjagehên payetextê elemanî.

Berlîn — Danezana elemanî elam dide ko Ordiya Sor xetên Vitebskê ên berevaniyê neqeb birine.

ORDIYA SOR

Moskû — Ordiya Sor Korosten vegirtiye û pêşmêrên vê Ordiyê di pêşiya Jitomirê de ne.

Londre — Ji hêla jêrîn ve refên brîtanî hezar ton bombeyên şewat û teqandinê avêtine Berlînê, Pêtiyên şewatên çêbuyî ber bi ezmanan ve bilind dibûn û dû û dûmana şaristan winda dikirin, 17 bombeavêj venegeriyane warên xwe.

ENIYA DIWEMIN

Wexteki Gelek Nîzing de Cengine Mezin Destpê Bikin

Stokholm — Hawîrên eskerî ên selahiyetdar bawer dikin ko êrîşa hevalbendan a mezin li Ewrîpa Roavayî di nav çend mehên ko pêşiya me de ne, wê destpê bike.

Nû York — Bombeavêja emerîkanî a nû «F.G.» ya ko di Nû-Cerseyê de têtê ceribandin heye ko di saetê de 1.050 kilomêtiran bifire.

Çarsed firqe esker divêtin

Londre — Ji bona parastina sînorên ko îro deste elemana de ne 400 firqe esker divêtin, destê elemana de 290 firqe hene.

Londre — 10 Downing Strît, Qesra Serekwezîrê Brîtanî dide zanîn:

1 — General Eyzenhawer bûye serdarê hemî qiwetên ko êrîşî Ewripayê bikin.

2 — General Aleksander serfermandarê Ordiyên eniya talyanî.

3 — General Montgomerî serqomandarê qiwetên brîtanî yên Behra Spî

4 — General Sir Meyîtland Wilson, serdarê leşkerên Hevalhendan yên eniya Behra Spî.

5 — General Spatz fermandarê refên bombeavêjan.

Kardariya Mihaciran Dixebite

Qahire — Hikûmeta Misrê nûmînendeyên xwe dê bişîne civanê Kardariya Mihaciran; ev kardarî bi pirsên mihacirên ko hatine welatên rohelatên nîzink û navîn dê mijûl bibe.

Londre — Şevêçiyê refên brîtanî 1000 ton bombe avêtine hêjagehên Ludwigshafenê.

Londre — Têtê bawer kirin ko di vê nîzîkahiyê de serekwezîrê polonî wê here dîtina serekcimhûr Rûzwelt.

SERBESTIYA MILETAN

Dilê me hemî Kurdan bi Hevalbendan ve girêdayî ye, ji ber ko leşkerên Hevalbendan ên egîd û mêrxas, ji bona azahî û serbestiya cihanê û parastina heyîna miletên Biçûk û Heqşkênandî şerê zalim û zorkeran dikin.

Londre — Dubî 1.300 balafirên emerîkanî, nêçirvan û bombeavêj tevde, di Pa-de-Kaleyê de li asêgehên elemana xistine û ji aliyê din li balapirgehên Morleksê.

Lê Ev Hal Jî

Nikare zehf dom bike. Herwekî payedayînên dawîn xuya kirine ko — General Eyzenhawer bûye Serfermandarê Ordiyên Hevalbendan yên ko direjî Ewripayê bikin û General Montgomerî serdarê qiwetên eniya talyanî — dema êrîşên mezin hin. bi hin nîzingtir dibe. Refên Hevalbendan, çekê brîtanî û emerîkanî ê hewayî, ji aliyê xwe, per û baskên elemana dişkînin. Hefta borî refên brîtanî û emerîkanî bi êrîşên xwe ên xurt ji nu ve perîşanî û kambaxî xistine nav bajarên elemanî. Du hezar ton bombe hatine avêtin hêjagehên bajarê elemanî Frankfurt, û hezar ton yên Berlînê.

Hemî bi hev re refên brîtanî, bi serê xwe, du sed hezar ton bombe berdane febrîqe, destgeh, karxane, bajar û şaristanên Germanistanê.

QEFLEWAPOREK

LONDRE— Qeflewaporeke mezin ya ko eskerên kenadî dianî Ingilistanê, bi selametî gihaye bendereke brîtanî.

WEZÎRÊ

Brîtanya Mezin ê der vekariyê M. Îdin

LEYPZIG

LONDRE— Weneyên bajarê Leypzigê ê bombardiman kirî— refên brîtanî 1.500 ton bombe avêtine vî şaristanî— pêş çavan dikin ko nîveka bajêr bi timamî şewitiye û hilweşiyaye, û jê pê ve sê stasyon, du gazxanê, elektrîkxaneyek û qesra postê derbinê dijwar xwarine.

WEZÎRÊ

Emerîkayê ê dervekariyê M. Kordel Hal

STOKHOLM— Di Nevelê de şerine zexim çêdibin. Di nav 24 saetan de elemana 20 cara ber êrîş kirine, bê feyde, pêş ve çûna Ordiya Sor dom kiriye û ev Gorodok û avahîgehên din standine. Tang û peyadeyên rûsî pêş ve diçin,

DEMA NIHA

Gotara general De Gol

CEZAYIR— General De Gol bi hênceta cejna Îsa Pêxember di Radyoa Frensizî de, peyiviye û gotiye: di pêşiya stêra zeferê de, ya ko nihû dibiriqe divê em dil û gotina xwe bikin yek û bigihînin hev û du. Dijmin di pêşiya zora qiwetên azahî û serbestiyê de, xwe bişûnda dikişîne. Divê emê bînin bîra xwe welatiyên me yên ko di destê dijmina de jar û perîşan bûne; hatine mihacir kirin ezab û zilm û neheqî hêj para wan e. Îro halê welatê me çiqas jî giran, derdên me çiqas jî dijwar bin, bi eşq û hevîn divê emê hemî xortên hevalbenda bînin bîra xwe yên ko ji bona azahî û serbestiya cihanê şer dikin û ji dil qedrê wan bigirin. Divê emê ji hev û du hez bikin, divê emê arîkariya hev û du bikin, divê emê dil û gotina xwe bikin yek; xelasî û serbestiya Welêt bi wan tiştan çêdibe.

ÇIQAS ESKER HEWCE NE

LONDRE— Nivîsevanê eskerî yê kovara ingilîzî «Brîtanova» çavê xwe li pirsa qiwetên eskerî digerîne û dinivîse: Eleman ji bona parastina hemî sînorên ko îro ew nobetdariya wan dikin, ji hêla jêrîn ve hewcedarî 400 firqe eskera ne. Berî şikestina Italyayê û xesarên havîna borî di qada rohelêt de, der destê elemana 405 firqe esker hebûn. Lê bi ketina Italyayê 105 firqeyên talyanî ji dest çûne. Romanya û Mecaristanê eskerên xwe ji eniya Sovyetî kişandine. Îro destê elemana de 290 firqe esker hene û elemana divêtin bi vê qiwetê —ne besî şerên sala 1944-an—singa xwe bidin êrîşên xurt yên Salanû.

Tête bawer kirin ko generalê elemanî Rundstedt gotiye: 190 firqe esker li rohelêt, 50 li roavayî, 25 li Italyayê, 20 li Balqana ne bes e, û rewişa Ordiyên elemanî têr tirs û taluke ye. Romel li ser vê pirsa giran raporek çêkiriye û qedimandiye şerdariya elemanî a mezin. Erkanherbiya elemanî a mezin civanek daniye û bi vê pirsê mijûl e pirsa ko helkirina wê ecêb dijwar e.

LONDRE— Çend bombeavêjên dijmina duhî piştî nîro dikirin direjî axa Ingilîstanê bikin, nêçîrvanên brîtanî û topên balafirşiken ew qewirandine.

LONDRE— Duhî refên brîtanî di bakurê Frensê de hêjagehên elemana dane ber derbên xwe. Nêçîrvanekî dijmin hatiye xistin erdê, mekîneyeke brîtanî venegeriyaye warê xwe.

LONDRE— Qerargeha Yugoslavî a mezin dide zanîn. Dijmina qiwetine mezin şiyandiye pêşiya nijdevanên me ên welatparêz. Tevdana qiwetên me di hêla peravên Dalmaçyayê de elemana gelek aciz dikin. Di Xirvatistanê de yekîneyên Tîto balafirgeha Velika standiye·

WEŞINGTON— Kolonel Noks, wezîrê emerîkanî ê behrî gotiye: di destê me de niho 42 gemiyên balafirhilgir hene, ango 6 caran ji 1941-î bêtir. Nêçîrvanên dinyayê ên xurtir ko ji febrîqeyên me derdikevin pişta stol û Ordiyên me xurt dikin. Îro stola emerîkanî de 4 hezar waporên nû biçek kirî hene.

Arîkariya Sovyetistanê

WEŞINGTON— Emerîkayê çek û posatên jêrîn şiyandiye Sovyetistanê: 7.000 balafir, 3.500 tang, 130.000 mitralyoz, 450 000 otomatîk, 25.000 otomobîlên biçûk, 225.000 telefonên eskerî, milyonek û du sed hezar kîlomêtir têlên telefonê, milyonek ton pola, 350.000 ton ma'denên hêja, 400.000 ton derman û gewherên kimyewî, 600.000 ton derxistiyên gazê, 18.000 mekîneyên hesincawan. Bihaye wan tiştan sê milyar, 350 milyon û 443 hezar dolar in, ango sedî de 27 parên, çek û posat û hesincawan ko Emerîkayê daye hemî miletên Hevalbendan.

MELBURN— Piçtî şerekî no, leşkerên Hevalbendan Japon şkênandine û Pozê Glosesterê û balafirgeha di wê standine.

DÛRIK

DÛRIKÊN LI BER TEMBÛRÊ

KEÇIKA GUNDAN

Keçika gunda Sînemê
Sebt û lehd û çarşemê
Ez işev mêvanê te me
Sibe l'ser rêka xwe me
Keqera dilê min Sînemê,

Keç rîhana li aviya
Sînem rîhan li aviya
Te dî bu li ser xaniya
Mi dî bû li ser kaniya
Tena, tena dimeşiya.

Mi dest avêtî xebxebê
Bû xuşîna mobiya
Bi ser mi de ditewiya
Wek kevanê li bûçiya
Bû şingînê toq û beniya
Mi Devê xve xist gerdenê
Bi ser devê min de heliya.

Wek şekirê elbika
Mîna qeymaxê miya
Tim li serê biharê
Li ber beg û fendiya
Wek meknesa deştiya
Gulka kumê romiya.

Serbestiya Behran

Di nav 48 saetan de, yekîneyên stola brîtanî di Bakurê Ewrîpayê de qriwazora elemanî a giran Şarnhorst û de rdelava Biskayayê 3 destriyorên elemanî bin av kirine.

Bêşik Şarnhorst û sê destriyor ji bona stola elemanî a biçûk xesareke zehf dijwar e.

Lê belê hêjabûna vê bûyerê ne bitenê ew xesarên giran in ko stola brîtanî gihandiye qiwetên elemanî ên behrî.

Bi vî ewayî du tişt qenc xuya bûne.

1— Herwekî zora noqavên elemanî çûye, eleman diviya bû yekîneyên xwe ên mezin, qriwazor û destriyorên xwe bişînin pêşiya qefleyên Hevalbendan.

2— Stola brîtanî pêş elemana kiriye ko girtin û berdan di behrên dinyayê de, di destê hevalbendan de ya, nijdevanî ji wextê xwe kctiye, û dawiya cengkeştiyên ko dikin direjî qeflewaporên bikin razaneke sar û kûr e.

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞTIYÊ

Xebat - Fidakarî - Serfirazî - Serdestî

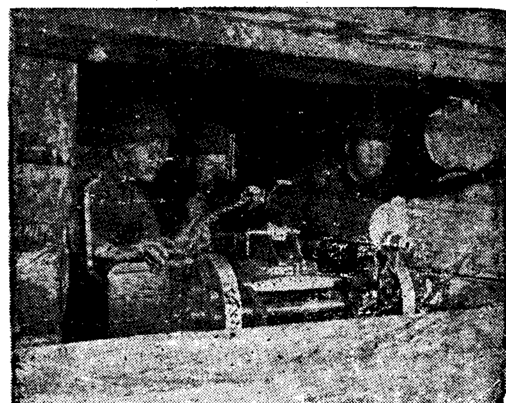

GENERAL KASIMIERZ SOSNKOWSKI

Serfermandarê Leşkerên Polonî General Kasimierz Sosnkowskî Xortiya Xwe de Welatparêzekî Mezin û Fidakar Bû û Îro Qedera Ordiyên Polonyayê Destên Wî Ên Hêja De Ne.

Leşkerên Polonî Yên Ko Pêşiya Dijmina De Namûs Kirine Li Nîşeran Têre Serbilind Kirin.

Xortên Cihanê Di Riya Aza û Serbestkirina Welatê Xwe de Her Canfidakariyê Dikin.

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MI CIRD'ORIENT

2ème ANNEE — LUNDI 3 JANVIER 1944 — NUMERO 33

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HERDOMADAIRE DE LA GUERRE

Tandisque l'Armée Rouge remporte victoire sur victoire, la R.A.F. continue son offensive aérienne. A Londres, on se souvient qu'il y a trois ans, la capitale britannique recevait l'une des plus puissantes attaques que l'ennemi ait jamais lancées. Actuellement, c'est le tour de Berlin d'entendre le lugubre avertissement des sirènes et l'éclatement sinistre des bombes.

Berlin, capitale du Reich, capitale de militarisme prussien, capitale de l'hitlérisme, Berlin dont Hitler a dû s'enfuir à l'aube, après avoir passé toute une nuit dans la cave, Berlin est aujourd'hui la ville la plus bombardée du monde.

Et ce n'est certes pas en tournant leurs yeux vers le front oriental que les Allemands pourraient se rassurer, au moment où les Russes viennent de déclencher une nouvelle offensive dans le secteur Sud. Cette offensive n'a pas encore atteint son point culminant: mais dès à présent, sa valeur stratégique est incontestable. Car les armées du Général Vatoutine ont pour objectif principal de couper les lignes de communication de l'ennemi. Si l'Armée Rouge parvient à ce but, la Wehrmacht se trouvera devant un problème presque insoluble: celui d'évacuer ses troupes alors que toutes les voies importantes auront été occupées.

Les Russes ont donc toutes les raisons de fêter le Nouvel an dans une atmosphère vibrante d'espoir. Voilà pourquoi la Krasnaya Zvesda écrit dans un éditorial intitulé: «A la veille du Nouvel An»:

«L'année qui touche à sa fin aura été une année vraiment heureuse, marquée par un grand tournant dans la marche de la guerre, une année d'importantes victoires, aussi bien dans le feu des combats que sur le front du travail».

Et le Journal de l'Armée Rouge de poursuivre: «L'Année 1943 s'est passée sous le signe de notre grande offensive. Elle a commencé par la victoire de Stalingrad. elle s'est poursuivie par une série de victoires remportées au cours de l'été, et elle se clôture maintenant par notre avance sur la rive droite du Dniepr».

Dans le même esprit optimiste, l'opinion publique du monde est surtout préoccupée, en ce moment, des préparatifs faits pour déclencher le grand assaut combiné contre l'Axe. Depuis plusieurs jours, presse et radios alliées commentent les différents aspects de l'invasion.

Chaque jour apporte de nouvelles rumeurs sur les préparatifs faits par les Britanniques et les Américains. On sait que les Alliés lancent ces rumeurs pour les exploiter en vue d'exacerber «la guerre des nerfs». Jusqu'ici, aucune initiative militaire n'a été annoncée à l'avance avec un tel luxe de détails.

Depuis quelques jours, des raids de commandos contre les côtes françaises sont venus s'ajouter aux rumeurs propagées. Berlin a donné une certaine publicité au premier de ces raids.

Mais les Alliés ne se contentent pas de préparer l'assaut final contre l'ennemi. Ils discutent dès maintenant l'ordre qui assurera à l'avenir une paix durable au monde. Estimant que la guerre est déjà virtuellement gagnée, les Alliés s'occupent déjà de la paix future.

L'un des problèmes les plus importants de cette paix de justice est le châtiment des criminels de guerre. Depuis les procès des 3 Allemands de K h a r k o v, cette question a passé au premier plan dans la presse et dans les émissions radiophoniques. Selon de récentes informations, les Alliés auraient déjà commencé à préparer les futurs procès de Hitler et de Mussolini. Et un Général belge, associant son pays aux promesses faites par les principaux chefs des Nations Unies, vient de demander au gouvernement américain de traduire Hitler et Mussolini devant un Tribunal International, constitué par toutes les Nations Unies, dès que la défaite de l'Allemagne sera un fait accompli.

Par le simple fait que de telles discussions se tiennent dans le camp allié au début de la nouvelle année, la victoire nous semble plus proche et plus radieuse.

UN AIMABLE ECRIVAIN FRANÇAIS

PAUL ARENE

On a célébré cette année le centenaire de la naissance de Paul Arène. Paul Arène est un des plus délicieux écrivains français. Il naquit le 26 juin 1843, à Sisteron De bonne heure, il prit sa licence es-lettres et fut, pendant deux ans, maître d'études au lycée de Marseille, puis de Vanves. Après un début à l'Odéon avec «Pierrot Héritier», il quitta l'Université pour se consacrer au journalisme. Il avait 23 ans et écrivait ses premiers vers...

Paul Arène a donné, à tous ses écrits, une force de style incomparable, et aussi je ne sais quelle divine pureté de la langue et du rythme, qui fait qu'on doit le considérer comme un excellent écrivain.

C'est en deux mois, juillet et août 1868 qu'il écrivit les 200 pages de son chef d'œuvre, Jean des Figues, *qu'il faut non pas résumer mais lire, car c'est un fort témoignage du goût français. Il s'agit là de l'aventure d'un petit garçon de Canteperdrix, nommé Jean-des-Figues. Charmante aventure, en vérité. Le pauvre Jean des Figues a eu la raison un peu troublée, par suite d'un coup de soleil, et il fait bien des bêtises. C'est ainsi qu'il va à Paris, où en vers comme en réalité, il perd de vue les choses et se paie de mots. A propos de «Mes Orgies», un volume de vers qu'il veut publier, il dit ceci :*

De sens, naturellement pas l'ombre. Mais les pages y ruisselaient de mots chatoyants et sonores, de mots de toutes les couleurs».

«Avant de connaitre enfin la saveur et la vérité de la vie, Jean-des-Fignes doit traverser bien des épreuves.

De retour au pays natal, il reconnait avec émotion Canteperdrix.

«Et le vieux pont de pierre, et la rivière, et le grand rocher nu sculpté comme une cathédrale, et la poignée de maisons grises à toits plats accroupies au pied, qui sont la ville de Canteperdrix, et les quatre tours coiffées d'herbes folles au lieu de créneaux, qui me regardaient venir par-dessus les ormes des lices, de quel coeur je les saluai;»

La-dessus, vient se greffer une histoire d'amour qui heureusement finit bien. Les tristesses s'évanouissent, les sottises s'oublient et Jean des Figues aime enfin comme l'y invite raisonnablement la Nature... Que de vivacité et de grâce dans ce charmant récit !...

Mais deux ans plus tard, la guerre éclate. Cho si comme chef par les habitants de sa ville natale, Arène se met à leur tête et part avec eux au secours de Paris. C'est à cette occasion qu'est composée la fameuse chanson du Midi bouge

Demain sur les tombeaux
les blés seront plus beaux
Serrons nos lignes;
Nous aurons, cet été,
Du vin aux vignes
Avec la Liberté;

Après 1870, Arène écrit des chroniques et des contes—toujours avec la même finesse de style. Il recueille tout le pittoresque de sa patrie, toutes les choses de son Midi, et il les présente de la manière la plus délicieuse. Presque tout ses contes ont été rassemblés dans des recueils — notamment Au bon Soleil, La gueuse parfumée, Vers la calanque, La Veine d'argile. *On trouve là les petites bergères fines et amoureuses, les bons curés enragés après la chasse, les moins doctes en cuisine, quelques croquis de Paris, les saints qui font bon ménage avec les dernières divinités paiennes, de braves rêveurs qui se paient de bavardage, des capitaines, qui n'ont jamais navigué, etc...*

... Souvent, le fond de ces contes n'est qu'une toute petite anecdote, une galéjade fugitive; mais cela est si fin, si subtil, si attique; si parfumé de vin et de la vande, si embelli de jolies filles, si harmonieusement animé d'une gaîté légère qu'on ne se lasse pas de les aimer.

Enfin, La Chèvre d'Or, *qui a naturellement pour cadre un petit village de Provence, est une délicieuse histoire de Maughrabins et de Maughrabines, où nous sommes lancés à la recherche d'une chèvre mystérieuse, gardienne d'un trésor caché... Tout cela est symbolique, et Arène a voulu désigner par le nom de trésor tous les biens de la terre, tenus pour méprisable en comparaison de l'amour.*

(suivre)

UNE FEMME DANS LENINGRAD ASSIEGEE

On se demande souvent par quel miracle les Russes out pu tenir. Pour affronter tant de souffrances, il faut sans doute un courage et une conviction sans égal. Ces qualités, nous les trouvons dans le témoignage d'une jeune femme qui a vécu deux années dans la cité assiégée. Nous avons laissé à ses paroles toute leur émouvante simplicité.

Maintenant que j'ai quitté Léningrad, les deux interminables années que j'y ai passées pendant le siège me semblent devenues irréelles. Ai-je vraiment survécu à tout cela? Mais le miracle est plutôt que la ville toute entière ait survécu.

En hiver 1941, de longues files de silhouettes grises passaient par les rues enneigées vers les lignes: ces défenseurs de la ville ne furent pas des soldats de l'Armée Rouge, mais des ouvriers en armes. J'ai vu leurs figures sombres et calmes et j'ai compris que la ville de Lénine ne tomberait jamais.

En décembre, les bombardements étaient terribles. Un jour, l'eau fut coupée; le lendemain, ce fut le courant électrique. Au début de Janvier, nos rations furent de 140 grammes de pain noir par jour, plus trois tasses d'eau chaude assaisonnées d'un peu de sel. Des obus lourds creusaient d'immenses cratères dans le Boulevard Nevsky, et notre artillerie ripostait. Même Irène, ma fillette, avait appris à distinguer le son des canons du cuirassé COMMUNE DE PARIS qui défendait la Néva.

Pauvre petite Irène — j'avais beau lui donner ma ration de pain, ses beaux yeux bleus perdaient toute couleur, je la voyais dépérir. Elle n'avait pas maigri: elle était toute boursouflée et apathique. Quand elle est morte, j'ai voulu mourir à mon tour. Puis, j'ai continué mon travail au Centre de Secours aux Blessés.

Pendant dix jours, ceux qui ne travaillaient pas aux usines de guerre ne recevaient même plus de pain. Heureusement, j'avais gardé trois chandelles de suif: elles m'ont sauvé la vie. Depuis longtemps, chiens et chats avaient disparu. Nous avons même appris à manger des rats. Mais tous les jours, l'usine Kirov sortait les chars qui prenaient le chemin du front — du front qui était si près du centre de ville. Toute vie s'était arrêtée. La ville était comme peuplée d'une cohorte d'irréductibles fantômes.

Si je ne suis pas devenue folle, c'est qu'il y avait la musique. Je me rappelle la figure saisissante de Chostakovitch — la peau tendue sur les os — qui sortait du concert où on avait joué sa symphonie «Léningrad» pour prendre son tour de garde. Notre grande danseuse, Létchinskaya, sciait du bois pendant la journée. Le soir, elle dansait «La Mort du Cygne». Le plus étrange cadeau qu'elle ait reçu fut une boite de conserve allemande qu'un soldat en permission lui avait apporté du front;

Nous avions cru que le printemps n'arriverait jamais. Il fut là, soudain, et les enfants criaient et chantaient sur le pont Kirov, en voyant nos chasseurs descendre les bombardiers allemands. Ce furent les Nuits Blanches, et dans la douce lumière rosée, des amoureux se promenaient lentement dans le Parc. Un vieillard assis sur un banc murmurait des vers de Pouchkine. J'eus de la peine à reconnaître notre grand poète Tikhonov, qui a su chanter si simplement notre ville chérie.

Enfin, tous les haut-parleurs de la ville nous crièrent que l'Armée Rouge avait pris Schluesselburg. Le siège de Léningrad était terminé. Tout le monde sortait dans la rue, pleurant, criant, gesticulant dans l'ivresse de la délivrance. Ce fut à ce moment que je me suis rendue compte des vides creusés dans la cité; on aurait dit qu'une épidémie avait fauché la moitié des habitants.

Et pourtant, la ville de Lénine ne s'était pas rendue.»

ENIYA BEHRA SPI

Cezayir — Piştî vegirtina Ortanayê leşkerên Ordiya Brîtanî heşt ji nû ve pêşve çûne û gund û avahigehine din vegirtine.

Ordiya emerîkanî a pênc gir û kepezên girane xistine destê xwe.

Lekên frensizî eleman ji serê çiyayên bilind paş ve avêtine û ew simtên he standine.

Madrîd — Firqeya Heşîn, firqeya spanî ya ko di Eniya Rohelêt de û der tenişta elemana şerê Ordiya sor dikir, bitevayî vegeriyaye Spanyayê.

Niho bitenê refeke spanî di eniya rûsî de maye.

Londre — General Karton Wiyart, nimînendeyê Çorçîl li ba Çan-Key-Çek gotiye ko wextekî ne dûr de, derbine giran wê bigehin japona.

Stokholm — Yekîneyên general von Manşteyin ên zirhkirî di hêla Korostenê de dest bi êrîşeke nû kirine, Êrîşên elemana nemaze der nîro-rohelatê Korostenê û nîro-roavayê Zlobinê de xurt in. Di nav 24 saetên dawîn de, di nav beyna topçiyên Ordiya Sor û qiwetên eleman ên zirhkirî de şerine dijwar çêbune. Topçiyên rûsî xesarine dijwar gihandine tangên elemana; û bi sedan û bi hezaran ve segmanên eleman kuştine. Ûris ne bitenê je çeper û penahên xwe ne qeliqîne, lêbe... ew selihandine.

Di nîroyê Nevelê de pêşveçûna Ordiya Sor dom dike û ew dikin riya Vitebskê bigirin, ji xwe ji bona bişûndekişandina leşkerên xwe di destê elemana de jê pê ve rê ne maye. Heçî Vitebsk ew rast bi rast di bin hikmê topçiyên sovyetî de ye.

Eleman bi qesta serbestkirina xwe ji lepê Ûrisa destgibaya xwe dikin; lê herwekî nûçegihayekî elemanî dinivîse: Urisa topine bêhejmar anîne wê emyê şerî û berf ji xwîna elemana sor bûye.

Weşington — Serekcimhûr Rûzwelt bi gotara xwe elam daye ko General Eyzenhawer serdariya qiwetên Hevalbendan bike yên ko erdê Ewripayê bistînin. Di Eniya Behra Spî de generalekî din dê bikeve şûna Eyzenhawer, û Mr. Çorcil navê vî generalî bide zanîn.

Londre — Noqava polonî Sokol di Behra Spî de waporeke elemanî a barkêş 4.500 ton mezin bin av kiriye. Bi derbên Sokolê 5 gemiyên dijmin ên din xeriqîne, jê pêve barkêşeke dijmin derbine giran xwariye û heye ko ew jî binav bûye.

DANEZANA SOVYETI

MOSKÛ — Leşkerên me yên qiweta eniya Baltîqê a yekemîn, êrîşên xwe ên bê eman pêş ve ajotine, şaristanê Gorodokê stasyona di wî û 60 gund û avahigeh standine. Di Nîro-roavayê Zlobinê de yekîneyên me êrîşên elemanan yên ko bi qiwetine mezin ji tang û peyadan bihevketî dihatin kirin şkênandine û paş ve avêtine. Di qadên din, de tevdana kewte û sedmêran, topçî û qumbereavêjên her du aliyan li hev û du xistine. Ordiya Soro 169 tang u 130 balafirên elemanî xira kirine.

CEZAYIR— Kardariya Behra Spî duhî civanê xwe ê çaremîn daniye; nimînendeyên Brîtanya, Sovyetistan, Frense û Emerîkayê ketine vî civanî.

LONDRE— Ber-emîral Lemoniê û Oboyno, serek û serekcihgirtiyên şerdariya frensizî a behrî, hatine Londrê.

LONDRE— Serekwezîr Çorçîl hin bi hin çêtir û biqiwet dibe.

MELBURN— Refên Hevalbendan 360 ton bombe avêtine, kar û bar û qerargehên Japona yên pozê Glosesterê û kom eskerên dijmina dane ber agirê mitralyozan. Bombe xurt û rast li destriyoreke japonî ketiye.

QAHIRE— M, Pleven, komîserê erdên kişwerê Frensizî yê ko ji Madagaskarê vegeriyaye bi rêbiwarî hatiye Qahirê, ew diçe Cezayirê.

BRITANOVA DINIVÎSE

LONDRE— Kovara ingilîzî Brîtanova dinivîse: bedên û şargehên ko elemana di peravên Etlentîkê de û der sînorên Ewripayê avakirine, çi ne, çiqas in, bi çi awayî hatine çêkirin li cem me nas in û şerdariya me pê dizane, û beriya ko eniya diwemîn vebe û leşkerên Hevalbendan dirêjî Ewripayê bikin, istihkam, çeper û kozikên nû çêkirî hej bêtir dê bêne nas kirin. Heye ko beriya êrîşa mezin, bi qiwetine biçûk, bi «qomandosan» Serfermandariya Hevalbenda qiwet û giraniya wan asêgehan biceribîne, Rê, pir, beden, şargeh û kar û barên elemana ên eskerî li ba me hinde nas in ko piştî her bombardimanê, emê bikarin seh bikin ji wan hêjagehan kîjan xira bûne, hilweşiyane, û çi bi şunda maye.

Qiwetên Hevalbendan, qiwetên hewa û reşayiyê destê hev û du bigirin û li gora daxwazên xwe, bi derbine dijwar cihê ko divê tin neqeb bikin. Li ba me nas e ko eleman asêgehê xwe bi awak xurt qaim kirine lê xurtiya vê asêgehê her çi jî be, derbên me cihên xwe bigirin û qesda me wê here serî.

ORDIYA 8

CEZAYIR— Di eniya talyanî de, ji nû ve pêş ve çûye û gihaye Villa Grandeyê, du mîl nîro-roavayê Ortonayê. Villa Grande li ser riya Tolloyê de ye. Di eniya Ordiya pêncemîn de, lekên emerîkanî bilindahiyek vegertiye, ya ko mîl lek rohelatê Akua Fondolayê de ye, meşa wan ber bi Filîgnanoyê ve dom dike.

JI GOTARA ROZWELT

WEŞINGTON— Serek Rûzwelt bi xwe elam daye ko îro desê Emerîkayê de deh milyon esker hene. Di erdên piştî behran de 3.800.000 eskerên emerîkanî hene, meha tîrmeha ko bê ew bibin 5 milyon.

DANEZAN

LONDRE— Danezana Yugoslavî elam dide: di Bosna Rohelatî de qiwetên me bi serdestî şerê dijmina kirine. Yekîneya 27-emîn Braza û bajarê Veresê standine. Di erdên Levno û Duvnoyê de şerine xwîndar çêdibin. Bajarê Toboskoyê jî ketiye destê me. Xesarêne lemana dijwar in.

MOSKÛ— Di nîro-roavayê Zlobinê de du hezar elemanên kuştî li erdê mane û ji sed tangên elemana ko keti bûn qada şerî 40 heb hatine ji hev de xistin.

CEZAYIR— Radyoa Cezayirê dide zanîn ko leşkerên emerîkanî çiyayê Spîluçiyo standiye.

PÊJINÊN DINYAYÊ

CENG & BIHINGEH

Tang Bi Hezaran Ji Karxaneyên Brîtanî û Emerîkanî Derdikevin û Berê Xwe Didin Eniyên Şerî.

Bombeyeke Brîtanî a Mezin, Heşt Hezar Kîlo Giran. Ma Kîjan Avahî, Beden An Asêgeh Dikare Pêşiya Derbên Vê Bombeyê De 'Xwe Ragire.

KENADA DINIVISE

OTTAWA— Ronameya Kenadî a frensizî «Kenada» dinivîse: Dost û hevalên Frensê gelek kêfxweş in ko niho leşkerên frensizî di teniştа qiwetên ingilîzî, kenadî û emerîkanî de, der eniya talyanî şerê elemana dikin.

Sal 2 — Hejmar 34

Duşemb, 10 Kanûna Paşîn 1944

ROJA NÛ

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

CIVATA NAVNIJADÎN

Sala nû wê Bibe

Sala dawiya vî şerî î· xedar, sala zefer û serfiraziyê û sala silh û aşîtiyá cihanê, sala azahî û serbestiya hemî miletên dinyayê, çi biçûk. çi mezin.

Mareşal Smuts Radyoa Londrê de qala wan tiştan kiriye û gotiye: Piştî vî şerî divê teşkîlatekî navnijadîn, civateke miletan bête danîn ji bona parastin û mihafeze kirina silh û aşîtiya cihanê û berevaniya miletan ji zilhm û t'adayê û Brîtanya Mezin, Emerîka, Sovyetistan û Çîn şerte ko bikevin vê civatê û bi wan îşan mijûl bibin; û bi yekîtiya wan her çar dewletan rahetî û selametiya dinyayê bêne pêk anîn; û miletên bêteref jî divê bikarin bibin lebatên vê civatê.

Ji Welatên Bêteref

Qesd çiye, me xweş seh ne kiriye, lêbelê nas e ko piraniya miletên dinyayê ketine vî şerê mezin û ên mayîn ne bi navê Dewleta Bêteref, lêbelê bi yê şerneketî emel dikin.

Ji xwe ji bona parastina aşîtî û rahetiya d i n y a y ê civatek danîn, ne tiştekî gelek nû û nûjen e. Ev fikir hema bi qasî dinyayê kevn e, ji ber ko zehf sedsalan berî dema Îsa pêxember, feylesofê çînî ê mezin Konfîçiyûs hîmên civateke nav nijadîn danî bû.

Ev Fikir, Piştî

Çend hezar salan, bi destê Serekcimhûrê Emerîkayê lê berê hatiye vejandin; û dema çêkirina Bextnameya Sevrê de civatmiletek hati bû danîn. Mareşal Smuts qala vî civatmiletî û t'an lê kiriye û gotiye; milet bûyerên tarîxî ne, lê civatmiletê ko li Jenevê hati bu danîn ev rastî seh ne kiri bû.

Mirovdewletê Efrîka-Nîroyî berî her tiştî minêkarî kardariyeke navnijadîn e, ya ko bikare dîdevaniya selametiya miletan bike, heta dinyayeke rahet de, ev miletên he xwe bidin xebatê û li gora daxwaza xwe îşên xwe bigerînin û bijîn.

Ev fikir bêşik armanceke gelek spehî ye. Lê divê emê ji nû ve li bingehên Konfîçiûs binêrin. Tu kes qail na be ko karên miletên dinyayê bi destê çend hikûmetên mezin bêne gerandin; mîna malê şirketa ko ji hev belav bûye an iflas kiriye.

Tevdîra Çêtir Dîsa

Ev e ko miletên dinyayê pev re ji xwe re civatek deynin û selametiya hemî miletan di girêdana xwe de, bibe yekîtiyek.

Lê divê hemî lebatên civatê armanca civatê bikin a xwe, qedrê qeydeyên danî bigirin û dema hewcedariyê de xwe ji kar û berpirsiyariyê ne din paş.

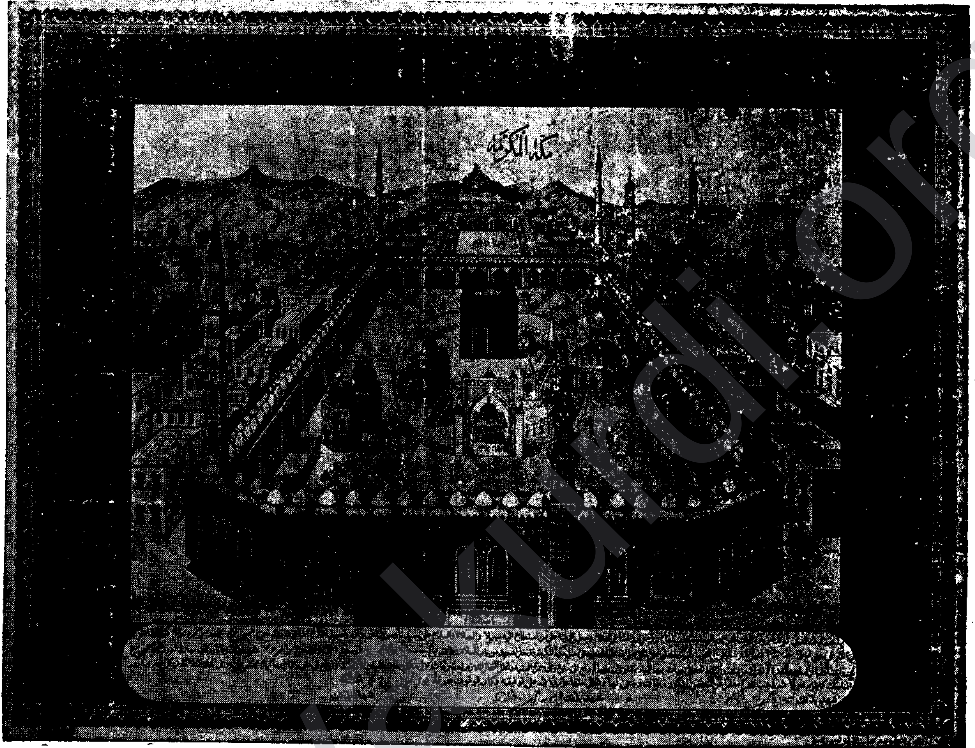
Ji Aliyé Din Na Be ko

Miletên mezin, ji bona qesd û karên veşartî yên biçûk ji xwe re bikin alet, û ko îşê wan çû serî an dema zehmet û tengiyê hat, dev ji ên biçûk berdin. Civatê miletan yê ko dê bête danîn divê mîna şirketeke anonîm bibe, bi qeydeyên û qanûnên xwe ên xas û biserê xwe, da ko dema hewcedariyê de bikare îşine zehmet safî bike û ta'daker û neheqan biêşîne û zor bide wan.

Hêviya miletên cihanê ev e ko piştî vî şerî qeydeyên qanûnên heq û rastiyê hikimran bibin, ji xwe ev şer ji bona vî tiştî çêdibe.

J. B.

QIBLEGAHÊ MISILMANAN

MEKE — BAJARÊ KO XWEDÊ LÊ HATIYE REHMÊ

DERBINE NUH

LONDRE — Wezareta brîtanî a hewayî dide zanîn: Refên brîtanî ji bombeavêjên giran bihevketî, şevê çûyî direjî Berlînê kirine û du hezar ton bombeyên şewat û teqandinê avêtine hêjagehên payetextê elemana; agir cih bi cih bi vî şaristanî ketiye û pê şewatine mezin çêbûne, pêtî û dû û dûmanên wan şewatan ber bi ezmanan ve 6 hezar pê bilind dibûn.

Ji aliyê din bombeavêjên me ên din ji tîpê Muskitosan êrîşî axa Germanistana navîn û roavayî û Frensa Bakurî kirine û li hêjagehan xistine. Torpîl hatine reşandin şet û robarên dijmina. Ji wan êrîşan 20 balafir venegeriyane warên xwe.

Bombardimanine Nuh û Dijwar

LONDRE— Bi awakî resmî didin zanîn: Refine mezin ji nêçîrvanên bombeavêj Heriken û Muskitosan bihevketî, duhî piştî nîro di Frensa Bakurî de li hêjagehên dijmina xistine. Balafirên Spitfeyir û Thenderbolts refên me dihemandin. Nexweşiya hewayî bernedida ko xesarên çêbûyî yek bi yek bêne dîtin. Balafirên Hevalbendan bi tevayî vegeriyane warên xwe.

Ji aliyê din refên emerîkanî ên xurt ji bombeavêjên mezin Kelehên Firok hevedudanî febrîqe û karxaneyên Konyek, Ivrî û Bua Kolomb bombardiman kirine û di vê navê de 28 nêçîrvanên dijmina anîne xwar. 20 bombeavêj û 8 nêçîrvanên Hevalbendan venegeriyane warên xwe.

12.000 TON BOMBE

LONDRE— Meha borî balafirên emerîkanî yên ko di erdê Brîtanya Mezin de qerargeh girtine 12 hezar ton bombe avêtine hêjagehên Germanistanê û yên axa Frensa vegirtî.

PARÎS— Radyoa Parîsê elam dide ko balafirên Hevalbendan roja înê serê sibehê hêjagehên dora Parîsê bombardiman kirine.

LONDRE— General Montgomerî yê ko bûye Serfermandarê qiwetên brîtanî, ji bona vegirtina Ewripayê, hatiye Londrê û karê serdariya xwe xistiye dest.

MOSKÛ— Ordiya Sor Novograd-Volînsk vegirtiye, ev bajar 15 kîlômêtir nîzingî sînorên polonî de ye.

DIBISTAN

QAHIRE— Di Misrê de 332 dibistanên biyanî hene. 110 frensizî, 63 talyanî, 61 yewnanî, 51 brîtanî, 35 emerîkanî, 3 holendî, 2 elemanî û 1 Svîçereyî.

Di destpêka şerî de, der dibistanên frensizî de 1.100 mamosteyên frensiz hebûn.

MERXASIYA WELATPERWERAN

MOSKÛ— Di şerê Rusya Gewir de ûrisên nîjdevan ên welatperwer heta îro 234 hezar eskerên eleman kuştine, 3.677 trên xira, 2.571 pir berhewa kirine û 519 tang û otomobîlên pola kiraskirî, 234 balafir, 301 top, û 9 hezar kemyon û otomobîl ji hev de xistine û 449 depoxane û komgehên elemanî şewitandine.

CEZAYIR— Duhî Komite Frensizî a xelasiya welêt, di bin serekiya General De Gol de, civanek danî

MADRÎD— Hikûmeta spanyayê bi awakî resmî dide zanîn ko êdî di eniya Roheiêt de yekîneyên spanî ne mane, tîrqeya spanî ya ko bi navê tîrqeya heşîn nas bû bû, ev sê hefte ne vegeriyaye Spanyayê.

LONDRE—Duhî di ser axa Ingilistanê re sê balafirên elemanî hatine avêtin erdê.

DEMA NIHA

MOSKÛ— Ordiya Sor Kirovograd standiye.

CEZAYIR— Leşkerên Hevalbendan San Vitorê bitimamî vegirtine.

LONDRE— Ji bona çêkirina sileh û cebilxanan di karxaneyên brîtanî de 25 milyon kes dixebitin. Îro deh roj in bombardimanên hêjagehên Germanistanê û yên Frensa Bakurî dom dikin.

Sernivîsara Krasnaya Zvezda

MOSKÛ— Rojnama rûsî Krasnaya Zvezda qala sala borî dike û dibêje: Sala borî saleke çak bû, sala zefer û serfiraziyên me, meş û rewişa şerî guheriye, di eniya agir, şer û xebatê de karine hêja çûne serî. Sala 1943-yan sala êrîşên me bû; wê bi zefera Stalîngradê destpêkir û pey hev û du, di şerên dijwar de, leşkerên me serfiraz bûne, û çûne heta qeraxên Dnieprê ên rastî.

Dijmin ji welatê me tête derêxistin, bi awakî heta niha ne dî tî. Rohelata azahî û serbestiyê, ji bona erdên hêj vegirtî jî, bin bi bin nîzingtir dibe; welatiyên me yên ko di bin nîrê dijmina de ne b hêviya xelasê bihna xwe dibin.

Sermiyanên me ên eskerî û şerevaniyên me di pêşiya pirsê şerî ên dijwartir de jî xwe, sist nekirine û heq jê derketine. Şer û qomandên Kursk, Miyûs û Kievê bi tîpên zêrîn dê bêne nivîsandin ser rûpelên tarîx û dîroka cihanê. Şerevanî û xebatkerên me di xeyret û canfidakariyê de, ser ji hev û du standine.

Lê em bi dastanên zeferan xwe mest û serxweş na kin. Hêj şerine zexim di pêşiya me de ne. Şer ne qediyaye û zefer ne ketive destê me; lê belê divê emê zora dijminên xwe bibin, em dikarin zora wan bibin û bi rêberiya Stalînî bihayê wê her çi ji be, emê serbilind bibin. Serfiraziyên me yên sala 1943-yan gerewa zefera me ye.

MELBURN— Qerargeha Hevalbendan a mezin li nîro-roavayê Pesifîkê elam dide: di eniya Pozê Glosesterê de leşkerên Hevalbendan rê û dora serpira xwe firehtir û çeper û penahên balafirgeha Glosesterê qaimtir kirine.

Di şerên vê erdê de, bi hezaran kuştiyên Japonî li erdê mane. Di Nû-Gineyê de refên hevalbendan li qerargeha Japona ya Madangê xistine, ev cara pêşîn e ko Madang tête bombardiman kirin. Di qada Nû Gineya Holendî a bakur-roavayî de, bombeavêjên emerîkanî bi ser bendera Mano Kuariyê de girtine û waporên têde dane ber derbên xwe; 4 nêçîrvanên japonî yên ko dikirin têkilî bombeavêjên emerîkanî bibin hatine anîn xwar.

Strana Kurdî

LO DE LO

Lo de lo, lo de lo !...
Ezê bi geliyê goya diketimê, gelîkî bi kevır û zinar e,
Fetuma bi sê denga ban dikirê Xemrayê, xwîşkê
Ordiya nezama ingilîz giran e, li dora malê me danîne çar kenar e
Xweş tê dengê topa û topxana, di destê Hesenê Tahir de, xweş tê dengê canbêzara...
Gelikî şahid û şihûdê Hesenê Tahır hene, bi sê denga ban dikirê...
Huseynê xwarzê Mihemed Eliyê bira...
Ezê îro kewê geliyê goya me, ez beranê zozanxurî me, ez çirayê mala bavê we me,
Nayê bîra we, rojê bi wê rojê, minê li Ordiya nezama ingilîz qe wimand, min hon xelas dikirin ji beyreq daran.
Ez bi geliyê goya diketim, gelîkî bi dar-incas e
Ordiya nezama ingilîz giran e, li dora malê me danîne bê qiyas e
Xweş tê dengê topa û topxana
Destê Hesenê Tahir de xweş tê dengê bêşataşa
Gelekî şahid û şihûdê Hesenê Tahir hene, bêşataşê bi destê çepê hiltînê, û bi destê rastê pakêta lê diheşînê...
Bi sê denga ban dikirê Huseynê xwarzê Mihemed Eliyê bira..
Nayê bîra we, rojê bi wê rojê minê li Ordiya nezama ingilîz qewimand, min hon xelas kirin ji es kerê xasê...
Lo de lo, lo de lo !..
Ezê bi geliyê goya diketimê, gelîkî bi dar-bî yê
Fetûma ban dikirê, Xemrayê, lê xwîşkê
Ordiya nizama ingilîz giran e, li dora malê me danîne bi sê ciya
Xweş tê dengê topa, topxana
Destê Hesenê Tahir de, xweş tê dengê biçûk çapliya
Gelek şahid û şihûdê Hesenê Tahir hene...
Bi sê denga ban dikir Husênê Xwarzê, Mihemed Eliyê bira,
Digo : ezê îro kewê geliyê goya me,
Ez beranê zozanxurî me, çirayê mala bavê we me.
Nayê bîra we, rojê bi wê rojê, minê li Ordiya nizama ingilîz qe wimand ;
Minê hon xelas dikirinê ji Ordiya.

DEWRANÊ

Dewranê, dewranê
Zemanê me kanî dewranê,
Ezê bicara Stenbolê ketim
Bexçeyê wê sîmaq e
Mi dî şalûl û bilbila waq û waq e.
Minê deyn û bala xwe didayê
Koçk û serayê van siltana
Têde dihat dengê quran û yasîna.
Sala îsal mi dî bûye virvirê şûşê mîrata vê eraqê.
Ezê bi cara Stenbolê ketim.
Carê ça dirêj e
Minê deyn û bala xwe dayê, koçk û Serayê van Siltana
Têde dihat dengê quran û yasînê;
Mi dî siltan Ebdilhemîd bûye
Destmala li ser desta bi qirêj e
Zemanê, kanî dewranê.

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

Xebat-Fidakarî - Serfirazî- Serdestî

Welatperwerekî Frensiz, Ew Êdî Ne Xort e, Lê Ji Bona Cengê Welatê Xwe, Xwe Pêk Anîye.

Leşkerên Hevalbendan, Leşkerên Azahî û Serbestiyê ne. Di Erdên Nû-Vegirtî De Qedrê Xelkên Xelas Kirî Digirin.

Serfermandarê Polonî Bi Dayîna Nîşanan Mêrxasên Riya Xelaskirina Welêt Serbilind Dike.

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MIROIR D'ORIENT

2ème ANNEE LUNDI 10 JANVIER 1944 NUMERO 14

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

L'offensive d'hiver de l'Armée Rouge bat son plein sur le front ukrainien, où les forces du Général Vatoutine avancent en même temps vers le Nord-Ouest, le Sud-Ouest et le Sud, menaçant tout le Groupe d'Armées du Sud qui représente la moitié à peu près des effectifs de la Wehrmacht sur le Front Oriental.

D'autre part, des colonnes soviétiques ont pris cette semaine les bastions allemands de Novo grad—Volynsk et d'Olensk; déjà, elles ont franchi la frontière polonaise de 1939. Avançant le long de la voie ferrée Korosten—Sarny, elles ont pris Rokitno, 20 kms. à l'Ouest de la frontière polonaise.

C'est là un évènement dont l'importance politique n'échappera à personne. Les soldats nazis se rendent compte que le territoire de l'Allemagne n'est plus, pour l'Armée Rouge victorieuse, un objectif loinlain.

Plus au sud, les Allemands ont massé d'énormes effectifs au Sud et à l'Ouest de Jitomir, que les Russes viennent de libérer. Le Haut-Commandement Allemand espère ainsi éviter une double catastrophe, politique et militaire; car la destruction d'un grand nombre de divisions allemandes restées à l'intérieur de la boucle du Dniepr pourrait mener à l'écroulement du front intérieur dans les Balkans.

En même temps, d'autres armées soviétiques ont déclenché une nouvelle et formidable poussée sur le flanc sud de l'énorme saillant de Kiev et ont reussi à prendre les deux gros noeuds ferroviaires de Bielaya—Tcherkov et de Berdichev. Ces deux places d'armes, fortifiées depuis deux ans et demi, couvraient les dernières voies de communication restant aux mains des Allemands pour ravitailler le front de la boucle du Dniepr. Voila pourquoi les troupes allemandes ont âprement défendu ces deux villes, dont ils furent pourtant chassés après 4 jours de furieux combats.

Cette défaite a provoqué le désarroi dans le camp ennemi. Mises en déroute, les troupes allemandes reculent maintenant avec précipitation, toujours à la recherche de nouvelles positions défensives, naturelles des cours d'eau, par exemple, pour tenter de s'opposer de nouveau à l'irrésistible poussée de l'Armée Rouge. Mais il y a quelques jours, les Allemands annonçaient eux-mêmes que la neige commence à couvrir toute cette région. Et une fois gélés, les cours d'eau ne constitueront plus un obstacle contre l'élan actuel de l'offensive du Général Vatoutine,

Son avance est d'une rapidité étonnante. A Moscou, on l'appelle «Général-éclair». En effet, en 6 jours d'offensive, ce Général a su reprendre tout ce que Von Manstein avait péniblement obtenu en 45 jours, transformant ainsi la bataille en une marche victorieuse.

La propagande allemande cherche déjà a préparer l'opinion publique à de très mauvaises nouvelles. Elle parle de 750.000 soldats soviétiques qui attaqueraient maintenant dans la région de Jitomir. Et l'Armée Rouge, qui n'est plus qu'à 130 kms. de la Roumanie, exerce une pression irrésistible sur les forces de Von Manstein.

En Italie. les pluies torrentielles empêchent toujours le développement d'opérations de grande envergure. Toutefois, la Cinquième Armée, avec les troupes françaises à ses côtés, vient de déclencher une offensive en Direction de Rome.

Sur le Front Occidental, les aviations alliées pilonnent jour et nuit les fortifications allemandes tout au long des côtes et déversent des milliers de tonnes de bombes sur Berlin, sur Kiel et sur d'autres villes du Reich. Apres avoir prêché si longtemps la doctrine de la guerre totale, les Allemands en goûtent maintenant toutes les horreurs. Serait-ce pour eux une salutaire leçon pour ne plus recommencer à troubler la paix du monde ?

Cette activité aérienne est considérée comme le prélude de l'invasion alliée, qui portera un coup mortel à Hitler. Les préparatifs de cette invasion gigantesque sont rapidement poussés. Dans une lettre adressée au Congrès Américain, le Président Roosevelt a déclaré Jeudi dernier que grâce aux décisions militaires prises à Téhéran, le jour de la victoire finale sera avancé et que l'année 1944 sera l'année décisive de cette guerre.

K. B.

NOUS ACCUEILLERONS AVEC JOIE LA FRANCE REGENERÉE DANS LES CONSEILS DE L'EUROPE

Par le Dr **EDVARD BÉNÈS**
Président de la République Tchécoslovaque

Venant de Moscou, le Président Bénès est arrivé à Alger ou il est l'hôte officiel du Comité Français de la Libération Nationale. Selon certaines informations, il serait en train de négocier le renouvellement du traité d'alliance franco-tchécoslovaque. A cette occasion, nous publions quelques passages d'un discours que le Président de la Tchécoslovaquie a récemment prononcé à récemment prononcé à l'Université de Manchester.

Je suis un ancien étudiant non seulement de Prague, mais aussi de Paris. Je me rappelle comment Paris était fiére de sa réputation européenne de guide et de créatrice d'une opinion éclairée. Comment peut-elle aujourd'hui justifier sa réputation ? Combien de ses meilleurs professeurs et instituteurs ont été destitués par de vils quislings intellectuels ? Qui est-ce qui professe actuellement dans la salle ou des étudiants, aiguillonés par la defaite de 1871, se pressaient en toule pour écouter Renan, un patriote qui refusait de croire qu'une défaite militaire était en elle-meme le signe de la dégradation spirituelle ? Leur pays avait été vaincu, mais ils pouvaient toujours servir la puissante Communauté de la Science et des Lettres.

Paris, nourrie depuis plusieurs siècles de l'érudition et de la culture profondes de ses savants, a fait face à son épreuve avec courage et intelligence. Je pense que le jour est proche ou le peuple français jouera une fois de plus un role total dans la guerre contre les agresseurs. Mais si nous avons abandonné la politique erronée que nous pratiquions envers la Russie Soviétique, nous dévons être soucieux d'éviter la répétition d'une politique similaire envers la France, Comme la Russie dans la dernière guerre, la France en était venue à un arrangement humiliant avec l'ennemi. Même aujourd'hui, celui-ci n'a pas encore assouvi sa dernière parcelle de traitement humiliant et de vengeance. Il a déchiré et réduit en pièces l'Armistice Pourtant la France n'a jamais cessé d'être capable de grandeur. Les Français Combattants et les récents événements montrent sa qualité de direction. La régénération de la France est en train d'être accomplie d'une manière très différente de celle envisagée par le maréchal Pétain. La jeunesse française est emprisonnée ou astreinte aux travaux forcés pour le compte de l'ennemi exécré. Mais l'opinion française s'est montrée à la fois trop forte et trop intelligente pour être ingnorée des Nazis. Je crois que la France entrera de nouveau totalement dans la guerre aux côtés des Alliés. Nous accueillerons avec joie cette France régénérée dans les conseils de l'Europe, au plus proche moment possible.

La Russie Soviétique et la France constituent des facteurs essentiels dans l'équilibre européen et continental d'après-guerre. Nous sommes convaincus que l'existence d'une France puissante sur le Continent, collaborant avec la Grande-Bretagne à l'Ouest, et l'Union Soviétique, la Pologne et la Tchécoslovaquie à l'Est, est essentielle et qu'il est nécessaire que cette France soit avec nous tous au moment de la signature de l'armistice. Le derniers événements confirment nos prévisions.

NEW-YORK (A.F.I.)— Plusieurs conversations anglo-américaines ont eu lieu hier notamment entre Lord Halifax et Cordell Hull. On croit qu'elles ont porté sur la possibilité de l'application à l'Argentine de sanctions économiques dont l'efficacité dépendrait de la participation de l'Angleterre.

Certains correspondants de journaux inclinent à croire que les entretiens ont eu pour objet la prochaine conférence de stabilisation militaire.

POEME KURDE

Dans l'ombre

Comme une fille coquette rit
le bourgeon
Le vent est une cloche qui sonne
Tendrement
Dans les corolles des tulipes
et des roses
Sous les arbres il y a des palais
d'ombre
Les planchers sont couverts de tapis
de vermeil
Et l'astre jette aux coins sombres
Des miroirs dorés.
Sur l'eau de la rivière
Volent des papillons mauves,
Des flammes dorées, des écumes
Que les rayons du soleil allument.
La source jette son âme pure
L'eau couvre des gazons tendres;
Heureux, rit le bourgeon
Le vent est une cloche qui sonne
Dans les corolles des tulipes
et des roses.

UN AIMABLE ÉCRIVAIN

PAUL ARENE

— 2 —

Mais la santé de Paul Arène se trouva ébrantée, et à plusieurs reprises, une ordonnance de soleil lui fut prescrite. Aussi Arène quitta-t-il, avec regret a Paris. ses rues et ses jardins, mais aussi ses brumes, pour s'établir dans le Midi, à Antibes.

C'était en 1896. Le 17 decembre au soir, après avoir fait un tour sur les remparts qui dominent la mer, là ou s'entend le bruit des calanques, «le glouglou des rochers creux s'emplissant et puis se vidant au lent va-et-vient de la vague», Arène remonta dans sa chambre, à l'hôtel.

On l'y retrouva le lendemain matin, la plume échappée des doigts et le front son grand front, posé sur la copie qu'il destinait au Journal. L'article à peine ebauché s'intitulait «Le Moine des d'Or...»

Ainsi mourut Paul Arène, ce grand ouvrier des Lettres Françaises ce spécialiste de la douceur de notre langue.

Ses restes furent ramenés à Sisteron et déposés sous les herbes et les roches qu'Arène avait tant aimées, avec l'épitaphe suivante :

«Je m'en vais l'âme ravie.
«D'avoir rêve ma vie.»

Léo Leroy

FÉVRIER

par KAREL TONAN

Toi qui aimes le silence et la solitude;
toi qui, dans la profondeur des forêts et la paix des champs sous la neige.
Ecoutes le rythme de la vie,
n'entends-tu pas parfois
la voix des abimes?
Dans le lointain retentit un carnaval de meurtres, de sang d'agonie,
Le silence de la terre est un supplice
Mais au-dessous
les battements d'un coeur palpitant
et. du fond des ténèbres, une sour ce cachée
monte vers la lumière.
Or, la chanson des jeunes yeux enivre ton coeur
et grise ta tête du bonheur
de penser que. si nous sommes seuls dans le désespoir,
nous ne le sommes pas dans la foi,

145.000 BALAFIR

WEŞINGTON - Di nav panzde mehên ko di pêşiya me de ne, karxaneyên emerîkanî 145.000 balafiran wê çêkin.

LONDRE— Li gora texmînên nûçegihayên eskerî, yên ko li Moskovayê ne ji destpêka şerê Uris û elemanî û heta niha 8 milyon eleman hatine kuştin an hêsîr girtin.

CEZAYIR— Radyoa Cezayirê dide zanîn: di bakurê Ortanayê de şerine zor û xwîndar dom dikin; ev der du mîl di nîroyê San Tomasoyê de ye.

Bombardimana Sofyayê a Nuh

BUDAPEST— Radyoa Budapeştayê alam dide ko duhî bi ro Sofya batiye bombardiman kirin.

WEŞINGTON— Têtê texmîn kirin ko par 822 gemi. yên Hevalbendan hatine xeriqandin, 771 hebên wan li Etlantîkê.

CEZAYIR— M. Duf Kûper û xanima vî Ledî Kûper duhî hatine Cezayirê. M. Pavlaskî bi navê General De Gol çûyê balafirgehê, pêrgîna wan.

25 MILYON TON

WEŞINGTON— Destgehên emerîkanî par 1896 wapor çêkirine; hemî bi hev re 19 milyon 239 hezar û 360 ton mezin. Emîral Lend gotiye ko destgehên emerîkanî dikarin her sal 25 milyon ton mezin wapora çêkin.

MOSKÛ—Jitomir, asêgeha erdê Kievê a dawîn jî,ketiye destê Ordiya Sor. Du kelatên din ko di riya Romanyayê de ne,—Berdiçev û Bielaya—Çerkov tengiyeke giran de ne; eskerên General Vatutînî dora wan digire; ko ev her du bajar û asêgeh jî hatine vegirtin, di pêşiya Ordiya Sor de, riya Balqanan dê vebe; û halê leşkerên elemana di enişka Dnieprê de, wê bibe halekî bê hêvî û niyaz.

Ji aliyê din qiwetên General Malînsovskî di nav 48 saetên dawîn de, gelek gund û avahîgeh standine, û di eniyeke dirêj û pehin de ber bi Nikopolê ve dimeşin.

Dr. BENES

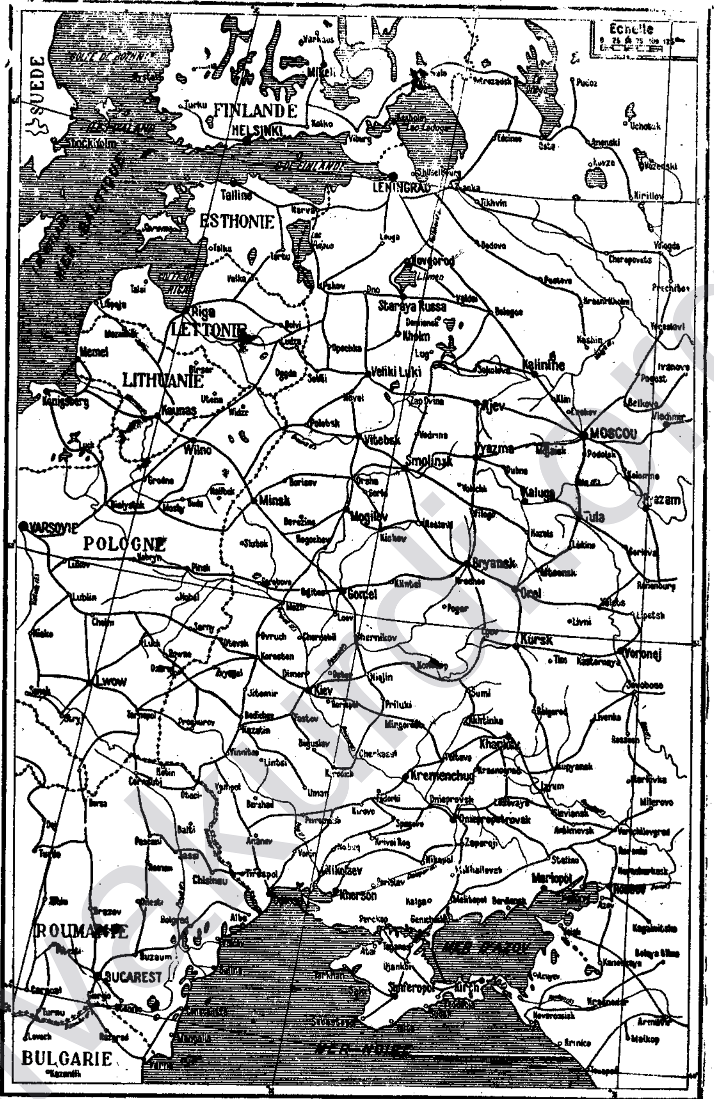
CEZAYIR— Serekê Çekoslovakyayê Dr. Benes xwe ji Cezayirê hilaniye, zehf mirovdewletên mezin di balafirgehê de jê xatir xwestine.

LONDRE— Noqoveke holendî di avên Norvecistanê de, dirêjî qeflewaporeke dijmin kiriye, 3 derb rast bi rast li waporên neyaran ketine.

LONDRE— Duhî di Londrê de hatiye elam dan ko gava qriwazora elemanî Şarinhorst hatiye xeriqandin, noqavek û du destriyorên elemanî jî yên ko dihatin arîkariya Şarnhorstê bi derbên yekîneyên brîtanî ên behrî hatine bin av kirin.

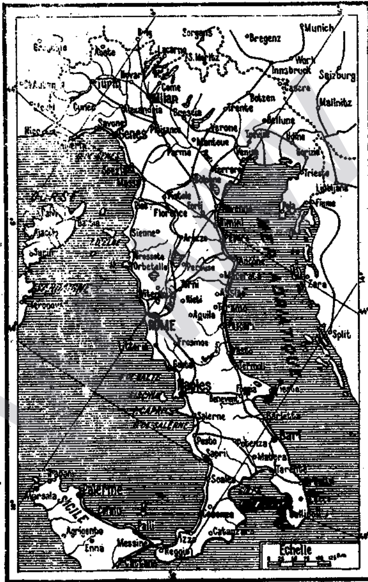
LONDRE— Şevêdî refên brîtanî ji Muskitosan bihevketî ji nu ve dirêjî hêjagehên erdê elemana kirine. 6 nêçîrvanên dijmin hatine avêtin erdê, mekîneke hevalbend ve negeriyaye warê xwe.

XERITA SOVYETISTANÊ

ENIYA SOVYETÎ. ENIYA KO TÊ DE CENGÊN DINYAYÊ ÊN XURT Û ZEXIMTIR ÇÊDIBIN.

XERITA ITALYAYÊ

Ordiyên Heşt û Pênc Ber Bi Romayê Ve Dimeşin.

LONDRE— Li gora nûçeyên ko hêj ne hatine xurtandin Hitler Ribentrop ji wezareta dervekariyê rakiriye û Dr. Şaxt xistiye dewsa wî.

Balafirhilgirine Dijwar

PAR 65 GEMIYÊN NUH HATINE ÇÊKIRIN

Weşington — Par destgehên emerîkanî 65 balafirhilgir çêkirine. 6 hebên wan 72.000, 9 hebên wan 10.000 ton mezin, ên mayîn balafirhilgirên arîkar in, yên ko qeflewaporan dihemînin, jê pê ve sala 1943-yan de ji bona stola Emerîkanî 13.000 balafir hatine çêkirin.

Melburn — Qerargeha Hevalbendan a mezin li Pesîfîka mîro-roavayî elam dide: di axa Nû-Bretanyê de li hêla Pozê glosesterê şerine no çêdibin. Duhî ji 600-î bêtir kuştiyên japonî li erdê mane. Di Kaviangê de bombe û torpîl li du destriyorên japonî ên din ketine. Di Nû-Gineyê de leşkerên emerkanî yên ko derketine Saîdorê 15 kilomêtir bakur roavayê Mandangê de dirêjî japona kirine. Li gora ejensa elemanî, ewistralî Pozê Gumbiyê de jî,pê li erdê kirine.

Qahire — Di Qahirê de kinsolosxaneke sovyetî hatiye danîn.

Serek Benes-General De Gol

CEZAYIR — M. Benes, Serekcimhûrê Çekoslovakyayê duhî hatiye Cezayirê û çûye qesra General De Gol. Têtê bawer kirin ko her du mirovdewlet li ser pirsa nûkirina bextnameya frensiz û çekoslovakî a dostaniyê baxevin.

NÛ-YORK— Sergerînendeyê bajarê Nû-Yorkê M. Laguardiya gotiye:na keve serê min ko em bikarin Hitler sax bigirin; ko dema tengiya dawîn hat peyayek ji yên dora wî, wî bikuje.

QAHIRE — Welatperwerên sloven di Dravogradê de pirek berhewa kirine.

JITOMIR KETIYE DESTÊ ORDIYA SOR

MOSKÛ— Di şerê Jitomirê de, yekîneyên elemanî ên mezin ji tang û peyadan bi hevketî yekcar perîşan bûne; di dirêjahiya vê eniyê de, leşkerên elemanî xwe bi şûnda dikişînin.

LONDRE— General Karil Spatz; Serfermandarê çekê emerîkanî ê hewayî, ji bona eniya diwemîn, ji Efrîqa Bakurî hatiye Londrê.

86.000 NÊÇIRVAN & BOMBEAVÊJ

NÛ-YORK— Îsal destgehan 1861 gemî, û febrîqeyên emerîkanî 86 hezar balafir çêkirine. Par wan karxaneyan 48 hezar û di sala 1941-î de bîst hezar balafir çêkirî bûn. Ji polaxaneyên emerîkanî îsal 90 milyon ton pola derketiye.

CEZAYIR— Radyoa Frensê elam dide ko Ordiya Pêncemîn Punta Fiume vegirtiye.

Derbine Nuh digehin Japona

NÛ-DELHÎ— Di ser Arakanê re şerekî hewayî çêbûye, balafirvanên brîtanî 13 mekîneyên japonî xistine erdê; 8 bombeavêj û 3 nêçirvan. Tu xesar ne gihaye balafirên brîtanî.

WEŞINGTON— Serek Rûzwelt di peyiva xwe a sersalê de gotiye: leşkerên me ji bona êrîşa eniya mezintir kom dibin. Mr. Kordel Hal gotiye: hemî emerîkanî ji bona zeferê divê hêj bêtir bixebitin.

Sal 2 — Hejmar 35

Duşemb 17 Kanûna Paşîn 1944

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

ÇÎROK — ÇIRÇIROK

DEWRAN

Rovî û Gur

Rovîk hebû û gurek jî hebû, destbirayên hev û du bûn. Rovî rojek li çolê digeriya, rastî laşê kerekî mirî hat. Nerî ko xefik di neqebê de vedayî, ew jê tirsiya, nas kir; rabû çû çolê li destbrakê xwe ê gur geriya. Hev û du dîtin, go: Ya brayê min ê gur, vaye xwarineke pir zehif û xweş mi dîtiye. Gur pê re hat wê derê go:

Ya brayê min rovî, kerem ke bide pêşiya min,

Go: ji serê min zêde ye, ez bidim pêşiya te.

Gur pê re got: na be, divê tu bidî pêşiya min.

Rovî got: ya brayê min gur, ez bi rojî me, ez nikarim rojiya xwe xira bikim.

Gur da pêşiya wî û xefik got şing, kete lingê gur.

Gurî got: ax, Xwedê mala te xira bike rovî; heke ez ji vê xefikê filitîm, de ez mala te xira bikim. Rovî lê vegerand go: malxerab, ez karim te xelas bikim, lêbelê ez birçî bûm û mi xefik dîtî bû, ko ne bi vî hawayî ba, minê çawan têr bixwara, lêbelê sibe xwediyê xefkê wê bê ser xefka xwe û tu xwe di xefkê de bimirînî.

Êcarê xwediyê xefkê, wê bi lingê te bigirî û te bavêjî û tu ê birevî. Vêcarê wê xwediyê xefkê destê xwe li çoga xwe xînê, wê bibêje, ax ji destê min çû,

Rovî got: ma ne vêcarê dora min e, ezê têr bixwim. Gur got rovî; Hey malxerab, te go ez bi rojî me. Rovî lê vegerand go:

Min hisabê xwe dîtiye; îro zêde ye ji meha remezanê, heçî ko rojekê zêde bigir e, pir guneh e û rovî têr xwar û çû.

Piştî ko çû, gur xwe di xefkê de veziland û xwe mirand.

Sibehê xwediyê xefkê hat ser xefka xwe û kêfa wî pir hat, go:

Min nêçîra xwe girt. Piştî hat ser gur, nêrî ko miriye, lingê wî girt û ji xefkê avêt, gur bazda. Destê xwe li çoga xwe xist go: ax tu ji destê min filitî.

Gur li çolê digerî, golek avê nîzîkî gundekî heye, û rovî li wê derê razaye.

Gur pê re got: rovî rabe ser xwe, de ez te bixwim, ez zehf birçî bûme. Go: Ji ber çi tu min bixwî. Go ji ber fen û hîleyê te;

Ê go: malxirab ez pîr bûme, goştê min nayê xwarin, lê belê tiştekî din li cem min heye; Go: çiye?

— Go: ev gola ha tu dibînî,

— Go: belê ez dibînim.

— Go: kevirek di nava wê golê de heye, ez diçim ser wî kevirî, û ez dêla xwe bera nav avê didim; û sibehê ez dêla xwe dikişînim, zehf masî bi dêla min ve digirin, û goştê masiya xweş e; ez têr dixwim.

— Go: de were bi dû min.

Gur rabû ser xwe û da pey rovî, çû ser kevirê golê;

Rovî go: de vêcarê dêla xwe bera nav avê bide û sebir bike.

Piştî nîvê şevê bayê kur rabû û dinya zehf cemidî û wê golê qeşa girt. Ser û binê wê hemî bû qeşa, Gur dêla xwe hebekî kişand, nêrî ko giran e, nikar e. Go: rovî dêla min pir giran bû ye. Rovî go: ez li bextê te me, tu deyin ne ke. Go: çima, go ez jî birçî me, te jî birçî yî, bila zehf masî, bi dêla te ve bigirin, ko ez jî têr bibim û tu jî têr bibî,

Piştî ko bû sibe, rovî xwe winda kir; û bi nav gund de meşiya. Zarokên gund rovî dîtin, ji hev du re gotin: va ye roviyek; ê ko rahiştin daran û ê ko rahiştin keviran û dan pey rovî, rovî jî, ji ber wan reviya, hat ser golê, Zaro bi dû de ne; hatin sergolê; û carekê wiha nêrîn, ko va ye gurek di qeşê de asê maye; û reqandinê bi kevira û bi dara. Gur bê hal bû, heya ko ev qeşa, şikest û dêla wî jê filitî; û baz da.

Piçikên qeşê bi dêla wî va mane û şeqşeqa wan e; li kûne gur dikevin û gur dibêjî: ev malxerabê zaroka he bi dû min de ne û kevira li min dixînin, Piştî wê gur xwe xelas kir, çû navsera çiyakî.

Carekî wiha nerî ko rovî li ber tehtekê razaye û ban kiriyê go: rabe ser xwe, îro roja mêra ye, rovî rabû ser xwe û got; hişî ez li bextê te me. Gur pê re got: tu çima li bextê min î.

Go — ev te htaha î bilind tu dibînî, gur lê vegerand go: erê, ez dibînim, Rovî pê re got— ez destmalekê li ser çavê xwe dişidînîm û dibe qareqarê kewa, li biniya tehtê tije kew dibin, û ez xwe da vêjim ser wan, her carê deh, diwanzde kewa, ez ji xwe re digirim û bi goştê wan kêf dikim, hey Gurol diran biviro, hey bê aqilo, tu dibêjî; ezê te bixwim, ma çi goşt di mi heye.

Gur lê vegerand: ê go vê carê dora min e, destmalekê li ser çavê min bişidîne, ezê xwe bavêjim xwarê, ser kewa, belkî ez jî ji xwe re çend heba bigirim û ez têr bixwim, lêbelê te mala min xira kir û te ez ji birçîna kuştim; destmal li ser çavê wî şidand, û kewek ji zozanê vê alî kir qarqar û yekî din jî, ji aliyê di ve kir qarqar û rovî pê re got; Guro, biniya te tijî kew bûn e, de xwe bavêje ser wan, ko te çend hebê zêde girtin, yekî didiwa bide min jî. Gur lê vegerand go; erê, ez çavê te me, go: ezê bidim te û piştî vê gur xwe avêt xwar, perçe bû, hestiyên canê wî hemî şikestin, hûr bûn; u jî nû ve rovî dûket ser cendekê wî, li dora wî kir fişk, fişk. Gur pê re got: ro viyo. çi fişkefişka te ye, li dorâ min. Go—Guro, diran biviro, ser mezino, aqiltiro, go; ezê îcarê te bixwim, û Gur lê vegerand go: ev çi eceb e, ko rovî gura dixwe. Rovî lê vegerand go: tu kêmaqil î, roja ko mi tu xist xefikê, te xwe ji min nas ne kir, û piştî wê min tu xist gola qeşê, û car dî, te xwe ji min nas ne kir, û piştî wê, min tu di tehtê jî wer kir u ko tu sax bûna, te carek dî xwe ji min nas ne dikir, ê vê carê, heywanê mîna te bêaqil, heqê wan, çiye, ko rovî goştê wan bixwe. Gur lê vegerand û go: ez ketime haleke xerab, de kanî guhê xwe bîne ber devê min, ko de ez şîretekê ji bona Xwedê li te bikim û rovî lê vegerand got: Guro, ma ez mîna te bêaqil im, û tu mirî yî û ez bi saxî, xwe têxim devê miriya, go: ezê ji aliyê kûna te de, ezê te bixwim; û rovî bi goştê gur ket, hemû xwar, ma qehfeserê wî û rovî lingê xwe li qehfê serê gurî da û gindirand binê nevalê. Çîroka min ji we re xweş; ew gihan mirادê xwe û em dîn û îmanê xwe; û serê civata hazir sax.

MEHMÛDÊ OMERÎ

Servaro ketiye Destê Hevalbendan

NAPOL — Servaro, asêgeha elemanî a dawîn, di pêşiya Kassînoyê de, hatiye vegirtin; her wekî Radyoa—Cezayirê elam daye. Servano du mîl bakur-roavayê San Vitoreyê û 6 mîl di rohelatê Kassînoyê de ye.

CEZAYIR— Eskerên elemanî yên ko berevaniya Kassînoyê dikirin, di pêşiya zora eskerên Hevalbendan de, xwe bi şûnda dikişînin.

LONDRE— D.N.B. dide zanîn ko Kont Çiyano, zavayê Musolînî û wezîrê talyanî ê dervekariyê î kevin, mareşal de Bono, Marînelî, Pareşî û Gotardî, yên ko hikmî kuştinê xwarî bûn hatine mirandin.

LONDRE— Refên emerîkanî ên mezin duhî bi ro dirêjî hêja gehên Germanistana navîn kirine.

DANEZANA HEVALBENDAN

CEZAYIR— Qerargeha Hevalbendan a mezin li Efrîqa bakurî elam dide: Di eniya Ordiya pêncemîn de, leşkerên Hevalbendan êrîşên xwe ber ve ajotine û du mîlan pêş ve ketine; û du bilindahiyine nû standine. Di eniya Ordiya heştemîn de sezayî girtinê tu tiştî ne qewimiye. Bombeavêjên hevalbendan ên giran bendera Polayê bombardiman kirine, ji aliyê din bombeavêjên navbincî li Ankonê xistine; balafireke dijmin hatiye avêtin erdê û yeke hevalbend venegeriyaye warê xwe.

Riya Romayê Her Kurtir Dibe

LONDRE— Eskerên Ordiya pêncemîn gihane pêşiya Kasinoyê.

LONDRE— Radyoa Berlînê elam dide ko yekîneyên Ordiya Sor gihane Sarniyê, ev bajar 35 mîl di roavayî sînorên Ûris û polonî de ye.

LONDRE— D. N. B. elam dide ko zavayê Musolînî Kont Çiyano, wezîrê talyanî ê dervekariyê î fesist hikmî kuştinê xwariye.

QAHIRE— Didin zanîn ko di erdê Italya vegirtî de Komîtêk a xelasiya welêt hatiye danîn.

142 Milyar Dolar Hatin

WEŞINGTON— Hatine hikûmeta Emerîkayê a 1943-yan 142 milyar dolar in, pêrar waridatê vê hikûmetê 115 milyar û 500 milyon — 115.500.000.000 — dolar bû.

QAHIRE— Kralê Yugoslavyayê ê xort Pier di dibistaneke brîtanî de — hînî balafirvaniyê bûye û guwahnameya xwe biriye. Mareşalê qiwetên brîtanî ê hewayî Sir Şolto Duglas bi destê xwe ev şehadetname da Kral Pier

LONDRE— General Vatutîn bi milyonek û 500 hezar şerevanî zor dide 900 hezar eskerên elemanî yê ko dikin xwe ji lepê Ordiya Sor xelas bikin.

KARÊ WELATPERWERAN

QAHIRE— Welatperwerên Yewnanî di Balqana de zehf rêhesinên elemana xira û pirên hêja berhewa kirine

NÛ-DELHÎ – Refên emerîkanî yên qerargehên Çînî di Irawadiyê de waporeke dijmin 1.100 ton mezin bin av kiriye; û li hêjagehên dijmina xistiye. Balafirên emerîkanî bi selametî vegeriyane warên xwe.

QAHIRE Sir Bernar Paje yê ko bûye serfermandarê qiwetên Rohelatê Navîn hatiye Qahirê.

LONDRE— Radyoa Elemanî dide zanîn: di 24 saetên dawîn de şerê enişka Dnieprê a mezin hêj xurtir bûye. Leşkerên sovyetî ber bi bakurî ve êrîşî me dikin û qiwet û çek û posatine mezin têxin şerî.

DI AXA POLONYAYÊ DE

MOSKÛ— Pêşmerên Ordiya Sor 60 kîlomêtir bi nav erdê Polonyayê ko destê elemanan de ye, meşiyane.

CEZAYIR— Qerargeha Hevalbenda a mezin li Efrîqa Bakurî bi danezaneke xas elam dide ko refên emerîkanî î mezin ji bombeavêjên Kelehên Firok bi hevketî bi ser axa Bilxaristanê de girtine u şaristanê Sofyayê bombardiman kirine.

DI ERDÊ POLONYAYÊ DE

MOSKÛ— Ordiya Sor di axa Polonyayê de 65 kîlomêtir pêş ve çûye.

MOSKÛ— Di şerê Kirovogradê de 100.000 eskerên elemanî ji qiwet ketine.

CEZAYIR— Ordiyên 5 û 8 di eniya talyanî de ji nû ve pêş ve çûne.

CEZAYIR— Komîtê Frensiz a xelasiya welêt îro serê sibehê civanek danî.

QAHIRE— Mijûlahiya wezîrên Misr û Libnanê bi tifaka dewletên erebî di Qahirê de dom dike,.

DEMA NIHA

NÛ-YORK — Îsal di Emerîkayê de Sê milyon û du sed hezar Zaro ji diya xwe bûne. Pêrar sê milyon û 40 hezar.

LONDRE— Duhî di ser axa Germanistanê û erdên vegirtî re, şerine hewayî gelekî xurt çêbûne. Ev cara pêşin e ko eleman hemî balafirên ko di destê wan de ne, şiyandine pêşiya refên Hevalbendan. Balafireke nêçîrvaniyê a nû Mûstagî 3, ya ko ji bona şerên hewayî, di bilindahiyên mezin de, hatine çêkirin, ji alî hevalbendan kelêhen Firok dihemaitdin; ji balafirên nêçîrê ên adetî pê ve.

Eleman qala vî şerî dikin û dibêjin ko heta niha şerekî hewayî hinde xurt çênebûye, Elemana bi isûline nû emel kirine ne balafirên wan bi têlan dû xwe ve bombe û gulleyine mezin dikişandin.

LONDRE— Danezaneke resmî elam dide: Ji 700-î bêtir bombeavêjên emerîkanî ji Kelehên Firok, Liberators bi hevketî di penaha nêçîrvanên Thanderbolts û Leyitnings de li karxaneyên balafiran xistine û xesarine giran gihandine wan hêjagehan; ne muze li destgehên Fokewulf 190, li Halberstadê û yên Yunkers 88 û 87 jî derbine zeh dijwar xwarine. Di Brunswikê de ji sê destgehên Messerşmîd 110 du heb bi timamî xira bûne û a sisemîn gelek êşiyaye. Şerine hewayî xurt çêbûne; ji 100 î bêtir nêçîrvanên elemanî hatine avêtin erdê, 59 bombeavêj û 5 nêçîrvan venegeriyane warên xwe.

Eniya sovyetistanê

LONDRE— Nivîsevanê Brîtanoyayê ê eskerî qala şerên eniya Rohelêt dike û dinivîse: Wilo dixuye ko di serdestî û pêşveçûna Ordiya Sor de, parên du tiştan gelek mezin in.

1.— Lekên şerevaniyên rûsî ên pêsivik, yekîneyên ko xwe dilezlizînin, bê wext windakirinê didin pey qiwetên elemanî yên ji cihrakirî û riya pêşveçûna Ordiya Sor bi awakî brûskîn vedikin.

2.— Xurtiya agirên topên sovyetî, topên ko derên hewcedariyê de têne li hev civandin û agirê wan mîna bedenekê pêş û paşê dijmina digirin. her çend jî der gelek deran elemana bi çeper û şargehên pola emel kirine, penahên ko 20 û heta 30 hezar tonî giran in û tê ne gohaztin; mîna topan ji cihekî têne hilanîn cihekî din.

Agirê topçiyên rûsî nemaze di axa Jitomirê de xurtiya xwe pêş elemana kiriye, şargeh topçiyên dijmina yên ko deh kilomêtir durî xetan de bûn pelixandine û sedî de 60 hebên eskerên wan topan kuştine.

Li gora nûçeyên dawîn, eleman ji her derê esker tînin û têxin asêgehên sînorên Polonya û Romanyayê bi qesda sekinandina êrîşa Ordiya Sor, lê şik têde heye ko eleman bê ko di eniyên din de yekcar qels bikevin, wê bikarin eskerine teze têrî berevaniya sînorên Polonya û Romanyayê bînin û têxin pêşiya Ordiyên sovyetî.

ENQERE— Serfermandar Mareşal Fewzî Çeqmeq herwekî emrê wî gihaye sînorên pîriyê hatiye teqaid kirin.

Bi vê hêncetê Serekcimhûr Ismet Inonû bi nameya ko jê re şiyandiye qedrê xidmetên di wî girtine.

ENQERE— Wezareta tirkî a zanînê emir daye şagirtên tirk yên ko di Bêrlînê de dixwînin, herin Zurîx an Bernê û li wî bikevin dibistanan û xebata xwe pêş ve bajon. Di dibistanên elemanî ên mezin de 350 şagirtên tirk hene.

CEZAYIR— Eniya Ordiyan pêncan de pêşveçûna leşkerên Hevalbendan ber bi Kasînoyê ve dom dike. Yekîneyên general Klark, 2 kilomêtiran pêş ve çûne û gihane Servaroyê..

LONDRE— Di nav 24 saetên dawîn de Sofye du caran hatiye bombardiman kirin. Qiwetên Hevalbendan ên hewayî niho hemî qerargeh û hêjagehên elemana yên axa Balqana didin ber agirê xwe û wan xira dikin.

PÊJINÊN DINYAYÊ

CENG & BIHINGEH

Xwedî Tac û Text, Hikimranên erd û Kişweran Kral û Kralîça Ingilistanê

XEBATA WELATPERWERAN

Iro çar sal in Frense, ev welatê xurt û mezin, di destê elemana de ye; û ev çar sal in, frensiz di welatê xwe de berberiya elemana dikin, her çend jî ev şer û berberî zehf zehmet e, û têr tirs û taluke ye, ji ber ko bêbext di Frensê de jî hene û wan xwe kirine xulamê elemana û arîkariya elemana, û bêbextî li welat û welatiyên xwe dikin.

Lê belê ji bona eşq û bawerî, xebat û mêrxasiyê her tişt hêsani ye, tu fida karî ne mezin e û ji xwe dor gul e, dor şîlan e.

Frensizên welatparêz bi şev û ro, ji bona derêxistina biyaniyên zalim û zorkeran ji axa Frensê a pak dixebitin.

Lêbelê ev xebat, ne xebateke eşkere ye, veşartîye, welatperwerên Frensiz dizîka dixebitin, pir û rêhesinên Frensê yên ko bikêrî elemana tên berhewa dikin frensizên bêbext yên ko xidmeta eleman û biyaniya dikin, dikujin; destê wan da bombe dikevin qişle û civangehên esker û zabitên elemanî, wan tevî xwe ber hewa dikin.

Ji bona vekirina çavê xelkê kovar û rojnameyan çap û belav dikin.

Îro di Frensê de 300 kovar û rojnameyên veşartî hene, ev 300 kovar û rojname bi dizî têne nivîsandin çap û belav kirin.

Ev her du wêneyên he xebata welatperwerên frensiz şanî me dide: ya pêşîn; rojnameyên ko bi dizîka têne belav kirin. Wêneya paşîn: welatperwerek têlên telegrafê dibire.

Strana Kurdî

Ha Wer Delal

Ha wer delal
Kela min bi kela,
Mi da bû germa havînê
Mi dî bu sê cotê xezala
Berê xwe da bûn çiyayê Şingalê
Û çongê xwe da bûn mexela.
Bavê min kal e û diya min pîr e.
Delalkê malê
Şekirê nava destmalê
Di ser vê qubalê
Mewicê Hebabê û bestîqê Çermikê
Hejîrê çiyayê Şingalê
Êmişê dora Heşmilê xopana Qibalê
Gewrê tirsim bimirim tu sebeb î
tirba min bikolê li hewşa
mala bavê te bî
Bigire destik avê li qebra mi xe
Bêje sed car rehmet li gora dê û
bavê te bî.
Destmal sor î, pêşmal şîn î
daw bi gul î.
Hey lê wayê!...
Ez bitenê îşev mêvanê te me,
Ez xilxala lingê te me
Û heyrana bejna te me
Mêrê te, çu bû eskeriyê
W'ez wekîlê mala te me.

Xewna Min

Fetûma bandikirê digot Xemrayê
lê xwîşkê...
Şcvêçûyî mi xewnek dî ye
Serê sibehê ez rabûm, dilê min
Ji xewna min dixeliya
Mi dî du seriyê berana, di beroşa
mala bavê min û te de dikelya
Serê sibehê ez bi çola Hesarê
diketim
mi dî dengê çapliya, qeştînê
fedawiya
Kozik bi hev du ve qedimandine,
peyayê mala Qito çepildirêjî
mala Nêsir bi qebtê xencerê
soraniya...
Fetûma bankir Xemrayê
Xwîşkê, porkurê, tirsa mi ji wê
tirsê, ko ji mala bavê min û te
Bikujin beranê pezkoviya...
Ezê rabim, berê xwe bidim bajarê
Paxir Ma'denê, ji mirîdê şêxê
Zîla re bazar bikim sifr û sêniya
Ez ê herim bajarê Diyarbekrê,
Ji peyayên mala Qito re bikirim
şal û şapika, bavêm
ser tersçiya...
Ezê herim bajarê Mûşê, ji
çepildirêjî mala Nêsir re, ezê
bikirim fîşekê çapliya...

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MIROIR D'ORIENT

2ème ANNÉE — LUNDI 17 JANVIER 1944 — NUMERO 35

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

VERS LA VICTOIRE

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

L'offensive soviétique d'Hiver gagne toujours en ampleur. Les observateurs militaires et politiques rapportent qu'on est encore au début du vrai Hiver de l'U.R.S.S. et que la victorieuse Armée Rouge nous réserve de grands évènement sensationnels prochains. La preuve en est donnée chaque semaine, par les exploits glorieux des troupes soviétiques dans les divers secteurs du vaste Front Oriental.

Le début de l'offensive d'Hiver fut marqué par la poussée du Général Bagramian qui a porté l'Armée Rouge aux portes de la base de Vitebsk, dans les défenses extérieures de la ville. Elle fut suivie par la formidable offensive du Général Vatoutine, qui continue à saigner à blanc les forces durement malmenées depuis un an du général allemand Von Mannstein. Quelques semaines plus tard, les troupes du second front ukrainien, commandées par le Général Koniev, sont passées à l'offensive à l'intérieur de la boucle du Dniepr et depuis le 5 Janvier dernier, elles anéantissent les effectifs et détruisent le matériel d'une grande armée allemande, déjà en difficulté, à cause de la gigantesque entreprise combinée des généraux Vatoutine et Koniev, qui tentent de prendre à revers les armées allemandes de tout le front méridional de la Russie.

Cinq jours à peine se sont écoulés, qu'une autre offensive est déclenchée. Cette fois, c'est le général légendaire russe Rokossovsky, défenseur de Stalingrad, qui, étant passé à l'offensive en Russie Blanche le 10 Janvier, a percé les lignes ennemies au Nord du Pripet, en direction de Mosyr, situé au coeur même des marais.

Et maintenant, c'est le tour des troupes du 3ème et 4ème fronts ukrainiens, ainsi que celles du front du nord, de passer à l'offensive et de pulvériser toute la ligne du front allemand, de Léningrad jusqu'à la mer Noire. Le jour est proche, où on entendra de nouveau parler des exploits des célèbres skieurs rouges spécialement entraînés en Sibérie, qui forment actuellement, dit-on, une armée formidable de deux millions d'hommes.

Les troupes du Général Vatoutine poursuivent sans cesse leur poussée en direction de la Pologne, de la Roumanie et de la Mer Noire, en vue d'encercler les forces de Von Mannstein et leur infliger un désastre semblable à celui de Stalingrad.

Au cours de son avance en direction de la Pologne, l'aile nord des troupes de Vatoutine a largement dépassé les frontières polonaises d'avant 1939, a parcouru une distance de plus de 95 kms et a pris sur son chemin le centre ferroviaire de Sarny. De la sorte, l'Armée Rouge a coupé les chemins de fer Vilno-Rowno et Varsovie-Kiev, désorganisant les communications entre les forces de Von Mannstein et celles de Von Kluge, qui combattent sur le front central. Désormains, les communications, entre ces deux armées allemandes doivent se faire par des voies secondaires, situées à 130 kms à l'ouest de Sarny.

Mais le général Vatoutine menace également les derniers moyens de communications de Von Mannstein. Au cours de son avance en direction de la Roumanie, Les troupes ont déjà atteint les rives septentrionales du fleuve Boug et ne sont plus qu'à 25 kms de la voie ferrée Varsovie—Odessa et à queques 70 kms de la frontière de la Bessarabie. Réalisant les dangers qui les menacent, les forces de Von Mannstein tentent maintenant désespérement de garder Vinitza et d'enrayer l'offensive soviétique sur la ligne de Boug, dont la perte équivaudrait à l'anéantissement presque total des plusieurs divisions allemandes restées dans la boucle du Dniepr, ou le Général Koniev a déjà commencé la besogne. Au cours des combats qui ont duré du 5 au 10 Janvier, les troupes du Général Koniev ont tué en effet plus de 15.000 nazis et ont détruit ou capturé 400 chars, 520 canons et 3000 camions allemands.

o—o—o

L'avance de l'armée rouge, en direction des Balkans et son approche aux frontières roumaines a créé une vive émotion dans les pays satellites de l'Allemagne. C'est ainsi que la Hongrie et la Roumanie, en désaccord restent sur le qui—vive en face du danger rouge et s'efforcent de régler le différent que les sépare. L'enjeu de ce différent est la possession de Transylvanie. Avant la guerre, cette région appartenait à la Roumanie. A l'apogée de sa puissance, Hitler l'a arrachée et offerte à la Hongrie, pour obtenir l'aide de l'armée hongroise.

Plus tard, promettant le retour de la Transylvanie aux roumains, Hitler a obtenu d'Antonescu l'armée roumaine. De la sorte, ces deux armées balkaniques ont fourni à Hitler de la chair à canon à Voroneje, à Rostov, en Crimée, au Caucase et à Stalingrad. Au cours des deux premières années de guerre sur le front oriental. les unités hongroises furent presqu'entièrement anéanties. L'armée roumaine fut si durement malmenée, qn'Antonescu a du la reconstituer,

Aujourd'hui, devant la gravité du danger, la Hongrie s'efforce d'abandonner l'Allemagne. Les dirigeants de Budapest font remarquer que les quelques unités hongroises qui restent encore à l'Est, y étaient envoyées depuis longtemps et que leur rappel s'avére pour le moment impossible.

La confusion et l'anxiété règnent en Roumanie. Les villes et les villages de la Bessarabie sont déjà vidés. Les fonctionnaires d'état fuient, en toute hate, vers l'intérienr du pays. D'autre part, le gouvernement s'apprête à quitter Bucarest pour une destination inconnue.

Il réalise que les Soviets ne lui pardonneront pas les crimes que ses troupes ont commis contre les citoyens innocents soviétiques. Les Soviets n'oublieront pas la présence des Roumains à Odessa, au Caucase, en Crimée, ou à Stalingrad. L'heure de la vengance, de la justice est proche.

Une crise latente dévore la Bulgarie depuis la conférene de Téhéran. Les dirigeants de Sofia ont perdu tout espoir de sauver leur pays, grace à une prétendue intervention soviétique, espoir qui reposait sur le caractère slave de la Bulgarie. Dimitrov, le célèbre chef communiste bulgare, vient d'avertir les dirigeants pro—nazis de Sofia. M. Hull a récemment déclaré que les satellites ne pourront pas échapper au chatiment.

La crise bulgare est dûe à une double menace. L'armée Rouge menace la Bulgarie du coté de la Mer Noire.

La radio libre clandestine bulgare rapportait, il y a quelques jours, que les Allemands massent des troupes tout le long des côtes bulgares pour parer à une invasion éventuelle soviétique. De l'autre coté, l'aviation alliée pilonne les objectifs de Sofia, toute la population entière, vient de prendre le chemin d'exode.

En attendant, l'heure de l'invasion de l'Europe par l'Ouest approche. Les chefs militaires alliées activent leurs préparatifs. Les aviations anglaises et américaines pillonnent sans arrêt les côtes occidentales et toutes les villes allemandes; elles sont décidées à pulvèriser «la forteresse Europe» et l'«Atlantik Wall» d'Hitler.

K. B.

UN GRAND BIENFAITEUR DE L'HUMANITÉ

PASTEUR

Louis Pasteur est né à Dôle, en Franche-Comté, le 27 Décembre 1822. Son père était un homme du peuple et exerçait la profession de tanneur. L'enfance de Pasteur s'écoula dans le Jura, à Arbois où ses parents s'étaient établis. Le cadre était ravissant : la rivière coulait rapide auprès de la maison et formait une petite cascade; la tour carrée de l'église, les prés et les vergers, les collines plantées de vignes. Le jeune Louis commença son instruction à l'école primaire d'Arbois puis au collège d'Arbois, où il fut un élève ordinaire ne montrant jusqu'à l'âge de 16 ans que des dispositions pour le dessin.

En Octobre 1838, Pasteur est amené par son père à Paris où il suit les cours au Lycée St. Louis. Mais, il a la nostalgie du pays et bientôt il retourne au collège d'Arbois. C'est à ce moment que se manifeste sa passion pour les sciences. Il achève ses études au Lycée de Besançon.

C'est de Besançon qu'il écrit à ses sœurs ; «Mes chères sœurs, je vous le recommande encore : travaillez, aimez-vous; avec la science on s'élève au-dessus de tous les autres». Son rêve est d'entrer à l'Ecole Normale. En 1841, il est maître d'études au Lycée de Besançon tout en suivant la classe de Mathématiques Spéciales.

1843, Pasteur entre à l'Ecole Normale de la Rue Saint Jacques d'où il sortira agrégé de sciences physiques ; puis en 1848 il passe son doctorat ès-sciences avec une thèse de physique. Sa vocation de chimiste s'est déclarée ; il est en relation avec les savants de l'époque: Dumas, Balard Baruel, Delafosse, Auguste Laurent.

Dans les rues de Paris, Pasteur est un spectateur enthousiaste de la révolution de Février 48; il est garde national. Il écrit à ses parents : «Ce sont de beaux et sublimes enseignements que ceux qui se déroulent ici sous mes yeux : s'il le fallait, je me battrais avec courage pour la sainte cause de la République». Et il porte comme offrande sur l'autel de la Patrie tout l'argent qu'il possède à ce moment : 150 francs. Son travail sur la dyssymétrie molléculaire le classe d'emblée parmi les premiers savants de l'époque, et il n'a que 26 ans. Il est déjà célèbre.

Nommé professeur de Physique au Lycée de Dijon, il interrompt ses travaux; «Je ne puis malheureusement rien faire ici», dit-il. Heureusement, il est nommé professeur suppléant à la Faculté de Sciences de Strasbourg. Il peut alors continuer de 1849 à 1854, ses travaux sur la Cristallographie et sur la Dyssymetrie Moléculaire Il écrit à un ami d'enfance le philosphe Chappuis : Que n'est-tu professeur de physique ou de chimie ! nous travaillerions ensemble et dans dix ans nous aurions bouleversé la chimie! Il y a des merveilles sous la cristallisation, et par elle, la constitution intime des corps sera un jour dévoilée». Il est nommé membre correspondant de l'Institut.

Entre temps, il se marie avec la fille du recteur de l'Académie de Strasbourg, Mlle. Marie Laurent qui comprendra admirablement son rôle de femme de savant et qui sera pour Pasteur à la fois une amie, une confidente, une collaboratrice et une secrétaire.

En 1854, Pasteur est nommé professeur à la Faculte de Sciences de Lille. C'est là une date importante: Pasteur commence son etude sur les fermentations et en Août 1857, il présente à la Société des Sciences de Lille son fameux memoire sur la fermentation lactique. La science pastorienne commence à être la science qui bouleverse la vie humaine pour la perfectionner.

En 1857, Pasteur est nommé administrateur et sous-directeur pour les etudes scientifiques à l'école Normale Supérieure. Il veut alors aborder cette grande question des générations spontanees. Pour cela, il décide de renoncer à l'enseignement et de se vouer tout entier à la recherche. Dans 2 pièces minuscules, il installe un laboratoire. Plus tard, il obtiendra une toute petite construction, rue d'Ulm. C'est de ce petit laboratoire qu'est parti le mouvement qui a révolutionné sous tous ses aspects la science de l'homme physique. Plus tard encore, le petit pavillon est agrandi et prolongé par une nouvelle construction.

à suivre

LEO LEROY

DU NÊÇIRVAN

Rojeke du mirovê nêçîrvan di gundekî de hebûn; û her du jî neyarê hev bûn. Piştî çend rojekî li hev du hatin; û bêriya hev du zehf kiri bûn. Bi hev du re gotin: emê îro herin nêçîrê. Rahiştin kewê xwe û bi hev re çûn çolê.

Li wan bû şev û berf û baran, û rê li ber wan winda bû, ne ma zanî bi kû ve herin. Rastî şkeftekê hatin; gotin bi xwedê emê îşev di vê şkeftê de, ji xwe re razên; û derbasî hindurê wê bûn û ji xwe re agirek kirin û goştê kewa ji xwa re biraştin.

Piştî ko goştê xwe xwarin, carekê nerîn ko hirçek ket devê derî. Her du zilam li hirçê dinerin. ko cavê wê xirab e.

Hirçê xwe li ber êgir hejand, gindorên berfê ji nav pirça wê de ketin erdê, kêleka xwe da ber êgir û zivirî, kêleka dî jî da ber êgir qenc xwe germ kir; û bi der ket.

Her du nêçîrvana bi hev du re gotin: Ev hirça ha birçî bûye, ewê neha vegere û wê hina ji me bixwe. Emê rabin nobeta xwe bi kin. Hevalê wî lê vegerand go: Malxerab. heywanek bû û bi çolê ve çû, kengê vedigere.

Hevalê wî ê din pê re got: Ya bira, keyfa te ye, hekî tiştek hat serê me, ji destê te yî; û serê xwe danîn û razan.

Piştî du saetan yek ji wan rabû ser xwe, li dora xwe nerî, ko hevalê wî tune. Carekî nerî, ko şopa cenazê wî, hirçê bi dû xwe de kişandiyê û ji şkeftê bi derxistiyê, û şopa cenazê wî berf qelaş tiyê.

Hevalê wî hat li ber êgir rûnişt û di aqilê xwe fikirî: „go ya Xwedê, ez çawan bikim, ez ditirsim, ko ez herim mal, merovê vî zilamî, bi mi re bibêjin, «kanî filan kes» ez bibêjim, hirça xwar, ji min behwer na kin, wê min di bedêla zelamê xwe de bikujin. A qenc ev e, ko ez rabim, vê nîvê şevê bi dû şopa wî dim, û ez herim ser devê kula hirçê; ya wê min jî bi xwe, ya ezê heyfa hevalê xwe, bi destê xwe hilinim. Camêriya mezin ev e; û him mêrxasî ye, û him qencî ye.

Ew zelam rabû, wê nîvê şevê, da dû şopa hevalê xwe û hirçê; û ji vî çiyayî derbasî çiyayê wî alî bû, û rastî kula hirçê hat. Go: Ya Xwedê! û derbasî hindurê kula hirçê bû; û kula hirçê zehf dirêj e, li cîna teng e, û li cîna fireh e.

Li cihê fireh xweş dimeşe, û li cihê teng, goştê laşê wî bi tehta ve diçe, kirtikirta hirçê seh dikê, ko hevalê wî dixwe. Vê carê kul reş e, û hayê hirçê jê tuneye, bi hevalê wî lebikiye.

Ev zilamê mêrxas, ji hirçê ve qedimî, û destê xwe hêdî, hêdî avêt ser pişta wê, û bi ser pişta wê ve destê xwe anî, heya ser û guhê wî zeft kir.

Di fikra hirçê de ko ev zelamê ko kuştiyê, li ber halê xwe dide, hirç nizane ko hevalê wî hatiye û guhê wê zeft kiriye; û ev zelamê mêrxas xencera xwe kişand û yek li ser yekê li kêleka hirçê da, heya ko pêncî xencer bi hejmar lê da. Wê gavê hirç di nav destê wî dç ket û rabû gazî hevalê xwe kir, go: bira rabe, ez çavê serê te me, mi heyfa te bi destê xwe hilanî.

Carekê nêrî ko irîn ji hevalê wî hat û bêxêr bûye. Ew di kulê de hiştin û hat şkefta xwe; û ma heya ko lê bû sibe. Rahişt kewê xwe û ê hevalê xwe; çû mal. Gundiyên wî, merivên heyalê di wî gotine; kanî hevalê te, te kewê wî anîn û te ew li çolê kuşt.

Sûnd xwarin, ewan mirovên hevalê wî, jê behwer ne kirin. Wî mêrê mêrxas got merivên hevalê xwe, go rabin ser xwe û du werîsa bînin û bidin pey min. Rabûn ser xwe û dan pey.

Çûn çolê ser wê şkeftê û daketin hindurê wê, go: hon vê şkeftê dibînin, ez û hevalê xwe, em têde bûn, piştî nîvê şevê, ew mîratê hirçê hat hindurê şkeftê, kêlekên xwe germ kirin û bi der ket û mi bi hevalê xwe re got: emê nobeta xwe bikin, û wî bi a min ne kir.

Piştî saetekê ew hirç hat û hevalê min bir, ez di aqilê xwe fikirîm û ji tirsa we, mi da dû şopa wê hirçê, ez çûm ser devê kula wê û ez pêde meşiyam, heya ko ez giham rastî hirçê, mi destê xwe avêt ser pişta wê û hêdî, hêdî mi anî ser guhê wê, û mi guhê wê zeft kir û ez belişîm kêlekên wê bi xencer, pencî xencer bi hejmar, min kêlekên wê da, heya ko di nav destê mi de ket, û hekî hon ji min behwer na kin, rabin ser xwe, em herin laşê wan bi der xînin; û dan pey wî çûn ser kula hirçê û mêrê mêrxas bi kulê ve meşiya, serê werîs bi lingê hirçê ve girêda u gazî zelamê ber devê kulê kir û go: bikşînin.

Gava ko kişandin, çavê wan li laşê hirçê ket, ji hirçê tirsiya. gelekî, mêrê mêrxas li wan vegerand, go: Hey malxerabîno, çawa şev nîvê şevê, ez ketim ser vê hirçê û hirç sax bû, û devbixwîn bû û ez jê ne tirsiyam û îro niha dinya ro ye, û mi ev hirç bi destê xwe kuştiye, kesek ji heywanê mirî ditirse, ko hon jê ditirsin; û mêre mêrxas werîsê xwe car din, bi lingê hevalê xwe ê ko hirçê ew xwarî bû girêda, go: de bi kişînin.

Gava ko kişandin û li zelamê xwe nêrîn, ko hirçê nav û dilê wî hemî xwariyê; û gotin: sed aferim ji te re ya mêrê mêrxas, ko te heyfa mêrê me bi destê xwe hilaniye; û her du destê wî maç kirin û bexşîşa wî danê. Serê civata hazir ji min re sax.

2.250.000 TON

LONDRE— Di nav du salên şerî de 2.250.000 ton mezin gemiyên japonan hatine bin av kirin.

Di destpêka şerî de waporên japona hemî bi hev re heft milyon ton mezin bûn; heye ko di vê navê de 500.000 ton gemiyên din jî ketine destê japona.

Destgehên japonî her sal 750 hezar ton mezin gemî dikarin çêkin.

LONDRE— General Sir Henrî Meytîland Wilson gava di Londrê de bû, di Seraya Bukinghamê de ketiye hafa Kral Corc VI.

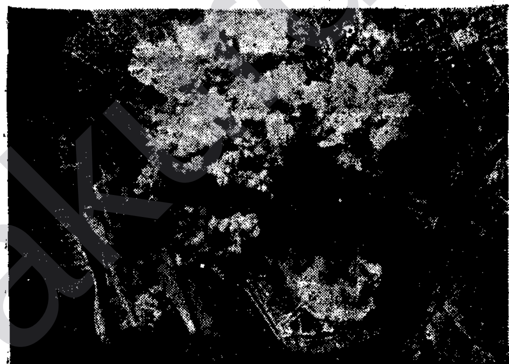
MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

Xebat - Fidakarî - Serfirazî - Serdestî

Bombeyeke Mezin Teqiyaye u Pê Du û Dûman û Qev Oiyamet Rabûye.

Bajarekî Mezin Tête Bombardiman Kirin. Refên Hevalbendan Bi Carekî Hezar Ton Bombe Davêjin Hêjagehên Neyarên Xwe.

Welatparêz Bi Her Texlît Silehên ko Dikevin Dest Cengê Neyarên Welatê Xwe Dikin.

65 HEZAR WAPOR

WEŞINGTON— Ji bona derêxistina eskeran erdê Ewripa û erdên ko destê Japona de ne destgehên emerîkanî 65 hezar wapora çêdikin; 20 hezarên wan ketine behrê û dest bikarê xwe kirin.

ESKERÊN JAPONA

NÛ-YORK— Di nav du salên şerê Japon û emerîkanî de bi têne 400 eskerên japonî ketine destê qiwetên emerîkanî û bûne hêsîr. Leşkerên emerîkanî heta niha 120.000 eskerên elemanî û 170.000 eskerên talyanî hêsîr girtine. Li ba eskerên japonî hêsîr bûn li Miqado —Kralê Japona—bêbextî kirine, ji ber vê yekê eskerên japona gava dikevin begaviyê xwe navêjin bextê dijminan, lêbelê bi bombeyên xwe, xwe dikujin; zabitên Hevalbendan ev tişt bi çavê xwe dîtine.

QAHIRE— Refên Hevalbendan ji nû ve Sofye bombardiman kirine, xesar dijwar in.

Sal 2 - Hejmar 36

ROJA NÛ

Dûşemb 24 Kanûna Paşîn 1944

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriyê û Libnanê: 10 lîrêyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên Ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qurûş.

Dîwan û [illegible] Rojnamê: Beyrût; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-43. Edresa telg: Beyrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

BÛYEBÛYÊN DINYAYÊ

Serekwezîrê Brîtanî Mister Çorçîl

Bi gotûbêjeyeke [illegible] dijîn ku Mr. Çorçîl piştî [illegible] geleke giran, gihaye [illegible] û hatiye paytextê Londrê.

[illegible] vê li paytextê, [illegible] di wî [illegible] da, [illegible].

Raiya dinyayê [illegible] ye. Pirsa Grêkê û Polonê [illegible] Mr. Çorçîl karine hêja [illegible] pêk bînin. Li pê ve Serekwezîrê Brîtanî gerewê [illegible] û serbestiya milletên Dinyayê ye.

100.000 Balafir

Karxane û [illegible] ji hev û [illegible]. Li gora nûçeyên dawîn, [illegible] Emerîkanî sed hezar balafiran [illegible]. Ji van [illegible] Emerîkanî 25 milyon (25.000.000) [illegible] wajor [illegible] û [illegible] bûbûn.

Raiya Behra Spî

Ceng di nav Elmanan û [illegible] de li eniya Îtalyanî ji nû ve [illegible]. Yekîneyên Brîtanî û Fransizî [illegible] û [illegible] girtine. Li ava Gariglianoyê derbas bûne û ji aliyê din gihane [illegible]. Û [illegible] [illegible] kenarê deryayê [illegible] kirine.

[illegible] Hevalbendan di vê [illegible] ce [illegible] xwe [illegible] dikin û yekîneyên [illegible] Brîtanî û Emerîkanî [illegible] û paşê dijminan [illegible] Kûlyarîkê [illegible] ber girtin.

Xebata Welatperweran

Di hemî erdên Ewrûpayê de mîlletên bindest, her ji berî [illegible] dijmin [illegible] û welatê xwe ne [illegible] û ji Yugoslavya, Fransa, Yewnanistan, Belçîka û erdên din [illegible] de, di nav [illegible] welatperwer û elemanan de [illegible] û [illegible] gelek [illegible].

[illegible] bajarê Kopenhagê — paytextê Danîmarkayê — [illegible] [illegible] welatperweran [illegible] [illegible] û polîsên Eleman bi xwe [illegible].

[illegible] Ewrûpayê ji bona [illegible] û serbestiya xwe [illegible] û [illegible] welatê xwe [illegible].

Ev [illegible] û [illegible] [illegible] dinyayê, [illegible] ku welat ji ye [illegible] [illegible].

Eniya Sovyetistanê

Ev [illegible] roj in ku di Sovyetistanê da şerê [illegible] dewam [illegible]

SOVYETISTAN - POLONYE

LONDRE— Piştî ku Ordiya Sor ketibû axa Polonyayê, hikûmeta Sovyetî gotarek belav kiriye û [illegible] Ûkranyayê û bin erdên [illegible] hikûmeta polonî [illegible], divê rêya navbera Sovyetistan û Polonya ji axa Germanistanê [illegible] bêtin [illegible] û [illegible] polonî ne, [illegible]. Hikûmeta Polonyayê ji [illegible] [illegible] Hevalbendan [illegible] û serbestiyê [illegible] û [illegible] dikarin [illegible] [illegible] û Polonya [illegible] Emerîka û Brîtanya [illegible] dikarin [illegible]. Hikûmeta Sovyetistanê li gora [illegible] xwe [illegible] bi [illegible] Polonî [illegible] û [illegible] ji Polonyayê [illegible].

MISTER DUF CUPER

CEZAYIR— [illegible] Brîtanya Mezin Mr. Duf Koper, bi [illegible] bi hala General De Gol [illegible] Komîteyê derwekariyê M. Masîglî [illegible] bû.

[illegible] General De Gol de, [illegible] Komîta Fransizî û [illegible] Welêt [illegible]. [illegible] Harold Mak Milan û General Wilson bi hala General De Gol [illegible] bûn.

LONDRE— Rojnama rûsî Pravda [illegible] brîtanî û Von Ribbentrop, wezîrê eleman ê derwekariyê. Wezareta brîtanî a derwekariyê [illegible].

NÛ-YORK— Rojnameyên emerîkanî bi [illegible] Mr. Çorçîl û General De Gol [illegible]. Rojnama Nû-York Teymis [illegible] ku civîna Mr. Çorçîl, General Eyzenhower û civîna Çorçîl — De Gol li Efrîqa Bakur, [illegible] dikin ku [illegible] eleman [illegible].

PARIS— Hewavê Radyoya Parîsê [illegible] Paris û [illegible] elemanan û [illegible] di van 371 welatperwerên Fransiz [illegible].

LONDRE— Nêçîrvanên brîtanî [illegible] di [illegible] Skopyayê de bombeavêjeke eleman [illegible].

MOSKO— [illegible] dawîn de, [illegible] Ûkranyayê sed hezar [illegible] eleman [illegible] û di vê [illegible] de 2.500 tangên eleman [illegible].

LONDRE— General Brounl, serdariye eskerên emerîkanî [illegible] 30 [illegible] Tûnis û Sicîlyayê ile fermandariya Ordiyan kiriye.

NÛ-DELHI— Di axa Birmanyayê de li [illegible] Mayuyê, eskerên Hevalbendan 9 kîlometrîsan pêş ve çûne, her çend ji Japonan [illegible] pê [illegible].

Bombardimanên Hewayî

LONDRE— [illegible] resmî [illegible] dide ku [illegible] brîtanî ji bombeavêjên [illegible] di Fransa Bakur de li [illegible] eskerî [illegible], [illegible] brîtanî.

CEZAYIR— Eskerên Ordiya Pêncan ji nû ve pêş ve çûne [illegible] û [illegible] nû [illegible] Troglyayê [illegible]. [illegible] Hevalbendan [illegible] bajêrên dijmin [illegible] û Klagenfurtê [illegible]. [illegible] Hevalbendan û hewayî jê pê ve bajêrên Zara, Ortê, Ternî, Osopo û Tiborbayê [illegible] xwe.

xwe [illegible]. Di [illegible] de. Ji Lenîngradê û heta Behra Reş bi [illegible] û de dibin.

[illegible] li Berlînê [illegible] Ordiya Sor [illegible], [illegible] bakurê eniya [illegible] de çêdibûn.

[illegible] dawîn [illegible] Ordiyên sovyetî li [illegible] Oranienbaum, nêzîkî Lenîngradê, û li bakurê [illegible] bi [illegible] û [illegible] Novgradê de [illegible]. Li [illegible] ji [illegible] [illegible], û Ordiya Sor [illegible] erdên Estonya û Letonyayê.

[illegible] sovyetî di pêşiya Lenîngradê de [illegible]. Fînlandya [illegible].

[illegible] pêngavên [illegible] de [illegible] Ordiya Sor [illegible] di [illegible] de, [illegible] Ordî-

[illegible] sovyetî [illegible] li [illegible] [illegible].

Di Eniya Dnieperê de

Ordiyên eleman [illegible] dikin, û dikin [illegible] bi [illegible] û [illegible] sekinîn. Wehrmacht, [illegible] di [illegible] û Nîkopolê de, [illegible] û li [illegible] de [illegible].

Di [illegible] de û [illegible] Vinitsa û Umanê [illegible] Von Manştayn bi [illegible] kirine, [illegible] [illegible] de [illegible] eleman [illegible].

[illegible] Kîevê, [illegible] eleman ji [illegible] û [illegible] Ordiya Sor a [illegible] [illegible] eleman [illegible] ku [illegible].

[illegible] pêşiya [illegible] ku [illegible] ji [illegible].

136000 Ton Bombe

LONDRE— Wezîrê brîtanî ê ewlî Sir Arçibal Sinklair gotiye ku [illegible], bombeavêjên [illegible] 136 hezar ton bombe avêtine axa Germanistanê.

CEZAYIR— Komîta fransizî û [illegible] Welêt [illegible] general De Gol de [illegible] dane.

BERN— Rojnameyên eleman di pêşiya talûkên bombardimanên Hevalbendan de [illegible] Berlînê dibin û [illegible] ku [illegible] [illegible] û [illegible] paytextê eleman.

LONDRE— M. Lebedev, [illegible] Sovyetîstanê ê nû, li ba hikûmeta Çekoslovakyayê [illegible] xwe dabû gedkîrandiye serek Benes.

LONDRE— Hemî rojnameyên paytextê brîtanî, [illegible] eskerên fransizî di Eniya Talyayê de dikin û bi [illegible] [illegible] wan digirin.

QAHIRE— [illegible] serbestiyê di [illegible] û Xirvatistanê de, [illegible].

VIŞÎ— [illegible] û [illegible] Sofyayê, [illegible] dewiya [illegible] girtine.

SED HEZAR BALAFIR

WAŞINGTON— Karxaneyên emerîkanî [illegible] ji sed hezar [illegible] balafiran çêkirin.

LONDRE— Mr. Çorçîl [illegible] di pêşiya civatmilîda Brîtanî de [illegible] rewşa [illegible] û [illegible] bikin.

DANEZAN

CEZAYIR— [illegible]. Hevalbendan [illegible] li Efrîqa Bakur [illegible] [illegible] de, [illegible] her [illegible] ji elemanan dikirin [illegible] erde, [illegible] û pêş ve [illegible].

Di [illegible] Ordiya pêncan de [illegible] yekîneyên Hevalbendan [illegible], eskerên fransizî San Elia [illegible]. [illegible] Hevalbendan bi [illegible] Prato, Pontassieve û [illegible] bombardiman kirine. [illegible] Vişegrad û Osiyek, [illegible] bombeavêj ji [illegible] [illegible] Anzio û Pologê [illegible]. [illegible] di [illegible] û [illegible] kalîsen [illegible] wajor [illegible] bi [illegible] xwe.

WAŞINGTON— [illegible] dabeja ku [illegible] de, di [illegible] Ewrûpayê [illegible] hewayî [illegible] ji [illegible] û heya ku 3.000 balafirên Hevalbendan [illegible] bibin. [illegible] Hevalbendan û hewayî bi 1.300 balafiran [illegible] Germanistanê [illegible] bû.

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Diwan û gerînendekariya: Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Diwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BE DIR-XAN

ÇENG & SIYASET

DEWRAN

DI PEŞIYA CIHANÊ DE

SIYASETA EMERÎKANÎ A DERVEKARIYÊ

Ez Dibêjim Ko

Emerîkayê divêtin xwediya siyaseteke dervekariyê bibe ya ko li ser sê bingehan dê bête danîn

Bê şik êv her sê bingeh, bi derbekê li hev siwar na bin û di heqê wan de gelek tişt dikarin bêne gotin.

Ez, ev her sê bingehên he pêş we dikim, bi dilekî pak û bi hawerî û bi şerta edilandina wan.

Bingeha Yekemîn:

Emerîkayê di civanê silh û aştiya ko bê, divê xwe ji tifaqan bi hin dewletan, bi xurtî bide paş û divê ji bona yekîtiyekê bixebite, ya ko bi destê hemî dewletên dinyayê dê pêk bê.

Yekîtiya ko ne mîna civatê Miletan yê Jenevê, lê yekîtiya ko mîna dewletên Emerîkayê ye, ko em ev pêncî sal in lebatek ji ya wê ne.

Tifaqine amdagirtî, bi hina, di demên silh û aştiyê de jehrek e.

Di wan tifaqan de, du tiştên giran hene. 1.— Dewleta ko dibe hevalbenda dewletake din, dibe şirîkê qencî û neqenciyên ko bi dîrok û rewişa wê dewletê girêdayî ne. 2.— Ji tifaqine wilo bi vê neve, tifaqine zidên wê dizên.

Tifaqine wilo mîna pirs in ko cihaba wan heye.

Tifaqa ko yên din ji Ortê radike û deriyê dubendiyê digire ev tifaqek e ko hemî dewletên dinyayê têde ne.

Divê civatê cihanê de mezelek hebe û têde ji bona her dewletekê kursiyek, çi biçûk, çi mezin; çi qenc çi xerab.

Bingeha Diwemîn:

Heke miletên dinyayê divê pev re bijîn û dirêjî hev û du ne kin, divê ew bielimin pev re bixebitin. Piştî şerê mezin i kevin hemî miletên dinyayê di warê ticaret û paşrojmendiyê de, şerê hev û du kirine; an şerê hemî nijadên cihanê.

Divê êdî bête seh kirin ko heke daxwaz ev e ko eskerên biyanî ne kevin erdê miletekî, divê bi xweşî û dostanî malên ticaretê di erd û sînorên welatan re derbas bibin, û em pê qîma xwe bînin.

Di selametiya cihanê de û der parastina aştiyê, kar û pirsên bingehîn, kar û pirsên ticaret û paşrojmendiyê ne.

Bingeha Sewemîn:

Bi qiweteke navnijadîn, ango bi Ordiya ko eskerên hemî dewletên dinyayê têde ne, qesda parastin û berevaniya silh û aştiya cihanê, her wekî civata Miletan a Jenevê pêş me kiriye xewn û xiyaleke.

Tiştê ko dikare bête çêkirin ev e: di pêşiya pirsên giran û dijwar de, hemî dewletên dinyayê divêtin bi şerta danîna şêwir û mişawira bêne girêdan; û li gora pirsa ko divê bête safî kirin dewlet qerara xwe bidin.

Ji aliyê din divê neyê ji bîr kirin ko heke miletên mezin bi tenê hisabê heyîna xwe dikin, ji vî tiştî, tim û daim xirabî derdikeve, ev ji şerine mezinin.

Yeketiya miletên dinyayê; dermanê şer û pêşveçûna miletan ev e, û ev e ko me bigehîne aştî, rehetî û dewlemendiyê.

W. H.

KOMEK JI XORTÊN KURDAN

XORTÊN ME ÊN TAXA KURDAN LI ŞAMÊ BI ZANÎN, XEYRET Û PÊŞVEÇÛNA XWE HEJA NE.

BOMBARDIMANÊN DIJWAR

DI NAV 48 SAETÊN DAWIN DE

LONDRE— Di nav 48 saetên dawîn de refên brîtanî û emerîkanî 5 caran li Berlîn, Frenkfurt û Brunsvîkê xistine û 5.000 ton bombeyên şewat û teqandinê avêtine hêjagehên wan bajaran. Di êrîşa Frenkfurtê de 800 bombeavêj û 700 nêçîrvanan bi ser hêjagehan de girtine. Xesarên çêbuyî ecêb giran in.

ENIYA SOVYETISTANÊ

MOSKÛ— Leşkerên rûsî yên ko Krasno — Selo standine— 3 kîlomêtir nîro-roavayî Stalîngradê— pêşveçûne û berê xwe dane erdên roavayî. Di Krasnoî — Seloyê de Ordiya sor rastî însana ne hatiye.

CEZAYIR— Li gora qanûnekê ko nû hatiye çêkirin jinên frensiz hêj bêtir bikevin xidmeta Ordiya Frensizî û arîkariya eskeran bikin.

LONDRE— Topên, qeraxên behrê yên ingilîz û elemanî sê saet û nîv li hev û du xistine.

STOKHOLM— Eskerên emerîkanî bi piranî derketine peravên delava Gaetayê.

MOSKÛ— Danezana Sovyetî elam dide ko yekîneyên rûsî gihane taxeyên Kingî-sepeyê û der zehî deran li ava Lugayê derbaz bûne.

Eniya Talyanî

LONDRE— Bi hezaran eskerên brîtanî û emerîkanî ber bi hindurê erdê Italyayê ve dimeşin bi qesda girtina riya sedhezar eskerên elemanî yên ko di eniya çemên Rapido û Garigliano yê de şerê Hevalbendan dikin.

NU-DELHÎ— Di eniya Arakanê de eskerên Hevalbendan dest bi êrîşî qiwetên japonî kirine.

MOSKÛ— Bi awakî resmî didin zanîn ko Ordiya Sor Gaçîna Narva standiye.

QAHIRE— Eskerên Hevalbendan yên ko pê li erdê Netuncyê kirine 6 kîlomêtir pêş ve çûne û rê û dora serpira danî firehtir kirine, ev qiwetên he ber bi rêhesina ko diçe Romayê, pêş ve dikevin.

LI LENINGRADÊ

MOSKÛ— Leşkerên eniya Leningradê êrîşên xwe pêş ve ajotine û bajarên Puşkîn (Çarskoye Selo) û Pavlovsk—Sletsk vegirtine, ev her dû bajar ji Leningradê 17 û heta 4 kîlomêtir dûr in.

CEZAYIR— Radyoa Miletên Hevalbendan elam dide ko Rome êdî di bin hikmê topên Ordiya Hevalbenda de ye.

HEZAR BOMBEAVÊJ

STOKHOLM— 1.000 bombeavêjên Hevalbendan têkilî êrîşa Berlînê bûne. 6.000 peya hatine kuştin an brîndar kirin.

PARÎS — Duhî di Balê de, erdê Svîçreyê, işareta talukê hatiye dayîn.

JENEV— Bajarê Sofyayê bi timamî hatiye vala kirin. Xaniyên payetextê Bilxaristanê sedı de 85 hilweşiyane û xesar gihane sedî de 65 hebên din.

LONDRE— Bi awakî resmî didin zanîn ko şevêdî bombeavêjên brîtanî, Muskîtosan derê i hêjagehên Germanistana roavayî kirine. Duhî serê sibehê refên emerîkanî û brîtanî bi ser axa Frense bakurî de girtine û li hêjagehên eskerî xistine.

DANEZANA...

CEZAYIR— Qerargeha Hevalbendan a mezin li Efrîqa ... dide zanîn: Leşkerên emerîkanî û brîtanî û zehî çek ... posetên şerî ... cebilxaneya bi lez digehînin serpira ko di nîreyê Romayê de hatiye danîn.

PARÎS— Duhî henî waliyên Bilxaristanî di Sofyayê de civanek danîne.

DEMA NIHA

ENIYA BEHRA SPÎ

CEZAYIR – Di peravên Edriyatîkê de yekîneyên kenadî pêş ve ketine, her çend jî berberiya elemana xurt bû. Di erdê Anzioyê de leşkerên brîtanî û emerîkanî zora dijmina birine û gihane taxeyên Kampo Leone û Çisternoyê.

Seyda Mîrza Ebdilhadî

Seydayê me ê delal Mîrza Ebdilhadî Mihemed, ji kerema Xwedê, piştî edakirina ferza Hecê, bi selametî ji Hicazê vegeriyaye û hatiye Bêrûte. Duhî gerînendakariya Roja Nû bi ziyareta Seydayê xwe geş û ronak bûye.

Me ji mêj ve navê Mîrza Ebdilhadî dibihîst, lê bi dîtina wî me hêj bêtir seh kiriye, ew di warê zanîn û xebatê de çiqas hêja û giranqîmet e. Seyda Ebdilhadî bi qelem, bi pere û bi xebata xwe a xurt ya kowestabûn çiye nas nake arîkariya Roja Nû kiriye. Em jê re dibêjin Xwedê te her serfiraztir û serbilindtir bike. Kurdên Bêrûtê bi piranî çûne xatirxwaziya wî û Seyda bi xîret û gotinine hêja ew irşad kirine.

PIROZNAMA STÊRA ÇELENG

Di pêşî de ez selav û bendewariya xwe ser û pişt xwar, rengnimêjîn pêşkêş dikim; û pişt re ser û pişta xwe rast dikim û gavekê berapêş davêjim û destê Mîrê xwe digirim û digivêşim û dihejînim û havilkerî û pêkanîna we ya nemir pîroz dikim û ez bi dev û bi dengê xwe î bilind, ji ser serên çiyayên Kurdistanê bang dikim û dibêjim: divê mezinê miletê kurd weke we bin, û mirov xwedî bext û bi rastî welatparêz û ji bend û menfe'etperestiyê dûr be.

Bi rastî hon qiblegaha xebata welatparêziya dema xwe ne. Di nav gelê kurd û çi gava ko dora xwînrijandinê hati be, we xwîna xwe bê perwa rijandiye û çi gava di riya tevger û xebat û qelem û zanîn û fedekariyê hati be, hon jê dûr ne mane, û tim di pêşiya hevalan de ne.

Çiko ji xebata we yê kher, bê xircir xuya dike ko we canê riya zanîn û mezinahiyê qenc nas kiriye, û qenc dizanin; lê herin...

Mîrê mezin, we bi stêra xwe î geş û delal dîsa ala mezinahiya malbata xwe, bi ser welat û gelê kurd re bilind kir.

Mîrê min, we bawer kiriye û dîsa bawer bikin, deriyê dilê welat û xort û xwendevanên welatparêz, dilpaqij li piştî vekiriye, û ciyê warê xebata we î miqedes şên û ava û paristiye, û wê şên û ava û paristî dê bimîne, heya ko welat û dîrok û miletê kurd û Kurdistan hebe; û dîsa ez bi devê xwe û xort û xwendevanên dilpaqij û welatparêzan dibêjim kesê ko mezin e û ko dixwazin mezin bibin û mezinahiya wan paristî û bendewar bimîne divê ko fedakariyine wilo, xebata bi cî bike, da ko jê re bê gotin mezin û bi mezinahiyê tête nas kirin; her wekî ko min gotiye:

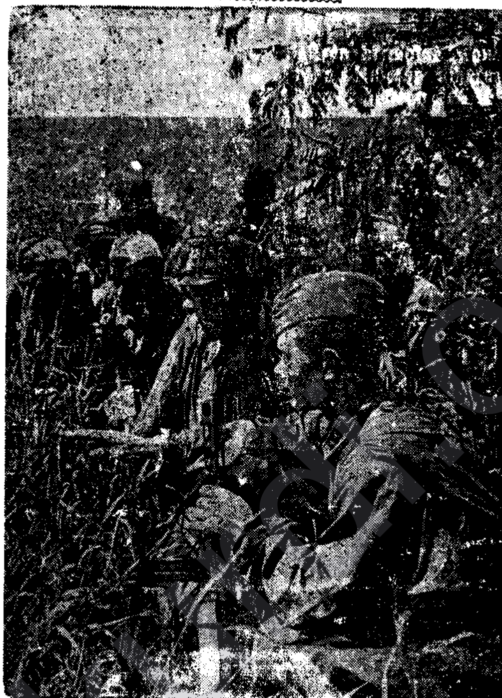
Mezin ev e ko emel û xebata wî ji wî meztir be û yê ko ne welê be, jê re ne bêjin mezin û bi çavê mezinahiyê lê me nêrin.

Amûde: LAWÊ TÊLO

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞTIYÊ

Xebat - Fidakarî - Serfirazî - Serdestî

Leşkerên Hevalbendan Di Nav Devî û Daristanan De Cengê Dijmina Dikin.

Tangine Mezin, Tangine Giran, Bi Hezaran Tang Dirêjî Neyaran Dikin û Li Rohelat û Roavayî Zora Wan Dibin.

KURD & MEHKEME

Zelamekî kurd hebû, li bajarekî wek bajarê Bêrûtê. Dinya havîn bû, li ser remil li ber behrê radiza.

Rokê pîreka wî nexweş ket. Mêrê wê jê re got: dilê te çi dixwaze? got: dilê min zebeş dixwaze. Zêdeyî zêrekê wan pê ve tu ne bû.

Wî zelamî zêrê xwe hilanî û hat sûkê. Hat devê deriyê dikankê û go: ka zebeşkî bide min. Xwediyê dikanê jê re got: Zebeş bi zêrkî.

Ewê kurdê feqîr û bêmecal, zêdeyî zêreki wî pê ve tune. Jê re got: kuro çawan ezê zebeşekî bi zêrekî bi kirim; zebeş di nav bîstanan de bi çi ne?

Ê dikancî jê re go: deh bar zebeş bi zêrkî ne.

Ewê kurd rabû go: bi Xwedê ezê herim nav bîstana ji xwe re zebeşa bikirim, ji dêla ko ezê zebeşkî bi tenê bi zêrekî bikirim, ezê herim deh bara bi zêrkî bikirim.

Ez jî wek wan beqala li sûkê deynim, bifiroşim, zêrê xwe jî ezê qezenc bikim û ezê zebeşa têra jina xwe jî bibim.

Êw kurd rabû, pênc ker ji xwe re kirê kir û pênc zilam û go: Heyde emê herin nav bîstana, zebeşên me hene, emê barkin bînin bajêr.

Rabû çû nav bîstana, pênc bar zebeş bi zêrkî kirîn û berê xwe dan bajêr.

Hatin serê bajêr, dixuliya ji wan re gotin: ka heqê dixuliyê bidin me.

Ewê kurd go: bavo ez nizanim dixuliyê, mixuliyê, û tiştekî min tu ne ye.

Rabûn dixuliya, du bar zebeş jê standine. Hatin nav bajêr, li erdekê ji xwe re danîn, rabû beledî hat go: kanî heqê erdê bidine me.

Rabû kurd got: Bavo ji zêdî zebeşa tiştekî min tune, rabûn du bar zebeş jê standin, ma barekî wî..

Ê kurd go: ezê rabim zebeşê xwe bibim mal, berî ko vî barî jî, ji min bistînin,

Rabûn kirêçiya jê re gotin: kanî kiriya me.

Wî zelamî kurd ji wan re go;

Çar bar zebeşê min hikûmetê birin, hon jî vî barî ji xwe re bibin, bes zebeşkî bidin min.

Rabûn kirêçiya ji xwe re ew barê zebeşa wezinandin û li hev du par kirin û zebeşek dane î kurd.

Ê ko wezinandin heqê qapanê jê xwestin, ji wan re got: zêdeyî tiştekî min ne ma ye ji vî zebeşî pê ve; qapançiya ew zebeşê wî jê standin.

Rabû ev zelamê kurd go:

Bi Xwedê ezê herim mehkemê li we gilî bikim.

Ji zelamekî pirsî: go kanî mehkeme li kû ye?

Rabû wî zelamî jê re got: mehkeme ewa ha ye!

Ra bû çû mehkemê. Çû mehkemê, dî ko mehkeme ji ibadileh tijî ye. Zelamek jê pirsî; Ya feqîr, tu bi kû de herî? go. ezê herim giliyê zebeşê xwe bikim.

Wî zelami jê re go: hey mal ava îro not û neh ro mehkema î culhe ye. Wî zelamê kurd go: Bi Xwedê ezê herim bi nêrim ev çi mehkeme ye, û ezê binêrim heke adilî hebe, ezê doza zebeşê xwe bikim, ya ne, adilî tu ne be, ezê dev jê berdim, û herim mal.

Rabû qedimî, di nav xelkê de, nêrî ko zelamek li ber hakim vezilandiye, çavekî wî derketiye; û yekî din jî, ji piya ye, dike îfada xwe bide.

Nêrî ko hakim ji ê culhe re go: te çire çavê vî zelamî derxistiye?

Rabû culhe jê re go: heke adilî hebe û izna min û ştexolî hebe, biştexilim.

Rabû hakim jê re go: bibêje,

Rabû culhe go: Ya hakimê min, ez zilamekî culhe me, û deh zarokên min hene, û sê jinên min hene.

Ev pênc sal in ev kurd hêj di mehkemê de dawa doza xwe dike.

BRAHÎMÊ METÎNÎ

2ème ANNÉE LUNDI 31 JANVIER 1944 NUMÉRO 37

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

VERS LA VICTOIRE

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

La semaine a été marquée par d'importants succès militaires et politiques alliés. Les troupes américaines, anglaises et françaises ont débarqué au Sud de Rome, bouleversant tous les plans défensifs de Kesselring. Sur le Front Oriental, l'Armée Rouge continue à investir victorieusement les deux ailes des divisions allemandes qui se trouvent entre le lac Ilmen et Léningrad. Dans le domaine politique, le dernier centre de propagande et d'espionnage nazi en Amérique du Sud, l'Argentine, vient de rompre ses relations diplomatiques avec les puissances de l'Axe.

L'offensive de l'Armée Rouge sur le Front Nord fut déclenchée, il y a une quinzaine de jours, simultanément sur les deux ailes Nord et Sud des troupes allemandes stationnant dans la région située à 30 kms à l'ouest de Novgorod. Sur l'aile Nord, les troupes du Général Goronov, parties de Léningrad, poussent à la fois vers le Sud Ouest, le Sud et le Sud-Est, dans le but d'esquisser un mouvement d'encerclement aux arrières des Allemands, dont la ligne du front actuelle a la forme d'un arc fléchi vers l'Ouest.

Dans la région au Sud de Léningrad, entre Tosno et Choudovo, la situation des troupes allemandes évaluées à 25 divisions, s'est considérablement aggravée, à la suite de nouveaux succès soviétiques qui ont abouti à la prise de Gatchino et à l'encerclement de Tosno et de Choudovo. Toutes les communications des Divisions de la Wehrmacht vers l'Ouest et le Sud sont coupées. Il ne leur reste qu'une seule chaussée, pour pouvoir difficilement communiquer avec Louga, qui, d'ailleurs, se trouve sous la menace immédiate des troupes du Général Meretzkov. Gatchino dont la prise a été annoncée par le Maréchal Staline, est une base d'où partent cinq lignes ferroviaires et huit chaussées. Elle était utilisée comme centre de ravitaillement. Pour ne laisser aucun répit et aucune retraite aux Allemands, l'Armée Rouge les attaque de front en même temps que sur les deux ailes.

Déjà, les résultats de onze jours d'offensive sont encourageants. Du 11 au 25 janvier, les troupes du front de Léningrad ont tué 40.000 nazis et ont fait 3.000 prisonniers.

L'Allemagne doit comprendre désormais qu'elle ne peut plus se permettre le luxe d'abandonner des territoires à l'Armée Rouge. La Wehrmacht n'est pas aujourd'hui en mesure de tenir à la fois au Sud et au Nord du Front Oriental.

Pour le moment, sur le front méridional, Von Mannstein contre-attaque désespérement, en vue de désorganiser les préparatifs que le Général Vatoutine est sur le point d'achever pour reprendre sa marche vers la Roumanie.

La bataille de Rome a commencé. Au moment où les combats les plus violents étaient en cours sur le front principal de la 5ème Armée, front où Hitler avait ordonné à ses troupes une résistance à outrance, des forces américaines, françaises et britanniques ont débarqué en force, Samedi dernier à l'aube, au Sud de Rome. L'ennemi n'a pu leur opposer aucune résistance. Des renforts alliés débarquent, depuis une semaine, dans la nouvelle tête de pont. L'ennemi n'a pas encore réussi à se ressaisir et à réagir. Kesselring est en train de recevoir des renforts du Nord de l'Italie et de la France. Toutefois, de l'aveu même de Berlin, la tête de pont alliée est assez large et permet la concentration de puissantes forces qui déclencheront prochainement, l'assaut qui décidera du sort de Rome.

A Rome, la panique règne déjà. Les fascistes fuient la ville. L'importance de Rome est immense, du double point de vue politique et militaire. Ville historique et berceau millenaire du monde catholique, sa libération par les Alliés constituera un coup dur pour le moral de l'Axe.

D'autre part, toutes les communications de l'Italie du Nord, jusqu'à Florence et Milan, passent par la capitale italienne. Sa chute privera les Allemands du réseau routier et ferroviaire qu'ils utilisent pour ravitailler les troupes allemandes du Sud et du Centre de l'Italie.

Le gouvernement argentin vient de décider de rompre avec les puissances de l'Axe. Depuis deux ans, l'Argentine était le seul pays de l'Amérique du Sud, qui maintenait des relations diplomatiques avec l'Axe. Profitant de ce fait, les agents et espions nazis se livraient à une activité anti-alliée intense et à des actes de sabotage dans tous les pays de l'Amérique Latine.

La décision prise par Buenos Aires chasse complètement l'Axe de l'hémisphère américain et met fin à toutes les machinations que les agents de Goebbels y fomentaient.

La République du Libéria a déclaré la guerre à l'Allemagne et au Japon. Situé sur la côte occidentale de l'Afrique, ce pays a une superficie de 108.000 kms. et 1.500 000 habitants.

Le Libéria est riche en matières premières nécessaires à l'industrie de guerre des Alliés. Elle produit surtout du caoutchouc.

K. B.

RIMBAUD - Poète Français

C'est le 20 Octobre 1854 que naquit Jean Arthur Rimbaud. Tout jeune, son goût de l'aventure se précisa : dès l'âge de cinq ans, il dévorait les récits de voyage. A sept ans, il partageait ses lectures entre le Journal des Voyages et la Bible. Singulière prédilection : Mais dans son cerveau d'enfant, des trésors s'accumulaient.

Rentré au collège de Charleville, il fit preuve de nonchalance , et de mépris envers les matières qui lui étaient enseignées. Un beau jour, cependant, l'arrivée d'un jeune professeur de 19 ans, Izambart, lui fit découvrir brusquement Alfred de Musset, Victor Hugo, Théophile Gautier, Beaudelaire, Leconte de Lisle: et alors ce fut le miracle : il devint poète.

De 14 à 19 ans, il produisit une oeuvre fulgurante qui devait le placer au premier rang des «poètes» du XIXème siècle.

Tout ce qu'il avait lu, il le fit revivre d'une manière poétique et avec une extraordinaire facilité. Grisé d'air et de solitude il partit tout seul à travers la campagne, à travers les plaines et les bois, et vécut ainsi une véritable vie de bohémien.

Il dit dans une délicieuse poésie :

«Je m'en allais, les poings dans mes poches crevées.
Mon paletot aussi devenait idéal.
J'allais sous le ciel, muse et j'étais ton féal.
Oh ; là là... que d'amours splendides j'ai révées...»

Mais Rimbaud se révolte soudain. Il veut aller à Paris. Là, il verra Verlaine et Théodore de Banville. Et puis, il leur montrera ces vers d'une beauté «presqu'irrespirable» où apparait sa fabuleuse imagination :

«Comme je descendais des fleuves impassibles
Je ne me sentis plus guidé par les hâleurs.
Des Peaux-Rouges criards les avaient pris pour cibles
Les ayant cloués nus aux poteaux de couleurs...
La tempête a béni mes éveils maritimes
Plus léger qu'un bouchon, j'ai dansé sur les flots
Qu'on appelle rouleurs éternels de victimes.
Dix nuits, sans regretter l'oeil niais des falots.
... Je sais les cieux crevant en éclairs, et les trombes
Et les ressacs et les courants, je sais le soir
L'aube exaltée ainsi qu'un peuple de colombes,
Et j'ai vu quelquefois ce que l'homme a cru voir.
J'ai vu le soleil bas tâché d'horreurs mystiques
Illuminant de longs figements violets
Pareils à des acteurs de drames très antiques,
Les flots roulant au loin leurs frissons de volets.
J'ai rêvé la nuit verte aux neiges éblouies,
Baisers montant aux yeux des mers avec lenteur,
La circulation des sèves inouies
Et l'éveil jaune et bleu des phosphores chanteurs...»

Quels saisissants tableaux maritmes : Quel exotisme inconnu ; Et pourtant Rimbaud n'avait jamais vu la mer, ni quitté l'Europe...

A Paris, Rimbaud se lia à Verlaine. Tous deux firent un séjour en Angleterre au cours duquel Rimbaud écrivit «Les Illuminations». Puis ce fut le drame brutal de B r u x e l l e s, et Rimbaud écrivit à la hate «Une saison en Enfer», sorte de «confession hallucinée». adieu définitif à la poésie, «la prose française la plus fulgurante qui se puisse lire.

Rimbaud fut comme exorcisé du démon poétique. Il renia toute son activité antérieure, oubliant complètement qu'il avait été le poète du «Bateau ivre», des «Illuminations» et d'«Une Saison en Enfer».

«Quelquefois, écrivait-il, je vois du ciel, des plages sans fin, couvertes de blanches nations en joie. Un grand vaisseau d'or, au-dessus de moi, agite ses pavillons multicolores, sous les brises du matin.

«J'ai créé toutes les fêtes, tous les triomphes, tous les drames. J'ai essayé d'inventer de nouvelles fleurs, de nouveaux astres, de nouvelles chairs, de nouvelles langues. J'ai cru acquérir des pouvoirs surnaturels. Eh bien; je dois enterrer mon imagination et mes souvenirs»;

Et plus loin:

«Moi qui me suis dit mage ou ange dispensé de toute morale, je suis rendu au sol, avec un devoir à chercher et la réalité rugueuse à étreindre».

«Maintenant je suis maudit, j'ai horreur de la patrie. Le meilleur, c'est un sommeil bien ivre sur la grève».

Rimbaud allait partir. Sa vie de poète était terminée. Sa vie d'aventurier allait commencer.

LES PETITES NATIONS ET LEURS FEDERATIONS

par HUBERT RIPKA

Ministre des Affaire Etrangères p. i. de Tchécoslovaquie

— 2 —

Aussi longtemps que ces trois conditions ne sont pas satisfaites, il est, à mon avis, impossible de constituer une fédération durable et effective. Si jamais le procédé fédéral doit devenir une réalité, il ne peut être effectué que progressivement et graduellement. Avant d'être appliqué en général, il prendra probablement la forme de confédérations régionales.

Pour qu'une telle collaboration soit durable, étroite et effective, elle doit prendre deux choses en considération:

a) — Les confédérations composées de plusieurs petits Etats ne doivent jamais avoir un caractère exclusif. Elles ne doivent pas être isolées économiquement et politiquement Au contraire elles doivent collaborer et établir des contacts économiques et politiques avec le reste du monde, d'une manière laborieuse et systématique.

b)—Toute confédération régionale devra essayer d'établir des relations amicales étroites avec la grande Puissance, éprise de paix, dont elle est la voisine géographique, sans cependant négliger ou sous-estimer l'importance de la collaboration avec d'autres grandes puissances. Ainsi une confédération de petits Etats de l'Europe Occidentale s'appuiera naturellement en premier lieu sur la Grande Bretagne et la France. Une confédération de l'Europe Centrale s'appuiera principalement sur la Russie Soviétique. En même temps, la fédération occidentale devra cultiver de bonnes relations avec la Russie Soviétique et une fédération de l'Europe Centrale devra être en bons termes avec les grandes démocraties de l'Ouest.

Toute tentative tendant à ignorer les petites nations ou les conditions d'une collaboration plus étroite entre elles, toute tentative qui aurai pour cause de les faire disparaître contre leur volonté, dans un système politique n'ayant ni vie, ni réalité, serait vouée à un échec.

Strana Kurdî

SITIYA NIMET AXA

Mûsa mere bext ne wa ye.

Kekê Kinê mereve bext ne waye.

Êvar e roava ye, wa'da berya ye, tengaya mala nêzîka kerya ye;

Delalê dilê mi suwar e, ne peya ye.

Suwarê şîn bozkê tu dibê ba ye, rextê enexdarê nava milê Kekê Kinê kuta ye...

Delal me reve, sitîya Nî'met Ẍezala kurda birîndara pênc gulla ye, xwîna sor bi ser bejna zirav quba kemberê, rûkê qonderê da rijiyaye.

Delalê dilê mi bi suwarbûnê ji mala Cerba ye, rima mala Mehemed li ser piya ye.

Serê rimê çar gulukê zîvîn pêda berda ye.

Qayîşa enexdarê milê Kekê Kinê kuta ye, zincîra ogê buhustekê çar tilya ji pêxîla Kekê Kinê ber jêr hêlkan daye.

Delal Xaîno, ne bi gefan û ne bi gurra ye;

Ne halbûna çefî û egala ye, ne bi pesnandina qîzan û bûka ye.

Kanî wexta te egal xwar dikir, ber dida nav çata her du burya ye.

Îro hêsîr tengî ye.

Da'wa ruha ye, ji berê da roja qewimandinê roja mêra ye.

Kekê Kinê mi go belkî rojkê roj biqewime tu yê hefadiyê bike li orta talanê milan û qeregêçiyaye,

Delal mi go belkî tu Bender û Budûr û Hesenê Mihêmir, her sê şuyûxê gêsa ye;

Mi go belkî tu bi qelemê, Brahîmê lawê Kora ye.

Mi go belkî tu bi ebûqatiyê tu dîşçî Hesen aẍa, ji mala Heeîya ye.

Mi go belkî bi reîsîyê tu Mehemed Emîn Kekê Lamî çîçeka Qirwalya ye... Mi go belkî tu bi xurtbûnê, tu Evdulqadir Qedûrê Kinik, Rail Elya ye.

Mi go belkî tu bi şûfê ve tu Xelîl Beg reîsê qeregêçiya ye.

Mi go belkî bi mêranîyê.

Tu Mehmûd Begê zerî, xelefa mala Temir paşa ye.

Ey xaîn lawê xaîna mi go belkî bi derba giran tu zor Brahîm paşa ye.

Bavê Evdulhemed, şêrê serê zozên, qermîtê binê Kerbela ye,

Xwedanê cumûna (kom) giran, Îskanbaşê kela kurda ye...

Xaîn lawê xaîna, çawa te terka mi Sitîya Nîmet, ẍezala kurda, dîrega konê neh sitûnî kir, û tu revyaye.

Sala çûnî vî çaẍa, ez xwarina teyrê baz bûm, îsal bûm qesasa pênc gulla ye,

Rûreşa her du bira ye. Xelkê digot delaliyê dilê te tirsonek e, ji ber Hesenê pismamê te reviyaye.

Mi go te xes e, rojkê roj bi qewime...

Şahidê kekê kinê gelek hene daîm hefadiyê dike li orta talanê, qeregêçyan û gêsa ye.

Ji delalê dilê mi wendê enexdarê zeng girtiye; derziya enexdara destê wî şikiyaye,

Delal me re kekê Kinê me re, bi şûnda li halê mi mêzeke, carkê li mi vegere êvar e, li min û kekê Kinê barî berfa kher e,

Sitîya Nîmet birîndara pênc gulaye, li erdê dev na gere, mi go belkî rojkê roj biqewime, tu ji ber temamê qeregêçîyan û gêsa tev na gere, belkî tu ne mêr e, enexdarê ji mi re dîn e û car de here.

Delal mere, Kekê Kinê mere, besta Qizil—Ûzê, Ebû—Şaxatê şe witî Bîra Edwanîyê xwar û mar e, êvar e, du suwar pêda têne xwar e, li ber çavên Sitîya Nîmet pir bûne çar e.

Kekê Kinê mere, bi şûnda li halê mi mêzeke; simalê serê suwara zer e, li ber çavê sitîya Nîmet mor bûne bûn e şa'r e.

Gullê destê suwara, li canê Sitîya Nîmet bûne, ar e.

Delal xaîno, sitîya Nîmet ẍezala kurda, dîreka konê neh sitûnî, bi pênc gulla birîndar e, mêzeke xwîna sor gulekî bi ser bejna zirav da quba kemberê, rûkê konderê da anî xwar e,

Xaîn lawê xaîna, mi go belkî rojkê roj biqewime koma qeregeçiya ji te ra ne tu bar e.

Mi nizanî bû tu fortekê nava mala, egal xwar e.

Delalê ne wa ye, bextê mêra de vaya ye.

Xwedê dîne, mala Heçîya ye, mala kora ye.

Bi destê Ubêdullah, kilê çavê Helîma kora girtine, li korta Suwêrekê girtin avêt binê hebisxana ye.

Kekê Kinê me re, rûne, şehkî lêxê, yekî bavî, halana ewilê di xwe hilde.

Bê ez kilê çavê Sitîya Nîmet ẍezala kurda, bejn zirav e.

Delal me re, xaîn lawê xaîna me re bextê mêra ne were ye.

Bi şûnda li halê mi mêzeke Sitîya Nîmet xezala kurda li pê te ye, bîst û çar derbê enexdarê li nava te ye;

Mi go belkî rojkê roj biqewime xortên qere Gêcîya temam ne barê te ye.

Qet damara namûsê vê êvarê li eniya kekê Kinê tuneye.

Halana mêra ji delalê dilê mi ra, bê fêde ye.

Mi nizanî bû tu fortekê nava mala, egal xwarê tewtewe ye.

Kekê Kinê buhara me buhareke rengîn e, li besta Qizil—Ûzê, rabû gula li bî ne, kekê Kinê me reve, mi meterkîne, mêzeke Husênê pismam devê enexdarê li çiçika Sitîya Nîmet digerîne...

Agirê çapliya agirekî no ye canê Sitîya Nîmet pır diêşîne...

Wê quba kemberê şa'ra kesrewan li devê enexdara xwe bigerîne, pol û poşman li dêmariyên mi Fatê û Fersê vegerîne;

Delal mereve, du derba bi teqîne, heger tu ne mêr e, here û enexdarê ji mi ra dîn e.

Heft qeda li bedena Sitîya Nîmet keve, hîn tu du korta ne çûye korta sisya ezê xwe, ji par ra xwe bi te gînim bi destê Sitîya Nîmet bigre mi bi xwe gîne. bi oda Kurê Birahîm paşa gîne halana ewlî di xwe;

Hilde bibêje ez kilê çavê Sitiya Nîmet,xezala kurda, xatûna pêncsed malê Ceraba, kevoka çeng bi çîn im.

EVDILHADÎ MIHEMED

PÊJINÊN DINYAYÊ

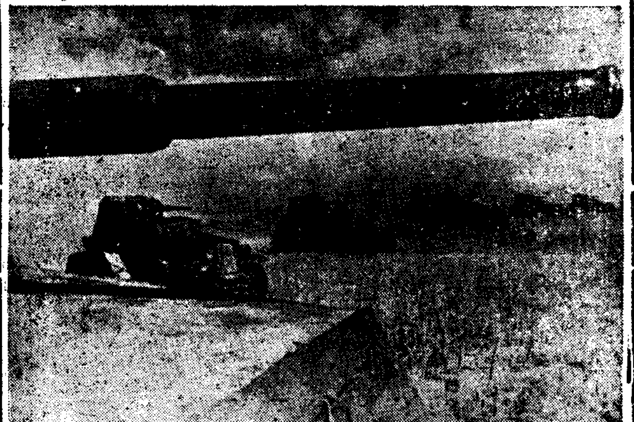
CENG & BIHINGEH

Deryavanek Bi Dûrbîna Xwe a Mezin Karê Nobetdariyê Pêk Tîne.

Eskerên Hevalbendan Hilkişiyane Ser Tangekê û Li Dora Xwe Dinêrin.

Tangên Brîtanî Berê Xwe Dane Dijmina û Pêşve Diçin.

WEŞINGTON— Wezîrê emerîkanî ê şerî Mr. Stimson elam daye ko ji destpêka şerê eniya talyanî û heta niha xesarên emerîkanî ev in: kuştî: 2.985; brîndar: 2.504; windabûyî: 3.721.

WEŞINGTON— Duhî êvarê di civanê rojnamevanan de wezîrê emerîkanî ê şerî Mr. Stimson qala şerê Pesifîkê kiriye û gotiye: di Nû-Gîneyê de zora Japona diçe; pêşveçûna leşkerên me dom dike. Di hêla pozê Glosesterê de 3.100 eskerên japonî hatine kuştin. Di Nû-Bretanyê de qiwetên Hevalbendan çeper û kozikên dijmina, neqeb kirine.

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MIROIR D'ORIENT

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriyê û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

KURDISTAN

EXBAR-EL-HERB, 26 KANÛNA PAŞÎN 1944, HEJMAR 53.»

Xelk Ji Welatê

Kurdistanê ê çiyayîn û spehî tiştine hindik dizanin, ji ber ko siûda vî welatî di neşriyatê de kêm e, di heq û wesfê wî de kêm tişt hatine nivîsandin û belav kirin.

Herçî teşkîlata siyasî; siûda Kurdistanê di vî warî de jî ne qenc e. Kurdên ko mixdarê wan di nav bira heşt û neh milyonan de ye, welatê wan ên çiyadar û sêgoşe di nav beyna Tirkiyê, Îran û Iraqê de hatiye lêk ve kirin, teqsîm kirin.

Birek ji Kurdan di Sûriya bakurî de ne. Êlinê biçûk di derine din de rûniştine. Kurdên Iraqê qederê milyonekî ne. Kurd ji nijadê arî ne. Wesfên wan ên xweser hene. Bi zimanekî xweser diaxivin.

Ev ziman dimîne farisiyê, lê na keve nîzingî erebiyê.

Kurd Bi Mêraniyê

Têne wesifandin. Bi xwe jî pê iftixar dikin ko di nav miletên dinyayê de ew ê qewîtir in.

Rûyê erdê Kurdistanê Iraqê bi qasî Skotlandê ye.

Tê de bergehine welê hene ko çav kêm caran ji wan spehîtir dibînit. Wî welatî çiyayine asê û rût hene ko bilindahiya wan digehit heta 12.000 peyî. Ji serê wan çiyan lehî û robarin dadikevin nevaline bijûn, yên ko ji rêl û daristanan tejî ne.

Kurd di wan newalên bijûn û di lêf û pesarên çiyan ên nizm de birinc, ceh genim û her texlît fêkiyan diçinin; wek pirtiqal, xox, hêjîr, zeytûn, sêv û alûçan.

Hin gund û bajarên Kurdistanê bi spehîtiya bergehên xwe dikevin ber çavan. Rewandiz li ser pehnava çiyakî hatiye ava kirin.

Amediya ko bi qub û mînareyên xwe nas e, li ser girekî bi çend hezar mêtiran bilind hatiye danîn û ev bajar dikevit raserî nevaleke dirêj, ya ko diçe heta çiyayên Îranê. Ev bajêr bi çelengiya xwe dimîne şaristanên efsanewî yên ko kitêbên qedîm wesfên wan dane.

Heçî Akire, Pênowîn û Koysineeq bajarine piçûk in, lê bi spehîtiya xwe dilriba ne. Di Kurdistana Iraqê de Silêmaniye bajarê meztir e.

Kurd Miletekî Çiyayîn

û qewîn e, bikeve ber kîjan zehmet û dişwariyê jî, ji heq dertêt, û jiber vê yekê, li ber dilê xelkê şîrîn in.

Kurd hetanî îro cilên xwe ên nijadîn li xwe dikin, destmaleke mezin li kumê xwe wer tînin; çaket û pantoleke fireh werdigirin. Cawê, citê wan qimaşekî hişk e, û wî cawî di malan de bi xwe çêdikin. Bi piranî rengên wan hel yanî sekirî ne, ji ber ko kurd ji wan rengan hez dikin.

Herçî Ûçikên Wan

qederê du yardan dirêj in, û gava wan li xendên xwe dipêçînin ew wek şaşikekê dixuyin.

Li Iraqê kurd di ziman û giredana xwe de serbest in. Bi gotinên din di Iraqê de kurd Xwediyê heqine milî ne û ji cinsiyeta iraqî fêdemend dibin.

Kurdistana ko rojekê dikare bête danîn wê çawan bibe? me bi çend pirsên kurt wesifandiye

Ev welat dikarê rojekê bibe Sviçreya Rohelatê Navîn.

DI ORTA PESIFIKÊ DE

MELBURN— Qiwetên emerîkanî en mezin yên ko hefta borî di Orta Pêsifîkê de dirêjî khergiravên Marşalê kiri bûn, li gora nûçeyên dawîn bi serfirazî şerê japona, dikin û ji nû ve pê li erdê du giravan kirine.

LONDRE— Piştî ketina Ordiya Sor axa Polonyayê, welatperwerên Polonî hêj betir berberiya elemana dikin û wan welatparêzên he midîrê Warsovayê ê polîsê—yê ko eleman bû—û pênc karkerê din kuştine. Li ser wî elemana sed poloniyên hêja dane ber tifinga

DANEZANA HEVALBENDAN

Qerargeha Hevalbenda a Mezin li eniya Behra Spî dide zanîn: Di eniya Ordiya pêncan a bingehîn de, li hêla Kasinoyê şer bi awakî xurt dom dike; di bakur û roavayê vî şaristanê de yekîneyên me ji nû ve pêş ve çûne. Di qada Anzioyê de yekîneyên brîtanî, emerîkanî yên Ordiya Pêncan gelek ber-êrîşên elemana paş ve birine û hêsîr girtine. Leşkerên Ordiya heştan pêş ve ketine û bajarên Pizo—Ferato û Montene Rodomo standine.

Bombeavêjên me ên navhincî li rê û rêhesinên Ortayê û li gehîneka rêhesinan ya Fraskatiyê dane ber derbên xwe. Bombeavêjên Hevalbendan ên sivik li rê û rêhesinên bakur û nîroyê Romayê xistine.

Nêçîrvanên me di ser qada şerê Anzioyê re firiyane, karê xwe ê dîdevanî û nobetdariyê pêk anîne û zor dane dijmina.

Bombeavêjên Hevalbendan ên navhincî di Behra Edriyatîkê de bi ser waporên dijmina de girtine û lêxistine. Di vê navê de deh balafirên dijmina hatine avêtin erdê. 13 mekîneyên me venegeriyane warên xwe.

MOSKÛ— Bi awakî resmî didin zanîn ko yekîneyên Ordiya Sor ketine taxeyên Nîkopolê.

MOSKÛ—Şevadî refên sovyetî, ji bombeavêjên giran bihevketî dirêjî payetextê Fenlandyayê Helsinkî kirine û li hêjagehên eskerî xistine, 5 mekîne venegiyane warên xwe.

ENIYA BEHRA SPI

LONDRE— Di nîroyê Romayê de qiwetên Hevalbendan bi xurtî şerê dijmina dikin. Birek ji bajarê Kasinoyê hêj di destê elemana de ye; topçiyên hevalbendan riya vî bajarî bi xurtî bombardiman dike.

Di pêşiya serpira Anzioyê de elemana bi yekîneyine S.S. pitşa qiwetên xwe xurt kirine.

Êrîşên elemana hatine paş ve zivirandin û xesarine dijwar gihane wan; her çend ji elemana bi tangên giran emel dikirin. Di vê qadê de hewa çêtir bûye û gaziya hevalbendan hatiye; wextekî nîzing de hevalbend di vê eniyê de, dest bi êrîşine mezin bikin.

STOKHOLM— 200 bombeavêjên sovyetî dirêjî payetextê Finlandyayê Helsînkî kirine; bi derbên bomban cih bi cih agir bi vî bajarî ketiye. 38 peya hatin kuştin û 232 heb jî brîndar bûne.

Kovareke Kurdî a Nuh

DENGÎ GÎTIYÎ TAZE

Heta niho posta Iraqê ji me re «Jîn» û kovara kurdî a hêja «Gulavêj» dianî û em bi wan şa dikirin. Îcar vê postê çavên me bi kovareke nû bi ronî kirin. DENGÎ GÎTIYÎ TAZE. Gîtî an kîtî bi mana dinyayê ye, bi kurdmanciya me: Dengê kîtiya taze.

Kovara me a nû bi her awayî hêja û sezayî her pesn û şikranê ye. Dengê kîtiya taze kovareke mezin û biresim e. Her rûpelê wî bi qasî rûpelekî Roja Nû ye û hejmara wê a siseyan — ya ko gihaşte destên me — ji 48 rûpelan hatiye pê.

Ev kovar sefartxana brîtanî ya Bexdayê bi xwe derêxistiye û ev tişt li ser kovarê hatiye nivîsandin. Ev kovar ji aliyê ingilîzan ji kurdan re diyarîke mezin û giranbeha ye. Me ji hikûmeta qralî gelek minet e û em spasên xwe ên bêpîvan pêşkêşî wê dikin û ji kovara me a nû re jiyîneke dirêj û kamiran hêvî dikin.

DIYARÊ STÊRÊ

Mîrê Botan, Serekê Xortan
Kamiran Alî Bedir-Xan

Her bijî xwediyê Stêrê, tevî jîna nejadê xwe ê ber mirad û raman. Her kurd û nemaze xortên xwendevan minetkarê xebata we ne û azahî û serxwebûna xwe, bi havila pispor û fedakarên wek we hêvî dikin. Belê em bi xebata we bawer in ko miletê me berxudar dibe û ev Stêra ko derketiye, Stêra bextê me ye. Belê ew hilavêtiye her wekî Xanî gotiye: «Tali bibitin ji bo me kewkeb», belê li gora her derketin û hilavêtina, diva bû ko Stêr berî rojê biderketana, lewre dibin tîrêjên rojê de Stêr xuya nake, ji ber ko ewrê dekariyê (siyasetê) di ezmanê azahiyê de mij girtiye.

Lewre ko Stêra Mişterî xwe daye rex rojê û diçirise, ji xwe roj bê stêr na be.

Ew kilora bin navê Stêrê, ma ne erdê Kurdistanê ye?

Ew e zolika inwan di nav de, ne parça gewir ji ala rengîn e.

Ew klîşa wê Jandarka çeleng û dilhesin û gurçikpola û kirdeyên xebata wê ne jibo dilgermî û navtêdanek ji gelê me û bîraniyek ji neyarê Fransa re ye?

Ew Fransa ye ko, zînet û ronahiya cihanê, bi niftika wan vêket û pisporê wek Monteskiyo rêzana ayê beşer pêşteva destdirê jan kir.

Îro jî, egîd û xwînrêjên wek general De Gol û hevalên xwe bi dilekî xurt û dengekî bilind gazî dikin û dibêjin.

Ho !... Frense, ên bin sî, dilgeş û haydar bin û qenc bizanin ko bayê zeferê dilê xortên welatî, ewrê sitemkariyê daye ber xwe û ber bi Zigfrîd û Majino ve dibezîne.

Belê mezin û xebatkarên me jî, wê navtêdanê di me didin û dibêjin:

Lo... xortino.. ma ji me re ne pesn e ko gelê wek Frensê navdar û bingehîn îro bûye hevalek me î brîndariyek dil bixwîn, em hêvî ji Yezdan û zendê xortên dilawer dikin ko van her du miletan vejînin û dîsa bên ser kewna xwe a berê, her wekî kurdmanc dibêjin:

«ji giya nermtir tune, di bin
« kevir de na mîne.

« Xwelî li wî dilî be ko têde
« birîn û ramanek tune be. Heyif li wî maldarî be ko jarî û belengazî ne dî be.

« Bawerî bi wê hikûmetê nayê ko dilî ne dî be.

«Mexabin ji wî bijişkî re ko
« birîn û nexweş ne dî be.»

Her roj sed carî pîroz, ji devê xortên welatî, ji Stêra zelal re, ezbenî, Mîrê min.

Amûde : Hesen Hişyar

BERLÎN— D.N.B. elam dide ko di nîzingî peravên Japonyayê de, waporeke Japonî ko tê de 700 peya hebûn hatiye bin av kirin,

DEMA NIHA

LONDRE— Kral û kralîça Ingilistanê çûne ziyareta Qerargeha mezin a bombeavêjan.

MOSKÛ— Di vegirtina serpira Nikopolê de yekîneyên Ordiya Sor 23 tang, 217 qumbereavêjên çeperan 320 mitralyoz 1.277 otomobîl 520 firgon cebilxane dagirtî û zehf çek û silehên elemana ên din xirakirine. Leşkerên sovyetî ji aliyê din 24 tang, 392 top 180 qumbereavêjên çeperan, 473 mitralyoz 4.000 tifing û otomatîkên sivik, 1.686 otomobîl 86 traktor, 171 motosîkil, 20 depoxane standine û 3.000 hêsîr girtine.

Strana Kurdî

SÊVOKA HECI

— 2 —

Mîr Mehmûdê Cindî, lawê mîrekê Palo sibehê roha taştiya,

Çavê xwe ji xewa şîrîn vekiriyê,

Li dora xwe nêrî ko tiştek tuneyê.

Bi dilkî kul î şikestiyê, derket ber devê deriyê;

Nêrî ko bavê wî, li ber devê derî sekiniyê.

Bavê Mîr Mehmûdê Cindî, li madê mîr Mehmûdê Cindî nêriye;

Nêrî ko madê wî giran e go:

Lawo, ruhê min bi qurbana ruhê te be, hewala te çi ye?

Go—ya bo, min şevêçûyî, xewnek ji xewnên şevan diyê... ez ne ma zanim, ne xewna min şeytanî ye û ne xewna min î rehmanî ye.

Mîrekê Palo go:

Lawo, mîr Mehmûdê Cindî, xewna te î şeytanî yê, ev şixlê şeytanî l'anetiyê;

Gava ez xort bûm, ez li cem mala bavê xwe bûm, min gelek caran xewnên wilo diyê,

Şeytanê l'anê lê hat, xwe dixe şibyetê qîzê xelkê, tê li civatê xortê qenc sekiniyê.

Wê gavê Mîr Mehmûdê Cindî go pirq û keniya, go:

Ya bo, xewna min ne şeytanî ye, xewna min î rehmanî ye.

Ya bo ma ev navê kê ye, çi li ser nivîsî yê.

Bila Xwedê bike miradê miradxwaza; miradê lawê te jî bike bi Sêvoka Heciyê.

Tev lo dilo, tim lo dilo

Dil bi kulo dilo...

Wê gavê Mîrekê Palo li madê lawê xwe nêriyê, go:

— Lawo Mîr Mehmûdê Cindî hewala te çiyê?

Mîrekê Palo li madê Mîr Mehmûdê Cindî nêriyê, nêrî ko dihin bûye, ismê aqil li serê wî tu niye.

Tew lo dilo, tim lo dilo

Dil bi kulo dilo, rezîlo dilo..

Tîrê xeybaniya lê keto dilo..

Wê gavê Mîrê Palo rabûye piy

Hêdîka bi lingê Mîr Mehmûdê Cindî girtiyê, qeyd û merbend li xistiyê: xist odekê û derî lê xelî qandiyê:

Mîrê Palo çû cem şêx û mela, jê re nêriyê...

Ne ezîmak hiştî bû, û ne kitêbek hiştî bû, çara Mîr Mehmûdê Cindî li dinyayê ne diyê.

Mîrekê Palo êdî rabû piyê;

Xelat li heft eşîrên Palo bela kiriyê...

Dawet bi heft def û heft zirnan li dar daniyê

Çiqeys xort û qîz li wan welat û şaristana hemî civandiyê;

Heyanî ko dawet tekmîl bû... Wê gavê Mîrekê Palo, hati bû li ber Mîr Mehmûdê Cindî sekiniyê. Mifta li qeydê xist, qeyd ji lingê Mîr Mehmûd bi der xistiyê.

Bi çeplê Mîr Mehmûd girtî bû, anî bû li ber serê dîlanê sekinandiyê; heya di dawiya dîlanê biderxistiyê.

Mîr Mehmûdê Cindî go;

Yabo, Xwedê hebîne hewala te çi ye?

Bavê Mîr Mehmûdê Cindî go:

Ya lawo, Mîr Mehmûdê Cindî, ji xwe re, li vê dîlanê binêr, hevqas qîz mi li vê dîlanê civandiyê, tu destê xwe li ser kîjan deynî, ezê ji te re binim bi helaliyê...

Wê gavê Mîr Mehmûdê Cindî, li devê bavê xwe dikeniya, go:

Yabo, çi qehbeta giran, te bi serê min de aniyê?

Bela Xwedê teala bike miradê miradxwazan û miradê lawê te jî yê mîr Mehmûd bike bi Sêvoka Heciyê.

ne qediyaye —

YANEI SERKEWTIN

Pêş çend heftê êk le kovare pîrozeketan da basi «Yaneî Serkewtin» kerabû. We her çend nazanim le çi seruçaweik wergirawe, belam her bo ewey ke be tewawî agadarî rastî bin em dû sê derey xwerewem nûsî:

Em yaneye her wekû le «pêrewî Yane» da nûsrawe le layenî Marif Çiyawûkewe damezrawe be pêy goqrazî Wezareti Daxiliye «Jimare 6895 we mezû 19-20 mayis salî 1930».

Eme çarde sale, her be yarmetî we xiretî em kurde xweşewîsteman yane jiyawe egerew nebwaya le mêz bû mirdibû. Heta parsal hei malî xwoy kirdibwe yane, we xeşqî le wê ko debûnewe, roji penc şeme bo jinan, we roji heîni bo piawan, we mesrefî em kobûneweş hemû le kîseî xwoy dawe. Cenabî Marûf Beg le medarisi Alîya maazûna: le Darul Finûn şûbeî Adebiyat, we le Medresa Hiqûq, eme 45 sale be işî kûrdiyewe xerîke.

Le salî 1943 hawin be qerarî «Komelî Nawçê» be xoy we Sekertêr Abdûlrehman Nuriçan bo Şimal seferyan kirdibû bo kokirdneweyi «Teberrûat» we be himmetî em zate «6.000» dînar kokrawe.

We êsta yane xanûekî rêk û pêkî heye, pir le mobiliyay baş ke, le hîç yaneî tir da nîye. We dergay kraytewe bo hemû lawî têgeyiştû, we piyawî gewre, gewre hatû ço deken.

We her rojî, heyni wûtarî be nêrx, we goranî kurdî niştimanî debêjriê.

Ewçe pêwistê her çi kovarekî hetana we botan de eger detwanîn boman bnêrîn be adresî xwarewe:

Bagdad Mehelleî top Alwaziya Nadî el Irtiqa «Yaneî Serkewtin» Mûatemedî Am «Çiyawûk». SORAN

MIREKA CIHANÊ

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞITIYÊ

Xebat - Fidakarî - Serfirazî - Serdestî

Ev eskerê Frensiz Mîna Terkeserên Dinyayê Rih Berda Ye, Lê Belê Dilê wî De Eşq û Agirê Welêt, Bûye Şerevanî

Xortên Ingilizî Mîna Çirîsk û Brûskan Dimeşin û silav Li Ala Xwe Dikin. Ev Xortên hêja ji bona azabî û Serbestiya Cihanê Xwîna Xwe Direjînin

2ème ANNEE — LUNDI 17 JANVIER 1944 — NUMERO 18

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. · Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Cette semaine a été marquée par d'importants évènements politiques et militaires. Ayant pris Nikopol, l'Armée Rouge avance entre cette ville et Krivoi-Rog. Des unités d'avant-gardes soviétiques se trouvent à une dizaine de kilomètres de la ligne ferrée vers Kherson, à 80 kms. de Nikolaev. Krivoi-Rog, important bastion allemand, se trouve directement menacé. Il est possible pourtant que les colonnes du Général Malinovsky ne donnent pas immédiatement l'assaut de la ville, car l'objectif immédiat de l'Armée Rouge est constitué par Nikolaiev et Kherson, les deux portes de la Mer Noire.

On voit que l'Armée Rouge célèbre à sa façon l'anniversaire de la prise de Stalingrad. Car, en plus de l'avance des forces commandées par le Général Malinovsky, l'encerclement total de 10 divisions allemandes dans la boucle du Dniepr a été achevé par les Généraux Koniev et Vatoutine. Les troupes soviétiques ont déjà commencé la réduction de ces forces allemandes, dont le dégagement paraît impossible, le gros des soldats de Von Mannstein se trouvant à 100 kms. plus à l'Ouest.

A l'autre bout du Front Oriental, c'est-à-dire dans le secteur de Léningrad, l'Armée Rouge a remporté d'autres succès. Ayant définitivement dégagé la capitale du Nord d'un siège qui durait depuis deux ans, les Généraux Govorov et Maretzkov sont actuellement en train de renfermer les deux bras de la tenaille autour du groupe d'armées allemand de von Kuehler, en retrait sur tout le front, de la région de Louga jusqu'au secteur de Novgorod.

Tandis que la bataille pour Rome est engagée au Sud de l'Italie sur le front principal de la 5ème Armée, les vaillantes troupes françaises et américaines ont enfoncé la ligne Gustave sur un front large de plusieurs kms., au Nord de Cassino. Les correspondants de guerre sont unanimes à souligner la valeur des combattants français. C'est ainsi que le commandement allemand s'empresse de renforcer chaque secteur où il constate leur présence. Car les soldats de la France sont conscients de leur mission. Ils connaissent le vieux proverbe: «Tous les chemins mènent à Rome.» Ils disent aujourd'hui que la route de Rome conduit en France.

Aujourd'hui, le Wehrmacht est en difficulté, aussi bien en Russie qu'en Italie — et que dans les Balkans. Une crise sérieuse règne en Bulgarie, où les patriotes sont très actifs. Les Allemands y ont envoyé le sinistre Himmler, dont la présence n'a pu empêcher les soldats bulgares de rallier les partisans yougoslaves du Maréchal Tito.

L'Armée de Libération populaire de Tito, forte de 300.000 hommes, est un véritable cauchemar pour Hitler. Après avoir combattu longtemps avec les seules armes prises à l'ennemi, Tito reçoit maintenant une aide alliée efficace. Il contrôle près de la moitié des territoires yougoslaves et prépare la prochaine invasion alliée, dont son armée est l'avant-garde.

Tito immobilise plusieurs divisions allemandes en Yougoslavie, en Italie et ailleurs. Privé de troupes de réserve en nombre suffisant, le Haut Commandement Allemand envoie des troupes bulgares et hongroises contre l'Armée Populaire de Libération. Mais les Bulgares désertent dans les rangs des partisans. Quant aux Hongrois, ils ne savent comment sauver leur peau. Budapest affirme sans cesse que les Hongrois ne combattent ni en Russie, ni dans les Balkans.

Le but de ces démentis est évident. Le Gouvernement Hongrois veut éviter le châtiment de sa complicité avec l'Allemagne. Mais Radio Moscou vient d'établir la présence de 12 divisions hongroises sur le sol russe. De son côté, Tito rapporte que d'autres unités hongroises combattent en Yougoslavie. Ainsi, la collaboration de la Hongrie avec le Reich est flagrante et elle devra la payer un jour.

KURDISTAN

SUISSE DU MOYEN-ORIENT

Un article de l'«AKHBAR EL HARB»

On sait peu de choses sur le beau pays montagneux du Kurdistan, car il n'a été décrit que rarement, alors que son morcellement politique a fait l'objet de nombreuses publications.

Les Kurdes, qui totalisent de huit à neuf millions d'âmes, habitent un triangle montagneux situé dans les territoires turc, iraquien et iranien. Une partie de ce peuple vit dans le Nord de la Syrie et de petites communautés kurdes sont dispersées à l'intérieur de ce pays. En Irak, leur total est d'environ un million.

Les Kurdes sont de race aryenne, il présentent des traits caractéristiques et parlent une langue qui ressemble au persan, mais diffère complètement de l'arabe. On sait qu'ils sont robustes ; ils sont considérés comme le peuple le plus vigoureux de la terre et en sont justement fiers.

La superficie du Kurdistan iraquien égale celle de l'Ecosse. Là se trouvent les plus beaux paysages que l'oeil humain puisse contempler. Des montagnes sauvages s'élèvent parfois à 4.000 mètres d'altitude, à leurs flancs coulent des ruisseaux et des torrents qui s'élancent vers les fertiles vallées, couvertes d'arbres fruitiers et de forêts.

Dans ces vallées et sur les premiers contreforts de leurs montagnes, les Kurdes cultivent le riz, l'orge, le blé et différents fruits, tels que les oranges, les pêches, les figues, les olives, les pommes et les abricots.

Certaines villes et certains villages kurdes sont d'une beauté exceptionnelle.

Rawandous a été construite sur le flanc d'une montagne ; Amadia, célèbre pour ses coupoles et ses minarets, s'élève sur un pic immense. De là, on domine une vaste vallée de toute beauté, qui s'étend jusqu'aux lointaines montagnes de l'Iran.

Par la beauté irréelle de son site, Amadia fait songer aux villes féériques des contes antiques.

Penjwîn et Koysandjak sont de petites cités de montagne dont le charme particulier émeut le coeur du voyageur. La plus grande ville kurde de l'Irak est Souleimanieh.

Le trait qui frappe et qui attire chez les Kurdes, c'est leur caractère de montagnards patients et actifs qui leur permet de vaincre les difficultés et le dur travail qu'ils ont à affronter.

Ils portent encore le costume national qui se compose d'un large turban, d'une veste et d'un pantalon, taillés dans une toile rude, aux couleurs vives, qu'ils fabriquent eux-mêmes. Une ceinture entoure leurs hanches, et leurs manches, dont la confection demande souvent deux mètres d'étoffe, et qui sont enroulées autour de leurs poignets, donnent parfois l'impression que leurs mains, elles aussi, sont coiffées de turbans.

En Irak, les Kurdes ont le droit de parler leur langue et de porter leur costume national. Ils peuvent développer leur culture propre et exprimer leurs sentiments nationaux, tout en bénéficiant de la nationalité iraquienne.

Notre courte description indique ce que pourra être l'avenir du Kurdistan. Ce pays pourra un jour devenir la Suisse du Moyen-Orient. En ce moment d'ailleurs, la Direction des Chemins de Fer et les Services des Travaux Publics de l'Irak, encourragés par Son Altesse Royale le Régent, sont en train de choisir les sites ou s'élèveront des hôtels et des bâtiments nouveaux.

LES DENTS SERREES

par JEAN AMY

Je hais. Ne me demandez pas ce que je hais.
Il y a des mondes de mutisme entre les hommes,
Et le ciel veule sur l'abîme, et le mépris
Des morts. Il y a des mots entrechoqués, des lèvres
Sans visage, se parjurant dans les ténèbres.
Il y a l'air prostitué au mensonge, et la Voix
Souillant jusqu'au secret de l'âme.
Mais il y a
Le feu sanglant, la soif rageuse d'être libre
Il y a le sang qui commence à peine à couler,
Il y a la haine et c'est assez pour espérer,
Il y a des millions de sourds, les dents serrées.

A propos du centenaire

D'ANATOLE FRANCE

S'il est une intelligence qui réflète tout le travail intellectuel du XIXème siècle avec ses tendances diverses et contradictoires, c'est bien celle d'Anatole France. Comment, cette intelligence a évolué, il n'y a que ses livres qui peuvent nous l'apprendre.

Il a commencé par être un parnassien sensible à la façon de Chénier, dans ses «Noces Corinthiennes».

Puis il se tourna vers le roman. Mais quels romans devait écrire Anatole France ? Est-ce des romans d'aventures, de moeurs, de thèse? Au fond, il en a écrit de tout genre. Cependant, une caractéristique qu'il faut bien noter, c'est qu'il part toujours d'un sujet mince, quel que soit le roman qu'il écrit : Un pauvre garçon qui aime une actrice et qui, après quelques années de vie difficile, est tué par hasard pendant la Commune, et voilà «Jean Servien», un vieux savant envoie pendant l'hiver du bois à sa voisine, une malheureuse femme en couches. La femme, devenue princesse russe, en récompense du bienfait du savant, lui offre un livre précieux dont il avait envie : voilà «La Bûche», ou aussi : un vieux savant s'intéresse à une orpheline dont il a aimé la grand' mère, l'enlève de sa pension où elle est malheureuse, et la marie à un élève de l'Ecole des Chartes, et c'est «Le Crime de Sylvestre Bonnard».

Si en général le sujet est peu de chose, les personnages vivent. Il a peint des inconscients, des êtres incapables de se replier sur eux-mêmes.

La série en est admirable. Voici M. Godel-Laterrasse, le mulâtre penseur, tout plein de vanité. Voici Télémaque, ancien général nègre, devenu marchand de vin et qui a des extases devant la défroque de sa gloire passée. Voici le marquis Tudesco, le proscrit italien ; M. Fallaire de Sizac, l'homme d'affaires; M. Haviland, l'Anglais qui collectionne dans des flacons l'eau de tous les fleuves, et combien d'autres. Mais Sylvestre Bonnard est la figure la plus originale que le Père France ait dessinée. C'est l'homme du XIXème siécle, vieux savant célibataire, très intelligent, très réfléchi, très ironique et très doux. Et cette figure est vivante.

Mais il ne faut pas oublier le «Livre de mon Ami». «Ce Livre» disait Jules Lemaître, «plair» aux mères, car il parle des enfants. Il ravira les poètes, car il est plein de la poésie la plus naturelle et la plus fine à la fois. Il contentera les philosophes, car on y sent à chaque instant l'habitude des méditations sérieuses». Ce qu'il y a dans ce chef-d'oeuvre, ce sont les impressions d'un enfant très précoce, d'un enfant qui sera passionné des formes, des rêves et des contemplations. Je cite spécialement comme merveille de psychologie enfantine, le chapître où Pierre, imitant les saints qui se dépouillent des biens de ce monde, jette ses jouets par la fenêtre :

«Cet enfant est stupide» s'écria mon père en fermant la fenêtre.

«J'éprouvai de la colère et de la honte à m'entendre juger ainsi. Mais je considérai que mon père, n'étant pas saint comme moi, ne partagerait pas avec moi la gloire des bienheureux, et cette pensée me fut une grande consolation».

Le scepticisme chez notre écrivain est doublé de l'ironie souriante. Cette ironie est douce, calme et s'insinue partout. Continuelle et volontaire, elle est le ton habituel d'un homme qui s'étudie et étudie les autres.

Ironie et tendresse ne supposent pas seulement un esprit étincelant et une fine sensibilité, mais une science étendue, l'habitude de la méditation sur l'homme et sur le monde et la connaissance des philosophies qui essayèrent d'expliquer ces deux inconnus.

Ai-je besoin de parler de son style ? Ses ennemis les plus déclarés comme ses admirateurs les plus fanatiques, sont d'accord à dire que son art est inimitable. C'est qu'en effet, nourri des lettres grecques, il a conservé comme son dieu Racine, le culte de l'élégance et de l'exactitude. Joignez à cela la peur de la rhétorique et de l'emphase. Anatole France est le dernier représentant de cette lignée de dilettantes et sceptiques qui part de Montaigne et se continue avec Diderot, Voltaire et Renan.

M. M.

Strana Kurdî

HEDKA QASO
& HESENÊ MUSA

Hey wax, hey wax, mala minê heyfa çavê Hesenê Mûsa ax ketinê.

Heyfa canê torinê mala Mûsa kurm ketinê, hey wax, hey wax mala minê.

Hedo ban kir, Hesen qurban bira, li me nehata îda wan Hecîya!

Ez û torinê mala Mûsa, me xwe berda binya mala rex gelîya.

Ez û Hesenê Mûsa sekinîn li bin dara van mazîya,

Me ji xwe ra, dest kir, bi ken û henek û laqirdîya,

Hesenê Mûsa destê xwe avêt ristikê morîyê mi qetiya;

Me berev kirin hil û morî, bi tilîya;

Mi dî du tiving li Çiyayê Mazî li me teqîya;

Mi dî torinê mala Mûsa li cem mi ketî bi dev û ruya;

Wek dara sipî darê wergerîya,

Mi hisab kir, mi go belkî vana nêçîrvanê mala me ne, davên seyda pezkûviya;

Mi dî Ehmê Qaso bi sê denga, li mi qûrîya, ban kir go:

Hedokê dêlê, mêzeke birîna Hesen li ku ketîya,

Mi go: mala we bişewite we lêxist li mihrika piştê gurzê, piya birîn yek e, xwîn jê davî bi du ciya;

We kuştiye torinê mala Mûsa, şêrê serê çiya,

We ûcaxê mala Mûsa kor kir, çira mala Mûsa ji binda wergeriya.

Hey wax, hey wax mala minê:

Hesenê qurban ro hilatî, ji hel û bela şewqê xwe da Mêrdîna şewitî, qesrê pirota, minarê mella

Mi dî qîz û bûkê mala Qaso teşt û sîtil girtin, çûne cilla,

Mi go rebî tu zatekî pir mezin e, belkî tu şaya topkê bavî, şûna kula mi por kurê:

Hesenê Mûsa birîndar e bi çar gulla;

Hey wax, hey wax mala minê;

Hesen qurban, mi bengîn sed car bengîn;

Mi dî torinê mala Mûsa serê xwe girêda bi kumê omerî, bi desmala qehwe rengîn; Mi dî dengê tivingê mala Qaso ketin Çiyayê Mazî, Xaroka rengîn;

Hesen qurban, dilê xelkê giştikî dil bû, dilê min û Hesenê Mûsa li Çiya yê Mazî bû derengîn;

Kuştina torinê mala Mûsa li çiyayê mazî li nav neyara bûye dengîn;

Hey wax, hey wax, mala minê.

Hesen qurban, Çiyayê Mazî bi dûman e torinê, mala Mûsa tembûr van e, mi tembûra torinê mala Musa ji gulika xemilandine;

Ez û torinê mala Mûsa li binya mala, rex gelîya, tim meşiyane;

Min û Hesenê Mûsa, me ji xwe ra dest kir bi ken û henek û laqirdiya ne;

Hesenê Mûsa destê xwe avêt qorê morîyê mi, giş qetiyane,

Mi dî du tiving li çiyayê mazî, li me teqiyane, torinê mala Mûsa keti bû bi dev û ruya ne.

Me hesab kir, mi go belkî vana seydvanî ne, nêçîrvan in, ji xwe ra davî seyda pez kûvya ne,

Mi dî simikê fêdo Elîyê Ce'fo Ehmê Qaso, bi sê denga bi ser mi da li mi qûriyane;

Ban kir go Hedo dêlê, mêzekê, Hesenê Mûsa birîndarê çend gullan e;

Mi go mala we bişewite, maşalê nav û dilê we bigerin li daran û li deviya ne; We lêxistî li mihrika piştê gurzê piyan e.

We kuştine torinê mala Mûsa, şêrê di çîya ne;

Hey wax, hey wax, mala minê,

Hesen qurban, mi go bira li me nehata îda vê qurbanê, mi dî vê sê qîz û bûkê mala Qaso, bejna xwe xemilandin çûn govendê, çûn dîlanê;

Xortê mala Qaso zo bi zo bûn giştan rahişt tivingê modelî, giş herikîn ber nîşanê,

Ez pejna torinê mala Mûsa vê sê nakim ne li cemaetê, ne li meydanê.

Hey wax, hey wax, mala minê;

Heseno qurban ji teyran teyrê bejî mi danî li sanca Qaso;

Ser wî hejî birîna xelkê giş birîn bû, birîna Hesenê Mûsa fitlek davî xwîn û yek tê mejî;

Hesen ban kir: Hedo dozmamê, tu bes bigrî bi delalî, bira subhanî xwe ji çavê ta reş û belek ne be xalî, a hatî serê min û Hedoka Qaso bira nê, serê nebî Eyûbê kurmo xwarî;

Hedo ban kir Hesen pismamo, tu bes binale, ji ber kezebê hey mi qatilê, mi sebebê;

Hey wax, hey wax, mala minê;

Hesen qurban, mêrga Buloka çi rengîn e, ez û Hesenê Mûsa me bi destê hev girt, bi eşq û kêfeke mezin, wek ziyaretvanî herin Sîne;

Em biskê li bin dara mazîya sekinî ne, mi dî du tivinga li çiyayê mazî bû teqîn e mi dî torinê mala Mûsa keti bû bi ser mi da, bi çar gulla, bi birîn e; mi hesab kir, mi go belkî vana nêçîrvan û seydvanî ne, mi dî Simê Fêdo û Elîyê Ce'fo û Ehmê Qaso bi sê denga bi ser mi da bû qûrîn e;

Bankir go: Hedokê dêlê, mêzeke tu birîna Hesen li ku dibîne,

Mi go: lawo maşalê hûn bin Xwedê, nav û dilê we bi daran û deviya bigerîne, we kuştine torinê mala Mûsa, birîna Hesenê Mûsa fitlek davî xwîn e.

Hesen ban kir go: Hedokê, dozmamê, ez diki bimrim birîna mi mezin e, pir dêşîne, tasek ava xarokê bi mi gihîne.

Hedo got: Hesen pismamo di pê te ra kesek mi na hewîne, ezê du ta ji temerya te biquşînim di bêriya cubbe xînim:

Heçî cara tu bi bîra mi ket, ezê bigirîm û maç kim, pê kerba dilê xwe bi derxînim, mi ne heqya mala Qaso qebûl kirî, rebî tu hilnî ne.

EBDILHADÎ MIHEMED

SÎDNEY— Li gora telegrafên dawîn yên ko ji Nû Bretanyê hatine, silehendazên emerîkanî yên ko ji sê aliyan bi nav erdê Nû-Bretanyê de pêş ve diçûn, qerargeha generalê Japonî Natzûda standine.

PÊJINÊN DINYAYÊ

CENG & BIHINGEH

Ne Bitenê Mêr, Lê Dot û Jin Jî, Di Cengê Azahî û Serbestiya Cihanê De, Karine Hêja Pêk Tînin. *Moto*sîkilsiwareke Emerîkanî.

Topeke *Mezin*, Ji Qiwetên Frensa Şerevanî.

Ji Bergehên Cengê Cihanê, Qefletangeke Hindî a Mezin.

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MIROIR D'ORIENT

Sal 2 — Hejmar 39

ROJA NÛ

Duşemb 21 Sibat 1944

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 10 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 10 Qemerî.

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

Cihan, piraniya miletên dinyayê, ji nû ve baweriya xwe bi Xwedê tînin, delîlê vê baweriyê eve ko qîma xwe bi heq û bi azahî û serbestiya cihanê tînin û bi heq û serbeştiya miletên cihanê qail dibin. Xwedê heq û edalet, serbestî û azahi ye, her tiştê pak û qenc, her tiştê bilind û hêja ji kerema Xwedê ye, û ew tiştên he, bi qencî û mezinahiya Xwedê ve, girêdayî ne û mensûb û aidê wî ne. Di qiyametê de cenet, bihûşt, para mirovên qenc e yên ko li dinyayê bindestiya emrên Xwedê kirine û bikêrî nefsa xwe, welat û miletê xwe hatine. Cehenem, dojeh, zêndana mirovên xerab e, mirovên tiral û tembel bê bext û mifsid, mirovên ne bikêrhatî mirovên ko xizmeta dîn û dinya xwe ne kirine. Xwedê ji kerema xwe li dinyayê jî, riya cenet û cehenemê pêş me kiriye. Di dinyayê de ji bona miletek, xwediyê erdê xwe bûn, tê de serbest û aza rûniştin, îşê xwe, îşê welatê xwe bi destê xwe gerandin, mîna siha cenetê ye. Û dîsa ji bona miletek dîl û hêsîrketin, destê biyaniyan de, sefîl û şerpeze man, ne siha cehenemê lê rast bi rast mîna agirê dojehê ê dijwar, xerab, û cegersûz e. Ji xwe welê ne biwa, miletên mezin, miletên egîd û mêrxas, bi qesda parastina welatê xwe, azahî û serbestiya welatê xwe, li reşayiyê li ser rû û binê avê û bi hewa re şerê dijmina ne dikirin, xwe ne didan kuştin. Pêxemberê Xwedê bi xwe, cenabê Mihemed— silav û rehmeta Xwedê lê be— ji bona parastina dîn û diyanetê çend caran şer kiriye. Sebir û dia besî parastin û şkênandina neyaran biwa, pêxemberê Xwedê, destê xwe ne diavêt şûrê xwe û wî bi xwe singê xwe ne dida neyaran. Pêxemberê me ji wan mirovên xwedî sebir hezdikir ko ew deh bûn dijminên wan sed, û ev deh bi sebir û mêraniya xwe çavê dijminan dişkênandin û ew bi şûnda vedigerandin. Pêxemberê me şanî me kiriye miletek bi çi awayî dikare bigehe heq û mezinahiya xwe, û miletên cihanê ên egîd û ciwanmêr jî bereva nî û parastina heq çilo dibe, pêş me dikin.

Bixebite û dia bike ko Xwedê ji rehma xwe qesda te bibe serî, gava dibînî ko xebat zehmet e, sebir bike û bizane ko Xwedê ji mirovên ko di pêşiya îşên giran de sebir dikin, hez dike.

Îro dijminê me ê xedar û mezin nezanî ye, ji perîşaniya kurdan yê ko berpirsiyar e ez, im û tu î. Rastî eve, de bêje belê. Heke ez û tu, em qail bûn ko dijminê min û te ê mezintir nezanî ye û heke min û te me dest bi xebatê kir, emê zora vê nezaniyê bibin.

Ew hût û ejdehar ji min û te ne xurtir e, gir xuya dike hûr e, xurt xuya dike sist e, dijwar xuya dike, pepûk e. Ez û tu em dizanin ko miletê me miletekî hêja ye, ez û tu em dizanin ko miletê me, ne kêmî tu miletên dinyayê ye, ez û tu em dizanin ko peyayên ko ji nav miletê me rabûne, bi qasî mirovên dinyayê ên qedirgiran, bi qîmet in

Mirov divê ji welatê xwe hez bike, ev emrê Xwedê û pêxember e.

Mirov divê ji bona milet û welatê xwe bixebite, ev jî emrê Xwedê û pêxember e.

Divê em dest bi xebatê bikin, tiştên ko min û te heta îro kirine, başin lê ne bes in, bi rastî ne bes in, kêm û hindik in, xweş bizane gelek hindik in.

Gisinê xebatê min û te divê xetine hêj kurtir rakin.

Min û te, me baweriya xwe bi Xwedê û bi welatê xwe aniye, heke pêxemberê Xwedê bê xebat, bê şer û teşxele nikarî bû bigehe armanca xwe, em evd û xulamên di wî, bê xebat û xeyret, bêşik nikarin xwe ji perîşanî û sefîliyê xelas bikin

Heke dikarî zimanê xwe bixwînî û binivîsî, kurdekî peyda bike û wî hînî xwendin û nivîsandina zimanê xwe bikî. Mîna terkeserên dinyayê bibe derwêş, di nav gundan de bigere, dersa xelkê bibêje, xortên ingilîz û emerîkanî û rûsî di nav berf û baranê de ev çar sal in şer dikin, xortên frensiz ji erdê Frensê Vegirtî bazdidin, xwe digehînin Efrîqayê, dibin esker û diçin Italyayê şerê elemana dikin.

Polonî, Çek, Yewnan, Sirb Holendî, Belçîkî jî ev pênç sal in di meydana şerî de ne. Dinya şev e, şev tarî ye, ba liba dibe, berf û baran dadikeve badev rabûye, xortên cihanê dikevin balafirên xwe, di nav mij û dumanê de çar aliyên xwe xweş na bînin bi hezaran kilomêtiran difirin, tên agir dibarînin bajarên neyarên xwe.

Neyarê wan ne pepûk û tirsonek in, bi nêçîrvanan riya wan digirin, bi gulleyên topên xwe ên balafirşiken zor didine wan, wan diêşînin. Şevin hene 30—40 bombeavêş dikevin erdê, balafirvanên tê de tevî balafirên xwe têne şewitandin.

Şevek diçe, şeveke din tê, xortên hêja ji nû ve li balafirên xwe siwar dibin, û di tariya şevê de bi hewa dikevin, û berê xwe didin erdê dijminên xwe...

Bihayê azahî û serbestiyê xebat û xwîn e. Bê şik kurd jî mêr in, û kurd jî bi hezaran di ser riya welatê xwe de mirine!

Lê ez qalê halê xwe û yê te dikim,

ENIYA BEHRA SPÎ

CEZAYIR — Qerargeha Hevalbenda a mezin li eniya Behra Spî dide zanîn: Eskerên brîtanî yên Ordiya pêncan di qada Anziyoyê de, bi serdestî êrîşî dijmina kirine. Di eniya Ordiya pêncan a bingebîn de, qiwetên emerîkanî di Kasînoyê de, bi xurtî zor dane elemana. Di derên din de tevdana kewte û sedmêran dom kirine. Refên me, di eniya Anziyo û Kasînoyê de, kom esker û girgirokên dijmina bi xurtî bombardiman kirine.

Bombeavêjên me ên sivik û nêçîrvanên me, di ser qada şerî re firiyane, karê xwe ê dîdevaniyê pêk anîne û tim û daim dijmin êşandine. 4 balafirên dijmina hatine xistin erdê, 2 mekîneyên me, venegeriyane warên xwe. Qiwetên me ên hewayî yên eniya Behra spî 800 caran bi hewa ketine.

ORDIYA SOR LUGA STANDIYE

MOSKÛ— Siwarî û tangên rûsî piştî êrîşeke xurt Luga standiye, û dane pey eskerên elemana û gihane dera ko ji Pskovê, bitenê 30 mîl dûr e. Pêşmêrên Ordiya Sor rêhesina Luga—Pskovê vegirtiye.

STOKHOLM— Hawirên selahiyetdar bawer dikin ko mirovdewletekî fenlandî, Paaikivî, yê ko hatiye payetextê Sveçistanê, teklîfên Fenlandayê ên silhê qedimandine hikûmeta Sovyetistanê; her çend jî ew bi xwe hêj ne çûye nimînendekariya sovyetî a Stokholmê

LONDRE— Balafirên elemanî dirêjî axa Brîtanya Mezin kirine, 6 heben wan hatine avêtin erdê. Ji aliyê din nêçîrvanên brîtanî bi ser peravên Frensê re du mekîneyên elemanî anîne xwar.

Qerargeha Hevalbendan li eniya Behra Spî dide zanîn: Di eniya Ordiya pêncan de qiwetên emerîkanî êrîşî Kassînoyê dikin. Di serpira Anziyoyê de, leşkerên Hevalbenda çeper û penahên xwe qaim kirine. Bombeavêjên me ên navhincî dirêjî destgehşemendeferên Viterboyê kirine û li gazxaneyên Livurnê xistine. Di axa Çisternayê de refên me bi serfirazî komeskerên dijmina û zad û zexîre û çek û posatên di wan, dane ber agirê xwe.

Nêçîrvanên me ên bombeavêj di erdê piştçeperên dijmina de bi ser hêjagehên neyara ên eskerî de girtine û lêdane. Nêçîrvanên me bi ser qada şerê Anziyoyê re firiyane, karê xwe ê nobetdarî û dîdevaniyê pêk anîne û gelek ber-êrîşên dijmina bi serdestî paş ve zivirandine. Duhî 24 balafirên dijmina û du mekîneyên wan ên din hatine xistin erdê, 5 balafirên me venegeriyan e warên xwe. Li 4-ê şibatê, 4 mekîneyên dijmin ên din jî, hati bûn xistin erdê, lê danezana me qala wan ne kiri bû.

ŞER BI LETONYAYÊ VE

MOSKÛ— Cengê axa Letonya û xelîca Fenlandyayê di nêzîkî Pskovê de, bi awakî zor û xwîndar destpê kiriye. Eleman bê etlahî qiwetine teze diqînin vê eniya şerî. Yekîneyên Ordiya Sor Korsum vegirtiye

Xesarên Bomban

LONDRE— Meha borî bi êrîşên hewayî di Engiliztanê de, 107 peya hatine kuştin û 270 heb jî brîndar bûne.

NÛ— DELHÎ— Di rohelat û rovayê çiyayên Maguyê de, di nav bira qiwetên brîtanî û japonî şer dom dike.

XORTEK

Ji taxa Kurdan a Şamê

MELBURN— Qiwetên Hevalbendan ên reşayiyê girava Rûke di pengava Vitiazê de, vegirtiye. Refên hevalbendan li zehf hêjagehan û nemaze di Rabaûlê de li sê balafirgehan xistine.

Xesarên ko gihane dijmina zehf giran in. Di tengava Sen Corcê de, derbên Hevalbandan li gemiyeke japonî ketine.

CIWANEK

Ji xortên me yên Kurdistana Iraqê

LONDRE— Duhî êvarê Radyoa Romayê elam dida ko leşkerên emerîkanî bi nav erdê bakur rohelatê kasînoyê de gelek pêş ve çûne.

LONDRE— Duhî refek frensizî tevî refên bombeavêjên Boston dirêjî hêjagehên axa Germanistanê kirine.

LONDRE—Têtê gotin, ko nivîsevanê frensiz ê bi nav û deng, Tristan Bernard, di Nîsê de hatiye girtin

DEMA NIHA

BOMBARDIMANA BERLINÊ

LONDRE— Şêvadî Berlîn bi awakî heta niha çênebûyî, hatiye bombardiman kirin. Hezar balafirên brîtanî êrîşî hêjagehên payêtextê elemana kirine û 2.600 ton bombe berdane; êrîş 20 teqîqan ajotiye. Refên brîtanî, jê pê ve li bajarê elemanî Frankfurt li ser Oderê xistine. Piştî ko hezar balafirên brîtanî Berlîn dane ber bomban û jê bi dûr ketine, bombeavêjên Muskitos bi ser vî şaristanê de girtine û ji nû ve bombe avêtine. Xesarên çêbûyî gelek dijwar in, şewatên ko bi wan bombardimanan çêbûne hêj dom dikin. Danezana elemanî bi xwe muqir tê ko êrîşê çekê brîtanî têr tirs û dehşet bû.

STARAYA RUSA KETIYE

MOSKÛ— Ordiya Sor Staraya—Rusa û Şmînsk vegertine. Der enişka Dnieprê neh firqeyên elemanî ko dora wan hati bûn girtin, bi destê eskerên sovyetî hatine safî kirin. Yekîneyên rûsî ji nû ve û bi awakî xurt êrîşî Krivoy—Rogê dikin.

Serdestiya Qiwetên Hevalbendan

LONDRE— Ev 48 saet in qiwetên elemanî, bi qesda avêtina eskerên Hevalbendan behrê dirêjî serpira Anzioyê dikin. Hemî êrîşên elemanî hatine paş ve zivirandin.

LONDRE— Di nav çar mehên dawîn de li Polonyayê, elemana 6·000 welatperwerên polonî dane ber tifingan.

M. KOLONEL BUASO

Esker û nivîsevanê hêja Kolonel Buaso yê ko li Bêrûtê, cihgirtiyê serekê şerdariya Ordiya Frensizî li Welatên Rohelatî bû, çûye Cezayirê ji bona karekî hêj bilindtir. Mirovên ko ew nas kirine, ji dil qedrê wî digirtin, ji ber ko ew zana, mêrxas, ciwanmêr, û bi her awayî hêja û guzîde bû. Benda Roja Nû a pêşîn, ya birê frensizî çîreyê qelema wî bû û wî di wê bendê de pesnê edebiyata kurdî dida û wesfê mezinahiya miletê kurd dikir. Kolonel Buaso tu cara ji bîra me naçe û daxwaza me xweşî û serfiraziya wî ye.

Strana Kurdî

HA WER DELAL

Ha wer delal, ha wer delal..
Emîno kuro, min û li çema çemê Bişêrîyê:
Mi li Ferata, li Feratê Ehmedîyê, Kelekvana, kelek berdan dû gemiyê; Zewac xweş e li zozana li koçerîyê,
Mi xanimê mi cindiyê, mi Remziye xanim keça apê Emer Begê, qîza Mîrê Muhaciriyê;
Emîno kuro, tu şevkê were mala bavê mi mêvaniyê: Tu were tewafa cotê memikê mi zerîyê;
Ji te ra pir xweştir e, ji axatîya Remaniyê.
Mi Emînê Ehmed bavê Şukrî siwarê Sîqal axakê Rema dî bû li çawirma Mûşê, ser kursiyê,
Kolosê kiver xwar kir, kir mêvanê vê koffiyê:
Xwedê bi qedanda miradê mirad xwaza, bira biba miradê min û Emînê Ehmed, bavê Şukrî, siwarê Sîqal, axakê Rema;
Ezê bi bama darê nav çavê wê hewîyê:
Ha wer delal, ha wer delal, wer delalê;
Emîno, kuro min û li çema çemê Eynebetê.
Fermana min û Emînê Ehmed, bavê Şukrî, siwarê Sîqal axakê Rema rabû ji cem Kemal li cimhûretê;
Na welle rabû ji Diyarbekir ji ba qol-ordî ji wilayetê,
Emîno, kuro mêzeke, xelk û alem bûne tabûr li pê me tê;
Emîno, kuro were mi bi revî ne, bavî Amûda Mîra, binya xetê xwezî bi çaxa Xwedê bi wê saetê
Ha wer delal, wer delalî;
Êmîno, silav hatî ser silavê, mi ji Hillana zêwê kiri bû qutya dev ziravê,
Mi şand mesîla jorîn koşka navê, zemanê berê xweş zeman bû, bi emrê birê, bi qailya bavê, qeda were li şurûta vî zemanî;
Heta dilê dê ne, kevê qîzê nadê;
Ha wer delal, wer delalî,
Emîno, kuro, Cizîra Bota bi darkevot in, du xerat ketinê dar verot in,
Mi dî du Kevokan bi hev ra xwendin, du bilbila tevde gotin, xwezî bi rehma Xwedê, bi wê wextê bira mi bidiya serê min û Emînê Ehmed bavê şukrî siwarê Sîqal, axakê Rema, her du li ser ba'lîfê bûne cot in.
Ha wer delal, wer delalî.
Emîno kuro textê seyida ser ber jêr e, Hillana zêwê bi ser da mil e
Koşka navê, hebkî li hêl e, mi dî Emînê Ehmed bavê Şukrî siwar bû, li hespê nêr e;
Berê xwe da Amûda Mîra ser ber jêr e.
Emîno, kuro, mi go belkî tu pir ciwamêr î, mi nizanî bû tu ji wesyeta, wesîla jina xwe ne wêrî.
Bi anê welle, ez Teyfo nakim, tu derda li canê xwe pê da na kim.
Ezê Bişêrîya jorîn bi deman kim, ava gola Sînanê li ortê kar kim,
Xwedê qadir kî, pir mezin e, belkî em sed û yek zêrî lîra tê da kar kin;
Ezê herim çawurma Mûşê, kurk û ebakê ji Emînê Ehmed ra bazar kim;
Pê şal û şapikê wî qeytan kim, belkî xercîyek ji ber bimîne, pê simêlê wî hina kim;
Ezê serê Teyfokê muhacir bi qurban kim;
Ha wer delal, wer delalî;
Emîno, kuro, ez li zîn î, tu li zîn î, xwezî bibama nanekî ji nanê şekir hûr şulhînî, tê ketama li ser dev û Emînê Ehmed, bavê Şukrî, siwarê Sîqal, axakê Rema, ji bo xatirê dûkê qalûnê li xwerînî.

EBDILHADÎ MIHEMED

IBADETGEHEK

Ji bergehên welatê Frensê ên spehî û çeleng: Miletên dinyayê hemî muhtacî dîn û diyanetê ne. Dîn, heq, exlaq, rastî, qencî, xebat û paqijiya dil û wicdanê ye. Dîn û bawerî miletên dinyayê ji tarîtiya nezanînê xelas dikin û wan digehîne roniya Xwedê.

Heçî ji Xwedê hez dikin, ji zanînê, ji pêşveçûnê hez dikin. Bitenê ilm û zanîn mirovan digihîne nîzingî Xwedê. Heke dil û çavê me bi zanînê qenc venebûne, em nikarin bi rastî mezinahiya Xwedê nas bikin.

2ème ANNEE LUNDI 21 FEVRIER 1944 NUMERO 29

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél. 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 10 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 10 L.L.S. Etranger 2 L. Stg.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Volant de victoire en victoire, l'Armée Rouge frappe alternativement au Nord et au Sud et sème la panique dans le Haut Commandement de la Wehrmacht et dans l'esprit de Hitler. Le « Grand Caporal » ne parle plus d'une victoire allemande. Ce rêve a vécu. Maintenant, les Nazis ne pensent qu'à une seule chose : retarder leur disparition. Mais personne ne pourra arrêter les Soviétiques dans leur marche victorieuse sur Berlin.

Suivant les instructions du Maréchal Staline, les vaillantes troupes des Ier et IIème. fronts ukrainiens avaient encerclé 10 divisions allemandes à l'Ouest de Tcherkassy, le 3 Février dernier. Les violents combats pour l'anéantissement de ces divisions ont pris fin maintenant. Von Mannstein a mis en ligne toutes ses réserves disponibles, pour secourir les troupes encerclées, mais il n'a pu qu'agraver le désastre. Cette bataille a couté à Hitler la perte définitive de près de 100,000 soldats et d'un matériel pouvant équiper un Corps d'Armée entier.

C'est la plus grande catastrophe subie par la Wehrmacht depuis Stalingrad. Depuis cette bataille mémorable, la Wehrmacht n'a pas cessé de reculer. Mais dans sa propagande, Goebbels soulignait inlassablement que par cette tactique « de défense élastique », les troupes allemandes abandonnaient du terrain à seule fin de raccourcir leurs lignes et sans subir de pertes.

Or, en définitive, cette « élasticité » allemande a abouti à la disparition d'une grande armée allemande, alors que la ligne du front s'est allongée de plusieurs centaines de kilomètres depuis un an.

Les victoires remportées par l'Armée Rouge tout au long du Front Oriental sèment la terreur dans les pays satellites de l'Axe. Hongrie, Roumanie et Bulgarie d'une part, et la Finlande de l'autre vivent des jours sombres.

Le Gouvernement Hongrois veut persuader au monde qu'il n'est pas solidaire de l'Allemagne et que celle-ci poursuit une politique indépendante. On se rappelle que le Gouvernement de Budapest avait commencé par démentir la présence de troupes hongroises sur le Front Oriental et que Moscou avait rétabli la vérité en citant les unités qui s'y trouvent toujours. Maintenant, l'Etat-Major Hongrois a fait des démarches répétées auprès du Grand Quartier Général Allemand pour obtenir le rapatriement immédiat des divisions hongroises. Hitler y a opposé une brutale fin de non-recevoir.

Quant aux Roumains, si courageux hier, mais devenus maintenant singulièrement poltrons, ils fuient la Bessarabie et la Moldavie. Pris de terreur, le Gouvernement de Bucarest prend des mesures en prévision d'une invasion soviétique.

C'est en Bulgarie que la crise est la plus aigue. Le gouvernement pro-allemand est aux prises avec l'écrasante majorité du peuple, dont les sentiments panslaves s'intensifient par suite de l'avance russe. Constamment, des bagarres se produisent entre patriotes et policiers. Pour maintenir son autorité chancelante, le gouvernement de Sofia vient de créer une police spéciale sur le modèle de la Gestapo et de proclamer le couvre feu sur toute l'étendue du pays.

La Finlande, elle, semble se rendre compte pour la première fois de sa situation réelle. Ce changement d'attitude est survenu à la suite de l'offensive victorieuse déclenchée dans le secteur de Léningrad. Du jour au lendemain, le territoire de la Finlande se vit exposé aux attaques de l'Armée de terre et de l'Aviation Soviétique. Quelques raids massifs sur Helsinki et un avertissement américain ont fait le reste : le peuple finlandais s'agite et demande une paix séparée.

Depuis plusieurs jours, des négociateurs finlandais se trouvent dans la capitale suédoise pour établir le contact avec les Soviets, et pour connaitre les conditions qu'ils poseront. Ces conditions n'ont pas encore été révélées. Il est clair, toutefois que Moscou exigera la disparition des hommes d'Etat d'Helsinki qui ont entrainé le pays dans la guerre contre l'URSS. Cette demande semble être considérée sérieusement par Helsinki, puisque le Premier Ministre finlandais aurait démissionné.

K. B.

KURDISTAN

A PROPOS D'UN ARTICLE

Dans notre dernier numéro, nous avons publié la traduction intégrale d'un article sur le Kurdistan qui vient de paraître dans la revue égyptienne « Akhbar el Harb ». Il appartient à notre journal de préciser la portée de cet article.

Nous ne songeons pas à aborder ici le vaste domaine de l'histoire, de la culture, de la vie économique des huit ou neuf millions de Kurdes qui, comme le précise l' « Akhbar el Harb » — habitent un triangle montagneux situé dans les territoires turc, iraquien et iranien. Ce que nous voulons, c'est rappeler les circonstances à la faveur desquelles les Kurdes de Syrie, d'Iraq et d'U.R.S.S. ont pu développer leur culture propre et exprimer leurs sentiments nationaux, malgré le morcellement politique auquel l' « Akhbar el Harb » fait allusion. Le rappeler c'est, on le verra, payer une dette de reconnaissance à la France, à la Grande Bretagne, à l'URSS.

La victoire alliée de 1918 constituait le triomphe des principes dont l'application a rendu la liberté aux Tchèques, aux Polonais, aux Arabes. Dans le domaine théorique, ces principes ont fait admettre les revendications kurdes tendant à l'unité et à la souveraineté nationale ; dans le domaine pratique, l'application du traité international qui sanctionnait ces revendications, à du céder aux jeux de facteurs imprévus. Toutefois, l'esprit même de ces principes a survécu aux vicissitudes des contingences politiques.

La Société des Nations — qui garantissait, dans tous les pays sous son contrôle, les droits des minorités ethniques —confiait les mandats syrien et iraquien à la France et à la Grande-Bretagne. Ces deux puissances ont fait honneur à leurs obligations vis-à-vis des minorités.

En U.R.S.S., les Kurdes ont bénéficié de l'encouragement que les autorités accordent au développement culturel national de chacun des peuples de l'Union Soviétique, bien que le nombre de Kurdes en territoire soviétique ne dépasse pas 160.000. Après la première guerre mondiale, tous les peuples du Moyen-Orient jouissaient d'une liberté et d'une prospérité qu'ils avaient ignorées depuis des siècles. C'est ainsi que, dans le Kurdistan d'Irak, dans le Nord de la Syrie et en pays soviétique, un million et demi de Kurdes ont connu une magnifique renaissance nationale.

Sous la protection des autorités soviétiques, françaises et anglaises, les qualités si solides des Kurdes se sont épanouies. Tandis que le labeur paisible du paysan et de l'ouvrier kurdes répandait la prospérité matérielle et que des écoles kurdes s'ouvraient un peu partout une nouvelle littérature populaire se développait.

Avant 1919, la langue littéraire kurde — très différente de la langue parlée, comme c'est le cas pour le grec classique ou pour l'arabe coranique — était mal comprise de la grande masse. Pour écrire, on se servait de l'alphabet arabe. En 1919, les bases d'un alphabet kurde à caractères latins étaient jetées, sur le conseil d'éminents orientalistes européens. Cet alphabet, bien adapté au caractère indo-européen de la langue kurde, joint à l'usage du langage populaire, a permis l'éclosion d'une vaste littérature populaire. Des centaines de livres en langue kurde, de nombreuses publications, dont dix périodiques, répandent, parmi les Kurdes de toutes les classes, l'esprit vivant de leur culture nationale.

Quand, après cette guerre, les Nations-Unies règleront les destinées des peuples, il sera intéressant de voir de quelle manière les principes de la Charte de l'Atlantique, et ceux qui s'expriment dans les déclarations du gouvernement soviétique, influenceront le sort du Kurdistan.

ALGER. — Les dernières dépêches parvenues du front d'Italie annoncent que les contre-attaques alliées dans le secteur de Carroceto font des progrès

WILLIAM SHAKESPEARE

C'est sous le règne de la Reine Elisabeth que vécut le plus grand poète anglais, celui qui connut la misère des pauvres et l'amitié des grands, et qui sut voir, du regard pénétrant et clair du génie, la part d'humanité et la part de rêve que chacun porte en lui-même.

Dans cette période de guerre intérieure et extérieure, le pays prit un développement sans précédent, et vivant à Londres, Shakespeare connut sans doute les capitaines des frégates chargées d'étranges trésors, les soldats de fortune, les gentilshommes campagnards, les doux mendiants et les criminels endurcis que produit une époque d'aussi profonds changements.

Mais où a-t-il pu connaître ces êtres légers, fantasques et charmants qui donnent tant de grâce à sa Tempête, à son Songe d'une Nuit d'Eté, à son Conte d'Hiver ? Comment a-t-il conçu cette Titania capricieuse et fière, ce Puck malicieux, ce Caliban lourdaud, et toute la farandole de ces créations de songe, fées, esprits, sorcières, qui nous font rire et pleurer quand nous les voyons pour la première fois, et que nous n'oublierons jamais plus,

Car ce que Shakespeare a d'unique dans la littérature du monde, c'est qu'il enrichit notre vie de toute une série d'amis, aussi réels que ceux qui nous coudoyent dans notre travail et dans nos plaisirs. Qui de nous n'a pensé à la tendre Ophelie ou au fougueux Romeo comme à quelqu'un qu'il aurait connu dans quelque mystérieuse existence antérieure ? Qui de nous n'a frémi devant l'horreur du Roi Lear ? Qui de nous n'a tremblé devant l'angoisse d'Hamlet ?

Comme la vie, les drames de Shakespeare sont entremêlés de traits burlesques et sombres : les valets ironiques et les fous trop sages interviennent dans les plus sanglantes tragédies, comme pour nous faire comprendre que ce qui peut arriver de plus terrible à un être ne concerne que lui seul, isolé qu'il est dans sa vie fragile et unique. Et ce que sa période eut de sordide et de magnifique, Shakespeare en a fait comme un tableau rehaussé d'or et de pourpre, sur un fond de sombre mélancolie, de l'angoisse et du triomphe de la condition humaine.

Chacun connait ses drames ; on connait moins ses poésies, qui sont pourtant l'une des merveilles de la littérature, surtout ces étranges Sonnets qui racontent la mystérieuse histoire de deux hommes et d'une femme, et dont tant de critiques ont cherché à percer l'énigme, comme si une telle solution pouvait ajouter à tant de perfection, à tant de désespoir.

Car dans ces poèmes comme dans tout ce qu'il écrit, Shakespeare a mis comme une goutte d'éternel, et les mots d'amour qu'il murmure tout doucement un soir d'ivresse, résonnent à nos oreilles avec le bruissement du vent qui plie les arbres de notre jardin ; comme lui, ils sont les mêmes chaque printemps, et tout autres pourtant avec chaque jour qui passe.

L. V.

LA PRESSE KURDE

Nous signalons, à nos lecteurs s'intéressant au mouvement culturel KURDE, les journaux et périodiques kurdes suivants:

RIYA TAZÉ. organe des Kurdes de l'U.R.S.S paraissant à Erivan.

GALAWÉJ. la plus grande revue littéraire kurde, parait chaque mois à Bagdad, avec 80 à 100 pages de texte

JIYAN hebdomadaire politique et littéraire paraissant à Souleimanié.

HAWAR revue littéraire bi-mensuelle paraissant à Damas Textes kurdes et français.

RONAHI Revue mensuelle illustrée, paraissant à Damas.

Çîroka Kurdî

MUHRA SULEYMAN

JI ERMEXANÎ RE ERMEXAN

Şairê meyî mezin «Cezîrî» çiqas rast û çiqas xweş gotiye:

«Kesê xurbet nedî, mihnet ne xwarî cur'eya firqê,»

«Çi zanit, bêxeber jana, dilê dax û keser tê da?»

«Brûska hatinî da dil, felek ez pir hilavêt îm,»

«Nizanim, hêj kuda bavêj, divê dewran û çerxê da?»

Ah, seydayê min! xwezî ew qudreta te ya şi'rê bi min re heba û min îro pêt û guriya agirê dilê xwe teswîr, bikira, xwezî...

Çiqas tiştekî bê mane ye, ku hezar çiya û şorezarî derbasbi kim, ji hezar deşt û nevalî bi bihurim, û paşê bêm li cihekî mîna vî cihî rûnim; têde gula xortaniyê bi çilmisînim mûma ciwaniyê vemirînim, û şîreya mejîyê xwe, bi zarokên «Zêd û Umer» an, bidim vexwarin!

Di «Rojên derbasbûyî» de, min, sebeb û hikmeta vê sirê nivîsî ye. îro naxwazim dîsa lê vegerim ..

o o o

Îro, piştî dahnê nîvro gava min zarokê dibistana xwe belav kirin, min xwest, hebekî derkevim dora gund, bîna xwe ya tengijî bistînim. Hêdî, hêdî bi rêve diçûm, û min li dora xwe dinêrî. Li kuderê min çavendayî (menzere) yek çak di dît, li wê vardiqilîm, û min bi ah û keser lê dinêrî. Welatê min î kesk dihate bîra min.., ew çiyayên reng—zirêç li ber çavê min derbas dibûn. Bê vîn, bi rêve diçûm... nizanim çawa bû, ji nişka ve, lingê min bi tiştekî ve aliqî. Gava min bala xwe dayê, veciniqîm... û bi şûnde vekişiyam. Ev tişt, di şeklê kuvarkekê de bû. Lê ne kevir, ne hesin, ne dar û, ne jî giya bû.

Bi rengê xwe jî, ne mîna tu rengê ku em dizanin. Cismekî xerîb, bi rengekî ecêb bû-

Belê, gava min bala xwe dayê ez veciniqîm. Çima ku her car em dibihîzin, yan jî di rojnameyan de, dixwînin ku li filan cî, yan li filan derê, merivekî tiştek li erdê dîtiye, paşê di destê wî de teqiya ye, û ew kuştiye, yan jî birînkiriye.

Ez çi bizanim, di cenga îro de, erd û ezman û derya giş hatine lexemkirin. Bi vê tirsê, gava min ew tişt dît, min got qey bomba, yan lexemek e. Her carekê min lê dinêrî, min gavek bi şûnde davêt. Di wê gavê de, min fam kir, ku can çiqas şêrîn e. Lê paşê, ez qederekî damam. Ew canê ku li «Cidêda Ertûz», bê fêde û bê sebeb diriz e, çi xêra, wî heye? Min ji xwe re go hema çidibe, bira bibe, min destê xwe direjî wî tiştî kir; min ew ji erdê rakir û di nav destê xwe de peland. Hingî, ji mûyê serê min hetanî serê neynûkê lingê min de şîp «cereyan» ên kehrebî çûn û hatin... dinya li ber çavê min bû mij û xumam... paşê hêdî hêdî ew mij wenda bû, li şûna wê, du dêwên reş, şûr bi dest, xuya bûn, û ji min pirsîn:

—Em dinê xan bikin, xerabe bikin?

Di nav çîrokan de, min efsaneyên wisan bihîsti bûn; lê rojek ji rojan, ne dihate bîra min, ku efsaneyek wisan bê serê min bi xwe, û bi rastiyeke bê gûman, li ber çavê min xuya bike... Bi rastî jî ber vê rast—hatina ecêb ez rast û çep teyisîm... Paşê min xwe girt. Berî ku caba dêwan bidim min ji wan pirs kir:

— Ev çiye, di destê min de ye?

Gotin: Muhra Suleyman e, Em dinê xan bikin, xerab bikin ?»

— Na ! ... Ez, ji we hêvî dikim, nuha bira dunya mîna xwe bimîne, kanî cenabê Suleyman li kuye?

Her yekî ji wan, bi destek min girtin, û gotin: Çavê xwe bigre... Hetanî min, çavê xwe girt û vekir, min xwe di hizûra Suleyman pêxember, padîşahê îns û cinan de, dît. Li ser textekî zêrîn rûnişti bû... li hemberê wî « Belqîz » jipiya bûn, di destê wê de piyanek kewser hebû... pêşkêşî piresteşkarê xwe dikir, Wî jî, di lop—dilop bi ser xwe, da dikir. Paşê li min zîvirî û got: —Ev bûn du hezar sal, cinekî bi navê «Seydoş», ev muhra min ji min dizî bû. Vaye, îro te ji min re anî; Te çi divê, ji min bi xwaze...

Min dizanî bû, Suleyman pêxember padîşahê teba (heywan) ne, di dinê de, zman û zaravê teban, ji min re bûbû meraq. Min jê re go: Hêvîya min ji cenabê te, mifta baxçê teban û tilisma zar û zmanê wan e...

Cenabê pêxember, ev tişt min dirix ne kir; ji cinekî re ferman kir, ji min re daxwaza min anî... Ez çûm nav baxçeyê teban.,. Ji her çeşîdî teba ref-ref difiriyan... kerî—kerî digeriyan. Ez bi gelekê wan re peyivîm; Ji hinekan dilxweş ji hinekan jî dilreş veqetiyam. Dilê min bi hinekan şewitî mîna berx, ga û kîvroşkan... Li hinekan jî hatim xezebê wek mar, tûpişk, gurê dev-bi xwîn û kaselîsê wan (çeqel û rovî).

Cenabê pêxember, wê rojê destûra min ne da. Çima ku roja dûtir muhakema kund û goyin (pepûk) hebû... ji min re go: divê tu, vê muhakemê jî bibînî. Ez jî mam.

Wexta muhakemê hat kund û pepûk li ser kursiya îtîhamê û li kêleka hev rûniştin. Suleyman pêxember ji kund re go: Teba giş, ji te gilî û û gazina dikin; Dibêjin: «Ev tebakî şûm û bêxêr e... li ser kê dixwîne, mala wan kambax dike» tu çi dibêje? Kondê sermezin û çav-zer (ku jê xuya dikir, perekî ji zadeganiya xwe feda nake) bi giranî rabû ser xwe û go: Şahê min, tu guh didî kurm û kêzikê zeviyan... Ji bav û kalan de ew nêçîra me ne... gêrik û mûrî jî koleyên me... ne hedê wan ku li min gilî bikin û bi min re muhakeme bibin.

Wekîlê gêrik û mûriyan «murxê goyin» rabû ser xwe; Çêlikê xwe — ew çêlekên ku kund ew di hêlîna wan de xwaribûn — anî bîra xwe, çend dilopên xwînê ji nukilê wî herikîn, û ji dil keserek kişand û got:

— Çavê xwe veke, efendî! em tovê babliska bîstan e... îro bendeganî û zadeganî ne maye... her kes serbest û azad e. vê fikra tewş ji serê xwe bavêje, bira çavê te roniya rojê bibîne... ez îro, dawa xwîna wan çêlikên bê guneh ji te dikim...» Gufte—goyek dûr û dirêj, di nav her du mêrxan de çêbû. Ez bi meraq, li bende hukmê cenabê hakim bûm... lê muxabin! girîyê kurê min î şeşmehî «mizgîn», ez ji xew hişyar kirim.

Hingî, ji ser dîwarê xerabekî, dengê kundekî di hat... di newaleke kûr û dûr de jî, pepûkek hezîn, hezîn di naliya... Cidê de: 27 — 10 — 943

QEDRÎ - CAN

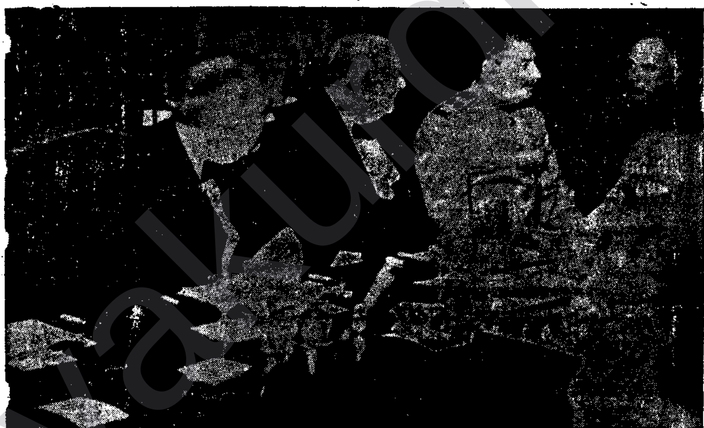
Civanên Dîroka Cihanê

Serekên Hevalbendan ên Mezin, di Qahire, Moskû, û Tehranê de civanine mezin danî bûn û lê de şêwir û mişawirên giran çêbûbûn.

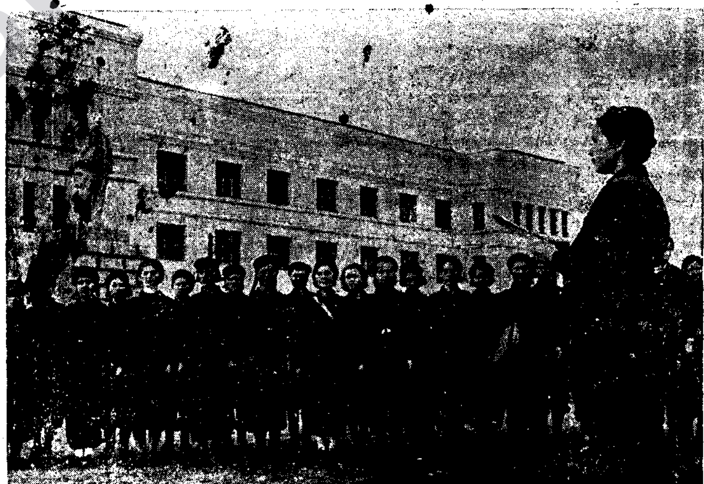
Wêneyên jêrîn çend bergehên wan civanan pêş me dikin.

Civanê Qahirê: Serekwezir Çorçil, Serekcimhûr Rûzwelt, û Serekcimhûrê Çînê Marêşal Çang Key Çek

Civanê Tehranê : Mareşal Stalîn, wezîrê Brîtanê ê yekemîn Mr. Çorçil û Serekcimhûrê Emerîkayê Mr. Rûzwelt

Ji Bergehên Sovyetistanê, keç û dotên Sovyetistanê di dibistanan de hînî zanînine hêja dibin û bi her awayî bi kêrî milet û welatê xwe tên.

LONDRE — Nûçeyên dawîn yên Kasînoyê elam didin ko elemana bi çavsorî şer dikin lê bê feyde. Ji her alî qiwetên Hevalbendan zor didine wan û dema perîşaniya wan bin bi hin nîzingtir dibe.

Sal 2 — Hejmar 40.

Duşemb 6 Adar 1944

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 15 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 15 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

KOVAR Û ROJNAME

STÊR

Ûsê Hersan, hevalê me ê ku vê paşîyê hew hînê xwendina Kurmancî bûye wek zarokekê ku lîstokekê bi bûne, rojnameke nû da dest min û bi gewz got: Va ye Stêr !

Rojname, di dest min de û bihnekê damam, panzdeh sal berê bi cih û war hat bîra min..;

Xûkirin ji dilî, bindestî, silî, kêmanî, hezkirin û prestîşî ji azayî, serdestî, mêranî, tolbazî himên avaya nejadê kurd in...

Ev şerdeya bilind û hamandîde, li wê xûna wan a ji her gemarê parastî û paqij ra gihaştî bû dil û canê min, mejiyê min jî pê hati bû avdan.

Wê xûna germ û jehredar ji ne çarî pê çax avêti bûm hora parastinê, parastina gel û welêt, bê yar û heval, bê çek û ber û dest vala.

Min bi van dest û zendên xwe ên jar, xwe da bû ber azakirina Kurd û Kurdistanê, xwe da bû avakirina kavilê me ê wêran wek her kurdî bi hêvî û baweryak bêlerzîn... heşê min li vekirina rêkê, çavê min li çirûska ronîyakê digeryan.

Hilma min çikyayî, dilê min teng bû.

Di vê diltengyê de, xwediyê Stêrê mîna rojê li min hilatî bû tîrêjên wî ên tîndar giyanê min zende, dilê min xurt, xûna min germ kiri bû, nola agirekî da bûm teqandin. Agirekî xurtîya wî karî bû neyar bilerizanda xurî û pêtên wî ew di yek pifê de bisotana...

Erê wê çaxê di dibistana biyaniyan de bûm, navê Kurd û Kurdistanê yekcar ji me veşirtî bû, kesî ne karî bû, banîna ser zimanê xwe.

Zarokên wek min kurd bûn, wan jî her kê di şîverekê ra xwe digihandin neyaran û xwe dikirin ji wan, bi çavkî kêmtirî li kurda dinêrîn, ji xwe çavsorî û bê rêtiya neyaran û dijminahîya wan a bê behane bi kurmanca ra hundurê min ji wan berşojî bûbû, di serê min de hêlîna ramanek bilind, di dilê min de hîmê armancek rast hati bû danîn.

Armancek felatkar ! Ez bûbûm Welatparêz, welatparêzkî agirêj û dijwar, wek oldarekî min bi dest eşkere kirin û ajotina doza xwe di nav hevalên xwe ên kurmanc de kir.

Hevalê min li ser vê pirsa ne bihîstî û bi gêdûk daman.

Gazind ji wan ne dibû, dijmin wusa bi mejî yên me lîsti bûn ku me bi xwe bawerdikir kurd tu ne ne, Kurmancî ne zimanê xwendin û nivîsandinê ye. Vajî wan, ji tu deva, heya ji dê û bavê xwe jî, me tu tiştî ne bihîstî bû û ne dibihîst.

Gêdûka wê, dijmina ji me bi bihîsta tavilê bê eman em bikuştana.

Azaya Kurd û Kurdistanê û gerandin bi destê kurda bi tiştekî ne bûyî bû û ji xwe bi tu mejî ya ve jî ne dizeliqî. Lê carkê ketibû serê min di mejîyê min de diliviya û ez dajotim.

Bi hêvîya ku ji xwe re kanyakê bibînim, nivîsarên dirokî û civakî yek bi yek min li hev dixistin, tu ronyê xuya ne dikir, te digot qey ev Kurd û Kurdistan îro nuh hatiye rastê û ji min pêve haya kesî jê tu ne. Bes navê kurd bi tenê min bi dîta ajotina hevala hêsan dibû.

Di wê gêjê de Mîr Kamiran mîna brûskê di gazya min hat, di buhurekî bê qam ra derbas kirim. Di kovareke kevn û avêtî de min nivîsarek wî bi navê (Li kurda hûr bûna dîrokî û civakî), dît, ji kêfa min ra,. ji xurtiya dilê min ra pîvan û sînor ne ma bûn-xewna min rastiyek bilind, ramanek bê buha bû... pêşdarê min di nav hevala de kiri bûm sergelî û rê nas. Gelo ew neyarên ku li mirina me kurda dilezandin û bi vê guftê derew li xwe û li me dikirin, îro li pêş vê havila me a mezin û ne mir nemaze ev her çar rojnamên kurmancî ku xwediyê wan çend rêzên ku bi destê wan hati bû veşartin derdixe çi dibêjin? Bersiwa wan vaye ez didim: Bila zanibin em na mirin, em ne ê mirinê ne, êdî ji dava fen û xapên wan derketine. Ber bi azayî û jînê ve bi gavên direj bi lez nêzîk dibin

REŞÎD KURD

Bi Hezaran Ton Bombe

LONDRE—Refên emerîkanî biro dirêjî axa Germanistanê kirine û li bajarê Brunswîkê û li zehf balafirgehên erdê elemana ên mezin xistine, nêçîrvan û 2.000 bombeavêj têkili wan êrîşan bûne, û 6.000 ton bombe avêtine hêjagehên elemanî. Balafirgehên almanî yên Bramşe Lingen, Vexte, Kuakenbruk, Diofolz û Alkorn derbine giran xwarine 33 mekîneyên elemanî hatine avêtin erdê; 15 bombeavêj û 3 nêçîrvanên Hevalbendan venegeriyane warên xwe.

Nû-york— Di nav 36 saetên dawîn de 6.000 balafirên Hevalbenda 7.000 ton bombe avêtine hêjagehên axa Germanistanê û yên axa vegirtî

Şeva yekşembê 1.000 balafirên brîtanî 2.600 ton bombe avêtine Leyipzigê- Rojên şembî, yekşemb û duşembê, 4.000 balafirên emrikanî 2.000 ton bombe berdane Stutgartê û hêjagehên axa elemana ên din: Şevadî 1.000 balafirên brîtanî 2.400 ton bombe dîsa berdane Stutgartê.

DERBÊN ORDIYA SOR

MOSKÛ—Di şerê eniya Volkov û Leningradê de, yê ko ev mehek e dom dike leşkerên rûsî 90.000 elemanî safî kirine, 7.200 hêsîr girtine, 97 balafir, 275 tang, 1.962 top, û 28 firqeyên elemanî ji hev de xistine,

MOSKÛ— general Koniev bi paya mareşaliyê, hatiye ser bilind kirin. Di Ordiya Sor de niho 12 mareşal hene.

LONDRE—. Îro serêsibehê di Londrê de işareta talukê hatiye dayîn, lê hindik dom kiriye.

QAHIRE — Di Ordiya yewnanî a azakirina welêt de 2.500 serbend û zabit hene.

ZÛRÎX— Rojnama Svîçreyî Noye Zurîxer Çeytung dinivîse: Ordiya Sor, her çend ji dinya zivistan, hewa ne xweş û erd têrherî ye, hero asêgeheke elemanî zeft dike. Serfiraziya leşkerên rûsî di eniya Leningradê de, zefereke gelek hêja bû. Divê mirov ji bîra me ke; her cara ko elemana bawerdikirin Ûris westiyan e, Ordiya Sor bi êrîşeke nû, eleman perîşan kirine.

Di axa Italyayê de, hevalbendan xisarine giran gihandine û digihînin elemana, û dema êrîşa Ewripayê — eniya diwemîn — hin bi hin nîzingtir dibe. Di Pesifîkê de jî qiwetên Hevalbendan û yên emerîkanî li zehf deran zora Japona birine û gelek giravên hêja standine.

EMIRNAMA STALIN

MOSKÛ— Bi hênceta sersala Ordiya Sor a 26'an Stalîn emirnama xwe a rojîn de gotiye: Êdî dinya dizane ko eleman ber bi perîşaniyê ve diçin. Emê serê nazîsmê bi perçiqînin, û eleman vî tiştî dizanin û niho xelasiya xwe di nifaq û fesadiyê de dibînin, fesadiya ko dikin bêxin nav dewletên Hevalbendan.

Lê destbratiya Hevalbendan xurt e, û tifaqa Hevalbendan ji pirsên ko bi jiyîn û heyîna wan girêdayî ye, derketiye.

Heta niha elemana gava bitenê eniyekê de şer dikirin, dijminên xwe dişkênandin lê îcar Ordiya Sor vî tiştî ber meqlûb kiriye û eleman şkênandine û sibe ko carekî hevalbendên me jî direjî elemana kirin, ew yekcar perîşan bibin.

MELBURN— Di Nû—Gineyê de qiwetên emerîkanî 34 gemiyên japonî bin av kirine.

LONDRE — Safîkirina pênc firqeyên elemanî ên ko di axa Nikopolê de dora wan hati bû girtin, bi hatina qiwetên rûsî ên teze ber bi xelaseka xwe ve diçe.

MOSKÛ— Eleman lez û bez ber bi Xersonê ve xwe bi şûnda dikişînin. Eleman dev ji çek û posatan ber dane û dikin xwe bi lez ji lepê Ûrisa xelas bikin, yên ko li pey wan in.

MINAREYEK

Tiliya ko yekîtî û mezinahiya Xwedê şanî me dide.

Ezan bi erebî ye: di erdê me de hin radibin, bi zimanê xwe ko miletê me seh nake, ezanê dixwînin. Guhê me ji ezana erebî hez dike, heke ezan bi zimanekî din divê bête xwendin, divê bi kurdî bête xwendin, û bête gotin: Xwedê mezintir e, ê mezintir Xwedê ye, rabin nimêjê !...

Sersala Ordiya Sor

Bi hênceta Sersala Ordiya Sor a 26-an hemî serekdewletên Hevalbendan pêrûznameyine hêja şiyandine Mareşal Stalîn û pê qedrê mêrxusî û egîdiya leşkerên Sovyetistanê û serfermandarê Ordiya Sor Mareşal Stalîn girtine.

CEZAYIR— Radyoa Frensê dide zanîn ko duhî serê sibehê tangên Hevalbendan di eniya Anzioyê de, êrîşî elemana kirine, ew şkênandine û ketine çeper û penahên di wan.

LONDRE— Duhî gava refên emerîkanî, êrîşî axa Germanistanê kirine, bombeavêjên emerîkanî û nêçîrvanên Hevalbendan ko ew ref dihemandin 126 balafirên elemanî xistine erdê.

DEMA NIHA

MOSKÛ— Yekîneyên Ordiya Sor gihane pêşiya Pskovê; Pogorelka hatiye standin, ev şaristan ji Pskovê 10 kilomêtir dûr e, û dikeve bakurê wî.

LONDRE — Refên emerîkanî ên mezin, ji bombeavêjên Kelehên Firok bihevketî dirêjî axa Germanistanê kirine û li Brunswikê xistine.

LONDRE – General Dîlmar şevêçûyî gotiye: eniya diwemîn û şerê vegirtina erdê Ewripayê, ber bi destpêkirinê ye. Qiwetine behr û hewazî û reşayiyê ên mezin xwe pêkanîne.

CEZAYIR— Di eniya talyanî de, eskerên brîtanî ji nû ve bilindahiyek standine, refên hevalbendan balafirgehên Gîdonya, Lîtoriyo û Marçîliyeyê bombardiman kirine.

LONDRE — Hefta borî çekê Hevalbenbanê hewayî 18.000 ton bombe avêtine hêjagehên elemana, û 777 nêçîrvanên elemanî xistine erdê, ji Hevalbendan 464 mekîne venegeriyane warên xwe.

NÛ DELHÎ — Ev 24 saet in eskerên Hevalbendan erdê Mayuyê ji dijmina paqij dikin; qiwetên Japonî ên mayîn, piştî ko bi risê dane erdê xwe bi şûnda dikişînin, Japon dikevin erdê ku jê dest bi êrîşan kiri bûn.

LONDRE— Kelehên Firok, di penaha nêçîrvanan de dirêjî axa Frensê kirine û li hêjagehan xistine, refên emerîkanî rastî nêçîrvanên dijmina ne hatine, lê topên ber balafira gelek şixuline.

SEVOKA HECI

— 3 —

Wê gavê Mîrekê Palû rabû, çû melakî donzdeilim anî, ew melayê donzdeilim, pêlê kitêbê li hevdu qulibandin go:

Ya Mîrekê Palo, bi Xwedê tu destûra lawê xwe didî bide, heger tu nadî, wê lawê te, har û dîn bibe, wê li çolê keve, ismê aqil di serê Mîr MehMûd ne maye, derdê dilalê ketiye !

Tew lo dilo, tim lo dilo! ...
Dil bi kulo dilo, hêsîro dilo,
tîra xeybaniyê lê keto dilo...

Bavê Mîr Mehmûdê Cindî, rabû, ser piyê, ciwaniyek ji Mîr Mehmûdê Cindî re ji tewlê bi der aniyê, teng û bertengê vî ciwanî şidandiyê, xurcikek zêra ji Mîr Mehmûd re dagirtiyê...

Tew lo dilo, tim lo dilo, hêsîro dilo, dil bi kulo dilo....

Mîr Mehmûdê Cindî rabû piyê mînakî dihnekî ji dihnên Xwedê, ciwanî bi destê xwe girtiyê, bi ser piştа wî ciwanî ketiyê, ji bajarê Mîrekê Palo bi der ketiyê...

Hey heram be; ismê aqil li serê Mîr Mehmûd tuneyê...

Xatir ji dê û bavê xwe ne xwestiyê; heyanî ko qederê mişwarkî ji bajêr bi dûr ketiyê ji nû de, dê û bavê Mîr Mehmûdê Cindî, rûniştin halê hevdu digiriyan...

Hey heram be, ji Mîrê Mehmû dê Cindî pê ve, ismê lawê wan tu niye, Mîrê Palo, ji pîreka xwe re gotiye:

go malxerab, me lê helal ne kir, tab û sefîliyê, ji nû ve, dê û bavê Mîr Mehmûd, daw û der lingên xwe rakirin «hilgaftin» dû Mîr Mehmûd ketine...

Çi qey ban dikin, ban na kin, Mîr Mehmûdê Cindî li xwe venegeriya;

Heya ko nîzîkahî li Mîr Mehmûdê Cindî kirine, ji nû de Mîr Mehmûdê Cindî li ser piyên we vegeriya wiha nêrî ko dê û bavê wîna dûwê de dibeziya, ji nû ve Mîr Mehmûdê Cindî serê mehîna xwe ragirtiye, go :

ya bo Xwedê hebîna, hewala we çi ye? go: lawo te berê xwe da welatê xerîbiyê, ko me li te helal ne kir tab û sêfîliyê ko li dinyayê me bi te re diye. Tew lo dilo, tim lo dilo,dil, bi kulo dilo, hêsîro dilo...

Wê gavê Mîr Mehmûdê Cindî, hêdî ji ciwaniyê xwe şiha, peya bûyê çû destê dê û bavê xwe maçî kiri yê go: Xwedê we hebîna, honê li min helal bikin tab û sêfîliya ko we bi min re dîyê...

Wê gavê, hêstira di çavê dê û bavê Mîr Mehmûdê Cindî re avêtiye...

Bavê wî got: lawo, min li te xweş helalbe,ta b û sefîliya komin bi te re dîye. Diya Mîr Mehmûdê Cindî go:

Mi li te xweş helal be şîrê sipiyê..

Xwdê bike tim li dinyayê bi mûm û çira be, daim li pêşiya te vêketiyê... ji nû de, Mîr Mehmûdê Cindî, xatir ji dê û bavê xwe xwestiye,

Bi ser piştа şiho ket, berê xwe da Oxirê, piştа xwe da felekê; hêdî, hêdî dimeşiya...

Hey heram be Mîr Mehmûdê Cindî, ji gava Xwedê xulqa wî daye derê bajêr bi çavê serê xwe ne dîyê. Qonaxik hilanî û yek danî

Qonaxa sê roj û sê şeva li yek tûşê ajotiyê...

«ne qediyaye»

QURBAN

Yadê qurban...
Serê sibehê, ne tî me û ne birçî me
Mal mîrato, li ser kanîka
Eyinsincê rûniştî me
Xelkê aşiqê malê dinê
Ez bi tenê aşiqê keçka file merdinlî me
Ha wer delal !...
Ev çem ji çemên Bişêriyê
Kelekvana kelek berda pê gemiyê
Ciwaziyê xweş e, ji biçûkiyê;
Belê were tewafa sing û berê Memikê bi sêriyê...
Yadê qurban!...
Serê sibê, kew im û kewê reş im
Li serê xaniyê mala bavê te dimeşim
W'ez aşiqê bejna zirav û çavê reş im
Belê, Gewrê, serê sibehê kew im
Û kewê nêr im;
Li ser xaniyê mala bavê te diçêrim;
W'ez aşiqê bejna zirav, çavê zer im
Destmal sor î, pêşmal şîn î, gul bi gul î,
Keleş Gewrê, ez koçer im, narim deştê
W'ez xencera zîv û zêrê nadim piştê
Belê keleş Gewrê
Sê cara lêxisti bû li tenîştê.

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

CENG & BIHINGEH

Kralê Ingilistanê û Şahinşahê Hindistanê Xwedî Tac û Text CORC VI.

Serekwezîrê Brîtanya Mezin M. Çorçîl Balafirvanekî Hêja,Bi Qîmet e.

STOKHOLM— Danezana elemanî a piştî nîro mûkir tê ko di bakurê Krivoy Rogê de yekîneyên Ordiya Sor xetên elemana neqeb kirine.

LONDRE— Refên hevalbendan li meha Kanûna Pêşin 400, a Paşîn 665 û a Sibatê 800 caran dirêjî axa Germanistanê kirine.

2ème ANNEE LUNDI 6 MARS 1944 NUMERO 40

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet Place des Canons Tél. : 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE

Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 15 P.L.S. - Abonnement Syrie-Liban 15 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

Vers la Victoire

CHRONIQUE HEBDOMADAIRE DE LA GUERRE

Trois armées russes, libérées par l'occupation de Krivoy Rog s'avancent au travers de la steppe en direction de Kherson, de Nikolaiev et du Bug avec comme but Odessa et la Roumanie. Dans toute cette région de Krivoy Rog les forces allemandes sont en pleine retraite, retraite qui, sur plusieurs points, se transforme rapidement en débacle. De fait, la Wehrmacht a résisté au maximum de ses forces. Krivoy Rog, cité industrielle modèle construite au moment du plan quinquennal avec de gigantesques ateliers métallurgiques, au centre d'un bassin minier d'une richesse inouie était géographiquement merveilleusement située. L'ennemi avait parfaitement compris l'importance de cette base. Il l'avait fortifiée avec un soin particulier et pendant 4 mois il put résister aux assauts presque ininterrompus de l'armée rouge. Mais, durant les trois dernières semaines de la lutte, la pression soviétique s'était considérablement accentuée. La situation de la Wehrmacht devenait intenable. Ainsi, peu à peu se termina la reconquête de l'Ukraine, de cette Ukraine dont, il y a deux ans, un allemand disait : Si nous pouvions savoir toutes les richesses que le Reich en tire nous serions émerveillés. L'émerveillement est fini. Avec Krivoy Rog est arraché à l'Allemagne le dernier centre industriel vital qu'elle avait conquis. Après les pétroles du Caucase, après le blé du Kouban, après la houille du Donetz et le manganèse de Nikopol, le fer de Krivoy Rog.

En Méditerranée, toutes les opérations, terrestres du moins, sont momentanément suspendues. Kesserling a échoué dans ses tentatives. Les alliés demeurent fermement accrochés à leur tête de pont d'Anzio — Nettuno. Epuisée par ses derniers assauts, la Wehrmacht se regroupe. La 5ème armée met à profit ce répit pour s'incruster plus profondément encore sur ses positions. Il ne parait plus possible à l'ennemi d'espérer une victoire sur ce front.

Dans les airs, les opérations ont repris plus intenses que jamais. L'aviation américaine qui, bientot, dépassera en effectifs la R.A.F. (quand nous disons aviation américaine nous entendons les seules forces basées en Grande Bretagne), vient de lancer trois raids majeurs tous dirigés contre des centres ennemis de production aéronautique : Eschersleben, Halberstadt, Bernberg où sont assemblés les Junkers 88 et Regensburg en Bavière, centre de production des chasseurs Messerschmidt. Les Forteresses volantes et les Libérators qui ont effectué ces raids venaient de Grande Bretagne et d'Italie. Ces raids d'ailleurs quelque soit leur ampleur, quel que soit leur fréquence ne sont encore qu'un pâle reflet de ce qui attend l'Allemagne au moment de l'invasion.

KURDISTAN

- I -

Durant ces dernières années, le Kurdistan s'est souvent trouvé en vedette sur le théâtre de la politique orientale. Il sera probablement encore appelé à y jouer un role important. Sa situation géographique, d'une part, les aspirations de son peuple, de l'autre, tout semble l'y convier. Il nous a donc paru utile de renseigner sommairement le grand public sur ce pays encore mal connu.

En effet, peu d'étrangers, si l'on excepte de rares voyageurs et quelques orientalistes encore moins nombreux, se sont occupés des Kurdes. La seule publication d'ensemble qui leur ait été consacrée jusqu'ici est le bel article de W. Minorsky, dans l'*Encyclopédie de l'Islam* ; il demeure malheureusement difficilement accessible, en dehors des grandes bibliothèques, et surtout d'une lecture peu aisée pour qui n'y est pas préparé par l'étude de l'histoire générale de l'Asie.

Ce que nous voulons offrir à nos lecteurs, ce n'est ni un travail scientifique, ni un tract de propagande. Nous n'avons d'autre ambition que d'exposer, avec la plus grande objectivité, et le plus brièvement possible, des faits sociologiques et historiques qui devraient être connus de quiconque s'intéresse aux choses de l'Orient.

LA GEOGRAPHIE DU KURDISTAN

Il n'entre pas dans le cadre de cette notice de définir exactement les limites du Kurdistan : la présence d'importants ilôts kurdes dans des régions souvent fort excentriques (au Khorasan, par exemple), celle de quelques groupes allogènes (arméniens, assyriens, tcherkesses) à l'intérieur de ses frontières, et surtout sur ses confins, nous obligerait à nous perdre dans le détail. Nous nous contenterons donc d'indications sommaires, permettant au lecteur de reporter *grosso modo* sur la carte les contours de ce pays.

Situé en plein coeur de l'Asie Mineure, le Kurdistan occupe la plus grande partie de la région montagneuse qui s'étend entre la Mer Noire et les steppes de Mésopotamie, d'une part, l'Anti-Taurus et le plateau iranien, de l'autre. Il est entouré par une ligne, dont le tracé est approximativement le suivant :

à l'Ouest, du Kurd Dagh à Zara ,

au Nord, des environs de Zara à ceux de Kars,

à l'Est, de Kars au lac d'Ourmia ; elle se confond ensuite avec les frontières orientales des deux provinces iraniennes de Kurdistan et de Kirmanchahan, pour s'infléchir en direction de Khaniqin (en Iraq) ; (1) ;

au Sud, des environs de Khaniqin au Djebel Sindjar, par Kirkouk et Altun Koupru ; puis du Djebel Sindjar au Kurd Dagh, en longeant la frontière syro-turque, qui se trouve à une cinquantaine de kilomètres plus au nord, et en se courbant légèrement pour éviter la région d'Alep.

Un simple coup d'oeil sur la carte permet de saisir les traits saillants de l'aspect physique du Kurdistan. C'est un pays de hautes montagnes, comprenant une série de plissements axés du Sud-Ouest au Nord-Est, et que les vallées du Tigre de l'Euphrate et de leurs affluents divisent en un certain nombre de massifs nettement délimités. Les sommets les plus élevés, comme le Djoudi, le Sipan, ou l'Ararat, atteignent des altitudes voisines de 5.000 mètres. Les plaines sont rares, sauf dans le Sud et en bordure des grands fleuves.

Le climat se distingue par de grands écarts de température, et par des hivers particulièrement rudes : la neige recouvre presque tout le pays de décembre à avril.

(à suivre)

ROBERT SURIEU

(1) *Les provinces du Louristan du Poch-té Kouh, ainsi que le pays Bakhtiyar sont souvent considérés comme faisant partie du Kurdistan.*

LA DEFAITE ALLEMANDE VUE PAR MASARYK

A l'occasion du 94ème anniversaire de la naissance de T. G. Massaryk, grand philosophe et homme d'Etat, Président-Libérateur de la Tchécoslovaquie, nous présentons à nos lecteurs quelques passages clairvoyants qu'il a écrits, il y a presque un quart de siècle, sur la défaite de l'Allemagne.

La théorie selon laquelle l'Allemagne a été « frappée dans le dos » et que la victoire des Alliés était due uniquement à la démoralisation de l'Armée, à l'agitation socialiste et à la révolution interne, est insoutenable. Même si elle était vraie, cette théorie fournirait une nouvelle preuve des vues bornées des Allemands et de leur ignorance de leurs propres conditions intérieures. Si on doit prendre en considération l'influence des Sociaux-Démocrates Allemands, on ne peut pas oublier non plus l'influence des Socialistes et des Pacifistes dans les pays alliés ; et les Français ont également une théorie d'un « coup dans le dos » qui, selon quelques-uns d'entre eux, empêcha Foch de traverser le Rhin et de pénétrer en Allemagne. La vérité est que tous les pays belligérants se sont simultanément lassés de la guerre, — et pour les mêmes raisons.

∴

Mais la défaite de l'Allemagne n'était pas due uniquement à l'insuffisance militaire. Comme le disait avec raison Clausewitz, la guerre est la poursuite de buts politiques, à l'aide d'autres moyens ; et l'Allemagne avait estimé d'une façon erronée la situation en Europe et dans le monde, et même la situation régnant en Allemagne. Le projet pan-germaniste — l'Armée allemande et ses cadres d'officiers étaient pan-germanistes de tendance — était savant, mais de qualité douteuse. Les Allemands se sont mépris sur la balance des forces politiques, militaires et économiques ; ils se sont sur estimés ; eux et leurs alliés, et ont sous-estimé leurs ennemis. Au début, ils n'ont pas apprécié l'Angleterre à sa juste valeur et, jusqu'au dernier moment, ils ne croyaient pas à la mobilisation militaire de l'Amérique. A l'aide d'expériences, ils prouvèrent pour leur propre satisfaction que les Américains ne pourraient pas traverser l'Atlantique ; et dans leur propre imagination, ils exagérèrent la puissance des sous-marins, dont ils possédaient, dans tous les cas, un très petit nombre. Les Allemands ne prirent pas non plus suffisamment en considération la supériorité industrielle des Alliés. Les Anglais furent bientôt en mesure de tenir tête aux sous-marins allemands. Les Américains inventèrent des gaz plus mortels que ceux des Allemands, mais s'abstinrent d'en faire usage pour des raisons humanitaires. Et de même que les Allemands comptaient trop sur les forces matérielles et sur le mécanisme de l'organisation, ils ne purent comprendre les forces et la puissance morales des Alliés. Ils crurent que la France était dégénérée et se montrèrent aveugles à la dégénerescence de l'Autriche-Hongrie. De fait, ils furent battus sur le terrain par leur propre science, leur histoire, leur philosophie, leur politique et par le militarisme prussien :

UN ILLUSTRE SAVANT FRANÇAIS

BRANLY

Il y a quatre ans mourait, à l'age de 96 ans, un grand Français digne des hommages de l'Histoire. l'illustre savant Branly.

Branly est l'homme qui «a découvert le principe de la T.S.F.»: c'est le titre qui lui fut décerné par le «Journal Officiel» à l'occasion de son Grand Prix à l'Exposition de Paris de 1900.

Son invention est officiellement datée du 24 Novembre 1890

Physicien de carrière, Branly n'était pas un savant d'occasion. Il sortait de l'Ecole Normale Supérieure. En 1873, il fut agrégé des Sciences Physiques et Naturelles, puis, plus tard, docteur en médecine.

Chef-adjoint au laboratoire de recherches de la Sorbonne en 1875, Branly semblait devoir passer toute sa vie dans les bâtiments de la Rue St. Jacques et de la Rue des Ecoles à Paris. Il était Maître de Conférences et professeur; et sa thèse de doctorat sur le potentiel électrique l'avait signalé à l'attention de ses pairs. Mais, pour des motifs strictement personnels, le jeune homme quitta l'Université. En réalité, il brisait une carrière qui s'annonçait brillante dans la hiérarchie officielle, pour entrer à l'Institut Catholique de Paris.

Ce surprenant changement d'orientation devait peser sur toute la vie du savant.

C'est en 1890 que Branly signa l'acte de naissance de la T.S.F. qu'on appelle communément la radio — ou encore téléphonie et télégraphie san fil.

En 1891, il découvrit le rôle des antennes.

Grâce à lui, chacun de nous, se mettant à l'écoute, presque à tout instant du jour et de la nuit peut entendre la voix de l'univers, offrir à son oreille cette divine caresse de la musique.

Par la radio, Branly a fait, de la mélodie, de la symphonie, du chant, un cadeau royal, indéfiniment renouvellable, à tous les peuples.

Mieux encore. Il a donné à notre intelligence cette fierté sans égale de pouvoir entrer directement en contact avec les intelligences les plus variées, les plus hautes du siècle, en recevant leurs échos. La radio nous envoie la pensée des orateurs, des artistes, des professeurs, des hommes du jour, de tous ceux, en un mot, qui ont quelque chose à dire au monde.

La radio est l'enchantement de l'esprit.

Notez qu'elle devient, à la rencontre toute fantaisie et toute grâce, puisque ses émissions s'adressent quelquefois aux petits enfants sur qui elle déchaine, à volonté, le rire, l'enthousiasme, les trépignements de plaisir. La radio rend vivante et immédiate la notion, trop ordinairement abstraite, de l'humanité.

Les postes de nos appareils captent les ondes de parlout. Qu'est-ce à dire sinon qu'ils font entrer dans le domaine de notre conscience les sentiments et les idées qui circulent sous toutes les latitudes? Ils font plus. A certaines heures angoissantes, ils reçoivent et déposent en nous les appels de détresse que projette le S.O.S. dans l'immensité de l'espace. Ils nous signalent qu'en un point de la planète, il y a des humains en perdition qui réclament le secours des autres humains.

Mais à l'heure actuelle, la radio est au service de la guerre; et tout le monde connait l'importance d'une telle arme dans le conflit actuel.

C'est le 29 Mars 1899 que fut réalisée, au dessus de la mer entre Douvres et Wimereux, la première liaison par «sans-fil». Le télégramme envoyé à cette occasion par Marconi à Branly rendit hommage au savant français. En voici le texte:

Monsieur Marconi envoie à Monsieur Branly ses respectueux compliments pour le télégraphe sans fil à travers la Manche; ce beau résultat étant dû en partie aux remarquables travaux de Monsieur Branly.

Lorsque Branly mourut, en 1940, il était Membre de l'Académie des Sciences depuis 1911, et Grand Croix de la Légion d'Honneur.

L. L.

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan *Grîgorî Petrof*

17

Wergerandok *Qedrî Can*

Yûnanên berî jî wîsan dikirin. Soqrat, Fidias, Periklis û ên ku di babliska wan de rabûne, ji bo prensîpa jiyînê ev bingeh danîn.

— Di tu tiştî de îfratî ne lazim e. Divê meriv ne yek çav û ne yek cîhet be. Di her tiştî de îtîdal divê.,. Divê her tişt di zeman û di cihê xwe de bê çêkirin.

Xwediyê kitêba « Gulliver » Swîft, tenazê xwe, bi wan kesan kiriye ku ew bi xwe cûcene, mîna beqan, xwe dinepixînin, di ne pixînin. , dixwazin mezin bibin.

Swîft, ji van pêve henekê xwe bi merivên qelew, sermezin, hustu zirav û yên anormal dike û dibêje: Jiyîna wan mîna canê wan kirêt e.

— Ez û dostên xwe, em naxwazin û qebûl nakin, ku Finlanda me jî bibe mîna welatê yacûc û macûcan... Em, însanên anormal (ne te bî-î) naxwazin. Lê me navê, ku fînên me serî-vala û linggameş bin... Ew kesên ku ling-gameş û ser-mîh in, nabine hevalên îdêal (mefkure) a me.

—Hûn pêşveçûna fotbolê di Finlandayê, dibînin û dilxweş dibin Taqimê fotbolê we ya bi navê «Çîpên xurt» bi Taqimên Îsweçan, Norweçan, Danîmarkan re,musabe qe çêkiriye., heta çûne Mecaristanê jî.. ew qels kirine. Ji ber vê yekê bê payan dilê we xweşdibe. Lê yê min nabe.

— Ez divêm û hêvî dikim, ku li welatê me yî delal civatê wisan çê bibin:

«Fikrên xurt»..« Karên bilind» ..« Xebatên hêja»..« Gameşên bi şîr»..« Hêkên qenc»..«Toxumê hêja» ».. « wijdanê paqij »..«Fikrên nû» H-p,..

— Ez, dixwazim, ku hûn xortê fin —ne Mecara tenê, Fransizan, Îngilîzan jî qels bikin, lê ne bi çîpên stûr û xurt, bi ilim û sene'tên nefîs, bi ticaretê, wan qels bikin

—Hûn, di van mucadeleyên xwe de, tenê bi dû qiweta çîp û zendan bikevin, hûn pir pêşve naçin. Serîyekî mezin jî, ji we re gereke. Ji serê berana hişktir, tune. Dilê min na xwaze, ku serê we mîna serê berana be. Li resmê Socrat û Herkules ên binav û deng bigerin, pêda bikin, û wan her diwan bi din ber hev, serê Sokrat, serê feylesofan e, ênîyekê wî bilind.,.ev cihê mejî ye.. tu dibêje qey, mejî di hundirê serê wî de dixwaze bi derkeve, ser û ênîya Soqrat, divê biçimêdeye. Carekê bala xwe bidin heykelê Herkulês jî... Hûnê li ber saxlamiya eqlê vî pehlewanî, ji ef. saneyê yûnanîyan ecêbmayî bimînin Bejn û bala wî mîna diregekî da çikandî ye... milê wî biçûk.. ênîya wî nizm e. Ev giş, quweta bedena wî nîşan dike. Lê ev qehreman kêm heş e; ne qehremanê fikir û manewîyatê ye.

Ez nabêjim ku serê Soqrat, an Herkulês ji xwe re bibijêrin, na... dibêjim,ku Gava hûn dixwazin bibin xwediyê lingê gameşan, serê Soqrat jî, ji bîr mekin. Ne bin xwediyê serê hişk... mîna keviran. Vî qaîdeyî ji bîr mekin:

Her tişt, divê di zemanê xwe de bê çêkirin, Gava zemanê kêfê hat, kêf bikin. Ji welatê me re, ne tenê lîska fotbolê, lîskên iqtisadî, civakî, fikrî îctimaî jî lazim in. Ji miletê ku biçand û zanînê kêm mane, adetên xerab, me girin. Ew ên ku diçin Fransayê, Kafê şantanan hîn nebin yên ku diçin Almanyê ne çin bîra xana, yên ku diçin Îngilistanê jî bira lîska fotbolê tenê...., hîn nebin.

Mîna xortê Alman bi sedan civatê, «yekbûna fezîletê» çêbikin. Bira ev jî, ji we re dustûr be: Ganê sax, di bedena sax de ye.

Ey xortên Fînî wezîfa we ne bilindkirin û firandina fotbolê ye, Divê hûn, şerefa milete Fîn bilind bikin û bi hewa bixin. Ji bo pêşveçûn û bilind bûna welatê me yî delal, cehd û xebatê bikin....

Dê û Bav û Zaro

Ji xort û tovê nuh hatî re dayina terbiya qenc...ji bo bişyariya Finlandayê, Senelman û hevalên xwe hêvîya xwe bi vê mes'elê ve girêdan. xortanî li ber çavê Senelman çirokeke pir şêrîn bû, û nuqta dilê wî yê hesas bû.

Senelman, carna xort li ber çavê wan tekdîr dikirin,lê gava ku merivê nav—sere bi ne qencî, behsa xorta dikirin, Senelman xort mudafee dikirin, û di got:

Kêmanî ne ji xorta ye, ji we ye.. Xort, çawa hatine terbiye kirin, wîsan radibin. Terbiya ku hûn didin xortan çiye? Hêçî...

Dê, bi şuştina kincan, feraxan, bi rêjikrina malan û bi çêkirina xwarinê mijûl dibin. Bav jî, bi me'mûriyet, ticaret, sen'et û paletiyê...

Bi şev hatanî dereng li qehwe û çayxana, bi lîskan wexta xwe derbas dikin. Lê bi zarokên xwe re, qet mijûl nabin. Çima ku ji bo vî tiştî wexta wan tune. Paşê mujûli ya bi zariwan ve, meriv di westîne.Bi zarokên xwe re na peyivin., bi jîna wan re bendewar nabin.., di wextên xwe ên serbest de, bi wan şa dibin û paşê jî dibêjin!

—De xwe bi de alîkî, û ji xwe re bilîze, yanî, here ji serê min bi qeşê..., tu çidike, bike, tenê min ne rehet meke...

Bi vî awayî, heş, mejî. canê zarokan, mîna zeviyê ne ajotî,bejî,di mî nin ; tiştek di wan de, nayê çandin.

Carna meriv, ji wan re, qala çêyî, rastî û hezkirinê bike jî, mîna kevirê hişk, ji wan re, ev peyiv biyanî tên.

Dê û bav, bi canê zarokên xwe re bendewar na bin. Heke bi bin jî, nizanin û nikarin. Gotinê wan ên pûç, ji ruh û canê wan ê hesas re tu fêdê nakin.

Heke meriv, rastiyê bibêje, bi vî awayî, heke dê û bav, xal û xaltik di nav malê de hebin jî, ew zarok tim sêwî dimîne, û sêwî mezin dibe.

Dinav hinek mal de, dibe ku hinek zaro baş tên xwedî kirin; cilên baş li wan tê kirin,û terbiya bede na wan jî tê mêze kirin.Lê terbiya ruhê wan îhmal dibe.Gava zarokên wisan, ne qene, derdikevin, divê meriv ecêbmayî ne mîne. Ev zarokên ha, bi vî rengî, bikevin nava jiyînê, çi dikarin bi kin?

Hûn, dê û bavê zarok inî carek ê, bi wijdan, bibêjin: Ev melşet û mubîtê ku hûn di nav de ne, ji tenmiye û terbiya seciya zaro kan re bikêr tê, ya na?

Ji zarokên xwe re:

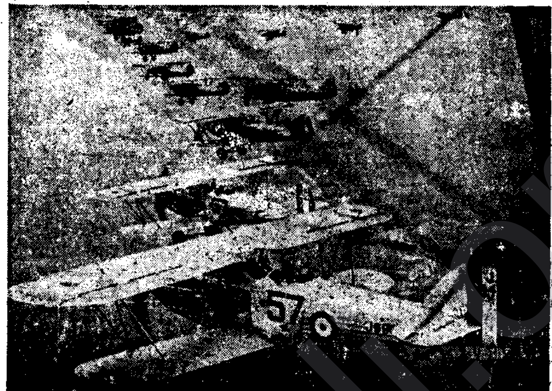
—Derewa mekin, saxtekar me bin, ev kar ne qenc e ; gunehe... dibêjin... Lê ewê bi van gotinan xwe û zarokan bi hev re dixapînin... Û dîsan ji zarokan re dibêjin: Kesî me êşîn in.

Lê ew bi xwe ji van tiştan re guh nadin, zarok zûka bi ser rîpên wan ve didin. Ewilî ecêbmayî di mînin;

(ne qediyaye)

PÊJINÊN DINYAYÊ

Xebat - Fidakarî - Serfirazî - Serdestî

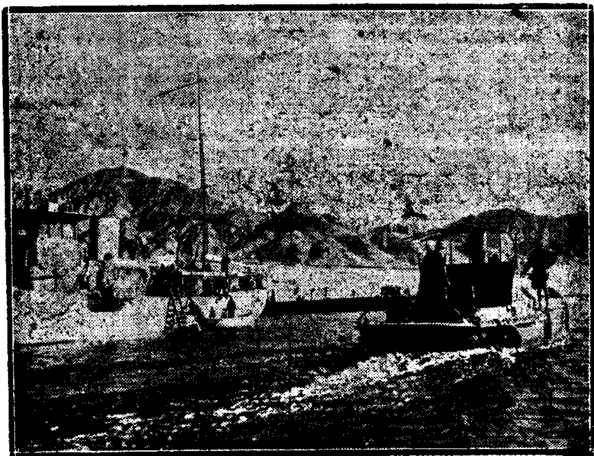

Refine brîtanî ên mezin, ji balafirgehan bi hewa ketine û berê xwe dane hêjagehên erdê Germanistanê.

Di nav van çend rojên dawîn de 6.000 balafirên Hevalbendan 7.000 ton bombe avêtine karxane, febrîqe, destgeh û hêjagehên erdê elemana ên eskerî.

Xort in, ciwan in, dest bi karine dijwar dikin, û bi mêraniya xwe berevaniya heq û kewneyên cihanê dikin.

Cengkeştiyên Hevalbendan bi şev û bi ro di pêşiya peravên erdê xwe de karê nobetdarî û dîdevaniyê pêk tînin.

Sal 2 — Hejmar — 41

Duşemb — 13 Adar — 1944

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê: 15 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 15 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

AZAHÎ - SERBESTÎ

ARMANCA HEMÎ MILETAN

Miletên mezin û biçûk, mîna peyayên mezin û biçûk, dewlemend an belengaz hewcedarî azahî û serbestiyê ne.

Şert û şeref û meqama insanekî a bingehîn, azahî û serbestî ye.

Mirov zana an nezan bin, qala azahî û serbestiya xwe dikin, ji ber ko bê azahî û serbestî, ta'ma jiyînê nîne, rahetî û pêşveçûn nîne, xweşî û kamiranî nîne. Ji xwe, heywan bi xwe, aşiqê azahî û serbestiyê ne, teyrin hene ko gava têne xistin rike «qefesekê», serê xwe dixin çar aliyên xwe û xwe dikujin, dilê teyrê biçûk bi hêsîriyê qîma xwe nayîne û mirinê jê çêtir digire.

Şerên dinyayê ên mezin, ji bona azahî û serbestiyê çêbûne û ev şerê mezin jî, ji bona azahî û serbestiya miletên cihanê çêdibe.

Miletê ko radibe û dike axatiya miletekî din bike, ji qesda xwe çi pêş me dike?

Ji vê armancê xuya dibe ko ew xwe ji, miletê din hêjatir dihesibîne û dike vî miletî li ser hisabê xwe biçixilîne, çire? ji ber ko jê xurtir e, jê dewlemendtir e.

Êdî wicdanê cihanê qebûl nake ko xurtî û dewlemendiya miletekî bibe kaniya zilm û zorkeriyê, ta'da û neheqiyê, û xurtî û dewlemendiyine wilo, yên ko sebeba perîşanî û kambaxiya însaniyetê ne, divê bêne şkênandin û ji dest standin.

Miletên dinyayê hemî xwedî heq in serbestiyê ne û di warê heq û serbestiyê de, milet hemî mîna hev û du ne, ji hev û du ne kêmtir in; ko miletekî mezin û hêja destê miletekî biçûk bigire, û di karên pêşveçûnê de, arîkariya wî bike, rêberiya wî bike, bê şik tiştekî din e, tiştekî bikêrhatî ye. Azahî û serbestî bi çend gotinine kurt û vekirî ev in:

Azahî û serbestiya ziman, azahî û serbestiya axaftin, nivîsandin, xwendina ziman, azahiya vekirina dibistanan, çapkirina rojname, kovar û kitêban, azahî û serbestiya miletekî ji bona gerandina kar û îşên xwe, bi destê xwe. Milet divê mehkeme, polîs û cendirme, mêmûr û karker, bi gotinekê hikûmeta xwe bi destê xwe deyne û bigerîne.

Azahî u serbestiya dîn û diyanetan, ol û baweriyan. Misilman, êzedî, file an cuhî xelkên welatekî di karên dîn û diyanetê de, divê bi timamî bibin serbest, baweriya her kesî qedirgiran e û kurên welatekî, dînê wan her çi jî be, mîna hev in, dost û destbrayê hev in, qedera wan yek e, para wan ji bar û xweşiya welêt mîna hev e.

Serfiraziya Hevalbendan

LONDRE;— Bomdardimana hêjagehên Germanistanê û yên Ewripa Vegirtî bê êtlahî dom dike. Bajarên elemanî ên mezin mîna Berlîn, Brunswik, Frankfurt, Kolonye,Stutgard bûne kavil û xerabezar. Rojin hene hezar û heta hezar û pênc sed bombeavêj û nêçîrvan bi ser axa Germanistanê re digirin û 2—3.000 ton bombe berdidin hêjagehan û bi sedan ve torpîl direşînin şet û robarên erdê elemana û yên axa vegirtî.

Di eniya talyanî de, li Anzio û Netunoyê, her sê êrîşên elemanî hatine şkênandin û heta niha eskerên Hevalbendan 5.300 hêsîr girtine.

Di eniya sovyetî de, pêşveçûna yekîneyên Ordiya Sor dom dike. Eskerên rûsî gihane pêşiya Ostrovê, qiwetine rûsî ên din ber bi Talînê ve dimeşin, payetextê Estonyayê.

Narva tengiyeke giran de ye, ko ev bajar jî hate standin yekîneyên rûsî rast bi rast bikevin erdê Estonya Bakurî.

Di navbira Pskov û Ostrovê de xetên elemana hatine neqeb kirin. Di axa Birmanyayê de, yekîneyên Ordiya Çardehan di bakurê Butîdongê de, zehf çeper û Kozikên Japona ji dest ve girtine; Japona bi qesda vegerandina van penahan ber-êrîş kirine, lê bê netîce. Di Pesîfîkê de, qiwetên Hevalbendan dest bi vegirtina giravine nû kirine, giravên Emîraliyê hatine standin.

Savar - Hawar Ceng

Em kurd dibêjin: ne dixwim savarê ne diçim hawarê, ji ber ko em kurd qedrê qenciya ko digihe me gelek bilind digirin, vê qenciyê ji bîra na kin, û deyindarê qencikerê xwe dimînin.

Beriya ko ev şerê mezin destpê bike, Hevalbendan gelek qedrê tirkan girtî bûn, di pirsa tengava Ceneq-qeleyê de û ya Iskenderonê arîkariya wan kirin, û tirk bû bûn kurê Ewripayê ê aqil.

Piştî ko ev şerê mezin destpê kir, Hevalbendan ji nû ve û bi her awayî qedrê tirka girtin û arîkariya wan kirin, zad û zexîre, sileh û cebilxane, çek û posatên şerî bi piranî hatine rêkirin Tirkyayê. Tirka savara Hevalbendan xwariye û divê herin hawara wan.

Rast e ko hêviya xelasiya elemana ji perîşaniyê ne maye, Ordiyên Hevalbendan, li her derê zora eskerên elemanî dibin, û tirk arîkariya Hevalbendan kirin an ne, eleman û Japon û destbrayên di wan ên biçûk dê bêne şerpeze kirin.

Lê heke tirk jî ketine şer, dema perîşaniya Mihwerê nêzingtir bibe, û ev jî tiştekî hêja ye.

Îro ko dema çûna hawarê hatiye, tirk dibêjin: eskerên elemanî di nêzingî sînorên me de ne, yên Hevalbendan ji wan sînoran dûr in, çek û posatên ko Hevalbendan dane me hindik in, têrî me na kin, tirkiye welatekî feqîr e û mihtacî ticareta elemana ye; û qesda Ûrisa çiye em nizanin û hisaba jê dikin. Ji xwe tirk her çend jî pir na bêjin ji her tiştî bêtir, ji pirsa Ûrisa bêmad in.

Nivîsevanê A.F.I. qala van tiştan dike û dinivîse: tiştên ko tirk dibêjin ev in Di Londrê de gava mirov ji peyayên selahiyetdar hal û hewala tirkan dipirsin ew bi ziravî dikenin.

Ma'zeretên tirko nas in, lê di Londrê de têtê bihîstin: heke tirk ne ketine şer û dema zeferê de, ne di nav Hevalbendan de ne, gelo di pêşiya Ûrisa de halê wan siviktir an girantir bibe! ? Dewleta ko dikeve şer, divê çavsor be, şer bê talûke nabe.

Gotina me a kurda ye, ne dixwim savarê, ne diçim hawarê dibe, lê ez dixwim savarê û na çim hawarê ne îşê ciwanmêra ye.

Eme bibînin, wê çawan bibe !...

DANEZANA SOVYETÎ

MOSKÛ:— Şevê çûyî Serfermandariya sovyetî, danezana jêrîn belav kiriye: leşkerên eniya Ukranyayê êrîşên xwe, pêş ve ajotine û gelek gund û avahîgeh û serbajarên Kamenetz, Podolsk û yê Zbarzê standine, Qiwetên me di pêşveçûna xwe de riya Proskurov û Tarnopolê a hêja, biriye. Leşkerên me di 5-ê Adarê 203 tang, 250 top, û zehf çek û posatên dijmin ên din xira kirine; 16.000 kuştiyên dijmina li erdê mane û qiwetên me sê hezar hêsîr girtine.

CEZAYIR:— Qerargeha Hevalbenda a mezin li Efrîqa Bakurî dide zanîn: Ji ber nexweşiya hewayî, duhî, di eniya talyanî de tevdanên qiwetên hewa û reşayiyê hindik bûn. Leşkerên serpira Anzioyê êrîşên elemana ên biçûk paş ve birine. Yekîneyên Ordiya Heştan, ji di şerên bi erd ve girêdayî de, qiwetên neyara şkênandine. Di qada Ordiya Pêncan de, ji tevdana kewte û sedmêran pê ve tu tişt ne qewimiye.

MOSKÛ: — Bi awakî resmî didin zanîn ko eskerên rûsî Veşenevets standiye.

LONDRE :— Refên emerîkanî ên mezin ji bombeavêjên giran bihevketî serê sibehê dirêjî Berlînê kirine. Şevê çûyî jî Berlîn bi destê bombeavêjên Muskitos an hatiye bombardiman kirin.

Qiwetên hevalbendan ên hewayî ji nû ve hezar ton bombe berdane hêjagehên payetextê elemanî.

NÛ DELHÎ: — Bi awakî resmî didin zanîn: leşkerên hevalbendan di deştên peravan de, li nîroyê Mongdawê êrîşî qiwetên japona kirine û xesar gihandine wan. Di nevala Kaladanê de tevdana eskerên Japonî dom dike; her çend jî di eniya Birmanyayê de şerine xurt çênebûne.

CEZAYIR; — Di cengê serpira Anzioyê de 24.000 şerevaniyên elemanî ji qiwet ketine.

Fenlandye

Weşington— Rojnameyên emerîkanî dibêjin ko di nav çend rojên ko di pêşiyê de ne Fenlandye,dest ji şerî bikişîne û Sovyetistan û Fenlandya li hev bên.

LONDRE— Meha borî balafirên Hevalbendan di Behra Edriyatîkê de 30.000 ton mezin, gemiyên dijmina binav kirine.

WEŞINGTON— Di nav du salên şerî de karxaneyên emerîkanî 150.000 balafir çêkirine.

LONDRE— Bombeavêjên emerîkanî ên giran serê sibehê bi ser axa Germanistanê de g rtine û li hêjagehên bakur- roavayê vê erdê xistine, kitkitên vê êrîşê hêj ne nas in.

ZEHF GEMÎ

Meha sibata borî destgehên emerîkanî çêkirina 134 waporan qedandine, 70 hebên wan ji tîpê Libertî ne, her yek ji wan 10.000 ton mezin e,

WEŞINGTOM Qiwetên emerîkanî, di giravên Emîraliyê de, êrîşeke japonî a nû paş ve birine û di vê navê de 3.000 eskerên japonî safî kirine. ji leşkerên emerîkanî 61 şerevanî hatine kuştin û 244 heb jî brîndar bûne.

Di Meha Sibatê De

Weşington— Meha Sibatê febrîqeyên emerîkanî 1.760 balafir çêkirine.

Weşington— Di civanê rojnamevanan de Serekcimhûr Rûzwelt elam daye ko sêyekê stola talyanî wê bête dayîn Sovyetistanê.

LONDRE— Refên brîtanî û emerîkanî ên xurt, bi şev û bi ro dirêjî hêjagehên axa Germanistanê dikin. Berlîn, Bon, Kolonye û zehf şaristanên din, ji nû ve hatine bombardiman kirin. Xesarên ko li bajarên Bon û Kolonyayê çêbûne gelek dijwar in.

Di roavyê Krivoy- Rogê de şerine xwîndar çêdibin.

Leşkerên rûsî, xetên elemana neqeb kirine û ketine çeper û asêgehên elemana.

LONDRE— Wezareta brîtanî a hewayî dide zanîn: şevê çûyî refên me ji bombeavêjên giran bihevketî di bakurê Parisê de, li karxaneyên balafiran xistine, û Frensa Bakurî de jî febrîqeyên din dane ber bomban. Raporên peşîn xuya dikin ko derb c.hên xwe girtine, ji aliyê din Muskitosan dirêjî hêjagehên Germanistana roavayî kirine û torpîl reşandine çem û robarên dijmina. Mekîneyên me bi tevayî vegeriyane warên xwe.

LONDRE — Welatperwerên polonî, hefta borî 21 zabitên elemanî kuştine.

LONDRE— Qerageha yugeslavî a mezin ya xelasiya Welêt elam dide, ko di axa Slovenya, Bosne, çiyayê Reş û Dalmaçyayê de şerine çêdibin.

CEZAYIR— Bi bombardimana roja înê, xesarine giran gihane Stasyonên Romayê.

DEMA NIHA

STOKHOLM—Tête seh kirin ko payetextê Estonyayê Talîn hatiye vala kirin.

LONDRE— Pêşekarê D. N. B. ê eskerî duhî êvarê digot, ko leş kerên elemanî ber hi nîroyê Narvayê ve, xwe bi şûnda kişandine, bi qesda kurtkirina eniya xwe.

LONDRE— Wezareta brîtanî a hewayî dide zanîn: Bofeytersan, şevê çûyî di pêşiya peravên Norvecistanê de êrîşî qeflewaporeke dijmin kirine, û jê waporek dane ber torpîlan.

MOSKÛ— Danezana sovyetî a duhî êvarê elam dida ko, leşkerên rûsî yên eniya Ukranya yekemîn êrîşên xwe pêşve ajotine û 200 şaristan û avahîgeh standine.

LONDRE— Qerargeha Emerîkanî a mezin bi awakî resmî elam dide ko duhî gava bombeavêjên emerîkanî û nêçîrvanên Hevalbendan direjî Berlînê kirine, 176 nêçîrvanên elemanî hatine xistin erdê, 9? hebên wan bi derbên bombavêjên emerîkanî xira bûne.

LONDRE— Rahetiya Berlînê ne maye, refên Hevalbendan bi şev û bi ro êrîşî payetextê elemana dikin û di nav çar rojan de, Berlîn sê caran, bi awakî gelek xurt hatiye bombardiman kirin. Bombardimana dawîn de, 176 nêçîrvanên elemanî hatine xira kirin, 68 bombevêj û 11 nêçîrvanên Hevalbendan venegeriyane warên xwe.

LONDRE— şevê çûyî bombevêjên brîtanî ên giran, 25 kilomêtir roavayê Parîsê de li hêjagehên rêhesinan xistine. Mekîneyên brîtanî bi tevayî vegeriyane qerargehên xwe.

CEZAYIR — Qerargeha Hevalbendan a mezin di Eniya Behra Spî de, dide zanîn: Di eniya serpira Anziyoyê û ya Ordiya Pêncan de tevdana kewete û sedmêran dom kiriye;di Kasinoyê de çend qirênên xurt çêbûne. Yekîneyên hindî yên Ordiya Heştan, du êrîşên elemanî ên biçûk bi şûnda zivirandine, xesar gihaye dijmina. Nexweşiya hewayî tevdanên balafiran aciz dike. Nêçîrvanên me ên bombeavêj li şargeh topçiyên neyara xistine, û di bakurê serpirê de, û di nîzingî Romayê de rê û rêbesinên dijmina dane ber bomban.

MOSKÛ—Di axa gehîneka rêhesinan ya Tarnopol û Proskurovê de, di nav bira tang û peyadan de, şerine zor û xwîndar çêdibin. Leşkerên generalê elemanî von Mansteyin bi qesda parastina wan her du qerargehan bi rik pêdidin erdê.

Strana Kurdî

SALIHO

Saliho pismamo lo, ezê bi Diyarbekira şewitî ketim, li têlê xim.

Ezê têlê li têlê bikişînim, ezê bişînim Enqera xopan belkî efwa pismamê xwe binim.

De rabe pismamo lo, Dilê min di dinyê de tune ye, de rabe pismamo lo;

Girtîyê hefsawa lo, û şeniqandin, li qoce Diyarbekira şewitî li korta girtiya, bin dara çinarê, bi destê neyara wa lo;

Xwedan xêrek di bajarê Diyarbekir de tu ne ko bi destê pismamê min bigre, ji hefsxana xwînya derxe.

Salih digo: dotmamê de rabe, ji devê hefsxana Diyarbekir, rabe, eyb e;

Çunkî min digo; tu ji malek qenc î, gava xelkê bê: pismamê te şeniqandin, li qoce Diyarbekirê xelkê bê qebheta pismamê te çi ye,

Durê dotmamê, tu dibê qebheta pismamê mi tu ne, Sê qebheta pismamê te sebeba Kurdistanê mada Şêx Seîd e.

Işallah dotmamê li wê dinyê gelekî ji mi re xêr û sewab e;

Diyarbekira şewitî bi şewite di kortê de walî û Elî Saîb reîsê istiqlalê pê re;

De rabe pismamo, lo; de rabe girtîyê hefsawa lo;

Sed û yek salek îdam dawa daliqandin, li Diyarbekir bi destê dijmina wa lo...

ŞÊXÊ KOR

STRANA BAVÊ FEXRO

Bavê Fexro mi stra bû, te ji mi re tew kir, gundî û malıya, bi mi û te bû, te derew kir.., Way li minê, way li minê, gidî delal, bavê Fexro !...

Ji Farqênê heta Hadiya çiyayê Mezin pala xwe da banê çiya Dera Mezin, pala xwe da hûr deviya ji xwe re binêre li konreşa, keriyê miha; Îro sê ro bavê Fexro nexweş e li nav ciya. Way li minê, way li minê way liminê gidî delal... bavê Fexro!

Ezê bi çepilê Fexro bigirim, birevînim, bavêm Kerengo gundê êzediya. Kê go bîra Kerengo genî bûye ji kuliya; çavê min bavê Fexro kul bû bû ji toza dû keriya. Way li minê, way li minê, gidî delal bavê Fexro!

Wextê ez pîr bûm, ez pir ezî bûm, wextê ez bi dergistî bûm, ez meqbûl bûm, wextê ez ketim bin darê kopekê mêrê xerab, ez kal û pîr bûm !

Way li minê, way li minê, gidî delal, bavê Fexro! Ev buhar e, xweş buhar e bavê Fexro, li gence siwar ne be dîn û har e. Mi dî hatî, cewaba nexêrê, go Mihemedê Fexro, bi sê gullayên tematêkê brîndar e.

Way li minê, way li minê, gidî delal, bavê Fexro !

Ji Helebê wê de Şam e, şal û şapikê bavê Fexro bi şal qitmîrê ne timam e, gidî delal, gidî delal. Way li minê bavê Fexro!

Ji Farqênê, heta miqabilê mala me tev de distira, mi ji te re go xwîşkê, te go bira!..

Gidî delal, gidî delal, way li minê way li minê, bavê Fexro!.., Ezê herim wê Amûdê wê çarçiyê. Mi dî xortik çû wê serayê wê belediyê; Mi li eslê vî xortî pirsî, go Mihemedê Fexro, şêrê çiyê...

Way li minê, way li minê gidî delal, bavê Fexro !

Ez hiliyam tu bihilî....

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

CENG & BIHINGEH

Keça General DE COL. Dota General Mîna Bavê Xwe Bi Eşq û Xeyret Xidmeta Welatê Xwe Dike.

Gemiyên Bi Çar: Di Behrên Dinyayê de Gemiyên Biçar Jî, Yên Ko Bi Xurtiya Bê Dimeşin, Bikêrî Dan û Standinê Tên.

Du Cengên mezin De

Cengê mezin î kevin de li sala 1914—1918 an, li gora hêjmartiyarên resmî 1.700.000 şerevaniyên Ûris, 1.357.000 frensiz, 908.000 brîtanî, 650.000 emerîkanî, 1.773.000 elemanî, 1.200.000 nemsewî hatî bûn kuştin. Di vî şerî de di nav bira salên 1939—1943-yan de 4.500.000 şerevaniyên sovyetî, 5.000.000 elemanî, 1.000.000 ji dewletên Mihwerê ên biçûk, 185.000 frensiz, 100.000 brîtanî, 60.000 emerîkanî hatine kuştin.

2ème ANNÉE LUNDI 13 MARS 1944 NUMERO 41

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél. : 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire : EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 15 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 15 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

KURDISTAN

— II —

Les principales ressources du Kurdistan sont l'agriculture et l'élevage. Les régions de plaines et les plateaux produisent en abondance, blé, orge, lentilles et maïs ; on trouve aussi du riz dans les contrées marécageuses ; le coton croit également, mais en quantité moindre. Dans la montagne, c'est le jardinage qui l'emporte, arbres fruitiers, légumes et tabac viennent en abondance autour de chaque village, sur des champs en terrasse, bien abrités du vent.

Le cheptel comprend surtout des ovins et des caprins (chèvres dites d'Angora), ainsi que quelques bovidés et des chevaux.

La récolte du miel, et à certains endroits, celle de la noix de galle et de la manne, fournissent en outre un complément important aux produits du travail régulier. L'artisanat est surtout familial ; tapis et feutres constituent les spécialités les plus connues.

Le sous-sol du Kurdistan renferme d'immenses richesses minières : fer, plomb argentifère, cuivre, zinc, pétrole. La plupart, sauf le pétrole, régulièrement extrait par des compagnies étrangères dans les régions de Kirmanchah et de Kirkouk, ne connaissent encore qu'une exploitation très primitive.

LES KURDES

Nous ne possédons pas de statistique donnant une idée exacte de l'importance numérique de la population kurde. Tous les chiffres qui sont généralement indiqués ont le défaut de ne reposer sur aucun recensement complet ; il arrive aussi qu'ils soient délibérément déformés dans des buts de propagande. Il ressort toutefois des estimations les moins partiales que le nombre total des Kurdes doit osciller autour de huit millions, non compris ceux qui résident en dehors du Kurdistan proprement dit.

Dans l'ensemble, et si l'on excepte quelques régions occupées par de très anciens autochtones, ultérieurement assimilés, les Kurdes sont de souche indo—européenne. Bien que tout aussi facile à reconnaître, le type kurde est aussi peu susceptible de recevoir une définition générale que le type français ou que le type britannique. Traits fortement accusés, nez aquilin, forte carrure, musculature développée, telles en sont les caractéristiques essentielles. Mais, tandis que dans certaines régions, on observe une prédominance d'individus de haute taille, dans d'autres, on rencontre surtout des hommes de stature moyenne. Dans beaucoup de cantons, les blonds au teint clair et aux yeux bleus ou gris sont en majorité, ailleurs, ils ne constituent plus que quelques exceptions, au milieu d'une population brune aux yeux noirs, et de peau légèrement basanée.

Le costume kurde comporte, dans les pays de montagne, un large pantalon, fait d'une étoffe de poil de chèvre, et retenu à la taille par une ceinture de cotonnade ou de soie. Il est complété par un gilet et par une veste courte, qui s'arrête aux reins. Les habitants de la plaine remplacent le pantalon par une sorte de caleçon de toile blanche que recouvre une tunique de même tissu. Mais, partout, la coiffure nationale est un turban dont la forme, le ton et le volume varient suivants les contrées.

Les femmes portent une jupe très ample, souvent brodée ; elles ne sont jamais voilées, et se coiffent d'un fichu de tête, enroulé autour d'une calotte. Elles tressent leurs cheveux, qui retombent en nattes sur leurs épaules. Hommes et femmes ont un goût particulier pour les couleurs vives, rouge, bleu, vert, jaune ou orange, qu'ils savent d'ailleurs marier à merveille : peu de spectacles sont aussi pittoresques que celui des foules kurdes réunies aux abords des villages, les jours de fêtes, alors que les rondes mêlent jeunes gens et jeunes filles, et que les chansons retentissent joyeusement aux échos de la montagne.

LE CARACTERE KURDE

Le caractère kurde a fait l'objet des appréciations les plus diverses, et souvent les moins justifiées ; les dires des citadins orientaux, dépaysés et mal à leur aise, dès qu'ils franchissent les portes de leurs villes, les mésaventures de certains voyageurs, sont à l'origine de légendes malheureusement trop répandues, et qu'il est nécessaire de corriger par le témoignage des étrangers qui ont le mieux connu et le plus longtemps pratiqué les Kurdes, comme Soane, Hay, ou Hamilton.

En réalité, les Kurdes se distinguent par des qualités remarquables en Orient.

Le moindre de leurs hameaux de montagne charme par sa propreté et par sa coquetterie ; les intérieurs les plus pauvres, décorés de tapis aux couleurs vives, sont pleins de gaité, et le voyageur est toujours sûr d'y trouver la plus franche et la plus cordiale hospitalité, dépourvue de contrainte comme d'emphase. Les jardins et les champs qui entourent le village sont soigneusement tenus ; par un labeur acharné et souvent, dans des conditions ingrates, le paysan leur fait rendre le maximum. Il est d'ailleurs profondément attaché à son pays natal, et ne s'expatrie, même pour trouver une vie meilleure, que lorsque les circonstances l'y obligent absolument.

Travailleur infatigable, le Kurde est en même temps un combattant réputé. Endurci par un climat rude mais sain, il supporte aisément les fatigues des campagnes les plus dures. Rien ne lui plait autant qu'une belle arme, et il aime par dessus tout s'en servir. Un proverbe déclare : « Mieux vaut la guerre que le désoeuvrement ». Bon tireur, le guerrier de tribu cherche généralement à économiser ses munitions, et à tuer son adversaire, plutôt qu'à l'effrayer par une fusillade violente mais mal ajustée. Cette méthode, fort différente de celle qui se pratique d'ordinaire en Orient, où les rencontres sont plus bruyantes que meurtrières, lui a valu un renom de cruauté entièrement injustifié, par ailleurs.

A son énergie native, le Kurde joint la franchise et le respect de la parole donnée ; sobre de mots, il ne se vante jamais et déteste les discours inutiles. Son laconisme l'a fait parfois taxer de stupidité par ses voisins arabes ou persans, grands amateurs d'éloquence. Pourtant, tous les Européens qui ont été en contact avec des Kurdes savent que ces derniers possèdent un grand bon sens, qui ne va pas sans une certaine finesse d'esprit, et qu'ils apprennent toujours très vite et à fond ce qu'on a l'occasion de leur enseigner. Ils aiment d'ailleurs s'instruire ; nous citerons simplement l'exemple des porteurs de Beyrouth qui abandonnent chaque mois une partie de leurs maigres revenus pour entretenir un cours du soir assidument suivi.

Bien entendu, les qualités que nous venons d'énumérer n'excluent pas certains défauts : le Kurde a les siens, comme tout le monde. Il est volontiers têtu, indiscipliné, batailleur, et surtout très vindicatif. Ces travers sont encore accrus par un code d'honneur très strict, qui n'admet le pardon d'aucune injure, et qui érige la vendetta en devoir sacré. C'est ainsi que de génération en génération, et pour des raisons souvent futiles, des inimitiés féroces opposent certaines familles les unes aux autres. Ajoutons que, sauf dans le cas d'homicides par imprudence, la plupart des tribus se refusent à accepter le prix du sang : seule, une réconciliation bénévole, scellée par un mariage, peut mettre fin à une querelle qui a causé mort d'homme, et l'on ne recourt que rarement à de tels arrangements.

ROBERT SURIEU

(à suivre)

DIX ANS APRÈS

LA MORT D'ALBERT Ier

par CHARLES d'YDEWALLE

La nouvelle de sa mort éclata comme un coup de foudre. J'étais à Bruxelles alors, entre deux voyages, et me réveillai, le 19 Février 1934, consterné et en somme stupéfait de ma propre consternation. Autour de moi, les gens se regardaient, se téléphonaient, éclataient en propos touchants. Un grand deuil de famille rassemblait soudain tous les Belges, surpris par leur propre chagrin.

Ce fut bien plus fort quand, l'après-midi, les nouvelles parvinrent de l'étranger. Un coup de baguette magique ramenait brusquement l'attention de l'Univers sur le Palais de Lacken. Le «Times» et le «Temps» lui consacraient leurs éditoriaux Les Belges avaient oublié qu'ils possédaient parmi eux un aussi grand homme. Il arrive, dans les villes historiques, que les meilleurs citoyens oublient la présence d'un tableau de maître illustre.

Beaucoup de Brugeois négligent depuis des années les tableaux de Momlinck. Ils sont habitués. Le monde et la Belgique s'étaient habitués à l'auréole du Roi Albert. Sa mort fut une catastrophe qui réveilla la conscience humaine. On vivait alors en léthargie. Rappelons-nous 1934. L'espèce humaine parlait peu de Droit et de Justice à cette époque et si elle en parlait, c'était pour s'excuser de s'en soucier si peu. Le Roi Albert représentait dans la longue série pie des monarques de l'Histoire, celui qui ne triche pas, qui n'a jamais triché et qui apporte dans la conduite des affaires nationales la simplicité courtoie du gentleman. Il demeure entendu, pour beaucoup, que la raison d'Etat prime toutes choses. Machiavel et Frédéric II ont formulé cette doctrine mais beaucoup, qui ne sont pas doctrinaires, la pratiquent sans mot dire, et avec un égal cynisme. Le Roi Albert, c'est le démenti au mensonge et l'apothéose de l'Honnêteté.

Le monde avait été surpris par l'intrépide attitude de la Belgique. Tout permettait de prévoir son héroïsme, mais enfin, sait-on jamais? La nature humaine a de si curieux inattendus. Beaucoup de rapports diplomatiques datés de 1913, publiés depuis, témoignent d'un grand scepticisme dans l'esprit des grandes Puissances. Par surcroît, les Belges, très bien informés des choses d'Allemagne, connaissaient la valeur militaire de l'Empire de Guillaume II. Le Roi Albert savait très bien qu'en repoussant du pied l'ultimatum allemend il risquait sa tête. Il ne se contentait pas d'être courageux. Il faisait son métier de Roi.

Son caractère était moins connu encore que sa politique. Cadet d'une branche cadette de la maison Royale, il avait grandi dans l'ignorance du métier qui l'attendait. Léopold II, son oncle, avait un fils qui mourut à l'âge de dix ans. Le Comte de Flandre, son père, devenait héritier du trône. Il avait deux fils. Ce n'est qu'après la mort accidentelle de l'aîné le Prince Baudouin, que le Prince Albert devint héritier présomptif.

(à suivre)

DI WELATÊ ZEMBEQÊ GEWIR DE

Nivîsevan Grigorî Petrof — 18 — Wergerandok Qedrî Can

Ew tiştên ku dê û bavên wan, ji wan re dibêjin: me kin... û dê û bav bi xwe dikin, na keve serê zarokan.

Paşê di wan de ev qenaet çê dibe :

Dê û bav, bi awakî dibêjin, bi awakî din dimeşin. Ji ber vê yekê, îtimada wan, bi gotinên dê û bavê wan na mîn in. Êdin, guhê xwe nadin gotinên: «Vî karî bike, yan vî karî me ke.»

Ji alîkî din, dê û bav gazina dikin, ku zarokên wan hêj teva biçûkayiya xwe, ser-hişkiya dikin, û gotina dê û bavê xwe dişkênînin. Ew, bi xwe nizanin, ku ew bi xwe, dibin sebebê vî tiştî. Hûn bawer me kin, ku bi lêxistin, bi tekdîr û tehqîran zarok çê dibin,na.. Lê hemberê zarokên xwe, wisan hereket bikin, ku ew bi xwe, meziyetê we bibînin û ji we hez bikin.

Hinek dê û bav, li qiyafetê xwe, li paqijiya dest û lingê xwe mêze nakin..., di peyv û galgalê xwe de, guh na din nezaket û nezahetê. Hinek jî ji zarokên xwe re dibêjin : Hûn dibînin ku bavê we çawaye, ka binêrin bê diya we çi jine?! 15—20 salan, zarok di nav vê çiravê de tên hiştin, paşê jî merivên nav sale, dibêjin, ku : Çima zarokên me bê basik di mînin, ber bi ezmana nafirin? Ez, ji dê û bavê wisan dipirsim:

—Gava we xwest ku hûn zarokên xwe terbiye bikin, jî bona bilindbûna wan, we basikên eyloyan dan wan, yan we basikê wan peritandin? Gava ku zarokên wan mezin di bin, dê û bavê wan ji bo pêşî (îstiqbal) a wan jî xeyalan li ser hev datînin; di xwazin ku kurên xwe bikin muhendis, m'emûr, tucar, tuxtor, awiqat, û ya: xwediyê sen'etekî baş. Ji keçên xwe re jî, li mêrekî zengîn digerin. Ji bona zaroyên xwe tenê fikra refah û bextiyariyê dikin. Û bi vî awayî dibêjin ku qey wacibê dê û bavîtî qediya. Ji bo vê yekê(Le Tolstoy) ev gotinên hanê ên qenc kirine;

—Ji bê rêzana jiyînê yek jê ev e ku, her kes di jiyîna xwe de, tenê dixwaze bi gihêje refahê. Lê refaha jiyînê û kêrbûna xebata bi dest, û bi saya xebata xwe, rêzana jiyîna xwe nayine bîra xwe.

Her kes dixwaze, ji jiyînê parekê bistîne û na xwaze tiştekî bide wê. Gelek meriv bi xwed-kam î, bi xesb û tufeylît î dikevin jiyna civatan. Hikmeta jiyînê, di vê tufeylîtiyê de dibînin. Hikmeta jiyîna wisan, bi salan ve, di nav mûhîtê malê de, bi zarokan digre. Kî di be sebeb ? Dê û bav !

Ew zarokên ku vê telqînê distînin, gava mezin dibin, xwedbîn, çavbirçî, şehwet - perest, tiral dibin. Li ser dawiyê ev xortên hanê, bi hezkirin, girêdayî na mînin. Bê qeyd di mînin. Di wan de hezkirina welat, milet, fikrên merivanî û malbatî, hurmeta xebatên qenc pêda na be. Dê û bavê xwe jî bi hezkirineke rast hez na kin. — Hûn çi tov bi kin hûnê wî biçinin.

Hûn çi bibirêjin, hûnê wî bi xwin ...

Heke hûn ruhê xortaniyê mîna zeviya ne çandî, bihêlin, ewê tê de histirî û kelem şîn bibin.

—Dê û bavê ku heş û dilê zarokên xwe bê çandin dihêlin, ne tu wijdane. Heta ez kanim bibêjim, ku ihmalek wisan bê exlaqiy e, cinayet e. Terbiya— stendin û ne tenê bi destê dê û bavan e. Digel vê qasê bendewariya civat û dewlete jî —bi germî— divê.

—Heta hûn dixwazin qanûnê bingehî qenc çê bikin, heta hûn dixwazin di bijartinê de selahiyetê bi dest ehalî berdin, heta hûn dixwazin, bawer bi pirensîpê Komonîzim û sosiyalîzim bikin... heke zarokên we, mîna dil dixwaze, terbiyê negirin, bi hêçî bikevin nava jiyinê jiyîna civakî û parlamanto, giş bê ronî û bi zingar dimînin.

Me'mûrê ku ji nav vî tov, derkevin ihmalkar, wezîrê wan canbaz dibin, meb'ûsê wan jî didin pê fêda xwe û li dû wê baz didin.

(Hêj heye)

PÊJINÊN DINYAYÊ

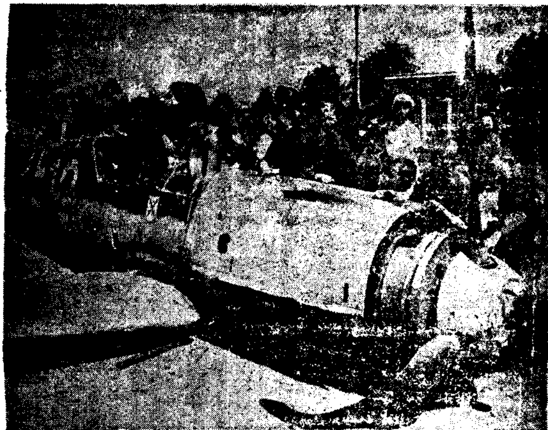
Xebat - Fidakarî - Serfirazî - Serdestî

Şer Di Nav Devî û Daristanan De Jî Dom Dike.

Topên Zirehpûşan Ên Dijwar Hêjagehên Dijmina Didin Ber Gullan.

Balafireke Elemanî Hatiye Xistin Erdê, Zaro Lê Dinêrin.

TÊTÎ Û FÎL

Hebû têtîk û Fîlek. Rabû têtî hêlîna xwe li tenişta gevizka fîl çêkir, û ji fîl re got: ya brayê fîl, min hêvî ji te heye, hêlîna min li tenişta gevizka te ye, û çêlîkên min hûr in, wextê tu xwe digevizînî, tu miqateyê li hêlîna min bikî, ji bona ko tu çêlîkên min ne kujî.

Rabû fîl got : ser çavê min brayê têtî.

Têtî rabû û çû çolê, ji xwe re biçêre an bigere, rabû fîl nêrî ko têtî çû, xwe li vî alî, li wî alî, qulipand, xwe li ser hêlîna wê de, qulipand, û çêlîkên wê kuştin, û hêlîn xira kir.

Rabû têtî hat, nêrî ko hêlîna wê xira bûye û çêlîkên wê hatine kuştin.

Ji fîl re go: mi hevqasê tenbiya hêlîna xwe û çêlîkên xwe li te kir, û rabûm ez çûm, û te paş min re, tê hêlîna min xira kir, û tê çêlîkên min kuştin, çi heqê te li wan hebû ko te ew kuştin?

Fîl go: mi kuştin, mi kuştin, çi ji te tê, teqsîr me ke !

Rabû Têtî, ji fîl re go:

Heke ez vê ji te re bihêlim, bila ev kofiya min, ne li serê mi be; û têtî bi hewa ket, û çû cem mezinê teyra, û jê re got, em teyir hemî destbrayê hev in, û erê ez biçûk im, lê ez jî teyrim û ji we me, û hal û mesela çêlîkên xwe ên kuştî, gote wan,

Rabû teyrê baz emrî ser her du teyrê dubira kir û ji wan re go: herin ewê ko ta'dayî li têtî kiriye, heyfa wê hilînin. Rabûn her du teyir û têtî bi wan re, bi hewa ketin, û hatin ser cihê ko fîl lê bû; û têtî ji wan re go: binêrin wiha ye, fîl di gevizkê de ye.

Rabûn her du teyrê dubira, yek ji wan bi hewa ket û ê din daket û li çavê fîl xist, çavekê wî derxist.

Fîl rabû, xwe qulipand aliyê din, ji êşa çavê xwe, teyrê din ji jor de daket, û li çavê fîl ê din xist û ew çav jî derxist.

Rabû têtî daket cem fîl go: ma mi ji te re ne go, ez ji te re na hêlim ? fîl lê vegerand û go bi Xwedê te kir û te teqsîr ne kir.

Têtî jê re go: hîn, bîn, hîn ezê bi te bikim:

Rabû fîl kor bûye, çem jî di binyê re heye, wextê ko tî dibe, li qur û qura dengê req û beqa dire ser çem, avê vedixwe.

Rojekê têtî, çû ji req û beqa re go; ez hêvî ji we dikim, îro honê bên, û bin vê tehta bilind, bikin qur û qur; emê ên biçûk divê qedrê hev û du bigirin.

Rabûn req û beq hatin bin tehtê, û kirin qur û qur, fîl jî tî bûye, û nîro ye, dinya germ bûye,—li qur û qura dengê beqa dire ser çem, avê vedixwe—ra bû, dîsa li dengê van beqan çû ser çem, ew nizane ko req hatine bin tehtê, Fîl hat li dengê wan, serserê tehtê û carekê, di tehtê wer bû û ket, fîl perçe, perçe bû; û têtî heyfa çêlîkên xwe jê hilanî.

A mêra wiha ye.

HUSNIYE MERZIKÎ

IMPRIMERIE DU JOURNAL LE MIROIR D'ORIENT

Sal 2 — Hejmar — 42

ROJA NÛ

Duşemb — 20 Adar — 1944

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 15 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 15 Qemerî.

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Wêqif Tabet,; Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

KURDISTAN

—1—

Kurdistan û Welatê Rohelatê Navîn

Kurdistan hestiyê welatê Rohelatê Navîn ê zînê ye. Piraniya çiyayên bilind û çeleng yên ko ji Behra Reş — di nîzîkî Qefqasê de — heta xelîca Ecemistanê dirêj dibin, çiyayên Kurdistanê ne, û li roavayê welatê Kurdan de, deştine bi av û kanî, deştine mezin û têr zad û dexil hene.

Di axa Kurdistanê de nijadekî bitenê rûdine, ew jî nijadê Kurd e.

Kurd mêrxas û xebatker in û ji neh milyonan bêtir in; ew hêjî azahî û serbestiyê dikin, xwediyê gotina xwe ne, dilvekirî ne, xudanbext in, qedrê xerîba digirin, têkilî dîn û karê cîranên xwe na bin, û heqê cîranên xwe nas dikin: bav û kalên wan wiha bûn, ew jî îro welê ne.

Ji sarîsibeha dinyayê, ji demên destpêka tarîx û dîrokê û vir da, kurd di Kurdistanê de rûdiniştin; îro jî tê de rûdinin û xwediyê erdê xwe ne. Çav û dîroka cihanê ew li wê erdê dîtine.

Zimaв, xwîn, nijad, tevgerrabûn û rûniştin, wan ji cîranên xwe vediqetîne. Cîranên wan li roavayî tirk, li bakur-rohelatî ûris, li rohelatî ecem û li nîroyî ereb in.

Hemî axên Kurdistanê pev re girêdayî ne, ev perçeyek bi serê xwe ye; û maldarî, paşrojmendî, mal û dewlemendiya Kurdistanê têrî wê dike û besî wê ye.

Bêşik, Kurdistan rojekê di rewiş û jiyîna nijadên welatên Rohelatê Navîn de, karekî mezin û girane wê pêkbîne.

Sînorên Kurdistanê

Li roavayî xêzekê ko ji çiyayê Kurdmanca — erdê Suriyê — derdikeve û di bakurî de ji Kilis, Meraş, Elbistan, û Dîvrikê derbaz dibe û digehe ava Kelkitê.

Di nîro roavayî vê xêzê de gund û şaristanên kurdî hene û ew digehin heta xelîca Skenderonê — Behra Spî—.

Li bakurî: xêzekê ko di ber ava Kelkitê re dirêj dibe, ji rohelatê bajarên Beyburt û Oltiyê dibore û digehe Qersê.

Di bakurê vê xêzê de jî kurd hene û gundên wan digehin heta Behra Reş.

Li Rohelêt: xêzekê ko ji Qersê derdikeve û ber bi nîro-rohelatî ve dirêj dibe û piştre rex qeraxên gola Urmiyayê ên roavayî û ji rohelatê erdên Loristan û Bextiyara û Sine û Kurdmancşahê—Kirmanşah—dibihore.

Li nîroyî: xêzekê ko ji Loristana Nîroyî derdikeve û ji bakurê Xaniqînê û Kifriyê derbaz dibe û ber bi nîroyî ve tê û digehe heta çiyayê Hemrînê û jê ber bi roavayî ve difitile û ji nîroyê çiyayê Şingalê — Sincarê — dibore û di nîzîkî Qereblisê de digehe ava Feratê.

Tixûbên Kurdistanê ên Siyasî

Berî şerê mezin — 1914—1918 — axa Kurdistanê destê hikumetên Osmanlî, Ecem û perçak jê di bin hikmê Ûrisa de bû. Piştî wî şerî gava hikûmetên Ewripayê ên mezin û tirka bext danîn nav xwe û pê li hev hatin, erdê Kurdistanê di nav bira dewletên Tirk, Ecem û Iraqê de hatiye par kirin.

Di Sovyetistanê de bi tenê sed û şêst hezar Kurd hene û ew bi arîkariya hikûmeta rûsî pêş ve çûne û di pirsên ziman û zanînê de xwediyê azahî û serbestiya xwe ne.

Ji axa Kurdistanê ya ko ketiye destê tirka,li aliyê nîroyî perçeyeke dirêj jê hate birîn û ket bin hikimraniya Frensê ya erdê Suriyê.

Sînorên Tirkiya û Iraqê bejna Kurdistanê şikestiye û pêşveçûna miletê Kurd bi salan ve paş de hiştiye. (Encyclopedia Britanica; çap 14, Sernav—Mossul)

Erdnigariya Kurdistanê a Beşenî û Hatinên Wê:

Kurdistan erdekî têr çiya û zozan e; lê deştên fireh û feyizdar jî tê de hene; xesma deştên Pasin Mûş, Xerpêt, Cizîr, Diyarbekir û neval û navdeştên ava Dicle û Firatê bi nav û deng in.

Xelkên Kurdistanê ji her tiştî bêtir bi cotkariyê mijûl in, û di axa wan de her texlît zad û dexil digehin; rez û bîstanên wê jî hêja ne; ceh, genim, garis, titin, her texlît dar, giya û heşînatî, behîv, hejîr, goz, sêv, karçik, mişmiş, hox, hirmê, gilyas, tirî, tu, hinar, zeytûn, zebeş bi piranî çêdibin û gelek tamdar in.

Pez û dewarên Kurdistanê jî zehfin û çêreyên di wê xurt in û têrgiya ne.

Erdê Kurdistanê tejî madenên hêja û giranbiha ye, lê di nîzîkî Diyarbekrê de paxir û di Kurdistana nîroyî de kaniyên gazê—yên ko bi navê gazên Mûsilê û Iranê hatine nas kirin—pê ve madenên wê ne hatine vekirin û şixulandin; di axa Kurdistanê de hesin, berê komirê, paxir, sifir, tûtye, rayên renga, zîv, zêr, zirêç û ji zehf texlîtên din madenên qîmetgiran peyda dibin.

Di Kurdistanê de hin karxaneyên caw û qimaşa hene, û di mala de xelk bi her texlît destxeta mijûl dibin; ji hirî, pembû, kitan, û hewrûşimê, eba, betaniye, mexfûr, mêzer, cicim, xalîçe, caw û qimaşa û bi çerm û eyara û ji dar, ax, kevir, hesin, pola zîv û zêrî pir tiştine çeleng û bêjayî çêdikin; ji xwe polayê Kurdistanê, zîvker, û zêrkerên wî erdî, li dinyayê bi nav û deng in.

Kurdistan zehf hirî, mûyê bizina, berû, gezû, masiyên xweykirî, pez û dewar, çerm û eyar, rûn, penîr, giyayên dermana,, fêkî, hingivî,titin..,digîne bazarên cîrana. Di Kurdistanê de ji bîstan bêtir bajar û şaristanên mezin hene, xelk û rûniştimanên wan ji 30 û heta 50 hezar in.

Bajarên Kurdistanê ên mezin di Kurdistana Roavayî de ev in: Diyarbekir, Merdîn, Xerpêt, Meletye, Erzerûm, Erzingan, Mûş, Wan, Bitlîs, Rohe..,

Di Kurdistana Rohelatî de: Sewişbilax, Sine, Kurdmancşah Seqiz, Urmiye...

Di Kurdistana Nîroyî de, Sileymaniye, Kerkûk, Zaxo, Rewandiz, Koysenceq, Hewlêr, Amedî... bajarên Kurdistanê ên mezintir in.

DER ENIYA PESIFIKÊ

WEŞINGTON— Refên emerîkanî ji nû ve li giravên Ponapê û Kusaiyê xistine, li rohelatê Karolînê, giravên ji yên Orta Pesifîkê ko di destê Japona de ne. Çekê emerîkanî ê hewayî 30 ton bombe berdane hêjagehên Japona.

Serfermandarê stola emerîkanî Emîral Çester W. Nimitz di civanê rojnamevanan de gotiye: Dilê me teng dibe ko em nikarin rastî cengkeştiyên Japonî ên mezin bên, noqavên me hinde zehf gemiyên Japonî ên bar û banzînkêş bin av kirine ko stola Japonî êdî ji bona geşt û gerên dûr û dirêj, tiştên ko hewce ne nikare bi xwe re bigerîne an bîne, û wilo dixuye, beriya ko emê bikevin heta kezeba Pesifîkê Japona yekîneyên stolên xwe ên mezin, li vê deryayê bi şûnda kişandine. Emîral Nimitz jê pê ve da zanîn ko girava Majuroyê, li nîroyê giravên Marşalê ketiye destê qiwetên emerîkanî.

BERN— Radyoa Elemanî dide zanîn: Ordiya elemanî xwe ji bajarê Umanê bi şûnda kişandiye.

MOSKÛ— Yekîneyên Ordiya Sor Uman standiye.

CEZAYIR— Qerargeha Hevalbendan a mezin li Eniya Behra Spî dide zanîn: duhî tevdana kewte û sedmêran dom kiriye, nexweşiya hewayî li reşayiyê qelqên eskerî ên mezin aciz dike.

Refên Hevalbendan êrîşî bendera San Stefano û bajarê Mont-Aldo dî—Kastroyê kirine. Bombeavêjên me ên sivik di nîzingî Kampo—Leonê de li şargeh topçiyan û li rêhesinên erdê Kaparanikayê xistine.

Ji aliyê din refên me bi ser qada şerî re firiyane û karê xwe ê dîdevanî û nobetdariyê pêk anîne.

Yekîneyên çekê Hevalbendan duhî 900 cara bihewa ketine. 30 balafirên dijmina, di sêr serpirê re hatine dîtin.

LONDRE— Bombeavêjên brîtanî şevêçûyî di Frenseyê de li Karxaneya balafiran a Marinyanê xistine. Raporên pêşîn xuya dikin ko derba xweş cihên xwe girtine.

LONDRE— Eskerên Hevalbendan ji destpêka cengê erdê Italyayê û heta niha 15.000 eskerên elemanî hêsîr girtine.

BER BI SERFIRAZIYÊ VE

Hefta borî yekîneyên Ordiya Sor Uman xelas kirine. Şerê ko niho çêdibe, ne şerê paqijkirina erdê Sovyetistanê ye. Ordiya Sor di nav axa Polonyê u hikûmetên Baltîqê de û li nîroyê, ber bi sînorên Romanyayê ve pêş ve diçe. Şer hêdî, hêdî digehe erdê Belqana. Ji xwe êrîşa sovyetî a havînê, di nav berf û baranên zivistana nê de jî, bi awakî brûskîn dom kiriye û li devê deriyê biharê de jî, ev êrîşên he, bi xurtiya ko sist bûn çiye nas na kin, dom dike.

Erîşên Hewayî: Refên Hevalbendan piştî bombardimanên bajarên elemanî ên mezin, bombardimanên ko hêj dom dikin, ev du roj in zor didin hêjagehên elemana yên peravên Ewripa Roavayî.

Bombeavêjên giran di nav du rojên dawîn de, du cara li Pa-de Kaleyê xistine.

Wilo dixuye ko nêçirvanên elemanî di şerê berevaniya erdê xwe de sist ketine, û di nav sê rojên dawîn de, di ser hêjagehên erdê elemana û ên vegirtî re bombeavêjên brîtanî û emerîkanî rastî nêçîrvanên elemanî ne hatine. Ji xwe çekê Hevalbendan ê hewayî, bi bombardimanên dawîn, dixwestin bigehin du armancan: bêmecal xistina karxane û kar û barên elemana ên eskerî û şkênandina nêçirvanên wan.

Ev her du tişt niho pêk tê. Rewişa dest brayên biçûk: Pêşveçûne Ordiya Sor a dawîn serekên Bilxaristan, Romanya û Mecaristanê, xistine tengiyeke dijwar. Ordiya Sor mîna bedenek pola pêş ve tê û li tu derî elemana nikarî bûn, ber ve hatina wê bisekinîne. Halê Fenlandayê ê dijwar jî di pêşiya wan de ye.

WEŞINGTON— M. Edward Stetinus duhî gotiye ko ewê bibe serekê kardariya emerîkanî ya ko ji bona peyivên ser pirsa petrolê wê bête danîn.

CEZAYIR— Komîte frensizî a xelasiya Welêt îro serê sibehê, di bin serekiya General De Gol de civanek danî.

LONEDRE — Pêşveçûna yekîneyên Ordiya Sor di axa Krivoy Rogê de dom dike, xetên elemana li zenf deran hatine neqeb kirin.

LONDRE— Duhî jî bombardimana hêjagehên axa Germanistanê û yên vegirtî, bi destê refên Hevalbendan, dom kiriye.

LONDRE— Ingilistanê de ji bona bar û rewîngiyan heft texlît balafir têne hazir kirin. Piştî şerî ew balafiren he dest bi xebatê bikin.

LONDRE— Danezana elemanî mukir tê ko Xerson ketiye destê Ordiya Sor.

MOSKÛ—Du sed û heta sê sed hezar eskerên elemanî — ango 20 û heta 30 firqe — di enişka Dnieprê de tengiyeke giran de ne. Her wekî yekîneyên Ordiya Sor di nîroyê Umanê de, ber bi Bugê ve dimeşin, dera qiwetên elemanî her dom dikare bête girtin.

DEMA NIHA

GOTARA GENERALÊ ELEMANÎ

LONDRE— Duhî êvarê pêşekarê elemanî ê eskerî General Dîtmar di Radyoa Berlînê de qala rewişa eniya Ukranyayê kiriye û gotiye: Bê şik niho barê me ê girantir di eniya rûsî de ye. Nayê inkar kirin ko serfermandariya sovyetî piştî ketina Jitomirê bi şehrezayî û hinerwerî karên êrîşên xwe gerandine.

Qiwetên rûsî pêş ve dikevin, û rewişa Ordiya me zehf giran e. Ji aliyê din qiwetên rûsî Uman standine û cengên ko Tarnopolê de çêdibin, xurtiya pêşveçûna yekîneyên rûsî hêj bêtir têxe ber çavan

Wext divêtin heta ko Ordiya me bikare xwe ji vê tengasiya giran xelas bike. Herî, herî hikmî qada şerî dike, herî çûn û hatin û kom û kar û bar bûna eskerên me bi şûnda dihêle, lêbelê ew arîkariya qiwetên rûsî dike.

General Dîtmar, bi gotinên xwe, rewişa Ordiyên elemanî ên dijwar, pêş xelkê dike.

MOSKÛ— Rewişa elemana di nav 24 saetên dawîn de der Ukranyayê zehf giran bûye; Ordiya sor êrîşa xwe pêş ve dajo û bi firqeyine nû—anî direjî elemana dike.

LONDRE— Di nav du rojên dawîn de refên brîtanî û emerîkanî ji nû ve bajarên elemanî ên mezin, Stutgart, Munîx, Ulm û Ewsburgê bombardiman kirine. Qiwetên brîtanî ji hezar balafiran bihevketî direjî wan hêjagehan kirine.

Moskû— Yekîneyên Ordiya Sor di axa Proskurov, Vinitza, Apniarka, Kirovograd û Nikolaîvê de pêş ve dikevin, û elemana dişkînînin. Rêhesina Odesa—Lwowê hatiye birîn.

QEWIL

QEWILÊ ŞÊX EBDILQADIR

Li ber hisn u cemala te
Çavê di reş ın xiyala te;
Çi qeyis bêjim navê te ye.
Xêyr û herket zozanê me ye
Ya ho, ya Geylanî..
Buxdad burcê ewliya ne
Kerkûk cihê curdıya ne
Mûsil textê enbiya ne
Cizîr aneqamê uema ne.
Tillo cihê qasida ne,
Stenbûl textê her Siltan e;
Mizgîn geriya li nav şêxa ne;
Ebdilqadir bû Siltan e.
Bû Siltanê ber û bebran e.
Çûm Buxdayê çar derî ne,
Her çar derî qubletî ne.
Çar qutbê Kamil lê rûniştine
Ya ho, ya Geylanî.
Çûm Buxdayê her dem li pêş,
Hero diçim tê me derwêş.
Heger tu şêx î, medhan bibêj,
Li ser cemala te, ez bûm kher û gêj
Ya ho,ya Geylanî, ya Geylanî!
Ostayê min tu î,ma'rûfê min tu î,
Ya Xewsê li germiyanê;
Ji Buxdayê derketî der e,
Ser u bisî derwêş, li ser defter e
Buxdad stendî, bi gulek zer e
Ya ho ya Geylanî, ya Geylanî!...
Li Nisêbînê Zeyn Abdîn e
Ewê li Şamê, Şêx Muhiyedîn e
Destûr ya Geylanî, ya Geylanî!...
Ez ban te dikim, tu dey na kî
Tu bi qedrêMihemed, Mistefakî,
Roja li heşrê li me bi ria kî,
Reca me ji Xwedê û pêxemberan kî
Ya ho,ya Geylanî, ya Geylanî!...

QEWILÊ WEYSUL QERANÎ

Weysul Qeran bazê zer e
Li ser qumbetê derket der e
Destbrayê pêxember e,
Weysul- Qeran bazê sipî ye
Kerîm-Ullah, rehîm-Ullah
Rehmet li Weysul Qeranê.
Ezê sed salê li dinyê bim
Bi zîv û zêr xemlê bim,
Şevkê mêvanê qebrê bim.
Hey min çi kirî, min çi biderda
Sifrê sohir bu, bi zêrê werda
Rehmet li Weysul- Qeranî hey!..
Emê bimirin roja çara
Wê me deynin ser best û du dara
Emê bibin mêvanê mişk û mara
Goştê me bixwin teba û heywana
Silav kir li hêtê wan diwara.
Tirba min î çend î direj e
Têde ye marekî kher u gêj e
Dixwe goştê merevê tarik selat.
Tirba min i, li nav tirba ne
Dilopek hatî ser çavan e
Ev ezabê dê û bava ne.
Dilopek hatî ser eniyê
Ev ezabê cirantiyê
Heçî li nêja hindik texsîr e
Agirê cehenenê, xwe; wezîr e.
Wek xinzîrê sto bi zencîr e.

Derdê dilê min

Dilbirîn bûm ez ji derdan, min ji ber fîxan û jar
Şev û rojên xew tu nîne, nîn li yek qîr û hewar
Sed dax û sed key li sînim jê dinalim, pir gelek
Hêstirên çavan dinalim, rengê barana bihar
Miletê kurd maye bes evja û dil,û qels û kher
Ev çi jîn e,em dibînin, di bin dest û pê neyar
Serê xwe rake ji xewa xefletê, carek binêr
Roj ji bircê derhilate, gulşe bû çol û beyar
Berî ko roj derkeve miletê dinya ser xwe bûn
Miletê kurd bes tenê mîna werîsê bin dstar!
Dijminê kurd e ji dil bê xwende û bê serxwebûn
Lê divêtin bome her dem, em hemî tev bin şivar
Êdî bes xîret bikêşin, dil li min bûye birîn;.
Jin li min bûye bela, lê can li min bû tar û mar.

AMÛDE: NAYIF HESEN

BOMBARDIMAN

LONDRE— Refên brîtanî û emerîkanî ev çend roj in, hêj bêtir zor didin hêjagehên elemana yên peravên Ewripa Roavayî û rê û rêhesînên ko ji axa elemana ber bi roavayî û direj dibin.

HEVAL

Eman heval eman heval
Ji ber derdan bûm pîr û kal
Di bin destê neyaran de
Nexweş ketim, bê mah û sal
Nexweşdarê meh û sal im
Ji ber jana dil dinalim
Meger dilxwîn, bi geş bûye
Wekî bilbil her dinalim;
Gelî xortan wekî şêr bin,
Divêtin, em hemî bi kêr bin
Ma ne bes e êşa evîn
Ji ber kulan ketim nivîn
Bi salan pîr nexweş ma bûm
Lewra dilê min bûye xwîn.

ÛSÊ HECÎ HERSAN

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

CENG & BIHINGEH

HATINA GENERAL BEYNE

1 — Nimînendeyê Frensê li Sûriye û Libnanê û Serfermandar General Beyne. ji aliyê çepê ber bi rastê ve zabitê sisiyan Komandan Lakriwa ye, dostê me ê delal.

2 — General Beyne û Serekcimhûr Şikrî Beg Qiwetlî pev re daxêvin.

Srekcimhûrê Libnanê Mîrza Şêx Bişara Xûrî û Serekwezîrê Libnanê Mîrza Riyad Beg Silih û Wezîrê dervekariyê Libnanê Mîrza Selîm Teqla çûne xatirxwaziya General Beyne.

Ji Qerageha Hevalbenda a mezin li Italyayê: Duhî bajarê Kasinoyê bi awakî zurt, û heta niha di eniya talyanî de ne dîtî, hatiye bombardiman kirin. Çekê hevalbendan ê hewayî 3.000 caran bi hewa ketiye û ji serê sibehê û heta nîroyî li vî bajarî xistine. Refên hevalbandan li erdê ko 1.800 mêtir çar goşe fireh e, 1.400 ton bombe avêtine. Qesda vê bombardimanê xira kirina topên elemanî bû.

Piştî vê lêxistinê topçiyên emerîkanî û brîtanî dest bi bombardimana çeper û kozikên dijmina kirine, û peyadeyên Hevalbendan rabûne êrîşan

MOSKÛ— ji 6 ê Adarê û heta donzdehan yekîneyên Ordiya Sor yên eniya Ukranya sisiyan 155 tang, 390 topên navhincî, 64 topên mezin, 230 qumbereavêjên çeperan, 950 mitralyoz, 68 otomobîl û kemyonên zirh kirî, 57 traktor û 3.830 otomobîl xira kirine û 87 tang, 50 topên gir, 338 topên hûr û navhincî, 142 qumbereavêjên çeperan, 1.077 mitralyoz, 8.200 tifing û otomatîk, 24 otomobîl û kemyonên zirhkirî,121 traktor,5.342 wagon û gelek çek posat û zad û zexîre ji dest ve girtine û 2.000 eskerên dijmina hêsîr kirine; 20.000 kuştiyên elemana li erdê mane.

2ème ANNEE — LUNDI 20 MARS 1944 — NUMERO 42

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 15 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 15 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

KURDISTAN

— III —

RÉLIGION

Les Kurdes sont en grande majorité musulmans sunnites, de rite chaféite. Seules, quelques rares familles princières, comme celle des Ardelan, en Iran ont, pour des raisons politiques,adopté le chiisme.

Elles n'ont pas été suivies dans cette voie par leurs sujets, et il en est résulté pour elles une perte de prestige, bientôt suivie de leur chute.

Signalons également l'existence, au Dersim, d'une secte encore très mal connue, mais de tendances chiites extrémistes, celle des «*Qizilbach* » ou « *Alawi* ».

On trouve aussi des Kurdes chrétiens, ils sont de rite jacobite, nestorien ou arménien. Il est impossible de terminer ce paragraphe sans citer la curieuse communauté des Yezidis, jadis fort nombreuse, moins importante de nos jours, mais encore représentée par quelques groupes assez considérables dans les régions de Mossoul (au Cheikhan et au Djebel Sindjar), d'Alep (Kurd Dagh), de Nissibine et de Tiflis. Certains voient dans cette religion un dernier vestige du Zoroastrisme ; elle est, en réalité le produit d'un amalgame de très vieilles croyances indo-européennes, de survivances gnostiques et de doctrines islamiques très déformées. Elle admet l'existence d'un Dieu, assisté de sept anges, dont le principal, Tawusé Malak, l'Ange-Paon, n'est autre que Satan repenti et rentré en grâce. Ainsi, loin d'adorer le diable, comme on le croit trop souvent, les Yezidis nient son existence ; pourtant, ils n'ont pas su tirer d'un tel postulat toutes les conséquences qu'il devrait logiquement comporter, puisqu'ils continuent à accepter la notion du bien et du mal, et qu'ils croient à la métempsychose, purificatrice des âmes.

Musulmans, chrétiens ou yezidis, les Kurdes n'attachent guère d'importance à la pratique journalière de leur religion, et les représentants des trois confessions font bon ménage à l'intérieur de nombreuses tribus mixtes. Il est cependant intéressant de noter que, chez tous, les dignitaires religieux sont l'objet d'une profonde vénération, sans doute parce que les fidèles, par trop négligents de leurs devoirs sacrés, voient en eux des intercesseurs dont il est utile de se concilier la bienveillance sur cette terre, si l'on veut être assuré de leur protection dans l'au—delà. La plupart de ces chefs spirituels se recrutent héréditairement dans certaines familles. Beaucoup d'entre eux, chez les Musulmans et chez les Yezidis, ont usé de leur influence morale pour jouer un rôle politique prépondérant.

LANGUE ET LITTERATURE

Le kurde se rattache au groupe linguistique iranien ; il est par là proche parent du persan, avec lequel il présente de nombreuses similitudes. Il comporte trois dialectes principaux, le kurmandji, usité au Nord et à l'Ouest, celui du Sud (parfois appellé sorani, ou baba kurdi) répandu dans la région de Suleymaniyé et à l'Est, le dumeli, ou zaza, qui a pour domaine les districts voisins de Kharpout et de Biredjik, ainsi qu'une partie du Sasoun. Les trois parlers se différencient par quelques particularités grammaticales, et de vocabulaire.

De nos jours, les périodiques, revues et journaux, contribuent puissamment à unifier la langue: il en parait actuellement quatre en Syrie (en kurdmandji, et en caractères latins) trois en Iraq (en sorani et en caractères arabes), un en U.R.S.S. et un en Iran (tous deux en caractères latins).

La littérature kurde est tout à la fois très pauvre et très riche; très pauvre si l'on ne considère que la littérature écrite, mais d'une richesse fabuleuse si l'on envisage la littérature populaire, transmise oralement.

La première, la moins intéressante, ne comporte que quelques oeuvres, en vers, toutes très marquées d'influences persanes. Les plus connues sont le Divan de Malayé Djeziri (XVe ou XVIe siècle), le Mam o Zin d'Ahmed Khani (XVIe — XVIIe siècle), pour le kurmandji; les divans de Nali et de Hadji Qadir Koyî (XIXe siècle) pour le Sorani. Mam o Zin, version poétiqueet savante d'une légende très répandue reste particulièrement remarquable pourl'époque à laquelle il fut écrit, par les sentiments patriotiques qu'il exprime. On en trouvera plus loin une extrait.

La littérature orale est d'une étude bien plus attachante que sa soeur savante; il faudrait des années de travail pour recueillir tous les chefs d'oeuvre qui la composent. Le conte, les chansons d'amour, de guerre, de danse et de gestes en sont les principaux genres; mais, tandis que les productions qui relèvent des quatre premières catégories sont également connues de tous, la transmission des chansons de gestes était, autrefois, et demeure encore, dans une certaine mesure, l'apanage de bardes professionnels, les «dengbêj»,que l'on ne saurait mieux comparer qu'à nos troubadours du Moyen Age. Capables de réciter, sans défaillance de mémoire, des poèmes de plusieurs milliers de vers, ils étaient aussi, à l'occasion, improvisateurs. Certains vivaient en vagabonds, d'autres étaient attachés à la cour des princes. Les compositions des «dengbêj» célèbrent, pour la plupart, des exploits guerriers, mêlés d'épisodes amoureux. Beaucoup remontent à des époques très reculées, et leur intérêt historique ne le cède en rien à leur valeur littéraire, ils constituent en quelque sorte, les annales du Kurdistan.

Actuellement, la littérature kurde entre dans une phase nouvelle, grâce surtout à l'activité des revues, et l'on assiste peu à peu à la naissance de genres, comme l'essai et la nouvelle qui, pour être diffusés par l'imprimerie, n'en restent pas moins populaires, car leurs auteurs se préoccupent avant tout d'être compris de tous,

LA SOCIETE KURDE

Bien que les multiples bouleversements qui suivirent la guerre de 1914—18 aient à peu près complètement transformé la physionomie politique du Kurdistan, il n'est pas sans intérêt d'esquisser un tableau sommaire de la société kurde, telle qu'on pouvait l'observer il y a une vingtaine d'années, telle qu'elle subsiste encore de nos jours dans certains pays.

ROBERT SURIEU

(à suivre)

DIX ANS APRÈS

La Mort D'ALBERT 1er

par CHARLES d'YDEWALLE (Suite)

Ni les études, ni le milieu familial ne l'y avaient beaucoup préparé. Ni latin, ni grec, ni mathématiques générales. A 17 ans, quand il entra à l'Ecole Militaire à Bruxelles, c'était un grand garçon fort peu cultivé. Longtemps après, quand il eût acquis, par la pratique des livres et des hommes, la haute culture qui seule complète la formation des grands esprits, il avait coutume de déplorer ce temps de la jeunesse, où on ne lui avait rien appris.

A tous ceux d'entre nous qu'il honora de sa confiance, il réserva de longs entretiens et nous pûmes découvrir en lui le plus extraordinaire autodidacte de notre époque, en géographie et en histoire, sa mémoire prodigieuse lui fournissait une documentation d'une sûreté inouïe. Tout l'avait porté d'abord beaucoup plus vers les sciences exactes et les machines. Il était de son temps. A quinze ans, il démontait et remontait des phonographes en un temps record. Quant à la botanique, il la pratiquait d'instinct, comme tous les Princes de la Famille qui, d'Albert Prince Consort d'Angleterre à Boris de Bulgarie, allèrent dans la vie, un herbier sous le bras. La culture humaniste n'était venue qu'après, quand le soleil de la vie eût mûri cette abondante documentation. Ripeness Is All, *dit le Roi Lear. Etre mûr. tout est là. A la fin de sa vie, le Roi nous déconcertait parce qu'il avait la passion d'Aldous Huxley et de Paul Valery. Le milieu de son beau-père l'y avait poussé. La Reine Elisabeth, duchesse de Bavière, était fille d'un oculiste des plus distingués de Munich. Par là, comme par la Comtesse de Flandre, le Roi tenait de près à ce milieu de dynastes allemands demeurés très anti-prussiens, très éclairés, et, catholiques ou Voltairiens, toujours épris des Lumières. Le « Mehr Licht » de Goethe paraît être la devise suprême de leur tradition. Albert 1er, qui avait manqué de racines grecques et latines n'en fut que plus tourmenté par le démon de la connaissance. A La Panne, dans l'intense mélancolie d'un séjour guerrier, il lisait, ses yeux de myope penchés sur des livres, et il passait de longues heures avec Vandervelde et Verhaeren, parce que le doctrinaire socialiste et le poète des heu*res claires *l'intéressaient bien moins que les hommes de haute culture, qu'ils étaient l'un et l'autre. Avec eux s'élargissait le champ immense de la découverte. Ainsi s'établissait le contact entre la monarchie et le monde intellectuel, si particulier aux règnes d'Albert et de Leopold III. On les comparera aux plus belles époques des ducs de Bourgogne. En fait, ce sont des Princes universitaires dans la tradition du 18ème siècle, libéraux et novateurs, très conscients de leur destinée auguste, mais à l'affût de toute nouveauté. On se rappelle l'intérêt que portait Albert aux ascensions stratosphériques du Professeur Picard dont il avait fait sa chose. Mais, au soir de sa vie, c'était l'avancement des Sciences en général qui le tourmentait, et toute la philosophie des événements.*

Peut-être est-il heureux que lui, le philosophe, l'homme de famille, le Prince qui par une pratique constante de la politique avait acquis la pleine maîtrise de ses hautes qualités, soit tombé quand il était au zénith.

Il avait horreur de la maladie, et ne nous le cachait pas. Bâti à chaux et à sable, il lui déplaisait d'être malade et tout traitement médical l'humiliait. La Providence lui réservait de mourir à soixante ans, sans souffrance, tout seul et sur la terre de Belgique. Il fallut une équipe de spécialistes du rocher pour que le roi Albert fut retrouvé, la nuit, au clair de lune entre deux rocs qui surplombent la Meuse, quand le Royaume s'endormait.

Toute ma vie je me rappellerai ces entretiens en tête-à-tête dans l'immense bureau de Laeken. Un bureau improvisé, dans un salon démesuré, plein de meubles disparates. Une table immense chargée de dossiers et de livres, un fauteuil à sa dimension, une mappemonde et un canari en cage ; ceci n'était pas le moins inattendu de ce tableau intime. L'homme que hantaient les grands problèmes d'histoire et de philosophie, qui discutait avec Einstein et Broglie, se tournait constamment vers cet oiseau des Iles, lui parlait doucement avec humour. Sur la table, dominant tous ses dossiers, ses portraits d'enfants et de petits-enfants souriaient.

J'ignorais qu'il eut sa chambre à coucher exactement à côté. Le dimanche soir, 18 février 1934, je fus invité à traverser le studio du Roi. Un dignitaire m'introduisi dans l'appartement contigu. Le Roi était là, mort, en grande tenue de Lieutenant Général. Deux petites religieuses, venues du quartier le plus pauvre de Bruxelles, égrenaient lentement leur chapelet, agenouillées, les mains jointes, à son chevet.

Les Anciens Combattants et les Associations les plus puissantes du pays envoyaient, en quantité, des oboles généreuses pour qu'un artiste élevât un monument à sa mémoire. Le Roi Léopold III recevant ces cadeaux, décida d'en faire une Bibliothèque. La Bibliothèque Albertine. Aux dons incomparables de la Loyauté et de l'Honneur, ce Roi avait ajouté ceux de la Science, et ce geste d'un fils élevant à la mémoire de son père une bibliothèque savante, n'est-ce pas le plus beau cadeau qu'une Dynastie puisse faire à l'esprit ? Tout homme, ici bas,se doit de laisser aux siens un message. Celui qui, dans l'accomplissement d'une fonction royale n'aura laissé que des Traités ou des Accroissements de territoires n'aura bâti que sur le sable des monuments que l'Histoire défait. Albert 1er laissait à la Belgique un bien autre capital que les hommes sont libres de garder toujours, même aux heures les plus sombres de leur captivité : le Capital de l'Honneur et des Valeurs Spirituelles. Dans la grande tristesse du temps présent, aucune armée d'occupation, aucun zélateur de l'Ordre Nouveau, ne les leur enlèvera.

Dix ans après sa mort, Albert 1er demeure encore, et plus que jamais, une grande figure d'Actualité.

ÇÎROKA KURDÎ

SERBORIK

Paşa û Berdevkê Xwe

Dibêjin, carekî paşa û berdevkê xwe çûn gerê û rastî kalekî cotkar hatin.

—Paşa go: Kalo, qiwet be!

Kolo got: ser seran û ser çavan hatîl

—Paşa go: Kalo,tu çire zû ne çandî?

Kalo got: paşa min zû çand û li berdas bû, teyrokê lê da û bir.

—Paşa go: kalo, dûvê te çawan in?

Kalo got: dùvê min bûne sisê!

—Paşa go: Kalo dûrê te çawan in;

Kalo got: dûrê min nîzik bûne.

Paşa go: Kalo ezê qazekî bê pirçikandin bişînim, qeno bipirçikînî!

Kalo got baş e.

Paşa û berdevkê xwe hatin mal û paşa ji berdevkê xwe pirsî û got: min û kalo çi xeber daye, ji min re bêje, an ezê serê te jêkim.

Berdevk bi dilekî kul, çû mal û serhatî ji jina xwe re got: jina wî go: here cem kalo û çi perê bi xwe re bibe û xwe ji vî belayî xelas bike.

Berdevkê paşê rabû çû ba kalo û ji kalo pirsî.

Kalo got: te çi aniye?¡Berdevk got:tu çi bi xwazî, min ji te re aniye û bi Xwedê êdî, ji vî û pê ve pere li ba min ne maye. Kalo go: bes e, ezê gotinên xwe û paşa jî te re bêjim.

Paşa pirsî, te çire zû ne çand, yanî te çire zû ne zewicî, min got; ez zû zewicîm, lê zarokên min mezin bûn û mirin; paşa go, dûwê te çawan in, yanî her du lingên te çawan in, min go, dûwê min bûne sisê, yanî ez darek didim ber xwe, paşî bi rê ve diçim; paşa go, dûrê te çawan in, ya çavên te çewan dibîne? min go, nîzik be dibînim; paşa go, qazekî bê pirçikandin bişînim, bipirçikîne, eva tu ji min re şand, min tu pirçikand, perên te min ji te standin. E. S.

SEVOKA HECI

4

Tew lo dilo, tim lo dilo, perîşano dilo...

Mîr Mehmûdê Cindî heya ko bi nav diyar û berwarine halî ketiye, çû bû cîkî hewle cî ye; ismê însana li welata tu ni ye;

Mîr Mehmûdê Cindî carekî wiha nêriye ko qîzek li ser devê rê li pêşiyê, sekiniye;

Heyanî ko Mîr Mehmûd giha cem wê qîzê, hêdî wê qîzê desta vêt rişma mehîna wî ye;

Go: ya xortê qenc, Xwedê hebîna îşê te li van deran çi ye? Tu ji kû de têyî, tu herî kû, ma hewala te çi ye?

Mîr Cindî ji vê qîzê re gotiye: Xwedê hebîna, tu rişma mehîna min berdî, riya min dûr e, taliya wê tuniye!

Wê gavê Çîçeka cinî, ji Mîr Mehmûdê Cindî re gotiye; mesela xwe ji mi re bibêje, mi li destê xwe mala te xira kiriye, tu dihn î, ismê aqil, li serê te tu niye; ko tu soz bidî, bi sozê mêrê berê, ez miradê te bikim bi Sêvoka Hecî, tu min jî, li ser mehr kî, bi hêwîtiyê...

Wê gavê, Mîr Cindî li bejn û balê çîçeka cinî nêriye, soz da ko—bi sozê mêrê berê—ko tu miradê min bikî bi Sêvoka Hecî, eze, te jî li ser mehir kim bi hêwîtiyê.

Wê gavê çîçeka cinî li Tozo, Domo û Tûtîno kir qêrîniyê...

Her sê ebîdê cinan, li wê derê hazir bûyîyê...

Çîçeka cinî emrî ser Tozo, Domo û Tûtino kiriyê, go: honî rahejin Mîr Mehmûdê Cindî, honê berê wî bidin bajarê Tûnis û Xedra, honî wî li tenişta bajêr deynin, mehîna wî bidin destê wî ye.

Wê gavê Tozo destê xwe li bin lingê Mîr Mehmûd xistiye, Domo rahiştiye mehîna wî ye, Tûtino xurçika zêra, di stoyê xwe de daniye, her sê ebîdên cina, bi hewa ketin, berê xwe dane ezmanê joriyê; heyanî ko ji reş ketin ji nû da, xwe ber ra ser bajarê Tûnis û Xedra dayiye, û li tenişta bajêr daniye.

Wê gavê mehîna Mîr Mehmûdê Cindî teng û ber tengê wî jê re şidandin, teslîmî wîna kiriye.

Mîr Mehmûdê Cindî mehîna xwe destkêşê xwe kiriye; hêdî, hêdî, hûrik, hûrik dimeşiya; Mîr Mehmûdê Cindî wê gavê çû bû, nêrî ko şivanek li pêşiya wî ye; silav li hazira kiri bû, li wî şivanî kiriye.

Nehrî ko ev şivan yekî kal î rîspî ye, ismê bihna dirana di devê wî tu niye.

Ev kalo, çiqas gulî û gulbaz û rêşî hemî bi ser bejna xwe de berdayî ye, Mîr Cindî gelekî bi kalo fikiriyê; go: Xwedê hebîna kalo hewala te çi ye?

Kalo go: ya xortê delal, bimeşe bi riya xwe de, îşê te ji kalo çi ye?

Mîr Mehmûd go: Xwedê hebîna kalo, tu ji mi'r bêje, bê hewala te çi ye...

Kalo wê gavê ji Mîr Cindî re gotiye, go: Kulê dilê kalo giran in, derdê dilê kalo, Sêvoka Hecî ye.

Wê gavê Mîr Cindî ji kalo re got: kalo sêv li welatê me erzan in. Dinya, gava ko Mîr Mehmûd wilo ji kalo re gotiye, kalo lê vegerand: ya Mîr Mehmûdê Cindî te ji min re digot tu ê dînî, lê ê dîn tu yî, ez ne ji sêva ra dibêjim, derdê dilê kalo bi Sêvoka Hecî re ye, Sêvoka Hecî qîzek e, dilê kalo ketiyê... va heft salê kalo qediyan, ezê li ber pezê bavê wê me, ji heştê û heta heştê, Sêvoka Hecî tê bêriyê, çavê kalo lê dikeve, bihna kalo hebkî biderdikeve.

Mîr Mehmûdê Cindî go: Xwedê hebîne kalo, ev Sêvoka Hecî qîzek ye, li kû ye, go: ev Sêvoka Hecî qîza Mîrê Tûniz û Xedra ye.

Mîr Cindî ji kalo re got: tu niha nayî ez û tu bazarekî bikin kalo go: ya xortê delal, hewala te çi ye? go: quncilê xwe bide min û ez ê xwe bidim te.

Kalo ji Mîr Mehmûd re go: çi mesele ye ko ez quncilê xwe bidim te û t' ê xwe bidî min?

Mîr Cindî go; ez li cem te bim, ez miawiniyê bi te re bikim, aliyê te şivantiyê bikim...

Mîr Cindî u kalo bazarek kiri ye, Mîr Mehmûdê Cindî kehrek ji kalo kiriye, ev kehir rabû şerje kiriye; hûrê wî ji nava wîna bi derxistiye, û hûr li serê xwe kiri ye; li cem kalo maye, aliyê wî dike şivaniyê.

Wey lo dilo.., tim lo dilo, perîşano dilo...

Wê şevê Mîr Mehmûdê Cindî li cem kalo maye, bû sibe, bi wextê bêriyê, cêriya Sêvoka Hecî hat bêriyê, Mîr Cindî rabû li vî û li wî alî, pez li ser destê cêriya Sêvoka Hecî girtiye; carekê Mîr Cindî hingûlîska Sêvoka Hecî berda binê satila şîr, bi dizîyê...

Cêriya Sêvoka Hecî, rahişt satila şîr û ber bi mal de dimeşiya,..

Satila şîr aniye, li ber Sêvoka Hecî daniye, Sêvoka Hecî satila şîr ber ra parzûn dayê, Sêvoka Hecî wisa li parzûn nêriye, nêrî ko tiştek di binê parzûn de xuyaye, lê nêrî, dît ko Hingulîska Sêvoka Hecî ye; a ko wê û Mîr Mehmûdê Cindî pev guheriye!

Tew lo dilo, tim lo dilo, perîşano dilo!... (ne qediyaye)

PÊJINÊN DINYAYÊ

Xebat - Fidakarî - Serfirazî - Serdestî

Dinya Zivistan e, Her Der Qeşa Girtiye; Waporeke Brîtanî Karê Xwe ê Didevanî û Nobetdariyê Pêk Tîne

Qiwetên Azahî û Serbestiyê. Leşkerên Rûsî Êrîşî Neyaran Dikin.

IMP. DU JOURNAL LE MIROIR D'ORIENT

Sal 2 — Hejmar —43

Duşemb — 27 Adar —1944

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê; 15 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 15 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

KURDISTAN

—II—

Xelk û rûniştiman :

Li gora hejmartiyarên rastir xelkên Kurdistanê ev in :

Di Tirkyayê de 4.000.000; di Ecemistanê de 3.500.000; di Iraqê de 1.100,000; di Suriyayê de 300,000 di Sovyetistanê de 160,000; bitevayî ji bona axa Kurdistanê neh milyon.

Pir cara hin eşîrên kurd ji Kurdistanê derketine û di welatê xerîbiyê de ji xwe re gund û şaristan ava kirine, di Enedolê de, û li zehf derên Ecemistanê bi sedan ve gund û şaristanên kurdî hene, lê gava me hejmarên kurdên axa Kurdistanê kirin me ew ne hesibandine. Ji xwe di axa Bulûc û Efgana de jî, eşîrên Kurd zehf in.

Nijad, Xwîn û Zimanê Kurdan :

Nijadê Kurd ji koma miletên hindî-ewripayî ye ; xwîn û zimanê wan jê ne. Miletên hindî-ewripayî ne, ko çiraya xweşî û zanînê, azahî û serbestiyê vêxistine û pê dinya ronahî û kamiran bûye.

Zmanê kurdî zmanekî xwerû ye, zmanekî dewlemend, ahengdar û gelek şîrîn e. Ji erdê Sovyetistan û Iraqê pê ve, di birên welatên Kurdan ên din de, xwendegah û dibistan tu nîne; nikarî bûn bêne vekirin.

Piştî şerê mezin kurd bi xeyret û xebata xwe gelek pêş ve çûne. Bi sedan ve kitêbên kurdî hatine çap kirin û gelek kovar û rojnameyên kurdî hatine derêxistin.

Îro rojname û kovarên ko têne belav kirin ev in: Riya taze, Erîvan, Sovyetistan; Niştiman, Lehican, Îran; Gelawêj, Dengî Kitîyî-Taze Bexda, Jiyan, Sileymaniye, Iraq; Hawar, Ronahî; Şam, Sûriye; Roja Nû, Stêr, Bêrût, Libnan.

Berî şerê mezin yê 1914-1918 an xwendin û nivîsandin di nav xelkê de zehf belav ne bû bû, îro em bi çavine geş dibînin ko di gundên biçûk de jî xelk ji xwendina zmanê xwe hez dikin û kovar û rojnameyên kurdî dixwînin.

Bawerî û Dînê Kurdan :

Ji kurdên me ên mêrxas êzedî û ji welatiyên me mesîhiyan pê ve, piraniya kurdan misilman in, û piraniya kurdên misilman sin-nî ne.

Lê nik kurda bitevayî hêj rêç û rêzikên dînê nijadê kurd ê kevin, dînê zerdeştî têne dîtin. Ji xwe baweriya me ev e ko dînê êzediya ji kaniya Zendavesta û Zerdeştî ye.

Zerdeştî dizanin ko Xwedê yek e û ji wî pê ve tu Xuda nîne. Hîmê dînê zerdeştî ê exlaqî sisê ne : qenciyê bide eqlê xwe, qenciyê bêje, qenciyê bike. Ji av, agir, ronahî rastî, mêranî, comerdî, qencî û paqijiyê hez bike; qedrê gotin û welatê xwe, jin û zaroya bigire û bizane ko di dinyayê de rêyek heye ew jî riya rastiyê ye.

Ev binyad û qeydeyên he îro jî di nav kurdan de hêja ne û kurd qedrê wan digirin.

Dîrok û Tarîx :

Nivîsevanên Sumeriya şehdetiyê dikin ko kurd du hezar sal berî Isa Pêxember. di welatê xwe Kurdistanê de rûdiniştin û her û her şerî cîranên xwe Babilî, Hitîtî, û Asûriya kirine yên ko dixwestin welatê Kurdistanê bêxin bin lepê xwe ; rast e ko Kurd carna ketine bindestê cîranên xwe, lê tu cara wextekî dirêj ne mane di bin sermiyaniya wan de.

Kurda arîkariya Sîrûsî kirine û pê Nînive û Babilonyayê vegirtine Kurda Hirmizgan û ibadetgehên. zerdeştî, hikmên Zendavestayê ji tada miletên hov û kûvî parastine û bûne nobetdarên wan; şeş sed sal berî Îsa Pêxember.

Gava fermandarê yewnanî Ksenefon bi segmanên xwe ve di Kurdistanê re derbas bû, kurd ew gelek êşandine, ji her ko kurd tu cara qail ne dibûn ko şerevaniyine biyanî pê li erdê Kurdistanê bikin.

Di wextê Sasaniya de qedrê miletê kurd gelek mezin bû û wan karine hêja pêk anîne.

Siltanê mezin Selahedîn, neyarê Rişar bi dilê şêr, kurd bû û piraniya eşîrên kurdan di bin sermiyaniya wî de bûbûn yek. Sedsala sêzdehî de kurd di pêşiya eskerên mongola ên xedar û xwînxwar de bi meranî çok dane erdê û ew ji tixwîbên Kurdistanê qewirandine.

Pişka dîroka Kurdistanê a nûjen bi Siltan Selîm Yek destpê dike ; yê ko piştî xelîfetiya xwe, dixwest hemî miletên misilman bigihîne hev û bi navê misilmaniyê yekîtiya wan pêk bîne.

Bi destê Idrîsê Bitlisî, zanayekî kurd, Kurdistan bi dilê xwe ket civana miletên misilman yên ko di bin sermiyaniya Selîm I de, padîşahê Osmanliya giha bûn hev.

Li gora hevhatina miletê Kurd û Selîm I, dewleta Osmanlî tekilî kar û şixulên Kurdistanê na be, kurd di welatê xwe de aza û serbest dimînin ; lê heke dewletên xerîb dirêjî axa Osmanliya kirin, Kurd bi esker û peran têu hawara xelîfê misilmana û padîşahê Osmanliyan.

Kurd li ser wad û gotina xwe mane û ji bona mezinahiya dewleta Osmanlî hezar car û bi sed hezara hatine kuştin.

NÛ DELHÎ—Qiwetên Hevalbendan Meingwan standine, sed mîl bi nav erdê Burmayê de; 2000 kuştiyên japonî li erdê mane.

Herwekî radyoa Tokyoyê elam dide bombardimanên Hevalbendan Rabaul xistine perîşaniyeke giran. Rabaul qerargeheke japonî ye û bi bombardimanên dawîn di wê de şewatinê mezin çêbûne.

SAN—FRENSISKO— Di erdê çînî ê Bakurî de, nijdevanên çînî ên welatparêz zererine dijwar dighînin qiwetên japonî. Di axa Şantungê de nijdevanên çînî 1.425 caran dirêjî leşkerên japonî kirine.

Ber Bi Serfiraziyê Ve

GEZAYIR— Eniya talyanî de, şerine xurt û xwîndar destpê kirxine. Bi lez an bi giranî, pêçveçûna qiwetên Hevalbendan di vê eniyê de dom dike. Bi ketina Kasînoyê deriyê. êrîşên nû di pêşiya yekîneyên Hevalbendan de vebûye.

LONDRE, Refên brîtanî û emerîkanî ev çend roj in. hêj bêtir zor didin hêjagehên elemana yên peravên Ewripa Rovayî û rê û rêhesinên ko ji axa elemana ber bi roavayî ve dirêj dibin.

MOSKÛ— Êdî tu şik nîne ko bedena Ordiyên elemanî ya berevaniyê di eniya Sovyetî de, hildiweşe. Qiwetên von Manşteynê ketine perîşniyê, şerpeze bûne û baz didin. Îro hezar roj in şerê ûris û elemana dom dike, eleman ji axa Ukranyayê jî hatine qewirandîn, dhêla nîroyî de bêmecal in, xwe bişûnda dikişînin û nikarin di peravên Dnîestrê de jî, bikevin çeper û kozikan û ji xwe re xetekeberevaniyê deynin.

Dubno ketiye, yekîneyên Ordiya Sor ber bi roavayî ve dimeşin. Jmerinka jî hatiye star din, 36.000 kuştiyên elemanî li erdê mane 13.000 hêsir ketine destê Ordiya Sor.

Niho çar deran de, çar şerine mezin çêdibin. Ber bi Dubno Lwow, Brodî ve; axa Polonyayê; Ta Dora Tarnopol Proskurov û Nintayê de dîsa axa polonyoyê de, ber bi Lwowê di peravên Dniestrê de ber bi Romanyayê ve, Di Bugê de, li erdê Dubno, Kovelê

WEŞINGTON— Qiwetên Hevalbendan ji du aliyan zor didin qiwetên japonî, li Pesifiikê û der axa Birmnyayê. Leşkerên Hevalbendan bi serdestî pê li erdê piştçeprên japona kirine û di peravên Birmanyayê de japon xistine bêgaviyê; û riya wan birîne, qiwetên ko niho di erdê Mayuyê de ne bê hêvî û perîşan mane.

NÛ-DELHÎ—Bi awakî resmî didin zanîn: duhî leşkerên Hevalbendan nevala Hukawingê ji qiwetên japona paqij kirine. Di şerên vî nevalî de 4.000 şerevaniyên japonî hatine kuştin û 1.800 mîl çargûşe erd, ketiye destê qiwetên Hevalbendan.

WEŞINGTON— Qiwetên Hevalbendan di hêla giravên Emîraliyê de, hemî niqtêyen hêja ji dijmina paqij kirine.

Danezana Hevalhendan

LONDRE— Qerargeha Hevalbendan a mezin li Italyayê dide zanîn: Piştî bombardimanke hewayî a xurt leşkerên me bi arîkariya tangan, dirêji Kasînoyê kirine.

Di eniya Serpirê de piştî êrîşeke xurt qiwetên me du niqeteyên, navçeperan vegirtine û her çend jî dijmina bi qesda standina wan her du cihan ber—êrîşine xurt kirine, hatine paş ve zivirandin û şkênandin.

Di eniya Ordiya heşt û pêncan a bingehîn de tevdana kewte û sedmêran dom kiriye.

LONDRE—Şevê çûyî ji 1000 î bêtir bombeavêjên brîtanî ên giran bi ser axa elemana de girtine û 3.000 ton bombe berdane hêjagehan. 40 balafirên Hevalbendan venegeriyane warên xwe.

GEZAYIR— Qerargeha Hevalbendan a mezin li eniya Behra Spî dide zanîn: Di Kasînoyê de şerine no dom dikin. Refên Hevalbendan xwe zehf tev dane û duhî bitenê, 1.100 cara bi hewa ketine. Di qadên din de tiştekî girane çê ne bûye.

GEZAYIR— Di roavayê Kasînoyê de, di perça ko hêj dijmin lê ne, qirênine xurt çêdibin. Duhî eleman ji avah geheke mezin hatine derêxistin û bi şûnda avêtin, her cend jî tangên wan dikirin têkilî qiwetên Hevalbendan bibin. Bi sedan ve eleman, yên ko di nav xirbe û kavilan de belav bûbûn hatine girtin û hêsîr kirin.

LONDRE— Radyoa Helsinkiyê danezanek belav kiriye û pê elam daye ko Hikûmeta Fenlandî şertên brîsa nikare qebûl bike.

STOKHOLM—Qiwetên rûsî 165 kilomêtiran bi nav êrdê Polonyayê de, pêş ve çune.

Sih hezar ton bombe hatine avêtin

LONDRE— Refên brîtanî 1000 ton bombe avêtine hêjagehên bajarê elemanî Frenkfurt, xesarine dijwar gihane karxane û febrîqeyên kîmya û mekîneyan.

Refên brîtanî di nav her deqîqakê de 50 ton bombe berdidan hêjagehan, çend nêçirvanên elemanî dikirin rêbiriya refên brîtanî bikin. Topên bajêr ên ber—balafir bi xurtî şixulîne, ji vê êrîşê û ji hinên din 22 balafirên Hevalbendan venegeriyane warên xwe.

Di nav heft rojên dawîn de refên Hevalbendan 30.000 ton bombe berdane bajarên elemana.

BERN— Radyoa elemanî dide zanîn, ko refên rûsî ji nû ve li payetextê Fenlandyayê Helsinkî xistine.

LONDRE— Emîraliya brîtanî dide zanîn: Heta îro gelîlcengkeştiyekê me, bi serê xwe, 77 noqavên elemanî binav kirine

LONDRE— Bi awakî resmî didin zanîn: Refên brîtanî ji bombeavêjên Muskîtosan bihevketî, li hêjagehên axa Germanistana Navîn û Nîroyî xistine û ev bê ko xesar bigehe wan.

LUNDI 27 MARS 1944 NUMERO 43

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél. : 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire : EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 15 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 15 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

KURDISTAN

— IV —

On peut distinguer, au Kurdistan, deux groupes principaux de population, les citadins et les ruraux (sédentaires ou nomades), le second étant, de loin, le plus important. La cité kurde a d'ailleurs, plus souvent l'aspect d'un gros bourg agricole que celui d'une ville. C'est un centre artisanal et un marché, où les paysans des environs viennent s'approvisionner et écouler le produit de leurs terres; le négoce y était autrefois presque entièrement entre les mains des chrétiens. Notons à ce propos que la plupart des grandes familles choisissaient de préférence des intendants ou des hommes d'affaires de cette confession. Ces agglomérations, qui jouent le rôle de capitales économiques sont, en même temps, les chefs-lieux politiques des cantons qui les entourent. A l'époque des émirats, elles servaient de résidence à des princes ou à des begs entourés de leur petite cour.

La population rurale se divise à son tour en deux catégories: les « *ra'iyat* », et les gens de tribu, « *acmra* ». Les premiers, en minorité, sont de très anciens sédentaires, dans lesquels on a voulu voir les descendants d'autochotones soumis et assimilés par les conquérants kurdes. Cette thèse parait vraisemblable, en ce qui concerne certaines régions, elle l'est moins dans d'autres cas. Les « *ra'iyat* » sont des cultivateurs paisibles, musulmans ou chrétiens, ils possèdent les terres qu'ils exploitent et ne sont astreints, vis à vis des tribus dont ils dépendent, à aucune obligation extraordinaire. Ils constituent toutefois une classe inférieure, qui évite de participer aux guerres, et dont les membres renoncent volontiers à la vendetta pour accepter le prix du sang.

La tribu est, au Kurdistan, le phénomène social le plus répandu. Les tribus, dont nous étudierons plus loin l'organisation, sont nomades, (*Kotcher*) sédentaires, semi-sédentaires ou encore, mixtes. On peut noter, depuis la fin du XVIIe siècle, une évolution très nette vers la sédentarisation, due principalement aux efforts déployés par les autorités ottomanes. La fixation au sol des groupements les plus importants s'effectua au XIXe siècle. Le tracé des nouvelles frontières, après la dernière guerre, porta un coup décisif au nomadisme : les « *kotcher* » furent obligés de s'installer dans l'un ou l'autre des états créés par les traités, et par là, de réduire l'amplitude de leurs migrations. La situation économique défavorable qui en est résultée pour la majorité d'entre eux les amène peu à peu à renoncer à vivre sous la tente, en pratiquant l'élevage. Chaque année, beaucoup se construisent des habitations stables, pour s'adonner désormais à l'agriculture. Les derniers clans de pasteurs se rencontrent actuellement en Syrie, et surtout en Iraq, encore la plupart sont-ils composés de semi-nomades, qui passent l'hiver dans les villages, où ils possèdent des terres, pour se répandre dans la steppe à la belle saison.

Les tribus kotcher avaient chacune, autrefois, une zône de parcours à peu près invariable. Elles hivernaient dans la plaine (Djeziré syrienne, région de Khaniqine, en Iraq, etc.) ; dès les premières chaleurs, elles remontaient vers les « *zozan* » (pâturages d'été) des montagnes du Nord. Il leur arrivait de pousser ainsi jusqu'aux lacs de Van et d'Ourmia. Le cheptel comprenait surtout des chèvres et des moutons, les boeufs étant utilisés comme animaux de bât. Lorsque les nomades étaient plus puissants que les sédentaires chez qui ils campaient, ils les contraignaient à verser une « taxe de protection », dans le cas contraire, c'étaient eux qui devaient s'acquitter d'un droit de pâture, ils étaient même tenus de servir militairement l'agha du territoire sur lequel ils séjournaient.

Les tribus sédentaires sont presque toutes d'anciennes tribus nomades, ayant changé de genre de vie, soit, comme nous l'avons vu, sous l'influence de pressions politiques, soit à la suite de revers de fortunes : qu'une épidémie ou qu'une saison mauvaise décimât le bétail, et l'on se trouvait dans l'impossibilité de repartir ; il fallait alors se fixer à l'endroit où l'on se trouvait, et commencer à cultiver le sol. Les exemples de groupements ainsi immobilisés sur leurs anciens pâturages d'été ou d'hiver sont très fréquents. C'est ainsi que les Barazis se sédentarisèrent, les uns aux environs de Malazgerd, les autres près d'Ourfa, et que l'on trouve souvent aux deux extrémités du Kurdistan, des tribus actuellement différentes bien que portant le même nom, mais qui, jadis, se trouvaient réunies. Ces épaves de la vie nomade sont connues sous le sobriquet de « *gâwesti* » ou « *gâmeri* » (boeufs fatigués ou boeufs-morts).

D'effectifs variables, le groupement n'a qu'une faible importance numérique (entre 50 et 200 familles) dans les régions où un relief tourmenté impose un compartimentage de la population poussé à l'extrême, comme au Botan ; dans les pays de plaine, elle atteint au contraire des proportions énormes (plusieurs milliers de feux). Notons aussi que les groupements d'agriculteurs sont généralement plus considérables que ceux de pasteurs. En effet, le travail des champs réclame une main-d'oeuvre abondante, tandis que les possibilités qu'offre l'élevage sont limitées par l'étendue même des terrains de pâture.

La tribu, sédentaire ou nomade, se divise en plusieurs fractions ou clans (bavek), dont chacun obéit à un chef semi héréditaire.

L'autorité est exercée sur l'ensemble du groupement par le chef de l'un de ces clans, qui porte le titre d'agha. Il possède toutes les prérogatives d'un souverain, levant des taxes, rendant la justice, dirigeant les opérations guerrières. En contrepartie, sa charge lui impose de nombreuses obligations: il doit, en toutes circonstances, aider et protéger ses vassaux, intervenir en leur faveur auprès des autorités gouvernementales ; il lui faut enfin pratiquer la plus large hospitalité vis à vis des étrangers de passage. Un bon chef est récompensé de sa justice et de sa générosité par la fidélité à toute épreuve que lui vouent ses administrés.

Il importe de préciser que, dans les régions de très anciens sédentaires, et en particulier dans les provinces occidentales, les cadres tribaux tendent peu à peu à disparaître ; les anciens groupements, bien que subsistant toujours perdent chaque jour un peu de leur cohésion ; l'autorité traditionnelle des aghas est insensiblement remplacée par l'influence des grands propriétaires.

Nous avons vu plus haut que le Kurdistan était géographiquement compartimenté en cantons montagneux nettement délimités. Ces divisions naturelles se trouvent reproduites sans modifications par la carte politique du pays. En effet, chaque région forme un tout, qui se comportait jadis à la manière d'un petit état. Le chef en était généralement un émir qui, assisté de fonctionnaires choisis par lui — des chrétiens, souvent —, gouvernait par l'intermédiaire des aghas, ses vassaux. Il s'appuyait d'ordinaire sur une tribu qui lui était particulièrement dévouée, soit qu'il en fut originaire, soit qu'il eût su se l'attacher, et qui lui fournissait sa garde du corps et ses troupes. Les dernières principautés disparurent au XIXe siècle ; les Ottomans en remplacèrent les anciens titulaires par une nouvelle aristocratie de grands propriétaires terriens, les begs. Ces parvenus ne disposant plus que de pouvoirs restreints, ne pouvant plus d'autre part compter sur la fidélité de leurs administrés durent s'entourer surtout de mercenaires, recrutés en dehors du pays, et que l'on appelait « valets de fusil ». Dans d'autres régions, la ruine des émirats eut pour conséquence l'accroissement de la puissance des chefs religieux, dont certains réussirent à s'approprier une partie des prérogatives des anciens princes. Ailleurs, on vit se former des confédérations de tribus ; la plus connue est celle des Millis, dont le chef, Ibrahim Pacha, joua un rôle important au début de ce siècle.

HISTOIRE DU KURDISTAN

Les Kurdes firent leur apparition en Orient, sans doute en même temps que les autres peuples iraniens — c'est à dire, vers le second Millénaire av. J C. Les documents antiques ne nous apprennent pas grand-chose à leur sujet, tout au plus croit-on les reconnaître dans une inscription sumérienne datée de 2.000. Plus tard, au Ve siècle, leur présence est attestée dans les montagnes situées à l'Est du Tigre supérieur. Les historiens classiques parlent eux aussi, incidemment des Kurtioi ou Cyrtii, mais sans fournir de détails. Les Dix Mille se heurtèrent, pendant leur retraite vers la Mer Noire, à une résistance acharnée des Carduques, dans la région actuelle du Botan. Le récit que fait Xénophon de cet épisode est bien connu. Nous savons encore que les légions romaines d'Orient comportaient des corps irréguliers d'auxiliaires kurdes, recrutés dans la province de Corduène.

Il ressort de ces données fragmentaires que, jusqu'aux premiers siècles de notre aire, les Kurdes conservèrent jalousement leur indépendance, isolés dans leurs montagnes, se refusant à des contacts réguliers avec l'extérieur, et ne reconnaissant que par moment la suzeraineté des grands empires voisins, assyrien, perse, arménien ou romain. Ce fait explique l'ignorance dans laquelle nous laissent les sources, en ce qui les concerne.

Les chroniques byzantines sont également muettes sur leur compte de même que les très rares textes iraniens qui nous ont été conservés. Les actes des martyrs chrétiens, nous renseignent un peu mieux, tout au moins pour ce qui est de l'évangélisation du Kurdistan. Ce n'est pourtant qu'à partir du moment où les Kurdes sont touchés par l'Islam qu'ils entrent vraiment dans l'histoire, et qu'ils commencent à jouer un rôle important dans la politique orientale. Il semble en effet qu'après avoir opposé une résistance violente mais brève aux conquérents arabes, ils aient rapidement accepté, tout au moins en apparence, la nouvelle religion qui leur venait du désert. Cette conversion est à l'origine d'un mouvement de population d'une très grande importance

(voir la suite page 3)

pour l'histoire de l'Asie Mineure.

Tout fait croire qu'avant l'apparition de l'Islam, l'habitat des Kurdes était situé beaucoup plus à l'Est que de nos jours. La présence de puissantes confédérations kurdes dans le Fars est en effet attestée jusqu'au début du XIIe siècle ; des théories récentes veulent même que la dynastie iranienne des Sassanides ait été originaire d'une des tribus qui les compo saient. Par ailleurs, aucun document ne permet d'affirmer que ce peuple ait occupé avant le Moyen Age des régions situées à l'Ouest ou au Nord du Tigre. On est donc tenté d'admettre qu'un lent glissement vers l'Occident s'amorça dès les débuts du Califat, favorisé par la création de nombreuses colonies militaires sur les confins byzantins et qu'il se développa par la suite pour s'achever sous la poussée des hordes turques qui déferlèrent de l'Asie Centrale dès le XIe siècle. Ces migrations eurent pour résultat de transformer complètement l'aspect ethnique d'une grande partie du Proche Orient, les conquérants devant, par la suite, peu à peu assimiler les anciens autochtones. Cette expansion kurde se poursuit encore de nos jours, mais dans une autre direction, et sous l'influence d'autres facteurs : elle est orientée vers le Nord, et de nombreux documents portant des dates précises nous font suivre, depuis plus d'un siècle, la kurdisation de nombreux cantons arméniens, notamment dans les parages de Mouch, Van et Kara Kilissé. Un exemple frappant est fourni par le canton de Bchéri, dont les habitants en majorité chrétiens de rite arménien ont oublié leur langue et leurs coutumes pour adopter celles de leurs voisins musulmans, et ne conserver que leur religion.

L histoire du Kurdistan depuis l'islamisation de ce pays peut se diviser en plusieurs grandes périodes : les trois premiers siècles du califat, les premières dynasties kurdes, la domination turcomane et les invasions mongoles, l'ère féodale, sous les empires ottoman et séfévide, les premières tentatives d'unification du Kurdistan, l époque contemporaine.

ooo

Tant que le pouvoir califal fut assez fort, les provinces kurdes, comme les autres parties de l'empire islamique, furent administrées directement par des gouverneurs nommés par le Prince des Croyants. Durant toute cette période, l'histoire du Kurdistan n'est faite que d'une longue suite de révoltes, dont l'énumération serait fastidieuse mais qui montrent bien l'opposition offerte d'un peuple épris de liberté à toute tentative de main mise étrangère sur son territoire.

ooo

Le pouvoir de Bagdad s'affaiblissant bientôt, ont vit apparaître dans les provinces les plus excentriques de l'empire des dynasties locales qui, d abord vassales du souverain abbasside, se dégagèrent insensiblement de sa tutelle. Le Kurdistan ne fit pas exception à la règle. La première principauté importante qui s'y créa fut fondée dans l'extrême [illegible] abil et Gandja, par le chef de tribu des Rawandi, Mohammad Chaddâd, vers 951. Les descendants de ce personnage, les Chaddâdides, acquérirent Ani, ancienne capitale de l'Arménie ; ils se séparent bientôt en deux branches, celle d'Ani et celle de Gandja, qui subsistèrent, l'une et l'autre jusqu à la fin du XIIe siècle. Princes très éclairés, ils laissèrent de remarquables souvenirs architecturaux.

A la même époque, en 959, Hassanwayh ben Hassan, chef des Barzikan, se rendit indépendant dans le Khouzistan. Soutenu par les Bouyides, il s'étendit encore vers le Nord. Il mourut en 979, laissant à son fils Badr des richesses considérables. Celui-ci ajouta la région de Kirmanchah aux domaines de son père, il régna jusqu'en 1014 et se fit remarquer par ses qualités d'administrateur. Malheureusement, lui disparu, les dissentions intestines ne tardèrent pas à causer la ruine et la chute de la dynastie naissante.

Elle fut remplacée par celle des Banou Annáz qui était originaire du Chahrezour, et qui, après avoir étendu ses possessions jusqu'à Dohok, recueillit la succession des Hasanwayhides. Elle connut également une fin prématurée: vers 1110, les envahisseurs seldjoukides achevèrent de dépouiller son dernier représentant.

La renommée des Chaddâdides, des Hasanwayhides et des Banou Annâz le cède de loin à celle des Merwânides. Cette lignée eut pour auteur Abou Ali b. Merwan b. Dustak, neveu de Bâz. Ce Bâz. simple chef de bandes au début de sa carrière, s'empara plus tard d'Ardjich, d'Amide (Diyar Bekir) et de Mayafariqin. Il marcha alors sur Bagdad, mais, repoussé par le Bouyide Samsam, il dut battre en retraite et renoncer à son projet. Il périt dans un combat en 990. Son neveu, Ibn Merwân lui succéda. Les prince Merwânides florirent jusqu'en 1096 ; durant près d'un siècle, ils parvinrent à maintenir l'unité politique de la plus grande partie des territoires kurdes, malgré les tentatives répétées des Arabes des Byzantins et des Turcs. Leurs fiefs s étendaient sur toutes les régions de Diyarbekir, Khilat, Malazgerd et Ardjich ; ils englobèrent même, à moment donné, une partie de la Syrie. La puissance des Merwânides s'effondra sous les coups répétés des Seldjoukides. Ils laissèrent une réputation de souverains justes et éclairés ; grands bâtisseurs, c'est à eux que les villes des Diyarbakir et de Mezafariqin doivent la plus grande partie de leurs trésors architecturaux. Il n est pas sans intérêt de noter que ces princes, déchus de leur ancienne splendeur, subsistèrent en tant que chefs locaux jusqu'à nos jours dans le canton de Selivân.

Le XIIe siècle est marqué, au Kurdistan, par la disparition des principautés indigènes, au profit de nouveaux états fondés par des aventuriers turcomans. Les plus importantes de ces dynasties furent celles des Ortokides dans le Diyar Bekir, et celle des Zengides à Mossoul.

(à suivre)

ROBERT SURIEÛ

DEMA NIHA

MOSKÛ— yekîneyên Ordiya Sor ketine bajarê Nikolafevê; di kûçe û kolanên vî şaristanî de şerine no çêdibin. Ji aliyê din Serfermandariya Sovyetî standina Kamenets – Podolskî, elam dide.

VÎŞÎ — Li gora radyoa Parîsê wezîrê Bilxaristanê ê dervekariyê gotiye ko hikûmeta bilxarî xwe ji elemana veneqetîne.

LONDRE— Hefta borî heşt hezar bombeavêj û nêçîrvanên Hevalbendan direjî hêjagehên axa elemana û yên vegirtî kirine, u nemaze bajarên Germanistanê ên mezin û têr destgeh û karxanan Berlin Frankfurt, Stutgart, Hanover û Esen dane ber agirê xwe ê xurt û dijwar û bi sed hezaran bombeyên şewat û teqandinê avêtine hêjagehên van şaristanan.

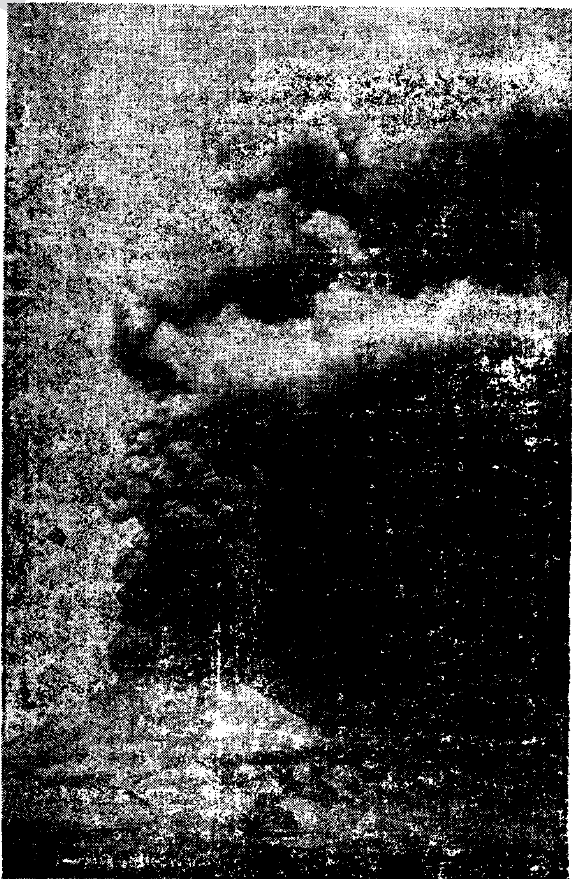
MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

CENG & BIHINGEH

Refeke xurt û mezin ji bona êrîşeke dijwar xwe pêk tîne.

Çiyayekî agirî, mîna çiyayê me ê bilind û miqedes Ararat; lê ev çiyayê he, hêj ne vemiriye.

SÊVOKA HECÎ

—5—

Sêvoka Hecî ecêbeke mezin dîye, wiha li hingulîska xwe nêrî, ban cêriya xwe kir, go: Keçê îro kê li cem şivanê me ye? go: bi Xwedê kes li cem şivanê me tu niyê, bes yek î keçelî, yek î gurî.

A dinê rojê,Sêvoka Hecî, sati. la şîr bi destê xwe girtiyê, berê xwe da bêriyê, çû bû li ber kalo sekiniyê, hey heram be, bi awira çava li kalo ne nêriyê...

Mîr mehmûdê Cindî hat, pez anî bû, ser destê Sêvoka Hecî. Sêvoka Hecî gelek li Mîr Cindî fikiriyê; dikî, na kî aqilê wê na re ser ko ev Mîr Mehmûdê Cindî ye.

Mîr Mehmûdê Gindî hat, ji kalo re gotiye: ya kalo, Sêvoka Hecî qet li te na nêre, tu bi derewa dibêjî, dilê min û Sêvoka Hecî tev heye. Mîr Mehmûdê Cindî go: ya kalo, tu ê çi bidî min, ez bikim ko Sêvoka Hecî bi te re biştexile?

Kalo go: ya xortê delal, tu çi bixwazî ezê bidime te..

Wê gavê,Mîr Cindî çû bû,li ber Sêvoka hecî sekiniye; ev hûr ji serê xwe avêt, temberiya sor û sosinî ji bin hûrê kehir bider xistiyê...

Wê gavê Sêvoka Hecî li Mîr Mehmûd dinêriye: hîn ji nû de eynas kiriye. Hêdîka destê xwe avêt ser stoyê Mîr Cindî ye, çû eniya wî maçkiriye.

Sêvoka Hecî bi eşq û bi kêf, ber bi kalo de hatiye, heya Xwedê hiner daye, xeyzeranek li tenişta kalo xistiye; go: Kalo, xwe li wê der bavêje erdê, kurkê kalo li serê kalo wer kiriyê go: binêr, tu serê xwe ji bin kurk derxînî, ezê sed xeyzeranê, li tenişta de bihêjmêrim.

Kalo, kurkê xwe, di xwe wer kiriye; Mîr Gindî û Sêvoka hecî ji xwe re dikin kêf û henek û axaftin e.

Kalo di guhikê kurk re, ji xwe re li Mîr Cindî û Sêvoka Hecî dinêriye. Heyanî ewan ji xwe re kêf kirin ji nû de çû bûn kurk ji ser kalo dan aliyê.

Gava ko Sêvoka Hecî bi rê ketiye, ban Mîr Mehmûd dikiriyê.. Mîr Cindî li mehîna xwe siwar bû, bi tenişta Sêvoka Hecî re dimeşîya; ji xwe re, di rê de şêwir û mişêwir dataniye, gilî û gazinê xwe pev kiriyê.

— ne qediyaye—

STRANA KURDÎ

LÊ NEZANÊ!

Lêwik digotî: lê, lê keçikê, keçika li ber avê; çiqa bejneke zirav; lê bayê xerbî tê li bejnê serî silav diki li kokê ramîsanê, te qîzê ilyaqî vê bejnê;de heyla wey lê, lê li te nezanê...

Keçikê digot: lo, lo lawiko, karwaniya karwan başî, law rê ye rê ye; bi min rê ye, îro du ro karwan tê re der û tê ye; ezê çiqa, bala xwe didimê, tê ne çê, ne çê; kevira davêje gola avê ye, tê; ji mi re ne ke vê galgalê, vê gotinê yo, de heyla, wey lo, lo wer Xwedêyo..

Lêwik digot: lê, lê keçikê, çemê Palo bişewite lê wa bi bî ye, van bîya lêgirtiye, tew li si ye, xwezî mi zaniba, bê esil û feslê te ji kû ye; de heyla, wey lê, lê li te nezanê...

Keçikê digotî: lo, lo, lawiko, ez qîza mîrê Palo me, hezar û pênc sed siwar li pişta min e, ezê naka li kum kolosê bavê xwe bi gazî û bi qirîn kim, ewê naka karwanê te li te bike, mift û emel û belayê; de heyla, wey lo, lo wer Xwedê yo...

Lêwik digotî: lê, lê, keçikê; ez Miê me, Miê Şemdîn im, berdevkê Zor Temir Paşa me, hezar û pênc sed malê Şerqiyan, lê li pey min e,de heyla, wey lê; lê li te nezanê.

Keçikê digot: lo, lo la wiko, erê wele, mi zani bû, t'ê ne ji welatê kumkolosê bavê mi bû,erê wele, mi zani bû, t'ê şemerî ser bi xêl î, ez ni zanim ne tu bi neqtî ne, ne bi berdêl î, de heyla, wey lo, lo wer Xwedêyo...

Lêwik digotî: lê lê keçikê heger bavê te dixwaze malê dinyayê bera olçekekê bîne, ezê bidim çend olçek zêrê osmanlî ye, hege qayil na be, bîst û pênc kerî mîhê mi li pozê çiyayê Qerecdaxê diçêre, bela here ji xwe re bîne, çend kerî mî ye, de heyla wey lê, lê nezanê...

Keçikê digot: lo, lo, lawiko, karwanyo, karwan başî law rê ye rê ye,bi min rê ye; îro du ro, karwan te re der û tê ye; karwankê lawikê Yezîdxan meşiya, mêkewê da bû pê ye, de heyla, lo, lo wer Xwedêyo... Miê ban dikirî, gelî heval û hogir, an dilê min wayê, sê cara bi min wayê, hûnê ji dû me —vegerînin— vê qedayê,vê belayê; de eyla,weylê; lê li te nezanê!.....

ÎSKANO

Lo, lo Îskano, çepil dirêjo, navmil pehno!

Wextê şerê Helanê Zêwê, bû sind yayê

Ez bi Helanê zêwê ketim, wa li wê milî.

Ez çûm cem Bişarê Çeto, gawirê şefqekirî,

Ez çûm cem Emînê Xulam, gawirê şîretkirî,

Mi pirs û suala Iskanê xwe jê kirî,

Ji mi re digot: ciwabik nexeyrê dihat. û derbkê lê dane, li bejn û bala Iskanê te rebenê,

Heyf û xebînêta, simbêlê sorhinekirî,

Di nav xwînê de dixemilîl...

Iskano, lo delal, pismamo lo delal,

Ez bi Helanê ketim, wa li wî milî,

Ciwabik nexeyrê ji mi'r dihatî û derbkê lê dane, li bejn û bala

Iskanê min, simbêlê sor,di nav xwînê de diherbilî...

Ez bi Helana Zêwê ketim, bi Keleha Koçera, wa bi zinar e,

Ezê karê xwe bikim, berê xwe bidim, bajarê Diyarbekrê,

Ezê herim ser kaxez û erzuhala,

Laşê pismamê min, îro sê ro, ma ye nav neyara,

Ez bi Helana Zêwê, bi Keleka

Koçera ketim, wa bi kevir e,

Eskerê Boz Begî pir giran e, mecalê

Îskanê min, pê tune, nê nikare

Hat cewabik nexeyrê, dibê pismamê te birîndar e, brîndarê xenceran e,

Îskano qurban, mi şer divê û te şer navê;

Şerkî giran çêdibû, li Helana Zêwê, li Keleka Koçera, li wê navê

Derbkê lêxistin, bejn û bala Iskanê min,

Laşê Îskanê min, ev sê roj in maye li ber tavê, li ber baranê.

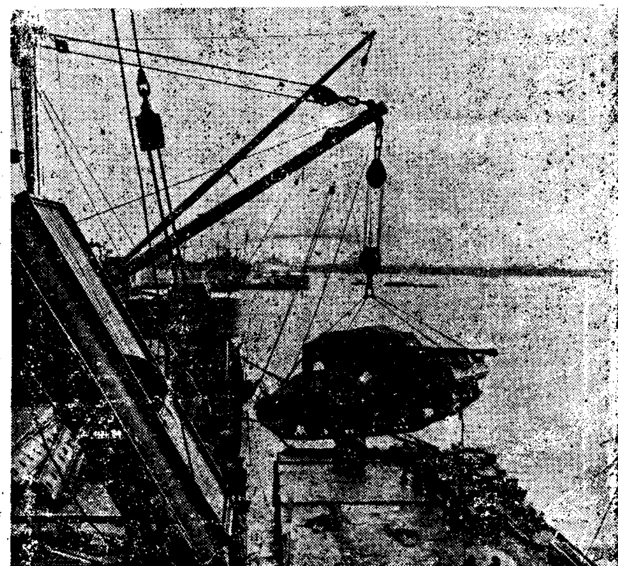
Strancivîn : ŞÊXÊ EBDILQADIR

PÊJINÊN DINYAYÊ

Xebat - Fidakarî - Serfirazî - Serdestî

Siwarên beriyê ber bi hindavên nû ve dimeşin

Di eniya talyanî de topên frensizî dijmina didin ber agirê xwe.

Eniya Talyanî : Waporên mezin tang û çek û posat anîne qiwetên Hevalbendan.

WEŞINGTON— Wezareta emerîkanî a behrî dide zanîn: Bombeavêjên emerîkanî Liberators, ji yekîneyên Ordiya qiwetên hewayî a Heftan ; dirêjî girava Wêkê kirine û ji hêla jêrin ve 50 ton bombe avêtine hêjagehên japona. Ji aliyê din refên emerîkanî dirêjî Nawrûyê kirine û lêxistine, û di komgiravên Marşalê de jî sê qerargehên japona dane ber bomban.

Sal 2 — Hejmar —45

ROJA NÛ

Duşemb—17 [Nîsan —1944

Kiriyariya Roja Nû; ji bona erdên Sûriye û Libnanê: 15 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê: 15 Qemerî.

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edreşa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

ÇENG & SIYASET

DEWRAN

EM ÇI DIXWAZIN

Di dinyayê de, da'wa, daxwaz û mirazîne rast û ne rast, heq û ne heq hene.

Dilê mirovan zehf tiştan dixwazin û gelek caran daxwazker bawer dikin ko da'wa wan heq e û yên ko pê qail na bin, neheqiyê li wan dikin. Gelo da'wa me a kurdan çi ye û tê de daxwazine ne rast hene an ne? Kurdan ev tişt zehf cara dane eqlê xwe û neh milyon kurd qail in ko da'wa wan rast û heq e.

Kurd gava karê welatê xwe didin eqlê xwe, qeydeyên heq û medeniyetê, bendên kewneyên navnijadîn tînin pêş çavê xwe û li gora wan qeyde û bingehan seh dikin ko daxwaza wan heq e. Ev qeydeyên he, li ser heyîn û hebûn û danîna hikûmetan û gerandina karên wan çi dibêjin?! Emê çavê xwe berî her tiştî li destûrên ko miletên pêşveketî, miletên Ewripa û Emerîkayê danîne bigerînin.

Destûrên mezin û bingehîn yên ko bi pirsa me ve girêdayî re ev in:

1— Beyana Inqilaba Frensizî a mezin li ser heq û kewneyên mirovan.

2—Çardeh Şertên Serekcimhûrê Emerîkayê Mr. Wilson.

3—Qanûnên civata Miletan

4— Şertên Etlantîkê

5— Qeydeyên ko Hikûmeta Sovyetistanê danîne.

6— Ehidnameyên Navnijadîn.

7— Gotarên Serekcimhûr û Serekdewletên Hevalbendan.

Li gora ev heft asasên bilind û qedirgiran miletên ko xwediyê erdê xwe ne, divê li gora daxwaza xwe ji xwe re hikûmetekê deynin û karê hikûmeta xwe, bi destê xwe bigerînin.

Ziman, xwendegah û dibistan kovar, rojname, kitêbên her miletî serbest in.

Baweriya miletan serbest e,her kes dikare ji xwe re dînê ko jê hez dike bibijêre û kes nikare têkilî baweriya kesekî bibe.

Xelk divê di mal û welatê xwe de, bê tirs û bi rahetî rûnin.

Azahî û serbestî bê dewlemendî çê nabe; divê pêşiya miletan de deriyê xebat û pêşveçûnê, deriyên dibistan û xwendegahan, destgeh û febrîqan vekirî bin.

Zaroyên her miletî, divê di dibistan û xwendegahên xwe de, hînî zimanê xwe bibin; tu ziman ji ê din ne çêtir e, ji xwe zimanê her miletekî jê re, ji hemî zimanên din şîrîntir û çêtir tê.

Heqê ne tu miletî ye ko zimanê xwe bi zor û zorkerî ji zaroyên miletên din re bide elimandin.Ji xwe gava miletek dike bi zor zimanê xwe têxe şûna zimanekî din, jê qesda vî tu cara ne xeyr e, pîsîtî û bêbextî ye, zilm û ta'da ye.

Qeydeyên jorîn, bi awakî zelal, pêşçavan dikin ko daxwazên me li gora hemî qeydeyên danî heq û rast in.

Ma neh milyon kurd çi dixwazin? Qesda wan ev e ko xwediyê erdê xwe bibin û li gora daxwaza xwe hikûmetekê deynin û karên vê hikûmetê bigerînin.

Zaroyên kurd bikevin dibistan û xwendegahên kurdî, hînî zimanê xwe bibin; bibin xwedî ilm û hiner hêja û bi kêr hatî. Miletê kurd ji bo na azahî û serbestiya xwe her fidakariyê kiriye, mal û canê xwe da ye û ji ber vê yekê jî, bi heyranî û bi dilekî germ, qedrê mêrxas û camêrên dinyayê digire; yên ko ji bo na azahiya welêt û cihanê, ji bona serbestiya hemî miletên mezlûm û heqşkênandî, şerê zalim û zorkeran û bêbextan dikin.

Kurên Frensê, Ingilistanê, Sovyetistanê, Emerîkayê û hemî miletên Hevalbendan, çi biçûk, û çi mezin ev pênc sal in, ji bona dinyayeke çak xwîna xwe direjînin, ev di dilê me de xwedî cih in xwedî meqameke mezin in, û em dixwazin mîna wan xwîna xwe birijînin û arîkariya wan bikin,

Em minêkar in ko ev firset bikeve destê me, û bi vî awayî neh milyon kurd jî minetdariya xwe pêş wan şehîdên riya azahî û serbestiyê bikin.

Me çavê xwe ber ne daye mal û welatê tu kesî. Heq û kewneyên her miletî, ji bona me miqedes in. Welatên Rohelatê navîn, bê safîkirina pirsa Kurdistanê, nikarin bigehin xweşî û kamiraniyê.

Em dixwazin bibin hevalê cîranên xwe, destbirayê cîranên xwe û bi vî awayî bi kêrî nefs û milet û welatê xwe, dinya û axireta xwe û cihanê bên.

Ev e tiştê ko neh milyon kurd dixwazin.

BOMBARDIMANÊN GIRAN Û DIJWAR

Londre— 1.100 balafirên brîtanî û emerîkanî, ji nû ve, dirêjî axa Germanistanê kirine û li bajarê Kîl û Esenê û li hêjagehên şaristanên din xistine, û 145 nêçîrvanên elemanî avêtine erdê.60 mekêneyên Hevalbendan, venegeriyane warên xwe.

Londre—Radyoyên Hevalbendan didin zanîn ko heke dewletên Belqanê, dev ji tevkariya elemana ber ne dan, bombardimana bajar û hêjagehên di wan, bi awakî hêj xurtir û bê-eman, wê dom bike.

Moskû—Ordiya Sor, niho di erdê Mecaristan, Çekoslovakya û Romanyayê de, şerê elemana dike; di wan erdan de, zehf gund û avahîgeh ketine destê qiwetên sovyetî.

Moskû—Yekîneyên Ordiya Sor Odesa standine.

Londre—Di nav van hefteyên dawîn de qiwetên Hevalbendan 25 noqavên elemanî xeriqandine.

Weşington—Niho Ordiya emerîkanî ji 7.200.000 peyan bihevketî ye

Weşington—Bi awakî resmî didin zanîn ko bombeavêjên Lîberatorsan şevê çûyî dirêjî girarva Wêkê kirine û bi awakî gelek xurt lêxistine.

Ber bi Serfiraziyê ve

Moskû — Leşkerên sovyetî yên hêla Qefqasê, yên ko şerê çiyanxweş nas kirine, tên eniya rohelêt, û ew bikevin êrîşa çiyayên Qerpatê

Londre—Ordiya Sor, dora Odesayê girtiye. Leşkerên eleman û rûmanî yên ko di vê kelatê de ne û barê parastina vê benderê dikeve stoyê wan, çiqas in, ne nas e. Her hal, berevaniya vî şaristanî, karek giran û dijwar e; ji alîkî 9 firqeyên elemanî yên ko di Rastelnayayê de, dora wan hatiye girtin; diviya bû bi vî îşî mijûl bibin, û ji aliyên din, dema tengiyê de, valakirina Odesayê û bi şûnda kişandina leskerên tê de, li ser riya behrê, karekî gelek zehmet e

Heye ko eleman di Odesayê de jî, mîna li Stalîngradê, siûda xwe careke din bi ceribînin, lê gelo stêra qedera wan, çi pêş wan bike?

Moskû—Yekîneyên rûsî, ketine axa Çekoslovakayayê; û ala çekoslovakî ji nû ve di ser vê axê re pêl dide. Yekîneke çekoslovakî pêşmêriya Ordiya Sor dike.

Londre—Qerargeha emerîkanî a mezin li Ewripayê elam dide: duhî refine gelek xurt, ji bombeavêjên giran Kelehên Firok û Lîberators bi hevketî dirêjî hêjagehên axa Germanistanê kirine û nemaze li Oşerslêben û Bernbergê xistine; refine nêçîrvanan ên mezin, ev bombeavêj dihemandin.

DERBÊN REFEN EMERIKANI

Londre—Nîzîkahî ve 2.000 balafirên emerîkanî têkilî erişa duhî bûne.

Nû—Delhî—Kewte û sedmêrên Hevalbendan ên êrîşker, di axa Tidînê de, gelek caran zor dane Nafalê, û zerer gihandine wê. Di erdê Parelê de, li 25 mîl nîro—rohilatê Imfalê, êrîşeke japonî hatiye şkênandin. Di hêla Kohîmayê de, li bakurê Imfalê japon zor didine qiwetên Hevalbendan; li wê jî rewişa eskerî ne guheriye. Di Birmanya Bakurî de, leşkerên çînî Wakawing standine,li nevala Mogaungê. Di eniya Arakanê de,û nemaze di nîzîkî çiyayên Mayuyê de, japon hêj bêtir pê didin erdê.

LONDRE— Di nav pênc rojên dawîn de 8.000 bombeavêj û nêçîrvanên Hevalbendan hêjagehên axa elemana bombardiman kirine.

ÇIROKA KURDÎ

Ez te ne ma dikirim

Zilamkî feqîr hebû, rokê kerê xwe hevsar kir û ji xwe re go: ezê herim Mêrdînê ji bona zaroyên xwe hûr û mûra bikirim; giha serê meydanê, pêrgî sê zilama bû, yekî ji wan her sê zilaman ji hevalên xwe re go: bi Xwedê ez niho dikarim kerê vî feqîrî jê bidizm.

Hevalên wî jê re gotin; kuro tu çilo kerê wî jê bidizî;kerê wî,hevsarkirî, di destê wî de ye; go: ezê kerê wî bidizim, honê bifiroşin, heqê wî bi nîvî. Hevalên wî jê re gotin; herebidize!

Wî zilamî hat hevsarê kerê wî feqîrî, ji serê wî derxist û kir serê xwe û kerê feqîr teslîmî hevalê xwe kir, û meşiya.

Gihan nav bajêr, xelkê nêrî ko zilamekî hevsarkirî, bi destê vî feqîrî re ye; pê keniyan, û gotin: ev tiştekê ecêb e, ê feqîr li dû xwe zivirî go: kuro, ka kerê min; jê re got: ba vo,ez kerê te me. go: nabe, tu insan î, kerê min niho bi dû min de bû;

jê re got: mesela min dûdirêj e, bawo ez im kerê te! Ê din go heta tu ji min re ne bêjî, ez na dimeşim... Go—bavo, pîrek diya mi heye, kwîr e, û ez zilamkî tewtewe me. û mi bi a diya xwe ne dikir; rokê hingî ji min behicî ko,go: ya Rebî, tu lawê min mesix bikî, û ez bûm kerek û tu li ser min dişuxulî.. qey îro dilê diya min bi min şewitiye û ez ha time bîra wê, dia kiriye,go: ya Rebî tu lawê min rahet bikî; belkîvan îşê xerab nema bike; û ez car din bûme însan.

Êdî emrê min di destê te de ye, tu çawan bikî ji min re,ez li ber te me

Rabû, feqîr got, kuro ez gunehkar bûme, welleh, çilo îsal pênc salên min, ez li ser însanekî dixebitîm, min divê, tu di min bibihurî, li min helal bikî..û here ûxira te a xeyrê be, tiştên ko diya te bi te re bêje, bi a diya xwe bike. Mêrik çû û feqîr bê kerê xwe hat malê. Jina wî jê re got: Sofî, ka kerê te?

Go:Hurme, welleh em gunehkarbûne; îsal pênc salên me, em li ser însanekî dişuxilîn, û kerê me însan bû diya wî nifir lê kiri bû, û bû bû ker.

Welleh, em niho nizanin, çi ciwaba xwe, li ber xwedê bidin.

Jina wî ma ecêbmayî û mîna mêrê xwe go: ya Rebî, tu me efiw bikî.

Qederê salekê ev feqîr bê ker ma, rojkê ji pîreka xwe re got: ezê herim Mêrdînê, kerekî ji xwe re bikirim; go: here.

Ev feqîr hat Mêrdînê, nêrî ko vaye kerê wî,di destê delalekî de,digerîne ko bifiroşe.

Qedimî, û devê xwe kir guhê wî û go: ma mi ji te re ne go bi a diya xwe bike;wellahî ez ne ma tedikirim serê te hişk e, û tu bi a diya xwe na kî; heqê te ye ko tu tim wilo ker bî.

Hon ji mi re xweş.

BRAHIMÊ METÎNÎ

PIRA SEHIRDAR

Zilamkî delal hebû; jinek ji xwe re anî, pir jê hez dikir, qedr û qîmetê hev du gelek zanîn.
Şeytan di nav wan de dixebite ka wana li ser hevdu xerab bike, ni kare.
Şeytan çû cem Pîrek Sehirdar û jê re got; tu di karî nav vî zilamî û jina wî xira bikî? Go: belê ez dikarim. Go: heke te xera kir, xelatek te yî mezin li min heye.
Pîrê çû dikana mêrê wê, û jê re got: ez dixwazim topek hevrêşim ji bona dostika lawê min.
Mêrik jê re topkî hevrêşim anî heqê wî deh zêrê zer standin. Pîrê hat li mala wî zilamî pirsî, giha mala wî li deriyê wana xist, jina zilêm bi der ket Go: tu çi dixwazî? Go: ya keça min, Xwedê ji te razî be, tuê bihêlî ezê, li mala we nimêj bikim, cihê mi dûr e, ez ne ma di gehim, herim.
Jinikê jê re got: were, oda ko mê rê wê lê radizê, secade jê re danî û go de nimêj ke. Pîrê bi derewa nimêj kir, ew topê hevrêşim xist di nav lihêfa di wan û derket çû,xebera jinikê pê tune ye.
Heya êvarê, mêrê wê hat, şîva xwe xwarin, w'adê ko razin, ew top mêrik dî û gelekî qehirî, ez hevqas ji jina xwe hez dikim, jina min dost û yarê wê hene.
Ban jina xwe kir û jê re go: here mala bavê xwe, mi tu berdaye. Jinik ne ma zane, hewala mêrê wê çî ye.
Jinik bi qehir û girî, derket ji mala xwe, pîrê li serê ziqaqa wan sekiniye. Nêrî ko jinik derket û digirî jê re got: hewala te çi ye? Jinkê jê re got: mêrê mi ez berdame. Pîrê go: xem na ke,were mala me, sibehê ezê, te û mêrê te pev xweş bikim. jinikê pê re çû mala wan, lawikê pîrê heye, keçelokî gurî ye, pîrê jinik xist hinduro, û lawê xwe xist hinduro û kir hewar.
Esker pê ve hat û jê re gotin: he wala te çi ye, go: lawkê mi gurî heye, mi bi xwedî kiriye heya niha, ko mezin bûye, wê hero yekê bînê cem xwe û mi bi der dike,mi divê hon li halê mi bipirsin..!
Hikûmetê lawê pîrê û jinik birinê xistin hebsê, xebera jinkê ji tiştkî tu ne ye, digirî halê xwe.
Pîrê ji xwe re go: ezê îcar herim wan derxim, û şeytan lê diferice, bê çi dike.
Pîrê çû sûkê,hin k nan û helaw kirî û hat ber devê hebsê,û ji dergevanê hebsê re got: lawo Xwedê te bihêle, edqak li min e, mi divê tu bihêlî. ezê herim bidim hebsiya...
Ê dergevan jê re got: bibihure, xem na ke...
Pîrê çû cem wan, ji jinkê re got: were çerçefa min li xwe ke, û derkeve ber derî, ji dergevan re bêje: mala te ava, mi sedqa xwe da van hebsiyan û ezê herim mal. û here mala me heta ko ez bêm, ezê niha xwe xelas bikim.
Jinik derket wilo got û çû mala pîrê, pîrê kir hewar, go: ev çi hikû met e, ez û lawê min em anîne, xistine hebsê, eyba me çiye?
Hikûmetê hat nêrî ko pîrê û lawê wêna ye, mane ecêb mayî. Mezinê wan ji wan re got: çima we pîrê û lawê wêna keçelok anîne? Esker ji mezinê xwe re gotin: pîrê li mala xwe kir hewar, em çûn, jinikek û lawê wêna me anî hebsê em ne ma zanin, ev çawa çêbû; pîrek sehirdar xuya ye. Ji pîrê re go: here mala xwe, bela te, li te kevel...
Pîrê û kurê xwe hatin mal, ji jinikê re got: tu dixwazî ezê te û mêrê te pev xweş bikim; çi pere bite re hene, ko tu bidî min.
Jinikê jê re got: deh zêrê mi hene; ezê bi te dim, ko tu careke din min û mêrê min pev xweş bikî.,
Pîrê çû cem mêrê wê û giriya, mêrik lê nerî ko pîra ko top jê kiriye ew e; go: çima tu digirî, go: ya lawê min, ev topê ko mi ji te kirî, lawê min ji min xwesti bû, û mi ji cem te bir û wa'dê limêja mi hat, ez çûm malekê ji vê taxê mi limêj kir, û mi topê xwe li wê derê ji bîra kir, ez nema zanim kîjan mal e, û lawê min ne ma mi dihewîne. Gava wilo ev xeber jix zilêm re da, go: pîrê mala te ne ava, mi jina xwe, li ser vî topî berda; mêrik gelkî qehirî, pîrê go lawo, me qehire, ka topê mi bide mi, îşaleh jina te li kû be, ezê ji te re bînim; belê tu ê heqê min bi. dî min. Zilêm jê re got: ha ji te re deh zêr heqê te; û ji te re topê te, û jina mi bîne, binêr bê li kû ye!
Pîrê çû mala xwe û jinikê re go: ka deh zêra û biliv bi mi re ezê te û, mêrê te, pev xweş bikim. Jinik pê re çû, bir mala wêna pev xweş kirin, pîrê vegeriya mala xwe şeytan lê ma ecêbmayî, tiştê ko pîrê kir.
Pîrê ji şeytên re got: ev ne tiştekî mezin e, ezê ê meztir bikim; tu ji xwe re, biferice.
Daket sûkê, va kerwanek çexort hene, çel xertê hêjayî ne; ehlê gunda ne, çel qantir bi wan re hene.
Pîrê ji xwe re got: ev derbek mezin e, ezê di van de bikim. Giha rasta vana û ji wan re got: barê di we çi ye, jê re gotin: barê me fêkî ye, emê daxin sûkê bifiroşin.
Pîrê ji wan re got: ez jina serekê bajêr im, û barê di we hemî ezê bitenê bikirim. Xortan jê re gotin: baş e· Pîrê da pêşiya wan a û birin....
Mizgeftik heye, du deriyê wêna hene, pîrê ji wan re got :ev mala me ye, hon li ber vî derî bisekinin, ezê qantira bibim hewşê, bela xulamê me, barê wan deynin û ezê qantira û heqê barê we, ji we re bînim.
Xorta jê re go ; baş e, li ber deriyê mizgeftê rûniştin, pîrê qantır birin hewşa mizgeftê û di deriyê din re derxistin ; çû qantirê wan li sûkê ji xwe re firotin ; ew xort man heya nîro, nêrîn ko pîrê derneket. Zilamek di wir re hat, ji wan re got : hon li vir çi dikin ? go : em li bendê qantirê di xwe ne ! Jina serekê bajêr, qantirên me birine, hîna ne anîne.
Ewî zilamî ji wan re got : ev deriyê mizgeft e, herin li qantirên xwe bipirsin, qantirên di we çûn.
Ewan xortan rabûm, nêrîn ko bi rast mizgeft e.
Gelkî qehirîn û bi sûkê de çûn, li pîrê digerin. Carekê nêrîn, rastî pîrê hatin.
Pîrê girtin, jê re gotin : kanî qantirên di me ? Pîrê dibê, mi qantirên we ne dîne.
Go : bila emê herin şerîetê. Çûn cem qadî û miftî. Pîrê ji wan xortan re got: ezê berî we banî kevim, û ifada xwe li cem qadî bidim; piştre hon herin; çê na he ko em hemî pev re herin.
Xortan jê re gotin : baş e tu here, piştre emê banî kevin.
Pîrê banî ket jor û digirî, di miqabil qadî û miftî de.
Qadî û miftî nêrîn ko pîrê digirî gotin : çi hewala te ye, tu digirî ? Pîrê ji wan re got : mêrê min 40. gundî wî hebû û mêrê min mir û mi xulamên di xwe anîne, ko ez bifiroşim, jê re gotin kanî xulamên te, pîrê got : va xulamên min li ber derî ne, çel xortin.

— *ne qediyaye* —

NEJAD

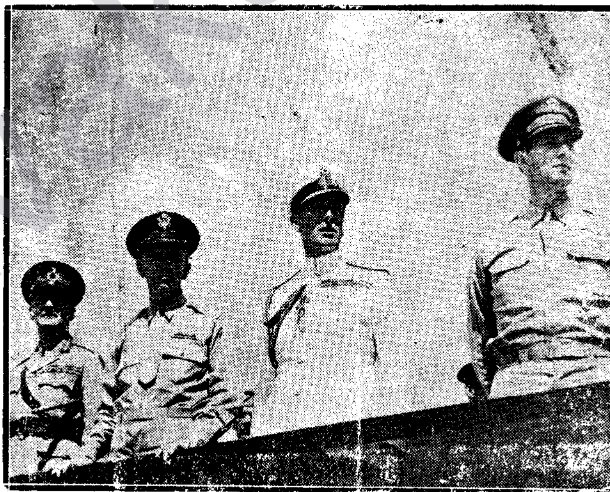
Nifşê me tev dizanin ko em kurd in bêdirew
Îş û kar, zor me hene, xebatê b'keyn roj û şev.
Jiyana pak cema keyn, serbestî ye şola me,
Paqij bibît xûn, goşt aza bibît canê me.
Kurdên delal binêrin, evî cihê ha şirîn
Li bin nîrê neyara, j'brîna der diçît xûn.
Ser-bi-xo bûn hûn hemî din, ji bijî qewmê kurda
Rehma mezin ji Xudê ye, Yezdan verêke merda
Menale to ey welat, îro em în rewşa te
Xurt, xebatker em în, guh bideyne dengê te.
Jînê dê gorî te keyn me nîne hîç çu sistî
Em în çeper ji bo te da to bijî bi bestî.
Ya hat bo te hewar e, hewara xûnfiroşa
Tixûban dê dirênîn û dê girîn çasgoşa.
Ilho, to nêçîr bike û zaxê her diyar ke
Da to bi qencî bijî welatî bê- neyar ke.

Berwarî: 5—2—1944 T. ILHO BÊDVHÎ

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIREKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

CENG & BIHINGEH

Çend Fermandarên Hevalbendan.

Ji Bergehên Civanê Tehranê : Serekwezîr, Mr. Çorçil, Serekcimhûr, Mr. Ruzwelt û Serfermandarê Ordiya Sor, Mareşal Stalîn.

2ème ANNEE — LUNDI 17 AVRIL 1944 — NUMERO 45

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire : EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 15 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 15 L.L.S. Etranger 2 L. Stg.

KURDISTAN

— VI —

Parmi les puissances du monde, pour quel motif les Kurdes sont ils privés de tout ? Pour quelle raison, en un mot, ont ils été condamnés ? Ils ont conquis par leur courage la cité de la gloire, ils se sont emparés du pays de la noblesse. Chacun de leurs chefs est un Hatem pour la générosité, un Rustem au combat (1). Regarde : depuis le pays des Arabes jusqu'à celui des Géorgiens, les kurdes se tiennent, semblables à une forteresse. Ces Roums et ces Persans se retranchent derrière eux, les Kurdes les entourent des quatres côtés, et les deux partis ont fait de cette nation une cible pour la flèche du destin. On dirait qu'elle est la clé des frontières, elle contient solidement chacun des adversaires, à la manière d'une digue, et lorsque la mer de Roum et l'Océan de l'Iran se soulèvent et s'agitent, les Kurdes sont tout éclaboussés de sang, ils les séparent comme un promontoire. Générosité, noblesse, bravoure, audace, ardeur, hardiesse tout atteint sa perfection chez le peuple des Kurdes. Ils ne s'en remettent qu'au sabre, à l'effort, au bon droit. Autant ils s'enorgueillissent de leur courage, autant il leur répugne qu'on les oblige. Cette fièreté et cette grandeur d'âme font qu'ils se refusent à accepter toute dette de reconnaissance. C'est pour cela qu'ils sont toujours divisés entre eux, toujours agités par les querelles et par la discorde. Si nous étions d'accord entre nous, nous nous soumettrions les uns aux autres. Roums, Persans nous serviraient tous comme des valets. Nous porterions à leur apogée religion et puissance, nous acquerrerions science et sagesse... ».

Nous avons vu par ailleurs, que les premières tentatives conscientes d'unification du Kurdistan datent du début du XIXe siècle. Enfin, en 1897, parut le premier journal kurde, « *Kurdistan* ». En 1908, à la faveur de la révolution Jeune Turque, un groupe d'intellectuels fonda, à Constantinople, le comité « *Hévi* ». Cette organisation ne tarda pas à être dissoute. Elle se reconstitua en 1918, sous le nom de Parti national kurde, puis sous celui du Comité de l'Indépendance.

Un représentant, le Général Charif Pacha, fut accrédité auprès des négociateurs de la paix entre les Alliés et la Turquie. Le traité de Sèvres, signé en 1920, reconnut la légitimité des aspirations kurdes. Les articles 62-64 de cet acte diplomatique) Kurdistan : Section III) prévoient en effet la création d'un état kurde indépendant :

« Art. 62. Une Commission siégeant à Constantinople, et composée de trois membres respectivement nommés par les Gouvernements britannique, français et italien, préparera, dans les six mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, l'autonomie locale pour les régions où domine l'élément kurde, situées à l'Est de l'Euphrate, au Sud de la frontière méridionale de l'Arménie, telle qu'elle pourra être déterminée ultérieurement, et au nord de la frontière de la Turquie avec la Syrie et la Mésopotamie, conformé ment à la description donnée à l'article 27, II - 2o et 3o. A défaut d'accord unanime sur quelque question, celle-ci sera référée par les membres de la Commission à leurs Gouvernements respectifs. Ce plan devra comporter des garanties complètes pour la protection des Assyro Chaldéens et autres minorités ethniques ou religieuses dans l'intérieur de ces régions et, dans ce but, une commission comprenant des représentants britannique, français, italien, persan et kurde, visitera les lieux pour examiner et décider quelles rectifications, s'il y a lieu, devraient être faites à la frontière de la Turquie là où, en vertu des dispositions du présent Traité, cette frontière coincide avec celle de la Perse.

Art. 63. — Le Gouvernement Ottoman s'engage, dès à présent, à accepter et à exécuter les décisions de l'une et de l'autre Commission prévues à l'article 62, dans les trois mois de la notification qui lui en sera faite.

Art 64. — Si, dans le délai d'un an à dater de la mise en vigueur du présent Traité, la population kurde, dans les régions visées à l'article 62, s'adresse au Conseil de la Société des Nations, en démontrant qu'une majorité de la population dans ces régions désire être indépendante de la Turquie et si le Conseil estime alors que cette population est capable de cette indépendance, et s'il recommande de la lui accorder, la Turquie s'engage, dès à présent, à se conformer a cette recommandation et à renoncer à tous droits et titres sur ces régions.

Les détails de cette renonciation seront l'objet d'une convention spéciale entre les Principales Puissances Alliées et la Turquie.

Si la dite renonciation a lieu, et lorsqu'elle aura lieu, aucune objection ne sera élevée par les Principales Puissances alliées à l'encontre de l'adhésion volontaire à cet Etat kurde indépendant, des Kurdes habitant la partie du Kurdistan comprise jusqu'à présent dans le Vilayet de Mossoul ».

Les dispositions dont on vient de lire l'énoncé demeurèrent lettre morte, l'application du traité ayant été suspendue à la suite des hostilités gréco-turques, durant lesquelles les Kurdes, victimes des intrigues de certaines puissances, jouèrent un rôle de dupes. Les accords de Lausanne, qui remplacèrent, en 1923, ceux de Sèvres, annulèrent cette stipulation, le signataire oriental s'engageant simplement à accorder à tous les habitants de son territoire « pleine et entière protection de leur vie et de leur liberté, sans distinction de naissance, de nationalité, de langue, de race ou de religion (art. 38 de la sect. III)

De violentes protestations furent élevées par les intéressés. Toutes les démarches entreprises étant restées sans résultats, la révolte ne tarda pas à éclater. En 1925, Chaykh Said, à la tête de nombreux partisans, marcha sur Diyar Bekir qu'il faillit prendre. En même temps, des soulèvements locaux se produisaient un peu partout. Le manque d'organisation et l'absence d'un commandement unique causèrent l'échec de l'insurrection. Il fallut néanmoins plusieurs années d'une répression excessivement rigoureuse, pour en venir à bout. En 1930, la lutte se ralluma dans la région de l'Agri Dagg, sous les ordres du Général Ihsan Nouri, qui relevait lui-même d'un comité secret. Après avoir accompli des exploits presque incroyables, les forces kurdes, isolées dans une région inhospitalière, dûrent cesser la résistance, faute de ravitaillement et se disperser. Les combats continuèrent jusqu'en 1938 dans le massif du Sasoun et dans celui du Dersim.

Les Kurdes d'Iraq furent mieux partagés que leurs autres compatriotes : les Britanniques confièrent, en 1919, l'administration de la région de Suleymanié, à un chef religieux du pays Chaykh Mahmoud, qui joua un rôle important jusqu'en 1931. Il se révolta à plusieurs reprises, et fonda même, en 1923, un état qui n'eut qu'une durée éphémère. A la conclusion du traité anglo-irakien, en 1930, une autonomie culturelle et administrative assez large fut prévue en faveur des Kurdes. Une loi votée le 23 Mai 1931 confirma dans une certaine mesure ces dispositions, reconnaissant au kurde le caractère de langue officielle, dans les écoles et devant les tribunaux, à côté de l'arabe, dans les provinces du Nord. Notons encore que, depuis cette date, une convention tacite s'est établie, qui réserve dans chaque cabinet irakien, au moins un portefeuille à un représentant kurde.

Les Kurdes d'URSS se virent reconnaître des droits encore plus étendus. Ils formèrent, durant quelques années une république dans le Nakhkitchevan. Ce territoire fut, par la suite, rattaché à l'Arménie Soviétique, mais sans préjudice de son autonomie culturelle et administrative : Erivan est actuellement l'un des foyers intellectuels kurdes les plus importants, et, chaque année, de nombreuses publications en caractères latins y voient le jour.

En Iran, la politique centralisatrice de Reza Chah Pahlavi eut pour conséquence la disparition de toutes les autonomies locales. Certaines tribus furent entièrement déportées ; la plupart des chefs, envoyés en exil ; les autres cherchèrent à se faire oublier. En 1941, seulement, le changement de régime permit aux Kurdes d'obtenir, en fait, sinon en droit, une assez large indépendance politique et administrative.

CONCLUSION

Il ne nous appartient pas d'exprimer une opinion sur l'avenir du Kurdistan, bien des hasards pouvant un jour ou l'autre modifier l'aspect politique de l'Orient. Constatons seulement que les Kurdes, instruits par une histoire douloureuse prennent chaque jour davantage conscience des erreurs qu'ils commirent par le passé. Leurs qualités natives, jointes aux efforts que dépense une élite agissante leur permettent d'espérer de la part des Etats dans lesquels ils vivent, ainsi que de celle des puissances étrangères, plus d'attention et plus de sympathie qu'on ne leur en a accordé jusqu'à présent.

(FIN)

ROBERT SURIEU

(1) Hatem et Rustem sont deux personnages légendaires, célèbres l'un par sa générosité, l'autre, par sa force et son courage

---

POÈME KURDE

L'ENFANT

Quand je suis triste
Pourquoi je cherche un mot
Un sourire, un regard, une pensée,
Pour me consoler ;
Suis-je toujours un enfant
Qui cherche sa maman ?

Voilà la jeunesse et l'orgueil
Qui tombent comme les feuilles
Quand le vent calme du temps
Les effleure.

Oh les grands mots de la terre vide,
Force, gloire, dignité ;
J'ai besoin de l'amitié
J'ai besoin d'une voix chaude
Qui me caresse
Dans ma détresse
J'ai besoin d'une main amie

L'âge mûr c'est l'apogée
Où on vient
En passant par les champs ravagé
Ou couche la jeunesse

Des flambeaux illuminent
Des parcours lointains
On est loin du matin :
A la veille d'un sommeil éternel
Sonne lourdement le reveil

Quand je suis triste
Pourquoi je cherche un mot
Un sourire, un regard, une pensée
Pour me consoler
Suis-je toujours un enfant
Qui cherche sa maman ?

STRANA KURDÎ

DILBER

Lê dilberê, bejna te zirav e, taka vê farûgê, lê Xwedê dizane şîn bûye li zozanê jorî, li mêrga Devzerûgê, heger sed û sî sal ji emrê mi here, taliyê ezê serê xwe deynim, ser oxir û felekê, te keçikê, te nezanê, wî bêmal, wî gundo, fesado li min...

Lê dilberê, bejna te zirav e, taka vê çekemê, lê Xwedê zane şîn bûye, li zozanê jorî, li mêrga Şemê; heger sed û sî sal ji emrê mi here, taliyê ezê serê xwe deynim, ser oxir û felekê, tê nezanê, te ecemê, te zarokê, wî bêmal, wî gundo, fesado li min...

Keçikê digotî: gundîno, malîno, ne m'go çi ecêba hatî ser ecêbê; lê Xwedê zane, de lê, dilê mi keçikê; wele nizam, ne ji maliya, ne ji gundiya dil giran bû, berê xwe da welatê xerîbiyê... hunglîska destê mi çûye cêbê, gundîno malîno, ezê di bextê we de, me hûnê bi dû delalê dilê mi kevin, vegerînin, bela bê malê, ezê ramîsanekê bidimê; bi maliya çetin e, li gun diya tim ecêb e, wî bêmal, wî gundo, fesado li min...

Lê dilberê, ne mi go t'ê me re di ber derîkê me re, wa bi gêro î, bi qundir e lê digêro, cotê memikê mi keçikê mîna du kewê gozel, bi sariya sibehê re li paşilka mi keçikê dikin şêreşêro;

Wê gavê t'ê bê mala bavê mi keçikê, xwezîka mi wê gavê, kalê bavê mi kor ba, pîra dêka mi kher û gêj ba, wî bêmal, wî gundo, fesado li min...

Destmala destê min qelemçîtî bidim destê te mirî te egîtî. Heger Xwedê ne kir mirdadê min û te bi qîzanî, bela bikeve bişûnda, piştî çar sala bimîne li ser darê di jinbîtî, wî bêmal, wî gundo, fesado li min î...

Strancivîn: ŞÊXÊ EBDILQADIR

GAZIND & HÊVI

Kurdistanê, ez gorî te bibim. Te dibînim tu çenda ciwan î. Tu sorgula li nav baxan, nêrgiza li nav atan î parçekî ji behiştê yî, tu hatî dinyayê. Tu ciwantira çendî û çend weltan î. Lê tu kevtî destê neyaran, bê xweyî û bê xudan î.

Lawên te hemî dirazin; ev jîne qey li wan adet e. Niştimaniya ko ez jê dibînim bi Xudê hemî rûmet e. Çîp keke xûnê narijin; ew niwa zora bi qîmet e. Ma çenda em di sax în, emê welê li bin dest û stoxwar û nezan bimînin.

Alem hemî dehwa heq û serfirazi yêt xo diken. Axayêt me genc û mal û zîva xir diken. Zanayên dinyayê di reya keşif u ixtiraan de zor diken. Melayên me kitêbkên xwe bo niviştiya vedikin.

Gelî lawan, ev jîn ji me re şerm e. An bi camêrî bijîn, an ev jîn ji me re yekcar ne gerek e.

Gelî gencan, xortên vî welatî, ji we re fîdatî û niştimanî ferz e. Divê hon Kurdistanê bi zûyatî, serfirat û bilind ken.

DILKULÊ DOSKÎ

SEVOKA HECI

—7—

Ji kêfa Qeytana Hemedaniyê, her du ebîd ji bîra kirine, hêdîka cewab şandi bûn Mîr Mehmûdê Cindî; Qeytana Hemedanî pêş mîr Mehmûdê Cindî kiriye, go: ya Mîr Mehmûd, ev Qeytana Hemedanî miqabil çavê te ye, tu soz û misaqê, tu bi min re didî, tu ê gotina xwe bîni ciye; ezê bidim te Qeytana Hemedaniyê. Mîr Mehmûdê Cindî gava çav li Qeytana Hemedanî ketî bû gelek kêfa wî hatiyê, go: bi sozê mêre berê, heger Xwedê miradê min bikî, ezê te jî mehir bikim bi hewîtiyê;

Çîçeka Cinî êdî Qeytana Hemedanî xist destê wî yê... Mîr Mehmûdê Cindî rahişt Qeytana Hemedaniyê; hêdî, hêdî dimeşiya berê xwe da dîwanxana bavê Sêvoka Hecî, çû nêrî ko meclisa bavê wêna, ji fêris û pehlewana digeriya, silav li civata hazira kir li wana dikiriyê; çû li ber destê bavê Sêvoka Hec sekiniyê; hêdîka Qeytana Hemedanî da destê wî ye. Gava çavê bavê Sêvoka Hecî bi qeytanê ketiye, ecêbek geleki mezin diyê; bavê Sêvoka Hecî xwe li qulp û sera daniyê; meclis êdî hemî rabûn li ser piyê; ji bavê Sêvoka Hecî re gotiyê: ya Mîrê me; gotin tê ne maye. te em kirin şahid, ji bona Xwedê, ev qîz ma rizqê vî xortiyê...

Bavê Sêvoka Hecî nêrî ko rê ne ma jê derê, go: serseran û serçavan, bi vê civatê û bi vî xortiyê; qey Xwedê Teala rizqê wan tev kiri bû li ezmanê joriyê...

Êdî bavê Sêvoka Hecî şandi bû, du melê aniyê, mehra Sêvoka Hecî û Mîr Cindî, bi qewlê pêxemberê Xwedê li hev biriyê... daweta Sêvoka Hecî û Mîr Cindî qedrê heştekê li dar daniyê.. heya ko rihela «cihêza» wêna tekmîl kiriyê; aliyek ji qesra xwe ji Mîr Mehmûdê Cindî re vala kiriyê. Mîr Cindî û Sêvoka Hecî ketin wê qesrê, hev du standin, bi helaliye..

Mîr Mehmûdê Cindî ji apê xwe re gotiyê: go ya apo, ez hêvî û recê ji te dikim, tu izna min bidî, ezê berê xwe bidin bajarê bavê xwe.

Mîr Cindî kar û barê xwe kiriyê, hati bû derê bajêr sekinî nêrî ko Çîçeka Cinî li hêviya wî ye, gava hati bû silav li Çîçeka Cinî kiriyê; Çîçeka Cinî şandi bû da, sê ebîdên cina aniyê; rahiştibûn Mîr Mehmûdê Cindî û Sêvoka Hecî, tev li xişr û malê wêna hilanîne bi ezmanê hefta ketine anî bûn nîzîkî bajarê bavê wîna daniyê...

Hey lo dilo, tim lo dilo, kêfxweşo dilo...

Mîr Mehmûdê Cindî cewab şandi bû dû bavê xwe, bavê wî bi eşq û bi kêf derket pêşiya wî yê, gelekî kêfa wî ji Mîr Mehmûdê Cindî re hatiyê û dawetek mezin jê re çêkiriyê....

Mîr Mehmûdê Cindî soza xwe bi cih aniyê, piştî salekê şandi bû dû Çîçeka Ciniyê mehra xwe li Çîçeka Cinî kiriyê.....

Ew gihan miradê xwe, û em jî bigehin miradê xwe bi istiqlala Kurdistanê...

PÊJINÊN DINYAYÊ

Xebat - Fidakari - Serfirazî - Serdestî

Bergeheke delal, şerevaniyine xort û ciwanmêr.

Ji bergehên welatê Frensê... Masîvan ji bona masîvaniyê kar û barê xwe dikin.

QEWIL

Qewila Şêxê Hizanê

Hay felekê, hay felekê,
Dinya li min wergeriya gemî û kelekê,
Li ber min winda dibû, çavê di belekê.
Şêx Sedîq e, bi kerb lez tê
Qebûl na ke vê huriyetê
Da'wa şêxa li serferîetê.
Çûm Bedlîsê, gelî bi gelî
Civat geriya hemû welî
Jê difiriya bû cotik welî
Xeniqandin şêx Sediq Elî.
Çûm Xeydayê, bi şan û şîn e
Miclis û urfê li hev du civiyane
Li şêx radikirine, ferman e.
Xeniqandin şêxê Hîzan e!
Çûm Bedlîsê, wiha li wê ye
Dara qetlê li devê rê ye
Şêx davêtin feleqê ye.
Şerît qetiya ji canibê Xwedê ye.
Mirwet ne ma li dinyê ye.
Dayika şêxa rabe bilezîne
Xurçika zêra bi xwe re bîne
Bik hedî ji walî re bişîne.
Şêx zaro ye, belkî ne xeniqînin.
Xeniqandin şêx Sebabedîne,
Ro di qubê felekê de dimîne
Xeniqandin, şêx seneda dîn e.

DÛRIK

Ha Dûrik nayê, nayê
Tû keroşka li nav lemayê
Tu xezala li ber çemayê
Tajî û tola berdayê,
Ne girt û ne gihayê.
Tama memkê te xweş in
Wek xurmayê Bexdayê.
Wek fisteqê Besrayê.
Ez çiqeysî geriyam li dinyayê
Ez çû bûm Hemis û Hemayê
Û ez çûm Kerkûk û Bexdayê
Kes temtêla te nayê.
Malê dinyê hindik e
Qelenê Gewra min nayê.
Serê Gewra mi saxbe
Ez çi bikim ji malê dinyayê.

Sal 2 — Hejmar — 46

Duşemb — 1 Gulan — 1944

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê, 15 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê; 15 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

PIRSA ME

Welatekî mezin û dewlemend, erdekî spehî û çeleng, û tê de neh milyon ciwanmêr: eve Kurdistan.

Di nav miletên Rohelatê Navîn de, nijadê ko hêj ne gihaye azahî û serbestiya xwe, em in her çend jî em ne kêmî cîranên xwe ne û xelkên ko me nas dikin vî tiştî dizanin û bi sedan ve kitêb û nivîsarên hêja, şehdetiya vê rastiyê dikin. şertê pêşveçûna miletan ê pêşînû bingehîn, azahî û serbestî ye; û tu milet bê azahî û serbestî nikare ji cihê xwe rabe û berê xwe bide warên zanîn,hiner, dewlemendî û serfiraziyê; nikare bi kêrî xwe,bi kêrî cîranên xwe û cihanê bê Carekî, nivî sevanekî emerîkanî, hati bû mala min dixwest pirsa Kurdistanê çi ye ji min seh bike. Min xalîçeyê ko li erdê bû şanî wî da û jê pirsî: tu vê xalîçeyî çawan dibînî, spehî ye?.

Wî got: gelek spehî ye, û min yê hinde spehî, hindik dîtiye.

Min gote wî: heke niho, em rabûn û ev xalîçe pênc perçe kirin tu çi dibêjî...

Go: heyf e, guneh e!..

Min lê vegerand: Te dît, tu dibêjî qusandina xalîçakî, guneh e welatê me Kurdistan, hatiye pênç perçe kirin, ma ne guneh e min bi ser ve zêde kir û got ê: ji xwe pirsa Kurdistanê çi ye, te nihû sehkir. Belê, pirsa Kurdistanê ev e, welatek hatiye par kirin, miletek hatiye perîşan kirin.

Kurd comerd, ciwanmêr, dil pak û mêrxas in. Xerabiya tu kesî ne xwestine û îro jî na xwazin, xizmet û arîkariya miletên dora xwe kirine û îro jî dikin, û heke firê sendine mezin ketin destê wan, hêj bêtir jî dê bikin.

Lê belê, kurd jî dixwazin bibin xwediyê erd û welatê xwe, û riya zanîn û hinerê de, avakirin û kokkirina cihanê de, bi kêrî xwe û dinyayê bên.

Miletê tirk, ji şah û padişahên xwe gelek aciz bûbû û ew ji welatê xwe qewirandin û miletên ko dora textê padişahên Osmanlî û xelîfeyê misilmanan de, giha bûn hev û dû, ji hev veqetiyan, her kes para xwe bir, em kurd bitenê ji vê dîwana parkirinê destvala derketin; tiştê ko li gora qeydeyên eql û şerietê, heq û edalet e, diviya bû bikeve destê me ket destên din, em da'wa vî tiştî dikin; ev e pirsa Kurdistanê.

Miletên dora me, gava em da'wa heqê xwe dikin ji me re dibêjin: em hemî misilman in, em hemî birayê hev in, di nav beyna me û we de, tu ferq nîne. Heke ev gotin rast biwa, tiştê ko dikin dîsa ne rast e; ji ber ko gava bavek dimire, zaro hemî para xwe dibin û ne tu usûl e ko brayek rabe û bi navê bratiyê heqê brayên din bixwe. Gava şirketek tête bela kirin, hisedar parên xwe dibin.

Di qala bav û bratî û dostanî û pardariyê de, isûl ev e, mîna ko me gotiye.

Heke bi zor û qiwet e, bi zilm û zorkeriyê ye; em bi çavê serê xwe dibînin; miletên dinyayê ên zorker digehin kû derê. Niho refên brîtanî û emerîkanî, hero 4.000 ton bombe davêjin, hesin û agir dibarînin erdê elemana, welatê ko bawer dikir, dikare xurtiyê li cîranên xwe bike, miletên biçûk bêxe nav lepên xwe. Ordiya Sor jî, ordiyên elemana, yên ko gihabûn heta Stelîngradê, perîşan û şerpeze kirine û ber bi sînorên Germanistanê ve dimeşe; vê Ordya Sor ko Serfermandarê wî Mareşal Stalîn e, ev çend car in dibêje: ordiyên me nobetdarê azahî û serbestiya miletan e, çi biçûk çi mezin.

Zilm, zorkerî ev dehbe ye ko, bi lepê xwe, gora xwe dikole.

Ev şer, ji nû ve pêş me kiriye ko zilm sêwî ye, tiştê ko bikare payedar bibe heq û edalet e, insaf û însaniyet e. Tiştê ko bi qiwetê şûr hatiye çêkirin, bi qiwetê şûrekî din, têtê xira kirin. Dawiya neheqiyê nîne; riya wê kurt e, dawiya wî perîşani ye.

Yê ko xwedî heq in, di nîzingî Xwedê de ne. Xwedê bi wan re ye.

BER BI SERFIRAZIYE VE

LONDRE— Bombeavêjên brîtanî di pêşiya peravên Holendayê de, ji nû ve, dirêjî waporên elemanî kirine; sê waporan derb xwarine. Yek şewitiye û xesarine dijwar gihaye didoyên mayîn.

LONDRE— Di rohelatê Stanislawowê de, êrîşên elemanî ên xurt hatine paş ve birin. General von Manşteyin bi qesda parastina Çiya yên Kerpatê, devê deriyê Ewripayê, cehda xwe a paşîn dike. Di nav 24 saetên dawîn de, qiwetên elemanî 15 cara êrîş kirine. Li gora gotina elemana, eskerên mecarî jî têkilî van êrîşan bûne. General Martîn, di rojnama Deylî- Telegraf de, dibêje ko eleman ji Yugoslavya, Ewistirya, Norvecistan, û Denîmarkayê esker kişandine û anîne eniya rûsî; jê pê ve firqeya elemanî a zirhkirî 10, di dora Lwowê de ye. Eleman dizanin ko şerê Lwowê, ji bona wan zehf girane ye, lê ji hindikahiya qiwetan, nikarin, qiwetine mezin, bişînin vê qada şerî.

STOKHOLM— Hikumeta fenlandî brersîva xwe şiyandiye Moskovayê.

ÇAR HEZAR TON BOMBE

LONDRE— Bi awakî resmî didin zanîn: şevê çûyî ji hezarî bêtir balafirên brîtanî dirêjî rêhesinên dora Parîsê, û Ruenê û hêjagehên Berlîn û derên Germanistana Roavayî ên din kirine û lêdane. 14 balafir, venegeriyane warên xwe.

Balafirên brîtanî di vê navê de 4.000 ton bombe avêtine van hêjagehan.

LONDRE— 750 bombeavêjên giran ji tîpê Kelehên Firok Liberatorsan, di penaha 1.250 nêçîrvanan de, êrîşî karxeneyên elemana yên balafiran, û destgeh û febrîqeyên elemana ên mezin î din, kirine bi awakî gelek xurt lêxistine.

MOSKÛ— Şerê Qrimê ber bi xelaska xwe ve diçe. Bi sedan ve neskerên eleman û rûmanî yên ko xwe kişandi bûn peravên Qrimê ên nîroyî, ji serê zinarên ko hikmî Balaklavayê dikin, hatine avêtin behrê.

Di hêla hêj roavatir de, eskerine din dikirin siwarê gemiyan bibin, yên ko tejî bûn, lê ew ketine avê û tê de fetisîne, Şaristanê Sebastopolê xerabezarek e ko dişewite û ji aliyê behr, hewa û reşayiyê dora wê hatiye girtin.

DI CENGE SEBASTOPOLE DE

MOSKÛ—Leşkerên rûsî ji bona êrîşa asêgeha Malakofê—ya Sebastopolê—xwe Fêk tînin, di şerên sala 1855—an û yên 1942.—an de xuyabû bû ko ev asêgeh mifteya Sebastopolê ye.

WEŞINGTON—Ji sala 1941-î û heta îro Emerîkayê 21.000 belafir, 21.000 tang, 1.400 ceng keştî, 500.000 kemyon, û bi milyonan ton pola,û ma'denên din dane Hevalbendan.

TEHRAN—Serekên eşîrekî çar casûsên Mihwerê girtine û teslîmî qiwetên Brîtanya Mezin kirine.

MOSKÛ—Qiwetên sovyetî 2 waporên neyara, her du pev re 2.000 ton mezin bin av kirine û 10 belafirên barkêş avêtine erdê.

NÛ-YORK—Di Japonyayê de, şêwir û mişawirên giran têne danîn; li gora raporên ko hatine Japonyayê, eleman ne biqasî gotinan xurtin, û zora elemana, beriya wextê ko têtê bawer kirin, wê biçe.

LONDRE—Piştî ko serekwezîrên erdên kişwerê Brîtanî, di Londrê de, civanê xwe danîn, wezîrê Berîtanya Mezin ê Yekemîn Mr. Çorçil di pêşiya Civatmiletî de, qala pirsa siyaseta dervekariyê wê bike.

MOSKÛ— Şevê çûyî refên sovyetî dirêjî Lwowê kirine û lêxistine.

LONDRE— Kaniyên Mihwerê digotin ko serekdewletên brîtanî, sovyetî û emerîkanî civanekî deynin: Royter dide zanîn ko ev nûçe ne rast e.

BERLIN— Danezana elemanî dibêje ko yekîneyên Ordiya Sor bi xurtî êrîşî Sebastapolê dikin.

QEWIL

Qewilê Şêx Ebdilhelîm

Hey dinyayê, hey fenayê
Ka mamûrê xeyra li ser tekyayê
Dinya pûç e, bikêr nayê
Kanî Adem ka diya me Hewayê
Ka nebî Mihemed, bavê Fatimayê,
Kanî baba, kanî dayê!
Ka melayê Quran li ber,
Ka alimê xudanê secer,
Kanî xortê kêm xeber,
Dinya ne ma ji bo pêxember.
Rabe, rabe kamilo rabe
Bênîş giran e, daket ser kabê.
Çûm Ehmediyê, şiklê şamê
Hûr û nûr barî, misla xunavê;
Di dû çavê te şêxî re
Mi tu şêx navê,
Mi hewî na be.
Tekya şêxê min ça bilind e
Lê dişuxilî, şemal û find e
Sêxê min di qelpê merevê mu'min de;
Mi bi qurbana Hecî Helîm e
Sêxê min, ferxê şahê li Mêrdîn e
Imdad, meded qutbê kamil.

REWIŞA ŞERI

LONDRE— Di eniya rûsî de pirsa Qrimê, bi paqijkirina vê erdê ji dijmina û ketina Sebestopolê, ya ko karê rojek an didiwaye ber bi qedandinê ye. Ordiya Sor ji aliyê din, ji bona êrîşine nû, di axa Meceristan û Romanyayê de, xwe pêk tîne û li gora nûçeyên dawîn, eskerên rûsî yên serbestbûyî, ji Qrimê têne rêkirin eniya ko ber bi axa mecerî û rûmanî ve dirêj dibe. Di Ewripa Roavayî de, bombardimanên hewayî bi awakî ecêb giran dom dikin u dijwartir dibin. Duhî 4.000 bombeavêj û nêçîrvan têklî êrîşên axa Germanistan, Frense û Belçîkayê bune.

Di eniya Birmanyayê de, japona qesda xwe ne birine serî û leşkerên Hevalbendan di vê eniyê de, êrîşên japona sekinandine û li zehf deran pêş ve meşiyane.

LONDRE—Bi vegirtina axa Qrimê, bê şik ketina Sebastopolê jî, îşê roj û saetan e. Ordiya Sor ji nû ve, berê xwe dide eniya Rûmanî; armanca êrîşên nu ava Tunayê û kaniyên gazê yên Ploestiyê ye.

WEŞINGTON—Noqavên emerîkanî di Pasifikê de, ji nû ve, 15 waporên japonî bin av kirine.

LONDRE—Nûçegihayê rojnama Deylî Telegraf ji Zurixê dide zanîn, hawîrên elemanî yên Berlînê bawer dikin ko êrîşa erdê ewripayê, her wekî hewa xweş e, dikare her dem destpê bike;û her wekî der eniya rûsî rewişa eskerî giran e, li Berlînê zehf hisabê vî tiştî dikin.

MOSKÛ—Leşkerên elemanî di Sebastopolê de bi çavsoriyeke ecêb şer dikin û dixwazin pê birek ji eskerên elemanî ko Sebastopolê de ne, bikarin xwe jê xelas bikin.

LONDRE—Refên Marodersan, yên ordiya emerîkanî 9-duhî piştî nîro di Frensa Bakurî de ji hêjagehan xistine; spitfeyersan ev bombe avêj, di hemandin.

2ème ANNEE — LUNDI 1 MAI 1944 — NUMERO 46

LE JOUR NOUVEAU

QUOTIDIEN KURDE

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 15 P.L.S. - Abonnement Syrie-Liban 15 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

KURDISTAN

Le Kurdistan et le Moyen-Orient

Le Kurdistan forme l'épine dorsale du Moyen-Orient.

Il comprend une grande partie des montagnes qui s'étendent de la Mer Noire, à proximité du Caucase, jusqu'au Golfe Persique aussi bien que des plaines fertiles à l'Ouest.

Le Kurdistan est habité par un seul peuple : les Kurdes. C'est une race d'hommes courageux et travailleurs, qui compte plus de huit millions d'âmes. La loyauté, la tolérence, et l'amour de la liberté sont au nombre de leurs plus chères traditions. Depuis l'aube des temps historiques, les Kurdes ont poursuivi leur existence nationale dans leur pays.

Les Kurdes sont distincts de leurs voisins par la race, la langue, et la culture. Ils séparent entre eux les Turcs, à l'Ouest, les Russes, au Nord Est, les Perses à l'Est, et les Arabes, au Sud.

Le Kurdistan qui constitue, à n'en pas douter, une harmonieuse entité géographique, économique et nationale, est inévitablement appelé à jouer un rôle important dans le Moyen-Orient de l'avenir. Il faudrait lui permettre, étant donné sa position stratégique clef entre l'Ouest et l'Est, de devenir une Communauté autonome et, par suite, un facteur politique stable, au lieu d'en faire un carrefour d'intérêts en conflits, ainsi qu'il en est présentement.

En effet, la réaction des Kurdes, là où ils forment de puissantes minorités, aux mesures visant à une assimilation contrainte, a prouvé que tout effort de ce côté pour une solution du problème kurde est voué à l'échec.

Pour les états intéressés ce peut être une certaine perte de prestige que d'admettre qu'ils sont incapables d'absorber la Nation Kurde. Mais il n'y aurait qu'avantage pour ces nations à s'engager dans une voie qui menerait à la transformation d'une minorité gênante en un voisin bienveillant.

Limites Ethnographiques

A L'OUEST : Une ligne partant du Kurd-Dagh (Syrie) et traversant en direction du Nord les régions de Killis, Marache, Albistan et Divrik jusqu'à la rivière Kelkit.

Au Sud-Ouest de cette ligne, on trouve des groupes kurdes dispersés qui se sont établis jusqu'au Golfe d'Alexandrette.

AU NORD. : Une ligne suivant la rivière Kelkit et traversant à l'Est les villes de Baybourt et Olty jusqu'à Kars.

Au Nord de cette ligne, des centres kurdes éparpillés atteignent la Mer Noire près de Trébizonde.

A L'EST. : Une ligne partant de Kars dans une direction Sud-Est et longeant ensuite la rive Ouest du Lac Ourmia, le Louristan et la région des Bakhtiares jusqu'à Sehneh et Kermanchah.

AU SUD. : Du Louristan du Sud, une ligne traversant du Nord au Sud Khanakin et Kifri, jusqu'au Djebel Hamrin et de là, vers l'Ouest, au Sud du Mont Sindjar jusqu'à l'Euphrate près de Djérablous.

Limites politiques

Avant la première guerre mondiale, le Kurdistan était partagé entre la Turquie et la Perse, avec en outre une petite communauté kurde en Russie. La Conférence de la Paix et les différents traités avec la Turquie, l'Iran, l'Iraq et la Russie aboutirent au partage du Kurdistan entre ces pays. On ne trouve en Russie que 160.000 Kurdes ; ils jouissent avec l'appui efficace du gouvernement d'une entière liberté culturelle.

La bande Sud du Kurdistan Occidental turc fut rattachée au Mandat Français de Syrie.

« La frontière turco iraquienne brisa en deux le coeur du Kurdistan historique. Elle annihila pour de nombreuses générations toutes possibilités d'évolution des tribus kurdes en tant que nationalité » (Encyclopedia Britannica, 14 th Edition, Art. Mossoul).

Géographie physique et ressources naturelles

Le Kurdistan est surtout un pays de montagnes, mais il compte aussi des plaines et des vallées larges et fertiles. Tel est le cas des plaines de Diarbekir, Passen, Mouche, Kharpout et Djézireh, ainsi que les vallées du Tigre et de l'Euphrate et de leurs affluents.

Le Kurdistan est, en premier lieu, un pays agricole ; il produit toutes sortes de céréales, du lin, du tabac, de l'huile de sésame, toutes sortes de légumes, des amandes, des figues, des noix, des pommes, des poires, des abricots, des pêches, des prunes, des cerises, du raisin, des grenades, des mûres, des olives, etc.

Le pays est riche en bétail et les pâturages sont bons.

Les ressources minérales ont été peu exploitées, exception faite du cuivre près de Diarbekir et du pétrole dans le Kurdistan du Sud. Il s'y trouve en grandes quantités du fer, de l'étain, du charbon, du soufre, du plomb et de l'argent.

Il y a quelques fabriques de textiles et l'industrie domestique est très répandue : Tissage (laine, lin, soie), tapis, travail du cuir, de l'argent, des outils (fer, acier, cuivre).

On y fait un grand commerce d'exportation de laine, de poil de chèvres, de noix de galle, de soie, de poissons fumés et salés, de fromage, de beurre, de peaux, et de bétail.

Les villes

Environ vingt villes comptent de 30 à 50.000 habitants. Les plus importantes sont :

EN TURQUIE : Diarbekir, Mardine, Kharpout, Malatia, Erzeroum, Erzingan, Mouche, Van, Bitlis, Khozat.

EN IRAN : Saouc' eboulagh, Sakiz Senné, Kirmanchah.

EN IRAQ : Suleimanieh, Kirkuk, Zakho, Rawandouz, Keuisandjak, Arbil, Imadieh.

Population

Aucun essai digne de foi n'a été fait par les Gouvernements tant Turcs qu'Iraniens pour arriver à un recensement exact de leurs sujets Kurdes. Toutes les informations publiées par eux à ce sujet réflètent leurs tendances à minimiser le problème kurde. Les chiffres que nous donnons ci-dessous, constituent une approximation prudente : En Turquie 3.800.000 ; en Iran 3.000.000 ; en Iraq 1.000.000 ; en Syrie 250.000 ; en Russie 160.000 ; soit au total pour le Kurdistan 8.210.000

Exception faite de petits groupes mélangés dans les régions limitrophes, la population est homogène et ne compte que des minorités : numériquement faibles.

Il faut noter qu'au cours des siècles les Kurdes ont entretenu de bonnes relations avec leurs voisins chrétiens, et qu'ils ont étroitement coopéré avec eux dans la résistance aux oppresseurs. Par suite de déportations effectuées sur une grande échelle, on trouve de grandes colonies kurdes en dehors du Kurdistan, au coeur de la Turquie par exemple. Nous n'en avons pas tenu compte dans notre évaluation.

Race et langue

Les Kurdes appartiennent par la race et par la langue au groupe indo-européen. Tous les efforts, tentés récemment par les états intéressés pour leur imposer leurs langues respectives ont échoué. Même dans les villes, les Kurdes continuent à parler leur langue.

En Iraq et en Syrie, l'activité culturelle kurde n'est pas interdite. Dans ces pays et en Russie paraissent plusieurs publications kurdes.

Religion

A l'exception des chrétiens et d'un petit groupe qui a conservé un dérivé de la vieille religion de Zoroastre (les Yezidis) les Kurdes sont des musulmans appartenant généralement à la secte sunnite. Mais ils restent pénétrés des vieux principes humanitaires de leur ancienne croyance zoroastrienne, laquelle a laissé chez eux de nombreuses traces. Ils sont tolérants et, de ce point de vue, très différents de leurs autres voisins musulmans.

Les états intéressés exigent l'assimilation des Kurdes en se fondant sur l'argument d'une similitude de religion. Cependant, le courant prédominant actuellement dans ces pays est un nationalisme outrancier et leur effort pour assimiler les Kurdes s'accentue avec la croissance de leurs tendances chauvines,

Histoire

Il ressort de documents sumériens que, dans des temps aussi reculés que deux mille ans avant J. C. des tribus kurdes occupèrent le coeur du Kurdistan. Guerroyant sans cesse contre leurs puissants voisins babyloniens, hittites et assyriens, ils ne se soumirent pendant longtemps à aucun conquérant. Ils aidèrent Cyrus à conquérir Ninive et Babylone. Sous l'empire achéménide Perse, ils jouirent de privilèges et se virent confier la garde des temples de Zoroastre. Xénophon, au cours de sa retraite, se heurta à la violente opposition des Kurdes. Ils résistèrent avec succès aux Séleucides. Les Kurdes jouèrent un rôle important sous les Sassanides. Plus tard eut lieu l'invasion des hordes tartars et turques qui couvrit le pays de ruines. Saladin le Grand, le chevaleresque adversaire de Richard Coeur de Lion était un kurde qui unifia la plupart des tribus kurdes sous sa loi. Au treizième siècle encore, les Kurdes résistèrent avec succès au envahisseurs mongols.

L'histoire moderne débute par l'occupation du Kurdistan par le Sultan Sélim 1er, le premier Khalife Ottoman, qui entreprend ainsi la réalisation de sa politique panislamique. Aidé par l'historien kurde Idrissé Bidlissi, Sélim obtint la coopération des principautés kurdes dans sa guerre victorieuses contre les Perses. Cette coopération prit ensuite un caractère permanent par un accord aux termes duquel les princes kurdes reconnaissaient la suzeraineté du Sultan tout en gardant leurs droits souverains à l'intérieur du pays. Dès lors, les Kurdes participèrent en loyaux vassaux à toutes les guerres du Sultan.

Mais l'évolution de la Turquie, d'une confédération de régions soumises à une autorité ottomane en un Etat National, eut une répercussion fatale sur les relations turco-kurdes. Une violation progressive des droits kurdes, dirigée d'abord contre les princes et ensuite, de plus en plus, contre la nation kurde toute entière, à été la cause d'un conflit qui dure encore aujourd'hui.

La première phase de ce conflit à savoir : la destruction des principautés kurdes souveraines, dura jusqu'en 1847. Cette date marque la fin de la dernière principauté kurde qui tomba après

avoir rèsisté pendant 15 ans aux armées turques. De violentes révoltes éclatèrent en 1879, en 1889 et en 1913.

Après la révolution Jeune Turque les Turques ont accentué leurs efforts en vue soit d'assimiler, soit de détruire la nation kurde.

La nouvelle politique trouve son expression dans des mesures inconnues jusqu'alors ; en Turquie, la complète interdiction de l'emploi de la langue kurde et les déportations à grande échelle aboutirent à trois insurrections, en 1925-26, en 1930 et en 1937-38. Elles prirent une ampleur telle que les Turcs furent obligés d'avoir recours à des corps d'armée entiers et à l'aviation.

L'Attitude Internationale

La Grande Guerre 1914-1918 fut une période particulièrement dure en Turquie, non seulement pour les Kurdes, qui périrent en masse au cours des déportations, mais aussi pour d'autres minorités qui furent littèralement anéanties.

Les puissances alliées à la Conférence de la Paix étaient parfaitement conscientes de ce qu'une solution au problème kurde devait être trouvée et la Nation Kurde fut représentée à cette conférence par un délégué, le Général Chérif Pacha.

Le traité de Sèvres

Par le Traité de Sèvres, qui fut signé le 10 Août 1920, les Grandes Puissances et la Turquie reconnaissaient les droits fondamentaux de la Nation Kurde (Traité de Sèvres, Section III, Kurdistan, art. 62, 63, 64). L'article 64 reconnait aux Kurdes le droit de former une nation et celui d'unifier les différentes parties du Kurdistan.

Mais ces articles du Traité de Sèvres n'ont jamais été appliqués.

En effet, les Grandes Puissances ratifièrent par le Traité de Lausanne, le coup de force Kémaliste. Un monde indifèrent laissa le Kurdistan morcelé, proie offerte aûx ambitions nationalistes des états intéressés.

Situation présente et à venir

La pression continuelle et toujours croissante exercée sur les Kurdes, durant les vingt dernières années, dans l'intention de les supprimer en tant que nation, a abouti à un échec total.

Le seul résultat des efforts tentés pour se débarrasser d'une des plus anciennes nations du monde a été de répandre la misère et la désolation.

A l'issue de la présente guerre mondiale, aucune des nations victorieuses ne pourra rester indifférente à l'élablissement d'une paix durable dans le Moyen-Orient. Mais une telle paix ne pourra être obtenue tant qu'une nation, forte et tenace, placée à l'un des points stratégiques les plus importants du monde, demeurera la proie de puissances destructrices, la cause ou le prétexte de conflagrations futures.

Il est difficile de prévoir le stade final auquel mènera la restauration de la Nation Kurde. Mais la première étape de cette restauration ne pourra offrir moins que la réaffirmation de droits qui furent déjà définis, il y a vingt ans, dans le Traité de Sèvres. Les Grandes Puissances démocratiques n'ont pas réussi, après la dernière guerre, à empêcher que leurs efforts pour restaurer les kurdes dans leurs droits ne soient balayés par la force brutale et par les intrigues politiques. Ce sont de semblables échecs qui ont obligés les Alliés à reprendre les armes pour la cause de la justice. Et c'est pour en éviter le retour qu'il faut que réparation soit faite à une des plus flagrantes injustices de l'histoire par la restitution au Peuple Kurde de sa place parmi les nations libres.

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞTIYÊ

CENG & BIHINGEH

Brayên me êzedî bi mêrxasî û ciwanmêriya xwe nav û deng dane.

PIRA SEHIRDAR

— 2 —

Qadî di şibakê re nerî, ko çel xulam li ber derî ne ; go : baş e, emê bikirin. Pîrê her çel xort, firot qadî û miftî û ji wan re got : ne ma çavê min bardibe: ko ez di berwan re, dakevim herim. derîkî din tune, ezê têre herim.

Qadî derîkî dî jê re vekir û pîrê çû mala xwe.

Qadî ban xorta kir û ji wan re got : hon çi karî dikarin bikin, go ez we bişînim gundê di xwe. Xorta li hev û du nêrin, û ji hev re gotin : te çi ji me ye ? Qadî ji wan re got : mi hon kirîne.

Xortan jê re got : te em ji kê kirî ne ; em hatine cem te şerîetê.

Qadî go : min hon ji pîrê kirîne. Go : pîrê le fenek di xwe li me kir û li te jî kir, qantirê di me birin û em firotin te.

Qadî pir qehirî, tiştê ko pîrê tê kir, go : herin lawên min, malê di xwe, ev îşê min ma, ezê heyfa xwe û a we ji pîrê hilînim ; ewan xortan ji wî bazarî derketin, û ji bezê çûn heya gundê di xwe û ko li me heram be, em tu carî ne ma tên vî bajarî.

Qadî karê wî li pîrê digere, di ziqakek teng de, rastî pîrê hat û jê re got : îcar tu ji destê mi xelas na bî, bi destê pîrê girt û bi dû xwe kişand ; heya mala xwe û bir ; kîsek anî û pîrê xist vî kîsî û devê kîs girêda û ban hemalekî xwediyê qantirkê kir û jê re got : vî Kîsî bavêje behrê, u mecîdik da xwediyê qantirê.

Xwediyê qantirê ev kîs bar kir li ser qantira xwe û bi rê de ji xwe re got : ev kîs hêja ye mecîdîkê, ma çima ezê bavêjim behrê, ê ko di hindurê wî de ye, ezê vala kim, bavêjim behrê û kîs ji xwe re bînim, bifiroşim. Giha ber behrê, kîs vala kir, nêrî ko pîrek jê diket.

Pîrê çavê xwe vekir, û eşheda xwe anî û ji xwediyê qantirê re got : her mizgîniyê bibe ji lawê min qadî re, bê diya te rahet bû elhcmdi lil-lah, wê xelatek mezin, wê bi de te.

Xwediyê qantirê, beziya û hat cem qadî, û ban kir qadî, go : mizgîniya min li te, diya te rahet bû.

Qadî fehim kir û jê re got ; mizgîniya min li te, qantira te çû. Mi ji te re got :bavê behrê, tu hatiyî mizgîniyê didî min.

Xwediyê qantirê vegeriya ber behrê, nêrî ko qantira wî çûye.

Pîrê hat mala xwe û mesela xwe hemî ji şeytên re got, şeytên xwe jê diweşand, go: ez nikarim wek te bikim, Xwedê min bi agirê te ne şewitîne.

DEMA NIHA

LONDRE—Refine brîtanî ên xurt, ji bombeavêjên giran bihevketî, dirêjî axa Germanistanê kirine û li bajarên Mûnix û Karlsruheyê xistine.

Xesarine dijwar gihane wan her du şaristanên elemanî. 30 belafirên brîtanî venegeriyane warên xwe.

LONDRE—Danezaneke resmî elam dide: bombeavêjên emerîkanî ên giran balafirgehên Nansî, Metz û Dîjonê dane ber bomban; refine nêçîrvana ên xurt ev bombeavêj dihemandin.

LONDRE Wezareta brîtanî a hewayî dide zanîn: Şevê çuyî, bombeavêjên brîtanî, 500.000 bombe avêtine hêjagehên axa elemana.

LONDRE—Qerargeha emerîkanî a mezin dide zanîn: bombeavêjên Liberators û Mûstangs duhî piştî nîro li kar û barên Pa de-Kalayê ên eskerî xistine.

MOSKÛ—Êrîşa Sebastopolê a dawîn ber bi destpêkirinê ye. Topçiyên sovyetî asêgeha Sebastopolê bê etlahî bombardiman dikin, û peyadeyên Ordiya Sor ji nû ve pêş ve ketine.

MOSKÛ—Li gora rojnama Trud, elemana dest bi vala kirina bajarê Konstanzayê kirine; bendera rûmanî a mezin ya ko 200 mîl roavayê Odesayê de ye.

BERLÎN—Danezana elemanî dide zanîn ko yekîneyên Ordiya Sor, bi xurtî zor didin Sebastopolê, û êrîşên wan, ji nû ve destpê kiriye. Li gora vê danezanê karê parastinê pêk tê. Danezana elemanî jê pê ve, dibêje ko yekîneyên Ordiya Sor di Karpat û Dniestra Jorjîn de, bi xurtî ber êrîşan dikin.

WEŞINGTON—Leşkerên emerîkanî di giravên Marşalê de, Atolê Vjelang standiye.

NÛ-YORK— ji 1ê adarê sala 1941 î û heta 1- adarê sala 1943. yan emerîkaniyan 20.000 balafir û 25.000 tang dane Hevalbendan, li ser qanûna qerd û kirê bike. Ji aliyê din, emerîka 598. 718. 657 livre, zad û zexîre rêkirine erdên Hevalbendan. Ji wan zad û zexîran sedî de 45 çûne Brîtanya Mezin, sedî de 45 Rûsyayê û ên mayîn Yewnanistan, erdên Efrîqa Bakurî û Efrîqa Roavayî a frennsizî.

QEMERZEMAN

Li Kurdistanê, di bajarê Zimzimanê de hakimek hebû, navê wî Seîd bû.

Emrê wî pir dijwar bû, xelk jê ditirsiyan. Rokê ji rojên Xwedê miclisa wî geriya bû. Sê sihirbendên wî hebûn ji wan re got: îro honê ji mi re binêrin, çi li dinyayê qewimiye, çi ne qewimiye?

Her sê remildar, remlê xwe avêtine û bi hewakî nerîn. Ji wan re beyan bû. Yekî ji wan got: go ya hakimê min îsal dinya xezeb bariya ye, dinya zehmet e.

Ê din got: go ya hakimê min, îsal wê xwîn biherike, xelk dê bê ne kuştin.

Ê sisiya deftera xwe girt, û tiştek ne got.

Hakim jê re got: tu çima tiştekî na bêjî?

Go: ê min, tiştek mi ne dîye!

Go: na be, t'ê bêjî, tiştê ko te dî.

Remildar go: ê hakimê min, di remla min de bûye, çi zaroyên ko îsal bibin, wê yek ji wan te bikuje.

Hakim go: ev tiştekî hêsanîye; ezê emir bidim ser bajêr, heçî zaroyên ko îsal bibin, heker keçik be, ew efû ye, heker kurik be, ezê wî bikujim.

Emir da bajêr, heçî pîrekê wan bi hemil be, bela bê xwe qeyid bike.

Roja ko ji wan re bibe, hikûmet zarokên wan ji wan bistîne, û bikuje.

Zilamek hebû bi emir mezin bû û jina wî wek wî mezin bû, emrê wî heftê sal bû, zaro ne dî bûn, di wê salê de Xwedê lawik dayê.

Kesî nizanî bû ko lawik ji wan re bûye. Diya wî û bavê wî dan e girî, û getin ya rebî, heya niha me zaro ne dîn, îsal vê sala xerab, Xwedê ev lawik daye me, heger em bibin ji hakim re, wê bikuje, û heke em ne bin, wê xelkê jê'r bêjin wê me bikuje û wî jî bikuje; a qenc emê bibin nevala şêra bela şêr wîna bixwin, çêtir e.

Bavê wîna rahiştiyê û bi şev birin nevala şêra; danî û hate mal.

Şêrekê mê hebû, şeş çêliyên wê şêrê hene; sibehê ji kula xwe derket û nerî, pêçekek insana heye, zarokek têde digirî.

Çû li ser sekinî û pêsîra xwe xist devê wî; û ji çêlikên xwe re got: hon li dora min bin, ko tu şêrî din, ne yê vî kurikî ne xwe.

Ewê şêrê ew kurik xwedî kir heft salan, lawik mezin bû di nav wan de, êvarê bi wan re diçe kula wan û sibehê bi wan re diçe çolê.

Nêçîrvanek hebû rojekê çû nevala şêra, ji xwe re seydê bike. Sibehê carekê dî ko şêr ji kula xwe derketin, lawikek di nav wan de ye. Ma ecêbmayî, ji xwe re go: ma ez xewn dibînin an rast e. Çiqa lê mêzand, nêrî ko lawik e, însan e!

Êvarê hat miclisa hakim Seîd û got: ya hakimê min, îro min, ecêbekdî Hakim jê re got: go çi ecêbe, bêje! Go: ya hakimê min; dît, lawikek di nav şêra de.

Hakim jê re got: tu derewa dikî. Sibehê ezê esker bi te re bişînim, heger rast e, ezê xelata te bidime te û heker derew e, ezê te hebis bikim.

Go: baş e, mîna tu bixwazî.

Adinê rojê, hakim esker pê re şand nevala şêran, dîtin ko raste şeş şêr û diya wan û lawikek di nav wan de.

Yekî ji wan eskeran xeber ji hakim re anî.

Hakim ji wan re got: go êvarê wextê ko şêr herin kula xwe, hongirekî li ber kula wan dadin, wê dû here hundiro, wê şêr birevin, honê lêwik bigirin û bînin.

Ewana wilo kirin, lawik anîn cem hakim, lê nerî got: ev lawik tiştkî ecêb e, ko em berdayî bihêlin wê xelkê edem bikin; lazim em wîna têxin odakê û em xwarina wî jê re bişînin, nobetçîkî li ber deynin, ji bona ko wî bielimînin ştexaliyê.

Xistin odê, nobetçîk li ber danîn, alem lê difericin?

Navê wî danîn Şêr.

Lawê hakim heye, navê wî Qemerzeman e. Sibehê dadikevî ko herê xwendegahî, dît ko xelk li ber oda Şêr di fericin, çû cem wan ge: ev çi ye hon lê difericin.

Go: ma tu nizanî bê ev çi ye? go: ez nizanim.

Go: bavê te lawikek ji nevala şêra anîye; em lê difericin. Go: navê wî çi ye?

Go: navê wî şêr e.

Qemerzeman ji nobetçî re go: derî veke, ezê herime cem.

Nobetçî jê re got: go ez nikarim, derî ji te r' vekim, wê bavê te bixeyide; here izna xwe ji bavê xwe bixwaz, û were.

Qemerzeman çû nik bavê xwe jê re got:

Ya bo, ezê herim cem Şêr; ez û wîna emê ji xwe re xeber bidin

Bavê wî jê re got:

Tu nikarî herî cem Şêr, lawike. mitwehiş e, ez ditirsim, wê te bikuje; û lawê min ji te pê ve tuneye

Qemerzeman jê re got: go lawik min na kuje, û ezê ewîna bielimînim xeberdanê

Bavê wî jê re got: here.

Çû ba Şêr, hev du maçî kirin, û li cem hev rûniştin, û xwest ko xwarinê ji wan re bînin.

Xwarin ji wan re anîn, xwarin û xwest cila jê re bînin, anîn; lê kirin û wan li cem hev; sê şeva û sê roja man.

Miclisa hakim jê re got: wê lawê te xwendina xwe ji bîra bike, lazim tu mielimekî bînî, bela her duha bielimîne.

Hakim go: baş e.

Mamosteyek anîn ji wan re, her duha dielimîn e.

Di vê kêfê de man deh salan; qenc elimîne dersa xwe; û aqilê xwe nas kirine.

Piştî deh salan Şêr ji Qemerzeman re got:

Ya brayê delal, here cem bavê me, izna me jê bixwaz, emê herine çarçiyê, ji xwe re kêfkê biguherin, hinik bigerin û emê bên.

Qemerzeman çû nik bavê xwe, destê wî maçî kir û jê re got:

Ez dixwazim izna me bidî me, emê derkevin ji xwe re bigerin.

Bavê wîna jê re got:

Go tu, tuê bibî kefîlê wî lawikî, ko li kesî nexe, here.

Lawik jê re got: ez kefîlê wî, li kesî na xe.

Çûn, ji xwe re geriyan heya êvarê.

Adinê rojê ji xwe re her yekî hespekî peyda kir û çûn nêçîrê.

Di wê kêfê de man çend rojekê.

— Ne qedyaye —

PÊJINÊN DINYAYÊ

Xebat - Fidakari - Serfirazî - Serdestî

Ji bergehên axa Kurdistanê; Îbadetgehên brayên me ên eyzedî.

MOSKÛ—Leşkerên sovyetî di nîro—roavayê Narvayê de, êrîşên tang û peyadeyên elemana bi şûnda zivirandine.

LONDRE—Di eniya Birmanyayê de, yekîneyên Ordiya Çardehan, xwe gihandine leşkerên Hevalbendan yên ko di Kohimayê de, şerê japona dikin. Di nevala Magaugê de, firqeya çîna 38 an a General Stilwell gihaye ava Lankrawê. Di tevayiya eniyan de, refên brîtanî zor didin japona; kar û barên gazê yên Wenangaungê derbine giran xwarine, depoxaneyek ber hewa bûye. Çekê brîtanî ê hewayî, jê pê ve, li Mandelayê xistine.

ENQERE—Lebatên civatmiletê tirkî duhî ji xwe re civanekî veşartî danîne. Têtê bawer kirin ko di vî civanî de, qala rêkirina xromê Germistanê, hatiye kirin.

ENQERE—Bi awakî resmî didin zanin: ko ji îro û pêde tirk xroma naşînin elemana.

Sal 2 — Hejmar —47

Duşemb — 8 Gulan —1944

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê, 15 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê; 15 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

CENG & SIYASET

DEWRAN

— 1 —

Mîna ko em Dixwazin

Kurd dipirsin, gelo halê me wê çewan bibe, didawiya vî şerî de em jî bigehin miradê xwe, em jî bibin xwedî dewlet û hikûmet, zaroyên me wê bikarin herin dibistan û xwendegahên kurdî, û tê de hînî zmanê xwe ê şêrîn bibin. Gelo ew wê bikarin bibin xwenda û zana û mîna zaroyên miletên dinyayê ên din; bi arîkariya zanîn û hinerên nû û nûjen, serfiraz û bikêrhatî; gelo mehkemeyên kurdî dê çêbibin, kitêb, kovar û rojnameyên kurdî di nav bajar û şaristanên kurdî de, dê bêne belav kirin, firotin; ala me ji nû ve dê bête daçikandin ser serê qesr û avahiyan, ordiyên Kurdistanê wê hebin; heke carekî din şerek çêbû, emê bikarin mîna miletên hevalbend ên mezin û biçûk, ji bona azahî û serbestiya welat û cihanê, xwîna xwe birejînin, û bibin miletek ji yên nobetdarê silh û aştî û xweşî û rahetiya dinyayê?.

Belê kurd wan tiştan dipirsin. Cewaba vê pirsê ev e: em çilo dixwazin, Kurdistan wilo çêbibe; jê ne bêtir û ne jî kêmtir.

Qencî an xerabiya Kurdistanê di destê me de ye; erê ne di destê tu kesî de ye. Azahî û serbestiya me, bi himet û xebata me çêdibe, ne bi destê tu kesî.

Emê girara ko çêdikin bixwin; heke me pir xwê xistiyê, girar şor bibe, heke me bala xwe ne da, wê bişewite.

Dewletên Ewripayê ên heval bend tevde, çi biçûk, çi mezin û Emerîka, bi fidakariyine mezin, gihane dereca xwe a îro, î bilind û hêja û bi kitêb, xwendegah, kovar û rojnameyan; riya xebatê pêş me kirine; ev in hoste û mamosteyên me ên hinerwer û qedirgiran.

Kaniya zanîn û sinhetê, bi destê wan vebûye; çira û roniya xweşî û insaniyetê wan vêxistiye.

Îro jî, di riya heq û edalet û azahî û serbestiya dinyayê de, ew xwîna xwe direjînin, ji bona qenciya cihanê her fidakariyê dikin.

Divê em, mîna zaroyên aqil, zaroyên ko ji mela û mamosteyên xwe hez dikin, û qedrê wan digirin, li wan binêrin; û ji wan bielimin, mîna wan bikin, ji xwe çiqas xweş e ko di nav beyna me û wan de mirovatî heye; em jî mîna wan arî ne, zimanê me û wan ji kaniyek e, û ko sibe em jî elimîne û em jî bi xebata xwe pêş ve ketine, emê bibin mîna wan, eqil û dilê me, dê bibe mîna wan, exlaq û pakiya wicdanê me, dê bibe weke wan, bi xebata xwe, bi xeyret û xisletên xwe ên guzîde, di welatê rohelatê navîn de, wê bibin şewq û ronahiyek, mîna welatek ji yên Ewripayê; herwekî ewripayiyên hêja gotine: mîna Swîçreya Asyaya Nîzing.

Niho, emê bidin eqlê xwe, gelo miletên Ewripayê bi xwe çawan gihane serbestî û azabiya xwe û çawan zehf miletên dinyayê, ji nezaniyê xelas kirine û gihandine, mertebeyine bilind, devê deriyê xweşî û kamiraniyê. Berî her tiştî divê emê bi hemî qiwetên xwe bixebitin da ko xelkê me, ji qe neve hînî xwendina zimanê xwe bibin û bikarin kitêb, kovar û rojnameyên xwe bixwînin û karê welatê xwe xweş nas bikin; bê ko xelk îşê welatê xwe bizanin, nikarin bikêrî wî bên.

Ji aliyê din, divê dinyayê bi pirsa Kurdistanê bihese; da' wa Kurdistanê xweş bizane.

Heke xelkê me bi tevayî û bi isûl û rêz û rêzikan, da'wa welêt seh kirin û ji cihanê re jî dane seh kirin, ev ji bona heyîn û hebûn û pêşiya me karekî zehf hêja û qîmetdar e.

Piştî şerê mezin î kevin, riya xelasê di pêşiya me de, vebû bû, lê me nizanî bû, îşê welatê xwe pêş ve bajon.

Bê şik ji bona azahî û serbestiyê xwîn têtê rijandin. Lê heke miletek bi tevayî, îşê welatê xwe nas ne kir, ev xwîna ko hatiye rijandin, bê feyde diçe, û milet, bê ko tiştekî hêja bêxe destê xwe, dikeve perîşaniyê.

BER BI SERFIRAZIYÊ VE

LONDRE— Refên brîtanî û emerîkanî bi şev û bi ro, dirêjî hêjagehên axa elemana, erdên vegirtî û yên Romanya û Mecaristanê dikin.

Duhî 2.000 belafirên Hevalbendan di ser erdê Frensa vegirtî re firiyane û li balafirgehên elemana ko di vî erdî de hatine danîn, û rê û rêhesinan xistine.

250 Kelehên Firok û 500 nêçîrvan têkilî êrîşa yekemîn bûne, di êrîşa diwemîn de 300 Liberators di penaha nêçîrvanên Spîtfeyir û Then derbolstan de, zor dane hêjagehên neyaran.

LONDRE— Êdî, eleman qail in ko di nav van rojan de, eniya diwemîn dê vebe, û qiwetên Hevalbendan ên mezin êrîşî erdê Ewripayê bikin. Ji aliyê din eleman cengkeştiyên xwe xistine derên ko li gora wan, Hevalbend pê li erdê Ewripayê bikin.

LI ENIYA SOVYETÎ

LONDRE— Di eniya rûsî de, şerine mezin hêj destpê ne kirine, her çend jî eleman dibêjin ko di Jasiyê de, qirênine zor û xwîndar, çêdibin.

Serfermandariya sovyetî qiwetine mezin û taze tîne qada şerî û têtê bawer kirin ko êrîşa rûsî a nû, û eniya diwemîn di gavekê de çêbibe; bi vî awayî tiştê ko generalên elemanî, jê ditirsiyan, wê çêbibe; şer di du eniyan de. Heta îro, eleman ji tirsa êrîşa Hevalbendan, erdê Ewripayê, 60 firqe esker û bihezaran top û tangên xwe li Ewripa Roavayî hiştî bûn. Lê niho dema êrîşa mezin nêzing dibe û agir ji du aliyan dora ordiyên elemana bigire.

LONDRE— Civanê serekwezîrên erdê Kişwerê Brîtanî, yên Ewistralya, Nû— zelanda, Kenada, Efrîqa Nîroyî û Rodezya Nîroyî di bin serekiya wezîrê Brîtanya Mêzin ê yekemîn, Mr. Çorçîl de, dom dike.

MOSKÛ— Leşkerên sovyetî di erdê Çekoslovakyayê de, li palên çiyayên Kerpatê şerê elemana dikin; û yekîneyên sovyetî di nîro—ro helatê Stanislavê de, du aségeh standine, û hêsîr girtine.

Stokholm— Li gora nûçeyên ko ji Moskovayê tên, di eniya rûsî a navîn de, şerine mezin, ber bi destpêkirinê ne.

BERN—Danezana rûmanî dibêje: di eniya rohelêt de, rewişa eskerî ne guheriye.

WEŞINGTON— Wezareta emerîkanî a behrî dide zanîn: noqavên emerîkanî di Pesifîkê de, 12 gemiyên japonî binav kirine, tê de qirwa zoreke sivik, 2 destriyor, banzîn kêşeke mezin, waporeke gir a arîkariyê, 2 gemiyên eskerkêş, 5 waporên barkêş hene.

Ji despêka şerî û heta îro, noqavên emerîkanî 695 waporên japonî xeriqandine an şkênandine.

GOTARA WEZIRÊ DERVEKARIYÊ M. IDIN

LONDRE. — Wezîrê brîtanî ê dervekariyê Mr. Îdin, di pêşiya Civatmiletê Brîtanî de, elam daye ko Brîtanya Mezin û Spanya li hev hatine û êdî Spanya ji ma'dena wolframê—eleman ji bona çêkirina çek û posatan gelek hewcedarî vê ma'denê ne — hindik dê bişîne ele mana, û hin waporên ko di benderên Spanyayê de ne, serbest bihêle.

Firqeya spanî Heşîn, ya ko di eniya sovyetî de bû, hatiye bi şûnda kişandin û vegeriyaye Spanyayê. Êdî Brîtanya Mezin û Emerîka, ji nû ve, pêtrol bişînin Spanyayê. Mr. Îdin gava qala vê lihev hatinê dikir, dilxweşiya xwe elamam da.

LONDRE. — Li gora nûçeyên dawîn Ordiyên Yugoslavî yên xelasiya welêt niho di erdê Ewistiryayê de şerê dijmina dikin; û wan Koruskayê de, qiweteke elemanî perîşan kirine. Yugoslava ji aliyê din didin zanîn ko di axa Istriyê de û li dora Triesteyê jî, êrîşeke Yugoslavî; û di Mekidonyayê de jî, êrîşeke eleman—bilxarî şkênandine...

ŞIN

Hecî Derwêşê Hecî Mûsa

Serekê Ezîzan, apê me î delal û hêja, Hecî Derwêşê Hecî Mûsa, çû rehmetê.

Rehmetî, di sala 1870 de, li gundê xwe Qeremanê, hatiye dinyê; hêj, xort û ciwan dihate pêş cavan; mirovekî jîr, merd, ciwanmerd, bi aqil, dîndar, hazircewab û gelekî dilbirehim bû.

Di sala 1918 de, gelekî nan, xwarin da alemê û feqîr û belengazan.

Di wê salê de, li her aliyên dinyayê, genim, ceh û her tiştên xwarinê buha bûbûn.

Di wê sala giran û buha de olçek genim, bi çar zêrên zer di hate firotin.

Gelek axa û dewlemenda berê xwe ji xelkê feqîr û belengazan guharti bûn, konên xwe di nepen diyan û cihên dûr de vegirti bûn.

Ewî konê xwe, li berya Mêrdînê, li navrokê Evdu- Selamê vegirti bû; rojê pê de, 100 — 150 nefsî, li mala wî nan dixwarin; derê konê wî, bi şev û roj vekirî bû; qedrê xerîb û ciwamêran, gelekî digirt; pir xerîbdost bû.

Rehmetî, gelek sarî û germiyên dinyayê, derbas kiri bû. Di sala 1912 û 1914 de, li Edirnê û li eniya Romêliyê û li ya Qefqasyê, û di deşta Pasînê de, di şerên Belqan û; ê Mezin de xerb kiri bû.

Di eşîra Kîkan de, ew zabitê qebîla xwe Ezîzan bû; û di sala 1906 de, ji bona te'mîna esayiş, emniyet û parastina riya Hicazê, ji « Reşikên Ereban » bi Ibrahîm Paşa e milî re, çû bû, gihaştî bû Şamê; ji bona ko biçiwa Medîna Munewer, di vê gavê de, Siltan Ebdilhemîd, ji textê xwe ket û Reşad rabû ser text; « Huriyet » serbestî îlan bû, derbal fermana Ibrahîm Paşa rabû, ji şamê heya Wêranşarê bû şer piştî vî şerî, rehmetî vegeriya mala xwe.

Berê van tiştên tarîxî û dîrokî di sala 1895 de, di şerên Brahîm Paşa û Faris— el— Cerba û Hadiyê kurê Asî û di şerê Kîkan û Husênê Qenco de jî, şer kiri bû.

Di sala 1890 de, di dest pêka teşkîlata alayên Hemîdiyê de, ew bû bû zabit, di eskeriyê de, rutba wî milazimê ewil bû; di destê wî de, ji Wezareta şerî morkirî kaxezên resmî jî hebûn.

Di şerê Belqana de, li Stanbolê li pêş wezîrê şerî û li pêş, hecî mirovên mezin, ji wî pê ve kes ne diaxivî.

Di sala 1926 de, piştî ko qomandan Tirya hate Cizîrê, di sulhê eşîrên Kîkan û Milan de, rolekî mezin lîsti bû.

Tirya gelekî ji wî hez û ew teqdîr kiri bû.

Ji her du eşîran, gelek axa û serek hebûn; di vê silhê de, Tirya ji wî pir memnûn û dilxweş ma bû; ji axayên din dilgir l t... ew

DEMA NIHA

WEŞINGTON — Rojnama rûsî Pravda dinivîse : Wext e ko di Ewripa Roavayî de êrîşa mezin destpê bike. Ingilistan û Emerîkayê de delêletin girane hene ko kar û barên eskerî ên mezin pêk tên, lê hazir kirina her tiştî, hewcedarî wextek e.

WEŞINGTON— Stola emerîkanî ji nû ve li ser girava Trukê de girtiye, der Behra Pesifîkê, û hêjagehên vê erdê daye ber agirê xwe, Zirehpûş, qriwazor, belafir hilgir, destriyor û cengkeştiyên emerîkanî ên din têkilî vê êrîşê bûne, 126 belafirên japonî hatine avêtin erdê. Bombeavêjên emerîkanî ji girava Wêkê daye ber bomban.

NÛ—DELHÎ — Li gora nûçeyên dawîn qiwetên japonî di bakurê Honanê de pêş ve dikevin: li nîro û nîro roavayê Sang-Sayê de ji, ew ber ve hatine.

MELBURN— Leşkerên ewistralî yên ko ev çend rojin Madang û Aleksishafen vegirtî bûn, niho ber bi hindurê ve dimeşin. Qiwetên emerîkanî jî, yên ko pê li erdê Holandiyayê kirî bûn pêş ve tên. Heta niha di Holandyayê de 700 japonî hatine kuştin.

WEŞINGTON — M. Stetinus ji Londrê hatiye erdên Efrîqa Bakurî.

33 TON BOMBE

LONDRE — Meha borî refên brîtanî 33.000 ton bombe avêtine hêjagehên axa elemana û yên erdên vegirtî.

LONDRE — General Mek Lêan, zabitê girêdanê li ba gerargeha Mereşal Tîto, bi kardariya yugoslavî ve, vegeriyaye Londrê.

WEŞINGTON — Noqavên emerîkanî di behrên Rohelatê Dûr de 12 gemiyên japonî binav kirine.

MOSKÛ — Qiwetên sovyetî 160 kemyon û girgirok 6 deboxaneyên banzînê, trêncke eskerî ji 50 wagonan bihevketî xira kirine.

Di Behra Reş de, refên sor bi ser qeflewaporekê de girtinc ya ko berê xwe da bû peravên Romanyayê. Gemiyeke dijmin a parastina peravan, du barkêş û waporekê 800 ton mezin hatine xeriqandin.

STANBOL — ...efîrê japona li Romayê hatiye Enqerê; ev diçe welatê xwe, têtê gotin ko yekî din dê bikeve şûna wî.

ŞIN

—2—

ra wan tiştekî eqlî û mentiqî nîşan ne didan; di îşê silhê de, gelekî bi eksî peyivî bûn.

Di sala 1939 de, generalekî firansizî hate Derbêsiyê, di îstiqbala wî de, bi hezaran xelk civiya bûn di rohilatê bajêr de, li pêş wî, bî navê eşîran, gotareke kin, lê hêja wî da.

Wî, di gotara xwe de got: em bi dil û canê xwe serfiraziya he vaibendan dixwazin, di xizmeta wan de, her gav em hazir in.

Di zemanê Hukûmeta mandatêr de, welatê me ava bû; ji xeta «rêhesinê» û heta çiyayê Evdilezîzê tev de, bûye gund û abadan; di tu wexta de, ev qas emniyet ne keti bû wî erdî, ev welat daim cihê xeziw û talana bû; emniyet û avayî lê tune bû, îro bi saya Hukûmetê, bi hezaran gund ava bûne; Frense diya huriyet û serbestiyê ye; serbes tî ji Frensayê li dinyayê, belav bû ye. H. p.

General jê re spas kir, xelkê li çepilkan xistin.

Di sala 1937 de, di hadisa Amûdê de, ne ew biwa, li Derbasiyê, wiqûatine mezin, wê çêbibiwa. Ji xwe, berî mesela hadisa Amûdê xelkê digot; ko li Derbêsiyê tiştekî mezin dê çêbibe.

Spas ji Xwedê re, bi himeta reh metiyê Hecî Dewreş, tiştek çênebû; bi eqil û tedbîren xwe ên hekîma ne li xelkê şîret kir.

Ji Cenevê, ji Civata Miletan, ji Komîta Mandan, ji wî re mektûbek hat, tê de, te yîda wî dihate kirin.

Bi rastî bavê Smaîl û Sulêman ne stêlên bu; Xwedê rehma xwe lê bike.

Amûde: Gir- Dêwan— Elemdar

DE LO LO

Ez bi çiyayê Kurdaşî ketim, li derê Wanê ;
Ez bala xwe didimê ezmana, tê gurê gurê teyara, û erdê têyî den gê topa û mîtralyoza û cebilxana.

Şêx Mehmûd sê denga ban kirî, Kerîmê Fetah beg:

Ji milê dijmina, destê xwe bavêj ser darê canbêzara û mêr bin mêrxas bin, dest hilînin.

Bi ser me dihat, misteşarê Kerkûkê, û Silêmaniyê.

De lo lo, Şêxê min, şade şihûdê şêx Mehmûd, şêxê zirav, bavê Letîf, kekê şêx Qadir gelek hene...

Şerekî giran diqewimî, li çiyayê Kurdaşî, wa li ber e.

Ordiya nizama ingilîz giran e, bi top û cebilxana ve, kişiya ye û hatiye ser e.

Gelik şahid û şihûdê şêx Mehmûd, kekê şêx Qadir, bavê Letîf hene. Bi sê denga ban dikirî Kerîmê Fetah beg, bi gelî eşîrê Kurdistanê ve. Bavê min mêrê çê bin û çê bixebitin.

Qayişê tifinga li destê xwe bi gerînin, çavê xwe bidin ber nîşanê. Ez hewar dikim, hewara kurdên Tirkistanê dûr in û kurdên dora me xain in.

Şerekî giran diqewimî li çiyayê Kurdaşî, li derê malê.

Hespê şêx Mehmûd, kekê şêx Qadir, bavê Letîf.

Îro sê roj in dikeve pîkolê, şêx Mehmûd ban dikir Selîmê Fetah begî, bavê min o mêrê çê bin, zorê bidin ordiya ingilîz.

Îro sê roj in şerê me di beriyê de xweş bûye,

Bila roja çara têkeve kolanê aliyê çolê

Ez xiyal û bala xwe didimê, li hewa xweş tê vir—rênê teyara, pelqînê mîtralyoza.

Li erdan xweş tê qajeqaja nobetdaran...

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

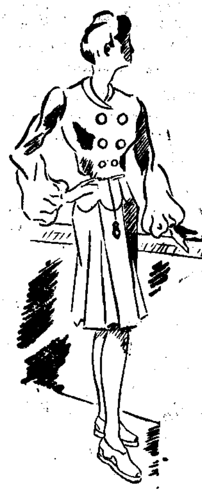
HINIK BIHAR & BIHIN

Kofî, Xeftan, Cil û Delaliya Dot û jinên Ewripayê.

MOSKÛ — Serfermandariya sovyetî duhî êvarê danezana jêrîn balav kiriye: di tevayiya eniyên şerî de rewişa eskerî bi awakî hêja ne guheriye.

Li 1 — ê gulanê, qiwetên me 20 tang û 36 balafirên elemanî xira kirine. Şêva dî refên me ên dûrger gehîneka rêhesinan a Lwowê dane ber agirê xwe; zehf trênan derbine dijwar xwarine; cih bi cih agir bi vê erdê ketiye û 30 şewat çêbûye, 7 şewatên mezin; du û pêtiyên wan şewatan 2.000 mêtir bilind dibûn; 12 teqandinine giran çêbûne. Mekîneyên me bi tevayî vegeriyane warê xwe.

2ème ANNÉES — LUNDI 8 MAI 1944 — NUMERO 47

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél. : 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire : EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 15 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 15 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

KURDISTAN

La Question d'Orient — qui pendant longtemps, a été simplement la Question de l'Empire Ottoman — ne pourra être considérée comme résolue tant que se posera la Question Kurde. Les négociateurs des traités de paix, après la guerre 14-18, avaient-ils donc oublié les Kurdes? Nullement. Le Traité de Sèvres, au chapitre Kurdistan, dans les articles 62, 63 et 64, prévoit la création d'un Kurdistan uni et autonome. Les signataires turcs du Traité, renonçant à tous droits et titres sur les territoires à population kurde, admettaient le principe de l'indépendance kurde. Aux termes de ce Traité, l'union des Kurdes du Sud et du Nord devait être réalisée.

Mais, après la victoire kémaliste sur les Grecs, à la faveur de la lassitude des Alliés, le plan de création d'un Kurdistan a été remplacé par des combinaisons politiques, imposées par la force, qui, méconnaissant le droit des Kurdes à bénéficier des principes wilsoniens, partageaient leur territoire entre plusieurs états.

La Turquie conservait la partie du Kurdistan comprise dans les anciens vilayets d'Ourfa, de Malatya, de Kharpout, d'Erzeroum, de Van, de Bitlis, de Dyarbékir, de Hakkari, contenant une population kurde qui, aujourd'hui, peut être estimée à plus de quatre millions.

La Perse gardait la province qui porte le nom de Kurdistan celles de Kirmanchahan, du Louristan, du Pochté Kouh et le pays Bakhtiyar, avec une population de trois millions et demi de Kurdes.

L'Iraq recevait tout le territoire de Mossoul et de Kirkouk et le pays qui, loin au delà de Souleimaniye, s'étend jusqu'aux confins du Kurdistan du Sud, avec une population de plus d'un million de Kurdes.

La Syrie, avec la Djezíré, le Kurd Dagh et la région à l'Est de l'Euphrate, se voyait attribuer un territoire habité par environ 250.000 Kurdes.

Enfin, l'URSS gardait dans ses frontières un petit groupement kurde, environ 160.000 âmes.

On voit donc que, situé en plein coeur de l'Asie Mineure, le Bloc Kurde occupe la plus grande partie de la région montagneuse qui s'étend entre la Mer Noire et les steppes de Mésopotamie, d'une part, l'Anti-Taurus et le plateau iranien, de l'autre.

Le partage du Kurdistan a créé, dans plusieurs des états qui en bénéficiaient, de puissants groupes minoritaires kurdes. La Question Kurde, loin d'être liquidée, s'est multipliée.

Le sort de ces minorités n'était pas partout le même. En Syrie et en Irak, sous la protection des Puissances Mandataires française et britannique, et en URSS, certaines possibilités de développement culturel et économique leur était laissées. Le cas était tout autre en Turquie et en Perse, où des régimes d'oppression s'efforçaient en vain de supprimer la question kurde par l'assimilation forcée, les déportations et les massacres.

Mais les échos des révoltes kurdes de 1925, 1926, 1930 et 1937 révélaient au monde que la Turquie, malgré le démembrement de l'Empire Ottoman, n'était pas devenue un pays à population turque homogène. De même, des révoltes en Perse et en Irak rappelaient que la question kurde attendait encore sa solution. Les problèmes intérieurs soulevés par les minorités kurdes devenaient le principal souci de ces états qui, dans le Traité de Saadabad, s'entendaient sur les mesures à prendre pour étouffer tout mouvement national kurde.

Pour illustrer le vrai caractère des mesures de répression dont furent l'objet les Kurdes, remarquons qu'il s'agissait, presque toujours, d'interdire aux Kurdes l'exercice de leurs droits les plus élémentaires, celui d'avoir leurs écoles, celui de parler leur langue celui de chanter leurs chansons. Certes, les aspirations kurdes ont souvent été présentées sous un autre jour : d'après les Turcs, les Kurdes «rebelles» étaient opposés à tout progrès et combattaient les mesures visant à leur apporter le bien-être ; il leur déplaisait de voir introduire chez eux un ordre nouveau qui mettrait fin à leur genre de vie brutal. Pourtant, les Turcs se rendaient parfaitement compte du vrai caractère de la lutte. Après la révolte de 1925-26, au cours de laquelle les patriotes Kurdes tinrent longtemps en échec de nombreux corps d'armée turcs, le tribunal spécial turc qui siégeait à Dyarbékir et qui a condamné à mort 800 Kurdes (parmi eux de nombreux intellectuels), disait dans son jugement : « Certains d'entre vous ont pris pour prétexte de révolte, les abus administratifs du gouvernement, d'autres ont invoqué la défense du caliphat, mais, vous tous, vous n'aviez qu'une seule idée, celle de créer un Kurdistan indépendant. Vous le payerez de votre vie.»

En 1930, pendant la révolte de l'Ararat, le député turc Yakoub Kadri, un écrivain connu, signait un article où on pouvait lire : « Ce que signifient les flamme rouges de ces batailles, ce n'est pas la fin, mais le commencement d'une lutte entre deux races : la race kurde, que les Européens considèrent comme étant des Aryens comme eux et la race turque qu'ils considèrent comme des Mongols. « Dans un journal turc de la même époque, on pouvait voir un dessin représentant un tombeau placé au sommet du Mont Ararat, portant l'inscription : « Ci-gît l'illusion de l'indépendance kurde ».

Non, il ne s'agissait pas d'une lutte des Kurdes contre le progrès et le bien-être. Il ne pouvait non plus être question, pour les massacreurs des Arméniens, de réprimer la brutalité des rudes montagnards kurdes : On peut lire, à la page 47 du rapport sur la dispute au sujet du Vilayet de Mossoul de la Commission de la Ligue des Nations : « Nous avons pu établir le fait que, de tous les peuples musulmans, ce sont les Kurdes qui entretiennent avec les Chrétiens les relations les plus amicales ».

En Perse, où le gouvernement ne disposait pas de moyens militaires aussi puissants que ceux des Turcs, on attirait les chefs kurdes hors de leur territoire, soit par des invitations personnelles du Chah, soit par des promesses d'amnistie ; ensuite on les jetait en prison ou on les tuait.

La liste des souffrances des Kurdes, au cours des deux dernières décades, est longue. Elle illustre le paroxisme d'une politique traditionnelle des Empires Ottoman et Persan. Il peut sembler paradoxal que ce soit à notre époque que les Kurdes aient du subir les persécutions les plus brutales de leur histoire. Mais l'explication est simple : Dans un monde qui, en théorie, après la guerre 14-18, reconnaissait les droits nationaux des peuples, après le Traité de Sèvres qui avait ranimé la conscience nationale kurde, les Turcs et les Persans n'ont pas trouvé d'autre solution à la Question Kurde que celle qui consistait à faire une dernière tentative pour la supprimer, tentative brutale et désespérée que seuls le courage et la tenacité kurdes ont pu mettre en échec.

La guerre actuelle a mis en oeuvre un faisceau de forces sans précédent dans l'histoire, unies dans le désir de faire régner la justice dans le monde. Le régime d'injustice et l'appareil militaire formidable de l'Allemagne hitlérienne ont suscité la réaction du Monde Libre. Mais la justice est une et indivisible. Les crimes commis à l'égard des Chinois et des Ethiopiens étaient à la racine de la série d'abus qui a abouti au conflit actuel. Le monde de demain ne permettra pas que des foyers d'injustice subsistent, où que ce soit ; il n'oubliera pas la Question Kurde, et il ne se laissera pas intimider, comme en 1922. Tous les voisins des Kurdes ont leurs foyers nationaux : les Turcs, les Arabes, les Persans, les Arméniens les Kurdes auront le leur. Et il est difficile de prétendre qu'en otant les territoires kurdes aux états qui se partagent le Kurdistan, on dérangera un ordre bien établi. Ces états sont en pleine évolution; ce sera leur rendre un grand service que de les débarrasser de leurs plus fortes minorités et de leur permettre de se consacrer à leur progrès culturel, social et économique, au lieu de songer à s'assimiler par la force des éléments irréductiblement étrangers.

Le Kurdistan est riche. Ces richesses, dans un Kurdistan morcelé, restent en friche : Quel est le gouvernement qui se soucie du développement d'une province ou couve perpétuellement la révolte ?

Le Bloc Kurde, habité par une population homogène, deviendra un élément de stabilité et une source de prospérité pour le Moyen-Orient. Les richesses agricoles du Kurdistan sont connues ; paysan incomparable, le Kurde devenu libre donnera toute sa mesure. Les richesses du sous-sol kurde sont moins connues, quoi que certaines de celles-ci, notemment le pétrole, soient exploitées sans que le monde se rende compte qu'il s'agit d'une richesse kurde dont le peuple kurde ne profite pas. Mais il faut le dire : Les fameux puits de pétrole de Kirkouk (Irak), de Kirmanchah (Perse), les gisements de Siirt (Turquie) sont situés en territoire kurde et font partie du patrimoine national kurde. Les Kurdes désirent mettre leur pays en valeur, le monde entier en béneficiera ; mais il est inadmissible que les richesses kurdes soient exploitées sans que le peuple kurde ait son mot à dire.

Lorsque, après l'autre guerre la Question Kurde a été posée aux signataires du Traité de Sèvres, ils y ont répondu par la création d'un Kurdistan indépendant. Malheureusement, alors, les conclusions théoriques des organisateurs de la paix ont été mises en échec par l'emploi de la force. L'état d'esprit des Nations Unies, dans le conflit actuel, offre de toutes autres perspectives. S'inspirant des leçons du passé, les traités de paix ne seront pas le résultat de marchandages et ils ne seront pas modifiés par des coups de forces. La capitulation sans conditions des forces d'oppression : c'est sous ce signe que se règleront toutes les questions internationales. La justice sera étayée par la force. Sans ambiguité, les nations-Unies ont annoncé leur intention de faire respecter les droits nationaux de tous les peuples.

La politique libérale des Français et des Anglais dans les parties du Kurdistan qui se trouvaient sous leur mandat, les traditions du peuple américain, la présence, aux négociations interalliées d'après-guerre, d'un gigantesque facteur nouveau, l'URSS — apôtre de l'autonomie nationale des peuples —, sont autant de garanties d'une solution définitive de la Question Kurde, par la création d'un Kurdistan indépendant.

STRANA KURDÎ

WAY LO

Way lo, way lo, ma'qulo romî axa o romî!

Mi dî tavê dabû ser Xêlokê Diwanzde rima tav hilatin, kula Şamê tu ê bi kul bî,

Têkevî mala qeymeqamê Ko pê Ehmedê Berazî.

Çawîş û cenderimê vê xelatê Çawa bi dû bavê Ferîd, xaçerêka Wanê kirine ta'qîbê ta'qîbatê...

Axayê mi wia na be, ma'qulê mi, wia na be;

Îrada ko li ezmanê jorîn hati be nivîsandin, li erda betal na be!...

Heta fesadiya me kirmanca hebe,

Kes ji ma'qulan û ji axeleran li ser rûkê dinyayê xelas na be...

Şerekî dibû di geliyê Kêsê, li Axpînê.

Izet tu ê bavê xalê xwe, tu ê destê xwe bavê heqibê. Tu ê ji xalê xwe re bînî dorbînî.

Ezê geliyê Kêsê ji terese romî bikim qesabxana gola xwi nê

Axa o wia nabe, ma'qulo wia na be.

Îrada ko li ezmanê jorîn hati be nivîsandin, li erdê betal na be!

QEMERZEMAN

— 2 —

Rokê ji hev re gotin: emê îro li mal bin, qonaxê bavê me mezin in, emê bifericin ji xwe re. Ji xwe re digerin di qonaxê bavê xwe de, li daira, li oda, dîwanxana digerin, heyanî ko aciz bûn; Gihane Odakê du kursî di wê Odê de bûn; her yekî li ser kursîkê rûniştin.

Pişta xwe dan dîwêr, li miqabilên xwe nêrîn sûretê qîzekê, bi dîwêr ve ye. Hişê Qemerzeman çû dinyakê din. Dilê wî êşiya. Şêr wiha lê nêrî, ko Qemerzeman li teniştа wî ketiye, Şêr ji xwe re got: wê bavê mi ji mi re wê bêje te kuştiyê lawê min! Rahiştiyê, û av li ser çavê wî kir û jê re got: çi bi te hatiye; nikarî biştxile.

Piştî saetekê hişê wî hate serê wî û jê re got:

Ma tu na nêrî, li vê sûreta ha, ko bi dîwêr ve ye.

Şêr jê re go: ev çi sûret e?

Go: sûretê qîzekê ye.

Sûret anîn ba xwe û lê nerîn, ko li bin sûret nivîsandiye navê qîzikê Gulî Pemba ye, kêçka hakimê Sîsibanê ye. Şêr jê re got:

Tu zanî emê çi bikin, sibehê emê herin nêçîrê, emê bedlek cilê zêde, her yekî ji xwe re bibin, xurcikê xwe tije pera bikin û emê herin.

Li riya xwe, emê xezalekê an kêvroşkekê bikujin, xwîna wê li wan cilên zêde xînin, biçirînin, bavêjin ser Bîra Şêra, wê ehlê me bi dû me de bên, li me bigerin, wê van cila bibînin, wê ji xwe re bêjin, şêra ew xwarine; û emê herin bi dinyayê de; heyanî ko em vê qizikê neyînin, xwediya sûret, em nayin.

Qemerzeman go: ê baş e, raya te xweş e.

Sibehê rabûn, wilo kirin û bi dinyayê de çûn.

Piştî sê rojan, ehlê wan li wan geriyan, çûn ser Bîra Şêra û dîtin cilê wan li wê derê, çiriyane; û gotin: Şêra ev zaro xwarine.

Qemerzeman û Şêr bi dinyayê de çûn; du meha geriyan, gihan bajarê Sîsibanê.

Çûn mala pîrekê feqîr û ixtiyar bûne mêvan.

Ji pîrê re gotin; êvara te bi xêr! tu mêvana na hewînî?

Pîrê ji wan re got: mala min piçûk e, tiştkî min tune, ne hon têde razin û ne tiştekî ko hon bi xwin, ma ezê çawa we bihewînim.

Qemerzeman destê xwe xiste bêrîka xwe, kulmek zêr derxist da pîrê go: îşev emê li mala te razên.

Gava pîrê çav bi zêra ketiye, û got lawo mala min, mala mêvana ye, lê rûyê salê reş be.

Pîrê çû du bedil lihêf anîn û xwarin ji wan re çêkir; xwarina xwe xwarin gotin pîrê: sur bi te re heye an tune ye?

Pîrê ji wan re got: sura min wek behrê ye.

Jê re gotin: em hatine Gulî Pemba; emê çewan xwe bigehînin?

Pîrê ji wan re got: ji roja Gulî Pemba çêbûye, ez wêna xwedî dikim, diya xwe nas na ke, mi nas dike.

Belê îro heftik «heft roj» ez jê xeyidî me, ji bona xatirê we ezê sibehê herim cem wêna; û îşalle, we bigihînim hev.

Sibehê pîrê çû çarçiyê ji xwe re çarçefek kirî, şimikek kirî, he bik hene anî mal, hena xwe li porê xwe danî, çerçefa xwe li xwe kir, xwe pir temiz kir, qesda mala Gulî Pemba kir; gihaşt ber deriyê wan, nobetcî li ber deriyê wan hene; ne hiştin ko pîrê here cem keçik.

Pîrê ji wan re got: ev çi ecêb e, ko hon na hêlin, ezê herim cem keçka xwe.

Li dengê wê keçikê ji jor bi hîst, ban wana kir go: bela bêt.

Keçikê jê re got:

Ya pîrê çima tu ji min xeyidî ye.

Pîrê jê re got:

Ez ji te ne xeyidî me, belê îro heft roj, du lawê me hebûn, îsal bîst salê wan winda bû bûn, ne xuya bûn, hatin; û destê min ji wan ne dibû, îro ez vala bûme, ez hatim cem te.

Keçikê jê re got:

Ya pîra delal, ev çend salê te, tu li cem min î, te rojekê ji min re ne got lawê min hene, îro çi ye tu bi fena hatiyê, tu dibêjî lawê min hene.

Ez zanim meqseda te çi ye! rast ji mi re bêje, bê ev çi kesik in, li cem te.

Pîrê jê re got:

Du xort in, lawê hakiman e. yek jê re dibên Qemerzeman û yek jê re dibêjin Şêr; ji welatê xwe hatine ji bona te.

Keçikê jê re got: baş e, mi qebûl kir, belê tu zanî, ko çi qeyse xelk, hakim û axe tên min dixwazin û ez dibêjim ez mêra na kim; ji bona xatirê te, ko te ta' b bi mi re dîtiye, mi wan xorta qebûl kir, de here mal û ê ko ji wana ez dixwazim, bela bê nav bexçê bavê min bi şev, ezê herim cem û ezê lê binêrim; pîrê jê re got; baş e.

Pîrê vegeriya hat mal. Şêr jê re got: hê pîrê te çawan kir, pîrê jê re got: min keçik razî kiriye; bela êvarê Qemerzeman her nav bexçê bavê wê; keçik wê bê cem wî, wê hevdu bibînin.

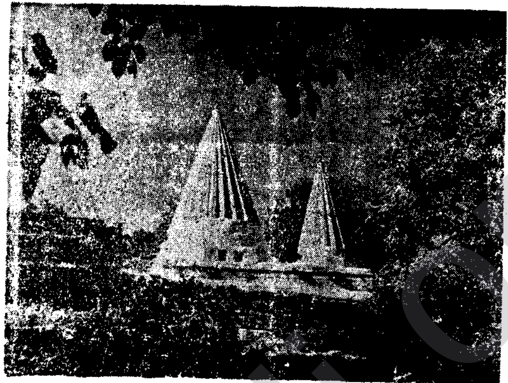
Êvarê pîrê rabû, fanûsek bixwe re hilanî, û da pêşiya Qemerzeman; gihande nav bexçeyê hakim û jê re got: de li vê derê be..

Pîrê vegeriya çû mal, Qemerzeman ma li nav bexçe; ji xwe re dirê û tê.

— ne qediyaye —

PÊJINÊN DINYAYÊ

Xebat - Fidakarî - Serfirazî - Serdestî

Ji Bergehên Kurdistanê : Dergeh, Ayîn û Zar û Zêçên Brayên Me Ên Delal Êzedî.

Sal 2 — Hejmar — 48

ROJA NÛ

Duşemb — 15 Gulan — 1944

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê, 15 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 2 lîreyên ingilîzî. Bihayê Hejmarekê; 15 Qemerî.

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc; Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41 Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

KURDISTAN

YEKITIYA KURD

ÇI YE, Û BI ÇI PÊK TÊ

1 — Yekîtiya Zarav ; 2 — yekîtiya Tîpan ; 3 — yekîtiya Cexrafî ; 4 — yekîtiya armanc ; 5 — yekîtiya Raman ; 6 — yekîtiya Dînî

1 : Yekîtiya Zarav

Di Kurdistanê de, heft zarav an şêwe hene ; herwekî : sorî, kulhorî, bextiyarî, hawirman, gewran, zazî û kurdmancî.

Divaye ev heft şiw bigjîne hev û zimanekî tevayî bête pê ; ev jî bi havila xwendevan û rojnameva nên me ê zana pêk tê.

Divê ji van her heft zaravan, xwendevanê me hebin, û her yek bi zaravê xwe şihir an nesir bişînin rojnameyên kurdî ; gerînende her dem pirsên diva û zanakî ji nav bigre û di nav zimanê kurdî de biçîne, pirsên ko di kurdmancî de tune bin, ji van zaravan teva bikin bi vê pêçandinê yekîtî û nêzingî û piraniya zimên pêk tê ; heke xwediyê van şêwan bêjin : çima zarawê me na keve rewacê ? !

Ev jî ne pirsekî zanistî û welat parêzî ye ; lewre, di van her heft zaravan de kîjan zarav dewlemend û pey ve manin vî zehf bin, divê ewê bibe zimanê tevaya Kurd. Madam armanc û raman û bêja kurd yek e, divê kurdmancî mişteqê kurd û Kurdistanek xweser bê.

Çewa ko mi, di şihrekî xwe de gotiye : Lorî, kulhorî, û zazî bextiyarî tev bizan. Hawirman, kurdmanc û gewran, yekwe wərê me Îran; Nav bira zaran, ji bo me yek hevok û bêje ye,

Dîn û mezheb nayê hijmar, lê tu kurdmancî bizan.

Herwekî di welatên beyanî ên pêş ve çûyî de, zaravên tîvel hene, di nav van zaravan de, yekê tokiz bijartin, û ên mayîn, bûn per û baskê zimên. Em jî bi wê rê dikarin bigihin qûnaxa azadiyê.

2 : Yekîtiya Tîpan

Her xwende dizane ko tîpên xweser ji me re tune bûne ; tenê hin şahir û qelasîkan dîvanên şihir û mîna « Xanî » — rehmeta xwedê lê bit — folklora xwe, bi tîpên erebî nivîsandine ; ew jî bi awa û qeydeyên zêr û ziberan.

Bi zor dihatin xwendin, lê dîsa temamî ne dihatin xwendin, weke: xwe û xû ji her du dernediketin û wekî din jî bê, bi tîpên kurdî, tu kêmasî di zimanê me de nîne. Carna rojnama « Gelawêj » digîhe me, bê ko zarawê sorî, em temam nizanin, ji ber ko tîpên erebî ye, em qenc ni karin bixwînin, hêvî ji xwedê, kurdên hemî welatî, dibe ko di vê babetê de înadê ne kin û hêvî heye ko na kin jî. Divê herî her tiştî yekîtiya kurd, bi yekîtiya tîpan ve teva bibe. Heke em bêjin, latînî tîpên beyanî ne, belê tîpên erebî jî ne yê me û ne semawî ne,

Ji xwe ji hemî tîpên cihanê re neqiş û elametên muxaberê tên gotin. Bi gotinekê zanistî kêwî dibe ko her çar Kurdistan dest bi a.. b.. c... bikin ; çewa 4 milyon birayên me Kurdistana Bakur, bi van tîpan hîn bûne.

3 : Yekîtiya Cixrafî

Erdê Kurdistanê bi awayê xerîtê ji her kesî re nas e. Şabas û peyman ji Yezdanê pak re ko di kişwerê me de, tu nav birên me û biyanî tu nin : tenê di ber baskê feleka reş de, em pengizîne ; û di çar hawîran de dijîn. Lê erdê me wek « pelasekî kerkit » raxistî û em her çar welatî di rex hev de dijîn û haydarê roja xwe ne.

Di dema aşîtiyê de, divê dengê Kurd û daxwaza Kurdistanê yek be, ne kû her welatek, bi awakî ne dîtî, bêne xapandin û xebata hinde salî û xwîna şehîdan li erdê xin ; û me hember neyar û li pêş alema cihanê şermende bikin û di dîroka miletê Kurd de, me bednam bihêlin ; û 10-12 milyon kurdin ber mirad, di kurtala dûjeha neyar wer kin. Hêvî dibe ji nuho dé, ber hev û du, ji wê tirba reş û kûr badin û bidin ser riya azadiyê. Ma ne şerm e ho em ji bo meznahiya zeîm û hin xûdpesendan bibin kerî, kerî !... Ma çend Kurdistan hene ko çend xwendekar hebin, me tevan Kurdistanek divê û azadarê kurd kî be, hemî kurdan ew divê.

4 : Armanca Kurd

Armanca Kurd, serxwebûn û dem û dewrana Kurdistan e. Ev daxwaz ne tekane ye, Azadarî û berxwedariya teva miletê Kurd e.

Wiha neng e xebat, canbêzarî û comerdî ji namûsa hemî lawanê kurd e.

Her xort û her xwendeyê ko hewiya xebat û camêriyê, ji xwe dibe, divê ew bi xwe bigere malik û li batên riya xebatê bibûne û bi awayê xebatê bawerî bide û dest bavêje zincîra xebata yekîtiyê, madam bêja kurd yek e, nav birên partiyan ji bo çi ?

Berberî û partî û navbirîya hevalan, li ba kîjan Mîrzayê hebe, ew dijminê fikra me ye, heke bira, û bav, ap û lawên me jî bidin ser vê rêça şermezar, û heke em jî terka wan nedin, em jî kem teba ne.

Lewre ev riya dûr û dirêj, ya me daye ber xwe, qunaxa wê dirêjahiya omrê me ye.

Heya bi rijandina xwîna me be jî, em xwe na hêvişînin Çewa ko şehîdên me ên welêt, kevir û latên Kurdistan, bi xwîna xwe xemilandine û dê bixemilînin jî !...

5 : Ramana Kurd :

Ramana kurdên her pênc hawîran yek hikûmeta teva Kurdistan e ; û ji hemî zarawê kurdî bijartina yek zimanekî resmî ye. Serekcivîn an xwendekarî, xelaskarê miletê Kurd, tête niqandin.

Li hember neyarê Kurdistan, yek deng û yek destekî ristemî em dirêjê tola welat dikin ; çewa kirine.

Di roja aşîtiyê de, di wê komela heqbelavkirinê de, divê em jî xwediyê peyiv û dozekî bin.

Li ser kursiya heqşinasî berşifa neyarê xwe bidin û bi dilovaniya Hevalbendan, li xweser bijîn ; ji bo vê ramanê, ji niho ve, em tev hîvî û guhdarê emrê mezinên xwe sekinîne.

6 : Dîn û Mezheb :

Rûniştmanên Kurdistanê bi çar ayînan lêkve dibe, her çar tîvel ev in : Sinnî, elewî, êzedî, file.

Vana her yek, bi dînê xwe ve aza ne. Tu kes ne derûdê-kefîlê-dîn û mezhebê hesekî ye ; lê Kurdistan erdê bavê me û landika me her siyan e. Yezîdî, elewî û sinnîyan e.

Em sê bira ne, yek xwîn û yek ten û yeknav in, û yek milet in. Serxwebûn û serbestî bi navê Kurdistanê, ne bi navê dîn û mezheb û olê ye ; lê navdariya rûspîtî û dîrokî li gora fedakarî û xebatê tê nas kirin.

Hin, nav welatiyên me, aşorî, kildanî, êrmen, suryanî, û cuhî ne, ew jî hevalê me, û hêvîdarî jîneke dilovankarî ne ; heke wan xwe, bi me ve girêdin, em wan heval û cîranên xwe dijmêrin, çewan bav û kalên me bi hev re bihortine, emê hêj bêtir û çêtir, bi hev û dil geş bin ; divê ew hêviya qenciyê ji me bikin, ne ko bi gotinên xerezkaran bêne xapandin.

Lewre, di rojên pêşber de ew ni karin terka Kurdistanê bikin xirabî dişwariyê tîne ; qencî rûspîtiyê pêk tîne

Ê ko zane dizane ; ê ko nizane, tim xizan e; bela serî tim ziman e, li ber derdan bê eman e, roja ko tê bê guman e.

Cizîr : H. Hişyar

Ber Bi Serfiraziyé ve

MOSKÛ. — Sebastopol ketiye destê qiwetên rûsî.

LONDRE — Brîtanya Mezin û hikûmetên kişwerê brîtanî ji 1-ê çiriya berî sala 1941 î û heta 31—ê adarê sala 1944—an 5.031 tang, 6.778 belafir, û ji bona 80 milyon lîreyên ingilîzî zad û zexîre, mekîne û hûr û mûrên din şiyandine Sovyetistanê.

LONDRE — Haziriyên eniya diwemîn bê etlahî dom dikin, go tiye Radyoa Luksemburgê.

ENQERE — Radyoa tirkî elam dide, ko serê sibehê payetextê Romanyayê bi awakî xurt hatiye bombardiman kirin.

CEZAYIR — Bombeavêjên Hevalbendan ên giran li Wîner Noys stadtê xistine, axa Ewistirayê.

LONDRE — Radyoa Londrê elam dide: Eleman dixwest ji Parisê 5.000 xebatker berhev bikin û bişînin Germanistanê; lêbelê bitenê 450 hebên wan hatine komgeha rêkirinê.

BOMBARDIMANÊN GIRAN

LONDRE — Duhî 3.000 belafirên Hevalbendan dirêjî hêjagehên dijminan yên erdê Frense, Belçîke û Luksemburgê kirine. Di nav sê rojan de, refên bombeavêjên xurt, sê cara li Berlînê xistine. Radyoa elemanî dibêje ko çekê Hevalbendan ê hewayî di ser Brandenburg— wilayeta Berlînê— û di ser erdên Germanistana Bakur, bakur — roava roava û nîro roavayî re firiyane û êrîşî hêjagehan kirine.

LONDRE — Li gora nûçeyên ko ji Sviçreyê tên, Serfermandariya elemanî dike qiwetine nû bişîne Belqana.

NÛ DELHÎ — Bombeavêjên brîtanî bendera Sowelê, ya ko destê japonan de ye, xira kirine.

BERN— Welatperwerên frensiz zehf trênên elemana ên eskerî ber hewa kirine an ji rê derêxistine û pê zererine dijwar gihandine wan.

JENEV— Elemana 1.2.0 peyayên frensiz ên hêja girtine û şiyandine Germanistanê; hal û hewalê wan welatperweran çilo ye, ne nas e.

LONDRE— Hêsîrên talyanî xwe ji bona xebat û arîkariyê, qedî mandine hikûmeta Brîtanya Mezin.

DER ENIYA BIRMANYAYÊ

NÛ— DELHÎ— Di Hindistanê de, li Kohîmayê, êrîşên Hevalbendan pêş ve diçe; yekîneyên brîtanî di bakur— rohelatê vî şaristanî de, zehf niqteyine hêja standine.

NÛ DELHÎ— Di axa Kohîmayê de, êrîşa Hevalbendan pêş ve dikeve, her çend jî, hin taxeyên vî şaristanî, hêj di destê japona de ne.

LONDRE— Cara dawîn 1.500 belafirên emerîkanî 1.600 ton bombe avêtine hêjagehên Berlînê.

CEZAYIR— Ev sê roj in, pey hev û du, refen Hevalbendan hêjagehên payetextê Romanyayê, Bukreş, dane ber bomban.

LONDRE— Leşkerên Yugoslavî Kladano standiye, Zehf çek û posat û zad û zexîre ketine destê yekîneyên yugoslavî,

WEŞINGTON— Sala ko bê karxane û destgehên emerîkanî ji bona 60 milyar dolaran, çek û posatên şerî çêkin.

NÊÇIRA BERAZAN

Em, di rêyên bi devî û bi kelem re di çûn..Di gelek newalên kûr, di pir zinarên bilind di hevraz û hev xwarên dûr û dirêj re derbas di bûn.. Ez û du hevalên xwe bûn; Sehên me, bi me re. tifingê me, li milê me..rextê me, li pişta me bû Destê me, bi lepik.. lingên me bi gorên rîsînî û pêlavên xurt nuxumî: bedena me, bi çekên tekûz girêdayê bû. Zivistan û çele bû.. em di çûn çiyayê Mancêlê,nêçîra berazan.

Ev, ne cara pêşîn bû.. Gelek carê din em bû bûn rêwiyên vê riyê. Nêçîra berazan ji me re bû bû meraq û serguzeştek. Me ji vê serguzeştî heweseke derûnî di stend.

Bi ro, em di meşiyan.. bi şev jî di şikeftan de, di man.Piştî sê rojan me, nêzîkî li armanca xwe kiri bû.. berbe êvarê bû, dunya pir sar bû, em gelek westiya bûn. Lê em, nêzîkî şikefta « Govê » bû bûn. Gava em bi gihiştina şikeftê,me yê ji xwe re agirek dada, xwe germ û rehet bi kira.

Em gihiştin ber şikeftê.. lê muxabin şikeft, ji bextê me re, hilweşiya bû. Di wî cihî de tu şikeftê din tu ne bû. Em nikarî bûn bi şûnda jî veger in ; Di şev—reşêde, di wan rêlên bi kevir—kûç, bi rêve çûn, ne mumkin bû.. Çar ne çar, me xwe da ber tatekê. Cî pir teng bû., têra hewîna me û sehê me ne di kir. Bi dişwarî me xwe bi cîh kir û me agirek dada. Piştî şîvê, bayekî reş dest pêkir, peşkê baranê ha tin. Herke çû, ba, bêtir.. baran, zêdetir bû. Agirê me vedi mirî, canê me şil di bû. Em ji serma di qefilîn. Sehên me jî di ricifîn, teriyên xwe di kir in nav lingên xwe, berê xwe bi jor ve di kir in û kûr kûr di zûriyan. Xuya bû ku înzara encameke xerab di dan me... Herke çû şev, reş û tarî, ba û baran bêtir di bû. Tenê gava birûskan ve di dan, me kanî bû ber xwe bidî ta. Em di tirsiyan ko tebayên kovî bi ser me de bi girin û me şerpeze bi kin.

Nîvê şevê ba kêm bû.. baran sekinî... ewrên reş, perçe—perçe belav di bûn.. li cî ciyan histêrkan xuya di kir in.. xwîn û taqet li me ve di geriya.

Lê qederek derbas ne bû bû,li şûna êwrên reş, ewrên spî û bilind çê bûn.. bê gûman ewrê berfê bûn.

Bi destê sibehê re berf lepe - lepe hate xwar.. dunya ronî di bû me kanî bû ber xwe bi dîta. Me xwest em bêlan (merhele) ekê bi şûnda veger in û berî felaketekê em xwe bi gihîn in şikeftekê. Em, li rabûnê bûn, keriyek beraz li me der bûn.. ew berazên ku, berê qulik qulik ji ber me di reviyan, vê car har bû bûn û xwe dirêjî me di kir in. Me her sê hevalan peştên xwe dan hev û me berê tifingê xwe, bi wan ve kir in. Sehên me jî, ji me re di bûn sîper, mîna pilingan d'ajotin ser wan. Cengek mezin û no di nav me de çê bû. Berikên me di qediyan, lê hêjmarê berazan — çiqas di hatin kuşt in jî— bêtir di bûn.. kerî, kerî di hatin gazî û hewara wan.

Berf, pêda di bariya.. bager û pûkek ecêb çê bû bû. Niva ne tenê beraz, ji her çeşîdî kovîyên derende xuya di kir in. Wan jî bi çavên birçî dirêjî me û sehên me di kir in..

Êdî, berikên me qediyan.. Vêcar, me sungî bi ser tifingên xwe ve kir in.. qederekî me bi dest lepê jî, li ber xwe da.. paşê tab û taqet di me ne ma; em her yek li cihê xwe ket in..

Berê her sê kûçikên me, paşê her dû hevalê min hat in kuşt in. Koviyan, cendekê wan bi erdê re kaş di kir in û di bir in...

Ez, keti bûm kortalekê..berf, li ser min tije bû bû..ji ber çavên koviyan wenda bû bûm. Herke di çû berf, li ser min bêtir barê min giran tir di bû. Min nikarî bû xwe tev bi livanda. Lê vê car min ne sar bû.. mîna di nav kurkekîde bim, canê min germ di bû.

Bîna min diçikiya..di nav kefenekî spî û tebiî de, hêdî - hêdî, di mir im.Hêvî çû ara xelasê ne ma bû.

Gava meriv li ber candayinêbe, hemî serbatiyên meriv bi carekê tên bîra meriv û mîna şirîtên sînemayê, li ber çavên meriv derbas di bin; Di wî halî de gelek tişt di hatin bîra min.. mafir ev dengê ahenkdar — ku berî bîst, sî salî, gava ez zarok bûm — min di bihîst:

« Ellahî heql... mewlayî heql.. rizayî heql.. »

Ev dengê derwêşekî cil - kesk bû. Her sal, du, sê caran, û her ca rê ji nişkave xuya di kir.

Bejn — dirêj, esmer, rî-sor bû.. Cibê wî kesk, kum û xavik — kesk bû.. Tizbiyek kesk û heb - gir di hustiyê wî, keşkûlek ji guîzê Hindê li milê wî, çilakekî dirêj û ser—hesin di destê wî de bû. Kuçe, kuçe di geriya û bi dengê xwe yî ahenkdar bang dikir:

« Ellahî heql.. mewlyî heq ! rizayî heql.» Her kesî jê re, zarokênî xwe di bir in.. wî jî destê xwe yê pîroz di ser serê wan re di bir û d'anî...

Mala her kesî, mala wî bû; li her cî karî bû bi xwara û ve xwa ra û raketa.. Pîrika min bi xwe pir xatirê wî di zanî bû; pere û xwarin ji wî dirix ne di kir.,Wî jî destê xwe, li ser serê min di gerand, û bi dizî tistek di xwend û pif di kir dora min... Gelekan ji wî re di got in: — « Xocê Xızir e.. ji nişkave wenda û ji nişkave xuya di be.. di rojekê de, kane dinê gişî bi gere...»

o o o

Di bin tebeqeyên berfê de, hilma min di çikiya,xwêdaneke germ, ji laşê min bi der di ket. Hingî,serencamê wisan di hatin bîra min,û çav - endazî (menzere) yên welê di hat in ber çavê min.

Ez, di nav muhîtekî dîndar de xwedî û mezin bû bûm; baweriya min hebû, ku ew derwêşê cil - kesk, ew Xocê Xizir, nuha bê îmdada min, û min ji mirinê xelas bike. Ew derwêşê xwedî keramet û xwe dî mûcîze-ku di rojekê de kanî bû li dinê gişî bi gere-kanî bû di wê gavê de, bê hewara mirîdê xwe yî kevn jî...

Ez, di vê hêvîyê de bûm, ji hatif dengek hate min, di got:

« Metirse, ez têm...»

Min li jor nêrî tebeqeyên berfê ji dîtina çavê min re manî ne di bûn; min dî ji jor ve, murxekî gir guş, guş, di fire û ber be min da di keve.. paşê li ber min venîşt.

Min bi hêviya Xocê Xizir dilê xwe vejan di bû..min di got qey ew derwêşê min î cil-kesk û keşkûlbi dest e. Muxabin, murxekî per-dirêj, sîng-bi pûrt û ser—girover (mîna Stalîn) ser mezin bû.

Hingî, hêvîya min şkest; bê gûman ev mûrxekî berate (cenaze) yan bû.. Qey berî ez bi mir im, bîna min hilaniye û hatiye cendekê min bi xwe.. Ez pir di tirsiyam.. lê murxê gewre û pir heybet, ne ji wan murxê beratan bû; pençê xwe yî polayî bi dilovanê li ser ruyê min gerand, û ez avêtim ser basikê xwe yî hesinî, û ber be ezmanan firand im.. Êdî tirsa mirinê ne ma bû.. Bi dilekî azad û bi çavekî jîndar, min li dinê di nêrî....

Gava min çavê xwe ve kir, min xwe, li ser basikê tu murxan ne dît.. Ez li mala xwe, di nav nivînê xwe de bûm..Tuxtorekî cil sipî serê min bilind di kir û bi kefçîkî derman bera qirika min di da.. li rast û çep, du, sê merivê min, bi tirs li min di nêrîn û hêsir ji çavê wan di herîkîn. Tuxtor di keniya û di got:

—Êdî metirs in.. Nexweşê me, kefen çirand...»

Heşê min hêdî-hêdî dihat serê min., ez, ji bîst rojan de ne xweş bûm.. nexweşiya min tîfoseke giran û bê eman bû....

Şam; 23—4—944 Qedrî Can

MIREKA CIHANE

MIRÊKA CIHANÊ MIRÊKA WÊNEYÊN ŞER Û AŞÎTIYÊ

CENG & BIHINCEG

Lergeheke Spehî û Hehfeza

Şefqeyên Jin û Dotên Ewripayê

MOSKÛ— Serfermandariya Sovyetî şevê çûyî denezana jêrîn belav kiriye: Leşkerên enîya ukranyayê a çaran piştî çar rojên şerî çeper û asêgehên dijmina ên beton û hesinşidyayî zîr û zeber kirine û Sebastopol standine; bender û qerargeha Behra Reş a qaimtir û hêjatir. Bi vî awayî axa Qrimê ji dijmina bi timamî, hatiye paqij kirin. Di eniyên din de, şayesteyî gotinê rewiş guhêrek çênebûye. Li 8-ê gulanê; 48 balafirên dijmin hatine avêtin erdê: der şerên hewayî û bi agirê topên me ên ber-balafir.

LONDRE— Eleman didin zanîn ko ordiya Sor di Dniestra jêrîn de, dest bi êrîşine mezin kirine; hawîrên Moskovayê derew bi alî vê nûçeyê ve didin.

Di hêla Dniestrê de, elemana bi xwe bi qiwetine mezin ber-êrîş kiri bûn û her wekî êrîşên wan hatine paş ve birin, bi belavkirina wan nûçeyan, dikin bêçareyiya xwe veşêrin.

LONDRE— Di nav 24 saetên dawîn de refine brîtanî û emerîkanî ên mezin dirêjî axa Germanistanê kirine û lêxistine; 1.000 bombeavêj û 1.000 nêçîrvan têkilî van êrîşan bûne.

2ème ANNEES — LUNDI 15 MAI 1944 — NUMERO 48

LE JOUR NOUVEAU

Direction: Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél.: 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur - Propriétaire: EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 15 P.L.S. - Abonnement
Syrie-Liban 15 L.L.S. Etranger 2 L. Stgs.

KURDISTAN

Après la dernière guerre, les Alliés, s'inspirant des principes wilsoniens, avaient non seulement envisagé la création d'un Kurdistan autonome, mais ils en avaient incorporé le projet dans un Traité International, le Traité de Sèvres. Un coup de force a empêché que le peuple kurde ne bénéficie de l'application de ce traité. Les huit à neuf millions de Kurdes ont été partagés, avec leur territoire, entre plusieurs états. Dans ces états, ils constituent des minorités ne jouissant d'une certaine autonomie nationale que dans la mesure variable où une puissance européenne peut la leur garantir.

La division et l'asservissement du Kurdistan ne pourront être maintenus au sein du monde nouveau de l'après-guerre. La question devra être reprise, dans l'esprit qui animait les rédacteurs du Traité de Sèvres. La seule solution compatible avec les principes pour lesquels luttent aujourd'hui les Alliés, c'est la création d'un Kurdistan autonome, embrassant tous les territoires habités par les Kurdes.

Il se trouvera peu de cas où l'application littérale de la Charte de l'Atlantique offrira moins de difficultés de principe : les Kurdes habitent un territoire compact, riche en ressources naturelles. Les minorités ethniques y sont très peu nombreuses.

Mais cette solution radicale de la question kurde peut heurter certaines ambitions, désireuses de maintenir le statut quo : des objections pourront donc être soulevées. Nous allons tâcher, pour la défense de notre thèse, d'approfondir certains aspects de la question.

1. — Les Alliés ont pris les armes pour sauver la civilisation menacée par un régime qui pratique systématiquement la cruauté et l'injustice, dans ses formes les plus brutales, au mépris des droits les plus élémentaires des peuples. En Turquie, en Iran, les Kurdes ont subi un régime tyrannique qui ne peut être défini autrement et dont la suppression s'impose au même titre. Cet état de choses constitue lui aussi une offense au monde civilisé

2. — Le partage d'un peuple de huit à neuf millions d'âmes entre trois ou quatre états crée, dans chacun de ces états, une minorité dont l'existence implique des frictions continuelles entre cette minorité et la population majoritaire. Cette situation met en danger constant la sécurité intérieure et extérieure de ces états.

Les zônes frontalières de ces états, là où ils se touchent, sont habitées par des Kurdes qui, quoique de nationalités différentes, sont animés les uns envers les autres d'un profond sentiment de solidarité. Chaque état ne peut donc avoir le contrôle de sa zône frontalière qu'à condition d'avoir également le contrôle de celles de ses voisins. Il en résulte des ingérences qui sont la cause de complications diplomatiques et qui risquent toujours de devenir le pretexte d'interventions armées. En outre, les mouvements de population entre les différents territoires kurdes ne peuvent être empêchés qu'à condition que, dans les différents états, les Kurdes soient soumis à un régime également oppressif.

Le maintien de ce régime d'oppression devient la condition même des bonnes relations diplomatiques entre les pays à minorités kurdes ; l'ouverture d'une école kurde dans un des états voisins sera considérée par les Turcs comme une atteinte à la sécurité intérieure, de leur pays.

Le Kurde, toléré par les autorités, bon gré mal gré, dans la partie kurde du territoire, n'est plus qu'un étranger dès qu'il en sort. Il ne peut donc considérer l'état dont il est le ressortissant, comme sa patrie et il est, au contraire, rempli d'un sentiment d'amertume à l'égard de l'autorité centrale du pays ; il tente, par des révoltes, de secouer le joug qui l'oppresse.

3. — Pour chacun des états qui se sont partagés le Kurdistan le territoire kurde qui est compris dans ses frontières est comme une colonie qu'on craint de se voit arracher. Cette crainte est d'ailleurs légitime dans un siècle où, pour la deuxième fois, de puissantes alliances se sont constituées pour la libération des peuples opprimés. Ces états traitent donc les fractions du Kurdistan en autant de colonies d'exploitation desquelles on tâche de tirer le maximum d'impots et de soldats, sans y entreprendre aucune oeuvre constructive. L'autorité n'y appuie pas l'initiative privée ; au contraire, elle la décourage. On tend à détruire l'indusrie locale au profit du développement de l'industrie située dans la partie du territoire habitée par la population majoritaire.

4. — Quand un des états comportant une minorité kurde se croit assez fort pour envisager l'incorporation définitive de son territoire kurde, il tâche d'appliquer l'assimilation forcée.

Cette politique n'a pour résultat que d'exaspérer le particularisme national des Kurdes. Les Kurdes qui, autrefois zoroastriens comme les anciens Perses, n'ont pu être assimilés par eux, aujourd'hui musulmans, ne peuvent être assimilés ni par les Turcs, ni par les Arabes, ni par les Persans. Ce peuple qui, à travers 4000 ans d'histoire, a maintenu son individualité nationale sous toutes les dominations, ce bastion indo-européen qui, au coeur de l'Asie Mineure, a résisté à toutes les invasions, est inassimilable. Des différences de race et de langue comme celles qui séparent les Kurdes des Turcs et des Arabes, ne sont pas seules en cause. La vitalité de leur individualisme national les séparent tout autant des Persans qui, quoique de race fortement mélangée d'apports tatares et arabes ont pourtant avec eux des affinités linguistiques et raciales.

La tentative d'assimilation la plus systématique et la plus brutale est celle qui a été faite par les Turcs depuis le début du siècle. Elle a lamentablement échoué. Les Turcs ont voulu favoriser l'immigration de familles turques en territoire kurde. Loin de contribuer à la turquisation des Kurdes, ces familles turques se sont assimilées à leur entourage; des rapports secrets du Gouvernement Turc en font foi. Les Turcs ont amorcé la déportation en masse de Kurdes vers l'Anatolie; des révoltes ont éclaté, si terribles que cette méthode a du être abandonnée.

Les Turcs ont interdit l'usage de la langue kurde, le port du costume kurde; ils ont prohibé les chansons kurdes. Les jeunes Kurdes ont été forcés de fréquenter des écoles turques. Le mot « Kurdistan » a été rayé du vocabulaire géographique turc. Peine perdue: les Kurdes parlent toujours leur langue; les inoffensives chansons populaires sont devenues des chants subversifs; les jeunes gens quittent l'école turque plus Kurdes qu'ils ne l'étaient avant d'y entrer. L'enseignement forcé en turque donne lieu à des bagarres; en grand nombre, les écoles sont fermées.

5. — On a peut-être songé, comme offrant une solution à la question kurde — puisque l'assimilation forcée ne réussit pas — et pour sauver l'intégrité territoriale des états qui se sont partagés le Kurdistan, au massacre. En effet, on ne peut oublier que les Arméniens de Turquie ont été les victimes de l'application de cette méthode. Mais, en premier lieu, aucun des états en question n'est assez fort pour massacrer impunément les Kurdes ; pour le faire, il leur faudrait l'appui d'une puissance occidentale. En deuxième lieu, l'extermination des Kurdes transformerait le coeur du Moyen-Orient en un désert ; et on ne voit pas qui remplacerait ces robustes paysans.

6. — Est il possible de garantir les droits nationaux kurdes sans qu'on transforme, en ce qui concerne le Kurdistan, la configuration politique du Moyen Orient?

L'histoire récente prouve que, pour assurer la protection de ces droits, il faudrait installer, dans chacun des états qui se sont partagés le Kurdistan, un contrôle des puissances occidentales si étroit que l'indépendance de ces états deviendrait absolument illusoire.

7. — Songerait-on, pour simplifier le problème, à incorporer tout le Kurdistan à un des états du Moyen-Orient ?

Ce serait vouloir remonter le courant de l'histoire : le plus forts de ces états, le seul qui se soit montré capable de réunir de nombreux peuples sous sa domination, la Turquie, n'a pas pu les empêcher de se détacher d'elle. Remarquons que l'adjonction de la totalité des Kurdes à un des états du Moyen-Orient aurait pour résultat de le transformer en un pays à majorité kurde.

8. — A ceux qui attendent la stabilité politique et économique du Moyen-Orient de la création d'un bloc d'états, nous dirons que la formation d'un état kurde homogène ne constituera pas un obstacle à la réalisation d'un tel plan.

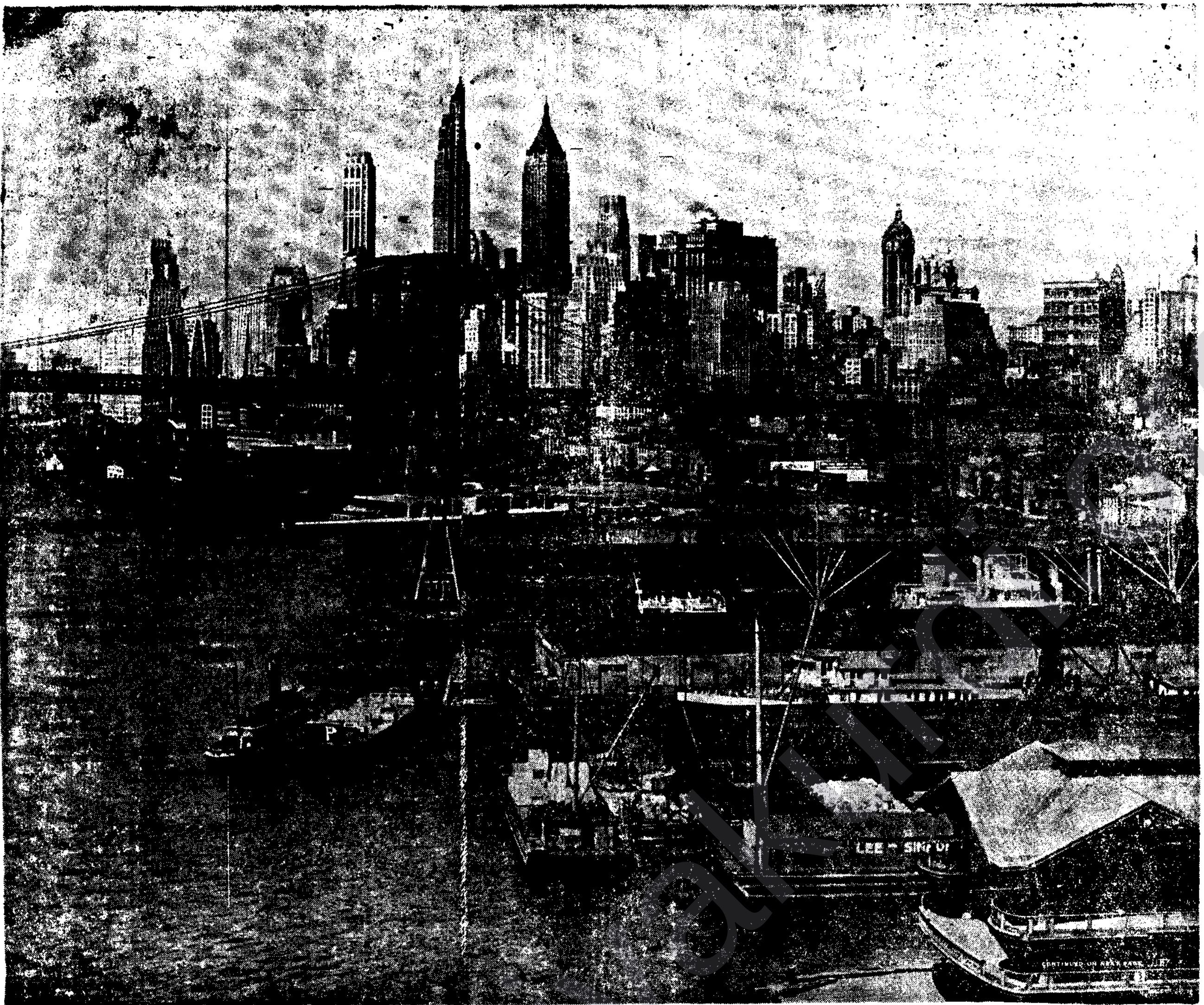
Un bloc d'états ne peut tirer sa stabilité que de celle de ses éléments constitutifs. Cette stabilité ne pourra être atteinte que si on applique la solution de la question kurde telle que nous l'envisageons.

9. — Pour terminer, répondons à ceux qui objecteraient que les Kurdes, dans l'histoire, n'ont jamais formé d'état unifié et indépendant.

Citons d'abord Saladin et les Ayoubites qui, avec leurs Kurdes, ont créé un état puissant et glorieux qui a permis au monde musulman de résister aux attaques des Croisés.

Mais rappelons surtout qu'à toutes les périodes de l'histoire, et jusque tout récemment des principautés kurdes ont maintenu leur indépendance. Ces principautés dans les montagnes de Kurdistan, dont la nature même invitait le morcellement en groupements séparés, ont conservé à travers les siècles la Nation Kurde. Dans le monde d'aujourd'hui, montagnes et vallées ne constituent plus les obstacles qu'elles représentaient autrefois.

Pour le peuple kurde, le système des îlots de résistance était une force ; mais, faisant face aux nécessités du monde moderne, ce peuple veut se constituer en un état unifié.

Bajar û Bendera Emerîkayê î Mezintir Nû-York: Piştî Londrê Saristané Dinyayé ê Térxelk

QEMERZEMAN

— 3 —

Pir aciz bû, keçik hêj ne hatiye. Çavê wî hişk bû li riya wê. Keçikê heta wextê razanê xwendinek wê heye a sihrê dixwîne, heçî şiyar radizê; kesek şiyar ne ma.

Bi vê xwendina wê Qemerzeman xew kir. Keçik hat nav bexçê, hat nerî ko xortekî spehî ye, û ketiye xewê.

Li ber wî diçe û tê şiyar na be. Keçikê kulmek şekir xiste bêrîka wî û jê re got: tu zaro yî, here nav zaroka, tu ne gihaye jinê.

Keçik çû oda xwe, ev xwendina xwe î sihrê xwend, heçî razayî bû şiyar bû. Qemerzeman şiyar bû û di fikra wî de go: ranezaye. Di nav bexçe de ma heya sibehê, ji xwe re got, pîrê derew li mim kiriye, kanî keçik ne hat cem min. Hat mala pîrê, go: çi derew bû, te li min kir, ez şevê dî heya niha, nav wî bexçeyî de mame, mi kes ne diye. Pîrê go: weh.. ev çi ye, henekê xwe bi me dike, ezê rabim herim cem û jê re bêjim; lê, çima te wilo li me kir. Pîrê çû cem û jê re got: wey qîza min, ta' ba min li te heram be.

Te ne go hinik lawikê xelkê, di nav bexçê bavê te de bikujin, çi heqê te li me heye! Pirsek rast ji me re bêje, ya erê ya na...

Keçikê jê re got: çima tu dixeyidî, min derew ne kiriye, nîşanên min pê re hene, bela îşev cardî bê nav bexçê bavê min.

Pîrê hate mal û ji Qemerzeman re got: go tu şevê çûyî razayî bû, ka nîşanê wê bi te re hene, li bêrîka xwe binêre!

Li bêrîka xwe nêrî, şekir der xist; Şêr jê re got: ya birayê min, ev şekir te ji ku anî? go: ez nizanim

Go: tu nizanî, ewê şekir xistiye bêrîka te û gotiye tu ne gihaye jinê her' ji xwe re nav zaroka bileyize.

Şêr ji pîrê re got: here ji mi re çarçiyê goştine bîne, dilê me dibije goşt.

Pîrê çû, goşt anî û Şêr ji birayê xwe î Qemerzeman re got: were, li destê min bigire, ezê hûr bikim.

Qemerzeman goşt li destê wî girt û Şêr hûr dike, ewîna diştexilîne, kêr li tiliya wî xist û tije xwê kirin, û girêdan û go: de here îşev nav bexçe, ji bona ko tu ranezê...

Qemerzeman çû nav bexçe, ma heta wextê razanê, keçikê sihra xwe xwend, xelk hemî razan, Qemerzeman diki ko raze, tiliya wîna dêşe, nikare razê.

Keçikê daket nav bexçe, Qemerzeman lê nerî, ko nav bexçe şewq da; ma ecêbmayî, pêrî wê ve çû, destê hev du girtin û pev şa bûn, hişê her diwa, ji serê wan çû.

Keçikê jê re got:

Ya Qemerzeman, mi çiqeyis xelk dîtin, dilê min ne bijiya kesî, ji te pê ve. Emê çawan bikin, ko ez û tu hev du bibin.

Bavê min, ne mihtacê pera ye: ko tu bidiyê qelenê min û bi bihîze min nade te; şeveke din tu û birayê xwe, xwe hazir bikin, li derê bajêr bisekinin, ezê bêm cem we û emê ji wê derê herin.

Qemerzeman hat cem brayê xwe î Şêr, jê re got îşê me qediyaye şevek dî emê herin. Adinê rojê, çi ji wana re lazim bù, kirîn ji çarşiyê û pereyê xwe î zêde, ji pîrê re vala kirin, xatir jê xwestin û gelik jê dilxweş bûn û çûn; derê bajêr sekinîn, saetekê man, heyanî ko dinya bû şev, keçik hat cem wan.

Pev re meşiyan, şev û rokê meşiyan. Bavê wêna adeta wî hebû hero sibehê diçû cem qîza xwe, dilxweşî didayê.

Wê rojê çû oda keçka xwe, ne dît. Sihirbend li bajarê wî zehf hene; hemî civandin û ji wan re got: lazim honê bi sihra xwe qîza min, û yê ko biriye vegerînin.

Sihirbendên wîna sihrê xwe dixwînin, sihra keçikê bi a wana kare; ni karin tiştekî tê bike.

Hikmê bîst rojan meşiyan, piştî ko bîst roja meşiyan; keçikê ji wan re got: em bi selametiyê ketin, ji hikmê sihrê, em xelas bûne, hon rûdinin an dimeşin, bikêfa xwe ne.

Qemerzeman got:

Em westiyan e, emê hinik bihna xwe vekin. Ji xwe re çadirek vegirtin û Şêr jî, ji xwe re yek vegirt.

Her kesî ji wan, li bin çadira xwe ye. Qederê saetekê Şêr guhdarî dike, dinya şev e, carekî bihîst qîrîn, ji bin çadira birayê wîna hat. Rabû ser xwe û çû çadira birayê xwe nerî, ko birayê wî raza ye û keçik ne xuya ye: jê re go: ka keçik?

Go: ez ni zanim.

Carekî nerî, qêrîna keçikê dûr tê, Şêr bi dû dengê wê de meşiya û çû; çiqas qêrîn tê, ew dimeşe bi dû de, heyanî ko giha şikeftekê. Li ber deriyê şkeftê, li hinduro nêrî ko hûtek e, û keçik li ba wî ye, keçik digrî.

Keçikê li ber deriyê şkeftê nerî ko Şêr li wê ye; go: li mi hal e, ma li te çi hewal e, ko ev hût şiyar bibe, wê te bike ax, were hindurvê şkeftê xwe veşêr, heyanî ko hût şiyar bibe, ezê reca te jê bikim. Sêr di hinduro de xwe veşart, heyanî ko hût şiyar bû, got: ya qîza delal, bihna însanan li vir tê...

Keçikê lê vegerand û got: însan kî hene li cem min, belkî rojekê ehilkî min, an birayê min, bê cem min, ma tu bixeyidî?

Hût jê re got: brayê te ko bê cem te, ez na xeyidim; wekî din, kî bê cem te efiwa wan tune. Keçikê jê re got: birayê min va hatiye! Ban kiriyê, Sêr hat cem wan, rûnişt.

(ne qediyaye)

3ème ANNÉE LUNDI 16 JUILLET 1945 NUMÉRO 49

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél. : 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur-Propriétaire : EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 25 P.L.S. - Abonnement :
Liban-Syrie 25 L.L.S. Etranger 4 L. Stgs.

LA FEMME KURDE

Une notice sur la situation de la femme kurde est un sujet qui nous semble assez intéressant pour le lecteur occidental. Les kurdes qui, comme toutes les autres nations orientales, mènent une vie moins développée, se caractérisant dans leur vie intérieure par la compréhension témoignée, depuis les temps les plus reculés, aux droits et à la dignité de la femme, que celle-ci soit considérée comme une dévouée camarade de la vie conjugale, ou comme un facteur économique, voire même politique de leur évolution privée, sociale et publique.

Comme point de départ, je signalerai un trait qui me semble vraiment assez caractéristique : l'absence du gynecuum, institution qui créant un monde propre à la femme la sépare du monde des humains. Cette institution, adoptée même par les anciens grecs, a dominé et domine encore en grande partie la vie des peuples orientaux.

Il est bien naturel de se rappeler que la vie des anciens grecs étaient fortement colorée par l'influence des goûts et des habitudes asiatiques. La liberté accordée dans les temps les plus anciens par les Romains à leurs femmes trouve précisément un parallèle dans la vie et la situation de la femme kurde: celle-ci la dépasse d'ailleurs dans ce sens que cette liberté féminine kurde n'a pas subi les lourds progrès conventionnels et les restrictions tenaces du Droit Romain. En effet, la liberté réservée à la femme kurde parait être dictée par le bon sens naturel et l'objectivité d'une vie salubre et indépendante.

On cherchera en vain la trace d'un progrès par étapes dans la vie et l'émancipation de la femme kurde.

Les principes de : Tutor optivu, tutor cessicius du tutor fiduciarus et enfin de complio principes et idées ingénieux et peut-être géniaux des grands juristes Romains, « destinés à combattre des préjugés iniques est injustes » manquent totalement dans les coutumes kurdes.

Le kurde, tout en ayant une idée très nette de la différence des classes humaines et tout en mettant à tort ou à raison des limites nettes entre les différents éléments sociaux, a eu à peine l'idée de la différence des sexes ; il n'a jamais pensé à des restrictions formelles ou matérielles vis à vis de la femme : en effet, il la considère, au point du vue ethnique digne de la même confiance et apte aux mêmes droits et aux mêmes responsabilités ; au point de vue psychologique, assujettie aux mêmes tentations, munie des mêmes vertus et des mêmes vices que les autres êtres humains.

Cette disposition d'esprit est digne d'être soulignée ; elle indique, en effet, l'absence de ce terrible fond d'égoisme propre, en général, au sexe fort.

Les différentes études faites sur le Kurdistan et surtout sur la femme kurde sont remplies de détails très intéressants. Les auteurs sont unanimes sur ce point que la vie de la femme kurde est plus libre que celle de toute autre femme de l'orient.

Les voyageurs Européens ont particulièrement remarqué que la femme kurde employait chez elle des serviteurs mâles sans les assujettir à la malheureuse amputation des eunuques des harems orientaux.

Comme suite à cet aperçu général, j'essayerai de présenter la vie de la femme kurde très objectivement comme jeune fille, comme fiancée, comme femme, comme mère et comme représentant de la famille et enfin comme chef politique d'une tribu ou d'un territoire.

LA VIE D'UNE FILLETTE : Il est difficile de prétendre que les conditions hygiéniques et éducatives sont bien remplies dans le milieu où vit ce petit être humain.

Mais, ce qui est essentiel, dès sa naissance elle est bien aimée et, compte-tenu du niveau intellectuel et de l'aisance de la famille, elle est bien soignée, bien nourrie et bien surveillée. Dés sa petite enfance elle apprend les chants nationaux, la danse, monter à cheval.

Les travaux manuels, la broderie, la couture, le tissage des tapis fins, et d'autres occupations analogues développent chez ce petit être un sens excellent du rythme, de la couleur, de l'harmonie et de l'ornementation. Il faut noter que c'est sa mère qui est chargée de son éducation ; elle ne supporte jamais la surveillance, quelquefois un peu sévère d'un père nerveux et las des travaux journaliers. Surtout après l'âge de dix ans le père de la famille kurde n'a jamais l'habitude d'infliger à sa fille un châtiment corporel même très modéré. C'est de la mère qu'elle dépend.

La jeune fille au delà d'un certain âge commence à seconder sa mère dans le travail du foyer sans jamais perdre son bon droit d'avoir du temps libre pour goûter les plaisirs de sa jeunesse parmi ses camarades. Il s'agit particulièrement des danse, qui une fois par semaine, peuvent avoir lieu ; on danse en compagnie des jeunes gens, et ceci donne justement, même à la plus timide l'occasion de voir de près le mari futur. Les danses qui, surtout dans les festins de noces ont une durée de 3 à 7 jours finissent dans la nuit et commencent quand le soleil blanchit à l'orient. C'est un tableau curieux de voir dans ce cadre lumineux des jeunes filles kurdes fraîches comme l'aube du jour goûtant le charme du rythme en compagnie de braves et beaux garçons.

LA FIANCÉE : Ce ne sont pas seulement les danses qui permettent et facilitent des rencontres agréables ; la femme kurde jouit également de toute sa liberté pour ses promenades à cheval, dans les jardins et pour les invitations elle goûte savamment les plaisirs d'une vie frivole, innocente et enfantine, et elle la garde comme un souvenir très agréable de sa jeunesse.

Ces réunions, ces sociétés rustiques remplissent de joie l'âme et la candeur de la jeune fille, et c'est alors que commencent-souvent, sinon toujours - des rencontres fortuites dans un coin de jardin, à l'omdre des arbres, traversé par l'éclair argentin des étoiles au milieu des nuits immenses et pleines de grandeur. En respirant cet air tiède et embaumé ils commencent les premiers aveux, les premières paroles d'amour, de joie et de tristese, de promesse et de fidélité.

Des promenades solitaires et nocturnes ne doivent pas être considérées comme bien graves à condition que leur intention soit bonne et si ce n'est pas tout à fait exclu, il est rare que toutes ces caresses de jeunesse tournent au drame lyrique.

LE MARIAGE : En général, c'est le mariage qui justifie toutes les imprudences et ces libertés en posant la base d'un foyer solide, fort et résistant.

Comme on sait, la guerre et les dangers sont presque continuels et inévitables dans le pays des kurdes, où ils sont nourris par l'amour de la liberté.

Dans ce pays jeune et entouré de montagnes gigantesques l'âme se développe fortement dans l'amour de l'indépendance avec une énergie farouche et irréductible.

POÈME KURDE

Je dis au guitariste....

Frappe sur les cordes, tu vois, la nuit s'avance,
Remue tes doigts, que l'aurore des sons commence.
Regarde : la rose de gaieté s'épanouit,
Jette-nous les astres de la lune, c'est la nuit.
Mélodies joyeuses, tombeau des douleurs,
Suicide des sons et cercueil des couleurs.
Fais vivre le serpent en remuant les cordes.
Laisse te ravager la gaieté et sa horde.
Mélodie douce dessinée sur le ventre,
L'onde de l'ivresse sans limite et centre.
C'est le chant de la vie et l'instant de moisson,
Oh, mon cœur nomade, apporte-moi la boisson.
Fille des vignes, blonde et caressante,
Tendresse humaine, obscure et ravissante.
Sang du soleil, divine consolation dernière,
Rythme de la cadence et jus de la prière.
Donne-moi tes lèvres de vin pur ou de sang,
Le monde est l'auberge, nous sommes les passants.
Fais vivre la peau de ta guitare amère,
En y mettant ton cœur, ton espoir et ta chair.
Laisse le bois parler, laisse la peau gémir,
Laisse le deuil fané dans l'amour s'épanouir.
Fontaine des sanglots, oh flèche tortilleuse,
Ensorcelant l'âme et mouvant la danseuse.
Guitare de l'amour, triste et sanglant débris,
Peau de la bête qui revit dans son cri.
Flûte de tristesse, mélodie fugante,
Table de festin dressé sous une tente.
Luxe d'étourderie, agonie camouflée,
Réfugié mesquin sous les ombres des palais.
Reste là pour voir les miracles des vents,
Aux pieds du désir, pleurant comme un enfant.

Le kurde voit dans le mariage le côté divin et le côté humain également.

Le «divint et humain furis communication » du Droit Romain retrouve une vie fraîche dans la compréhension du mariage chez les kurdes. Si cette compréhension, théoriquement et formellement, est inexistante dans une grande partie du peuple qui a embrassé l'islamisme, car dans l'islam le divorce est permis, elle existe pratiquement. Les cas de divorce sont très rares chez les kurdes et il est considéré comme un acte déshonorant.

La direction de la maison relève de la compétence de la femme, c'est elle la vraie propriétaire de la maison et des biens, et la gardienne de la tranquilité du foyer ; c'est elle qui connaît le bilan des biens, c'est elle qui dirige les travaux et c'est elle enfin qui surveille les moyens d'existence de la famille. L'homme gagne l'argent nécessaire pour l'entretien du foyer. S'il n'est pas capable seul de s'acquitter de cette obligation la femme l'aide de son mieux.

Le mariage ne transforme pas la vie de la femme en une vie dénuée de plaisir, elle conserve toujours le droit de jouir de la vie, de la musique, des réunions et des danses mixtes, et ceci jusqu'à la limite cruelle de l'âge. Comme ses mœurs sont solides, elle tient à sa dignité personnelle et dans tous ses actes elle n'a plus la frivolité et la nonchalance d'une jeune fille. Dans sa réserve chaste et subtile, elle vous fixe, en parlant, avec ses yeux doux et charmants et elle parle d'une voix bien timbrée et belle sans cependant être coquette.

Elle parle, rit, bavarde et tout son entourage considère ces faits comme les choses les plus naturelles du monde. Dans les révolutions, souvent elle accompagne son mari, des fois armée, ordinairemant comme son auxiliaire. Dans ses exploits, elle est vive et joyeuse.

Dès le bas âge elle comprend cette rude nécessité que pour vivre il faut mourir ; une règle tragique et paradoxale, mais malheureusement bien juste pour les peuples opprimés. Le ravitaillement des guerriers, le secours aux blessés sont organisés et soutenus par les femmes des de guerriers, par leurs méres et leurs filles. Dans une défaillance c'est la femme qui enlève l'arme déshonorée et des chansons populaires ont chanté dans des strophes chaudes et sublimes les femmes héroïques de ce beau pays du Kurdistan.

Chez les kurdes, c'est une habitude nationale de donner le nom d'une femme vaillante et guerrière à son enfant dont le pèré n'a pu rivaliser avec le zèle et la gloire de son épouse.

La femme joue aussi un rôle prépondérant dans la vie littéraire, le cœur kurde avide des jouissances du rythne et de la couleur, aryen de sang et éminément poète, prend une éducation chevaleresque qui émeut le cœur et la sensibilité et produit une littérature subtile et profonde, une littérature populaire qui ressuscite dans l'esprit les troubadours du Moyen Age. Une grande partie des chansons et chansonnettes, des berceuses, des romances, des sérénades et des dialogues sont composés par les femmes. Composition pleine de douce mélodie de la nature et de l'amour caressés par l'affinité physique.

Toutes les élégies et les chansons élégiaques sont de leur inspiration. Elle est tellement connue dans le pays comme poète et comme compositeur, que si on demande à un kurde l'auteur d'une chanson, on aura comme réponse probable : « sûrement c'est une femme, mais le nom m'échappe ».

Vis-à-vis des étrangers, en cas d'absence du mari, la représentation du mari incombe à la femme. Avant la Guerre Générale dans la zône de Pichder existaient deux femmes chefs dont le souvenir est resté cher au peuple. L'une était « Pura Halim » et l'autre «Quah Nerkiz » la première de la tribu «Kafourouchi» et la seconde de celle de «Chouvan».

Après l'assassinat de leurs maris par les turcs, à la tête d'une bande elles combattirent la domination ottomane durant des années.Les chansonniers de Pichder chantent encore dans les soirées de printemps de « Bazian » et sur les rives des eaux écumantes de « Zab » des chansons relatant les exploits de ces femmes, des chansons pleines des sacrifices et des luttes d'un peuple en danger de mort et qui ne veut point mourir. Ce sont presque des épopées.

LA VIE POLITIQUE : Pour ne pas remonter aux temps anciens on peut prendre un exemple des plus récents. Celui du Chef des tribus de « Adile Hatoun », mort en 1924. Cette femme magnifique a dirigé toutes les affaires sociales et politiques de Djff durant 15 ans. Elle était la femme de Osman Pacha Djaff. Ce dernier étant incapable de remplir la tâche du chef, ipsofacto le pouvoir a glissé entre les mains de l'épouse qui en était digne. C'était une scène des plus brillante et des plus majestueuses que de voir « Adilé Hanim », cette patricienne d'une taille svelte et grande avec un beau visage et des yeux noir d'ébène, d'où resplendissait la dignité et l'intelligence, assise chaque après-midi dans le Divankhané (salon de réception, avec salle de délibration à côté) dans un cadre charmant et étrange, à « Haleptche ». et expédiant les affaires et résolvant les litiges de ce petit Etat appelé Djaff, avec toute justice, clairvoyance et bonté.

Comme tout dernier exemple, on peut encore citer «Hafeskhan», la belle sœur de «Cheikh Mahmoud » qui a bien mérité de son peuple en déployant des efforts suprêmes pour défendre les droits de ses concitoyens.

Cette petite notice sur la femme kurde et sa position sociale et politique est encourageante pour l'avenir de cet élément, considéré par plusieurs orientalistes comme un des facteurs da la renaissance orientale.

LE SOLEIL NOIR

Les Coutumes du Pays des Kurdes

Le plateau de Hewre man qui est situé au sud du Kurdistan entre Suleymaniyeh et Sine — la première, ville des gens d'un esprit rare et fin,la deuxième célèbre par la beauté de ses tapis et ses objets d'arts— est une merveille de la nature.

Ce pays riche, fertile, doté d'un charme exceptionnel est par excellence le foyer des poètes et des artistes.

Pour ceux qui connaissent bien le kurdistan, seules les montagnes et le plateau de Milles-Lacs avec ces eaux de cent couleurs pétillantes, sa végétation vigoureuse et florissante, sa situation remarquable, sa richesse minière au nord du territoire où, entourée de brume rose se cache la source de la vie et du bonheur éternel; peuvent être comparées au plateau de Hewreman. En escaladant les montagnes de Hewreman on éprouve une sensation bizarre. On croit atteindre le ciel bleu et clair du pays, en suivant les pentes colorées et parfumées par des fleurs connues et inconnues qui grisent l'odorat et enchantent les yeux.

Mais la merveille de la nature s'accomplit à l'aurore, une heure et demie avant le lever du Soleil sur la terre d'Asie ; des monts de Hewreman on le voit enfoncé dans le velours de la nuit comme un démon noir, dépassant de quatre à cinq fois sa grandeur.

Les Kurdes habitués à ce spectacle vous font suivre les mouvements et l'évolution grandiose de l'Astre.

La nuit règne encore et sous la voûte étoilée, silencieuse, la terre dort et donne l'impression d'un temple vide et chaque chose apparait nonchalante et mystérieuse.

Malgrès les notions précises de la sciences on aime à croire que la terre se reposant dans la tranquilité immense de la nuit c'est le soleil qui avance.

L'Astre qui tout d'abord est absolument noir, petit-à-petit évolue et prend une couleur de sépia très foncée pour passer à une teinte mauve, lilas et ces différentes couleurs, par des changements très graduels, se fondent en un ton jaune vif.

Puis la coloration prend une allure plus précise, le jaune devient rose comme une flamme naissante, un rouge très vif lui succède pour faire place au globe d'un rouge ardent comme un énorme morceau de fer brûlant qui semble verser le feu dans l'espace.

Au loin à l'horizon sur des collines étincelantes on aperçoit des bandes d'oiseaux pareils à des essaims bourdonnants d'abeilles. La densité de la nuit s'affaiblit, des brumes passent, des ombres et des nuages s'enfuient, entre la terre et le ciel on voit se former un rond doré comme une ceinture magique : d'où sortent des reflets rouges, bleus, gris, mauves, jaunes et blancs dans une limpidité qui laisse voir les étoiles.

Pendant une heure et demie, les yeux sont extasiés par ces jeux colorés et lumineux et se reposent en contemplant l'aurore qui naît dans la plaine. Comme une grande rose l'Astre s'épanouit dans le jardin du ciel et la terre pâlie, rit sous la lumière éblouissante dont les diverses couleurs teintes le frisson des eaux. Ce que je viens de peindre est une des mille beautés de ce pays. Mais il faut entrevoir les raisons de la vénération presque religieuse que les kurdes éprouvent pour la nature et leur culte de la lumière.

Le Roi du Kurdistan
roman épique kurde

Préface

« Le Roi du Kurdistan » appartient au genre épique. Plusieurs versions de cette épopée nationale ont été produites à des époques différentes. Les Kurdes ignorent quel fut le premier auteur de ce merveilleux récit. Les 3.000 vers du poème classique remontent au Moyen Age. La destruction des bibliothèques et l'annihilation de la nation kurde ont fait disparaître les manuscrits originels. La copie sur laquelle nous avons travaillé est une leçon populaire conservée pieusement dans une des familles de troubadours kurdes qui gardent la tradition de la poésie populaire.

Nous avons d'abord éliminé de ci de là les vers d'un lyrisme poussant la description complaisante et enthousiaste jusqu'au pléonasme. Nous n'avons point pratiqué de coupures franches, mais sacrifié un quatrain, un vers, un hémistiche, nous attachant à tradaire une image caractéristique sans cependant la séparer des on ambiance. Les prodigalités de métaphore et du verbe dont se montre opulent l'auteur primitif dès qu'il s'agit de peindre des combats ou des palais, eussent lassé le lecteur occidental qui attentif et raisonable, n'a point besoin qu'un nouvel émerveillement vienne de proche en proche ranimer une attention que ralentissent les excès du climat ou l'indolence native des habitants de cette latitude. Aucune élimination n'a porté sur la psychologie des héros ou les évènements sentimentaux. La naive et rude poésie des images nous a fait envier de leur donner en français un reflet exact.

On remarquera que la logique du récit s'apparente extraordinairement à un roman français. Quand on saura que nous n'avons pratiqué aucune interpolation, on comprendra que l'ethnologie n'est point seule à affirmer l'aryanisme du peuple kurde.

ADOLPHE DE FALGAIROLLE

I

Les Croisés entrent en Kurdistan

Le monde était terriblement secoué. De pesantes nouvelles arrivaient de toutes parts. L'on disait que la terre commençait une nouvelle journée. Au pays des danses,

Mon séjour m'a permis de voir les coutumes intéressantes qui caractérisent la nation. Sans avoir la prétention de donner à ces lignes la porté d'une étude, je veux raconter des choses vues les concernant.

Ainsi la fête de la naissance du printemps est un grand évènement familial et social de ce pays, de cette race grave, libre. amoureuse, et forte. Le 21 Mars est considéré comme le premier jour de l'année. L'hiver, la nuit qui était tombés sur la vie passent est une clarté neuve comme l'eau limpide des sources jaillit des rochers, envahit la terre. Les belles heuree s'approchent. Les arbres effeuillés s'habillent.

Le ruisseau qui pleurait tout un hiver sous les glaçons chante sur les sables à travers les buissons. Le froid n'est plus têtu, le soleil promène les fleurs dans les champs et les prairies. La neige des hautes montagnes se fond et comme le poète le chante des forteresses blanches, gigantesques tombent et s'écroulent. L'armée des roses, des tulipes, des narcisses envahit la terre doucement en la calinant. Les troupeaux chassés par la neige et refugiés dans les plaines prennent leur marche vers les montagnes et les plateaux.

Ceux que la neige avait fait descendre commencent à monter. Des milliers de moutons et des chèvres s'élancent vers les hauts paturages. Un sang vif s'éveille dans les veines des hommes et des animaux. Les oiseaux chantent, les pâtres vivifient leurs flûtes et dans la fête de la montagne les échos des rêves enfuis inspirent les poètes.

Dans les villes et villages les maisons sont ornées. Les salons et les salles à manger sont fleuries de roses et dans de petites corbeilles et des vases plats les grains de blé ensemencés dans la terre mère, élancent leurs lourds épis. C'est le jour où chaque table a la grande abondandance des mets et des douceurs.

Chez les Kurdes non mahométans, chez les Yezidis, les adeptes de l'ancienne religion Kurde, le vin rouge coule. La jeunesse habillée élégamment rit, chante et danse. Tout le monde est gai. On oublie les rancunes. on s'embrasse et on pardonne. Et ce jour là, le moindre mot désagréable, le plus petit geste impoli sont considérés comme une offense à la divinité au même titre qu'un acte brutal et inexcusable.

Cette vieille coutume est très respectée. Le mêmes jours on met dans les tasses vertes remplies d'eau des morceaux de papier sur lesquels, sont écrits des vers célébrant les temples antiques, la lumière divine et on boit cette eau qui est considérée sacrée.

Il est bizare de voir les Kurdes mahométans féter avec tant de joie la naissance du printemps, vestige de leur ancienne religion, tandis que les mêmes, surtout les nobles ferment leur cuisine pendant les deux grandes fêtes islamiques. Ils prétendent que festoyer pendant ces fêtes porte malheur.

Le proverbe turc qui dit — le Kurde est musulman comparé à un incroyant — «gavour» trouve peut-être sa signification dans des coutumes pareilles de cette nation.

Chez les Kurdes l'idée de la famille est très développée, la naissance d'un enfant est un évènement d'une importance spéciale. Dans les villages, entre les tribus on fête publiquement pendant une période variant de 3 à 7 jours, la naissance de l'enfant.

La mère est comblée de cadeaux : montres, bracelets, bagues jolis tapis, soieries multicolores. Le septième jour l'enfant reçoit son nom.Le prénom du père ne lui est pas donné : si celui-ci est mort avant la naissance. L'appeler par le nom de son grand-père où grande-mère paternels ou maternels est donc coutumer. Le parrain est toujours un homme de bonne renommée, le plus recherché est celui qui a bu l'eau de sept mers, symbole du savoir et de sagesse. Quand l'enfant a 10 ans il est envoyé chez ses oncle.

Les frères et les sœurs recevant mutuellement leur neveu renforcent les liens familiaux. Et envoyer à la rencontre d'un voyageur ou d'un visiteur estimé le neveu au lieu du fils de la maison c'est l'honorer et le considérer.

La coutume musulmane orientale qui consistait à ce que le mariage se fit par intermédiaire, sans que les futurs époux puissent se voir, a toujours été inconnu chez les kurdes. Les femmes kurdes n'ont jamais porté le voile ; aussi l'amour avec toutes ses grâces et conseils charmants naissait souvent spontanément et grandissait en général d'une manière bien sage.

La femme kurde n'apporte guère au foyer conjugal que sa gracieuse personne et son cœur chaud et dévoué, la dot est chose inconnue ; le mari prend tous les frais à sa charge et bien souvent assure à son beau père une somme rondelette.

Plusieurs fils à marier peuvent amener dans une famille une véritable débacle financière. Heureusement en général les jeunes hommes très ardents et moins patients arrivent à se débrouiller eux-mêmes pour obtenir la main de la bien-aimée. Après l'entente intime des deux jeunes gens, la mère ou la tante du jeune homme fait une démarche discrète chez les parents de la jeune fille. Si cette démarche est encouragée le père ou l'oncle fait la demande officielle.

Le soir du jour où le consentement est accordé dans une réunion intime on fête les fiançailles. Dès cet instast le fiancé a la permission tacite de voir sa fiancée chez elle. Les jeunes gens ne se gênent pas pour user et même abuser de cette autorisation et ceux qui arrivent à s'assurer la sympathie de leur futur belle mère peuvent bien se mettre à l'aise. La durée des fiançailles n'est pas fixée. En général elle ne dépasse pas une année. A partir de ce moment des petits cadeaux offerts gentiment par le fiancé entourent la petite fille rêveuse.

Le jour heureux venu si les futurs époux sont dans le même pays un cortège de piétons se forme, s'ils habitent des villes différentes c'est un cortège de cavaliers. La jeunesse se met en tête précédée par des enfants de dix à douze ans. La fiancée vient après ayant à ses côtés quatre jeunes femmes mariées suivies par les membres de deux familles et de leurs invités. Quand le cortège arrive à proximité de la maison nuptiale gai et chantant on entend des voix de femmes :

— Où est le gendre... pouquoi n'est-il pas venu à la rencontre de sa fiancée ?.. ah non.. dans ces conditions nous allons rentrer chez nous... nous allons la conduire chez son père...

Les confidences des femmes agées m'ont appris qu'il n'était pas rare que des jeunes filles innocentes et crédules palissent d'inquiétude et passent des mauvais instants en pensant à la possibitité d'un retour triste vers la maison paternelle. Les murmures persistent et le gendre qui est là dans un coin, dans une rue à peine éclairée s'avance tout rouge, timide et balbutiant des mots incompréhensibles. De nouveau des murmures, des quolibets, des exclamations montent du côté des femmes.

— Ah... tiens .. vraiment il est beau... quelle taille... mais comme il est timide... il n'ose pas même lever les yeux...

Mais pourquoi ne parle-t-il pas ? Pas même un mot de gratitude à l'adresse de cette belle fille.

Ainsi on rit, on fait des plaisanteries et on avance. L'habitude veut que cette cérémonie se passe pendant la soirée. De grandes bougies illuminent le parcours. La demi-obscurité qui règne encourage même les femmes les plus timides à plaisanter librement. Arrivés au futur foyer tout le monde se réunit dans la salle, le prêtre prononce les mots rituels et dit qu'ils sont liés par le mariage. Jusqu'au matin des réjouissances,

---

des chants et de la musique, au Kurdistan, à travers des montagnes pleines de fleurs et de gazons, marchaient des colonnes de guerriers soumis à leur roi Shêrzad. Elles suivaient un objectif arrêté et de grandes caravanes chargées de nourriture les accompagnaient.

On disait que des cavaliers habillés de fer, le visage masqué d'acier, étaient venus attaquer cette terre d'Orient. Le pays où volent des oiseaux aux ailes d'or, où des vends froids revigorent, où vont entre les jacintes mauves des femmes au charmes gracieux, était envahi. Le Roi dans son splendide palais de marbre, avait réuni tous les sages, les grands, les guerriers et ses nobles.

Des conseils de guerre se tenaient au delà des limites horaires habituelles. Les jardins heureux et joyeux, où des bassins d'ivoire libéraient des jets d'eau d'argent pur, afin qu'y courent en s'y trempant les doigts élégants des jeunes femmes, les jardins eux-mêmes étaient tristes comme une jeune fille morose.

Le rythme grave du pas des sentinelles avait pour écho les cris d'enfants bouclés qui échappent à la poigne de la tristesse.

Les réunions nocturnes prirent fin une nuit, où la lune dans son plein épanchait sa soif de lumière. Au matin, à l'heure où le paon du soleil faisait la roue, l'armée suivit le Roi, les princes et les chevaliers et se mit en route. Le paysage apparaissait si beau aux yeux des hommes qu'ils le croyaient nouveau. Mais des milliers de mères qui avaient cru que leurs fils demeureraient toujours enfants, les voyaient devenus guerriers. Et des milliers de femmes, non encore désaltérées d'amour, voyaient leurs époux s'éloigner. Tant de souvenirs, tant de foyers tièdes demeuraient derrière les hommes ! Mais ils ne regardaient qu'au devant d'eux, la gloire.

L'ennemi comptait sur le plateau qui donne accès au pays de Pichder. Il était venu de loin, étant brave aussi, et prêt à arroser de son sang jeune cette terre étrangère. Et le Kurde devait lui montrer qu'il s'y était égaré.

Les forces kurdes comprenaient 260.000 hommes d'infanterie et 40.000 cavaliers, groupés par corps de 10.000. Tous, avec le regard de feu, leur nez d'aigle, leur teint blanc, leurs moustaches châtains, larges d'épaules, sveltes de taille, représentaient l'espoir et l'avenir du pays. Les quatre escadrons se divisaient suivant les couleurs de leurs montures : blanc, rouge, noir et isabelle. Tous armés de lances et sabres recourbés. Un poignard dépassait leur ceinture. Un haut bonnet cylindrique était assujetti sur leur front par un foulard de soie. Quarante émirs et quatre cents nobles commandaient cette force. Chirnah avait envoyé ses colosses. Pichder ses guerriers courts et râblés. Des rochers de Motkan étaient descendus en avalanche les dragons redoutés, ces hommes dont on sait qu'ils jouent avec les ours. Des terres de Jilan aux vergers embaumés étaient venus les hommes souples que l'on compare à des faisans. Les gars de Dersim les avaient rejoints, qui sont rompus à courir comme des chamois sur des pentes vertigineuses.

Le roi allait, précédé et suivi de mille cavaliers composant sa garde. Soldats de métier, ils étaient vêtus, par groupe de 250, de tissus rouge, blanc, or et vert, composant ainsi le drapeau national dont ils portaient les couleurs au fanion de leur lance. Le rouge disait le sang valeureux et la guerre. Le blanc, leur propreté morale et leur amour de la paix. Ils reconnaissaient dans l'or le soleil qu'ils adorent chaque matin, et dans le vert leur communion kurde dans l'amour de la nature.

L'appareil du roi, luxueux et confortable, réunissait quatre tentes à douze mâts, faites d'un tissu de poils de chèvre, doublé d'une soie verte au plafond et de châles pour les parois. Une frise brodée aux ornements métalliques brillait. Les tendeurs étaient d'ivoire à l'intérieur et d'ébène au dehors. Des portières brodées de fils d'argent et d'or dessinaient des mosaïques. Dix porte-flambeaux de bronze à bracelet de cuivre rouge étaient affectés à chaque tente. Il fallait 120 chevaux pour porter le train royal. La suite du souverain disposait d'un grand matériel.

des attractions, des danses enchantent les invités et pendant trois jours la fête continue...

Au cas d'un refus de la part des parents de la jeune fille, le jeune amoureux, s'il obtient l'accord de sa belle, l'enlève. Comme c'est facile à imaginer; l'enlèvement d'une jeune fille est une chose bien périlleuse. On peut risquer même la vie. Cet enlèvement est considéré comme un acte tout à fait honnête et même chevaleresque.

Le jeune homme accompagné de ses frères, cousins ou amis fait l'exploit. Le «grand» du pays ou des chefs et des notables interviennent. Souvent on trouve la possibilité d'un arrangement amical.

En tout cas tant que le mariage n'est pas conclu le jeune homme respecte la jeune fille. C'est là une question d'honneur. Des chansons prétendent que la jeunesse doit avoir un pareil souvenir et que ce souvenir arrive toujours à dissiper les malentendus, même graves du ménage.

Les craintes, les soucis, les frissons, les risques, les souffrances et les joies éprouvés par ces deux jeunes cœurs, les unissent pour toujours avec un charme indescriptible.

Un proverbe kurde dit : « celui qui ne veut pas mourir sur le chemin conduisant à la cousine (le mot cousine veut dire la bien-aimée) est un malheureux ». Une coutume ancienne voulait qu'un enfant riche devenu orphelin soit marié — même à l'âge de 10 ans — afin de sauvegarder sa fortune ; cette coutume ne s'appliquait qu'à l'enfant mâl parce qu'on accordait à la femme la plus grande confiance dans sa générosité et son honnêteté.

La petite fille qui devenait orpheline ne pouvait, elle, être mariée que vers l'âge de 16 ans. Je veux donner aussi un amusant exemple de la superstition kurde.

Dans certaines régions le chiffre 13 n'est jamais prononcé. En comptant on dit : onze, douze, plus est quatorze.

Une chose bien gaie aussi est de voir comment une jeune fille développe son goût et son talent de bien s'habiller. Elle s'entoure d'un nombre de poupées qui sont ses mannequins.

Sur des chemises, des robes, des pyjamas des couvre-chefs faits pour la poupée, la jeune fille laisse courir sa fantaisie élégante. Ces vêtements après mille changements et modifications lui servent de modèles ainsi qu'à ses amies. Le travail des tapis, des kélims, des couvertures, des chales, des broderies contribue énormement à ce perfectionnement artistique tant au point de vue couleur qu'au point de vue dessin. Ces travaux d'art sont souvent exécutés sans modèle, œuvre de l'inspiration et de la fantaisie artistique pleine d'imprévu, de caprice et d'imagination... Devant le métier chantant, bavardant, si le secret du cœur est déjà trop lourd rêvant elle travail et produit ces chef-d'œuvres d'un goût sûr, d'une richesse fine et d'une coloration éblouissante. Leur marbre c'est la laine. Ce travail a aussi sa littérature.

Les chansons dénommées « chants devant le métier » composées et chantées par les jeunes filles sont spirituelles, pleines de malice et de coquetterie. Sous les ombres des arbres, des grands rochers, à l'entrée des grottes — fréquentes dans les montagnes du pays — on rencontre souvent des jeunes filles assises devant leur métier bavardant avec un jeune homme. C'est un plaisir considéré comme tout à fait innocent.

Mais si le métier au lieu d'être devant elle est à l'écart on arrive à penser facilement que la relation a dépassé le simple flirt. Concernant le travail du métier elles ont une coutume qui est saisissante. Si pendant l'exécution d'un travail par la maîtresse de la maison, son mari vient à mourir on laisse le travail inachevé et on en fait cadeau à une personne étrangère à la famille, chère au défunt. Ainsi j'ai reçu de la femme de Derwiche Aga, le chef des Yézidis de la Syrie le kélim à moitié tissé, après la mort de son époux tué par un autre Yézidi.

Ce dernier avait disparu au cours de la guerre générale el Derwiche Aga le considérant comme mort avait autorisé sa femme à se remarier. Le disparu revenant au pays après une absence de 14 années tua l'Aga le considérant responsable de cet abandon. Les kurdes ont beaucoup de respect pour les morts et un culte pour leur souvenir. Chaque endroit où le sang humain a coulé est indiqué par la pierre qu'érige un des amis du mort.

Les passants ajoutent d'autres pierres à celle-ci pour sauvegarder pieusement les noms de l'oubli. Les cimetières sont soignés et proprement entretenues. On vénère les morts par un feu brulé durant trois jours dans la chambre mortuaire, puis pendant une semaine à côté de leur tombeau. Ceux-ci sont constitués par une colonne de marbre de 2 à 3 mètres de hauteur sur laquelle pour un homme on grave des dessins : poignards, fusils, outils de travail, aigles ou cercles symbolisant le Soleil alors que pour les femmes l'ornement consiste en dessin de fleurs : marguerites, muguets, ou d'objets de coquetterie : peignes, bracelets etc... Les cimetières en général sont situés hors des villages et des villes, sur les collines.

Planter des arbres aux cimetières est une coutume. On considère que les ombres des arbres donnent le repos à l'âme dans le calme éternel. Les arbres de Judée sont les préférés.

Les kurdes ont un amour excessif pour les animaux, et une véritable vénération pour le coq et l'aigle. Le coq symbolise la gaieté par son chant joyeux qui annonce le lever du soleil et tel le sage, prédit les malheurs dans son chant intempestif.

On prétend qu'une fois dans un village du plateau de Hewreman et une autre fois à Mamed dans la région de Pijdére les coqs chantèrent pendant la soirée.

C'était un présage de malheur, auquel personne ne fit attention ; la même nuit ces villages étaient détruits. Dans ces régions on ne tue jamais un coq autour de la jeune mariée pour lui assurer le bonheur, la lumière fraîche et l'indépendance dans la vie.

Si un coq est introuvable il est remplacé par une statuette de coq préparée spécialement pour cet usage.

Des aigles accompagnent souvent les chefs dans leurs déplacements.

Le printemps passe, le nouveau né rit et devient dans la joie un jeune homme et se marie, le vieillard répète ce mot devenu un proverbe kurde : « La mort ! Oui ; mais non la vieillesse ».

Des renseignements arrivèrent aux Kurdes. Ils dénombraient les forces occidentales : 200.000 fantassins et 30.000 cavaliers. Leurs armures en faisaient une masse grise. Les seigneurs commandaient en vertu du pouvoir qu'ils exerçaient en Europe, sur une tête de pont, une région ou un fleuve.

Les Kurdes marchèrent dix jours. Ils parvinrent par un matin pluvieux et froid à des collines dominant le plateau qu'occupait l'ennemi. L'avant-garde prit position pour couper l'accès de cette hauteur. Les quatre tentes royales, trente tentes pour les nobles, et les nombreux abris des soldats se dressèrent dans les ondulations du terrain. De voir cet ennemi venu jusqu'aux montagnes du Kurdistan, anima les cœurs.

Un premier Conseil de guerre fut tenu, dès l'aprés-midi, sous la présidence du roi. On y conçut que cette formidable armée des Croisés constituait un péril non seulement régional mais encore national et qu'il fallait en aviser tous les princes du Kurdistan. On s'y inquiéta du sort du pays au cas d'une défaite.

Quatre jours passèrent sans qu'aucun contact ait eu lieu entre les deux camps. Malgré la juste exaspération et l'inquiétude nées de la présence de cette armée étrangère, les Kurdes ressentaient un malaise à l'idée de devoir les attaquer. La plus forte des traditions leur recommandait de respecter tout étranger et de lui être agréable. Mais l'agressivité de ceux-ci contraignait à les tuer. Les Kurdes en éprouvaient une immense amertume, tout en reconnaissant la bataille inévitable.

Le cinquième jour, sur le côté droit de la route qui va vers Pichder, à l'orée d'un bois de saules, éclata le premier combat singulier Peu après le lever du soleil, un chevalier ennemi monté sur un cheval blanc s'était mis à parcourir le terrain avec une désinvolture provoquante. Depuis sa tente, le roi contemplait la contrée. Apercevant de ses propres yeux cet ennemi qui le défiait, il se tourna vers les princes et leur dit :

— Qui de vous va, le premier, mettre la main à l'épée ?

Le prince de Baziyan, le plus jeune de tous, un chevalier fervent et qui désirait acquérir des titres de gloire pour s'en parer aux yeux de sa bien-aimée, s'offrit sur le champ. Sautant à cheval, il courut sus au chevalier ennemi.

Une démonstration ouvrit le prélude du combat. Chacun cherchait à évaluer la monture et la technique de son rival.

Ce voyant, dix cavaliers de chaque camp vinrent se ranger derrière leur compatriote et assistèrent à la lutte sans merci engagée entre leurs deux champions. Leurs gestes et leurs parades, leur façon de manier le sabre, la fougue de leur élan indiquaient qu'il s'agissait de jeunes chefs. Les chevaux se dressaient et leurs bouches écumantes, ajoutaient à l'humeur combattive de leurs cavaliers.

Le prince de Baziyan, surnommé Brume-des-Défilés, portait à la façon kurde, une cuirasse sur le thorax. Son dos restait découvert. Quel ennemi eut jamais pu frapper de dos un Kurde vivant.

Les coups de sabre se chevauchaient. Le dernier porté par Brume-des-Défilés sur la gorge du Croisé, le renversa. Car l'acier kurde coupe même le fer.

Un deuxième Occidental vint remplacer le mort. Malgré son succès, le prince de Baziyan ne commit aucune imprudence orgueilleuse. Il affronta le deuxième adversaire. Celui-ci, poussé par le courroux, né de la présence du cadavre de son ami, attaquait sans ménagement. Il ne s'écoula pas longtemps avant qu'il ne succombât à son tour.

Un troisième, puis un quatrième Croisé succédèrent au second mort. Quand le soleil ferma son grand œil rouge, la trêve nocturne sépara les combattants. Brume-des-Défilés, entouré de ses pairs, se présenta au roi. Le monarque s'écria :

— Tu as gardé l'honneur du sabre kurde.

Les hostilités commençaient, pour les Kurdes, sous d'heureux hospices. Aussi les flûtes et les tambours célébrèrent-ils, dans la nuit, le succès de leurs armes.

Puis les guerriers s'endormirent sous le ciel constellé, et chacun y discernait le souffle de sa bien-aimée.

(à suivre)

Sal 3 — Hejmar — 50

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê, 35 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 5 lîreyên inglîzî. Bihayê Hejmarekê; 25 Qemerî.

ROJA NÛ

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

Duşemb — 16 Tîrmeh 1945

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc: Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

Civanê Sê Mezinan

Civanên sê mezinan, yên serekcimhûrê Emerikayê Truman, Serekwezîrê brîtanî Çorçîl û Mareşal Stalîn, li Potsdamê, der nêzingî Berlînê destpê kirine. Îro, ji bona hemî miletên Cihanê, bûyera hêja tir ev civan e; ji xwe têtê gotin ko pê deriyê dîwana silh û aşitiya dinyayê, dê vebe. Têtê gotin ko di vê pêvokê de, pirsên jêrîn bêşik bikevin axaftinê: gerandina germanistanê û karên di wê bi tevayî, pirsa Belqana, pirsa welatên rohelatê nêzing û navîn, pirsa Sovyet û tirkî, pirsa şerê japona, ya pesifîkê û pirsa bixwedîkirina Ewrîpayê.

SAN FRANSISKO

Nimînendeyên pêncî miletan, neh heftan, di San Fransiskoyê de xebitîne.

Armanca wan a mezin yek bû: heqê hemî nijadên dinyayê divê bêne nas kirin, biçûk û mezin tevda; û bi vî awayî, divê milet êdî, şerî hev û du ne kin û êdî pirsên sivik û giran, ne bi zorê, ne bi çek û xwîn; lê bi axaftin, bi mijûlahî, bi qencî û heke hewce bû bi hikmê mehkemeke navnijadîn; bi destê mehkemeya ko ji lebatên miletan hevedu dani ye, bête safî kirin.

Herwekî dîrok şanî me dide, di wextên berî da, mirovan heqê xwe, dema hewcedariyê de bi zorê û bi destê xwe distandin.

Hakim û mehkeme tu ne bû.

Lê hêdî, hêdî miletên cihanê pêş ve ketine, di xwendegah û zanîngehan de, hînî rastî û nerastiyê; heq û neheqiyê; edalet û zorkeriyê bûne, û sehkirine ko zor ne tiştekî bikêrhatî ye, dawiya zorê nîne; divê mirov li ser riya heq û rastbûnê bimeşe û her kes bi heqê xwe qail bibe û ji bona bi cih anîne van qeydeyan, destek divêtin, rabûn hakim û mehkeme danîn û ji bona peyayên dilreş ko qîma xwe bi hikmê mehkemeyan ne dianîn, û di zorkeriyê de, pêdidan erdê polîs û cendirme nivîsandin.

Îro, gava ez ji kesekî dawa tiştekî dikim; diçim balê; an peyayekî dişînim cem wî, an ew bi xwe tê cem min, û em bi axaftin û mijûlahî dikin dawa xwe safî bikin, an bi navçîtiya, mezinekî.

Heke wilo çênebî, û em li hev ne hatin, ez radibim, diçim mehkemê û di pêşiya hakimên milet de, heqê xwe jê dixwazim.

Heke dawa min ne heqe, ez ji mehkemê destvala derdikevim; no, heke heq bi mi re ye, ez digehim heqê xwe.

Heger peyayê ko li gora hikmê hakiman divê tiştekî bidî min, ne da, polîs û cendirme, bi emrê mehkemê, vî tiştî bi zorê jê distînin û didin min.

Bi vî awayî, bê ko emê pevçin, an li hev û du xin, an hev û du brîndar bikin, an bikujin, dawa me safî dibe.

Îro ko em pê elimîne; ecêbmayî dimînin ko kal û kalikên me wilo ne dikirin; û carna ji bona tiştekî biçûk hev û du dikuştin û pirîcar dijminîtî diket nabira çêliyên du malbatan, û wan bi salan ve, xirabîtiya hev û du dikin; û carina jî, ji bona tiştekî sivik eşîrek dibû du bir û qayîş û ber beriya hev dikirin.

Her çend jî mirova, ev çend hezar sal in, ev rastî seh kirine; di nav bira miletan de, gava nexweşiyek an nesehkirinek çêdibû; hakim û mehkeme tu ne bû ko, bikeve nav wan û wan li gora qeydeyên heq û edelatê bimeşîne.

Carina xwedî heq, bi dara zorê digiha heqê xwe û carna jî, bi zor û zêr xwedî heq, heqşkênandî dibû, welatê miletekî an yên miletên bêsûç dihatin vegirtin, miletên aza diketin bindestiyê; di lepê zaliman de, dihatin êşandin.

Îşê miletan ev çend hezar sal in, wilo bû.

Piştî şerê 1914-1918- an, miletên Hevalbendà, xwesti bûn, Zilm û zorkeriyê ji erdê rakin; tiştekî mîna civat û mehkeme çêkirin û xebateke zor xebitîn da ko milet êdî şerî hev û du ne kin.

Lê di destê vê civat û mehkemê de, polîs û cendirme tu ne bû, û gava hikmek dida, yê ko jê nexweş dibûn, vê hikmê diavêtin pişt guhê xwe.

Şertnameya Miletên Hevalbend, ya ko niho di San Fransiskoyê de, bi tevkariya pêncî miletan hatiye danîn; bi polîs û cendirme ye; gava di nav miletan de, li ser pirsekê nelihev î hatinek çêbû, an dawayek hatiye rakirin; divê bi axaftin, b mijûlahî, bi çeyî û qencî û heke çênebû bi qerara mehkema miletan, bête safî kirin. Heke dewletek qîma xwe bi van bingehan ne anî, û dest avêt şûrê xwe, miletên cihanê ên mayîn, riya wî bibirin, û zora wî bibin.

Serekcimhûrê Emerîkayê M. Trûmen gotiye: heke di dest me de asasêu wilo hebiwa, ev şer çênedibû û bi milyonan insan— di vî şerî de 25 milyon peya hatine kuştin - ne diketin axa mirinê; û heke me xweş bala xwe ne da, bingehên nû danî; divê emê bizanin ko ji nû ve dikare şerek çêbibe û pê milyonên insan dikarin bêne kuştin.

Ma tu şik têde heye?

Rengê Kevnare Me navê

Ey welat, em tev li kar in, bendî fermana te ne
Rêncberê axa welêt in, lê ne ebd û kole ne
Em hemî yekdest bira ne, îdî kurd navê sitem
Serbilind em dê bijîn, tev şah û gavan dem bi dem
Ger ne jîn em tev wekî hev, serxwe na bî ey welat
Rengê kevnare me navê, me divê jîn û felat
Ma tu zanî, em çima her dem bi hawar û eman
Tazî û birçî dinalin, kurd divêtin kinc û nan.
Çol û deşt û lat û şaxên te hemî mist in ji zêr
Zorkera ev tev revandin, mane em bê xêr û bêr.
Wa şiyar bûne kurên te, tev li kar in, wek piling,
Çar kenarên te dibazin, wek Cegerxwîn qîr û deng.

Derdé Min-Derdé te

Şêxê min, destê te êdî, maçî nakim ez bese,
Kavil û wêran te hiştin, ev sera û medrese;
Şêxê Ewrîpa bi xwendin, wane baz in, bîrne jor
Em bi xişt û def û dîlan, paş ketin, tev mane kor!
Her keşakî deh zimana zanî, rengê Efletûn
Em çima hov û nezan in, ser di berde paşveçûn.
Qet bi sîwaka te dijmin paşve naçin gavekê
Bo çi tev mane perîşan, dil û bendê davekê.
Xortê kurda tev şiyar bûne bi pêta agirî
Bayê zanînê li pey wî, gur dibî qet namirî
Dev ji payê tu berde ev tiralî ma çi ye!
Ma ne şerm e, rût û xas e, kurd e, jar û birçiye
Bes di bin perdê de rûnê, ey ciwanmêr xwe binas!
Dijminê jîna welêt î, tim bi dest te tevr û das
Lê bibêjim, dê bibêjî, ev Cegerxwîn gawir e
No, di bextê te û Xwedê de, dil bi pêt û agir e!
Ez dizanim, min dirêj kir, pir li te peyv û kelam
Ger tu kurd û kurdperestî, em bira ne, wesselam.

Cegerxwîn

ME BIHISTIYE

— Par, karxaneyên emerîkanî ji welatên biyanî re, ji bona 100 milyon dolar derman firotine.

— Şerê Filipînê gihaye dawiya xwe û 7000 giravên di wê ji japona hatine paqij kirin. Rûniştimanên van giravan 17 milyon in.

— Refên emerîkanî 26 bajar û şaristanên japona heta niha dane ber bomban. Karxane, destgeh, bender û depoxaneyên japonî derbine dijwar xwarine. Niho bombeavêjên emerîkanî rast bi rast dirêjî balafirgehên erdê Tokyoyê; payetextê japona dikin. Di van rojan de, şeş balafirgeh bi awakî xurt hatine bombardiman kirin.

— Mezinên elemana yên ko ji vî şerê xedar berpirsiyar in; mîna Goring, Donitz, Kaytel, Ribentrob, pêşia mehkemeke eskerî a navnijadîn de, cihaba kar û emelên xwe bidin û dê bêne êşandin. ji bona danîna mehkemeke wilo, Brîtanya Mezin, Frense, Sovyetistan û Emerîkayê dest bi xebatê kirine.

— Karxaneyên emerîkanî ji bona şerê japona 160 milyon bombeyên şewat û teqandinê çêdikin.

— Karxaneyên brîtanî di nav donzde mehên ko pêşiya me de ne, 250.000 otomobîla çêkin.

— Divê ez bikarim serbest baxêvim; li ser tiştên ko dizanim fikra xwe bê tirs bibêjim, heke min dil kir herim nêçîrê an masîvaniyê; divê ez û birayê min û hemî welatiyên min ji rastiyê hez bikin.

Me dît dawiya zor û zorkeriyê nîne; yê ko bi dara zorê dixwaze heqê xelkê bişkînîne; dawî perîşan û şerpeze dibe. Hitler di pêşiya me de ye.

— Wilo dixuye ko pirsa Polonî ketiye rê û hikumeta polonî a nû, ji aliyê Brîtanya Mezin û Emerîkayê jî ve, hatiye nas kirin.

— 33 milyon jin û mêrên brîtanî têkilî bijartina lebatên Civatmiletê Brîtanî ê nû bûne.

— Şerê Pesifîkê de, heta îro 600 hezar japonî hatine kuştin.

— Di nav bira Sovyetistan û Tirkyayê de, li ser lihevhatinekê axaftin çêdibe; ûris berî her tiştî Qers û Erdehan û di Çenek-Qeleyê de, ji xwe re cihekî ewle dixwazin.

Wêne

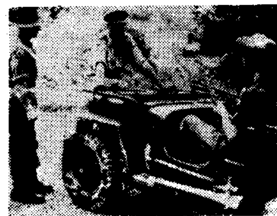

• Leşkerên Ordiya Çardehemîn di Burmayê de. Herwekî baranine xurt dibarin, pêşveçûna tangan zehmet e. Lê mirovén hêja her tiştî pêk tînin.

Tangek ji rê ketî, têtê derêxistin.

Serbendên çînî yên Ordiya yekemîn ketine bajarê Rangûn: xelk bi şabûnî bi wan re dimeşin.

Serfermandarê qiwetên Hevalbend. an ên bejê; li Asya niro-rohelatî bi serbendên bilindpaye daxêve. General Sir Oliver Lîs, bi lekên xwe ên egîd Burma Nîroyî, ji japona paqij kiriye.

Zaroyan divê berî her tiştî, hînî xwendin û nivîsandina zimanê xwe bibin.

Di girtigeha Pilsenê de, du sed zaro bêxwedî û perîşan ma bûn. Gerînendekariya brîtanî ji bona van xwendegahek vekiriye; têde dot û law hînî zimanê xwe û elemanî dibin.

Çîroka Kurdî

QEMERZEMAN

4

Şêr hat cem wan rûnişt.

Hût jê re got: çima tu hatiye vê derê, çavê te li çiye?

Şêr jê re got: ez û xweha xwe saetekê nikarin ji cem hev du ferq bibin, ez hêvî dikim ji xwedê û ji te, destûra xweha min bidî, emê herin. Hût jê re got: kengê tu çû, keçka mîrê cinan. ji min re anî, ezê destûra xweha te bidim, an ko ne wilo be, destûr tune.

Şêr jê re got: Bajarê mîrê cinan, li ki de rê ye? Hût lê vegerand go:

Ma mi zanî biwa, minê ji xwe re bianîna... çi hewceyê te bû.

Şêr rabû, li hespa xwe siwar bû, û bi dinyayê ket. carekê li pêşiya xwe nerî ko toz û xubar bilind bûye, nêzîkî wan bû, nerî ko mirovekî dirêj û yekî kinik, ê kinik gazek heye, ê dirêj deh gaz hene; her du li hev du dixînin. Ê dirêj wê rahêje ê kinik, li ser serê xwe hilgîve û li erdê xine; ê kinik li ser lingê xwe diedile.

Ê kinik jê re got: xwezî ez gazekî dî jî dirêj bûma, te ê bidîna, bê minê çi b' kirina ji te.

Şêr li pişt vana sekiniye, ji xwe ra li vana diferice û got: arîkariya ê kinik ferz e, şûrê xwe kişand û çû ê dirêj, serê wî jêkir, ê kinik go: mala te ave, ev mîrê cinê şeytanî ye, ez mîrê cinê rehmanî me.

Şêr siwar bû li hespê xwe û ê kinik lî ber xwe danî, ê kinik jê re got: te qencîk mezin bi mi kir, ezê bi çi hewayî, qenciya te vegerînim; lazim tu bi mi re bê mala me,

Şêr jê re got; ser çava, meşiyan bi hev re, çûn bajarê wan, ehlê bajarê wîna, pêrî wan re hatin, gelkî jê dilxweş bûn û çûn malê hevalbendê mîrê cina şeytanî hemî kişandin ji xwe re anîn, bajarê xwe safî kirin.

Meclisa mîr êvarê geriya û gotin ji hev re, emê emê, çi qenciyê bi vî xortî bikin.

Hemua ji mîrê xwe re got: lazim tu qîza xwe bidî vî xortê delal.

Mîrê wan ji wan re got; serçava qîza min jê re ye, qîza min bitenê ne bese, divê em tişteki dî bidiniyê.

Şêr lê vegerand go: malê min heye, ez ne mûtacî tiştekî me, te keçka xwe da min, min qebûl kir, mehra keçka xwe birîn û xistin odakê, dinya bû êvar, ji şêr re gotin: here cem jina xwe razê.

Şêr çû Oda keçikê, keçik ji ber rabû, şêr bê ma'd bû, û di cihê xwe de rûnişt, keçikê jê re got: çima tu bê ma'dî, ma'dê te ne xweş e; te ez navêm, an tu poşman bûyî? şêr jê re got:

Bi xwedê ez ne poşman im, belê ez ji te re bi rastî bêjim. Mesela xwe, hemû jê re got; go: tu ne ji mi ra yî, ji Hût re yî, filan şkeftê de ye. Keçikê jê re got: mala te ave be, tirsa Hûtê wê şkeftê di dilê te de ye? Iş, Işê wî li cem min e. Sibehê ezê bikim ko ew bişewite.

Were işev rakeve, dilê xwe xweş bike, heya sibehê, Xwedê mezin e.

Sibehê her du rabûn, keçikê jê re got; here cem bavê min!...

Lawik biya wê kir û jê re got: ezê herim cem bavê te, jê re çi bêjim.

Keçikê jê re got; tu ê jê re bêjî, sicadek wîna hene, û xîzeranek heye, jê re bê ka bide min, şêr bi ya wê na kir çû cem mîrê cina.

Mîrê cina gote wî: lawê min çi işê te heye, got: ez dixwazim tu izna min bidî ezê herim welatê xwe. got: ev qencîk mezin bi me kir, û me xelefa wê qenciya te, me dernexistiye hê... bixwaze bê te çi divê.

go: bêje tiştekî dî jî, ezê bidime te.

go: besê mîrê min, ma min çi qencî bi te kiriye, mi divê ez qenciya xwe nas bikim.

Mîrê cina jê re got: ewê mî rê cina ê ko te kuşt, he roj fêrî skî min û yekî wî bi dorê diçûn hev, hetani ko fêris ne man, dora min û a wî hat, me ji hev re got: heqê me li ibada tu ne, lazim ez û tu em dakevin hev li meydanê, heger te ez kuştim miletê min hemi ma ji te re, û heger min tu kuşt, miletê te ji mi re ma.

Em daketin hev du, û teî dî mêrik ji min xurtir bû, ko ne tu biwa, wê ez bikuştama; ev qencîk mezin te bi me kiriye, em bi rûh û malê xwe li ber te ne.

Şêr jê r' gelekî dilxweş bû, got: bes e mala te ave, ji mi re bêjê, lê işê vê secadê çawa ye? Mîr jê re got: honê secadê deynin erdê, her du li ser rûnin û xîzeranê xwe lêxînin, kê der dilê we bixwaze we bibe wê derê.

Şêr xwatir ji mîr xwest, ser sicadê xwe rûniştin, go: em dixwazin tu me li şkefta Hût deynî; bi hewa xistin secadê, di bin ez mana re birin, nav ewr û stêra re birin, rastî şkeftê hatin, keçikê ismeki sihrê xwend, Hût bû kevir di şkefta xwe de. Daketin şkeftê cem gulî Pemba, li tenişta xwe danîn ser secadê, şiva xwe lêxistin go: em dixwazin me deynî ba çadira Qemerzeman.

Bi hewa ketin, di bin ezmên re nabiyena avê û stêra rastî çadira Qemerzeman danîn, nêrîn ko Qemerzeman ji qehra re, pir bêhal bûye.

gava çav li wan ket, Qemerzeman kêfa wê pir hat, û jê re got: ya birayê min ê şêr, eva din çi ye bi te re?

go: ev ji ya min e!

Wê şevê man cem hev du bi dil xweşî razan, her kesî di bin çadirê xwe.

Sibehê rabûn, li hespêd xwe siwar bûn, her kesî jina xwe li pişt xwe siwar kirin, meşiyan; ketin çola û xewleciya û meşiyan, qonaxa dûr nîzîng kirin, ketin çolekê xewleçî; ava wan xelas bûye, ji tîna behecîne.

Şêr ji brayê xwe Qemerzeman re got: ya brayê min, çavê xwe li dora xwe bigerîne, hê em tu gunda, şînahîna, em na bînin, em ji tîna helikîn.

Carekî nerîn, devê bîrkê dîn, çûn ser bîrê, kevirek avêtinê, seh nekirin ko av tê heye an tu nîne; go: lazim yek ji me dakeve bîrê, seh bike.

Qemerzeman ewladê bajara ye, ne wêrî dakeve bîrê; jina şêr jê re got: pirsek mi bi te re heyenav beyna xwe û wî de jê re got:

Tu bi ya mi bikî, tu dana, kevîjvê bîrê!

Şêr jê re got: çima ez danakevim? Keçikê got: brayê te ewê di vê bîrê de bihêlê; heger tu di binê bîrê de hiştî, t'ê bi çavê xwe bibînî ko mişkek ji tenişta bîrê wê derkeve, beqek ji aliyê din ew jî derkeve û wê di ser avê re pêlî hev du ve bên, derkevin tenişta bîrê, bi cem hev du bisekinin, wê ji te re bêjin: ya şêr tu bi qedrê Xwedê kî û mezinehiya wî, t'ê rast bêjî kî ji me xweşik e? T'ê bêjî mişk xweşik e, sê cara wê vê sualê ji te bikin, her sê cara t'ê bêjî mişk xweşik e, heger te wilo got wê mişk te xelas ke, ko heger te go beq xweşik e, wê te têxin di bin heft tebekeyên erdê, û tu bi ya mi dikî, tu danakevî bîrê.. emê hêdî, hêdî bimeşin..

Şêr jê re got: kengê brayê min, min di bîrê de dihêle, hevqas qencî mi pê kiriye.

Şêr çû, şerîtek bi xwe ve girêda, Qemerzeman bi şerîtê girt, daxistin binê bîrê; nerî ko bîr tije av e, ban kir brayê xwe, firaxkî ji mi re daxîne, ji bona ko avê tê de bikişînim.

Firax jê re daxistin, av ji xwe re derxistin, heywanê xwe av dan, wan jî av têr vexwar, firaxêd xwe tije av kirin.

Şêr ban birayê xwe kir go: ka şirîtê ji mi re daxîn, ko ez xwe girêdim û mi bikşîne. şerît jê re daxist, xwe girêda, go: de mi bikşîne.

Li wê derê, fikra Qemerzeman xera bû; ji xwe re got: go ez wîna bikşînim, emê tev de herin cem bavê min, wê ji bavê min re bêje; ev namûs hemî mi kiriye, ezê pê pîs bibim. Lazim ko ez wîna di vê bîrê de bihêlim, ezê ji bavê xwe re bêjim ev tişt hemî mi kiriye, û jina wî ji xwe re bihêlim.

Li wê derê şerît qetand, brayê xwe di bîrê de hişt.

jina birayê wîna giriya, ev çi bû te kir, tiştê wiha kesî heta niha ne kiriye. jê re got: heger tu deyin bikî ezê te jî bikujim.

jinik tirsiya, li hespê xwe siwar bûn û meşiyan.

Nav beyna wan û bajarê wan sê saet man e. Nêzîkî bajêr bûn, şivanek dîn.

Qemerzeman ban wî şivanî kir û jê ra got: tu şivanê kê derê yî? şivên jê re got; ez şivanê Emîr Seîd, bajarê zimzimanê me. Li wê derê kêfa Qemerzeman hat û got: şikir ya rebî, ez bi silametî giham mala xwe, ji şivên re got: hermizgîniyê *ji ba*vê min re bibe û bêje Qemerzeman hat, ji xwe re du jin anîne; wê tiştekî mezin bide te,

şivên jê re got: tu derewa dikî, Qemerzeman şêra xwari bû. Qemerzeman jê re sund xwar, jê re go: ez im Qemerzeman, şivan yeqîn kir ko Qemerzeman e, çû cem bavê wî û jê re got: mizginiya min li te, va lawê te Qemerzeman hat, du keçik ji xwe re anîne.

Hakim ma ecêbmayî. Kêfa wî gelekî hat, ji xewlamê xwe re got: hespekî ji min re hazir bikin.

Hesp jê re anîn, lê siwar bû û çû cem lawê xwe.

Lawê wî bavê xwe dî kêfa wî pir hat, destê bavê xwe maçî kir, jê re got; ya bo va jinê min, di bin çadirê de ne, were wan bibîne..

Bavê wîna da pêşiya wî, gava ket bin çadirê û bi çavê xwe gulî Pemba dî, qidûmê wîna şikestin, fitilî ji lawê xwe re got: go hon li vê derê bin, ezê herime bajêr, esker bi merzîqa pê lî we bişînim, ji bona qîmeta we di nav xelkê de çêbibe. Hakim vegeriya bajêr, pênc nefer esker şandin, ji wan re got, herin Qemerzeman girêdin, ji destê wî û ji lingê wî li ser hespekê bişidînin, û bînine vir; bira pîrekên wî li çadirê xwe bimînin, didu ji we nobeta wan, bikin.

Eskera bi ya wî kir, çûn Qemerzeman anîn li ber bavê wîna danîn.

Bavê wîna şîşek anî, û jê re got: ya Qemerzeman, îsal çend sal e min ez bi hesreta dîtina gulî Pemba bûm, sûretê wê li cem min heye, û mi dixwest rojekê hinik ji mi re salixdanê Gulî Pemba bikin, te bi rehetî, te ji mi re anî, kesek li dinyayê tune bû, ko tu ji xwe re bînî; te çû dostika bavê xwe, ji xwe re anî, tiştê wiha kesî ne kiriye.

Emîr Seîd li meclisa xwe re got; go hon der heqa lawê min de çi dibêjin.

Meclisê jê re got, tu zanî, lawê te ye, kuştin û berdan mista te de ye.

Hakim şîşa xwe li bin çavê lawê xwe xist, her du çavê wîna der xistin û xistin berîka wî û jê re got: Işelle, sibehê berê rohnayiyê ezê serê te jêkim.

Wilo girêdayî di Odekê danî, derî lê xelqandin, ew di vî halî de ma. Emê vegerin ser şêr.

Şêr binê bîrê de ma, carekê dît mişkek ji tenişta bîrê derket û beqek, ji aliyê din derket, di ser avê re, di ber wîna re çûn, tenişta hev du sekinîn, û jê re gotin: ya şêr, tu bi qedrê Xwedê kî, t ê ji me re, rastî bêjî kî ji me xweşik e?

Şêr got: mişk xweşik e.

Beqê jê re got: li çavê min binere, û li laşê min binere çiqeysî ez xweşik im; tu bi çi hewayî dibêjî mişk ji te xweşiktir e?

Sê cara sewal jê kirin, ewîna got: mişk xweşik e!

Carekê dît mişk bû xortekî çardesalî, û beq bû qîzek çardesalî û jê re gotin: mala te ave; te em ji wî halî xelas kirin.

(ne qediya ye)

Serpêhatî

Hakimê Heywanan

Şêr, hakimê heywanan te-maman bû. Roviyek xizmetkarê wî bû. Rojekê, rovî jê re go: Şêrê hinermend, Xwedê zane, tucaran, tu bi tu tiştî naê girê dan, û tu naye zeft kirin. Şêr go: çawan, ez bi werîsan tême girêdan; şêr go: de werîs bîne, min girêde. Rovî werîsek anî, şêr pê girêda û derkete derve; ban şêr kir go: Waye piling hate te!... Şêr, xwe veparimand, werîs qetqetî kir.

Rovî, hate keniya go: hakimê min, tu henekê xwe bi min dikî, tu dibêjî, ez bi werîs tême girêdan; wel, t'ê rastî ji min re bêje, bê tu çewan t'ê zeft kirin;

Şêr go: ez bi werîs nayêm girêdan, lê ez bi duhêlan tême girtin, û zeft kirin; here iyarekî nû bîne, û bike duhêl û li laşê min bigerîne, û lep û lingên mi bişidîne, tucara, ez nikarim xwe vekim.

Rovî iyarek anî û şêr girêda; çû derve go: piling hat!...

Şêr xwe li hev qulapt kir gi xwe veke, wî ew girêdayî hişt û çû. Rovîkî din hat, go: çima tu girêdaye?!..

Go: Roviyek hebû, navê wî Îso bû, ez girêdam.

Rovî go: ma tu dixwazî ez te vekim.

go: belê!..

Rovî, duhêlê li şêr gerandî bû, kurisandin û şêr vekir.

Şêr pirsî: navê te çi ye? Rovî go: navê min Pîso ye! Şêr go: ez nemînim li wî welatî gi Îso mere girêde û Pîso mere berde.

Hirç û Rovî

Carekê ji caran, rehmet li bavê guhdêran:

Li gora adêtê ku dehbin kovî, li çiyan digerin; rovîk jîr, bi serê latekê ket û li bin xwe nihêrî; dît ko vaye hirçek, xwe daye beroj û razaye.

Rovî rîpek anî bala xwe, û kevirek biser hirçê de gindirand.

Hirç bi tirsek mezin ji xew çeng bû û baz da; hinek çû û li pişt xwe mêze kir ko rovî ye, li ser zinar e, û got: wey, wey!... mamê rovî tu wî...

Rovî got: ez benî, min henek bi te kir.

Hirçê got: belê, were mêze ke; ev tirs û avêtina rîxa reş yarî ye; min jî qebûl e, çiqas tu bê şerm î; û hirçê bera roviyê çûn da.

Di bezdanê de, rovî di nav du darên teng de derbas bû, hirç jî dikir li pê derbas be; ji ber ko hirç girs e di nav her dû daran de ma û rovî ji par re hat û baz da ser hirçê û got: hon hirç, heya di xwe de ne bînin, bawer na kin.

Ibrohîmê Seyda

Mar û Rovî

— Biratî bi rastî —

Carekê mar û rovî bûbûn destbrakê hev; hatin ber çemekî. Mar go: bira, ez nikarim bi avê xim, mi divê tu min hilgire û min ji avê xelas ke.

Rovî go: were, te hilgirim. Mar avêtê ser pişta xwe û da nav, heta ko giha nîvê avê. Mêr xwe li stoyê rovî şidan, hate bifetise.

Rovî go: bira t'ê çi bikî? Mar go: welle, ezê te bikujim. Rovî go: ka, her du çavê te î reş maçî bikim û dû re tu min dikujeji...

Mar xwe li stoyê rovî sist kir, serê xwe bire ber devê rovî, devî serê wî kir û kuşt, derxiste ser kendalê çem, û mar li erdê dirêj kir, go: biratî bi rastî.

Tel—Erbit: Emîn Hecî Mehmûd

Fermandarên Mezin

Dû fermandarên mezin hene û heta îro ji wan çêtir ne hatine dîtin.

Yek ji wan Anîbal e; ji xelkê Kartacayê bû û şerê Romayê kir; ê din Napolyon Bonapart e;

Ewripa xitsi bû destê xwe, keti bû Qahire û Moskovayê.

Ji xelkê Korsîkayê ye, frensiz e. Siltanê rohelatê ê mezintir Selahedîn e; erdê rohelatî ji êrîşên biyaniyan azad kirin.

Selahedîn kurê Kurdistanê ye.

Ronahî û Deng

— Ronahî, ji dengî leztir diçe, ji ber vê yekê berî roniya bruskê tête dîtin û bi dû re guregurê wî tête bihistin.

— Felsefe û mentiq bi destê yewnaniyên kevin hatine danîn; û feylesofên pêşin ên mezin hemî yewnanî ne.

— Di heqê hikmeta Xwedê da wan gotiye: me seh kir ko em nikarin seh bikin; me dît ko em nikarin bibînin.

BALAFIRÊN RÊWINGIYAN

Piştî şerî. 1000 balafirên emerîkanî, ji bona çûn û hatina rêwingiyan hifirin.

Di van 1000 mekînan de, 36.000 peya bi cih dibin

Balafirin hene ko 20 peya dikarin lê siwar bibin; mekîneyine din hene ko 40 û heta pêncî peyan hildigrin; û ev mekîne hemî ji tîpên adetî ne.

Berî sala 1940-î, di riyen eme rîkanî ên hewayî de 359 balafir dişuxulîn.

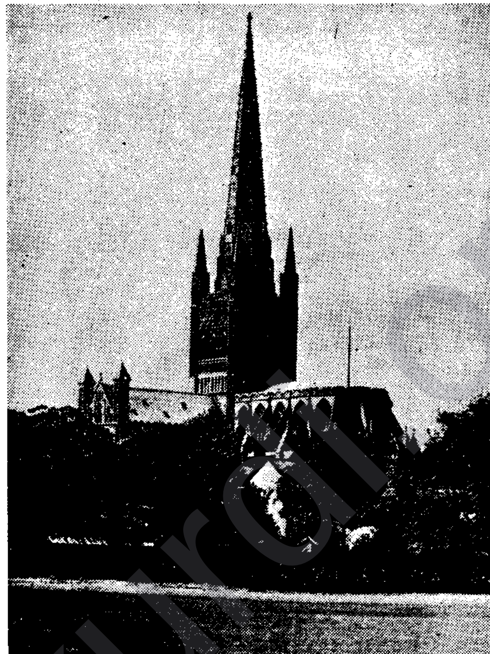
Fidakariyê Mezin

Ji destpêka şerî û heta îro, ji lekên emerîkanî, ên bej û av û hewayî 1.036.937 segman û serbend ji qiwet ketine, têde 239.533 kuştî, 628.353 brîndar, 49.590 windabûyî hene; ên mayîn ketine destê dijmina û bûne hêsîr.

Di şerî Okînawayê de 8.252 segman û serbendên emerîkanî hatine brîndar kirin û 1.781 heb jî winda bûne, kes nizane li kû ne.

Xesarên japonî têde 117.046 kuştî û 10.578 hêsîr in.

MIRÉKA CIHANÉ

Ji ibadetgehên Norviçe der erdê Norfok.

Avahî û ibadetgehên ko di vê awayî de ne, ji texlîtê gotîk in. Awayê gotîk ji Îl-de- Fransê derketiye, ango ji axa Frensê. Di sedsala 12 û heta 16- an de awahiyên gotik gelek rewneq da bûn Ewripayê.

Xwendegah û zanîngeh ev in du stûnên miletekî ê xurt û qaim.

Bergeheke Çeleng ji ya Zanîngeha Oksfordê.

Keçebav sovyetî bi palayiyê mijûl in.

Çap û Nivîsar

KITÊBÊN NÛ

Di vê dawiyê de, ser Kurd û Kurdistanê sê kitêbên nû hatine belav kirin û her sê ji bi zimanê erebî ne. Nivîsevanên di van Jostê heq û rastiyê ne; bi awakî xweş û bê meyildarî kitkitên pirsa nijadê me xistine pêş çavên xwendevanan.

Ev in nav û nîşanên van:

Kurd di Sûriye û Libnanê de. Bi qelema nivîsevanê hêja û diktorê felsefe û zanînên civakî Dr. Edîb Mihewed.

58 rûpelên vê kitêbê hene. bihayê wê 100 qirûşên libnanî ye, heçî ko vê kitêbê dixwazin peyda bikin: nav nîşanê nivîsevan ev'e: Milk Debis; Tarîq abdil basit- El- F'axûrî. Bêrût- Libnan.

Kurdistan an Welatê Kurdan. Bi qelema nivîsevanê qîmetdar xwediyê - rojnama Atra, Mîrza Yûsif Malik.

44 rûpelên vê kitêbê hene. Bi hayê wê 100 qirûşên libnanî ye. Peyda kirina wê bi destê nivîsevanî çêdibe.

Navnîşanê wî:

Mîrza yûsif Malik—Sandûq El-Berîd 857; Bêrût-Libnan.

Pirsa Kurdistanê

Di nav bira duhî û îro de. Bi qelema nivîsevanê guzîde û diktorê fêlsefe û zanînên civakî.

Dr. Edîb Mihewed. 46 rûpelên vê kitêbê hene; bihayê wê 100 qirûşên libnanî ye.

Navnîşanê nivîsevanî:

Mîrza Dr. Edîb Mihewed; Milk Debis; Tarîq Abdil-basit El-Faxûrî; Bêrût-Libnan.

Roja Azahiyê

—çarê tîrmehê, Sala 1776—

çarê tîrmehê sersala roja azahiya Emerîkayê ye; di vê rojê de, li sala 1776-an Emerîka giha serbestî û serxwebûnê û zencîrên bindestiyê şkênandin

Vê rojê miletê emerîkanî bangînek belav kiriye; têde gotinên jêrîn ên ronak û giranbiha hene: hemî mirov mîna hev û du ne, û aza û serbest in, û hin heqên wan ên bingehîn hene ko ne dikarin bêne dayîn û ne jî standin. Mirov, ji hêla heq û kevnedariyê mîna hev in; ne kêmî hev û du ne.

Heqê her kesî ye ko ji bona xweşî û kamiraniya xwe bixebite; hero b zanîn û ma'rifetê bigehe halekî çêtir.

Ronahî, zanîn, pêşveçûn, xwendegah û zanîngeh, azahî, serbestî biserxwebûn, bext û namûs,.vên û xebat, qelsxistin, û kambaxiya zorkerî; ev in armanca mirovan; ev in armancên ko ji bona selametî û pişt xurtiya wan, di nav 30 salan de Emerîkayê du caran şerê zalim û zorkeran kiriye.

Qencî, xweşî, rahetî û dewlemendiya hemî însanan; azahî û serbestiya hemî miletan: eve Armanca Ci hanê; Armanca hemî nijadên dinyayê; çi biçuk, çi mezin; çi reş, çi spî; çi zer, çi gewir.

ME BIHISTIYE

— Heta niha 350.000 eskerên emerîkanî ji Ewripayê xwe hilanîne û berê xwe dane welatê xwe.

— Hikûmeta elemanî zêrên xwe di bin erdê de veşarti bû; leşkerên Hevalbendan, piştî ko erdê germanistanê vegirtin, ev zêr, heke ne bi timamî, kom pey komekê peyda kirin. Di vê dawiyê de, ji nû ve 4.500 kîlo zêrên elemanî, ketine destê emerîkaniyan.

— Tirs dijminê mezinahiyê ye. Ji Xwedê pê ve ji tu kesî metirsin.

Ko tirs ket dilê ve, bidin eqlê xwe, ko ji mirinê xirabtir tiştekî nikare bigihe we. Ma mirin tiştekî xirab e. Tiştê ko emrê Xwedê ye, ne xirab e.

Ji xwe mirin her heye.

Pêxemberên Xwedê jî jê xelas ne bûne. Zû an dereng, emê rojekê vê badînê vexwin.

Pêşiya tu kesî de, xwe pîs û piçûk me kin; bînin bîra xwe ko hon kurd in.

Kurd bi mêranî û mêrxasiya xwe nav û deng dane.

Ji xwe pêxemberê me — rehmet û silava Xwedê lê bit — du tişt diecibandin: mêrxasî û comerdî.

Dibêjin can şîrîn e; tiştên jorîn bîne bîra xwe, tu seh bikî ko navekî pak û mezin, ji can şîrintir e; Can diçe, mirov dimire, mal winda dibe; lê navekî mezin her û her dimîne.

Gava ez bi xel[illegible]re xeber didim û ew seh dikin ko ez kurd im; ji kîcan aliyê dinyayê be, peyayê ko bi min re daxê ve, hema dibêje:

O! em dizanin kurd çavsor û mêrxas in.

Hindik axaftin, lê kirin, ziravî û nezaket, lê dilekî pola; bê zirt û fort; mêranî û mêrxasî; comerdî û kubarî,

—Mihendizekî rûsî balafireke nû çêkiriye ya ko di saetkê de 800 kilomêtran diçe. Bi vê balafirê, rêwingî di nav heft saet û nîvan de, dikarin ji Parîsê herin Nû-Yorkê.

—Zanayên rûsî isûlek peyda kirine û pê mirovê ko bi derba elektrîkê miriye, ji nû ve sax dikin.

—Di erdê Polonyayê de, 3.500.000 cuhî hebûn; elemana ew kuştine; niho di erdê polonî de bi tenê 100.00 cuhî mane.

—Diktorekî ingilîzî dermanek peyda kiriye yê ko ji silfetoyê çêtir û xurtir e.

PÊJINÊN DINYAYÊ

Xebat - Fidakari - Serfirazî - Serdesdî

Jinên cihanê ên çeleng û dewlemand, gava ciline nû dixwazin, li Parîsê dinêrin. Rob û qeftan, guhar û gustîlk, gerdenî û sol û serpûşên spehîtir, jê derdikevin.

XURTIYA XEBATÊ

— Par, karxaneyên emerîkanî 30.889 gemî, 17.565 tang, 595.330 kamyonên eskerî, .824 topên giran 7.454 topên sivik, 152.000 agir û guleavêj, 1.146.774 ton cebilxaneyên topan û 753.000 ton kewçûkên sentetî çêkirine; ango bi awayê kimeyewî.

— Karxaneyên frensizî Otombileke nû çêkirine ya ko sed kilomêtran de, bitenê 4 lîtir banzîn dişewitîne.

— Wezereta emerîkanî a şerî dide zanîn ko karxaneyên emerîkanî bi çêkirina balafira cihanê a mezintir mijûl in. Ev mekîne 61 mêtir dirêj e, 6 motorên di wê hene û dikare 10.000 mêtir dilind bikeve.

Ji bona balafireke hinde mezin, bi hewa re 10.000 mêtir bilind ketin, tiştekî neditî ye. Di vê balafirê de 204 peya bi cih dibin.

3ème ANNÉE LUNDI 30 JUILLET 1945 NUMÉRO 61

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél. : 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur-Propriétaire : EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 25 P.L.S. - Abonnement :
Liban-Syrie 25 L.L.S. Etranger 4 L. Stgs.

UN PROBLÈME A L'ORDRE DU JOUR

LE KURDISTAN

Le problème du Kurdistan ressemble singulièrement au problème polonais. C'est le problème d'un peuple, fier, brave, belliqueux, sachant défendre sa liberté au prix de son sang, mais qui a eu le malheur de mal choisir sa place entre de puissants voisins.

Quand on a un seul puissant voisin, c'est un moindre mal : le pays est conquis ; mais, il demeure une entité, capable de lutter en bloc pour son indépendance. Le malheur est d'être disputé et partagé entre plusieurs voisins. Quelle vitalité ne faut-il pas alors avoir pour conserver son âme intacte !

Le Kurdistan a eu cette vitalité, et il a conservé son âme : c'est pourquoi, son problème se pose de nouveau.

Le Kurdistan — qui n'existe aujourd'ui que de nom et d'âme — comprend le territoire habité par les Kurdes entre le Mont Ararat, Diyala, affluent du Tigre, et le Kara-Su.

Sa superficie est de 500.000 K' environ et sa population, de quelque 8.000.000 d'habitants. Il est entièrement partagé entre ses grands voisins : l'Iran, la Russie, la Turquie et l'Iraq.

En Iran, les Kurdes occupent les régions de Kirmanchah, Khoï, Maku etc. En dehors de ces régions, ils vivent à l'état de colonies isolées. Leur nombre y est de 3.000.000 environ.

En Turquie, les kurdes occupent les frontières turco-iraniennes, surtout autour du lac de Van. Ils y comptent quelque 3.500.000 habitants.

En Iraq, ils comptent un million d'habitants et vivent surtout dans l'ancien willayet de Maoussil, où ils jouissent d'nne certaine autonomie.

En Russie, à Erivan et à Kars, ils sont au nombre de 125.000 âmes environ.

Rappelons enfin qu'en Syrie, notamment à Alep, dans le Nord des Alaouites, et à Damas, des colonies de Kurdes sont depuis longtemps établis et comptent actuellement quelque 150.000 citoyens.

UNE HISTOIRE MOUVEMENTEE

Si l'histoire — et les gloires passées, et les exploits ancestraux — pouvaient avoir sur les destinée des peuples l'effet que l'on se plaît à chanter, les Kurdes seraient aujourd'hui, non la proie du plus fort, mais les maîtres de l'Orient. Hélas ! l'histoire repose dans ses archives silencieuses ; et les valeurs actuelles dirigent seules le monde.

2.000 ans A. C., un peuple nommé Gutu ou Kiti occupa la région du Tigre moyen et s'étendit dans toutes les directions. Une autre peuplade, appelée Kassites, descendit à Babylone des Monts Zagros et la gouverna pendant 600 ans : ce sont les deux ancêtres des Kurdes.

Ancêtres brillants, mais dont l'histoire reste confuse jusqu'au 6ème siècle, par une bizarrerie étrange : les Kurdes furent appelés par les autres peuples de noms si divers (Kardu par les Assyriens, Gortukh par les Arméniens, Carduchi, Gordse, Cyrti par les Grecs) que pour éclaircir tout ce qu'ils en disent, on a encore bien des efforts à dépenser.

Du VIIème au IXème siècle, ils subirent l'occupation arabe. Mais lorsque le Khalifat s'établit à Bagdad, ils disposèrent parfois en maîtres du gouvernement. Au XIIème siècle, des troupes kurdes combattirent les Croisés sous les ordres de Saladin. La puissance kurde atteint alors son apogée.

En 1514, vint l'occupation turque, Sélim 1er confia le pays kurde (indépendant en fait) à Mullah Idris, un kurde de Bitiis, Mullah transféra des Kurdes parmi les Arabes et des Arabes parmi les Kurdes pour convertir ceux-ci à la foi sunnite. Mais, en dépit des égards manifestés aux Kurdes par les Turcs, la sympathie des Kurdes resta acquise à l'Iran.

Avec le XVIIème siècle, le drame du Kurdistan commence. Ce peuple orgueilleux, qui avait combattu les Hittites, les Assyriens, les Mongols, qui avait absorbé les Mèdes et les assyriens déchus, va être baloté entre ses puissants voisins au gré de la fortune des armes. Durant trois siècles, les guerres se suivront d'abord entre la Turquie et l'Iran, ensuite entre la Turquie et la Russie, au grand détriment des Kurdes.

Vers 1650, la Turquie réussit à réoccuper toutes les provinces kurdes et entreprit une centralisation générale. Les Kurdes se révoltèrent. En 1666, un Kurde, fils de Cheikh, se déclara mahdi (ça fait toujours bien). Emprisonné, il reconnut qu'il travaillait pour «Grand Kurdistan».

POÈME KURDE

L'hameur d'un archer

Au jardin d'amour où naissent les fleurs des rêves,
Où la rose blanche rit comme l'écume sur la grève,
Où les âmes fanées rajeunissent leurs splendeurs,
Où tes cœurs rient de leur éternelle candeur,
Où tout est jeune, où tout est frais, ou l'âme est sincère,
Tu m'apparais souvent sous des formes bizarres,
Amante incomparable, oh bien-aimée si rare.
Comme un aigle farouche qui plane sur les rochers.
Comme les yeux du serpent sous les herbes cachées,
Comme une source qui jaillit du fond de la terre,
Comme un enfant trahi, délaissé par sa mère.
Comme la bouche fumante des montagnes cruelles,
Et l'âme sans pitié d'une affreuse criminelle.
L'émotion des vents qui soufflent sur les montagnes,
La nostalgie d'hiver qui pleure dans la campagne.

Comme l'âme perfide d'un poisson amer,
Comme une vague libérée des fonds de la mer,
Comme une langue de lion sur la chair qui bouge,
Comme un tigre qui souffre sous sa blessure rouge.
Comme des larmes qui brûlent sans mouiller les yeux,
Comme des flèches cruelles qui dorment dans les cieux.
Nostalgie du désert errant vers le vert,
Souffrances des poètes qui meurent dans les vers.
Blessure, souffrance, amertume, frénésie,
Mal d'amour qui chante la poésie.
Comme une herbe affaiblie sur la pente d'un rocher,
La mélodie qui tombe de l'humeur d'un archer.
Un parfum qui soupire dans un jardin lointain,
Comme un soleil qui meurt sans créer le matin.
Et parfois, je te vois, douce comme une mère,
Parmi les violettes et les oranges amères.

Au XIXème siècle, à la faveur des guerres russo-turques, les Kurdes s'étendirent peu à peu en Russie avec laquelle, ils sympathisaient.

Ils sympathisaient également avec leurs voisins chrétiens, les Arméniens. Pour contrarier ces sympathies, Abdul Hamid organisa en 1890 des divisions de cavalerie kurdes, rattachées à lui, et qui devinrent une cause de terreur générale. Ces Kurdes privilégiés retardèrent considérablement le développement de la conscience nationale parmi les Kurdes. Ils créèrent des sentiments de malveillance entre les Arméniens et les Kurdes.

Mais, en 1909, après la chute de Abdul-Hamid, la cavalerie kurde fut supprimée. Beaucoup de ses chefs allèrent diriger brillament leur peuple. Des députés kurdes à la Chambre et au Sénat turcs défendirent la même cause.

En même temps, cercles et journaux kurdes étaient fondés à Constantinople, à Bagdad, à Mossoul, pour cultiver et répandre la langue maternelle.

Cependant, alors que les Kurdes travaillaient à leur union, les grandes puissances (par application du principes de la liberté des peuples à disposer d'eux-mêmes !) étaient en contestations sur la part qui leur revenait respectivement du Kurdistan.

Le 17 novembre 1913, un protocole de délimitation fut signé à Constantinople et une commission quadruple (Turquie, Perse, Angleterre, Russie) réussit à délimiter les frontières en satisfaisant, du moins momentanément, les parties en cause...

LE KURDISTAN DURANT ET APRES LA GRANDE-GUERRE

La guerre de 1914-1918 donna aux Kurdes l'occasion de reprendre leur lutte pour leur indépendance. Ils n'avaient aucun intérêt direct dans la guerre. Cependant, dès le début du conflit, ils s'insurgèrent au Caucase et en Mésopotamie et souffrirent de lourdes pertes. La victoire ne devait-elle pas apporter à tous les peuples opprimés la réalisation de leurs rêves

(suite en page 2)

Après la victoire, des comités kurdes se formèrent partout. A Paris, Chérif pacha prit le rôle de représentant des Kurdes. Le 22 mars 1919 et le 1er mars 1920, il présenta à la conférence de la paix deux mémoires sur les revendications des Kurdes, avec une carte du « *Kurdistan intégral* ».

Le traité de Sèvres de 1920 prévoyait « *l'autonomie totale pour les régions où dominent l'élément kurde, situées à l'Est de l'Euphrate, au Sud de l'Arménie et au nord de la frontière turco-irakienne.* » Si, dans les limites indiquées la population kurde veut à la majorité être indépendante et en est jugée digne (condition fort importante), elle formera un Etat Kurde indépendant. Pourront même s'y joindre les Kurdes de l'Etat de Maoussil.

Le traité de Lausanne (entre les Alliés et la Turquie) ne mentionna pas le Kurdistan.

Et 1925 fut pour le Kurdistan — et pour les principes libéraux — une année de grande épreuve.

La S.D.N. adjugea le Maoussil à l'Irak.

En février, une révolte kurde éclata sur les sommets du Moyen-Taurus. Cheikh Said triompha d'abord, mais fut bientôt écrasé par les troupes régulières turques.

Les Turcs établirent une cour martiale à Diarbékir, qui condamna à mort Cheikh Said, Dr. Fouad et 60 leaders kurdes. Des chefs kurdes furent transférés en Anatolie.

L'héroïsme, les traités, les principes, le droit avaient été impuissants contre cette petite chose qu'on appelle la force.

L'AVENIR DU KURDISTAN

Aujourd'hui, les Kurdes se redressent de nouveau et réclament leur indépendance. Que fera-t-on de leurs doléances ?

Les Kurdes sont un peuple vigoureux, uni, ambitieux. On dit qu'ils ont été des Zoroastriens, et qu'ils ont, au IIIème siècle de notre ère, adoré des arbres et sacrifié au diable.

Actuellement, ils sont en majorité sunnites et en minorité chiites. Bien que certains parmi eux parmi eux pratiquent le nomadisme, et le semi-nomadisme, les Kurdes ont une tendance générale vers le sédentarisme. Ils se sont montrés d'habiles cultivateurs, et par là ont dominé dans le Nord de l'Iraq, l'élement arabe bédouin. Dans le HANDBOOK publié par le Foreign Office, il est dit : « *Northern Mesopotamia seems destined to becom Kurdish land.* »

Et les Kurdes agissent activement pour faire valoir leurs revendications et rester en contact les uns avec les autres.

Ils ont plusieurs journaux et revues dont *Kurdistan*, publié dès 1902, *La Jurnée Kurde, Le Soleil Kurde, La Vie, Progrès, Résurrection.* Mais quel sera l'effet de tant de qualités si la volonté des grandes puissances est indifférente ou malveillante ?

Comme pour tous les petits pays, l'avenir du Kurdistan dépend en partie de sa volonté de vivre — et en partie du destin et des grands courants politiques.

Mansour CHALLITA

Saladin et Richard Cœur-de-Lion

Le contraste entre les rois arabes et chrétiens au siècle des Croisades ressort d'une façon frappante de l'histoire de deux hommes : ils se combattirent sans parvenir à se vaincre, ils finirent par s'entendre, et leurs noms sont passés, avec une gloire égale, à la postérité. Il s'agit de Richard Cœur de Lion et du Sultan Saladin.

Un continent et un océan séparaient les lieux de naissance de ces deux hommes, de race et de religion différentes. Cependant tous deux étaient des soldats et des chevaliers nés ; ils se montrèrent égaux en culture, en rang et en aptitudes, quand ils se rencontrèrent en un bref conflit. Leur personnalité différait par contre encore plus que leur race et leur religion, et avait été entièrement déterminée par leur éducation.

Le fils du roi d'Angleterre devint dès l'âge de quinze ans, duc français ; il avait été élevé en vue du pouvoir ; il s'énorgueillissait de ses magnifiques prouesses de chevalier et fut très tôt amené, en sa qualité de prince d'un pays plus ou moins étranger, à prendre part a une conspiration contre le roi de France La conspiration découverte, le Prince fut humilié, puis pardonné et réinstallé dans ses droits. A l'âge de dix-huit ans, il sauva son suzerain de la rebellion d'un autre comte. Il combattit son frère aîné, qui d'Angleterre, avait jalousement suivi la carrière de ce frère cadet : à la mort de celui-ci, il devint, à l'âge de vingt-cinq ans, prince héritier du trône d'Angleterre et de Normandie. Son ardeur ses talents, ses espoirs le poussèrent, comme un guerrier insatiable, à la recherche d'émotions nouvelles Comme il était aussi un troubadour, un poète et un musicien, il se lança à la poursuite de la gloire sous la forme double de l'art et du combat.

A la même époque, le fils d'un Kurde, général et gouverneur, d'humble origine, commençait sa carrière, avec un plan de vie inspiré par un enthousiasme profond, et formé par des années de patience et de réflexion silencieuse. Nous ne possédons malheureusement aucun portrait authentique des deux hommes, mais seulement un sceau de Richard et une miniature de Saladin, tous deux extrêmement flous. Nous en sommes, par conséquent, réduits à reconstituer leur physionomie par les descriptions qui nous en sont restées. Nous imaginons la figure passionnée, nerveuse et impétueuse du Croisé à côté du Kurde silencieux, froid et obserteur, le premier paraissant plus cruel que le second.

Le nom de «Sula-ud-din» signifie «fidèle à sa foi» et exprime la profonde religiosité du Musulman. Le nom de «Cœur de Lion» veut montrer la force des sentiments. Les deux étaient des surnoms et faisaient par conséquent, partie de la personnalité des deux héros : l'un étant dévoué à Dieu, l'autre à ses passions. Le fils du roi fut élevé au milieu des tournois et prouesses des chevaliers qui semblaient porter Dieu en même temps que les couleurs de leur dame, comme un ornement sur leurs armures. La Bible ne devait pas signifier grand'chose pour Cœur-de-Lion. Saladin, élevé à Damas, centre de la culture islamique, porta le Coran sur lui toute sa vie.

Saladin haïssait les Chrétiens mais il les traitait en philosophe. Cœur de Lion ne haïssait par les Musulmans, mais il les massacrait. Chez l'Oriental ce fut la sagesse qui l'emporta ; chez l'Occidental, ce fut le tempérament. Selon les idées courantes, c'est Cœur-de-Lion qui aurait pu être appelé Oriental.

Le royaume latin de Jérusalem ne pouvait se maintenir au milieu du monde arabe qu'en raison des dissensions des dynasties musulmanes, entre les califes de Bagdad et les Fatimites du Caire. C'est pourquoi Saladin, général du Calife, devait vaincre d'abord les Egyptiens s'il voulait supprimer l'îlot chrétien. Il y parvint au bout d'une lutte de dix ans qu'il mena avec beaucoup détermination et une persévérance tout orientale. Cœur-de-Lion dispersa son énergie dans des cen-

Le Roi du Kurdistan
roman épique kurde (*Suite*)

II

Comment Kegan était partie à la Croisade

Les guerriers d'Occident connaissaient de semblables pensées. Certaines avaient même chez eux provoqué des débats.

La Croisade avait demandé pendant des semaines et des mois, une longue préparation dans le royaume d'Occident sous la direction du Roi, et avec la collaboration des châteaux. Richard trouvait difficilement dans cette agitation, un moment favorable pour parler à sa fiancée de ce qui tourmentait son cœur. Ce grand guerrier dont les exploits avaient rempli les années, gardait un cœur naïf de héros. De doux rêves d'amour emplissaient son âme.

Un jour, revenant du jardin et débouchant dans le couloir du palais, il avait rencontré Kégan. Or un amour terrible le poussait depuis cinq ans, vers cette princesse, sans qu'il ait jamais pu dominer sa passion.

Le chevalier eut l'impression, ce matin, que Kégan avait une physionomie avenante et le geste encourageant. Il la prit par la main et plongeant son regard dans les yeux profonds de la jouvencelle, il pensa : comme il sera difficile de conquérir cette jeune fille !

Les aïeux de Kégan dormaient dans des lits reposant sur les couronnes des rois vaincus. On l'avait bercée des exploits des hommes de sa lignée, L'histoire de sa famille était l'histoire même des gloires de son pays. Elle n'avait jamais oui dire qu'un de ses aïeux eut été vaincu. Or, pour la première fois, on mandait que les armées dépêchées par le trône venaient d'être battues. Kégan aimait la vie la beauté et l'amour, mais ce qui touchait le plus son cœur était l'amour de son pays, l'orgueil, la conscience de la valeur de sa race et la lumière que répandait la possession de la plus grande couronne d'Occident.

Beaucoup de valeureux guerriers souvent, avaient pensé, en la voyant aux côtés du roi son père, à pied ou cheminant à cheval, que d'elle l'on pouvait beaucoup attendre. Quoiqu'encore jeune fille, elle ressentait pour son pays l'immense amour que seule une mère peut éprouver. Malgré qu'elle eut un cœur tendre, elle n'avait jamais témoigné de répugnance à marcher parmi les cadavres des ennemis sur les champs de bataille. Et ses petits pieds avaient déjà foulé du sang humain. Malgré qu'elle eût vu à peine dix-neuf printemps, de nombreux princes des royaumes voisins avaient déjà demandé sa main. Elle choisit pour fiancé Richard qui, à défaut d'être de très haut lignage, avait une grande noblesse de cœur.

Richard, éprouvé par huit guerres, avait été quatre fois blessé. Il avait apporté lui-même les lauriers de ses exploits au Roi en personne Mais malgré toute l'estime que Kégan éprouvait pour Richard, elle repoussait l'idée d'un mariage immédiat, se contentant de demeurer fiancée. Elle différait le don d'ellemême jusqu'au jour où serait effacée la tâche apporté au drapeau national par la récente défaite. Elle voulait pouvoir célébrer en même temps le festin de son mariage et celui du triomphe.

* * *

En rencontrant Richard dans le couloir du palais paternel, Kégan fixa avec ténacité les regards du jeune homme. Reconnaissant dans les yeux du guerrier, que l'amour et le désir projetaient vers elle leurs flammes, elle le crut plus épris d'elle que de son devoir, et que l'amour faisait oublier au jeune homme une honte militaire récente. Et elle en éprouva infiniment d'amertume. Mais elle se tut.

De sa main fine, elle écarta le chevalier et gagna le jardin.

Le soir, comme elle s'assit aux côtés des son père, celui-ci lui fit part du désir exprimé par Richard :

taines de conflits locaux. Saladin subjuga un royaume puissant, se fit proclamer sultan à trente ans et, bientôt, réunit sous son sceptre presque tout l'héritage des premiers conquérants. Il reprit Jerusalem à peine un siècle après sa perte par les Turcs, transforma de nouveau le temple de Salomon en une mosquée, mais en même temps il s'efforça d'épargner autant que possible les Chrétiens. Par ses conquêtes; il devint le plus puissant de tous les princes musulmans.

Cependant, il avait vingt ans de plus que l'Anglais. Il avait déjà passé cinquante ans et se trouvait au faîte de sa puissance quand l'autre, âgé seulement de trentedeux ans, arriva au pouvoir et prêta une oreille complaisante aux appels en faveur d'une nouvelle Croisade. Les conquêtes de Saladin avaient incité l'Europe a lancer une campagne nouvelle, dont la devise était: «Il faut regagner les territoires perdus!» Une telle mission était de nature à exciter l'imagination, l'ambition, et le caractère aventureux de Cœur-de-Lion.

Il se rendit donc en Sicile. Partout où il arrivait, des conflits éclataient. La veuve du roi de Sicile était sa sœur, ce qui ne l'empêcha pas d'assiéger et de saccager la ville chrétienne de Messine à la suite d'un litige sans importance. Ce fut une croisade en miniature.

Richard était un véritable chevalier français: il tempêta contre les Anglais tant qu'il put; il fut à la fois généreux et cupide, chevaleresque et coléreux, gâté et capricieux. Ces divers traits lui donnèrent un esprit contradictoire et brouillon, et le rendirent sujet à des fatigues soudaines et à la mélancolie, suivies de fièvres d'activités nouvelles. Tout en étant sincèrement désireux de libérer le Saint Sépulcre, Cœur-de-Lion oublia le rendez-vous donné devant la forteresse, pour aller conquérir en passant l'île de Chypre, et épouser une princesse; il arriva enfin avec six mois de retard devant Acre où, enfant favori de la chance, il fut néammoins reçu en libérateur.

Il parut deux fois devant Jérusalem sans en ordonner le siège parce qu'il craignait qu'une pénurie d'eau pour ses troupes n'entraînât l'échec du siège et, par suite, la perte de son prestige et de sa gloire vis-à-vis de la postérité. Mais quand Saladin, cherchant à gagner du temps, lui promit un tribut mais ne le paya point, Richard fit tuer deux mille otages pour se venger du non-paiement de deux cents pièces d'or. La douceur de Saladin envers les Chrétiens prisonniers était connue dans le monde entier. Cette douceur lui fit même perdre la forteresse d'Acre qu'il épargna si longtemps qu'à la fin elle put recevoir des renforts.

La vie errante qui portait Cœur-de-Lion d'un pays à l'autre l'éloigna si longtemps de son royaume qu'un de ses frères essaya de l'évincer de Londres. Au reçu de cette nouvelle, Richaad quitta précipitamment la Syrie pour sauver sa couronne. Soit en raison de la confusion de son esprit, soit sous l'effet de la fatigue, il conclut une paix trop hâtive qui lui coûta, ainsi qu'à la Chrétienté. la plus grande partie de ce qui avait été gagné par sa première tentative. Seul, un bout de la côte devint latin, ainsi qu'un corridor vers Jérusalem. Le Saint Sépulcre resta entre les mains des Infidèles et les pèlerins ne purent s'y rendre que désarmés. Cœur-de-Lion partit comme un général vaincu, et lorsqu'il arriva dans son pays, il ne possédait même plus d'armée.

Son caractère obstiné lui valut l'animosité de la moitié de l'Europe. Il ne pouvait plus s'aventurer audelà de la mer. Il ne put même pas passer par la France dont il avait offensé le roi. Quand il voulut risquer de frayer un chemin au travers de l'Allemagne, il tomba entre les mains d'espions travaillant pour le compte d'un duc autrichien qu'il avait insulté devant Acre dans un moment de mauvaise humeur. Prisonnier, il rencontra dans la forteresse le trouvère Blondel, un de ses vasseaux. En violation du droit favorisant les Croisés, il fut livré à l'Empereur allemand qui le garda prisonnier et ne le relâcha que contre une rançon fort élevée que les citoyens d'Angleterre durent payer pour la première fois, en or, sur leurs biens mobiliers. Rentré chez lui, il ne tarda pas à reconquérir le pouvoir. Il pardonna la déloyauté de son frère, puis retourna dans sa France bien-aimée. Il y retrouva sa femme qu'il avait abandonnée dans sa fuite. Il alla habiter un nouveau château et naturellement chercha aussitôt querelle, pour un motif insignifiant, à un vicomte. Richard Cœur-de-Lion mourut des suites d'une blessure faite par une flèche. Il paraît qu'il voulut traiter la blessure par le mépris, sans même la nettoyer, et que celle-ci, s'étant envenimée, causa sa mort.

Lors de la conclusion de la paix avec Saladin, Cœur-de-Lion lui envoya des présents royaux. Son caractère hospitalier, son amour des enfants, la protection qu'il donnait aux femmes son regard affable et ses manières douces lui créèrent plus tard la réputation d'un saint. Et pourtant, il ne fut pas un saint, mais il devint le centre d'un cycle de légendes, ainsi qu'il l'avait rêvé. Saladin fut le symbole de la forteresse de l'Islam et de l'Asie contre l'Europe chrétienne; Cœur-de-Lion fut l'idéal, le tendre héros des rêves du Moyen-Age. Tous deux ont depassé le stade de l'Histoire. Personne ne s'ntéresse plus à leurs guerres qui se terminèrent bientôt par la mort de Saladin. Par contre, ils atteignirent les sphères plus élevées de la légende. Saladin, comme le héros d'un conte de fée, Cœur-de-Lion comme celui d'un chant épique, et tous deux comme champions du Moyen-Age sur la Méditerranée.

EMIL LUDWIG

La Méditerranée. Destinées d'une mer.
EMF (N-Y, 1943

Tome I, Livre II, ch. XXII, p. 338-342

NOTICE

SUR LA BIBLE NOIRE

La religion des Yezidis est une de celles entre lesquelles sa partagent les kurdes. L'origine du mot yézidi est discutée; certains le font dériver du vieux mot kurde Eyzed, qui donne eyzedi; d'autres rapprochent ce mot du nom de la ville de Yezd, dans laquelle vivent les 30.000 ou 40.000 Zorastriens qui subsistent encore en Perse. La religion yézidi constitue une déformation de la religion zoroastrienne, autre fois profesré par tous les Kurdes. Notre but n'étant pas de donner une étude sur la religion yezidi, nous n'entrerons pas dans les détails. Nous désirons seulement présenter à nos lecteurs la traduction de quelques extraits du Livre Saint des yézidis. Ces pièces sont en langue Kurde; on les emploie dans les cérémonies religieuses du culte yézidis. On appelle ce livre Saint du nom de (Mishefa — Reş) qui servait à désigner l'ancien livre saint de la religion des Kurdes. De notre temps encre, les Kurdes de Botan; qu'ils soient musulmans, chrétiens ou yézidis, jurent: « Bi mishefa reş di qavilê Cizirê de» par la bible noire enfoncée dans les ruines de Djézireh.

RECIT de la CREATION du MONDE et de l'HOMME

Au nom de l'Un et Tout Puissant Créateur du Ciel et de ses profondeurs, Créateur du soleil et de la lune, Créateur du Jour et de la Nuit, Créateur de la Préexistence et de l'Eternité, Créateur de tous les prophètes, Créateur de toutes les âmes Saintes. Lui qui a divisé les religions et qui a créé chacun d'après ses mérites, et qui depuis la création du monde trône dans le trône le plus élevé du ciel, au Nom de ce Dieu: il y a sept divinités, c'est-à-dire sept anges; le Dieu qui est le Tout Puissant et l'Unique et le Grand a créé ces sept anges de sa Lumière, comme l'homme allume une bougie à l'autre. Le Dimanche, il a créé l'Ange (Sezem) (Chemseddin), l'ange qui prend les âmes, le lundi

---

recevoir de sa bouche royale l'autorisation à leur mariage. Le monarque confessa que cette sollicitation lui paraissait raisonnable et qu'il devait accorder cette faveur à un homme envers qui la couronne avait déjà tant de grrtitude. Kégan s'étonna. Comme elle était habituée à ne jamais cacher ses sentiments, appuyant de ses yeux d'astres son regard sur son père, elle lui dit en un élan fougueux :

— Sire, je pense qu'une seule question doit nous occuper, c'est la victoire de notre armée prête à partir pour l'Orient.

Le Roi était accoutumé de considérer sa fille un conseiller et de mettre à profit sa fine intelligence. Il retrouvait en ses propos rapides et directs l'hérédité de son père, son prédécesseur sur le trône.

En ces premiers jours de printemps, Richard avait raconté à sa fiancée, au cours d'une promenade sous les arbres du jardin royal, que les préparatifs de l'armée étant achevés, celle-ci pourrait partir à la fin de la semaine. Ce fut pour Richard le motif d'une constatation : jamais les mots d'amour qu'il lui avait dits dans leurs entretiens précédents, n'avaient éveillé l'attention qu'elle préta dés ce moment à sa conversation de guerrier. Il jugea que Kégan était faite pour les flammes qui engloutissent et dépassent les forteresses, pour ces vols de cavaliers courant comme des foudres sur une plaine verte, et pour les masses des combattants descendant des pentes comme des nuages noirs. Kégan lui posait des questions détaillées, le laissait s'expliquer sur différents points de l'armement et de la préparation de l'expédition. Mais le cœur de Richard tout en parlant de la guerre, demeurait fixé sur l'amour. Et l'amour qui nous donne des possibilités et des espoirs infinis, lui fit entrevoir dans un éclair, que Kégan ne pouvait pas demeurer insensible à son propre sentiment. Sa faiblesse à lui, consistait à ne pouvoir point trouver le défaut de la résistance de la princesse. Soudain, Richard lui dit :

— Kégan, accepte de devenir ma femme et accompagne-moi à la guerre. T'ayant à mes côtés, je serai plus fort.

La couleur d'une rose caressa les joues de la jeune fille et elle eut un rire doux, pour lui répondre :

— Tu sais que tu es l'homme que j'ai choisi. Tu ne manques ni de cœur ni de courage. Tu me fais deux propositions. Et je suis sûr que tu es dans l'anxiété que je les repousse. Je vais te donner une nouvelle preuve de mon affection. Je t'offre d'accepter une seule de tes propositions. La deuxième. Tu as raison, quand je serai près de toi, t'ayant sous mes yeux, tu feras mieux ton métier.

Ces mots de fer avaient été dits sur un ton décisif. Le chevalier pensa que le seul fait de l'avoir avec lui, représenterait un bonheur. Certes, la route était pleine d'inconnu, de mystère et de dangers, mais pour Kégan que signifiaient ces choses ? Richard connaissait la force et l'endurance de la jeune fille. La princesse ajouta :

— Tu as l'habitude de solliciter pour ta personne des grâces à mon père. Demande-lui la permission que je t'accompagne en Orient.

Le Chevalier rougit et se tut.

* * *

Le lendemain, une grande chasse était organisée et le Roi y prenait part. Richard, profitant des plaisirs de la chasse et d'un moment de bonne humeur du Roi, lui exposa le désir de la princesse. Le monarque estimait ce chef à qui il avait confié le gouvernement de son armée et qui avait su placer sous ses ordres tant de princes de son royaume. Il lui répondit :

— L'honneur de ton pays et le bonheur de ton cœur t'accompagneront comme tu le mérites.

Et, pour la première fois, le Roi attirant à lui Richard l'embrassa.

Le bruit se répandit vite dans la ville que Kégan allait accompagner Richard dans la grande Croisade. On savait la valeur de la jeune princesse et nul ne s'étonna qu'elle eut désiré prendre part à la guerre. Kégan était née pour nourrir des épopées et faire l'Histoire.

Le jour du départ, toutes les rues de la cité par où devait partir Kégan étaient couvertes de fleurs. Tout le pays était présent. Le peuple s'enorgueillissait de savoir que la famille royale possédait une jeune fille aussi valeureuse. Montée sur coursier caparaçonné de pourpre, Kégan quitta le pays où ses aieux régnaient depuis mille ans.

(à suivre)

NOTICE

(Suite de la page 3)

il a créé Fakhreddin, l'ange de la lune, le mardi il a créé l'ange Mikhail le mercredi il a créé le Melek Taous, le jeudi il a créé Sedjadin, le vendredi il a créé Semkhail, le samedi il a créé Norail, Dieu c'est le Eyzed (1), Dieu a fait pour ces sept anges un navire, et quarante mille ans ils sont restés dans ce navire.

Il avait créé aussi une essence divine, puis il s'en est offensé, et de sa fureur se sont faites les montagnes, et de la fumée de cette fureur s'est fait le ciel, et Dieu monta au Ciel. Il a fait le Ciel qui subsiste sans colonnes. Ensuite il est descendu sur la terre, et il a commencé à créer tous les êtres. D'après l'ordre de Dieu le Melek Taous devait rester toujours dans le Ciel, et Dieu confia à melek Taous toutes les destinées des hommes et leur avenir ; et toujours il recevait les ordres de Dieu concernant les hommes. Mercredi il a constaté que la volonté de Dieu c'était de créer l'homme du feu et la femme Eve de la terre et de l'eau, et le Jeudi il lui ordonna de souffler avec un cornet à l'oreille d'Adam, quand il eut soufflé trois fois dans son oreille, Adam se leva Vendredi Mélek Taous reçut l'ordre qu'Adam entre au Paradis et y reste quarante années. Il entra et resta. Ensuite il prit Eve de la côte gauche de Adam, puis, comme le temps était passé. Dieu ordonna qu'ils sortent du Paradis, parce qu'il était nécessaire qu'ils donnent la vie aux générations humaines. Quand ils furent sortis du Paradis on leur donna à manger des épis de blé. Le Samedi, Dieu ordonna à Melek Taous d'aller chez Adam et de s'occuper des affaires de l'humanité. Quand Adam et Eve eurent repris leurs sens et virent le Mélek Taous devant eux, ils lui demandèrent :

— Qui es tu ?.. Tu nous as procuré un grand bonheur, dis nous ton nom, nous voulons te remercier.

Le Melek Taous répondit: mon nom c'est le drapeau. Quand Adam et Eve eurent compris que la génération humaine prenait son origine de l'accouplement de l'homme et de la femme, ils se prirent de querelle, car Adam prétendait que la génération venait de lui et Eve prétendait que c'était d'elle.

Ne pouvant tomber d'accord, ils décidèrent de mettre chacun leur volupté dans une cruche,et ils firent ainsi,Après neuf mois ils ouvrirent les cruches, de la cruche d'Adam sont sortis deux enfants vivants un garçon et une fillette,SECHIT et HOURIE,et leur descendance a donné le peuple kurde.

Dans la cruche d'Eve on trouva de la pourriture, de la vermine et d'autres choses pareilles. Alors Adam allaita ses enfants et c'est ainsi que l'homme a eu la parole. Après cela Eve a compris qu'elle était la femme d'Adam et elle a donné naissance à une fille et à un garçon, et d'eux sont nés les chrétiens, les juifs et les Ismailiés. Les Yezidis Kurdes sont les descendants de cet ange superbe, Sechit. Le Dieu a parlé avec Adam et avec Mélek Taous dans cette superbe langue kurde et c'est pourquoi la Bible noire est écrite en Kurde. Les Yézidis sont aussi éprouvés par le déluge quand le navire où se trouvaient les Yezidis flotta sur l'eau, son point de départ fut Ains Sufflue (2) et il fit un voyage sur le Djebel Sindjar. (3)

HYMNE DE MELEK TAOUS

I - J'ai existé, j'existe et jusqu'à la fin j'existerai. Tous ceux qui sont soumis à mon pouvoir et tous ceux qui m'admirent et tous ceux qui dans la détresse s'adressent à moi, quand je le trouve à propos, je ne m'en détourne pas. Je m'intéresse à la marche et à la destinée de toutes les créatures et de leurs affaires. Je peux devenir aussi comme ils le désirent. Je suis le dénominateur de tous les temps. Je suis le Président de ce monde et de tous les Présidents quels qu'ils soient.Avec justice, je leur permets de se développer selon leur nature. Ceux qui veulent me résister s'en repentent et s'attristent ; les rois de cette terre peuvent ne pas se mêler de mes affaires. Les livres sacrés sont entre les mains des extérieurs (ceux qui ne sont pas Yezidis) ; si même tous les prophètes écrivent contre moi, qu'importe, on a dépassé leurs limites et changé les vérités. Chacun d'eux a essayé de détruire l'effort de son prédécesseur, car chacun prétend qu'il a raison, mais le juste et le faux sont connus. Ils se fatiguent par des expériences et ils me calomnient. Ceux qui ne veulent pas écouter ma parole s'en repentent ; tous les dirigeants et tous ceux qui font l'ordre sont mes mandataires. Ceux qui deviennent mes vassaux, je les éveille et je les instruit ; ceux qui se conduisent avec moi selon ma doctrine jouissent du bonheur et de l'abondance.

II. - Je donne la récompense et la punition d'après l'intelligence et la connaissance de chacun, de mes propres mains, j'ai séparé ce qui est sur la terre de ce qui est dessous ; je n'accepte pas l'approbation d'un autre ; au point de vue religion je n'empêche pas de faire le bien. Déjà le Zouk est sous mes ordres. Je confie mes affaires aux gens qui me sont connus par leur expérience ; d'après mon désir je donne à qui je veux des récompenses et des cadeaux, à ceux en qui j'ai confiance et à mes confidents j'apparais sous différentes formes ; d'après le temps et les circonstances j'enlève et je donne.

Mon courroux est pour le riche et pour le pauvre, pour le malheureux et pour l'heureux. Personne ne peut m'interdire un acte, personne n'a ce pouvoir. Je donne la douleur et la souffrance à ceux qui veulent me resister.

Ceux qui me connaissent ne peuvent jamais mourir dans la tristesse. Je ne permets à personne de rester au monde plus longtemps que je ne l'ai décidé, et quand je le veux je l'envoie une seconde fois. Avec la métamorphose je les envoie même une troisième fois.

III. — Je revèle sans livres, bien qu'absent je donne la voie du bien et la voie juste à mes amis et à mes disciples; ce que j'enseigne est toujours adapté aux temps et aux circonstances. Dans l'au-delà, ceux qui agissent contre ma volonté et mes ordres, je les poursuis.

L'homme ne connaît pas les profondeurs des choses et par erreur fait perdre ses droits. Tous les animaux de la terre et de l'eau, tous les oiseaux de l'air, tous les poissons sont sous mes ordres et sous ma domination.

Les trésors qui sont cachés dans les entrailles de la terre me sont connus. Je les donne de l'un à l'autre. Je montre les miracles et les actes extraordinaires à ceux qui me connaissent et qui m'acceptent. Etre contre moi et parler contre moi provoque le malheur, mais eux ne connaissent pas ma somptuosité et la richesse que j'ai entre mes mains. Je donne cela aux gens capables d'une génération d'Adam. Le retard et la progression des révolutions du monde sont entre mes mains. C'est connu depuis une antiquité très reculée.

IV — Je ne donne pas mes droits à un autre, ni au Roi des quatre temps, ni aux quatre principaux. Dans les livres étrangers on voit quelquefois des choses conformes à ma science et à ma façon d'agir.

Je suis adversaire de trois choses (1) je suis en courroux contre trois noms (2); ceux qui conservent mes secrets voient accomplir mes promesses. Ceux qui à cause de moi tombent dans le malheur, je les récompense dans un des mondes.Ceux qui m'acceptent sont ceints d'une corde pour qu'il se défendent si un profane dit quelque chose qui est contre mes doctrines (3).

Devant les étrangers, ne dites pas mon nom, n'expliquez pas mes qualités et ne me louez pas ; peut-être sans que vous le sachiez ils commettent des erreurs.

V. — Soyez hospitaliers à ma personne et à mon symbole, parce que cela me rappelera à vous et vous rappellerez ce que vous avez oublié de ma doctrine. Obéissez à tout ceux qui me servent et écoutez leurs ordres. Ils sont sortis de moi, ils ont ma vocation et avec la science de l'invisible ils vous voient.

(à suivre)

1) - Eyzed correspond à propriétaire.
2) - Village à 10 h. de Mossoul.
3) - Il existe dans le même texte une autre version de la création du monde qui ne diffère pas essentiellement de celle-ci.

1 - L'Islamisme, le Christianisme, le Judaïsme
2 - Moïse, Jésus, Mahomet.
3 - Cette corde le sépare du monde extérieur.

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê, 35 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 5 lîreyên inglîzî. Bihayê Hejmarekê; 25 Qemerî.

ROJA NÛ

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc: Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74 04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

Xebatkeran Zora Kaldaran birine

Gehînekên bijartina civatmiletê brîtanî hatine seh kirin. Xebatkeran zora kaldaran birine. Serekwezîr Çorçil karberdana xwe qedimandiye Kralê Brîtanya Mezin, û wî ew pejirandiye. Kral tektîfî M. Klemen Atlê, serekê xebatkeran kiriye da ko ew wezareteke nû çeke. M. Atlê gotiye erê, bûye serekwezîr û ketiye şûna M. Çorçil. Serfiraziza partiya xebatkeran, di vê bijartinê de zehf mezin bû; û wezareta wan bê arîkarî û tevkariya partiyên din, ango kaldar û azadmendan, dikarin karên nejad û welatê xwe û yên Kişwerê Brîtanî bigerînin.

Eve awayê demokrasî. Eve tevger û terbiya xelkên Ewripayê. Gava milet dibêje, divê tu herî û yekî din bê û bi karên miletî mijûl bibe, ev peya, ev serek bi çiqasî mezin jî be, bi çiqasî bi kêrî miletê xwe hati be jî, bê ko devê xwe veke, diçe; û bi rastî Çoçil mirovekî zehf mezin bû, hindik brîtanî bi qasî wî xidmeta Brîtanya Mezin û Kişwerê di wê kirine. lê Çorçil dizane ko ê mezintir di van tiştan de, gotina milet e, û her wekî milet gotiye, wilo çêdibe.

Demokrasî

Dewlet, hikûmet, wezîr û wezaret, polîs û cendirme bi vên û destê milet têne danîn, û karê wan parastina heq û qanûn, rahetî û xweşiya xelkê ye.

Civatmilet, ji nimînendeyên milet bihevketî ye; û wekîlên milet serekê dewletê dibijêrin; hikûmet, ango wezaret, bi destê serekwezîr têre dayîn; heke nimînendeyên milet qîma xwe pê tînin, ew wezaret dimîne, heke no, ew diçe, û yeke din tê cihê wî.

Emê vî tiştî bi awakî din bibêjin. Gerandina karên milet destê milet de ye. Lê her wekî du, sê, û carna çel an pêncî milyon peya nikarin derekê de bêne civandin û îşê xwe bimeşînin; milet ji xwe re wekîlan dibêjêre; ji wan re nimînende an naib tête gotin.

Ev wekîlê milet in, û hikim û qudret destê wan de ye.

Tiştê ko ev bi piraniya dengan dibêjin, qerar didin, dibe qanûn û li gora vê qanûnê, ango awa û isûlê, karên milet têne gerandin.

Civatmilet, yê ko ji nimînendeyên milet bihevketiye; serekcimhûrek dibijêre, ev serekê dewletê ye.

Serekdewlet ji xwe re serekwezîrek dibijêre û bi destê wî, wezaret têle dayîn Ango sê dangeh dikeve pêşçavan.

Civatmilet, Serekcimhûr û Wezaret.

Civatmilet, ji wekîlên milet bihevketî ye; ango xwediyê qanûn û qudret ew e.

Serekcimhûr bi destê wê têle bijartin, û serê dewletê ye. 4, 5 an 7 salan, di cihê xwe de dimîne û dû vî, yekî din; an heke mirovekî qenc e, û milet jê hez kiriye, ev bixwe, dîsa dikare bête bijartin.

Lê, ji karên dewletê, yê ko rast bi rast berpirsiyar e, ne ew e; serekwezîr û lebatên wezaretê ne.

Her wekî me gotiye, serekcimhûr serekwezîrek dibijêre û bi destê wî wezaret têle dayîn.

Wezaret, di bin qintrola Civatmiletî de, karên dewlet û miletî digerîne.

Nimînendeyên milet ji wezaretê bi tevayî, û ji her lebatên di wê, dikarin her tiştî bipirsîn; û wî divê bersiva pirsên kirî hema, an piştî çend rojan bidiyê.

Heke civatmilet qîma xwe bi wezaretê ne anî, ew wezaret dikeve, û yeke din, ko civatmilet qîma xwe pê tîne, dikeve şûna wî.

Di Wezaretkê de, li gora hewcedariyê wezîr hene.

Mîna wezîrê hindurkariyê, yê dervekariyê, yê kevnedariyê, yê maldariyê, yê şerî, yê zanin û xwendegahan, yê karên civakî, yê paşrojmendiyê.

Benda diwemîn de, emê qala wezaretan, û kar û xebatên di wan bikin.

KEVNEZAN

Gotina Mezinan

Ji mexlûqên Xwedê ê çêtir, mirov e; heke li gora heq û edaletê dimeşe; lê ew, ji hemî heywanan xirabtire, gava bê isûl û qanûn, bê heq û edalet dide distîne. Di dinyayê de, ji zalimê ko destê wî de qiwet heye, pîstir û xwînxwartir tiştek nîne; û di welatan de ko qanûn û heq û edalet nîne, însan ji qedrê xwe dikevin; û dibin kêmî heywanan.

Methelokên Kurdî

Serê sed nevalî nevalek e, serê sed pirsê, pirsek e.

Yek qendelûkê bi destê xwe bigirî û pê bigerihî û ji pey gotina xwe na vegerihî.

Du jin dîwanek, du file karwanek.

Mîrê Hekariya ji jinikekê xwedî heft zaroyan pirsî:

— yadê, zaroyên te çawan in?

— jinkê gotê: bila xwedê canê wan bistîne.

— Mîr ecêbmayî ma û lê vegerand: heft kurên te hene, çire wilo dibêjî?

— jinkê got: bila yek biwa, bila mîna te biwa.

Çîn û Japon

Ev heşt sal in, leşkerên çînî ên gernas şerî japona dikin; da ko van zorkeran ji welatê xwe derînin.

Di nav heşt salên şerî de, der şerê çînî 2.521.000 segman û serbendên japonî hatine kuştin; xesarên çînî 3.178.000 in.

Cengê Pesifîkê

6.000 balafirên emerîkanî, di dora giravên japonan de, der balafirgehan hatine kom kirin û ev bombeavêj roj pey rojekê bajar û şaristanên japona didin ber bomban.

Karxane, destgeh, pir û rêhesin, rê û rêgeh, bender û kar û barên japonî, bê etlahî têne xira kirin; û ejensa japonî Domeyî dibêje ko şerê erdê japona ê meder, destpê kiriye û emerîkanî, bi van bomberdimanan, riya êrîşê di pêşiya qiwetên xwe ên tang û peyadan de vedikin.

Ji aliyê din, zehf balafirhilgir di dora erdê japonan de digerin û dema hewcedariyê de, ji van gemiyan 1000 nêçîrvan û bombeavêj bi hewa dikevin û ji nişka ve, dirêjî payetextê japona Tokyo û bajarên din dikin.

Li gora nûçeyên dawîn, heft milyon eskerên emerîkanî têkilî şerê japona bibin.

Ev şer, der sê qadan çêdibe; li erdê Çînî, li Birmanyayê û li Pesifîkê; ango di dor û hindurê giravan de

Li gora hina ev şer hejde meh dom bike. Hin dibêjin ko ew dikare du û heta sê salan bajo.

Vegera Gernasan

Heta dawiya meha borî 396.000 eskerên emerîkanî ji Ewripayê xwe hilanîne û berê xwe dane welêt.

Di nav sih rojan de, serfermandariya emerîkanî, dikarî bû 280.000 eskerên emerîkanî bêxe rê.

Gava mirov dide eqlê xwe, ji bona rêkirina hinde peyan çi kar û barine hêja divêtin, eqil lê ecêbmayî dimîne.

Ev esker, ji Emerîkayê rabûn û ji bona serbestî û azahiya cihanê hatine welatên xerîb û xurbetê û têde xwîna xwe rijandine.

Xwedê wan xortên hêja ji qeza û belan biparêze.

Bi Xwedê rast e; miletên ko ji bona armancên mezin, nikarin fidakariyine giran bikin, tu cara nagehin mezinahiyê.

Bi xweziya dest nagihe baqa keziyan; û dilê tirsok singê gewir na bîne.

Destpê bike!

Agir bi xaniyek keti bû; deh peya lê difericîn; û her yek ji van ji ê din re dinehirt; lê heta ko mêzekirin û texmînên wan giha dawiyê; xanî bû xwelî.

Agir bi xaniyekî keti bû, deh peya lê difericîn; ji dûr ve peyayek hat û hema dest bi tefandina êgir kir, ê mayî dan dû û arîkariya wî kirin; xanî ji şewatê xelas bû.

Çiqas hêja ye; ev peyayê ko, bê ko binêre dora xwe, dest bi kar û qenciyê dike.

Ma Zehmet e ?

Yê ko hero saetekê dixebite; dikare mehekê de; hînî xwendin û nivîsandina zimanê xwe ê delal kurdî bibe û pê ew ji sefê nezanan derdikeve û dikeve riya zanînê. Ma mehek xebat û zehmet, ji pêncî an şêst salên nezaniyê ne çêtir e. Kurd ! divê bizanî; Xwedê, ji kerema xwe her tişt da te; bedeneke xurt, rûyekî spehî, dilekî qewî, welatekî çeleng û comerd....

Kêmaniya te bi tenê nezanî ye. Pêxemberê me dibêje, ji bona zanînê, herin heta welatê çînî.

Pismam, Alfabe tenişta te de ye; de destpê bike; ji te hereket, ji Xwedê bereket.

Xebat şêr e, destavêtê dibe rovî.

Sovyetistan

û daxwazên di wê ji Tirkyayê

Rojname û Kovarên ingilîzî bi pirsa daxwazên Sovyetistanê ji Tirkyayê, zehf mijûl dibin.

Li gora nivîsarên di wan, heqê ûrisa ye ko ew ji tengava çeneq-qelayê ewle bibin, ango ev tengav ne keve di bin qintrola kesê, ko dikare sibe berberiya ûrisa bike.

Lê belê, bi vê pirsê, ne bitenê Sovyetistan û Tirkye; dewletên din jî bendewar in; û di civanê sê mezinan de li Potsdamê, û bi tevkariya Frensê jî, jê re çareyek divê bête dîtin.

Ji aliyê din zehmet e, mirov qail bibe, ko tirk şertîne qebûl bikin, ko pê azahî û biserxwebûna wan dikeve kêmaniyê.

Têde şik hindik e ko siyaseta rûsî têle dehifandin da ko Sovyetistan bibe dewletek ji yên Behra Spî, û li ser xebata wê, zehf delêlet hene ko ew dike di welatên Rohelatê Navîn de, pêş ve bikeve.

QEMERZEMAN

5

Şêr ji wan re got: çima we xwe xisti bû vî halî? Xort jê re got: ev qîza hana kêçka apê min bû, û ez pir jê hez dikim û mi dixwest ez wê ji xwe re bînim, û tu dinêrî, bê ez çawa me !..

Xelkê ji keçka apê mi re digot: çawa t'ê lawê apê xwe bi. kî, tu ji wîna çêtir î, tu ne mi- nasibê wîna ye, heçî digihayê ev pirs jê re digot; pir ez pê diqehirîm, min sûnd xwar, mi go ezê xwe bikime mişk û wêna jî bikim beq, heyanî ko hinik ne bêjin mişk ji beqê xweştir e, ez wêna na kim.

Heçî dihat digot beq xweşik e, mi ew dibin heft tebeqeyên erdê de dadixistin, te em ji vî halî xelas kirin, li wê derê keç- kê jê re got:

Go ya şêr, ezê te, heslê te bidime zanîn, tu heslê xwe nas nakî. Şêr jê re got:

Tu heslê min nas dikî; ez lawê kê me?

Keçikê jê re got: Ez nas dikim bê tu lawê kê ye; bavê te û diya te hene, extiyar bûne; niha di bajarê we de ne, navê wana jê re got:

Keçkê bi ser ve zêde kir û gote şêr: Hakimê vî bajarî Mîr Seîd e û kuştina wî bi destê te ye. Keçik ev tiştên ko hati bûn serê wî ji pêşî heyanî paşî jê re got: go tu ji brayê xwe ne xeyide, emrê Xwedê wilo pê heye.

Niha, ezê dermanekî bidim te, ji bona çavê wîna, û ezê te derxim ser rûyê dinyayê, t'ê herî, sê saeta bimeşî, bigehî çadirê keçika, esker li dora wan heye, ji wan re bêje: Qemerzeman ni- ha li kû ye ?

Wê te bidine zanîn, t'ê he- rî, Oda ko têde ye, çavê wîna têxî şwîna wan û jê re bêje: sibe- hê bavê te wê bê, te bikuje, he- ger hat ez pê re deyin dikim, an bela te bikuje.

Sê cara jê re bêje, heger ji te re got bikuje, t'ê bavê wîna bikujî; ji bona rojekê heke doz kir t'ê bêji, te ji mi re gotiye, bavê min bikuje; û min kuşt; ji bona navbeyna te û wî xweş be.

Derman dan şêr û derxistin ser rûyê dinyayê, şêr meşiya sê saeta, di şevê de giha çadira, kê- fa jina wîna pir hat; jina brayê wî digirî û jê re got: ya şêr, ma tu li brayê xwe na pirsî; îşev jê re ma ye; sibehê wê wîna biku- jin; here ko tu wîna xelas kî.

Oda ko têde ye, jê re gotin. Di wê şevê de, şêr çû Oda brayê xwe, gava ket devê Odê, nerî ko brayê wîna dinale.

Ban kiryê; ya brayê min Qemerzeman, ez hatim di hewa- ra te de, tu heşab ji te re çêne- bin.

Şêr qedimî ba wî, çavê wîna ji bêrîka wî derxistin, xistin şûna wan, ew dermanê xwe li ser da nî, çavê wîna qederê saetekê vekir, çavê wîna sipî sax bûn.

Şêr jê re got: ya brayê min î Qemerzeman, bavê te sibehê wê bê, te bikuje, tu emir didî min ko ez wîna bikujim; te jê xelas kim.

Qemerzeman jê re got: ez ji te re dibêjim erê, ko bavê min hat wî bikuje.

Bû sibe, şêr li pişt derî ve- şartiye, Qemerzeman xwe wek berî girêdayî hiştiye.

Carekî nerî, ko bavê wî û du celadcî pê re hatin, ketin hinduro.

Bavê wî got: ya Qemerzeman ev çi ro ye, tê bîra xwe û rojekê wiha ne dibir, go: tu herî dos- tika bavê xwe, ji xwe re bînî; di heqê te de kuştina te mi aniye; ezê va te bikujim! Qemerzeman jê re got: ya bo, tu dibêjî ezê te bikujim, ma Xwedê jî gotiye; ya brayê min î şêr, derkev, were min jê xelas ke.

Dibê li wê derê şêr derket û şwîrê xwe li serê Emîr Seîd xist.

Ew û brayê xwe derketin û ban kirin ji ehlê bajêr re, gotin: me bavê xwe kuştiye, ke sik bi xwe ne xweş me kin.

Hemiwan jê re got: te bavê xwe kuştiye, a me çi ye; tu û wîna weke hev in.

Qemerzeman ji şêr re got: mi tiştî ne qenc bi te re kir, li qisûra mi me ne rê, tu li şûna bavê mi bibe hakim, qenciya te ezê vegerînim.

Şêr bû hakimê bajêr, li dewsa Emîr Seîd.

Çend rojan di wê kêfê de man, rojekê dixwaze ko dê û bavê xwe bibîne.

Ji meclisê xwe re got: navê dê û bavê xwe elam da wan û pirsî: kî ji we wan nas dike.

Yekî go: ez nas dikim, cîra- nê me ne; belê ixtiyar bûne.

Şêr ji du eskerên xwe re got: herin mala wan, ji wan re bêjin, werin hakim we dixwaze, heke nikarin bimeşin, wana têkin ere- bakê, heger nikarin li erebê si- war bin, wan li ser darbestê deynin û bînin vir; heger wilo ne hatin emê herin cem wan

Esker çûn mala dê û bavê şêr, nerîn ko zelamekî ixtiyar e, û jina wî wek wîna ixtiyar e.

Ji wan re gotin: kerem bi- kin, hakim we dixwaze.

Li wê derê kete fikra wan û ji xwe re gotin: hakim bi me hesiyaye ko me lawê xwe, ne daye wîna ko bikuje, me avêt nevala şêra; nihû şandiye dû me ko me bikuje ji dêla wî ve.

Esker kirin û ne kirin ewan xwe da erdê ko em nikarin herin cem hakim.

Esker vegeriya cem şêr, jê re gotin: pir ixtiyar in, nikarin bên cem te.

Şêr ji wan re got: emê herin cem wan.

Şêr û bi meclisa xwe ve çûn cem dê û bavê xwe.

Gava bavê wîna hakim û meclisa wîna dî, zehf tirsiyan; go: hatine ko me bikujin.

şêr çû destê bavê xwe û diya xwe maçî kir ji wan re got: ez lawê we me, mi hakim kuş- tiye, û ez li dewsa wîna bûme hakim.

Bavê wî û diya wî jê re gotin: tu lawê me tu ne ne!! Tu henekê xwe bi me dikî!

Şêr ji wan re got: ez lawê we me, we ez avêtim nevala şê- ra, şêra ez bi xwedî kirim, ez gihame vî wextî.

Li wê derê bavê wî û diya wî yeqîn kirin ko lawê wan e; pir dilê wan xweş bû, kêfa wan hat, şêr vegeriya mala xwe, jina şêr jê re got: tu çû bû kî derê!

Jê re got: bi Xwedê ez çû bûm cem dê û bavê xwe.

Jina wî jê re got: dê û bavê te hene, heya niha te ji mi re ne got: sibehê ezê herim cem wana, bibînim.

Sibehê jina şêr, keça Mîrê cina rehmanî, çû nik dê û bavê şêr, li halê wan nerî ko pîr in, sicada xwe danî, li ser rûnişt, şiva xwe lêxist go: ez dixwazim tu mi li nav bexçeyê bavê mi deynî.

Secada wê bi hewa ket û di nav bexçeyê bavê wê danî, darek sêva heye, sêvek jê anî, û vegeriya cem dê û bavê şêr: ev sêv şkênand ji her yekê re tela- şik sêvê da wan û gote bixwin.

Evana sêvê xwe xwarin, ba- vê şêr bû xortekî çarde salî, diya wîna bû qîzek çarde salî.

Xwedê teala emrekî nû da wan.

Ketin kêfxweşiyeke delal.

Heçî vê qisetê bixwînin. Xwedê emrekî nû bide wan jî,

yê ko gotiye

SILÊMANÊ HESEN MERCÊ

Serpêhatî

Rovî û Dîk

Rovîk sê şeva û sê roja bê xwarin maye, gelekî birçî bûye, hat nêzîkî gundekî, nerî ko mirîşk û dîkê wan, di nav wan de sekiniye; gava ko çavê dîk bi rovî ket ji mirîşka re got, birevin rovî wê we bixwe, rovî ji xwe re got, ez bi vî hawayî ni karim tiştekî bikim, ezê fenik xwe li wî dîkî bikim, ji xwe re terîş anî; li serê xwe gerand, xwe kir wek hecîkî; û ban kir dîk go: me tirse, mi tobe kiriye. ji efalên xwe ê berê, ez dikim herim hecê, heçî ji we bi mi re bên, werin.

Dîk jê re got: madam tu rovî, te tobe kiriye, ji efalid xerab, ê mi te wer, ez mele me; ez dixwazim bi te re bêm hecê.

Rovî meşiya û dîk pê re çû gihan çolê, carekê nêrîn ko kewek li ser tehtekê dixwîne.

Rovî ban kiriyê go: were emê herin hecê, tu feqa ye, tu her roj dixwînî, hec ji te kêm maye; kerem bike, emê herin.

Kew bankir, ji dîk re got: çawa tu li rovî amin dibî, û tu ê pê re herî wê te bixwe, li çolekê.

Dîk bankir jê re got: rovî tobedar e, şaşa xwe girêdaye, xwe kiriye hecî, were emê herin, kew daket, bi wan re çû.

Gihan ber avekê, Ordekek heye, di nav avê de, ji xwe re dileyize. Gava çavê Ordekê bi rovî û hevalên di wî ket, bankir dîk û got: mele, çawa hon, tu û feqe amin dibin, bi rvoî re herin.

Dîk bankiriyê, go: rovî tobe kiriye û em dixwazin pê re herin hecê; heger tu jî bê, bi me re, kerem bike.

Ordek bi wan re meşiya. Rovî, kêfa wî pir hat, û pêşiya wan de dimeşe û çavê li kulekê digerîne. Carekê mêzand ko diyarekî bilind heye, kulek tê de; ji hevalên di xwe re got; go: hon dizanin em gihane kî derê; hevalê wîna gotin: em ni zanin!

Rovî got: em gihane girê Erefatê emê îşev li ser girê Erefatê razin, ji bona ko em sibehê, zû, berî hecaca. herin tewafa hecê.

Hevalên wî, jê re gotin tu zanî. Rovî ew birin ber kulê û ji wan re got: hon herin hinduro, ezê li devê derî bim, ji bona ko kesek, tu derban li we ne xîne.

Hevalên di wîna, her sê ketin hinduro, rovî li devê derî de ma.

Kêfa wî pir hat û ji xwe re got: mi seyda xwe, bi rehetî anî, şaşa xwe li erdê xist û destê xwe avêt lingê dîk; dîk jê re got: weh hecî, tu ê çi bikî, ez mele me; ez bandana şerîf didim, çawan tu ê min bixwî?

Rovî jê re got: meleyê w ke te, jinek wan heye, ê te bîst jinên te hene, bandana te ji çire ye, tu zinêkar î, jinên te bê mehr in, di heqê te de, ezê te bixwim; dîk ji xwe re kir şîv û xwar.

Piştî nîvê şevê, careke dî, birçî bû rovî, destê xwe avêt lingê kew.

Kew got: tu ê çi bikî hecî, ez feqa me, û ez quranê dixwînim, tu ji Xwedê na tirsî, ko tu min bixwî.

Rovî jê re got: xelk serê sibehê, radibin ser xwe û dibên ya Xwedê, dirin kar û şixulê xwe, ê te, serê sibehê tu ê bê devê riya wan, tu ê şer û xezabê bixwazî, xwendina te çi minfe-et dike? Rovî kew jî xwar.

Sibehê rovî birçî bû car din, destê xwe avêt Ordekê? Ordekê jê re got hecî, min bide xatirê keska ko li serê min e, keska pexember e. Rovî jê re got: ê ko keska pêxember dide serê xwe, na hêle tu carî bilewite, ê te, tu ê herî keska pêxember, di nav heriyê bidî û tu qîmeta wê nizanî, ji bo xatirê keska pêxember ko tu qîmeta wê nizanî ezê te dixwim; ew jî xwar.

ME BIHISTIYE

MALDARÎ-PAŞROJMENDÎ

— Ji bona dan û standina navnijadîn banqeke navnijadîn dê bête vekirin, Emerîka bi 2.750.000.000 dolaran û miletên Cihanê ên mayî bi 6.050.000.000 dolarên zêr, wê bibin lebatên vê avadanê.

— Bombardimana axa japonan a mader dom dike; cengkeştiyên emerîkanî li serê her deqîqakê 50.000 gule davêjin hêjageban û wan dipelixînin.

— Di balafirhilgirên emerîkanî û brîtanî de, yên ko dora giravên japonan de kom bûne, 1.400 bombe û torpîlavêj hene; ango dema hewcedariyê de, ji van gemiyan, 1.400 balafirên şerî, di karin bi hewa kevin û dirêjî şaristan û hêjagehên japona bikin.

— Refên emerîkanî heta niha, tevî şerê talyan û elemanî, 2 milyon ton bombe berdane hêjagehen neyaran.

Xesarên Emerîkaniya

Heta niha kuştî, brîndar, windabûyî û hêsîr tevde; 1.049.104 serbend û segmanên emerîkanî ji qiwet ketine.

243.165, heb hatine kuştin, 635.839 peya hatine brîndar kirin, 48 777 winda bûne, û 121.323 ketine destê dijmina û dûne hêsîr.

Xesarên qiwetên bejê 915.718; û yên behrê 133.386 in.

Strana Kurdî

Cençê Sildê Nado

Heyla wayê!... Axao, ne m'go beja şerek ê çêneba, li çemê Karê, ji Maselê, li Maselayê; ne m'go, bela kesekî pesna xwe ne daba, ji xeynî Sildê Nado, firarê dewletê, siwarê serxweşê xalê Şewqî, bavê Dilîşaê, dibê roja qal û qewamê giran, kaba xwe dida erdê fîşekê xas, vala dikir ser ebaê...

De heyla waê, şer giran e! axao, ne m'go bela şerek ê çêneba li çemê Karê, li Maselê, li ber pirê; ne m'go tivinga destê Sildê Nado, gaz û girê; erê, wele ne m'go wê rojê, şehde şihûdê Sildê Nado, firarê dewletê; gelek hene, tivinga destê Sildê Nado diçirise mala findê mûmê, ferî çirê termê birê, de heyla şer giran e!

Axao, ne m'go, bela şerek ê çêneba, li çemê Karê, li Maselê, li diyara, ne m'go teqîn ketiye, van çapliyan, van nextaran, ne m'go, li meydanê nalîn ketiye, birîndaran, erê, wele ne m'go ezê ne ketime ber xema kuştinê, lê ez ketime, ber wê xemê..... dibê çawa kuştine Sildê Nado, firarê dewletê, siwarê serxweşê xala Şewqî, bavê Dilîşaê, dibê, çawa îro, ji sibe di,sînor fire bûne, li dijminan û li neyaran, de heyla wayê, şer giran e.

Axao, ne m'go, bela şerek ê çêneba, li çemê Karê, li Maselê, wa bi der e, ne m'go, bela kesekî pesnê xwe ne daba, ji xeynî Elîkê Cemo, Ezîzê Bavikfile, dibê çawa îro nigê xwe xistine rikêba gênco, berê xwe dabûne, qesta şere, erê wele, wê rojê, dibê şehde şihûdê van xweşmêra gelek hene. dibê nigê xwe davêtin ser termê axaê xwe de, wechê xwe ji van neyar û berhûran qet veneguhere, de heyla wa ê, şer giran e!

Helan, û sê caran bi min helan, şer xweş kirine eba belekan, kolos belan, şerê van xweşmêran, xweştir e ji zikrê şêx û melan.

Amûde- Strancivîn

Qulingo

Lo, lo... Qulingo! te mala xwedî xerabo, ji gulê û ji gulçînê, ji darê, ji darçînê ji gulavê, ji rehanê, ji miskê, ji indekwê, ji memikê qîzan û bûkan,; ez ni zanim kîjan pir bi bîn e, lo, weylo!..

Keva min î gozel, vê sibehê xeyidiye, li ser hêlînê qet na xwîne, lo, weylo, qîzê vî zemanî ji êvarê û hetanî destê sibehê, li paşila xortê xelkê raketî ne, lo weylo...

Serê sibehê radibin, misînê xwe hiltînin, berê xwe didin ser kanîka avê, dibê yadê, yabo, em soffî ne, lo weylo, mereqlî me lo weylo, sewdalî me, lo weylo, ji semedî çavê reş î belek, ez qaşxon im, fermanlî me, lo weylo!....

Lo, lo... Qulingo! te mala xwedî xerabo, tu wî, ji qulinga qulingê deşta vê Mûşê, t'ê hêlîna xwe çêke li kela Koroxlî, na wele, li ber taê vê karûsê, lo weylo, wezê par vî çaxî qîz bûm li mala bavê xwe de bûm, sal îsal, ezê melûl bûme li ber darê vê dergûşê; lo weylo, mereqlî me, lo weylo, sewdalî me, lo weylo, ji semedî çavê reş î belek, ez qaşxûn im, fermanlî me, lo weylo!....

Lo, lo... Qulingo, te mala xwedî xerabo, tu wî ji qulinga qulingê vê yemenê, tê ji heval û hogirê xwe qetiya, wa bitenê wî bitenê, t'ê hêlîna xwe çêke li kela Koroxlî, na weleh, li ser sûra vê bedenê, t'ê şevekê, ji nîvê şevan û pê ve, dê bê diziya tewafa xana nîşana gerdenê; lo weylo t'ê destê xwe tê ke, nîşana qola na vê kimberê, bela bi ser de û lêvê te de bihata xwêdana aniya çenê, lo weylo; meraqlîme, lo weylo, sewdalî me, lo weylo, ji semedî çavê reş î belek ez qaşxûn im, fermanlî me, lo weylo....

Lo, lo.... Qulingo! te mala xwedî xerabo, qulingê me tên û diqungînin, per û baskê xwe dihejînin, li pozê keleha Mêrdîna şewitî, li cihkî birincî datînin, serê baskê wan quran in, binê baskê wan yasîn in, lo weylo, de gavà ji zozanê jorî dadikevin, ji xwe re hûrik, hûrik lê dixwînin, meraqlî me, lo weylo, sewdalî me, ji semedê çavê reş î belek ez qaşxûn im, fermanlî me, lo weylo

Lo, lo... Qulingo! tê mala xwedî xerabo, tu ji qulinga qulingê Albeyaz î, t'ê hêlîna xwe çêke li kela Koroxlî, na wele, li Qereyazî, te goştê canê mi helandî, lo weylo; te hestikê canê mi derizandî, lo weylo, sewdalî, me, lo weylo, ji semedî çavê reş î, belek ez qaşxûn im, fermanlî me, lo weylo!....

Amûde- Strancivîn

Çap û Nivîsar

KITÊBÊN NÛ

Di vê dawiyê de, ser Kurd û Kurdistanê sê kitêbên nû hatine belav kirin û her sê jî bi zimanê erebî ne. Nivîsevanên di van Jostê heq û rastiyê ne; bi awakî xweş û bê meyildarî kitkitên pirsa nijadê me xistine pêş çavên xwendevanan.

Ev in nav û nîşanên van:

Kurd di Sûriye û Libnanê de. Bi qelema nivîsevanê hêja û diktorê felsefe û zanînên civakî Dr. Edîb Mihewed.

58 rûpelên vê kitêbê hene. bihayê wê 100 qirûşên libnanî ye, heçî ko vê kitêbê dixwazin peyda bikin: nav nîşanê nivîsevan ev e: Milk Debis; Tarîq abdil basit- El- Faxûrî. Bêrût- Libnan.

Kurdistan an Welatê Kurdan. Bi qelema nivîsevanê qîmetdar xwediyê rojnama Atra, Mîrza Yûsif Malik.

44 rûpelên vê kitêbê hene. Bi hayê wê 100 qirûşên libnanî ye. Peyda kirina wê bi destê nivîsevanî çêdibe.

Navnîşanê wî:

Mîrza yûsif Malik—Sandûq El-Berîd 857; Bêrût Libnan.

Pirsa Kurdistanê

Di nav bira duhî û îro de. Bi qelema nivîsevanê guzîde û diktorê felsefe û zanînên civakî.

Dr. Edîb Mihewed. 46 rûpelên vê kitêbê hene; bihayê wê 100 qirûşên libnanî ye.

Navnîşanê nivîsevanî:

Mîrza Dr. Edîb Mihewed; Milk Debis; Tarîq Abdil-basit El-Faxûrî; Bêrût-Libnan

PÊJINÊN DINYAYÊ

Xebat - Fidakarî - Serfirazî - Serdesdî

JI BERGEHÊN LIBNANÊ ÊN BEDEW

Em banî welatiyên xwe dikin, werin xatirxwaziya Libnanê. Erdê Libnanê gelek çeleng û spehî ye, xelkên di wê mêvanhewîn û xerîbdost in, çiyayên di wê, bi zehf textît gul û gulçîçekon xemilandiye, mêvanxaneyên di wê hewadar, paqij, û dilniwaz in,

Kurdên tirkye, îran, irak sovyetistan û sûryeyê werin dîtina me, werin dîtina behr û bender, zevî û deşt, mêrg û kanî, gir û çiyayên Libnanê.

Bihayê Serfiraziyê

Di wî şerê mezin de. ji 3-ye îlanê sala 1939-an û heta 31 ê gulanê sala 1945-an, xesarên Brîtanya Mezin û kişwerê di wê ev in: 1.427.624 segman û serbend ji qiwet ketine têde 532.033 kuştî hene. Di şerê mezin î berî de, der sala 1914-1918-an 3.490.907 peya ji qiwet keti bûn û tê de 1.089. 919 kuştî hebûn.

Di vî şerî de, xesarên hindi ev in: 23.295 kuştî, 12.264 winda bûyî, 62.064 brîndar û 79.692 hêsîr; hemî bihevre 177.312.

Ev in xesarên mayîn: Brîtanya Mezin 750.338, Kenada 101.008. Ewistralya 92.211, Nû-Zeland 39.783, Efrîka Nîroyî 36.765, Kolonî 36.376.

RADYO

Weşînekên heroje bi kurdî

Li Bêrûtê:

Radyoya Bêrûtê; li ser pêlên kurt û navîn, hero piştî nîro li saet pênc û sih deqîqan de, nûçeyên cihanê ên dawîn, bi zimanê kurdî belav dike. Dirêjahiya pêlan; pêlên kurt 37 mêtir û 39 sentîmêtir: an 8.036 kilo sikil; pêlên navîn 411 mêtir; an 730 kilosikil.

Li BEXDAYÊ:

Hero piştî nîro di saet çaran de destpê û heta pêncan dom dike. Dirêjahiya pêlan: 42 mêtir û 37 sentîmêtir; pêlên kurt.

Radyoa Kurdistanê:

Li ser pêlên kurt diweşîne; dirêjahiya di wê; 42 û heta 44 û nîv mêtiran. Hero, berî nîro li saet 11 û 45 deqîqan de dest pê dike.

RADIO AZIRBÎCANÊ :

Hero piştî nîro saet pêncan, li ser pêlên dirêj bi kurdî diweşîne. Pêlên dirêj; 1410 û heta 1415 mêtiran.

KOVAR

Rojname û çapên Kurdî

LI IRAQÊ :

jiyan — Her hefte carekî derdikeve, çar rûpel e. Bendên wî hêja ne; bi tîpên erebî tête çap kirin. gerînendekariya wî: Sileymaniye—Irak.

Gelawêj— Kovareke kurdî a mezin û hêja ye. heftî û du rûpelên di wê hene.

Nivîsevanên Iraq û Îranê ên mezin, nivîsarên xwe ên girane têde belav dikin. Her serê mehê carekê derdikeve.

gerînendekariya di wê:

şarî El Reşîd; Imaret Damirçî, apartiman 5, Bexda-Irak.

Dengî Kitiyî Taze-Kovareke bi resm û wêne ye; sed rûpelên di wê hene.

Bi himeta balyozxana brîtanî tête derê xistin.

Seydayê delal Huznî Mukriyanî û zehf nivîsevanên kurd, têde bendên xwe belav dikin.

Ev kovar her dem çêtir û bikêrhatîtir dibe.

Hejmarên dawîn de, wêneyên Kurdistanê, dihatin belav kirin. Bi tîpên erebî tête çap kirin.

LI SOVYETISTANÊ :

Riya Taze - Di Erîwanê de dertê. zimanê Kurdên Sovyetistanê ye; her hefte sê caran derdikeve.

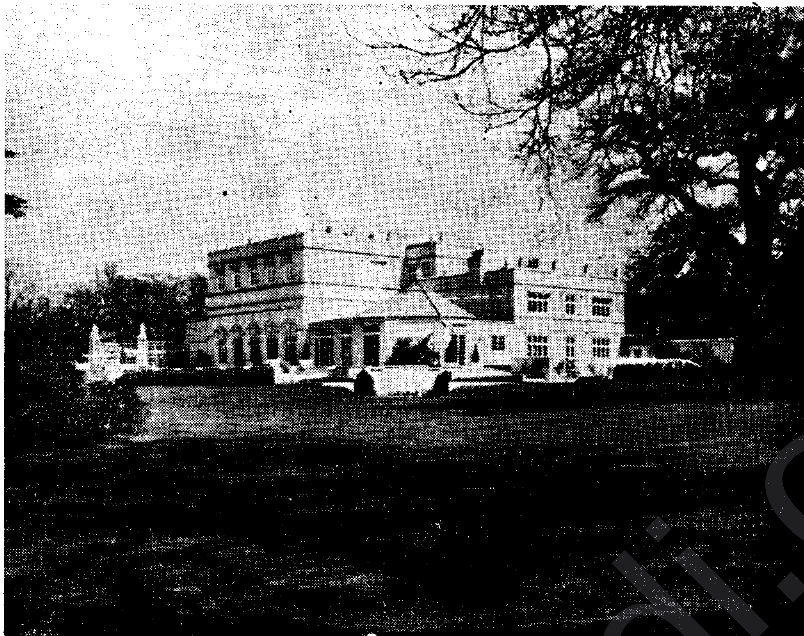
Têde fikrên nû û nûjen têne belav kirin.

Çar rûpelên di wê hene: bi tîpên kurdî tête çap kirin.

Gerînendekariya wê: Riya Taze; Erîwan; Sovyetistan.

Kovara Qefqasê - Kovareke girane ye. 32 rûpelên di wê hene.Nivîsevanên kurd ên mezin ji yên hêla Qefqasê têde dinvîsînin; tîpên di wê kurdî ne. Her hefte carekê derdikeve.

Gerînendekariya wê: Kovara Qefqasê; Tiflîs; Sovyetistan.

Avahî û qesr û burcên Ingilistanê gelek guzîde û spehî ne. Wênêya jorîn a Windsorê ye. Ji derve ne zehf xemilandi ye, lê bi kubarî û ziraviya xwe dilriba ye. Kralê Brîtanya Mezin, xwedî tac û text Corc VI zehf caran tê Windsorê û têde rojên xwe ên tenahî û etlahiyê diborîne.

Du keçên di wî hene; dota wî a mezin bertextê Ingilistanê ye; piştî bavê xwe heke Xwedê xwest, ewê rûne ser textê Brîtanya Mezin.

Brîtanya Mezin bi park û bexçeyên xwe, bi parîz û çemenzaran bi nav û denge. Giyayên vê erdê di rengê keskekî tarî de ye û çav jê gelek hez dike. Bexçeyek ji yên dora Londrê. Rûniştimanên payetextê brîtanî, nemaze piştî nîro, di van bexçeyan de rûdinin, mûsiqî di bi hîsin, û çaya xwe vedxwin û di vê navê de, zaroyên wan li ser çemenan dileyizin, bihna xwe vedikin.

LI ÎRANÊ

Niştiman: dengê kurdên Îranê ye; çel rûpelên di wê hene; kovareke qîmetdar e, bendên di wê têr rewneq in; li Lehîcanê derdikeve.

Her çend jî bi herfên erebî derdikeve; hin bi hin bi tîpên kurdî jî emel dike. gerînendekariya di wê: Niştiman; Lehîcan; Îran.

Kûhistan — Li Tehranê bi zimanê farisî derdikeve; lê zehf bi karên Kurdistana Îranê mijûl dibe. Qesda derketina wê çiye xweş nayê seh kirin.

LI SÛRIYÊ

Hawar — Kovara bi tîpên kurdî a diwemîn e; şanzde rûpelên di wê hene.

Her panzdeh rojan carekê derdikeve. gerînendekariya wê: Çapxana Tereqî;

Şam Sûriye.

Ronahî — Kovareke kurdî a bi resm û wêne ye. Dilber û çeleng e. Her du heftan carekê tête belav kirin; bîst û dido rûpelên di wê hene; bi tîpên kurdî tête çap kirin.

Gerînendekariya di wê:

Çapxana Tereqî; Şam, Sûriye.

Li Libnanê :

Stêr — Çar rûpelên wî hene; bi tîpên kurdî ye; her serê mehê carekê derdikeve; gerînendekariya wê: Weqif Tabet; Bêrût.

3ème ANNÉE LUNDI 13 AOUT 1945 NUMÉRO 53

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet Place des Canons Tél. : 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur-Propriétaire : EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 25 P.L.S. - Abonnement : Liban-Syrie 25 L.L.S Etranger 4 L. Stgs.

KURDISTAN

QUELQUES dépêches d'agences, quelques courtes études parues récemment dans certains journaux rappellent au monde l'existence d'un peuple qui, au temps déjà lointain du Traité de Sèvres obtenait des puissances la reconnaissance de ses droits à l'indépendance et à l'unité nationale. Ce traité, bientôt déchiré par un coup de force, était remplacé par le Traité de Lausanne qui, partageant le territoire kurde entre plusieurs états, donnait à la question kurde une solution factice, laissant à ces états le soin de broyer, puis de digérer la nation kurde.

Cette immense erreur, commise à la faveur de l'ignorance qui entourait les faits relatifs à la nation kurde, à son pays et surtout à son caractère, a eu les plus graves répercussions, tant pour les Kurdes que pour les états au sein desquels ils constituaient de puissantes minorités. Mais, aux oreilles d'un monde indifférent ne parvenaient que de vagues échos des terribles révoltes par lesquelles ce peuple viril réagissait périodiquement à l'oppression.

Les problèmes du Moyen Orient intéressent tout le monde. La réorganisation politique de ce carrefour d'immenses intérêts spirituels, économiques et stratégiques est un des facteurs essentiels dont dépendra la stabilité de la paix future. La question kurde est un des éléments les moins connus de cet ensemble de problèmes ; et pourtant, il en est peut-être le plus urgent.

La question kurde se pose aujourd'hui au monde comme elle se posait en 1918. La preuve de l'échec des solutions du Traité de Lausanne n'est pas à faire. Mais, afin d'éviter d'autres erreurs, il importe que le monde soit fixé sur les données du problème. C'est à quoi tente de contribuer cette étude en exposant, avec la plus grande objectivité et le plus brièvement possible, des faits géographiques et historiques qui devraient être connus de quiconque s'intéresse aux choses de l'Orient.

Géographie du Kurdistan.

Situé en plein cœur de l'Asie Mineure, le Kurdistan occupe la plus grande partie de la région montagneuse qui s'étend entre la Mer Noire et les steppes de Mésopotamie, d'une part, l'anti-Taurus et le plateau iranien, de l'autre. Il est entouré par une ligne, dont le tracé est approximativement le suivant :

— à l'Ouest, du Kurd Dagh à Zara

— au Nord, des environs de Zara à ceux de Kars,

— à l'Est, de Kars au lac d'Ourmia ; elle se confond ensuite avec les frontières orientales des deux provinces iraniennes de Kurdistan et de Kirmanchahan, pour s'infléchir en direction de Khaniquin (en Irak) (1)

— au Sud, des environs de Khaniquin au Djebel Sindjar, par Kirkouk et Altum Koupru ; puis du Djebel Sindjar au Kurd Dagh, en longeant la frontière syro-turque, qui se trouve à une cinquantaine de kilomètres plus au Nord, et en se courbant légèrement pour éviter la région d'Alep.

Un simple coup d'œil sur la carte permet de saisir les traits saillants de l'aspect physique du Kurdistan. C'est un pays de hautes montagnes, comprenant une série de plissements axés du Sud-Ouest au Nord-Est, et que les vallées du Tigre et de l'Euphrate et de leurs affluents divisent en un certain nombre de massifs nettement délimités. Les sommets les plus élevés, comme le Djoudi, le Sipan ou l'Ararat, atteignent des altitudes voisines de 5.000 mètres. Les plaines sont rares, sauf dans le Sud et en bordure des grands fleuves.

Le climat se distingue par de grands écarts de température, et par des hivers particulièrement rudes. La neige recouvre presque tout le pays de Décembre à Avril.

Les principales ressources du Kurdistan sont l'agriculture et l'élevage. Les régions de plaines et les plateaux produisent en abondance, blé, orge, lentilles et maïs ; on trouve aussi du riz dans des contrées marécageuses ; le coton croît également mais en quantité moindre. Dans la montagne, c'est le jardinage qui l'emporte, arbres fruitiers, légumes et tabac viennent en abondance autour de chaque village, sur des champs en terrasses, bien abrités du vent.

(1) Les provinces du Louristan du Pochté kouh, ainsi que le pays Bakhtiyar sont souvent considérés comme faisant partie du Kurdistan.

Le cheptel comprend surtout des ovins et des caprins (chèvres dites d'Angora), ainsi que quelques bovidés et des chevaux.

La récolte du miel et, à certains endroits, celle de la noix de galle et de la manne, fournissent en outre un complément important aux produits du travail régulier. L'artisanat est surtout familial, tapis et feutres en constituent les spécialités les plus connues.

Le sous-sol du Kurdistan renferme d'immenses richesses minières : fer, plomb argentifère, cuivre, zinc, pétrole. La plupart, sauf le pétrole, régulièrement extrait par des compagnies étrangères dans les régions de Kirmanchah et de Kirkouk, ne connaissent encore qu'une exploitation primitive.

Les Kurdes

Nous ne possédons pas de statistiques donnant une idée exacte de l'importance numérique de la population du bloc homogène kurde. Tous les chiffres qui sont généralement indiqués ont le défaut de ne reposer sur aucun recensement complet : il arrive aussi qu'ils soient délibérément déformés dans des buts de propagande. Il ressort toutefois des estimations les moins partiales que le nombre total des Kurdes doit osciller autour de 8 millions, non compris ceux qui résident en dehors du Kurdistan proprement dit.

Le tableau suivant met en relief la position du Kurdistan dans le Moyen Orient, en ne tenant compte que des trois Etats où les Kurdes sont les plus nombreux :

	Superficie totale en kms. carrés	Superficie du territ. kurde en km. carrés	Population totale	Population kurde
TURQUIE	760,000	220,000 (29 ./·)	16,200,000	4,000,000 (25 ./·)
IRAN	1,600,000	190,000 (12 ./·)	15,000,000	3,500,000 (23 ./·)
IRAQ	300,000	105,900 (29 ./·)	3,500,000	1,000,000 (28 ./·)

En moyenne près de vingt pour cent des territoires et vingt cinq pour cent des populations des trois plus grands états du Moyen Orient sont kurdes.

Le caractère kurde

Le caractère kurde a fait l'objet des appréciations les plus diverses et souvent les moins justifiées ; les dires des citadins orientaux, dépaysés et mal à l'aise, dès qu'ils franchissent les portes des villes kurdes, les mésaventures de certains voyageurs, sont à l'origine de légendes malheureusement trop répandues, et qu'il est nécessaire de corriger par le témoignage des étrangers qui ont le mieux connu et le plus longtemps pratiqué les Kurdes, comme Soane, Hay ou Hamilton.

En réalité, les Kurdes se distinguent par des qualité remarquables en Orient.

Le moindre de leurs hameaux de montagne charme par sa propreté et sa coquetterie. Les intérieurs les plus pauvres, décorés de tapis aux couleurs vives, sont pleins de gaieté, et le voyageur est toujours sûr d'y trouver la plus franche et la plus cordiale hospitalité, dépourvue de contrainte comme d'emphase. Les jardins et les champs qui entourent les villages sont soigneusement tenus ; par un labeur acharné et souvent dans des conditions ingrates, le paysan leur fait rendre le maximum. Il est d'ailleurs profondément attaché à son pays natal, et ne s'expatrie, même pour trouver une vie meilleure, que lorsque les circonstances l'y obligent absolument,

Travailleur infatigable, le Kurde est en même temps un combattant réputé. Endurci par un climat rude mais sain, il supporte aisément les fatigues des campagnes les plus dures. Rien ne lui plaît autant qu'une belle arme, et il aime par-dessus tout s'en servir. Un proverbe déclare : « Mieux vaut la guerre que le désœuvrement ». Bon tireur, le guerrier de tribu cherche généralement à économiser ses munitions, et à tuer son adversaire, plutôt qu'à l'effrayer par une fusillade violente mais mal ajustée. Cette méthode, fort différente de celle qui se pratique d'ordinaire en Orient, où les rencontres sont plus bruyantes que meurtrières, lui a valu un renom de cruauté entièrement injustifié.

A son énergie native, le Kurde joint la franchise et le respect de la parole donnée. Sobre de mots, il ne se vante jamais, il déteste les discours inutiles. Tous les Européens qui

ont été en contact avec des Kurdes savent que ces derniers possèdent un grand bon sens, qui ne va pas sans finesse d'esprit, et qu'ils apprennent toujours très vite et à fond ce qu'on a l'occasion de leur enseigner. Bien entendu les qualités que nous venons d'énumérer n'excluent pas certains défauts : le Kurde a les siens comme tout le monde. Il est volontiers têtu, indiscipliné, batailleur, et très vindicatif. Ces travers sont encore accrus par un code d'honneur très strict, qui n'admet le pardon d'aucune injure et qui érige la vendetta en devoir sacré.

Religion.

A l'exception des chrétiens et d'un petit groupe qui a conservé un dérivé de la vieille religion de Zoroastre (les Yèzidis), les Kurdes sont des musulmans appartenant généralement à la secte sunnite. Mais ils sont tolérants et restent pénétrés des vieux principes humanitaires de leur ancienne croyance zoroastrienne, laquelle a laissé chez eux de nombreuses traces.

Musulmans, Chrétiens, ou Yézidis, les Kurdes n'attachent guère d'importance à la pratique journalière de leur religion, et les représentants des trois confessions font bon ménage à l'intérieur de nombreuses tribus mixtes. Il est cependant intéressant de noter, que chez tous, les dignitaires religieux sont l'objet d'une profonde vénération, sans doute parce que les fidèles, par trop négligents de leurs devoirs sacrés, voient en eux des intercesseurs dont il est utile de se concilier la bienveillance sur cette terre, si l'on veut être assuré de leur protection dans l'au-delà. La plupart de ces chefs spirituels se recrutent héréditairement dans certaines familles. Beaucoup d'entre eux, chez les musulmans et les Yézidis ont usé de leur influence morale pour jouer un rôle politique prépondérant.

Langue et Littérature.

Le Kurde se rattache au groupe linguistique iranien ; il est par là proche parent du Persan, avec lequel il présente de nombreuse similitudes. Il comporte 3 dialectes principaux, le Kurmandji usité au Nord et à l'Ouest, celui du Sud parfois appelé Sorani ou Baba-kurdi, répandu dans la région de Souleimanieyh et à l'Est, le Dumeli ou Zaza, qui a pour domaine les districts voisins de Kharpout et de Biredjik, ainsi qu'une partie de Sasoun. Les trois parlers se différencient par quelques particularités grammaticales et de vocabulaire.

De nos jours, les périodiques, revues et journaux, contribuent puissament à unifier la langue ; il en parait actuellement quatre en Syrie (en kurmandji et en caractères latins), trois en Irak (en sorani et en caractères arabes), un en U.R.S.S. et un en Iran (tous deux en caractères latins).

La littérature orale est d'une étude bien plus attachante que celle de sa sœur savante ; il faudrait des années de travail pour recueillir tous les chefs-d'œuvres qui la composent. Le conte, les chansons d'amour, de guerre, de danses et de gestes en sont les principaux genres.

Actuellement, la littérature kurde entre dans une phase nouvelle, grâce surtout à l'activité des revues, et l'on assiste peu à peu à la naissance de genres, comme la nouvelle et l'essai, qui pour être diffusés par l'imprimerie, n'en restent pas moins populaires, car leurs auteurs se préoccupent avant tout d'être compris de tous.

Histoire du Kurdistan.

Les Kurdes firent leur apparition en Orient, sans doute en même temps que les autres peuples iraniens - c'est-à-dire, vers le second millénaire avant J.C.. Les documents antiques ne nous apprennent pas grand'chose à leur sujet, tout au plus croit-on les reconnaître dans une inscription sumérienne datée de l'an 2000. Plus tard, au V° siècle, leur présence est attestée dans les montagnes situées à l'Est du Tigre Supérieur. Les historiens classiques parlent eux aussi, incidemment, des Kurtioi ou Cyrtii, mais sans fournir de détails. Les dix mille se heurtèrent, pendant leur retraite vers la Mer Noire, à une résistance acharnée des Carduques, dans la région actuelle du Botan. Le récit que fait Xénophon de cet épisode est bien connu. Nous savons encore que les légions romaines d'Orient comportaient des corps irréguliers d'auxiliaires kurdes, recrutés dans la province de Corduène.

Il ressort de ces données fragmentaires que, jusqu'aux premiers siècles de notre ère, les Kurdes conservèrent jalousement leur indépendance, isolés dans leurs montagnes, se refusant à des contacts réguliers avec l'extérieur, et ne reconnaissant que par moments la suzeraineté des grands empires voisins, assyrien, perse, arménien ou romain. Ce fait explique l'ignorance dans laquelle nous laissent les sources, en ce qui les concerne.

Tout fait croire qu'avant l'apparition de l'Islam, l'habitat des Kurdes était situé beaucoup plus à l'Est que de nos jours. La présence de puissantes confédérations kurdes dans le Fars est en effet attestée jusqu'au début du XIIe siècle : les théories récentes veulent même que la dynastie iranienne des Sassanides ait été originaire d'une des tribus qui les composaient. On est tenté d'admettre qu'un lent glissement vers l'Occident s'amorça dès les débuts du Califat, favorisé par la création de nombreuses colonies militaires sur les confins byzantins et qu'il se développa par la suite pour s'achever sous la poussée des hordes turques qui déferlèrent de l'Asie Centrale dès le XIe siècle. Ces migrations eurent pour résultat de transformer complètement l'aspect ethnique d'une grande partie du Proche-Orient, les conquérants devant, par la suite, peu à peu assimiler les anciens autochtones. Cette expansion kurde se poursuit encore de nos jours, mais dans une autre direction, et sous l'influence d'autres facteurs : elle est orienté vers le Nord, et de nombreux documents portant des dates précises nous font suivre depuis plus d'un siècle, la kurdisation de nombreux cantons arméniens, notamment dans les parages de MOUCH, VAN et KARA KILISSE. Un exemple frappant est fourni par le canton de BCHERI, dont les habitants, en majorité chrétiens de rite arménien, ont oublié leur langue et leurs coutumes pour adopter celles de leurs voisins musulmans, et ne conserver que leur religion.

L'histoire du Kurdistan depuis l'islamisation de ce pays peut se diviser en plusieurs grandes périodes : les trois premiers siècles du califat, les premières dynasties kurdes, la domination turcomane et les invasions mongoles, l'ère féodale, sous les empires ottoman et sefevide, les premières tentatives d'unification du Kurdistan, l'époque contemporaine.

Tant que le pouvoir califal fut assez fort, les provinces kurdes, comme les autres parties de l'empire islamique, furent administrées directement par des gouverneurs nommés par le Prince des Croyants. Durant toute cette période, l'histoire du Kurdistan n'est faite que d'une longue suite de révoltes, dont l'énumération serait fastidieuse et qui montre bien l'opposition d'un peuple épris de liberté à toute tentative de mainmise étrangère sur son territoire.

Lorsque s'affaiblit le pouvoir de Bagdad, on vit apparaître dans les provinces les plus excentriques de l'Empire, des dynasties locales qui, d'abord vassales du souverain abasside, se dégagèrent insensiblement de sa tutelle. Le Kurdistan ne fit pas exception à la règle. La première principauté importante qui s'y créa fut fondée dans l'Extrême-Nord, à Dabil et Gandja, par le chef de la tribu des Rawandi, Mohammad Chaddâd, vers 951. Les descendants de ce personnage, les Chaddâdites, acquérirent Ani, ancienne capitale de l'Arménie ; ils se séparèrent bientôt en deux branches, celle d'Ani et celle de Gandja, qui subsistèrent, l'une et l'autre, jusqu'à la fin du XIIe siècle. Princes très éclairés, ils laissèrent de remarquables souvenirs architecturaux.

La renommée des Chaddâdides le cède cependant à celle des Merwânides. Cette lignée eut pour auteur Abou Ali ben Merwan ben Dustak, neveu de Bâz. Ce Bâz, simple chef de bandes au début de sa carrière, s'empara plus tard d'Ardjich, d'Amide (Diyar Bekir) et de Mayafariqin. Il périt dans un combat en 990. Son neveu, Ibn Merwân, lui succéda. Les princes merwânides régnèrent jusqu'en 1096 ; durant près d'un siècle, ils parvinrent à maintenir l'unité politique de la plus grande partie des territoires kurdes, malgré les tentatives répétées des Arabes, des Byzantins et des Turcs. Leur puissance s'effondra sous les coups répétés des Seldjoukides. Ils laissèrent une réputation de souverains justes et éclairés ; grand bâtisseurs, c'est à eux que les villes de Diyarbekir et de Meyafareqin doivent la plus grande partie de leurs trésors architecturaux. Il n'est pas sans intérêt de noter que ces princes, déchus de leur ancienne splendeur, subsistèrent en tant que chefs locaux jusqu'à nos jours dans le canton de Sélivân.

Le XIIe siècle est marqué, au Kurdistan, par la disparition des principautés indigènes au profit de nouveaux Etats fondés par des aventuriers turcomans.

Naturellement, des conflits incessants opposèrent les Kurdes aux envahisseurs, qu'ils cherchaient à repousser de leurs territoires. La plus connue de ces guerres se situe vers 1185; elle fut l'occasion de rencontres nombreuses et sanglantes entre les nomades des deux partis.

Au milieu du XIIe siècle, la situation se trouva transformée par l'apparition d'une nouvelle puissance kurde, celle des Ayyoubides, qu'illustra le fameux Saladin. Nous n'avons pas à nous étendre sur son histoire, bien connue par ailleurs. Retenons seulement que ces princes parvinrent rapidement à réunir sous leur sceptre l'ensemble du Kurdistan, la Syrie, l'Egypte et même une partie de l'Arabie. Ils durent maintenir dans leurs possessions septentrionales la plupart des potentats turcomans qu'ils y avaient trouvés, mais tous ces derniers reconnurent leur suzeraineté et s'en trouvèrent considérablement affaiblis. Enfin, une lignée ayyoubide gouverna directement Khidat. Après la disparition de l'Empire de Saladin, l'un des descendants de ce monarque se réfugia au Kurdistan et y constitua la principauté de Hisn Keyfa.

La chute des Ayyoubides fut bientôt suivie de l'une des périodes les plus sombres de l'histoire kurde; chassé de ses possessions héréditaires par les Mongols, le Khwarezm chah Djelal ed Din se tailla un royaume dans la région de Tabriz et de Khilat. Ses guerres continuelles ravagèrent le pays et affamèrent ses habitants ; il mourut en 1231. Ce furent alors les hordes mongoles, jusque là contenues par cet énergique aventurier, qui déferlèrent sur le Kurdistan, se dirigeant vers

Bagdad et la Syrie. Chacune de leurs campagnes fut un véritable désastre pour les contrées traversées.

Au début du XVIe siècle, l'Orient commença à acquérir la physionomie politique qu'il devait conserver jusqu'en 1918. On assista à cette époque à la création, à l'Ouest, de l'Empire Ottoman, tandis que se constituait à l'Est, un état persan unifié. Placé entre les deux, ouvert aux convoitises de l'un comme de l'autre, le Kurdistan joua, durant plus de deux siècles, un rôle de tout premier plan.

En 1502, Chah Ismail, le fondateur de la dynastie iranienne des Séfévides, anéantit les Ak Kouyounlou et s'empara de tout le pays compris entre Bagdad et Marache. Il ne sut pourtant pas profiter de l'occasion qui s'offrait à lui de rester le seul maître de l'Asie, en s'assurant des bases solides au Kurdistan. Chiite fanatique, il se laissa aveugler par ses préjugés religieux et persécuta les Kurdes sunnites, au lieu de se les concilier. Il déporta ou emprisonna tous les chefs héréditaires, et installa à leur place des gouverneurs choisis par lui. A la première occasion, la révolte éclata, et lorsque ce souverain fut battu à Tchalderan (1514), la plupart des tribus se joignirent aux Ottomans, les aidant à consommer la défaite de leur rival. Le Sultan étendit alors facilement les frontières de l'Empire jusqu'au Chahrezour. Conseillé par un dignitaire religieux kurde de Bitlis: Idris, Sélim I eut l'habileté de s'attacher définitivement la noblesse du pays, en décernant à ses principaux représentants des firmans d'investiture, qui équivalaient à autant de traités de protectorat. L'existence des dynasties locales était officiellement reconnue, sous réserve de certaines obligations fiscales et militaires, le sultan s'arrogeant le droit, en outre, d'accorder l'investiture au successeur légitime, ou de la lui refuser, au profit d'un autre héritier. De plus, le Kurdistan fut divisé en vilayets, placés sous l'autorité de valis nommés par le pouvoir central, et qui contrôlaient les activités des émirs et des beys. Le système fonctionna à la satisfaction générale, pendant près d'un siècle, et permit à la féodalité kurde de connaître ce qu'on a appelé son âge d'or.

Les Chahs de Perse, instruits par l'exemple, adoptèrent sur leurs propres domaines une politique analogue. Ce respect des autonomies locales fut on ne peut plus profitable aux deux empires rivaux, puisqu'il leur permit de poursuivre à peu de frais durant deux cents ans environ, des guerres qui eussent autrement été fort coûteuses. En effet, la majorité des troupes qui opéraient sur les confins étaient, de part et d'autre, formées par des contingents kurdes, levés et entretenus par leurs propres chefs. Le traité de 1638 qui fixa jusqu'au XIXe siècle le tracé des frontières turco-persanes, rendit l'aide des Kurdes moins indispensable aux deux Etats. Déjà, à partir du début du XVIIe siècle, l'ingérence ottomane dans les affaires intérieures des principautés n'avait cessé de s'accroitre. D'incessantes tracasseries, des querelles de succession délibérément provoquées et soigneusement entretenues par le pouvoir central, avaient peu à peu ruiné l'autorité de beaucoup d'émirs, appauvris d'autre part, par les campagnes dont ils devaient presque chaque année supporter les frais. Dans les districts les plus occidentaux, un certain nombre d'entre eux avaient déjà été destitués provisoirement, puis définitivement remplacés par des gouverneurs ottomans (comme à Hisn Keyfa).

Ainsi, les autonomies disparaissaient les unes après les autres, au profit de l'administration directe. Seuls les états frontaliers, comme ceux de Bitlis, du Botan, d'Amadyia ou de Soran (en Turquie) et d'Ardelan (en Perse), conservaient leurs anciennes libertés; ils pouvaient en effet pratiquer un jeu de bascule, en reconnaissant tantôt la suzeraineté du Sultan, tantôt celle du Chah. Cela n'empêcha pas pourtant l'Emir de Bitlis de perdre son trône, en 1666, victime des intrigues du Pacha de Van.

A la fin du XVIIIe siècle et au début du XIXe, les efforts déployés par les Ottomans pour réduire les derniers foyers de de l'autonomie kurde amenèrent une série de révoltes, d'une ampleur inconnue jusqu'alors, et dont certaines prirent l'allure de réelles tentatives d'unification du Kurdistan. Le promoteur du premier mouvement de ce genre fut Abderrahman Pacha Baban, de Suleymanie (1788-1812). Jouant sur la rivalité turco-persane, qui ne manquait jamais de renaitre, dès que l'un ou l'autre des Etats prenait un peu de force, il se proclama indépendant. Le gouverneur de Bagdad parvint pourtant à le reduire, après une lutte longue et sanglante.

Un peu plus tard, Mohammad Pacha de Ravandouz fit siennes les mêmes ambitions. Héritier d'une dynastie de fondation récente, il prit le pouvoir en 1825. Il soumit rapidement les petits émirats voisins (Cherwan, Beradost), ainsi que les tribus de Surtchi et des Khochnaw. En 1830, il cessa de reconnaitre la suzeraineté de la Porte. En 1831, il était maître d'Arbil, d'Altun Keupru, de Koy Sandjak et de Rania, qu'il avait enlevés aux Baban. Il conquit ensuite le Cheikha (1831), Djeziret Ibn Omar (1832), Aqra, Amadiyé, dont il chassa l'Emir, et Zakho (1833). Il songea même un moment, à marcher sur Nissibine et sur Mardine. Le vali de Mossoul, terrorisé, n'osait intervenir. Ce fut seulement en 1836 qu'une intervention conjointe des gouverneurs de Sivas, de Mossoul et de Bagdad l'obligea à se soumettre. Il mourut bientôt, et sa principauté ne tarda pas à s'effriter.

Les défaites infligées à cette époque aux Ottomans par les Egyptiens encouragèrent d'autres Emirs à suivre l'exemple de Mohammad Pacha. En 1842, Bedir Khan de Botan se proclama indépendant. Ismel Beg de Behdinan en fit autant, mais il fut bientôt battu et destitué. En 1843, Nurullah Beg de Hakkari se joignit à l'insurrection. Après six années de combats menés contre d'importantes forces gouvernementales, Bedir Khan et Nurullah furent contraints de se rendre (1848). Tous deux furent exilés. Leur défaite entraina la chute de leurs dynasties et l'introduction de l'administration directe dans leurs anciennes possessions. En 1877-78, un nouveau soulèvement éclata dans le Botan sous la direction de Osman Pacha et de Hussayn Kanaan Pacha, tous deux fils de Bedir Khan. En 1899, deux princes de la même famille, Amin Beg et Midhat Beg tentèrent, mais sans plus de succès, de reconquérir les possessions de leurs pères.

Cependant, en 1880, un chef religieux de Chemdinan, Chaykh Obayd Ollah, avait pris les armes en proclamant son intention de créer un Kurdistan indépendant. Il parvint à s'emparer d'Ourmia, de Sawdj Bulaq, et à rallier l'important groupement des Mukri. Il menaça même Tabriz. Des opérations combinées, turco-persanes, amenèrent sa chute en 1883. Il mourut en exil.

En 1895, de nouveau, graves incidents au Hakkari.

Ainsi, au début du XXe siècle, toutes les principautés kurdes avaient disparu : les quelques grandes familles dont les représentants continuaient à vivre sur les domaines de leurs ancêtres, étaient définitivement privées de toute influence. Les seuls chefs qui conservaient un pouvoir réel étaient des personnages de rang secondaire, de simples chefs de tribus. La création, en 1885, des régiments hamidiyés, milices kurdes semi permanentes, formées par des guerriers des divers groupements sous les ordres de leurs propres aghas, contribua à accroitre l'importance de certains de ces notables. C'est ainsi qu'Ibrahim, chef des Millis de Viranchehir, qui avait reçu le titre de Pacha, réussit à étendre son influence sur une grande partie du Kurdistan Occidental. Il se révolta lors de la proclamation de la Constitution de 1908, mais il ne tarda pas à être réduit.

La guerre de 1914-1918 fut pour les Kurdes une épreuve particulièrement dure. Beaucoup d'entre eux, mobilisés dans les forces régulières ottomanes, trouvèrent la mort dans le combat ou furent décimés par la maladie. La population civile souffrit plus encore. En 1917, le Haut Commandement décida d'évacuer pour des raisons prétendues militaires, les habitants des provinces de Diyar Bekir, de Mouch et de Bitlis. Ce projet fut mis en exécution en plein hiver, et la plupart des déportés périrent de froid et de privations, avant même d'atteindre au terme du voyage. La famine et les épidémies causèrent d'autre part d'innombrables victimes. Les mouvements de troupes sur les confins turco-iraniens, firent le reste.

Le Mouvement National Kurde depuis 1918

Les racines du nationalisme kurde plongent assez loin dans l'Histoire : dès le XVIIe siècle, le poète Ahmad Khani chantait dans son *Mamo Zin*, les aspirations des Kurdes à l'unité et à l'indépendance.

Nous avons vu, ailleurs, que les premières tentatives conscientes d'unification du Kurdistan datent du début du XIXe siècle. Enfin en 1897, parut le premier journal kurde « Kurdistan ». En 1908, à la faveur de la résolution jeune turque, un groupe d'intellectuels fonda à Constantinople, le Comité « Hêvî ». Cette organisation ne tarda pas à être dissoute. Elle se reconstitua en 1918, sous le nom de Parti National Kurde, puis sous celui du Comité de l'Indépendance.

Un représentant, le Général Charif Pacha, fut accrédité auprès des négociateurs de paix entre les Alliés et la Turquie. Le Traité de Sèvres, signé en 1920, reconnut la légitimité des aspirations kurdes. Les articles 62-64 de cet acte diplomatique (Kurdistan: Section III) prévoient en effet la création d'un Etat kurde indépendant.

Les dispositions de ce traité demeurèrent lettre morte, l'application de ce texte ayant été suspendue à la suite des hostilités gréco-turques, durant lesquelles les Kurdes, victimes des intrigues de certaines puissances, jouèrent un rôle de dupes. Les accords de Lausanne, qui remplacèrent en 1923, ceux de Sèvres, annulèrent cette stipulation, le signataire oriental s'engageant simplement à accorder à tous les habitants de son territoire « pleine et entière protection de leur vie et de leur liberté, sans distinction de naissance, de nationalité, de langue, de race ou de religion. » (article 38 de la Sect. III).

De violentes protestations furent élevées par les intéressés Toutes les démarches entreprises étant restées sans résultat, la révolte ne tarda pas à éclater. En 1925, Cheykh Saïd, à la tête de nombreux partisans, marcha sur Dyar Bekir qu'il fallit prendre. En même temps, des soulèvements locaux se produisirent un peu partout. Le manque d'organisation et l'absence d'un commandement unique causèrent l'échec de l'insurrection. Il fallut néanmoins plusieurs années d'une répression excessivement rigoureuse, pour en venir à bout. En

1930, la lutte se ralluma dans la région de l'Aggi Dag (Ararat) sous les ordres du Général Ihsan Nouri, qui relevait lui-même d'un comité secret. Après avoir accompli des exploits presque incroyables, les forces kurdes, isolées dans une région inhospitalière, durent cesser la résistance, faute de ravitaillement et se disperser. Les combats continuèrent jusqu'en 1938 dans le massif du Sasoun et dans celui de Dersim.

En Irak, les Britanniques confièrent en 1919, l'administration de la région de Suleymanié à un chef, Chaykh Mahmoud, qui joua un rôle important jusqu'en 1931. Il se révolta à plusieurs reprises et fonda même en 1923, un état qui n'eut qu'une durée éphémère. A la conclusion du traité anglo-irakien en 1930, une autonomie culturelle et administrative assez large fut prévue en faveur des Kurdes.

Toutefois, les nombreuses restrictions appportées à l'exercice de ces droits ont été la source de difficultés continuelles d'une extrême gravité.

Les Kurdes d'U.R.S.S. se virent reconnaitre des prérogatives très étendues. Il formèrent durant quelques années une république dans le Nakhkitchevan. Ce territoire fut, par la suite, rattaché à l'Arménie soviétique, mais sans préjudice de son autonomie culturelle et administrative. ERIVAN est actuellement l'un des foyers intellectuels kurdes les plus importants et, chaque année, de nombreuses publications en caractère latins y voient le jour.

En Iran, la politique centralisatrice de Reza Chah Pahlavi eut pour conséquence la disparition de toutes les autonomies locales. Certaines tribus furent entièrement déportées : la plupart des chefs envoyés en exil, les autres cherchèrent à se faire oublier ; en 1941 seulement, le changement de régime permit aux Kurdes d'obtenir, en fait, sinon en droit, une assez large indépendance politique et administrative.

Conclusion.

Le souvenir de l'ère de souffrances qui résulta pour le peuple kurde du dernier partage du Kurdistan, les espoirs qu'ont fait naitre les déclarations de principes des Nations-Unies, l'état d'esprit des populations kurdes, tout fait prévoir que les Kurdes revendiqueront énergiquement leur place dans l'organisation du monde d'après guerre.

Une dépêche de l'A.F.P. du Caire, en date du 29 Mars 1945, nous le confirme : « Les représentants des populations kurdes ont envoyé une note à tous les Etats participant à la Conférence de San-Francisco demandant la création d'un Etat kurde indépendant. Le nombre de Kurdes répandus en Iran, en Turquie, en Irak et en Syrie s'élève à environ 9 millions et demi. »

UN POETE KURDE CONTEMPORAIN: CEGERXWIN

La littérature kurde est en plein essor. Il suffit, pour s'en convaincre de parcourir les nombreux journaux et revues qui ont vu le jour depuis la guerre et - sauf en Turquie, dans tous les pays du Proche-Orient, Liban, Syrie, Irak, Iran, Azerbeidjan, où vit ce peuple si fortement racé. Mais voici une chose nouvelle. Un jeune poète au visage mâle et énergique vient d'éditer un recueil de poésies variées, et cela en caractères latins (1). C'est, à ma connaissance, le premier ouvrage si volumineux publié de la sorte par un poète kurde contemporain. (2)

Les premiers morceaux (p. 3-62) exaltent l'Amour de la Patrie que tout jeune kurde doit chérir à l'égal d'une fiancée. Sur la terre d'exil, tout patriote n'est-il pas affamé et peut-il trouver le sommeil ? Et le poète évoque alors, les unes après les autres, toutes les régions du Kurdistan ; il soupire après ses sources si limpides, ses fruits si savoureux. Les larmes ne suffisent pas à guérir cette plaie du cœur. Toutes les gloires nationales, tous les héros d'autrefois revivent sous nos yeux. L'exemple des Anciens, des Martyrs, comme Cheikh Saïd, ou des poètes, comme Ehmed Xanî, doit entraîner les jeunes. Si les chefs manquent à leur devoir, ce sont les petits, les humbles, qui se lèveront pour conquérir leurs droits. Quelques fables : la Grue qui s'est brisé les ailes ; Révolte au poulailler ; le Lion et la Fourmi, rappellent avec insistance que l'union fait la force.

Dans une seconde série de poèmes (p. 65-82) que l'auteur intitule : Marches et mélodies, il traite des mêmes sujets, mais comme il s'adresse alors plutôt aux enfants des écoles, la forme est plus légère et des refrains leur donnent une allure plus martiale. Voici, à titre d'exemple, une strophe de l'Hymne à l'Etendard (p. 82).

Aujourd'hui, nous nous sommes embrassés.
Un jour, nous ne nous alignerons plus sans Toi
Sur les palais et les terrasses,
Aux jours d'allégresse, tu seras la parure.
Tu es vert, rouge et jaune,
Tu es blanc, comme une perle,
Tu es le symbole de la Victoire !
Jeunes Kurdes,
Saluez-Le !

Quelques Epitres (p. 85-100) exprimant délicatement les sentiments du poète pour ses amis. - Philosophe désabusé, l'auteur, en une douzaine de poèmes philosophiques (p. 101-113), nous fait part de ses désillusions. Il a abandonné la religion de sa jeunesse et rien ne peut combler les aspirations de son cœur, en perpétuel émoi. La vie n'apporte que des misères ; l'argent lui-même ne procure qu'un bonheur relatif et passager et ce bas monde, somme toute, n'est qu'un enfer : les dieux sont morts... Ahriman et Ormuzd ne peuvent plus rien et la mort elle-même... !

Alors reste l'Amour ? Il semblerait que tel est le refuge du poète dans les morceaux qui achèvent son Anthologie (p. 114-164). Et certes, il cisele de jolis vers pour vanter les charmes de sa bien-aimé, belle comme Leyla Belkis, désirable comme Zîn ou Sîrîn, dont la taille est élancée comme celle des pins, dont les yeux dardent des flèches qui pénètrent jusqu'au fond du cœur. Qu'on ne s'y trompe pas cependant : baisers et caresses, fleurs et chansons, soupirs et sourires, tout cela, par delà la Blonde-aux-yeux-noirs, s'adresse en définitive, au seul amour du poète, à sa Patrie, le Kurdistan. Il n'a plus d'autre Dieu. Il n'a plus d'autre culte. Il n'a plus d'autre amour ! Ce « Cœur meurtri », ainsi qu'on peut traduire le pseudonyme de ce chantre vibrant et passionné du sol natal, de la terre des Ancêtres, ne goûtera de repos, n'acceptera de baume pour ses blessures que dans sa Patrie retouvée.

La facture de ces poésies est assez variée, avec prédominance pourtant de distiques où le même mot ou la même rime revient à chaque second vers. On se plaît à la grâce et à la légèreté des strophes de 4 vers de 8 pieds. Les trois premiers vers riment ensemble, tandis qu'une rime unique termine le dernier vers de chaque strophe. Les rimes sont souvent riches et il faut bien avouer que la langue kurde, assez fluide, se prête admirablement bien à la poésie.

A part cinq ou six poèmes en dialecte sorani, l'ensemble du recueil est écrit dans une langue simple, commune, comprise de tous par conséquent et purifiée aussi, dans une large part, de tout mélange de turc, d'arabe ou de persan, comme dans la poésie kurde classique : ce qui la rend accessible à la masse. Cegerxwîn est donc révolutionnaire aussi sur ce point et on ne peut que le féliciter d'avoir employé un style populaire : l'art n'y a rien perdu et les auditeurs moins encore.

Ajoutons que la présentation est élégante. L'œil est déjà agréablement touché avant même que le rythme du vers ne flatte l'oreille. Et comme il n'y a que très peu de coquilles typographiques, ce qui est assez rare dans un texte kurde, l'ouvrage honore donc aussi son imprimeur.

Th. BOIS, O. P.

(1) DIWANA CEGERXWIN (VIII, 164 pp.) Kitêbxana Hawarê, n° 19. Imprimerie Tereki, Damas, 1945.

(2) Le Dr. KAMURAN A. BEDIR-XAN a pourtant déjà publié deux petites plaquettes de ses délicieuses poésies « Dilê kurên min »,*Le cœur de mes enfants, à l'usage des écoliers (Kitêbxana Hawarê, n° 3, 1932, 40 pp.) et* « Carînê Xeyam », *Les Quatrains de Kheyyam (ibid. n° 13, 1939, 32 pp.)*

PROVERBES KURDES

Le lion est lion, que t'importe qu'il soit mâle ou femelle.

Chaque chose lorsqu'elle s'affine tend de plus en plus à se briser. L'homme ne se brise qu'en s'épaississant.

L'anxiété n'a sauvé personne de la mort.

La peur est le tombeau du loup.

Il n'est rien au monde de plus rusé qu'un renard, mais il n'est rien qui foisonne sur le marché autant que sa peau.

Tous les textes de ce No. 53 sont extraits du premier volume de la Collection «Les Cahiers de L'Est» que publie à Beyrouth Maître Camille ABOUSSOUAN

Sal— 3 Hejmar — 54

Tebax — 13 Tîrmeh 1945

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê. 35 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 5 lîreyên inglîzî. Bihayê Hejmarekê; 25 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc: Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74 04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

SOVYETISTANÊ

Dest bi Cengê japonan kiriye

Nûçeya dawîn a mezintir ev e ko Sovyetistanê, bi qesda qedandina şerê cihanê, û danîna silh û aşîtiya dinyayê, li ser vexwendina hevalbendên xwe ên mezin, Emerîka û Inglistanê, dest, bi şerê japonan kiriye. Xwedê pişta Ordiya Sor xurt bike û her çar dewletên mezin; Çîn jî têde ye, roj berî rojekê, bigihîne serfiraziyê û dinyayê ji belayên şerî bifilitîne. Radyoya Moskovayê, ev nûçe roja çarşembê; der 8-ê tebaxê sala 1945-an belav kiriye. Komîserê miletên Sovyetistanê M. Molotov, sefîrê japona li moskovayê M. Sato aniye nik xwe, û qerara şerî, jê re da zanîn.

Ji aliyê din, di Weşingtonê de, Serekcimhûrê Emerîkayê M. Truman, di civana rojnamevanan de,ji miletê xwe re, û ji cihanê re ev nûçeya giranqîmet belav kiriye. Nûçeya jorîn mîna bombeyek teqiya ye û gihaye çar gûşeyên dinyayê. M. Konelî, rîsipî û maquleki emerîkanî ê mezin gotiye: Pesin ji xwedê re, niho şer digehe dawiya xwe.

Xwedê arîkariya gernas û egîdan bike yên ko ji bona azadî, serbestî, rahetî, kamiranî û biserxwebûna hemî nijad û miletên Cihanê,şerê zorkeriyê dikin.

Gerandina Dewletekê

Karê welatekî, bi destê wezareta wî û bi karker û bi dîwanan tête gerandin. Axayê wezaretê re, serekwezîr têle gotin. Di wezaretkê de, zehf wezîr hene; mîna wezîrê dervekariyê, wezîrê hindurkariyê, wezîrê maldariyê, wezîrê şerî, wezîrê paşrojmendiyê; wezîrê kar û xebatê, wezîrê karên civakî, yê kevne û mehkeman, wezîrê çand û bazirganiyê, wezîrê zanîn û xwendegahan, wezîrê rê û avakirinê. Wezaretên giranetir ev in; lê li gora hewcedariyê wezaretine din jî dikarin bêne danîn.

Niho emê, yek bi yek, li xebat û biserxwegirtiyên van wezaretan binêrin. Wezîrê dervekariyê, serê wezareta dervekariyê ye. Wezareta dervekariyê, bi siyaseta dewletê mijûl dibe. Sefîr û qinsolosan, şandî û nimînendeyan rêdike ba dewletên din, û bi sefîr û qinsolos û nimînendeyên ko welatên biyanî dişînin nik wê, daxêve, bi wan re dixebite û bi çiqasî ji destê wê te, dike dost û hevalên welatê xwe bêtir bike.

Bi destê nimînendeyên dewletên ko li ba wî ne; û bi destê şandiyên xwe, yên ko çûne nik wan dewletan, li ser dan û standinê, li ser çûn û hatina peyan, li ser pirsên maldariyê, parastina ewleyî û biserxwebûna xwe, û ya sînorên erdê xwe lihevhatinan çêdike, û pê rahetî, ewleyî, dewlemendî, qedr û meqama miletê xwe datîne ser bingehên qaim.

Wezîrê hindurkariyê, serê wezareta hindurkariyê ye. Wezîfa wî a mezintir, di hindurê welêt de, rahetî û selametiya xelkê ye.

Bi destê Walî an mihafiz, qaimeqam, nahiye midîrî, karên hindurê welêt digerîne û ji bona bi cih anîna emrên hikumetê destê wî de polîs û cendirme hene.
Ev kar ker û mêmûra hemî, divê bi cih anîna qanûnên dewletê mijûl bibin, li gora qanûn û qeydeyên danî bimeşin; û rahetî û selametiya xelkê ji xwe re bikin Armanc. Heke wilo ne kirin berpirsiyar dibin û têne êşandin.

Wezîrê maldariyê, serekê wezareta xwe ye. Ji bona gerandina karên hikûmetê, ji bona bi xwedî kirina esker û polîs û cendirman, yên ko selametî û rahetiya sînor û hindurê welêt diparêzin, ji bona vekirina Xwendegah û zanîngehan, ji bona danîna mehkeman, ji bona avakirina qesr û avaniyên dewletê, ji bona çêkirina xestexana, pir û rê û rêgehan; pere divêtin. Milet ji bona rahetiya xwe û ya welatê xwe, her wekî hewcedarî tiştên jorîn e, ji malê xwe her sal parek dide hikumetê ; wezareta maldariyê bi berhevkirin û awayê berhevkirin û bi serf û dervedana vê pereyê, li gora qanûn û isûlên danî mijûl dibe.

Wezîrê şerî, serekê wezareta şerî ye. Herwekî serê peyan ji teşxelan vala na bin, serê miletan jî, tim û daim ne di rahetiyê de ne. Ciranên xurt li yên qels, her car, bi çavê qenciyê na nêrin. Çavê xwe berdidin mal û erdê xelkê.

Carna bi axaftin, bi mijûlahî, û bi arîkariya dost û hevalan, bi siyaseteke dervekariyê a hêja, milet li hev bên, bi tiştekî kêm û zêde, bê pevçûnê, îşê xwe safî dikin.

Lê wextên hene, miletê ko xwe xurt dihesibîne, dike bi zorê bigehe miradê xwe, bi eskerê xwe dirêjî ciranê xwe dike, ji ber vê yekê her nijad ji bona demeke teng ji xwe re Ordiyek çêdike, û li gora taqeta xwe dike erdê xwe ji tada dijminan biparêze.

Ev karê hêja lê giran û dijwar yê wêzîr û wezareta şerî ye.

Heke welat welatekî mezin e, ji bona vî karî sê wezaretan çêdike, ya qiwetên bejê, û yên av û hewayî. Xwendevanên me niho dibînin ko hemî wezîrên dewleteke tevkariya hev û du dikin. Da ko welat ne keve tengiyekê, wezareta dervekariyê bala xwe divê bide, siyaseta xwe, ya ciranan û dawî ya cihanê. Wezîrê maldariyê divê, xezîneya dewletê tejî bike, ji bona demên ko zor an zêr dizane.

Wezareta hindurkariyê, divê bala xwe bide rahetî u selametiya hindurê welêt. Erdên ko têde rahetî û selametî nîne, xezîneya miletê ko vala ye, siyaseta miletekî a dervekariyê heke bê eql û fesal e, heke rûniştimanên welatekî ji hikûmeta xwe ne razî ne, û ji zilm û zorkeriya dewletê aciz in, kar û gerandina mêmûr û dîwanên hikûmetekê de, heger heq û edalet, namûs û bext ne maye, ew dewlet dikeve perîşanî û zîvariyê û dewleten biyanî zûka dirêjî dewletên wilo dikin.

KEVNEZAN

Strana kurdî :

Lê Edûlê Rabe!

Lo, na be, qedao na be, bela o na be, ji ber serê min rabe, navê revê navekî xerab e, bêvila min bilind e; zimanê min dirêj e; di nav dost û dijmina de, serê bavê min ber jêr na be!

Lo, na be, welatê xerîbiyê çekek teng e; piyê xwe tê ra me ke; ji me xerîba re nabe bav û kek!

Lo, na be, bela o nabe, welatê xerîbiyê çekek teng e, debara te dibe, ebûra min na be, Şam şekir e, wetenê mala bavê min şîrin e, destê min ji heval û hogira na be!

Lo, na be, qeda o na be, teniya binê beroşê di rûyê min dao na be, şerîza li ser culhao na be; şevê dihatî, nîvê şevê ye; şevê kanûna berfê girtî rûyê erdê ye; bozê rewan avêtê dîwarê qesrê ye; Bozê rewan cemidî ye, pîkol dikir kendale berfê ye; keçê rabe, ne be sebeba kuştina lawikê xelkê ye; destê xwe, bi destê mi de, emê berê xwe bidin welatê Kurdistanê, emê xwe bavên qewmê çiyayê, lê na be hikmê dewletê, na de kaçor, û aşar û eskeriya hikumetê!

Lo, na be, qedao na be, navê revê, navkî xerab e; navê bavê min mezin e, qesra bavê min bilind e, di nav dost û dijminan de nizim na be!...

Lê, rabe, Edûla min rabe, tu şa'rê girê de, bera navkêla zirav li ba be, bera dinya li serê min û te quriçax be, toz û icaca keriyê sor li me rabe, ez na kim terka bejna zirav, heya celata min ne re, bajarê Rohayê, kindira min ne re welatê Kurdistanê, li Diyar-Bekrê, dara çinarê, derê qela' qapîsê, heya kindira min li ba be!

Lo, na be, qedao na be, xewa min tê; ji ber serê min rabe; bavê min lok e, barê wî giran e, heçî nav û dengê bavê min bibîstiye, pîberê min na be.

Lê, Edûlê ra be, şa'rê girêde bera navkêla zirav li ba be, destê xwe destê min xîne, lingê xwe li rikêba Delexoro xîne, emê di Feratê Bêlacokê re, di Qerekê Hesen Paşa re, emê bi dewletên ecnebî re, terkî dinya bin, emê bi Romî Paşa re bi neyar bin, emê bi mezinê Moskofa re bi heval bin!..

Lo, na be, qedao na be, belao na be, heşa helebê na be, navkê revê navkî xerab e, bêvila min bilind e, zimanê min dirêj e, di nav dost û dijminan de berjêr na be, welatê xerîbiyê çekik teng e, piyê xwe tê ra me ke, ji me xerîba re na be, bav û kek!

Lo, na be, kuro na be, xewa min tê, ji ber serê min rabe, welatê xerîbiyê çekek teng e, debara te dibe, ebûra min na be, Şam şekir e, welat jê şîrîn tir e, destê min, ji heval û hogirên mala bavê min na be!...

Bombeyeke Nû

Zanayên emerîkanî û brîtanî bombeyeke nû çêkiriye, ya ko gava di nav bajarekî mezin de diteqe, xesarine nedîtî digihîne avahiyên têde. Heta niha mombeyên ên mezintir jî, derbine hinde dijwar pêk ne dianîn. Dema ko bombeke wilo diteqe, di pênc sed kîlo mêtir dûrahiyê de hejana erdê têle hesandin.

Bombeyek wilo li şaristanekî japonî hatiye berdan; dû û dûman ev bajar winda kirin, şeveke tarî, bi ser wî ve hat, û pê şeş parên bajêr xira bûn.

EVDILKERIM ÇI DIBÊJE !

Di van rojan de, Evdilkerim, yê ko mehelmi ye, di sûka xedra de, sendûqan çêdike, û di xwendegaha Bêrûtê a şevê de, hînî xwendin û nivîsandina zmanê xwe ê şîrîn kurdî bûye, hatiye xatirxwaziya Roja Nû û ji me re gotiye:

Roja çarşembê, ez çû bûm Nehrê, û min lê pîrikeke ermen a heftî salî dît, y a ko destê wê de, elfabeke ermenî hebû, û ji xwe re xwendinê dielime û dinivîse. Ez lê ecêbmayî mame, û kurdên ko hêj xwendin û nivîsandin nizanin hatine pêş çavê min û min ji xwe re gotiye: Ev jinikeke ixtiyar e, û bi xwendin û nivîsandinê mijûl dibe; ma ne heyf e, ko mirovin hene, xort in, tu kêmaniya wan tu ne, û na xebitin da ko zimanê xwe bikarin bixwînin.

Gava min ev tişt dida eqlê xwe, dilê min têşiya û mi digo eve sebeba perîşaniya me.

Usifê Tenbûrvan

Hebû hakimek û sê lawê xwe. Hakim rojek ji roja di xwe fikirî û go: ez pîr bûme, û ev lawê di xwe, min ne ceribandine; bikêrtên ew na yîn.

Rojekê ban lawê xwe ê mezin kir, jê re got: lawo, heger ez mirim, piştî ko ez bimirim tu brayê mezin î, tu ê bibî hakim li ser bajêr; tu ê çi edaletê bimeşînî?

Lawê wîna jê re got; go heçî ta'dayiya li mi bike, ezê t'adayiya lê bikim, heçî qencî bi mi bike, ezê qenciya pê bikim.

Hakim jê re got: here û ban lawê xwe ê navê kir; ev xeber jê re got: ewê jî wek brayê xwe ê mezin lê vegerand.

Hakim ban lawê xwe ê biçûk kir, navê wî ûsif e, ev xeber jê re got, ûsif li bavê xwe vegerand: heçî xerabiyê bi min bike, ezê qencîkê pê bikim, heçî qenciyê bi min bike, ezê sê qenciya pê bikim; hege ez herim qehwa, ezê xesareta ehlê qehwa hemo bidim.

Bavê wî destê xwe li pişta wîna xist, û jê dilxweş bû û jê re got: sibehê ez dixwazim, ez û tu herin seyranmîşê.

Sibehê her yekî hesbek ji xwe re derxist ji tewlê, hakim û lawê xwe ûsif, meşiyan bi çolê de.

Ji sibehê heyanî êvarê meşiyan, ûsif ji bavê xwe re got: tu dixwazî me bibe kî derê?

Bavê wîna jê re got: ev va gihane qonaẍa xwe.

Nêzîkî qesrekê bûn; gihane ber qesrê, hakim giha ber dîwarê qesrê û ji qesrê re got: derî veke!

Derîk ji qesrê vebû, çûn hinduroyê hewşê; ûsif nêrî ko hewşa qesrê bi zîv resîf kiriye, sola xwe ji lingê xwe kir, bavê wî lê nêrî ko sola xwe ji lingê xwe dike, jê re got: çima tu sola xwe ji lingê xwe dikî, go: ya bo, eyb e, ji me re ko em bi qonderê pê li zîv bikin.

Bavê wî jê dilxweş bû, kêfa wî gelekî hat, çûn hinduroyê qesrê, nêrîn ko du text tê de danîne; her yekî ji wan li ser textekî rûniştin. Nêrîn ko şîva wan hate ber wan, kesî di qesrê de na bînin, ûsif ma ecêbmayî.

Wê şevê razan, sibehê hakim ji ûsif re got: tu çi bixwazî ji dinyayê, ev qesir wê ji te re hazir bike; de rabe emê îcar herine mal.

Nêrîn ko hespê wan şidandî hazir bûn. Li hespê xwe siwar bûn, hakim ji qesrê re got: ya bimbarek, nefsa me ez bêm, derî ji mi re vemeke, heya ko ne ev lawê min ûsif bê, derî ji tu kesî re veneke!

Hatine mal, çend rojekê man, hakim nexweş ket, ji miclisa xwe re got: heger ez mirim lawê min, yek ji malê mehrûm e.

Çend rojan ma, hakim mir.

Piştî ko mir, lawê di wîna bihevdu ne kirin, her yek ji wan ji hev re dibêje, tu mehrûm î, kes ji wan nizane, ko kî mehrûm e.

Yekî ixtiyar di meclisa wan de heye, ji wan re got: ev îş kesik nikare, safî bike, ẍeynî Zerîfa keçka şêxê ereba.

Her sê rabûn û çûn mala şêxê ereba; konaxa sê roja meşiyan.

Gihan mala şêx, li bin konê wî rûniştin, adeta ereba heye, heyanî sê roja, ji mihvanê xwe na pirsin. Piştî sê roja, ji wan re got: hon bi çi îşî hatine? Hewala xwe jê re gotin, şêx ban qîza xwe kir, û mesele jê re got: Keçikê go: ev îşê min.

Keçikê ban brayê mezin kir, jê re got: ez qîz bûm, di mala bavê xwe de bûm, lawê apê min heye, ez dixwestim, bavê min ez ne didamê ye, dilê min zehf li cem wîna bû, û ê wîna jî li cem min bû.

Rojekê yekî tacir hat, bin kohnê bave min û ez xwestim ji bavê min, xurcikek zêra ji bavê min re vala kir û di wê şevê de, ez siwar kirim û ez birim gundê xwe; mehra min birî û ez xistim Odakê, êvarê hat Odê cem min, nêrî ko ez digirîm, ji min re got: çima tu digirî; tu ji min çêtir î, heger tu poşman bûyî, ezê te bibim mala bavê te.

Mi jê re got: ez ne poşman im, feqet dilê min, bi halê lawê apê min dişewite; ko xebera wî çêbibe ko te ez xwestime û birime, wê xwe bikuje.

Gava ko ev xeber bihîst ê tacir, ji min re got: tu li min heram bî, û li lawê apê xwe helal bî.

Ev pereyên ko mi da bavê te, qelenê lawê apê te, hesabekî mi tu ji wî re anî; here cem lawê apê xwe; ko bi min re hat heyanî nîzîkî gund û vegeriya çû; ez hatim mala lawê apê xwe.

Gava lawê apê min ez dîtim kêfa wî pir hat, û ji min re got hewala te çi ye, min jê re hewala xwe got; ewîna jî go: madam ê tacir wilo şîr helal e, tu jî li min heram bî, here vegere cem ê tacir.

Ez çûn cem ê tacir; heke tu ê tacir bûna, te xurcika zêra bi min bidana, te ê ji nû ve ez vegerandama, ji lawê apê min re?

Kurê hakim jê re go: erê, ma insanetî ne maye?

Go: tu here, ban brayê wîna ê navê kir û jê re got: heke tu lawê apê min bûna û ez wilo bihatama cem te, te ê cardî ez bibirama ji ê tacir re?

Go: erê, qencî qenciyê nas dike! Keçikê ji wî re jî got tu here; ban ê biçûk kir ûsif; û ev xeber hemî jê re got; go: heke tu ê wek tacir an wek lawê apê min bûna, ez a wilo xweşik bi destê te kevim, te ê ez berdama!

Ûsif jê re got: na, çawan dilê min li te hebe û ez te berdim, ezê xwe bidime kuştin, û ez nahêlim tu ji cem min herî.

Keçikê go: baş e; ban her du brayê wîna kir û ji wan re got: brayê we ê biçûk, mehrûm e ji malê.

Her sê lawê hêkim vegeriyan, hatin mala xwe; du sê roja man, brayê xwe bi der kirin ji mal. Qesir bi bîra ûsif ne hatiye, ji xwe re di nav bajêr parsê dike, gelekî perîşan bû, çi mala ko diçiyê, jê re dibêjin here, heger tu baş bûna, brayên te tu bi der ne dikirin.

Rojekê li ber dîwarekê rûniştiye, û bi halê xwe de digrî, qesra wîna hat bîra wî, rabû ser xwe û ji bajêr bi der ket, heyanî êvarê gihaşt qesrê, qesrê re got: ya bimbarek derî veke!

Derî jê re vebû, çû hinduro, nêrî ko va hemam, germ e, av û sabûn hazir e, xwe şûşt, nêrî ko bedlek cilê milûkî hazir bû jê re; cilê xwe li xwe kir, hat nêrî ko textek hazir e, li ser textê xwe rûnişt, şîva wîna hate ber wî, şîva xwe xwar, û serê xwe danî û raza.

Sê roja di vê kêfê de ma, piştî sê roja, ji xwe re go: ezê rabim, herim, ber bi brayê xwe de.

Nêrî ko hespek jê re hazir bû, zihn û gemê wêna, hemî zêr in. Bi ser pişta hespê ket û berê xwe da bajêr.

Her du brayê wîna jî, poşman bûne û digirîn û dibêjn, çawan me brayê xwe bi der kir; bîst xulam li mala me hene, ew jî weke wana bûna, û eyb e ji me re, ko brayê me parsê dike; li brayê dipirsin, saẍlixî wîna hilnanînin; ew dibê, qey hina kuştiye; dorbînê wana li ber çavê wîna ne, li ser riya dinêrin.

Carekî nêrîn ko siwarek ji wê ve tê, şewq ji wî siwarî diçe, ewana go: qey belkî siltan hatiye bajarê wan, her du lawê hêkim pêrî wî siwarî ve çûn, serê hespê wîna girtin, û anîn, banî xistin jor, hespa wî kişandin tewlê, her du lawê hêkim lê dinêrin û digirîn.

Ûsif ji wan re got: çima hon digirîn? jê re gotin: brakî me hebû, bavê me ew ji malê mehrûm kiri bû, û me ew bi der kir, û em poşman bûne, û em lê digerin, em wîna na bînin; tu di şiklê wîna de ye; me li te nêrî, brayê me hat bîra me û em giriyan.

Ûsif ji wan re got: heger hon brayê xwe bibînin, hon nasnakin? gotin: belê, heger tu niha ne di vî şiklî de bûna, menê bigota tu î.

Ji wan re got: ez brayê we me! Kêfa wan pir hat, û jê re gotin: ya brayê me, ev mal ji te re, ji kû? ûsif ji wan re got: ez di nav bajêr de bûm, min ji xwe re pars dikir, yekî cuhî, ji min re got: were cem min bişuxile, ez pê re çûm, mi nêrî ko malê wî zehf e, û mi ê cuhî kuşt û ez di mala wî de rûniştim.

Her du brayê wî jê re gottin: lazim, emê sibehê hêrin, li mala te bifericin.

Sibehê her sê rabûn, li hespê di xwe siwar bûn û berê xwe dan qesrê û meşiyan; heyanî êvarê meşiyan gihane ber qesrê, nêrîn ko derî di qesrê de vebû ji keviran.

Gava her du brayê wîna dîn, ko hewşa qesrê timam zîv e, nêrîn ko sê text ji wan re hazir bûne, şîva her siya, her yekê bitenê, hat ber wana.

Her du brayên wîna mane ecêbmayî; û ji hev re gotin: lazim, sibehê em wîna bi xwe re bibine çolê û em bikujin û em vê qesrê, ji xwe re bihêlin; ev qesir ji bajarê me hemî çêtir e.

Sibehê ji brayê xwe ê biçûk re gotin: em dixwazin herin nêçîrê. Brayê wîna got: bila be, her sê sîwar bûn e hespên di xwe û meşiyane, heyanî êvarê, rastî şkeftekê hatin. Her du brayêd di mezin gotin: emê îşev di vê şkeftê de razin, ûsif ji wan re got: hon bi ya min dikin, em di şkeftê de ranazin.

Her duya go: belê, emê razin, û di dilê wan de, ko brayê xwe ûsif bikujin, di şkeftê de.

Her diwa a xwe kiriye yek û bihortin hindurê şkeftê, û ûsif bi wan re.

Carekê nêrîn ko derê şkeftê li wan hate girtin, nêrîn ko hûtek di devê derî de ye.

Ûsif şûrê xwe kişand û çûyê, bi şûrê xwe li wî hûtî dixîne, çiqa lê dixîne, tiştekî pê na be.

Hût ji wan re got: ez canpola me, ji niha heta sed salî, hon li min xînin, tu t'adayî bi min na be; şertekî min heye, heke hon bikin, honê xelas bin, heger hon ne kin, honê bimînin di şkeftê de, heyanî ko hon bimirin. Brayê mezin, go: şertê xwe ji me re bêje. Hût go: şertê min, ezê lingê xwe ji hev bikim, honê di nav lingê min re derbaz bibin, herin ji der ve.

Brayê mezin go: ez hatim, hût lingê xwe ji hev kir, û brayê mezin di nav lingê wî re derbaz bû, hût çirek mîz, bi pişta wî de berda, heft destê goşt, ji laşê wî hilandin. Heft parsû, di laşê wî de şkênandin, heft rihê mêraniyê ji pişta wî qetandin, mala wî xira kir.

Di fikra brayê navê de, ko brayê wî ê mezin xelas bû, ewî jî go: ez hatim. Hût çirek mîz bi wî jî berda, ew jî ket halê brayê xwe, her du jî, ji der ve lihevdu rast hatin, hevdu nas na kin, tiştê ko bi serê wan hatiye.

ne qediya ye

Metbelokên kurdî

Hek ker bi nefs e, mistek ceh bes e.
Asasê ser berfê.
Xalxal ji midara, spî ji qerpala.
Mêranî hebe, di kevir da ye.
Ji xwe re tenûrek sax bihêlin.
Kêvroşk ji çiya na tirs e.

Stranwarî

Der Warè Stran û Dîlanan

ZEMBÎLFIROŞ

Hati bû ser xênî carek
Mi dî bû rûyê bimbarek
Mi goti bû kêf û halek
Ya xanim ez hêsîr im.

Zembîlfiroş lawikê dewrêş e
Kerem ke were pêşe
Heqê zembîlê bibêj e
Ez ji hizna te bûm kher û gêj e.

Gul Xatûn, ez tobedar im
Hurmetê, ez bi erz û eyal im
Zaro birçî ne, li mal in,
Ez ji rebê jorî ni karim.

Xatûna gerden bi morî
Şixul na be, bi kotek û zorî !
Sînga mi, berfa zozana
Memikê min, mîna fîncana
Were bibe xeyra te tê
Îşaleh, tu herî cunetê.

Lê, lê, lê lê, Xatûnê
Bejna te ji dara zeytûnê
Tirsa min ji agirê Eytûnê
Gul xatûn, ez tobedar im
Hurmetê, ez bi erz û eyal im
Dereng e, li min êvar e,
Zaro birçî ne, li mal in
Tirsa min ji Xalikê cebar e.

Zembîlfiroş zembîla tîne
Li sûk û bajara digerîne
Xanim li bircê dibîne
Eqil dere, sewda dimîne
Goşt dere, hestî dimîne
Rûh dere, qalik dimîne.

Zembîlfiroş lawikê feqîr e
Tu were ser doşeka mîr e
Binêre li zulf û herîr e
Li min heram be, li mîr helal be.

Gul Xatun ez tobedar im
Hurmetê, ez bi erz û eyal im
Zaro birçî ne li mal in
Dereng e, li min êvar e
Ez ji rebê banî nikarim
Zembîlfiroş, lawikê ebas e
Bi tena derpê û kiras e
Ji Xatunê na be, xelas e

Zembîlfiroş, lawikê rewan e
Geriya dikan bi dikan e
Xanim ban kir dergevan e
— Wî bîne hewşê
Derî bigirin
Miftê bînin ban e.

— Hatûnê, lê, lê hurmetê
Agirè Xwedê bi serî ketê
Tu ji min dixwazî meslehetê
— Tu were bike xeyra te tê
Xwedê kerîm e
Heya roja qiyametê !

Gul xatûn, ez tobedar im
Hurmetê, bi erz û eyal im
Zaro birçî ne, li mal in.
Dereng e, li min êvar e
Ez ji rebê jorî ni karim.

Xatûna, li ser wî banî
Dengkî ba kir dergevanî
— Miftê bîne, wer banî
Kes bi halî kesî ni zanî.

Gul xatûn ez tobedar im
Hurmetê bi erz û eyal im
Zaro birçî ne, li mal in
Dereng e, li min êvar e
Ez ji rebê banî ni karim.

Te d'bînim

Te d'bînim te na bînim lê gewrê
Dest li gerdenê wer tînim cana min
Aşiqê çavê şîn im, esmera min
Qîza ji xorta distînim delala min
Tirsim bimrim ne bînim cana min

Daketî ser kaniyê
Şar berda ser paniyê
Mi ramîsanek jê xwestî
Ev heqê cîraniyê delala min.

Riya Eyin-Tirbê bi qaş e
Paçê Zeko qimaş e
Hek hon Zeko nas na kin
Ereq vexwar serxwaş e
Tu dî bû, li ber dîwêr e
Ez ji bejnê ne bûm têr e
Mi ramîsanek jê xwestî
Tirsa min ji kûçikê mêr e.

ŞEX NEROZ

Şêx Nerozo tu zanî
Ker vayî, kurtan kanî
Şêx Nerozo, dongızo
Kurtanê kerê şêx dızo !
Ey Naroz, Naroz, Naroz
Kerê reş, kurtanê boz.
Ar tûtik, bervar tûtik
Şêx Zîlanê, dûv rûtik.

Qumrî

Qumrîkê ez gune me
Şivanê bavê te me
Aşiqê bejna te me
Ebdalê çavê te me
Ez goriya serê te me.
De yar, yar yar, de yar yar yar
Bête xewka min na yê.

Qumrîkê ser bi zêr e
Sing dergehê bajêr e
Qumrîkê na dim mêre
De yar, yar yar, de yar yar yar
Bête xewka min na yê.

Qumrîkê bi zêr helandî
Keçik lawik revandî
Serê li bavê gerandî
De yar, yar yar, de yar yar yar
Bê te sebra min nayê.

Qumrîkê ez gune me
Delalê ez gune me
Esmerê, ez gune me
Ez şivanê bavê te me
Aşiqê bejna te me
Ebdalê çavê te me
Ez goriya serê te me.

Kejê

Tu kej î, tu kej î
Dilê min ketî te jî
Çogê min şkestin
Nikarim herim, mala xwe jî.

Bejna Keçikê
Tayê tirincê
Diranê mehrûmê
Heba birincê

Destê, çavreşê
Dermanê qolincê.

Weleh bileh tu kej î
Dilê min ketî te jî
Çogê min şkestin
Nikarim herim, mala xwe jî.

MEMIR

Memir, Memir, Memir
Mamîto lo..
Mamo ji xursê tê
Mamîto lo..
Bihna gula jê tê
Mamîto lo...

Memir, Memir, Memir,
Lo, mamo lo,
Xelkê dosta te bir
Lo mamo lo..
Xwelî li serê te kir
Mamîto lo
Xwelî li qehfê te kir
Rebeno lo...

MIRÉKA CIHANÉ

Sereya Sansûsî, di Potsdamê de ye, Kralê elemana ê mezintir Frîdrîk ev qesir ji xwe re ava kiri bû. Di Pêvoka Potsdamê de serekên Hevalbendan çûne dîtina vê avahiyê. Serekwezîrê brîtanî ê berî M. Çorçil di hindurê qesrê de ye, û li qesrê û li esrex û li wêneyan dinêre.

Jin û dotên axa Ewripa vegirtî, yên ko di destê elemanan de, keti bûn belengazî û şerpezeyiyê têne derman kirin, pora wan qirêj e û têde spih jî hene. Diktor û nesaxnêrên svêçî bala xwe didin van. Xelkê Ewripayê, ji jin û dotên ko nesaxa derman dikin û li wan dinêrin, xwîşk dibêjin

Serekwezîrê Brîtanya Mezin ê nû M. Atlî, piştî xelaseka pêvo voka Potsdamê, ji Berlînê vegeriya ye û haliye payetextê brîtanî. Serekwezîr di nav kolanên Londrê de bi rê ve diçe.

Serekwezîrê brîtanî ê berî, M. Çorçil, di nav kavil û xirbeyên payetextê elemanî de. Zehf taxeyên Berlînê bi derbên bombeyên Hevalbendan tar û mar bûne. Serekwezîr nemaze bala xwe daye xesarên dijwar, yên ko giha bûn qesra serekwezareliya elemanî, ko têde qerara vî şerî a xedar ji aliyê Hitler ve hâti bû dayîn û bi perîşanî û zîvariya nijadê elemanî qediya ye.

ME BIHISTIYE

— Generalê emerîkanî, Corc Keney, serfermendarê qiwetên Hevalbendan ên hewayî li Rohelatê Dûr gotiye: wextekî nîzing de, hero 5000 bombeavêj û kelehên firok ên emerîkanî bi ser axa japona a mader de, bigirin û ji hêla jêrîn ve, 5000 ton bombeyên şewat û teqandinê bavêjin, hêjagehên eskerî û yên destxetan, mîna karxaneyên çek û posatên şerî, febrîqeyên top û tang û balafiran, destgehwapor û gemiyên şerî, bender û qerargehên stola japonî û kar û barên di wan..

— Mehkema Mareşal Peten di Parîsê de çêdibe; tometa Mareşal eve ko wî dixwest awayê cimhûriyetê rake û ji aliyê din destdaye dijminên welatê Frensê û arîkariya wan kiriye.

Peten gotiye hakima: ev mehkeme ne xwedî selahiyet e ko li doza min binêre û ez li pirsên we venagerînim; û mîna gotina xwe kiriye û di pêşyia mehkemê de, devê xwe venake.

— Mirov ne hewceye ko zehf sinhet û destxetan bielime; bes e ko destxet an siheteke wî hebe lê divê di karê xwe de şehreza be. Dibêjin ko ingilîzek hebû, xwedî neh sinhet, lê nikarî bû jina xwe bixwedî bike; ingilîzekî din hebû xwedî sinhetek; lê karê xwe xweş dizanî û dikarî bû neh jinan bixwedî bike.

— Gotina ko ji devê te derneketiye, xulamê te ye; û tu dibî xula mê gotina ko ji devê te derketiye. Beriya ko tiştekî bibêjin zehf bala xwe bidinê; ko we got qediya; divê soza xwe n'êxin erdê.

— Zaroyên xwe me tirsînin, ko we ew tirsand, dibin derewker. û yê ko derewker e, tirsonek e; û yê ko tirsonek e, zehmet e ko bikêrî tiştekî bê.

— Heke we neheqî kir, zû izra xwe bixwazin; heke heq destê we de ye, tu caran dev jê bernedin û têde pê bidin erdê; yê ko neheqî kiriye divê bişûnda here; heke we wilo ne kir, û riya neheqan ne birî; qedrê we nayê girtin û dawî hon perîşan û şerpeze dibin.

— Îsal, di Erjentînê de, 2.500.000 ton genim çê bûye.

— Karxaneyên frensizî îsal 2.000 balafir çêkirine. Balafıra frensizî a mezin « Latekoer-631 » dest bi firînê kiriye. Di wê de 40 rêwingî bi cih dibin; ev 72 ton giran e, 6 motorên di wê hene, hemî bi hev re 7.840 hesp xurt; 36 ton bar hildigire, di saetkê de, 350 kilomêtir difire.

— Şeş mehên vê salê ên pêşîn de, karxaneyên sovyetî, yên şekirî, karê xwe, çak pêk anîn e. Di erdên azad kirî de, zehf karxaneyên nû hatine çêkirin. Di axa Ukranyayê de, berî şerî 160 febrîqeyên şekirî hebûn, û van febrîqan, di salê de, 140.000 ton şekir çêdikirin.

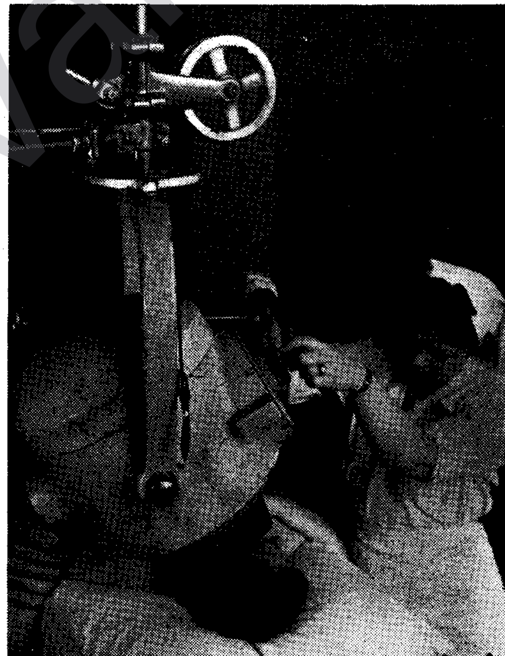
Elemana 29 hebên van xira kirine û mekîneyên 30 hebên din jî, bi xwe re kirine. Di sala 1944-an de 72 karxaneyên şekirî dest bi xebatê kirine.

— Di Svîçreyê de, par 1372 febrîqe cil û kiras, derpî û gore çêdikirin. Ji van febrîqan 44 heb, dev ji xebatê berdane, lê 79 febrîqeyên nû hatine danîn û van dest bi xebatê kirine. 311 febrîqe ji pembû 121 febrîqe ji hevrûşimê û 95 febrîqe ji giyan cil û derpî û kiras çêdikin. jê pê ve 180 karxane ji kiriyê qimaş û cilan çêdikin.

PÊJINÊN DINYAYÊ

Xebat - Fidakari - Serfirazî - Serdesdî

Kenser nesaxiyeke gelek dijwar e, pê her sal, bi hezaran mirov dimirin. Zanayên frensiz gelek bala xwe dane vê nesaxiya xedar. Sala dawîn, çend zanayên frensiz di Parîsê de, bi awakî nûjen, desî bi dermankirina kenserê kirine. Xebata zor, ya ko di vê dawiyê de hatiye kirin, berine hêja daye û saxkirina vê nexweşiyê de, gavine pehin hatine pêş ve avêtin. Wêneyên jorîn, xebata zanayan pêş me dikin. Kenser di zehf derên bedenê de çêdibin, li ser zimên, li rûviyan, li ûrê, li qirikê û lihin cihên din.

Yar Sînemê!

Taq rêhana li mergeo
Tu b'tenê me çe avê o
Dest avêtê gerdenê
Xweşîn ketî naveyo
Dikim Sînem ramîsim
Gune di stoyê baveyo
Yar Sînemê, Sînemê
Hewara rebê alemê
Yar Sînemê, Sînemê
Setara rebê alemê.

Taq rêhana li mêrge o
Tenî me çe helala
Dest avêtî gerdenê
Xweşîn ketî xilxala
Dikim Sînem ramîsim
Gune di stoyê hevala.

Sal— 3 Hejmar — 55

Duşemb 3 — Îlon 1945

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê, 35 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 4 lîreyên inglîzî. Bihayê Hejmarekê; 25 Qemerî.

ROJA NÛ

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc: Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74 04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

Cengê Cihana Qediyaye

Japona jî, bê şert û bazar xwe avêtine bextê Hevalbendan û pê li rohelat û li roavayî, şerê cihanê ê mezin gihaye dawiya xwe. Stolên emerîkanî û brîtanî ketine benderên japonî û lekên Hevalbendan bi piranî derketine axa japona a mader.

Şer, di erdê Rohelatê Dûr de, û li giravên Pesifîkê şerekî zehf dijwar bû; lê zanîn û mêraniya leşkerên Hevalbendan û nemaze yên emerîkanî, pişta japona şkênandin, û Sovyetistanê derba mirinê a dawîn da leşkerên Mîkado. Zorkerên mezin ji dinyayê hatine rakirin û di pêşiya hemî miletên cihanê de, dergehên heq û edaletê vebûne.

Herwekî zehf caran, ji aliyê Hevalbendan ên mezin, hatiye dan zanîn, ev şerê xedar ji bona hikimraniya heq û edaletê û ji bona rahetî û selametiya miletên cihanê û xesma miletên biçûk, çêbû ye. Mêr û mêrxas bi sed hezaran mirine, da ko rayê zorkeriyê ji dinyayê bête hilkişandin, da ko heq û edalet bibe Armanca hemî miletan, da ko hemî miletên dinyayê, ji heq û edaletê, para xwe bibin. Miletê kurd jî di nav miletên cihanê de miletek e. Kurdistan jî, di nav welatan de welatek e.

Îro neh milyon kurd, li Hevalbendên Mezin dinêrin, yên ko zilm û zorkerî pelixandine û miletên Cihanê wê bigehînin heq û edaletê û pê binyadên silh û aştiya Cihanê deynin ser stûnên qaim.

Em, şehîdên riya heq û azahiyê tînin bîra xwe, fidakariyên ko wan camêr û mêrxasan kirine tînin pêş çavê xwe, hemî miletên dinyayê minetdarê van egîdan e, û em ji kûrahiya dilê xwe dibêjin rûhê wan şa be, û Xwedê jin û zaroyên wan gernesan ji renc û ezaban biparêzê.

Pirseke girane ji yên îro

KURDISTAN

— I —

Pirsa Kurdistanê, bi awakî ecêb, bi ser ya Polonyayê ve diçe. Pirsa Kurdistanê ya nijadekî ye ko pozbilind, mêrxas û şerût e, yê ko dizane azahî û serbestiya xwe, bi fidakariyine giran û bi bihayê xwîna xwe biparêze. Lê belê, kambaxiya wî ev e ko ji xwe re, di nav cîranên xurt de, welatek bijartiye. Gava cîranê xurt yek e, xirabî ne hinde mezin e, rast e ko ev cîranê xurt erdê cîranê xwe ê qels distîne, lê miletê bindestbûyî, dikare bitevayî, şerî miletê xurt bike û pê xwe ji destê wî xelas bike.

Kambaxiya mezin ev e ko miletek bikeve destê çend miletên xurt, û erdê wî di nav van de, bête par kirin. Ko wilo bû, ji bona miletê hêsîrketî, çavsorî û ciwanmêriyeke ecêb divêtin, da ko bikare heyîna xwe a nijadîn biparêze, û dil û baweriya xwe, ji tada destên neyar bifilitîne. Kurdistanê ev çavsorî û mêrxasî şanî cihanê kiriye, û ji ber vê yekê, dinya ji nû ve bi pirsa Kurdistanê mijûl dibe.

Ji Kurdistanê îro bi tenê nav û baweriyek heye. Welatê kurdan ev erd e ko di nav bira Çiyayê Araratê, Diyala, Dicle û Ava-Reş de ye. Mezinahiya vê erdê 500.000 kilomêtir çargûşe ye, û ev ax di nav cîranên wê ên mezin; Îran, Tirkiye û Iraqê de, hatiye par û perçe kirin. Di axa Îranê de, Kurd der erdên Kirmanşax, Xoy û Makuyê rûdinin, û di hin derên Îranê de jî, ji xwe re gund û bajar avakirine. Di Îranê de, 3.000.000 kurd hene.

Di Tirkyayê de, kurd sînorên Tirkiye û Îranê de rûniştî ne û nemaze di dora gola Wanê de; û der vî erdî, ji hêla jêrîn ve, 3.500.000 in. Di Iraqê de, milyonek kurd heye; di axa Welayeta Mûsilê a berê de, û ew ji hin heqên xas parmend in Di Rûsyayê de, li dora Rewan û Kars ê 125.000 kurd hene. Dawî. emê bînin bîra xwe ko di axa Suriyeyê de; nemaze li bakurê Helebê, û di Sûriye, Bakurî de, der Erdê Elewiyan û li Şamê 150.000 kurd rûniştî ne.

Dîroka Kurdan

Heke tarîx û dîrok, mezinahiya berê, karên bilind û hêja, yên ko bav û bapîran pêk anîne, li ser qeder û sernivîştên miletekî tehsîr bikirana; her wekî hin bawer dikin û dibêjin, miletê kurd diviya bû ne mîna îro, bibe hêsîrê lepê miletên jê xurtir, lê hakim û axayê Welatên Rohelatî. Lê heyf e ko dîrok di nav kaxezên bê zimên de radikeve, û qedrê her miletî li gora xebata wî a îro tête girtin.

2.000 sal, berî Îsa Pêxember, miletekî ko jê re Gutu an Kitî digotin, axa Diclê, ji xwe re zeft kiri bû, û ber bi çar hindavên dora xwe ve, xwe pehin û fireh dikir. Nijadekî din yê ko bi navê Kasît, hati bû naskirin, ji Çiyayên Zegrosê, daketi bû Babîlonyayê û 600 sal hikmî wê kiri bû. Ev her du nijad kal û kalikên Kurda ne.

Kal û kalikên hêjo; lê dîrok heta 600 sal piştî Îsa Pêxember, di heqê wan de, hindik dizane.

Miletên din, navine dûrîhev li Kurdan kirine; Asûriya ji wan re digotin Kardu; Ermeniyan Gortux; Yewnaniyan Garduxî, gordse an Sirtî. Heta ko tiştên miletên jorîn, heqê kurdan de gotine, xweş bête seh kirin, xebateke zor divêtin.

Ji sedsela heftemîn û heta nehemîn ereba erdê Kurdistanê vegirtine. Lê gava Xelîfe li Bexdayê rûdinişt; kurdan carina hikmî hikûmeta wî dikirin. Di sedsala XII hemîn de, leşkerên kurd şerî xwedîxaçan kirine, di bin emrê Siltan Selahedîn de. Di wê wextê de, mezinahiya Kurdan giha bû merteba xwe a bilintir. Di sala 1514-an de, tirkan dest avêtine Kurdistanê. Selîm I, Kurdistan - ya ko xwedî Istiqlal bû— xist destê Mela Idrîs, kurdek ji Bidlîsê. Mela hin eşîrên kurd şiyandin Erebistanê û hin eşîrên Erebistanê anî Kurdistanê, da ko pê, kurd hemî bibin sin-nî. Lê belê, her çend jî tirk qedrê Kurdan digirtin, di wê wextê de, kurd ecem ji tirkan çêtir didîtin.

Mensûr ŞELÎTA

Xwendevanên Delal ! Roja Nû bê arîkariya we nikare pêve here, nikare Armanca xwe pêk bîne, û li ser riya xebatê bimeşe.

Eve heşt hejmar ên ko derketine, çar bi zimanên kurdî û çar jî bi yê frensizî, ji kerema xwe, roj berî rojekê kiriyariya wê rêkin.

PÊXEMBERÊ ME

« Rehmet û Silava Xwedê lê bit »

Divê, emê her car, adetên pêxemberê xwe, bînin pêş çavan û li gora taqeta xwe, bidin pey adet û tevgerên di wî ên mezin û qîmetgiran. Pêxemberê me, Cenabê Mihemed gelek ji paqijiyê hez dikir, rû û destên wî ên mibarek, her car zehf paqij bûn û ciline paqij li xwe dikir.

Pêxemberê me, zehf ji zaroyan hez dikir, û qedrê di wan digirt û nemaze bala xwe dida sêwiyan, û ji peyayên ko zaroyên sêwî diezibandin, gelek dixeyidî. Pêxemberê me, ji bihnên xweş, ji gul û gulçîçekan û ji sihên dara hez dikir, û emrî imetê xwe kiriye, û gotiye: gul û gulçîçeka û darên spehî biçînin. Pêxemberê me, ne dixwest rûyê derewkeran bibîne, ji wan zehf aciz dibû.

Pêxemberê me, qedrê mirovên xwedîheq digirt, heq di pêşiya wî de zehf mezin bû û digot: peyayê ko xwedî heq e bi deng û awakî hişk û sar bipeyive jî, guhbidinê, û jê me xeyidin. Pêxemberê me, ji jina hez dikir, qedrê wan digirt û ew ne diêşandin.

Pêxemberê me, zêr û zîvê dinyayê heqîr didît ji xenîmetê ji xwe re parek ne distand, pereyê xwe dida feqîr û belengaza, sêwî û jinebiya, û digot: pêxemberên Xwedê ji bona rêberiya xwe, ji xelkê tiştek na stînin, rehma Xwedê besî wan e.

Pêxemberê me ji mirovên xebatker hez dikir, û dixwest her kes bixebite û bi vê xebatê, nanê xwe bixwe û barê xelkê ne be, ne dixwest bi kîjan navî be jî, hin cihê xwe de, bi tenbelî û tiralî rûnin, bi eqlê xelkê bileyizin, û pereyê wan bistînin û pê îşê xwe biqedînin.

Pêxemberê me bi Qurana Şanmezin pêş me kiriye ko bê destûra Xwedê di axiretê de, kes ni kare, arîkariya kesekî bike.

Jin û Mêrik

Jin û mêrik hebû; gelek wî zilamî ji jina xwe hez dikir. Jina wî ehlê Xwedê bû, tizbîk kiri stoyê xwe hezar û libik, û pê werdê xwe dikişandin. Mêrik jî, li ber destê zilamekî ji xwe re dixebitî; wî zilamî hero şîva wî didayê û digot, here bila jina te ji te re çêke,

Zilam şîva xwe dibir mal û dihat li sûkê dixwar. Hosteyê wî rojekê, jê re got: kuro ez şîva te didim te, çima pîreka te ji te re çênake. Mêrik ji hosteyê xwe re got: pîreka min, ji ser secadê ranabe û ji mi'r dibêje: ya filan kes, encax, ez mêj û werdê xwe bikişînim, û tu dizanî werdê min gelek in; hezar û libik e; tu here, şîva xwe ji xwe re çêke, ê me, ez şîvê naxwim, dilê min ji cem Xwedê têr bûye.

Hosteyê wî jê re got: malxerab, bi Xwedê jina te bi dost e, wî got: na kengê, jina min tiştekî wilo na ke. Hoste, jê re got: kuro, ka ji te re debenca min, û here binêr jina te kî li cem heye.

Mêrik debance girt û berê xwe da mal; hat devê derî, nêrî ko jina wî zendên xwe hilkirine û hêka diqelîne, ew jî li ber derî ma sekinî, ji xwe re go: emê binêrin çawa ye.

Nerî ko jina wî deh firax xwarin danîn ser sifrê; û dî ko ji dostê xwe re got: kerem bik, were bixwe. Xwarina xwe xwarin, û kêf û henekê xwe kirin. Mêrik jî, li ber devê derî sekiniye, li wan dinêre, nema wî jê diqere.

Debenca xwe kişand û êrîşî ser wan kir her du kuştin; û ji xwe re got: av û axa vî welatî li min heram e. Hat bajarkî wek Diyarbekrê. Hingî feqîr bû û birçî bû, li ber dikanan radizê.

Şevekê polîs lê rast hatin, jê re gotin: kuro, tu li vê derê çi dikî ? go: bavo, ez xerîb im, ez kesî nas na kim; go: xezna siltan vebûye, qey te vekiriye? go: Bi Xwedê, ez belengaz im û ez xerîb im. Polîs rabûn, bi çeplê wî girtin û birin serayê, û lêxistin.

Kurd go: min ne kiriye, lê min bibin bigerînin li nav bajêr, ezê pêş we kim, ê ko vekiriye. Roja înê bû, di ber deriyê mescidê re bihirtin, miftî jî, ji mescidê derdiket, û tizbiyek di destê wî de bû, hezar û libik bû. Go: bavo, dizê xezna siltan ev e. Polîsan jê re got: malxerab, miftiyê islamê ye! Go: bi Xwedê, hon min bikujin jî, ji wî pê ve, dizê xezna siltan tu ne.

Rabûn, birin, cem siltan; miftî, jê re gotin: miftî, te xizne vekiriye! go: bi Xwedê, hayê min jê tu ne. Gotin, va şehdê te heye. Siltan got: rabin, li miftî xin; rahiştin darekî li miftî ket.

Miftî go: eman, bisekinin, bavo mi vekiriye; bes çilo vî zilamî feqîr zanî bû ko mi vekiriye, ez ne dîtime, û min nas na ke. Rabû, siltan ji feqîr re go: çilo te zanî bû, miftî ev xizne vekiriye? go: bavo, jinek min hebû, û tizbiya wî, hezar û libik bû, û di dawiyê jina min bi dost derket; gava min dît ko tizbiya miftî hezar û libik e, mi seh kir yê ko xizna siltan vekiriye ew e.

Brahîmê METÎNÎ

Ûsifê Tenbûrvan

Brayê wan ûsif di şkeftê de maye, şûrê xwe dileyizîne; û li hût dixîne; dibê bela ez bimirim di şkeftê de, û ez di nav lingê te re derbaz na bim.

Hût jê re got: tu xortekî delal î, çi heqê te li rûhê te heye, ko tu xwe di şkeftê de bimirînî, şertekî min ê dî heye, heger tu bikî, tu ê xelas bibî.

Ûsif jê re got: şertê te ê din çiye ?

Hût jê re got: şertê min ê dî Gulbarîn keçka mîrê cina, tu ê ji mi re bînî, tu ê soz bidî, ezê te xelas kim. ûsif jê re got: baş e, hidûdê mîrê cina pêş mi bike. Hût gote wî: baş e; were bi dû min de.

Canpola pê re çû heta hidûdê cina, û jê re got: ji vir û wilo de ez nema karim bêm, de Xwedê bi te re be.

Ûsifê Tembûrvan, tenbûra wîna pê re ye, çil têl, li ser tenbûra wîna heye, her têlekê çil hawî dibêje, dengê wîna zehf xweş e, meşiya di nav bajarê cina de; li ber dîwarekê rûnişt, tenbûra xwe li ser çonga xwe danî, û lêdixîne û delalê xwe di ber re dibêje.

Ehlê bajêr, heçî dengê wîna dibihîse, dev ji kar û xebata xwe berdide û tê lê diferice.

Bi vî hewayî du, sê roja ma. xeber ji mîrê cina re çû, û jê re gotin: Delo Eliyek hatiye vî bajarî û ehlê bajêr, sûk û dikanên xwe girtine, û şuxlê di xwe hemî betal kirine, û li wî Delo Elî difericin.

Mîrê cina got: ez dixwazim Delo Elî, bê cem min, ev tiştê wiha xweş, lazim em jî bibînin. Yekî ji xulamê xwe şand dû Delo Elî, û jê re got: rabe, mîrê me te dixwaze.

Ûsif rabû ser xwe û bi xulamê mîr re hat, dîwanê; tenbûra xwe li çonga xwe danî û bi wî dengê xwe ê xweş, bi tenbûra xwe re got.

Adeta mîr heye, ew di qesrekê de ye, jina wî, di qesrekê de ye, û keçka wîna di qesrekê de ye, Heyanî ko her sê bi hev re taştî û firavîn û şîv bixwin, bê hevdu tiştekî na xwin.

Ewê rojê mîr xwe ji bîra kir heya êvarê, ne xwarin û ne jina wî û ne qîza wî, ne hatin bîra wî.

Jina mîr, ji cêriya xwe re got: rabe, here, bê çi hewala mîr e, em birçî bûne? Cêriya wî rabû çû, hate dîwana mîr, û nêrî ko tiştekî ecêb, di dîwanê de ye.

Cêriyê ji xwe re got: mîrê me rokê xwe ji bîra kiriye, heger ev Delo Elî bê cem xatûna min, wê ew sê roja xwe ji bîra bike. Bi şûnda cêrî vegeriya, xatûnê jê re got: ya xatûna min, tiştekî êcêb min di miclîsê de dî ye, û jê re qala deng û tenbûra Delo Elî kiriye.

Xatûnê go: de here, bela bê cem me jî; ma kêf ji mîr re divê, ji me re navê. Cêrî çû, ji mîr re got, mîr go: baş e, ji Delo Elî re go: rabe here aliyê malê, cem xatûna.

Delo Elî rabû, û hate cem xatûnê. Rojekê li cem wê jî ma, qîza wêna du roja bê xwarin maye, cêriya xwe şand cem diya xwe go: binêr bê hewal çiye.

Cêriya Gulbarîn hat û vegeriya, xeber anî jê re, û hewala Delo Elî jê re got.

Keçikê go: bavê min û diya min pîr in, û kêf ji wan re divê, ê me, em qîz in, ji me re navê, de here bila bilezînin û wî bişînin cem min.

Cêrî hat, ji wan re got, diya keçikê ji Delo Elî re go: de rabe, here cem keça me Gulbarîn û kêfê jê re bibuhêre.

Delo Elî rabû, û bi cêriyê re hat cem Gulbarînê.

Gava çavê gulbarînê bi ûsif ket, hiş û aqilê wîna çû, û jê re got: de rûnê, tiştê ko tu lê digeriya û ez lêdigeriya Xwedê da me.

Çend roja di wê kêfê de man, ûsif jê re got: wiha na be, lazim, ji me re îşekî tu safî bikî; ez ji bona te hatime vê derê.

Gulbarînê jê re got: bavê min bi qelena, min na de, şertekî wî heye; gelek mîr û beg û axe hatine min û ev şertê bavê min, hilnanîne, ez newêrim vî şertî ji te re bêjim, ev şert tiştekî zehmet e.

Ûsif jê re got: bêje, çi şert e! Gulbarînê go: hemamek bavê min heye li ber avê, dixwaze wî hemama xwe ave bike, her sal ave dike, wextê ko timam dike, teyrik heye, tê baskê xwe li wê hemamê dixîne û ismê sihrê lê dixwîne, hemamê xira dike.

Heçî ko kari be, wê hemamê bisilimîne, wê mi bidiyê, û heçî nikare, serê wî jê dikin.

Ûsif got: ez dixwazim herim, vî şertî hilînim; Gulbarînê jê re got: de here, li dîwanê de du kursî hene, yek zîv e, yek zêr e, heçî xwezgîniyê min e, li ser a zêr rûdinê; heçî bê, ko ji xwe re tiştekî bixwaze, li ser a zîv rûdinê.

Ûsif rabû, çû dîwanê û li ser kursiya zêr rûnişt, mîr jê re got: kuro ev ne cihê te ye, tu Delo Elî yî, tu hatiyî, ezê tiştekî bidime te; li ser kursiya dî rûnê.

Ûsif jê re got: ev cihê min e, ez ji bo xatirê vê kursiyê hatime. Mîr jê re mesela hemamê got, ûsif go: baş e, ez karim vî şertî hilînim.

Mîr hoste berda hemama xwe, ave kirin, roja ko timam bû, ûsif çû li ser pişta hemamê rûnişt, tenbûra xwe li ser çoga xwe danî û dengê xwe ê xweş pê re dibêje.

Ehlê bajêr ji dora hemamê reviyane, û ji hev re dibêjin, wextê teyir bê, wê wî xortî û hemamê berde bi avê de.

Ûsif carekî dî ko teyir hat, û xwe berda bi ser hemamê de, dengê ûsif û tenbûra wî, kete guhê teyir, pir kêfa teyir hat, û di ser serê wî re, baskê xwe kir sî, û guhdariyê lê dike.

Ûsif destê xwe avêt lingê teyir, ji destê ûsif filitî, tiştek ket dawa wî, nêrî ko hingulîskek e, çiqa lê dinêre, li wî hingulîskê, tiştê wiha ne dîye.

Xeber bi mîr ve çû, go hemama te silimî. Bi def û zirna ve hatin pêşiya ûsif, li hespekê siwar kirin û anîn dîwanê, û gelekê jê dilxweş bûne.

Ûsif ji mîr re got: tu li ser soza xwe ye? Mîr go: belê kurê min, rabe here, cem Gulbarînê, mi dayî te, tu dixwazî here, tu dixwazî li cem me bimîne.

Ûsif çû cem Gulbarîn, kêfa wan bi hev du re hat, û jê re got: va diyariyek baş, hingulîskek mi ji te re aniye.

Kêfa gulbarîn hat, ûsif jê re got: de rabe emê herin.

Her yekê li hespekê siwar bûn û hatin hidûdê Canpola.

Canpola bihna wan kir û hate pêrî wan ve; li wê derê ûsif ji gulbarîn re got: hewala min û Canpola ev e; tu ne ji mi re ye, tu ji wî re ye.

Li wê der ma'dê keçikê nexweş bû, dilê wê gelekî bi kul bû. Canpola hat, û rahiştê keçikê ji ser hespê û bihin kir, xwîna wê hemî ziwa kir.

Ji ûsif re got: here muhneta sê roja ji te re ye, piştî sê roja ez te li kî der bibînim, ezê te hikim ax.

Canpola çû şkefta xwe, û ûsif ma bi dilkî kul, ji xwe re gomcalek kola û xwe tê de vedişêre, di miqabilê şkeftê de. Îşê Canpola çiye? Sibehê derdikeve diçe nêçîrê û êvarê tê.

Wexta ko dire, ûsif tê cem gulbarîn, kêf û heneka xwe dikin heya êvarê, û êvarê diçe, di goncala xwe de, xwe vedigêre.

Çend rojan di vî hawayî de man. Rojekê ûsif ji gulbarîn re got: lazim e tu bi hawakî li rûhê canpola bipirsî, binêr rûhê wî li kû ye, ko em bikujin, heger ne wilo be, em jê xelas na bin.

Êvarê Canpola hat, keçik xwe digirîne, Canpola jê re got: çima tu digirî? go: te ez anî me, di vê çolê de bi tenê, te ez danî me; ne kes heye sebra xwe ez pê bînim; ez ji dê û bavê xwe kut bûme, û ez mame ji te re; ez pir aciz dibim, tiştek ji mi re divê, ko ez sebra xwe pê bînim.

Canpola jê re got: te çi divê? Keçikê jê re go: min rûhê te divê. Canpola keniya û jê re got: ruhê min dûr e, ezê ji te re bêjim; rûhê min di qutikê de ye, û ev qutî, di kaba xezalkê de ye, ev xezal di deşta heywana de ye.

Kehnîk di wê deştê de heye, çiqa heywanên wê çolê têne ser vê kehniyê avê vedixwin, ev xezal heya ko heywanik hebe, ew nayê, piştî ko heywana hemî av vexwarin, wê ewê bê ser kekniyê û hêger bihna însana jî bike, wê bireve; û ev xezal tu carî na mire, heyanî ko tîr û kevanek ji sindiyanê baş ji hedadî Diyarbekrê lê keve; û ev sindiyan tu carî na şkê, heyanî ko ne du mû, ji riha min, di bin de bê şewitandin; piştre wê bişkê ev sindiyan.

Îcar ya Gulbarîn, tu li ruhê min dipirsî, kî kare bîne. Gulbarîn got: îcar dilê min rahet bû, gûmana min jê qut bû.

Piştî ko Canpola raza, gulbarîn meqesek anî, çend mû ji nav riha wî qusandin. Sibehê Canpola çû nêçîra xwe, ûsif hat cem gulbarîn, gulbarîn hewal jê re got; e ew çend mûyên riha wî dane ûsif.

Ûsif çû bajarê Diyarbekrê, çû dikana başhedad, li ber dikana wî sekinî, başhedad jê re got: tu çi dixwazî? ûsif jê re got: ez dixwazim tu min li cem xwe bişuxlînî.

Başhedad jê re got: baş e, tu ê çi bixwazî ez bidim te; roja te? ûsif jê re got: ez peran ji te na xwazim, soz tu ê bidî ji min re, heger sindiyanê te şikest, tu ê ji min re, tîr û kevanekî jê çêkî.

Ê başhedad keniya, go: lawo ji xwe re tiştekî dî bixwaze, sindiyanê min tucar na şkê, go: bila, qe, ez vî şertî bi te re bikim.

Li cem ma heft heşt roja, roja înê bi ser wan de hat, başhedad ji ûsif re got: çavê te li dikanê be, ezê herim, limêja înê. Piştî ko çû, ûsif ev mûyên dî, xwe derxistin û di bin sindiyên de şewitandin, sindiyan teqiya; dengê wî çû başhedad hindurê mizgeftê de.

Başhedad hat û gelekî xeyidî û ma'dê wî nexweş bû, piştê saetkê bihna wî fireh bû, ûsif jê re got: soza xwe bi çî bîne, ji mi re tîr û kevanekî çêke.

Başhedad jê re tîr û kevanek çêkir, ûsif çû deşta heywana, li ber kehniyê ji xwe re goncalek çêkir û xwe tê de veşart.

Dinya germ bû, nêrî ko heywan sef bi sef hatin ser avê şêr û piling û rovî û gur û fîl, çiqa heywanên ko hene hatin av vexwarin û çûn.

Ûsif nêrî ko xezala wîna ji wê ve tê; hêdî, hêdî ji xwe re diçêre, û nêzîkî, li avê dike.

Giha ser avê, bihna însana kir, ew xezal reviya, mişwarekî xurt beziya ber bi çolê de; gelekî tî bûye, carek dî vegeriya.

Hat û devê xwe xiste avê, ûsif ji xwe re got: ez vê xezalê li ser avê de na kujim, îro ne bû sibe.

Piştî ko xezalê av vexwar, ji ser avê bi paş de çû, li xwe fitilî û bi stûreyêd di xwe, xwe dixurîne, ûsif tîr û kevan berdayê, xezal kuşt, çû lingê wîna şkênand, ev qutî ji qaba wê bi der xist; anî û hate cem Gulbarîn.

Qutî vekirin, dîtin ko sê qurmik tê de ne, dido kuştin, ma yek, tayê bi qirka Canpola girt; hênî ber bi şkeftê ve tê, ban kir; ez li bextê Xwedê û we me, honê min ne kujin. We du kurm kuştin, yekî bihêlin, heyata min winda me kin.

Ûsif dixwest vî kurmê bidiyê, Gulbarîn rahiştiyê û perçiqand. Nêrîn ko Canpola di cihê xwe de mir.

Her du hatin di qesra xwe de man bi dilxweşî; sibehê Ûsif rabû û çû bajêr, her du brayên di xwe kuştin û ma hakimê bajêr. Kurdistanê û serê hazira sax be.

SILEYMANÊ MERCÎ

Stranwarî

Der Warê Stran û Dîlanan

Ehmedê Ferman

Êvarekê bi dengbêjê me ê delal Ehmedê Ferman re. Kelamêrê Kîkan, roniya çavan, ixtiyarê civatan, berdevkê maqûl û axan, û berdilê ciwan û xortan.

Edlê Rabe

Edlê rabe sibe ye
Dengê dîka qebe ye
Kes li mala tu ne ye
Kêf kêfa min û te ye
Deynê min li bavê te ye

Ba rabû, baran rabû,
Ecaca keriyan rabû,
Karika pihoş winda bû
Gundî, malî bela bû
Ez û gewrê pev şa bûn

Çiya li çiya nerî
Werdek ji gola firî
Xwar bûm Edlê ramîsim
Destê min lê nagerê.

Hat karwanê gamêşa
Danî bû li binya êşa
Memkê Edlê digiwêşim
Dilê min ji kerban têşa.

Ha der bû, der bû, der bû
Karwanê Edlê der bû
Hemî hêstir û ker bû
Hemî qantir û ker bû
Hespê Edlê qemer bû
Çekê xorta li ser bû.

Mala Edlê li neqebê
Lê hat bayê xezebê
Derdê Edlê giran bû
Da ser siwarê neqebê
Derdê tolê giran bû
Da ser derdê kezebê.

Lê gidiyê Edûlê
Porsorê, gulê hûrê
Dosta lawikê maqûlê
Wer ser dora tenûrê

Lawik Edlê revandî
Bir xopana Stenbûlê
Lê gidiyê Edlayê
Mi d'pozê bavê gayê
Tu li pê soza xwe nayê.

Qîza şêxê Teyayê
Xilxala ling kutayê
Kember li navê nayê
Bazina dest badayê
Çav ji zêra hilnayê
Çi b'kim malê dinyayê

Ev sibe ye, ro zîz e
Ro li erdê dilîze
Derdê min yeke qîze.

Kezîzer

Kezîzerê, kezî zer
Kezîze ê lewendê
Sing doşek balif zendê
Zeriyê t'were dîlanê
Gewrê were govendê

Kezîzerê kezî zer
Xulama memkê girover
Serê sor e; binî zer
Mîna berfa nevala
Siya dara tim li ser

Tu j'govendê were der
Te ramîsim car din her
Kezîzerê min sisê ne
Her sê delaliyê dê ne
Yek min, dido xelkê ne

Lo erdiko beyaro
Minê çandî xiyaro
Çi b'kim dosta bi yaro
Esil dosta qîzê ne
Mîna şekir şîrîn e
Mîna agir bi tîn e
Mîna gula bi tîn e.

Bistkî Wer

Bistkî wer mala me ye
Tişkî bibe mane ye
Singê mi j'te re bexçe ye
Gul û rîhan têde ye.

Meskenê min û te ye
Hey lê gidiyê Nazliyê
Çelebiyê
Xulama deqa li aniyê
Wer'em herin kaniyê
Gundî, maliya çi j'me ye
Diyarbekir bi derge ye
Nisêbînê bi qişle ye
Girherînê bexçe ye
Mêrdînê di ser re ye
Cihê min û te ye
Heval û hogira çi j'me ye.
Îşev şeva berfê ye
Ciya dîne li hewşe ye
Destê xwe, bi destê mi de
Wer'em herin çolê ye.

Îşev şeva baranê
Ciya dîne li heywanê
Destê xwe bi destê mi de
Emê biçin nevalê.

Gulê, gulê

Kevoka Qitirbilê
Qeymaxê ser satilê
Gul dosta axê minê
Lawê Zeyto j'xwer birê
Bir xopana Mûsilê
Destê xwe kir paşilê
Çi paşilek xweydayê
Serê memika bildayê
Memik para xortayê
Tiştik me tê, ne mayê.

Ez na çim bexçê gula
Ez na rim taxa fila
Lê gulê, gulçîçekê
Çavreşê meşordekê
Rîhana li ser doşekê
Ez rûniştim li kêlekê
Ezê gulê birevînim
Bibim bajarê Siwerekê
Hêçî bi dilê xwe zewicî
Sê ro dizîn ji felekê.

Ez gul im, gulspî me
Nav bexçeya efendî me
Dosta lawikê xwey cindî me.

LAW OSMANE

Lê yadê law Osman e
Biçûk i tenbûrvan e
Qedrê zeriya j'xwe nizane
Bi vî erdê, bi vî ezmanê
Naçim suxra vî Çaçanê
Ka bazinê te j'mir ani
Ka xilxalê te b'xwer'anî
Lê Dînê, zalim Dînê
Tirsa min j'hebsa Mêrdînê
Ziyareta Kilêbînê
Te lawo bimire, narim şûnê.

Osmanê xerbende ye
Te rêkirî mala me ye
Desmala zer kir mane ye
Singê bê bavê
Mîna berfa li xirbe ye
Êmîşê devê te ye

Nedîn im, ne dirust im
Taq rîhanê, pêlê xist im
Teresbavo
Pişta mi girtin, li erdê xistin
Du parsûyê min ne xuyane
Sê parsûyê min şkestin
Ez ne dîn im, ez ne har im
Taq rîhanê pelê pan im
Pişta mi girtin, li erdê dane
Du parsûyên min ne xuya ne

De lil, de lil, de lil, de lil
Ketim bextê bavê Cemîl
Xodo, rebî, kes tê ne min
Lê yadê law Osman e

Palas Hotêl

Du rêz têlên bi stirî, dora avahiya ko tê de, mezinên germanistanê ên berê rûniştine, digire. Nobetdar pêşiya van têlan de, diçin û tên. Bi tîpine mezin, li ser texteperçeyan nivîsandiye: «rawestan hindurketin bend e.»

Eve derîzana Palas Hotelê, li Mondorf-le-Ben, li Luksemburgê; Hotela ko nihû girtîgehk e û tê de suçdarên elemanî ên şerî î mezintir rûniştine. Goering, Rozemberg, Sayis-Inquart, Ribentrob, von Papin, Diktor Ley, û emîral Doenitz.

Mareşalên elemanî Keserling û Kaytel, jî, di vê de ne. Lê ev her du fermendar, hêj nayin hesibandin mîna sûçdarên şerî. Di hindurê bexçeya ko Hotêl tê de ye, zehf têline bi stirî ên din hene û gelek eskerên ko nobetdariyê dikin.

Pencreyên hotelê bi dereban hatine qaim kirin, hûr û mûr di hindurê mezelan de zehf kêm in; bi tenê tiştên ko mirov bi vê ne vê, hewcedarî wan in, mîna textek, kursiyek, û cihê şûştinê.

Sûçdar di tebeqa çaremîn de rûdinin. Diktorekî elemanî li wan muqate dibe. Diktor niho Goering derman dike, ye ko bi arsimî ketiye. Goering pir ji Keserling hez dike, û ew dostê wî ê çêtir e.

Goering, zehf ji nesaxiya dilê xwe, gazindan dike. Nobetdarên di wî dibêjin ko ew ji guregurên ezmanan û bruskan ditirse. Hêsîr hemî, dibêjin ko ne nazî ne, û tiştê ko kirine, eve ko emrêndayî, anîne cih, û jê pê ve, tu sûç û qebhetên wan nîne.

Di pêşiya serbend û serhengên emerîkanî de, yên ko ew istintaq dikin, Goering û hevalên di wî, xwe zehf zirav dikin. Rûyê hêsîran qermiçî ne, û westabûna şevên bê xew, jê xuya dike. Ribentrob, zehf li ber halê xwe dikeve û bê etlahî ji nobetdarên xwe dipirse; gelo heqê wî de, çi tête gotin, û gelo kengê wî bête rêkirin pêşiya mehkemê.

Hecî Dr. Ley, xema halê xwe na xwe û heke rê pê ket, ji xelkê re şîretan dike û dixwaze bide zanîn « Elemanya Nû » bi çi awayî divê bête ava kirin.

Ez Ji Cehnemê Têm

Feqîrekî kurd hebû, çû bajarê Diyarbekir, ji sibehê heya êvarê geriya, tiştek bi destê wî ne ket, hat ber qesrek bilind ji xwe re sekinî.

Qîzek ji vê Qesrê daket, jê re got: ya feqîr tu çi dikî li vê der, tu ji kû tê? Feqîr ji behca xwe re, go: ez ji Cehnemê têm. Qîzê jê re got: tu ji cehnemê tê? go: erê! Qîz banî ket jor, ji xatûna xwe re go: ya xatûna min, va zilamekî li ser rê ye, dibê ez ji cehnemê têm! Xatûnê go: ban ke, bela bê vir! Qîzê ban wî feqîrî kir, feqîr hat cem wê, xatûnê jê re got: ya lawê min, bi rast tu ji cehnemê tê? Feqîr go: erê.

— Go: lawê min heye, navê wî Salih e, te ne dî, li wan dera?

— Go: ez Salih nas dikim,

— Go; halê wî çawa ye

— Go: ya xatûn, halê wî pir perîşan e, xwas e, sertazî ye, cilên di wî qetiyayî ne! xatûnê go: ezê peran bidim te, tu jê re na bî? Feqîr nerî ko xatûn xeşîm e, go: ez ni karim peran bi xwe re bibim; îşê min heye, ez hatime îşê xwe.

Xatûnê go: ez li bextê Xwedê, û li bexte te me, ezê çar sed zêrî bidim te, tu ê bibî jê re, û deha ezê bidim te, ji te re, heqê te! Feqîr go: de xem na ke, de bîne! Çarsed û deh zer ji xatûnê standin, û ji wî bajarî bi der ket. Êvarê mêrê xatûnê hat; xatûnê ji mêrê xwe re got: Îro yek ji cem Salihê me hatiye, û go halê wî pir perîşan bûye, bi Xwedê, min çar sed zêr jê re şandine.

Mêrê wê ma ecêbmayî, go: te çawan pere şandine, ev pênc salê wîna qediyane ko miriye, û tu jê re peran dişînî, bi kû de çû ewê ko pere ji te standine? Xatûnê riya ko feqîr pê de çûye, nîşanî wî da; mêrik li hespê xwe siwar bû û bi dû feqîr de çû.

Ê feqîr, bi dû xwe de nerî, ko siwarek bi pey wî de tê; wê çawan bike ê feqîr. Dît ko yekî colkarî, nerî ye ko gurrî ye jî, Feqîr jê re got: Ev siwarê ko ji wê ve tê, heçî mirovên gurrî dibîne, serê wîna jê dike; ê colkarî go: ez çawan bikim? Feqîr go: here li ser vê darê xwe veşêre ezê ji dêl te ve col bikim; heyanî ko ev siwar bibihore.

Ev siwar giha cem colkarî, jê re got: kuro te ne dî tu kes di vir re çû? Feqîr jê re bi dizî go: va ye, li ser darê ye. Ew siwar çû di bin darê û ban ê gurî kir go: were dakeve, di fikra wî de eve ko pereyên wîna birine. Ê gurî go: ez danakevim. Ewê siwar ji hespê xwe daket, cizma xwe ji lingê xwe kir, şûrê xwe danî erdê û banî ket ser darê; bi destê wî gurî girt û go: çima ez ban te dikim û tu danayî? Ê gurî go: ez ne guriyê tam im, porê min heye, ji bo çi serê min t'ê jê kî? Ewê siwar jê re got: kuro tu çi dibêjî?

Ê gurî go: niha yek ji wê ve hat û ji mi re got: ev siwar serê gurriya jê dike; û ez hatime ser darê û ew ji dêl min ve col dike.

Heya mêrik ji ser darê daket, nêrî ko feqîr hespa wî, û cizma wî û şûrê wî jî revandiye û çûye. Bi linga vegeriya mala xwe, jina wî jê re got: te çawan kir? go: mi şûr, û hesp û cezme jî ji Salih re şandiye; bila lê siwar be!!..

Kew û Rovî

Roviyek ji xwe re digere li çolê, rastî kewekî hat, xebera kew jê tu ne, kew ji xwe re got: ê ko xewa wî naye, çawan bi derew radizê; ezê xwe biceribînim, kew çavê xwe girt û dikî ko raze, rovî ji par re çû û rahişte kew bi devê xwe re, kew nêrî ko di devê rovî de ye; û ji rovî re got: te ez girtim, ez nesîbê te me, bêje elhemdulil-lah!

Rovî got: elhemdulil-lah, devê wîna vebû, kew firiya, miqabilê rovî danî, rovî ban kire kew go: mala wîna ne ava be, heçî ko birçî be û bêje: elhemdulil-lah. Kew jê re got: mala wî ne ava be heçî ko xewa wî neye û bi derew raze.

Ereqvexwar

Berî bi şeş mehan, kurdek ji yên Bêrûtê hat cem min, û qala nesaxiya xwe kir. Bi awakî xurt dikuhiya û dengê wî keti bû. Me kir ne kir halê wî çêtir ne dibû. Ev peya hemal e, etaliyê dike, di bin barê xelkê de, hero difetise û di halekî gelik perîşan de ye. Piştî sê mehan ew hinik çêbû û dîsa hat nik min.

Me qala nexweşiya wî dikir û mi jê re digt: ez ecêbmayî dimînim, te ev nesaxî çawan girt. Piştê axaftinine dûr û dirêj, me seh kir, ko ew di Bêrûtê de elemi ye, û ereqê vedixwe, her şev du kasikên mezin bê av, û du kasikên din bi av û meze.

Min jê re got: heke te bi xwe ne gota, min bawer ne dikir; sinhetek na elimî, zimanek na elimî, û çawan diçî tiştê ko di dinê me de heram e, û mala xelkê dişewitîne dielimî.

Eve halê hina; û her wekî dibihîsim halê hinên ko, ji ber ko hatine bajarekî, û cilekî spehî li xwe kirine, bawer dikin, da ko bibin efendî divê ereqê vexwin. Ev bela mezin, divê ne keve nav xelkê. Divê em, hemî berberiya vê adetê pîs bikin. Ereq jehr e, heke tiştekî qenc biwa, ji xwe dînê me heram ne dikir.

Ji ereqvexwara re dibêjim pismaminol vî tiştî me kin, pê zaroyên ko sibe ji pişta we kevin, dê bibin zaroyine reben û nesax, zaroyên ko bi kêrî xwe nayin, navê we, sibe pîs dikin. Dîz û ser xweş, bêbext û bê namûsan, ji kurê ereqvexwaran derdikevin Herin sinheta, ma'rifeta bielimin, herin zimana bielimin, herin ji bona qenciya miletê xwe, gund û êşîrên xwe bixebitin û dev ji vî tiştê pîs berdin.

Heke hon bawer dikin ereqvexwarin marifetek e, ne wilo ye; bidin kerê xwe, ko elimî ew jî dê vexwe. Heke bawer dikin, pêşveçûn e, ne wilo ye; welatê Emerîkayê de ko bê sinheta di wê, zora elemana ne dihate birin, di Emerîkayê de, ko bi zanîn, sinhet û marifetê, rêberê Cihanê ye, ereqvexwarin, hati bû yesax kirin, ji ber ko pê milet perîşan dibe; ma perîşaniya me ne bes e?

Mele û Gundî

Mele çû ser bêndera zilamekî, wî zilamî bêndera xwe didêra; ji mele re go: Mele, tu dizanî, şeytan ji mi re dibêje çi? Melê go: dibêje çi? go: dibê, rahêje vê melhebê û li nava qehfê melê xe.

Melê go: na, malxerab, şeytan dijminê Xwedê ye, ko jê be a qenc na ke, û jê bê, erş û kursî wê xera bike. Di du saetkê re, zilêm car dî ji melê re go: mele, tu dizanî, şeytan ji min dibê çi? Melê go: dibê çi? go: dibêje, ji ber bendera xwe derkeve, û teslimî melê bike.

Melê, jê re go: Ma tu zanî çi ye, bihostek ji erdê ne ma, ko şeytan ibadet ji Xwedê re ne kir, bes niha ew û Xwedê hebîk ji hev û du xeyidîne, bes ew pir qenc e.

ŞIRÎKAHIYA DÎK Û ROVÎ

Dîk û rovî ji hev du re gotin, emê bi şirîkayî cot bikin. Rovî rahişt, halet û nîrî xwe bilgirtin, heywanên xwe dan pêşiya xwe, û ji dîk re got: tu bizrê xwe bîne.

Rovî çû çolê, heywanê xwe bi xwe re birin, dîk rahişt tofê xwe, bi rê de birçî bûye, tofê xwe hemî xwarin.

Çû cem rovî, rovî jê re got: kanî tofê ko te anî, go: mi xwar; rovî jê qeherî û şeqamek li dîk xist; dîk tirek kir; go: emê herin şerîetê; çûn cem kund. Kund ji wan re got: hon bi çi îşî hatine cem min, go: em hatine şerîetê cem te, go: bêje: rovî got: min û dîk şerîkahî bi hev du kir, kund ji wan re got: we bêaqilî kir. go: me cot girêda; me tofê xwe ji bîra kir.

Kund ji wan re got: we bêhişî kir go: dîk vegeriya, tofê me anî, û bi rê de xwar. go: bênefsî kir!

Rovî go: ma ne mi şeqamek li dîk xist û tirek kir.

Kund go: ji kêmtaqetî kir, ji hev veqetin.

Çiyayê Mazî

Ne mînim, ne mînim, Reşîto Lawo! Di dû çavê bavê Reşîtê xwe re ez li dinyayê ne mînim.

Şerkî dibû, li Dêrika çiyayê Mazî, li qible ye; deng û top û mitralyozê dewletê, li ser qesr û qonaxê bavê Reşîtê min hewale ye!... Ez ne ketime bi xema kuştina bîst û du mêran!...

O, lo, Reşît lawo, ez ketime ber namûsa xwe ye! Çawa, îro sê ro, li, nav eskerên dewletê, bû talan û yezme ye...

Reşît, lawo, mêrê çê be, çê bixebite, kozika milê bênderê bermede; Heya bi kubara sibê re, heya ko Sadiq axa, xudanê qezatora mêriyê, dihana me tê...

Şerkî dibû, li Dêrika çiyayê Mazî, li qibletê; mi dî dengê top û mitralyozê dewletê, li ser qesr û qonaxê Reşîtê min hewale tê...

Reşît, lawo, ez ne ketim, ber xema çar salên eskeriyê; Çawan, mi dî bi çeplê Mihemedê Sînan, keyayê Dêrikê girtin, berê wî dan xopana Diyarbekir, avêtin hebs û zindiyana nezaretê.

O, lo, Reşît lawo, mêrê çê be, çê bixebite, heyanî ko bi kubara sibehê re, hawar dimbila, dihana me tê...

O, lo Reşît lawo, di dû çavê bavê Reşîtê xwe re, li dinyayê, ez ne mînim!...

Şerkî dibû li Dêrika çiyayê Mazî, bi du ciya; mi dî, deng û borîzanê dewletê li ser qesr û qonaxê Mihemedê Sînan, keyeyê Dêrikê dihatiyê... Ez ne ketime, ber xema kuştina bîst û du mêran: mi dî çawa bi çeplê Mihemedê Sînan girtin; berê wî dane xopana Diyarbekir, avêtin hebs û zêndiyana xwîniyan.

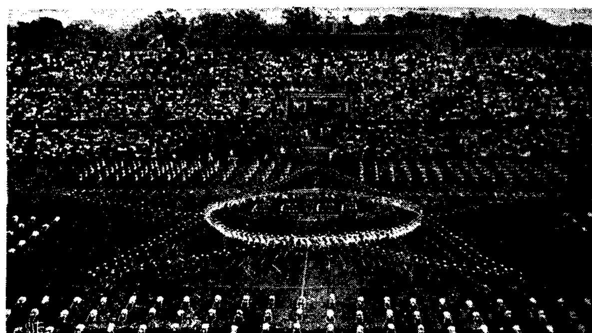
PÊJINÊN DINYAYÊ

Hiş û bedenên xortan, divê xurt û saxelem bin; ev, der hemî welatên pêşveketî, qeydeyeke hêja û bi qîmet e. Diya Kralê Brîtanya Mezin bixwe tê erdê ko têde leyistokên bedenparêziyê çêdikin û bi hatina xwe nav di xortan dide, da ko xweş bixebitin û hêja bûna xwe şanî mêzekeran bidin.

Bedenparezî û pêsigilsiwarî pev re girêdayî ne, û di welatên Ewripayê de, û nemaze der Frensê, zehf pêsigilsiwar hene. Wêneya jorîn şanî pêsigilsiwarên Frensê dide, yên ko li ser riyên çiyayan ên xweşçêkirî ser ji hev û du distînin.

Xelkê Çekoslovakyayê gelek bala xwe didin bedenpareziyê. Zehf civatên çekoslovakî ên bedenparêz, di çar gûşeyên Cihanê de, xwedî deng û pêjin in; û ji civatê wan ên mezintir re Sokol dibêjin. Bi arîkariya dewletê û hemî Xelkên welêt, ev civat ji bona xurtandin û zêrekiya beden û gewde û gurçikên xortan dixebite. Wêna jorîn ciwan û ciwanmêrên Çekoslovakî pêş me dike, yên ko bi leyistokên bedenparêz mijûl in.

3ème ANNÉE — LUNDI 10 SEPTEMBRE 1945 — NUMÉRO 56

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél. : 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur-Propriétaire : EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 25 P.L.S. - Abonnement :
Liban-Syrie 25 L.L.S. Etranger 4 L. Stgs.

LES KURDES ET LEUR PAYS

Cet article a pour but de montrer le Kurdistan et les Kurdes tels que les ont vus les Européens qui les ont le mieux connus. Nous devons à ces Européens — savants, voyageurs, administrateurs, ingénieurs — les ouvrages dans lesquels nous avons puisé les citations dont nous offrons ici la traduction. Notre choix a été guidé par le souci de présenter divers aspects du pays, des coutumes et du caractère kurdes.

Les livres auxquels nos citations sout empruntées sont les suivants :

A) Through Mesopotamia and Kurdistan in Disguise, par E.B. Soane (Londres)

B) The cradle of Mankind, par le Rev. W.A. Wigram et Sir Edgar T.A. Wigram (Londres 1922)

C) Two years in Kurdistan, par W.H. Hay (Londres 1921).

D) Road through Kurdistan, par A.M. Hamilton (Londres 1937).

Le major SOANE, grand voyageur, philologue, administrateur et soldat, est l'auteur de dictionnaires et de grammaires kurdes qui sont des ouvrages de base. Pendant la guerre 14-18 et pendant les années qui l'ont suivie, en tant qu'administrateur, il a pu mettre en pratique sa science profonde des Kurdes et de leur pays.

«The Cradle of Mankind» est une véritable mine d'informations concernant certaines communautés peu connues du Moyen-Orient.

W.R. Hay, Officier politique anglais dans le Kurdistan irakien, a affronté une tâche des plus difficiles au milieu des conditions agitées de l'après-guerre.

A.M. Hamilton, un Néo-Zélandais, est le constructeur de la route qui, passant par la gorge de Rowandoux, réunit le Kurdistan irakien au Kurdistan persan. C'est grâce aux relations cordiales que cet ingénieur était parvenu à établir avec les Kurdes de la région que cet exploit technique a pu être réalisé.

NOTA : Pour simplifier les références, nous utiliserons les lettres A.B. C. et D. comme indication de source après chacune de nos citations.

LE PEUPLE KURDE

Ces Kurdes, les premiers que je rencontrais, étaient l'avant garde d'une grande nation qui occupe 125.000 milles carrés des montagnes en Turquie et en Perse. Quoique certaines de ces tribus ne soient qu'à 15 jours de distance de Londres, c'est le moins connu des peuples du Moyen-Orient. C'est un des peuples les plus braves, des plus indépendants, des plus intelligents, dont les seuls défauts sont la pratique de la vendetta et un terrible penchant au pillage. (A. page 42)

Le public anglais ignore à peu près tout des Kurdes; rares étaient ceux qui, avant la guerre, avaient jamais entendu prononcer leur nom. Et ce peuple est l'un des plus virils qui soient, il occupe une grande partie du Moyen-Orient et il est de la même souche aryenne que nous. (C. page 35)

Le jour où la conscience nationale des Kurdes se réveillera et où ils s'uniront, les Etats turc et persan tomberont en miettes. Ce jour est encore éloigné. (C. page 36).

Le peuple kurde est si peu connu et, quand on parle de lui, si décrié, qu'il n'est pas inutile de donner ici une idée de son origine et et de son histoire et de tâcher de réhabiliter son caractère. Ces dernières années, le public britannique n'a probablement entendu parler de lui — comme il est de tradition — que comme ennemi furieux et rapace du genre humain, de sauvages surgissant en apparitions fantastiques de leurs impénétrables montagnes, semant la désolation, massacrant les chrétiens et les musulmans, rebelles aux efforts de toutes les puissances qui ont essayé de les asssujetir ou seulement de les réduire. (A. page 367)

A le juger comme représentant du type humain, le Kurde est probablement insurpassable. Le Kurde du Nord est un homme grand et mince (l'obésité est absolument inconnue chez le Kurdes). Le nez est long, mince et souvent un peu crochu, la bouche est petite, le visage ovale et long. Les hommes ont habituellement de longues moustaches et ils se rasent toujours la barbe. Le regard est perçant et résolu. Beaucoup d'entre eux sont blonds et ont les yeux bleu-clair ; un enfant kurde de ce type, placé parmi des enfants anglais, passerait inaperçu, car il a la peau blanche. Dans le sud, le visage est parfois un peu plus large, le corps plus lourd. De 40 hommes de tribus méridionales, pris au hasard, neuf avaient moins de 6 pièces de haut, quoique chez certaines tribus, la taille moyenne, soit de 6 pièces 9 pouce. Le Kurde . marche d'un pas allongé et lent et il est très endurant. Son port est très fier, comme on ne le voit que chez les montagnards.

Les Kurdes ont l'air de ce qu'ils sont : Les Mèdes d'aujourd'hui ; dignes pour peu qu'ils s'unissent, de redevenir une grande nation militaire dont la nature austère et dure pourrait tenir en respect les peuples plus médiocres parmi lesquels ils vivent. J'ai vu bien des Kurdes dont l'apparence était celle de guerriers normands : cheveux blonds, moustache tombante, yeux bleus et peau claire ; preuve concluante — si l'aspect physique est un critère, mais le langage fournit une autre preuve — que l'Anglo saxon et le Kurde sont de même origine. (A, page 398-399)

La nation kurde, généralement considérée comme si obscure et si sauvage, n'en a pas moins fourni des hommes éminents au Gouvernement et à l'Armée turcs. Qui donc sait que le fameux Saladin était un Kurde et qu'Edressi, le ministre du Sultan Selim, ait Kurde également?

Il faut se rappeler les bouleversements radicaux qu'a subi cette partie de l'Asie occidentale, les invasions par les armées de tous les peuples qui ont laissé trace dans l'histoire du monde oriental — Assyriens Parthes, Grecs, Romains, Perses, Arabes de Mahomet et Mongols — pour apprécier la magnifique stabilité de cette nation. Car, seuls entre tous les peuples de ces pays, ils ont résisté à toutes les armées et ils ont maintenu purs leur langue et leur sang; ils se proclament, avec une fierté nationale à laquelle on ne peut ménager l'admiration, les purs aryens «dominateurs des monts, ceux qui possèdent la langue». (A. page 371).

Le Kurde, qui est un montagnard, est un peu different, plus réservé, plus semblable à l'Ecossais. Il aime la plaisanterie, particulièrement si elle le vise lui-même ou si elle vise sanation. Il est un peu mystique, un peu philosophe et falatiste ; quand il accorde son amitié à quelqu'un, il lui est fidèle. Ce n'est pas un naïf; il observe le monde d'un œil pénétrant et il s'intéresse beaucoup à la science et à la technique modernes, en dépit de l'état arriéré et primitif de son pays (D. page 287).

Parlant du caractère kurde, dans un rapport officiel, j'ai une fois divisé cette nation en trois classes; les bons aghas, les mauvais aghas et le peuple. Nous parlerons d'abord du peuple qui surpasse de beaucoup tous ceux que j'ai connus en Orient. Son tempérament est presque nordique. Le Kurde est tout d'abord exceptionnellement laborieux, ferme et économe. Il préfère l'épargne à la dépense. Ensuite, il est toujours très propre, à moins qu'il ne soit très pauvre. Tant que dure le jour on voit près des villages, de nombreuses femmes en train de faire la lessive. En troisième lieu, le Kurde est moralement pur, presque puritain. Il n'est pas question chez lui de vices qui sont, pour ainsi dire, inconnus dans le domaine des tribus kurdes. (C. pages 62-62).

(à suivre)

LE GUITARISTE

On entend le guitariste
Le soir est triste.
Viens me parler du cœur
Comme une sœur

Dans l'envie de tes yeux
Je regarde les astres et les cieux.
Pour bercer ton corps dans mes bras,
pour te voir
J'ai le pays de la mémoire.

Dans les jardins de roses,
A peine écloses,
Le parfum, la couleur,
Comme une douleur,
Me pénètre, me grise,
Poussé par la brise.

Mon âme vagabonde,
Comme une onde
Roule vers des rivages
C'est le vent sauvage
Refroidi sur les cimes neigeuses
Dans les tempêtes rageuses,
Brûle en passant le désert immense
Où la solitude pense.

A toi parle ma lyre
Dans son délire
Veux-tu être sans désir
Pour me choisir ?

Sous le manteau de la nuit
Agonise le bruit.
Comme l'incendie dans la brume
Mon cœur s'allume

Et comme un destin je te vois devant moi
Tendre comme l'art et forte comme la loi,
Dans le calme du soir, je veux t'entendre, ris
Tu rends la paix à l'âme, tu consoles l'esprit.

CE MOT

Sur le velours du ciel
Quand la nuit met son baiser d'astre;
Où sur les joues des fleurs
Quand je vois les traces
Des lèvres rouges du soleil ;
Je pense à ce mot doux
Qu'on dit une fois dans la vie
Et quand on le repète
Ce n'est plus la même chose.

Te souviens-tu des jours doux
Sous les ombres des arbres.
Ce palais à l'escalier de marbre
Où l'on montait sans compter les pas,
Comme on oublie dans la jeunesse
Le nombre des jours.

Viens, répétons encore une fois
Ce mot ;
Trouvons notre foi
Dans cette lumière lointaine du soir
Dans cet adieu calme et lumineux
Avant que descende la nuit.

SINEMKHAN

Je me souviens d'une histoire charmante, entendue l'hiver passé dans un village kurde. Accompagné de quelques connaissances de passage, j'étais arrivé tard dans la nuit à un village des bords de l'Euphrate. Son chef, un ancien officier de Hamidieh (formation militaire organisée par le Sultan Hamid) nous offrit l'hospitalité. C'était un brave homme, d'allure encore très jeune, malgré son âge très avancé que nous avons connu par la suite.

Après un long voyage dans le vent et la pluie, le confort de la maisonnette rustique de cet officier de Hamidieh était bien appréciable.

Très fatigués, nous avons diné sommairement et nous nous sommes retirés dans la petite salle qui devait nous servir de chambre à coucher Le chef du village nous souhaita bonne nuit, non sans avoir d'abord obtenu la promesse formelle que nous resterions chez lui, au moins une journée entière, afin qu'il puisse nous offrir la vraie hospitalité Kurde. C'était déjà minuit : de la fenêtre, on voyait la blanche clarté de la lune et pour le lendemain on avait la perspective d'une journée moins sombre Le lendemain de bonne heure, nous étions debout. Une nuit de profond et tranquille sommeil nous avait complétement rétablis, je me sentais en pleine force et pris d'une envie folle de parcourir ce territoire inconnu et presque sauvage. Le soleil brillait dans un ciel clément et doux; c'était presque une journée de printemps. Une fois achevé le petit dejeuner qui équivalait à un lunch anglais je fis part de mon intention au chef de village. Il se montra très content de l'intérêt que je portais au pays et il proposa de m'accompagner. Je lui dis qu'un de ses fils suffirait; il n'insista pas, car le kurde, dans la crainte de déranger, n'insiste jamais. Je quittais le village accompagné par Tajdin, le fils cadet de l'agha. Le village qui était situé entre deux collines, ne laissait par deviner la vraie physionomie du pays. A peine avions-nous franchi la colline que le sifflement de quelques balles, tirées dans notre direction me surprirent, Tadjin riait de son rire de bon enfant, et disait :

— J'attendais ça... Il a manqué son but; ce sera pour une autre fois.

La journée est très belle. C'est une journée pour vivre. J'étais étonné de cette indifférence et de ces quelques paroles vagues. Mais, Tadjin en me fixant avec ses yeux d'aigle et un sourire amérement ironique me fit le récit suivant : Cette histoire date de l'année dernière. Sinémkhan, une jolie fille de la tribu B. s'était réfugiée dans notre village avec ses parents et son cousin. Vous savez pour employer un terme très doux que nous avons de perpétuels ennemis sur la frontière. Le commencement de l'hiver est assez maussade chez nous, Je venais de perdre ma fiancée que j'adorais comme en adore la femme bien aimée, la première femme qui donne cet élan divin au cœur vers la beauté et la vie. La mort dans l'âme et le cœur triste, je passais mes journées dans ma chambre, isolé des miens et plongé dans une méditation sombre.

Une pluie forte et un grand vent frappaient toute une semaine les vitres de ma chambre et empoisonnaient mon désespoir. Des vieux paysans farouches avec des visages tristes et soucieux circulaient sans cesse dans les rues. J'attendais une journée belle et lumineuse pour me consoler au moins dans la tendresse de la nature. J'ai pu gouter cette journée consolatrice, sinon dans le paysage de notre village, tout au moins, et plus belle, dans le beau visage de SinemKhan, dans sa tête dorée et dans ses grands yeux bleus, du ciel. Comme je n'ai jamais quitté ce petit village et ses alentours je n'ose pas parler du monde et de l'âme humaine en général; mais une chose est certaine chez nous c'est que, le kurde, est capable d'épuiser une très grande énergie de désespoir. Comme il est très enclin au mouvement et à l'activité, l'inertie du désespoir cause chez lui une réaction très forte et il en résule une poussée ardente et énergique vers la vie. Le souvenir de ma fiancée que j'adorais à mourir au point de me sacrifier pour lui assurer un tout petit plaisir et de faire toutes les folies pour contenter son plus futile caprice ne m'empêchait pas de chercher la consolation, la joie et l'amour près de SinémKhan. Vous connaissez l'habileté avec laquelle agit un jeune homme qui commence à aimer avec un cœur las de la tristesse et assoiflé de l'envie du bonheur.

Oh! comme c'est une chose belle et entrainante. C'était dans une nuit d'hiver, bien douce qu'elle me parla de la monotanie de sa vie; elle ne pouvait créer un foyer en raison des exigences de son père, qui demandait pour sa fille une dot inabordable même pour les plus grands chefs du pays.

Ces préludes nocturnes qui mettaient entre nos cœurs d'enfant un peu de l'intimité du secret commencèrent à nourrir quelque vage espoir, un amour qui m'était très cher et que je carressais dans la solitude avec plaisir et enchantement. Enfin je me risquais à demander à SinemKhan pourquoi elle ne voudrait pas faire fuir un jeune gaillard qui l'adorait et la calinerait avec devouement le plus absolu. Elle me regarda avec de grands yeux étonnés, et me répondit que vu le rang de noblesse auquel elle appartenait, personne n'aurait le courage de risquer sa vie dans une pareille aventure; elle ajouta que ce serait suivre un fil fatal et maudit. J'entendais toutes ces paroles murmurées par sa voix comme une douce chanson. Je connaissais tous ces empêchements et son père avec son visage froid et son cœur sec et nullement agréable; mais cette fille rayonnant d'un attrait enigmatique me donnait l'envie de n'importe quelle folie. Quelques jours plus tard nous eûmes dans notre village une très grande animation. On célébrait le mariage d'un grand de la contrée. Je pus voir SinemKhan pendant toute la journée, presque jusqu'à minuit, et elle accepta ma proposition de s'enfuir avec moi. Vous savez combien c'est facile d'avoir un secret et comme c'est difficile de le garder, surtout s'il s'agit d'un secret d'amour. Bien que sûrs des mesures de prudence adoptés par nous deux, nous remarquions bientôt, avec un véritable étonnement, que mes parents et la mère de SinemKhan étaitent au courant de notre décision et de ce voyage clandestin. La nuit du départ quand j'attendais au lieu précis, ma bien aimée manqua au rendez-vous. Par la suite, j'ai su qu'elle avait été gardée par sa mère pendant toute la nuit, jusqu'au matin, mais vous savez que quand on est amoureux on ne se laisse pas et pour la jeunesse rien n'est difficile ni désesperé.

D'accord avec SinemKhan nous avions fixé à nouveau pour la date de départ. La première nuit du mois des roses (moi de Mai) à huit heures du soir; j'étais prêt, mais tout d'un coup mon père acccompagné de mes deux frères et de mon oncle entra dans chambre. Ils ne dirent rien, absolument rien. Tous étaient silencieux et graves. Ils s'assirent un peu, sans rien dire, peine un quart d'heure. Puis mon père me souhaita la bonne nuit et sortit avec un de mes frères en laissant chez moi mon oncle avec mon frère ainé. Pour éviter une remarque amère je me couchais; mon lit était préparé, par l'ordre de mon père, entre ceux de mon oncle et de mon frère ainé. Le lendemain, j'ai su que SinemKhan laissée sans surveillance avait pu gagner l'ombre des quelques peupliers, au bord de la petite rivière, mais au lieu de m'y trouver elle rencontra mon père et deux de mes parents,tous impassibles et immobiles fumant des pipes et ne regardant pas même dans la dréction de Sinem Khan. Nous avons mis à quelques jours l'exécution de notre projet en le gardant et chérissant bien dans le cœur. Enfin nous avons réussi : mais comme nous étions très surveillés nous nous sommes vus obligés d'aller à pied, chose peu avantageuse pour une pareille entreprise. Nous avons marché toute une nuit. La lune promenait sur la tête dorée de Sinem Khan sa lumière bleue. Vers l'aube, nous étions sûrs que la zône dangereuse était franchie et que nous étions hors de toute poursuite; mais hélas! la terre à peine était éclairé que du loin je vis un point noir qui grandissait, je pensais que c'était un pâtre et en vérité, c'était le père de SinemKhan.

Quand je le reconnus, il était déjà trop tard et je vis qu'il était accompagné de quatre de ses hommes. Sans armes il m'était impossible de défendre ni ma bien aimée, mon amour, ni me vie. Sinem Khan fut reconduite par son père, et je m'en allais avec ma blessure peu grave dans le bras, la meutrissrre et le désespoir dans le cœur. Par la suite j'ai su que Sinem Khan était envoyée loin, très loin, et ce coup de fusil qui nous a surpris, c'est celui de son cousin qui cherche à satisfaire la haine de son amour méprisé.

Tadjin en riant et toujours bon enfant ajouta: au fond, il a bien raison, sans l'amour de Sinem Khan, la vie est une chose monotone, laide et fade. De la nature je n'ai rien vu, mais au fond l'amour et la est tout de même sa plus belle partie.

UN KURDE:
Héros de l'Union Soviétique

Par le Commandant Pavel Nicolaïef. (par message spécial à «La Voix du Peuple» (édition arménienne) 28 Juillet 1945, n° 226

Saman SABANTOV, fils du peuple kurde, et député au Conseil Supérieur de l'Arménie, est parti au front, il y a quatre ans. Dans les premiers combats, menés contre l'ennemi. Sabantov a fait preuve d'un grand courage et d'héroïsme.

Le Commandant SABANTOV a participé à la défense de Moscou ; car il comprenait très bien que défendre la Capitale soviétique signifiait défendre aussi le Peuple Kurde, qui, grâce à la politique nationale de Lénine et de Staline, a eu l'occasion de jouir d'une vie heureuse et de sédentarisation, en abandonnant ses coutumes de vie nomade.

En 1944, les Allemands attaquaient en force les fortifications de Minsk et de Bobruisk, pourtant les soldats soviétiques ont poussé leur avance victorieuse en écrasant les positions ennemies.

Avec SABANTOV, le commandement de l'Armée Rouge s'est assuré l'encerclement et l'anéantissement d'un Bataillon. SABANTOV a réussi cette opération habilement en faisant prisonniers 447 officiers et soldats allemands.

En une autre occasion les soldats soviétiques, sous la direction de SABANTOV, ont repoussé onze contre-attaques. Le Commandant personnellement a tué treize hitlériens.

SABANTOV avait pour mission de traverser le fleuve Narev et d'établir une tête de pont; cette mission a pleinement réussi avec les soldats de SABANTOV qui ont ouvert la voie aux autres troupes.

Le Gouvernement Soviétique a hautement récompensé l'héroïsme et le courage de Saman SABANTOV. Après la décision du Présidium Suprême, SABANTOV a été décoré du titre de «Héros de l'Union Soviétique».

Samant SABANTOV est né en 1909 dans la région de Kars, d'une pauvre famille de paysans. A la première guerre mondiale, la famille de SABANTOV s'est réfugiée à Tiflis où son père faisait le portefaix. En 1926 sa famille s'est de nouveau déplacée à Abaran. SABANTOV a fait ses études à l'Institut des Minorités Nationales Orientales Soviétiques à Léningrad. En 1638, il a été élu député au Conseil Supérieur de l'Arménie Soviétique pour la région kurde de Alakiaz.

LE DJEBEL SINDJAR AU DEBUT DU XIXe SIÈCLE

En 1818 paraissait à Naples une «Histoire du Kurdistan», en italien. L'auteur en était un missionnaire Dominicain, le P. CAMPANILE, qui avait passé 12 ans dans le pays (1893-1815). Ses fonctions de Préfet de la Mission lui avaient permis de parcourir la région en tous sens Il connaissait parfaitement tout le pays kurde, ses tribus, ses aghas et leurs rivalités. Avec beaucoup d'humour, il narre ses aventures, mais c'est avec un esprit très concret d'observation et souvent réaliste qu'il nous fait part de ses multiples connaissances. Son ouvrage est aujourd'hui très rare (1) Il y décrit le Kurdistan et ses principautés: Bitlis, Hikkari, Bohtan, Bahdinan, Soran, Karatcholan, Sindjar... et nous en cité les différentes tribus. Puis il traite de la religion et des mœurs des Kurdes: leurs superstitions, leurs lois et coutumes, leur caractère, leurs écrits, le commerce et les arts qu'ils cultivent, leur nourriture et leur habillement ainsi que leurs jeux. Un long chapitre (p. 136-165) expose ce qu'il a vu et entendu sur la secte des Yézidis. Puis il nous parle des Kurdes nomades: les Milli, les Reshiavat, les Mandolli. Quelques pages sont consacrées aux Kurdes chrétiens, et un chapitre aux Turcs nomades : Arades, Turcomans et Wahabites. Les sectes des «Adorateurs du Soleil» «Shemsiés», et des Sabéens ne sont pas ouliées. Enfin l'auteur termine par un chapitre sur l'importance militaire, politique et commerciale de Kurdistan avec, en appendice, quelques pages sur la poésie kurde.

On voit par là l'intérêt d'un tableau si complet du Kurdistan au début du XIXe siècle. Pour donner une idée de ce travail nous en publions aujourd'hui les quelques pages qui traitent du MontSindjar que les Yézidis n'occupaient que depuis quelques années à peine. Aussi les villages en sont-ils encore peu nombreux. Certains d'entre eux ont disparu depuis, car ils ne sont plus nommés dans les ouvrages parus ces dernières années.

«Bien que situé en Mésopotamie, le Mont Sindjar n'est habité que par des Kurdes. Comme c'est cette nation qui est l'objet de mon étude je ne puis passer cette montagne sous silence. Elle est distante de Ninive ou Mossoul de vingt-quatre heures, à l'Ouest et de trente-six heures de Mardin qui se trouve au Nord. D'abord habité par les Turcs et soumis au Grand Seigneur,ce mont passa ensuite sous la domination de Mardin, puis sous celle de Mossoul: mais vers l'an 1770, les Yézidis s'en sont emparés et ils s'y gouvernent eux-même.

Tout le mont forme treize villages, entourés de vallées herbeuses et de jardins fertiles. Son territoire commence au village de *Cil-Àxa* et se termine vers *Okna*, tous deux habités par les Turcs. Il occupe en tout un espace de quinze heures.

La capitale s'appelle *Bètet* (Beled) et est située au flanc de la montagne, sur une pente douce. En montant, on rencontre un village nommé *Semmaka* (Lemmoqa). En poursuivant la montée pendant une heure on en voit un autre appelé *Mohr-Kan* (Mihîrkan). Enfin, à la cime du mont, est situé le village de *Senklub*. En temps de paix, il ne compte guère d'habitants ; mais en temps de troubles les habitants de *Belet* s'y retirent comme en un lieu de refuge.

Leurs villages sont donc: *Belet*, qui fait 2000 maisons; *Deccia* qui en fait 150; *Iusefan* (Usivan) le grand avec 100 maisons; *Iusevan* le petit avec 30. *Mohr-Kan*, 300; *Semmoka*, 200 ; *Bek-Aran* (Bekiran) où se trouve le célèbre puits Cheikh Adi, dont nous parlerons plus loin, à 150 maisons (2) ; *Azerovan* et *Beit-Altal*, qui forment deux villages en un seul, en ont 30 ; *Senklub*, 40; *Dokian*, 100 ; *Ciarsè* (Cerse), 50 ; *Affend*, 150. Tout le Sindjar fait donc environ 16.000 âmes. Il pent armer 2.500 hommes. Il faut vingt-quatre heures pour en faire le tour, à cheval, à allure modérée.

Voici leurs produits : Noix de galle, amandes, noix, noisettes, riz, raisins secs, miel, cire, fruits variés et grandes figues sèches qui sont excellentes : ils en retirent aussi une liqueur, qui ressemble au miel et d'un goût exquis. Ils transportent tout cela à Mardin, Diarbekir, Orfa, qui est l'ancienne Edesse, Mossoul et autres villes proches.

La population de ce mont vit indépendante. Chez eux prend le gouvernement celui qui est le plus fort et qui, avec le secours de ses partisans, se fait chef, les armes à la main. Leur chef actuel est *Husên Dumbalan*. Celui-ci paie chaque année au Cheikh Tay, Arabe du désert, un tribut de mille piastres, pour être garanti en cas de guerre, toléré en ses incursions et aussi pour que ses semailles ne soient pas dévastées en ses plaines. Dans cette montagne on ne connaît d'autre langage que le Kurde.

Le Pacha de Baghdad, celui de Mossoul, de Diarbekir et d'autres se sont efforcés, à plusièurs reprises, de le subjuguer, mais toujours en vain. La situation le rend inexpugnable. L'air qu'on y respire est si pur que les hommes y sont toujours valides et robustes si bien que presque tous arrivent à y vivre jusqu'à cent ans et certains au-delà. Il n'est pas rare que là-bas des femmes y enfantent à l'âge de soixante ans; et des habitants m'ont raconté qu'on a vu parfois une femme de soixante-dix ans avoir encore des fils. Laissons cette croyance à ceux qui l'ont affirmée, mais croyons aux sexagénaires car le fait est commun.

Ils vivent de brigandage. Peu parmi eux s'adonnent à l'art pastoral ou à l'agriculture.

Pour s'emparer de ce mont il serait besoin d'une force européenne et de le tenir assiégé strictement pendant un an au moins; mais la mollesse orientale n'en permet pas tant, elle qui veut ses commodités et ne sait jamais rester deux jours loin de la pipe, du bain et des femmes.(3)

Depuis que ces pages furent écrites, bien des évenements se sont déroulés dans le Djébel Sindjar et la physionomie de la montagne a quelque peu changé. C'est ainsi que notre auteur affirme qu'à son époque il n'y avait que treize villages. De fait alors les Yézidis étaient plus nomades qu'aujourd'hui, aussi AZZAOUI (4) nous fournit-il une liste de cinquante-quatre villages, mais ne mentionne pas Deccia, Beit-Altal, Dokian ni Affend.

Le sommet du *Senkluq* (Sinklûb) est célébre, car c'est là que l'arche de Noë est venue éperonner le rocher qui la fendit, d'où son nom(5) ; On sait, par ailleurs, que l'arche était partie de *Ain-Sefnê* ('Ain es-Safîna), au Cheikhan, centre religieux des Yezidis. Point de départ et point d'arrivée de son voyage sont donc en territoire yézidi (6).

Il est curieux aussi que parmi les produits du pays notre auteur ne cite pas le tabac, qui est une spécialité de Çerse (7). Peut-être cette culture n'avait-elle pas alors l'importance qu'elle prit depuis.

Enfin voici, pour terminer, une petite histoire bien singulière que l'on rapporte sur *Husên Dumbalî* qui était alors chef de la montagne(8).

L'Emir des Miran, avec des Arabes de Zakho, au nombre de plus de 2.000, passant par Djézireh et Chernakh, s'était approché du Sindjar et stationnait près du Wadi Khanzir. L'Agha des Kotchers (Kurdes nomades) Bedir Agha fit mander à Husên que, ses femmes étant mortes, il réclamait des Yézidis leurs femmes et leurs filles les plus jolies. Husên averti tous les Aghas de la montagne et les convoqua à Azerovan. Près de 2.000 Yézidis, tant cavaliers que fantassins, s'assemblèrent et à 6 heures de la nuit se dirigèrent vers Tell-Khanzir où se trouvaient les Kotchers et les Arabes. Une heure avant le lever du soleil. Une moitié attaquait les tentes. Ils s'emparent d'abord de 70 troupeaux de moutons et en tuèrent treize bergers. Une bataille acharnée à l'arme blanche s'ensuivit. Après deux heures de lutte, les Kotchers, battus, se réfugièrent parmi les fourrés et les roseaux desséchés du Wadi. Mal leur en prit Les Yézidis y mirent le feu. Plus de 1.000 Kotchers et ennemis y périrent dans les flammes. Lorsqu'on informe Husên Dumbelî de la bataille, il tourna sa face vers l'Orient et fit cette prière : « Seigneur, je Te prie qu'aucun Yézidi ne soit tué ou blessé, Mais si l'un d'eux doit tomber, qu'il soit de ma famille ! » Le Seigneur éxauça sa prière. Un seul Yézidi fut tué et ce fut précisément Mamêkar, frère de Huên.

Th. BOIS

NOTES

(1) J. CAMPANILE, O. P. *Storia della regione del Kurdistan e delle sette di religione ive esistenti.* Napoli, 1818, pp. 216.

(2) « On trouve là un puits très profond, à l'intérieur d'une grotte. Les Yézidis soutiennent que c'est le trou par lequel sort et entre le démon. De tout ce que leur rapportent leurs travaux champêtres, ils en prennent la dime en argent et la jettent en ce puits. Ils pensent payer, de la sorte, un tribut au démon pour qu'il leur soit propice et ne dévaste pas leurs champs ou n'entrave pas leurs travaux. » (ibid. p. 157-158)

(3) CAMPANILE, *o. c. p.* 56-59.

(4) ABBAS 'AZZAOUI, *Tâ'rîkh el Yazîdiyya wa asl 'aqîdatihim* (Baghdad, 1935), p. 99-105.

(5) 'AZZAOUI, *o.c.p.* 69.

(9) ISMA'IL BEG ÇOL, *El Yazîdiyya qadîman wa hadîthan* (Beyrouth 1934) p. 76.

(7) R. LESCOT, *Enquête sur les Yézidis de Syrie et du Djébel Sindjar* Beyrouth, 1938) p. 142.

(8) ISSA'IL BEG ÇOL, *o.c.* p. 111-112.

NOTICE

Deux Prières Yézidis *(suite)*

PRIÈRE DU MATIN

O Dieu. Tu existes, Tu existes et je n'existe pas. Tu es la miséricorde, je suis le pêché. Tu es le possesseur du droit, je suis ton serviteur. Tu es seul. Tu es plusieurs (Tu es partout). Tu es sans corps. Tu es élevé, Tu es sans paroles ; et on Técoute. Ta place est toute la Terre. Toute la Terre est ta place. Tu es le créateur de tout l'univers; Tu as donné Adam.

O Dieu, tu donnes la vie, Tu enlèves les âmes. O Dieu, tu es le seul Dieu. Tu es l'Empereur et le savant des savants. Tu es l'empereur sur les têtes des empereurs. Tu ne connais pas la peur. Tu es sans enfants. Tu es sans voir.

Tu possèdes de toutes les richesses, tu es le propriétaire du rideau (qui est entre la vie et la mort). Tout le monde est ta place ; je souffre O Dieu, Tu es mon Dieu, Tu es le gracieux, Tu es digne de toutes les louanges, Tu es plein de tendresses pour ceux qui sont sans pêché. Tu es la lumière des lumière, personne ne sait comment tu es.

Tu es la souffrance et Tu es son remède, le dominateur des empereurs et des esclaves ? Tu es l'empereur des Cieux et du Trône qui a crée le bœuf et le poisson. O Dieu,au nom de Ton Nom, demande dans quel état se trouve le Kurdistan. CHERFEDDINE est le germe de la rose, annoncez la bonne nouvelle au Kurdistan,qu'on ouvre le cahier des croyants SEZEM est prince dans le divan, les temps derniers sont

(Suite en page 4)

venus pour les Turcs, que Dieu détruise la maison des Tatchiques, voici que le trône s'élève et vient au Kurdistan.

PRIÈRE DES MORTS

O homme, pauvre homme, ce monde est comme une maison d'ombre. C'est le rêve des nuits. Le monde n'est rien d'autre que les ombres des arbres et il est chaque jour l'ami d'un autre. Ou est SALOMON qui régnait ? Ou est BELKIS dont le nom était célèbre ? Sois en repos, toi aussi, tu as quitté cette terre.

Ou est Salomon, le prophète ? Ou est Belkis, plein d'or jaune ?. Sois en repos, eux aussi sont allés sous la terre et sous la pierre. Ou est HIDI, ou est Ali, ou est le Derwiche avec le chapelet et le bâton ? Sois en repos, sous la terre ils sont comparables l'un à l'autre.

O homme, ne désire pas trop ce monde, n'accumule pas trop de biens et d'or, le monde n'est pas resté même au prophète de Dieu.

Cette terre est la terre des Derwiches, ceux qui se promènent sur cette terre sont tous des soldats (subordonnés), personne en se faisant grand ne peut aller plus loin.

Ou est HAMZA, ou est ALI, ou sont les saints, ou sont les prophètes ? sous le tombeau tous sont devenus poussière ! la maison du tombeau, comme elle est profonde, comme elle est obscure ! Elle est pleine de serpents, pleine de vermine.

O Dieu, (tu es si puissant que) tu peux même séparer les deux amants !

Venez, venez mes parents, dans ce moment je sens le besoin de pleurer. Je sens dans mon cœur les gémissements et les souffrances. Son être tendre et ses douces lèvres ne parleront plus. Venez, venez mes parents, venez que nous pleurions aujourd'hui avec les larmes les plus amères, la tendre couleur de cette fleur va s'éteindre aujourd'hui dans la poussière.

O Dieu, tout ce qui devient, tu le fais. Tu renforces le bien et le mal, tu fais vieillir les souffrances des cœurs (tu donnes ainsi le courage de les supporter).

L'année Yézidis

Mai, le mois des roses, Gulan, est le premier mois de l'année et le premier mercredi est le premier jour de l'année. Ce jour-là, dans chaque maison on sacrifie, des agneaux, des moutons et des poulets. On donne des aumônes pour les âmes des morts ; sur les tombeaux on met des friandises; pour constater les métamorphoses les prêtres des Yézidis vont dans les tombeaux.

Durant le mois de Mai le mariage est défendu; parce que ce mois est le père des roses ; les prophètes se sont mariés en ce mois. Dans chaque maison et dans les sanctuaires on fait de la musique et on célèbre des cérémonies. Les femmes mettent leurs plus beaux atours et hommes et femmes dansent pour fêter ce jour.

La nuit du premier vendredi on fait des cérémonies en l'honneur du Soleil et de la Lune ; on boit, on prend du vin, et on mange un pain fait spécialement à cette occasion et contenant un raisin sec; dans chaque maison l'on fait de ce pain et on invite une personne étrangère pour le couper; la personne à qui échoit le morceau contenant le raisin sec est considérée comme heureuse.

Les Drapeaux des Yézidis

Pour les sept anges ont été crées sept drapeaux qui signifient l'autorité. Les drapeaux servent pour le ralliement et pour les cérémonies religieuses.

Le premier drapeau est pour le Kurdistan du Sud-Est, le deuxième pour Sindjar, le troisième pour le Tigrit, le quatrième pour tout le Kurdistan du Sud, le cinquième pour le Kurdistan du Nord, le sixième pour le Kurdistan de l'Est, le septième pour le centre du Kurdistan. Chaque année ces drapeaux sont apportés au tombeau de CHEIKH ADI et on se porte au grande pompe à leur rencontre. Les chantres chaque année prennent ces drapeaux et une grande quantité de terre de tombeau de Cheikh Adi et s'en vont dans leur territoire. Quand ils approchent des villes et villages on envoie un héraut pour annoncer: On vous apporte les signes des anges. On les accueille avec respect et hâte, et avec de la musique.

Alors le chantre dit: Le Cheikh Adi et le Mélek Taous disent ; donnez la bonne nouvelle à mes croyants Yézidis. Je donne le bonheur et la richesse, mais Je n'aime pas ceux qui souhaitent de moi quelque chose d'indigne, j'aime ceux qui sont généreux, ceux qui gardent bien mes secrets, ceux qui se prosternent devant moi, ceux qui m'aiment de tout leur cœur et ceux qui arrachent des lambeaux de leur chair pour me le présenter. Je suis leur aide dans l'autre monde et je prie Dieu qu'il les fasse entrer au paradis.» Alors on fait beaucoup d'adorations pour les quêtes et pour Cheikh Adi et on met une statue qui représente le Melek Taous et on défile sept fois autour de cette statue en procession: d'abord les hommes ensuite les femmes ; on embrasse la statue et on lave le Melk Taous avec de l'eau que l'on donne ensuite à boire aux gens.

La Métamorphose chez les Yézidis

L'homme qui s'est bien conduit durant sa vie, acquiert durant la seconde vie une personnalité supérieure ; les enfants qui ne connaissent pas le bien et le mal restent quarante jours dans le paradis puis reviennent au monde. Les gens mauvais deviennent des renards, des serpents, etc.

Les Prêtres Yézidis

Ils y a quatre degrés dans l'état ecclésiastique. Chez les Yezidis le pouvoir politique et le pouvoir religieux doivent être séparée et ils ont eu toujours un chef politique et un chef religieux.

Le Mariage yézidi

Après que les deux parties ont donné consentement au mariage, on apporte un morceau de pain, soit de la maison de Cheikh, soit de la maison d'un Yézidi renommé pour son hospitalité, et les époux le mangent en l'honneur du mariage. Les chrétiens et les mohamétans, c'est-à-dire les prêtes et le hodjas chrétiens et musulmans, ne doivent pas le célébrer.

Un Yézidi qui est marié et a des enfants ne peut pas contracter un un second mariage. Si sa femme ne lui donne pas d'enfants, il aura le droit de contracter un second mariage avec le consentement de sa femme et il peut aller jusqu'à six femme : si la sixième ne lui donne pas d'enfants il ne peut plus se remarier.

Quand la nouvelle marié entre dans la maison de son mari, le mari jette sur elle une toute petite pierre, cette pierre signifie qu'elle est entrée sous l'autorité mariale de l'homme.

On fait beaucoup d'invitations pour que le mariage soit connu dans le pays, on tire des coups de fusil, on fait de la musique et des danses pour célébrer le mariage ; on emploie aussi beaucoup de fleurs.

Notes diverses sur les Yézidis

Prononcer le mot diable est interdit, les jurons interdits parce que le diable a été injurié dans les livres sacrés.

La danse et la boisson sont permises à la femme comme à l'homme.

Les versets de la Bible Noire sont faits de la lumière du Soleil.

Le Roi du Kurdistan roman épique kurde

(Suite)

III

Apparition d'un guerrier redoutable

Seuls, les mots de passe qu'échangeaient en se relevant les sentinelles kurdes, rompaient le calme monotone et noir de la nuit. Un nouveau matin commençait, sans l'accompagnement joyeux des chants des coqs, ni l'aboiement des chiens, ni le meuglement des bestiaux. Très haut dans le ciel, audessus des humains, les aigles planaient. Et les corbeaux agaçant les hommes par leurs croassements, se déplaçaient de leurs ailes moirées.

Très loin, au fond de l'horizon, de même que sur une terre noire s'épanouissent des fleurs multicolores, les rayons du soleil s'ouvraient. Dans ce vaste temple de la nature, les guerriers kurdes, déjà debout, adoraient l'astre levant.

La lumière effaçait le règne ombreux de la ruse et de la trahison, et le soleil montrait son visage frais. Les montagnes dont le blanc se mélangeait au bleu du ciel, révèlaient leur neige. Les dix chevaliers kurdes qui avaient assisté, la veille, au combat de leur pair, le prince Medjd, se présentèrent devant le roi dans la splendeur de leurs vêtements, suivis de leurs gardes tenant leurs chevaux par la bride. Ils s'inclinèrent devant leur souverain et attendirent qu'il leur parlât.

Le monarque, qui avait loué grandement le courage de Medjd, comprit, en le voyant auprès de lui, qu'il comptait encore se battre ce matin-là. Il prisa d'autant plus ce sacrifice qu'il savait Medjd amoureux et qu'il n'ignorait pas que le jeune homme n'avait encore jamais goûté le plaisir d'amour.

D'autre part, le roi tenant à conserver ce guerrier, estimait que Medjd fermait un sacrifice suffisamment méritoire en cédant sa place à un autre. Mais le héros d'hier considérait que sa victoire de la veille ne représentait pas un cadeau digne de son aimée et dans l'ardeur de son âge et la confiance qu'en son bras lui donnait son succès, il sollicita de rentrer en lice.

Pensif, le roi différait sa réponse. Ses yeux se portaient vers le camp ennemi où se montrait une assez vive agitation. Les rayons du soleil faisaient fumer la terre comme s'ils l'avaient brûlée. Tandis que le roi, taciturne, contemplait la splendeur de la nature achevant de s'éveiller, Medjd au lieu du monde extérieur voyait en lui le sourire de sa bien-aimée et il attendait que tombâssent des lèvres de son souverain des ordres décisifs.

Le roi mit fin à son impatience par ces mots :

— Tu es dans la situatiou d'un homme que l'on doit remercier d'avoir fait tout son devoir. Je sais ton courage, ta générosité et ton amour sans limites. Hier, tu voulus provoquer le premier Croisé pour montrer à l'ennemi qu'on n'attaque pas vainement le foyer des Kurdes. Je te renouvelle mon autorisation. Sois prudent, garde ton sang-froid, et n'oublie pas qu'en te défendant, tu défends le noble amour que tu portes en ton cœur. La vie nous est nécessaire pour que nous ne mourrions qu'au lieu où nous devons mourir. *(à suivre)*

Sal— 3 Hejmar — 56 52

Duşemb 24 — Îlon 1945

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê. 35 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 4 lîreyên inglîzî. Bihayê Hejmarekê; 25 Qemerî.

ROJA NÛ

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc: Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

KURDISTAN

—2—

Di sedsala XVII hemîn de, bextreşiya Kurdistanê destpê kiriye. Miletê kurd, yê ko şerê Hitît, Asûrî, û Mongolan kiri bû, yê ko Med û Asûriyên qidretketî, di nav xwe de, helandi bû, êdî diviya bû, li gora siûda şerên cîranên xwe, ji alîkî bikeve alîkî din. Sê sedsal pê de, şerê Tirk û Eceman û di pişt re, cengê Tirk û Ûrisan, xesarine dijwar gihandine nijadê Kurd.

Ber bi sala 1650-an ve, tirk hemî erdê Kurdistanê, kêm û zêde, xisti bûn bin hikmê xwe û karên Kurdistanê bi Stanbolê ve da bûn girêdan. Kurd pê qail ne bûne û li Tirkan rabûne. Di sala 1666. de, kurê Şêxekî, bi navê Mehdîtiyê li Osmanliyan asê bû. Dawî ket destê hikûmetê û mukir hat ko qesda wî danîna « Kurdistaneke Mezin » bû.

Di sedsala XIX hemîn de, Kurd ji firsendên şerê Tirk û Rûsî, parmend bûne û bi mihacirî ketine erdê Hikûmeta Rûsyayê; ya ko li her dilê wan şirîn bû. Kurdu ji cîranên xwe ên mesîhî û ji filan jî, hez dikirin. Ebdil-Hemîd, bi qesda xirakirina vê dostaniyê, di sala 1890. ji siwarên Kurdan, firqeyine hemîdiye dan çêkirin, yên ko di bin emrê Siltên de bûn; û pê di nav kurd û filan de, tiştên zehf nexweş çêbûne. Ev kurdên hemîdî, pêşveçûna miletê kurd di riya welat û milet perweriyê de dereng hiştine û dijminîtî xistine navbira Kurd û filan.

Lê, di sala 1909. de, piştî ji textketina Ebdil-Hemîd, firqeyên kurd, hatine rakirin û serekên kurd, bi awakî çak, dest bi rêberiya miletê xwe kirine û mebhûs û ayanên kurd di civatmiletê tirkî de, û der civatê Osmanliyan yê maqûl û rîspiyan de, ji bona heqên miletê xwe zehf xebitîne.

Ji aliyê din, Kurdan di Stanbolê de, der Bexda û Mûsilê rojname derdixistin û civat danîn, bi qesda parastina heqên kurdan û pêşveketina zimanê kurdî.

Di wextê ko kurda ji bona vejandina miletê xwe ji bona pêşveçûna nijadê kurd, cehdine mezin dikirin, (û ji xwe li gora qeydeyên danî, milet hemî serbest in û dikarin li gora daxwaza xwe hikûmetekê deynin) miletên mezin bi parkirina Kurdistanê mijûl dibûn û li ser para ko dihate vî an wî bazar dikirin.

Li 17-ê çiriya berî, sala 1913-an de, li Stanbolê lihevhatinek hatiye morkirin û kardariyeke çarserî, ji nimînendeyên Tirkye, Îran, Ingilistan û Rûsyayê, bihevketî sînorên Kurdistanê dikişandin, û pê dilê her çar dewletan, kêm û zeydę, xweş dibû.

Kurdistan Sala 1914-1918 an de

Şerê 1914-1918-an, rê dida kurdan, û wan ji nû ve dest bi xebata azahî û biserxwebûna welatê xwe kirine. Ew bi vî şerî, rast bi rast ne bendewar bûn. Lê bi firsenda ko ketiye destê wan emel kirine û li Serhedan û li Kurdistana nîroyî de, li hikûmetê rabûne. Di van şer û qomandan de, xesarine dijwar gihaye kurdan. Kurda xwîna xwe dirijandin, û mîna miletên din bawer dikirin û di hêviyê de bûn, ko azahî û serbestî wê bibe para her miletî.

Piştî ko Hevalbendan serfiraz bûne; kurdan li her derê, civai û komîteyine azahî û serbestî wê bibe para her miletî.

Piştî ko Hevalbend serfiraz bûne; kurdan li her derî, civat û komîteyine azahiyê danîn. Di 22-yê adarê sala 1919-an û li 1-ê adarê sala 1920-an li ser pirsa welatê xwe, du bîranî qedimandine pêvoka silh û aştiya cihanê, ya ko bi danîna silhê mijûl dibû; di van bîraniyan de, heq û daxwazên kurda yek bi yek nivîsandî bûn, û pê re xerîteyekê ko erdê Kurdistanê pêşçavan dikir, hebû.

Bextnameya Sevrê, sala 1920-an, bi danîna hikûmeteke kurdî, mukir dihat; û li gora şertên vê bextnamê, Kurdistana Nîroyî; ango kurdên Iraqê, heke xwestin, dikarin xwe bigihînin, axa mader a bakur û nîvekî.

Bextnameya Lozanê-di nav bira Tirkye û Hevalbendan de; Sala 1925-an, ji bona Kurdistanê—û ji bona qeydeyên azahî û serbestiya daxwazên miletan- saleke giran bû, Civatê Miletan Mûsil da Iraqê.

Di meha Sibatê de, der çiyayên Tewrosê ên navîn, kurda ji bona azahî û serbestiya xwe, dest avêtine çekê xwe. Şêx Seîd di destpêkê de serfiraz bûye, û zehf bajar û şaristan vegirtine; lê dawî Ordiyên Tirkan, zora wî birine. Tirk di Diyarbekrê de, mehkemeke eskerî danîne, bi qerara vê mehkemê Şêy Seîd, Dr. Fuad, Ewiqat Extî, Yuzbaşî Kemal Fewzî, Seyid Evdil Qadir û kurê wî û 60 serekên kurd hatine bi darve kirin.

Mêranî, bextnameyên navnijadîn, heq û edalet, qeydeyên azahî û serbestiya miletan, pêşiya vî tiştê ko jê re qiwet dibêjin, bêmecal mane.

PÊŞIYA KURDISTANÊ

Îro, kurd ji nû ve, ji cihê xwe rabûne û bi dengekî xurt, doz û dehwa azahî û serbestiya xwe dikin. Gelo îcar wê çawan çêbibe ? Kurd miletekî zexim, yekbûyî û minêkarî mezinahiyê ye. Tête gotin ko ew di wextê kevin de zerdeştî bûn û berî hemî miletan yekîtiya Xwedê, nas kiri bûn; 4000 sal berî Îsa Pêxember.

Niho, piraniya wan sin-nî; û ji wan hin jî elewî ne. Piraniya Kurdan dev ji koçeriyê berdane û gund û bajaran de rûdinîn. Di cotkariyê de gelek hêja û hinerwer in, û pê erdê Iraqa bakurî û bedewiyên têde, xistine bin hikmê xwe. Kitêba ingilîzî, ya wezareta Brîtanya-Mezin a dervekariyê, der vê babetê dibêje: wilo dixuye ko bakurê meyanduava Iraqê wê bibe axa kurdî.

Kurd ji bona standina heqê xwe zehf dixebitin û di nav xwe de, yek in û hemî pev re girêdayî ne. Zehf kovar û rojnameyên di wan heye, mîna: Kurdistan Gelawêj, Jiyan, Dengî-Kîtîyî-Taze, Niştiman, Zegroş Kûhistan, Hawar, Riya Taze, Azadî, Ronahî, Kovara Qefqasê, Stêr, Roja Nû.

Lê heke dewletên mezin bala xwe ne dan pirsa Kurdistanê an bi dilekî reş lê nêrîn; gelo dawiya vê xebata zor wê çêbibe ?!

Mîna hemî miletên biçûk, pêşiya Kurdistanê jî, bi du tiştan girêdayî ye, yek: zexmî û zêrekiya xebata ko kurd ji bona azahiya xwe dikinû didoa: qeder û meşên bûyerên siyasî ên mezin yên Cihanê.

Mensûr ŞEL-LÎTE

ME BIHISTIYE

— Sala ko bê karxaneyên emerîkanî çar milyon otomobîla çêkin.

— Panzde hezar eskerên emerîkanî ketine axa Tokyoyê; payetextê japona.

— Sefîrên Brîtanya Mezin, li ba dewletên Rohelatê Nîzing û Navîn, di serekiya wezîrê brîtanî ê dervekariyê de, li Londrê civanek danîne û bi pirsên ko bi van welatan ve girêdayî ne, mijûl dibin.

— Xelkê Sûdanê; erdê ko li nîroyê Misrê de ye, dixwazin karên welatê xwe bi destê xwe bigerînin û naxwazin karkerên misrî û ingilîzî têkilî şuxlê Sûdanê bibin. Xelkê Sûdanê dildikin bi Hikûmetên Ingilîzî û Misrî tifaqnameyekê mor bikin. Piraniya xelkên Sûdanê reşik in.

— Wezîrên dervekariyê yên pênc dewletên mezin di Londrê de civanek danîne. Pênc dewletên mezin ev in: Emerîka, Sovyetistan, Brîtanya Mezin, Frense û Çîn.

— Piştî ko japona xwe avêtine bextê Hevalbendan eşkere bûye ko stoleke emerîkanî a xurt ji bona êrîşa dawîn, xwe kar kiri bû.

Ev stol niho bê şer ketiye avên japona ên mader. Ev in yekîneyên têde: 14 zirehpûş, her yek ji wan 35 û heta 45 hezar ton mezin; 24 balafirhilgir, 22 qriwazorên giran û sivik, 136 destriyor. Hezar û sê sed balafir dora vê stolê de difiriyan.

— Leşkerên emerîkanî ketine Şanghey; bendera çînî a mezin.

— Serekdewletê frensizî, li ser vexwandina serekcimhûrê Emerîkayê M. Truman, çû bû Weşingtonê. Ceneral De gol, niho vegeriyaye Parîsê. Têtegotin; beriya ko ev sal biqede Serekcimhûr Trûman wê bê Parîsê; xatirxwaziya miletê frensizî û ya Ceneral De gol.

— Li gora danazana ko hatiye belav kirin; serekdewletên emerîkanî û frensizî li ser hemî pirsên ko di nav van dewletan de hene, li hev hatine û qerara şidandina dostanî û tevkariya her du hikûmetan, dane.

— Meha borî 270.000 eskerên emerîkanî ji erdê Ewripayê vegeriyane welatê xwe; vê mehê, têtê bawer kirin ko 400.000 eskerên emerîkanî, wê bikarin xwe ji erdê Ewripayê hilînin û berê xwe bidin Emerîkayê.

— Herwekî şer qediya ye û karxane û destgehên emerîkanî dest ji çêkirina çek û sileh û cebilxanan, û hesincawên şerî ên din; mîna top, balafir, bombeavêj û cengkeştiyan berdane, divê xebat bête pêda kirin, xebatkerên van febrîkan re. Di Emerîkayê de 60 milyon xebatker hene û ji van hemiyan re kar peyda kirin ne tiştekî hêsaniye. Hikûmeta Emerîkayê niho, bi vî karê girane zehf mijûl e, û hêvî mezin e ko ev pirs bi awakî çak dê bête safî kirin.

Keçedînê

Keçedînê tu zanî
Esmer hilû tu zanî
T'ez kuştim, t'ez helandim
Tu b'kurmancî nizanî.

Tu dî bû l'banê banî
Xulama çavê di belek
Reş kir ji kilê sibhanî
Xulama şê biskê di şê

Li ser zilfê danî;
Xulamê cotê memika
Pirtiqalê yafayê
Devê dikanê danî.
A k'mi digo te anî
Sed helal be li wî canî
T'ez kuştim, t'ez helandim
Çavreşê mala mi danî

Ez diçûme, diçûme
Pêrgî gewra xwe bûme
Ew keniya ez şa bûme.

Lê gewrê lêxezalê
Kanî rinda nav malê
Weyla mi memik xwarî
Memik fitara êvarê.
Keçê, dînê tu zanî
T'ez kuştim, t'ez helandim
Tu b'kurmancî nizanî
Esker oldim peyade
Ta'lîm bilmem ne çare
T'ez kuştim, t'ez helandim
Tu b'kurmancî nizanî.

Denizde qum ziyade
Esker oldim peyade
Senî çoq seviyorim
Heyatden de ziyade.
Were keçê vî alî
Tu b'kurmancî nizanî
T'ez kuştim t'ez helandim
Tu helal î vî canî.

HEJIROK

Ez hejîra na xwim
Loy, loy, loy
Loy li loy, loy loy !
Ez delalê na xwim
Xemrevînokê.

Şerê betal na kim
Tirka li xwe şa na kim
Xemrevînokê.

Hejîr li çiya ye
Li nav gul û giha ye
Li ber serê paşa ye
Ji eslê xwe de axa ye
Xemrevînokê.

Hejîr di tatê de
Delal di tatê de
Lawino biçin pê ve
Mexseda dilê wê ye
Xortxapînokê.

Hejîr çiqa zer e
Wela delal zer e
Lawino biçin ser e
Ji eslê xwe de esmer e
Xortxapînokê.

Wela hejîr xweş e
Wela delal reş e
Li nav gul û benefş e
Evdalê çavê di reş e
Eslê xwe de keleş e.
Xortxapînokê.

yê ko gotiye: Ehmedê Ferman

TITIN

Ez radibim weqta seher
Qelûna min agir li ser;
Her nefesê ez dikêşim
Defî dike pênc sed keder.

Titina misk û ela ye
Vedixwit şêx û mela ye;
Kê dibêjit titin bela ye.
Ew ni zanit lezetê.

Melayê GERDÎ

Hakim û Sê Keçik

Hakim, û wezîr rojekê daketin seyranmişê, di nav bexçan de.

Nêrîn ko sê keçik hene ji xwe re dolabê dirêsin. Hakim ji wezîr re got: Emê xwe veşêrin, binêrin be, ev qîz çi ji hev re dibêjin. Keçka wezîr yek jê, yek keçka qadî ye, û a sisiya keçka gavanê bajêr e.

Nerîn, keçka wezîr ji hevalên di xwe re got: go heke hakimê bajarê me ez bikirima, minê jê re mexfûrek çêkirina ko hindurê mala xwe, hemî pê raxistana, û derenceyêd mala xwe, heya bi hewşê...

Keçka qadî got, go: heger ez bikirima, minê jêre balafirek çêkirina ko ew û miclisa xwe tê de siwar bibûna; kî jan dera ko dilê wan bixwesta, biçûna û bihatana...

Keçka gavan got: heger ez bikirima minê jê re du zaro b'anîna, yek qîz û yek lawik, her avdak ji porê wan yek zîv û yek zêr; û hakim dengê wan dibihîsin.

Hakim û wezîr vegeriyan mala xwe, û hakim ji wezîrê xwe re got: here keçka xwe ji mi re bîne.

Wezîr keçka xwe ji hakim re anî û mehra wêna li xwe birî; êvarê gava çû cem qîzikê; jê re got: tu li ser soza xwe yî an na?

Keçikê jê re got: çi soz e! go: te di nav bexçan de got: heke hakim min bike, ezê jê re mexfûrekê çêkim?

Keçikê go: mi derew ji xwe re kir! Ez çi zanim mexfûra çêkim. Keçka qadî jî, bi vî hawayî.

Keçka gavan anî ji xwe re û jê re got: tu li ser soza xwe ye! Keçikê got: heke Xwedê bide, ez li ser soza xwe me.

Sala wê qediya, Xwedê teala du zaro dan keçka gavên; keskê din li cem wê tu ne, her du hewiyên wê pê ve.

Gava her du hewiyên wê dîn, ko keçka gavên soza xwe bi cih anî, pir jê qehirîn, çûn du cewrik anîn û danîn ber wê, her du zarokên wê veşartin. Sindoqek anîn, her du zaro xistin Sindoq li wan girtin, qîr û zift kirin û avêtin behrê.

Çûn ji hakim re gotin: va jina te du cewrik jê re bûne.

Hakim pir qehirî, û çermekî gamêşî anî û jinik xist nav vî çermî û danî ser cadê û emir daye ser bajêr, heçî here û heçî bê tifkê bidin vê jinkê. Di bajarê din de, yekî masîvanek heye, carekî nêrî ko sindoqek bi ser avê re tê; ev sindoq anî û hat cem pîra diya xwe û jê re got: Xwedê da me. Gava sindoq vekirin, nêrî ko du zarok tê de ne.

Her yekî tiliya xwe xistiye devê ê din, û dimijin. Lawik û pîra diya xwe man ecêbmayî li wan zarokan.

Ji diya xwe re got: êdî tu karî tu ne kî, çavê te li van zaroka be. Ev zaro li cem pîrê mezin bûn, navê lawik danîne Ferzende, û navê keçikê danîne Gulçîçek.

Heyanî ko mezin bûne, emrê wan bû deh sal, her du li hev rûniştine û dibêjin: çawan bavê me tu ne, em ji pîrê re dibêjin yadê, û ji lawê wêna re jî dibêjin yabo... bavê me kî ye, divê em seh bikin..

Çûn, cem pîrê, her du û jê re gotin: yadê, ji me re rast bêje, bê bavê me kî ye?

Pîrê ji wan re got: ya rastî, ez nizanim; lawê min çû bû masîvaniyê, û nêrî ko sendûqek, bi ser avê re tê; û hon her du tê de bûn, em nizanin bavê we kî ye; hon dixwazin li cem me bimînin, hon dixwazin herin!... Ferzende jê re got: pîrê, t'aba xwe li me helal bike, emê herin!

Her du, Ferzende û Gulçîçek rabûn û bi dinyayê de meşiyan; ketin Kerbela, hatin ber çemekî mezin, nêrîn ko qesrek li ber çem heye; û wî alî çem, bajarekî mezin heye.

Nêrîn ko qesir vala ye, banî ketin qesrê, ev û xweha xwe tê de man, mişwarek xurt di wê qesrê de wextê xwe borandine; ev bajar, bajarê bavê Ferzende ye.

Keçka wezîr pê hesiya, ko du zarok hatine vî bajarî, seh kir ko ev zarok, ên ko avêtine avê... Kuncîlên şîn li xwe kirin û çû qesra ko Ferzende û Gulçîçek tê de ne.

Ji Ferzende re got:, heyfa te, xortê delal, ko hespê te tu ne ye; divê tu herî, hespê qemer ji xwe re bînî û lê siwar bî; encex minasibê te ye.. Ferzende jê re got: pîrê, hespê qemer li kî derê ye!

Pîrê got: lawo heke te qesda ewî kir t'ê bibinî, ez jî nizanim li ku derê ye, dibêjin di bajarê xerabe de ye.

Ferzende go: lazim ezê herim. Xweha wî jê re got: heke tu bi ya min dikî, tu na rî, tu zaro ye, t'ê li çoline bimirî, herî kû.? Ferzende go: nabe, ezê herim! Ferzende derket û bi çolê de meşiya; qonaxa du roja çû, gelekî tî bû..

Nêrî ko zelamkî ixtiyar li ser devê rê sekiniye; şerbikekî avê pê re heye, giha cem kalo, xeyir hatin tê dan, kalo av dayê, û jê re got: ya xortê delal, t'ê herî kû? Ferzende jê re go: ezê herim hespê qemer!

Kalo jê re got: lawê min, ya xortê delal, gelek peyayên weke te, çûne vî hespî û venegeriyane, tu ni karî bînî, vegere mala xwe. Go: na be; ezê herim.

Kalo nêrî ko ra tê na be, go: de ezê mesela hesp ji te re bêjim; go ev hesp di bajarê xerabe de ye, kesek ni kare wî zeft bike, niha dinya navê rojê ye, germ e, niha li ber siha dîwarekî bilind e, çavê xwe bigir, ezê te li ber vî bajarê xerabe deynim, here ser serê dîwêr û xwe bavêj ser pişta wîna, hesp tihn e, ewê dihn bibe û bibeze, tu jê re bêje; ya heywanê delal, ji roja xulka te bûye, tu jibona min î, wê bisekine û t'ê bînî.

ne qediya ye

Wey La Miro!

Wey la Mîro, wey la Mîro... hakimo, xweşmêro, biçûko, wezîro!..

O, lo Mîro, minê digo, ev çi bû, çi ciriya, mi dî agir ketî mehela Meşkîna, tora Mihelmiya; ezê rebenê Mîrê xwe me, ko min zanî biwa bextê Mîrê min ev e, ezê biçûma civanê Mîrê xwe bi şev e. O, lo Mîro; ew çi bû, çi qewimî; mi dî pozê keleha Mêrdînê, bi ser qesra mala Hecî Kermo de dihedimî; mîna qeymaxê miha, bi kubara sibê re, li ser nanê genimê.... Ezê, rebenê Mîrê xwe me; ko min zanî biwa, bextê Mîrê min ev e; ezê biçûma civanê Mîrê xwe, bi şev e.

O, lo Mîro; dilê min ê dîl, li dîn e, mi dî, sibehê Melesê derdikevî, ser banê Birca Belek, li dora qesra Kevir-Hewara şewitî dimeyizîne; dinêrî ko mûm û fenerê dewletê, li dora qesra Kevir-Hewara şewitî ne!..

Wey lo Mîro, hesab li axê erda heye; li çadir û sîwanê dewletê tu nî ne!.. Mi dî, Hezarê sê denga kire gazî, digo: Melesê, porkurê, nemayê; tu rabe, derkev, ser banê bircê, tu qebhetê giran bi çavê serê xwe bibînî.

Hay lo Mîro, hay lo Mîro; mi j' t' er ne go: O, lo Mîro, tu wiha ne kî; tu ê serê kuçikê van M.... jê ne kî; tu Birca Belek xera ne kî; tu fermana me ji Stanbolê ranekî; tu miradê dost û dijmina li me ne kî.

Melesê, derdikeve ser banê birca jorî, li dora qesra Kefir-Hewara şewitî dimeyizînê; dinêrî ko peyakî di ser riya Dêrizbînê; xopan tê, dileyizînê...

Mi dî, Melesê sê denga kire gazî; digo: Hezarê, Xwedê hebîna, tu rabî, miftê li sendûqa ezrûmê xîne, tu mirata dûrbînê, ji sendûqê biderîne; ezê li ber çavê xwe deynim, ezê saxlûx û silûxê wî peyayî hilînim; binêrim ev peya ji mala kê ye? Hezarê radibê, miftê li sendûqê ezrûmê dixîne; dorbînê jê distînê: dide destê Melesê; li ber çavê xwe datîne, dinêre li ser riya xopana Dêrizbînê, li wî peyayî dimeyizînê...

Melesê sê denga ban dikir: Hezarê, porkurê, nemayê; ew peyayê ko tu dibêjî; jê re dibêjin Çeçanê Nêsir e, gurê roja qewamê; roja tengiyê, hefadê xanim û xatûnan.. di Birca Belek de, wan daim dihemînê...

Xwedê hebîna, tu rabî, ban melê kî, bila kaxezekê binivîse; tu ê bişînî pêşiya Çeçanê Nêsir, gurê roja qewamê, hefadê xanim û xatûna; bila li mûciba wê kaxetê; kaxetke dî binivîse; bila li nav Koçeka û Bûbilana de, bilezîne; bila here cem mala Qaso axa, bila komek giran ji wê der bicivîne, bila xwe ji wê der berde xopana Çalê, cem mala Osmanê Eshed; bila ji wê der jî komek giran bicivîne? û ji wê der xwe berde qesra xopana Metîna, cem mala Elî Axa; Elî axa zor qehar e; bila li Mehmûdkiya bike qêrênê; bila komek giran ji wê der jî bicivînin, şevkê ji esir pê ve, ji aliyê qiblêtê de, li eskerên dewletê biteqînin, belkî heyfa Smaîl Begê, kekê Helef begî; apê Terhî begî; ji van teresê romiya hilînin.

O, lo Mîro ferman e; fermana serê Mîrê min giran e;

Mi dî, Smaîl begî sê denga ban dikir Helef begî; Xwedê hebîna, m' j' t'er ne go tu ê wiha ne kî, tu rabî ban melê kî, bila kaxetkê binivîsê, tu ê bidî destê xulêm; bila berê xwe bide cem mala Haco Axa, bila komek giran ji wê der bicivîne, bila şevkê bêne Dêrizbîna xopan mêvandarî ne; a dinê şevê li qesra Kefir- Hewara şewitî, li Birca Belek dawetlî ne.

Bi çeplê wana bigirê, wan li sûka Qeyseriyan bigerînê, bila binêrin ji gewdan bê serî ne, û ji destan bê tilî ne, hemî kûçikê M.... serbikesk in, aliyê şêxanî ne, dilê wan reş e, nava wan wek tenî ne, sed û adaniyê Xwedê li canê min keti be; ezê koka teresê wan M.... jî binî de, biqelînim.

Wêne

Naqûsên Ibadetgehan

Elemana naqûs û ceresên ibadetgehên erdên Ewripayê kom kiri bûn û dixwestin jê top û gulan çêkin. Xwedê ne bû yarê elemana, û naqûsên komkirî vedigerin ibadetgehên ko jê hati bûn hilanîn.

Ceng Qediyaye

Xelên payetextê brîtanî ketine nav kûçe û kolanan û bi şadimanî rojnamayên ko dawiya şerê Pesifîkê elamdidin dixwîn in. Japona jî, mîna elemana, bê gotinên kêm û zêde, xwe avêtine bextê Hevalbendan.

Tefsîra Quranê

49- Pêxemberê min... Li wan mêze bike, çawan ew derewan bi alî Xwedê ve .didin; ji xwe ev gunehê wan, besî perîşaniya wan e.

50- Ma tu li wan na nêrî ko ji Tewrat û Incîlê parmend bûbûn û niho radibin û bi pûtên weke Cibt û Taxûtê baweriya xwe tînin û dibêjin: Riya kafiran ji ya bawermendan rastir e.

51- Xuda ji wan standiye, ew ketine laneta Xwedê. Ji bona mirovên ko ji rehmeta Xuda hatine qewirandin, tu ni karî arîkarekî peyda bikî.

52- Ma heke ew ji padişahî û dewlemendiya dinê parmend bûna, gelo wanê ji kesî re pûlek bidaya.

53- Ma çire cuhî seba nîmeta ko Xuda ji xelkê re da, dilreş dibin û didexisin? Me ji malbata Ibrahîm re kitab û hikmet û padişahiyeke mezin da bû.

54- Hinên ji wan baweriya xwe bi bezma Muhemed anîne, lê hinên din rûyê xwe jê zivirandine agirê dojehê besî wan e.

55- Yên ko ayetên me inkar kirine û pê kafir bûne, emê wan bavêjin agirê dojehê, û her cara ko çermê wan bête şewitandin, emê çermê di wan ji nû ve çin bikin, da ko ew lezeta agirî xweş tam bikin. Qudreta Xuda mezin e; Xuda zana û fêris e.

56- Lê yên ko bawermend bûne, û tiştên qenc pêk anîne, emê wan bigehînin buhuştên têr av û kanî, û ew tê de her bimînin û di wan buhuştan de, ji bona wan jinên paqij û delal wê peyda bibin û emê wan bigehînin sihên taze û honik.

57- Emrê Xuda ye, gava ji we re tiştekî emanet dan, wî emanetî bidin xwediyê wî, û heke hon di nav xelkê de hikim dikin, hikma xwe li gora edaletê bikin. Ev emrên Xuda çiqas delal

Û hêja ne. Xuda bîna, bihistiyar, û zana ye.

58- Gelî bawermendino...Ji Xuda, pêxember û mezinên di xwe re itaetê bikin, û heke we baweriya xwe bi Xuda û roja piştdawiyê aniye, gava hon li ser mes'elekê li hev na yin, bi ya Xuda, û pêxemberê wî bikin, bi vî awayî hon digehin rastiyê û xeyrê dibînin.

59- Ma tu wan na bînî ko zen dikirin heçko baweriya xwe bi kitêba ko ji te re û bi kitêbên ko beriya te dahatine anî bûn; û niho radibin û dixwazin li gora hikmê Taxûtê bimeşin? Ji wan re hati bû emir kirin ko wan divê Taxutê inkar bikin, lê şeytan dixwaze ko ew ji riya rastiyê derkevin; jê dûr kevin, û riya xwe şaş bikin.

60- Gava ji wan re tête gotin: bikevin pey Qurana ko Xuda nazil kiriye û bidin pey pêxemberê Xwedê, tu dibînî ko minafiq rûyê xwe ji vê ronahiyê dizivirînin û xwe ji vê baweriya pak bi şûnda dikişînin.

61- Ew, piştî ko mala xwe bi destê xwe xira dikin, radibin tên 'nik te û dibêjin: Qesda me lihevhatina mirovan bû û em tiştekî ko xilafî emrê te ye na kin.

62- Xuda tiştên ko ew di dilê xwe de vedişêrin pê dizane, guh me de wan, wan bi şîretan bişidîne û bi gotinên geş dil û gubê wan veke.

63- Ji şandina pêxemberan qesda me ew bû ko xelk jê re itaetê bikin. Heke yên ko gunehkar û ezabdarên nefsa xwe bûne, tên nik te û ji Xwedê efiw û toban dixwazin û dikevin bextê te û mehdera te hêvî dikin, wê bibînin ko Xuda efiw û toban dide wan, Xwedî piyar û mehrivan e.

64- Bi Xwedê, li ser tiştên ko ew li hev hatine, heta ko tu hikmê xwe ne dî, ew pê qail na bin, ew baweriya xwe na yênin; lê piştî hikmê te, di dilê wan de, şik na mîne, û ew bi dil û ziman qail dibin, û dikevin bextê te.

65- Heke me ji wan re bigota: xwe bikujin an ji welatê xwe derkevin, hinekî wan wisa dikir lê heke wan li gora şîreta me bikirana, di heqê wan de çêtir dibû û baweriya wan pê zexm dibû.

66- Me ê ji wan re sewabên mezin bidaya.

67- Me ê wan bigihanda riya rastiyê.

68- Yên ko itaetî Xuda û pêxember dikin, hevalên nîmetgihayên Xuda ne, ew hevalê pêxemberan, bawermendan, şehîdan û qencîkera ne. Ew, çi hevalên delal û spehî ne.

69- Kerema Xuda wisa ye, û tiştên ko em dikin, Xuda bizane, bes e.

70- Gelî bawermendino... Xwe pêk bînin, çekên xwe hilgirin, heydan û heybeta xwe bidin neyarên xwe û gava hon diçin pêşiya wan, kom bi kom an bi teway herin.

71- Yên ko bextreşî kirine û xwe ji şerî dane paş, gava ji we re musîbetek digehe dibêjin: Destkişandina me ji şerî, ji kerema Xuda ye, an ne, ji me re jî, belayek wê bigihişta û em jî şehîd bibûna;

72- Û gava hon dijminên xwe dişkînînin û talanê wan tînin û ji we re qenciyekê digehe, ew dibêjin: her çend jî, di nav beyna me û wan de tu hevalîtî nîne, xwezî em bi wan re bimana, û ji talanê behreke mezin bistanda.

73- Yên ko jiyîna axiretê, ji heyîna dinyayê çêtir digirin, divê di riya Xwedê de, dest bi şer û kuştinê bikin,; yên ko di Xwedê da têne kuştin û yên ko zora dijminên xwe dibin, bila bizanin ko ji bona wan sewabeke mezin heye.

74- Ma çi li we qewimiye ko hon, ji bo xelasî û azakirina qelsenêr û jin û zaroyan, dest bi şer û kuştinê na kin; ma hon na bihîsin ko ew ji Xwedayê xwe re dia dikin û dibêjin: Yezdanê me, me ji vî bajarê ko rûniştimanên wî zalim in derîne û ji me re arîkar û sermiyanekî bişîne, da ko em pê zora dijminên xwe bibin.

75- Yên bawermend, di riya Xuda a rast de, û yên kafir di riya Taxûtê a xwar de dest bi şer û kuştinê dikin. Gelî bawermendino... dirêjî hevalên şeytên bikin û bizanin ko hîlebaziya Iblîs kurt û sist e.

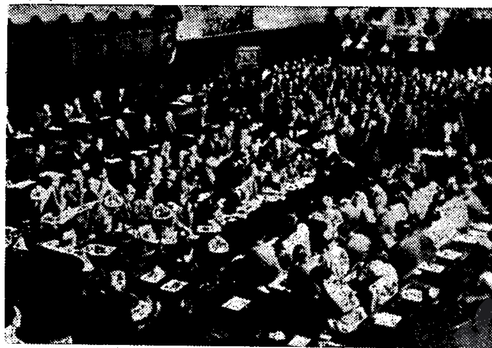
76- Ma tu li wan mêze na kî... yên ko berî ji wan re hati bû gotin: niho dev ji şer û kuştinê berdin û dest bi kirina nimêjê û dana zekatê bikin; piştre gava ji wan re bi şer û kuştinê hate emir kirin, hin ji wan rabûn û xelkê tirsandin, bi tirsekê ko mirov pê ji Xuda ditirse an bi tirsekê jê hêj mezintir, û digotin: Xudayê me, tu çima ji me re, emrî kuştinê didî, xwezî te bihişta em li ser cih û nivînên xwe bi ecelê xwe bimirana. Bêje wan: Mal û xweşiya dinya tiştekî hindik û kêmeyar e, ji bona bawermendên ko ji Xudayê xwe tirsiyar in heyîna axiretê tiştekî çêtir û spehîtir e, û bizanin ko ji xwe re tu neheqî na ye kirin.

77- Hon her kû derê jî bibin, di asegehên mezin de jî xwe veşêrin, mirin nîzîkî we dibe û hon dimirin. Gava qenciyek digehe we bêjin : ev ji kerema Xwedê ye, û gava xirabiyek tê serê we bêjin ev jî ji wî ye; û tu, pêxemberê min, bêje: Her tişt ji Xuda ye, û her tişt bi emrê wî çêdibe. Ma ev çi miletek e ko mana gotinekê jî seh na ke, û pê bîrewer na be.

78- Her çi qenciya ko digehe te ji kerema Xuda ye, û her çi xirabiya ko digehe te kedê nefsa te ye, ango Xuda bi wê belayê, te diceribîne. Me tu ji mirovan re bi pêxemberîtiyê şand, Xuda şahidê pêxemberîtiya te ye, û ev besî te ye.

Destpêka Tefsîrê di hejmarên Hawarê de hatine çap kirin. Hejmar 27. û heta 57.

MIRÉKA CIHANÉ

Bergehek ji mehkema Mareşal Peten, di Parîsê de. Peten giha bû heta payeya Mareşaliyê; û xelkê Frensê jê zehf hez dikirin, ew payedariya serfiraziya Ordiyên Frensizî a 1914-1918-an bû. Di vî şerî de ew rabû destê elemana girt û bê bextî li welatê xwe kir û diviya bû bête kuştin, lê her wekî gelek pîr e, ne hatiye mirandin; heta dawiya emrê xwe di hebsê de, wê bimîne.

Strana Kurdî

BÊMALÊ

Lawik ban dikirê keçikê, digo: bêmal ez û tu ne; di vî welatê me de, bêmal ez û tu ne; te ne mêr î, û mi ne jin e; tu rabe destê xwe bidê destê min e...

Emê, ji vî welatî birevine; ji xwe re herin welatekî din e; xelk û alemê ji dê û bavê min û te bipirsin e...

Wê bêjin çavê reş û belek, îro sê ro, xerîb ketine, li welatê xerîb û xurbetê; dinya û alemê, li serê min û te bicivine...

Wê bêjin, lawo, belao, hon ji kû ne? Wê gavê, emê bêjin, em xwişk û brayê hev û du ne, em ji ber zilm û zulemata tirka direvine; wê bêjin: şiklê we, mîna şiklê hevûdu qe na bine; wê gavê emê bêjin: gelî xelk û alemine, bavê me yek in, diyên me dido ne.

Lawik ban dikirê; lê, lê keçikê; di ser min û te re, Rebê Alemê mezin e, di binya min û te re, kar û berx û mî û bizin e; de rabe, destê xwe bide destê min, taliya dinyayê mirin e.

Bejna Zirav, ji xwe re rûniştiye, li ber qesrê, dawa têqî dayê ber sitarê....

Lawik ban dikirê, lê, lê keçikê, mala bavê şewitiyê; de rabe ramîsanekê bi mi dê, êvar e, dereng e, roka me ne ma, ketiye hikmê êvarê; heval û hogirê me; ji çola berê xwe dane malê!...

Lê, lê bêmalê, roka me ne ma, heyva me yê çardeşevê, sewqa xwe dayê, welatê Kurdistanê, çol û çiya û dar û devî.

Lawik ban dikirê, digo: gelî heval û hogirno, werin emê herin Şerîeta Mihemedî, binêr dê Xelkê Delal, ji kê re dikevî.

Cigareyên Tamdar

Cigareyên çêtir û tamdar, yên Rejiya Libnan û Sûriyeyê ne. Jokey-Klub, Yekemîn, Befra, Tatlî-Sert, Vircinya, Oriyen, Zodiyak; ev cigareyên he hemî, ji titûnên çêtir û paktir têne çêkirin. Piştî xwarinê cigareke baş, dilê cigarevexwaran vedike.

Gava dixwazin cigarekê vexwin, navên Jokey-Klub, Yekemîn-Birincî, Befra, Tatlî-Sert, Vircinya, Oriyen, Zodiyak bînin bîra xwe û yek ji wan paketan, ji xwe re bibijêrin.

Gerandina Dewleteké

2

Wezîrê paşrojmendiyê, serekê wezareta paşrojmendiyê ye. Dewlemendkirina welatekî karekî gelek girane ye. Da ko pereyê miletekî xwedîqîmet bimîne, divê ev pere di welatên biyanî de jî, xwedîqîmet bibe. Xwedîqîmetbûna pere bi qudreta xwe a kirînê girêdayî ye.

Emê bêjin ko hikûmeteke kurdî hatiye danîn û pereyê kurdî diçe bazarên biyanî. Heke hatina Kurdistanê pir in û baş in, xelk bi vî pereyî ji kurda hûr û mûra, pez û dewaran, mexfûr û xalîçan dikirin, her tiştê ko hewcedar in jê tînin, û bi vî awayî qedrê pereyê kurda tête girtin.

Lê, heke kurd, di welatê xwe de, xweş na xebitin, zad û xwarin, pez û dewar, hirî û hevrûşim û zayeyên wan ên din kêm in, û xelk bi pereyên kurdî ni karin tiştekî hêja bikirin; qîmeta perê kêm dibe û kurd bi xwe tiştên ko hewcedar in, ji welatên din, ni karin bînin ji ber ko, qîmeta pereyên wan hindike û ew kêmrekbet e. Heke wilo bû, di welêt de zîwarî û perîşanî destpê dike.

Qidret û qiweta miletekî, li gora xebata lebatên vî miletî ye. Heke hemşehriyên erdekî, bi tevayî û bi zêrekî, li gora qeydeyên zanîn û mehrefetê dixebitin, û di hundirê welêt de, hatina erdê, hatina gund û bajaran, destgeh, karxane û febrîqan pir û başi in, ev milet di nav miletên Cihanê ên din de dibe dewlemend û di nav nijadan de, xwedî qedir û rûmet.

Wezîrê karên civakî, serekê wezareta xwe ye. Milet divê bixebite, divê saxelem be. Xaniyên xelkê, xaniyên gundî û xebatkeran, xaniyên hemî rûniştimanan, divên bi awakî çak bêne ava kirin. Mirov na be ko xaniyan de rûnin, ko pencereyên wan nîne, dû û dûman, toz û ax, bihnên genî têde ne. Ker û dewar, pez û golik nabin ko rast bi rast di tenişta xelkê malê de bixwin û vexwin, û tiştên mayî bikin.

Di Mala her gundiyekî de, divê ji qeneve du mezel, hewşek û deh mêtir ji van mezelan dûr axûrek hebe. Heywan û însan na be ko, bi şev û bi ro tenişta hev de mîna hevala rûnin. Gava zaro tên dinyayê, divê diktorek vî zaroyî bibîne; ji bona dûrkirina nesaxiyan jê re, derziyek an dide lêxe.

Zaroya divê hero du car bi sabûnê bêne şûştin, cihê wan divên gelek paqij bin, mêş û kelmêş van aciz ne kin. Şîrê ko ji wan re tête dayîn, divê bête kelandin.

Avrêjên xaniyan divê ji mala dûr bin, û çaleke wan î kûr hebe, gava di avrêjê de kes tune, texteyek divê bête dayên kulê avrêjê. Demên nexweşiyên giran de,xelk divê bikevin xestexanan; ango divê xestexaneyine baş bêne çêkirin; û ji bona nesaxiyine biçûk, yên ko heke mirov bala xwe ne da, dibin nexweşiyine dijwar, mîna êşa çavan, ta, birînine biçûk, nexweşiya zaroyan dermanxaneyan têne vekirin.

Herwekî, însan ne heywan e, û ne heq e ko ji t'aba mirovekî, mirovine din kar bikin û peyayê ko dixebite dawî ji nanê tisî pêve nikare tiştekî bixwe, nikare ji bona jin û zaroyên xwe ên nesax diktor û dermana bîne, keç û kurên xwe bişîne xwendegahan, ji xwe re, û ji zar û zêçên xwe re, nikare cilekî pakij û nû bikire, di feqîrî û perîşaniyê de bimîne, wezareta civakî li van tiştan dinêre; û bernade ko tiştên wilo çêbibin, xelkê digihîne xweşiyê, nizam û intizamê û wan berxurdar dike.

Her kesê ko dixebite, divê bikare mîna însanan bijî, di paqijî, rahetî, selametî û kamiraniyê de emrê xwe derbaz bike, qedrê wî bête girtin û kes bê sebebeke qanûnî, têkilî wî ne be.

Ev in karên hêja ko pê karker û dîwanên wezareta civakî mijûl dibin, xelk bi şîret, qanûn û arîkariya di wê pêş ve dikevin. Bêşik, dewletê divê bixebite, lê xelq jî divê arîkariya wê bikin, dako di navbira milet û hikûmetê de tevkariyeke çak hebe û pêşveçûn çêbibe. Wezîrê kevne û mehkeman, serekê wezareta xwe ye. Herwekî di nav xelkê de, doz û dehwa çêdibin, safîkirina van doz û dehwan, li gora qanûn û isûlên danî, karê mehkeman e, û mehkeme bi tevayî girêdayî wezareta kevne û mehkeman e.

Hakim an qadî, divên li gora qanûnên welêt, heqê xwediyê heq bînin cih, û bidinê, kes di welêt de, heqşkênandî ne mîne, her kes bigehe heqê xwe. Di pêşiya mehkeman de, biçûk û mezin, feqîr û dewlemend, xurt û qels nîne. Bê qerara mehkemekê kes nikare bête êşandin.

Bi qerara mehkemekê mirovê sûçdar, dikeve hebsê û têle kuştin jî. Lê tu car cendirmeyek an polîsek li peyakî ni kare lêxe, an dijûnan lê bike. Ev ne heq û hedê tu kesî ye. Lê ji aliyê din gava polîs an cendirmeyek neheqî kir, mirov dikare gazinda jê bike, di heqê wî de, dehwayek rake.

Her tişt bi isûl û qanûn e, bi isûl û qanûn tête meşandin. Te divê qedrê mêmûrên dewletê bigirî, wan jî divê qedrê te bigirin. Mezinahiya kesî li ser kesî nîne. Wextê zor û zorkerî ji mêj ve bori ye.

Ji yê ko xwedî heq e, xurtir kes nîne, lê heke tu dixwazî bi dara zorê bigehî heqê xwe, heye ko heqê xwe winda dikî. Bindestiya qanûn û nizaman bike û ko te wila kir bizane ko şah û padişah ji te ne xurtir in.

Kevnezan

PÊJINÊN DINYAYÊ

Şer qediyaye; hoste û qesirbendên ingilz, dest bi selihandina avahiyên bombexistî kirine; di payetextê Brîtanya Mezin de, der nîzingî Ibadetgeha St. Paul, xebateke zor û bi şewq, pêş ve diçe; xelk dixwazin bajarên xwe bi awakî, ji yê berî hêj çêtir û çelengtir ava bikin. Bi çiqasî bextiyar in ew peyayên ko ji bona miletê xwe dixebitin.

Xebatkerên denîmerkî ji bona balafirvanên ingilîzî payedariyek danîne, li ser vî keviri hatige nivîsandin: ji bona xelasî û serbestiya welatê me, em şikirdarî Xwedê ne. Ji peravên Ingilistanê balafirvanên brîtanî çek û sileh, şûr û xencer, bombe û mitralyoz anîne ji me re, da ko em bikarin, welatê xwe, erdê kal û kalikên xwe ji destê neyaran, ji destê zalim û xedaran xelos bikin, wan balafirvana canê xwe dane, heta ko em aza û serbest bibin; ew îro di erdê welatê me de, hatine veşartin; Xwedê rûh û giyanê wan şa bike.

Di Rangûnê de, eskerên brîtanî, şabûniya xwe elam didin. Cenga japonan qediyaye, japon bêmecal ketine erdê, û di pêşiya cihanê de, dergehên silh û aşîtiyê, azahî û serbestiyê vebûne.

3ème ANNÉE — LUNDI 1er OCTOBRE 1945 — NUMÉRO 58

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél. : 74-04 et 84-41
QUOTIDIEN KURDE
Directeur-Propriétaire : EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN
Le Numéro 25 P.L.S. - Abonnement :
Liban-Syrie 25 L.L.S. Etranger 4 L. Stg.

LES KURDES ET LEUR PAYS

(suite du numéro précédent)

Si nous rencontrons donc dans le caractère kurde des traits qui, d'après le jugement des Occidentaux, sont considérés comme des vertus, le crédit en revient à une disposition naturelle et fondamentale qui est susceptible d'être développée pour le plus grand bien de la communauté. Et nous rencontrons ces vertus : la loyauté constante, le maintien de la parole donnée, l'affection généreuse pour les proches parents, une attitude plus digne à l'égard des femmes (parmi les kurdes méridionaux et moyens) que celle qu'on observe chez les autres nations musulmanes, le sens littéraire et l'amour de la poésie, le désir généreux de se sacrifier pour sa tribu et une belle fierté de sa nation, et de son pays. De quel air magnifique le kurde ne se redresse-t-il pas pour dire suivant la dialecte «Az-Kurmajam» ou « Min Kurdim » (je suis kurde). (A. page 394-395)

A l'époque actuelle, une comparaison entre l'européen et le kurde n'est pas au désavantage de ce dernier, si cette comparaison porte sur l'idéal et les principes moraux. Car l'homme ne peut être jugé que sur son adhésion à un idéal et à des principes, en tenant compte de leur élévation ou — ce qui est souvent le cas — de leur absence. Parmi mille kurdes choisis au hasard, les délits de nature vile sont plus rares que parmi un nombre égal d'Européens. (A. page 393)

Car voici un pays intact habité par un peuple intact ; dans les retraits montagneux où le voyageur européen n'a jamais pénétré un peuple primitif, encore dans l'âge d'or, pratique la simple pureté et la naive sauvagerie de l'humanité à ses débuts. (C. page 360).

... en ce qui concerne l'auteur, le souvenir des difficultés, des inquiétudes et de la terreurs éprouvées au Kurdistan s'est effacé pour laisser place à celui de chevauchées par les montagnes sauvages et les vallées florissantes, de la joie d'observer les coutumes étranges et de s'intéresser aux vieilles traditions de courtoisie et d'hospitalité de patriarches à barbes blanches, de l'esprit éveillé et de la joyeuse camaraderie de jeunes chefs au sang ardent, de costumes aux couleurs vives et du pittoresque sauvage d'un peuple oriental primitif. Il me semble parfois que je suis prêt à sacrifier tout mon avenir pour une soirée avec Khurchif Agha à Makhmour ou pour traverser encore une fois à cheval la gorge de Rowandouz.

Je me suis fait beaucoup d'amis au Kurdistan et aussi un certain nombre d'ennemis, mais parmi ces derniers, il n'y en a qu'un qui n'aura jamais mon pardon — et cela parce qu'il est probablement le seul qui m'ait jamais trahi... (C pages 360-361)

Le Pays :

A Gali Ali Beg, la terre aride du Kurdistan, ses montagnes sauvages et ses rochers gris se couvrent au printemps d'un prodigieux manteau de beauté.

Vers la fin du mois de mars, en l'espace d'une seule nuit, semble-t-il, la neige qui tapissait le sol disparait et la tiédeur du printemps est dans l'air. Les brumes se dissipent, comme si le voile qui tamisait la vue pendant des mois avait subitement été levé. Sous le ciel clair, les montagnes semblent plus proches que jamais. Par-dessus les sombres murailles de la gorges, les champs de neige se fondent dans le ciel brillant et immaculé, telles des ailes blanches et lustrées d'un oiseau géant. La vallée se couvre d'une herbe épaisse, sauf aux endroits les plus pierreux. (D. page 209).

L'herbe est parsemée de fleurs de toutes les couleurs. Chaque jour, c'est un nouveau ton qui domine. Un saillant inaccessible, très haut au flanc de la grotte, brille de tulipes écarlates tandis que la route est bordée d'iris bleus. Dans les crevasses les plus sombres, on trouve de grands lys, de petites orchidées et des lits de violettes. Le versant de la montagne près de Kani Uthman est couvert de vastes champs de narcisses blancs comme la neige. Au Dacht-i-Harir, près de la rivière Zab, se dressent d'énormes pavots rouges et de longues marguerites blanches — car dans la pleine la flore est toute différente de celle des gorges. On marche sur un tapis formé de myriades de petites fleurs, sauf dans les régions cultivées où les fleurs sont grandes. A mesure que progresse le printemps, les collines, ondoyantes adoptent toutes les colorations, changeant de tons comme des caméléons géants chaque fois qu'une variété fait place à une autre jusqu'à ce qu'enfin la terre redevienne brune sous le soleil d'été, ne gardant qu'un foin court pour les pâturages d'automne.

Je crois que le Dacht-i-harir offre le plus beau de ces spectacles. Il est cultivé partout où la nature du sol s'y prête. Afin de dégager le terrain pour le labour, chaque champ a été entouré de larges ceintures composées de pierres soigneusement ramassées, parfois empilées jusjusqu'à former de hautes pyramides. Ce pays pierreux produit les céréales en quantités étonnantes. Les récoltes d'orge, de blé et de seigle sont aussi abondantes que n'importe où au monde, mais beaucoup de terrains restent en friches et sont recouverts d'une masse de fleurs sauvages. Vu des hauteurs du Harir Dagh, l'immense étendue des champs avec leurs lignes irrégulières de pierres, semble une vaste ouverture rapiécée qui aurait été déposée par des mains géantes sur l'uniformité grise de la surface hivernale. C'est alors qu'on comprend pourquoi des hommes se sont battus et entretués, au cours de tant de siècles pour la possession de ces terres apparement sans valeur (D. pages 210-211).

Les arbres rabougris des versants rivalisent avec les fleurs dans l'épanouissement de leur beauté printanière. Ceux qui s'aggrippent aux côtés de la gorge, qu'on croirait arides et mortes pendant des mois, prêtent maintenant aux sombres rochers un aspect moins rébarbatif, car ils poussent dans chaque crevasse. Et puis, il y a des arbres fruitiers, le premier à fleurir est le mûrier sauvage. Son fruit se forme déjà que le poirier, le pommier, le pêcher, l'abricotier et le noyer daignent à peine s'apercevoir de la venue du printemps — mais ces derniers ont tôt fait de le rattraper. Nulle vue n'est plus enchanteresse que celle des grands vergers de Chaklawah au printemps. C'est ici que les hauts « apandar » ou peupliers géants émergent d'un océan d'arbres en fleur parmi lesquels les abeilles amassent leur miel pour le déposer dans les troncs creux, chaque essaim et soigneusement repéré par les villageois. Le souvenir des fruits de ces jardins, des sacs de noix, des outres pleines de miel sauvage, des ânée de raisin succulent — on les payait un prix dérisoire — me reste comme la satisfaction palpable et comme la rétribution de ma vie solitaire au Kurdistan.

On verra que dans ce pays, se rencontrent les extrêmes de l'abondance et la disette. Le printemps est aussi généreux des fruits de la terre que l'automne et l'hiver en sont avares. Heureusement, le Kurde est loin d'être imprévoyant. Il amasse des réserves pour l'hiver et il songe même à l'imprévu, car il faut tenir compte de la possibilité de guerres et de troubles — en vérité au Kurdistan, c'est une quasi-certitude (D. pages 212-213).

L'amour de la nature

Le Kurde apprécie le beau, chose rare chez les Orientaux (C. page 155).

Nul ne jouit plus des fleurs et du vert printemps que le Kurde lui-même. Partout, on m'offrait des bouquets de fleurs sauvages et de de jardin. Aussi étrange que cela paraisse ces gens vivent encore groupés en tribus aiment à cultiver les fleurs, aux bords de leurs maisons et nul sujet de conversation ne les intéresse plus que celui qui traite de ces questions. (D. page 211). (suite en page 2, 3 et 4)

LA VIE

Si la vie est une route
En parcourant une grande partie
Je me demande si l'on dit :
« Que je suis heureux
Cela finit » ?

Comme un homme qui a soif
Qui tient un verre entre ses doigts
Boit, boit, boit.....
Et quand il ne reste que quelques gouttes
Se dit-il ? :
« Que je suis heureux
Cela finit. » ?

Si la vie est une charge
Une chose lourde
Sur une route
Difficile ;
Quand on est près du but
Fatigué de la lutte
Se dit on : « Je suis heureux
Cela finit » ?

Oui la vie est une route
Difficile, tragique et lourde
Au milieu d'une nuit
— les yeux pleins
Comme quelqu'un de gravement malade
Qui voit la fin
Cherche-t-on le matin ?

Cette poignée de cigarettes, est-ce ma vie
Qu'on compte comme les jours
A la surface blanche, à l'essence amère?
Que je fume souvent, distrait,
Et au milieu de la nuit
La dernière bouffée
Est toujours la plus douce.

VOTRE AMOUR

Donnez moi cet amour
Qui est plus fort que la vie ;
Votre premier amour
Qui est grand, étonnant
Comme l'aube.

Pourquoi riez vous ainsi
Comme un rayon de soleil à travers une averse ?
Je veux cet amour aveugle
Conduit par l'astre du destin,
Pas l'amour d'un festin
Aiguillé par les fruits et le vin.

Vous riez toujours
Comme un jour d'été,
Mais vous êtes le printemps
Ma belle ;
Le temps
Passe trop vite
Il est court pour contenir
Des sourires qui ne disent rien.

Dehors l'orage éclate soudain.
Ma belle rit toujours ;

Pourquoi tamiser la flamme du cœur
Comme la lumière sous un abat jour.

lotisme

es yeux de Hassan se mirent à briller quand il apprit que je deler à Rowandouz et, immédiatement, il se mit à ne vanter les mers des montagnes de sa patrie chérie, le Kurdistan. Là m'assura je jouirais d'un climat doux et délicieux. Il parla de vignobles et d'arbres magnifiques, qui, au bord des torrents, portent toutes sortes de fruits délicieux, d'un pays rafraîchi, pendant plus de la moitié de l'année par des pluies abondantes — au contraire de ces arides déserts du Sud, où la saison des pluies ne dure qu'une semaine ou deux. Quand à Rowandouz, avec sa source jaillissante, ses torrents de montagne et ses gorges, c'était, de tous les endroits, le plus merveilleux. (D. page 58).

... quand je répondis en kurde que je ne connaissais pas le turc, ils manifestèrent une grande satisfaction et me proclamèrent un frère kurde, appartenant il est vrai ; à quelque autre tribu (ceux-ci étaient des Millis), mais tout de même un compatriote qu'il fallait traîter en hôte. Et ces simples gens se montrèrent dignes des veieilles lois kurdes de l'hospitalité (A page 40).

Costumes et coutumes :

La population de (Dyarbekir-Ed.) parait être en majorité kurde, des hommes sauvages de grande stuture, du Nord et de l'Est, avec de hauts chapeaux de feutre comme ceux qu'on voit aux anciens Perses des sculptures ; leurs jaquettes de zouave en peau de chèvre se portent avec le poil à l'extérieur, des chaussures écarlates complètent ce costume remarquable. (A. page 60).

En allant d'Arbil vers les montagnes, nous longeâmes des champs; c'était la moisson. Les Kurdes, que je voyais pour la première fois sur leur sol natal, portaient des vêtements bien différents des longues robes flottantes des Arabes parmi lesquels j'avais vécu pendant les quatre derniers mois. Ils avaient de larges pantalons flottants et des tuniques lâches faites de poils de chèvre tissés, une étoffe rude, grise de fond, mais teinte en bandes bleu-roi et pourpre et brodées de verts et de blancs plus brillants. Leurs reins étaient ceints de ceintures de coton qui, je le découvris plus tard, sont de larges bandes d'étoffe de 6 à 7 mètres de long, les bords sont rattachès de façon à ce qu'on puisse y placer les objets de valeur et elles sont enroulées plusieurs fois autour du corps. Ils étaient chaussés de souliers de cuir dur, en forme de bateaux, aux pointes relevées, les chapeaux à larges bords, ne se portant, au dire de Hassan, que pendant la récolte, au lieu du turban habituel de soie grise. Parmi les moissonneurs se trouvaient aussi des femmes, habillées d'un unique vêtement bleu foncé, lâche vers le haut et se terminant vers le bas du pantalon bouffant serré autour des chevilles, elles étaient tête nue et leurs cheveux rebelles souvent rouges de honné, tombaient librement sur leurs épaules (D. page 66).

Hommes et femmes dansent ensemble, ils forment une ronde qui ondule à la musique des tambours et de la zurnai, un instrument dont le son rappelle un peu celui de la cornemuse. (C. page 45).

Ces maisons de boue sont extrêmement simples. Chez les pauvres, elles ne comprennent parfois qu'une seule pièce dans laquelle l'homme, la femme, les enfants, le bœuf et la volaille dorment, dans laquelle sont conservés les réserves de bois de chauffage, de beurre et de fromage et dans laquelle on prépare les aliments. En dépit de tout une propreté règne. mais les murs et les plafonds sont très enfumés. (C. page 45)

Langue :

C'est d'alors que date le Kurdistan, l'habitat du peuple sauvage dont la langue, par la pureté de ses anciennes formes, constitue une des meilleures preuves de l'occupation continuelle par les Kurdes de leurs grands; massifs montagneux, depuis l'époque où la horde aryenne quitta son « pays de l'aurore » pour peupler la Perse, le Médis est une partie de l'Europe — celle dont nous sommes nous-mêmes les descendants par les Saxons. Nous sommes donc apparentés à ces Kurdes qui n'ont jamais mélangé leur sang avec celui des arabes et des turcs et qui l'ont conservé aussi pur que leur langue. (A. page 369).

Il est probable que le persan d'aujourd'hui, une langue très belle et parfaite, la plus euphonique et la plus complète des langues aryennes, n'offre pas un caractère d'antiquité aussi manifeste que le kurde. Car cette langue existe, et c'est une langue complète, avec de riches formes grammaticales, une syntaxe particulière et une absence complète de ces importations arabes qui, tout en enrichissant les persan, ont fait tomber en désuétude les vieux mots de pure origine aryenne autrefois en usage. (A. page 387)

... partout déplaçant les langues anciennement établies grâce à son extraordinaire virilité et à sa vitalité. (A. page 47)

Au cours des siècles. les Kurdes, qui refoulèrent bien des peuples, ont occupé la ville (Arbil-Ed.) ; elle est restée la plus importantes de la province. La langue kurde a une telle vigueur que, dans beaucoup d'endroits dont la population n'est pas d'origine kurde, cette langue puissante et descriptive a pris la place de toutes les autres et, comme c'est le cas à Souleimanieh, la population, mêlée à l'origine, se dit kurde (A. page 113).

On parle (A Ourfa-Ed.), le kurde et l'arabe. Tout le monde comprend le kurde, car cette langue s'est imposée à la population en partie étrangère (A. page 47).

Les Turcs, obsédés de pan-touranisme, ont fait de leur mieux pour supprimer la langue kurde et il n'existe que peu ou point de grammaire et d'ouvrages scolaires dans cette langue. (Ecrit en 1920 - Ed). (C. page 37).

Bien des gens seront surpris d'apprendre que le Kurdistan possède son histoire — et elle est ancienne —, des familles nobles et une littératurefort belle quoiqu'un peu restreinte. (A. page 367).

Religion :

Les Kurdes ne sont donc, normalement, nullement fanatique quoiqu'ils soient sous l'influence puissante de leurs cheikhs et mollas en qui ils ont la plus grande confiance (C. page 38).

Les musulmans sunnites (les Kurdes appartiennent à cette secte) sont moins crédules. (D. page 190).

La femme kurde :

Au Nord et au Sud, le kurde est monogame et la famille se compose rarement de plus de trois ou quatre personnes. La femme jouit d'une remarquable liberté, simple et honnête, elle se distingue autant par ses qualités de ménagère que par sa beauté (A. page 396)

Je me reposai un peu ici et je passai mon temps à causer avec la la maitresse de maison, une jolie kurde qui n'avait pas 30 ans. Suivant la coutume kurde, si raisonnable, elle n'était pas voilée et son attitude à l'égard des hommes était celle d'un être pensant, s'occupant elle-même de ses affaires, un type de femme qui ne pouvait appartenir qu'à l'unique peuple du Moyen-Orient dont les femmes sont presqu'aussi libres que les femmes européennes. La seule restriction qui leur est imposée est celle qui leur défend d'aller aux bazars sans avoir la tête couverte. (A, pages 268-269).

Elles étaient pour la plupart d'humeur enjouée, comme toutes les femmes kurdes, libres de toute affectation de langage ou de façons, s'exprimant franchement sans essayer d'user de circonlocutions, vous regardant, pour ainsi dire, droit dans les yeux — et riant de tout cœur aux plaisanteries qui abondent dans toute conversation kurde, sans aucune trace de ce que nous appelons « flirt » et sans petites manières affectées (A, page 296).

Les Kurdes traitent leurs femmes avec beaucoup plus de respect que ne le font la plupart des peuples musulmans. Seuls les chefs séquestrent leurs femmes et cette coutume, toute récente, est due à l'influence turque. (C. page 43).

Il arrive qu'une femme devienne chef de village, ou même chef de tribu, surtout quand elle gère, au nom d'un fils mineur, les propriétés de son mari défunt (C. page 43).

Plusieurs femmes participèrent à ce combat, car elles ont les mêmes qualités guerrières que les hommes et elles manient tout aussi bien qu'eux le fusil (D. page 90).

Qualités viriles du kurde :

Ce sont des Kurdes, les hommes les plus forts et les plus virils de la population (de Constantinople-Ed) et aussi ceux qui sont les plus méprisés, probablement pour ces mêmes qualités, dans cette ville de ruse et de fourberie (A, page 3.)

.... Les Kurdes constituaient la seule section de la population (de Kirkouk-Ed.) difficile à manier, à cause de leur mépris de tout régime ou loi n'émanant pas de leurs propres khans. (A, page 124).

Ils sont excellents chasseurs et, à la guerre, d'admirables tireurs qui ne manquent presque jamais leur homme (D. page 86)

Chose remarquable, le Cheikh, tout en résistant désespérément, continue à se conduire correctement à notre égard, malgré le bombardement de Souleimanieh. En voici un exemple : Deux officiers anglais prisonniers étaient tombés malades. Le Cheikh qui les avait logés aussi bien qu'il le pouvait, demanda par message qu'on envoyât un médecin, ajoutant que si le médecin constatait que la gravité de leur état le justifiait, il pourrait les ammener à Bagdad. Le médecin qui se rendit à l'intérieur des lignes ennemies fut reçu par le Cheikh avec sa courtoisie habituelle et on le conduisit auprès des prisonniers. Il constata que les Officiers n'avaient que peu souffert de leur incarcération, il lui sembla donc qu'il ne pouvait exiger leur libération, et il le dit. Malgré tout le Cheikh finit par leur rendre la liberté. (D. page 206).

Ils étaient souvent en état de révolte contre l'administration de Bagdad, mais j'avais toujours trouvé, quand mon travail me faisait séjourner parmi eux, qu'ils étaient un peuple simple et loyal.

Plus tard, plusieurs bataillons de l'Armée locale d'Irak furent chargés d'occuper le pays de Barazan, mais ils leur fut impossible de vaincre ces montagnards résolus tant que la R.A.F. n'eut été appelée à la rescousse. Leur chef, le Cheikh Ahmed, que notre intervention avait profondément aigri, se rendit à ses anciens ennemis, les Turcs, qui le maintiennent en captivité jusqu'à ce jour. Il faut toutefois le louer grandement de la bonté et de la courtoisie qu'il a témoignées à l'égard de deux officiers d'un bombardier anglais qui avait été abattu dans son territoire, fait analogue à l'expérience des officiers prisonniers à Souleimanieh. Il leur rendit la liberté après avoir obtenu d'eux la curieuse promesse qu'ils ne participeraient plus aux opérations dirigées contre sa tribu ou ses villages (D. page 247).

En vérité, il a souvent été prouvé qu'au Kurdistan, un petit groupe, surtout s'il est formé de gens inoffensifs, comme un ingénieur et ses ouvriers, peut circuler sans être molesté alor qu'une armée se heurterait à une résistance farouche. Ce fait a été illustré lorsque l'armée iraquienne alla patrouiller le pays ; elle entra immédiatement en conflit avec le Cheikh Ahmed. L'Armée irakienne aurait certainement été battu et aurait peut-être été annihilée sans l'opportune intervention de la R.A.F. (D, page 126).

Loyauté

Enfin, dit-il, souvenez-vous de toujours tenir parole. Soyez justes envers vos employés et envers les Kurdes parmi lesquels vous allez travailler, ne les trompez pas et vous verrez qu'ils ne vous tromperont jamais (D, pages 61-62).

Pendant des années, au cours de mon travail, j'ai passé par Spillik, souvent j'ai été forcé d'y passer la nuit, j'avais avec moi de grosses sommes d'argent que j'emportais vers la fin de la route pour y payer les ouvriers, et jamais, ni mes hommes, ni moi, n'avons été volés et mes relations avec Hamada et Khilder et avec les hommes de Kala Chin furent toujours des plus amicales. Tel est, d'après mon experience, le caractère aimable du Kurde. (D. page 103).

En jetant un coup d'œil en arrière, il me semble étranger que je ne craignais pas de dormir ainsi, seul sans garde. Ali Agha et Younis auraient fort bien pu se considérer comme étant en droit de tirer vengeance de ma personne, en tant que représentant du Gouvernement. Younis était à Souleimanieh lors du bombardement de cette ville par nos avions et il m'en avait conté de cruels détails qui semblaient crier vengeance.

Le petit village de Ali-Agha avait aussi été bombardé — je n'ai jamais pu comprendre pourquoi car, pour autant que je sache, il n'avait jamais été un rebelle, peut-être son village avait-il été confondu avec celui d'un autre. (D, page 167).

Il (le cheikh Mahmoud. Ed.) était aussi un homme de parole. (D, page 201).

On leur ordonna de se rendre et de se mettre à l'écart afin que les Anglais poursuivent leur chemin sans soupçonner l'embuscade.Mais les trois hommes d'escorte prouvèrent qu'ils étaient « fidèles à leur pain » (comme le dit l'expression kurde) et le cavalier qui était en tête proclama bien haut son refus et ouvrit le feu sur les assaillants (D, page 96).

Je quittai la Mésopotamie avec bien des regrets et j'espère que l'avenir me réserve de revoir ce pays, surtout le district d'Arbil, et de serrer la main à Ahmed Effendi et aux chefs kurdes qui me servirent si loyalement (C. page 12).

Humour

En tant que peuple, les Kurdes sont spirituels et facétieux, grands amateurs de bon tours.... (A, page 41).

J'ai trouvé qu'il existait un système infaillible de faire oublier aux Kurdes leurs petites querelles : le ridicule. Ces gens ont un sens du ridicule très développé et, chez eux, le rire guérit bien des maux. (D, page 284).

Les chefs et le peuple

La beauté et la simplicité de langage du chef kurde semblent être en harmonie avec l'ambiance majestueuse (D, page 165).

.... un homme qui est respecté dans presque tout le Kurdistan et qui est le chef d'une grande partie de la tribu Jaf... Ce vieillard a maintenu les traditions anciennes des Kurees. Riche et puissant, il ne se désolidarise en aucune façon de la vie de son peuple et il ne considère pas sa condition sociale comme étant plus élevée que la leur. Par conséquent, il est en contact étroit avec les sentiments de ses sujets et, ce qui est plus, il est au courant de tous leurs actes (A. page 207).

Yézidis :

Si la vérité d'une croyance se mesure au nombre et à la constance de ses martyrs, une des premières places revient à celle des Yézidis. Quoique leur secte ait toujours été petite, ils comptent leurs martyrs par centaines de milliers. Il est rare qu'un Yézidi adulte, même menacé de torture ou de mort, abjure sa religion (B, page 102).

Depuis l'époque du « Grand Elchi », leo ambassadeurs britanniques sont parfois intervenus, avec quelques succès, en faveur des Yézidis persécutés ; et ce fait explique leur gratitude à l'égard du peuple anglais. (B, page 107).

NOTA : Les yézidis sont de langue et de race kurdes - Ed.

Hospitalité

L'hospitalité est un des plus beaux traits du caractère kurde. Cette vertu leur est, il est vrai,prescrite par leur religion et elle est pratiquée par d'autres peuples musulmans.Mais le kurde l'a élevée au niveau d'un art. Un chef se considère comme gravement insulté quand vous passez devant sa maison sans vous y arrêter pour prendre une tasse de thé, et j'ai dû maintes fois le faire, bon gré, mal gré... (C, pages 49-50).

L'hôte kurde aime toujours être prévenu de l'arrivée d'étrangers, afin qu'il puisse préparer un repas et de leur offrir ce qu'il a de meilleur (D, page 165).

Le Kurde et, en général, les gens de la Perse et du Kurdistan, éprouvent une vive compassion pour l'étranger ; dans ces pays, être loin de chez soi a une toute autre signification que dans les pays où les moyens de communications sont rapides et où les contacts entre des points éloignés sont fréquents. (A, page 320).

Furieux, le surveillant s'écria : « Que dira votre chef de cette conduite à l'égard d'étrangers ? Ne sommes-nous pas au Kurdistan ? Est-ce là ce que vous appelez l'hospitalité ? Faites du feu, apportez de la nourriture, des tapis et des matelas. Dépêchez-vous, ou sinon nous refuserons de restez chez vous et nous feront part au monde de votre avarice et de votre ignorance des usages ! ».

Il peut semble étrange que Younis usât d'un langage aussi rude dans un village inconnu, mais il était kurde et il connaissait la loi nonécrite de son peuple. L'homme s'éloigna, humilié, murmurant des excuses et il revint bientôt pour nous donner tout ce nous pouvions désirer.

Tel est le code étrange et généreux auquel se conforment les membres de toutes les tribus. (D, page 169).

Un jour, je fus obligé de chercher asile dans un village qui avait été sévèrement châtié par les « levies » pour le rôle déloyal joué par son chef pendant la rebellion. Lymington avait échappé de justesse à la mort en cet endroit et il s'était lui-même chargé de laisser à ces gens un sanglant souvenir.

Quand j'arrivai il faisait nuit et une neige épaisse tombait. J'étais visiblement sans moyens de défense. Et cependant ces Kurdes, réputés sauvages et ne connaissant pas le pardon, m'invitèrent à partager leur repas du soir et, quand je me retirai pour dormir dans la chambre réservée aux étrangers, on me donna la clé afin que je puisse m'enfermer si je le voulais. (D, page 181).

Le Roi du Kurdistan
roman épique kurde

(Suite)

Medjd et ses dix compagnons, montèrent sur les coursiers et prirent la direction du champ de combat.

Ils n'y étaient pas encore arrivée que, du camp ennemi, une force de même nombre se lança à leur rencontre.

Medjd les discerna au moment où il passaient près d'un boqueteau. Dans l'ombre arrondie, leurs armures d'un gris tirant sur le jaune, se dressaient merveilleusement sur de grands chevaux noirs. Les deux groupes se firent face sur le gazon épais émaillé de fleurs sauvages. La lumière et l'air diffusaient tant de pureté et de sérénité qu'il était difficile de penser que des hommes allaient se tuer. C'était pourtant ce qui devait se produire et il n'y avait point à s'insurger là-contre ; car l'homme valeureux est né pour mourir sous le sabre ; et le bélier fut créé pour le couteau.

Deux mains se portèrent naturellement à la garde du sabre et, en deux éclairs, déchirèrent le calme. Deux serpents sifflaient-ils?

Quoique la guerre eut été déclarée, et qu'elle signifie la mort, pour décider le cœur humain au meurtre,il faut créer une ambiance. L'homme qui tue avec sang froid est un lâche.

Et c'était ce sentiment qui, dirigeant les armes, leur faisait dessiner des moulinets d'abord inoffensifs.

Le jeu ne pouvait se borner à ces bagatelles. Les deux hommes s'attaquèrent.Des coups,qui avaient d'abord léché les armures,se transformèrent en des coup tentant de tailler. Il ne se passa pas une demie heure avant que Medjd eut tué le premier cavalier, dont le cheval, effrayé, retourna au camp.

Quatre autres cavaliers eurent le même sort. Le soleil commençait à quitter le zénith.

Mais le cinquième parut redoutable. Il montait un cheval particulièrement agile, et donnait des coups si terribles qu'ils secouaient Medjd jusque dans son cœur. Pour la première fois, le jeune émir entrevit qu'il pouvait être frappé sans revoir sa bien-aimée. Ce fut dans cet instant qu'en voulant attaquer son adversaire par le flanc, il en reçut un coup de sabre sur la tête qui le jeta par terre, ensanglanté. Et il mourut parce que la mort n'aime pas qui l'aime mais frappe qui la redoute. Or Medjd, une seconde, l'avait admise.

Le premier chevalier kurde était tué. Une flamme d'amour éteinte.

* * *

Sept chevaliers,l'un après l'autre, s'essayèrent en vain, l'après-midi, à venger Medjd. Le huitième, le prince de Chingale, affronta ce redoutable ennemi. Une lutte terrible commença. L'adversaire montrait d'incomparables qualités de bravoure. Il dominait avec la même vertuosité sa monture et son épée. Du sang coulait de la tête des chevaux sur leur poitrail. Comme en vertu d'un accord mutuel, dicté par la pitié pour leur coursier, ils mirent pied à terre.

Les autres cavaliers Kurdes admirant ce Croisé, oubliaient devant cette bravoure, la mort de leurs compagnons. La lutte à pied apporta le saisissement d'un spectacle plus à niveau et l'on vit les coups de sabre rapprocher les adversaires en un corps-à-corps. Le ciel devenait noir. De grandes gouttes d'eau tombaient. Entre la pluie et la terre sombre se dressaient ces deux hommes, luttant sans arrêt, sachant que des deux, un seul pourrait demeurer sur place.

On vit soudain s'affaiblir les coups d'estoc du Croisé. On eut l'impression qu'une blessure à l'épaule devait diminuer son énergie. Le Kurde lui porta des coups précipités qui le firent chanceler et tomber dans un fossé où les avait conduits la dispute pied à pied du terrain. A l'instant où le Croisé s'écroula, une déchirure dans le grand nuage sombre laissa passer un rayon. Il devint évident que l'astre voulait ensevelir le héros dans un linceul de soleil.

Le combat de la deuxième journée avait pris fin. On se sépara de part et d'autre.

* * *

De nouveaux combats, de nouvelles actions héroïques, remplirent cinq journées.

Si l'oubli ne devait recouvrir les corps des héros, la mémoire s'émerveillerait de voir où la vaillance peut porter l'homme. Un calme terrifiant présida à la seule dispute des sabres. Le huitième jour, les

Le Kurde au travail :

Les Kurdes sont d'excellents cultivateurs et la région d'Arbil est pour eux un pays idéal. (C, page 96).

.... et que dire du paysan turc, ce benêt qui a l'intelligence d'une vache et dont l'esprit est aussi inférieur à celui du Kurde que... (A, page 239).

J'ai toujours constaté que les Kurdes travaillent bien quand ils le veulent. (D, page 225).

A ma grande joie, au fur et à mesure qu'ils virent la route avancer grâce à leurs efforts, leur travail les emplit d'enthousiasme, un enthousiasme qui ne les abandonna plus jusqu'à ce que, quatre ans plus tard, la route atteignit le col à la frontière persane. De plus en plus, j'étais impressionné par la tenacité de ces gens si simples, et par leur capacité d'apprendre un travail spécialisé. Je constatai bientôt que la peine que je me donnais pour eux était amplement rémunérée.

Mais, de tous les ouvriers qui défilaient à l'appel les plus remarquables étaient les Kurdes de Perse, les ouvriers permanents ou professionnels qui ne quittaient jamais le travail de la route parce qu'ils n'avaient pas d'autre foyer. Je savais que beaucoup d'entre eux étaient de mauvais sujets qui avaient été expulsés de leurs villages natals et qui avaient émigré en Irak pour y trouver du travail. Leur rendement était double de celui des autres ouvriers et ils devenaient très habiles à manier le levier et le pic. Pour déplacer d'énormes quartiers de roche, ils ne mettaient en œuvre que la moitié de l'effort dont usaient les autres ouvriers pour un même travail (D. page 141).

.... on y amena (aux puits de pétrole du Sud-Ouest de la Perse - Ed.) un certain nombre de Kurdes de Kasr-i-chirine. Ce groupe d'ouvriers kurdes est toujours l'un des plus capables, celui qui donne le plus de satisfaction. Certains de ces ouvriers sont devenus très habiles dans les travaux techniques et mécaniques. C'est un type d'ouvrier endurant et calme, très travailleur, très enthousiaste de toutes choses se rapprochant de l'art de l'ingénieur (A, page 396).

Mœurs

L'auteur (un écrivain persan - Ed.) avait séjourné de nombreuses années parmi eux (les Kurdes Ali Illahi de la tribu Gourane. - Ed). et — bien que réprouvant leur doctrine religieuse — il ne peut s'empêcher de reconnaître qu'il n'y a chez eux que peu ou point d'immoralité, quoique leurs femmes ne soient pas voilées. (A, page 396).

Le mariage est souvent le résultat d'une attraction réciproque — j'en ai cité un exemple dans le chapitre concernant mon séjour à Halabya. Une réelle affection entre mari et femme (chose si rare chez les peuples musulmans) n'est nullement exceptionnelle parmi les tribus les moins sauvages. La libre fréquentation et la bonne entente entre personnes des deux sexes révèlent un des plus beaux traits du caractère de ce peuple (A, page 398).

Cette situation ne peut être que la conséquence d'une bonne entente entre les deux sexes ; elle ressemble plus à nos usages anglais qu'à ceux de n'importe quel autre peuple d'Orient. Tout ceci prouve combien peu l'Islam a influencé ce que je crois être les antiques coutumes de ce peuple. (A, page 398).

A mon retour d'Arbil, vers la Noel, j'avais du abandonner ma voiture près du village de Kala Chine de Spillik.

Elle y resta plus de deux mois, sans gardien, pour ainsi dire au seuil de Hamada Chine et de ses fameux acolytes. Et cependant, quand je revins la chercher, il n'y manquait pas une vis, tel est le curieux code d'honneur de ce peuple remarquable. (D, pages 216-217).

Car les tribus avec lesquelles j'entretenais des relations d'amitié ne pillent jamais nos dépôts (D, page 252).

Le meurtre est rare, sauf quand il s'agit de questions de femmes. (C, page 72).

Relations avec Chrétiens et Juifs :

Le patriarche (de l'église chaldéenne - Ed.) qui avait été déplacé à Mossoul, fut ensuite transféré à Julamark, un village au cœur même du Kurdistan, hors d'atteinte de quiconque, sauf des Kurdes. Chrétiens et Kurdes entretenaient des relations amicales jusqu'au moment, où les Turcs et les Prêtres expulsèrent les nobles princes qui régnaient sur eux et persuadèrent les Kurdes de se retourner contre les Chaldéens, en 1839 (A, pages 154-155).

Toutefois, ces abominables desseins ne se réalisèrent pas tout de suite et, entre-temps, nous pouvons voir l'Eglise émaciée (l'Eglise chaldéenne - Ed.), en conflit avec Musulmans et Chrétiens, ne trouvant protection contre ses ennemis que parmi les Kurdes sauvages — car la terreur de leur nom éloignait les Turcs des montagnes (A, page 155).

Son propriétaire (du village chrétien d'Erdil-Ed) est l'Agha de Souriyi et, par conséquent son suzerain et le Cheikh de Berzan, surnommé « Le cheikh des chrétiens » pour la façon dont il traite ses vasseaux chrétiens. Sa tolérance les protège contre toute persécution et son administration énergique les met à l'abri du pillage.... (B. page 153).

Vers la fin de la guerre (de 14-18 - Ed.) le Gouvernement turc ordonna un massacre (des chrétiens - Ed.) à AinKawa, mais le peuple (les Kurdes-Ed.) d'Arbil refusa d'exécuter cet ordre. (C, page 189).

Ils (les juifs-Ed.) vivaient en assez grand nombre dans des villages près de la route, sous la protection des chefs kurdes qui semblaient bien les traiter. (D. page 191).

Ce que les kurdes pensent de leur sort :

Ismail Beg aimait causer des affaires de son peuple. C'est ainsi que j'appris bien des choses concernant cet homme et son pays.

« Peu à peu, pourvu que vous nous aidiez, vous autres Anglais », disait-il « nous obtiendrons ce dont nous avons besoin au Kurdistan. Depuis votre arrivée, nous faisons enfin quelques progrès ; mais si vous vous en allez et nous abandonnez à notre sort, qu'avons nous à espérer ? Aucun de nos voisins ne nous aidera, ils semblent tous au contraire, vouloir entraver notre progrès. Le Kurdistan devrait être, par rapport au Moyen-Orient, ce que la Suisse est à l'Europe : un petit Etat neutre et inviolable. Mais nous voilà partagés entre Trois Nations qui ne sont ni de notre race, ni de notre langue, qui se préoccupent peu de notre bien-être et qui, toujours, nous dressent des embûches comme le firent les Persans pour Simco » (D, page 295).

Les Kurdes avaient demandé à être placé plutôt sous l'administration britannique que sous l'administration turque. Mais ce qu'ils cherchaient ultimement c'était l'indépendance. (D. pages 201-202)

(fin)

Kurdes se trouvèrent devant un ennemi qui dépassait tous ses prédécesseurs.

C'était un Croisé aux gestes courts, portant des coups rudes. Son attaque signifiait pour qui la bravait, la défaite. Le premier guerrier kurde qui l'affronta était le chef de Hakari, dont les exploits avaient rendu célèbre sa contrée. Il se rendit compte qu'il avait en face de lui un ennemi comme il n'en avait jamais connu, et qui, tel le feu, brûlait quand on le touchait.

Les Kurdes remarquèrent un détail dont ils n'arrivèrent pas à tirer la conséquence : ce Croisé était apparu, flanqué non pas de dix mais de onze chevaliers.

Le Roi des Kurdes qui, la veille, s'était rendu à proximité du champ de combat sur une éminence, avait repris son poste d'observation au moment ou ce fameux Croisé parut. La lutte acharnée, comme un feu en pleine force, jetait des étincelles. Les cavaliers se trouvaient entourés d'une lueur rouge qui reflétait leur courroux. Yado inégal à son adversaire, malgré son zèle, fut emporté d'un coup.

Ses dix compagnons eurent le même sort. Amère obligation pour les Orientaux de devoir envoyer un deuxième groupe alors que celui des Croisés demeurait intact !

Le Roi des Kurdes ne put en supporter davantage et dit :

— Cette fois, c'est à moi qu'il va répondre.

Accompagné de son frère cadet et de neuf autres émirs, le souverain descendit sur la place. Ils étaient à peine parvenu sur le terrain que son jeune frère se jeta sur le Croisé.

Le corps à corps dura peu. Le Kurde est abattu. Le roi s'avance.

Une masse importante de cavaliers, ce voyant, vient se concentrer dans le voisinage. Du camp ennemi aussi des guerriers avançent. L'engagement va changer d'aspect. Non plus deux guerriers, mais deux peuples, vont se combattre. Les Kurdes se demandent si c'est le roi des Occidentaux qui bataille. Dans le cas où leur propre monarque succomberait, devraient-ils encore respecter l'honneur de la guerre ?

Les deux antagonistes ne pensaient plus à donner des coups mortels, mais au contraire, poussaient à bout leur prudence pour s'assurer de voir la fin de l'engagement.

Sous un choc le Croisé inclina la nuque. Les cœurs kurdes, présageant le dénouement, immobilisèrent leur battement. Le Croisé était intact. Sous un deuxième assaut, le cheval de l'Occidental tomba sur le sol et son cavalier sauta à temps. Le Roi Kurde s'apprêtait à combattre, aussi, à pied. Mais alors un jeune guerrier du groupe des Croisés, sauta à bas de sa monture et vint l'offrir à son compagnon désarçonné.

Cet incident avait ébranlé le Croisé. Il fléchit. Il ne tarda plus, blessé, à tomber sur le gazon.

Le roi n'eut pas à attendre longtemps. Le Croisé qui avait cédé son cheval au fantassin involontaire remonta sur son coursier et vint le défier. Cette substitution d'adversaire, alors que le précédent n'était pas mort, renversait les principes de la guerre kurde. Mais ce n'était point l'heure d'examiner cette entorse aux coutumes. Le roi considéra la taille mince, la sveltesse frêle du nouveau venu. Il reconnut au maniement du sabre une inaxpérience et dans sa tenue une ignorance de la tactique. Les gestes trahissaient autant de courage que peu de ménagement de sa personne. Mais pour être sûr de tuer, il faut se conserver vivant. L'idée de la jeunesse de ce combattant attrista le roi des Kurdes qui venait de perdre son jeune frère. Au lieu d'attaquer, il se borna à se défendre, contrairement à ses habtiudes. Le jeune Croisé dans son exaltation décrivait de si vastes orbes qu'il s'éloigna du champ de combat et entraîna son antagoniste près de la forêt. il ne s'agissait pas d'une dérobade par peur ou d'une indécision tactique, mais d'irréflexion. Le Croisé fatiguait san raison son coursier alors qu'il eut dû le ménager pour influencer sur l'issue du combat. Les Kurdes qui savaient que ce n'était pas là, la façon habituelle à leur roi de faire la guerre, et ayant vu quelques instants avant quelle éloquence et quel pouvoir il donnait à son sabre, s'étonnaient. Le jeune Croisé, n'écoutant toujours que sa fougue, continuait ses attaques. Le Roi estima que son habilité à se défendre et sa maîtrise de l'épée, n'empêcherait pas ce jeune exalté de devenir dangereux. Il lui donna un coup décisif et le fit tomber de cheval.

(à suivre)

Sal — 3 Hejmar — 59

Duşemb 8 Çiriya Berî 1945

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê. 35 lireyên Sûrî; ji bona welatên din 4 lireyên inglizî. Bihayê Hejmarekê; 25 Qemerî.

ROJA NÛ

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc: Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

Biserxwebûna Kurdistanê

Ejensa A.F.P. ji Tehranê dide zanîn: ji hikûmeta Îranê re, xeber hatiye dayîn ko serekên kurdan qerar dane û mîna partiya demokrasî a Azerbeycanê partiyek danîne bi qesda xwestina biserxwebûna Kurdistanê. Navê vî civatê kurdî, Komel e. Mezinahiya vî civatî biçiqas e hêj ne hatiye seh kirin. Berî bi çend rojan vî civatî nimînendeyên xwe şiyandî bû Tebrîzê û niha jî nimînendeyên xwe rêkir Bakûyê, şaristanê sovyetistanê î mezin.

KURDEK

QEHREMANÊ SOVYETISTANÊ

Ev bend bi destê Komendarê savyetî Pavel Nîkolayiyef hatiye nivîsandin û di rojnama Dengê Niştimanî de, li Bêrûtê hatiye çap kirin; li 28. Tîrmehê sala 1945. di bin hejmara 226.

Samant Sabantov, kurê miletê kurd, nimînende ye li şîretzariya Ermenistanê a bilind li Erîwanê û berî bi çar salan, çû bû şerê dijminan. Komandar Sabantov, di pêşiya elemana de, şerê parastina Moskovayê kiriye; ji ber ko wî dizanî bû, parastina payeteytê Sovyetistanê, parastina Miletê Kurd e, yê ko di saya siyaseta welatînî, ya Lenîn û Stalîn ketiye riya pêşveçûnê, bi jiyineke kamiran berxurdar bûye û dev ji koçeriyê berdaye û ji xwe re, gund avakirine û bûne cotkar û dêmanî. Li sala 1944. elemana, bi qiwetine mezin dirêjî Minsk û Bombruiskê dikirin; lê lekên sovyetî êrîşên elemana bi şûnda vegerandine, çeper û kozikên elemana perçiqandine û pêş ve ketine.

Ordiya Sor bi destê Sabantov dora tabureke elemanî girtiye û ev tabûr perîşan kiriye. Di vê qomandê de, Sabantov bi zêrekî zora dijminan biriye û 447 serheng û segmanên elemanî hêsîr kirine.

Di dereke din de, leşkerên sovyetî, di bin fermandariya Sabantov de, yanzde berêrîşên dijmina bi şûnda zivirandine. Sabantov bi xwe, bi destê xwe, lê, sêzde hitlerî kuştine. Careke din, Sabantov diviya bû di ava Narevê re bibore û wê aliyê wê de serpirek deyne; Sabantov û leşkerên pê re, ev kar bi timamî pêk anîne; û wilo leşkerên sovyetî ên din, bi selametî derbazî vê avê bûne.

Hikûmeta Sovyetistanê bi awakî hêja, qedrê Sabantov û mêraniya di wî girtiye; û bi qerara civatserekiya Sovyetistanê a bilind, jê re nîşana «Qehremanê yekîtiya Soyetistanê» hatiye dayîn. Samant Sabantov di sala 1909. de, der axa Karsê ji diya xwe bûye; malbata wî belengaz bû.

Di şerê mezin î berî de, der sala 1914-1918-an, dê û bavê Sabantov bi mihaciriyê xwe avêti bûn Tiflîsê; û bavê Sabantov careke din cihrûniştina xwe guhaztiye û çûye Abaranê. Sabantov, di Lenîngradê de, der zanîngeha «Hindikahiyên Welatînî yên rohelatî, î Sovyetî de» xwendiye. Di sala 1938 an de, hati bû bijartin nimînendeyê erdê kurdî yê Alakiazê, li ba Şîretzariya Bilind a Ermenistana Sovyetî.

Gerandina Dewletekê

Hemî Welatên Rohelatê Nîzing û Navîn, welatên çand û cotkariyê ne; erdê van welatana xurt in, têr av in; xelk di gundan de rûdinin, û dewlemendiya xelkê, berî her tiştî bi hatinên ax û zeviyan girêdayî ne. Lêbelê, her wekî awayê xebata her tiştî, bi pêşveçûna zanîn û hinermendiyê guheriye; di welatên bervehatî de, xebata erdê, awayê xebatê guheriye; xelk êdî ne mîna bav û kalê xwe erdê cot dikin û tov direşînin û bi palayiyê mijûl in.

Erdê sist, bi isûlên nû û nûjen tête xurt kirin; ax bi haletên nûvekar têterakirin, traktorên giran dikevin şûna ga û qentiran, dema paleyiyê de, mekîne cihê destan digire, û ji tovreşandinê û heta dêranê, mekîne û hesincawên ko bi motora dişuxulin, arîkariya gundî û cotkaran dikin.

Mîna berî, kulî ni karin, bi serbestî û bê berberiyeke dijwar, pêş ve bikevin û zeviyên gundiyan û bax û bîstanên bexçevanan xira bikin. Wezareta Çand û bazirganiyê bi van karên hêja mijûl dibe, pispor, mopîzan û karkerên vê wezaretê, rêber û arîkarê xelkê ne; xelkê hînî rê û tevgerên nûjen dikin, û her wekî îsal jî hatiye dîtin, dema taluka kuliyan de, bi xelkê re, dest bi dest, şerî neyar û dijminên zad û giyan dikin. Ev wezaret ji bona selihandina cinsê heywanan, ga û çêlek û hesp û qantiran, ji welatên din cinsên çak tînin hindurê welêt; bi coyan, avên çem û robaran digihînin zeviyan û pê hatinên erdê ne bi daketina baranê girêdayî dimîne; an erdên ko baran lê na kevin; mîna erdên Misrê, bi vî awayî bikêrî cotkariyê tên.

Demên destengiyê de, banqeya ko bi destê vê wezaretê hatiye danîn, tê arîkariya cotkaran, peran dide van û bi faizekê gelek hindik; û ko destê cotkara fireh bû, van deynên xwe vedigerînin ve. Ji aliyê din her wekî mekîneyên cot û çandiniyê, traktor û hesincawên din, gelek biha ne, bi destê vê wezaretê û arîkariya di vê, civat û komekên gundiyan têne dayîn; pênc, deh an bîst gund digehin hev û du, ji xwe re, nimînendeyan dibijêrin û civat an komekekê datînin.

Ev civat û komekan ji bona gundên ko nimînendekariya wan dikin, mekîne, hesincaw an tiştên din ko hewce ne dikirin, dixebitin ko hatinên erdê bi bihakî xweş bête firotin, dilxwazên gundiyan pêşkeşî hikûmetê dikin, heqê gundiyan diparêzin û di vê babetê de, tevkariya hikûmetê dikin û pê xweşiya milet têtê cih; ya ko armanca hikûmetê ye; û divê her û her armanca wê bibe.

Kurd di cotkariyê de, gelek xurt in, û bi nav û deng in; lê di karê bax û bîstanan de, di karên dar û fêkiyan de, her wekî erdê Cizîrê û Kaniya Ereban, kêm av e, çol û beriye ye, ewna kin xwe bi êşînin, û erdê van de bexçe û daristan kêm in.

Lê gundiyên me divê bidin eqlê xwe ko rojek wê bê, û genim mîna berî bi deh salan, wê erzan bibe û xweşiya ko îro di destê wan de ye wê here; ji ber vê yekê divê zehf bala xwe bidin bîstan û daristanan, û ev tişt bi destê civat û komekên gundiyan, bi rahetî têtê qedandin; û di vê babetê de, hikûmetê şik arîkariya xelkê dike. Em kurd dibêjin Şam şekir e, yê ko Şamê nas dikin, dizanin ko dora Şamê têr bax û bexçe ye; û şîrîniya Şamê jê tê. Dora gundê xwe beşîn bikin, bi darên zînet û rewşê bixemilînin.

PÊXEMBERÊ ME

« Dilovanî û silawa Xwedê lê bit »

Ji gotin û tevgerên pêxemberê me ê mezin, me seh kiriye ko me divê hindik baxêvin û beriya ko baxêvin xweş bidin eqlê xwe, gelo tiştê ko em dikin bêjin, rast e an ne; heke rast e, divê emê bêjin û êdî bi şûnda venegerin; gotina ko em dibêjin divê bikêrehatî be; bikêrî nefsa me; an cîranên me, an miletê me bê; me dît ko bi gotina me fesadî wê bikeve nav xelkê an pê xirabî wê bigehe xelkê; çêtir e ko em dev ji vê gotinê berdin; meger ko em bi vê gotinê heqê xwe, heqê cîranên xwe an yê miletê xwe diparêzin; vê gavê li çep û rast nêrîn nîne, divê emê bêjin û li ser bisekinin, û têde pê bidin erdê; heq; heqê biçûkê biçûkan; heqê belengazê belengazan jî; ji merteba mîr û axan, wezîr û paşan; xurt û dewlemendan; zehf bilintir û miqedestir e; pêşiya neheqî de devê xwe me girin; neheqî zilm e, zilm dijminê Xwedê ye; serê zilm û neheqiyê divê bête perçiqandin; pêşveçûna însanan rahetî û selametiya wan pê ve girêdayî ye; yên ko şerî zilm û zorkeriyê; neheqî û pîstêkiliyê dikin, li ba xwedê meqbûl in; xwedê arîkarê wan e, xwedê wan digihîne nisret û zerfiraziyê û mirovên wilo li ber dilê xelkê jî şîrîn in; qedrê wan têtê girtin û ew pê serbilind dibin; heqê xwe bizanin, heqê xwe biparêzin, lê bi heqê xwe qail bibin û jê bêtir me xwazin.

Strana Kurdî

Hey La Mîro!

Hey la Mîro ! sibe bû, tavê lê da, tav hilatî; kula Xwedê Teala tê bi kulba, tê têketa mala qumendarê Kopê; Ehmedê Herazî, cendirmê Yuzbaşiyan, bê xebatê, dibê çawa îro, di pê bavê Salih, kekê Ferîdê, di rêka Wanê re diçû, vê tehqîbê, tehqîbatê; de hey la maqûlo: ronî wa ne be, yazî fermana Rebê Alemê, heta fesadiya me Kurdan, hebe, ev yekayan, li erdan tu car batmîş na be; di pê bavê Salih kekê Ferîdê; dengê dengbêja, rexê maqûla.... hey la Mîro li min heram be....

Hey la Mîro... ronî ne m'go; kesekî xwedanê xêra tu ne bû, cewabekê bişîne Newala-Kevir-Reşê; ji Nûh begî re, bibê kuştiye apê tey Silêman begî, Derwîş begî, Izet Begî, Sedîqe kurê Gulnasê, bi destê xwe v mirand arû û Ocaxê mala Mîrza Begî; de hey la maqûlo; ronî wa, na be yazî fermana Rebê Alemê, heta fesadiya me Kurdan hebe; ev yekayan li erdan tu car batmîş na be; di pê bavê Salih, kekê Ferîdî, dengê deng, bêja rexê.. maqûla; hey la Mîro li mi heram be !...

Hey la Mîro, ronî, ne m'go bela şerekî çêneba. Dayikê Korê, li wî himberî, ne m'go kula Xwedê Teala, tê bi kul ba, tê têketa çiyaê rojka qamekê, can dest li şerî; ne m'go, tivinga destê Izet Begî, Mîro, sê tirêjê bazinzerî. Izet Begî, ban dikir, Sedîqe kurê Gulnasê, tê bavê xalê xwe be; tê bikuje teresê van dijminan û neyaran; na wele, tê bajo serî; de hey la maqûlo; ronî wa na be; yazî; fermana Rebê Alemê. heta fesadiya me Kurdan hebe; ev yekayan li erdan tucar batmîş na be; di pê bavê Salih, kekê Ferîdî, dengê dengbêja rexê maqûla... hey la Mîro, li min heram be !...

Hey la Mîro; ronî, ne m'go bela şerekî çêneba, Dayikê Korê, li wê axpînê; ne m'go bela Xwedê Teala, mala carê, di berê ji me re, li hev du bîne; îro minê gola Kersê, ji teres dê û bavê neyaran dagirta, ji gola xwînê ezê vegeryama mîrata Mûşa şewitî; minê siktir bikara van romiyan; ezê li şûna wan rûniştama; de hey la maqûlo.. derdê kurdan ez kuştim; Kurdistan hêj ne giha ronî û dawetê... hey dilo, şewitiyo !.... riya xerîb û xurbetê.....

Ronî wa na be; yazî û fermana Rebê Alemê, heta fesadiya me kurdan hebe; ev yekayan li erdan tu car batmîş na be; di pê bavê Salih, kekê Ferîdî; dengê dengbêja rexê maqûla.:. hey la Mîro, li min heram be !....

Amûde: Strancivîn

Ji aliyê din, di gundan de, zehf mirîşk, elo-elo, kevok, werdek û qaz bi xwedî bikin.

Ji libên dora gundan, xwarina van derdikeve. Lêbelê, gundiyan divê zehf bala xwe bidin van heywanan; gava yek ji van nesax dikeve, divê hema bête cihê kirin; koxikên van divê bêne spî kirin; mîna insana ev ji hewcedarî paqijiyê ne, û erdeke qirêj û genî van dikuje. Bi destê civatê cotkaran şirketine mezin dikarin bêne danîn ji bona çêkirina xwendegah û xestexanan. Zaroya divê bikevin xwendegahan û nesax xestexanan; ko wilo ne bû selametiya milet, dikeve talukê. Bi destê civatê cotkaran dikarin şirketine mezin bêne danîn ji bona çêkirina nivîşk û penîr, qelî û her texlît xwareyên din; yên ko paqij û xweşçêkirî bi bihayekî baş têne firotin.

Hingivî jî, xwareyeke zehf hêja ye, gundiya divê zehf bala xwe bidin vî tiştî jî; bi xebateke biçûk hatineke baş têtê xistin dest, û ji aliyê din zar û zêçên malê, pê devşîrîn û dilxweş dibin.

Gava hatinên welatekî çak û zehf in; ên zêde têne rêkirin welatên biyanî û pê pere tê hindurê welêt û xelk dewlemend dibin; û ew jî tiştên ko ji wan re hewce ne, ji welatên biyanî dikirin û tînin; ji vî tiştî re, ji vê kirîn û firotinê re, bazirganî têtê gotin û pê dîsa wezareta Çand û bazirganiyê mijûl dibe. Di benda me a hejmara ko bê, emê bi vê pirsê mijûl bibin.

Kevnezan

Tefsîra Quranê

79- Yê ko ji pêxemberê Xuda re itaetê dike, ew ji Xuda re jî itaet kiriye (yê ko bi ya pêxember kiriye, bi ya Xuda jî kiriye), lê yê ko rûyê xwe jê dizivire, li ber Xuda berpirsiyar dibe; tu, pêxemberê min, ji emelê wan berpirsiyar na bî, me tu ji bona parastina wan ne rêkiriye, tu rastiyê şanî wan didî û hew...

80- Ko te ji wan re tiştek got, ew vedigerînin te û dibêjin: Li serser û li ser çavê me, em ji te re itaetê û ji Xuda re ibadetê dikin, lê gava ew ji xafa te derdikevin, hin ji wan mizawiriyê dikin û tiştine din dibêjin. Xuda emelê wan dibîne û tezwîrên wan dide nivîsandin; dev ji wan berde, û xwe bi Xuda bigire, wekalet û sermiyaniya Xuda besî te ye.

81- Ew Quranê dixwînin, ma tê na gehin? Heke Quran ji nik Xuda ne buwa, ayetên wê, li hev ne digirtin û pirsên di wê bi tevayî li hev siwar ne dibûn!

82- Gava mirovên minafiq, li ser zefer an şikestina eskerên pêxember tiştikî dibihîsin, hema wan ew xeber di nav xelkê de belav dikirin, da ko dilê misilmanan sist bibe; heke wan ew xeber ji pêxember, an ji mezinan re bigotana, pêxember û serekan dikari bûn, ji wan xeberan ên bikêrhatî bibijêrin û di nav xelkê de belav bikin. Heke ji kerem û mezinahiya Xuda ne buwa, bitenê çendek ji wan, ji destê şeytên difilitîn, xelas dibûn.

83- Pêxemberê min.... her kes ji cihadê dest bikişîne jî, tu bi serê xwe, riya Xwedê da, dest bi şer û kuştinê bike; ev ji te re hate ferz kirin û nav di misilmana bide, da ko ew jî, dest bi cihadê bikin û Xuda wan ji xirabiya kafiran wê bisitirîne, û dilê kafiran dê bitirsîne. Ern, zor û xurtiya Xuda ji yên kafiran hêj mezintir e.

84- Yê ko arîkariya îşekî baş dike jê, û yê ko arîkariya îşekî xirab dike dîsa, jê parmend dibe. Xuda bi her tiştî dikare.

85- Gava ji we re kesekî silavek dike bi awakî hêj delaltir lê ew,vegerînin, Xuda hizra her tiştî dike.

86- Xuda yek e û ji wî pê ve tu Xuda nîne; tu şik nîne ko ew dê roja piştdawiyê de,we dê bigihîne hev û du, we dê bicivîne. Ma kî ji Xuda bêtir xwedîqerar e, û li ser gotina xwe disekine.

87- Ma çire hon li ser bêbextiya kafiran dubendiyê dikin; herwekî emelê wan ne çak bû, Xuda ew vegerandin kufrê. Ma miroriya vên ko bi emrê Xuda ketine ser şaş; hon wan jê xelas bikin? Gava Xuda ji hinan distîne û riya wan şaş dike, êdî tu kes ni kare arikariya wan bike û wan bigihîne riya rastiyê.

88- Ew dixwazin ko hon jî weke wan kafir bibin û wilo bibin mîna hev; hon, ji xwe re, wan me kin heval, meger ko ew jî di riya Xuda de mihacir dibin; heke wan dest jê berdidin, wan bigirin û kû derê jî be, wan bikujin; ji wan ewle me bin, hevalitî, arîkarî û sermiyaniya wan qebûl me kin.

89- Yên ko diçin û dikevin bextê miletekî ko di nav beyna wî miletî û we de ehdek heye û yên ko ji kuştina we, an ji kuştina xelkên miletê xwe dilteng dibin û dikevin bextê we, hon wan me kujin. Xuda bixwesta ew ji we mêrtir dibûn û wan dest bi kuştina we dikirin. Heke ew xwe didin paş û dest ji kuştina we berdidin û aştiyê teklîfî we dikin, bizanin ko Xuda, êdî na xwaze ko hon direjî wan bikin.

90- Hon miletekî din dibînin ko gava pêşberî we de ne, xwe misilman didin zanîn û pê dixwazin ji we ewle bibin û gava vedigerin cem miletê xwe, xwe kafir didin zanîn, û pê dil dikin, ji wan ewle bibin, û her cara ko ji wan re tête gotin, bibin kafir, ew kafir dibin; heke wan destên xwe ji kuştina we ne kişand, dest ji we bernedan, bi wan re aş ne bin, kû derê jî hon rastî wan tên, wan bigirin û wan bikujin; me ji we re destûra kuştina wan daye.

91- Divê bê sebeb misilmanek misilmanekî tucar ne kuje, meger ko ev kuştin bê hemdê wî be. Yê ko misilmanekî bi qeza kuştiye, divê dîlekî misilman azad bike; û heqê xwîna kuştî bide, mirovên di wî, meger ko ew bi navê sedeqê jê diborin. Heke yê kuştî misilman e, lê ji peyayên miletekî kafir e, divê xwînî dîlekî misilman azad bike. Eger yê kuştî ji miletekî ye ko di nav beyna we de ehid heye (peyman heye), fidya wî weke yekî misilman e; divê xwînî heqê xwîna kuştî bide mirovên di wî, û dîlekî misilman azad bike. Heke ji bo azadkirinê dîlek ne ket dest divê xwînî du meh rojiyê bigire. Xwînî bi vî awayî dibe tobadarê Xudayê xwe. Xuda zana û fêris e.

92- Yê ko misilmanekî qesdane û bi hemda xwe dikuje, cezayê wî dojeh e û ew têde her dimîne. Xuda jê dienire, jê re lanetê dike û ji bona wî ezabekî mezin li hev tîne.

93- Gelî bawermendino.... gava hon di riya Xuda de, diçin şerî xwe melezînin, û misilman û kafiran ji hev û du baş nas bikin, û ji yekî re ko ji we re bi awayê misilmanan silevê dide, me bêjin tu ne misilman î, heke hon vî îşî qesdane dikin ta ko hon talanê wî bibin, bizanin ko mal û dewleta spehîtir li cem Xuda ye. Bînin bîra xwe, gava hon jî misilman bûne, we mal û canê xwe bi kelima şehadetê, xelas dikirin, piştre Xuda ji kerema xwe, hon gihandin rastiyê û piyê we, li ser riya dînê xwe qaim kir. Xuda bîna, bihistiyar û zana ye, emelê we dizane.

94- Ma kengê mirovên bawermend ko bê mazeret mala xwe de rûdinin, weke şerevaniyên riya Xuda dibin, yên ko bi mal û canê xwe cihadê dikin. Xuda cihê yên ko bi mal û canê xwe cihadê dikin, ji mal rûniştiyan qatek bilintir kiriye. Xuda micahid û mirovên bawermend yên ko ji bêgaviyê di dema şerî de, mala xwe de rûniştine, ji ên din, bi keremên mezin çêtir girtiye.

95- Cihê wan ji ên din bilintir e, ew serfiraz in, piyariya Xuda û efiw û toba wî ji wan re ye. Xuda efiw û toban dide, Xwedê dilnerm e.

96- Ji yên ko li gorî mêranî camêrî ne kirine û azabdarên nefsa xwe bûne û di tengiyê de, dest ji pêxember; û serekên dî xwe berdane, dema mirinê de, melyaket ji wan, wê bipirse: Di dema hicret û cihadê de, hon li kê derê bûn; hon misilman in, an kafir in? Ewê lê vegerînin û bibêjin: Em mirovên bê çare û belangaz in, em ji Mekê der ne ketine, me ne dikarî bû. Melyaket wê bêje wan: Erdê Xuda mezin e, hon çima weke bawermendên din, ji welêt der ne ketine û we zilmê wan kafiran qebûl kiriye. Ew wê demê zendemayî bimînin; mala wan bizdonekan dojeh e; û çûna wan ber bi dojehê ve, çi çûyineke têr êş û ezab e.

97- Bi tenê mirovên qels û jin û zaro, ji ne derketina Mekê berpirsiyar na bin, ji ber ko wan ne dikarî bûn, tevdîra derkitinê ji Mekê, pêk bînin û riya Medînê ên dizî nas bikin.

98- Xuda, ji kerema xwe, di gunehên wan bêçareyan dibore, ji ber ko Xuda efiw û toban dide, Xuda keremkar e.

99- Yên ko di riya Xuda de, ketine welatê xeribiyê, ew cihên sitirandinê û arîkariyê û zadên boş peyda dikin û yên ko ji bo Xwedê û pêxemberê di wî, ji mala xwe derdikevin û dikevin riya mihaciriyê û têde dimirin, sewaba wan li ba Xuda heye; Xuda efiw û toban dide, Xuda dilnerm e.

100- Gava hon di seferê de ne, û ji tirsa destdirêjahiya kafiran nimêjên xwe kurt dikin, ji we re tu guneh nîne; kafir dijminên we ên xedar û aşikare ne.

101- Pexemberê min... gava hon pêşberê dijminan de ne û hon dixwazin nimêja xwe bikin, tu eskerê xwe bike du bir, bila birekî ji wan rabin nimêjê û yê din pêşberê dijminan de, bisekine û hemî jî çekên xwe hilgirin û yên ko bi te re rabûne nimêjê, piştî riketekê herin pêşberê dijminan û destê xwe ji tiştên ko nimêj pê xira dibe bikişînin û birê din bê û bi te re riketa din timam bike, divê ew, bala xwe, her bidin dijminan û çekên xwe ji destê xwe bermedin. Kafir dixwazin ko hon çekê xwe ji destê xwe deynin; bala xwe ne din wan, da ko ew ji nişka ve, bi ser we ve bigirin. Heke hon seba nesaxî, an ji ber baranê çekên xwe hilnagirin, ji we re, ne tu guneh e, lê her hal çavên we li dijminên we be. Xuda ji bo kafiran azabekî dijwar pêk aniye.

102- Ko we, nimêja xwe qeza kir, di rabûn, rûniştin û raketinê de Xudayê xwe her bînin bîra xwe û wextên tenahî û aştiyê de, nimêja xwe di dema wê de û bi ayînên wê, bînin cih, ev ji bawermendan re ferz e.

103- Bi dijminên xwe sist me bin, bikevin pey wan, heke hon ji êşa birînê ditirsin, ew jî weke we, ji ezabê wê, dê tirsiyar bibin, lê di nav beyna we de ferqek heye, hon ji Xudayê xwe hêvîdar in, ew ne wisa ne.

104- Pêxemberê min.... me ji te re Quran, bi hikmên wê ên rast û adil da dahatin, ta ko tu li gora emrê Xuda li ser dehwayên xelkê hikma xwe bidî; xema mirovên bêbext me xwe.

105- Ji Xudayê xwe efiw û toban bixwaze, Xuda efiw û toban dide, Xuda dilovan e.

106- Bi wan mirovan re ko hev û du dixapînin û bêbextiya nefsa xwe dikin bi hev me ke ve, û xema wan me xwe, û bizane ko Xuda ji mirovên nekes û bêbext hez na ke.

107- Ew dildiziyên xwe ji mirovan vedişêrin, lê ew nikarin nefs û nepeniyên xwe ji Xuda veşêrin, û gava ew tiştekî dibêjin ko Xuda pê qail na be, Xuda wan dibihîse û dibîne, zanîna Xuda dora kafir û emelê wan digire.

108- Hon di jiyîn û heyîna dinyayê de, arîkariya bêbextan dikin, lê divê ji bîr me kin, gelo di roja piştdawiyê de li ber Xuda, kî bibe wekîl û arîkarê wan?

109- Yê ko bi kirina tiştekî neçê ezabdarê nefsa xwe dibe û hema tobe dike û efiwa xwe ji Xudayê xwe dixwaze divê bizane ko Xuda xefûr û rehîm e, Xuda di sûçên gunehkaran dibore.

110- Yê ko xirabiyê dike divê bizane ko mirovê xirabê xwe ye. Xuda zana û fêris e.

111- Yê ko xirabiyekê dike û wê davêje ser stoyê mirovekî bêsûç, divê bizane ko wî li xwe guneheke giran û buhtaneke mezin bar kiriye.

112- Pêxemberê min... heke ji feyz û arîkariya Xuda ne buwa, hinên ji wan, tu rêşaş bikirana; lê herwekî roniya Xuda bi te re ye, ew bi tenê nefsa xwe şaş dikin û xwe dixapînin û tu zererê wan na gihe te. Xuda ji te re kitab û hikmet da dahatin û te hînî tiştên ko te ne dizanî kiriye. Kerema Xuda bi awakî mezin gihaye te.

113- Bêtirî civanên wan ên veşartî bê xeyr in, meger ko ew bi dana sedeqê, bi kirina tiştekî qenc an bi lihevanîna mirovan mijûl dibin; yên ko wan tişta ji bo pêkanîna emrên Xuda dikin, divê bizanin, emê sewabeke mezin bi wan bidin.

114- Yê ko piştî aşikarbûna riya rastiyê, guh na de emrên pêxember û berê xwe dide rêkê ko ne riya bawermendan e, em wî, di roja piştdawiyê de dispêrin hevalên wî ên kafir û davêjin dojehê, dojeh çi cihekî têr êş ezab e.

115- Xuda di gunehên mirovên ko tiştine dikin hempa û hevberê wî, na bore; ji vê pê ve heçî guneh hene, Xuda di wan li gora

daxwaza xwe dibore. Yê ko tiştine dike hempa û hevberê Xuda, ew ji rastiyê yekcar dûr ketiye û riya xwe şaş û eqlê xwe winda kiriye.

116- Xelkên Mekê ji Xuda pê ve, ji xaçên xwe re perestişê dikin, ji ber ko ew ji we re dibêjin, xaçên me mîna melyaketa ne û ew keç û dotên Xuda ne; lê ew bi vî awayî banî Şeytên dikin, yê ko li ber Xuda nefsmezinî û pê, jê re isyan kiri bû.

117- Xuda jê re lanet kiriye; Şeytên got: ezê ji evdên te hinan bêxime dehfika xwe;

118- Ezê wan ji riya rastiyê derînim, li gora daxwaza wan ezê jiyîna dirêj bidim wan û bi tiştên ne bi kêrhatî ezê wan bixapînim, tama sefahetê bêxime devê wan û ezê emrê jêkirina guhê heywanan bi wan dim û ezê tiştên welê ko di dema afirandina mirovan de ne nas bû, weke deq kirin û xesandin, bînî wan bikim. Yê ko dest ji Xuda dikişîne û dikeve pey Şeytên, wî bê şik riya xwe şaş kiriye û ew yekcar winda bûye

119- Şeytan, ji we re her tiştî bi dev xweş dike, bi hêviyên pûç we dixapîne, soza xwe dide û wê na gire, bi cih na yêne û nefsmeziniyê dike.

120 Yên ko dikevin pey Şeytan, digehin agirê dojehê û ji xwe re riya xelasê peyda na kin.

121- Yên ko baweriya xwe anîne û tiştên qenc kirine, ew wê bigehin buhuştên têr av û kanî û di wan de her bimînin; ev mizginiya Xuda ye, mizginiya Xuda rast e. Ma gotina kî ji ya Xuda rastir e.

122- Lê mirovên bawermend û xelkê xudankitêb divê bizanin... ew bi gotin û dilxwazan nagehin qenciya Xuda, lê belê bi pêkanîna tiştên çak û hêja. Yên ko neçeyî û xirabiyê dikin divê bizanin ko ew dê berpirsiyar bibin û ji bona wan, ji Xuda pê ve, tu delîl û arîkar nîne.

123- Jin be, mêr be yên ko qencî kirine û misilman in, emê wan bigehînin buhuştê û divê ew bizanin ko ji wan re bi qasî mûyekî jî, neheqîtî na ye kirin.

124- Ma dînê kî ji dînê kesekî çêtir e ko, berê xwe dide Xwedê û tiştên qenc li hev tîne û dikeve pey miletê Ibrahîm, ew Ibrahîmê ko pêxemberê Xuda bû, Xuda qedrê wî digirt û jê re weke hevalekî mêze dikir.

125- Her tiştên erd û ezmanan milkê Xuda ne û qudret û zanîna Xwedê dora her tiştî digire.

126- Ji te mes'ela behra jinan ji mîratê wê bipirsin; bêje wan: xuda li ser wê mes'elê emrên xwe şanî we da û kitêba xwe de jî, hikmên xwe pêş we kir; divê hon adetên dema nezaniyê ji nav hilînin û ji mîratê heqê zaroyan bidin û zaro bi çiqasî biçûk jî bin, para wan, divê hon bi temamî bidin wan; û sêwiyan jî bo xwarina malê wan, ji xwe re mehr me kin, û gava hon sêwiyan mehr dikin, mehra wan li gora adet û edaletê bi wan din, ev ji bo we xeyr e û bîr bin; qenciya ko hon dikin xuda pê dizane.

(Cenabê Emer ji welî û bergerên sêwiyan re şîretan dikir û digot: Heke sêwî spehî û dewlemend in ji xwe re mehr me kin, bidin xelkê, lê heke ew belengaz û kirêt in ji xwe re werînin.)

127- Heke mêr jina xwe diêşîne an nîzikî wê na be an jinek ji qewimandina wan tiştan ditirse û bi tevdirekî mîna dana diyariyekê an kêmkirina mehrê, bixwaze bi mêrê xwe li hev bê, jê re tu guneh nî ne, ji ber ko işê çêtir li hev hatin û aştî ye. Di nefsa mirovan de dexs, çavû bihintengî heye; lê heke hon, jin û mêr qedrê hev digirin û hev û du na êşînin û ji xudayê xwe tirsiyar dibin, bizanin ko xuda emelê we dibîne.

128- Di nav beyna jinên xwe de, hon ni karin tu cara, bi temamî li gora edaletê bimeşin, her çend jî hon mirêkarî bi cih anîna vê edaletê bibin jî; ji qe ne ve rûyê xwe yekcar ji yekê ji wan me zivirînin û di dana nefeqê da, heqê hemiyan bînin bîra xwe, ji bo xweşhaliya hemiyan bixebitin û di vê de neheqîtiyê me kin, ji xudayê xwe tirsiyar bibin û bizanin ko xuda xefûr û rehîm e, ji tobedaran re tobe dide.

ne qediya ye

Mîrza Mele Elî

Mîrza Mele Elî, piştî nesaxiyeke kurt, di Kamişliyê de, çûye piyarî û dilovaniya Xwedê, li 16 ê Ilonê sala 1945.

Hevalê me ê delal Mela Elî, îmamê Topizê bû. Di sala 1902 de, li Amûdê ji diya xwe bûye. Di xwendegaha Amûdayê de, hînî zanînên destpêkî bûbû, di pişt re, ketî bû zanisteyên Kurdistanê, yên şaristanên Cezîrê, Mêrdîn û Botanê û di sala 1340. de ji seydayê mezin Mela Evdilahê Hîzanî, icaza xwe ji donzde ilûman standi bû.

Mîrza Mela Elî bi eqilmendî, bi zanîn û bi kurdperestiya xwe, nav û deng da bû, û li ber dilê xelkê zehf şîrîn bû. Di ser girê gundê Mozanê de hatiye veşartin.

M. Dr. Ehmed Nafiz Beg, Evdirehman Axa Sasûnî, Cemil Axa Haco, Şukrî Axa Emînê Perîxan, Arif Beg Ebas, Evdî Axa Xelo, Seyda Mela Ehmed, xortên Amûdê, zehf maqûl û rîspî, û du sed siwar hati bûn ayîna veşartina wî

Bi vê hêncetê Mîrza Mihemed Elî û şairê mezin Mîrza Cegerxwîn peyivîne û bi gotinine qîmetgiran qedrê rehmetî girtine û kar û xebatên wî ên girane xistine pêş guhdaran. Xwedê ji kerema xwe bi rehm û dilovanî rûhê Mela şa bike. E.M.

Mele Elî

Mele Elî serê xwe siparte axa cebana û berê xwe da dinyake dî û çû !... Di êvarê yekşembê, di pannzdehê mehê de, meha Îlonê sala 1945 an de.

Stêrek ji ezmanê Kurdistanê qurijî, ew Stêr Mele elî bû; rûyê xwe ji me zivirand û derdê welêt digel xwe bir û çû; li ber mirinê, min dey lê kir û got: heval serê xwe rake, Kurdistanê heqê xwe standiye. Devê wî hati bû girtin, lê destê xwe ber bi ezmanê jorî ve, bilind hişt, gelo Seyda li ber mirinê, çi ji Xwedê dixwest ?

Wî dixwest ew deng herî guhê wî da, derdên xwe digel canê şêrîn ji sînga xwe bavêjî. Mele Elî, bê çil û pênc salî, ne dixwest bi vî rengî bimirî; wî ji her tiştî xweştir, mirina li ser çiya û bi berikê dijmina dixwest; şehîdiya riya azahî û serbestiya milet û welêt. Her kes dijminê me ne, lê dijminahiya felekê dijwar e; zend û bendên xwe li me rapêçane û karê xwe û serperçiqandina me dikî, ma dijminê felekê, kengî bi ser xwe tên.

WEŞARTINA WÎ

Li hawîra siwar û otomobîl û li pey wî lehîyek jin û mêr; ji Tirbespî heta Amûdê, li ser gora wî giha bûne hev. Gava te li ser gora wî dinerî yekîtî û pêşveçûna nijadê kurd, dihate ber çavên te; şêx û mela, bag û axa, gundî û xwenda, jin û mêr li ser laşê wî, qêrîn û hawar bû.

Laşê wî, bi aleke kurdî pêçayê û ber bi girê Moza ve dibirin. Gava me ji ser wî da rê; Mîrza Mihemed Elî, berê xwe da me û got: Mele Elî bê xem rakevî, di nav dilên xortan de cihekî bilind ji xwe re hiştiye û bi şeref û namûs xatir ji me xwest û çû. Ş.C.

Cigareyên Tamdar

PÊJINÊN DINYAYÈ

Libnan; Libnan î aza û serbest, libnan î çak û xemrevîn. Libnan erdê kanî û daristan, erdê fêkî û gulçîcekan, erdê xweşî û kamiraniyê ye; welatiyên me ên delal, kurdên sûriye, Irap, Îran, Tirkye û sovyetistanê werin dîtina me, werin dîtina Libnanê.

Nûçegihayê me ji Cizîrê dinivîse:

MIHAFIZÊ NU

Mihafizê Cezîrê ê nû Evdilqadir Beg Meydanî hatiye ser karê xwe.. Di erdê Hesîceyê de, xelk bi piranî çûne pêrgîna wî, di nav wan de maqulên Kamişlî, Hesîçe û nimînendeyên eşîrên Milî û Pinar Elî jî hebûn.

Cezîrê hewcedarî dest û hişine zana ye; ev erd dikare bibe bihûştek. Hêviya me ji Mihafizê Nû berî her tiştî eve ko bi himeta wî, rahetî vegere welêt û teşxeleyên ko di nav bira Kikî-Begare û Mersînî-Cibûr, çêbû bûn; careke din çê ne bin.

Evdilqadir Beg Mîdanî bi zanîn û hinerweriya xwe nas e, karên dewletê dizane û bi izna Xwedê di riya pêşveçûnê de, ji me re wê bibe arîkarekî hêja. Em jê re dibêjin tu bi xêr hatî; em hemî arîkarên te ne, tu jî bibe arîkarê me, da ko ev erdê şîrin bigehe kamiraniyê; ji pengav û nesaxiyan xalas bibe; bi xwendegah û reyine baş, bi xestexane û febrîqeyan bête xemilandin û bi tava edaletê bête ronî kirin.

Midîrê Amûdê

Me bi dilxweşî seh kiriye ko Midîrê Amûdê ê nû Şakir Beg, ciwanmêrekî zehf hêja ye û karê xelkê sivik dike, qedrê wan digire û bi her awayî bi kêrî milet tê. Em spasên xwe pêşkeşî wî dikin û jê re miwefeqiyetine mezin dixwazin.

COTKARÊN ME

Îsal gundî û cotkarên me zehf perîşan in; hêviya me ji hikûmetê eve ko li gora taqetê, bi destê Banqeya Ziraî, arîkariga van, divê bête kirin. Em qail in ko hikamet dixwaze bi her awayî bi kêrî xelkê bê.

Hemê Musê

Weyil, weyil, weyil, Hemo Keko weylê... dilê min li dîn e, sed carî li dîn e, mi di sibehê, bi kubara sibehê re, Şarê derdikeve ser banê bircê; dorbînê li ber çavê xwe datînê; bi deşta Berêzê dimeyizînê; nêrî ko obakî ji obayên ereba, kohnê di rêşê erebî, di deşta Berêzê de vegirtî ne; mi dî Têlî-Şehrê bi sê denga kire gazî, go Hemo, keko, xwedê; xwedê bike, ezê di dû çavê kekê xwe Hemê re, kiraskî melesî, kitanekî kaxetî, şarkî amûdî na qetînim; ezê çiqas xiyal û bala xwe didim deşta mîrata Berêzê, deşteke şîn e, mi dî konê reş î erebî tê de vegirtî ne, kohnekî reş î erebî li perê kona ye, sê xort di bin vî konî de rûniştî ne; li serê wana şar û temezî ne, li pişta wan girêdayî, piştî sal î, di ecemîne; di ber wan de, xencerê qapilme, xerzanî ne; li destê wan de ye, şeşxaneyên botanî ne, ewan her sê xortan; li Berêzê, li ber hêsiya konê reşê erebî rûniştî ne, bi qumarê dileyizin; hay ji bayê felekê tu nî ne.

Mi dî Hemê Mûsê; bi sê denga kire gazî; ban dikir Têlî-Şarî, xwakê, bi xwedê qet hay û hesabê kekê te ji wan peya tu nî ne; ewan peya ne ê şer û xewxa ne, ê şayî û dawetan e, heker tu yeqîn na kî, hatine ribekê xwe, ji ciwaniyê mala bavê te bikşînin...

Mi dî, Têlî-Şarî, sê denga kire gazî; go weyil, weyil, Hemo, keko weyil; xwedê bike ezê di dû çavê kekê xwe Hemê re, li dinyayê ez ne mînim....

Hîn xalxala Hemo, di devê wî de ye; nerî carkê, mij û dûmanê, ji binê berîka jêrîn, ji pozê kaniya Rês-el- Eynê, ji hewhewê pozê çiyayê Şingalê; mij û dûmanê hevdu hilanîne; selefek siwara, ji jêrî ve, têne, dilezîne; ez çiqas dinerim, nanerim, ez ne ma zanim ewan siwara kî û kî ne; ez ne ma zanim; ewan siwara ne siwarê mala Zalê ne; ne ji mala Eyûbê Temir Paşa î zengozêrînin. xwedê hebîna; Têlî-Şarê; tu rabe durbînê bîne; ezê li ber çavê xwe deynim; saxlixê van siwara hilînim.

Dûrbîn li ber çavê xwe danî; li binê beriya jêrî li selefê siwara dimeyizîne, nerî sê siwar in, ji jêrî ve têne, dilezînin; siwarê pêşî mehîneke qumêtî, sêsalî di bin de ye, li bayê bezê; tûmê mîrata xernûbê difirînê; her du siwarê diduyayê; dikin na kin, bi hêla bezê; bi siwarê pêşî re, na qedînin. Hin xalxalê Hemê, di devê wî de ye; nêrî li ber hêşiya kohnê reşê erebî, guha ha, ho li Hemê; fêrisê welatê Şamê; kilê çavê Tir kimanê: kevirê kozikê, risasê erdê... şevgerê nîvê şevê...

Ezîzê MERZIKA

Hemê Gozê

De lê da, de lê da; pozberano de lê da; şerwalşîno de lê da; mi dî bi Eliyê Yûnis ve, qeymeqamê Zoqê ve, çawişê Almedîna ve, bi Bişarê Çeto ve, Qewmê çiyê ve, topa Reşkota ve, li kozka Koraniyê da, dilê min helak e, sed carî helak e ...

Mi dî bi Eliyê Yûnis ve, qeymeqamê Zoqê ve, bi Bişarê Çeto ve, di ser kozka Koraniyê de, girtine tifaq e. Mi dî matlîka destê Hemê Gozê, ji êvara xwedê de, şaq. şaq e, mi dî Hemê Gozê, sê denga ban dikir, dayê dêranê, mi sûnd xwariye, bi sûnda mehkemê, bi sûnda jinberdanê, mi sûnd dixwar bi telaq e; ezê ji kozik û meterisê, Kozikê Koraniyê na livim, heger tu yeqîn na kî; lingê min di qeydê de, destê min li ser sûrma matliyê de, ezê ji kozik û meterisê na livim; miftê qeydê, ji xwe re li cem min e; li cem apê min î Yûnis; di hebsa bêxwediya Stewrê de; li holiya jorîn, di bêrika xeftanê mi de, di mîrata pencerê de; de lê da pozberano de lêda .....

Mi dî dêka Hemê Gozê, bi sê denga ban kir, Hemo, lawo de hela; sed carî bi mi hela... ezê kozkê, ji ferxê mala bavê xwe re çêkim, ji kevira û kelpîça; sê payî bê xwediyê Şela...

Mi dî, Hemê Gozê, bi sê denga ban kir, dayê dêranê, ez Hemê me; ez Hemê gozê me, ez kevirê kozikê, risasê erdê me, ez melkemotê mewtê me, şevgêrê nîvê şevê me; ez kekê Têlî-Şehrê me; ez deqmoqê navçavê Canbêzarê deşta Mûşê me, ez gurê roja qewamê me; dayê dêranê.....

Ezîzê Merzika

EMAN, EMAN!...

Eman, eman, eman, eman; mi dî buhar hatî çaxê dilketin û kêfê; kêf û henek xweş in, li ser xaniya, li ser doşekê; li bin lihêfê. Mi dî buhar hatî, caxê kerengvaniya, xwezla min î bi wê gavê; min cihê xwe û bejna zirav, li banê bilind, tev de, daniya; gava mamûrê firara derketa nav Omerya, min ê, navê xelkê delal, ji çîtika reş hilaniya...

Ber derîkê mala bavê min bi sergo ye; kûçikê Kanos gelkî no ye; xera dikir civanê bi ro ye; gidî bazê dila, ez li ser rêkê, tu li ser rêkê; ji xelkê we ye, ez û tu ji bav û dêkê; heçî di nav beyna her dilê şîrîn xeber bidê, xwedê bikê, girê ne dê; fitla şarê li ber mirêkê.

Ez li banê, û tu li banê; mihbeta dila şîrîn e, tu ni zanî.

Ezîzkî Merziê

Berdolavî

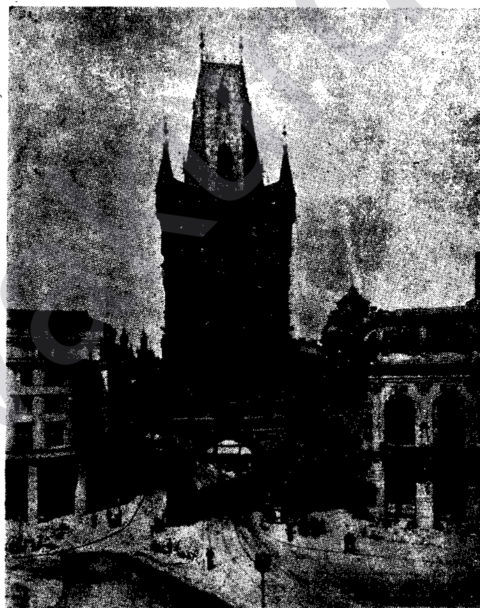
Mi dî Stêra Sibehê, Stêra Kuruxê li me zer da, mi dî li me şîn kir, gihayê çolê, nebatê hemû erda; kuro lawiko, mi dî şevê çûyî, bavê mi sewlekê, di bazara min û te xeber da; mi dî li me zer da Stêra Kuruxê, şewqa xwe da bû, qesr û qonaxê Hemkê Hamo, pikê Tenurlixê; lawiko mi dî mamûrê firara, derket nav eşîrê, sebra dilê min Onbaşî ye, ezê jê re rabim selamlixê; ezê bi çemê jêrî ketim sîka hewr û biya, ezê banî ketim çemê jorî biner li xoxa li hincaza, sê parê mîratê şifteliya; xwezî ezê bibûma kevokek ji kevokên neqişandî ezê biçûma ser devê rêka mehkûm û firaran, sê eşqiyan.

Ezîrê MERZIKÎ

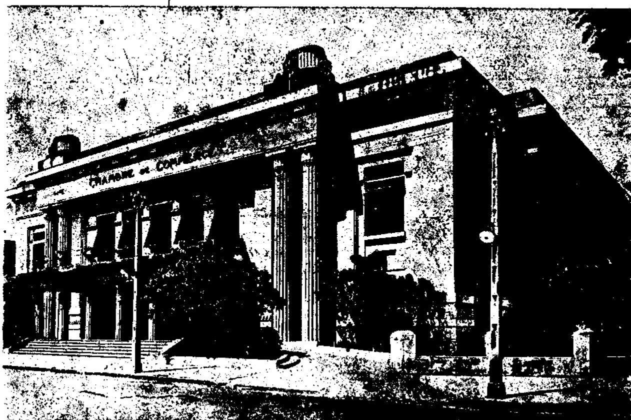
MIRÊKA CIHANÊ

Germanistan bûye welatekî belengaz û perîşan. Xelk di perên behrê de hêviya hûr û mûran de ne, ko pêlên avê davêjinê. Ev perav ji şaristanê elemanî Hambûrg, 8 kilomêtir dûr e; dê û bav çûne nêçîra comerdiya behrê; lavê wan nobetdariya tişt û miştên ko hatine anîn û kom kirin dike; di zivistanê de, çend perçeyên rijû ko tê de ne, germî wê bide tifikê. Eve kar û dawiya zorkeriyê.

Dergehek ji yên şaristanê Pragê. Payetextê Çokoslovakyayê Prag, bajarekî gelek qedim û spehî ye. Têde sê zanîngeh hene. Xelkê çekoslovakyayê zehf hinerwer û xebatker in, çfredestiya hosteyên çekoslovakî dilrubane; pîpok, kasik, bilûr, mekîne û çek û silehên vî welatî bi nav û deng in.

Avahiyên seygonê bi her awayî ji yên Welatên Roavayî ne kêmtir in; lê divê nayê ji bîr kirin ko di vê pêşveçûnê de, para Ewripayiya zehf mezin e: di bervehatina vî welatî de; himeta sinhet û zanîna frensizî karine hêja pêk aniye.

3ème ANNÉE LUNDI 15 OCTOBRE 1945 NUMÉRO 60

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél. : 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur-Propriétaire : EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 25 P.L.S. - Abonnement :
Liban-Syrie 25 L.L.S. Etranger 4 L. Stgs.

LA "CHARTE" DU PEUPLE KURDE.

Nous avons reçu plusieurs numéros de la Revue Kurde « *Azadi* », qui est l'organe du parti communiste kurde d'Irak. Le N° 2 de cette Revue qui compte habituellement 6 ou 8 pages publie le « *Peyman* » du peuple kurde, mot que l'on pourrait traduire par serment, pacte ou même charte. C'est un document du plus haut intérêt et que nous mettons avec plaisir sous les yeux de nos lecteurs.

Le programme esquissé ici ne laisse de côté aucun aspect du problème qui travaille — non seulement les Kurdes — mais tous les peuples qui sont épris de liberté. Vie politique et sociale, progrès économique et développement culturel : tout a été envisage et ce nous est une véritable joie de constater que de jeunes Kurdes ont nettement pris conscience de la gravité et de l'importance de ces questions dont la solution ne peut plus être retardée. Et précisément ce qu'il y a remarquable dans ce manifeste, c'est que la solution est examinée par ces Kurdes en harmonie avec les Arabes près desquels ils vivent et dont les aspirations sur tant de points sont identiques Loin de nuire donc à l'entente fraternelle entre Kurdes et Arabes la réponse entrevue s'ingénie plutôt à renforcer la fraternité des deux peuples : ce qui ne peut que favoriser la paix dans cette région du monde.

Les Kurdes, on le sait. n'ont jamais été fanatiques en religion et, laissés à eux-mêmes, ils ont toujours vécu en bonne intelligence avec leurs voisins qui ne partagent pas leur foi musulmane. L'article 15 proclame la reconnaissance des droits ethniques et religieux de toutes les minorités du Kurdistan : cela n'étonnera personne.

L'instruction qui est la pierre de touche des peuples civilisés ne pouvait être laissée dans l'ombre dans un programme de revendications qui vise à être complet. Et de fait les articles 11 et 14 expriment les desiderata sur ce point. L'article 11 en particulier qui demande l'introduction de méthodes facilitant la lecture nous a été sensiblement agréable, car cela fait allusion, semble-t-il, à l'emploi des caractères latins pour notre langue qui est une langue indo-européenne. Si notre interprétation est exacte, ce sera la preuve que nos efforts dans le sens de la latinisation de l'écriture accomplis dans notre Journal et les efforts de nos confrères *Hawar*, *Ronahî*, *Riya Taze* sont enfin couronnés de succès.

La Charte du Peuple Kurde.

1. — Compréhension réciproque et renforcement de la fraternité entre Kurdes et Arabes; sur la base de la libération de ces deux peuples. - Collaboration avec tous les Arabes libres, avec le parti communiste irakien, en vue de la liberté et du bonheur du peuple et de la réalisation des aspirations des Kurdes et des Arabes.

2. — Collaboration en vue d'obtenir la Liberté des peuples Kurde et Arabe et l'indépendance réelle — et non verbale — de l'Irak.

3. — Collaboration en vue d'établir un Gouvernement qui serve le peuple, sur une base démocratique, avec un Parlement et des Conseils municipaux dont les membres soient élus par le peuple et le représentent effectivement, — et en vue de supprimer les Décrets et Lois non-conformes à l'esprit de la Constitution irakienne.

4.— Octroi au peuple kurde du droit de former des associations politiques et non politiques, d'exprimer librement ses opinions, de tenir des réunions publiques, d'imprimer journaux, revues et livres, sans contrôle injuste.

5. — Développement économique des régions kurdes et établissement de fabriques et d'industries dans le Kurdistan. — Exploitation des ressources naturelles du pays en vue du bonheur et de l'enrichissement du peuple. — Renouvellement des méthodes d'agriculture, exploitation rationnelle et moderne du sol pour assurer le bien-être du peuple et empêcher tout accaparement de la part du Gouvernement, des individus et des trusts. — Vente libre des produits kurdes. — Création de réseaux routiers pour assurer la vente.

6. — Sauvegarde des terres des paysans et distribution des terres appartenant à l'Etat à ceux qui les cultivent personnellement — Répartition aux paysans des terres occupées par les aghas. Constitution de syndicats agricoles pour libérer les paysans des mains des usuriers.

(suite en page 3)

LA CITADELLE DE KHURS

L'Histoire du Kurdistan est pleine de récits de luttes entre tribus dont les chefs se disputent la primauté ou de conflits entre Emirs essayant d'imposer leur autorité et Aghas qui veulent garder leur indépendance. Ces épisodes d'une vie mouvementée ont été gardés de façon plus ou moins fragmentaire et pittoresque dans les chansons de guerre si nombreuses en Kurdistan et qui constituent, pourrait-on dire, comme les Archives du peuple Kurde.

Les faits d'armes qui y sont chantés ne sont peut-être pas toujours de la plus haute importance ; les héros qu'on y célèbre n'eurent peut-être pas une renommée qui franchît de beaucoup les frontières de leurs propres tribus ; mais si la valeur proprement historique de ces chants reste médiocre, l'intérêt psychologique demeure appréciable. On y retrouve, en effet, les anciennes coutumes, dont certaines ont disparu ; on y voit conservées des expressions devenues rares aujourd'hui, — et tout cela reconstitue, à sa manière, l'atmosphère où vivaient autrefois les Kurdes.

* * *

La chanson dont nous offrons aujourd'hui la traduction est intéressante à ce point de vue.

Le texte Kurde en a été publié dans la Revue *Ronahî* (n° 27, p. 543-545), telle qu'elle est chantée par un dengbêj des *Heverkan*. C'est CEMIL HACO, chef actuel de la tribu, qui en a donné le texte.

Une autre chanson sur le même sujet — preuve que l'épisode eut quelque importance à l'époque — fut publiée naguère dans la Revue *Hawar* (n° 13, p. 361). Beaucoup plus courte que celle que nous allons traduire, puisqu'elle ne comporte que 31 stiques, elle a pourtant l'avantage de contenir plus de noms propres, en particulier plus de noms de lieux : ce qui permet d'éclaircir notre texte grâce à ces données historiques et géographiques.

* * *

L'événement se passe au temps de l'Emir de Botan, Chah Mihemed Beg. Ce ne peut être que le fameux Mihemed Beg (1740), connu pour être un chasseur extraordinaire. Il se faisait appeler le « Seigneur des Chasseurs ». Il avait de même réussi à faire croire à son peuple naïf qu'il était en relation avec le Prince des Péris, dont il avait épousé la fille qu'il visitait régulièrement dans une caverne de la montagne et qui lui avait donné plusieurs enfants ! M. R. LESCOT, nous a fait connaître dans *Hawar* (n° 29, page 465-468) certains détails amusants de « *La légende de Mîr Mohammad* ».

Des autres personnages cités dans la chanson de Hawar : Ismaîl Agha, Hemdan, Qûçî Beg, nous ne savons rien.

Quant à Elî Hemanê qui est le héros de l'histoire, voici les renseignements que j'ai pu trouver sur lui. Il était un des chefs ou même, à l'époque, le chef des *Jêliyan* et habitait le village de *Goyînan* qui comptait autrefois 300 maisons, mais n'en a plus maintenant que 70. C'était, de beaucoup, le plus gros village de la tribu. « Goyînan était le village de Elî Hemanê. La maison de Elî Hemanê, chez les Jêlîyan, est une maison ancienne. Le village est au bas d'un mamelon, sa situation est élevée, à ses pieds coule une profonde rivière. En face du village se dresse une haute montagne, au sommet de laquelle est érigée une citadelle, qui est le lieu de refuge du village. On l'appelle « citadelle de Elî Hemanê », car c'est là qu'il habitait ». (HEREKOL AZIZAN, *Estra Jêlîyan*, dans Hawar, n° 34, p. 541).

Il y a deux KHURS au Kurdistan : l'un dans le vilayet de Mardine, l'autre au Botan. C'est évidemment de celui-ci qu'il s'agit dans notre texte, Je crois même que la citadelle de Khurs n'est pas autre chose que cette forteresse de Elî Hemanê dont elle aurait pris le nom après que son chef l'eût illustrée par un siège qui dura longtemps. En tout cas sa situation correspond bien à la description que nous en fait le chansonnier. La défaite du chef et son exil aurait, par la suite, entraîné la décadence du village.

(suite en page 2)

POÈME KURDE

DANS LE CIEL

Hier
Ma nuit était brève,
Mais un rêve
Long et profond
M'éloigna de la terre,
Dépassant les limites des nuages,
Les rayons des orages,
Les pays des étoiles,
La poitrine du ciel couverte d'un voile
Fin et bleuâtre,
Comme un rideau de théatre,
L'alcôve de la lune et le trône du soleil,
J'allais vers l'infini.

Un sang jeune agitait mes veines
J'avais la force d'un être divin.
Tout d'un coup
Une voix grave et lourde
Comme un marteau sur un clou
M'arrêta.
— Toi, messager du monde :
On blâme l'océan pour ses ondes,
Les montagnes pour leurs flammes
Pour sa candeur la femme.

Je te donne un instant ma force divine
Pense, sens, devine
Ce qui peut vous rendre heureux
Fais-le,
Je te donne le pouvoir.
Si tu veux, transforme les rochers en ivoire
Abolis le malheur,
Change tout
Mets à l'arc de la vie une autre roue.
Cette voix était grave, la voix d'un père

Qui crie à sa fille adultère.
J'ai répondu :
Père,
Sur la terre
Tu m'as mal choisi,
Je suis un homme qui a été aimé.

LA CITADELLE DE KHURS

(suite de la page 1)

Quoi qu'il en soit, c'est bien, semble-t-il chez les *Jêliyan* que se passa l'aventure. En effet, les *Jêliyan.* qui sont une des tribus sédentaires du Botan, étaient les voisins des *Keran*, clients de Mir Mihemed, et des *Mûsan*, dont parle aussi la chanson. La plaine de *Misar* est bien sur le territoire de la tribu, où nous introduit le défilé de *Gamês*, mentionné également.

* * *

La chanson compte 88 stiques, partagés en 17 strophes, plus ou moins régulières, si on se base sur les rimes pour les distinguer. Mais on sait que les chansons kurdes n'ont rien de bien précis en ce domaine.

Comme souvent, c'est un dialogue. Il s'engage entre l'Emir du Botan et l'Agha rétractaire. Cette forme dialoguée convient parfaitement aux troubadours Kurdes qui ordinairement sont deux à se faire la réplique.

Notre chant forme un véritable diptyque (vers 1-42 ; 43-88), que des vers similaires, en des strophes qui riment en *ant* permettent de distinguer nettement :

Un Emir s'est levé, en son temps, en puissance (vers 84).

Emir du Botan, tu es, en ton époque, un Souverain puissant (vers 41).

L'Emir du Botan se leva en sa puissance (vers 84).

De plus, dans la première partie le couplet commence habituellement par la formule : « L'Emir a dit...» suivi de la réplique : « Elî Hemanê répondit...», tandis qu'à partir du stique 45 la formule se transforme et débute par les mots : « La Citadelle de Khurs...». Cette variante d'introduction est la preuve que l'on change aussi de sujet. En effet, jusqu'alors, on a surtout parlé des motifs de la guerre. L'Agha et les gens de Khurs refusent de payer le tribut — en argent — à l'Emir du Botan. Ils reconnaissent bien qu'ils ont, de tout temps, été les hommes d'armes fidèles de l'Emir et de sa famille ; mais ils sont eux-mêmes de famille noble et ils considèrent comme une déchéance de verser de l'argent : cela ne s'est jamais fait ! Et ils ne sont pas du tout décidés à céder à la force.

C'est donc la guerre. Aussi le ton change ainsi que la formule d'introduction. Cette guerre durera sept ans... Deux stiques nous le disent et on ajoute tout aussitôt que Elî Hemanê a été vaincu. Peut-être y a-t-il ici une lacune dans notre texte. C'est l'avis de l'Emir Celadet Bedr-Xan. De fait, les péripéties de la lutte sont entièrement passées sous silence. De suite, on arrive au dénouement de l'aventure.

Durant cette longue période d'hostilité, Elî Hemanê a fait beaucoup de victimes et l'Emir du Botan qui vient de le vaincre ne peut guère l'absoudre. Il n'est même pas d'avis de le laisser s'enfuir comme un meurtrier obligé de quitter sa tribu pour éviter une mort certaine. D'autre part le vaincu est un grand chef, et le fait d'avoir pu tenir tête pendant si longtemps au Souverain du Botan mérite bien quelque considération. Chah Mihemed réunit donc le Conseil de ses Preux qui tombent d'accord pour soumettre au Jugement de Dieu l'Agha enfin abattu. Debout sur les remparts de sa citadelle, face à son vainqueur, le héros malheureux lui servira de cible. Si à la troisième « balle de chance » il n'a pas été touché, il sera libre et pourra profiter du privilège des meurtriers : on lui laisse la vie sauve, mais il doit s'exiler.

Tel est le thème de la seconde partie de la chanson.

* * *

Epargné par le destin. Elî Hemanê se réfugia à *Kertewên*, village des Heverkan, au nord de Nisibin. Au bout de quelques années, tombé dans la plus noire misère, il résolut d'aller avec ses fils assassiner l'Emir du Botan. Celui-ci était endormi dans sa chambre lorsqu'ils parvinrent chez lui. Elî Hemanê, pénétrant dans l'appartement, s'empara de la pipe de l'Emir et de son sac à tabac. A leur place, il déposa sa propre pipe toute crasseuse et son sac à lui qui ne contenait, le pauvre! que des écorces de tamarin. Puis il plaça sur l'oreiller, tout près de la tête du Souverain, deux balles avec leur charge de poudre et il se retira.

A son réveil, l'Emir aperçut la pipe, le sac à tabac et les cartouches. Après quelques instants de réflexion, il se dit que ce ne pouvait être qu'un coup de Elî Hemanê. De suite il comprit que son ancien ennemi devait être dans le besoin. Il appela donc ses valets et les envoya d'urgence à la recherche du malheureux. Après enquête, il le découvrirent à Kertewên et en informèrent l'Emir qui le fit chercher.

Les traditions diffèrent sur la fin de l'histoire. D'après les Heverkan, lorsque les valets de l'Emir retrouvèrent Elî Hemanê, celui-ci, tombé gravement malade après leur premier départ, était mort et enterré.

L'Emir Celadet Bedr-Xan, sur la foi d'autres rumeurs, croit que Elî Hemanê alla effectivement chez l'Emir du Botan qui l'accueillit très aimablement. Il y serait resté jusqu'à sa mort. Mais, en souvenir des bons jours passés chez les Heverkan, il aurait exprimé le désir d'être enseveli parmi eux, en sa seconde Patrie. En tout cas, son tombeau s'élève encore sur la colline de Kertewên.

Mais Dieu est le plus savant !

TRADUCTION

Un Emir s'est levé, en son temps, en puissance.

Chah Mihemed Beg a levé les 14 Tribus du Botan

Et il les a campées contre la citadelle de Khurs, contre la Maison de Elî Hemanê.

Chah Mihemed Beg a dit : « Que Dieu ne n'envoie pas un « firman » (1).

Car, moi, je m'en vais amener sur la Maison de Elî Hemanê une chose telle que Dieu n'en a jamais envoyée de pareille sur la tête de personne ! »

Et pour finir Mihemed Beg dit : « Je sais que vous êtes de Khurs, que vous êtes six maisons et douze chefs.

Jusqu'ici vous n'avez jamais vu l'épée des Emirs sur votre tête ! » .

— Elî Hemanê répondit : « Oh ! Emir du Botan, la citadelle de Khurs est bâtie près d'une rivière.

Tu as fait passer le bruit des fusillades de Botan, avec les 14 Tribus, sur nous, en rafales...

Souverain du Botan, vous êtes notre Souverain, nous sommes les esclaves de vos souliers ! »

— L'Emir du Botan dit : « Elî Hemanê, pourquoi ne veux-tu pas faire une chose propre ?

Si vous êtes nos esclaves, pourquoi cette année est-elle la septième que la citadelle de Khurs n'a payé ni tribut ni taxe ? »

— Elî Hemanê s'écria : « C'est ainsi !

Mais n'as-tu pas interrogé tes ancêtres et les anciens (pour savoir) que la Maison de Elî Hemanê constitue vos spadassins depuis toujours ? »

— L'Emir dit : « La citadelle de Khurs est une citadelle à glacis !

J'ai interrogé les ancêtres et les anciens : la Maison de Elî Hemanê sont des Aghas !

Oui, je sais que depuis toujours vous êtes les spadassins des Emirs du Botan. »

— Elî Hemanê répondit : «Prince du Botan, par moi et par cette montée,

Si tu sais que nous sommes vos spadassins, pourquoi nous réclames-tu donc tribut et taxe ? »

— L'Emir dit : « Il fait chaud, c'est l'été !

Je sais parfaitement que vous êtes nos spadassins, mais, de mon temps, nous n'avons jamais eu de comptes à régler ! »

— Elî Hemanê dit : « Emir du Botan, je suis perdu dans le tourbillon du monde (2)

Depuis le jour où votre postérité est apparue sur terre,

Au grand jamais, impôt ou taxe n'a été prélevé sur nous par force.

Emir, nous sommes de Khurs, nous sommes six maisons et douze chefs,

Mais jamais nous n'avons vu l'épée des Emirs brandie par force sur notre tête.

Car, depuis le jour où nous sommes nés, nous sommes une tribu libre!»

— L'Emir du Botan appela Elî Hemanê et lui dit : « Pourquoi n'agis-tu pas ainsi ?

Si vous êtes nos spadassins, pourquoi n'acceptez-vous pas notre souveraineté comme les Botaniens ?

Ne sais-tu pas que si tu ne paies pas le tribut et l'impot de la citadelle de Khurs,

Mihemed Beg n'accepte plus de toi cette attitude ? »

— Elî Hemanê dit : « Mon Emir, je jure sur ton front que je n'agirai pas ainsi.

Je jure sur le front de l'Emir du Botan que je n'accepterai pas cette souveraineté ! »

L'Emir du Botan appela et dit : « Elî Hemanê, c'est le matin, le soleil nous éclaire tous deux.

Si tu ne paies pas le tribut et la taxe de la citadelle de Khurs, je ferai crouler la citadelle de Khurs sur les petits et sur les grands !»

— De nouveau Elî Hemanê cria et dit : « Je suis Elî, Elî-le-Petit !

La nuit, en sept moules je fonds des balles ; le jour, en sept mortiers, j'écrase la poudre.

Par le front de l'Emir du Botan, une fois du plus, je ne bougerai pas devant les soldats du Botan.

De nouveau les Preux du Botan revêtirent leurs peaux de tigre ;

L'Emir fit entendre sa voix aux 14 Tribus du Botan : la fusillade crépita.

Emir du Botan, tu es, en ton époque, un Souverain puissant !

De nouveau Elî Hemanê fit entendre sa voix aux 14 Compagnons de Elî Hemanê !

* * *

---

(1) Un «firman» est ordinairement un Ordre Impérial du sultan. Mais c'est très souvent un ordre de mise à mort, un ordre d'extermination. C'est ainsi que le «firman des Arméniens» était l'ordre de les supprimer. Ici Mihemed Beg souhaite que Dieu lui laisse suffisamment de vie pour pouvoir subjuguer son vassal récalcitrant.

(2) L'expression : « Je suis perdu dans le tourbillon du monde » signifie ici : « J'ai perdu la tête. Je risque donc d'exagérer dans ce que je vais dire ».

La Citadelle de Khurs est une citadelle avec une aire.
L'Emir du Botan, avec les Preux du Botan, durant sept ans, guerroya contre Elî Hemanê !

. . . .

. . . .

La Citadelle de Khurs est une citadelle avec une source.
Après sept ans, la Maison de Elî Hemanê tomba en captivité et en misère.
— Elî Hemanê dit : « Je suis à la discrétion de mon Emir ! Que l'Emir m'accorde le chemin de l'exil du meurtrier ! » (3)
— L'Emir dit : « Elî Hemanê, je n'agirai pas de la sorte.
Tu as tué beaucoup de Preux du Botan, je ne puis laisser sur ta face ce que tu as fait ! »
La Citadelle de Khurs est une citadelle avec une terrasse neuve.
Les Preux du Botan s'assemblèrent avec les Botaniens et tinrent conseil.
— L'Emir dit : « Voyons, Chevaliers, est-ce bien ainsi ? »
— Les Preux répondirent : « La taille de notre Emir est comme celle des tamarins.
Cette année est la septième que nous combattons contre la Maison de Elî Hemanê, sans répit.
La maison de Elî Hemanê est une Maison ancienne.
Si l'Emir donne la voie (libre) à Elî Hemanê, ce sera un Bienfait de la part de notre Emir ! »
— L'Emir dit : « Preux du Botan, je n'agirai pas de la sorte !
Tant que je n'aurai pas tiré trois balles de chance sur Elî, je n'accepterai pas de lui accorder l'exil ! »
— Elî Hemanê dit : « La Citadelle de Khurs est un « Hurle-Vent ! »
Si l'Emir me donne la voie (libre) et la permission,
J'accepterai la décision de mon Emir ! »
La Citadelle de Khurs est sur une cime.
Elî Hemanê se leva. Il se fit cible, debout sur la muraille de la citadelle, face à l'Emir du Botan.
Elî Hemanê dit : « Emir du Botan, voilà ! Que le Seigneur de Gloire en soit témoin !
L'ordre de l'Emir du Botan est de tenter la chance. Telle est la permission de l'Emir ! »
La Citadelle de Khurs est près d'une rivière.
L'Emir du Botan s'assit face à Elî Hemanê et lui tira le premier coup.
— Elî Hemanê cria : « Mon Emir, voilà l'affaire !
Je jure par le front de mon Emir que ton coup est tombé à droite, tout à côté ! »
— L'Emir dit : « Elî, la Citadelle de Khurs est une citadelle à glacis.
Il me reste deux balles : à nous deux ! »
La citadelle de Khurs est une citadelle avec des mûriers.
L'Emir s'assit face à Elî Hemanê et lui tira son deuxième coup.
— Elî Hemanê dit : « Mon Emir, la Citadelle de Khurs est une citadelle sur une côte.
C'est le matin, le soleil nous illumine.
Je jure sur la tête de mon Emir que cette balle de chance est tombée à gauche, dans le mur de la citadelle, en face de mon genou ! »
— L'Emir lança : « La Citadelle de Khurs est près d'une source !
Elî Hemanê à nous deux : il me reste le troisième coup ! »
La Citadelle de Khurs est pleine de pigeons et de pigeonneaux.
L'Emir s'assit devant Elî et, avec énergie, lui tira la balle de chance.
Une fois encore, Dieu sauva Elî, la balle ne l'atteignit point, mais frappa le mur de la citadelle, juste entre les deux genoux.
L'Emir dit : « Elî Hemanê, vas-t'en ! Ma grâce et celle de mon père est sur toi !
Lève-toi, reste au pouvoir de ta tribu, à nos yeux sois meurtrier, vas-t'en ! » (4)
L'Emir du Botan se leva en sa puissance.
Les soldats du Botan s'éloignèrent de la citanelle de Khurs.
L'Emir dit : « Pour ma part, j'ai tiré les trois coups de la mort. J'ai tiré, mais Dieu ne les a pas dirigés ! »
Elî Hemanê se leva, se démena, fit diligence et le pouvoir de Dieu le sauva.
Il maintint la citadelle de Khurs au pouvoir de sa tribu et, comme un meurtrier, s'exila au village de Kertewên.

(3) *Au Kurdistan, le meurtrier est poursuivi par la vendetta de la famille de sa victime et doit, un jour ou l'autre, tomber sous ses coups. Il ne peut échapper à la mort qu'au prix de l'exil à l'étranger. L'expression kurde est elliptique : Accorde-moi le chemin du meurtre».*

(4) *La formule : « A nos yeux, sois meurtrier » veut dire : « Nous te considérons comme un assassin, - et tout ce que nous pouvons faire pour toi, c'est de te permettre de t'exiler ».*

TH. BOIS

UN PARTI KURDE

Téhéran. AFP

Le Gouvernement iranien a été informé que plusieurs chefs kurdes ont décidé de former un parti sur le modèle du parti démocrate d'Azerbedjan pour demander l'autonomie du Kurdistan. Ce parti, intitulé "Koumale" dont on ignore l'importance et la composition a envoyé, il y a quelques jours plusieurs messagers à Tabriz puis à Bakou.

Téhéran. AFP

L'annonce officielle de la création, sur le modèle du parti démocrate de l'Azerbedjan, d'un parti demandant l'autonomie du Kurdistan, a provoqué une consternation complète à Téhéran. Les partis de droite espéraient que le vote de confiance du Cabinet Sadr permettrait de mettre fin à ce qu'ils appellent les tentatives de fractionnement du territoire.

LA "CHARTE" DU PEUPLE KURDE

(suite de la page 1)

7. — Mise gratuite à la disposition des tribus semi-sédentaires de terrains pour s'établir et mise de pâturages à la disposition de tous.

8. — Constitution de tribunaux d'arbitrage pour régler à l'amiable les conflits soulevés entre les différentes tribus kurdes.

9. — Organisation sociale de la vie kurde. Etablissement d'un Code du Travail. — Règlementation de l'Assistance sociale en temps de chômage, de maladie et de vieillesse.

10. — Organisation du service militaire obligatoire en Irak, avec pour base l'instruction militaire dans la langue du soldat. Démocratisation de la discipline. Epuration de l'armée des éléments rétrogrades. Bref, formation d'une Armée au service des intérêts du peuple et de la défense de l'indépendance.

11. — Organisation des droits de la Jeunesse kurde. — Généralisation de l'Instruction Publique. — Effort de simplification des méthodes de lecture et d'écriture du kurde. — Création d'écoles kurdes supérieures, moyennes et primaires pour donner une instruction qui assurera aux jeunes Kurdes du travail après l'école.

12. — Juste répartition des impôts pour éviter qu'ils ne deviennent un lourd fardeau. Exonération des impôts pour la classe ouvrière et les petits employés de commerce.

13. — Suppression des abus et des profiteurs, pour assurer le ravitaillement du peuple. Réglementation du gain des commerçants.

14. — Encouragement de l'Instruction pour les deux sexes, sans aucune distinction. — Création dans les régions kurdes d'écoles techniques pour les sciences mécaniques, agricoles, industrielles, jusqu'au degré supérieur. — Création d'associations mixtes sociales et culturelles, sportives et scientifiques, pour le développement de la langue et de la culture kurdes. — Création de Bibliothèques publiques, etc.

15. — Sauvegarde des droits ethniques et religieux de toutes les minorités vivant en Kurdistan, — tels que Turcomans, Yézidis, Arabes, Assyriens, Juifs, tant au point de vue de la langue et du culte religieux que de celui de tous leurs droits politiques ou non politiques.

16. — Amélioration du Bonheur et de l'épanouissement de la famille kurde et reconnaissance à la femme des droits égaux à ceux de l'homme.

17. — Collaboration avec tous les Nationalistes Kurdes en tout ce qui concerne la Liberté du peuple kurde et en tout ce qui a trait à son progrès social.

Tels sont les objectifs à atteindre en vertu de cette Charte. Elle est destinée à tous nos frères Kurdes pour l'établissement de la Liberté, du Bonheur et du Progrès de notre peuple.

AZADI

Le Roi du Kurdistan
roman épique kurde

(Suite)

Pour la deuxième fois dans la même journée, l'ennemi fit un geste inadmissible. Les Croisés, au lieu d'attendre la fin du duel accoururent au galop. Les Kurdes à leur tour se portèrent en avant et une lutte sans merci s'engagea entre les deux groupes.

On avait le sentiment que si le fer n'eut pas été suffisant, ils eussent, pour se venger les uns des autres, employé leurs dents.

Les grands malheurs passent vite. Peu de temps s'écoula avant que les deux partis n'aient alimenté une mare de sang. La place se vida de combattants valides. Or que devient une place de guerre, même pleine de cadavres et de blessés, lorsque plus un sabre n'y luit ?

Le vacarme apaisé, le roi, demeurait seul, devant ce jeune guerrier allongé sur terre comme un mort, mais sans blessure apparente. Le roi pensa que si l'ennemi avait manqué aux règles de la chevalerie suivies jusqu'alors par lui avec un respect mystique, s'il avait perdu la tête de la sorte, c'est qu'on venait de lui abattre un des plus importants de son armée. Le souverain se demanda : s'agit-il du fils du commandant en chef ? ou du roi des Croisés ?

— Serait-ce — se dit-il — le dernier espoir d'un vieillard à cheveux blancs ? La lumière d'un trône ? Ou le rejeton qui fera vivre une dynastie ?

Ces idées se suivaient en lui comme les hirondelles se poursuivent l'une l'autre.

Le roi, angoissé, se demanda si le Croisé n'était pas mort et si lui, souverain des Kurdes, ne venait pas de mettre fin à une dynastie.

— Comme ce serait triste !

Il se pencha sur le Croisé et lui arracha son casque.

Un saisissement le prit. Le Roi avait envisagé toutes les hypothèses que peut former un guerrier sur le champ de bataille, mais jamais il n'avait prévu ce qu'il voyait.

Ce guerrier fougueux, vrai morceau de fer, était une fille, belle comme une fée, blanche comme la neige fraîche sous la lumière de l'aube, et tendre plus qu'une feuille de rose. Cette jeune fille à la tête d'or, parmi ce sang, ces soldats tués ou blessés, et l'acier rompu, paraissait un miracle !

Le visage du roi changea. Il oublia presque qu'il se trouvait sur un champ de bataille. Une femme nous distrait des plus grands malheurs et des plus amères souffrances. Le roi pensa aux héros que chantent les poètes puis qui se per-

dent dans les pages de l'histoire, et aussi aux femmes si belles dont parlent les contes et qui ensuite se mêlent aux anges. Lui qui depuis dix années avait connu malheur et bonheur, rires et larmes, il sentit pour la première fois une émotion gagner son cœur. De quel grand amour cette jeune fille allait-elle être le principe ? Dans l'ombre de quel palais et sous quel jardin coloré avait-elle grandi ? Une terreur le prit à l'idée que cette rose jaune, il aurait pu, lui, la transformer en une fleur de néant. Ce guerrier qui adorait son sabre, en eut soudain horreur. Dans quel pays une mère pourrait-elle mettre au monde une enfant plus belle ? Quel berceau avait pu balancer ce corps ? Quelle berceuse bercer les rêves d'un être plus innocent ? Dieu sait combien de jeunes hommes avaient perdu la vie pour elle et combien de sabres avaient pour elle perdu leur éclat ? Quelle somptuosité dans ce corps étendu, les bras en croix, endormi maintenant parmi les flaques de sang de la bataille ? Etait-ce un astre tombé ?

IV

La Fière Captivité de Kégan

Kegan, prisonnière, fut conduite chez les Kurdes. Installée sous une tente isolée, pour la soustraire aux bruits du camp, Sherzad veilla à ce qu'elle put s'y reposer confortablement. Lassée par la lutte, elle s'endormit presque aussitôt.

Le Koi-Kurde, quoique dans sa trentième année, avait eu une vie emplie de mille événements et de guerres supportées pour la liberté de son pays. Cet homme aguerri, ne put se contenir; deux larmes tombèrent sur ses joues.

Des guerriers sans peur à qui le destin donna, au moment d'un péril de mort, une superbe éloquence, ne peuvent-ils pas, par timidité, perdre la parole devant une femme ? Le roi oublia la richesse de ses palais, la force de son pouvoir, la gloire et l'honneur de ses heures de guerre et il lia sa destinée au moment où ces deux yeux féminins se rouvriraient. Ni une couronne sur une tête, ni un diamant sur une bague, ni un diadème sur un front blanc et haut, ne pouvaient égaler la beauté de cette fille sertie de fer.

Le bonheur ou malheur du monarque dépendait maintenant du signe de vie qu'allait donner, ou refuser, cette jeune fille. Son cœur et son esprit ne pouvaient plus se détacher de ce beau visage qui apportait une pareille beauté au seuil de la mort.

La jeune fille ouvrit ses yeux. Un poète lui-même n'aurait plus eu qu'à se taire. Le roi des Kurdes aida la jeune fille à se lever, la plaça sur son propre cheval où il monta, et l'amena au camp.

* * *

Des deux côtés des forces s'avançaient. Avant qu'elles aient pu se rencontrer, deux cavaliers, un Croisé et un Kurde se détachèrent. Le Croisé proposa une trêve de deux jours. Il parlait admirablement le kurde, habitant depuis trois ans le pays. On transmit son offre au roi qui l'accepta.

La nuit vint et un grand conseil de guerre fut tenu dans le campement kurde.

POÈME KURDE

La neige de la lumière.

Sur la terre noire
Fatiguée de boire
Le sang des nuages,
Martyrs des orages,
Entre les troncs des arbres, les feuilles
Dans ce monde vert
La lumière est blanche
Comme la neige de l'hiver.

Le deuil
D'hier,
Des jours froids est loin.
Dans les coins
On voit rire les feuilles du printemps.

Comme un baiser
Donné à une joue lisse,
Le vent doucement caresse le silence;
Murmurant d'amour et de danses.

Mais les oiseaux
Comme dans les lacs les roseaux
Chantent, crient un amour passionné
Qui reste jeune
Malgré les siècles, malgré les années.
Tout d'un coup, le ciel est noir
La lumière s'enfuit
Comme si elle tombait au fond d'un puits.

La neige blanche, pâlie
Comme le rire d'un visage
Aimé et adoré.
La lumière du soir au bord des rivages

De nouveau la neige tombe, la neige de la lumière,
Limpide comme une prière
Des cascades jaillies de la terre.

Une abeille passe et dit doucement
Comme les amants :
« Quand l'amour est profond
Comme une mer muette qui remue ses ondes
A l'eau sèche des bosquets et du ciel
Je cherche des fleurs pour faire du miel. »

On y jugea que tout ce qui venait de se dérouler le jour même, tenait de l'extraordinaire et l'on convint de prendre des mesures de précaution. Les flambeaux éclairaient les rouges et graves visages des kurdes soucieux. On décida de se renseigner sur l'attitude de l'ennemi, de fortifier tous les passages. Quant à l'attaque générale, on pensa qu'elle ne devrait pas avoir lieu sur ce terrain trop pratiqué par les Croisés. Il était préférable d'attirer l'ennemi vers l'intérieur, jusque dans la région escarpée qu'il ne connaissait pas étant donné surtout les preuves de nervosité qu'il avait manifestées dans la journée et son manque de sang-froid par trop visible. Sur ces entrefaites, on reçut des courriers rapportant la réponse des émirs.

Tous considéraient que les libertés du pays étaient menacées par cette invasion. Ils venaient, pour y parer, de lever des forces nouvelles. Ils faisaient savoir que des troupeaux de bétail franchiraient les montagnes, pour le ravitaillement des soldats.

A l'issue du conseil de guerre, le roi rentra sous sa tente où la jeune prisonnière se reposait, allongée sur un épais matelas recouvert d'un tapis. Le roi, ayant à nouveau regardé ce visage, constata qu'il pourrait le revoir mille fois sans s'habituer à sa splendeur. Malgré que cette jeune fille fut, depuis plusieurs heures déjà, sa prisonnière, il remarqua sa dignité et sa fierté qui disaient l'habitude dominatrice d'une dynastie. Quoique le pays kurde est réputé pour posséder les plus beaux yeux d'Orient, le roi admira ses yeux aux si longs cils que la nature ne pourrait plus se répéter en essayant d'en créer de pareils.

Elle parlait un kurde heurté mais avec tant d'intelligence qu'elle donnait l'impression de l'éloquence, en cette langue si belle que Dieu lui-même l'a parlée.

Après s'être assuré que son hôtesse avait pris du repos, il lui demanda comment elle avait appris sa langue.

— Je suis en Kurdistan depuis quatre mois — répondit-elle — et j'ai voulu savoir la langue de l'ennemi.

Le roi, après avoir posé une première question à cette jeune fille, lui dit :

— Je voudrais être sûr qu'une deuxième question ne vous importunât point.

— Cela dépend du sujet, répondit avec tristesse la jeune fille.

— Le roi, alors :

— Rassurez-vous. Non seulement sous notre toit, mais même lorsqu'elle se trouve dans les rangs de l'ennemi, une femme n'est jamais une cible par un sabre kurde. Ce n'est point là affirmation de roi : je traduis le sentiment de mes soldats. Les coups que vous avez reçus de moi, je les portais à un homme, car je vous prenais pour tel.

La jeune fille d'un signe, lui montra qu'il pouvait continuer à parler. Le roi poursuivit :

Je ne puis vous cacher mon étonnement de vous avoir vu participer à l'action. Chez nous aussi, la femme prend part à la guerre, mais c'est dans le cas d'une attaque générale suivie d'un danger anormal ; ou bien pour remplacer une main masculine défaillante. Ce n'était pas votre cas et vos camarades ont montré beaucoup de valeur.

La prisonnière expliqua du ton de la plus grande véracité :

— Je suis la fille d'un vieux guerrier qui a eu pour joie le péril et pour métier la guerre. Il est retourné en Occident pour voir ma mère. Il n'a retrouvé que son tombeau. C'est un rude guerrier, mais au cœur tendre. Or notre roi ordonna le départ de tous les soldats de métier. J'ai supplié mon père de l'accompagner pour le consoler. Ses chefs n'osèrent refuser cette joie à un vieux combattant. C'est ainsi que je suis venue. Je ne vous parlerai pas de la valeur de mon père. Vous vous en êtes rendu compte, vous-même ce matin. Votre valeur plus grande, ou la chance, vous a servi. Quand je l'ai vu tomber, sachant que la mort l'attendait, je me suis précipitée. Il faut que je l'avoue : dès mon premier pas, j'ai compris que vous me ménagiez. Mon courroux s'en est exaspéré. Je me suis rendu compte que je n'étais pas un adversaire capable de vous tenir tête.

Ils passèrent ensuite à d'autres sujets de conversation. Chacun parla de son pays. Quelque bonne grâce que la jeune fille apportât à la conversion, son irritation se trahit à plusieurs reprises. C'était une lionne qui n'était pas créée pour une cage et le roi ne savait comment en délivrer cette créature déjà chère. La prisonnière reparla de la guerre. Le roi essayait d'écarter ce sujet :

— A quoi bon en parler ! Nous ne sommes qu'au commencement. Les deux partis ont montré de la valeur. Chaque montagne a son aigle. Chaque fourré a son tigre. Nous, nous trouvons notre pays trop beau pour nous séparer de lui et courir les aventures. Les grandes poitrines qui considèrent le ciel trop petit pour elles finissent par se remplir d'un peu de terre !

La jeune fille, sur un ton mordant et cassant, répondit à cette allusion :

— Je ne suis pas de votre avis. Sachez que cette jeune fille que vous ménagez tant, préfère la couleur du sang à celle de la rose. Pour les cieux, un dieu. Pour le jour, un soleil, pour la nuit une lune et pour la terre un roi : c'est assez.

Le roi pensa qu'un homme qui, dans sa situation, gardait le souci de sa dignité ne pouvait que se taire.

Une grande souffrance et une grande difficulté font pleurer les femmes ; Kégan ne pleurait pas. Son orgueil l'en empêchait. Sous le ton qu'elle employait, le roi sentait une douceur mélangée de dignité. A travers ses lèvres, une épopée chantait. L'impatience, qui est toujours jeune, s'était emparée du roi. Le rossignol chantait, la rose regardait, et la jeune fille parlait. *(à suivre)*

ILLUSION

Les étoiles ajoutent leurs gouttes
Au courant de la lumière,
Sous les ondes de la lune
Est un miroir la bruyère.

Dans le fond des lacs obscurs,
Brille l'auréole comme une bague;
Les eaux caressent des forêts sombres
Et les bercent dans leurs vagues.

La nuit, de ses mains aveugles,
Couvre le regard des lueurs :
L'espace devient mesurable
Entre ces cloisons de couleurs.

Sal — 3 Hejmar — 61

Duşemb 5 Çiriya Paşîn 1945

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê. 35 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 4 lîreyên inglîzî. Bihayê Hejmarekê; 25 Qemerî.

ROJA NÛ

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc: Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74 04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

KOVARA AZADIYÊ

Zehf hejmarên Kovara Azadiyê gihane destê me; kovara ko zimanê Partiya Kurdî a komînîst ya Iraqê ye. Di hejmara Azadiyê a diwemîn de, kovara ko 6 û heta 8 rûpel e, Peymana Miletê Kurd hatiye çap û belav kirin. Ev Peyman, pêkaniyeke zehf bilind û qedirgiran e û em, bi dilxweşî vê Peymanê têxin pêş çavên xwendevanan; pêş çavê nijadê Kurd.

Heçî pirsên giran û hêja ko îro ne bitenê kurd lê hemî miletên Cihanê yên aşiqê azahiyê pê bendewar in di vê Peymanê de, cihê xwe girtine. Jiyîna siyasî û komelî, pêşveketina paşrojmendî û iqtisadî, bervehatina zanîn û hinermendî û azadperweriyê. Me bi şabûniyeke mezin dîtiye ko xortên kurd giraniya pirsên jorîn bi hiş û eqilmendiyeke kûr seh kirine, tê gehiştine; pirsên ko helên van, êdî wexteke dirêj ni kare bi şûnda bête hiştin. Ev e Peymana Kurdan a hêja û girane:

PEYMANA KURDAN

1 — Li ser asasê azadiya her du miletan, xurt kirina bendên bratiyê di navbera miletên kurd û ereb de. Ji bo vê yekê û ji bo gihandina van her du miletan azadî û bextiyariyê divêt bi hemî erebên aza, bi ta û civatên wan û tayê komînîstên Iraqê re bendine bratiyê bêne danîn.

2 — Di riya istiqlala miletên kurd û ereb de xebateke zor divê bête xebitîn da ko Iraq bigehe istiqlala xwe a rastîn.

3 — Hikûmeteke welê divêt bête danîn ko li ser asasên dimokratiyê xezmeta milet bikit. Di wê hikûmetê de lebatên parleman û meclisên belediyê ji aliyê milet ve bi serbestî divêt bêne bijartin da ko ew bikarin milet bi rastî binimînin (temsîl bikin) û bibin nimînendeyên milet ên rastîn. Herçî qanûn û mersûmên ko ne miwafiqî destûra Iraqê ne divêt bêne lexiw an tadîl kirin.

4 — Divêt miletê kurd bigehe her texlît heqên xwe ên civakî û siyasî: danîna civatên siyasî û - ne siyasî, di riya azahiya miletê kurd de, eşkerekirina ray û ramanan, bi serbestî çêkirina ictima û şahînetan, çapkirina her celeb kitêb, kovar û rojnaman bêî ko ew tabiî miraqebeke bêqanûnî bibin.

5 — Divêt di menteqeyên kurdan de xebateke iqtisadî e milî bête pê û di Kurdistanê de, karxane û fabrîke bêne çêkirin û di welêt de sinaet here pêş. Ji bo bextiyarî û dewlemendiya milet herçî kar û serwetên tabiî hene têne xebitandin. Awayê cotkariyê, ji bo zêdekirina hatina çandiniyê, divêt bête guhartin û bi awayên nû ên fenî bête saz kirin. Erd bi awayine nû, bi awayine welî têtê xebitandin ko fêda wî rast bi rast digehe xelkê. Herçî rêl û daristan divêt ji destên hikûmet, şirket û hin zerkeran bêne xelas kirin û berên wan divêt rast bi rast bigehin destê xebatkeran. Ji bo hasilên kurdan divêt bêne sûkine nû peyda kirin û ji bo gihandina hasilê heta wan deran divêt di welêt de rê û şosene hêja bêne çêkirin.

6 — Divêt erdê gundiyan nema bête zemt kirin û erdên mirî divêt li wan xelkan bête belav kirin ko ew bi xwe, bi destê xwe erd tajon. Ji bo pêşvebirina cotkariyê û şênahiya welêt erd û eqarên ko di destê axa û maqûlan de ne, rast bi rast û bê bedel li gundiyan têne leva kirin. Ji bo arakariya gundiyan û xelaskirina wan ji talana axa û ribaxwer û memûran hikûmet ji gundiyan re hin tiştan bi deyn bide (wek halet û mekîneyên cotkariyê). Ji aliyê din ji bo gundî û cotkaran civatine arikariyê têne saz kirin da ko gundî di bin selefên axa û têciran de neyine pelaxtin.

7 — Divêt koçer û herçî xwediyê pez bê bedel ji mêrg û çayîrên welêt fêdemend bibin. Ji aliyê din ji koçeran re tevdîrine gerek têne dîtin da ko ew jî bibin gundî û li ser erdekî cih bigrin.

8 — Tevdîrine gerek divêt bêne dîtin da ko ew berberî û xwînrêjî, yên ko ji bo kar û mesleheta serdar û serkaran çêdibin, ji nav eşîrên kurdan bête hilanîn. Eşîr û gundiyên kurdan divêt ji dijminahiyê bigerin û li hev werin. Ji bo vê yekê mehkemeyên silh û aşîtiyê di nav eşîran de têne saz kirin.

9 — Ji bo parastina heqê karker û xebatkeran nizam û civatin têne saz kirin. Qanûneke welê divêt bête çêkirin ko di rojên bêkarî û pîriyê de heq û rahatiya karkerên kurd biparêze.

10 — Eskeriya icbarî di Iraqê de têtê xistin fesaleke nû. Têtê guhdan xweşî û xwarina eskeran û esker bi zimanê xwe ê mader têne talîm kirin. Cezayên neinsanî wek heps û lêdana eskeran divêt bête lexiw kirin, inzibateke dimokratî divêt bikeve şûna isûlên kevnare û ordû ji mirovên koneparêz divêt bête paqij kirin. Ordû divêt bikeve halekî welê ko bikare xizmeta milet û berevaniya welêt bike.

11 — Teşkîlatine nû divêt bêne danîn ji bo parastina mesleheta xortên kurd. Di nav kurdan de xwendin bi awakî boş têtê belav kirin û xwendin û nivîsandina kurdî bi isûline nûjen divêt bête hêsanî kirin. Divêt di hemî dibistanên pêşîn, navîn û bilind de hemî ders bi kurdî bêne gotin. Ji xortên xwenda re yên ko ji dibistanan derdikevin divêt karine minasib bêne peyda kirin.

12 — Divêt nizamine welê bêne danîn ko wêrgû bi awakî adilane li xelkê bête belav kirin û xelkê kêmkar, di bin barê wêrgiwê de neyine pelixandin. Herçî karkerên adetî û dikandarên piçûk divêt ji wêrgiwê bêne awartin (istisna kirin)

13 — Işê zad û nanê xelkê divêt bête xistin fesaleke nû û li tevgerên mihtekir û ribaxweran divê sênc bête danîn. Di işê ticaretê de mixdarê kara têciran di nisbeteke maqûl de divêt bête bi nav kirin.

14 — Xebateke zor divêt bête xebitîn ji bo dan xwendina zarokên kurd, bê ferq, ci keç û çi kur; û çi di merkezên civakî, qewmî an dînî de. Di mintiqeyên kurdan de dibistanine sinhet û cotkariyê û xwendegahên bilind têne vekirin û xwendina navîn têtê fireh kirin. Ji bo pêşvebirina jiyîna civakî û riyazî di nav kurdan de civat û nadîyin têne danîn. Ji aliyê din û ji bo biservexistina zimanê kurdî civatên zanistiyê, kitêbxane û temaşagah têne danîn.

15 — Herçî hindikahiyên ko di Kurdistanê de dijîn, çi qewmî çi dînî, wek tirkman û ereb û aşûrî, êzdî û cihî, heqen van hindikahiyan ên siyasî û ne siyasî, ji aliyê ziman û ayînên dînî ve têtê venasîn û ew heq bi qanûnekê ve têne parastin.

16 — Di jiyîna civakî de divêt bête guh-dan jiyîna mal û eyletê. Jin, herwekî di welatên gihaştî û bi serveketî de ye, divêt bêne gihandin rêya mêran û jin û mêr; di hemî heqên xwe de bibin wekhev.

17 — Di warê azadiya miletê kurd û pêşveçûna wî a civakî de divêt hevkariyek di navbera hemî welatên kurdan de bête danîn û kurd di vî warî de; pev re bidin û bistînin.

Ev e, peymana welatê kurdan ya ko ji me re divêt em wê bibin serî.

Eve, peymana me, peymana ko dixwaze miletê kurd bigehîne serbestî, bextiyarî û pêşveçûnê. Em deng li hemî kurdan dikin ko bi me re, ji cihanîna wê re bexebetin.

LI CEZÎRÊ

Nûçegihayê me ji Cezîrê dinivîse.

— Bi himet û xebata Mihafizê me Evdilqadir Beg Mîdanî, rahetî û selametî vegeriyaye erdê Cezîrê; eşîrên ko direjî hev û du dikirin bi destê wî hatine lihevanîn. Yekîneyên Ordiya Sûrî, bê westabûn û bi eşq û xeyret parastina aşîtiya erdê Cezîrê pêkaniye. Heta niha ji derdê nezanî û rageşiyê, di navbira eşîran de, zehf tiştên nexweş çedibûn û bê sebeb peya dihatin kuştin. Evdilqadir Beg Mîdanî bi edalet û zêrekiya xwe dermanê vê nesaxiyê peyda kiriye. Êdî heq û qanûn, rastî û edalet dibe sermiyanê welêt.

— Par, kuliyan xesar gihandi bûn zeviyên Cezîrê; her çend ji berberiya wan hati bû kirin. Hêj di zehf deran de, hêkên kuliyan mane û tirs heye ko sala ko bê, ew bibin dîsa belayê serê gundî û cotkaran. Hêviya me ji hikûmetê ev e ko roj berî rojekê bi arîkariya xelkê dest bi qelandiva van hek û sirfan bike.

Tiştê ko îro sivik e, sibe dikare bibe tiştekî zehmet. Heke erdê ko têde hêkên kuliyan hene hatine cotkirin; ew têde dimirin, û erd ji van xelas dibe; û ev tişt divê berî biharê çêbibe.

— Di Cezîrê de, berî bi sih salan janazirav tu ne bû; ev du sê sal in, ev nesaxî ketiye erdê Cezîrê; û pê xelk dimirin û carna, ji malekê du sê peya bi vê nesaxiyê emir didin. Xelkê me divê zehf bala xwe bidin vî tiştî. Gava mirovek qels dikeve; laşê wî germ dibe, ro pê de dikuhe, dilê wî naçe xwarinê; xwîn davêje, heye ko bi jana zirav ketiye; divê hema here cem diktorekî; û bala xwe bide şîretên diktor; jana zirav nesaxiyeke xanimansûz e; gelek bala xwe bidinê !

—M. Mîşel Xûrî bûye sergerînendeyê xwendegahên Cezîrê. Em jê re dibêjin tu bi xêr hatî. Erdê Cezîrê hewcedarî xwendegahan e; bila kerem û himeta te mezin be; û em jî arîkarê te ne.

— Komandarê cendirman Fuad Mistefa Beg, û mifetişê poste û telegrafê Husnî Beg Edhem hatine Cezîrê û bala xwe dane xebatêd mêmûrên di xwe. Karê postê di Cezîrê de, xweş têle saz kirin, li Derbasiyeyê midîrê me ê poste û telegrafê Fatih-el-Rifaî efendî, gelek hêja ye, xelk jê dilxweş in; em dixwazin wî di cihên hêj bilintir de bibînin.

— Di medreseyên Amûdê ên Şafi-î de, dersa tecwîdê, bi zimanê kurdî têle xwendin û feqê jê zehf istifade dikin; yên ko ev karê baş pêk anîne li dinya û axiretê berxurdar bibin.

— Di erdê Xabûrê de, xestexaneke ingilîza heye. Heta niha vê xestexanê zehf arîkariya feqîr û belengazan kiriye. Her hefte bi otomobîlekê diktor di nav xelkê de digerin, li nesaxa dinêrin û dermana didine wan; bihayê nêrîna nesaxekî pêncî qirûşên sûriye; ango ne heqê banzînê ye; û gava nesaxiya yekî giran e, wî dibin xestexana xwe û lê miqate dibin; heqê xestexanê panzde û heta bîst lîreyên sûrî ye; dîsa zehf erzan e. Em spasên xwe pêşkesî diktor û karkerên vê xestexanê dikin; ev tişt ji bona xelkên Cezîrê mihribaniyeke hêja ye.

— Ebdilah Beg Alfe, serekê şerdariya Sûriyeyê, hatiye Cezîrê û Derbasiyê. Em jê re xweşhatî dibêjin.

— Der nîzingî Derbasiyeyê, li hêla gundê Çetel pirckî baş hatiye çêkirin; daxwaza me eve ko hejmarê wan her û her bêtir bibin.

— Ta, dizanterî, jana zirav, nesaxiya zaroyan zehf xesar digihîne xelkên Cezîrê; em ji mihafizê xwe ê şehreza hêvî dikin bi vî tiştî ji mijûl bibe û ji qe ne ve, di bajaran de, mîna Derbasiye, Serê Kaniyê, Tirba Spî, Eyin-Dîwar dispanser bêne vekirin. Em dizanin ko ev tişt ne gelek hêsanî ye, lê dîsa em dizanin ko himeta mihafizê me zehf mezin e.

Diyarî

Roja Nû tu gelek bi xêr û bêr, û pêpar û siûd û bextiyarî, bi ser çavê min re hatî. Te bi ciwanî û çelengî du nav li xwe kirin.

Tu bi navê «Roja Nû» derketî û di demek hindik de, te xwe ji me nepenî kir, da ko dîsa ji nişkave li me derkevî û em jî bêjin:

— Wey maşa-elah «Roja Nû» va ye, ji nû ve hilat. Du caran navê nuh, ji te re bû gotin û paya te bilintir bibe; ya sisiyan da ko tirêjên xwe bavêjî lat û zinarên welatê aza û seza; hingî navê nuh ê yekcarî ye, û tu caran kevin na be.

Belê, berî ko tu ketî kusûfê, min dîdevaniyek felekî li pê riya te dinehêrt û digot: wey; bextê reş dibûm; qedera roja me jî wek me ye, çima ko timî em giriftar in; ew jî dike wekî me, ji xwe re, dîrokek dilbirîn peyda bike; ji ber ko wê jî bihistiye ê tengasiyan jî ni zane; û na be pispor, xav dimîne; û mexab in; navê xav kêmani ye. Yê qenc kêmasiyan ji xwe dûr davêje, lê qenciyê wek neynikê dide ber çavê xwe û pê dilgeş dibe.

Roja Nû, ez di ronahiya te de hêlîna dilê xortên welatî, û tirbên şehîdên welêt û di hindurê şkeftên tarî de, armanca reh û ramana gelê xwe dibînim; di vajî ronahiya te de, çep û rast, dilreşî û xişimkariya neyaran dibînim.

Rojnama delal, heyîna te, zendebûna me ye; û tenebûna te neyîna me ye; û ev jî, bi awakî rast ji tertepêlên bijîşkan hatine nas kirin. Heke ji ronahî û tirêjên rojê û germiya wê ne be; jiyîn na mîne.

Ji xwe tirêjên rojê ji bijîşkan bêtir û çêtir, miqrobên erdê dikuje.

Dema tu hati bû girtin, nexweşî û jariyê, weke mijê girti bû ser me. Spas ji yezdan re, niho xwîna me vegeriya û bihna me fireh bû, û nefsa me a şehîq dayî; pê zefîrê xazê; ji ser dil û kunavên me paqij dike.

Her bijî Roja Nû, xuda emrê te dirêj bike tevî hevalên te, ên dûrî hev. Sipas û jiyîn ji pêkînê te ê dilovan û navdar re.

Amûde: H. Hişyar

Tefsîra Quranê

129- Heke hon ji hev vediqetin, Xuda dikare ji kerema xwe bi dewlemendiya xwe arîkariya we bike. Zanîna Xuda dora her tiştî digire. Xuda fêris e.

130- Her tiştên erd û ezmanan milkê Xuda ne; me li yên ko beriya we kitêb hate dayîn û li we şîret kirin, ta ko hon ji Xudayê xwe tirsiyar bibin; heke hon kafir dibin bizanin ko xudanê erd û ezmanan Xuda ye û Xuda dewlemend e, şayesteyî medh û sena ye.

131- Her tiştên erd û ezmanan milkê Xuda ye û sermiyaniya Xuda besî her kesî ye.

132- Gelî mirovino.... her çi wextê ko Xuda dixwaze we dimirîne û hinên din datîne cihê we; Xuda bi vî tiştî dikare.

133- Her kesê ko sewaba dinyayê dixwaze, bila bizane ko li cem Xuda, sewaba dinya û axiretê heye, Xuda bîna û bihistiyar e, dibîne û dibihîse.

134- Gelî bawermendino.... gava hon şehdetiyê didin, Xuda bînin bîra xwe û li gora rastî û edaletê şehdetiya xwe bidin, ev şehdetî zidê we de, an zidê dê û bav û mirovên di we de an zidê mirovên xurt û dewlemend de be jî, tu cara dest ji rastiyê bermedin û seba belengazî an xurtî û dewlemendiya mirovan şehdetiya xwe vemeşêrin û rastiyê me guhêrin û derewa bi alî xelkê ve me din, ji bîr me kin, ko Xuda ji we re ji her kesî nîziktir e; tabiê nefsa xwe û erh û hejkirina xwe me bin, ji rastiyê vemeqetin. Heke hon Xuda me ke, rastiyê diguhêrin, derewa dikin û emrê Xuda davêjin pişt guhê xwe, bizanin ko Xuda emelê we dibîne û qesda we dizane.

135- Gelî bawermendino.... baweriya xwe bi Xuda û bi pêxemberên di wî û bi kitêbên ko beriya wî hatine dahatin bînin, yê ko Xuda û melyaket, kitêb û pêxemberên di wî û roja piştdawiyê inkar dike, divê bizane ko ew ji rastiyê yekcar dûr ketiye û riya xwe şaş û winda kiriye.

136- Yên ko baweriya xwe anîne û piştre kafir bûne, paşî ji nû ve baweriya xwe anîne, paşî bişûnda vegeriyane û dîsa kafir bûne û di pişt re kufrê xwe bêtir kirine, bila bizanin; Xuda gunehên wan gunehkaran efiw na ke û wan na gihîne riya rastiyê.

137- Ji minafiqan re elam bide, ji bona wan ezabekî dijwar heye.

138- Ma yên ko destên xwe ji hevalîtiya misilmanan dikişînin û ji xwe re kafiran dikin heval, çawan serfiraziyekê dixwazin? Ew bila bizanin ko serbilindî û serfirazî bi temamî milkêXuda ye,

139- Me ji we re bi Quranê; da zanîn, ko ew kafir ayetên Xuda dibihîsin, lê baweriya xwe bi Quranê na yênin û henekê xwe bi ayetên Xuda dikin, ji ber vê yekê li ba wan rûmenin, meger ko ew gotina xwe diguhêrin û li ser tiştekî din dipeyivin; heke we wisa ne kir; bizanin ko hon jî mîna wan dibin. Xuda hemî kafiran di dojehê de wê bicivîne.

140- Ew çavnêriya we dikin û gava hon ji kerema Xwedê serdest dibin, ji we re dibêjin: Ma em ne bi we re bûn? û heke kafir, ji serdestiyê behrdar dibin, dibêjine wan: Ma me arîkariya we ne kir, ma ma hon ji bawermendan ne parast? Xuda di nav beyna we de, di roja piştdawiyê de, hikma xwe wê bide. Xuda bernade ko zidê misilmanan firsetekî bikeve destê kafiran.

141- Mirovên riyakar dixwazin Xuda bixapînin, lê Xuda wan dixapîne, heke ew radibin nimêjê jî, lê guh nadinê; qesda wan ew e ko xelk wan bibînin û ew navê Xuda kêm tînin bîra xwe.

142- Di nav beyna her du riyan de bê ser û bin dudiliyê dikin, ew ne ji van û ne jî ji wan in; ji bona mirovekî ko Xuda ji riya xwe kiriye, tu ni karî rêkê pêda bikî.

143- Dest ji hevalîtiya misilmanan me kişînin û ji xwe re kafiran me kin heval; ma hon dixwazin ko Xwedê ayetên xwe şanî we bide û we bitirsîne.

144- Mirovên derewîn û riyakar qata dojehê a jêrîn de ne, û ji bo wan tu ni karî arîkarekî peyda bikî.

145- Bi tenê yên ko tobedar dibin, xwe dinasînin û xwe davêjin bextê Xuda û baweriya xwe bi Xuda tînin, ew bi mirovên bawermend re ne. Xuda ji mirovên bawermend re bi çi awayekî delal sewabê dide.

146- Heke hon baweriya xwe tînin û şikirdar dibin, ma çima Xuda we biezibîne? Xuda qedrê şikirdaran digire, Xuda zana ye.

147- Xuda ji bihistina tiştên kirêt, weke dijûn û bêdiayî hez na ke, meger ko tiştên wiha ji devê mirovekî ko jê re zilm hate kirin derkeve; Xuda bihistiyar û zana ye.

148- Qenciya ko hon dikin veşêrin an aşikare bikin; û heke hon di sûçên yekî diborin û wê vedişêrin, bizanin ko Xuda xwediyê qudret e û pê dizane; û Xuda di gunehan dibore.

149- Yên ko Xuda û pêxemberên di wî inkar dikin û dixwazin li gora eqlê xwe di nav beyna Xuda û pêxemberên di wî ferqekê bêxin û dibêjin em baweriya xwe bi hin pêxemberên Xuda tînin û hinên din inkar dikin û dil dikin ji xwe re di nav bera kufr û baweriyê de rêkê peyda bikin, eşkere ye ko;

150- Ew ji dil kafir in, me ji bona wan ezabekî dijwar pêk aniye.

151- Emê bi çi awakî delal sewaba mirovan bidin ko baweriya xwe bi Xuda û pêxemberên di wî anîne û tu ferq na êxin di nav beyna pêxemberên Xuda de. Xuda gunehan efiw dike, Xuda dilnerm e.

152- Pêxemberê min... Mirovên xudankitêb ji te wê bixwazin ko tu ji wan re kitêbekê bidî dahatin; ew berê jî tiştekî jê hêj mezintir xwestin û ji pêxemberên xwe re gotin: ka ji me re Xuda aşikare bide dîtin; birûskê seba vê xedariyê ronahiya çavên wan bir; piştre rabûn, herçend jî ji wan re ayet û delîl hati bû dahatin, ji xwe re golikek anîn û jê re perestiş kirin; me dîsa di gunehên wan borî, lê ji Mûsa re me êdî emrê kuştina wad da, ta ko ew tobedar bibin.

153- Gava wan ji me re sunda bindestiyê xwar (gava me ebdê wan bir) me di ser serê wan re çiyayê Tûrê da sekinandin û me ji wan re got: Ji dergehê Erîhayê li ser çokên xwe derbaz bibin û di roja şemê de dest ji masîvaniyê bikişînin; wan got: me emrê Xuda bihist û emê li gora emrê Xuda bimeşin.

154- Lê her wekî ew ji gotina xwe bi şûnda vegeriyan, gotina xwe şkênandin, ayetên Xuda inkar kirin û bê rê pêxemberên Xuda kuştin û gotin: dilê me kalankirî ne, gotinên te li me têsîr na kin; tiştên giran me anî serê wan. Xuda seba kufrê wan dilê wan mor kiriye û ji wan hindika baweriya xwe anîne.

155- Her wekî wan dijûn li Îsa dan û gunehekê mezin xistine stoyê Meryemê, bi emrê Xuda dilê wan hate girtin û ji kerema Xuda bê behr mane.

156- Gotina wan: me pêxemberê Xuda Mesîh Îsa kurê Meryemê kuştiye ne rast bû; wan ew ne kuşt; û bi dar ve ne kir, lê wan mirovekî ko dixwest Îsa bikuje û dişuhubî Îsa, girt û kuşt û bi dar ve kir, yên ko bi mezinahiye Îsa qail ne bûbûn bi hev ketin, tu xeberên eseh li cem wan nîn bû; wan ji xwe re zen dikir û digot, Îsa hate kuştin.

157- Rastî ev e ko Îsa ne hate kuştin, lê Xuda ew ji nav wan bal ezmanan ve hilanî; Xuda delal û fêris e.

158- Hemî mirovên xudankitêb berî mirina xwe baweriya xwe bi Îsa wê bînin û ew dê qebûl bikin ko Îsa evd û pêxemberê Xuda ye; lê herwekî xudankitêb vê rastiyê, di dema tengiyê de; û bi vê ne vê, vê rastiyê qebûl bikin, Îsa di roja piştdawiyê de, di heqê wan de; şehdetiyê wê bide.

159- Herwekî cuhiyan gunehine giran kirine, ji riya rastiyê vegeriyane û xelkê jî, ji wê rê dan vegerandin, tiştên spehî ko ji wan re helal bûbûn, me ew tişt ji wan re heram kir.

160- Her çend jî, me ji wan re heram kiri bû; wan dîsa faiz stand û malê xelkê bê rê û heq xwarin; ji ber vê yêkê me ji bo wan kafiran ezabekî dijwar pêk anî.

161- Lê yên ji wan ko zana, dilpak û bawermend in û baweriya xwe bi Qurana ko ji te re û bi kitêbên ko beriya te hatine dahatin anîne û nimêja xwe dikin, zekatê didin û dîsa baweriya xwe bi Xwedê û bi roja piştdawiyê anîne bila bizanin: Emê ji wan re sewabeke mezin bidin.

162- Me ji te re wehî da dahatin, herwekî me ji Nûh re û ji pêxemberên piştî di wî re jî û me Ibrahîm, Ismaîl, Isheq, Yaqûb û çêliyên di wî û Îsa, Eyûb, Yûnis, Harûn û Silêman re jî wehî da dahatin û me Zebûr da Dawûd.

163- Me ji te re, berî qala hin pêxember kirin û qala hinan jî ne kirin û Xuda ji kerema xwe bi Mûsa peyivî.

164- Me pêxemberê xwe şand da ko ew ji qencîkeran re mizgîniya buhuştê bidin û gunehkaran bi ezabê dojehê bitirsînin û riya rastiyê pêş xelkê bikin; me ne dixwest ko xelk di roja piştdawiyê de rabin û bêjin; tu kesî riya rastiyê şanî me ne da, heke me riya xwe şaş kiriye em di vê debê sûç in; Xuda delal û fêris e.

165- Wan pêxemberîtiya te inkar kirin û kafir bûn; lê Xuda bi Qurana ko ji te re da dahatin şehdetiya pêxemberîtiya te dide, melyaket jî şehdetiyê didin û sermiyaniya Xwedê besî te ye.

166- Yên ko kafir bûne û xelkê ji riya Xuda derêxistine yekcar ji rastiyê dûr ketine.

167- Yên ko kafir bûne û zilm û tada li xelkê kirine, Xuda di gunehên wan na bore û wan na gihîne riya rastiyê.

168- Riya wan riya dojehê ye, ew wê bigehin dojehê û têde her bimînin. Avêtina wan dojehê ji Xuda re ne tu zehmet e.

169- Gelî mirovino... Xuda bi ayetên rast û qîmetgiran ji we re pêxemberê xwe şandiye, heke we pê baweriya xwe anî digehin xeyr û qenciyê, heke hon kafir dibin bizanin ko Xuda xudanê milkê erd û ezmanan e, û Xuda zana û fêris e.

170- Gelî xudankitêbino... sînorên dînê xwe derbaz ne bin, hikmên wî tev li hev me kin û di heqê Xuda de rastiyê bêjin, weke cuhiyan ji Îsa re pîç e û mîna filan jê re kurê Xuda ye me bêjin; ji ber ko Mesîh Îsa kurê Meryemê, pêxemberê Xuda ye, ew bi emrê Xuda ketiye zikê diya xwe û rûhekî ji Xuda ye. Gelî fileyino... baweriya xwe bi Xuda û pêxemberên wî bînin û me bêjin sisê ye, me bêjin Xuda bû sê perçe û sê perçe digehin hev û dibin Xuda. Destê xwe ji vê gotinê bikişînin ji we re çêtir e; Xuda Xuda ye, ji her tiştî bilintir e û yek e, bê hempa û hevber e, tu kes ne kurê Xuda ye, tiştekî welî na be, mezinahiya wî ji tiştên wiha dûr e, her tiştên erd û ezmanan milkê wî ne, sermiyaniya Xuda besî her kesî ye.

171 Mesîh Îsa nefsmeziniyê na ke û ji evdîtiya Xuda xwe na de paş; yên ko nefsmeziniyê dikin û dest ji ibadeta Xuda dikişînin divê bizanin ko Xuda wan di roja piştdawiyê de; wê li hev bicivîne û biêşîne.

172- Lê yên ko baweriya xwe anîne û qencî kirine, Xuda ji kerema xwe sewaba wan bêtir dike, lê belê yên ko nefmezinî kirin û xwe ji ibadeta xuda dane paş, xwedê wan bi ezabekî dijwar diêşîne û ew dê bibînin ko ji xuda pê ve tu sermiyan û arîkar nîne.

ne qediya ye

Hakim û sê keçik

Ferzende çavê xwe girt, kalo destê xwe li pişta wîna xist; çavê xwe vekir, nêrî ko di bajarê xerabe de ye. Miqabil xwe nerî, hesp bê xwedî. Çû ser dîwêr, mîna kalo jê re got kir û hespê xwe anî; hate mala xwe.

Keçka wezîr nerî ko lawik hesp anî; û keçka wezîr dixwaze wî bişîne bi rêkê de ko ne yê..

Careke din hat ba wîna, jê re got: hespê te pîroz be, tişkî dî ji te kêm maye! Ferzende jê rego: çi ye! Go: tu bê jin î, heger tu Bilbilhezar ji xwe re bînî, wê gavê t'ê kêf bikî.

Ferzende jê re got: Bilbilhezar çi ye?

—Wê jê re got: qîzek e, Bilbilhezar... Ferzende go: lazim e, ez wê jî bînim. Ferzende li hespê xwe siwar bû, û hespê wîna, mîna bê difire; bi çolê de çû, carekî nêrî ko kalo sekiniye, giha cem kalo, xeyirhatin tê da; kalo jê re got: tu herî kû ?

Go—ezê herimê Bilbilhezarî Kalo jê re got: gelek siwarêd wek te, bûne kevir û ne gihane wê, ew hikmê cina ye, tu bi ya mi dikî, tu'ê vegerî..

Ferzende go: kalo, oxira ko ez pê de derim, ez tu car venagerim! Kalo, nêrî ko çare tê na be; go: lawo tu niha herî qonaxa du roja, t'ê bigehî, sirtek bilind, t'ê binerî hemî siwar in, bûne kevir; t'ê di wan siwaran de bibihorî, kehnîk di pêşiya te de heye, t'ê peya bibî, li ser vê kehniya avê; nanê xwe derxî û li ber xwe deynî, rovîk heye, yekî ko gurî ye, wê bê cem te, t'ê jê re bê; kerem bike bi min re bixwe; rovî wê ji te bibêje: ez gurî me, çawan ez bi te re bixwim, tu bêje xem na ke, tu ji min çêtir î, wê ev rovî bibe zilam, wê te bigihîne miradê te...

Heger te wilo ne kir, wê te jî, mîna wan siwara bike kevir. Ferzende bi ya kalo kir, giha wan siwara, rovî dî, qedrê rovî girt û rovî jê re got: siûda te baş e, û ezê te bigehînim miradê te.

Rovî jê re got: tu hatiyê çi? Ferzende go: ez hatime Bilbilhezar. Rovî go: baş e; ev qesra hana tu dibînî, t'ê herî ber derê qesrê, şêrek di vî alî derî heye û qantirek li aliyê din heye; goşt li ber qantirê danîne û giha li ber şêr danîne, t'ê giha bavêjî ber qantirê û goşt deynî ber şêr, ewê bi xwarina xwe dakevin, wê rê bidin te, tu herî hinduro.. Çel ebîd hene li pişt deriyê qesrê de razayî ne, her çel ebîdan bikujî, qîzek li ser textê xwe de raza ye Bilbilhezar, rahêje wê li ser hespê xwe deyne û here.

Weke rovî jê re xeber da, bi ya wîna kir û Bilbilhezar anî mala xwe.

Pir kêfa wîna û xweha wî bi Bilbilhezar re hat. Bilbilhezar ji Ferzende re got: lazim tu dara min bînî vê derê. Konaxa sê roja tu ê herî, t'ê di welatê Tar û Barê kevî, wê li te bibe şeva reş, t'ê de, di nav dora kevî, şaqekî jê bişkîne û bîne.

Ferzende çû şaqek ji vê darê anî, li hewşê de çikandin, sibe hê nêrîn ko ev dar bi ser qesrê ketiye, çiqas fêkiyên dinyayê hene, di vê darê de çêdibin. Bilbilhezar ji Ferzende û Gulçîçek re got: ev bajar ê bavê we ye, û diya we niho di eyarê gamêşê de, li ser cadê danîne, heçî dire û tê tifkê didiyê. Tu rabe here, qehwa ko bavê te lê rûniştiye, û jê re bêje: ya hakimê delal, îşev tu li cem me mêvanî ye, Ferzende çû, qehwa ko bavê wî lê ye û jê re got: îşev tu meyvanê me yî.

Hakim lê nêrî ko çi xortê delal, eşqa hêkim çû ser wî xortî û jê re go: baş e, ezê bêm.

Ferzende vegeriya hate mal, û ji Bilbilhezar re got: bavê mi wê bê vê derê; karê wîna kirin, xwarinek minasib jê re çêkirin; û êvarê, Ferzende çû hakim anî mala xwe.

Piştî ko şîva xwe xwarin, Bilbilhezar ji hakim re got: ji me re çîrokekê bêje. Hakim go: ez nizanim, kerem ke tu ji me re bêje!

Bilbilhezar qiseta wîna û zaroyên wîna, û her keçikan jê re got. Ji nû ve hakim nas kir ko zaroyê wîna de; kêfa wî gelekî bi wan re hat, û jina xwe jî ji çermê gamêşî derxist û ew û zaroyêd wî li ba hev anîn û her du jinên xwe ên din kuştin.

Serê Kurdistanê sax...

Fepîr Elî

Elî Zilamekî fepîr û belengaz bû, di gundê xwe de, ji xwe re got: ezê rabim herim bajarekî, heye ko Xwedê Teala ji mi re sebebekî derxîne.

Kerwan karê xwe kirin, wê herin Helebê, ew jî bi wan re çû.

Çend rojkê meşiyan, gihane Helebê. Feqîr Elî kesî nas na ke' ji xwe re parsê dikê. Rojekê rastî xortekî hat û parsa xwe jê kir. Xort lê nerî go: ya feqîrê delal, ezê çi bidime te, ez pir bidim te, pênc qirûş, wê ji te çi bikin pênc qirûş! Here bajarê Stenbûlê, Siltan tu çi bixwazî wê bide te!

Feqîr jê re got: ya xortê delal, ez li kû, Stenbûl li kû, heqê nanekî bi mi re tu ne, ez feqîr, belengaz, ezê çawan herim Stenbûlê?!...

Bû, xort jê re mecîdîk da, got: her ji xwe re nîv mecîdî nan bikire û êdin ji xwe re cotek çarûx bikire, têxe lingê xwe, bi kerwana re here, xwedê debara te bide, heya tu bigehî Stenbolê...

Feqîr mecîdiyê xwe jê stand, debara xwe pê kir û bi kerwana re meşiya.. berê xwe da Stenbolê..

Ew bi riya xwe de çû, xalxala me çû ser Siltan. Siltan heroj pêncsed feqîr bi xwarin dike û bi kiswet dike.

Heroj ko tê mal, ji kufletê xwe re dibêje: kî wek min heye ko feqîra xwedî dike? Hemî dibêjin, kesek weke te tune ye, qîzek wîna heye, jê re dibêjî yabo, yek heye, ê ko feqîra xwedî dike, deqîqakê; tu heta tu sax bî, nikarî weke wî bikî.

ne qediyaye

MIRÊKA CIHANÊ

Ji bergehên axa germanistanê; Berxtesgaden; qesra Hitler lê bû; lê Hitler zalim û zorkerek bû; bayê azahiyê ew xeniqand û qesra wî hil weşand.

Hinermendî-Zêreklya Xebat

Ax û kevir, dar û sêlaq bi xebat û zanînê, dibin birc û qesir, mal û xanî, xwendegah û xestexane; hesin bi xebatê dibe pola; mekîne, çek û sileh, otomobîl û balafir; herî bi xebate dibe şerbik û den; û hezar tiştên din. Heçî ji welatê xwe hez dikin, dixebitin; û mirovên ko dixebitin serfiraz dibin; dijminê wan yek be hezar be; ne tu xem e.

Xebata Kurdên Iranê

Rojnameyên Tehranê «Eres» û «It-tilaat» hatine gerînendekariya Roja Nû. Ev rojnaman zehf qala Kurdistana Îranê dikin û me tê de bangîna ko civata Istiqlala Kurdistanê çap û belav kiriye xwendiye. Di vê bangînê de, xortên kurd dibêjin deh milyon kurd hene, û Kurdistan 500.000 kilomêtir çargûşe ye; mîna miletên din; miletê Kurd jî Istiqlala xwe dixwaze. Bangîn herwekî rojnameyên Tehranê didin zanîn bi zimanê kurdî, rûsî, ingilîzî, erebî, farisî, û tirkî hatye nivîsandin û çap kirin.

Rojnameke Tehranê bi pirsa Kurdistanê mijûl dibe û dinivîse: fikra istiqlala Kurdistanê mîna nesaxiya giran weba û taûn, ji Kurdistana Iraqê ketiye Kurdistana Îranê.

Hawila Mîr Kamiran

Eya Diktor Kamiran, her dem ji te me sipas
Ev rîya rast û bedew, ji me re danî te esas.
Ji dil û can tu rabû, bi miletê me kurdan
Erdek hişk û tehtebeş, bi destê xwe te wer da
Piştî te mer xilas kir, şitil jê re te danî.
Kanî ji çol û çiyan, bi cokan te anî ser
Te em danîne şagirt, ji ber tevir, das û mer
Îro ko em dinêrin li wê erdê bi şehfel
Tev şîn dike her şitil, du sê pel û bi çar pel.
Nemaze miletê kurd rojek dê pê biarin
Îro ne bû di roj dî, wê jê her bû te xwarin
Giya tu car namîne, di bin kevir te girtî;
Wekî Tîrêj dibêje: xişmê dilê minsuhtî.

Amûde: Tîrêj

DIGEL YARÊ

Li min kin şiretê dilxwaz ni zanim dê çi kim îro,
Ji eşqê dil diki perwaz, ji ber nale me can îro
Menalê her dem û carê û nazik rû ne da min qet
Me dil bû pête û arê ji eşqa gewheran îro.
Xuya lê dax, bi hejmar sed, nezanî bû geman vê ez
Bijîşkê sed wekî Luqman, digel Hendes û Calînos
Meger bo min ji her derman, nikar li çare bin îro
Divêtin her li dildaran, tebat bin ew li ber xişman
Bi kincê teng û qerpalan, giriftar bûn hemo îro,
Di pê xişmê dilovan e, xebat qenc e, hesê dildar
Te e-cul karê şeytan e; bikin sebr û tebat îro.
Heçî tîrêj kir û westî, se û wî hêj li hawaki
Ji nûşê şerbetek xwestî, bi kasa Cem vexwar îro.

Amûde' Tîrêj

Kitêbên Dawîn

Yên ko qala pirsa Kurdistanê dikin

Di vê dawiyê de, li ser pirsa Kurdistanê, sê kitêb hatine çap kirin, û her sê jî bi zimanê erebî hatine nivîsandin, û li Bêrûtê ketine firotinê.

Navê van kitêban û nivîsevanên di van:

— El - Ekrad - fî - Libnan û Sûriye. Bi qelema Dr. Edib Mihewed. Bihayê wê sed qirûşên libnanî.

— Kurdistan - ew - Bilad - el - Ekrad. Biqelema Seyda Yûsif Malik, xwediyê rojnameya Esra. Bêrût; Sendûq - el - Berîd: 857. Bihayê wê sed qirûşên libnanî.

— El - Qediyet - el - Kurdiye; beyin - el - ems - we - l - yewim. Bi qelema Dr. Mihewed. Bihayê wê sed qirûşên libnanî. Adrêsa Dr. Mihewed: Milik Debis: Terîq - Ebdil - basit - el - Faxûrî; Bêrût; Libnan.

Biserxwebûna Kurdistanê

Tehran- A.F.P. Di Kurdistana Îranê de, zehf teşxelan çêdibin; xelk istiqlala Kurdistanê dixwazin; heyeteke giran, ji heft nimînendeyan bihevketî çûne Bakoyê û serekê Kurdan, jê jî xwe hilaniya û berê xwe daye Moskovayê. Ev in lebatên Civata Istiqlala Kurdistanê: Mîrza Qadî Mihemed, Ilxanî Zade, Mihemed Huseyin Seyif Qadî, Elî Rîhanî; Hemze Aqa Mameş, Evdilah Beser Hacî, Hemze Celdiyan.

XWENDEGAH

Ey Mizgîno bixwîne, van lîçikên li jorî
Bo te nezan ne mîne, piçûko dê bi gorî
Hemî sal sê sed û şêst, digel pênc roj bi hejmar
Şev ji rojan tê hesêb, bi saetan bîst û çar.
Ji heft rojan û heştan, di nav bera wan în e,
Sal dibitin diwanzde meh, û rojên wan sî ne.
Pêşber, kanûna paşîn; sibat û adar li dû
A neh'meha îlon e, çiriya pêşîn deh e,
Yanzde çiriya paşîn, kanûn li pê diwanzdeh e.
Sal hatiye par kirin; çar dem jê hatine der
Her nav bera sê mehan, t'ê heye wextek û ger.
Biharê erd heşîn e, havîn tevayî germ e;
Payizê pelweşîn e, zivistan xir û serme.

Amûde Tîrêj

Mîrza Naifê Heso, ji gundê Girheftar, xortekî bejde salî ye; ji kerema xwe û bi destê Seydayê delal Hesen Hişyar sê şihir ji me re şiyandine. Em bi dilxweşî nivîsarên di wî çap û belav dikin. Bi xeyret û xebat, Mîrza Naifê Heso, wextekî nîzing de, bêşik dê bibe nivîsevanekî xurtir û bilintir.

ÇAPA KURDÎ

Niho bi zimanê kurdî heve kovar û rojname derdikevin. Ji van pê ve, li Bêrûtê, her panzde roj carekê, bi zimanê frensizî rojnameyek derdikeve; navê wê « Le jour Nouveau » ye; çar rûpelên di wê ên mezin hene. Ev rojname qala çand û nivîsar û siyaseta Kurdistanê dike û doz û dehwa miletê Kurd, têxe pêşçavên cihanê. Ev in navên kovar û rojnameyan û welatên ko tê de têne çap kirin. Li Sovyetistanê: Riya Taze, Kova ra Qefqasê.

Li Îranê: Peyam; Niştiman; Kûhistan, Zegros. Çiya, Tirûske, Yekîtiya Têguşîn

Li Iraqê: Azadî, Jiyan, Gelawêj, Dengî - Kitiyî - Taze.

Li Şamê: Hawar, Ronahî.

Li Bêrûtê: Stêr; Rojû Nû.

Cigareyên Tamdar

MIRÊKA CIHANÊ

Hin bi şefqe û rob in; hin bi kûfî û xeftan in; hin porzer û çavşîn in; hin çavreş û semerten in; hin kinik in, hin bi bejn û bal in; lê hemî jin in; zirav û nermîn in; dermanê dilan in; xamrevîna dilê xortan in.

Avahiyên Seygonê ecêb spehî ne; wêneya jorîn avahiyeke spehî ji ya vî şaristanî pêş me dike.

SÊ ROJNAMEYÊN DIN

Herwekî rojnameyên Îranê didi zanîn, di Kurdistana Îranê de, sê rojnameyên Nû î kurdî derdikevin. Navê rojnaman ev in: Çiya, Tirûske; Yekîtiya Têguşîn. Roja Nû, ji van rojnaman re xebateke çak û jiyîneke dirêj dixwaze. Îro, nîzîkahî ve bîst kovar û rojnameyên kurdî hene. Pêşveçûna miletan bi zanîn û hinermendiyê çêdibe; û wezîfa rojnaman di kar û pêşveçûna nijadan de, gelek mezin e. Heke sibe, tirk jî, mîna Suriye an Libnanê pêşveçûn, hişazabûn û bi qeydeyên demokrasî emel kirin; bê şik çar milyon kurdên Tirkyayê jî, kovar û rojnameyên xwe derînin û çavê me, bi xwendina wan jî geş bibe.

RADYO

Weşînekên heroje bi zimanê kurdî:

Li Bêrûtê:

Radyoa Bêrûtê; hero piştî nîro, li saet pênc û sih deqîqan de, li ser pêlên kurt û navîn bi zimanê kurdî nûçeyên Cihanê ên dawîn belav dike. Dirêjahiya pêlan: pêlên kurt 37 mêtir û 34 sentîmêtir, an 8.036 kilo sikil; pêlên navîn 411 mêtir, an 730 kilo sikil.

Li Bexdayê:

Hero piştî nîro di saet çaran de destpê û heta pêncan dom dike. Dirêjahiya pêlan: 42 mêtir û 37 sentîmêtir; pêlên kurt.

Radyoa Kurdistanê:

Li ser pêlên kurt diweşîne; dirêjahiya di wan; 42 û heta 44 û nîv mêtiran; berî nîro li saet 11 û 45 deqîqan de, dest pê dike; û nîv saet, dom dike.

Radyoa Azirbîcanê:

Hero piştî nîro der saet pêncan, li ser pêlên dirêj bi kurdî diweşîne. Pêlên dirêj: 1410 û heta 1415 mêtiran. Ji van pê ve hin radyoyên dinyayê stranên kurdî diweşînin; mîna yên Moskowa, Erîwan Paris û Londrê.

3ème ANNÉE LUNDI 26 NOVEMBRE 1945 NUMÉRO 62

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél. : 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur-Propriétaire : EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 25 P.L.S. - Abonnement :
Liban-Syrie 25 L.L.S Etranger 4 L. Stgs

LA QUESTION KURDE

Vue par des Etrangers

UN POINT DE VUE OBJECTIF

Dans son émission française du lundi 15 octobre 1945 Radio-Levant a fait une mise au point objective de la question kurde. Nos lecteurs liront avec intérêt cet aperçu désintéressé.

Deux récents télégrammes d'agence ont ramené l'attention sur la question kurde, considérée généralement comme tabou, à la fois parce qu'elle possède d'étroits rapports avec la question des pétroles et aussi parce que la soulever signifie remettre en question l'équilibre, voire l'existence de plusieurs Etats.

Mais passer un problème sous silence n'est pas le résoudre et nous sommes heureux de l'occasion qui s'offre pour en aligner les éléments.

Une dépêche de Téhéran nous apprend qu'un parti s'est formé en Iran réclamant un statut d'autonomie pour les provinces peuplées par les Kurdes. D'autre part, un communiqué de Bagdad annonce que les opérations militaires se poursuivent pour étouffer la révolte du Mollah Moustapha de Barzan. A ces renseignements officiels on peut ajouter le fait que la Turquie a pris toutes les précautions pour empêcher que les minorités kurdes de son territoire ne soient gagnées par la contagion. Il y a lieu en effet de rappeler que le Kurdistan se situe au carrefour des frontières iraniennes, irakiennes et turques ; ses massifs montagneux se trouvent découpés par les limites politiques des trois Etats. De même il faut savoir que le Pacte de Saadabad, dont il a eté si souvent question au cours des dernières semaines, contient des clauses intéressant particulièrement les minorités kurdes : les signataires s'engagent en effet à mener une action commune et coordonnée pour interdire tout mouvement autonomiste et pour empêcher que les facilités de passage entre les trois pays ne soient mises à profit par les populations rebelles.

Les seuls pays où la question kurde ne se pose pas sont la Syrie et l'Union Soviétique où l'égalité des droits est reconnue et appliquée et où il ne s'agit du reste que de minorités peu importantes. Les Kurdes Soviétiques font partie de la République arménienne d'Erivan ; ils ont toute latitude de publier leurs journaux, de parler leur langue et de conserver leurs coutumes. En Djézireh syrien, province que l'élément kurde a beaucoup contribué à mettre en valeur, aucun problème aigu ne se pose — et diverses publications en langue kurde circulent librement. Par contre le Kurdistan proprement dit est peuplé de plusieurs millions d'habitants pour qui les bornes frontières n'ont ni signification ni grande valeur pratique.

La rumeur publique accuse l'Union Soviétique de favoriser un mouvement d'indépendance Kurde. Elle se base sur le fait que les Kurdes d'Iran dans les régions occupées par l'Armée Rouge n'entretiennent que des liens assez lâches avec les autorités de Téhéran et font peu cas des décisions gouvernementales. Elle voit également un indice probant dans la diffusion d'une littérature communiste parmi les minorités kurdes d'Iraq.

Quoiqu'il en soit, il serait faux de dire que ce sont les services soviétiques qui ont inventé la question kurde. Elle fut longuement discutée lors de l'élaboration des traités de Sèvres et de Lausanne, après la guerre de 1914-1918, et une série déjà longue de révoltes, locales ou généralisées, témoigne du désir ancien et tenace des populations kurdes de s'émanciper.

Il serait donc plus exact de penser que les thèses soviétiques d'indépendance des peuples, ont trouvé là un terrain favorable, en même temps que les dirigeants kurdes se rendent compte qu'une puissance de première grandeur peut épauler leurs revendications.

Aussi, pour éviter que la question ne passe du plan intérieur à celui des relations internationales, divers projets sont-ils à l'étude, notamment en Iran, mais il ne faudrait pas que les études aillent moins vite que les événements.

Au sein de la Ligue Arabe

La question kurde semble définitivement posée. Elle intéresse tous les Etats du Moyen-Orient, aussi jugeons-nous utile de traduire quelques extraits d'un article de la Revue « Al Hilal » d'Octobre 1943. La haute situation politique de l'auteur, Abdul Rahman Azzam Bey, Secrétaire Général de la Ligue Arabe, donne à ce document une valeur incontestable et presque officielle. Il mérite attention et réflexion.

« Quand au deuxième point qui doit retenir notre attention en Irak, c'est celui qui concerne nos frères Kurdes. Quand il s'agit d'eux, le sentiment qui me pousse vers eux rivalise avec celui qui me pousse vers les Arabes, et je ne puis décider lequel des deux est le plus fort. Les Kurdes sont un peuple sincère et incapable de faire le mal et il ne faut pas qu'ils aient l'impression que la constitution de l'Unité Arabe puisse nuire à leurs intérêts. Ils sont Musulmans et, maintes fois dans l'histoire, ils ont rejeté les invasions qui menaçaient l'Islam. Ils savent fort bien que l'unité arabe rehaussera le prestige musulman du fait qu'elle unira les meilleurs éléments de cette religion et de cette famille.

L'avenir et l'ambition de l'Iraq ne sont pas dans une expansion au détriment des Kurdes. La nation arabe leur laisse le choix : ils peuvent s'unir à elle, s'ils le désirent, mais ils pourront reprendre leur autonomie quand ils le voudront sans qu'on leur en garde rancune. Il n'est pas permis à une question kurde de se poser en Irak alors que les Kurdes ont donné à l'état arabe des souverains et des chefs militaires à toutes les époques de l'histoire, bien avant Salahaddine et bien après lui. Ces Kurdes étaient le symbole de la piété et les partisans de l'arabisme.

Que les Kurdes se méfient des intrigues étrangères et que les Irakiens se tiennent sur leurs gardes et se montrent patients et soucieux de ne pas froisser les sentiments kurdes, car le problème est facile et la sauvegarde des intérêts Kurdes est assurée. Si l'Irak devient plus fort qu'il ne l'est, les Kurdes seront les piliers de cette nation orientale ».

Le Major Bolton et les Kurdes.

Il y a toujours plaisir pour une jolie femme à se sentir admirée et à entendre ses louanges sur les lèvres de ses admirateurs. Le peuple kurde, que notre poète national Khani symbolisait déjà sous les traits de la gracieuse princesse Zin, se sent flatté des qualités que lui reconnaît si généreusement le Major Bolton, dans une Conférence qu'il a donnée à Londres, le 16 Décembre 1942, à la « Royal Central Asian Society », conférence qui vient d'être publiée et que nous allons mettre sous les yeux de nos lecteurs.

Le Major Bolton, qui fut officier politique au Kurdistan en 1935, connaît les Kurdes et le kurde et un séjour de deux années lui suffit pour apprécier les Kurdes avec sympathie, en quoi il ressemble à tous les Britanniques qui furent en contact avec nous, depuis nos très chers amis le Colonel Noël, le Colonel Elfingston, feu le Major-Général Sir Arnold Wilson, le célèbre Major Soane, W. R. Hay, Capt. Mumford, A. M. Hamilton et tant d'autres qui l'avaient précédé ou l'ont suivi dans ce pays de Kurdistan qu'ils se plaisent tous à trouver splendide.

Mais quelle gentille femme n'éprouverait quelque amertume si on lui laissait soupçonner qu'elle passe pour n'avoir point de cervelle, même si ses yeux admirables font tourner toutes les têtes ?

Aussi sommes-nous restés perplexes à la lecture de la conférence du Major. Sans doute il nous reconnaît de bien belles qualités dont nos voisins sont, peut-être, moins bien partagés, mais...

Nous sommes droits et fidèles, mais ..

Sous notre allure un peu lourde, nous ne manquons pas de finesse, mais...

Courage et générosité nous caractérisent, mais...

Il n'y a point de travailleurs plus laborieux que nous, mais...

Bien plus, nous sommes — semble-t-il — le seul peuple qui ait vaincu les Mongols... et même les Britanniques à Penchwin, mais....!

Et, à cause de tous ces dons hors-ligne, le Major Bolton nous admire, mais...

Mais quoi ? Mais tout cela n'empêche pas que notre désir d'indépendance est chimérique et que nous ferions bien de l'abandonner car « notre caractère même ne le permet pas » !

La logique d'un tel raisonnement, avouons-le, nous laisse songeurs. En tout cas, elle est bien subtile, et c'est probablement parce que « le paysan kurde peut, aux yeux d'un étranger paraître d'esprit lent et lourd et de sens estompés » que nous la comprenons si mal !

Au fond, le raisonnement du Major Bolton ne pouvait aboutir à d'autres conclusions, si étrange que cela paraisse. Naturellement, il ne l'avoue pas clairement, mais le sens même de son exposé le laissait prévoir, car il y a « des raisons politiques et économiques » contre lesquelles toutes les vertus du monde ne peuvent rien. Notre malheur c'est que le « Kurdistan se trouve dans une zone dont l'importance stratégique est grande dans cette guerre ». — Et pour comble de mal-

chance, « les champs pétrolifères de l'Anglo-Persian Company et ceux de l'Iraq Petroleum Company » suivent l'axe des montagnes du Kurdistan. C'est par cette constatation que débute la conférence du Major Bolton et cet excellent psychologue se doutait bien que l'argument était de poids pour son savant auditoire...

Dès lors le problème kurde est résolu ! Un tout petit pays, morcelé et écrasé sous le poids d'une telle responsabilité économique et politique, ne peut être indépendant. C'est clair et net. D'ailleurs que peuvent bien réclamer ces 3 millions (au maximum) d'illettrés et d'incompétents ? Quantité négligeable assurément ! Car on se garde bien de déclarer que les Kurdes constituent un bloc de près de 9 millions d'âmes, ainsi que le reconnaissent et l'afirment ceux qui voient les choses d'un peu près et qui, étant de la maison, savent le nombre de ceux qui l'habitent mieux, sans doute, qu'un hôte de passage qui n'y est entré que pour boire une tasse de thé. Nous sommes prêts à publier, un de ces jours, des statistiques detaillées par provinces et tribus, pour confirmer notre dire.

Le Major prêche aux Kurdes «la collaboration avec des peuples plus grands qu'eux»... mais il évite bien de dire lesquels. Seraient-ils les mêmes, par hasard, que ceux dont la politique s'appuie sur « la force des armes... Tentatives qui causent beaucoup de souffrances inutiles et ruinent le pays...» (pour employer les expressions du Major), et qui « pendant le dernier quart de siècle » a réussi à diminuer d'un MILLION la population kurde ? Car telle est bien la conclusion des chiffres fournis par le Major !

Certes, nous ne demandons pas mieux que de collaborer mais pour collaborer il faut être deux. Et se laisser massacrer est une forme de collaboration qu'aucu peuple libre n'a jamais admise et n'admettra jamais. Collaborer ? Nous ne demandons que çà ! Pour nous guider dans le dédale de la politque internationale, pour nous éclairer dans les méthodes modernes d'éducation, pour mettre en valeur nos richesses naturelles, pour l'exploitation de nos pétroles, par exemple, nous avons besoin de techniciens et nous savons très bien où nous devons aller les chercher, mais nous n'ignorons pas où nous ne pouvons pas les trouver, et pour cause ! Le Major Bolton, aussi, je suppose. Qu'il relise donc la collection du Journal de sa Royale Société, depuis 20 ans, et il verra la confiance que de nombreux Britanniques éprouvent pour certains de nos « collaborateurs » éventuels. Ces fonctionnaires, ces officiers, qui savent de quoi ils parlent, seraient-ils de mauvais citoyens britanniques, ou bien leur façon de voir aurait-elle pour résultat « d'empêcher le niveau de la vie et la culture dans le monde entier de tendre vers l'unification... tendance nécessaire à l'avenir de l'humanité et au maintien de la paix » ?

Tout le mal vient de ce que le Kurdistan est partagé, d'un partage anti-naturel et qui, par conséquent, n'est pas viable. Supprimer cette division sera, par le fait même, supprimer une foule de révoltes, de difficultés. Nos tribus s'agitent, paraît-il parce que des frontières séparent leurs pâturages d'été de leur habitat d'hiver. Quelle plaisanterie ! Eh ! quoi ! Nous sommes propriétaires d'un immeuble à plusieurs étages, et des intrus, venus s'installer chez nous et occupant nos appartements, nos escaliers, nos corridors, nous trouvent gênants lorsqu'il nous prend envie de descendre à la cave prendre notre bois pour la cuisine, ou monter sur la terrasse faire sécher notre linge. Nous dérangeons ces messieurs ! Déménagez donc et votre repos ne sera plus troublé ! Le partage du Kurdistan est à la base de tous les malaises et les raisons politiques ou économiques sur lesquelles on l'appuie n'ont rien de commun apparemment avec les principes wilsonniens, la Charte de l'Atlantique, les Quatre grands Principes pour lesquels le monde entier a combattu. Comprenne qui pourra de telles inconséquences. Quant aux rivalités entre tribus qui seraient, ainsi que l'insinue le Major Bolton, un obstacle à l'unification de notre Patrie, qu'il jette les yeux sur les divergences des partis politiques dans les pays soi-disant unifiés, et il s'apercevra que nos luttes intestines ont été bien souvent beaucoup moins meurtrières que celles-là !

Qu'un journaliste indépendant et curieux s'avise donc d'aller voir sur place la situation actuelle du Kurdistan... Mais non, cette hypothèse est purement gratuite. On ne va pas au Kurdistan. C'est un pays d'accès difficile, puisqu'il est tout en montagnes, mais aussi, hélas ! parce que de farouches Cerbères en gardent les entrées. Le Major Bolton pourrait-il nous dire pourquoi ? — Une maison bien tenue peut être visitée jusqu'en ses moindres recoins : tout y respire ordre et propreté. Mais Barbe-Bleue, lui, gardait jalousement la clé d'un certain petit cabinet...

Se passe t-il là-bas des choses qu'il nous est bon d'ignorer ? Encore un coup, nous sommes loin alors de cette Liberté pour laquelle les Kurdes, comme tous les peuples civilisés, n'hésitent pas à répandre leur sang.

DANS LE KURDISTAN

Le Caire, le 24 nov. A.F.P.

La situation dans le Nord de l'Iran fait craindre, quelle qu'en soit la solution, la renaissence des troubles dans le Kurdistan. Mahmoud Azmi écrit dans le journal AL-MISRI :

« Le cas de l'Azerbedjan ne peut pas être dissocié de celui du Kurdistan. Il y a en URSS un foyer kurde de 70.000 habitants environ. Sous le régime soviétique, il jouit de son autonomie. Là les Kurdes parlent leur langue et s'administrent eux-mêmes. Ce centre avoisine avec les provinces kurdes de l'Irak, de l'Iran et de la Turquie.

«Dès la première Grande Guerre, ces provinces désiraient se grouper en un seul Etat indépendant. Elles n'ont jamais renoncé à se débarrasser du joug des Etats dont elles font partie. Elles regardent toujours non sans regret, les progrès réalisés par les Kurdes en URSS. La province kurde d'Iran est limitrophe de l'Azerbedjan et le dernier mouvement de la révolte kurde en Irak vient à peine de s'éteindre.»

L'auteur conclut que le foyer de rebellion en Azerbedjan pourrait facilement enflammer une fois de plus toutes les régions au sud du Caucase, de la mer Noire à la mer Caspienne.

LES KURDES

Traduction du discours prononcé à la « Royal Central Asian Society » le 16 Décembre 1942 par le Major H. M. Bolton.

La séance est présidée par le Maréchal de l'Air, Sir Robert Brook-Popham, Commandant la R.A.F. en Irak lors de la participation de de l'aviation britannique à la répression de la révolte de Cheikh Mahmoud.

Le président présente l'orateur : officier politique envoyé au Kurdistan en 1935, parlant non seulement le kurde mais aussi les dialectes.

Le major Bolton prend la parole :

Le public anglais qui, ces jours-ci, a les yeux fixés sur la carte du Moyen-Orient, trouvera tout le Kurdistan étalé sur la carte, couvrant certaines parties de la Turquie orientale, de l'Iraq Septentrional et de la Perse occidentale. Ce fait ne dit peut-être pas grand'chose à celui qui n'a pas traversé ces contrées. Et comme le Kurdistan se trouve dans une zone dont l'importance stratégique est grande dans cette guerre, une description de ce pays et de ses habitants peut-être opportune.

Le Kurdistan ou « pays des Kurdes » s'étend sur trois états, la Turquie, l'Irak et la Perse. En Turquie, la principale région habitée par les Kurdes se trouve à l'Est du cours supérieur de l'Euphrate, autour du lac de Van ; en Irak — au Nord des monts Hamrine et dans tout le pays entre le Tigre et la frontière irako-persane, et en Perse — dans les districts occidentaux de l'Azerbeidjan, de l'Ardalane et du Loristan... Et, quoique les Kurdes constituent la majorité de la population dans ces régions, il n'y sont pas les seuls habitants. D'autre part, il y a des groupements dispersés de Kurdes dans d'autres parties de la Turquie et de la Perse, et dans le Nord de la Syrie et au Caucase. Je limiterai ma causerie aux Kurdes d'Irak, car je n'ai pas étudié sur place les Kurdistans turc et persan.

Les Kurdes sont essentiellement une race de montagnards, et la presque totalité de l'étendue habitée par eux se trouve dans ces régions de montagnes ou de collines. Il y a parmi eux quelques exceptions, comme par exemple la grande tribu Dizeï qui habite les plaines qui s'étendent au tour d'Erbil. Mais cette tribu également habitait encore, à une période relativement récente, la montagne. Une étude de la carte nous enseigne que l'ensemble du Kurdistan longe un axe qui va du Nord-Ouest au Sud-Est, en suivant la direction des chaînes de montagnes. Cette ligne s'étend jusqu'à la dépression du Golfe Persique et un regard sur la carte des champs pétrolifères du Moyen-Orient nous révèle qu'eux aussi se trouvent le long d'une ligne de même direction, au pied des montagnes, commençant de l'île de Kiche près de Bandar-Abbas sur la côte méridionale de la Perse, passant par les champs de l'Anglo-Persian Company au Sud-Ouest de la Perse, par les champs de l'Irak Petroleum Company situés autour de Mossoul et de Kirkouk pour aboutir à Siirt au Kurdistan turc. Dans ce dernier endroit également, il y a des gisements de pétrole, comme l'a révélé le Gouvernement turc en 1940.

En Irak, les chaînes de montagnes s'élèvent graduellement du Sud-Ouest au Nord-Est. Leur altitude varie de 3.000 pieds à 8.000 pieds. La partie de l'Irak la plus accidentée et dont l'accès est le plus difficile se trouve dans le coin Nord-Est du Pays. Dans cette région les sommets atteignent 10.000 et 12.000 pieds. En Turquie orientale, les montagnes sont encore plus élevées. Les sommets atteignent en plusieurs endroits 12.000 et 15.000 pieds ; et le sommet le plus élevé, celui de l'Ararat (16,920 pieds) est pris entre les frontières de la Turquie, de la Russie et de la Perse. Le lac de Van, qui est en Turquie, a une altitude de plus de 6.000 pieds au dessus du niveau de la mer. Le paysage est sauvage et impressionnant, formé de rochers escarpés et de vallées profondément encaissées ; souvent d'immenses pics rocheux s'élèvent à une hauteur de plusieurs milliers de pieds. Le pays est le plus beau au printemps, quand les plaines s'emplissent de fleurs et de prairies, tandis que les montagnes restent couvertes de neige. Le climat est très varié. Il passe de la chaleur au froid extrême ; mais la chaleur n'atteint jamais celle des plaines iraquiennes. En hiver, de nombreux villages sont couverts de neige, et ils restent coupés du reste du monde pendant des mois.

Il est impossible d'estimer, même approximativement, le nombre de la population kurde. Les avis des experts varient à cet égard d'un minimum de 2 millions à un maximum de 4 1/2 millions. Les troubles qui ont régné pendant le dernier quart de siècle dans différentes parties du Kurdistan ont dû diminuer la population et il est donc possible de supposer que le total de la population kurde peut s'élever actuellement au maximum de 3 millions, dont 1 1/2 million en Turquie, 3/4 de million en Irak et 3/4 de million en Perse (1). Les divergences entre

---

(1) Au début du siècle, le major Soane, l'autorité la plus incontestée dans les questions Kurdes, estimait le nombre des Kurdes à 4 à 5 millions.

Depuis, les statistiques faites par les gouvernements turc, iraquien et iranien indiquent que le nombre des Kurdes est beaucoup plus élevé. Les statistiques à consulter sont les relevés régionaux qui n'ont pas été « retouchés », comme le sont les statistiques générales publiées par les gouvernements intéressés (N.D.T)

les estimations des experts proviennent peut-être du fait que l'unanimité ne règne pas quant au fait de savoir si certaines tribus et les habitants de certaines régions doivent être comptés ou non parmi les Kurdes. Certains pensent, par exemple, que les Lores et les Bakhtiyares sont kurdes tandis que d'autres le nient catégoriquement (1).

Comme les Kurdes n'ont ni histoire écrite, ni traditions nationales, leur histoire et leur origine fait l'objet d'hypothèses et de controverses variées. Nous ne pouvons donc nous référer qu'aux renseignements que nous pouvons emprunter aux documents historiques des peuples voisins qui ont heureusement conservé de nombreuses sources écrites. Il semble que tous soient d'accord pour déclarer que les Kurdes sont d'origine aryenne et qu'ils appartiennent peut-être à la même race d'origine que les Pathans. En tout cas, leur lignée est une des plus longues et des plus pures qui soient parmi les races humaines. La première mention des Kurdes est faite dans des inscriptions Sumériennes dans lesquelles il est question du pays des Gouti ou des Goutiom (en assyrien — Gardou ou Kardou) habité par une population batailleuse qui descend des montagnes pour attaquer les villes sumériennes (2). Ces hommes parviennent même à conquérir une partie du pays de Sumer et ils réussissent à établir leur domination sur la région constituant aujourd'hui l'Irak méridional pendant 120 ans, pendant la deuxième moitié du 3e millénaire avant J.C., disons à peu près entre les années 2200 et 2080. Les Babyloniens se plaignaient aussi des incursions des hommes de Gouti et presque tous les rois assyriens, à partir de l'an 1300 avant J.C., racontent leurs guerres contre les turbulents Gouti. L'histoire de ces guerres se poursuit jusqu'au règne d'Assour Banipal, au 7e siècle avant J.C. Après la chute de Ninive en 612 avant J.C. les Kurdes se joignirent aux Mèdes qui furent plus tard (au 4e siècle avant J.C.) connus sous le nom de Gordiens. Xénophon les mentionne sous le nom de Cardouques, et il raconte qu'ils causèrent de nombreuses difficultés à ses troupes pendant la fameuse retraite. Certains disent que le prophète de la croyance Zoroastrienne, Zaradoucht, (vers 600 avant J.C.) était un Kurde de la région d'Azerbeidjan et quoique les kurdes soient aujourd'hui presque tous musulmans, il subsiste chez eux certaines traces qui dénotent une origine Zoroastrienne. Les adeptes de cette croyance adoraient le feu comme symbole de la pureté et de nombreuses tribus dans toutes les parties du Kurdistan se livrent jusqu'aujourd'hui à l'adoration du Feu. (3)

On peut encore retrouver ce lien dans la sanctification du bois et des arbres, car le bois est considéré comme la cause de l'apparition du feu. Zoroastre ordonnait la protection des chiens qui sont amis de l'homme, tandis que les musulmans considèrent le chien comme un être impur. (4) Les Kurdes apprécient beaucoup leurs magnifiques chiens bergers et ils leur font confiance. Ils estiment beaucoup le « Tajiou », une espèce de chien de chasse. Je me rappelle qu'étant entré dans un village kurde, je vis un chien enragé qui s'attaquait aux hommes, aux chiens et au bétail. Le chef du village ne s'opposa pas à ce que je tuasse le chien enragé qui était un chien errant mais il me pria d'épargner un « tajiou » qui, comme le racontèrent les villageois, avait été mordu par le chien enragé.

Parmi les Kurdes eux-mêmes, il court une étrange légende au sujet de leur origine. Ils disent que le roi Salomon se fit envoyer 400 belles jeunes filles des pays de l'Est. En route vers le roi, ces jeunes filles tombèrent entre les mains des démons de la montagne. De leur union naquirent les Kurdes (5). Peut-être est-ce là le secret de leur aspect, qui est d'une beauté surprenante, et de leurs instincts guerriers.

La langue kurde est souvent décrite (6) comme étant un rude patois persan, une sorte de « patois local » du persan — pour la raison que, dans quelques régions du Kurdistan, la langue peut paraître telle aux oreilles de celui qui connaît le persan. Mais cette impression s'évanouit dès qu'on étudie les nombreux dialectes qui sont si différents entre eux que de nombreuses tribus kurdes ne se comprennent pas entre elles (7). Cependant, dans le fond, tous ces dialectes possèdent des caractéristiques communes de style et de grammaire, et les rapports de ces dialectes avec la langue persane ne sont pas grands. Il y a une certaine ressemblance dans la structure de la langue, entre le kurde et le Pouchtou (8). Le Kurde reste très proche de ses origines sanscrites anciennes, mais il a emprunté des mots aux Perses, aux Arabes, aux Chaldéens et aux Arméniens, le tout en raison des rapports locaux et sous l'influence de l'Islam ; mais les règles du style sont restées d'une pureté étonnante. La forme la plus ancienne de la langue kurde est celle qui est parlée par la tribu Moukri du Lahidjane au Sud du lac d'Ourmia et à Saoudj Boulak, en Perse, qui est le centre de cette tribu. (9) C'est dans cette région qu'est né Zoroastre et c'est de là qu'il a commencé à prêcher sa doctrine. La langue parlée par la tribu Moukri est apparemment un des plus antiques dialectes aryens qui soient parlés jusqu'à ce jour. Jusqu'à la dernière guerre, les Kurdes ne possédaient pas de langue écrite et c'est pourquoi elle n'a pas de forme unifiée (10). Aujourd'hui, on écrit le Kurde en caractères arabes qui s'y adaptent aussi mal qu'ils s'adaptaient au turc, car les deux langues sont basées sur des flexions alors que les langues sémitiques sont basées sur des signes statiques (11). Le sens d'un mot kurde change complètement à la suite d'une légère modification de prononciation et par l'application de certaines flexions. C'est pourquoi l'étranger apprend très difficilement cette langue. En Irak, le kurde est parlé d'une façon qui flatte l'oreille, le rythme du discours ressemble à celui du turc (12).

Contrairement à l'opinion généralement admise, il existe une littérature kurde assez importante. Un des écrivains modernes les plus connus est le Cheikh Riza, de la famille Talabani, de Kirkouk, auteur de poèmes en quatre langues. De nombreux poètes ont vu le jour à Souleymanié au cours des deux derniers siècles, depuis la fondation de cette ville par la famille Babân. En Turquie vivait autrefois l'historien Idriss, un Kurde de Bitlis, que le sultan Sélim 1er chargea d'organiser l'Arménie et le Kurdistan après sa victoire sur le Cheikh Ismaïl, en 1514. Un autre Kurde de Bitlis Charaf-ed-Dine bey Hakkari est l'auteur de l'œuvre célèbre « l'histoire des Kurdes » connue sous le nom de « Charaf-Namé » qui, il est vrai, n'est pas écrite en kurde. Les poèmes populaires dont les thèmes principaux sont l'Amour et la Guerre sont répandus dans toutes les parties du Kurdistan. Ces poèmes populaires et des récits et légendes interminables fournissent le principal passe-temps aux Kurdes pendant les longs mois d'hiver, quand des villages entiers sont coupés du reste du monde par les neiges.

Le monde extérieur se représente généralement les Kurdes comme une race de brigands sanguinaires, dont la principale occupation est de couper la gorge aux malheureux voyageurs obligés de traverser leur pays. De même, on les représente souvent comme étant de caractère déloyal et de conduite irresponsable. Je puis témoigner, sur foi de mon expérience personnelle, que ces généralisations sont absolument erronnées (13). Au cours des deux années que j'ai passées au Kurdistan, j'ai beaucoup voyagé dans les régions les plus reculées, et je me suis contenté d'une petite escorte de policiers iraquiens. On ne peut toutefois nier que le brigandage n'ait été très répandu au Kurdistan dans des régions et à des époques diverses, toutefois cet état de choses étaient dû tout autant aux conditions économiques et à l'absence d'une véritable autorité gouvernementale qu'à la tendance naturelle des Kurdes vers le brigandage. Naturellement, comme tous les montagnards, ils ont l'esprit guerrier qui s'est développé à la faveur de l'organisation en tribus. Du point de vue de la sécurité, l'organisation tribale était plus efficace que la protection qui leur était offerte par les gouvernants étrangers. Les Kurdes sont extrêmement fiers ; ils sont absolument fidèles à leurs chefs de tribus. Ils possèdent un code de l'honneur minutieux et, comme beaucoup d'autres peuples orientaux, tant chrétiens que musulmans, ils pratiquent une large hospitalité (celle-ci atteint souvent un degré fort embarrassant pour celui qui en est l'objet). La Maison de Réception est une institution qui occupe une place importante dans la vie sociale des Kurdes. Tout agha ou prince kurde entretien une maison de réception dans laquelle il accueille généreusement tout voyageur, dans la mesure de ses moyens. Sa réputation dépend en grande partie de la façon dont il maintient cette institution. Tout voyageur, quel que soit son rang, a droit à être nourri gratuitement aux frais de l'agha ; toutefois, si le séjour se prolonge, il est d'usage que l'hôte s'efforce de compenser dans une certaine mesure les frais qu'il occasionne par un présent de farine, de thé, de café, de sucre, etc.

(à suivre)

---

(1) Toutefois les Lores et les Bakhtyares se considèrent eux-mêmes comme kurdes. Les associations kurdes d'Irak comptent, parmi leurs membres, de nombreux Lores et Baktyares (N.D.T.).

(2) On trouvera les données historiques que donne le major Bolton, avec plus de détails et surtout de précisions, à l'article « Kurdes » de l'Encyclopédie de l'Islam (N.D.T.)

(3) Les traces les plus fortes des anciennes croyances Zoroastriennes des Kurdes se trouvent chez les Yezidis qui sont les descendants des Kurdes non-convertis à l'Islam. Chez les Kurdes musulmans, les origines zoroastriennes se laissant déceler dans certaines locutions et dans certains traits de leur code moral (N.D.T.)

(4) D'autres auteurs relèvent l'affection que les Kurdes ont pour leurs chats, ce qui n'est plus Zoroastrien (N.D.T.).

(5) Il s'agit là d'une légende arabe et non kurde, comme l'indique l'origine démoniaque attribuée aux « brigands de la montagne ». Une variante de cette légende arabe voit dans les Kurdes les bâtards d'un démon qui avait pris l'apparence du roi Salomon après s'être emparé de sa bague (N.D.T.)

(6) Avant les travaux publiés depuis près d'un siècle. Il existe aujourd'hui plusieurs dictionnaires et grammaires kurdes (N.D.T.)

(7) Dans sa présentation du Major Bolton, le président a déclaré qu'il connaissait le kurde et les dialectes Kurdes. Si cet officier a pu apprendre ces dialectes dans l'espace des deux ans qu'il a passés au Kurdistan, il est évident que le rapport entre les différentes dialectes doit être bien plus étroit qu'il ne le suggère. En réalité, il y a deux dialectes principaux, le kurde septrional et le kurde méridional. Le Kurde cultivé qui connait l'un des deux dialectes se familiarise très facilement avec le deuxième : dès lors, il comprend le langage de toutes les tribus (N.D.T.).

(8) Cette langue comme le persan et le kurde, appartient à la branche iranienne des langues indo-européenne. (N.D.T.)

(9) Il est tout à fait inexact de dire que les Kurdes ne possédait pas de langue écrite avant 1914. Depuis le Xe siècle, le kurde s'écrivait couramment avec des caractère arabes suivant le système utilisé pour le persan.

En 1897 paraissait au Caire le premier journal «Kurdistan» (voir le journal de la Royal Central Asian Society de Septembre 1944 pages 313-314) (N.D.T.)

(10) Il y a là une confusion, peut-être involontaire, avec l'introduction des caractères latins qui, sous l'impulsion de Kurdes de l'U.R.S.S. et de ceux de Syrie, tendent depuis 1918 à remplacer les caractères arabes (N.D.T.)

(11) Ceci est vrai pour le Kurde méridional. Mais la forme la plus ancienne de la langue est celle qui est parlée au Hakkari (Kurdistan de la Turquie). Le Kurde septentrional a conservé le système des deux pronoms, caractéristique de l'avestique.

(12) En kurde le rythme est basé sur le contraste des syllabes longues et brèves. Ce n'est nullement le cas pour le turc sauf quand, dans certains poèmes, cette langue est surchargée de mots arabes et persans (N.D.T.)

(13) Le Major Bolton transcrit presque littéralement un passage de l'ouvrage vieux de 40 ans, de J.B. Soane « Through Mesopotamia and Kurdistan in disguise » (N.D.T.)

RETOUR D'U. R. S. S.

Son Excellence Monsieur Fayez El-Khoury, premier Envoyé Extraordinaire de Syrie au pays des Soviets, a fait au reporter du "Saout El Chaab" la déclaration suivante :

«La politique des Soviets à toujours tendu à appuyer les peuples dans leur mouvement de libération et d'indépence. Les peuples qui luttent et qui souffrent pour leur souveraineté et pour leur indépendance ne peuvent que trouver un grand appui auprès du Gouvernement et de l'opinion publique de l'U. R. S. S. Il appartient donc en premier lieu aux nations elles-mêmes de lutter en vue de s'emanciper, car, en ce faisant, elles trouveront l'appui dont elles ont besoin »

POÈME KURDE

LE PARDON

Qnand nous sommes ensemble
La terre me semble
Etre en paix.
Rengainé, l'acier des épées:
Le bois est un immense éventail.
Les rochers dorment dans leur lit de paille.
Les têtes des fleurs entre les feuillages,
Sont des visages de jeunes filles sages.
Rien de trouble, ni rancune, ni jalousie
Le ciel est calme et le paysage sans souci.
Mon cœur est heureux de ton amour sûr,
Et les lierres dorment appuyées sur les murs.
De temps en temps une goutte tombe, c'est une larme
Dans le calme ;
C'est l'enchantement, c'est la tendresse, c'est le charme.

2

Je quitte ma bien-aimée, je cours et je glisse,
A côté d'une porte attend la sottise ;
Elle me regarde avec un rire de complice
Elle me raconte et chante, des roses plein son panier,
La beauté superbe d'un beau chevalier.
Je la regarde, elle a des flammes dans sa voix,
Elle est la proie
D'une agitation terrible, elle s'avance
A travers l'abîme de l'imprudence.
Elle regarde vers les jardins,
Vers les sentiers et les chemins,
Que j'ai parcourus
Ses yeux sont vides comme une rue.
Elle a l'air de quelqu'un qui veut instruire
L'art bizarre de séduire.

3

Je répète comme une écolière : je l'aime encore
Oh ! je le chéris et je l'adore ;
Et je sens sur mes lèvres le feu
De mon amoureux.
Et toutes ses paroles,
Sa passion folle,
Sa voix captivante m'appelant ma sirène,
Ma belle, ma gracieuse, ma reine.
Et je vois que je suis la femme la plus sage
Je vois mon bien-aimé, son visage
Dans mon passage

4

La soirée s'approche, et la brume
Enveloppe le splendide costume
De la nature.
Le crépuscule prélude à la nuit
Par quelques astres et une brise pleine de musique ;
Dans le temple immense on entend les échos des cantiques.
Dans le ciel des nuages, mais venant pas à pas ;
Comme entre les montagnes les soldats ;
L'armée des étoiles entoure leur reine, la lune,
La marche me rechauffe j'ouvre ma chemise ;
Je caresse ma poitrine brune.

5

Tout d'un coup
Je ne sais pas d'où
Quelqu'un sort et m'aborde.
Il me regarde de ses yeux pleins de joie,
Dans ses prunelles des flammes flamboient ;
Comme un incendie dans une nuit.
Tristement commence à tomber la pluie ;
Je reste, je tremble, je suis triste ;
Mais lui, il est dans le monde le seul qui existe :
Le maître, le dompteur, le souverain ;
Qui jette un regard jusqu'à mes entrailles et mes reins.
Je chancelle, je perds la tête, je vais tomber ;
Il me tient, il me serre, il me grise,
Oh! je sens presque il me brise.
Haletant, c'est la force qu'il respire.
Il me regarde, sans pouvoir rien dire.
Il a maintenant l'œil brillant comme le soleil.
La nature est son château, clos les volets ;
Il domine la porte, il détient les clefs.
Il sourit et dit d'une voix péremptoire :
« Faisons la paix, j'ai eu la victoire ».
La nuit s'avance, règne le mystère,
La lune promène sa tête fière.
Il se met à genoux, il veut me voir, magnanime,
Il demande le pardon de sa propre victime.

Le Roi du Kurdistan
roman épique kurde

(Suite)

Ces deux personnes, venues de camps ennemis, conversèrent des heures des heures. Il est remarquable que l'amitié, naît entre un homme et une femme, lorsqu'il méprise le temps.

Pour la première fois, la jeune fille s'adressa au roi sur un ton flatteur :

— Votre cœur reflète la grandeur de vos montagnes et la blancheur de leurs neiges. Je retrouve en vous la noblesse de nos chevaliers grandis dans les forteresses dont les donjons touchent le ciel. Pourrais-je demander à votre courtoisie l'autorisation d'écrire une lettre pour mon père qui a été blessé hier, et dont je voudrais avoir des nouvelles ?

Le roi consentit. Puis ils reprirent leur conversation.

Ce fut surtout elle qui parla.

Vers le soir, elle se tut. Le roi distingua le bruit régulier de l'haleine d'une personne endormie. Il se leva, retint son souffle, prit une grande couverture en peau d'écureuil, en enveloppa la dormeuse et sortit.

* * *

La nuit commençait de finir. L'heure venait où l'on va pouvoir différencier le chien du loup. Le matin avait le calme d'une conscience tranquille. Des oiseaux planaient dans la balançoire de l'air, frôlés par les rouges flèches du soleil.

Le campement s'était éveillé. Le monarque pensa d'abord à envoyer deux cavaliers vers le camp ennemi pour prendre des nouvelles du Croisé blessé la veille avant l'intervention de la jeune fille. Ces envoyés remettraient au Croisé les plus juteux et odorants fruits kurdes, deux tapis de soie et ils présenteraient les salutations de leur souverain au vieux guerrier.

Ayant ordonné, le roi Kurde s'allongea sur son lit. Il reconnut que son cœur était ivre. Alors que, depuis des années, ce dernier ressemblait à un miroir où n'est plus tombé la lumière, voici qu'il reflétait une image : celle de Périkhan, sa fiancée morte à 19 ans. Lui qui croyait son cœur mort, le voyait vivifié et pensait : cette fille seraitelle un Jésus qui rendrait la vie aux morts.

Depuis des années, il vivait dans son grand palais, parmi les nobles et son peuple, mais toujours solitaire. Il ne sentait la vie que dans les moments où il évoquait sa bien-aimée disparue. Hormi ces heures-là, le destin de ce grand fleuve royal coulait, monotone.

Il n'espérait point que son cœur renaquît, du tombeau où l'avait enterré son amour pour Périkhan. Il ne cessait d'entendre sa voix plaintive. Après l'avoir perdue, son âme s'était faite sourde à la vraie voix de la vie. Celle-ci, désormais, ressemblait, pour lui, à ces déserts dont les chansons kurdes disent l'horreur. Tout son pays s'était évertué à éveiller ce cœur royal. Dans les festins et les danses, les jeunes filles lui avaient montré leurs sympathies et leur grâce. Parfois, il crut qu'il allait revivre, mais ce fut sans lendemain. Or ce passé se représentait à nouveau dans sa mémoire. Or ce passé se représentait à nouveau dans sa mémoire. Il constatait que les mots sortis des lèvres de sa belle prisonnière, franchissant son oreille, avaient trouvê le chemin de son cœur. Il se représentait l'ombre de ses cils.

(à suivre)

Les troubles d'Azerbedjan

« La situation est encore compliquée par l'apparition du mouvement nationaliste kurde qui paraît chercher l'appui des Russes pour l'autonomie des districts kurdes. Si ces informations étaient confirmées, cette activité causerait un fort malaise en Turquie et en Irak. Ces deux pays ont une minorité kurde qui leur a causé récemment beaucoup d'inquiétudes. Aucun des deux ne verra d'un bon œil l'établissement d'un centre nationaliste kurde juste sur leurs frontières

LE TIMES

Mouvement d'Indépendance

PARIS, AFP. —Des désordres se sont produits dans le Kurdistan, au Nord de l'Iran ; ils seraient provoqués par un mouvement local d'indépendance.

Sal — 3 Hejmar — 63

Duşemb 26 Çiriya Paşîn 1945

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê, 35 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 4 lîreyên inglîzî. Bihayê Hejmarekê; 25 Qemerî.

ROJA NÛ

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc: Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

TEHRAN DIDE ZANIN

Li gora nûçeyên ko ji Tehranê tên, xelkê Azirbîcanî; erdê Îranê ê bakurî, li hikûmetê rabûne û di vî erdî de, teşxeleyine mezin çêbûne û peyayên sileh bi dest ber bi Tehranê ve dimeşin. Hikûmeta Îranê du tabûr esker şiyandine pêşiya qiwetên ko ber bi payetextî ve tên. Radyoya Emerîkanî dide zanîn ko qiwetên silehbidest yên ko dixwazin erdê xwe ji yê Iranê veqetînin gihane dera ko ji Tehranê bitenê 120 kilomêtir dûr e.

Ji aliyê din, li gora telegrafên ko ji Enqerê tên û ejensa A.F.P. belav dike, ji kurdên tirkyayê qiwetine mezin, ketine erdê Îranê û hatine arîkariya kurdên Îran û Iraqê; yên ko di Kurdistana Îranê de kom bûne û hêj kom dibin. Nûçeyên dawîn didin zanîn ko 15.000 eskerên kurd di Kurdistana Îranê de, xwe pêk anîne.

KURDISTANA IRANÊ

Rojnameyên Tehranê ên dawîn yên ko gihane destê me, mîna Seba, Eres û Îranê Kinûnî, zehf qala xebata kurdên Kurdistana Îranê dikin. Li gora van rojnaman, hemî kurdên Îranê istiqlala Kurdistanê û danîna Kurdistaneke mezin dixwazin û ji bona vê armancê xebateke zor dixebitin.

Kurdên Îranê ev bîst sal in, ji hikûmeta Îranê çend tişt dixwestin. Wan dixwest ko mêmûr û karkerên axa Kurdistana Îranê ji kurdan bêne bijartin; wan dixwest ko di xwendegahên erdê Kurdistanê de, seyda û mamoste dersa zaroyan bi zimanê kurdî bibêjin û zimanê kurdî di hemî xwendegahan de, bête xwendin; wan dixwest ko sê çaryekên wêrguyan ko ji kurdan têne standin, di axa Kurdistanê de, ji bona çêkirina pir û rê; xestexane, xwendegah, gundine nû û nûjen bête serf kirin.

Lê heyf e ko Hikûmeta Îranê guh ne dida daxwaza xelkên Kurdistanê û kurdên ko bi navê miletê xwe ev tişt dixwestin dihatin girtin, dihatin êşandin û zehf caran jî dihatin kuştin. Herwekî dawıya zilm û neheqiyê nîne; û hemî miletên cihanê hîn bi hîn, û her û her çavê xwe vedikin, û doz û dehwa heq û qevneyê xwe dikin, kurdên Îranê jî, êdî serbestî û istiqlala Kurdistana ko di destê hikûmeta Îranê de ye, dixwazin û ji bona vî tiştî, dikin her fidakariyê bikin.

Heta berî bi sê salan, di axa Îranê de, kovar, rojname û kitêbên kurdî bend û yesax bûn. Piştî ko eskerên rûsî û ingilîzî ketine axa Îranê, kurd hinik bihna xwe standine û di nav van sê salan de, ji xwe re kovar û rojnameyine hêja derêxistine; mîna Peyam, Çiya, Niştiman, Kûhistan, Tirûske, Zegros, û û Yekîtiya Têgûşîn.

Li gora rojnameyên Tehranê kurd, ji bona xwestina istiqlala Kurdistanê zehf bîranî qedimandine dewletên mezin û kurdên Îranê dixwazin ko Şertê Etlentîkê û qeydeyên ko Hevalbendan li ser azahî û serbestiya miletan danîne qenciya xwe, kevnedarî û rastmendiya xwe bigihînin miletê kurd in, û kurd jî jê heq û para xwe bibin.

Rojname û ejensên cihanê qala daxwazên kurdan kirine û li gora nûçeyên dawîn Mela Mistefa Paşa, komandar Izzet Ebdilezîz, kapten Mîr Hec, kapten Mistefa Xoşnaw, Ewiqat Hemze Ebdilah, kapten Ezîz Ebdilah, kapten Celal Emîn, mihendiz Nûrî Ehmed Taha, kapten Xeyrilah, kapten Bekir, mihendiz Mihemed Qidsî, û pêncî mirexes û nimînende û minewerên kurd bi du hezar peyan, xwe gihandine kurdên Iranê û doz û dehwa istiqlala kurdistanê dikin.

Ji aliyê din; hikûmetên ko lihevhatina Sadabadê mor kirine, dikin ciwanek deynin û bi daxwazên kurdên Iran, Iraq û Tirkyayê, mijûl bibin û bidin eqlê xwe bi çi awayî dikarin riya Istiqlala Kurdistanê bigirin. Rojnameyên Tehranê ji aliyê din, bi zimanekî gelek hişk dirêjî miletê kurd dikin û dibêjin ko heke hewce ye bi dara zorê divê kurd bêne sekinandin; lê wilo dixuye ko kurdên Îranê guhnadine zimandirêjiya van rojnaman û didin zanîn, ko dema heq û edaletê hatiye, xurtî û çavsorî, di pêşiya heq û edaletê de, bê qedir û qîmet in, û zorker çiqas mezin jî bin, dawiya wan nîne û qesda miletê kurd ev e ko dike heqê xwe bistîne û pê neheqiyê ji ortê hilîne, û dostaniyeke nû, dostaniyeke qaim deyne nav bira miletê kurd û ecem hemî cîranan.

Feqîr Elî

Bavê wêna jê diqehire, karê keçikê her roj wilo jê re dibêje; Siltan pir jê qehiriye. Rojekê di vê xeberê de ne, carkê nerîn Feqîr Elî ket devê derî.

Siltan nerî, ko kesek jê feqîrtir hêj ne hatiye cem wî. Jê re go: kuro were vir; Feqîr Elî qedimî ba wî, Siltan jê re got: ya Feqîr, çi te heye? Feqîr go: tiştekî min tu ne? kulmek axa min tu ne ye!

Siltan jê re go: were destê min, mi keçka xwe da te! Feqîr go: ji serê min zêde ye, du caran jê re got, Feqîr dibêje, ji serê min zêde ye. Cara sisiya, wezîr, destê xwe danî, ser devê Feqîr; û jê re got: kuro here destê wî; heger tu ne re wê serê te jêke!

Feqîr destê Siltan maçî kir, Siltan jî, ji cêriyên xwe re got: herin çekê qîzê jê bikin, hinik qetiyayî lêkin, ez binerim bê, kî wek min heye, bila wan xwedî bike!

Kuncilê keçikê jê kirin, hinik qetiyayî lê kirin, destê wê xistin ê Feqîr Elî û dehfik dan wana, di derenca wer kirin û gotin: de herin îcar.. Feqîr rûnişt û giriya û ji keçikê re dibê: xweha min, ez hatim ko bavê te danekê bide min, tu ji mi'r bû bele.. ez nikarim xwe xwedî bikim, ezê çawan îcar xwe û te bi xwedî bikim. Keçikê jê re got: rabe ser xwe, Xwedê mezin e, ê ko min û te bi xwedî bike heye.

Feqîr rabû ser xwe, û bi hev re meşiyan, daketin çarçiyê; Feqîr pars ji xwe re kir, wê şevê tiştê ko anî xwarin, li ber dîwarekî razan heya sibehê.

Sibehê, kerwan bi rê ket ko here Helebê, Feqîr Elî go: ya qîza delal, kerwan va ye, wê here Helebê, ez li vê derkê nikarim parsê jî bikim, wê xelkê me nas bikin, wê bêjin ev zavê Siltan e; parsê bikim kêmaniye, lazim e ni herin Helebê.

Keçikê jê re got: kû de tu herî, ezê bi te re! Bi kerwên re meşiyan, gihane Helebê, keçikê ji Feqîr re got: ezê çawan bi te re, bêm nav çarçiyê, bigerim, û em kesî nas na kin. Lazim tu herî berî ji me re cikî bibînî ko em lê razin, û piştre were min bibe. Feqîr jê re got: baş e, tu li vê derê, ezê herim.

Feqîr çû nav çarçiyê, giha ber dikana yekî beqal, go: ji bo Xwedê tu cih li cem te tu nene ko em, lê razin.

Ê beqal jê re got: Hecî Ebdela heye ko feqîra dehewîne, here cem wîna, wê odakê bide te, heya tu li vê derê bî, xwarina te jî, rojê sê wexta, wê bide te.

Kêfa Feqîr hat û jê re got: mala te ava!... Ez mala wî nasna kim, ê beqal lawê xwe pê re şand, mala Hecî Ebdelah, pêş kiriye, feqîr çû cem Hecî Ebdilah destê wîna maçî kir û jê re got: xwehek min heye, me divê tu me bihewînî.

Hecî Ebdela jê re got: ser çava; here xweha xwe bîne; mifta Odê dayê; û jê re got: rojê sê wexta were xwarina xwe bibe! Kêfa Feqîr hat, çû xweha xwe anî, di Odê de rûniştin, rojê sê wexta xwarina xwe tîne.

Çend rojekî man, keçikê ji Feqîr re got: here ji xwe re li çarçiyê bigere, belkî Xwedê sebebekê ji te re bişîne.

Feqîr go: baş e, daket ji xwe re li çarçiyê digere, carekê nêrî ko kerwanek li ber deriyê xanê barê di xwe datînin. Feqîr ji xwe re got: ezê herim alîkariya wan bikim, belkî tiştekî bidin min.

Çû alîkariya wana kir, barê wan datîne, mezinê bazirgên, navê wî Hecî Elî ye; lê nerî go; ev Feqîr lawikekî hêja ye, jê re got: kuro, tu bi mi re nayî, bi salê bişixule, ezê heqê te bidime te.

Feqîr Elî jê re got: belê, tu ê sala min çi bidî min!

Go: ezê sala te hezar qirûşê bidim te û t'ê bixwî û çekê te li ser min! Feqîr jê re go: baş e, belê ezê herim bi xweha xwe bişêwirim; heke go here, ezê bêm.

Hecî Elî mensefek xwarin dayê û gotiyê: here, bi xweha xwe bişêwire, heke go here, were sibehê emê herin, û heke ne hişt tu bê, mensefa me ji me re werîne, tu zora me li te nîne. Feqîr Elî rahişt mensefa xwe û bir cem xweha xwe; xweha wî nerî ko mensefek goşt û birinc va ye aniye.

Xweha wî got: rovîkî geriyayî, ji şerekî razayî çêtir e, heger tu ne çûna, wê ev xwarin ji kû bibata...

Feqîr jê re got: tiştekî din li cem min heye, va ye, mi ji xwe re şixulek dî ye, yekî tacir, ji mi re dibêje, sala te bi hezar qirûşî, ez hatime, bi te bişêwirim; keçikê jê re got: baş e, here cem wî, jê re bêje kanî nîvê meaşê min, bide min, ezê ji xweha xwe re bibim û êdî bela bimîne; heya sala me biqede.

Heger da te, bîne û pê re here; heger ne da te me re, rizqê me li Xwedê.

Feqîr vegeriya cem Hecî Elî ê tacir, mensefa wî dayê, jê re şertên xwe go. Hecî Elî nîvê meaşê wî dayê û go: de here, sibehê were.

Feqîr hat cem xweha xwe, meaşê xwe dayê, keçikê jê re got: here cem hecî Ebdela, jê re bêje, ezê va herim, xweha mi wê li cem te be.

Feqîr çû cem Hecî Ebdela jê re got: ya hecî, ezê va herim, çavê te li xweha mi be! Hetayî wê wextê Hecî Ebdela xweha wî ne dîti bû.

Go: here xweha xwe bîne, ezê bibînim. Feqîr hat xweha xwe, bir cem Hecî Ebdela, gava Hecî Ebdela xweha wî dî, pir qehirî, şeqamek li Feqîr xist û jê re go: te ji mi re gotiye xweha mi feqîreke weke mi ne, çi stêle ye ko ev di vî halî de he.

Roja ewil ko tu hatî, te ji mi re goti bûna minê cîkî xweş bidana we.

Ev keçik, keçka mezina xuya ye, de xem na ke, here, dilê te bela rahet be; ev keçik ma keçka me; û di pêsira xwe re kişandin û kirin keça xwe. Feqîr çû cem ê tacir û barêd xwe bar kirin û meşiyan; berê xwe dane Bexdê.

Bîrik heye di Kerbelê de, heçî kerwanê ko ji Bexdê û ji Stenbolê û ji Helebê tên, li wê derê digihiştin ser hev.

Ew bîr kesik ne wêre dakeviyê, heçî dadikeviyê sax venagere. Her sê kerwan, gihane wê şevê ser wê bîrê. Barê di xwe danîn, delêlî ban kir, heçî dakeve bîrê, avê ji heywana re derxînê, emê pêncî mecîdî bidine wî.

Feqîr got: bi Xwedê ezê dakevimê, ma sala mi, hemî bi pêncî mecîdî ye, ev saetik e, ezê dakevim bîrê, bi pêncî mecîdî. Rabû ser xwe, Hecî Elî jê re got: ez na hêlim tu herî..

Fepîr jê re got: ezê herim, heke ez vegeriyam sax, ezê pêncî mecîdî bistînim, heke ez mirim tu bistîne ê ko te dayê min jê hilîn, û ê mayî bişîne ji xweha mi re.

Çû ser devê bîrê, şerît pê ve girêdan, daxistin bîrê. Gava giha carekî li miqabil xwe nêrî, dî ko pîrek heye. çiçikên di wê li pişta wê ne; pişta pîrê li wî ye. go: ha, a ko xelkê dikuje ev e; hêdî çû ji par re, çiçikên di wê xistin devê xwe.

Pîrê jê re got: tu ma lawê min! De here avê ji wan re dagire û ji wan re bêje, sibehê pêncî mecîdî heye an tu ne ye, heger ko heye, bê şev ez di bîrê de razim, were cem diya xwe, tu şev mehvanê min î. Feqîr av ji ehlên kerwana re dagirt, ji wan re got: sibehê honê, pêncî mecîdî cardî bidine mi, heya ko ez dakevim bîrê; jê re gotin erê.

Feqîr got: ko wisa ye, ezê îşev di bîrê de razêm.

ne qediyaye

Tefsîra Quranê

173- Gelî mirovino... ji bal xudayê we, ji we re delîl û hicetên mezin hatin û xuda ji we re ronahiyeke aşikare da dahatin.

174- Lê yên ko baweriya xwe anîne û xwe avêtine bextê xuda û destên xwe ji gunehan kişandine emê wan bigehînin kerem û piyariya xwe û bikin riya rastiyê.

175 Pêxemberê min... ji te pirsa para mîretxweran dê bikin bêje: Emrê xuda ev e, heke mîrathiştê ne dê û bav û ne jî zaro dihêle ji mîratê wî xweh û birayên wî bi awayî jêrîn behremend dibin: heke mîrathişte ji dê û bav an ji bav xweheke dihêle, nîvê mîratî jê re ye; heke mîrathişte jinek e û ji dê û bav an ji bav birayek dihêle mîrat gî jê re ye. Heke dido an zêdetir xwehên wî hene ew du sêyekên mîratî dibin; heke bira û xwehên wî hene ji mîratî para birayan dido a xwehan yek e. Ev emrên xuda ne, xuda hikmên xwe pêş me dike, heta ko hon xeletan me kin. xuda her tiştî dizane.

Sûreyê Sifrê

Sed û bîst û sê ayet in, di Medînê de dahatiye.

Bi navê Xudayê Pak Ê Dilovan û Mihrivan

1 - Gelî bawermendino... ji soz û gotina xwe vemegerin, qedrê wan bigirin, pirsên xwe xira me kin.

2 - Ji we re goştê heywanên çarpê helal e, ji wan pê ve ko emê herambûna wan pêş ve bikin û goştê nêçîrê ko di dema Heramê de dikin, ji we re heram e. Xuda li gora daxwaza xwe emrê xwe dide.

3 - Gelî bawermendino... destdirêjiya qeyde û ayînên Hecê me kin, bi kuştin û talanî ewleyiya meha miheremê û ewleyiya mirovên ko qesda Hecê kirine û pê ji kerema Xuda hêvîdar dibin û riza Xuda dixwazin xira me kin û wan metirsînin û toq,kap, beristo û şînok û hîvokên heywanan ko di hecê de wê bênê şerjêkirin, xira me kin.

Gava hec diqede û hon ehramê ji xwe dikin, heke dixwazin dikarin êdî herin nêçîrê; hon, ji miletê ko riya Mescidê Heramê girti bû, enirîn; xwe bigirin dirêjî wan me kin û gunehkar me bin; qenciyê pêk bînin û arîkariya qencîkeran bikin, ji xirabiyê dest bikişînin û arîkarê gunehkar û fitnekaran me bin; ji Xudayê xwe tirsiyar bibin û bizanin ko Xuda bi awakî dijwar diêşîne.

4 - Goştê heywanên mirî,xwîna heywanên şerjêkirî ko rijihaye, goştê beraz û goştê heywanên ko ne bi anîna navê Xuda; lê bi anîna navekî din hatine şerjêkirin û goştê heywanên xeniqandî ji we re heram e.

Goştê heywanên ko ji lêdanê, bi lê dana quloçê heywanên din, bî qetandina cinawiran; an bi ketinê mirine, ji we re heram e, meger ko hon berî mirina wan bigehîne wan, û wan şerjê bikin, vê gavê goştê wan ji we re helal dibe. Goştê heywanên ko bi anîna navê pûtekî hatine şerjêkirin jî, ji we re heram e. Leyistina qumarê û remlê jî ji we re heram e, ev tiştên neçê ne. Kafir herwekî sehkirine ko hon, ne niho,û ne didawiyê de dest ji dînê xwe bernadin û na kevin pey wan; pê dilê wan kafiran reş bûye û ew qehirîne; hon ne ji wan lê ji min bitirsin.

Êdî hikmên dînê we aşikar bûne û bi tewayî hatine danîn û me qencî û nîmeta xwe bi timamî gihande we, me ji we re dînê islamê kiriye dînê heq û dînê çêtir; dînê islam dînê heq e û dînê çêtir ev e. Heke mirovekî ji tiştên jorîn ko me ji we re heram kiriye, ne seba tam û hejkirina wan; lê di dema tengiyê de ji neçariyê hinik xwar, bila bizane ko Xuda xefûr, fêris û dilovan e û di gunehên evdên xwe dibore.

5 - Ji te wê bipirsin, xwarina çi tiştan ji me re hate helal kirin? Bêje : xwarina goştê heywanên ko bi anîna navê Xwedê hatine şerjêkirin û goştê nêçîrên ko heywanên we ên hînkirî weke bazih û seyên nêçîrê bi emrê we û ji bo we digirin, ji we re hate helal kirin; lê heywanên we divê li gora emrê Xwedê bêne hînkirin ango çûn û hatinê de guh bidin we û dest bi xwarina nêçîrê me kin.

Navê Xuda bînin û piştre heywanên xwe bişînin nêçîrê û berî şerjêkirina heywanên nêçîrkirî, navê Xuda bînin û ji Xudayê xwe tirsiyar bibin û bizanin ko Xuda lez û bez hisabê xwe dike.

6 - Îro, goştê heywanên ko hon bi anîna navê Xuda şerjê dikin ji we re helal bûye û ji we re xwarina xudankitêban û ji wan re, xwarina we hate helel kirin; û anîna jinên cuhî û file ên pak û binamûs jî, bi şertê ko honê mehra wan bidin, ji we re helal bûye, ta ko hon bi mehrkirina wan, destê xwe ji zinakariya dizî û aşikare bikişînin û xwe ji gunehan bidin paş û mirovên baş bibin;yê ko emr û fermanênXuda inkar dike, bila bizane: qenciyên ko wî kirine jî; pûç dibin û ew dikevin xisarê; bêemriya Xuda me kin.

7 - Gelî bawermendino.. beriya ko hon rabin nimêjê, destlimêja xwe a piçûk rakin; destmêja piçûk bi niyet û bi şuştina temamê rû û her du destan heta enîşkan, destdana serî û bi şuştina her du piyan heta gozekan pêk tê. Heke hon bi cinûbe ne; beriya nimêjê divê destlimêja xwe a mezin jî rakin. Rakirina destlimêja mezin bi niyet û bi şuştina dirn û devî û temamê laşî pêk te. Heke hon ne sax in an bi reyek ve diçin û ji we re seba derketina tiştekî ji her du riyan an bi nêzikbûna jinan rakirina destmêja mezin an biçûk ferz dibe û av na keve dest, an ji ber sebebekê giran; her çend jî hon dixwazin; anîn an pêda kirina avê ji destê we na ye teyemimê bikin. Teyemim bi axa pak tê rakirin; mirov divê bi axa pak destên xwe heta enişkan û rûyê xwe bifirikîne. Xuda ji kerema xwe na xwaze îşê we giran bike û ji ber vê yekê paqijbûna we bi teyemimê ferman kiriye û destûra xwe daye; ev nîmeta Xuda ye, qenciya wî bînin bîra xwe da ko hon pê şikirdar bibin.

8 - Nîmet û qenciyên Xuda û ehda ko di nav bira we û wî de hate kirin bînin bîra xwe û ji bîr me kin wê dema ko we got: me bihist û me bindestiya wî kir. Ji Xudayê xwe tirsiyar bibin; Xuda qencî û xirabiya dilê mirovan dizane.

9 - Gelî bawermendino... Hon her li ber Xuda ne, divê kirina we li gora edaletê û gotina we li gora rastiyê be. (Qenciyê bikin û rastiyê bêjin). Gava şehdetiyê didin dest ji rastiyê bermedin, di gotina rastiyê de bê tirs û perwa pê bidin erdê.

Divê kîn û erna we, we nexapîne, di heqê kafirekî de be jî; ko hon jê dienitin, dev ji rastiyê bermedin, li gora edaletê rastiyê bêjin û neheqîtiyê me kin, di heqê dijmin û mezinên xwe de jî; bêtirs û perwa rastiyê bêjin. Bizanin ko bi gotina rastiyê û kirina edaletê mirov digehe baweriyê û bi berdana wan jê ve diqete. Xuda emelê we dizane.

10 - Xuda ji mirovên bawemend re û ji qencîkeran re mizgîniya xweşiyê û efiwa xwe daye.

11 - Yên ko kafir bûne û ayetên me inkar kirine ew ji xelkên dojehê ne û tê de her dimînin.

12 - Gelî bawermendino... qencî û nîmeta Xuda û wê dema ko miletekî dixwest direjî we bike û Xuda ji kerema xwe destê wan ji we da bi şûnda kişandin bînin bîra xwe, ji Xudayê xwe bitirsin û bizanin ko mirovên bawermend divê nefsa xwe bispêrin Xuda.

13 - Lawên Israîl ji Xuda ra sund xwar, wî ji wan diwanzde rêber da bijartin û Xuda gote wan: Heke hon radibin nimêjê, zekata xwe didin, baweriya xwe bi pêxemberê min tînin, qedrê wan digirin, arîkarê wan dibin û di riya Xuda de ji malê xwe comerdiyê dikin, di şer û kuştinê de ez arîkarê we me. Ez gunehên we efiw û we ji wan paqij dikim û we digehînim buhuştên têr av û kanî. Yên ji we ko ji vê paşî kafir dibin divê bizanin ko ji rastiyê yekcar dûr ketine.

14 - Herwekî wan ehda xwe xira kirine, Xuda wan ji piyariya xwe qewirandin û dilê wan hişk kirin; wan gotinên kitêba xwe gohartin û şehdetiya kitêba xwe, li ser mizgîniya hatina bezma Muhemed avêtin pişt guhê xwe û ji bîra kirin. Tu, wê seh bikî piraniya wan çawan bêbextî kirine; çendekên ji wan xwedî bext bûn û baweriya xwe anîne; tu li qisûra wan me nêre û di sûçên wan bibore û bizane ko Xuda ji qencîkeran hez dike.

15 - Yên ko goti bûn, em file ne, wan jî ji me re sund xwarin û soz dan ko ew pêxemberîtiya şandiyên Xuda wê tesdîq bikin, lê ew piştre li gora emrên kitêba xwe Incîlê ne meşiyane, ji ber vê yekê, me dijminîtî xist di nav beyna wan de, û ew heta roja piştdawiyê bi hev kevin; Xuda bê şik wan berpirsiyar bike û bi dana cezayê emelê wan ê kirêt wê bêxe pêşiya wan.

16 - Gelî xudankitêbino... me pêxemberê xwe şandiye ta ko ew piraniya hikmên kitabê ko we vedişart, pêş we bike û di hin kikmên wê jî bibore.

17 - Ji nik Xuda ji we re roniyeke zelal, roniya Bezma Muhemed û rastiyeke aşikare, Qurana Mezin hat.

18 - Yên ko li gora emr û fermanê Xuda dimeşin, Xuda wan ji şik û kufrê dertêxe û digihîne roniya baweriyê û dike ser riya rastiyê.

19 - Yên ko gotine, Xuda, Mesîh kurê Meryemê ye, ew kafir bûne; bêje: heke Xuda bixwesta dikarî bû, Îsa kurê Meryemê û diya wî û her kesê ko li ser erdê ye mehiw bike; ma kî dikarî bû destê Xuda bigere ? Her tiştên erd û ezmanan û her tiştên ko di nav bira wan de ne milkê Xuda ne, ew her kesê ko dixwaze dixuliqîne û ew bi her tiştî dikare.

20 - Cuhî û filan got: em kurên Xuda û delalên wî ne. Bêje: heke we re ye, çima Xuda we seba gunehên we diêşîne? No.. ne we re ye; hon jî weke mirovên din ji evdên Xuda ne. Xuda her kesê ko dixwaze digehîne efiwa xwe û her kesê ko dixwaze diêşîne. Her tiştên erd û ezmanan û her tiştên ko di nav bira wan de ne, milkê Xuda ne û hemî vedigerin ba Xwedê.

21 - Gelî xudankitêbino... di dema qutabûna hatina şandiyên Xuda de, me ji we re pêxemberê xwe Mihemed rêkir, ta ko hon di roja piştdawiyê de me bêjin, ji me re pêxemberek ne hatiye û çavê me bi mizgînî û cezayên Xuda venekiriye. Ji ber vê yekê me ji we re pêxemberê xwe şandiye, ew mizgîniya qencîkeran dide û mirovên xerab bi cezayî ditirsîne, Xuda bi her tiştî dikare.

22 - Wê demê bînin bîra xwe.... Mûsa ji qewmê xwe re goti bû, gelî mirovino.... qenciya ko Xwedê bi we kiriye bînin bîra xwe, Xuda ji we re, ji we, pêxember şandin û padişah dan bijartin û ji we re tiştine welê da ko beriya we; wî ji tu kesî re, ne da bû.

23 - Gelî mirovino... bikevin erdê miqedes, welatê Qidis û Şamê û dora wan, Xuda axa wan dera kiriye qismeta we û ji tirsa zaliman bi şûnda vemegerin, heke we li gora vî emrî ne kir, bizanin ko hon, ji dinya û axiretê bê par dimînin, dibin şerpeze û dikevin xisranê,

24 - Wan got: di wî welatî de miletekî zalim û xedar heye, heta ew ji wê derê derkeve, em na kevinê; ko derketin em dikevinê.

25 - Ji wana du mirovên ba-

wermend, ko ji Xudayê xwe tirsiyar bûn gotin: ji dergehê wî welatî bikevin hundurê wî, her çend jî xelkên wî ziremêr in, dilê wan sist e, bi izna Xwedê honê zora wan bibin û wan jê derînin.

26 - Wan bi ser ve zêdekir û got: heke hon bawermend in, ji Xudayê xwe ewle bibin û xwe bispêrin wî.

27 - Cuhiyan got: ho Mûsa... heta ko ew jê derkevin, em tu cara na kevinê... Tu û Xudayê xwe herin û dirêjî wan bikin. Binêre... em vê derê rûniştîne.

28 - Mûsa ji Xudayê xwe re got: Xudayê min, ez ji nefsa xwe û ji ya birayê xwe Harûn ber pirsiyar im, birayê min bi ya min dike; tu me êdî ji vî miletî me hesibîne.

29 - Xuda ji Mûsa re got: min welatê Qids û Şamê û dora wan welatan ji vî miletî re heram kiriye, êdî bila ew çil sala di beriya Tihê de perîşan û zendemayî bimînin, tu jî xema wan bêbextan me xwe.

30 - Pêxemberê min... ji xudankitêban re qiseya Habil û Qabil kurê Ademî, li gora rastiyê bide zanîn. Gava her yekî ji wan ji Xuda re qurbanek anîn, Xuda qurbana Habil qebûl kir, lê ya Qabil qebûl ne kir. Qabil ji Habil re got: ezê te her hal bikujim, Habil lê vegerand û got: Xuda qurbana mirovên ko jê tirsiyar in qebûl dike.

31 - Habil ji Qabil re got: heke tu ji bo kuştina min destê xwe dirêjî min jî bikî, ez ji bo kuştina te, destê xwe hilnayênim, ji ber ko ez ji Xudanê erd û ezmanan tirsiyar im.

32 - Ez dixwazim ko tu gunehên min û xwe hilgirî û ji xelkên dojehê bibî, peyayên zalim û xedar cezayê xwe di dojehê de dibînin.

33 - Qabil guhdariya ern û xeyda xwe kir, ji ber xwe ket û birayê xwe kuşt, dîn û dinyayê xwe, dawî û axireta xwe xira kir.

Li Cizîrê

Nûçegihayê me dinivîse:

— Di Cezîrê de baranine boş û xurt bariyane û pê rûyê gundî û cotkaran keniyaye.

— Sefîrê Sovyetistanê li Şamê Mîrza Solod hatiye xwalirxwaziya Cezîrê; em jê re li ser çavan hatî dibêjin. Mîrza Solod şîv li ba Mihafizê Dêra Zorê ê giranqîmet Xalib Beg Mîrzo xwariye û çavê xwe li bajar û avahiyên Dêra Zorê gerandine û piştre hatiye Heseçe û Kamişlûkê û dotira rojê vegeriyaye Şamê.

— Mifetişê Cezîrê ê zanîn û xwendegahan bi xeyreteke xweş dixebite, bi himeta wî, di Heseçe û Kamişlûkê de, ji bona xwendegahine nû, çar avahî hatine kirê kirin.

Ji aliyê din, xwendegahên Derbasiye, Amûde, Serê Kanî û Dêrikê hatine firehtir, û sinfên wan bêtir kirin.

— Ji bona bedenparêziyê li zehf deran de meydanine spehî dê bêne çêkirin.

— Bi himeta mifetiş 300 textebend 20 mase, 20 depreş, 10 dolab, û 50 rûniştek hatine rêkirin xwendegahên Cezîrê.

MIRIYÊN KO VEJIYANE

Ma mirî jî vedijin? Fen û kitêban gotiye ko mirî navejin. Lê jê re jî awarte heye. Kitabên miqedes didin zanîn ko Îsa pêxember, piştî ko cihiyan ew bi dar ve kir û veşart, ji tirba xwe rabû û çû ezmanan.

Miriyên ko em dikin vejandina wan ji xwendevanên xwe re bidin zanîn mirîne nemirî ne.

Li bajarê Misrê zarokekî dwanzdeh salî winda bû bû. Bavê wî, piştî ko qederekî lê geriya elam da polîsan. Wê rojê jî tramwayê pê li du zarokan kirî bû. Polîsan bav birin xestexanê û ew zarok pêş wî kirin. Can û serçavên zarokan pelixî bûn. Digel vê hindê bav di wan zarokan de kurê xwe nas kir û cendekê yekî hilanî û anî mal û elam da mirov û nasên xwe. Şîna wî girêdan û zarok veşartin.

Çend roj ketin navê. Wextê nîvro, xelkê malê li ber taetê bûn. Ji nişkekê ve derî vebû û lawikê mirî ji derî ve da.

xelkê malê tirsiyan. Ma kurê wan bû bû seytanqûnî? Ji ber baz dan û xwe dan paş. Ayeta Kursî dixwendin. Ma kurê wan ê masûm ewçend gunehkarbû bû ko bibe şeytanqûnî.

Dawî, lawik ji xelkê xwe re da zanîn ko berî çend rojan bêî ko xeber bide wan çû bû gundê xwalê xwe û îro jê vegeriya bû.

Dê û bav bi kurê xwe ê vejiyayî şabûn, lê bav li mesrefa cenazê diket. Rabû çû xestexanê da ko wan peran ji xestexanê bistîne. Bav digot: Ma kê ji we re gotiye ko veşartina miriyê xelkê li ser min e.

Şagirtên dibistana tibiyê di dora masa teşrihê de li hev giha bûn hev. Roja dersa teşrihê bû. Seyda Kêrik bi destî ve kete hundirê dersxanê û çarik ji ser cendek rakir.

Wextê seyda ker da laşê mirî, xwîn jê viziqî Seyda xwe ji cendek daye paş.

Ma ji cendekê miriyan xwîn diviziqe; xwîna miriyan cemidî ye. Ev bû bûn bîst û çar saet ko cendek hatibû teşrîxana dibistana tibiyê. Cendekekî yekî feqîr û bêxwedî.

Ji xwe gelek ne borî cendek xwe tev da û mirî rabû ser xwe û li seyda û şagirtan sekinî.

Ma çawan mirî vejiya bû. Mirî ne vejiya bû lê mêrik ne miri bû; bi tenê dilê wî ji bîr ve çû bû. Nîştera seyda xwîna wî tev da bû û hişê wî anî bû serî.

Ma şik heye ko heke mêrik ne î feqîr biwa û cendekê wî ne sipartana teşrîxana dibistanê wê zindî bihata veşartin.

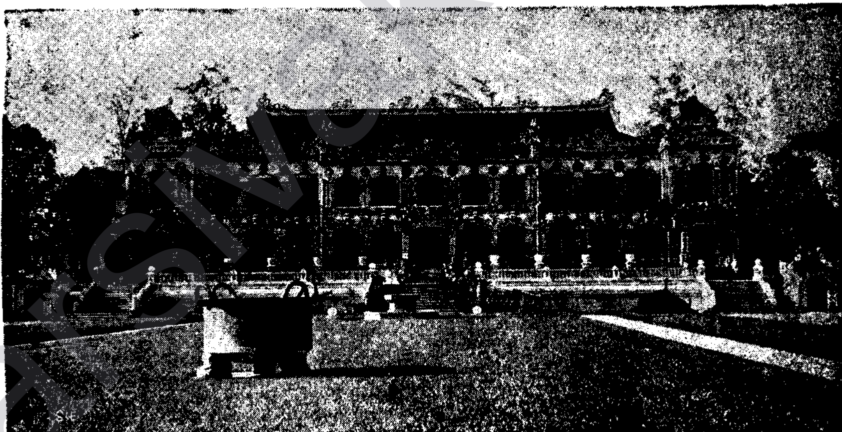
Di bajarekî Ewropayê de zelamekî dewlemevd miri bû. Herwekî di wan weletan de adet e bêî ko mirî bişon ciline nû lê kirin û ew xistin nav tabûtekî de û dora tabûtê bi gul û kulîlkan xemilandin û gihandin dêrê; qereberixeke mezin jî pê re.

Li dêrê keşê ayîna miriyan çêkir, û dia miriyan jê re xwend û ava miqedes li rûyê wî reşand.

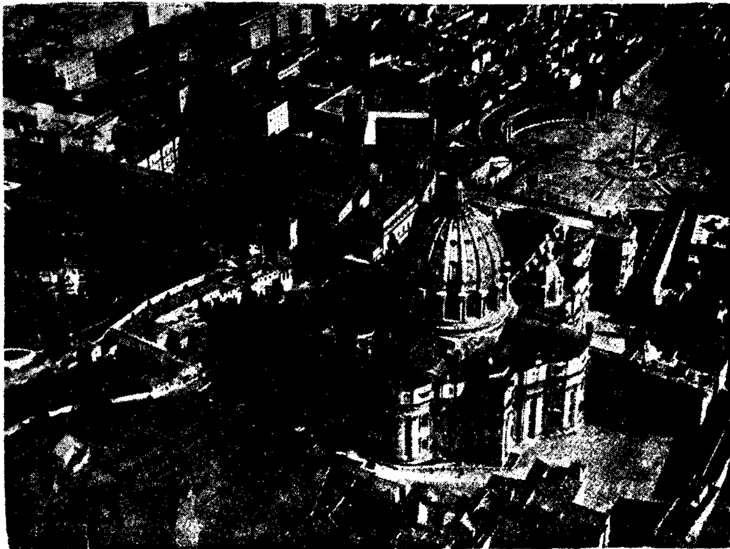
Dikirin ko tabûtê rakin, bêxin erebekê de û bibin gornistanê. Ji nişkekê ve mirî xwe tev da û rabû ser xwe. xelkê ji derê baz da.

Mêrik bi mirina derewîn keti bû; çend dilopên ava keşê ên honik ew hişyar kiri bûn.

MIRÊKA CIHANÊ

Ji avahiyên Seygonê Qesreke çeleng. Erdên Rohelatê Dûr, erdên Hindistan, Çîn û Hindiçîniyê bi qesr û payedarî û bi ibadetgehên xwe ên spehî bi nav û deng in.

Rome, payetextê Italyayê; şaristanek ji yên erdê Ewripayê î qedîmtir.

Strana kurdî :

LO SIWARO!

Lo siwaro, lo siwaro; kedera dilê min; egîdo, xweşmêro, maqulo, dawîdaro; mi dî Lîfê bi sê denga kire gazî, go: lê Nûrê, lê Nûrê; Xwedê hebîna tu rabe, bi lezkî bilezîne; Şînbozê, mehîna bavê xwe, ji tewlê bi derîne; teng bertengê Şînbozê bi qayîşê mîriyê çep û rast bişidîne; kurk û hewraniyê bavê xwe li nav milê wî xînê, modelîka devzirav bi destê bavê xwe bigihîne, bila Hesê Brahîm, bavê Nûrêlê siwar be, bila berê xwe bide qeseba bajarê Almedîna, bila mefrezak eskerê cimhûrî ji Almedîna biderxînê; bila bê, heft sala tehqîbata mala Remîm bike; bila mezina bigirê, bi eskeriyê xînê, bila berê wan bide Paxirmadenê, heft salan eskeriyê bi wana biqedînê; wê xelkê bibêjin, ev nîşana bêbextiyê ye; bila heyfa bav û kala ji mala Remîm hilînê !....

Wê gavê, Nûrê Şînbozê ji tewlê bi der tînê, teng û bertengê Şînbozê dişidînê, kurk û hewraniyê bavê xwe di nav milê wî datînê; modelîka devzirav bi destê bavê xwe digihînê; mi dî Hesê Brahîm, bavê Nûrê, kekê Melo, cinê siwaran, hêçê mêra, siwar bû, berê xwe da, qeseba bajarê Almedîna; li ser pişta Hemra dajo, hay ji bayê felekê tu nîne.

Mi dî Lîfê bi sê denga kire gazî, digo: lê Nûrê, Xwedê hebîna tu rabe, bi bezkê bilezînê, miftê li sendûqa ezrûmê xînê, dûrbînê ji dêka xwe re bînê, ezê li ber çavê xwe ê rastê deynim, ezê pêşiya Hese Brahîm bavê Nûrê, kekê Melo, Cinê Siwaran, Hêçê Mêran, ezê teftîş bikim; tirsa min ê ji wê tirsê, hinik ji wan kûçikê neyaran; kemînê li pêşiyê Hesê Brahîm, bavê Nûrê deynin, wê bikujin Hese Brahîm, bavê Nûrê; wê çira mala bavê min, yetama Xwedê, ji êvar de, bitefînin. Mi dî Nûrê rabû, miftê li sendûqa ezrûmê dixînê, dorbînê ji dêka xwe re tînê, Lîfê li ber çavê xwe datînê, dinêre li neqeba Bûkê; li Quçika li riya xopana Almedîna dimeyizînê; nêrî ko sê peya li neqeba Bûkê, li pêşiya Hese Brahîm, bavê Nûrê rûniştine; mi dî Lîfê bi sê denga kire gazî, go: lê Nûrê, porkurê: ez çiqas dimeyizînim na meyizînim, sê peya li pêşiya bavê Nûrê, li neqeba Bûkê rûniştîne, ez ne ma zanim, ewan her sê peya kî û kî ne ! ...

Heydîka Nûrê radihêjê dûrîbînê li ber çavê xwe datînê, dinêre li Quçika li neqeba Bûkê, li her sê peya dimeyizînê; Nûrê bi sê denga kire gazî, go: Lîfê, porkurê, nemayê, ewan her sê peyan, peyayê pêşî Emînê Perîxanê ye, peyayê bi dû da Osmanê Mîrze ye, peyayê diwayî Mecîdê Seyman e; her sê peya li pêşiya bavê Nûrê rûniştî ne, bi sê kemînê giran e.

Mi dî, Lîfê bi sê denga kire gazî, digo: Nûrê, porkurê, nemayê; Xwedê hebîna tu ê rabê, qasidkî bi dû bavê Nûrê de bişînê; bila malumatê bidyê; belkî tu bavê Nûrê ji ser vê kemînê vegerînê !...

Gava ko Hesê Brahîm, bavê Nûrê bi miqabil neqeba Bûkê dikevê, Emînê Perîxanê bi sê denga ban kir Mecîdê Segman; digo: lawo, Mecîdê Segman, tu bejn û bala bavê Nûrê bi çavê serê xwe dibînê; Xwedê hebîna tu enişka çepê li erdê biçikînê, tu enişka rastê li qundaxa modeliyê bişidînê, çavê çepê bigirê, ê rastê li nîşanê bisekinînê; derbebê berde bejn û bala Hese Brahîm bavê Nûrê, tu bi derba ewil ra, dil û gurçikê ji kezeba reş bifirînê; heke tu bi derba ewil ra, dil û gurçikê Hese Brahîm ne firînê: gava lê diqewime, roja qewamê min gelek caran, derbê Hese Brahîm bi çavê serê xwe dinê: kum û kolosê bolanî li devê xwe datînê, êrîş dike ser kozikê neyara: ez şahidê wî me: destê xwe li qepla xencera qapilme dişidînê, modeliyê bişûnda davêjê; û êrîş dike ser kozikê neyara, bi qepla xencerê, gelek modeliya ji destên gelek kurên ciwanmêra ji kozik û meterisa bi der tînê !....

Mi dî Emînê Perîxanê bi sê dengan kire gazî, ban dikir Mecîdê Segman, lawo, Xwedê hebîna tu rabe enişka çepê li erdê biçikînê, û enişka a rastê li qundaxa modeliyê bişidînê; çavê çepê bigirê, ê rastê li ser nîşanê bişkînînê derbek berde bejn û bala Hese Brahîm, bavê Nûrê, tu bi derba ewil ra, dil û gurçikê û parîkê ji kezeba reş bifirînê!...

Mecîdê Segman radibe, enişka çepê li erdê diçikîne, derbek davêje, Hese Brahîm, bavê Nûrê, kekê Melo, Cinê siwaran, hêçê mêran, bi derba ewil re, dil û gurçik û parîkê ji kezeba reş difirînê...

Gava Hese Brahîm, bavê Nûrê bi sê denga kire gazî, ban dikir Emînê Perîxanê; lawo, mi di bextê d... te n..... xwezil ne bi şuxla bêbextî bûna, l'ê derbê Hese brahîm, bavê Nûrê bi çavê serê xwe bidîna ...

Dilê min hêr e, bi sed carî hêr e; mi dî sibehê bi kubara sibehê re hate ciwaba nexeyrê: mi dî Lîfê bi sê denga kire gazî; digo Nûrê, porkurê, nemayê: mi dî Hese Brahîm brîndar e; ez ne ma zanim ji par re, ne jî pêr re; mi dî Nûrê bi sê denga kire gazî, digo; lê Yadê golinên fitne û fesûda, Hese Brahîm, golina ko tu dibêjî tu ne: Hese brahîm çûye tehqîbata mala Remîm dike li bajêr e.

Dengbêj : Ezîzk

PÊJINÊN DINYAYÊ

Şaristanên Ewripayê mirêkên pêşveçûna vê erdê ne.

Kurdek wê bibêje ev e gola Wanê û çiyayê me'ê bilind û miqedes Ararat; payedariya azahî û serbestiya Kurdistanê.

Rojnamevanekî Misrî

Qala Kurdistanê û doz û dehwa wê dike

Rojnama Misrî, El-Misrî de, nivîsevanê erebî Mehmûd Ezmî beg dinivîse: Pirsa Azirbîcanî, ji ya kurdistanê nikare bête veqetandin. Di Sovyetistanê de, nîzîkahî ve 170.000 kurd hene; ew bi zimanê xwe dixwînin û dinivisînin û karên welatê xwe bi destê xwe digerînin; ew xwedî idareke xas in. Ev erd tenişta kurdistanên Tirkye, Iraq û Îranê de ye. Hêj, di destpêka şerê mezin ê 1914-1918 an de, kurd perçeyên erdê kurdistanê dixwestin bigehînin hev û dû û ji xwe re hikûmeteke kurdî a misteqil deynin; û van tu caran dest ji armanca azahiyê bernedane û ji bona xelasiya xwe ji nîrên hikûmetên biyanî her û her xebitîne. Miletê Kurd bi eşq û hesret li pêşveçûna kurdên Sovyetistanê û li tiştên ko ji bona kurdan di Sovyetistanê de hatine çêkirin, dinêrin. Azirbîcan tenişta Kurdistana Iranê de ye; û ji xwe agirê biserxwebûna kurdan li Iraqê; bitenê ev çend roj in ko vemiriye.

RADYO

Weşînekên heroje bi zimanê kurdî :

Li Bêrûtê:

Radyoa Bêrûtê; hero piştî nîro, li saet pênc û sih deqîqan de, li ser pêlên kurt û navîn bi zimanê kurdî nûçeyên Cihanê ên dawîn belav dike. Dirêjahiya pêlan: pêlên kurt 37 mêtir û 34 sentîmêtir, an 8 036 kilo sikil; pêlên navîn 411 mêtir, an 730 kilo sikil.

Li Bexdayê :

Hero piştî nîro di saet çaran de, destpê û heta pêncan dom dike. Dirêjahiya pêlan: 42 mêtir û 37 sentîmêtir; pêlên kurt.

Radyoa Kurdistanê ;

Li ser pêlên kurt diweşîne; dirêjahiya di wan; 42 û heta 44 û nîv mêtiran; berî nîro li saet 11 û 45 deqîqan de, dest pê dike; û nîv saet, dom dike.

RadyOa Azirbîcanê ;

Hero piştî nîro der saet pêncan, li ser pêlên dirêj bi kurdî diweşîne. Pêlên dirêj: 1410 û heta 1415 mêtiran. Ji van pê ve hin radyoyên dinyayê stranên kurdî diweşînin; mîna yên Moskowa, Erîwan Parîs û Londrê.

Sal — 3 Hejmar — 64

Duş. 17 Kanûna Pêşîn 1945

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê, 35 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 4 lîreyên inglîzî. Bihayê Hejmarekê; 25 Qemerî.

ROJA NÛ

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc: Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74 04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû

Neheqî-Nelihevhatin

Ecem li hişyariya kurdan hişyar dibin, jê gazindan dikin, Kurdên Iranê li wan vedigerînin û bersîva wan didin.

Welê dixuye ko di Îranê de, di navbera kurd û eceman de, ji ber pirsa Kurdistanê gelşin hene. Ev gelş ketine stûnên rojnaman jî, herwekî xwendevanên me dizanin piştî ko sondxwarî ketine welatê Îranê kurdên wî welatî jî dest bi xwestina heqên xwe kirine; hin kovar û rojname derêxistina û civatine welatparêziyê danîne.

Bawer bikin ev tişt bi eceman xweş ne hatiye û di rojnaman de, di vê babetê de minaqeşeyin çêbûne û çêdibin. Çendek ji wan rojnaman ketine destên me. Di yeke wan de, di rojnama «Eres» de; 15 Îlon 1945 hejmar 128, roja Înê, bendeke welê heye ko tê de gotinên her du aliyan, kurd û eceman, hatine eşkere kirin.

Eres di vê bendê de nameke civata kurdan «Komel» belav kiriye. Civata kurdan di vê namê de bersiva rajnameyên farisî dide û daxwazên kurdan bi wan dide zanîn.

Komel, navê civata welatparêzên kurd e. Merkeza civatê di Mehabadê, di erdê ecem de ye û li Iraqê malikên wê hene. Hin cerîde navê civatê bi sê herfan sanî didin; «K.K.K» yanî «Komela kominîstên kurd.» Eve benda rojnama Eresê:

Nexma Istiqlala Kurdistanê A Ne Bixêr

Berî çend rojan di Tehranê de xeberek belav bû. Xebereke welê ko xelkê paxîtextê ê ji her tiştî bêxeber ew hêvî ne dikir Belê Tehrana xafil, Tehrana gunehkar, Tehrana mebhût zanî ko çend serekên kurd, ji lebatên Komelê bê pesaport an rixseteke din e resmî di Tevrîzê re borîne û berê xwe dane Bakoyê.

Piştî midekî dîsan hate zanîn ko yek ji wan kurdan çûye Moskoyê û ên din vegeriyane Kurdistanê. Hizba Komel! Ev nav ji bo xelkê Tehranê tiştekî nû û nûjen bû. Ji lewre xelkê ji hev dipersî, ma ev çi hizb e, armanca wê çiye?

Hin tişt jê hatine zanîn Ji ber ko hin rojnaman da bûn zanîn ko hizba «Komel» hizba daxwazkerên istiqlala Kurdistanê ye. Lê herçî xwendevanên me bi xwe, ji bona wan; pirsa istiqlala Kurdistanê ne tiştekî ewçend nû ye. Ji ber ko me xwendevanên xwe beriya niho jî; li ser vê pirsê serwext kiri bû û di vê babatê de bendin nivîsandi bûn. Em dixwazin wan tiştan, di vê bendê de jî, bi kurtî bînin bîra xwendevanên xwe. Hingê me goti bû: «Heke me ji xwe pirsî, ev nexme, nexma Kurdistanê ji kû û çavan peyda bûye û dest pê kiriye; divêt em guh û çavên xwe bizivirînin paş. Belê divet em vegerin boriya dûr û li paş perdeyên stûr temaşa bikin. Perdeyên ko di beja Ewropayê û di giraveke mezin û nîzingî wê bejê de hatine vegirtin. Ev pirs di pişta wan perdan de hate saz kirin û birêve li cihine din belav bûye».

Lê herçî îro û di vê bendê de, beriya ko em qala Kurdistanê û çêl li wan siyasiyên gunehkar bikin ko bi siyasetên xwe ên xwar pişt didin hizba Komelê; û li sebebên ko dihîlin kurd xwe bavêjin dawa Sovyetistanê, bigerin, em dikin nameke mihim belav bekin.

Di vê namê de ji miletê necîbê Îran re-ko kurd bi xwe birekî wî ye ewçend bi xurtî hatiye dirêj kirin û di heqê wî de tiştine welê bêperde hatine gotin ko em bêgav man hin pirsan jê rakin.

Em dizanin ko xwendina vê namê ji mirovên hesas û îraniyên xêretmend re wê bibe tiştekî dijwar û naguvar. Ji aliyê din dîsan em dizanin ko welatiyên me ên kurd yên ko bi xaka Îranê re bi rabiteyine zexm girêdayî ne û tucaran nikarin wan bendan bibirin; ew jî ji wicûda van bend û hizban wê bêne êşandin û rencandin.

Em hêvîdar in ko bi arîkariya welatiyên xwe em dikarin xwe ji van nexmeyan biparêzin û firehbûna wan bend bikin.

Em îro vê nemaya ko berî çend mehan gihaştiye defterxana me û eslê wê li nik me hatiye hilanîn, belav dikin. Di hejmara tê de, heke hikûmetê mical da me, emê ji perdeke tîz û bilintir bipeyivin.

Li Cizîrê

Nûçegihayê me dinivise;

— Midirê maldariyê yê qezaya Diclê Ebdilhemîd Efendi El-miftî bi destê sê xwînxwaran hatiye kuştin. Cendirme yek ji van girtiye û hêvî heye ko du kesên mayîn ji wexteki nîzing de, dê bêne girtin. Peyayên ko ew kuştine dixwestin pereyên hikûmetê talan bikin. Ebdilhemîd Efendî miroveki hêja û xwedîqîmet bû. Rehmet û piyariya Xwedê lê bit.

— Serekê cendirmeyên Sûriyeyê hatiye Cezîrê û çavê xwe li nobetdarî û karkeriyên Cendirmê gerandine.

— Karkerên ko bi kuştina hêkên kuliyan mijûl bibin hatine Cezîrê; bila xebata wan berxurdar bibe.

— Bi şabûniyeke mezin hatiye bihistin ko Serekcimhûr Şikri Beg Qiwetlî di biharê de, wê bê xwatirxwaziya Cezîrê. Hêviya me eve ko emê careke din bi dîtina wî dilxweş bibin.

— Baranine boş bariyane; wilo dixuye ko sala nû dê bibe sala berekelê.

— Serekên eşîrên Kîkan û Ezizan çûne Şamê, xatirxwaziya hikûmetê. Riya wan li ser xeyrê be.

— Bi himeta mihafizê me ê delal û ciwan Ebdilqadir Beg Midanî, li Cezîrê teşxele ne maye; xelk di gund û zeviyên xwe de bi rahetî û bi selametî dixebitin Mala Mihafizê nû ava û berxurdar be

Rojnameyên Tirkî Dinivîsînin

— Rojnameyeke tirkî Hemşerî qala pirsa Kurdistana Îranê dike û dibêje ko kurdên Îranê arîkariya Ûrisan dikin, da ko erdê Azirbîcanî ji Îranê bête veqetandin û bikeve destê Sovyetistanê.

— Ji aliyê din rojnameyên tirkî bi pirsa daxwazên ermeniyan mijûl dibin û dibêjin: heke ermenî ji erdê me perçeyek dixwazin, bila bên û ji xwe re bibin; ev tişt bi dara zorê çêdibe ne bi gotina.

— Ev rojname li ser daxwazên Ûrisa dinivîse: Ûris bi tengavên Stenbol û Çenegeleyê û erdên Tirkyayê ên rohelatî zehf bendewar dibin. Ji xwe pirsa Çenegeleyê bûye birîneke xedar. Gelo şerekî mezin î din wê destpê bike?

— Li gora gotina wezîrên Îranê ên şerî û dervekariyê, kurd di Kurdistana Îranê de, dikin asê bibin û bi vê armancê qiwetên xwe saz û tertîb dikin.

— Rojnama Ingilizî Deylî Telegraf dinivîse: Hawîrên hikûmeta Iraqê ditirsin ko Kurdistana Iraqê de, bi qesda Istiqlalê; ji nû ve teşxeleyine zor dikarin çêbibin.

BERSIV

JI ROJNAMEYÊN IRANÊ ÊN FARISI RE

Komela xortên Kurdistanê; di pêşberê êrîşên kustax û bêşerfiya qelemajotinê û ne naskirina heqên miletê kurd de; bêgav maye sikûtê bişkênîne û heqîqetên ko heta niho ne hatine gotin û zanîn bi ziman bike û wan bêxe ber çavan.

Welê dixuye ko rojnameyên farisî yên ko li Tehranê û di bajarên din de derdikevin xwe danîne xewa kêvroşkan û guh na din vingîniya balafiran û dengê pêlên radyowan. An ew di cihana Ristem û Sehrab de hêwirîne û bi yad û xiyalên şûr û mirtal û gurzan; xwe dilxweş dikin. Û wextê li ber menqela bafûrê rûdinin xiyal dikin ko girava Serendibê û xalîça hezretê Silêman zemt dikin û bi Ristem re siwar dibin û diçin heta ba padişahê

Ev in çend mîsal. Rojnama «Tehranî imrûz» dinivîsîne û dibêje, divêt devê kurdan ji hesin bête tijî kirin û neşriyata wan a bi kurdî divêt bête mehiw kirin.

Yeke din «Nidayî edalet». Ew jî dibêje ko xwendin û nivîsandina kurdî divêt bête bend kirin. Yekî bi navê Ensarî van tiştan, yên ko xweserî mirovên nesax in û ji hezeyanê pêve ne tu tişt in, dinivîsîne û dibêje, bila zemanê çar dîwarên Daryûş bînin bîrê. Iftixar bi îranîtiyê ye; ne bi kurdîtiyê ye. An fikra istiqlalê, wek nesaxiya taonê ji Iraqê şi rayetî wan kiriye.

Wextê ko Ensarî qala çar dîwerên Daryûş dike, bê şik dikeve xewneke şairane û bi neşweya heşîşê mest, ezman û bihuştê di qelemerewê xwe de dibîne, dîwarê Çînê û xendeka Babilê mihasere dike û zora wan kelehan dibe. An Xişayar şah e; û ew çend hespên wî hene ko ava behra Mermerê têra avxwarina wan nake û wextê welê dibîne; berê xwe dide behrê û bi xezeb jê re dibêje: «Xwelîserê ezê te edeb kim».

Ma ne heyf e ko di welatên rohelatê navîn û di vî zemanî de; di sedsala bîstan de miletek bi sehwîrên cin û dêwan bijit û sedsala zêrîn xweserî Riza Şahê mezin bizanit.

Ma gelo ev mirovên ha leşkerên hevalbendan û nûçeyên radyo û têlsîzan jî gotinên cin û periyan dihesibînin. Belê, ev mirovên ha yên ko hawîrdora xwe jê bêtir bîr na bin, ji dil reben û bêçare ne. Wextekî rojnameke frensizî karîkatûrek çêkiri bû û tê de wesfê timakariya Şah Rizayê Mezin dida. Qerar dan ko qutbiriya xwe ji Fransê bikin.

Lê divêt ew bizanin ko ji mefaxirên Îranê, yên ko bi piranî mefaxirên kurdan in û ew wan yên xwe dihesibînin, pêre, entikxaneyên Ewrope û Emerîkê bi eserên kurdan ên hevnare tijî ne û ew îsbat dikin ko kurd xwediyê medeniyeteke kevn in.

Ensarî dibêjit ko ji kurdan re divêt bi îraniyetê iftixar bikin. Heke ev gotin ne hezeyan e, ma çi ye? Em ferz bikin sê mîlyon û nîv kurd yên ko di Îranê de dijîn bila pê iftixar bikin. Lê heft mîlyonên din yên ko di Tirkiye, Rûsye, Iraq û Sûriyê de ne ma ew jî digel xelkên wan welatan ên din bi îraniyetê iftixar bikin.

Divêt hon qenc bizanin ko ji niho û pê de; wê nema bête destûr dayîn ko xwîna xortên kurdan di riya mexsedên we ên pîs de bête rijandin. Belê kurdan çavên xwe bi rûpelên tarixê gerandine û zanîne, herçî fedekariyên ko di qadên Sind û Pencab û di deştên nav bera çeman de kirine; ew bi tenê xweşî û mesleheta dijminên kurdan re bûn.

Êdî kurd dizanin ko dihatin xapandin û xizmeta dijminên xwe dikirin. Siltanên sefewî, xelîfeyên Osmanî û melikin din ji şerûdiya kurdan fêde digirtin û kurdan ji wan re dinya vedigirt. Lê ev tişt nema têne pê.

Kurd êdî hişyar bûne. Hereketên ko ji sed û sih salî û hir ve çêbûne, wek hereketên Şêx Îbêdilah, Şêx Ebû-Seîd, Şêx Ihsan Nûrî û selteneta şêx Mahmûd ev hemî ji sefheyên cidalên istiqlala Kurdistanê ne.

Van cidal û hereketan ji dinya-alemê re kemala kurdan a siyasî dane zanîn. Ji lewre divêt hon ji bizanin ko cenga mileteki xudan deh mîlyon nifûs; nikare bê netice bimîne.

Heke hon hêj nizanin, kurd ji istiqlala xwe re çawan dixebitin, rojnameyên biyanî wek: Ehram, Ehrar, Itihad, Bêrût, Telegraf, û rojnameyên kurdî wek: Roja Nû, Ronahî, Stêr, Riya Teze, Jîn, Gelawêj, Dengî Kilîyî Taze, Niştiman Çiya, Trûske Yekîtiya û Têgûşînê bixwînin û serwext bibin.

Miletê kurd yê ko ji bo xatirê Nadir Dehli û ji bo xatirê şahên sefewî ji we re riyên Qezwîn û Tevrîzê mihafeze dikir û li şûna mikafatê dihate nefî kirin Bicnûrd, Bender-Ebas û deverine Efxanistanê, nema ji we re dibit alet.

Miletê ko gelek serdarên şahan vegerandine heta deriyên Tehranê, heft salan Bexda ji destên imperatorên osmanî derêxistine, êrîşa xwe heta bi Isfehanê kirine û ji bo parastina şerefa belgihên eskerî yên ko wergirti bûn, di deştên Iraq û Lîbyayê û çiyayên Birxaristan û Sirbistanê û di asêgehên Kurdistan û Azêrbêcanê, de heta dilopa xwîna xwe a paşîn rijandiye; êdî nikare li kuştara xwe a dilxiraş laqeyd temaşa bike.

Lê giyanê wan mirovan abadin e, ew na mire; û wijdana milet û dewletên mezin nema razî dibe ko ev neheqî dom bikit.

Belê ne medeniyet, ne ji insaniyeta îro nikare destûr bide ko ev terzên qirûnwistayî dom bikin û bi navê hevnijadiyê hon di talankeriya xwe de pêş de herin. Ji milê din, bi hin tiştên ko hon ji biyaniyan hînî wan dibin, li me dehwa serdestiyê dikin û xwe di nav me de zimreke bijarte dihesibînin. Ma hon çawan vê dozê li me dikin. Ma hon nizanin ko êdî di xwîna we de tu pakî ne maye. Xwîna we îro xelîteyek e; yewnan, ereb, mongol, tev de di ser we re derbas bûne.

Lê herçî kurd, em dikarin vê dozê bikin. Ji ber ko kurdan bi dilawerî û bi asêbûna cihên xwe xwîna xwe pak hilanîne. Digel vê hindê û bi vi halê xwe hon dixwazin vî miletê sitemdîde bêxin teqana feqr û belengaziyê û di nav çar dîwarên Dergûş de bidin jiyandin.

Wextê hon pirsa istiqlala Kurdistanê, istiqlala miletekî xwey deh mîlyon nifûs yê ko li ser erdekî nizingî 500.000 kîlomêtir çarçik rûniştî, seh dikin lê ecêbmayî dimînin. Ma hon nizanin ko miletekî ne ewçend mezin, lê miletekî xwey 3000 nifûsî jî, wek Monakoyê, misteqil e.

Werin dev ji van xeyalatan berdin; rastiyê bibînin û ji niho de navbeyna xwe bi kurdan re çêkin da ko sibe bikarin bi minasebetine ticarî û iqtisadî ji erdê wan ê zêrxêr berxurdar bibin

Lê heke we di nezaniya xwe de pê da erdê bizanin ko di roja hisab û kitabê de poşmanî bê fêde ye.

KOMELA XORTÊN KURDISTANÊ

Tefsîra Quranê

34 - Qabil termê birayê xwe hilgirti bû pişta xwe û bê hiş digeriya, wê çaxê bi emrê Xuda du qijik hatin pêşberê wî û bi hev re dest bi şerî kirin, gava yekî ji wan hate kuştin, qijikê din bi nikil û peçikê xwe erd koland û qijkê mirî tê de veşart.

Qabil gava ev dît, dilê wî şewitî, hêstirên wî xwîndibûn û ji çavên wî direjihan û wî digot: xwelî li serê min be, hinga qijikekî jî ne bûm; ta ko birayê xwe veşêrim û cinayeta xwe binepînim. Qabil poşman bû, kezeba wî şewitî.

35 - Ji ber vê yekê, me ji lawên Israil re emir daye, ta ko ew bizanin: yê ko mirovekî bê sebeb dikuje, mîna kesekî ye ko hemî mirovên dinê kuştiye û yê ko arîkariya peyayekî bêsûç dike û wî, bi arîkariya xwe ji mirinê difilitîne; divê bizane ko ew mîna kesekî ye ko hemî mirovên dinê sax kiriye. Li gora emrê vê ayetê tên kuştin, yên ko mirovekî din kuştine an di welatî de fesadî kirine, weke girtina riya xelkê, talankirina wan û bêbextiya milet û welêt.

36 - Yên ko neyartiya Xuda û pêxember dikin û riya xelkê digirin, wan dikujin û talanê wan tînin, ew fesadker in û cezayê wan weke hikmên jêrîn e:

Heke wan mirovin kuştin ew jî têne kuştin, heke wan hem mirovin kuştin û hem jî talanên wan anîn; divê ew berî bêne kuştin û piştre bi dar ve kirin, heke wan talanê xelkê anîn lê kesek ne kuştin, divê destê wan ê rast û piyê wan ê çepê wê bêne jê kirin; lê heke sûçê wan bi tenê tirsandina xelkê bû, divê bêne nefî kirin. Ev cezayên hanî, ji wan re kêmasî û perîşaniyeke giran e; û ji bona wan di axiretê de ezabekî mezin heye.

37 - Lê yên ko beriya ko bikevin destê we tobedar dibin, divê hon bizanin ko Xuda di gunehên evdên xwe dibore, Xuda piyar û dilnerm e.

38 - Gelî bawermendino... ji Xudayê xwe tirsiyar bibin û bi her awayî; tiştên ko Xuda ji pêkanîna wan hez dike; li hev bînin, tu cara dest ji gotina rastiyê û kirina qenciyê bermedin, di riya Xwedê da bixebitin; ta ko hon bigehin xelasê.

39 - Heke yên ko kafir bûne; xwediyê malê dinyayê bibana û wî malî bedêla xelasê xwe; ji êşa roja piştdawiyê bikirana, ew ji wan ne dihate qebûl kirin; ji bona wan ezabekî dijwar heye.

40 - Ew dixwazin ji agirê dojehê derkevin lê kesekî nîne ko dikare wan jê derîne. Wan reyeke giran dane ber xwe, ezabê rûniştina wan di dojehê de, wê dom bike

41 - Jin be an mêr be, destê her kesê ko diziyê dike jê kin, ev ewda kirina wî ye û bi emrê Xuda ji mirovên din re ibretek e. Xuda fêris û xudanqudret e.

Destê mirovekî ko ji birçîtiyê tiştekî kêm didize na yê jê kirin

42 - Yê ko gunehkar û ezabdarê nefsa xwe dibe lê hema bi tobê; xwe qenc dike, bila bizane; Xuda ji tobedaran re tobe dide, di gunehên xelkê dibore, Xuda efiwkar û piyar e.

43 - Gelî mirovino... ma hon nizanin ko Xuda xudanê milkê erd û ezmanan e, ew her kesê ko dixwaze diezibîne û her kesê ko dixwaze digihîne efiwa xwe, Xuda bi her tiştî dikare.

44 - Pêxemberê min... xema mirovan yên ko firset kete dest, kufr û bêdîniya xwe aşikare dikin, me xwe, ew bi tenê bi ziman, lê ne ji dil baweriya xwe tînin; û ji cuhiyan qewmek heye ko tên guhdariya te dikin û piştre tiştên ko te ne gotiye dikin stoyê te û wan gotina di nav xelkê de belav dikin û derewan dikin û ji aliyê din diçin li ba cuhiyên Xîberê jî ko ne hatine cem te û ji wan re; ji devê te tiştine dibêjin ko te qet ne gotiye û pê derewan dikin.

Cuhî, geh û gotinên kitêba xwe diguhêrin û ji mirovên xwe re dibêjin: herin ji Mihdmed bipirsin, heke qerara wî li gora xwestina me ye, wê qerarê qebûl bikin, heke no pê qail ne bin. Gava Xuda ezibandina mirovekî dixwaze; tu li ber Xwedê ni karî jê re rêkê peyda bikî; bizane ko Xuda na xwaze dilê hin mirovan ji gunehan paqij bike, û ji wan re di dinyayê de kêmasî û perîşanî û di axiretê de rûreşî û ezabekî dijwar dide.

45 - Qesda ew e ko dikin gotina te bibihîsin, mana wê biguhêrin û pê derewan bikin û ew hakimên cuhiyan rişwetê dixwin; bê namûs û şeref in, bêbext in. Gava ew tên dixwazin ko tu di nav bira wan de hikim bikî; tu bi qîma xwe yî; heke dil dikî bike heke no, dev ji wan berde; ko te dev ji wan berda tu zererê wan na gihe te. Lê heger, tu di nav wan de hikim dikî, hikmê xwe li gora edaletê bide, Xuda ji mirovên adil hez dike.

46 - Ma çawan ew tên û li ser dehwayên xwe hikmê te dixwazin, Tewrat li cem wan e û hikmên Xuda di wê de ne. Ma ne were ye? Ko te hikmê xwe da, ma ewê dev ji hikmên Tewratê berdin, wan baweriya xwe bi kitêba xwe ne anîne.

47 - Me Tewrat da dahatin, roniya wê riya baweriyê û hikmên di wê riya edaletê şanî xelkê dide.

Pêxemberên Xuda ên misilman li gora wê, hikmê xwe dan û didin û yên ko ketine riya pêxemberên xwe jî, weke cuhî, xaxam û zanayên di wan, û yên ko Xuda ji wan re parastina hikmên Kitêba xwe sipartî bû û dîdevaniyê Kitêba Xuda dikirin, hikmê xwe li gora Tewratê didin. Ne ji xelkê, lê ji min bitirsin û ji bo standina rişwetê, û gihaştina mezinahiya dinyayê, dev ji ayetên min a rast bermedin. Yên ko ne li gora emrê ayetên Xuda hikim dikin, ji kafira ne.

48 - Û di Tewratê de, me ji bo wan nivîsandi bû ko: nefs bi nefsekê, çav bi çavekî, por bi porekê, guh bi guhekî, diran bi diranekî têne qisas kirin û ji birînekê jî li gora imkan û edaletê qisasek heye. Yê ko di heqê qisasê dibore ew jê re dibe kefaret, yên ko hikmê xwe ne li gora Kitêba Xuda didin; ew zalim in.

49 - Me Îsa kurê Meryemê kir ser şopa pêxemberan û me Îsa kir tesdîqdarê Tewratê û me jê re Incîl da, kitêba ko ronahiya riya rastiyê pêş wan dike.

Incîl li mirovên ko ji Xudayê xwe tirsiyar in şîretan dide û riya rastiyê pêş wan dike.

50 - Divê File, di nav hev de li gora Incîlê hikim bikin, yê ko hikmê xwe li gora kitêba ko jê re Xuda da dahatin na de, ew ji fasiqan dibe.

51 - Me ji te re Quran şand ya ko her kesî re şanî rastiyê dide û hikmên kitêbên ko beriya wê hatine dahatin tesdîq dike û hikmên wan diparêze. Gava xudankitêb tên û li ser dehwayên xwe hikmê te dixwazin li gora emrê Xuda ê hatiye dahatin qerara xwe bide û guh me de daxwaza wan, divê tu hikmê xwe li gora emrê Xuda ko ji te re dahatiye bidî.

Gelî mirovino.. me ji we ji her yekî re, ji cuhî, file û misolmanan re şerîet û rêyek da nîşan kirin, heke Xuda bixwesta me hon hemî li ser dînekî bicivanda, lê wî wisa ne xwest û ji we re çend dîn da, ta ko pê mirovên çak û dilrast ji ên ne baş û dilxwar veqetin. Dest bi hev anîna qenciyê bikin û bizanin ko honê vegerin ba Xwedê û bikevin hafa wî û ew ser tiştên ko we bi hev ne dikir hikmê xwe wê bide.

52 - Pêxemberê min.. di dehwayên xudankitêban de qerara xwe li gora Quranê bide û dev ji daxwazên wan berde, çavê xwe veke, bala xwe bide, ew dixwazin ko tu ji hikmên Quranê dûr bikevî; heke ew bi hikmên Quranê qail na bin, bizane ko Xuda seba hin gunehên wan dixwaze ceza û perîşaniya wan bilezîne, bêtirê cuhiyan di kufrê de pê didin erdê.

53 - Gava ew minêkarê qerarekê li gora hikmên dema nezaniyê a berî islamiyetê ne, bizane ko ew di riyakariyê de ne û ji te re bi dev xweş dikin. Ma di hikm û qerardanê de ji bo miletekî dilpak û bawermend; ji Xuda çêtir hakim kî heye?

54 - Gelî bawermendino... bi cuhî û filan baweriya xwe mey nin û wan ji xwe re me kin heval, ew bes hevalên hev û du ne û yên ji we ko hevalîtiya wan dikin, bizanin ko ew jî ji wan in. Xuda miletên zalim na gihîne riya rastiyê.

55 - Tu dibînî... mirovên ko di dilê wan de şik û nifaq heye zû dibin hevalê wan û dibêjin; em ditirsin heye ko dinya biguhêre û hikim bikeve destê wan; lê ne wisa ye; heye ko Xuda ji ser kafiran, ji pêxemberê xwe re nisretê dide. Mekê hate zeft kirin û cuhî hatine kuştin û yên ko nîzikî cuhiyan dibûn û bi wan re midara dikirin; poşman û riswa bûn.

56 - Gava nifaqê minafiqan aşikare dibe, mirovên bawermend zendemayî dimînin û ji hev û du re dibêjin: ma ew ne bûn ko bi dilekî reş sund dixwar û digot em bi we re ne. Tiştên qenc ko wan minkfiqan pêk anîne pûç dibe û ew bi ezabekî giran têne êşandin.

57 - Gelî bawermendino... yên ji we; ko piştî mirina Bezma Mihemed; ji dînê xwe vedigerin, divê bizanin ko Xuda wê gavê miletekî radike (dide rabûn) ko ew ji Xudayê xwe û Xuda jî jê hez dike. Ew milet bi misilmanan re nefispiçûk û bi kafiran re nefismezin û şedîd dibin û di riya Xuda de cihadê dikin û ji lom û gazinda gazindkeran na tirsin, ew hasiyetên he, ji kerema Xwedê ji wan re hate dayîn, Xuda her kesê ko dixwaze digihîne kerema xwe. Zanîna Xwedê fireh e, dora her tiştî digire.

58 - Sermiyanê we Xuda, rêberê we Pêxember û hevalên di we mirovên bawermend in, yên ko nimêja xwe dikin, zekatê didin û gava xwe ji Xudayê xwe re ditewînin jî, dest ji kirina qenciyê bernadin.

59 - Yên ko ji xwe re Xuda, pêxember û mirovên bawermend dikin heval, ew ji peyayên Xuda ne û peyayên Xuda her serdest in.

60 - Gelî bawermendino... mirovên xudankitêb û dîn-nezanan û yên ko tewz û henekê xwe bi dînê we dikin ji xwe re me kin heval û heke hon bawermend in ji Xudayê xwe tirsiyar bibin.

61 - Gava ezan tê xwendin ew pê tewz û henekan dikin ji ber ko ew bê hiş in, seh na kin.

62 - Bêje, gelî xudankitêbino., ma xeyda we, ne ji ber vê yekê ye ko me baweriya xwe bi Xuda û bi kitêba ko ji me re û bi kitêbên ko beriya me dahatine aniye û em dizanin ko piraniya we fasiq in û em bi kufrê qail ne bûne.

63 - Bêje: ezê ji we re komê mirovên ko gihane cezayê Xuda bidim zanîn; ew ji qewmê cuhiyan her kes e ko ketiye laneta Xuda û Xuda jê eniriye, hinên ji wan meymûn û hinên din jî beraz bûne û yên ko ibadeta Taxût kirine, ew hemî gihane xirabiyê û ji riya rastiyê yekcar dûr ketine.

64 - Gava ew tên nik we dibêjin: me baweriya xwe aniye, lê rastî ev e: ew kafir tên hafa we û ji ba we kafir diçin, tiştên ko ew dilê xwe de vedişêrin Xuda pê dizane.

65 - Û tu dibînî ko piraniya wan di kirina guneh û neçeyiyê û di standina rişwet û xwarina faizê de serî ji hev û du distînin; emelê wan çiqas kirêt û bêkêr e.

66 - Çima zana û xaxamên wan destê wan mirovan ji kirina neçeyiyê û xwarina rişwet û faizê bi şûnda na kişînin. Ji kirina wan gunehan re guhnedana zana û xaxamên wan çiqas kirêt û şerm e.

67 - Cuhiyan got: Xuda destgirtî ye. Destgirtî û çavteng cuhî bi xwe ne û Xuda lanet li wan kir. Xuda comerd û keremkar e, destvekiriye, li gora daxwaza xwe nîmeta xwe dide; serhişkî û kufrê wan bi bihistina Qurana ko Xuda ji te re da dahatin hêj bêtir dibe; me xeyd û dijminîtiyê heta roja dawiyê xist nav beyna wan; û her cara ko ew agirê şerî dadidin, Xuda wî vedimirîne û zora wan dibe. Ew her û her dest li fesadiyê dikin; lê Xuda ji fesadkeran hez na ke.

68 - Heke xudankitêban, baweriya xwe bi Xuda bi Quran û bi pêxember bianiyana û ew ji Xudayê xwe tirsiyar bibuwana, me di gunehên wan diborî û me ew digihand buhuştên têr nîmet.

69 - Heke xudankitêban baweriya xwe bi Tewrat, Incîl û Quranê û bi kitêbên Xuda ên din bianiyana, rizqê wan boş dibû û wan ji fêkiyên daran û ji zadên zeviyan dixwarin. Hinên ji wan aqil û adil in, lê piraniya wan tiştên kirêt dikin.

70 Pêxemberê min... hikmên Qurana ko ji te re hate dahatin ji her kesî re bê tirs û perwa bide zanîn; ko te wisa ne kir bizane ko te wezîfa pêxemberîtiya xwe pêk ne aniye; Xuda te ji tadayê xelkê diparêze; Xuda qewmê kafiran na gihîne riya rastiyê.

71 - Bêje: heta ko we baweriya xwe bi Tewrat, Incîl û Quranê û bi kitêbên Xwedê ên din ne aniye û hon li gora emrê wan ne meşiyane, bizanin ko tu hîm û binyada we nîne. Ew ji Qurana ko ji te re da dahatin û ji pêxemberîtiya te dihesidin û pê hêj bêtir gunehkar dibin û kitêba Xwedê inkar dikin. Xema qewmê kafiran me xwe.

72 - Yên ko baweriya xwe anîne û cuhî file an sabiî bûne û her kesê ko baweriya xwe bi Xuda û bi roja piştdawiyê aniye û qencî kiriye, ji bona wan tirs nî ne û ew xemdar na bin.

ne qediyaye

Feqîr Elî

—3—

Hevalên di wî, bi aqilên wî keniyan û ji xwe re gotin dihin bûye.

Feqîr li şevê di bîrê de li cem pîrê ma, pîrê deriyê Odekê jê re vekir, text têde hene, xwarin jê re anî, wê şevê dilxweş bûn, sibehê, pîrê jê re got: Here, avê ji wan re bikşîne, berî ko tu derkevî, were cem min, pişt re here.

Feqîr çû, av ji wan re dagirtin, piştî ko heywanên di xwe av dan, firaxên xwe teje av kirin û jê re gotin: ya Feqîr were derkeve!

Feqîr got: laşê min ne paqij e, ezê xwe bişom pişt re, çû cem pîrê, xatir ko jê bixwaze, nêrî, pîrê jê re heft kevirên cewahir dan û jê re got: heke tu ji Bexdayê vegerî, heft lib xurme ji mi re bîne bi xwe re; go: ser çavê min.

Feqîr hat, şerîd bi xwe ve girêda, hevalê wîna ew kişandin, gava derket ser bîrê, go: kanî sed mecîdiyên min; dane yê, ji axê xwe re got: kîsekî bide min, kîs dayê, ew sed mecîdiyên xwe xiste kîs, heft kevirê cewahir xiste cem wan û devê kîs dirût, belê ew nizane ko ev kevir cewher in; nas na ke.

Ji axê xwe re got: mi divê tu, vî kîsê min, bişînî ji xweha min re, bi vî kerwanî ko ji Bexdê hatiye, û kiriye here Helebê. Axeyê wîna ew kîs bir, teslîmî wî kerwanî kir, honê vî emanetî bi xwe re bibin Helebê, bidin Hecî Ebdela, ji xweha Feqîr Elî re ye.

Emanetê wîna bi xwe rê birin bajarê Helebê, yekî ji xulamên xwedîkerwanan ew emanet anî cem Hecî Ebdela, dan xweha wî.

Keçikê kîs vekir û lê nerî, kêfa wê pir hat, nerî ko heft kevirê cewahir tê de ne; kare pê bajarê Helebê bikire. Yek ji wan keviran, anî cem Hecî Ebdela go: ez dixwazim tu vî kevirî ji mi re bifiroşî...

Hecî Ebdela ew kevirê wê bir li sûkê gerand, kesik nikare bi kire. Çar tacir bûn şirîkên di hev ew kevir kirîn. Keçikê her heft kevirê xwe bi vî hawayî firotin. Keçik zana ye; di mek tebê de rabûye, resmik qesrê ji xwe re girt, weka bavê xwe, ji Hecî Ebdela re got: ez dixwazim qesrekê wek wê, tu ji mi re ava bikî.

Hecî Ebdela, erd jê re kirî, û di mehkê de qesrek wek a bavê wê, jê re ave kir. Piştî ko timam kirin, necar anîn, kursî yên di meclisê tê de çêkirin, ber kursîkê navê xwediyê wê li ser danîn.

Hindurê qesrê raxistin ji tejberan û ji mehfûran, tu ferq di nav beyna wê û di ya bavê wê da ne ma.

Keçikê got: ya hecî Ebdela, tiştek kêm ne maye, belê ez dixwazim di qulixa li ber devê derî çêkim; ji bona ko esker têde nobetê bikşînin.

Jê re du qulix çêkirin, deh nefer esker, danîn di wan qulixa de, şev û ro nobetê dikişînin. Miaşê wan li ser keçikê ye.

Keçikê derî li xwe girt, ji esker re got: emrî tu kesî tune bê cem min. (Her sibe Hecî Ebdela wê bê ber deriyê wê û ban dikiyê; heger tiştek jê re lazim be, jê re, ji sûkê tîne, dixist selikê û bi şerîtê dikişîne cem xwe.

Ew di vî halî de ne, emê herin ser Feqîr Elî.

Gihan bajarê Bexdayê, malê di xwe firotin, karê di xwe kirin, ko vegerin Helebê.

Barê di xwe bar kirin, gihan bajêr, Feqîr Elî hate bîra wî, ko çawan pîrê tembiya xurma li min kiri bû, mîn jê re ne bir pere bi min re tune, lazim ezê pars bikim. Ji dû kerwanê xwe vegeriya, hate çarçiyê, bi rêza dikana ket, her dikankê du lib, û sê lib danê, ritilek pê re çêbû; hat gihaşte kerwanê xwe û meşiya.

Xurmê di xwe xistin kîsekî, û bi milê xwe ve daliqand; amin na be, ko deyne ser heywana, dibê, wê hevalên min bixwin.

Gihane ser wê bîrê car din. Car dî her sê kerwan, gihane ser hev, delêlî ban kir, kî wê dakeve bîrê, bi pêncî mecîdî; Feqîr Elî go; ez!

Şerît pê ve girêdan, û jê re gotin: tu xurme bi xwe re bibî kû! go: ez amin na bim, li cem we bihêlim, honê bixwin.

Daket binê bîrê, av ji wan re kişand û got: ezê îşev di binê bîrê de razim.

Çû cem pîrê, ew xurme danê, wê şevê li cem pîrê ma; sibehê rabû, pîrê qutek dayê, û cuzanek dayê, jê re got: heke tu sura wan derxînî, ezê te bikim ax; heke ji te pirsîn, bêje: mi dîtin, li çolekê...

Feqîr dîsa av ji wan re kişand û ew jî derket, sed mecîdiyên din jî, ji wan standin, û meşiyan.

Roja ko gihan Helebê, sala wî qediya, ji axê xwe re got: miaşê min bide min, ezê herim mala xwe.

Axê wî go: ser çava, meaşê mayî dayê. Feqîr çû mala Hecîyê Ebdela. Hecî Ebdela Feqîr dî, kêfa wî pê re hat û jê re got: bimeş, ezê mala te pêş te bikim. Feqîr ma'dê wî xera bû, ji xwe re got: weh, xweha min zewicandine, bi du Hecî de meşiya, heta gihaştin ba qesrê; ban kir xweha wîna, jê re got: va Feqîr Elî hatiye.

Xweha wîna di şibaqê de nerî, kêfa wî pir hat, daket derî vekir, go: De were Feqîr Elî, de were mala xwe.

Feqîr Elî ne wêre here hinduro; yeqîn na ke ko ev mala wî ye. Keçikê bi destê wî girt, banî xist jor, û jê re got: ev qesir bi wan kevirên ko te şandi bû me çêkiriye, dilê wî rahet bû.

Wê derê Feqîr Elî qutî û cuzdan dan xweha xwe, keçikê lê nerî, cuzdan vekir, nerî ko tije zêr e, her ko digire û vedike tije zêr dibe. Qutî vekir, şewqa xwe da hindurê qesrê temam, go: hay... îro dana Xwedê mezin e. Sibehê emir dan bajarê Helebê, miaşê biçûk û mezinan timam li ser me.

Di wî hawayî de, xeber çû Stenbolê cem Siltan, jê re gotin yek li helebê heye, jê re dibêjin Elî beg, miaşê biçûk û mezinên Helebê dide.

Siltan ji wezîrê xwe re got: lazim em herin tecrîbiya wîna bikin. Kuncîlê feqîra li xwe kirin û berê xwe dane bajarê Helebê.

Nêzîkî bajarê Helebê bûn. keçka Siltan remildar e. Di remla xwe de dî ko bavê wê û wezîrê xwe, sibe bigehîne Helebê. Ji

PÊJINÊN DINYAYÊ

Mirovên pêşveketî, miletên bervehatî ji xwe re bajar û şaristanine çeleng û spehî, fireh û dilruba ava dikin, riyên van bajaran esfeltkirî ne; di van şaristanan de, xwendegah û zanisteyine mezin hene; bajarên wilo bi xestexane, bi ibadetgeh in; têde hotelên qenc, xwarinxaneyên baş hene; dora şaristanan têr destgeh û febrîqa ne; eve şaristanekî wilo.

Feqîr Elî re got: sibe tuê herî devê riya ko jê dê bên.

Gava tn wana bibînî, libsê feqîra li wana ye, ji wan re bêje: kerem kin, wana bîne mal.

Sibehê Feqîr Elî çû devê riya ko jê de bên, carekî nerî, ko du feqîr ji wê ve tên. Feqîr Elî qedimî, destê her diwa maçî kir û go: keremkin ya feqîrên delal, emê herin mala mel.. Adeta we latê me wilo ye. Siltan û wezîrêxwe pê re meşiyan, nêzîkî qesrê bûn, Siltan li wezîrê xwe fitilî, û jê re got: mi ji te re go, emê herin Helebê, te em vegerandin Stenbolê car din; ev qesra min e. Wezîr jê re got: ya Siltanê min, ev der Heleb e, ne Stenbol e, gava bi derenca ve banî ketin, dinere ko tejber û mehfûr wek ê wîna ne; banî ketin jor, li ser kursiyên miclisê rûniştin, li pişt nerî, ko navê wî li ser kursiyê ye; go: ya wezîr, ma mi ji te re ne go ev der Stenbol e ?

Wezîr go: ev der Heleb e, ne Stenbol e. Elî beg çû cem keçkê, jê re got: va.. me anî ne.

Keçikê jê re got: ezê herim cem wan, kuncîlê xwe ê minasib li xwe kirin, du fincan qehwe, danîn ser sînîk zêr ûçû cem wana.

Gava Siltan keçka xwe dî, nas kir, serê xwe xist ber xwe.

Keçikê ban kiriyê, go: serê xwe rake, nayê bîra te roja ko te ez tazî bi Feqîr Elî re şandim; te dî çawan Xwedê ê ko ji te cámêrtir e; da me, roja ko mi, ji te re digot: ji te camêrtir heye, tu dixeyidî; li wê derê Siltan, destê keçika xwe maçî kir û got: xeber a te ye!

Keçikê jê re got: heyanî niha ez û Feqîr Elî xweh û birayê hev in û me diva bû ko tu bê vê derê, ji bona mehra min.

Qadî û miftî anîn, mehra wana li hev du birîn û ewgihan miradê xwe, keçikê ji Feqîr Elî re got: lazim em xelatê wan bidine wan, cuzdan dan Siltan, û qutî dane wezîr. Siltan pir dilxweş bû ji wan, û ji Elî beg re got: bajarê Helebê di bin hikmê te de mal tu xera bikî, tu ava bikî, tu zanî...

Hew çîroka me xelas bû serê xwendekaran xweş be.

Silêman Hesen Mercê

Kitêbên Dawîn

Yên ko qala pirsa Kurdistanê dikin

Di vê dawiyê de, li ser pirsa Kurdistanê, sê kitêb hatine çap kirin, û her sê ji bi zimanê erebî hatine nivîsandin, û li Bêrûtê ketine firotinê.

Navê van kitêban û nivîsevanên di van :

— El - Ekrad - fî - Libnan û Sûriye. Bi qelema Dr. Edîb Mihewed. Bihayê wê sed qirûşên libnanî.

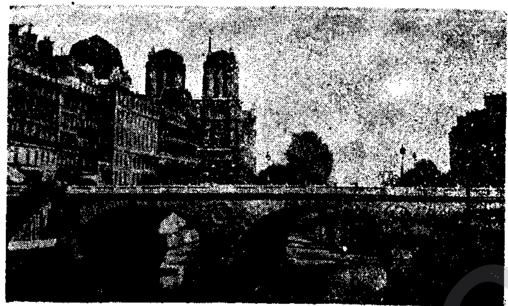
— Kurdistan - ew - Bilad - el - Ekrad. Bi qelema Seyda Yûsif Malik, xwediyê rojnameya Esra. Bêrût; Sendûq - el - Berîd: 857. Bihayê wê sed qirûşên libnanî.

— El - Qediyet - el - Kurdiye; beyin - el - ems - we - l - yewim. Bi qelema Dr. Mihewed. Bihayê wê sed qirûşên libnanî. Adrêsa Dr. Mihewed: Milik Debis; Terîq - Ebdil - basit - el - Faxûrî; Bêrût; Libnan.

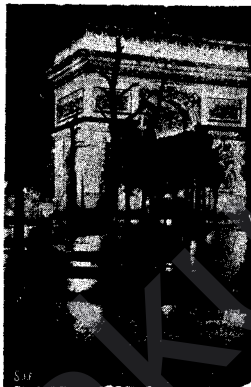
MIRÊKA CIHANÊ

Rêhesinên Ewripayê di vî şerî de, xesarine zehf mezin dîtine; bi hezaran kilomêtir rêhesin bi bombeyên balafiran û bi dînamîtê hatine xira kirin; îro ko şer qediyaye û rahetî vedigere Cihanê dewletan dest bi selihandina rêhesinên xwe kirine; wêneya jorîn xebateke wilo pêş me dike.

Ji avahiyên erdê Ewripayê: Ibadetgehek.

Gasingeha Stêrê, û Kevana Serfiraziyê.

Şam bajarekî zehf şîrîn e; em kurı dibêjin Şam şekir e, û bitenê welat jê şîrîntir e; ji bergehên Şamê, ên delal camiyek.

Cigareyên Tamdar

Cigareyên çêtir û tamdar, yên Rejiya Libnan û Sûriyeyê ne, Jokey-Klub, Yekemîn, Befra. Tatli-Sert, Vircinya, Oriyen, Zodiyak; ev cigareyên he hemî, ji titinên çêtir û paktir têne çêkirin. Piştî xwarinê cigareke baş, dilê cigarevxwaran vedike.

Gava dixwazin cigarekê vexwin, navên Jokey-Klub, Yekemîn-Birincî, Befra, Tatli-Sert, Vircinya, Oriyen, Zodiyak bînin bîra xwe û yek ji wan paketan, ji xwe re bibijêrin.

ÇAPA KURDI

Niho bi zimanê kurdî hevde kovar û rojname derdikevin. Ji van pê ve, li Bêrûtê, her panzde roj carekê, bi zimanê frensizî rojnameyek derdikeve; navê wê « Le jour Nouveau » ye; çar rûpelên di wê ên mezin hene. Ev rojname qala çand û nivîsar û siyaseta Kurdistanê dike û doz û dehwa miletê Kurd, têxe pêşçavên cihanê. Ev in navên kovar û rojnameyan û welatên ko lê de têne çap kirin. Li Sovyetistanê: Riya Taze, Kovara Qefqasê.

Li Iranê: Peyam; Niştiman, Kûhistan, Zegros. Çiya, Tirûske, Yekîtiya Têgûşîn

Li Iraqê: Azadî, Jiyan, Gelawêj, Dengî - Kîtiyî - Taze.

Li Şamê: Hawar, Ronahî.

Li Bêrûtê: Stêr; Rojû Nû.

RADYO

Weşînekên heroje bi zimanê kurdî:

Li Bêrûtê:

Radyoa Bêrûtê; hero piştî nîro, li saet pênc û sih deqîqan de, li ser pêlên kurt û navîn bi zimanê kurdî nûçeyên Cihanê ên dawîn belav dike. Dirêjahiya pêlan: pêlên kurt 37 mêtir û 34 sentîmêtir, an 8.036 kilo sikil; pêlên navîn 411 mêtir, an 730 kilo sikil.

Li Bexdayê:

Hero piştî nîro di saet çaran de, destpê û heta pêncan dom dike. Dirêjahiya pêlan: 42 mêtir û 37 sentîmêtir; pêlên kurt.

Radyoa Kurdistanê:

Li ser pêlên kurt diweşîne; dirêjahiya di wan; 42 û heta 44 û nîv mêtiran; berî nîro li saet 11 û 45 deqîqan de, dest pê dike; û nîv saet, dom dike.

Radyoa Azirbîcanê:

Hero piştî nîro der saet pêncan, li ser pêlên dirêj bi kurdî diweşîne. Pêlên dirêj: 1410 û heta 1415 mêtiran. Ji van pê ve hin radyoyên dinyayê stranên kurdî diweşînin; mîna yên Moskowa, Erîwan Paris û Londrê.

Strana Kurdî:

Heftsedê

Lê warê....

Erê Heftsedê, dotmama Genc Xelîl Axa ji xewka şîrîn hişyar bûye.

Bi sê denga bi dengê zîzî li jin babê xwe dikit, qîrîn û hawar û gazî ye.

Dibit: «Erê, jin babê, xewnekî min dîtiye:

Cotekî ava li ber darê geneka Bîracûkê mala babê min zenzeliye;

Cotekî spîndara li ber de şîn bûye;

Cotekî reşmara pê ve hatiye;

Mehfûrek î sor î Xorisanî li bin daniye;

Kerekî beqala bi sê linga hêdî hêdî xwe li sera gihandiye;

Kewekî spî zimzim kirî, li serê zinarî di xwendiye;

Teyrekî başûkî li serê kewekî dabî, kewekî firandiye.

Dilo, ne ma yê...

Dê bila ne mînim bo siwarê xerîbiyê....

Lê warê....

Jinbabê dibêjit:

Erê, keça min Heftsedê, xewna te rast e, derew nîne:

Cotê ava Bêracûkê rondikê çavê te ye;

U cotê spîndara bejna te ye;

Cotê reşmara kezî te ye;

Û cotê sêvê Entabî memkê te ye;

Û mehfûrê sor î Xorisanî sing û berê te ye;

Kerê beqalî ew dezgirê te ye;

Kewî spî zimzim kirî, li serê zinarê, ew pismamê te Genc Xelîl Axa ye;

Zimzima li milê rastê giltekî frengî girtiye;

Û teyrê başûkî hatî li serkewekî dabî, kewekî firandiye,

Ew Ezraîl e, li ser rûhê pismamê te Genc Xelîl Axa hazir bûye.

Dilo ne ma o,

Dê bila ne mînim bo suwarê xerîbiyê...

Erê, erê, jinbabê dibêjit:

Keça min Heftsedê, xema ne xwe, xem xirab in.

Şol û teqtîr û miqederê di Xwedê ne,

Bi ser te û pismamê te tên û batal nabin;

Çigarekî bikişe, da xema dilê te, pê bilav bin;

Her mirovhewdekî gul û rêhana biçînit û xizmet bikit

Şivê desta ewil her dê ra bit.

Heftsedê dibêjit:

Erê, jinbabê, bi rast e, xema nawxwim, xem dê xirab in.

Şol û teqdîr û miqederê di Xwedê ne.

Li ser min û pismamê min Genc Xelîl Axa tên û batal nabin.

Her mirov hewdekî gul û rêhana biçînit.

Û heft cara bi rojê xizmet bikit,

Şivê desta ewil her ra ne bin.

Min wê sûnd xwarî:

Kesî piştî pismamê min î Genc Xelîl Axa bi sing berê min şahî nabit

Dilo, ne ma o,

Dê bila ne mînim bo suwarê xerîbiyê...

ne qediyaye

traité ne fut pas ratifié par suite de la force naissante de la nouvelle république turque. Après la signature de l'armistice avec la Turquie en 1918, le Major Soane, représentant le bureau politique du corps expéditionnaire britannique en Irak, fut envoyé à Souleymanié qu'il connaissait bien depuis ses voyages fameux au Kurdistan Méridional avant la guerre. Il nomma Cheikh Mahmoud gouverneur et il organisa un sorte de gouvernement à caractère d'autonomie locale. Le Cheikh Mahmoud manifesta aussitôt sa reconnaissance en se saisissant de tous les fonctionnaires britanniques à Souleymanié et en les jetant en prison. Ensuite en Mai 1919,il impliqua une défaite à un petit détachement britannique au passage de Benjwîn. Quoique condamné à l'exil cette fois là et à plusieurs occasions ultérieures, on lui a permis chaque fois de rentrer dans la région de Souleymanié où il ne cesse de recommencer ses intrigues contre les autorités et où il se livre même à des actes de brigandage (1). Les Kurdes du district de Souleymanié le respectent beaucoup et son autorité est immense par suite de son influence religieuse et de ses promesses passées. Notons que le mot «Cheikh» signifie, au Kurdistan, un Saint homme — très souvent le chef d'une secte de derwiches. Ces hommes jouissent d'une autorité illimitée sur leurs adeptes et ce sont souvent eux, plus que les aghas chefs de tribus, qui se dressent contre l'autorité — car ils se rendent compte du fait que l'autorité gouvernementale diminue leur influence personnelle et leur prestige. Les fameuses révoltes qui éclatèrent au Kurdistan turc depuis 1925 ont leur source dans l'opposition des Cheikhs aux réformes religieuses introduites par le gouvernement républicain car il est évident que ces réformes menaçaint l'autorité des Cheikhs. Kemal Ataturk comprit qu'il ne pourrait mener à bonne fin son plan de modernisation sans supprimer dès le début toutes les sectes de derwiches et c'est ce qu'il fit avec beaucoup de sagacité (2).

En plus des raisons politiques et économiques qui s'opposent à la création d'un Kurdistan indépendant, le caractère même des Kurdes ne permet pas l'établissement d'un tel état, tout au moins dans l'état actuel de leur développement. Non seulement entre tribus mais même entre fractions et sous-fractions de tribus règnent souvent d'âpres conflils et, entre familles, les vendettas. Les causes de ces conflits remontent aux générations passées alors que leur habitant était isolé du reste du monde par les montagnes et que chaque famille ou fraction de tribu constituait un «monde fermé», chacun dans sa vallée. Tout étranger qui voulait pénétrer chez eux était considéré comme représentant un danger, potentiel sinon actuel, pour leur sécurité. Il était donc bon de le détruire avant qu'il ne puisse nuire. Il n'est donc pas étonnant que les Kurdes n'aient jamais acueilli de bonne grâce l'autorité étrangère (3) Toutes les grandes puissances qui se constituèrent et s'effondrèrent autour d'eux, les conquérants venant de l'Est et ceux venant de l'Ouest essayèrent d'imposer aux Kurdes leur culture; ils n'ont jamais réussi. Les Assyriens, les Grecs, les Romains, les Parthes, les Persans, les Arabes, les Mongoles et les Turcs, tous ont essayé de subjuguer cette race montagnarde et tous ont échoué. Il semble que les Kurdes soient le seul peuple qui ait infligé une défaite aux Mongols, car l'histoire rapporte que Houlagou-Khan envoya une de ses armées contre les Kurdes et que ces derniers écrasèrent 20.000 Mongols devant Erbil.

Malheureusement, il ne régne pas une grande sympathie entre les Kurdes et les peuples qui dominent les pays qu'ils habitent. La haine est surtout grande entre Arabes et Kurdes, peut-être parce que ceux-ci sont Aryens alors que ceux-là sont Sémites (4). Les traits du caractère kurde sont diamétralement opposés à ceux des Arabes,

Le Kurde se tient sur ses montagnes couvertes de neige, et considère de haut en bas l'Arabe qui habite la plaine et qui lui semble un être inférieur. Quant à l'opinton des Arabes au sujet des Kurdes, elle s'exprime dans le court dicton: «Il y a trois fléaux: le Kurde, le rat et la sauterelle». Il est intéressant de noter un fait paradoxal: les chefs de tribus kurdes qui attachent de l'importance à leurs origines, s'efforcent de les retracer jusqu'à une vieille famille arabe et, si possible, jusqu'à un des premiers disciple du prophète Mohamed.

A mon avis, la transformation des Kurdes en citoyens paisibles et respectueux de la loi s'opérera par le développement des voies de communication et par la pénétration de l'éducation. Les essais tendant à disperser les tribus et à détruire leurs chefs par la force des armes ne fait que renforcer leur opposition au gouvernement central; ces tentatives causent beaucoup de souffrances inutiles et ruinent le pays. Les Kurdes sont un peuple capable, les succès de quelques Kurdes dans l'histoire le prouvent, depuis Cyrus le Grand qui conquit Babylone au VI° siècle av. J. CH. (1) et Saladin qui résista aux Croisés, jusqu'aux nombreux Kurdes qui se distinguèrent dans l'Empire Ottoman et au service de l'Etat Iraquien d'aujourd'hui. Les Kurdes sont des commerçants nés, des travailleurs très laborieux et ils sont très économes. Je crois que ces qualités se révèleront davantage, pour le plus grand bien des Kurdes eux-mêmes, par la collaboration avec des peuples plus grands qu'eux, qui remplacera avantageusement le désir de maintenir une précaire indépendance dans leurs montagnes natale. Il semble bien qu'il soit impossible d'empêcher le niveau de la vie et la culture dans le monde entier de tendre vers l'unification et cette tendance est nécessaire à l'avenir de l'humanité et au maintien de la paix. Toutefois, ceux qui ont voyagé, vécu et agi parmi les peuples primitifs assisteront à cette évolution avec quelque mélancolie; ils garderont un sentiment de sympathie et un peu d'admiration pour ces hommes qui ont su, à travers les siècles, conserver leur façon de vivre propre grâce à leur courage physique et moral et à l'obstination de leur attachement à l'indépendance.

Le Maréchal de l'Air Brook Popham ajoute en fin de séance les mots suivants; *«Les Kurdes et leurs problèmes constituent un sujet digne d'attention, mais nous ne devons pas oublier que nous ne sommes pas responsables de l'arrangement de ces affaires, et que, dans ce domaine, les intérêts d'autres états s'enchevêtrent».*

---

(1) Cette appréciation de Cheikh Mahmoud ressemble bien à ce que nous disent les communiqués officiels du gouvernement iraquien au sujet de Mulla Moustapha, le chef des révoltes de 1943 et 1945. Mais elle ne concorde nullement avec celle d'autres anglais anglais qui tous, ventent la générosité du caractère du Cheikh Mahmoud comme celle des autres chefs révolutionnaires kurdes. Dans son «Road through Kurdistan» (Londres 1937) A.M. Hamilton écrit (p.206) à propos de Cheikh Mahmoud: «chose remarqueble, tout en résistant désespérement, le Cheikh continue à se conduire correctement à notre égard malgré le bombardement de Souleymanié... Le médecin qui se rendit à l'intérieur des lignes ennemies fut reçu par le Cheikh avec sa courtoisie habituelle et conduit auprès des prisonniers. Il constata que les officiers n'avaient que peu souffert de leur captivité: il lui semble donc qu'il ne pouvait exiger leur libération. Malgré tout, le Cheikh finit par leur rendre la liberté». (N.D.T.)

(2) On reconnait ici l'argument utilisé au début de la «révolte de l'Ararat», par la prodagande turque pour justifier de féroces méthodes de répression. Cet argument a fort peu de portée en raison de la rareté du fanatisme religieux chez les Kurdes. L'ampleur des révoltes était d'ailleurs telle que le gouvernement turc a bientôt du reconnaître qu'il s'agissait bien d'un mouvement national général, provoqué non pas par ses «réformes» religieuses ou autres, mais par sa politique de «touranisation» dans les régions Kurdes (N.D.T.)

(3) On peut remarquer que c'est la proverbiale solidarité des Kurdes,bien plus que leurs querelles intestines, qui donne au problème kurde toute son ampleur. La gravité des révoltes kurdes qui débordent les frontières politiques a provoqué des accords comme celui de Saadebad qui vise à opposer à la solidarité kurde la coopération entre les gouvernements des états intéressés (N.D.T.).

(4) Ce n'est nullement exact. (W.D.T.)

Le Roi du Kurdistan
roman épique kurde

(Suite)

Sous cette fraicheur, le jeune lion s'endormit.

* * *

Kegan se réveilla. Elle se crut dans un conte de fées. Elle était entourée de tout ce qu'une fille peut désirer et de tout ce qui peut rendre heureux un être humain. On eut dit que ce que peuvent créer la main, l'imagination, l'art kurdes, était ramassé autour d'elle pour amuser ses yeux. Entre les fruits, les douceurs, les mets disposés pour son déjeuner, elle remarqua un petit poignard d'or, ciselé et inscrusté de pierres précieuses, et à côté, un papier qui portait l'écriture de Richard.

De tous les présents qui l'entouraient ce fut le seul qui fit battre son cœur. Elle le prit avec émotion. Sous cette tente où la lumière du soleil de midi faisait briller de belles couleurs rouges, vertes et jaunes, elle n'en restait pas moins prisonnière. Elle se rappela n'avoir point écrit la lettre pour laquelle le roi lui avait donné son consentement. Comment se faisait-il que la missive de Richard se trouvait déjà sous ses yeux? Elle pensa à l'amour profond de Richard qui la possédait. Que malgré ses blessures graves, il ait tout de même trouvé le moyen de lui faire parvenir ce billet, lui montra l'attachement de celui qui rendait possible l'impossible.

Elle commença de lire. Son visage marqua sa surprise. Richard lui parlait de fruits et de tapis de soie qu'il avait reçus. Elle vit bien que ce monarque, si maître de lui-même et si réservé, cachait une finesse extraordinaire sous des aspects trompeurs. Découvrant en lui un homme de cœur, elle se reprocha de lui avoir menti la veille, en faisant de Richard son père au lieu de lui avouer qu'il était son fiancé. Quel besoin avait-elle de lui cacher la vérité? Elle ne se comprenait pas elle-même.

Au dehors quelqu'un frappa des mains, tandis qu'une voix masculine demandait d'entrer. Kegan en donna l'autorisation.

Deux jeunes adolescents, l'un brun, l'autre blond, n'ayant pas plus de seize ans, entrèrent et saluèrent respectueusement la jeune fille. Elle reconnut en eux des nobles. Le blond lui adressa la parole:

— L'Emir me prie de vous dire qu'il désirerai tque vous lui accor-

POÈME KURDE

Le berger

Il est jeune, tout jeune, il est plein d'espoir,
Son visage est clair comme l'étoile du soir.
Ses longs cheveux noirs sont amis du vent,
Il passe les plateaux en riant et rêvant.
Il sait le mystère, la beauté du silence,
Il aime les poêmes et adore la danse.
Il est grand, il est beau, il a l'air farouche,
Vous fixe et vous parle sans remuer la bouche.
Ses moutons sont si beaux et son chien si fidèle,
Il ressemble aux maitres des grandes citadelles.
On le voit quelquefois pleurant sur sa flûte,
Il aime la vie, les risques et les luttes.
Il admire le rouge, le jaune, le vermeil,
Et, dans les eaux du lac, le coucher du soleil.
Il est taciturne, se perd à l'horizon:
Ses pas sont dirigés par l'absence de gazon.

Le nomade

Nomade sans place, me consolent les parcours.
Je promène mon ennui sur les boulevards d'amour.
Les verres changent, même douceur, même liqueur:
La joie dans mes lèvres, la meurtrissure au cœur.
A la fontaine de la vie, dans l'espoir et le doute,
Les souffrances par jets et les plaisirs par gouttes.
Elle, toi ou une autre, toujours la même chose.
Les jardins sont pleins de giroflées, de roses.
Mais alors pour quoi, pour qui je pleurs ?
Question sans reponse, raison de la douceur.

Le fakir

A joué longuement, sur la main le désir,
Dans l'extase de l'âme brulant le plaisir.
Le serpent le caresse avalant son poison,
Du rythme de sa flûte il sont la pâmoison.
Dans son âme le feu, entre la main la flamme,
Comme une jolie femme
A la puissance
De la croyance.
Il passe les pays des passions en riant
Il contemple le cœur et le désir criant.
Il se dit le but piétinant l'espoir
Regarde dans son âme et casse le miroir.
Il boit une liqueur d'une source mystérieuse,
Et la volupté de sa blessure rieuse.
Ses cheuveux sont longs, et noirs comme la nuit,
Son regard est l'astre qui brille et s'enfuit.
Il dit : pourquoi être sultan ou vézir ?
On se sent empereur quand on est sans désir.

Une révolte kurde est imminenté

ECRIT UN JOURNAL FRANÇAIS

Paris, (AFP). — *Selon le journal* FRANCE SOIR, *une révolte des Kurdes serait imminente en Iran, en Turquie et en Irak.*

«Les Kurdes, *écrit-il,* sont répartis, comme on le sait, entre la Turquie, l'Iran et l'Irak. Ceux qui résident près de la frontière turque, accumulent des armes et se préparent ouvertement à la révolte».

Et le journal ajoute que le Gouverneur de la ville de Maragueh, à 80 kms. au sud de Tabriz, a été assassiné. C'est la première fois, depuis le début du soulèvement de l'Azerbaidjan le 20 novembre qu'un haut fonctionnaire du Gouvernement de Téhéran est assissiné par les Azerbaidjanais.

De son côté, le journal LE MONDE *publie une étude de son correspondant particulier sur le* «réveil du Kurdistan».

L'auteur, après avoir fait un historique documenté sur le mouvement et l'activité des Kurdes depuis la fin de la dernière guerre, décrivant notamment les activités de Mulla Mostapha, chef kurde, se demandent ce que l'avenir réserve.

«Faisons ressortir que les Kurdes vivant en URSS se sont vu reconnaître des droits étendus, Ils formèrent tout d'abord une république dans le Nahkitchevan. Plus tard, le territoire kurde fut rattaché à l'Arménie soviétique, sans préjudice toutefois à son autonomie culturelle et administrative. Erivan est actuellement un des foyers intellectuels kurdes parmi les plus importants. Chaque année, de nombreuses publications y voient le jour».

L'auteur de l'article pose ensuite la question de savoir si les Russes se serviraient des Kurdes dans une double poussée vers la Méditerrannée et le Golfe Persique.

«Le Kurdistan, *conclut-il,* qui s'appuie sur les contreforts du Caucase et les rives de la Mer Noire, touche en effet à la Méditerrannée entre Adana et Alexandrette, et au Golfe Persique entre Bouchir et Behbdhan. Qui tient la Bohême tient l'Europe, disait Bismarck. Qui tient le Kurdistan tient le Moyen-Orient et ses pétroles, pourrait-on dire».

Téhéran (R) La note soviétique déclare :

«Des combats éclateraient et des effusions de sang se produiraient dans les provinces nord de l'Iran si de nouvelles troupes iraniennes s'y rendaient. Pour ces raisons, le Gouvernement soviétique serait forcé d'amener de nouvelles troupes en Iran pour la protection des troupes soviétiques, Etant donné que le Gouvernement soviétique n'envoie pas de nouvelles troupes en Iran, il ne considère pas sage que de nouvelles troupes iraniennes soient envoyées dans les provinces du Nord.»

La note dément que les rebelles kurdes aient reçu une aide russe ou que les Russes aient été en rapport avec Mullah Mustapha qui a pénétré en Iran, venant d'Irak.

Téhéran, AFP. — **On apprend officiellement que les autorités soviétiques ont empêché les renforts iraniens venant du Kurdistan de pénétrer en Azerbedjan, aux environs de Maraghe.**

---

diez l'honneur de déjeuner avec lui Votre acceptation lui ferait beaucoup de plaisir.

La voix du messager avait une telle douceur que Kegan éprouva du plaisir à l'entendre. Réconfortée déjà par les bonnes nouvelles reçues de Richard, touché par cette gentillesse de l'Emir, elle accepta et demanda aux jeunes hommes de prier ce dernier de l'attendre devant sa tente où elle le rejoindrait.

Rendue à elle-même, elle prit le poignard, un chef d'œuvre de cet art kurde si célèbre en Orient, et y reconnut le symbole de la liberté que lui rendait le roi.

Elle sortit de sa tente. Sous leurs habits d'apparat en poils de chèvre blancs plus brillants qu'une soie, et galonnés d'or, des cavaliers faisant la haie, émerveillèrent ses yeux. Un coursier noir attendait qu'elle le montât. Elle sauta à cheval et se mit en marche entre deux files de dix cavaliers.

Ils franchirent deux vagues de collines, longèrent une rivière où sur des cailloux rouges et blancs un gave chantait la chanson sauvage apprise à son glacier natal. Le chemin passait sous des saules qui devant leurs pas, criblaient la lumière. Ils gravirent une troisième série de hauteurs d'une terre si rouge qu'on l'eut cru une flamme. Un plateau se présenta au pied de trois montagues aux pentes lentes. Sous des couverts puissants, un hall (1) au tapis de gazon les reçut. La rivière en dessinait le contour arrondi et une cascade, issue du cœur de la chaine montagneuse, y déversait son allégresse cristalline.

Le roi l'y attendait.

Il la mena à un défilé fleuri qui aboutissait à un second hall formé par trois rochers si hauts que le regard en les mesurant d'en bas, les voyait soulever le ciel. C'était une chambre d'amour pour les palombes qui y voltigeaient.

V

Les tortures de Richard

* * *

Dans l'après-midi, des cavaliers ennemis se présentèrent en parlementaires devant le campement kurde. Au nom des Croisés, ils redemandaient la fin de la trève et la liberté d'action à partir du lendemain. Les Kurdes l'accordèrent.

Ils s'inquiétèrent aussitôt de savoir si leurs adversaires étaient fin prêts. Les chefs alertèrent les avant-postes et quand le soleil mit de sa lèvre rouge un dernier baiser sur le cou blanc des montagnes, les premiers renseignements arrivèrent Dans les camp des Croisés, une grande agitation régnait. Des forces importantes se déplaçaient.

Peu de temps après, rentrèrent les éclaireurs qu'on avait dépêchés dans la nuit pour observer les gestes de l'ennemi. Mettant à profit les blocs de granit, les ravins et autres accidents de terrain, ils avaient pu se glisser assez près des Occidentaux et observer la façon dont ceux-ci avaient divisé leurs troupes.

(à suivre)

(1) Hall appartenant au vocabulaire Kurde médiéval et ayant le même sens que le mot que nous avons cru emprunter à l'anglais, nous le maintenons dans le texte.

Sal — 4 Hejmar — 66

Duş. 14 Kanûna Paşîn 1946

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê, 35 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 4 lîreyên inglîzî. Bihayê Hejmarekê; 25 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc: Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74 04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIR-XAN

NASKIRINA KURDISTANÊ

Naskirina Kurdistanê karekî zehf dijwar e; ji ber ko civateke zanistiyê nikare tê de bi serbestî bigere û bixebite. Emê cehda xwe bikin û eşîrên Kurdistanê ji xwendevanên xwe re, li gora taqetê bidin nas kirin. Bê şik tiştê ko emê bikin ne tewaw e, û ne jî yekcar rast e; lê her hal ji tunebûnê çêtir e. Heke xwendevanên me; di vê babetê de arîkariya me kirin; em rojekê wê bikarin, xebateke hêj kûrtir, çêtir û dorgirtîtir pêk bînin, û bêxin pêş çavan. Eşîrên Kurdistana Iraqê ev in.

Erdê Zaxo: *Hecan, Gewdan, Mamxuran, Semiriyan, Kuliyan, Şifermeniyan.* Ev eşîr koçer in, 33.000 nefs in. Axayên van Hacî Axa Kurê Mihemed Axa û Teyar Axa Xidir e; ev axa di gundên germava û Avtehlê de rûdinin. Serekê Şifirmeniya Hacî Bedir Axa ye, li Spîndarokê rûdine. Sermiyanê Semiriyan li Tilzêdî rûniştiye.

Eşîrêd erdê Zaxoyê ên din ev in: Silêvane, serek Hazim Beg, li Zaxoyê rûdine; 10.000 nifûs. Sundiye, axayên di wê Ebdî û Cemîl Axa, li Marsîsê rûniştî ne, 7.000 nifûs. Guliye, serek, Hacî Sadiq Axa Biro, li Behnûna rûdine, nifûs, 5000. *Benestaniya*, serek Huseyin Axa Xazî, li Berzûrê rûniştiye, nifûs, 4.000. *Lêfikiya*, serek, Yûsif Ismîl, li Ermiştê rûnişti ye, nifûs 3.000.

Erdê Dixûkê: *Dostikiya*, serek, Seîd Axa Smaîl; li germava rûdine, nifûs, 10.000. *Hinbiyan*, serek Şefîq Axa Smaîl, li Zêwa rûdine, nifûs, 2.000. *Mizûriya*, serek, Şêx Nûrî Brîfkanî, li Brîfkan rûdine; nifûs, 15.000. Çelê, begê wê, Ewliya, Beg, li Çelê rûniştiye.

«Xwendevanên me ba'a xwe daue ko em berî navê eşîr, bi dû wî ve, navê serek, di pişt re navê gundê ko serek têde rûnişti ye û dawî nifûsên eşîrê dinivîsin; êdî em bawer dikin ko ne hewce ye, navê serek, û gund û nifûs, her û her du car bikin.»

Erdê Imadiyê: *Berwarî* jorî, *B*erwarî jêrî; Tewfîq *Beg* Hacî Reşîd *Beg*; Derşîsê, 50 000. *Oramariya;* Sedîq *Beg* kurê Sîto axa; Nêrwa; 6.000. *Bamirnî;* Şêx *B*ehaedîn Neqişbendî; *B*amirnî; gund 50. *Zêbarî;* Mehmûd Axa; Zêbar; 7000 mal in.

Erdê Barzanê axa bile; *Rêkaniya*, Kelxo Axa, 8000. *Mizûrî jorîn, Mizûrî jêrîn*, Xurşîd Axa, 15.000. *Berojî;* Qadir Axa Osman, *Barzan*, 18.000. *Şêrwanê Mezin*, Mihemed Axa, Barzan, 22.00. Şerfan; Ebdilah Axa, Barzan, 10000. Ev her pênc eşîrên jorîn, ev eşîrên dilawer in ko arîkariya Mela Mistefa Paşa kirine. Yezîdiyan pênc lek in; Şêxan, Denan, Dasikan, Reşikan û Dasiniyan; serekê wan Miawiye beg kurê Seîd beg e, li Beadirê rûdine, 500 gund in.

Axa Rewandizê: *Balek;* û Wertî; Şêx Mehmûd Axayê Welaş; Mihemed Emîn Axayê Nawpirdanê; Welaş; Nawpirdan; gund, 300; di nahiya balek de rûniştî ne. *Bradost*; Mehmûd begê bradost; Sîdekan, gund, 200, di nahiya bradost de, rûniştî ne. *Şikak*, gulîzar Xanim û kurê Seyid Taha Pûşo, li havînê, der jûjelê û li zivistanê li Rewandizê rûdinin, gund 10. *Sûriçiyan*, koçer in; Xidir Axa; li bakurê Rewandiz, nifûs; 10.000. *Herkiyan;* koçer in; Ebdilkerîm Fetah Paşa; nifûs, 15.000. *Zengenaniyan;* Mihemed Axa; Zengene; nifûs; 5000. Bolekî; navê Axê ne hatiye zanîn; ew li gundê Bolekya rûdine, 600 mal in. *Herûtî;* Boyêz; beg; Eshed Axa; Çinaran; gund 200. *Şiwezûrî;* Mistefa Axa, Gundejûr; gund 70. Dûlemerî; Begust Axa, badilya; gund 20 Serçiyayî; Xidir axa; Serçiya, gund 15. *Xeylanî;* Kerîmxan; gund 300. *Namsal*, navê axa û gundê wî ne hatiye seh kirin; 700. mal in. *Mentik;* Evdilah axa, 200. mal in.

Erdê Şingalê; Sincarê: *Xatûna 160* gund in; *Dasikan, Reşikan, Dasiniyan, Hewêryan 25.000* kes in; serekê wan; Xwedêda kurê Hemo Şero; û Dawidê Dêwid; ji xatûna pê ve hemî li ser dînê kurdan ê berî ne: eyzedî ne. Qeza Telaferê; *Gergeriyan;* Celûd axa kurê Sadûn axa; çend kes in, me seh ne kir.

Erdê Akire, Eqre: Rejûkera; Seîd axa, Zînana, nifûs, *3.000. Goranan;* Smaîl axa, Berdereş; *6.000. Sûriçiyan;* Şêx Reqîb; Serderiya; *15.000. Zêtkan;* Memê axa; *Şikeflhindiga; 4.000.* ji wan reeşairê sebhe dibêjin; me nav û nîşanê wan hêj qenc seh ne kir; bitenê em dizanin ko serekê wan di gundê berde-Reş de rûdine û hemî pev re *200* gund in.

Erdê Hewlêr: *Dizeyî;* Dizdeyî, Dizdeyan; Xidir Paşa; Ezîz axa; Deşta Qereçoxê, li nahiya Dîbeya; *10.000* mal in; li nîroyê Hewlêrê. *Gerdî*; Cemîl û Mecîd axayê gerdî; Kor; *200* mal in; li rohelatê Hewlêrê. *Herkî;* betah axa; Mîraxûr, *2.000* mal in, koçer in, havînê de diçin Kurdistana Îranê. Şêx biziniyan, Mihemed axayê Huseyin axa; Deşta Şêxbiziniyan; 6.*000* kes in.

Erdê Koysinceq: Şedela; şêx Ebdilkerîm; şedal *30.000* kes in.

Erdê Sileymanî: *Caf;* Dawid beg, Hemîd beg; Helebçe; 50.000 mal in. *Pişder;* Babekir Axa, Ebas Axa; Q elhet Dize, Mamet, gund 500. *Hemawend;* kurekanê Kerîm beg; Çemçemal; gund 700. *Simayêl Ûzerî;* simayêl axa; silêmanî; gund 50. Hewreman; kurekanê Cafer siltan; Temêle; gund 400. Merîwanî; Mehmûd Xan; kanî sanan; 420 mal in; koçer in.

Erdê Kerkûkê: *Kakeyî;* Fetah Xelîl Axa; Heftexar; 500 mal in. *Talebanî;* Şêx Hebêb; Kerkûk; 2000 mal in. *Zengene*, Mihemed Kerîm axa seyamensûr; 150 mal in. *Dawide;* Dara beg; Tawox; 3000 mal in, Berzince; seyid Ehmed Xaneqa; Kerkûk; 7000 mal in. Cebarî; Cebar seyid Mihemed; Cebarî; 7000 mal in. Şiwan, navê serek ne hatiye zanîn, 7000 mal in. Zend; Koxa Xenî, Kifrî; 200 mal in. salihî, navê serek ne hatiye seh kirin; 400 mal in.

Nahiye Şeqlawe: Xoşnaw; sedîq beg; Şeqlawe; gund 300Qeza Mexmûr: . Dizeyî; Xidir Paşa; Kendînawe; gund 400.

Nahiye Helebçe û Pêncwîn: Mukriyan; Şêx mehmûd, Çiyayê sûrdaşî. Rayet; Eb as axa; Rayet; 2000. mal in.

Qeza Raniye: bilbas; Xebûr axa; sengesor; gund 300. bûrî; mihemed axa; gund 100.

Erdê Diyale: Şerfbeyanî; Osman beg; Tahir beg; Horên û şêxan; 800 mal in. bacelan û bavkê wê Cimûr; Evdilah axa; Ismaîl axa; mecîdxan salar, mecîd Qadir axa; Cihanbexiş; Xaneqîn nahiye Qoretû; 1500 mal in, Talebanî; şêx Wehab (naib e) û şêx mihemed şêx seîd; Qoretû; 500 mal in. Kakeyî; Paşa Hemûd; Ebas Ûzeyir axa; Xaneqîn; 20 mal in, Delo; 1000 mal in. Delo li *K*ifrê jî hene.

Erkewazî; Elîxan; Xaneqîn; 800 mal in. Zergoş; muhsin Ezîz, Qizlerbat; 500 mal in. Qere-ulus; navê serek ne hatiye zanîn; ew li dora mendelî rûdine; 1000 mal in. sûremêrî; *K*oxa mibarek, mihemed Ezîz; li dora Xaniqînê rûdinin. 500 mai in. Ev çar eşîrên jorîn, berî bi 200-300 salan ji Lovistanê hatine, lor û şîne û xwerû kurd in.

Di *K*urdistana Iraqê de, hin eşîrên din û di nav wan de, eşîrên mezinî mîna Piştkoh û goran jî hene ko me hêj xweş seh ne kiriye. Piştkoh 40.000 mal in. goran xwedî heft lek in; û serekê her lekî re siltan tête gotin; heft siltanên goran hene. Herwekî xwendevanên me dibînin, rûniştinanên bajar û şaristanên *K*urdistana Iraqê, ne hatine di nav hejmartiyarên jorîn.

Hejmara ko bê emê bi eşîrên *K*urdistana Îranê mijûl bibin.

Çîrok

Sînema bi ser dûman

Zemanekî zilamek hebû, kurekî wî û keçkika xwe hebû û dîya wan tine bû; navê keçê Sînema bi ser dûman bû. Zilam û kurê xwe va çûn hecê, û keça xwe li mal hiştin, nan û av dînan cem, û jê ra got: derî ji kes ra vemeke heyanî em ên, û bi mileyê gund ra got: her rojekê ti kê herê ber deriyê mala me û li halê Sînemê bipirsê; û çûn hecê. Rojekê dilê mile pîs dibe û bi sînemê ra dibêje derî veke, min ji te ra henarek. sînemê jê ra got: ez derî ji kes ra venakim. Mile got: destê xwe dirêj ke ez bi te dim. sînemê destê xwe dirêj kir. Mela mekîn bi destê tsînemê girt û jê ra got: derî veke, ya ezê destê te qit kim. sînemê derî vekir. Mela jê ra got: bi mi ra bi yek be, ya ezê te bikûjim. sînemê lê vegerond hana nabe, emê serêbişûn û paşê emê kêfa xwe bikin. Mile got: baş e. sînemê av jê ra keland û got de were, mile hat û xwe tazî kir, sînemê ava kelî li serê mile kir; û mile bê aqil ket. sînemê bi desta girt û dîna derva.

Paşî, bi çend seatan aqil hat serê mile û çû mala xwe. Mela çû cem pîrek cazû û jê ra got: sînemê ji min ra hûnî hamamê; ezê deh zêra bi te dime.

Pîr çû deriyê mala sînemê; û jê ra got: derî veke ez xaltîka te me; paşê sînemê jê ra derî vekir. Rojekê pîrê bi sînemê ra got: rabe em herin ser tirba diya te sînem qail bû û vê ra çû. sînemê didê gêrî û pîr xeyza xwe le çavê dihêlê, paşê hatina mal. Rojekê pîrê jê ra got rabe em herin hemamê. sînem qail bû, xwe ra bir; û Mile jî li hemamê bû. Mile bi destê sînemê girt û jê ra got: ti bê bi mi ra bi yek bê. sînemê jê ra got: baş e; ema hana nabe; tê araqî vê hûnê; emê vexwin û paşê emê kêfa xwe bikin. Mile araqî hanî û rabûn vexardinê; sînem bi dizî dirijîne û mile jî vedixe. Mile serxoş bû û ket erdê. sînem rabû û çu mal.

Dema mile bîst; bavê sînemê ji hecê tê; mile çû cem û got: her rojekê sed xort derin mala te, cem keçka te. Hecî got: bi lawê xwe ra: here vê orispê bikuje û çavê wêna bîne ji mi ra. Kur çu ber derî û ban sînemê kir got: derî veke; ez birayê te me; sînemê got ez derî venakim ti birayê minîse gistîlka xwe pêşe mi ke.

Brêk gistîlk pêşî kir. sînemê derî vekir û gelek dilxeş bû. Brêk jê ra got: çavê xwe girêde û li paş min siwar be; sînemê li paş siwar bû û di xew va çû, brayê sînemê, sînem bir berda çiyakî asê û hat mal. Paşê sînem bi xwe hesîa û seh kir kesik tineye. Rojekê, kurê paşakî hat nêçîrê; nav vî çiyayî. Carekê, seh kirin ko kûçkê xwe çû û rewî tiştekî; ber vî tiştî çûn, nêrîn ko keçkek bandike: me tên ez tazî me; kurê paşê got: be va; cilê min jî ramila li xwe ke û were: zilamê kurê paşê çûn û hanîn kurê paşê bi xwe ra bir hemamê û ser berber û cilenê pak û rind lê kirin. Kurê paşa jî li keçka na ecbîneye; dema sînem dî; dilê xwe ketê û bir.

Paşî saleke kurekê xwe bû; dema kurê paşê seh kir sînemê bîra bav û brayê xwe kirî. bi mileyê gund ra û bi du erebana şande mal. Mile bi sînemê ra got: were em nanini xwe bixin. sînem hat rûnişt. Mile bi sînemê ra got: ti kê bi mi ra: bi yek be, ya jî ezê kurê te serjêkim; sînemê got: şerjêke; mile kurê sînemê dikuje û ban sînemê dike ;tikê bi mi ra bi yek be; ya ezê te jî bikijim; sînemê got:bisebire; ez du rika't limê bikim paşê min bikije; sînem rabû û çu limê bike û ban Xwedê kir û bi emrî Xwedê bû marekî û ket nav kevran. Paşê mile çu cem kurê paşê û got ev çilil heywanek te biribû; ha işte bi çolê de revî û çû.

Paşê; sînemê ban xwedê kir û emrê xwedê bû; keçik û hat pariyê kurê xwe da berhev û ban xwedê kir, bi emrê xwedê can pê hat û kincin pîs lê kirin û çû cem şivanekî got: ti va berxî nafrosê, got: ez bi pera nafroşim yekî çu cem yekî din; paşê çu cem yekî din got belê ezê bifroşim; bi du zêra. sînemê kirî û postê wî çêkir û girte xwe û çû cem mala bavê xwe û ji wan ra got: ez kê li cem we bi xadim bime; gotin baş e. Rojekê kurê paşê û mile û mileyê din va hatin mala hecî;paşê ban xadimê kirin û jê ra gotin: ji me ra bi kilama di. xadim got: hemo derî bigirin u kilît bi des mi din ezê ji we re bi kelam dim. Kilît bir û istira: li ser xwe; paşê çû cem bavê xwe û jê ra got û postê xw dîna ber: ez keça te me û ev ji mêrê min e û ev herdu mile, ez hona hona kirin, rabûn serê her du mileya jêkirin û sînem jî da kurê paşê. Mirazê sînemê bû û mirazê we jî bibe.

Mihemed Cafer şêx Ismaîl Zade

Rojnameyên Cihanê

û Pirs û doz û dehwa Kurdistanê

Ev çend meh in rojnameyên cihanê bi pirs û doz û dehwa Kurdistanê mijûl in; ne maze rojnameyên bêrûtê yên bi zimanê erebî û frensizî; û yên Parîsê mîna «Le Monde», «France Soir», «Combat», «Renaissance» û hin rojnameyên emerîkanî û rojnameya ingilîzi «News of the World»; rojnameyên Felestînê mîna «Palestine Post» zehf rojnameyên ko bi zimanê ibranî derdikevin; rojnameyên Misrê yên frensizî û erebî; û rojnameyên Yewnanî; di heqê Kurdistanê de û li ser daxwazên neh milyon kurdên ko xwedî erdekî mezin in-pênc sed hezar kilomêtir çargûşebendine hêja; nivîsarine dûr û dirêj belav dikin û dibêjin ko miletê Kurd ji bona istiqlala xwe, ji bona azahî û serbestiya xwe xwîna xwe rijandiye û îro ji direjîne û niho Kurdistanên Tirkiye, Îran û Iraqê bi destê Civatine baş saz û terlîbkirî têne gerandin û îcar xebata dehwa Kurdistanê ji her wextî bêtir û çêtir xurt e; û di vê demê de ji bona mileteki mezin, ji neh milyon peyan bihevketî, hêsîrî çênabe û rahetiya dinyayê û nemaze silametiya welatên Rohelatê Nîzing û navîn, bê safîkirina pirsa Kurdistanê pêk nayê.

Di Civana Londrê de

Li gora telegrafa ko nûçegihayê ejensa frensizî A.F.P. ji Enqerê belav dike; têde tu şik nîne ko pirsa Kurdistanê di civana Londrê de, ya miletên yekbûyî wê bikeve axaftinê.

Tefsîra Quranê

73 - Lawên Israîl ji me re sund xwari bûn û me ji wan re pêxember şandin, lê her cara ko ji wan re pêxemberek dihat û emrên wî ne li gora dilxwaza wan dibû, wan ew dikuştin, an gotina wî pûç û pêxemberîtiya wî inkar dikirin û digotin, ew derewan dike.

74 - Ew ji xwe re hisab dikirin ko wî emelê wan bê ceza wê bimîne ji ber vê yekê dilê wan hişk bû, wan rastiyê ne didîtin û nê jî dibihîstin, piştre tobedar bûn û Xuda toba wan qebûl kir, paşî ji nû ve piraniya wan asê bûn û dîsa rastiyê ne dibihîstin û ne didîtin; Xuda emelê wan dibîne.

75 - Ji Filan, yên ko got: Xuda, Mesîh kurê Meryemê ye; ew kafir bûne. Mesîh ji wan re got: Gelî lawên Israîl, ji Xudayê xwe re perestişê bikin; ji ber ko ew Xudayê min û we ye; yên ko tiştekî dikin hevber û hempayê Xwedê; ji wan re bihuşt heram dibe, qerergehê wan dojeh e û kes ni kare arîkarê wan bibe û wan jê derîne.

76 - Ji Filan yên ko got, «yekî ji sê Xudan Xuda ye» kafir bûne, ji Xuda pê ve tu Xuda nîne û xuda yek e; heke ew dev ji wê gotinê bernadin kafir dibin; û kafirên di wan bi ezabekî giran wê bêne êşandin.

77 - Ma ew na xwazin dest ji wê gotinê bikişînin, vegerin riya Xudayê xwe, tobedar bibin û efiwa Xuda bixwazin! Xuda ji tobedaran re tobe dide, di gunehên wan dibore, Xuda delal, piyar û dilovan e.

78 - Mesîh kurê Meryemê, mîna pêxemberên ko beriya wî hatine pêxemberek e, diya wî Meryem, bi her hewayî jinikeke pak û dilrast bû û her du jî, weke mirovên din dixwar û vedixwarin, insan bûn; binêre em çawan ayetên xwe şanî wan didin û ew çawan mirûçê xwe jê dizivirînin û pê zendemayî dimînin.

79 - Ma hon dixwazin, ji Xuda pê ve, ji tiştekî din re jî; ibadetê bikin, tiştekî welê ko ne qencî û ne jî xirabiya wî dikare bigehe we, yê bihistiyar û zana Xuda ye, ew emelên we dibîne û gotina we dibihîse.

80 - Gelî xudankitêbino.. neheqiyê me kin, dev ji rastiyê bermedin û derbazî sînorên dînê xwe me bin û me kevin pey mezinên xwe yên ko beriya hatina Bezma Muhemed riya xwe şaş kiri bûn û xelkê xapandin û ji riya rastiyê derketin.

81 - Heçî ji lawên Israîl kafir bûne, Xuda li wan bi zimanê Dawûd û Îsa kurê Meryemê lanet kiriye; ji ber ko ew asê bûne û tada li emrên Xwedê kirine.

82 - Wan destên hev û du ji kirina xirabî û ji bêdînîtiyê şunda venedigerandin, emelê wan çiqas kirêt û bêkêr bû.

83 - Tu dibînî ko piraniya wan hevalîtiya dîn-nezanan dikin. Ew ji bo dawiya nefsa xwe û ji bo roja piştdawiyê çi tiştên kirêt û bê xeyr li hev tînin; Xuda ji wan dienite û ewê bikevin ezabî û tê de her bimînin, jê derketina wan nîne.

84 - Heke wan xudankitêban, baweriya xwe bi Xuda û pêxember di wî û bi kitêba ko jê re hate dahatin bianiyana êdî wan dîn-nezana ji xwe re ne dikirin heval, lê çi feyde piraniya wan fasiq in.

85 - Lê tu bibînî ko di nav mirovan de cuhî û dîn-nezan ji her kesî bêtir dijminê bawermendan in; û yên ko baweriya xwe anîne û dibêjin «em file ne», ew ji her kesî zêdetir nîzîkî misilmana ne, ji ber ko di nav wan de keşe û mitranên hene û ewê ha ne nefsmezin in.

86 - Her wekî ew dizanin ko Quran ji pêxemberê Xuda re da dahatin, kitêba Xwedê ye, gava Quran tê xwendin ew bi têsîra rastiya hikmên Xwedê dest bi girînê dikin û dibêjin: «Xudayê me, me baweriya xwe aniye, em pê şehdetiyê didin, navê me jî weke şahidekî binivîse cem xwe.

87 - Ma çima em baweriya xwe bi Quran û pêxember ne yinin? Em lavekarê kerema Xudayê xwe ne, em jî dixwazin ko Xuda me bigihîne peyayên xwe ên baş.

88 - Xuda ew gihandin sewaba xwe, ewê bikevin buhuştên têr av û kanî û tê deher bimînin, ev şabaşê qencîkera ne.

89 - Yên ko kafir bûne û ayetên me inkar kirine û derew bi alî ayetên me ve dane, ew ehlê dojehê ne û tê de her dimînin.

90 - Tiştên rind û xweş ko Xwedê ji we re helal kiriye, ji xwe re me kin heram û tada li emrên Xuda me kin, Xuda ji tadakeran hez na ke.

91 - Ji tiştên çak û baş ko Xwedê ji we re helal kiriye bixwin û vexwin û li gora emrê Xudayê ko me pê baweriya xwe aniye bimeşin.

92 - Seba sundên we ên bê hemd Xuda we berpirsiyar na ke; lê heke we qesdanê sund xwar, ji we re kefaret divêtin, kefareta wê ev e: divêt hon deh belengazan bi xwarina hêja ko hon ji mirovên di xwe re didin; têr bikin; an deh belengazan bibijêrin û her yekî ji wan re destek cil bidin, heke hon ni karin wan tiştan pêk bînin; divê hon sî roj rojiyê bigirin; ev kefkaretên baweriya we ne, baweriya xwe biparêzin, Xwedê hikm û ayetên xwe pêş we dike ta ko hon şikirdar bibin.

93 - Gelî bawermendino... vexwarina şerabê, leyistina qumarê, ibadeta pût û sûretan û vekirina falê tiştên bêkêr û şuxlên şeytên in, destên xwe ji wan tiştan bikişînin ta ko hon bigehin qenciya Xwedê û ji ezabê xelas bibin.

94 - Şeytan dixwaze ko hon şerabê vexwin û ibadeta pût û sûretan bikin û qumarê bileyizin ta ko hon dijminê hev û du bibin û li hev bikevin û Xuda me yinin bîra xwe û nimêja xwe me kin û ji riya Xuda derkevin. Hon dibînin ji we re kirina wan tiştan çiqas xirab in.

95 - Bindestiya emrê Xuda û pêxember bikin, bê emriya wan me kin, hey dêna xwe bidin neyarê xwe Şeytên, çavê xwe vekin û bizanin ko heke we dest ji pêxember berda, hon riya xwe şaş dikin, ji ber ko wezîfa pêxember şîret û pêşkirina riya rastiyê ye, heke hon dest ji pêxemberê xwe berdidin divê êdî hisabê dawiya xwe bikin.

96 - Yên ko baweriya xwe anîne û qencî kirine; heke ji tiştên ko hatine heram kirin; berî heram bûne wan; xwarine ji wan re ne tu guneh e, lê divê ew ji Xudayê xwe tirsiyar bibin û qenciyê pêk bînin û dev ji tiştên heram berdin û baweriya xwe bi heram bûna tiştên ko Quranê de hatine gotin û hejmartin bînin, û hey ji Xuda bitirsin û qenciyê pêk bînin, Xuda hejî qencîkeran dike.

97 - Xuda, bi wextê Hecê û bi nêçîra destan û bi tîr û kevanê hon ceribandin û Xwedê dixwest pê, yên ko baweriya xwe bi tiştên xeybê mîna wehî û roja piştdawiyê tînin û yên ko baweriya xwe pê na yênin ji hev veqetîne û wan nas bike, paş vê ceribandinê ji vir vê da; yê ko di dema Hecê de nêçîrê dike, divê bizane ko jê re ezabekî giran heye.

98 - Gelî bawermendino... di Hec û Emrê de nêçîrê me kin, yê ko di, wê demê de bi hemd ji heywanên nêçîrê heywanekî dikuje cezayê wî di Kabê de şerjêkirina qurbanekê ye, divê bihayê qurbanê bi qasî bihayê heywanê nêçîrê ê kuştî be; û divê du pispor li ser bihayê qurbanê hikmê xwe bidin, heke qurbanek bi dest ne ket; divê li gora bihayê qurbanê zad bikire û ji belengazan re belav bike, her belengazekî re midek; an ji bona her midekî rojekê rojiyê bigire, ta ko giraniya emelê xwe tam bike, û êdî dest jê bikişîne, Xwedê di gunehên mirovên ko beriya vî emrê Xuda di dema Hec û Emrê de nêçîrê kirine dibore, lê Xwedê ji yên ko piştî emrê Xuda nêçîrê dikin ewda xwe hiltîne, Xwedê xweyî qudret e û tola xwe vedike.

99 - Dema Hecê de, di behrê de masîvanî û xwarina goştê masiyan ji we re hate helal kirin; ta ko hon li mal û di rê de jê bixwin û idara xwe pê bikin, lê nêçîrvanî di dema Hecê de ji we re heram e, ji Xwedê bitirsin û ji bîra me kin ko hûnê vegerin ba wî.

100 - Xuda navê Kabê Mala Miqedes danî û pê qedrê wê bilind kir û Mala Miqedes kir ewlegehê xelkê û çend mehên salê jî kir mehên miqedes û demên ewleyiyê ji ber ko di wan mehan de; tu kes; na be ko bê te kuştin û bi emrê şerjêkirina qurbanan û bi destûra xemilandina wan û emrê belavkirina goştê wan; wî xwarina xelkê da, ta ko hon bizanin ko Xuda her tiştên erd û ezmanan dizane û zanîna Xwedê dora her tiştî digire.

101 - Bizanin ko cezayê Xwedê giran e û Xuda efiw dide, Xuda dilnerm e.

102 - Wezîfa pêxember pêşvekirina emrên Xuda ye, tiştên ko hon aşikare dikin an vedişêrin Xuda pê dizane.

103 - Çê û neçê ne mîna hev in, qedrê tiştekî ne bi piranî lê bi qenciya wî ye, eger jî tu ji piraniyê hez dikî, tiştekî kêm û çak ji tiştekî pir û xirab çêtir e. Gelî mirovên bijîr.... ji Xudayê xwe tirsiyar bibin heta ko hon bigehin riya rastiyê û serfiraz bibin.

104 - Gelî bawermendino... ji pêxemberê xwe tiştên welê me pirsin ko heke cuhwaba wan bihata dayîn, hon xemgî dibûn, li ser hertiştî emrê Xuda di wextê xwe de, di Quranê de wê bê gotin, vê gavê ji pêxemberê xwe bipirsin, ewê ji we re bide zanin; kirina wan pirsan Xwedê efiw dike, Xuda di gunehên xelkê dibore, Xwedê piyar e.

105 - Miletên beriya we jî, ji pêxemberên xwe pirsên wilo kirin û gava ji wan re cuhaba wan pirsan hate dayîn pê kafir bûne.

106 - Xuda di heqê derewan de ko we navê wan Behîre, Saibe, Wesîle û Exame daniye tu tişt ne gotiye, ew jî mîna dewarên din heywan in, lê yên ko kafir bûne ji xwe re derewan dikin û derew bi alî Xuda ve jî didin û piraniya wan nezan in, seh na kin.

107 - Gava ji wan re tête gotin, werin û biya kitêba ko Xuda da dahatin û pêxemberê di wî bikin, dibêjin dînê bav û kalê me besî me ye; bav û kalê wan nezan û riya xwe şaş kiri bûn ma ev jî rabûn biya wan kirin, ma ev çawan besî wan dibe? Ma tiştekî nerast kengê şayesteyî hejkirinê dibe?

108 - Gelî bawermendino... dîn û nefsa xwe ji kafiran biparêzin û li ser riya rastiyê bimeşin, zererê mirovên ko riya xwe şaşkirine na gihe we, honê vegerin ba Xwedê û ewê di roja piştdawiyê de emelên we ên çak û xirab şanî we bide.

109 - Gelî bawermendino... gava mirin nîzîkî we dibe û hon dixwazin wesiyetekê bikin, ji mirovên di xwe banê du şahidên adil bikin, eger hon rewingî ne û di welatê xerîbiyê de ne û mirin nîzîkî we dibe û dixwazin wesiyetekê bikin ji mirovên xerîb banî du şahidan bikin; heke ji dilpakiya şahidên xerîb şik ket dilê we; banê wan bikin, wan bisekinînin cem xwe û piştî ko şah-i

dan nimêja xwe a nîvroyê kir divê ew sund bixwin û bêjin: em şehdetiya xwe seba tu tiştî venaşêrin û em ne timakarê malê mîrathiştene, em şehdetiya xwe ji bo Xwedê li gora rastiyê didin û dizanin ko bi veşartina şehadetê em gunehkar dibin.

110 - Lê heke hate seh kirin ko şahidên xerîb bêbextî kirine vê gavê ji mirovên mîrathişte du kes dikevin cihê wan û şehdetiyê didin, herwekî ew mirovên mîrathişte ne, ji şehdetiyê re ji ên din şayestetir û layiqtir in û ew bi anîna navê Xuda sund dixwin û dibêjin: şehdetiya me di xuyakirina heq de ji yên din rast-tir û paktir e û em derbazî sînorên rastiyê na bin û em dizanin ko me wisa bikira em ji zaliman dibûn.

111 - Bi vî awayî, ji şahidan re dana şehdetiyê li gora rastiyê hêsanî dibe; ji ber ko şahid ji xwe re hisab dikin ko heke wan sundekî derewîn xwar heye ko ew tê seh kirin û ew pê riswa û şermîn dibin û bi vê melhezê dest ji sundên derewîn dikişînin û bi dilpakiyê şehdetiyê didin. Ji Xudayê xwe tirsiyar bibin, guhdariya emrên wî bikin û bizanin ko Xuda mirovên neçak na ke riya rastiyê.

112 – Rojekê Xuda pêxemberên xwe wê bicivîne û ji wan re dê bêje: «gava we ji xelkê re got, werin li ser riya rastiyê, wan çi got»; pêxember bêjin: em tiştekî nizanin, yê ko veşartiyan dizanî tu î.

113 - Wê demê bînin bîra xwe... Xuda got: Îsa kurê Meryemê... nîmet û qenciya ko min da te û diya te bîne bîra xwe, min te bi rûhê-miqedes zexm kir ta ko tu di landikê de û di mezinahiya xwe de jî bi xelkê bipeyivî û şîretan li wan bikî û min tu hînî kitêb û hikmetê, Tewrat û Incîlê kir û gava te bi destûra min ji heriyê şiklê teyrekî çêkir û lê pif kir ew bi izna min teyrek bû û dîsa bi destûra min te çavê koran vekir û wan dît, nesaxiya miskînan sax kir û te mirî vejandin û wan ji gorinê derêxist û gava lawên Israîl, her çend jî tu ji wan re bi ayet û mûcizan hati bû yî,direjî te kirin, min destê wan ji te da kişandin, gava wan ev dîtin, yên ji wan ko kufir dikirin got: ev sihirbaziyeke aşikare ye.

114 - Dîsa bîne bîra xwe... gava min emrê xwe-ko hewariyan divê baweriya xwe bi min û bi pêxemberê min bînin-xist dilê wan, Hewariyan got: me baweriya xwe aniye, Îsa, tu şahidê me bibe, em misilman in.

115 – Gava Hewariyan ji Îsa re got: Xudayê te dikare ji me re ji ezmên sifrekê bi nan û zad bide dahatin, Îsa got: heke we baweriya xwe aniye, ji Xudayê xwe tirsiyar bibin.

116 - Hewariyan got: em dixwazin ji wê sifrê bixwin û dilê xwe pê qanî bikin û em dil dikin bizanin ko tu bi her hewayî ji me re rastiyê dibêjî û tu pêxemberê Xwedê yî û em dixwazin pê şahidên yekîtiya Xwedê û pêxemberîtiya te bibin.

117 - Îsa kurê Meryemê got: Xuda û xudanê me, ji me re ji ezmên sifrekê bide dahatin, bila roja dahatina wê sifrê; ji me re û ji çêliyên di me re cejnekê be û dahatina wê sifrê nîşanek ji mezinahiya te û delîlek ji pêxemberîtiya min bibe, Xudayê min, me xweyî bike, nandayê mezintir tu î...

118 - Xuda got; ezê ji we re wê sifrê bidim dahatin, lê ji wî paşî yên ko ji we kafir dibin, ezê wan bi ezabekî welê biêşînim ko min heya niha tu kesî bi wî awayî ne êşandiye.

119 - Wê demê bînin bîra xwe... Xwedê di roja piştdawiyê de, ji Îsa kurê Meryemê re wê bibêje û jê bipirse: te ji xelkê re gotiye, hon ji Xuda pê ve min û diya min jî, ji xwe re bikin xwedê?

Îsa wê bibêje, xudayê min, ê mezin tu î, tu bê hevber û hempa yî, ez evdê te me, ez çawan dikarim tiştekî ne rast bêjim, ev ne layiq û şayesteyî min e, heke min wiha bigota, te ê bizaniya, dizî û aşikare; tiştên ko di dilê min de veşartî ne tu pê dizanî, lê ez tiştên ko tu li cem xwe vedişêrî nas na kim, tu veşartiyên her tiştî dizanî;

120 - Min ji wan re bitenê tiştên ko te ji min re emir kiriye gotiye, min ji xelkê re got ji xudayê min û xwe re ibadetê bikin û wextê ko ez di nav wan de bûm, min dêna xwe dida wan û min ne dihişt ko ew tiştine bê rê bêjin; piştî ko te ez mirandim û ez hilanîm, ba xwe dibna xwe dida wan û tu her tiştî dibînî û dizanî.

121 - Heke tu wan bi ezabî diêşînî, ew evdên te ne, li gora daxwaza xwe bi wan dikî û eger di gunehên bawermendan diborî dîsa emrê te ye; yê xudanqudret û fêris tu î.

122 - xuda dibêje, mirovên bawermend di roja piştdawiyê de wê bibînin, dilpakiya wan çawan bikêrî wan bê, ji bona wan bihuştên têr av û kanî hene û ew tê de her bimînin, xuda ji wan wê razî û dilxweş bibe û ew jî ji xudayê xwe wê razî û pê şikirdar bibin û bextiyariya mezintir ev e.

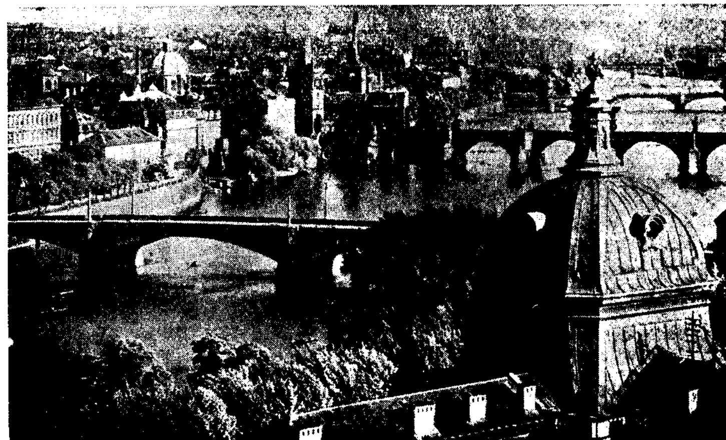
123 - Erd û ezman û her tiştên ko di wan de ne milkê xwedê ne, û ew bi her tiştî dizane.

MIRÉKA CIHANÊ

Qehwa Vexwarineke Hêja ye

Hemî xelkên Cihanê ji vexwarina qehwê hez dikin. Qehwa di welatên germ de çêdibe. Wêneya me xe kên Hindî-Çîniyê pêş me dike yên zehf qehwe diçinin.

Payetextê Çekoslovakyayê Prag

Payetextê Çekoslovakyayê *Prag* şaristanekî mezin û spehî ye; di vî bajarî de 800.000 peya rûdinin. Rûnişîmanên erdê Çekoslovakyayê 14 milyon in.

Strana Kurdî:

HEFTSEDÊ

-2-

Lê warê...
Erê sibeye, li min tişta zuwa.
Heftsedê dotmama Genc Xelîl Axa li jor tewla mala babê xwe ketiye;
Hespekî qutanêr deraniye.
Tengê wî şidandiye,
Bi şev û rojê ajotiye,
Li serê duriyanê sekiniye,
Pişt qefla başbazerganê rûniştiye,
Têto başbazerganekî misilmana.
Heftsedê dibêjit: Başbazerganê misilmana:
Tu bi Xwedê û Mihemed pêxemberana,
Te pismamê minê Genc Xelîl Axa ne dîtiye li welatê Xeyran û Xirban,
Bajarê kola Mehmûdî li Tilsîn û Milsîn welatekî xerîbi ye?
Başbazerganî dibêjit:
Erê, Heftsedê, pismamê te Genc Xelîl Axa emrê Xwedê kir;
Min veşarto bi vê destana.
Ez hatim şûnana.
Heftsedê dibêjit: Erê başbazerganê misilmana,
Hêviya min ji Xwedê û pêxemberan e,
Hêj tu ne gihiştî mal, termê te dâyim ser piştê di van hespana.
Lê warê......
Têto başbazeraganekî filana.
Heftsedê dibêjit:
Tu bi Xwedê û Îsa pêxemberana,
Te pismamê min Genc Xelîl Axa ne dîtiye bi welatê di xeyran û xirbana.
Li bajêra kola Mehmûdî, Tilsîn û Milsîn, bajarekî xerîbiye?
Başbazerganê filana dibêjit:
«Pismamê te Genc xelîl Axa çi nav û nîşan e?»
Heftsedê dibêjit:
Roja ji mal derketî, suwarî hespekî boz î bayaziye;
Simkotî, simkirî, difin zornayî ye, stêra Mexribî rawesta ye,
Suwarê ciwanekî Manegî ye, Manegî dûgxigî ye.
Zînê zerê tewrizî ye,
Serkel û silahbend dirizî ye,
Cotekî danisqa pişta zînî çikilandî ye.
Ew bi xwe simbêl sor î sosinî ye,
Qelunbeskê osmanî ye,
Berdefka wî kehrebenî ye,
Û xencerê wî salihbegî ye.
Çef û egalê wî Mendelî ye,
Kurk û ebaya wî besrawî ye,
Şalê wî kermanî ye,
Bi çekmeya siftalî ye,
Bi tomamê rûmanî ye,
Hoçkêdê wî sê gazên gaza qeyserî ye,

Piştqûna Boz î beyaz î li erdê dikişî ye.
Pêr kaxezekê ji dotmama xwe hinarti bû:
«Par nefer bûm, û ev sala yûzbaşî me».
Başbazerganî filana dibêjit:
Erê Heftsedê,
Min Genc xelîl Axa, pismamê te ne ditiye bi vê çavana.
Ez nakim bikim çu bêbextî û çu derewana.
Lêwarê.....
Têto başbazerganî cuhiyana.
Heftsedê dibêjit:
Erê, tu bi xwedê û Mûsa pêxemberana,
Te pismamê min ê Genc xelîl Axa ne dîtiye li welatê di xeyran û xirbana
Li bajêra kola Mehmûdî Tilsîn û Milsîna, bajêrekî xerîbî ye?
Başbazerganî cuhiyana dibêjit:
Pismamê te Genc xelîl Axa nesaxekî nesaxan e.
Ser milê di du Romîan e,
Bir û avête xestexane.
Lê warê... Lê warê....
Heftsedê rabû, çil keç j' bo xwe kom kirin,
Hemî romanî xemilandin.
Û ew bi xwe kire diktorê Loqman.
Û qesta pismamê xwe kir
Deh nefer hinartin:
Bila hemî diktora derkevin,
Dê diktora Loqman têtin û Genc xelîl Axa sax bikin;
Hemî diktora derketin, û hatin diktorê Loqman,
Û nîşanit çawa xwe bi Genc xelîl Axa binit derê.
Dest avête strana:
Ava Firatê çemê bi kend û lend e.
Ezê hespê Genc xelîl Axa bibim ser solbenda;
Ezê guharê xwe bikim nala;
Û bazingê xwe hûr, hûr bikim û bizmara;
Ezê kezî xwe bikim tenga,
Û biskêd xwe bikim deshevsara.
Herçî gav pismamê min Genc xelîl Axa derkevit bi koçmal û çadirana
Û da xelk na bêjin:
«Eve suwara korê Heftsedê çi bê kar û bar e.»
Lê warê.....
Genc xelîl Axa çavê xwe vekir,
Got: «Ev strana te ji kî rê girtî ne?»
Diktorê Loqman dibêjit:
Ez çûme ser nesaxa ji nesaxa ewêt girtin.
Genc xelîl Axa gote diktorî:
«Heker tu va strana bo min bêjî,
Her stranan hespekî didime te.»
Dest avête strana.
Gote: Ew çil keçê digel libasê xwe bikin:
Oda başbazerganî odakî şîn e.
Kelek û gemiyê di Hacî Bedran Axa, têno dikişîne,
Dê hêlo pismamo Genc xelîl Axa destê xwe li gerdenê zer werîne.
Lê warê..
Heke çavê xwe vekir, û berê xwe dayî ko dît dotmama xwe Heftsedê,
di vê gavê de mir.
Lê warê.....
Ji bajêrî salî ne çime bajarê Misrî ye.
Ezê piştî pismamê xwe Genc xelîl Axa, ezê sing û berê xwe bikim li bin axê qebrê ye...
Ne ma yê, ne ma yê, ne ma yê.
Dê bila ez nemînim piştî pismamê xwe Genc xelîl Axa, li ser dinyayê!
Lê warê...
Ji vê odê ne çime çu oda.
Memkê min na bîne befrekê li zozana.
Û xwe kişa, îna li serbanê di vanî oda.
Ezê desmalekê şîn kirim, bavêjime çavê xwe,
Û ezê xwe avêjime avê, bila bikim bi rûh de......

yê ko berhevkiriye: Th. bois

Rojnameya Ahen Dinivîse

Rojnameya Ahen, ya ko bi zimanê farisî li Tehranê derdikeve, qala pirsa Kurdistana Îranê dike û dibêje: roj berî rojekê Hikûmeta Îranê, divê mixtariyeta kurdistana Îranê qebûl bike.

Miletê kurd ev çend sal in vî tiştî dixwaze; kurdên Îranê dixwazin ko zimanê kurdî di Kurdistana Îranê de, bibe zimanê resmî, zimanê hikûmet û mehkeman; hemî karker û mêmûrên axa Kurdistana Îranê ji kurdan bête bijartin û di hemî medresa û xwendegahan de zimanê kurdî bête xwendin û kurd karên welatê xwe bi destê xwe biyerînin. Rojnameya Ahen bi ser ve zêde dike û dinivîse: hikûmeta Îranê divê xwe bilezîne û heqê kurdan bide; beriya ko îş yekcar xira bibe. Li gora telegrafên dawîn qiwetên kurdî yên kurdistana Îranê û lekên Mela Mistefa Paşa hatine dora sine û kirmanşahê; û kurdên van erdan bi şabûnî xwe gihandine wan. Ji aliyê din ev nûçeyên serfiraziya kurdan gihane kurdên lor û bextiyar û ev jî pê zehf şa bûne û arîkariya xebata azahî û istiqlala Kurdistanê dikin.

Kovareke Nuh; Mad

Di Tehranê de, Kovareke nû bi navê Mad dest bi derketinê kiriye. Ev kovar bi pirsên kurdî yên zanîn û zanistî, yên çand û komelî, dîrok û çîrokiyê mijûl dibe. Gerînendeyê wê Aka Azadpûr e. Niho di Tehranê de du kovarên kurdî yên farisîziman hene: Kûhistan û Mad. Ji van kovaran pê ve di kurdistana Îranê de zehf kovar û rojnameyên kurdî û kurdîziman derdikevin. Hêviya me ji Xwedê eve ko xebata brayên me kurdên Îranê tevî yên Tirkiye û Iraqê berxurdar be.

Cigareyên Tamdar

ÇAPA KURDI

Niho bi zimanê kurdî hevde kovar û rojanme derdikevin. Ji van pê ve, li Bêrûtê, her panzde roj carekê, bi zimanê frensizî rojnameyek derdikeve; navê wê « Le jour Nouvean » ye; çar rûpelên di wê ên mezin hene. Ev rojname qala çand û nivîsar û siyaseta Kurdistanê dike û doz û dehwa miletê Kurd, têxe pêşçavên cihanê. Ev in navên kovar û rojnameyan û welatên ko tê de têne çap kirin. Li Sovyetistanê: Riya Taze, Kovara Qefqasê.

Li Îranê: Peyam; Niştiman, Kûhistan, Zegros. Çiya, Tirûske, Yekîtiya Têgûşîn

Li Iraqê: Azadî, Jiyan, Gelawêj, Dengî - Kîtiyî - Taze.

Li Şamê: Hawar, Ronahî.

Li Bêrûtê: Stêr; Rojû Nû.

RADYO

Weşînekên heroje bi zimanê kurdî:

Li Bêrûtê:

Radyoa Bêrûtê; hero piştî nîro, li saet pênc û sih deqîqan de, li ser pêlên kurt û navîn bi zimanê kurdî nûçeyên Cihanê ên dawîn belav dike. Dirêjahiya pêlan: pêlên kurt 37 mêtir û 34 sentîmêtir, an 8.036 kilo sikil; pêlên navîn 411 mêtir, an 730 kilo sikil.

Radyoa Kurdistanê:

Li ser pêlên kurt diweşîne; dirêjahiya di wan; 42 û heta 44 û nîv mêtiran; berî nîro li saet 11 û 45 deqîqan de, dest pê dike; û nîv saet, dom dike.

RadyOa Azirbîcanê:

Hero piştî nîro der saet pêncan, li ser pêlên dirêj bi kurdî diweşîne. Pêlên dirêj: 1410 û heta 1415 mêtiran. Ji van pê ve hin radyoyên dinyayê stranên kurdî diweşînin; mîna yên Moskowa, Erîwan Paris û Londrê.

PÊJINÊN DINYAYÊ

Ji Bergehên Ewistiryayê: Insbruk

Xelkên Ewistiryayê jî bi zimanê elemanî xeber didin; lê ew ne mîna rûniştimanên germanistanê şerxwaz û leşkerperest in. Di vî şerî de, der tenişta elemana bûn; lê Hevalbendan ew ne êşandine; bervajî bi dilekî rehimdar li wan nêrîne, arîkariya wan kirine; û ew ji nû ve gihane azabî û serbestiyê û ji xwe re hikûmetek danîne

3ème ANNEE — LUNDI 14 JANVIER 1946 — NUMÉRO 66

LE JOUR NOUVEAU

QUOTIDIEN KURDE

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél. : 74-04 et 84-41

Directeur-Propriétaire : EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 25 P.L.S. - Abonnement :
Liban-Syrie 25 L.L.S. Etranger 4 L. Stgs

OBJECTIVE

Comme nos lecteurs ont pu le remarquer, en ce qui concerne la question kurde, nous nous sommes toujours efforcés d'exposer dans « Roja Nû » les faits dans leur stricte objectivité. Afin d'éclairer les esprits, nous avons publié documents et points de vue qui permettent de se faire une idée juste de la question. Notre but et notre désir ont toujours été de favoriser l'équilibre des pays du Moyen Orient en exhortant les uns et les autres à comprendre leur situation réciproque, à chercher les terrains d'entente plutôt que les points de friction, bref à être des facteurs de progrès et non point des causes de trouble.

Fidèles à notre programme, ce sont des extraits de la presse iranienne que nous soumettons aujourd'hui à nos lecteurs. Les quelques réflexions qui suivent n'ont d'autre but que de les mieux situer.

Nous savons qu'à Paris, en 1928, par l'intermédiaire de l'Ambassade de Perse, et en 1929, une délégation Kurde fit une démarche près du Gouvernement iranien. Il s'agissait d'assurer aux Kurdes d'Iran une certaine autonomie culturelle. On demandait l'enseignement de la langue kurde dans les écoles et la nomination de fonctionnaires kurdes dans les districts hebités par les Kurdes, bref de donner aux Kurdes la possibilité d'évoluer et de renforcer ainsi l'Etat Iranien.

Ces revendications qui, on l'avouera, n'avaient rien que de très naturel et légitime, non seulement ne furent pas prises en considération, mais, bien au contraire, la noblesse kurde fut emmenée en résidence forcée à Téhéran, une partie même mise au cachot. Des intellectuels furent poursuivis. C'est ainsi que des médecins furent enlevés, par exemple de Kasr Chirin et emmenés à Kermanchah. Les persécutions allèrent si loin qu'un savant kurde, de notoriété mondiale, Saïd Khani Kurdistani, malgré son grand âge, fut jeté en prison et ne fut libéré que par l'intervention de l'Ambassade Américaine, grâce à une démarche personnelle de M. Roosevelt. (cf. Kuhistan, N° 29, 1945).

On sait aussi que jusqu'en 1941, date de l'entrée des troupes soviétiques et britanniques en Iran, il était absolument interdit aux Kurdes de publier quoi que ce soit en leur propre langue. Depuis lors, grâce à la liberté apportée par les Alliés, et malgré les difficultés financières de l'heure, les intellectuels kurdes purent fonder 7 périodiques dont certains, comme Nistiman, par exemple, ne comptent pas moins de quarante pages.

Quane on songe à l'importance de la presse pour un peuple, on ne s'étonnera pas du zèle des leaders kurdes en ce domaine, d'autant que le Kurde, malgré la réputation que certains voudraient lui faire, aime manier la plume aussi bien que le fusil, et s'il apprécie le courage guerrier ne méprise pas pour autant l'instruction, loin de là !

La lecture de ces articles de la presse iranienne, qui manifestent tant d'incompréhension encore, nous afflige, mais elle nous permet aussi de comprendre la réaction du peuple kurde. Cherchant remède à sa douleur, déçu de ne le point trouver auprès de celui qu'il sollicite et qui refuse de l'entendre, n'est-il pas naturel que le malade s'ingénie à se guérir par lui-même, quitte à secouer quelque peu les médecins endormis ?

* * *

S'il est des pays ou le Kurde ne peut s'instruire en sa propre langue ; s'il en est d'autres, où les mots mêmes de Kurde et de Kurdistan ont été systématiquement suprimés du vocabulaire, il nous est d'autant plus agréable de constater qu'une telle erreur psychologique et politique n'est pas universelle. — Lors de son voyage officiel en Djézireh, Son Excellence Choucri Kouatli, Président de la République Syrienne, après avoir entendu un discours arabe lui souhaitant la bienvenue, fit cette remarque : « N'entendrai-je pas aussi quelque discours en Kurde ? » Ce geste est allé droit au cœur de tous les Kurdes. C'est, d'ailleurs, ce qu'a exprimé aussitôt et bien éloquement, notre poète national *Cegerxwîn*, trop heureux de prendre au mot le Chef de l'Etat syrien.

Résumé

d'un article paru dans la Revue Iranienne : «AL SIBA» No 10, 3ème année (Octobre 1945)

L'INDEPENDANCE du KURDISTAN

Il y a longtemps que les Kurdes de la Perse songent à se libérer et à former un Kurdistan indépendant Ils accusent le Gouvernement Iranien d'être des agents fascites et d'avoir, durant des milliers d'années, traité les Kurdes en esclaves.

Le mouvement d'insurrection des Kurdes n'est pas un fait nouveau, il remonte à plus de quatre ans. C'est le Gouvernement Iranien qui, par précaution, a voulu jusqu'ici taire la nouvelle, par crainte de provoquer dans le pays des troubles et des désordres.

Le parti le plus en vue au Kurdistan est celui du « Koumlé » qui cherche par tous les moyens à soutenir la cause commune des Kurdes et à provoquer une insurrection générale pour obtenir au plus vite une indépendance complète. Ce mouvement de révolution est encouragé par une Puissance étrangère qui donne au Parti en question les directives à prendre en cas de besoin. C'est ce qui est arrivé lors des derniers événements : des troupes gouvernementales furent envoyées sur les lieux pour mâter l'insurrection ; les révolutionnaires ne les attaquèrent qu'après avis de la dite Puissance.

Ce mouvement de libération a réveillé chez les Kurdes d'Irak un sentiment pareil et les a poussés à prendre les armes contre le Gouvernement Irakien en lui opposant des forces armées bien équipées et bien organisées.

La Revue «AL-SIBA» possède des documents authentiques qui prouvent d'une façon bien claire que le Parti Révoluttiounaire «Koumlé» est résolu à aller jusqu'au bout pour la formation d'un Kurdistan Indépendant Socialiste. Le futur drapeau du Kurdistan garderait les trois couleurs avec le rouge en tête et au milieu le seul insigne du Soleil

Seraient-ce la faiblesse du Gouvernement, les querelles des Minoritée et des Majorités, ou les tendances et les désirs particuliers, qui empêchent Téhéran de réagir et de réprimer cette rébellion par des moyens diplomatiques, ou militaires, pour arriver à rétablir l'ordre et garder l'Unité du Pays ?...

Extrait

du Journal Iranien IRAN KÊNOUNI No 25226 du Octobre 1945

L'INSURRECTION KURDE

Nous avons publié il y quelques jours un Communiqué du Chef de l'Etat-Major de l'Armée du Schah des Schahs suivant lequel certains Kurdes de Mahabad se sont rendus en Russie sans être munis de passeports réguliers délivrés par les autorités iraniennes compétentes

Après un bref séjour en Russie, ces Kurdes sont rentrés en Iran à bord d'un autobus russe, à l'exception d'un seul qui s'est installé à Moscou.

Les personnes dont il s'agit appartiennent à une organisation Kurde constituée spécialement pour libérer le Kurdistan d'Iran.

D'après les nouvelles parvenues de nos correspondants à Mahabad l'administration de cette dernière ville et de tous les villages avoisinants est assurée actuellement par l'organisatiou kurde sus-nommée. Le Drapeau Rouge est hissé sur les bâtiments officiels et le portrait de Staline a remplacé, dans les services gouvernementaux, celui de l'Empereur d'Iran. Il faut donc admettre que Mohabad et les villages environnants sont déjà détachés de l'Iran et annexés à un pays étranger.

Le journal américain «News of the Hord» avait publié une nouvelle parvenue de son correspondant en Palestine, suivant laquelle un Cheikh des Kurdes d'Irak s'est révolté contre le Gouvernement et a fini par menacer le chemin de fer de Mossoul-Bagdad et les gisements de pétrole à Kirkouk. Le Chef de l'Armée gouvernementale, qui était un Général Anglais, écrit ce journal, avait conseillé au Gouvernement Irakien de ne pas réprimer l'insurrection dont il s'agit avant de connaître les intentions des Kurdes.

Maintenant il s'est révélé que les insurgés Kurdes d'Irak réclament la liberté et l'indépendance du Kurdistan. Ces désirs ont été exprimés à la Conférence de San Francisco par un Comité représentant les Kurdes établis en Amérique.

Il s'ensuit donc que les Kurdes aspirant à l'Indépendance politique et à la liberté nationale. Cependant ils présentent des points de vue différents concernant cette indé-

(suite en page 2)

Traduction d'un article du Journal Iranien « ERES »
No 128, du 15 Septembre 1945

LE NEFASTE REFRAIN DE L'INDÉPENDANCE DU KURDISTAN.

Il y a quelques jours circulait à Téhéran une nouvelle telle que la population, de la Capitale qui ignore tout ne s'attendait guère à entendre. Oui, Téhéran l'insouciant, Téhéran le pécheur, Téhéran l'ébahi a appris que quelques chefs kurdes de l'Association « Komel ». sans passeport et sans aucune autorisation officielle ont passé par Tibriz et sont allés à Bakou. Après quelques jours on apprenait de nouveau qu'un de ces chefs était allé à Moscou, tandis que les autres membres de la Délégation étaient rentrés au Kurdistan.

Le Parti « Komel » — Ce nom pour la population de Téhéran était quelque chose de nouveau, ainsi les gens s'interrogeaient-ils: «Qu'est-ce que ce parti ? quel est son but ?» On reçut certains renseignements, car quelques journaux firent savoir que « Komel » est le parti de ceux qui réclament l'indépendance du Kurdistan. Bien entendu pour nos lecteurs, cette question de l'indépendance du Kurdistan n'est pas tellement nouvelle, car notre journal les a déjà mis au courant et a déjà publié des articles sur ce sujet. En cet article nous voulons leur rappeler tout cela brièvement.

Nous avons dit autrefois : « Si nous nous interrogeons nous-mêmes, comment ce refrain, le refrain du Kurdistan a pris corps, d'où a-t-il commencé ? nous devons nous tourner vers le passé ». En effet, il faut que nous remontions vers un passé lointain et l'examiner à travers des rideaux épais, rideaux tendus en Europe, en une grande île. C'est derrière ces rideaux que cette question fut arrangée et, chemin faisant, s'est étendue à d'autres lieux.

Mais avant d'aborder la question kurde et de parler de ces politiciens coupables qui, avec leur politique maladroite, renforcent le parti « Komel » et des raisons qui font que les Kurdes se jettent entre les mains des Soviets, nous voulons propager une proclamation importante. Dans cette proclamation, « Komel » donne la réponse aux journaux persans, attaque avec force les Iraniens et expose au grand jour ses buts et ses principes. Dans cette proclamation, on attaque avec une telle violence le noble peuple iranien — dont les Kurdes constituent une partie — et, à son sujet, exprime les choses tellement crûment que nous avons été obligés d'en supprimer certaines expressions. Nous savons que la lecture de cette proclamation sera, pour les gens sensibles et les Iraniens zélés, quelque chose de difficile et d'indigeste ; mais nous savons, d'autre part, que nos compatriotes kurdes, attachés au sol de l'Iran par des liens solides que rien ne pourra jamais rompre, souffriront eux aussi de l'existence de tels mouvements et partis. Nous avons l'espoir qu'avec l'aide de nos compatriotes nous pourrons nous préserver de ces complaintes et mettre un frein à leur expansion. Nous publions donc aujourd'hui cette proclamation parvenue à notre Rédaction depuis plusieurs mois déjà et dont nous avons conservé l'original. Dans le prochain numéro, si le Gouvernement nous y autorise, nous parlerons à voix plus haute et plus aiguë.

Voici cette praclamation (qui a été publiée en Kurde, persan, russe, anglais, français, arabe et turc) :

RÉPONSE AUX JOURNAUX IRANIENS DE LANGUE PERSANE

L'Association (Komel) de la jeunesse Kurde, devant les attaques impertinentes et les malhonnêtetés de plume et devant la méconnaissance des droits du peuple Kurde se sent obligée de rompre son silence et de dire et mettre sous les yeux les vérités qui jusqu'ici ne sont ni dites ni connues.

Il semble que les journaux persans qui paraissent à Téhéran et autres villes dorment dun sommeil profond et ne prêtent l'oreille ni aux ronflements des moteurs d'avions ni aux voix transmises par les ondes des radios. Ils en sont encore aux temps de Rustem et de Sehrab et se réjouissent des rêves et imaginations hantés de sabres, boucliers et massues. Et lorsqu'ils sont assis au coin du feu, fumant leur opium, ils s'imaginent qu'ils s'emparent des îles de Serendib (Ceylan) et du tapis magique du Roi Salomon et qu'ainsi, en compagnie de Rustem, ils chevauchent jusque chez le Roi des Dévas. En voici quelques exemples.

Le Journal « *Tehrani Imrûz* » écrit : « Il faut remplir de fer la bouche des Kurdes et il faut détruire leurs publications en langue kurde» Un autre Journal «*Nidayê edalet*» dit : «On doit interdire lecture et écriture en kurde». Un certain «*Ensarî*» écrit ceci, véritables hallucinations et délires d'esprits malades : «Qu'on se rappelle les quatre murs de Darius. On est fier de l'Iranisme, mais non pas du Kurdisme. L'idée de l'Indépendance est venue d'Irak, comme la peste et a contaminé les Kurdes d'Iran».

Quand Ensarî parle des quatre murs de Darius, il n'y a pas de doute qu'il somnole doucement et, en son ivresse, il se voit déjà maître du Ciel et du Paradis, il cerne les murs de la Chine et les fossés de Babylone. Sa force conquiert ces citadelles et il se croit Empereur. Il possède une cavalerie telle que les eaux des Océans ne suffisent pas à désaltérer ses chevaux, ce que voyant, il se dirige vers l'Océan et lui dit d'une voix menaçante: « Je vais te soumettre ! » N'est-ce pas lamentable que dans le Moyen-Orient et au XXème siècle, un peuple vive encore dans l'atmosphère des Djinns et des Démons et considère la période du Grand Riza Chah comme le Siècle d'Or? Ces gens-là prennent-ils donc les Armées Alliées, les nouvelles propagées par les radios, les mouvements spirituels pour des bavardages de Djinns et de Démons Eh ! oui, ces gens-là, incapables de comprendre leur entourage immédiat sont bien misérables et bien à plaindre ! Il fut un temps où un Journal français avait publié une caricature représentant l'avarice du Grand Riza Chah. Ils décidèrent aussitôt de rompre les relations diplomatiques avec la Franc!!!

Il faut qu'ils sachent que les motifs de gloire de l'Iran qu'ils s'attribuent sont pour la plupart motifs de gloire des Kurdes. En outre, les musées d'Europe et d'Amérique regorgent d'antiquités kurdes, ce qui prouve bien que la Civilisation kurde remonte aux temps anciens.

Ensarî dit que les Kurdes doivent s'enorgueillir de l'Iranisme. Si ce n'est pas là du délire, qu'est-ce donc ? Nous admettons bien que le million et demi de Kurdes qui vivent en Iran puissent s'en vanter mais les sept autres millions qui demeurent en Turquie, en Russie, en Irak, en Syrie, vont-ils eux aussi, avec les habitants de ces pays, se vanter de l'Iranisme ?

Sachez bien que le temps est passé où le sang de la jeunesse kurde se répandait pour la réalisa-

Le Roi du Kurdistan roman épique kurde

(Suite)

Ces informateurs appartenaient aux vieux combattants. Leur œil d'aigle, aigu et expérimenté, savait discerner les buts essentiels de l'ennemi. Le terrain les avait favorisés, qui empêchait l'adversaire de dissimuler ses mouvements. La patrie kurde tenait à montrer très clairement à ses fils cet ennemi aux aguets pour leur nuire.

Ces émissaires exprimèrent leur opinion en cette langue kurde populaire qui, quoique propre aux idées profondes, est claire comme une eau limpide. Leurs dires concordèrent si bien que leurs rapports pouvaient se résumer ainsi :

L'armée occidentale attaquerait par le centre et l'aile gauche à l'aide d'une force d'infanterie assez considérable, appuyée par la cavalerie qui essayerait d'attirer les kurdes dans cette direction. Aussitôt que les Croisés verraient le gros de l'armée orientale se déplacer vers le centre et la gauche, les Croisés qui concentraient de grandes troupes sur le front de l'aile droite ennemie, s'y couleraient pour la doubler, l'encercler et se placer entre les Orientaux et leur pays. Leur pensée était d'anéantir l'armée kurde d'un seul coup pour pénétrer dans l'arrière-Kurdistan.

Les éclaireurs avaint ramené un prisonnier. Il se refusa à donner des renseignements sur les formations des siens. Mais on apprit de lui que le Croisé blessé à la fin du dernier combat était le commandant en chef et que la jeune prisonnière n'était autre que la fille du roi.

Il ajouta que ce dernier à cause de son grand âge, n'avait pu mener la guerre et que, faute d'un fils, il avait délégué sa fille dans cette Croisade qui lui tenait à honneur.

Du sud arrivèrent des cavaliers qui apportaient des précisions sur le ravitaillement des Croisés. Ceux-ci avaient reçu du Midi et de l'Ouest deux à trois mille chevaux, une grande quantité de chameaux et de mulets, une cinquantaine de troupeaux de bœufs et de moutons. Ils avaient organisé un approvisionnement en eaux et en farine. La conclusion n'était plus douteuse. Tous ces préparatifs indiquaient une grande expédition vers l'intérieur du Kurdistan. Il n'y avait pas lieu de s'étonner : le commandant en chef des Croisés avait été blessé, la fille du roi prisonnière. L'envoi de parlementaires au quartier général kurde montrait que les heures d'inaction semblaient longues aux Croisés pressés de venger leur honneur.

Cette jeune princesse était chère à son pays comme l'est à l'homme. Son peuple voulait la couronner, faire de sa parole une loi et lui

tion de vos desseins pervers. Oui certes, les Kurdes ont feuilleté l'Histoire et savent que tous les sacrifices qu'ils ont supportés dans les pays du Sind et du Penjab et dans les plaines de Mésopotamie n'ont servi qu'au bien-être et aux intérêts de leurs ennemis. Les Kurdes savent qu'ils ont été dupés et qu'ils ont servi leurs ennemis. Les Sultans Séfévis, les Califes Ottomans et d'autres Princes ont profité des valeurs guerrières des Kurdes. Les Kurdes ont, pour eux, conquis le monde: ils furent payés d'ingratitude. Mais les Kurdes se sont éveillés. Les Mouvements qui se sont produits et continuent à se produire depuis cent trente ans, tels ceux de Ubaidullah, de Cheikh Saïd, de Ihsan Noury Pacha, la Royauté de Cheikh Mahmoud, ont tous été entrepris pour l'Indépendance du Kurdistan. Ces luttes ont démontré au monde la maturité politique des Kurdes. C'est pourquoi, vous aussi, vous devez savoir que les efforts d'un peuple de dix millions d'âmes ne peuvent rester sans résultat.

Si vous n'êtes pas encore au courant des efforts que le peuple kurde déploie pour son Indépendance, lisez donc la presse internationale, lisez la presse kurde.

Le peuple kurde qui, pour plaire à Nadir Chah, avait ouvert la route de Delhi ; qui, pour les beaux yeux des Chahs Séfévis, montait la garde sur les routes de Kazvin et de Tibriz et qui, pour toute récompense, n'a obtenu que des bannissements, de la Mer d'Oman aux lisières de l'Afghanistan, ce peuple-là ne sera plus votre instrument.

Ce peuple qui, à bien des Maréchaux des Chahs, a fait rebrousser chemins jusqu'aux portes de Téhéran ; qui, sept ans durant, a enlevé Bagdad au pouvoir de l'Empire Ottoman ; qui a porté ses attaques jusqu'aux abords d'Ispahan et qui pour l'honneur des armes qu'il portait, dans les plaines d'Irak et de Lybie, dans les montagnes de Bulgarie et de Serbie, dans les forteresses du Kurdistan et de l'Azerbeidjan, a versé son sang jusqu'à la dernière goutte, ce peuple ne peut plus regarder avec indifférence ses propres assassins. L'âme de tels hommes est éternelle: elle ne peut mourir. Et la conscience des grands Etats et des grands peuples ne peut plus accepter que cette injustice continue. Non, ni la Civilisation, ni l'Humanité ne peuvent plus admettre aujourd'hui que ces méthodes moyennageuses continuent et que, sous prétexte d'identité de race, vous continuiez à nous exploiter !

D'autre part, avec ce que vous avez appris chez les étrangers, vous vous faites nos supérieurs et vous vous considérez, parmi nous, comme une classe d'élite. D'où vous vient pareille prétention ? Ne savez-vous pas que dans votre sang il n'y a rien de pur ? Votre sang n'est qu'un mélange de celui des Grecs, des Arabes, des Mongols qui ont passé sur vous ! Nous, Kurdes, nous pouvons revendiquer un sang pur, car nous l'avons conservé tel, grâce à notre courage et à nos montagnes escarpées. Malgré ces faits et la situation où vous vous trouvez, vous voulez retenir le peuple kurde dans la misère et la pauvreté et le faire vivre entre les quatre murs de Darius.

Lorsque vous entendez parler de la question de l'Indépendance Kurde, de l'Indépendance d'un peuple de dix millions d'âmes, habitant un territoire de prés d'un million de kilomètres carrés, vous vous étonnez. Ne savez-vous pas qu'un peuple bien moins grand, un peuple de 3000 âmes, comme Monaco, est indépendant ?

Venez donc, laissez tomber vos illusions et regardez la vérité en face. Dès aujourd'hui, entendez-vous avec les Kurdes, afin que demain vous puissiez, au moyen de relations commerciales et économiques, profiter des ressources de leurs riches territoires. Mais si vous persistez dans l'ignorance où vous êtes, sachez que lorsque le jour des comptes sera venu, repentir ne servira à rien !

Association
de la Jeunesse Kurde

Extrait du Journal Iranien

(suite de la page 1)

pendance. Les Kurdes de Mahabad se proposent d'adopter le système communiste et de rallier les Kurdes de Kara-Bagh, tandis que les insurgés kurdes d'Irak veulent réaliser l'indépendance du Kurdistan d'Irak dans le plus bref délai possible. Les Kurdes de Turquie aspirent à une indépendance exclusivement turque alors que la jeunesse kurde de Bagdad se propose de réaliser l'indépendance de toutes les parties du Kurdistan et s'y appliquer le régime bolcheviste.

Le journaliste américain ajoute que bien qu'ils soient une petite nation les Kurdes ont cependant droit à l'indépendance politique et à la Liberté nationale à l'instar de la Syrie et du Liban.

On se demande maintenant si les Kurdes sont en mesure de libérer tout leur pays ou seulement une partie. Il est difficile de répondre à cette question, cependant il est clair que les Kurdes dominent certaines régions kurdes en Irak et en Iran et qu'ils ont des relations avec une grande puissance étrangère. Toutefois on ne sait pas si les Gouvernements d'Irak, d'Iran, de Turquie et de Syrie, se coalisent pour réprimer cette insurrection.

Le Desert

Il fait chaud.
Des gazelles boivent l'eau
Dans les lacs profonds
Comme le fond
De leurs yeux.
Des nuages courent dans les cieux.

Tout est tranquille, la nature dort.
La nuit est brune; le visage d'un Maure
Le vent est calme, les arbres pensent
Caressant le silence.
Tout d'un coup, en entend un cri :
Quelqu'un qui rit,
Quelqu'un qui court, qui chante
D'une voix néfaste et méchante.
C'est faux, c'est un cauchemar
Qui sort d'un bar voisin,
Hanté par l'esprit du raisin.

Un monde de poussière s'évapore
Dans les espaces sans bornes
La terre reste inerte comme la peur
Et les étoiles s'éveillent ;
L'âme veille,
Comme des ciseaux aigus, les vents déchirent les cieux
La grêle brise les fleurs.
Et le poison débordant, des yeux
Tombent des pleurs.

Sans pouvoir dire je m'en vais,
L'homme reste appuyé au tombeau
Sans flambeau,
Devant les ames de rêves inachevés.

Le Miroir vert (Au bois)

Dans des miroirs verts,
Transparents comme un verre,
On voyait les reflets des arbres.

Sous la lumière du soleil,
Le bois était un plateau de marbre,
Sous les arbres.

Tout était tellement doux et reposant
J'ai cru être
Au bord d'une mer
Dormante.
Sur des vagues caressantes et somnolantes
Loin, loin de la terre
Entre les bras de ma mère.

En marchant sur les feuilles fanées
Je sentais leurs parfums tannés
Le jeu éternel des années.
La terre était molle
Comme le symbole
D'un repos promis.

---

obéir. Et cette armée occidentale, si grise, ressemblant aux nuages gris qui précèdent l'orage, visait les pentes des montagnes pour y remporter la victoire. Certainement ceux des Croisés tombés les premiers, qui, déjà dormaient sous la terre, auraient voulu renaître pour pouvoir donner une fois encore leur vie à la patrie.

Ces guerriers en se ceignant du sabre, en leur pays, avaient juré d'écrire le poème de la guerree et de chanter des hymnes de triomphe.

Une ombre noire comme un deuil tombait sur le visage de ces Occidentaux. Auraient-ils pu repartir en laissant captive leur princesse ? Et rapporter aux pays la nouvelle de cette captivité ? Etait-ce là le but de la Croisade ? Le destin les avaient mordus...

Dans un désert où le feu vole, et où les corps entrent en ébullition sous la moiteur des vêtements, les Croisés avaient franchi de vastes espaces. Puis la boue de routes plus terreuses leur avait dit la tristesse de leurs marches forcées. Combien de fois, ensuite, les tourbillons de neige, les torrents, la grêle, des déluges les avaient molestés ! Mais les soldats avaient poursuivi leurs chemins à travers les nuits, pendant de longues semaines. Tous les obstacles, ils les avaient franchis grâce à l'espoir de la victoire. Maintenant, à la veille de la guerre qui allait recommencer, leur sang brûlait. Ces lions se soumettaient à une règle.

On avait attendu pour ménager le sang de la princesse. Mais une plus longue inaction fut devenue trahison à la patience lâcheté.

Chaque soldat des Croisés, animé déjà de sentiments belliqueux, devenait personnellement jaloux de la princesse. Et chacun pensait :

— Il est inadmissible que ce roi oriental ait, avec notre princesse, augmenté son harem, et distrait par elle le vide de sa vie.

Ils sentaient leur conscience oppressée et se détournaient du visage de la vie. Leurs yeux leur représentaient comme naguère, la taille fine de Kegan sur son cheval noir. Or une main étrangère l'en avait arrachée.

Les premiers cavaliers des Croisés, en s'avançant, voyaient Kegan leur apparaître dans l'ombre, maintenant charbonneuse, des palmiers. Le but de la guerre devenait visible : il leur fallait briser les mains qui avaient touché leur princesse. Et ces visages pâles cherchaient à travers la nuit les yeux bleus de Kegan comme le voyageur kurde guette l'étoile du matin, *l'étoile meurtrière*, partent avant le jour et tombent dans l'ombre, au piège des bandis ?... Ces guerriers qui, à la veille d'une bataille, sentaient déjà la joie de la lutte, étaient tristes. Eux à qui le danger ne faisait pas même cligner de l'œil, tremblaient. Et ces hommes créés virils et destinés à le demeurer, se sentaient envahis par la noble faiblesse d'une mère. A l'idée de libérer leur princesse, ils frémissaient. Leur marche se faisait si silencieuse que l'ont eut entendu le cri d'angoisse de leur sœur. La nuit ajouta à leur oppresssion et, tel un serpent noir, les enserra. *(à suivre)*

Qui tient le Kurdistan tient les clés de l'Asie Mineure

On pouvait lire ces jours-ci, dans un article du «Times», consacré aux conséquences de la révolte d'Azerbaidjan : « La Turquie et l'Irak possèdent une minorité kurde, qui leur a causé beaucoup d'inquiétudes. Aucun des deux ne verra d'un bon œil l'établissement d'un centre nationaliste kurde juste au-delà de ses frontières ».

Ainsi la question kurde revient sur le tapis. On en connait les données. Le Kurdistan, qui constitue un territoire continu de la Mer Noire au Golfe Persique, était partagé, avant la première guerre mondiale, entre la Turquie et la Perse. Une petite communauté kurde était, en outre établie en Russie.

Les Kurdes, au nombre de 8 à 9 millions environ, appartiennent au groupe racial indo-européen. Généralement de religion musulmane et d'appartenance sunnite, ils comptent une certaine minorité chrétienne.

Fortement homogène, le bloc kurde — dont les origines remonteraient à 2.000 ans avant J.C. — résista efficacement à toute tentative d'assimilation. Ce nationalisme farouche devait être la source d'un perpétuel conflit entre les Kurdes et leurs conquérants.

A la fin de la guerre 1914-1918, toutefois, les Kurdes purent penser avoir enfin obtenu leur indépendance. Le traité de Sèvres, signé en 1920 en présence d'un délégué kurde, le général Chérif Pacha, reconnaissait, en effet, la légitimité de leurs aspirations. Les articles 62 63 et 64 de ce traité prévoyaient la création d'un Etat Kurde indépendant.

Du Traité de Sèvres au Traité de Lausanne

Le coup d'Etat kémaliste devait ruiner les espoirs kurdes. Les dispositions du traité de Sèvres ne furent jamais appliquées. Au contraire, les accords de Lausanne, en 1923, annulèrent ces stipulations. Le Kurdistan, par l'effet des conventions qui liquidèrent la première guerre mondiale, fut partagé entre la Turquie, l'Iran, l'Irak, la Syrie et la Russie.

Les Kurdes ne devaient jamais s'incliner. Les révoltes succédèrent aux révoltes — en Turquie et en Irak notamment.

En Turquie, Cheikh Saïd, prenant, en 1925, la tête d'un fort groupe de partisans, marcha sur Diarbékir. Des soulèvements locaux, dans le même temps, se produisaient un peu partout. Mais, faute d'organisation rationnelle et surtout d'unité de commandement, ce mouvement échoua.

La répression fut terrible. Le tribunal spécial de Diarbékir ne prononça pas moins de 800 condamnations à mort.

Quelques annees plus tard, cependant, en 1930, la lutte devait reprendre, menée dans la région de l'Agri-Dagh par le général Kurde Ihsan Nouri. Après des combats acharnés, les kurdes, manquant de ravitaillement, furent contraints de se disperser. Ils se réfugièrent dans les massifs montagneux de Sassoun et de Dersim, où une guérilla se poursuivit jusqu'en 1938.

La révolte des Barazan

En Irak, la première révolte, qui date de 1919, avant la conclusion du traité de Sèvres, fut fomentée par Cheik Mahmoud El Barazan Battu à Drenda-Bazim, Cheikh Mahmoud se rendit aux Britanniques. Déporté aux Indes, il revint en Irak en 1922, pour former dans le Kurdistan-Sud, d'accord avec les Anglais, un Etat kurde indépendant.

Cet état ne devait pas durer longtemps. En 1933, une nouvelle révolte éclata dans la région de Barazan, à l'instigation de Cheikh Ahmed Barazan. Elle se termina en 1934, à la suite de négociations entre Kurdes et Irakiens, menées par le truchement des autorités britanniques. Les chefs du mouvement insurrectionnel consentirent à se rendre à Kirkouk et à Souleymanyé, où ils demeurèrent en résidence forcée jusqu'en 1943.

Conscient de la puissance du mouvement national Kurde Noury Saïd essaya de canaliser cette force. Intelligemment, il manifesta à l'endroits des Kurdes une ostensible sympathie. Mais le Parlement ne partagea point sa manière de voir. Il répudia les accords conclus avec le Mulla. Noury Saïd démissionna et fut remplacé par Hamid El Bajaji, dont l'hostilité envers les Kurdes est légendaire.

Mulla Moustafa, frère de Cheikh Ahmed Barazan, reprit, le « maquis ». Et le 15 Août 1945, la révolte recommença...

Les Kurdes vivant en U.R.S.S. se virent reconnaître des droits étendus. Ils formèrent, tout d'abord, une république dans le Nakhitchevan. Plus tard, ce territoire fut attaché à l'Azerbedjan soviétique, sans préjudice toutefois, de son autonomie culturelle et administrative.

Erivan est actuellement l'un des foyers intellectuels kurdes comptant parmi les plus importants. Chaque année, de nombreuses publications en caractères latins y voient le jour...

Le Kurdistan, qui s'appuie sur les contreforts du Caucase et les rives de la Mer Noire, touche à la Méditerranée entre Adana et Alexandrette, et au golfe Persique entre Bouchir et Behbchan. « Qui tient la Bohême, tient l'Europe », disait Bismarck. « Qui tient le Kurdistan tient le Moyen-Orient et ses pétroles » pourrait-on dire. Cela explique peut-être bien des choses.

G. FERRO
correspondant spécial du « Monde » dans le Moyen-Orient

POÈME KURDE

L'ESPOIR

Une voix me parlait: que disent les morts,
Dégoûtés de la vie, désespérés du sort.

Sans esprit de retour, je suis sous la terre,
Notre asile antique, le foyer de nos pères.

C'était des corridors sombres et humides,
Eclairés d'une lumière faible et timide.

Partout des icônes et des visages chers,
Eclairés d'un sourire déçu et amer.

Devant les icônes, des candélabres qui bougent,
Comme le cœur chaud et comme le sang rouge.

Partout des débris, des sourires, des larmes,
Restes prétrifiés dans un instant d'alarme.

Je me demandais: Que disent les morts,
C'étaient des navires réfugiés dans un port,

Attirés par l'espoir comme l'abeille au miel,
Attendant l'appel de la voix du ciel.

SAGESSE

J'ai passé ma jeunesse
Dans l'ivresse
D'un verre de vin que l'on boit vite
Et je vois encore s'agitant,
La cendre de ce feu brulé
Dans la cheminée de ma mémoire,
Entre les bonheurs et les déboires
Par l'haleine du désir
Semblable au vent de l'automne.

L'âge... l'âge...
Si la feuille fanée était la plus sage !
Viens, embrasse-moi, ma vieillesse.
As-tu la force de vingt ans ?
La nostalgie du printemps ?
Je ne veux pas ta sagesse
Ce cadeau de la vie n'est qu'une aumône imposée.
Ni même
La pureté blanche de tes cheveux.
Ces mots qui tremblent sur tes dents
Et ces désirs ardents
Se contenant à peine dans les rides de ton visage.
Comme tu es longue et monotone.

Il me semble

Il me semble qu'un tombeau
Est plus large que la terre.
Quand je suis solitaire,
Je promène mes regards dans le noir.
Sur le visage de la lune en ivoire ;
Sur les ondes impatientes de la mer.
Et j'entends les souffrances des mille siècles passés,
Les soupirs inachevés des flûtes cassées.
Quelque chose d'étrange berce mon esprit,
Comme un enfant qui souffre d'une détresse inconnue,
L'espoir me donne ses seins nus
Je me laisse consoler comme un cœur épris.
Toujours me dressant comme un révolté,
Succombant sous le poids de ma volonté.

Sal — 4 Hejmar — 68

Duşemb. 4 Sibat 1946

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê, 35 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 4 lîreyên inglîzî. Bihayê Hejmarekê; 25 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc: Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIRXAN

NASKIRINA KURDISTANÊ

Di hejmara Roja Nû a dawîn de, me navê eşîrên Kurdistana Iraqê belav kiri bû. Niho emê eşîrên Kurdistana Îranê çap û belav bikin. Ev in nav û cihên eşîrên Kurdistana Îranê:

1- Celalî; çar beşê mezin in; Xelkan, Belixkan, Sakan û Qizilbaş-Oxlû; ev li nav bajarên Mako, Arabler, Oveciq û Sînorên Tirkyayê de rûdinin; ji nîvê van zêdetir di Kurdistana Tirkyayê de ne; pez û dewar xweyî dikin; çandiniyên wan zor kêm e.

2- Brûkî: di nav Makoyê, di Qelenî de ne; pezdarî dikin; ev ji eşîrên Zîlan in; li şerê berê da, ji aliyê Erîvanê hatine axa Kurdistana Îranê.

3- Wilan: pênc beş in; Şêxkî, Memkî, Amoyî, Delaî; li nav Xoy, Qelenî, Zorava, Qerezyadîn, Qotor û li axa heya nêzîkahiya Culfa de rûdinin; pez û dewarê wan pir e; ziraet jî dikin.

4- Koresinî: li Qotorê de ne; reiyet in.

5- Şeqaq: li ser eşîrên Welî tête hesibandin; êlê Abdoyî yê ko Ismaîl axa Simitqo ji van bû, ev jî li ser şiqaqan e; li nav behra Ûrmiye û Sînorên Tirkyayê de ne; li Şapûr, Dilwan, Koneşehir, Soma û Bradost da, heya nêzîka Rizaiye, erdê wan e, pezdar in; bîxwe cot na kin; lê li her gundî reiyetê wan hene yên ko ji wan re kurmanc dibêjinê.

6- Herkî: li nav behra Rizaiye û Sînorên rûsî rûniştine û pir xelkên vê eşîrê li deşta Hevler in; pezdar in; û cot dikin; bajarên wan Rizaiye «Urmî» û Suldoz in; Suldoz bajarekî biçûk e, kurdîziman e.

7- Zerzan: dibêjin pîrek hebû, zar aniye, ji bona vê taifê re Zerza gotine, ji beg zade ne- mîrza-; li mehela Işno de ne; titin; birinc, genim diçinin; dêkar in: dara wan a gozê jî pir in; pezdar in.

8- Mamaş: li nav Işno, Mehabad-Sawişbilax-, û li erdê Lehîcanê de ne; sê hezar mal in; titin, birinc, genim diçinin; dêkar in; xalî û xalîçan çêdikin.

9- Pîran: li Kohne, Laçan de ne; hezar mal in.

10- Mangor: li nav Mehabad û Serdeşt de ne; pezê wan zor e; 4000 mal in.

11- Gevrikî: li Mehabad û Serdeşt û li nav Seqiz û Bane dane sê hezar mal in.

12- Dehboqrî: li nav Mehabad, Seqiz û Meyanduav de ne, şeş hezar mal in.

13- Feyzulahbegî: di nav Mehabad û Seqiz de ne; 3.500 mal in.

14, 15, 16, 17, 18: Beracî, Malgerî, Darmeyî, Bask, Alasî: çar hezar mal in; xurde malik in; li dora Serdeşt rûdinin; ji mehsûlê mişe jî istifade dikin.

16, 20, 21, 22: Mala Qazî; Mala Ristem Beg, Xevanîn, Sadet û Meşayix: pênc hezar mal in; li nav bajarê Mehabad û dora di wê de ne; bi ziraet û ticaretê mijûl dibin.

23, 24, 25, 26: Vekîlî, Telekûhî, Beşikê Erdelan, Beşikê Kelhor: sê hezar mal in; li dora Seqiz de ne.

27- Beşikê Caf: li Xorxorê de ne.

28- Begzadeyên Bane: 2500 mal in; li nav bajêr û di dorên Banê de rûdinin; hasilên wan ên titinê gelek in.

1-28- Kurdistana Sinê

Di axa Kurdistana Sinê de eşîrên jêrîn hene; Kelbaxî, Mendemî, Sêx Ismailê, Komasî, Kemanger, Çardolî, Şah Mesûdî Zend, Kerkeî, Piye-Bişter, Sorsorî, Keşkî, Belîvend, Borke, Başokî, Gêvekeşî, Mehmûd, Heraylî, Dêraçî, semre Toronî, Nemek, Kupek, Ehmed Zînî; Wormuzyar, Qalqalî; Tewaifê selas «Babacanî, Veledbekî, Qobadî»; Tewaifê Pavê Etraf: «Paveî, satyarî;» Tewaifê Morzî; «Tunamî, Enaxî, Bele Bozanî»; Tewaifê ewramî; «Lehon, Dêzlî, Text, Merîvanî».

29 — Tewaifê Ciwanrûdî: Çar taifeyên Gelboxî: Nehrî, Kakot, Nelnatî, Morad Koratî; li dora Eyvan derê de rûdinin; du birên Merîvaniyan; Heyderbegî û Kexrevanî li dora Eyvan derê de rûdinin; du birên merîvaniyan; Heyderbegî û kexrevanî li merîvanê rûdinin.

— Evramaniyan, li Evremanê; mistefa siltanî, Hesen siltanî: ji Evremaniyan êlê Behram siltanî jî li Dêzlî rûdinin.

— Du sed taifeyên Civanrûdan, li Ciwanrûdê rûniştî ne.

— Imamî, Enaqî li sînorên Iraqê rûdinin.

— Tewaifê selas, li deştê xer û Ciwanrûd; taifeyê keşhî li kambaran; Ismaîlî li Yeklaq; Erdelan û Vezîrî li Şarê sine rûniştî ne. Der van erdan genim, ceh, tiryak, titin derdikeve; xelk dêkar in; ji hasilên mêşe jî menfeetdar in; terş û dewarên wan jî zehf e. Xalî, kilîm û secadeyên gelek rind çêdikin; secadeyên wan yên ji hirî û hewrûşimê qîmetdar in; jû pê ve, li Îranê necariya Kurdistanê menşûr e. Kurdistana sine du şar in: sine an sinendiz û Bîcar. sine hêşt nahiye ne: sine, Qervê, kamyaran, seqiz, Merîvan, Oy kenk, mizan Şah û Pave; Bîcar bîst û neh nahiye ne.

EŞÎRÊN ERDÊ KIRMANŞAHAN

1— Kelhor: hinikên di wan li mahîdeşt, Kofraver û Şahabad û yên din li nav Qelesebzî û somarê de rûdinin; bîst hezar mal in; qismeke Kelhor Elîyulahî ne. Serekê Elîyulahiyan Xevda Rizaxan mîr penc Kelhor bûye ko nadir, Şah koç daye û anî bûye Tehranê; ji kelhoran nîzîkahî ve 400 mal Cendeq û beyabanek ko li ma beyna yezd, kerman û Xorasan de ye: hatine rûniştandin û qismetek hatine şandin Erdebîlê û ên din li Tehranê mane. Îro li Tehran toxa Dolabciyê kurd in. Li Qezvînê jî taifeyê kelhor hene.

2— Goran: li mintiqa Neyaran, Pêrê melê kebûd, Gehware û hevaliya Zahab de ne; şeş taifeyên gewre ne: Qelxanî, merîsî, Tufenkçî, Tayşeî, Gehwarî û Qadir mirîd Weysî; û ideyî ji Caf hene.

3— sencabî: dibêjin ko sereke vê eşîrê, ji postê sincabê palto li xwe dikirin; ji ber vê yekê sencabî nav li wan kirine; ew li erdê mehadeşt, Zuhab, Qereto û qele sebzî de ne; donzde taifeyên di wan hene: Xevanan, sofî, Xosrovsiminvend, Ceykevend, surxeskî, Darxor, Heq nezer Xanî, Destce, Dewletmend, Elaî xanî, Ebasevend; ev deh hezar mal in.

4— Qelayî: li erdê qelyaî de ne; hezar mal in.

5— Ehmedvend Behnoî: li bakurê rojavayê kirmanşah de ne; 1500 mal in

6— Cemurî: li nav kirmanşah û Hemedanê de, li mintiqa Esedabad de ne 1200 mal in.

7— Bacelan: li axa qirto de ne.

8— Celîlvend: li Dinor de ne.

9— Zengene: li nîroyê rojavayê kirmanşah de ne. Nahiye kirmanşah be du şehrîstan par bûye: kirmanşahê ko qezayên di wê; kermanşah, kengaver Hersin û sehne ye; Şahabadê ko qezayên wê; Şahabad, Gerend, qesrê şîrîn û Cîvan e. Rûniştimanên kirmanşahan, xalî perçe û .esleheyê xodkar çêdikin; pezdar in; genim penbû, ketir diçinin û li Şahabad û di dora wê de neft dertêxin.

EŞÎRÊN PIŞTÎ KÛH

1— Kurd: ev eşîr ji sê taifeyên mezin biyek tê: muradxanî, Şekerbegî û *Suleyman xanî; li Zerînabad, Ebadan, Serabax, Serab Neqil, Şelt, Kasemas, Pênc-Berar, Mormorî, û Serkeç de rûdinin; şeş hezar mal in.*

2, 3, 4—Şohan, Melikşahê Cemzî û Melikşahê Keçê; li nahiye Erkvaz de rûdinin.

5, 6- bolî û Erkevazî, li nahiya Çevar de rûdinin.

7, 8, 6, 10—Alî Begî, Pênc Stûnî, Deh Balaî, Babayê, Alî Salih; li nahiya Salihabad rûdinin.

11, 12, 13—seykî, Melexlavî û Zerguş; di nahiya Mihran de rûdinin.

14—Simre; li nahiya Dere-Şehir de ne.

15, 21—Alî Şêrvan, Dostan, Kamî, Qeytolî, Temos, Cabêr û Hendemîn; di nahiya Bedre de ne.

22—Zeyd Alî; li Kebir de ne.

23—Qeyd Xorde û çend eşîrên biçûk li nahiya Dêhlêran *de ne.*

Şarên Piştkuh *ev in: Îlam, Mehran, Dehleran, simre û Ebdanan. Li Dehleran neft dertêxin. Hatinên van erdan genim, ceh, tiryak in; ji xinca eva eşîrên riaya «Dravîş» hene.*

Lor û Loristan

Eşîrên erdê Lor û Loristanê ev in; ango eşîrên Kurdistana Îranê yên axa nîroyî ya ko heta Xelîça Ecemistanê dirêj dibe.

1—Biranvend, du bir in: Deşinan Alinan; li nahiya Hero de rûdinin.

2—Baculvend, çar beş in: sekevend, Kayid Rehmet, Dalvend û Yar Ehmedî; li nahiya Hero de rûdinin.

3—8— Hesenvend, Yûsûfvend, Herem Alî, Felehedîn, Kolîvend û Behmen; ev eşîr li nahiya silsilê de rûniştî ne. Ji xincê van, di vê nahiyê de tewaifên jêrîn hene: Reşnoke, sakî, sorî, Ahenger, siyavêş û Kurd.

9—14—Ilvend, Momevend, bijnevend, Kakavend, Çavarî, Mîr; li nahiya Delfan de ne.

15—Çekinî: berê çar beş bûn Mîrzavendê, Şahkeremî, Vebdaq û sebizvar; lê belê çar sed sal berî Ehmed beg Nam ji simrê hatiye û legel qîza serekê Mirzavendê Zewiciye; 24 kurê wî çêbûye, her yekî ser navê xwe qebîleyek çêkiriye; paşê tewaifê Şiravend û Tolab jî hatine navê; nahiya van Şegenî ye.

16—sekevend; li bakurê roavayê Loristanê rûdinin.

17—Papî şeş beş in: Xevanên Muradî, Yaqubvend, Mudhenî, Malrizî, liryaî Kişverî; li erdê Papiyê rûniştî ne.

18—Mahansorî; di nahiya Turhanê de rûdinin; Atabegên Loristanê ji eşîra Mahonsorî bûn.

19—Omeraî; der nahiya Turhanê rûdinin.

20—Direkvend; ev taifeyê Mîrxevan in; bûne 4 beş; beharvend, Mîr, Qelavend û Zeminivend. Beharvend du bir in; Murad Elîvend û Kurd Elîvend. Mîr heşt bab in. Qelavend sê bir in; Mehtabvend, Şahdanevend û Mîrzavend; Ziminivend sê bir in; Şadîvend, salihvend û Nûrdîvend; ev eşîr hemî di nahiya bala Grîvê de ne.

21—Cûdkî-li kîjan erdê rûniştî ne xweş ne hatiye seh kirin.

22—Mîr Necef: berî li Germsîr da bûn, noke li dora Xoremabadê de rûniştî ne Merkezê Loristanê Xuremabad e.

Eşîrên biranvend, Hesenvend, Delfan legel zaravayê lekî dipeyivin; eşîrên mayîn bi zaravayê lorî. Pez û dewarên Lor gelek in û ziraet jî dikin. Taifeyê Mensûrî, û sivankare li bender-Ebas de ne.

EŞÎRÊN AXA XORESANÊ

1—berevanlû; bîst hezar mal in.

2—Zehferanlû; çel û pênc hezar mal in;

3—Şadlû; bîst û pênc hezar mal in; li nav û hawîrdorên bajarên Qoçan û bucnord de ne. Tewaifê bextiyaran emê paşê bidin zanîn; her wekî eşîrên Kurdistan Gerûs ji piştî midekê dê bêne çap û belav kirin.

Eşîra mezin Qerecolî kurd in; li axa Qeredaxê rûdinin; eşîra şahseven jî lê ye.

Ev her du eşîrên kurd zimanê xwe guhartine, û îro bi tirkî daxêvin. Di mintiqa Erdebîlê, li qeraxên çemê Arasê zehf gund hene ko kurd in; û îro jî menşûr in ko kurd in; lê belê, bi zimanê tirkî dipeyivin. Li Xalxal û Mazenderanê jî Kurd gelek in; navê eşîrên van ji paş ve dê bête dan zanîn. Li kêlekê Qezvînê gundên çend sed malî, siyaduyum; hemî kurd in.

C.I.N.P.

Tefsîra Quranê

6-Sûreyê Dewaran

Sed û şêst û pênc ayet in, der Mekê dahatiye (1) **Bi navê Xudayê pak è dilovan û mihrivan**

1-Pesin ji xwedê re ye, yê ko erd û ezmanan afirandine û tarîtî û ronî, şev û roj, zanîn û nezanî çêkirine; lê kafir piştî vê kerema xwedê, radibin û tiştine bêkêr dikin hevber û hempayê di wî.

2-Ew e ko hon ji ax û heriyê xuliqandine û dema mirina we, li dinyayê û wextê rabûna we, di roja piştdawiyê, li ba xwe daniye; di pişt re; hon kafir, radibin û baweriya xwe bi vên û karîna wî nayênin.

3-Û di erd û ezmanan de xuda ew e; ew dildiziyên we û her tiştên ko hon eşkere dikin an ve dişêrin dizane; kedên we ên qenc û xirab jî jê re nas in.

(1) Bitenê ayetên 20, 23, 91, 93, 114, 141, 151, 152 û 123 di Medînê de dahatine.

4-Her cara ko me ji wan re, ji xelkê Mekê re; ayetek ji ayetên xwedê anî, wan baweriya xwe pê ne anîn, lê mêze ne kirin û rûyên xwe jê badan.

5-Gava ji wan rastiya mezintir ko Quran e hat, wan dîsa qîma xwe pê ne anîn û gotin: ew derewek e; lê di wextekî nîzing de bi emrê xwedê felek li wan wê bigere û ew cezayê emelê xwe wê bibînin.

6-Ma xelkê Mekê na bînin û bîr na bin.. me beriya wan çend sef birine helakê. Me halê wan, sefa ne weke yê xelkê Mekê, lê bi awakî din xweş kiri bûn, me dinya ji wan re şên kiri bû û siûd û dewlemendî da bû wan û û me ji wan re; ji ezmên baran da barîn û me ew kiri bû xudanê qesrên xemilandî û dehl û bîstanên têr av û kanî, lê wan her nankorî kir û pê gunehkar bûn; me ew birine helakê û li dewsa wan sef û çêliyine din anîn.

7-Heke me ji te re kitabek li ser kaxezê nivîsandî bişiyanda û wan ew bi destên xwe bigirtana jî; yên ko kafir bûne dîsa wê bigotana: ev sihreke eşkere ye.

8 Kafiran got: Ma çi dibû heke melyaket ji ezmana daketana û bigotana me ko Mihemed pêxemberê Xuda ye.

Heke me melyaket bi şandana xwar; wan dîsa baweriya xwe pê ne dianîn; lê êdî rê tê ne dima; û cih de; ezibandin û êşandina wan ferz dibû û ji wan re tu mihlet ne dihate dayîn.

9-Heke me bi ya wan bikira; û pêxemberê min, me ji te re melyaket bişiyanda, me ew di şiklê mirovekî de wê rêkira û melyaket bi ser wan de biçûya; ewê şaş bibiwana û wê bigotana: Ma ew ne mîna me mirovek e.

10-Ew herwekî niho henekê xwe bi te dikin bi pêxemberên berî te jî qeşmeriya xwe kirine û êş û ezabê emelê wan kafira dora di wan girtin.

11-Pêxemberê min, bêje wan: herin li ser dinyayê bigerin û binêrin, dawiya nezan, bêbext û derewkeran çito bû!

12-Ji wan bipirse û bêje: her tiştê ko di erd û ezmanan de ye milkê ki ye? Heke cihab dan baş e; heke no, bêje wan: milkê Xuda ye.

Xwedê efiwkirina mirovan û dana rehmetê li xwe girtiye; di roja piştdawiyê de ko ji hatina wê tu şik û guman nîne, Xwedê we, wê bicivîne; lê yên ko nefsa xwe xira kirine baweriya xwe pê na yênin.

13-Şev û roj, roj û heyv, stêrên ezmanan û hemî tiştên dinê milkê Xuda ne, xwediyê wan ew e; Xwedê zana û bihistiyar e.

14-Pêxemberê min, bêje: Ma ez çawan dikarim ji Xuda pê ve tiştekî bikim sermiyanê xwe; xaliq û avakerê erd û ezmanan ew e, her kes mihtacî wî ye, ew ne mihtacî tu kesî ye; ew xwarina xelkê dide, lê bixwe na xwe; wî ji min re ferman kiriye û gotiye: tu bibe misilmanê ewil û tu me be ji mişrikan.

15-Bêje: ko min li ber Xudayê xwe isyan kir ji cezayê roja dawiyê a mezin ditirsim.

16-Yên ko ji êş û ezabê piştdawiyê têne parastin, ji dilnermî û piyariya Xwedê behremend dibin û ev bextiyarî û serfiraziyeke mezin e.

17-Ko Xwedê belayek giha te, jê xelaskirina te, bi tenê, bi destûra Xuda çêdibe; û ko qenciyek giha te; bizane ko ew bi her tiştî dikare.

18-Xwedê serdar û sermiyanê evdên xwe ye; Xuda fêris û bihistiyar e.

19-Pêxemberê min, ji Qureyşiyan re bibêje: şehadeta mezintir kîjan e?

Lê vegerîne û bibêje: şehadeta mezintir ya Xuda ye; bila ew nav beyna me û we de bibe şahid!

Quran ji min re dahatiye, da ko ez pê mizgîniyê bidim bawermendan û pê kafiran bitirsînim.

Bêje: hon ji dil dixwazin şehdetiyê bidin ko ji Xwedê pê ve Xuda hene?

Bêje: ne xwe... divê hon bizanin ko ez şehdetiya xwe na dim; ez dizanim ko Xuda yek e û ji Xuda pêve tu Xwedê nî ne; û nav bira min û pûtên we de tu girêdanî û dan û standin nî ne.

20-Yên ko me Kitab dan wan, her wekî kurên xwe nas dikin, wisa jî nas dikin ko Mihemed pêxemberê Xuda ye; lê yên ko ezabdarê nefsa xwe bûne, ew baweriya xwe pê na yênin.

21-Ma ji peyayên ko derewan bi alî Xwedê û ayetên di wî ve didin kafirtir mirov hene? Xelas û felata zaliman nî ne.

22-Di roja piştdawiyê de, emê mişrikan û pûtên di wan bicivînin û ji mişrikan dê bipirsin;

Kanî tiştên we, ko we ew hevber û hempayê Xuda dikirin?

23-Êdî, ewê bibînin ko tu pirs û cihaba wan ne maye, û ew dê bibêjin: Bi navê Xwedê û Xudanê me, me jê re tu kesî ne kiriye hevber û hempa!

24-Binêre... çawan ew derew bi alî nefsa xwe ve didin; û tiştên ko wan kiri bûn hempayê Xwedê; ji nişka ve; çito ji destê wan dikeve, winda dibe û nîşanên wan jî na mîne.

25 Ji mişrikan hin hene ko gava tu Quranê dixwînî dibihîsin lê her wekî, me di ber dilê wan re perdeyek kişandiye û guhê wan giran kiriye sehna kin; heke wan ayet û delîlên Xwedê hemî bidîtana jî, baweriya xwe ne dianîn, heke ew tên nik te, hatina wan ji bo fesadî û xirocirê ye; ew kafirên he li ser Quranê dibêjin: ew çîrok û çîrçîrokên zemanên berê ne!

26-Ew xelkê Mekê, rûyê xwe ji dînê heq dizivirînin û jê rûyên mirovên din jî didin badan; lê ew bi vî awayî nefsa xwe diêşînin û gunehkar dikin; û pê na hesin, bîrewar na bin.

27-Heke te wan bidîta... dema ko ew li ser agirê sor wê bêne rûniştin; ewê bêjin: xwezî vegerame dinyayê hebiwa; me êdî derew bi alî ayetên xwedê ve ne dida û me baweriya xwe pê dianî û em dibûn misilman.

28-Ne xwe... ew dibînin; tiştên ko wan di dilê xwe de, vedişartin çiqas kirêt bûn û ji ber vê yekê ew minêkarî misilmanîtiyê dibin; lê ew li dinyayê bihatana vegerandin, dîsa dest bi kufr û bêdînîtiyê dikirin: ji ber ko ew ne mêrên gotina xwe ne, derewker in.

29-Heke ew ji nû ve bihatana dinyayê, wan ê bigota: ev jiyîna me a dinyayê ye, ya ko dom dike, em lê venegeriyane, ne hatine vejandin.

30-Pêxemberê min; dema ko ewê bên li ber xuda, tu dê wan bibînî: xuda ji wan dê bipirse; vejandina miriyan û ezabê roja piştdawiyê ne rast e? Ewê bibêjin: belê xudanê me û sund bixwin. xuda wê vegerîne wan: lê her wekî we ev inkar dikir, deniho lezeta ezabê dojehê tam bikin.

31-Yên ko inkar kirine ko di roja axiretê de, rastî xwedê bên, wê perîşan bibin; belê dê perîşan bibin li dema ko roja piştdawiyê ji nişkekî ve bi ser wan de dê bê û ewê bibêjin: xwelî li serê me be; xwezî me wextê xwe de, baweriya xwe bianiya; ewê barê gunehên xwe bêxin ser pişta xwe. Ma hilgirtina barê gunehan ne tiştekî têr êş û ezab e?!

32-Jiyîna dinyayê, leyistok, û xewn û xeyalek e; ji bona mirovên ko ji Xudayê xwe tirsiyar in, mala spehîtir ya axiretê ye; mahon tê na gehin, vê rastiyê na bînin?

33-Pêxemberê min; em dizanin ko gotina wan te xemgîr dikin lê ew kafirên he dizanin ko tu derewa na kî; lê ew derew bi alî ayetên Xuda ve didin, her çend jî tê digehin.

34-Xelk pêxemberên Xwedê yên ko beriya te jî hatine li derewê qelibandine û ew ezibandine, pêxemberên Xwedê sebir dane xwe; heta wê dema ko arîkariya me giha wan. Wa'da Xwedê li ser arîkariya evdên xudansebir xira na be; te ezabên mezin yên ko pêxemberên Xwedê ên din kişandine seh kiriye; bihna xwe fireh bike.

35-Gava tu bêdînîtiya wan dibînî dil dikî erdê kul bikî û jê; an bi hewa kevî û ji ezmanan ayetekê bînî da ko ew heq û rastiyê seh bikin û bikevin riya yekîtiya Xwedê. Xema wan me xwe û xwe pê me êşîne; heke Xwedê bixwesta ew dianî ser riya rastiye... Sebrê bide xwe; me be ji nezana!

36-Yên ko ji dil guhdariya te dikin û baweriya xwe bi gotinên te tînin; ji te ne; ên mayî mîna miriya ne, dilê wan hişk bûye; Xwedê dê wan vejîne; û ewê vegerin ba Xwedê û cezayê xwe wê bibînin.

37-Kafiran got: ma çi dibû heke Xwedê ayet û mûcizekê, mîna em dixwazin, bişanda pêxembere xwe.. Bêje wan: Xwedê pê dikare; lê mûcizeke wiha bihata xwar, pê re xezeba Xwedê jî, bi ser wan de digirt... Lê ew nizanin ko welê dibû.

38-Heywanên ko li dinê bi piyê xwe dimeşin û teyrên ko bi baskên xwe li hewa difirin, ew hemî, mîna we milet in. Di kitêbê de me qala her tiştî kiriye; her emrê Xwedê tê de ye; hon hemîwê bibin ax û dawiyê dehonê bi tevayî dê vegerin ba Xwedê.

39-Yên ko derew bi alî ayetên Xwedê ve didin, kher û lal in, di tariyê de ne; Xwedê li gora vên û daxwaza xwe hinan şaş dike û hinan digihîne riya rastiyê.

40-Pêxemberê min bêje wan: heke ezabê Xwedê bi ser we de hat; an ko dema axiretê destpê kir, honê bikevin bextê kê... rastiyê bibêjin, ji Xwedê pê ve kî dikare arîkariya we bike û we bihemîne?!

41 Belê.. honê bibin hêvîdar û niyazmendên wî û Xwedê bi ezabê ko hon jê tirsiyar in dê bihese û li gora vên û daxwaza xwe; we jê xelas bike; û we tiştên ko kiri bûn hevber û hempayê di wî, dê ji bîra bikin.

42-Me ji nijadên beriya te re jî pêxember rêkirin lê wan miletan derew bi alî pêxemberên Xwedê ve dan; me ew bi jarî û belengazî deikandin û cerisandin, ta ko ew xwe mezin me bînin û poşman û tobedar bibin.

43-Gava ezabê me giha wan, xwezî wan tobe bikirana û baweriya xwe bianiyana!...

Lê dil û serê wan hişk bûbû; û Iblîs emelên wan ên ne baş ji wan re xemilandi bû; û îşên bê kêr ko wan dikir, ji wan re xweş dihat; dev ji xeyr û qenciyê dia û poşmaniyê berda bûn.

44-Gava wan tembî û şîretên me ji bîra kirin; me qesdane ji wan re deriyên her tiştî vekir û piştî ko ew bi lezeta tama wan tiştan şa û dilxweş bûne û bi kêfa xwe ketine, bê ko şikirdar bibin; ezabê me bi ser wan de girt û ew zendemayî man.

45-Rayê vî miletê zalim ji binî de hate rakirin û çêliyên di wan hatine qelandin; pesin ji Xwedê re ye, xudanê erd û ezmanan.

46-Bêje: ma hon çi dibêjin û çi bawer dikin? Heke Xwedê we kher û kor û dilê we mor bikira; ji Xwedê pê ve kî dikarî bû; dil û çav û guhê we veke û we ji nû ve sax bike! Binêre, çawan em ayetên xwe bi ronahiyeke zelal şanî xelkê didin; lê kafir xwe jê didin paş, û baweriya xwe pê na yênin.

ÇAPA KURDI

Niho bi zimanê kurdî hevde kovar û rojanme derdikevin. Ji van pê ve, li Bêrûtê, her panzde roj carekê, bi zimanê frensizî rojnameyek derdikeve; navêwê « Le jour Nouveau » ye; çar rûpelên di wê ên mezin hene. Ev rojname qala çand û nivîsar û siyaseta Kurdistanê dike û doz û dehwa miletê Kurd, têxe pêşçavên cihanê. Ev in navên kovar û rojnameyan û welatên ko tê de têne çap kirin. Li Sovyetistanê: Riya Taze, Kovara Qefqasê.

Li Îranê: Peyam; Niştiman, *Kûhistan, Zegros. Çiya, Tirûske, Yekîtiya Têgûşîn*

Li Iraqê: Azadî, Jiyan, Gelawêj, Dengî - Kîtiyî - Taze.

Li Şamê: Hawar, Ronahî.

Li Bêrûtê: Stêr; Rojû Nû.

3ème ANNÉE LUNDI 24 DECEMBRE 1945 NUMÉRO 65

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél. : 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur-Propriétaire : EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 25 P.L.S. - Abonnement :
Liban-Syrie 25 L.L.S. Etranger 4 L. Stgs

LES KURDES EN REVOLTE

Dans la confusion des nouvelles répandues sur la révolte kurde, un fait s'impose : la révolte présente des Kurdes paraît dépasser en ampleur toutes leurs révoltes passées.

Les Kurdes et leur pays

Les Kurdes, on le sait, occupent le massif montagneux, situé entre la Mésopotamie, le plateau turc et le plateau iranien. Ils s'y sont établis depuis un temps immémorial, peut-être depuis l'aube de l'histoire. Arbelles, une de leurs principales villes (qui a servi de capitale au grand Saladin) est une des villes les plus anciennes du monde. Il y a trois mille ans, elle était un centre religieux, et alors elle était considérée comme une très vieille ville.

Une montagne ne nourrit pas toujours ses hommes ; mais, elle les protége. Les montagnes kurdes ont mal nourri et n'ont pas protégé leurs hommes. Elles servirent de passage sanglant à tous les conquérants asiatiques. Crevassées de vallée, divisées intérieurement par des barrières infranchissables, elles ont même développé chez les Kurdes un séparatisme tenace. La tribu a prévenu la naissance d'une patrie.

Par contre, ces montagnes ont fait de leurs habitants une des races les plus vaillantes et les plus vigoureuses du monde, — des hommes aussi solides que les rocs. La guerre est leur grande passion. Et les femmes s'y révèlent aussi endurantes que les hommes.

Drame tragique. Le potentiel national, suffisant pour bâtir une patrie, reste dispersé ou se trouve prodigué dans des luttes intestines ; et le pays est livré aux conquérants.

Les Kurdes et leurs voisins

Ce drame s'intensifie à partir du XVIIe siècle. A l'Ouest et à l'Est, deux empires grandissent, la Turquie et l'Iran, unifiés, organisés, dynamiques. Enclavé au milieu d'eux, le Kurdistan demeure effrité entre ses aghas et ses mullas, qui oppriment leurs sujets et les entraînent tour à tour contre l'Iran et la Turquie, espérant être gratifiés par le vainqueur de l'indépendance ou de l'autonomie. Mais, le vainqueur les considère comme autant de proies a exploiter.

De temps en temps, des héros se lèvent qui fondent des principes ou des empires prospères : Saladin avait conquis tout le Proche-Orient. Mais, la conscience nationale manque au peuple. Ces héros sont généralement exécutés ou exilés : Leur œuvre disparaît avec eux.

Ainsi vécut le Kurdistan jusqu'au XXe siècle, intérieurement partagé en principautés, et, par voie de conséquence, extérieurement partagé entre ses puissantes voisins.

Un poète Kurde, Ahmedé Khani, a exprimé en de versets touchants cette double misère du séparatisme intérieur et de l'oppression étrangère : « Quand est-ce que notre disgrâce sera mûre et tombera en décadence ? Est-ce que la fortune nous sera amie et allons-nous un jour nous réveiller du sommeil ? Un conquérant sortira-t-il de parmi nous et un roi se révèlera-t-il à nous ? Si nous avions un roi, notre argent deviendrait de la monnaie frappée et ne resterait point ainsi sous la domination du Turc... Dieu l'a fait ainsi : il a posé ce Turc, ce Persan et cet Arabe au-dessus de nous.... — Ainsi chantait Ahmedé Khani au XVIIIe siècle.

Deux siècles plus tard, le Kurdistan était encore disloqué, et le Turc, le Persan et l'Arabie restaient au-dessus de lui : à la fin de la première Grande-Guerre, sur une superficie de 530.000 Km2, 220.000 étaient englobés par la Turquie, 190.000 par l'Iran, 105.000 par l'Irak.

W. R. Hay, officier britannique, qui a vécu deux ans au Kurdistan et qui l'a bien connu, a écrit à cette époque : « Comme race, les Kurdes ne forment pas une entité politique. Ils sont une agrégat de tribus sans cohésion ; et ils sont peu enclins à la cohésion... Le jour où la conscience nationale des Kurdes se réveillera et où ils s'uniront, les Etats turc, iranien et irakien tomberont en poussière devant eux. Ce jour est encore lointain. » (W. R. Hay, « Two Years in Kurdistan », London 1921, p. 35-36).

L'origine des révoltes

Privés de conscience nationale, longtemps soumis à la sujétion de leurs voisins, les Kurdes sont pourtant demeurés irréductibles. La diplomatie ni la violence ne réussirent à les amalgamer avec les vainqueurs. Ils continuèrent à être les enfants de la montagne, dominés par deux passions maîtresses : la guerre et la liberté. Leurs révoltes, depuis 1918, bien que sporadiques, sont ininterrompues. Elles tendent à briser le joug extérieur.

Plusieurs éléments expliquent cette attitude hostile et irréductible. D'abord la race. Les Turcs sont des Touraniens, les Irakiens, des Sémites, les Kurdes, des Aryens. Ces races n'ont pas pu vivre ensemble.

Ensuite le tempérament, conditionné par l'habitat et la race. Le Kurde, montagnard et guerrier, est plus taciturne, plus actif et plus avare que l'Irakien arabe ; c'est un homme fier et violent, d'une morale sexuelle très élevée, « vivant encore dans l'âge d'or, dans la pureté simple et la sauvage naïveté de l'humanité primitive.»

L'Arabe, d'une morale moins rigoureuse, est généreux, gai, loquace et humoriste. Il hait le Kurde, qui le méprise : « Il y a trois misères dans le monde : les Kurdes, les montagnards et les sauterelles ». C'est uu proverbe irakien.

Des antagonismes analogues opposent les Kurdes aux Turcs et aux Iraniens.

Hamilton, un Néo-Zélandais, qui, lui aussi, a connu de près ces peuples, estime qu'il sera bien difficile aux Kurdes de se fondre avec leurs voisins. Après tout, on ne peut pas obliger deux races à s'aimer et à vivre ensemble. Sinon, c'est l'opression et par conséquent la révolte.

Vers une solution ?

Pendant que nous écrivons ces lignes, la bataille, dans les montagnes du Kirdistan, s'étend de tous côtés : elle a déjà franchi les frontières iraniennes et sans doute aussi les frontières turques elles-mêmes. Dans le Nord de l'Iran, les rebelles descendent la photo du Shah et érigent à sa place leurs emblèmes nationaux. Le fait est que, depuis la première Grande-Guerre, chaque révolte englobe graduellement plus de partisans et coûte plus cher à réduire.

Les guerres humaines se terminent habituellement par une victoire et une défaite, — suivies par un surcroît d'oppression et un surccroît de haine. Après la révolte de 1924-1925 en Turquie, il fu défendu aux Kurdes de prononcer le mot « Kurde », « Kurdistan » sous peine de mort. Cela n'a d'ailleurs rien arrangé, et la haine accumulée par ces mesures éclate aujourd'hui avec force.

Si la révole présente suit son cours, quelle qu'en soit l'issue, il y aura des vainqueurs aveuglés et des vaincus désespérés. Et la lutte devra recommencer. La violence ne résoud pas les différends. Elle les envenime.

Verrons-nous les Etats neutres du Proche-Orient intervenir pour remplacer par l'équité et la tolérance l'emploi de la force armée ? Dans la Grande revue *Al-Hilal* d'octobre 1937, M. Azzam bey, le secrétaire de la Ligue arabe, étudiant le problème kurde, écrivait des paroles fort sages : «Pour réaliser un Proche-Orient paisible, disait-il, il faut permettre aux Kurdes de décider de leur propre sort. Le choix doit leur être laissé de s'intégrer dans l'Unité Arabe ou de former une Entité indépendante».

Souhaitons que l'appel de M. Azzem bey soit entendu.

La solution préconisée par lui pourrait être modifiée. L'essentiel est qu'une solution étudiée résolve équitablement les problèmes du Proche-Orient.

On ne peut pas laisser indéfiniment 9 millions de montagnards turbulents, et de plus en plus unis, dans l'alternative de subir un joug qu'ils haïssent ou de troubler la vie des peuples avoisinants.

Le Proche-Orient a plus que jamais besoin de paix et de cohésion. Il ne doit pas se quereller, mais collaborer.

Mansour CHALLITA

Le Major Bolton et les Kurdes.

Suite

Le paysan kurde peut, aux yeux d'un étranger, paraître d'esprit lent et lourd et de sens estompés. Comme d'autres peuples montagnards, il est très morose mais, quoi qu'étant très rude et mal dégrossi, il est naturellement intelligent et il possède un grand bon sens ; comme l'illustre l'histoire suivante : Un officier de la R.A.F. montrait à un agha de la tribu Pichdar un grand avion de transport de troupes. Après avoir longuement commenté les merveilles du moteur, la taille, le poids, la vitesse et le nombre d'hommes armés pouvant être transportés, l'officier crut devoir impressionner encore davantage l'agha qu'il croyait n'être qu'un primitif sauvage et il conclut : Et toute cette énorme machine vole dans l'air! ». L'officier fut un peu déconcerté par la brève réponse de l'agha : «Evidemment, puisque c'est pour cela qu'on l'a construite».

Tous les Kurdes sont sujets à des impulsions violentes qui se manifestent souvent et de façon parfois très inattendue.

Rich, un des premiers explorateurs du Kurdistan raconte qu'un chef de la tribu Khochnaou s'énerva tellement au sujet d'une mouche qui se posait sur sa paupière qu'il tira son poignard et se creva l'œil. Tout Kurde porte le long Kandjar (poignard) courbe dans sa large ceinture. Quand il se déplace ou quand il accompagne un chef de tribu ou même quand il se trouve dans la Maison de réception, il se munit d'un baudrier rempli de cartouches et porte le fusil sur l'épaule. Les plus heureux sont ceux qui possèdent un révolver. Le simple membre d'une tribu ne comprend rien aux procédures compliquées qui caractérisent une administration bureaucratrique ; sa conversation est simple et directe et quand il remarque que son interlocuteur «cultivé» peut l'attirer dans un piège, sa réaction spontanée est de porter la main aux armes qu'il porte. Le Kurde fait appel à son arme qu'il considère comme le plus sûr ami dans les moments difficiles.

La société kurde est bâtie principalement sur les principes de la tribu mais, quoique l'origine de ce genre d'existence soit primitive, l'organisation actuelle des tribus ne peut être rapportée à une époque très ancienne. Dans une liste des 18 principales tribus kurdes établie au dixième siècle par l'historien arabe Massoudi, seuls deux ou trois noms ont laissé des traces jusqu'à ce jour. Dans une liste du 14e siècle, nous trouvons quelques noms qui ressemblent à des noms de tribus actuelles, et on peut admettre que quelques familles kurdes retracent leur origine jusqu'à l'époque des Califes Omayades. Beaucoup de chefs de tribus kurdes d'aujourd'hui se distinguent des autres membres de leurs tribus et il est possible qu'ils soient les descendants de puissantes familles qui, dans le passé auraient envahi le territoire de ces tribus et seraient appropriés leurs terres ; dans de pareils cas, le chef est propriétaire terrien et l'organisation sociale est plutôt féodale que tribale. Mais, dans les régions montagneuses qui sont plus isolées, les chefs de tribus ne se distinguent des autres membres que du fait qu'ils sont les chefs de familles ayant acquis de la considération par leurs exploits guerrier. La position de l'agha ressemble beaucoup à celle du barron féodale en Angleterre médiévale. La justice dans les tribus, s'administre suivant les anciennes lois de la tribu, basées surtout sur le Coran et sur le principe de l'«Œil pour œil, dent pour dent». Avec l'intervention croissante, parmi les Kurdes, d'administrations étrangères, les attributions des aghas et des institutions tribales tendent à diminuer. Il est intéressant de noter que le gouvernement iraquien continue à distinguer entre un meurtre commis sous le régime tribal et un meurtre ordinaire. Dans le premier cas, le meurtrier n'est passible que de deux ans de prison au maximum, dans le deuxième cas, il est puni de mort (1)

On peut diviser les Kurdes en sédentaires, semi-sédentaires et nomades. Parmi les premiers, on compte les habitants des villes et des villages ; beaucoup d'entre eux n'appartiennent à aucune tribu et ils sont habituellement les métayers ou les locataires d'un agha ou d'un notable habitant la ville. Aux époques critiques, ces sédentaires invoquent, généralement la protection de l'agha de la tribu la plus proche Les tribus semi-sédentaires quittent, à certaines époques, leurs villages pour mener leurs troupeaux au pâturage. Dans une certaine mesure, la majorité des tribus kurdes est semi-sédentaire, en tout cas celles qui habitent la montagne, qui presque toutes quittent leurs villages au printemps et pendant les premiers mois d'été, et montent aux hautes altitudes où, dès la fonte desneiges, apparaissent de frais pâturages au moment où ceux qui sont plus proches des villages sont déjà rasés par les troupeaux ou brûlés par les ardeurs de l'été. Parmi les tribus nomades d'Irak, la tribu Haraki passe pour la plus grande et la plus importante ; sont aussi nomades certaines fractions des tribus Djaf de la région de Souleymanié. Les nomades vivent toute l'année sous la tente. La tribu Haraki est fameuse pour son courage et son endurance. Chaque année, cette tribu descend des hautes montagnes qui longent la frontière persane, entre le lac d'Ourmia et Rouwandouz, avec ses immenses troupeaux, vers les pentes moins élevées des rives du fleuve le Grand Zab. Une des principales causes de conflits au Kurdistan provient des questions des droits de pâturage. Pour cette raison, les tribus nomades constituent pour le gouvernement un problème difficile. C'est surtout pour cela et parce qu'il est difficile pour un régime bureaucratique de traiter avec les nomades que les gouvernants des états que la chose intéresse ont accumulé les obstacles pour limiter ces migrations annuelles et qu'ils ont encouragé les nomades à abandonner graduellement leurs pâturages d'été qui se trouvent souvent au delà de la frontière. Ces nomades ont donc tendance à devenir semi-sédentaires et les semi-sédentaires se fixent peu à peu au sol. Aux yeux de tout observateur qui a vécu parmi les nomades kurdes ou arabes et qui est capable d'apprécier leur vie saine et libre, cette évolution apparaît comme regrettable, surtout s'il prend en considération le fait que l'homme est d'autant moins heureux qu'il est plus «cultivé». Je suis moi-même convaincu, sur base de mon expérience d'Asie et d'Afrique, que les hommes les plus heureux de la terre sont ceux qui mènent la vie la plus primitive. Mais l'instinct naturel de l'homme aspire aux choses qui lui semblent être le résultat du progrès humain et la tendance générale de l'évolution nous éloigne de plus en plus de l'état primitif idéal à propos duquel on peut dire sans réserve : «moins de science, moins de soucis», Il est un fait que les gouvernants constitutionnels modernes signifient la fin du nomadisme. Avec la pénétration graduelle de l'éducation et le développement des voies de communication, les hommes se fixent de plus en plus au sol et la superficie des pâturages ouverts aux nomades diminue. A mesure que la surveillance exercée par le gouvernement augmente, s'élève le montant des taxes imposées aux nomades en contre-partie de leurs droits de pâturage et d'eau ; bien plus, les mouvements des nomades sont limités par les réglements concernants le passage des frontières, de sorte que les troupeaux ne peuvent plus atteindre les anciens pâturages. Du point de vue économique, la vie du nomade devient intolérable et il est donc forcé d'abandonner graduellement son genre de vie.

Les Kurdes n'ont jamais connu, en tant que peuple, l'unité ou l'indépendance mais, à diverses époques, des chefs de tribus et des princes kurde doués de qualités exceptionnelles sont parvenus à fonder des états indépendants dans telle ou telle partie du Kurdistan. Ces états ne se sont que bien rarement maintenus après la mort de leurs fondateurs. Une exception notable est celle du régime fondé par Idriss que j'ai cité plus haut, l'historien de la tribu Hakkiari, qui ne s'est effondré qu'après la capture par les Turcs de Chérif bey en 1849. Les princes de Bitlis étaient indépendants au cours des XVIe, XVIIe et XVIIIe siècles et ils régnaient sur tout le territoire qui entoure le lac de Van, jusqu'à Erivan et Bayazit. Au XVIIIe siècle, diverses révoltes éclatèrent dans différenter parties du Kurdistan dans le but d'établir des régimes locaux indépendants. En 1806, Abdul Rahman Pacha, de la famille Babân, fameuse à Souleymanié, mena une guerre obstinée contre les Turcs mais il subit une écrasante défaite en 1808 au passage de Penjewîn, l'endroit où eurent lieu tant de rencontres sanglantes de l'histoire du Kurdistan méridional. En 1826, Mohamed Pacha, connu sous le nom de «Pacha aveugle» (lui aussi de la famille Babân) fondit un régime puissant et autocratique dont le centre était Rowandouz et qui s'étendait jusque Kirkouk et Erbil et, au Nord, jusque Zakho, Amadieh et même Mardine Jusquà ce jour, les Kurdes montrent les ruines de ses forteresses dans la région de Rowandouz, Son règne ne dura pas. En 1838, les Turcs l'attirèrent dans un piège et l'exécutèrent. En 1840, la révolte conduite par Bédir-Khan Bey fut réprimée. En 1880-81, le fameux Cheikh Obeid Allah essaya de fonder un état kurde indépendant sous protectorat turc. Au début, le Gouvernement Ottoman favorisa un projet qui faisait équilibre aux projets russes d'un état arménien, mais il reprit bientôt l'autorité entre ses propres mains. En 1891, le sultan renforça la position des Kurdes par la création d'escadrons de cavaliers kurdes connus sous le nom de «Hamdieh» — d'après le nom du sultan Abdul Hamid. Cette mesure visait la suppression des aspirations arméniennes et elle cause au début quelques troubles qui finirent par le grand massacre des Arméniens en 1894-96, massacre auquel les Kurdes prirent une part active. Après la révolution turque en 1908, les Kurdes restèrent pour la plupart fidèles à l'ancien régime. Ibrahim Pacha Kurdi, de la tribu Kurd Milli, s'empara du pouvoir dans la région d'Ourfa, Diarbékir, Mardine et Nissibine.

Le Cheikh Said de Souleymanié et le Cheikh de Barzane commencèrent la révolte au centre et au Sud du Kurdistan. Cheikh Saïd fut assassiné à Mossoul en 1908 et son fils, Cheikh Mahmoud continua la révolte et il continue jusqu'à ce jour. Après la dernière guerre, on projeta pour les Kurdes une certaine forme d'indépendance d'après les stipulations du traité de Sèvres qui fut signé le 10 Août 1920. Mais ce

(1) Cette distinction faite par le gouvernement iraquien vise naturellement surtout les tribus bédouines. (N.D.T.)

Sal — 4 Hejmar — 69

Qnşemb.25 Sibat 1946

ROJA NÛ

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê, 35 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 4 lîreyên inglîzî. Bihayê Hejmarekê; 25 Qemerî.

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc: Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg:Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIRXAN

Rojname Dinivîsînin

Armanca Komela Komunîstên Kurdistanê

1— Xebateke zor qewî ji bona xelaskirina Kurdistanê ji lepê istîmariyan û zorkeran; û danîna yekîtiyekê; di nav bira hemî kurdan de, bê ferq ew ji kîjan welatê jî bibin; da kọ armancên komelê here şerî ya ko azadiya welêt e.

2— Danîna hikûmeteke kurdî; li ser bingeh û asasên sosyalîstî da ko ev hikûmet bi kêrî hemî xelkên Kurdistanê bê.

3— Çêkirina ordiyeke kurdî î zexim û xurt ji îro û pêde; ji bona serbestkirina Kurdistanê û miletê kurd; û parastina Cimhûriyeta Kurdistanê ya ko dê bête danîn.

4— Kurd hemî bê ferqên dîn û diyanetê divê herin xwendegahan, çi keç û çi xort; û ji bona wan di Cimbûriyeta Kurdistanê de xwendegah, zaniste û zanîngehine bilind dê bêne çêkirin.

5— Jin û mêr di heqên xwe yên komelî û siyasiyê de divê mîna hev bin.

6— Bi hemî komelên ko zidê diktatorî û zorkeriyê ne, divê tevkariyek bête danîn.

7— Ji bona vejandin û xweşiya Kurdistanê û azadiya wê, xebata çak a destpêkirî, divê bête pêşve ajotin.

8— Armanca Komela Komunîstên Kurdistanê ev e ko Kurdistan divê ji destê zilm û zorkeriyê, ji lepê istîmarî û diktatoriyê bête xelas kirin û tê de hikûmeteke wilo bête danîn ya ko bi kêrî hemî sinf û tebeqeyên miletî tê û her kes têde arîkariya hev û du dikin.

Ev bangîn di Rojnama Elbirzê de hatiye çap kirin li bajarê Reştê.

Îran Kinûnî, Rojnameya ko di Tehranê de tête çap û belav kirin; jê girtiye.

Îran Kinûnî; Sal Yazdehim; Şimare 37-261, 1 şenbe 2, De, 1323.

R. Çorçil û Kurd

Nivîsevanê ingilîzî Mîrza Randolf Çorçil; li ser pirsa Azirbîcanê bendek nivîsandiye, ya ko di rojnama Oryanê de jî hatiye çap û belav kirin; û di vê bendê de, vî nivîsevanî qala Kurd û Kurdistanê jî kiriye; eve tiştên ko randolf Çorçil li ser nijadê kurd dibêje: Pirseke Kurdistanê jî heye. Kurd bê şik milekî xurt in, lê nikarin ji xwe re hikûmetekê deynin. Kurdistan erdekî biçûk û feqîr e; û zehf perîşan û belengaz e; û ji ber sebebên cigrafî, siyasî û paşrojmendiyê, nikare tu caran bibe hikûmetek.

Kurd ji niqta welatîniyê; ji tu melatî ne kêmtir e; û zilm û zorkerî û cefayine giran ko di heqê vî miletî de, hatiye kirin, miletê kurd yekcar zexm û dijwar kiriye

Oriyan — Hejmar: 5648-1946 Roja — Nû: Zade fit-tenbûr nexmeten uxra!

Welatên Rehelatî

Rojnama frensizîziman «Le Jour» ya ko li Bêrûtê derdikeve, li ser pirsa Kurdistanê bendeke nû û dûr û dirêj çap kiriye û têde gotiye:

Selametî, rahetî û pêşveçûna welatên rohelatê Nîzing û Navîn bi dostanî û arîkariya miletên têde çêdibe. Dostanî bê naskirina heq û rastiyê çênabe. Arîkarî mîna du dest in; divê bigehin hev û du da ko deng jê derkeve.

Orta welatên rohelatî de heşt û heta neh milyon kurdên heq şkênandî hene. Kurd ji zilm û zorkeriyê; ji bindestiyê aciz bûne; divê pirsa kurdistanê bête safî kirin. Ev miletê cengawer û mêrxas divê bigehe heqê xwe; û êdî her kes seh kiriye ko şkênandina rûh û welatîniya vî miletî, ji destê tu hikûmetê nayê.

Le Jour-Hejmar «3443-1946» «3489 1946»

Radyoa Rohelatî

Radyoa rohelatî, êvara roja sêşembê, 12 - ê sibatê 1946 li saet heşt û çel û pênc deqîqan de, li ser pirsa kurdistanê bi zimanê frensizî gotareke zehf hêja û girane belav kiriye û têde gotiye:

Heşt û heta neh milyon kurdên ko xwediyê 530.000 kilomêtir çargûşe erd in ji bona azahî û serbestiya xwe kuştine û hatine kiştin; talan kirine û hatine talan kirin; di riya mihaciriyê de, zîwar û perîşan bûne; lê kes nikarî bû eşqa welatê Kurdistanê ji dilê wan derîne û van çiyayiyên mêrxas têxe bin lepê xwe.

Axa Mirovan

Kovara «Axa Mirovan» li ser pirsa kurdistanê Bendeke mezin belav kiriye. Ev kovar li Parîsê derdikeve. Rojnama *Bêrûtê a frensizîziman «Orient» di hejmarên xwe yên 5.669-û-5670 ev bend çap û belav kiriye.*

Xeyreta Mihafizê Cezîrê

Mihafizê Cezîrê ê bilindhimet, her wekî nûçegihayê me dide zanîn, ji bona çakiya rûniştimanan bê westabûn dixebite. Ji alîkî teşkîlatên dewletê têne teqûz kirin; yên keşafiyê têne danîn; ji aliyê din xwendegah û meydanên bedenpareziyê têne avakirin; pir û rê û xestexaneyine nû, axa Cezîrê digihînin xweşiyê. Himeta Mihafiz her û her hebe; serfirazî û serbilindahiya wî dilxwazə me ye, ji xwe, ji wextê ko Ebdilqadir Beg Mîdanî hatiye Cezîrê; karên Hikûmetê, ji her wextî bêtir rast û dirist bûne.

Ebdilqadir beg Mîdanî, bi wicdan, paqijiya xulq û exlaq, bêterefiya qerarên di xwe; nav û deng daye; û em pê zehf iftixar dikin.

Li Dêra Zorê Xalib Beg Mîrzo; li Cezîrê Ebdilqadir Beg Mîdanî xebatkerên qencî, xweşî, kamiranî û rahetiya nijad û milet in.

Pîroznama dîwana Cegerxwîn.

Selavê ko li der birca weşilyan
Bi xwîn xwarî civandin bi namî bê bon
Bi misk û ember û rêhan û damor
We tavên biharê lev nedindor
Ne bes ev jî selavê pir mubarek
Li te herdem cegerxwîno bi carek
Dema hilgirtî dîwana te anî
Me ew girt û li ser çavên xwe danî
Hemî ev ayetê kurd in dizanim
Ji wehyin ew ji ilhanin nizanim
Bi sed can û dilî min kir ye pîroz
Çi xweş roj e li min bû cejin û newroz

Hezar û neh sed û sala çil û pênc
Serê fesla biharê lawekî gênc
Me nêrî yûsife şêrê li cenge
Ewî jî wek me can û dil pereng e
Bilez hat û beşûş û dev li ken bû
Bi roj başî digel min ba xeber bû
Li destê wî kitêba zendê usta
Go da xwazek te min anî helista
Tu bawer bê li pêş min bûye sor gul
Wekî bilbil li min xoş bûn kulên dil
Fena qîzek ciwan û çav reş û boz
Ji ber sînga xwe der na xim şev û roz

Kovar û Rojnameyên kurdî

Celadet bek deranî bome dû Kovar bi nazdarî
Dike gazî li kurdan ew dike qêrîn û hawarî

Şiyar kir milletê Kurdî bi Hawar û bi Ronahî
Vejandî milletê Kurdî dixum sondî bi îlahî

Du Rojname ji bo kurdan deranî Kamîranê çak
Yekî Rojbû yekî Stêrbû dinav ala welatê pak

Bi Roja-nû gelek şabûn tu bawerbe şehêm îro
Tîrêjên xwe belav kiriye li ser ala welatmîro.

Bizan îro dinav kurdê Iraqê da bi babanî
Gelawêj, Gîtiyî-Taze hemî dertên bi Soranî

Digel wê Komela Jînê vejandî milletê kurdî
Bi xweşxwanên xwe ê rengîn bi dîrokên xwe ê zendî

Li Rawanê binêre wa Riya-Taze ji nû der tê
Bi zarê kurdîya Amed bi tîpên kurdiyê der tê

Li nav kurdê Lehîcanê bi zarê kurdiya Mûkran
Deranîn Niştiman wa da bijîn serdest wekî mêran.

Dikin hêvî ji Yezdanê dilovanê xwendewenra
Ko her pênc perçeyê kurdan bigîne hev ji bo wan ra

Bi goribe serê xemgînê kurdan bo welatê pak
Bese xemgîn bike gazî hemî kurmanc a şiyar bun çak

Amuda - Xemgînê - Cemîlê - Seyda

DELAL

Delalo, delalo, delal...
De rabe, emrê dilê min bi kulî,
Sebrê dilê min bê te nayê, delalo!
Delalî, delalî, delal...
Yarê delalî suwarêd me suwar bûne.
Berê xwe dane rakê rojhelatê.
Pêşîya sûwara danî bû girekê li Şerta de.
Xwezî ji xêr û miradê Xwedê re,
Ezê bibûma baqekî gulan û rêhana,
Ketibama destê lawikê xwe de.
Da bi rojê sê cara keftibama xala bihna qeftê di sembêlê reş de.
Delalî destê min berde.
Kolanê di gundê me teng û tarî ne.
Xelkê di vî zemanî Şeytan û awên in.
Bi henceta sêl û agirî dê ên, ser halê di min û te de.
Delalê! delalî..
De rabe, emrê dilê min bi kulî,
Sebrê dilê min bê te naye, delalo!..
Delalî yê malê di xewa şêrîn de ezê dil na dim.
Delalî yê malê ji xewa şêrîn rakim.
Ezê herim sûka Diyarbekra şewitî,
Ebayekî sorî Besrawî ji kenarî delalî malê bikirim,
Li mila kim.
Delalî...
De rabe, emrê dilê min bi kulî.
Sebrê dilê min bê te nayê, delalo!...
Delalî....
Herçî cuhabekî ya xêrê,
Jin enarî delalî malê ji mîn bîit.k
Ezê bidimê zêr û zîvê û malê dinê.
Heker pê qail na bit,
Sed û bîst aşê di mala babê min hene,
Ezê bidimê ciwanika li ber mehînê.
Delalo! delalo! delalî...
De rabe, emrê dilê min bi kulî.
Sebrê dilê min bê te nayê, delalo!....

Belê ew zengilê jîna welat e
Dibê ra bin gelî kurdan xebat e
Eger rabin ji her alî bicarek
Welatê xo ji çar goşan bikin yek
Gelek şerme bese êdî ne razin
Me daxwazek heye îro bi xwazin
Ditirsim firsetek wek vê ne bînin
Li bin destê sitem dîse bi mînin
Civata ko li (firansîsko) dirûnê
Peyamek me heye ew dê biXwînê
Gelek komel ji nû dê bêne danîn
Di wan de wê vekin bend û qewanîn
Ne wek bend û qewanînê zilimker
Serê roja idalet der kete der
Meger roja sitem va çûye êvar
Bimin bawer be em bûnexwedî par
Idalet hakim, serdar û mîr e
Sitem berpirsîyar e wek esîr e
Hêçî kovar û rojnamê welat in
Bi yek dengî hemî îro di bakin
Bi dil xurtî bi mizgînî diçin hev
Cihan tev bûye ronî lê nema şev
Cegerxûn bi xwe ew bûye rêber
Dibê vaye riya rast e bidin ser.
Bimin ew serwerê dewra evîne
Xuda her wî bi jîndarî bibîne
Bi noqarî deranîn dûr ji behran
Kelasîk giş li hawîr mane heyran
Wekî-Xanî-digotî sar e bazar
Ne hin îro ji dur rê re xerîdar
Durê bo wî bide ko pê bizanê
Xudanê kûmirê qîmet çi zanê
Ti wî meyger li nik her kes ne nasî
Evîndarê li meyxanê dinasî
Ji destê aşiqan cana evînê

Te girtî da ko diljaran vejînê
Li ber awaz û dengê te hero çend
Wekî, firhad, û, Mem, rabûn bi govend
Bi xoş xwanê te hişyar bû (Herîrî)
Digel (Xanê) û (siyapoş) û (Cizîrî)
(Feqî) (hafiz) ji şêrazê derîne
(Ebû mislim) digel (wanî) vexwîne
(Zibeyr) û Hacî Qadir betlê arî
Wekî Pertew begê mîrê hekarî
Ji ya melkî û esîrî ta bi nalî
Meger tev bên bi dilşadî û helalî
Ji derdê te ne şin dîse xeber din
Hemî jî pehlewan û kurd û merd in
Dilê te ruhnîya çapa (hewar e
Tijî derd û kul û kovan û ar e
Ji lawînî heta îro te jan dî
Weke pîrê muxan işqê revandî
Ji bo jîna welat û milletê xwe
Gelek cewr û cefa dane serê xwe
Te can û dil di vê rê de helandin
Bi daxa agirê işqê kewandin
Seda dengê te da birc û diyara
Giha eywanê (Kesra) milkê dara
Bijî dilgeş bira, seyda Cegerxûn
Nebe xemgîn li wan roj û demê çûn
Bijîn xortên ciwan her tim bijîn be
Ji ber cana welat ez bûme kalo
Bi gorî bê ji bo we Namî her dem
Dibit ev car digel me hemneşîn dem
Ji xew em tev sipîdê kirne hişyar
Bijîn dîse hinermend û fidakar.

15-1-1946 *A. Namî* *Til Şeîr*

Tefsîra Quranê

47-Bêje: ma hon çi dibêjin û çi bawer dikin? Ko ezabê Xwedê bi şev an bi ro; bi awakî ko hon bi hatina wî dihesin an ji nişka ve, bi ser we de hat, ma ji miletên zalim û kafir pê ve, kî pê dê bête qelandin û edimandin; lê kafir baweriya xwe pê nayênin.

48-Me pêxemberên xwe şandin; da ko ew mizgîniya bawermend û xêrkeran bidin û kafiran bi ezabê dojehê bitirsînin; yên ko baweriya xwe anîne û nefsa xwe dirust kirine; ji bona wan tirs û êş nîne û ew xemgîr na bin.

49 Lê yên ko derew bi alî ayetên me ve dane wê bêne êşandin û cezayê kirina xwe a kirêt dê bikişînin.

50-Pêxemberê min bêje: ez ji we re na bêjim xezîne «Gencîneyên» Xwedê û dewlemendiya di wî li ba min e; ez ji we re na bêjim; ez dizanim û ne jî, ji we re dibêjim, ez melyaket im; ez tabiê ayetên Xuda me, ko ew ji min re dide dahatin; wehî dike.

Bêje: ma kor û bîna mîna hev û du ne; bala xwe bidin, çavê xwe vekin û bîr bibin.

51-Û bi ayetên Quranê; çavê mirovên ko ji roja piştdawiyê û ji civana wê rojê û ji vegera xwe ba Xwedê tirsiyar in; veke; bila ew bizanin ko ji wan re, di vê û wa dinê de ji Xuda pê ve sermiyan û arîkar nîne; da ko ew emr û fermanên Xwedê bînin cih û dest ji xirabiyê bikişînin û ji Xwedê bitirsin.

52-Yên ko sibe û êvarê ibadetê dikin û lavekarê dîtina rûyê Xwedê ne gava tên nik te; her çend jî ew jar û belengaz in; ji xafa xwe wan me qewirîne; guh me de gotina mezin û dewlemendan yên ko vî tiştî ji te dixwazin; ne tu ji hal û kirina wan û ne jî ew seba te berpirsiyar dibin. Belengazin hene ko qedrê wan li ba Xwedê ji dewlemendan zehf mezintir e. Heke te ew belengaz qewirandin, ji zaliman dibî.

53-Herwekî di işên dinyayê de, wiha jî di pirsa baweriyê de, me hin ji hinan zêdetir kiriye; me hin belengazên Qureyş, seba dilpakî û îmana wan ji serekên di wan çêtir girtiye; da ko gewreyên Qureyş bibêjin: ev in yên ko Xwedê ji me baştir dîtiye, em serekên wan in; ew peyayê me ne!

Ma ji Xwedê çêtir kî mirovên şikirdar û dilpak nas dike?

54-Gava yên ko baweriya xwe bi ayetên me anîne tên nik te, mizgîniya rehma Xwedê bi wan de; û bêje: heçî ji we ko ji nezaniyê û bê hemda xwe neçeyiyek kirine û paşî tobedar bûne û ketine riya rastî û qenciyê Xwedê efiwa qisûra wan li xwe girtiye; Xwedê mezin, keremkar û piyar e.

55-Em ayetên xwe, bi vî awayî didin zanîn da ko riya rast û riya mirovên ne baş ji hev û du kifş bibin.

56-Bêje: Her wekî bi ayetên Quranê yekîtiya Xwedê nas e; ez çawan dikarim ibadeta pûtên we bikim yên ko we kiriye hempayê Xwedê û perestişî wan dikin. Minê guh bidaxa daxwaza we a xwar; min riya xwe a rast şaş dikir û jê derdiketim.

57-Bêje: binêrin; min daye pey emrê Xwedê û Qurana ko ji min re hate dahatin; heçî hon; derewan bi alî Xwedê ve didin; hon xwe dilezînin; lê bizanin ko roja piştdawiyê û ezabên di wê ne di bin hikmê min de ne; hikmê wan di destê Xwedê de ne; ew li gora kevne û rastiyê hikmê xwe wê bide; û hakimê adiltir û mezintir ew e.

58 Hon xwe dilezînin; heke dana ezabê destê min de biwa, min ê bilez hon biedimanda. Xwedê dema êşandina zaliman li ba xwe daniye.

59-Mifta tiştên nepenî û veşartî li ba Xwedê ye; ew dema roja piştdawiyê, çaxên hatina baranê; di zikê diya xwe de zaro heke keç an kur in, sewab û gunehên mirovan, ceza û mikafata wan dizane; xezîneya xeybê di destê Xwedê de ye; hemî tiştên bej û avê jê re nas in; bê zanîna wî pelê darekê na keve erdê; dawiya libê ko di tariya axê de veşartiye, û her tiştên erdê ên şil û hişk ên bi can û bê can li ba wî kifş in û li cem wî nivîsandî ne.

60-Gava hon radizin Xwedê ye, yê ko rûhê we dibe ba xwe û ko roj bû we hişyar dike û tiştên ko hon di nav rojê de dikin jê re nas in; piştî xelaseka jiyîna we honê vegerin ba wî û ew kar û emelê we û hikmên xwe şanî we dê bide.

61-Xwedê serdar û sermiyanê mirova ye; girtin û berdan di destê wî de ne;

Xwedê melyaketên xwe dişîne ba we, ew emelên we ên qenc û xerab dinivîsînin û gava wexta mirina yekî ji we hat melyaket ne berî û ne piştî, lêbelê di dema xwe de, rûhê wî distînin.

62-Piştî wî rûhê mirovan têne spartin Xwedê; sermiyanê wan ê bilintir.

Ma hikim ne di destê wî de ye? Xwedê hikmê xwe ê rast lez û bez dide; tu hakim di kirina edaletê de, ne bi qasî wî bi lez e.

63-Bêje: we ji mij û moran û tariyê; ji helaketên bej û avê kî diparêze û difilitîne? Gava belaî û betarek bi ser we de tê, hon bi dizîka an aşikare dia û dirûtan dikin û dibêjin: Xudayê me, em ketine bextê te, ko te em ji vê belayê felitandin, em ji dil, û bi dilekî rast şikirdarên te dibin.

64-Xwedê, ji kerem û comerdiya xwe, we ji wan helaketan û ji hezar xêm û belayên din xelas dike, lê di pişt re hon radibin û pûtên xwe dikin hevber û hempayên di wî.

65-Bêje: Ew dikare ji jêr û jor hezar bela bîne serê we; bi terfqetan û dubendiyê berberî têxe nav we, û we bi destên hev û du bide kuştin û êşandin.

Binêre.... çawan em ayetên xwe şanî xelkê dikin; da ko ew tê bigehin, seh bikin û pê bîrewar bibin.

66-Heke qewmê te Qureyş, derew bi alî kitêba Xwedê a rast, Quranê ve didin, bêje wan: parastina we ji xirabiyê ne karê min e.

67-Ayetên Quranê rast in; û her wekî hatiye gotin wê çêbibe û honê bibînin û zendemayî bimînin.

68-Gava ew zimandirêjiya ayetên me dikin û henekê xwe pê tînin, ji wan here dûr, heta hingî; bes vê gotinê kirin; û li ser tiştekî din axaftin; heke şeytên ev emrê Xwedê ji fikra te da derketin; vê ayetê bîne bîra xwe, di civata wan de rûmene û ji wan veqete.

69-Misilmanên ko ji naçariyê di civata wan de rûdinin, ji gotina kafiran berpirsiyar û pê gunehkar na bin; û heye ko şîretê misilmanan kafira digihînin ser riya kevne û rastiyê.

70-Pêxemberê min... destê xwe, ji mirovên ko dînê xwe kirine lehîstok û henekê xwe bi Quranê dikin û bi jiyîna dinyayê hatine xapandin bikişîne; bes şîretan li wan bike; û bîne bîra wan ko nefsên gunehkar di roja piştdawiyê de, wê bikevin dojehê û tê de, ji Xwedê pê ve kes ni kare mehdera wan bike; û bibe arîkarê wan; û ji bona xelaskirina nefsên xwe her çi jî bidin, ji wan na yê qebûl kirin; ewê bikevin ezabekî dijwar û cezayê gunehên xwe dê bibînin; ewê avine kelandî vexwin; û ev cezayê kafirbûna wan e.

71-Ma em kengê baweriya xwe ji Xwedê pê ve bi tiştekî tînin; ko ne qencî û ne jî xirabiya wî dikare bigehe me; û piştî ko em misilman bûne; ma çawan em jê vedigerin bêdînîtiyê; û dibin weke mirovekê ko bi destê Iblîs ji rê derdikeve; û hevalên di wî jê re dibêjin were, vegere ser riya rastiyê; û ew di nav wan de, li erdê, şaş û zendemayî dimîne. Bêje: riya Xwedê, riya rast e; û ji vê pê ve, tu rê nîne û ji me re emir hatiye dayîn ko em bibin misilman û nefsa xwe bispêrin Xwedê.

72-Divê hon nimêja xwe bikin; ji Xudayê xwe tirsiyar bibin û bizanin ko honê vegerin ba wî.

73-Xuda ye ko erd û ezman afirandine û pê mezinahî û qidreta xwe pêş me kiriye; û di roja piştdawiyê de Xuda gava dibêje bimirin; her kes dimire û gava dibêje rabin her kes ji xewa mirinê hişyar dibe û radibe; gotina wî heq û rast e; delîl û sermiyanê roja qiyametê û xudanê dema pifkirina boriyê jî, ew e; veşartî be, aşikare be; her tişt jê re nas û xuya ye; ew di tevdîrên xwe de fêris e; û agahdarî her tiştî ye.

74-Bîne bîra xwe... gava Ibrahîm ji bavê xwe Azer re digot: tu pûtan ji xwe re dikî Xwedê? û li vê zêde dikir: te ûqewmê te; we bi awakî eşkere riya xwe şaş kiriye!

75-Me, ji aliyê din jî spehîtiya erd û ezmanan şanî Ibrahîm da; ta ko baweriya wî pê tekûz bibe; û bibe bawermendekî xurt.

76-Gava şev bi ser wî de hat û wî stêrek li ezmanan dît, ji xwe re got: gelo ev e Xudanê min! û çaxa ko stêr çû ava, wî got: ez ji tiştên ko winda dibin hez na kim.

77-Û wextê ko Ibrahîm derketina heyvê dît got: gelo ev e Xudanê min! û dema ko heyiv çû ava got: heke Xudayê min ji kerema xwe min na gihîne riya rastiyê; ezê yek ji yên rêwindakirî me.

78-Gava Ibrahîm bilavêtina rojê dît gote xwe: ev ji stêrên din mezintir e; Xudanê min ev e; lê gava roj çû ava, Ibrahîm ji miletê xwe re got: min hêviya xwe ji tiştên ko hon dikin hevber û hevriyê Xwedê birî ye û destê xwe jê şuştiye.

79-Binêrin û bizanin... ez berê xwe bi dilekî pak ji wî Xwedê re didim yê ko erd û ezmanan afirandine û ez ne ji wan im ko pûtên xwe dikin hevber û hempayê Xwedê.

80-Miletê wî jê enirî û pê re pevçûn; wî got: ma hon dikin li ser Xwedê bi min re pevçin yê ko ez gihandim riya rastiyê; ez ji pûtên we yên ko hon dikin hevberê Xwedê na tirsim; tu xirabiya wan na gihe min; meger ko Xwedê bixwazê; zanîna xudanê min dora her tiştî digire; ma hon na xwazin çavê xwe vekin, rastiyê seh bikin û pê bîr bibin.

81-Bê ko destûrek dakeve we; hon radibin û li gora eqlê xwe pûtên xwe dikin hevberê Xwedê û di kirina vî tiştî de ji Xwedê na tirsin; ma êdî çire ez ji pûtên we bitirsim! Heke we têgehişt, divê bizanin ji me û ji we kîjan dikare ji dawiya xwe ewle û emîn bibe.

82-Yên ko baweriya xwe anîne û bi mişrikiyê îmanê xwe tarî ne kirine; ûqail bûne ko Xwedê yek e û jiwî pê ve tu xuda nîne, ew ji ezabê na tirsin û ew ketine ser riya rastiyê.

83-Ev hicetên me ne, û me ev da Ibrahîm; da ko ew pê çavê xelkê xwe veke; em her kesê ko dixwazin digihînin mertebeyên hikmet û zanînê ên bilind; binêre xudanê te zana û fêris e.

XANÊ

Berê Xanê li tila:
Eskerê Osman Paşa li binya mala xula xula; xila-xila
Tavekî baranê hato li hiçka ebaya Bedir-Xan begê, kekê Tîlî begî,
Terkiro şil-û-mila...
Şevoka der şevî, weyla Malik wêrano,
Tu çime şerî nekî ji eşq û dila.
De rabe, rabe, fermanîyo, de rabe,
Fermana Bedir-Xan begê, kekê Tîlî Begî, rabû ji Stembolê.
Berê xanê li rêwo,
Derîya dêrê li rêwo;
Osman Paşa şand Heleba xopan Topaqalê, Toqa mezin ji min re bê wo;
Xain ne bû li dewletê,
Xaîn bû li hikumetê,
Dengê topan û tifinga xweş tê li pê me.
Şevoka der şevî, weyla malik wêrano,
Romîkê di kumsor ketine Cezîra Bota,
Xirab kirin sençaq eşîreta.
Berê xanê bi lalîka:
Eskerê Osman Paşa li binya mala hîka, hîka:
Heyfa min têt wê heyfê; hate girtin, Esefê lotî Teherê Meymo digel girgirê eşîra Cezîra Bota.
Şevoka der şevî, weyla malik wêrano,
Romîkê di komsorî ketine Cezîra Bota,
Xirab kirin cihê zavan û bûka.

Strana Kurdî:

KEJÊ

Saliyê Naso dibêjit:
Wey lê, Kejê, te kir, te kir, lê
lê te kir, te kir,
Wey lê, Kejê, mal xirabê, te
şûlekî bi dilê xwe kir,
Te destê min ji Mîrê Paloyê ve-
kir.
Xatûn Kejê dibêjit
Erê, Saliyê lawo, min kir, min
kir,
Min destê te ji Mîrê Paloyê ve-
kir.
Dê hêla bi çengelkê sor Kejê
bigire û birevîne,
U bibe mala Mihemed Axa li
Diyarbekir.
Gava Kejê wa gotiye,
Saliyê Naso bi çengelkê Xatun
Kejê girt û siwar kiriye,
Bi şev û rojê ajotiye.
Saliyê Naso dibêjit:
Erê, Kejê, tu here li nav Hirîma,
Kejê, li nav Zariya.
Û ezê herim koçkêka xirabê.
Axayê giran digel min çiye ?
Xatun Kejê bi cihê Hirîman û
Zariya ve çûye.
Saliyê Naso derê koçkê sekiniye,
Silavekî bi xêr li Mihemed Axa
wê kiriye.
Mihemed Axa dibêjit:
Erê Saliyê Naso tu bi xêr hatî,
l'serserî ye,
Belê ka bo min bêje şûlê
Axayê giran digel min çiye?
Saliyê Naso dibêjit:
Erê, Mihemed Axa, şûlekî mezin
qewimitiye.
Her du kurê di Mîrê Paloyê min
kuştiye.
Min Xatun Kejê ji canê xwe re
revandiye,
Min wê qesda Xwedê û qesda
mala te kiriye.
Mihemed Axa dibêjit:
Erê, Saliyê Naso, weyê, sed car
weyê;
Befr û baran lê kir digel vê ba-
yê.
Mîrê Paloyê beraz e, û zilm e, li
dinyayê.
Em feqîr û jar; Mîrê Paloyê der
heq nayê.

Qemerê Ciwanê

Qemerê, Ciwanê çi şev şev e?
Ewra li ezmana teqe-req e,
Birûskî lêda, kir meşreq e,
Balê memkê di kulmalê û kul-
mal babê wê dibîne,
Fincana di ferfûrî ne dor bi-
deq e.
Dê bimeş, bimeş, Qemerê bimeş,
Piştî emrê Siltan Ebdel-Reşed,
Li dinyayê bimeş: Qemerê Ci-
wanê!
Qemerê Ciwanê çûme Cezîra
Bota dikana pêşiyê:
Ezê şalekî ji Qemera malê kirim
dor bi rîşiyê
Ezê digel Qemera malê bi gerim
çerx û felekê, di dinyayê bi der-
wîşî.
Dê bimeş, Qemerê bimeş,
Piştî emrê Siltan Ebdel-Reşed,
Li dinyayê bimeş.

Berhevdar: Th. Bois

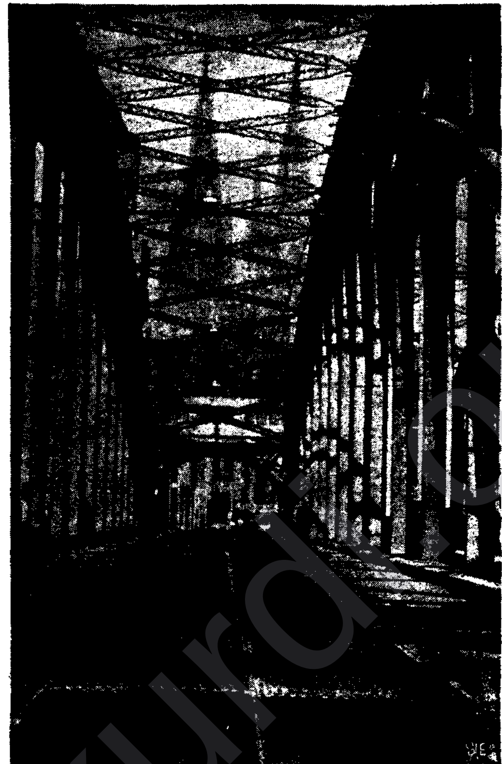
DELAL

Delal!...
Emrê min borî û terka min dana.
Jinikê di gunehê me di hîlebaz
in, henekar in,
Û hemî roj ser canê min û te-
diborin.
Kurik dibêjit:
-Erê, keçikê, dînê, tora dibin
tora;
Ezê hingê terka te dan im heta
mirêt me,
Serê xwe rakin şaxî gihora,
Heylo ! delal!....
-Kuriko dîno, her-wa ye, û her
wa nî ne.
Deyka xwe bikuje, qetil nî ne.
Ev canê ji cana xwe re birevîne.
Heylo ! delal!....
Kurik dibêjit:
Erê keçikê dînê, ez deyka xwe
na kujim,
Û xwe qetil nakim.
Tu bibî gulekî Mihemadî, te bibn
na kim;
Tu bibî sêvekî Paloyê, te tam
na kim;
Tu bibî hûriya bihuştê, te mehr
na kim.
Heylo ! delal! ..
Cana te li ser vî canî,
Û hejna te stûr e.
Min wê înayî hembana her vî
danî.
Memkê te dirêj in, ne qola ne.
Min wê înayîn reş-gûnê, di he-
rama vî baranî.
Nizanim bihna wan xweştir e,
Yan bihna kevna vî kurtanî.
Heylo ! delal!....
-Tu kurtik î, û bilind na bî,
Û tu stûr î, û zirav na bî,
Û tu reş î, û spî na bî.
-Ez kurtik im, û bilind na bin,
Ez stûr im, û zirav na bim:
Şaniya lawikê çepel na bim.
-Were, were, were, şinî,
Qapî bişkê, were çinî,
Singê û memik ji qabil te ne,
Şeqlê mîrê tu ne şkênî.
-Rêka gelî, rêka me ye,
Tiriya Zaxo bala te ye.
Qewlê min û lawikê delal ev hey-
vê li ser me ye.
-Were, were, were zî ye.
Cotê zermemka da bû lawikê
delal û na razî ye.
Çavê lawikê delal ji bin ve, li
şûla dî ye.

ÇEKO BILINDO

*Çeko bilindo heramo, ser çil û çar çiya
kelim:
Bilind firîm û nizim kelim,
Bo dêm axî sorgulî, dîn bûm, har bûm,
sewdaser bûm,
Û bi çola xwedê kelim.
Çeko bilindo heramo, çûme çemê zîzanî-
yê;
Belê hatime mergê zîzaniyê,
Qeda û sê sed bela bikevit li xîzaniyê:
Sala vê salê lawikê min kete eskerê Si-
lêmaniyê.
Çeko bilindo heramo bê dar na bit;
Gelî di kûrên bê av na bin;
Qewlê di eskeriyê dûr û dirêj in, çu cara
xelas na bin;
Kî dîtiye li dorya heft zemana keç li
mala babê xwe, piştî heft sala, li mala
babê xwe bê yar bit?
Çeko bilindo heramo, rê li ber e:
Kuriko dîno, tu kew gêrvan î, kew li
sera;
Xwezî ezê teyrekî bama ji vanî teyrê
di sê-fera:
Dormandorê Silêmaniyê gerî bama
hercar gera;
Xwezî min zanî baya ji lawikê minê xêr e
yan şera.*

PÊJINÊN DINYAYÊ

Pireke mezin û çeleng, ev pir ji hesin û pola hatiye ava kirin.

Ji bergehên erdê Hindî-Çiniyê; parîsa Qesreke miranî û dar û payedariyên lê de.

Şaristanên Ewripayê mirêka pêşveçûna nijadên lê de ne.

Nisbeta Tîpên Kurdî

Di her zimanî de, nisbeta tîpan li gora bihevketina bêjeyan diguhêre. Li gora tecribeyên ko heta niho di kovar û rojnameyên kurdî de hatine kirin, nisbeta tîpên kurdî, nemaze ji bo zarê Kurmancî bi awayê jêrîn e. Bi vî mixdarî 20-25 rêzên Roja-Nû têne tertîb kirin.

a	130	m	75	A	10	R	5
à	20	n	130	B	10	S	5
â	10	o	70	C	6	Ş	10
b	75	ô	10	Ç	6	T	5
ç	15	œ	10	D	5	U	5
d	75	æ	5	E	10	U	3
e	180	œ	5	É	3	Û	10
é	25	q	35	È	3	U	5
è	10	r	100	Ê	10	V	6
ê	75	s	75	F	3	W	8
f	30	ş	50	G	3	X	5
fi	5	t	75	I	10	X	5
fl	5	u	60	Î	10	Y	5
ffi	5	ù	10	J	50	Z	5
	5	û	70	K	10		
g	40	ü	5	L	5		50
h	70	v	40	M	8	,	50
i	180	w	50	N	10	;	25
î	7	x	30	O	5	!	15
î	5	à	10	O	3	?	15
j	45	y	50	E	3	:	10
k	50	z	25	P	5	'	15
l	50			Q	5	(	24
					«	24	
					/	20	
					20	25	
					20		

Cigareyên Tamdar

Cigreyên çêtir û tamdar, yên Rejiya Libnan û Sûriyeyê ne. Jokey-Klub, Yekemîn, Befra, Tatli-Sert, Vircinya, Oriyen, Zodiyak; ev cigareyên he hemî, ji titinên çêtir û paktir têne çêkidin. Piştî xwarinê cigareke baş, rilê cigervexwaran vedike.

Gava dixwazin cigarekê vexwin, navên Jukey Klub, Yekemîn-Birincî, Befra, Tatli-Sert, Vircinya, Oriyen, Zodiyak bînin ji ra xwe û yek ji wan paketan, bîxwe re bibijêrin.

ÇAPA KURDI

Niho bi zimanê kurdî hevde kovar û rojanme derdikevin. Ji van pê ve, li Bêrûtê, her panzde roj carekê, bi zimanê frensizî rojnameyek derdikeve; navê wê « Le jour Nouveau » ye; çar rûpelên di wê ên mezin hene. Ev rojname qala çand û nivîsar û siyaseta Kurdistanê dike û doz û dehwa miletê Kurd, têxe pêşçavên cihanê. Ev in navên kovar û rojnameyan û welatên ko tê de têne çap kirin. Li Sovyetistanê: Riya Taze, Kovara Qefqasê.

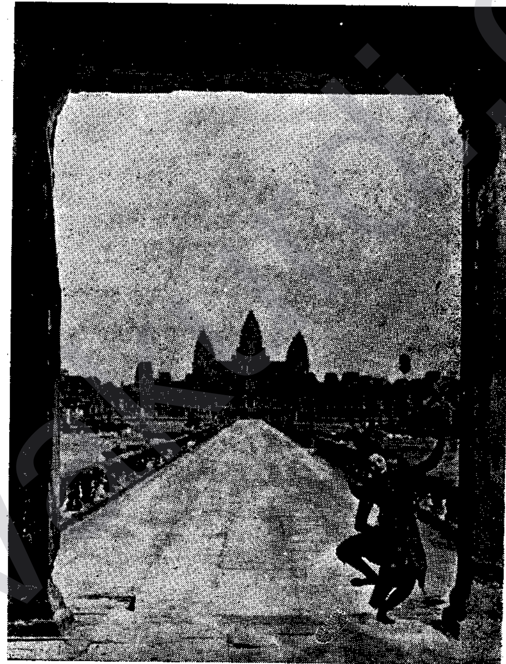
Li Îranê: Peyam; Niştiman, Kûhistan, Zegros. Çiya, Tirûske, Yekîtiya Têgûşîn

Li Iraqê: Azadî, Jiyan, Gelawêj, Dengî - Kîtiyî - Taze.

Li Şamê: Hawar, Ronahî.

Li Bêrûtê: Stêr; Rojû Nû.

MIRÊKA CIHANÊ

Welatên Rohelatê Dûr

Hindistan, Çîn, Hindî-Çînî, Siyam, Japonya di Rohelatê Dûr de ne. Erdên Rohelatê Dûr xwedî şêndariyeke kevn û mezin in. Qesirbendî; neqişkarî, wênekarî; felsefe di wan welatan de zehf pêsve çûne û berxurdar bûne. Eve wêneyek ji avahiyên Seygonê.

PEHIZOKA TÊ

Ey hê! hê! hê!...
Ev roka pehîz e, me ne kirî kar û barê di vê zivistanê.
Çiyakî di jorî girtî mij û moranê.
Deşteka di jêrî dixwezit dar û barê di vê dûbanê.
Ji xêra Xwedê re ez di kelekî porî bama,
Dema lawikê min derketiba,
Rav û nêçîrê li ber hûtinê tol û tajiyê,
Û ketibama hewingekî jê di kafirzemanê.
Derda li min! Derda!
Lawiko dîno, destê xwe ji xal û nîşanê min berde.
Şevkokê di çêrî dirêj in;
Pîrekê di vî zemanî Şeytan û awên in.
Bi hênceta sêl û agirî dê êno bi ser halkokê di min û te de.
Evroka pehîz e, me ne kirî kar û barê di vê kanûnê.
Çiyakê di jorî girtin mij û moranê.
Xamilê xwe werandin kevna rezê di Dêrebûnê.
Mewt bi malo! Tu çime ji warê havînê day ne kir?
Ba tu nizanî evroka pehîz e, demê malbelavbînê?
Hey derda li min!

RADYO

Weşînekên heroje bi zimanê kurdî:

Li Bêrûtê

Radyoa Bêrûtê; hero piştî nîro, li saet pênc û sih deqîqan de, li ser pêlên kurt û navîn bi zimanê kurdî nûçeyên Cihanê ên dawîn belav dike. Dirêjahiya pêlan: pêlên kurt 37 mêtir û 34 sentîmêtir, an 8.036 kilo sikil; pêlên navîn 411 mêtir, an 730 kilo sikil.

Radyoa Kurdistanê ;

Li ser pêlên kurt diweşîne; dirêjahiya di wan; 42 û heta 44 û nîv mêtiran; berî nîro li saet 11 û 45 deqîqan de, dest pê dike; û nîv saet, dom dike.

Radyoa Azirbîcanê ;

Hero piştî nîro der saet pêncan, li ser pêlên dirêj bi kurdî diweşîne. Pêlên dirêj: 1410 û heta 1415 mêtiran. Ji van pê ve hin radyoyên dinyayê stranên kurdî diweşînin; mîna yên Moskowa, Erîwan Parîs û Londrê.

Li Bexdayê:

Hero piştî nîro di saet çaran de, destpê û heta pêncan dom dike. Dirêjahiya pêlan: 42 mêtir û 37 sentîmêtir; pêlên kurt.

Ronahî - Rabûn

Sibeye zû roj li me hilatî
Ronahî li me dike xelatî

Da em ji herin rûnin digel wan
Peyvê xwe bikin li nik civatan

Da kursîk ji bo me bête danîn
Qedrê xameya me bête zanîn

Îro me heye digel wî sozek
Te - Yînê bike ji bo me rojek

Sundê dixum her bi navê yezdan
Êşû elemê bikuj ji kurdan

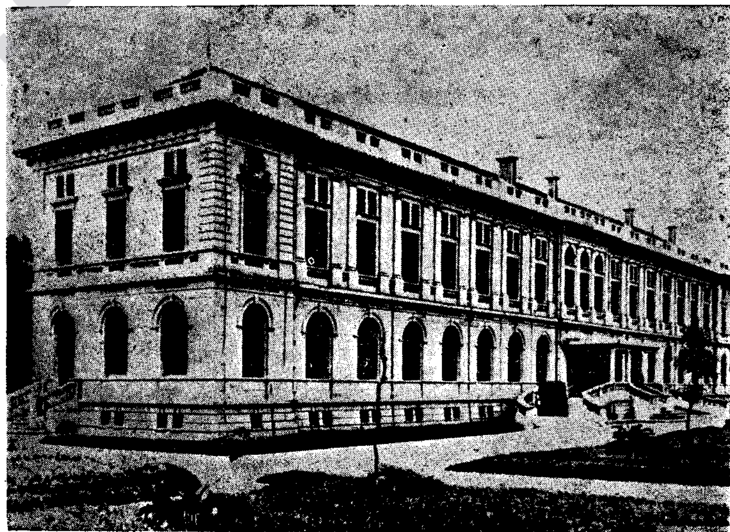
Dara ko te çandî ser heşîn bû
Sêvê ko me xwarin nû giha bû

Çavên di siya li me helal bû
Kêf û hunera me nu xuyabû

Em rabin êdî ji nav nivînan
Da keyfê bikin li baxê Kurdan

Xurşîd tu here welat bibîne
Mizgînî şahî ji bo me bîne

A mûda Xurşîdê Serhedî

Xestexanekî Mezin

Di hemî şaristanên mezin û bajarên pêşveketî de, xestexaneyine gewre hene; eve xestexaneyê Seygonê.

4ème ANNÉE LUNDI 11 MARS 1946 NUMÉRO 70

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél. : 74-04 et 84-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur-Propriétaire : EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 25 P.L.S. - Abonnement :
Liban-Syrie 25 L.L.S. Etranger 4 L. Stgs

JUSTICE POUR LE PROCHE-ORIENT

Article publié dans le journal «Le JOUR» de Beyrouth en son N° 3489

La révolution de l'Arabistan, que la presse signalait hier, vient allonger d'un nom la liste des troubles sporadiques qui agitent ou menacent le Proche-Orient.

Certains de ces troubles, comme la révolution de l'Arabistan, sont mâtés. D'autres, qui triomphent, sont ramenés par leurs victimes à l'ingérence des Puissances étrangères. D'autres couvent sous la cendre — et les responsables se contentent de les laisser sommeiller.

Mais, l'épée qui châtie, l'amertume qui accuse, la passivité qui attend suffiront-elles à pacifier ou à préserver le Proche-Orient ?

N'est-il pas plus prudent de rechercher les causes profondes du mal afin de l'éliminer par des moyens topiques ?

Dans l'avant-dernier numéro de «Akhbar El-Yom», M. John Kimche Envoyé Spécial de Reuter, a publié ses impressions sur l'état actuel du Proche-Orient. La principale cause de l'agitation qui menace le Proche-Orient, dit-il, est l'oppresssion qui continue à peser sur certains de ses éléments:

«Les Russes bases leur politique sur l'existence d'un mal social dans chacun des pays qu'ils convoitent. Et sur leur explicatation de ce mal... En Azerbadjan, ils ont pofiter de la pauvreté et de la négligence dont souffre le paysan *et de la défense faite aux originaires de cette contrée de parler leur langue maternelle.* . J'avertis que les Russes peuvent trouver dans n'importe quel pays du Proche-Orient un semblable dérèglement.»

Et M. Kimche inspire aux dirigeants du Proche-Orient, pour défendre leurs pays, de s'appliquer d'abord à guérir les injustices sociales et à supprimer l'oppression.

Voilà, certes, un langage amical et clairvoyant. On ne réduit pas un opprimé en le violentant et en l'accusant du crime de lèse-patrie. Il faut lui rendre justice.

* * *

Un opprimé, c'est un homme qui souffre. Et la souffrance, comme la faim et l'ivresse, est aveugle. Anciennement, à Rome même, Coriolan pactisa avec les Etrusques contre sa Grande Ville parce qu'elle l'avait molesté. Et ce qui est vrai d'un citoyen romain est dix fois plus vrai que l'homme moderne, alors que la patrie n'est plus une institution *divine*, mais une institution *utile*. Quand elle ne procure plus aux hommes les conditions d'une vie humaine, ils cherchent à les réaliser eux-mêmes; de là les bouleversements et les malheurs. L'oppression, elle aussi, est mère de bien des vices.

Et il y a dans le Proche-Orient beaucoup d'homme opprimés. Cette oppression est tantôt politique, tantôt sociale. Dans les deux cas, elle est grave et dangereuse.

Les 8 Millions de Kurdes sont partagés entre trois Etats différents, et soumis à bien des vaxations. Leurs institutions nationales sont bafouées. On leur défend de parler leur langue. Et quand ils se réclament du droit des peuples à disposer d'eux-mêmes, on les mitraille.

Les Assyro-Chaldéens, moins nombreux, sont plus malheureux. Ils furent chassés de leur foyer, et depuis dix ans, ils pérégrinent sur les grandes routes à la recherche d'un asile définitif. Leurs droits remontent pourtant à la préhistoire.

Les Arméniens ont vécu une tragédie également sombre.. Ils l'ont vécue? Ils en sont morts. Massacrés, dispersés, expulsés comment voulez-vous qu'ils ne perdent pas la tête et qu'ils ne se donnent pas à toutes les aventures?

En Egypte, les fellahs souffrent. Une poignée de privilégiés possèdent toute la terre et 15 Millions de misérable ne possèdent que la crasse et les privations.

* * *

Décidément, il y a dans le Proche-Orient beaucoup d'opprimés, trop d'opprimés.

Ceux qui exploitent ces victimes leur reprochent de ne pas s'accomoder de leur joug, ou croient, tant quelles l'acceptent, qu'elles l'accepteront toujours. A la moindre velléité de libération, ils crient à la trahison et courent aux armes. Ne connaissent-ils donc pas l'histoire? *«La résistance à l'oppression est la conséquance des autres droits de l'homme. — Quand le Gouvernement viole les droits du Peuple, l'Insurrection est pour le Peuple, et pour chaque portion du peuple, le plus sacré des droits et le plus imprescriptible des devoirs.»*

Ces articles lapidaires de la Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen ne proclament pas seulement un droit; ils énoncent une loi historique. Tous les éléments opprimés ont été partout et toujours une cause d'agitation et une force centrifuge. Ils ont cherché à se libérer par tous les moyens.

Au contraire, les Etats les plus stables ont été ceux qui procurent à leurs citoyens le plus de justice, le plus de liberté et le plus de bien-être.

Est-ce au Proche-Orient, après les Capitulations et des siècles de douloureuse expériences, que nous l'ignorerions ?

M. Atlee a déclaré devant les Nations-Unies :

«Nous considérons la liberté de l'individu dans un Etat comme un complément essentiel à la liberté de l'Etat dans la communauté mondiale des nations. Nous soulignons que la justice sociale est un facteur essentiel pour maintenir la paix dans le monde»

Ces nobles paroles doivent inspirer des actes. Elles sont dictées, non seulement par la morale, mais par une politique clairvoyante et sage.

Si la justice envers ses membres est indispensable à la sécurité d'une grande nation, qu'en doit-il donc être des petites?

Mansour CHALLITA

L'AZERBEIDJAN
Les Kurdes : une Nation mais non un Etat

Orient No. 5648

Il y a également une question kurde. Un terrain cédé à un Kurde ou deux crée un probleme à jamais insoluble. Pour simplifier ce problème des plus complexes, je dirai simplement ceci: étant une petite région montagneuse très pauvre, et presque inaccessible, le Kurdistan, qui est situé sur la frontière de l'Iran, de l'Irak et de la Turquie, ne pourra jamais devenir un Etat indépendant pour des raisons économiques, politiques et géographiques

Les Kurdes ont toutefois une tradition nationale aussi puissante que celle de n'importe quel pays. Des siècles de traitements abominables infligés à la population kurde ont fortifié cette tradition. Les Kurdes sont toujours prêts à se joindre aux Azerbeidjanais ou à tout autre élément qui déclencherait la révolte contre le gouvernement iranien ou contre quiconque les gouverne. RANDOLPH CHURCHILL

Ankara, — (AFP) — La décision de l'Iran a suscité un certain émoi dans les milieux autorisés turcs qui se demandent si l'Union Soviétique ne profiterait pas de cette occasion pour soulever la question kurde qui intéresse directement la Turquie. Ces milieux croient que les Trois Grands insisteraient pour l'établissement de Conseils provinciaux en Iran et auraient réalisé à Moscou un « demi-accord » sur se sujet.

Selon le directeur de l'«Ulus». la Grande-Bretagne, les Etats-Unis et l'Union Soviétique auraient préconisé une large autonomie des communautés azerbedjanaise, arabe et kurde au sein de l'Iran dont l'autorité deviendrait ainsi toute théorique. «Sait-on où l'autonomie peut s'arrêter ? » se demande le directeur de l'«Ulus», faisant allusion à la question kurde.

LE TRAITÉ DE SAADABAD

Ce traité, conclu le 8 juillet 1937 entre l'Iran, l'Afganistan, l'Irak et la Turquie ne contient qu'un seul article qui le distingue d'un simple pacte de non-agression. C'est la Clause VII :

«Chacune des Hautes Parties contractantes s'engage à prende des mesures, dans sa propre sphère, contre la formation ou l'activité de bandes armées, d'associations ou d'organisations visant au renversement d'institutions établies et pouvant affecter l'ordre ou la sécurité d'une partie quelconque, frontière ou autre, du territoir d'une autre Partie, ou pouvant affecter l'autorité du gouvernement de cette autre Partie.»

LETTRE OUVERTE
à Monsieur le Rédacteur en Chef de la Revue « Terre des Hommes »

Monsieur,

Un journal de Beyrouth, «l'Orient» a reproduit deux articles qui sont empruntés à votre Revue. Le premier, paru le 9 de ce mois, est intitulé « Les aspiratinns kurdes : un élément de malaise » ; le deuxième, paru le lendemain, a comme titre « Où en sont les revendications soviétiques en ce qui concerne Kars et Ardahan ? » et il est signé Edouard Sablier.

Je suis un Kurde qui lutte depuis trente ans pour la cause de son peuple et j'ai été peiné par la façon dont votre revue présente au public français le problème kurde. Ce problème mérite d'être traité avec toute l'impartialité que promet au lecteur le caractère de ceux qui dirigent votre Revue. Mais vos textes font preuve d'un jugement superficiel de la question, ce qui me semble d'autant moins excusable que la malheureuse situation de mon peuple ne lui permet pas d'avoir à l'étranger des représentants chargés de défendre ses intérêts et de mener des polémiques. Je me hâte d'ajouter que des études bien plus injustes ont été publiées à notre sujet. Toutefois, je m'adresse à des Français. Noblesse oblige.

Je vous exposerai d'autant plus librement ce que je vous reproche que je sais que ceux à qui je m'adresse n'en seront pas blessés. J'espère qu'ils trouveront l'occasion de corriger l'impression que les articles que j'incrimine n'ont pu manquer de faire sur leurs lecteurs.

Il est inadmissible que les aspirations d'un peuple soient qualifiées, dans leur ensemble, « d'élément de malaise ». A ce titre, les aspirations de toutes les victimes d'injustices constituent des éléments de malaise pour ceux qui ont lésé leurs droits. Si les intérêts occidentaux qui ont déterminé la configuration politique des produits de désintégration de l'empire sunnite ottoman et de l'empire chiite persan ont jugé bon, jusqu'ici, de n'appliquer le principe des nationalités qu'au gré des marchandages qui n'ont pas fait place à un état kurde, les droits nationaux du peuple kurde n'en sont pas réduits à n'être qu'un élément de malaise. C'est l'oppression dont cette nation est victime qui est un élément de malaise.

Vous dites fort bien que nous n'avons jamais cessé de former une entité de fait, que tout nous différencie de nos voisins, que nous aspirons à l'indépendance. Vous citez le traité de Sèvres, dont vous qualifiez les clauses relatives à l'autonomie kurde « d'espoir éphémère ». Nous préférons appeler les choses par leur nom et dire que ce traité international constitue la reconnaissance de nos droits. Vous continuez... mais l'état kurde qu'il prévoyait ne vit pratiquement jamais le jour ». Nous préférons préciser : les Grandes Puissances, lasses d'interventions militaires et gorgées d'avantages économiques, se sont laissées imposer le traité de Lausanne à la suite du coup de force kémaliste. Dans ce traité, le Kurdistan n'est plus qu'un objet de marchandage.

Plus loin, vous dites que « Les statistiques les plus raisonnables semblent être celles qui estiment le nombre total des Kurdes à 3.700.000. « Que signifie l'expression « des statistiques raisonnables »,? Ne vaut-il pas mieux dire franchement qu'il n'y a pas de statistiques, que les estimations publiées par les Etats intéressés faussent délibérement la réalité? Nous estimons que notre peuple compte de 8 à 9 millions d'âmes. Nous nous basons sur le rapport de l'étendue de nos territoires et et de la densité de leur population avec ceux des Etats qui nous englobent. Les Français ne manquent pas qui pourraient vous dire qu'alors que vous reconnaissez 30.000 Kurdes en Syrie il y a 290.000. En Haute Djézireh, plus de 1000 villages, 120.000 ; région d'Arab Pounar, 263 villages, 65.000; Kurd-dagh, 350 villages, 85.000; Damas, 15.000 ; autres villes, 5.000).

A propos des « signes d'existence» que donne périodiquement le problème kurde, vous remarquez qu'ils sont «spontanés ou artificiels» Il faudrait être plus précis. Si vous estimez que les persécutions dont les Kurdes sont victimes constituent un facteur artificiel, nous contestons seulement que la persécution soit un corollaire artificiel de la domination étrangère. Mais si vous entendez qu'il s'agit d'intrigues extérieures, nous protestons énergiquement. Personne ne peut prétendre qu'une puissance étrangère ait joué, dans les soulèvement kurdes qui ont éclaté entre les deux grandes guerres, un rôle autre que celui qui consistait à collaborer à leur répression. Nous citons en exemple les Iraniens lors de la révolte de l'Ararat et les Britanniques lors des soulèvements d'Irak. Quant à la Russie, elle menait une politique d'entente cordiale avec la Turquie.

Vous poursuivez par un exposé succinct de la situation des Kurdes en Turquie. Vous dites: «On comprend, tout en les déplorant, la brutalité des répressions». Je dirai simplement que cette phrase rend un son sinistre. Ensuite : « des mesures tendirent à supprimer le nomadisme des tribus, d'autres à effacer toute trace de féodalité». Le nomadisme n'existe presque plus parmi les tribus kurdes de Turquie et, d'autre part, les dernières tentatives de sédentarisation du gouvernement turc datent de Sultan Sélim. Des chefs et des grands propriétaires nationalistes ont systématiquement été remplacés par des éléments loyaux au gouvernement; c'est ce qui s'appelait supprimer la la féodalité. Mais le gouvernement turc prenait de toutes autres mesures: Interdiction, sous peine de mort, d'enseigner le kurde; interdiction de parler le kurde, de chanter des chansons kurdes. Les répressions étaient d'abord suivies de massacres ; ensuite, les déportations dont vous parlez ; enfin, institution de la loi martiale, indéfiniment.

Votre paragraphe concernant l'Irak commence par une phrase qui est d'ailleurs démentie par la suite. Il ne peut y avoir collaboration entre les deux races là où le pouvoir est exercé exclusivement par l'une d'elles. Car les Kurdes qu'on trouve, en nombre restreint, au Parlement ou dans les Ministères iraquiens, en tant que représentants de leur nation, sont d'abord soigneusement « choisis » parmi les éléments modérés et ils n'occupent ensuite jamais les plus hautes charges de l'Etat. L'origine kurde de certains dirigeants iraquiens, nationalistes arabes, ne doit pas donner le change.

Ce que vous dites de la richesse de Kurdistan iraquien est parfaitement exact. Il faudrait ajouter que ces richesses constituent le plus clair des ressources de l'Etat et qu'elles sont consacrées en grande partie à l'entretien d'une armée et d'une police de répression et non pas au développement économique et culturel des habitants des régions dont elles proviennent. Quant à la violence de l'action des forces armées iraquiennes, elle cause certes bien des misères à la population kurde, mais il faut bien dire qu'elle serait bien mitigée par le peu d'entrain que met le soldat iraquien à se battre contre les Kurdes sans l'intervention étrangère qui vient périodiquement sauver l'armée régulière de la débacle.

A propose de l'Iran, le problème ne s'y réduit pas à une question d'insécurité sur les frontières. Comme sur toutes les frontières du monde, il y a des contrebandiers sur celles de l'état iranien. Mais il est tout à fait erroné de prétendre que les Kurdes constituent un élément d'insécurité en tant que nomade et contrebandiers. La grande majorité des Kurdes d'Iran sont des agriculteurs, des éleveurs et des artisans. Les tapis de Senné ont une renommée mondiale, les travaux de menuiserie des régions kurdes sont appréciés dans tout l'Iran.

L'empire persan, depuis longtemps déjà, est en voie de désintégration; l'équilibre créé par les ambitions rivales de la Russie et de l'Angleterre ont seules permis la survivance de l'autorité persane sur des peuples qu'elles est en fait impuissante à dominer. L'explication de « l'affaire d'Azerbeidjan » se trouvera plutôt dans l'aimable « Guerre des Turcomans » de Gobineaux que dans les sinistres histoires de machinations russes des agences de presse. En l'absence d'influences étrangères, l'autorité persane est impuissante à empêcher le petit groupe bakhtyare de dominer le pays, comme il l'a fait en 1908.

Vous écrivez : « Les Kurdes ont beaucoup d'affinité avec les Iraniens. Leur dialecte est proche du persan... » C'est inexact. Les Kurdes sont eux-mêmes des Iraniens, au même titre que les Persans qui ont voulu monopoliser ce nom. De même, Français et Italiens sont des Latins. Le Kurde n'est pas un dialecte, mais une langue que tous les linguistes sérieux considèrent comme bien distincte et qui comporte elle-même plusieurs dialectes

Nous arrivons à vos conclusions. Vous commencez par éliminer la possibilité d'automies relatives dans le cadre des états intéressés, parceque les autres minorités seraient encouragées à poser des revendications similaires. Sans discuter le mérite propre de la solution en cause, je conteste le bien-fondé de votre argument. Les Kurdes ne constituent une «minorité», au sens politique du mot, ni en Turquie, ni en Irak, ni en Iran, pas plus que les Ecossais ne constituent une «minorité» en Grande Bretagne. Leur problème est un problème national et territorial et non pas un problème de minorité, comme l'est par exemple celui des chrétiens ou des juifs qui vivant dans ces pays. Et de quelles revendications, non encore posées, peut-il être question ? Les vilayets occidentaux de la Turquie ont gagné en homogénéité ce qu'ils ont perdu en prospérité depuis l'exode des Grecs. Les vilayets orientaux n'ont pu être « touranisés », malgré les massacres et les déportations ; ce n'est pas l'oppression des populations kurdes qui mettra fin aux revendications arméniennes. Ce ne sont pas les Kurdes qui ont soulevé, dernièrement ; la question des Lazes. En Iran, ce sont les Turcomans qui ont, le premiers, donné le signal des revendications d'autonomie. Après celles des Turcomans, les Persans restent en présence des seules revendications kurdes. En Irak, il existe certes des problèmes nembreux et compliqués. Les chrétiens assyro-chaldéens, jacobites, nestoriens aspirent, eux aussi, à une autonomie nationale que les Kurdes seront heureux de leur occorder dan

leur patrie commune des montagnes du Kurdistan. Mais tous les autres problèmes de l'Irak sont de nature dynastique, religieuse, économique et tout à fait étrangers à la question kurde.

Nous voilà arrivés au sous-titre: « Un problème insoluble ». Il n'a que peu de rapport avec votre texte, puisque vous vous contentez d'énumérer, pour les exclure, toutes les solutions boiteuses sans mentionner celle, que le monde s'occupe - ou devrait s'occuper-d'appliquer à toutes les nations du monde.

L'idée de rattacher l'ensemble du Kurdistan à l'un des pays limitrophes ne nous serait pas venue; pourquoi dire, à propos de ce rattachement, qu'il détruirait l'équilibre interne de ce pays? Cet équilibre existe-t-il aujourd'hui?

Cette hypothèse d'un rattachement ne sert peut-être qu'à amener les dernières conclusion de votre article, celles contre lesquelles je m'élève avec le plus de force, car elles tendent à nous rabaisser au rang «d'instrument idéal pour les intrigues étrangères.»

Le peuple kurde a assisté avec un sentiment de profonde gratitude aux encouragements qui ont été donnés dans l'Union soviétique à la vie nationale kurde. Il n'oublie pas pour cela la reconnaissance qu'il doit aux Puissances Mandataires qui, sous leur régime, lui ont assuré certains droits dans plusieurs pays du Moyen Orient. J'ignore quelles peuvent être les intentions de la diplomatie soviétique. Je puis seulement affirmer qu'elle n'a joué aucun rôle dans l'évolution du mouvement national kurde au cours du dernier demi-siècle. Ce que les Kurdes enregistrent pour le moment c'est que, contrairement à l'attitude d'autres puissances, les Russes s'abstiennent de prendre le parti de leurs oppresseurs. Il serait beau de pouvoir dire que, nulle part, la diplomatie internationale n'utilise d'autres « moyens d'intrigues. »

C'est de tout le monde civilisé que nous revendiquons le droit de constituer un état indépendant. Car voilà la solution de la question kurde, celle que vous n'envisagez pas. Notre peuple et notre pays sont aussi dignes d'indépendance que les autres peuples et pays du Moyen-Orient. Nous estimons le nombre des Kurdes à 8 ou 9 millions. Mais, ne serions nous que 3.700.000, comme vous l'estimez, que nous dépasserions encore le chiffre des populations d'Irak, de Syrie, du Liban, de la Transjordanie, de la Palestine et de l'Arabie séoudite. Tous les auteurs qui nous ont étudié s'accordent à nous considérer comme un peuple travailleur, courageux, tolérant, avide d'instruction et de progrès. Le Kurdistan occupe une superficie d'un demi million de kilomètres carrés. Il comprend les vilayets orientaux de la Turquie, les bassins fertiles de l'Euphrate et du Tigre supérieurs, les montagnes d'Irak et d'Iran avec leurs gisements minéraux. Il y aurait mauvaise foi à prétendre que notre pays ne peut se suffire du point de vue économique, alors que ses richesses font l'objet de tant de convoitises. Nous vivons, en grande majorité, dans un état économique et social très primitif; ceux qui nous administrent n'ont ni pu ni voulu nous montrer la voie du progrès. Mais personne ne me contredira si j'affirme que nos fiers paysans s'affranchiront plus vite du cadre de la vie féodale que les serfs indolents de plus d'un peuple voisin.

Je tiens encore à souligner que la solution radicale de la question kurde signifie la solution des plus difficiles problèmes de la Turquie, de l'Iran et de l'Irak. Ces états ne trouveront leur équilibre intérieur que quand ils pourront consacrer à une œuvre constructive l'énergie et les ressources qu'ils gaspillent à vouloir jouer un rôle impérial auquel ne les entraine que l'inutile regret d'époques périmées.

Votre second article: « Où en sont les revendications soviétiques en ce qui concerne Kars et Ardahan? » ne concerne les Kurdes qu'indirectement. Il appelle cependant, du point de vue kurde, une mise au point importante.

Vous accordez aux Turcs, aux Kurdes et aux Arabes une place égale dans les massacres périodiques des Arméniens. Dans votre avant-dernier paragraphe, vous dites encore: «Ces territoires ont perdu les deux tiers de leur population arménienne par les massacres turcs et kurdes...»

A tout seigneur, tout honneur. La responsabilité des massacres des Arméniens incombe entièrement aux Turcs, à moins qu'on ne veuille expliquer celle des Puissances Occidentales qui auraient pu, si elles l'avaient voulu, les limiter sinon les empêcher.

Il faut que je précise quelles étaient les relations entre Arméniens et Kurdes. A titre d'introductions, je rappelle que le rapport d'enquête de la Commission des Mandats de la Société des Nations au sujet de la question de Mossoul déclare que, de tous les peuples musulmans, le peuple kurde est celui qui entretient les meilleurs rapports avec les chrétiens.

Les voyageurs ont toujours remarqué et les Arméniens eux-mêmes ont toujours reconnu, que, durant des sièles, les relations entre Kurdes et Arméniens étaient excellentes. Pendant le règne du sultan Abdil Hamid, des facteurs extérieurs ont tendu à troubler ces relations. Le « sultant rouge », dans le but d'utiliser à ses fins la turbilence des tribus kurdes, organisa les unités de cavalerie irrégulère kurde connues sous le nom de « hamidieh ». Posons tout d'abord en principe que la responsabilité des actes de ces cavaliers relève des officiers turcs qui les commandaient. Que ces officiers aient souvent laché ces cavaliers contre des villages arméniens, nous ne le contestons pas. Ces incidents délibérement provoqués permettaient au sultan, dans ses réponses aux platoniques protestations des ambassadeurs concernant les persécutions de grande envergure dont les Arméniens étaient victimes, de rejeter la faute sur les Kurdes. Un deuxième facteur était l'éveil nationaliste arménien, qui était soutenu et entretenu pur la politique tsariste. Ce soutien, dont le caractère chrétien était accentué, donnait beau jeu aux efforts que déployaient les Turcs pour semer la division entre les Arméniens et les Kurdes musulmans. Ensuite, certains extrémistes arminiens ont cru nécessaire, afin d'attirer l'attention du monde occidental sur la situation de leur peuple, d'accentuer l'antagonisme entre Arméniens et Musulmans et de provoquer ainsi des conflits sanglants auxquels des Kurdes ont été mêlés.

L'influence de ces facteurs est allée en s'accentuant, sans toutefois que les relations entre Arméniens et Kurdes aient cessé de rester bonnes dans leurs ensemble, jusqu'au grand massacre des Arméniens pendant et après la première guerre mondiale. Au cours des grands massacres, l'attitude des Kurdes a différé suivant les région. Il y a tout d'abord ceux qui ont prêté assistance aux Arméniens, comme ces Kurdes de Van qui ont défendu 40.000 Arméniens contre les Turcs jusqu'à l'arrivée de l'armée russe, où comme ceux de Sassoun qui sont parvenus à interdire l'accès de leur région aux massacreurs turcs et à sauver les Arméniens. Il y a les familles kurdes qui ont receueilli les orphelins dont les parents avaient été égorgés par les Turcs. Nombreux sont les Arminiens, aujourd'hui établis au Levant, qui peuvent en témoigner.

Il y a eu aussi les Kurdes qui se sont laissés entrainer à participer aux pillages et aux massacres. Nous pourrions dire: que le peuple européen dont aucun membre n'a collaboré aux persécutions nazies. nous jette la première pierre! Mais, encore une fois, la responsabilité entière de ces massacres incombe aux Turcs qui les ont organisés et qui ont entrainé avec eux la lie d'une population ignorante. Nous sommes fiers de ce que de primitifs montagnare kurdes, malgré les promesses des Turcs, malgré les tentatives de fanatisation, aient protégé des Chrétiens sans autre motif que le plus pur sentiment d'humanité. Avon-nous vn en Europe, pendant les persécution nazies, des levées en masse de la population pour empêcher les crimes de la Gestapo ?

Enfin, les Arméniens eux-mêmes ont fourni la meilleure preuve de la façon dont ils apprécient l'attitude des Kurdes dans leur ensemble. S'ils les avaient jugés responsables des massacres, leur auraient-ils tendu une main fraternelle lorsque le sort des deux nations devait se décider? La presse arménienne des deux dernières décades témoigne de l'orientation amicale des relations arméno-kurdes.

Aujourd'hui, Kurdes et Arméniens ne désirent qu'une chose: des relations établies sur la base du respect mutuel qui répond à une tradition séculaire.

Il faut se garder de tirer des conclusions hâtives du fait que les revendications territoriales kurdes et arméniennes se chevauchent dans certains districts. Cela provient du fait que ces districts étaient habités par les deux populations. Il ne reste plus d'Arméniens dans ces districts mais tous les Kurdes savent que les territoires qu'occupaient les deux races doivent faire l'objet d'un partage équitable et tout porte à croire que la même bonne volonté anime les Arméniens.

Veuillez agréer....

Dr. Dargus Kurdistani

Londres, — (R) — L'accord préliminaire au traité d'assistance mutuelle entre la Turquie et l'Irak aurait été conclu la semaine dernière à Ankara, écrit le correspondant à Jérusalem du «Daily Mail».

La signature de ce pacte aurait 3 motifs. Tout d'abord le fait que ces deux pays ont, avec la Russie, une frontière de 500 kms par suite de la main-mise soviétique sur l'Azerbeidjan, ensuite du fait de l'échec du pacte quadripartite de Saadabad, signé en 1937 par la Turquie, l'Irak, l'Iran et l'Afghanistan, enfin par suite du problème kurde considéré par la Turquie et l'Irak comme la menace la plus grave pour la paix dans le Moyen-Orient.

Il est vraisemblable, poursuit le journaliste, que la prochaine visite de Nouri Pacha Saïd à Londres n'a pas seulement pour but de régler le différend entre la Transjordanie et l'Arabie Séoudite mais surtout de préparer l'union entre l'Irak et la Transjordanie que deviendra vraisemblablement effective dès que sera reconnue officiellement l'indépendance de la Transjordanie.

Les aspirations kurdes : un élément de malaise

Malgré toutes les tentatives d'assimilation de leurs conquérants, les Kurdes n'ont jamais cessé de former une entité de fait. La race, la religion, la langue, tout les différencie de leurs voisins. Ethniquement, ils sont aryens, distincts des Turcs touraniens et des Arabe sémites. Leur confession généralement islamique les sépare des Arméniens, de même origine ethnique mais chrétiens et enfin ils sont en majorité sunnites, alors que les Persans, aryens et musulmans, sont d'appartenance chiite. Depuis le début du siècle, leurs intellectuels ont pris conscience de leur particularisme et ont tout mis en œuvre pour obtenir la création d'un Kurdistan indépendant et souverain. Le traité de Sèvres en 1920 leur donna un espoir éphémère, mais l'Etat kurde qu'il prévoyait ne vit pratiquement jamais le jour. Bien plus, la nation kurde déjà divisée entre trois pays se vit encore morcelée entre deux Etats nouveaux. Il n'existe pas de critérium précis pour déterminer l'appartenance à la communauté kurde, pourtant les statistiques les plus raisonnables semblent être celles qui estiment le nombre total des Kurdes à 3.700.000 soit 2 millions en Turquie, 850.000 en Iran, 750.000 en Irak, 70.000 un U.R.S.S. et 30.000 en Syrie. La majorité des Kurdes habitent un triangle chevauchant les frontières de Turquie, Irak et Iran et c'est dans ces trois pays que le problème kurde, spontané ou artificiel, donne périodiquement des signes d'existence.

Antagonisme et Répressions

L'existence d'une question kurde est une menace latente pour ces pays. En Turquie, l'irrédentisme des Kurdes, aggravé par leur grand nombre et leur situation stratégique, constitue pour la Turquie un front intérieur angoissant. On comprend, tout en les déplorant, la brutalité des répressions, les efforts déployés par Ankara pour extirper toute velléité d'insoumission. En 1925, après la répression sanglante de l'insurrection de Cheikh Saïd, le gouvernement turc entreprit de transformer le Kurdistan. Des mesures tendirent à supprimer le nomandisme des tribus d'autres à effacer toute trace de féodalité. Des milliers de familles de Dyarbekir, Karpout, Moachbid furent déportées en Anatolie occidentale.

En Irak, pays neuf qui reçut une portion du Kurdistan en partage, alors qu'il fut question un moment de ratacher l'Irak au Kurdistan, les deux races collaborant. Les grandes familles kurdes des Baban, des Omari, qui s'enorgueillissent d'ancêtres plus fameux que ceux de, plus grandes familles arabes du pays, occupent les plus hautes charges de l'Etat irakien. Mais au moindre mouvement du Kurdistan le gouvernement de Bagdad est nerveux. ce qui est compréhensible : le Kurdistan est non seulement la partie la plus riche de l'Etat irakien, mais aussi sa seule raison d'être. Quel intérêt offriraient les maîtres du désert irakien, si au nord, il ne possédaient pas les puits de Kirkouk ? C'est donc une lutte pour son existence que mène le gouvernement irakien chaque fois qu'il entreprend de réprimer les soulèvements du Kurdistan, d'où la violence de son action.

En Iran, la présence des Kurdes est surtout un problème du fait que nomades et contrebandiers, ils constituent un élément permanent d'insécurité sur trois frontières. En fait, les Kurdes ont beaucoup d'affinités avec les Iraniens. Leur dialecte est proche du persan, et malgré tout le souci que donnent au gouvernement central les Kurdes Bakhtiares et Lores, ils représentent, en Iran, comme les Ecossais en Grande-Bretagne ou les Corses en France, un élément excentrique mais dynamique.

Devant l'antagonisme permanent entre les aspirations des Kurdes et la souveraineté des peuples auxquels ils sont rattachés, est-il possible de leur accorder une autonomie relative dans le cadre des Etats en question, sans modifier la structure territoriale de ces dernier ? Cette hypothèse n'est guère probable, ces Etats ne pouvant y consentir sans ouvrir la voie des revendications similaires aux autres minorité sur leur territoire (1).

Un problème insoluble

Unifier le Kurdistan et le rattacher à l'un des pays limitrophes n'est pas possible non plus, car ce rattachement détruirait l'équilibre interne de ce pays. Le seul Etat qui pourrait englober le Kurdistan sans aucun danger pour son ordre intérieur est l'U.R.S.S. et là nous touchons au fond même du problème. L'union soviétique a déployé de grands efforts en faveur de ses minorités : en Arménie soviétique le kurde est enseigné dans les écoles, la littérature kurde s'y est développée dans des proportions étonnantes. On comprend que dans tout le Proche-Orient les intellectuels et les leaders kurdes se tournent vers l'Union soviétique. Du rattachement à cette dernière, les partis communistes du Levant, d'Irak et d'Iran sont les champions innés.

Dans l'attente d'une solution, la sécurité du Moyen-Orient sera perpétuellement troublée, les aspirations kurdes seront constamment un élément de malaise et constitueront un instrument idéal pour les intrigues étrangères.

(TERRE DES HOMMES)

L'Orient N° 5669

DEUX PEUPLES DISPERSES DEMANDE A ETRE FIXÉS

Les Arméniens et les Kurdes présentent leurs misères à l'O. N. U.

LES REVENDICATIONS KURDES.

En ce qui concerne la requête kurde remise à l'O.N.U. c'est le parti «RIZGARI-KURD» qui l'a rédigée et qui s'est occupé de la remettre.

La requête accuse toute les nations possédant une minorité kurde (Irak — Iran — Turquie — Syrie) de persécuter cette minorité, puis elle ajoute :

Si notre partie (RIZGARI-KURD) vous présente ces revendications c'est parce qu'il a une confiance totale en le jugement de l'O.N.U. qui a été institué pour mettre fin à l'impérialisme et à l'esclavage des minorités, quelque soient les nations auxquelles elles appartiennent.

Nous profitons de cette requête pour avertir toutes les nations de ce qu'il n'y aura point de Paix mondiale ni de tranquillité pour les peuples tant que persistera l'exploitation par les nations colonisatrices des petits peuples, vivant sous tutelle alors qu'ils peuvent vivre indépendants...

Par ailleurs, le peuple kurde étant un de ceux de la catégorie citée ci-haut, à qui on a retiré liberté et droit d'existence, qu'on a dispersé un peu partout, le parti «RIZGARI-KURD» réclame au nom de la masse notre liberté et l'arrêt de l'exploitation de notre peuple. Nous demandons l'unité dans notre propre territoire et notre indépendance totale, loin de toute tutelle colonisatrice.

Nous attirons de nouveau votre attention sur ce qu'il n'y aura aucun calme, aucune tranquillité, aucune paix dans le Moyen-Orient tant que le peuple kurde restera assujetti. Nous n'avons pas besoin de rappeler à l'O.N.U. l'importance de la paix dans le Moyen Orient ; que la paix mondiale en dépend....

Aussi avons-nous confiance en notre cause et nous espérons que l'ère de tyrannie et d'esclavage sera remplacée par une ère de tranquillité, de liberté et d'indépendance ; cette liberté et cette indépendance pour lesquelles les Nations Unies ont combattu tant d'années, et pour lesquelles des millions de victimes ont été sacrifiées.

Pour terminer, nous vous prions de prendre en considération ce qui précède et de prendre les décisions qui s'imposent. Confiants dans notre cause, nous vous remercions au nom du peuple kurde.

Extrait du Journal «AN-NAHAR» — N° 2304 du 17-2-1946

Les attaques de Bandes Kurdes d'Iran en Irak

Le Gouvernement Irakien fortifie sa frontière du Nord

A la suite de plusieurs escarmouches avec des bandes armées sur la frontière iranienne, les autorités irakiennes ont renforcé les postes de sécurité. On signale une rencontre entre bandes et armée, qui s'es soldée après quatres heures de combats par plusieurs morts. Les autot rités ont capturé le restant, soit une cinquantaine, pour la plupart des Kurdes. D'autres précautions sont prises, à la suite d'informations disant que d'autres soulèvements auraient lieu incessamment.

Extrait du Journal Libanais «AL-ROUAD

L'Affaire d'Alexandrette

Ankara, le 7 mars AFP

La décision prise simultanément à Ankara, Damas et Beyrouth concernant l'échange de représentant diplomatiques, outre qu'elle implique la reconnaissance de l'indépendance de la Syrie et du Liban par la Turquie, met vraisemblablement fin à l'affaire d'Alexandrette.

La fin du différend turco-syrien a sans doute été annoncée du côté turc par le désir d'assurer la sécurité de la frontière sud de la Turquie au moment où se posent les difficiles problèmes de la sécurité de sa frontière orientale. On sait en outre que la région nord de la Syrie est peuplée de Kurdes au sujet desquels il peut être utile de se mettre d'accord avec Damas comme avec Bagdad.

La Question Kurde

Ankara, le 7 mars AFP

Certaines informations confirment que la question kurde tient une place importante dans les entretiens irako-turcs. Bien que l'on observe ici une grande réserve sur les mesures envisagées, il est probable que les deux pays se mettront d'accord pour étouffer dans l'œuf tout soulèvement kurde qui viendrait à se produire. En cas d'agitation, la situation pourrait se compliquer en raison de la présence en Azerbedjan soviétique d'un grand nombre de Kurdes qui gagnèrent l'URSS après le dernier soulèvement manqué.

Ces tribus armées et équipées par les Russes pourraient menacer directement le territoire irakien et la région frontalière irako-turque. Il est probable que c'est cette éventualité qui est surtout discutée actuellement à Ankara, ainsi que les mesures à prendre dans le cas où l'URSS lancerait une campagne en faveur d'un Kurdistan indépendant.

Sal — 4 Hejmar — 70-71

Dnşemb. 25 Adar 1946

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê, 35 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 4 lîreyên inglîzî. Bihayê Hejmarekê; 25 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc: Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74-04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41. Edresa telg: Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIRXAN

Xwendevanên me dinivîsînin:

Havilên Civatî

Ber û keda civatek siyasî ji kûlîlkên du daran dibişkife û ber çav dike herwekî:

Birê (1): Serek û libatên civatekî heke berî hîngê di dest pêka civatê te, bi awakî rastî û zanîn hatibin bijartin û ew bijarek bikêrî tevdir û gerandina xebatê bên û guhartina rengê xebata tîvel binasin. Dikarin roj bi roj pergala xwe çêtir bikin. Lê divê li ser hîmekî bingîn û xebateke dijwar be sistî û hêvişandin. Tewko divê xebatkar her dem, weş û pêjnên tevgera neyarê xwe wek neynikê bibînin. Bi vî awa-î ev serkar û xebatkar dikarin armanca xwe bigihînin gehineka serbestî û azadiyê. Hingê tu çav nebar û heq ne nas nikarin pêşî ji xebata van camêr û pisperan bigrin.

Çewa ko paş mendiya Civatek jî, ji du biran lêkve dibe, her du bir bi kurtî ev in: Sistî û nezanî ev her dû bir dîwarê xanîyê jîyîna milet û civatan hildiweşîne, welatiyên hêvîdar her û her gerden xwar û pejmirde dihêle. Carna di kortalên mirina tevayîjî wer dike û kiriye jî. Sibat û serekê vê civatê kingê dikarin ji bona rû sipîtiya xwe bibêjin:

Ma em çi bikin ji me re li hev ne hat bextê me reş e. Hingê nabêjin: Tiştê ko ne bûye û nabe yezdan ne aniye peyda û ne xistiye bîr û heşê me. Tiştên ko hatine peyda tevda ji bona heyîn û biyînên e. Bi awakî pekî û zanistî hatiye gotin: tu tiştekî (Mistehîl) li ber xebat û himetê nîne, gotina: bextê reş û spî dicihande wek xiyal û gumanek e. Dibê sipî û rohnî, bextî reş diçirîne û rewşen dike, lê dilê sist û reş bextê sipî tarî dike wek girtina heyvê.

Birê: (2) havilên civahî carna rast hatin û lê hatine. Ew lîhatin pergul û rewşa civatekî te kêz dike û digihîne seza-î û bexîyarî yê.

Ew lê hatine ko civat pêk tîne belkî hayî wan jê tu ne bûye û tewr guman ne kirine. Lê tevgera zeman peyda dike. Bayê Zozanê hin dilaweran wek girîneka bayê xwe li daxwaza civatekî din dipêçe û gêrêka armanca wan dişidîne. Dîlên van lê hatinan pirî car keşteya bextêber mirazan ji derya xişimkarî digihîne bendera azadîyê. Ev havilên ka ne bû her dem lê tên an mirov li benda van rojan bimîne. ya çêtir û rasttir ev e ko mirov bawerî, bawerî bi xebata xwe û zendên xort û keş û dilpaqijên welatî bêne timû li pêşiya xwe gavên mezin bavêje. Ne ko wek mirovek belengaz û gerden xwar bi hêviya qedera xwe bimîne. Bendewarê hêviyan ji hemî camûriyan bê guman in.

Agahdarî bi sê biran têkve dibe

Birê (1): Miletek ji heyîna xwe bi dîtina zeman ve hin daxwazên seza û pêşveçûnê dibe armanca wan. Bi vî awayî bendewarê dûzdariya xwe dibin. Divê rêya azadar de, bê jimar gêlî û gazên mirin û dijwarî, dibînin derbas dibin. Divê derbasiyê de bi hezaran di dûjeha neyarê xwe wer dibin. Lê di wan kirfîarîyan de hingî derin dilawer û dil germ dibin. Ne ko çav tirsiya û dilsar dibin. Nemaze, zindana dilî wan ji kirdeyên neyar tije dibe. Bi wan dilreşiyan tehliya mirinê ya wek henzel ji wan re dike tamdarîya şekir. Di wê ser germiyê de her mêr xasî û xûnrêjî dibe zêw û şahînetên wan. Bi van xebatên birûskîn û zendên pola kevlê armanca xwe raserê neyarê xwe dikin û kirine.

Birê (2): Pisporên miletek di xwendinekê hêja û bîr gihandineke dîrokî û civakî de qenc agahdar dibin. Hingê ji xwe re dibêjin:

— Ma di cihan de ji riya welatparîziyê çêtir û bilintir yezdan çi afarandîye.? Heke mirov divê riya navdar û bextîyar de çi bike û çi kî serê merîv jî her û her camêrî û hinermendî ye. Bi van hincetan dikarin ji bona serxwebûna xwe wek perwanê xwe bi sûjin. Divê sehtinê de giyanê xwe bişînin bihuşta azadî û dîroka nav darên miletê xwe. Bi hezaran sal divê Çingûşê de demkuzur dibin. Tenê rojê cejnên welat tirêjê kirde û peyariya wana gewr e wek dûravêjek ji tirba wan dide kevlê azadiyê. Xwîna wana sar ko di parça alê de li ser serê ciwanên welat pêl dide û gelê wî di bin de xwe bextîyar dibînin.

Birê (3): Carna dîrokên Cihan ber çav dike û em pê agahdar dibin ko, pirî car hin milet hebûne ko di kiraseki xapandinê de xwe winda kirine û hatine pêçandin. Di vê pêçekê de bi hezaran sal, dest girêdayî û ji hemî armancan pêmende mane û nikari bûn xwe ji nav lepên marê reş kutah bikin. Li xişma rajorê wan ew dilbirîn kirine. Bi van birînên jandar ji xewa mirinê çeng bûne hişyariyê. Divê çav vekirina xwe de, bûne dîdevanê riya azadiyê. Wan ji weke me got: dest bi avahiya jiyîna miletê xwe kirine, ji bin nîrê rajêriyê derxistine, rajoriya cihan û carna bûne cîhangîr çawa ko em dibînin.

Amûde - H. Hişyar

INSANIYET ÇI YE

Tabî îro insaniyet di cihanê de ne hatiye pê. Çiqas ko cihan bi gelek rengan hatiye guhertin jî. Lê îro xuya ye çavê hinek insan digerin ko insaniyetê peyda bikin; gelî Kurdan her milet berî me rengê xwe diguhêrin her wekî em dibînin dewra me a îro hîn dewra eşîrtiyê ye lê her miletî ev dewr ji zûde derbas kirine û ketine dewra gel û milîtiyê, lê ev dewra insaniyetê rêberê me Ehmedê Xanî berî her kesî bîr pê biriye û gotiye:

Ger kafir û ger gunahî kar in
Bil cumle ji te umîdê war in

Seyda xanî, kafir û gunehkar ji qencan dûr ne kirine; ji vê, xuye ko Seydayê xanî bîra insaniyetê biriye.

Ji ber vê yekê divê em bi gavine xurt bi pêşve herin dewra îro bi qevêzin û xwe bigihînin dewra insaniyetê berê her gelî. Em dibihîsin hinek zilamên mezin dibêjin em ji bo insaniyetê şer û berberiya hev dikin. Lê mexabin heta îro kesî edalet û wekhevî naviye pê gotin heye lê kirin peyde na bî eger peyda bibûna tu gel û û milet belengaz ne diman û cihan bi wekhevî û insaniyetê dihate xemilandin Bendê wekheviyê pir in emê li gora zanîna xwe çend bendan bêjin.

1 — Her gel û milet di cihanê de wek hev bijîn û ji hatinên welatê xwe fêde mend bibin û bi zimanê xwe biaxêvin û bixwînin; û ji bo insaniyetê bixebitin ne ji bo şer û berberiya kesî lewra cîhan hatiye raxistin ji her gelî re û insan birê heve û her gel xwediyê welatê xwe ye.

2 — Zimanek di cihanê de bê bijartin bi navê zimanê cihanê her gel vî zimanî di xwendegahan de bikin hevalî zimanê xwe ê mader ji bo her kes bi hev re biaxêvin û bi hev kêf xweş bibin.

3 — Civatek bi navê civata cihanê bê danîn ji her gelî miroveki wicdan paqij lê rûnê û ev civat ji bo wek hevî û insaniyetê bixebitin.

4 — Gerek gund di cîhanê de nemînin her bist-sîh gund bibin bajarek û zeviyên xwe bi tiraktoran bajon û dexlê xwe jî pê biçinin û her kes rojê pênc saet bixebite li gora xebata ko Civat jê re bide zanîn.

5 — Xwendegahê şer û pevçûnê bêne rakirin ji bo pevçûn di cihanê çê ne be û xwendegahê zanîn û bejîşkiyê li şûna wan bêne danîn û bi xebateke zor bixebitin û şer û pevçûna ne xweşiyê bikin û bibêjin her bijî insaniyet; ji van pê ve gelek bendên insaniyetê hene.

R. Dilistan

Leylan an Rastî

Rast e, saxî heyat leylanek e, fenek e, leylan e; ji ber fen û hîlan dike, li nerîna wî rêwiyê ko, di meşa xwe de lezê dike; ji bo ko warê dawî di deşta emr de bi borîne, ji ber gi lê di nêre nerîna gerokê te-ebî, û betilî, di orta çol û deştan de, di nere li dawiya xeta niqta li ber çavê wî xuya dike, li wir dibîne bi çavê xe wan û xiyalê: ferehîyên xweşik xwedî siyên hênik. Ew nerîna aqil firîn dawiya hêviya gerokê li çola winda, ewjî tunenebûneke çar kenarê wê valayeke bê dawî ye ji ber ko heqîqet jê re tu neye lewra ew xeyal e, ew tîrej çêdibin ji germa quma çolên bê kes fireh û vala. Ew rebenê tî dora wî hatiye girtin bi rengên nerînên vala ewên kû leylan tîne ber çavê wî; ji kaniyên avê, mêrgên şîn, firehiyên xwedî şînkayî, û gulên renga renga.

Ew belengaz dibîne wan nerînên xweşik; û lê dinêre bi çavê xiyalê, bi vî hawayî bêtir tî dibe, dev lê zuha dike, bi kezeba wî dikeve, li xwe diheyire ji berê bêtir, berve dire bi gavin fireh û bilez; û di dilê xwe de dibêje van gotinên ha: piştî hindikî ezê bigihim wan bexçeyên fire, ezê xwe bidim ber siya wan, û têr av vexwim ji kaniyên wan, li ber wê siya hênik di nav wan şînkayan de, ezê (teba) te-ib û zehmetiyê ji nav milê xwe bavêjim; ji bo ez ji bîr bikim tehlaya vê saxiya ez tê de me ewa dil nexweş....

Bi van hêviyên han rebeno di çûna xwe de dibîne: ko erd li ber ditewe, rê jêre nêzîk dibe, bi bê hişî di nav Qûma wan deştên germ re derbas dibe, diçe, diçe, heya ko rê wî dihilîne û te-eb wî digre, û cê xwe tê de dibîne.

Çi wexta ko te-eb wî digre, rê wî dibetilîne-bêtir dilê wî dibije gihandina xwesteka wî; û bi wî hawayî dilezîne bi cem wê siya derwîn ve xwedî tirêj heya lê dibe êvar «Ro» hin bihin dere ava dest bi winda bûnê dike.

Di Muqabil vê bê hêvîtiyê (rêwiyê) me tu rê nabîne ji rûniştinê pêve di nav wan çolên vala xalî, laşê wî zeif bê qewet di dilê xwe de dibêje, û dipirjî: eslê vê xewna min dît çi bû? û van pirsên han dibêje: Wextê ko ez bi rê de diçûm dinya pir xweş bû, di serê biharê de bû, di wextê şînî û şînkayan de bû, û nuha ez dibînim peyayê baskê xwe yê reş berdane ser, dinya hîn bihin reş dibe û bi xwe dihesim gî kul in, di dilê min de çêdibin hinin ko ez nikarim wan hilînim, wey li te-eba bêfêde be!... ew zehmetiya ko min dît di gihandina van nerînên xweşik çawa giş çûn ava û ruhniya wan vemirî bi avaya Ruwê; û heçî hêviyê min tîrêjek bûn ji ruhniya «Ruwa» ko çû ava; û heçî hêviyên minî zêrîn ko min di dîtin di saxiya dinyayê de xwedî qîmet û rûmet ewên ko min li dû wan dilezand bi gavên fire ew jî hineh sih bi ava bûna rûwê re çûn.... deqîqeyên emir derbas dibin zû derbas dibin di wextê ko ruwên xwe winda kiriye di van fikrin han de.

Heçî zeman ji me re hazir dike rojên nû, ne rojên derbasbûyî ewên ko nsan bê hiş dike, bi çolên sexwşiyên dixe guh na de, tiştê ko dibîne û têne pêşiya wî; ji êşan giş di riya xwesteka wî de û li ber çavê wî şîn dike wan mêrgên wehmê û bê hişiyê ew jî winda dibin, heya bi ebed.

Q. Hisên

Jîn û Pîremend

Sersala rojnama kurdî jîn ya bîstemîn

Rojnama kurdî jîn ya ko di Kurdistana Iraqê de, li şaristanê Silêmaniyê derdikeve, li 26-ê kanûna paşîn a sala 1946-an; ango destpêka vê salê de, cejna Sersala xwe a bîstemîn çêkiriye. Zana, nivîsevan, xort û mineweren kurd, têkilî vê cejnê bûne; û bi şihir û nivîsarine hêja, qedrê vê sersalê û xwediyê jîn; Seydayê mezin û hişaza; şairê ateşîn û hinermend Pîremerd girtine.

Roja Nû, ji dûrahiyê xwe gihandiye vê cejenê û bi vê sersala hêja xwe bextiyar dîtiye; em minêkar in ko jîn her û her û bi xurtî û feyzeke xortanî pêş ve here û ronahiya xwe bigihîne çar gûşeyên axa Kurdistanê. Her bijî jîn, her bijî xwediyê jîn Seydayê bilind Pîremerd.

Gerînendekariya Roja—Nû

Kovarên Ingilîzî Dinivîsînin

Kovara ingilîzî, «The New Statesman and Nation» di hejmarên xwe yên 26-ê kanûna paşîn û 16-ê sibatê-1946, li ser pirsa Kurdistanê; du bendine mezin; du bendine hêja û girane belav kiriye.

Di van bendan de tête nivîsandin: Em gelek dilxweş in ko firsetek kete dest û em qala Kurdistanê dikin. Kurd ji alîkî di çiyayên ko ji Qefqasê û heta Besrayê û ji aliyê din der erdê ko ji Skenderonê û heta Wanê dirêj dibe; dijîn; ev erd welatê wan e.

Danîna hikûmeteke kurdî, karekî gelek zehmet e; û di destpêkê de, dewletên dost û heval, divê arîkariya wê bikin. Tirk ji kurdan gelek diqehirin; û erna wan gihaye heta dereca ko dikirin vî miletî biedimînin û biqelînin. Tirka ber ne didan, ko kurd bi zimanê xwe emel bikin; pê bixwînin û binivîsînin tiştekî wilo îro êdî nikare bête çêkirin; zidê qeydeyên danî ye; heqê her miletî ye; ko ev bi zimanê xwe bixwîne û binivîse.

Em na xwazin. vê derê qala zilm û neheqiyê ko ji aliyê tirkan ve, heqê kurdan de hatiye kirin, bikin.

Şertên Etlentîkê; ji miletên ko di halê kurdan de ne, û ji miletê kurd re, *hin heq dane; her çend jî; heye ko Mr. Çorçil û Mr. Rozwelt, gava Şertên Etlentîkê pêk dianîn, kurd ne dihatin bîra wan. Ma Civata Miletan; ne diviya bû komîsyonek deyne; ji bona ko kar û heqê miletên ko hêj nikarin nimînendeyên xwe bişînin, Civata miletan.*

Îro ko Civata Miletan a ciwan, hefaqas bi xeyret xwe daye pey armancên xwe; ma ni karî bû, bi pirsa Kurdistanê û bi pirsên mîna wê jî mijûl bibe.

Tefsîra Quranê

84-Her çend jî ew gelek pîr bûn, me ji kerema xwe, ji Ibrahim re Isheq û Yaqûb da û me ew kirin pêxember û beriya wî, me pêxemberîtî da Sileyman, Eyûb, Yûsif, Mûsa û Harûn jî kirin pêxemberên xwe. Em bi vî awayî qencîkeran digihînin kerema xwe.

85-Zekeriya, Yehya, Îsa û Ilyas hemî ji yên dilpak û qencîkera ne.

86-Me Ismaîl, Yesa, Ilyas û Lût kirin pêxember û me ew ji mirovên din çêtir girtine.

87-Û me hin bav, law û hevalên di wan bijartine û ew kirine ser riya rastiyê.

88-Dînê islam, dînê Xwedê ye; û Xuda ji evdên xwe her kesê ko dixwaze digihîne riya misilmanîtiyê a rast; heke pêxemberên Xuda tişteki bikirana hevber û hempayê Xuda; qenciya ko kirine pûç û winda dibû; bi kêr ne dihat û wan dinya û axireta xwe xira dikirin.

89-Miletê ko-ango xelkên Qureyiş-me ji wan re kitêb û hikmet û pêxember daye; heke ew û çêliyên di wan kitêb, hikmet û pêxemberên di me, inkar dikin û pê kafir dibin; emê li şûna wan miletekî din, bêxin û ew milet qedrê qenciya me digirin û inkar na kin; û pê kafir na bin.

90-Bikeve pey pêxemberên ko Xuda ji wan re yekîtiya xwe da nas kirin; û ew kir ser riya rastiyê û ji xelkê re bêje: Ez ji we tiştek na xwazim; emrên Quranê û naskirina yekîtiya Xwedê şîreta mine; û ew ji bona qenciya we ye.

91-Heke hon dibêjin, Xuda ji tu kesî re kitêb û pêxemberîtî ne şiyandiye; jê xuya dibe ko hon qedrê Xwedê; herwekî divê mirov bigire, na girin. Bêje wan: ma ji Mûsa re kitêba ko ronahiya çavê mirovan e û riya rastiyê şanî xelkê dike; kê da dahatin? We ev kitêb li ser kaxezê nivîsandin û honhin rûpelên diwê, pêş xelkê dikin û piraniya rûpelên wê vedişêrin; her çend jî hon, di saya vê kitêbê de, hin tişt elimîne; ko ne we û ne jî bavê we, dizanî bû.

Bêje-Ev kitêb, ji kerema Xwedê ji Mûsa re dahatiye; û êdî berde, bila ew bi zimandirêjiya xwe bileyizin.

92-Pêxemberê min ... ev Qurana ko me ji te re, da dahatin, kitêbeke hêja û qîmetgiran e û kitêbên ko beriya wê hatine dahatin; tesdîq dike û me ji te re Quran nazil kiriye, da ko tu pê çavên xelkê Mekê û xelkên dora di wê vekî û tirsa Xwedê têxî dilê wan, û ew jî bi Quranê ji roja piştdawiyê bitirsinû tesdîqdarê Quran û Pêxemberê Xwedê bin, û nimêja xwe bikin.

93 Ji yên ko derew bi alî Xuda ve didin û dibêjin, Xwedê ez jin: tiştekî mîna Xuda da dahatin, ez jî dikarim bidim dahatin; ma ji wan zalimtir kî ne! Heke te bidîta; ko dema mirina wan xedaran hat û wan dest bi xiraxirê kir; û melyaket destên xwe dirêjî wan kirin û gotine wan rûhê xwe ji laşê xwe derînin; we derew bi alî Xwedê ve dida, we di heqê Xuda de, zimandirêjiyê dikir; bi ayetên di wî qail ne dibûn û emrên Xwedê diavêtin pişt guhê xwe, û pê nefismezinî dikir; îro hon dezayê vê kirinê, dê bikişînin, û bikevin ezabekî giran, û lezeta agirê dojêhê wê tam bikin; çawan li wan diqewimî.

94-Di roja piştdawiyê de, her wekî me hon cara pêşîn da xuliqandin; wilo, honê wê bêne hafa me; bê cil û xemil; û honê mal û zaroyê xwe di dinyayê de, wê bihêlin û pûtên we ko di heqê wan de we digot: ev hevber û hempayên Xwedê ne; ewê mehderiya me bikin, honê bibînin ko ew êdî nayin dîtin; honê ji wan veqetin û xewn û xiyalên we pûç û winda bibin.

95-Binêre.. ji kerema Xwedê lib û sîsik û deyndikê xurmê şîn dibin. Xwêdê ji tiştên mirî, weke havên û deyindikan, zaro û çîçik û dar, û ji tiştên sax; mîna havên, hêk û deyindik dide gihaştin; ev tiştên he hemî, bi emrê Xwedê çêdibin; ma çawan hon dikarin rûyê xwe jê ba din.

96-Binêre.. Spêde û rojhelat û şeva ko dema rahetî û razanê ye, û roj û heyva ko bi van xelk wextê xwe nas dikin; bi emrê Xwedê çêdibin; ev hemî tertîbên Xwedê ne, yê ko zana û ywedîqidret e.

97-Stêr jî, bi fermana Xwedê hatine afirandin ta ko hon li ser av û axê, û di tariyê de, bi roniya wan riya xwe peyda bikin; em ayetên xwe hûr, hûr şanî xelkê dikin, da ko mirovên bijîr bû bibin.

98 Xuda ye ko ji nefsekê, ji Adem hon da xuliqandin û di zikê diya we de, li erdê û di gorinê de, heta dema piştdawiyê cihek da we. Em ayetên xwe pêş xelkê dikin heta ko mirovên hijîr û dûrbîn seh bikin û pê bîrewer bibin.

99-Û Ew e ko ji ezmên avê dibarîne û pê libên giya û daran dibişkivîne û sinbilên têr dan û liv, û darên xurmê û gûşiyên wan ên fêkîdar û xwarser, û rezine têr mêv û tirî û bexçeyine dilruba yên hinar û zeytûnan dide gihaştin, darên ko weke hev û du xuya dikin lê fêkiyên her yekî bi tamekî dîger in; û gava ew çêdibin li wan binêrin çiqas xweş tamdar in. Ji bona mirovên bawermend di van tiştan de çi delîline rast û eşkere hene.

100-Lêbelê, hina cin û şeytan kirine hempayê Xwedê, her çend jî cin û şeytan jî; ji evd û mexlûqên Xuda ne, û hinên din jî gotine qey kur û keçên Xwedê hene û ji nezaniya xwe, bi vê gotinê; derew bi alî Xuda ve dane; Xwdê jorî van tişta ye; dûrî isnada wan e; navê Xwedê bilind e.

101-Xaliq û aferînendeyê erd û ezmanan ew e; ji kû kurekî wî hebe; ev bi xwe, bê jin û heval e; û her tiştên erd û ezmanan wî xuliqandiye û ew bi her tiştî dizane.

102-Ew Xudayê me û we ye, û ji wî pê ve tu Xuda nîne; ew, aferînende û avakerê her tiştî ye; ibadeta wî bikin; serdar û sermiyanê me ew e, ew e delîlê bêdelîlan, kesê bêkesan, hêviya bêhêviyan û çara bêçaran!

103-Çav nagehin Xwedê û ni karin wî bibînin; ew di dinyayê de, nayê dîtin; lê Ew, me dibîne; yê fêris û zana ew e.

104-Ji aliyê Xudanê we, delîl û hicet hatine we; da ko hon rastî û nerastiyê ji hev veqetînin; yê ko rastiyê dibîne û pê baweriya xwe tîne, qencê xwe ye; û yê ko pê bîr na be, û kor dimîne xirabê xwe ye; ez ne serdar û ne jî nobetdarê we me; sermiyanê we Xwedê ye.

105-Em, bi vî awayî ayetên xwe, şanî xelkê dikin; heta ko xelkê Mekê, me bêjin; Quran ne ji bal Xwedê ve ye, lê belê te ev pêk aniye; û em Quranê şanî xelkên dilpak û bîrewer dikin; da ko ew hinî wê bibin.

106-Bide pey Qurana ko Xudanê te ji te re wehî kiriye; ji wî pê ve tu Xuda nîne û dev ji mişrikan berde.

107-Heke Xwedê bixwesta, wan pûtên xwe ne dikirin hevber û hempayê Xwedê; me tu ne kiriye nobetdarê wan; û tu ne bergerê wan î.

108-Zimandirêjiya mirovê ko ji Xwedê pê ve, ibadeta tiştekî dikin, me kin; da ko ew jî, ji nezaniya xwe zimandirêjiya Xwedê ne kin; me ji her miletî re, emelê wî xemilandiye; lê bizanin ko di dawiyê de, honî hemî vegerin ba Xwedê û wê demê heke emelê wan çê an neçê bû; ji wan re, dê bête gotin.

109-Wan sund xwar û got: heke pêxember ji me re mûcizeyek anî, emê baweriya xwe pê bînin! Pêxemberê min, bêje wan: mûcize destê Xwedê de ne; û heke mûcize hat û wan baweriya xwe pê ne anîn; gelo ew bîr dibin, dawiya wan wê çawan çêbibe!

110-Emê çav û dilê wan, ji dîtina rastiyê bi şûnda bidin vegerandin; ji ber ko cara pêşîn mûcizeyên Xwedê dîtine û baweriya xwe pê ne anîne; em dikin wan serhişkiyê de, şaş û zendemayî bihêlin; bila li ser riya xwe a şaş sergerdan bin.

111-Heke me, ji wan re melyaketên ezmên bişiyanda xwar, û mirî bi wan re biaxftana û me her çi jî dilê wan dixwaze, di dora wan de kom, kom bicivanda, wan baweriya xwe pê ne dianîn; meger ko Xwedê bixwesta; çi feyde piraniya wan, nezan in.

112-Me, ji şeytanên cin û însanan yek kir neyarê her pêxemberekî; şeytanên cin û însanan, bi xeberine şîrîn û zêrîn; hev û du dixapînin; heke Xudanê te ev tişt ne xwesta; wan wilo ne dikir; ji ber vê yekê tu kar û hîlebaziya wan; ji me re berde; emê bi wan mijûl bibin.

113-Berde, bila dilê mirovên ko baweriya xwe bi roja piştdawiyê ne anîne, bi van gotinên pûç û zêrîn, şîrin be û li gora daxwaza xwe guhdariyê bikin û tiştê ko dikin kar bikin; têxin destê xwe.

114-Pêxemberê min, bêje.... ma ji min re ji Xwedê pêve hakim ji bo çi? Wî ji we re Quran rêkiriye; ya ko rastî û nerastiyê ji hev veqetîne; û şanî we dike; yên ko me ji wan re kitêb daye; cuhî û file xweş dizanin ko Xudanê te; ji te re Quran nazil kiriye û hikmên di wê pak û rast in; me be, ji mirovên xwedîşik.

115-Gotina Xwedê li ser yekîtî û pêxemberîtiyê, timam bûye; kes ni kare gotina wî biguhêre; Xwedê bihistiyar û zana ye.

116-Heke te bidaya pey xelkên Mekê û dinyayê, piraniya wan, tu ji riya Xwedê deraniyana; ji ber ko wan rastî li kû ye û çi ye seh ne kirine; ew ketine riya kal û kalikên xwe ên xwar; li gora wehm û xiyalên xwe dimeşin û binêre; radibin derew bi alî Xwedê ve jî didin.

117-Binêre... Xudanê te dizane; kê riya xwe şaş kiriye û kî li ser riya rastiyê ye.

118-Goştê heywanên ko bi anîna navê Xwedê hatine şerjêkirin bixwin; heke we, baweriya xwe bi ayetên di wî anîne.

119-Ma, çi li we qewimiye; çire hon goştê heywanên ko bi anîna navê Xwedê, hatiye şerjêkirin, na xwin, goştê ko xwarina wan hatine heram kirin, me şanî we daye; divê hon ji goştên heramkirî ne xwin; meger ko di tengiyê de, ji neçariyê jê bixwin; lê binêrin; zehf in yên ko ji hewes û nezaniya xwe tiştên heram dikin helal, û pê we şaş dikin; binêre; Xudanê te mirovên ko derbazî sînorên rastiyê dibin nas dike.

120-Dest û dilê xwe ji gunehên dizî û eşkere bikişînin; yên ko gunehan dikin li gora giraniya gunehên xwe, dê bêne êşandin.

121-Û goştê heywanên ko ne bi anîna navê Xwedê hatiye şerjêkirin me xwin; xwarina wî ji we re ne qenc e, hon pê gunehkar dibin; lêbelê Şeytên nav di hevalên xwe didin da ko ew, ji we re bêjin, ma çawan dibe ko hon goştê heywanên ko we bi destê xwe şerjêkiriye dixwin; û ji yên ko ji aliyê Xwedê ve hatine kuştin na xwin; û pê berberiya we bikin; lê bizanin ko heke we bi ya wan kir; hon jî, ji mişrikan dibin.

122-Ma yê ko ji kufrê weke miriyek bû û me ew bi baweriyê vejandiye û jê re roniya rastiyê daye; da ko di nav xelkê de bigere, û rastî û nerastiyê ji hev dûr ve bike; dibe mîna kesê ko di tariyê de ye; û jê nikare derkeve; me bawermendan bi îmanê bîrewer kiriye û du xelkê kafiran jî ko ew nefsa xwe pê dixapînin; ji wan re xemilandiye.

Li Cezîrê

Nûçegihayê me dinivîse

— Ji bona xelaskirina xelkê, ji derdê nezaniyê; bi himeta Mihafizê xeyretmend, bi şev ji xelkê re ders wê bête dayîn. Karekî hêja û bi qîmet e.

— Ji bona berberiya kuliyan, ji Şamê karker û derman hatiye rêkirin axa Cizîrê û karker dest bi xebatê kirine.

— Ji bona lihevanîna hin eşîrên ko par pevçûbûn himetine mezin hatine kirin; hêviya me eve ko êdî rayê teşxelan ji erdê Cezîrê hatiye rakirin; di vî tiştî de jî, para Ebdilqadir Beg Meydanî mezin e; berxurdarî û serfiraziya wî dixwazin.

— Baranine xweş bariyane, pê rûyê xelkê keniya ye; hêvî mezin e ko bi kerema Xwedê ev sal, dê bibe sala boşahî û qenchatinê.

— Ji xelkê Cizîrê re birinc û qimaş tête belav kirin; bitenê parkirina şekir, hinik bi şûnda hatiye hiştin.

— Riyên Cezîrê zehf xerab in; daxwaza me ji hikûmetê ye; vî tiştî jî bi destê xwe ê ciwan û himetdar bigire.

— Xalib Beg Cezmanî bûye midîrê nahiya Derbasiyeyê; Xwedê wî serfiraz bike.

— Li Hesîçê Şitilxaneyeke nû, hatiye çêkirin ji darên zînet û fêkiyê û bi hezaran darine hêja hatine belav kirin xelkê. Karekî gelek çak e; himeteke hêja ye.

— Bajêrgêriya Heseçê û Kamişlokê, bi destûra hikûmetê sêsed hezar lîre qerd bikin; ji bona karên elektrîkê û anîna av û avakirina co û cogelan; hêvîya me ji hikûmetê ye, di vî tiştî de jî, hêla bibe arîkarê me.

— Du Miftiyên nû dê bêne rêkirin Cezîrê; yek ji bona Kamişlokê û ê din ji bona Dêrikê.

— Li Hesekê Mehkemeke Istînafê bê bête dayîn; bi vî awayî xelkê Cezîrê, di zehf dehwan de, êdî ji çûn û hatinên zehmetdar xelas bibin; tiştekî çak û bikêrhatî ye.

— Di Cezîr de, qanûn, bêterefî heq û beramberî hikimran e; idareke demoqrasî a rastîn payedar e; tevkariya milet û hikûmet her û her çêtir û bêtir dibe; ji xwe, xweşiya welêt, bi vî awayî çêdibe.

Strana Kurdî:

DILO!

Eman! Eman! dilo!
Ezê herim eve mirada şewitî.
Ya dê! xweş mirada, ji kula dilê min re zêdaya qerar na da.
Heyfa min di tê wê.
Heyfê xortekî çardeh salî ketî bendê jinekî pîsî çepel:
Na têt kuştin û na têt ber da,
Dilo! malîlo! dilo!
Eman! eman! emanî.... Dilo! malîlo! dilo!...
Ezê herim eve mirada şewitî li ber kelekê:
Û ezê kul û gazindê xwe bikim ji dewrê, ji çarkê, ji felekê.
Heyfa min tê wê.
Heyfê xortekî çardeh salî ketî bendê jineka pîsî çepel.
Min wê înayî û digel wî ne kir.
Eman! dilo!....
Eman! eman! emanî.... Dilo! malîno! dilo!....
Ew Mêrdîna şewitî, xweş Mêrdîn e.
Li ser da qesrên û li ber da sûkan û qeyserîne
Herçî xeberekî nav beyna min û delêlî malê bixebitît.
Hêviya min ji Xwedê: xêr bikit û xêr na bînit.
Dilo! malîno! dilo!
Ez bi kul im, û tu bi derd î.
Eman! eman! eman!....
Ezê herim eve mirada şewitî li ber kelekê.
Û ez kul û gazindê bikim ji dewranê, ji çarkê, ji felekê.
Heyfa min tê wê.
Heyfê xortekî çardeh salî ketiye bendê jinekî pîsî çepel,
Mînayê ketî girî girînekê.
Dilo! malîno! dilo!
Eman! eman! eman!
Ezê çûme mirada şewitî, xweş mirada.
xabûra şewitiyo, zêdaya qerar na da.
Heyfa min tê wê.
Heyfê xortekî çardeh salî ketiye bendê jinekî pîsî çepel
Na tê kuştin, na tê hiştin û na tê berdan.
Dilo! malîno! dilo!

MEYRAMOK

Lerzîneki ketî erdana,
Gurmîneki ketî ezmana.
Hindek dibêjin: «Dengê top û topxana»;
Hindek dibêjin: «Goragora dewrana»;
Û hindek dibêjin: Dengê top û topxana di Brahîm Paşa ne,
Li sera Amediyê dikolana.
Ne dengê top û topxana;
Û ne dengê gorgora dewrana;
Qîrînek ketî bû singê Meyramoka ciwane,
Û hêdî hêdî meşiye bû ser dare lidikane:
Hey li min; hey felek;
Meyramoka ciwane dibêjit:
Gazî bikin: Hoste Hana bête li dikanê;
Herê, hoste Hana, bo min çêke xizêmekî zêrî.
U ne bigirî bi kulbitanê,
U ne danî ser serdanê,
U ne lêdî çakuçanê:
Ji kudreta Xwedê avêjiye hergamanê.
Hoste Hana dibêjit:
Ezê bo te çêkim xizmekî zêrî.
U ne bigirim bi kulbitanê,
U ne danîm ser serdanê,
Û ne lêdim çakûçanê,
Û ji kudreta Xwedê bavêjime hergamanê,
Heko tu bo min bidî colekî ramûsanê.
Meyramoka ciwana dibêjit:
Colê di ramûsana min erzan e û ne bibeha ne:
Bi heft keriyê mehan e,
Û heft karî çûran e,
Û heft mulkan e,
Û heft êşan e,
Û heft dehşikê keran e,
Û heft kod şîrê teyran e:
Belaş e û erzan e.
Û avêtiya gohor babê xwe dana..
Hey li min!

HEYLA MINÊ

Heyla minê! lê, lê.... Heyla minê....
Qesrê Rezgara şewitî dê bêmo wa bi bera.
Tato dibêjit: Tamo, bra ciwaniya rîşanê ji extexanê bikêşe dere.
Min wê zanî: xwezûrê min ne sax e; da bistekê biçine sere.
Heyla minê! hey ne ma yê.
Kazî kurê Halîma yê.
Por bihano ne çima yê.
Piştî axayêd giran, em ne mînin ser dinyayê.
Heyla minê!....
Qesrê Rezgara şewitî bi libina.
Halîma dibêjit: Tato, lawo, ne çe mala babê min e.
Eve heft sala, û eve yê heştê ye.
Dermana bab û bra li ber pişta min e.
Tato dibêjit: Tamo, bra, şerê me û Suta bidizî ne bit, eşkere bit.
Ji Oramarê hate mil Geverê, xema min e.
Heyla minê!.....
Kazî kurê Halîmayê.
Por bihano ne çimayê.
Piştî axayêd giran, em ne mînin ser dinyayê!
Heyla minê! Hey ne ma yê!
Qesrê Rezgara şewitî bi pencera.
Xilamê di Suto dibêjit:
Emê darê di van pîra zûzanayê li kuleka bîbine dere.
Suto dibêjit: Gelî xilama û xizmetkera:
Şerê rojê ji min ne êt;
Şerê nîvana şevê: Axayê giran bigirin û deynin ber devê divan xencera
Heyla minê! Hey ne ma yê.
Kazî kurê Halîmayê.
Por bihano ne çî ma yê.
Piştî axayêd giran, em nemînin ser dinyayê!
Heyla minê! Hey ne ma yê!..
Çi şev şevê, stêr li ezmana digirin mij e,
Çiyakê di Rezgara şewitî bi kev û mij in.
Kî dîtiye bi dor û heft zemana axayekî wekî Tato li mala Sutû bi mêvanî de bikujin?
Heyla minê!... Hey ne ma yê!
Kazî kurê Halîma yê.
Por bihano na çima yê.
Piştî axayêd giran, em ne mînin ser dinyayê!
Heyla minê!... Hey ne ma yê!....
Qesrê Rezgara şewitî, dibêjim di korê de.
Roj derketo, şewqê lê da.
Kî dîtiye bi dor û heft zemana xwezûr xizmî bikujit li ber xewê de ?
Halîma dibêjit:
Bi serê kekê di xwe kim, xencera cewherlî tilî lê da.
Heyla minê!... Hey ne ma yê!
Kazî kurê Halîmayê.
Por bihano ne çima yê.
Piştî axayêd giran, em ne mînin ser dinyayê!...

RADYO

Weşînekên heroje bi zimanê kurdî:

Li Bêrûtê:

Radyoa Bêrûtê; hero piştî nîro, li saet pênc û sih deqîqan de, li ser pêlên kurt û navîn bi zimanê kurdî nûçeyên Cihanê ên dawîn belav dike. Dirêjahiya pêlan: pêlên kurt 37 mêtir û 34 sentîmêtir, an 8.036 kilo sikil; pêlên navîn 411 mêtir, an 730 kilo sikil.

Radyoa Kurdistanê;

Li ser pêlên kurt diweşîne; dirêjahiya di wan; 42 û heta 44 û nîv mêtiran; berî nîro li saet 11 û 45 deqîqan de, dest pê dike; û nîv saet, dom dike.

Radyoa Azirbîcanê;

Hero piştî nîro der saet pêncan, li ser pêlên dirêj bi kurdî diweşîne. Pêlên dirêj: 1410 û heta 1415 mêtiran. Ji van pê ve hin radyoyên dinyayê stranên kurdî diweşînin; mîna yên Moskowa, Erîwan Paris û Londrê.

Li Bexdayê:

Hero piştî nîro di saet çaran de, destpê û heta pêncan dom di ke. Dirêjahiya pêlan: 42 mêtir û 37 sentîmêtir; pêlên kurt.

Cigareyên Tamdar

Cigreyên çêtir û tamdar, yên Rejiya Libnan û Sûriyeyê ne. Jokey-Klub, Yekemîn, Befra, Tatlî-Sert, Vircinya, Oriyen, Zodiyak; ev cigareyên he hemî, ji tûtinên çêtir û paktir têne çêkirin. Piştî xwarinê cigareke baş, rihê cigervexwaran vedike.

Gava dixwazin cigarekê vexwin, navên Jokey Klub, Yekemîn-Birincî, Befra, Tatlî-Sert, Vircinya, Oriyen, Zodiyak bînin bîra xwe û yek ji wan paketan, jixwe re bibijêrin.

PÊJINÊN DINYAYÊ

Mezelek, saloneke dilrûba ji ya wapora Normandî.

Mala Me ji Malan û wê de

Mala me ji malan û wê da;
Keçikê kulmekî li kurî da.
Kurik dibêjit:
Keçikê dînê, te gava ew kulm li min da,
Min zanî stêra min li ezmana reşiya.
Û belgê min ji darê cenetê weriya,
Û emrê min sed û pencî sala li dinyayê leq ma.
Mala me ji malan û wê da;
Keçikê kulmekî li kurî da.
Dibit: Kuriko dîno, were li vî de!
Kurik dibêjit:
Keçikê dînê, te gava ew kulm li min da,
Min zanî stêra min li ezmana na reşiya,
Û belgê min ji darê cenetê ne weriya,
Û emrê min sed û pencî sala li dinyayê zêda ma ye.
Qirika xezalê min î, qirika vê qazê.
Darekî li cenetê sîn bûyî, dibêjin darê vê miradê.
Dê hêlo, kuriko dîno, mi birevîne û bibe ser çiyakê Qereçdaxê.
Qirika xezala min î, qirika vê betê.
Tu bi kirasê kitan î, û kirasê mebrûm î.
Wey la mal mîratê!
Çi li ber bejnika te tê?
Şev û nîvanê şevê, kurek xwe avête ser sîng û bedenê di gewrê,
Heta roj derketo ji kenarî qibletê.
De wî ve, wî ve, tu bitêşî bi kelî ve.
Kolî bi zendê spî ve,
Zendê spî ve, bi bazinî zîv e,
Bi tiliya şimşalî ve,
Bi hingustîra di zêrî ve,
Bi qalş û mirarî ve,
Wê diketine ser madena dilî ve:
Min wê gerdenê singa dosta xwe ji nîveka şevê û pê de pîve.
Derketo gaz û nîv e.
De rabe, rabe, xezala dilê min, rabe!

BÊRIVANÊ

Bêrîvanê, bêrîyê di gundê me çil û çar û çarde ne:
Li mehalê jêrî sê qipla ne:
Qipla birekê, hemî keç in malbatî ne, bê lome ne;
U qipla navê, bûkê di salê ne, û di bêgazinda ne;
U qipla dumahîkê, hemî keçê di das bijarî dinav beyna min te ne.
Bêrîvanê, spêde ye, xweş tê dengê mihêkar tê:
Heko tu bêrîvanê min nas ne kî,
Wê li nav çil û çardeh bêrîye,
Şala li serê sor û zer tê.
Bêrîvanê, pezê mala babê bêrîvanê pezê spî ye.
Şivana dê bêjite: «Bêriya, were, dê bihnekî bikin yarîyan û laqerdiyê».
Eger ez biçim mal, bab û brakê di min bêjin: «Eve çî ye»?
Bêje: «Lepkê di parzonê min qetîya bû, û eyar sîrka min reştîye.»
Bêrîvanê, barekî titinê hatîye gundê me, titine zer e.
Xelk û alem kirîn bi ronî mihan.
Ez dê bo lawikê xwe kirîm bi drav û zêrê zer e;
U heko lawikê min qaîl ne bit,
Ez dê colê zermemka danîm li ser e.

ÇAPA KURDÎ

Niho bi zimanê kurdî hevde kovar û rojanme derdikevin. Ji van pê ve, li Bêrûtê, her panzde roj carekê, bi zimanê frensizî rojnameyek derdikeve; navêwê « Le jour Nouveau » ye; çar rûpelên di wê ên mezin hene. Ev rojname qala çand û nivîsar û siyaseta Kurdistanê dike û doz û dehwa miletê Kurd, têxe pêşçavên cihanê. Ev in navên kovar û rojnameyan û welatên ko tê de têne çap kirin. Li Sovyetistanê: Riya Taze, Kovara Qefqasê.

Li Îranê: Peyam; Niştiman, Kûhistan, Zegros. Çiya, Tirûske, Yekîtiya Têgûşîn

Li Iraqê: Azadî, Jiyan, Gelawêj, Dengî - Ktîiyî - Taze.

Li Şamê: Hawar, Ronahî.

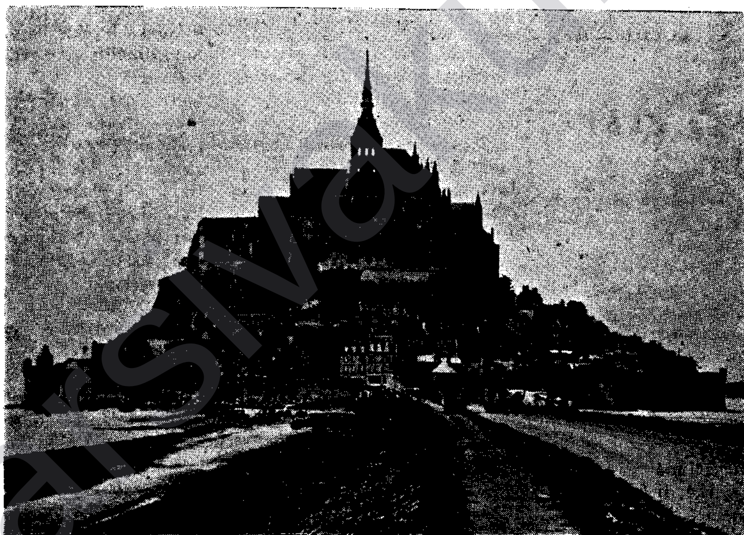
Li Bêrûtê: Stêr; Rojû Nû.

Werin Libnanê

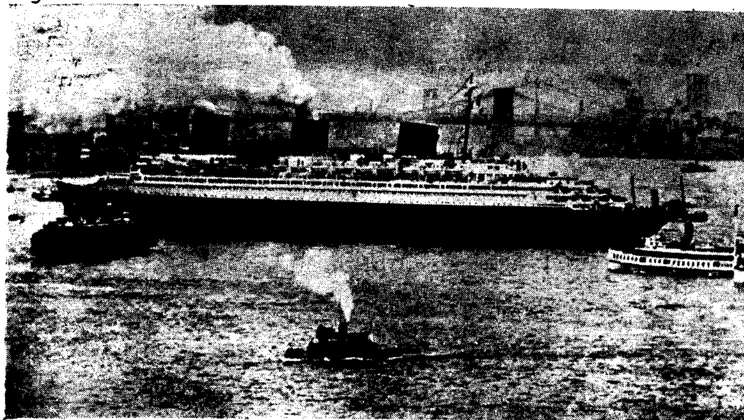
Havîn nîzing dibe; Libnan mîna perçeyek ji Buhuştê ye. Daristanên Libnanê; mêrg û bexçeyên di wê; çiyayên Libnanê ên firehfeza û têr rez û bîstan; tirî û fêkiyên Libnanê ecêb xweş û spehî ne. Werin dîtina Libnanê; mêvanxaneyên Libnanê paqij û zerîf in; xelkê Libnanê nazik û mêvanhewîn in; ji hindikahiyê ve di Libnanê de sih otêlên mezin hene.

Şêndarî û şarmendiya Asyayê kevin û mezin e; avahiyên ko berî bi hezar salan li Misrê, li Libnanê, li Sûriyeyê; li Iraqê, li Çîn û Hindî Çîniyê hatine çêkirin zehf spehî û dilriba ne. Eve dergehdariya çeleng ji yên erdê Hindî Çîniyê.

Welatên pêşveketî; welatên aza û serbest bi burc û qesir, bi avahiyine çeleng û dilruba xemilandîne. Servejoriya mirovan bi zanîn, xebat, xwendegah, zaniste û zaningehan çêdibin. avahiyên jorîn cirayê xebat û xeyretê, denge zanîn ûpêşdehatinê ne.

Gemiyên gewre; her yek ji van çêl, pêncî şêst, heftî û heta heştî hezar ton mezin şanî me didin; insan bi himeta xebata xwe, digehe çi armancên hêja. Di destpêka dinyayê de, insan li depên darên birî ko dihatin avêtin çem û robaran siwar dibûn û pê diçûn û dihatin; di pişt re ji xwe re qayiqên biçûk çêkirin; hin bi hin pêş ve çûne û bînî kelekvaniyê bûne; lê niho ji xwe re gemiyên mezin, mîna qesr û serayên bilind têr mezel û dîwanxane; û enbar çêdikin. Eve waporeke gewre, heştî hezar ton mezin; navê wê Normandî ye.

Sal — 4 Hejmar — 72

Duşemb. 13 Gulan 1946

Kiriyariya Roja Nû: ji bona erdên Sûriye û Libnanê, 35 lîreyên Sûrî; ji bona welatên din 4 lîreyên inglîzî. Bihayê Hejmarekê: 25 Qemerî.

ROJA NÛ

Dîwan û gerînendekariya Rojnamê: Bêrût-Birc: Weqif Tabet, Telefona Dîwanê: 74 04; Telefona Mala Xwediyê Roja Nû: 84-41, Edresatelg:Bêrût-Rojanû.

XWEDÎ Û GERÎNENDE: MÎR Dr. KAMIRAN ALÎ BEDIRXAN

Tefsîra Quranê

123-Her wekî di Mekê de, di gundên din de jî, me gunehkarên mezin, jorê xelkê kir, da ko ew bi qesda deranîna xelkê ji dîn û diyanetê hîlebaziyê bikin; lê belê ew, bi tenê hîlebaziya nefsa xwe dikin; xwe dixapînin, û pê na hesin.

124-Û gava ayetek da tê; ew dibêjin, heta ko Xwedê ji me re jî, mîna bi pêxemberê xwe dike; ayetek wehî ne kir, em baweriya xwe pê na yênin; Xwedê, xweş dizane; ayet û wehiya xwe ji kê re dide, her wekî ew fitne û hîlebaziyê dikin; Xwedê wan vê dinê de perîşan û şerpeze bike; û wa dinê de jî, bi ezabekî giran dê biêşîne.

125-Xwedê dil û hişê mirovên ko dixwaze bigihîne riya raştiyê vedike û çav û bihna peyayên ko dixwaze şaş bike, digire û teng dike; û gava ji wan re tête gotin baweriya xwe bînin; mîna mirovên ko jê re hatiye gotin, hilkişe ezmên; bihna van diçike; Xwedê bi vî awayî peyayên ko baweriya xwe ne anîne, diêşîne.

126-Ev e, riya Xudanê tea rast; me ayetên xwe bi tefsîl, şanî xelkên eqilmend kirine ta ko ew pê bîr bibin.

127-Ji bona wan, li ba Xwedê mala buhuştê heye û Xuda delîl û sermiyanê kar û emelê wan e.

128-Roja ko, Xwedê cin û mirovan wê bicivîne, ji cin û şeytanan re dê bibêje: we xelk xapandine û xistine destê xwe; wê çaxê; ji insanan yên ko bûbûn hevalê şeytanan wê bibêjin: Xudanê me, em bikêrî hev û du dihatin; lêbelê niho em gihane dema ko, te li ba xwe danî bû; Xwedê li wan dê vegerîne û bêje: ne xwe, mala we dojeh e hon tim û daim tê de, wê bimînin; her hal li gora daxwaza xwe wê çêbike. Binêre... yê fêris û zana Xudanê te ye.

129-Û wilo, em ji ber emelên wan ên xerab, hin zaliman dikin belayê serê hin zalimên din.

130-Gelî komên cin û mirovan... ma me ji we re, ji we - ji nav we - pêxember ne şiyandine; ma wan ayetên me pêş we ne dane; û we bi hatina wê, roja we a piştdawiyê agahdar ne kirine... Ewê bêjin: em di heqê nefsa xwe de şehdetiyê didin; me serhişkî kiriye. Belê, jiyîna dinyayê ew xapandin û wan di heqê nefsa xwe de şehdetî dan û gotin: ko ew ji kafiran bûn.

131-Ji ber ko Xwedê ne dixwest, beriya ko pêxember rastiyê pêş xelkê bikin, bajarê peyayên nezan û çavgirtî xira bike;

132-Û li gora emelê wan ji bona her yekî ji wan cih û mertebeyek heye; Xudanê te ji kirina wan ne bê hay û xeber e.

133-Û yê dewlemend û dilovan Xudanê te ye, û ko wî xwest sefê we diçe û li gora daxwaza xwe, ew sefekî din tîne dewsa we, herwekî wî, hon ji çêliyên sefekî din da gihaştin.

134- Roja piştdawiyê, her wekî hatiye gotin; bi ser we de, wê bê û hon ni karin wê bisekinînin. an bidin bi şûnda vegerandin.

135-Bêje, nijadê min, ko we dil kir, li gora daxwaza xwe bimeşin; lê belê ez, li gora emrê ko ji min re hatiye dayîn gavê xwe davêjin; honê di dawiyê de, xeleta xwe seh bikin; honê bibînin, di mala axiretê de, li buhiştê qedrê kê wê bête girtin. Zalim tu caran na gehin felatê.

136-Ew (mişrik) ji zad û terş û dewarên xwe, behrek hiltînin û dibêjin ev para Xwedê ye û behreke din hiltînin û dibêjin ev ya pûtên me ye, û para Xwedê didin rêwingî û belengazan û ya pûtan; didin xidmetkarên pûtxaneyan; û heke para ko ji bona Xwedê hiltînin têrî hewcedariyê na ke, ji para pûtan tiştek hilnayênin; lê heke para pûtan têrî hewcedariyê ne bû; ji para Xwedê distînin û dibêjin; Xwedê dewlemend e; ne muhtacî van tişta ye; qerarên wan wilo kirêt û bêkêr bû.

137-Dîsa, bi vî awayî şeytan û xidmetkarên pûtan ew xapandin, û wan ji tirsa tûnebûn û belengaziyê û bi xeyreta nezamiyê, zaroyên xwe kuştin; ji ber ko şeytên û xidmetkarên pûtan, qelandin û edimandina wan dixwestin; heke Xwedê dil bikira, wan ev tişt ne dikirin; ji ber vê yekê, dev ji wan berde; bila li gora eqlê xwe bimeşin.

138-Mişrikan li gora eqlê xwe digot: ev zad û terş û dewarên ko para pûtên me ne, ji me re heram e û ew bitenê ji bona xidmetkarên pûtxana ne; û li van heywana siwar bûne jî; ji me re heram e û di şerjêkirina hin heywanan de, navê Xwedê na yênin; ew, bi van tiştan derewan dikin û derew bi alî Xwedê ve didin; ji ber vê yekê, Xwedê wan dê biêşîne;

139-Û wan got: heke sexelê van dewaran (Behîre û Saibe) sax dizê ji me re helal, lê ji jinên me re, heram e; û heke berê wan mirî dizên, tê para jin û mêran hene, tev de jê dixwin; ew pê derewan dikin, û cezayê xwe dê bibînin; Xuda fêris û zana ye.

140-Yên ko ji nezanî û ehmeqiya xwe keçên xwe kuştine, û tiştên ko Xwedê helal kiri bû; ji xwe re kirine heram, dîn û dinya xwe xira kirine, û ketine rêke xwar; û ne gihane rastiyê.

141-Xwedê ye ko rez û bîstanên têr mêw û lem û dar, û darên xurmê û zadên erdê yên ko tama wan bi çend texlîta ne, û zeytûn û hinarên ko mîna hev û du xuyanî dikin; lê lezetên wan ji hev dûr in, dan gihaştin; gava ew ber û fêkiyên xwe didin; jê bixwin û dema paleyî û çinîna wan de, zekatê wan bidin; lê belê ziakeriyê me kin; ji ber ko Xwedê, ji ziakeran, hez na ke.

142-Û ji dewaran, (hêştiran) hin hene ko barhildigirin; hin têne şerjêkirin û ji mûyên hînan ber û ferşên rayexistinê, têne çêkirin; ji tiştên ko Xwedê rizqê we kiriye, bixwin û mekevin şopa şeytên û bizanin ko ew dijminê we ê eşkere ye.

143-Terş û dewar heşt cot û heşt celeb in; ji pezê spî cotek; mî û beran; ji pezê reş cotek; bizin û nêrî; Bêje: ma Xwedê mî û bizin; an beran û nêrî heram kiriye? an goştên berê di wan; yên hêj di zikê diya xwe de ne! Heke hon mirovên dilpak in, ka ji min re li ser heramkirina wan emrekî şanî min bidin.

144-Xwedê cotek deve, nêr û mê û cotek dewarê reş, ga û çêlek da afirandin; Bêje: Xuda goştê nêr an meyên wan heram kiriye; an goştê berê di wan, yên ko hêj di zikê diya xwe de ne; ma gelo gava Xwedê xwarina goştê wan heram dikir hon lê bûn? Ma ji kesê ko derew bi alî Xuda ve dide û dixwaze pê nezanan şaş bike, jê zalimtir ki ye; Xwedê zaliman na gihîne riya rastiyê.

145-Pêxemberê min, bêje: ez di emr û wehyên Xwedê de, dibînim ko bitenê goştên heywanên mirî, xwîna heywanên şerjêkirî ya ko rijiya ye, û goştê beraza, yên ko mirdar in, û goştê heywanên ko ne bi anîna navê Xwedê; lê bi anîna navekî din, hatine şerjêkirin, yên ko fisq in, heram e; înca, kesê ko bê dilxwziyê, lêbelê ji hewcebûn û neçariyê, hinik jê xwar, bila bizane ko Xwedê dilrehm e, di gunehên bêçareyan dibore.

146-Me ji cuhiyan re goştê heywanên yeksim, mîna hesp, qantir û ker û bezê pez û dewarê reş heram kiriye, ji duhnê ko bi rûvî, hestî û goştê piştî wan ve zeliqiye; pê ve; me bi vî awayî cezayê serhişkiya wan daye; û binêre, em qedrê gotina xwe digirin.

147-Heke wan, derew bi alî te ve dan; bêje: Xudanê we dilnerm û keremkar e û qenciya wî mezin e; lêbelê qewmên zalim bi destûra wî, dê bêne êşandin.

148-Bêşik, mişrik wê bibêjin: Xwedê bixwesta; me û bavê me; pûtên xwe ne dikirin hevberê di wî, û me ne digot filan û filan tişt ji me re heram e; lêbelê her wekî ew niho te li derewan diqelibînin; beriya te jî, derew bi alî pêxemberên Xwedê ve da bûn; û ji ber vê yekê lezeta ezabê me, tam kirin; Bêje wan: heke destê we de kitêb an hicetek heye, de şanî me bikin; ne xwe, destê wan de, tiştek nîne; we daye pey xiyalekê; û hon hema derewan dikin.

149 Bêje: Kitêb û hicetên ko dil pê qail dibe, li ba Xwedê ne; heke wîy bixwesta, wiyê hon bigihanda riya rastiyê.

150-Bêje: de şahidên xwe bînin da ko şehdetiyê bidin û bêjin ko Xwedê ew tişt heram kirine. Pêxemberê min; heke ji wan hin rabûn û ji derewan şehdetiyê dan, tu me be tesdîqdarê wan; me de pey mirovên ko li gora dilxwaza xwe dikin; derew bi alî ayetên me ve dane û baweriya xwe bi axiretê na yênin, û Xwedê û pûtên xwe weke hev digirin.

151-Bêje: werin, ezê ji we re tiştên ko Xuda heram kiriye bidim zanîn; tu tiştî me kin hevber û hempayê di wî; qedrê dê û bavê xwe bigirin, û qenciyê bigihînin wan; û ji ber belengazî û tunebûnê zaroyên xwe me kujin; emê rizqê we û wan bidin; ne bi dizîka û ne jî bi awakî eşkere zinayê me kin; xelkê me kujin, ev tiştekî heram e; meger ko sebebek hebe; mîna di cihadê de, ev in emrên Xwedê heye ko hon têdigehin û pê bîrewer dibin.

152-Malê sêwiyan me xwin; malê wan têkilî malê xwe me kin; meger ko ev tişt ji bona parastina mala sêwiyan çêdibe û heta dema mezinbûna wan; vê gavê vî tiştî li gora heq û edaletê çêkin, û pê armanca we divê qencî û silametiya mala sêwiyan be; di dan û standinê de, mid, kîl û şihîna xwe rast bipîvin û bikêşin; em barê tu kesî ji taqeta wî bêtir na kin; di hikm û şehdetiyê de, di heqên mirovên di we de jî, li gora edaletê hikim bikin; li ber Xwedê û mirovan; li ser gotina xwe bimînin; qerara xwe me şkînînin; ev emrên Xwedê ne; dil û çavê xwe vekin û pê bîr bibin.

153-Û ev e, riya min a rast; bikevin ser riya min a rast; me kevin ser şopên din; ta ko hon ji riya Xwedê, ji riya rastiyê dûr me çin; Xwedê emrên xwe şanî we daye, heta ko hon jê tirsiyar bibin û riya xwe şaş ne kin.

154-Berê jî, me hikmên xwe şanî xelkê da bû; me kitêb da Mûsa; ya ko bi timamî arîkariya qencîkeran dikir, û şanî her tiştên dîn û dinyayê dida; wê kitêbê riya rastiyê û rehma Xwedê

pêş lawên Israîl dikir; ta ko ew pê baweriya xwe bi roja piştdawiyê û bi vegera xwe ba Xwedê bînin.

155-Û ev Qurana ko me da dahatin kitêbeke hêjaû giranqîmet e; li gora hikmên di wê bimeşin û bêemriya wê me kin; heta ko hon bigehin rehm û piyariya Xwedê.

156-We goti bû: Tewrat û Incîla ko ji cuhî û filan re dahatiye bi zimanine biyanî bûn, û me ne dikarî bû wan seh bikin; heta ko hon dîsa wilo me bêjin, me Quran bi zimanê we ê erebî nazil kiriye.

157-Da ko hon me bêjin, heke ji me re kitêbek nazil bibiwa, me ji wan bêtir xeyreta rastiyê bikişandana; ji we re, (xelkê Mekê;) bi zimanê we ê erebî, Quran dahatiye; hikmên Quranê riya rastî û rehmetê pêş we dikin; ma ji mirovên ko rûyê xwe ji hikmên Quranê badidin û derew bi alî wan ve didin, zalimtir kî ne? Emê yên ko dest ji ayetên me dikişînin û bêemriya me dikin, bi ezabekî giran biêşînin.

158-Ma xelkê Mekê çavnêriya çi tiştî dikarin bikin? hatina melyaketê ko rûhê wan wê bistîne; an ji aliyê Xudanê te emrê êşandin û perîşaniya wan da tê; an ne nîşanên dawiya cihanê eşkere bibin; mîna hilatina rojê ji rojavayê! Yên ko baweriya xwe ne anînè, li gora emrê Xwedê ne meşiyane, dîn û dinya xwe winda kirine û piştî aşikarbûna delêletên xelaseka dinê, heke baweriya xwe tînin; divê ew bizanin ko qencî û baweriya wan êdî bi kêrî wan nayê. Bêje: hon di hêviyê de bimînin û binêrin; em jî di hêviyê de ne.

159-Tu, xema peyayên ko li ser dînê xwe bêtifaqî kirine û ji xwe re rêke din bijartin, me xwe; qencî û xirabiya karê wan, di destê Xwedê de ye; Xwedê daxwaz û qerara xwe, wê şanî wan bide.

160-Yê ko qencî kiriye, jê re deh car bêtir qencî heye; û yê ko xirabî kiriye, bi qasî vê xirabiyê, dê bête êşandin, ne jê kêmtir û ne jî jê zêdetir, û di heqê wan de, zilm nayê kirin.

161-Bêje: Xudanê min, ez kirim ser riya rastiyê.

162-Xwedê ez kirim ser dînê miletê Brahîm ê pak û qaim; Brahîm tu kesî, ne kiri bû hevber û hempayê Xwedê.

163-Bêje: nimêj, qurban, ayîn, jiyîn û mirina min yên Xwedê ne; destê wî de ne, yê ko Xudanê erd û ezmana ye. Hevber û hempayê wî nîne; û bi emrê wî, ez bû me misilmanê pêşîn.

164-Bêje: Ma çawan ez dikarim dil bikim û ji Xwedê pê ve, yê ko Xudanê her tiştî ye; xudayek bixwazim? Kedê her nefsekî jê re ye, û tu kes barê yekî din hilnagire; honê di roja piştdawiyê de; wê vegerin ba Xudanê xwe; û ew li ser tiştên ko we pê bi ya hev û du ne dikir, hikmê xwe ê bide.

165-Û wî ye ko hon danîne dewsa nijadên borî, û mertebeyên hinên ji we, ji yên din bilindtir kiriye, û bi nîmeta ko da bû we; hon diceribandin; binêre, Xudanê te gunehkaran lez û bez diêşîne; û di gunehên mirovên qenc dibore û wan digihîne rehm û piyariya xwe.

Alî Xwarza

Wardîana şewitî, xweş Wardîana,
Bazîdiyê gundê di filana,
Çema Bişîriyê bi mêrgan û çîmana,
Kendê Bazîdê cih nijdan û celaliyana.
Çi dema Hemzê konê di reş lê vedana,
Digerînit li koçkan û dîwana.
Sibeyekî, Hemzê serê xwe li ber konê di reş dihilînî,
Dûrbînê li ber çavê xwe di gerînî,
Tewqa siwarekî li binê mala wê dibînî,
Û ewî suwarî bi Îsivê Gozalê dişebînî.
Gotî: Temo, lo lawo! Egîdo, lo lawo!
Dê tu lez ke, bilezîne,
Xwe bi extexanê re bigihîne.
Kûçek Stenbolê ji extexanê biderîne,
Zîn bi çar qayîşa li pişta kûçek Stenbolê bişidîne,
Li ber qerpûza zînî biçikiline ortek û karzûna,
Û xwe di binya mala re bigehîne.
Siloxdana vî suwarî ji min re bîne.
Heke siwarê me xuya bit, bêje:
«Babê min Hemzê gelek selamê û kelamê qedîm li ba te kirine»,
Û bêje: «Hal û Hewalêd qaçaxêd me li Zozanê jorî çi ne?»
Heke siwarê celalîya bit: Malêd me dû cilpa ne».
Ditirsim vê sibeyê talanekî ji xwe re bikişîne.
Tamê lez kirî lezandi ye,
Kûçek Stembolê ji extexanê deranti ye.
Zîn bi çar qayîşa li piştê şidandiye,
Pê xwe li rikêba avêti ye,
Xwe li binîyê mala re gihandi ye,
Berê xwe dayî. Ewî siwarî Isiyê Gozalê bi eynî ye.
Gazî kirê: Îsivo, lo, lawo!
Gava çavê min bi çavê te keti ye,
Rayê pişta min qeti ye;
Kezeba dilê min heli ye.
Ji min re bêje: «Hal û hewalê di qaçaxêd me li zozanê jorî çi ye?»
Wey la li min diranê!
Îsivî gotê: Temo lo, lawo!
Şikira mîrê mezin be
Nanê me biriye be,
Dewê me qeliye be,
Haşiya konê me sot be:
Navê qaçariyê li mala Şêrê, li darê dinê qet tu ne be!
Şevêdî na şevadî, Emerê Yûzbaşî digel Gidî babê bênbaşî,
Mixoyê Gozalê tabûrekî eskerî enetolê bi ser bira alêd me girtî ye.
Bîst û pênc kurî law destê wan bi darê kelemçê da ye;
Û berê wan da ye Erziroma rengîne.
Behsê kuştina wan heye,
Û berdana wan qet tu nîne.
Gava Temê wa bihistiye,
Calabê kûçek Stembolê zivirandiye,
Qesta kona mezin kiriye,
Ji babê xwe re gotiye:
Erê, babo, hatina vi siwarî bê oxirî ye;
Û ewî suwarî Îsivê Gozalê bi eynî ye.

Kalo Rebeno.

Kalo, rebeno, Zozan bişewitin;
Belê ho ê Kalo, Zozan wa bi ci ye?
Hezar û heft sed siwarê di Zîlan û Heydera xalib Axa kirin karê xwe ne.
Diçin, xirabkin, xirab-Zila şewitî û Mehê, kekê Gewrê dikujin siwarê zerdekê.
Delo, ho ê Kalo da lolo; xwarzî te ye.
Kalo rebeno, zozan bişewitin;
Delo, ho ê Kalo.zozan î şîn e.
Hezar û heft sed siwarê di zîlan û Heydera kirin û kom kirine:
Diçin, xirab bikin, xirba-Zila şewitî û Mehê, kekê Gewrê, dikujin siwarê zerdekê.
Xeyret û namûs li dor te nîne.
Delo, ho ê Kalo da lolo;
Kalo, rebeno, zozan dişewitin;
Belê ho ê Kala, Zozan bi semaq e.
Hezar û heft sed siwarê di Zîlan û Heydera xalib Axa kirin bi tifaq e.
Diçin, xira bikin, xirba-Zila şewitî û Mehê kekê Gewrê, bikujin siwarê zerdekê.
Bira Elah û îman Elah, heko tu neçî, arî Mehê, kekê Gewrê, ne kî
Ez dê xwe ji te berdim bi telaq e.
Delolo, Kalo;;..

Heso Rebeno.

Heso Goyîno, bayê sibê li min ra bû,
Şehid şihûdê Hesê Balo gelek hebû.
Li nîv meydanê Çirp li ber axayê xwe peye bû.
Rabe, siwar be, bila malkekî mîrata bê,
Da nebêjin Koçka wî mîrata Helîliê bilav na bê.
Kî digo Heso êkane çêkir,
Kibara sibê, zînê hemdanî lê kir.
Şehde û şihûdê Hesoyê Balo gelek hene.
Serê xwe bi goriya serê axê kir.
Ezê bi gire Mehmedana şewitî ketim.
Ji giranî gir gûnik e.
Ferho gazî dike: Bra ka namûsa te kirî.
Bra min wê çawa namûs na kirî,
Min wê bi şelîta kona hesirandî.
Eza rabume ser rikêbekî.
Min wê rima li darzê golinçê da.
Min got: Eve heyfa Hesê Balo, qumendarê ser bilûka.
Ezê giranî ketim, giranî û pey da.
Ferho got: Bra, ka namûsa te kirî.
Çawa wê Bişêrê Çeto nîvê siwara ferîqa kirî.
Min wê li şelîta kona asê kirî.
Ezê rabim ser rikêbekî,
Min wê rimekî li derza qolincê da.
Min got: Eve heyfa Hesê Balo, xulamê banê min rebenê,
Xulamê ji xulaman î zêda.

Koçer û Dostkî

Ew kûrbîla li nav deştê ve.
Çepelê Alî Gendal û Alî Fatih li dengê rê ve.
Alî Gendal dikite Alî Fateh:
Keko, bra, ne rabin li ber çepera.
Xwedê berxê nêr wê danî bo kêrê ve.
Deşta Sêcî bi gij û ber e.
Tifaqa Sîso Alî Mawîzer e.
Sed heyf û mixab in: Sîso kuştî li ber çepera
Deşta sêcî bi nêhêl e.
Tifaqa Sîso Alî karxana ya têl bi têl e.
Sîsoyê Alî sê denga gazî dikit:
Erê, babo, Doskiya revî, min ne hêla.
Sed heyf û mixab in: Sîso kuştî hêj çil e.

Strana Omeriya

Smaîlê Xelîl

De.. lo, lo, gidî lo Smaîlo heyran, Talat bişewite bi mêrg û kanî; lê diçêre mehîn û ciwanî; şevê nîvê şeva Mihemedê gurî, şêwir û mişêwirê kuştina Smaîlê Xelîl, li mala Xengo danî; şand metika xwe Helikê anî; li ser qesra Smaîl, sekinî Helikê; û teşiya xwe deristî; qerara nêrdewanê girt, ji Mihemedê gurî re anî; Mihemedê gurî qerara nerdewanê bir û çûye çiyayê Mazî; nêrdewanek çêkir û bi xwe re anî: ji nîvê şevê û pê ve, li ber qesra Smaîlê Xelîl danî; bi nêrdewanê ve, hilkişiya ser qesra Smaîlê Xelîl; demançe qeredax ji qibûrê deranî; û li ser qehfê Smaîlê Xelîl danî; heyfa kevin û nuh, bi destê xwe hilanî....

Lawê gurî, weleh, ez te na kim; tu bi şêx bî, ez te tewaf na kim; tu bi gu bî, ez te di ber serê xwe da na kim; mi go: ezê serê sibehê; herim Smaîlê Xelîl, ji xew rakim; ezê rahêjim misîn û leganê; ezê avê li desta kim; ezê bişînim Mûsil û Kerkûkê, ebakê bînim, di nav mila kim; bişînim Sileymaniyê xencerkê bînim, di ber ra kim; mi go qey, ezê Smaîlê Xelîl li Talatê bi zava kim; bi Zavayê sê roja kim; mi go Smaîlê Xelîl xortekî gelekî lê hêja ye; ezê li Talatê bi axa kim; ezê bi axayê Omeriya kim; min ni zanî bû, ko ezê rahêjim laşê Smaîlê Xelîl, di mezelê binya mala kim; Smaîlo Xeyra, bejna Smaîlê min zirav e, mîna tayê ketê, şîn dibû di Talatê, li milê xetê; mi dî laşê smaîlê xelîl, danîne gasîna dêrê, li ber mizgeftê; giriya kafir û misilmana bi halê min û te... tê

De... lo, lo.. gidî... lo Smaîlo; bejin ziravo, nav qendîlo, Smaîlo heyran, ji Talatê û heya Sîtê; xiyala xwe didimê; berf û baran bi kulî tê; diya smaîlê xelîl ji aliyê Midyatê, ji gilî tê; laşê smaîlê xelîl danîne gasîna dêrê, ber miscidê.... giriya kafir û misilmana bi halê min û wî tê; qesra smaîlê xelîl bilind e, li Talatê sera, sera; lê dinerim li kuleka, li şibaqe, li pencera; Mihemedê gurî, kero ji wan kera, çawa te laşê smaîlê da ber xencera!....

Sebriyê Serhedî

EZÊ LI SERSIMILÊ

Ezê li ser similê ketim, mehalê seran û bihar e.
Li ezmana qîrîna we, mîratê, di Tiyara.
Li erdê qîrînê di Exsîra û nalînê di brîndara.
similê xopan we bi gir e.
Mîrata Tiyarê hat ser de gira.
Û eşîret hatin û çarnikarê girgir e.
Heyf û mixabinî destê Tiyariya û Baziya.
Girtine û dana ber xencera.
Mîrata similê we bi nuwal e,
Û çarnikarêd wî esker girtin bi trombêla.
U gazî eşîreta kirin: Werine mala
Û ji xwe re bibin erz û eyala.
Simila rengîn li erdê rast e;
Esker destê lawê Tiarîya girtin
Û ser xwînê hêlemist e.

4ème ANNEE LUNDI 27 MAI 1946 NUMÉRO 73

LE JOUR NOUVEAU

Direction : Beyrouth Wakfs Tabet
Place des Canons Tél. : 74-01 et 81-41

QUOTIDIEN KURDE
Directeur-Propriétaire : EMIR Dr. KAMURAN AALI BEDIR KHAN

Le Numéro 25 P.L.S. - Abonnement :
Liban-Syrie 25 L.L.S. Etranger 4 L. Stg.

Le Roi du Kurdistan
roman épique kurde

(Suite)

Richard, lui, ne se rendait pas compte de l'état où il se trouvait.

Ses blessures lui faisaient perdre la mémoire des jours. Il ne pourrait pas prendre part à la bataille et ignorerait la satisfaction de contribuer à délivrer sa bien aimée. Après un nouveau pansement, il avait essayé de se faire hisser sur un cheval et de se lancer attaché à lui ; mais il avait dû y renoncer. La force avait trompé son héroïsme. Une atroce blessure à la poitrine, et d'autres à l'épaule, à la jambe droite et au front l'avaient épuisé. Et le dévouement de son corps n'y pouvait rien. Il considérait qu'en somme il avait abordé ce pays pour apporter la plus belle fille du monde, sa propre fiancée, à un ennemi ! Il se demandait si le malheur avait été créé pour lui, personnellement. Il trouvait un nouveau motif de souffrances dans les propos dont l'envoyé de Shêrzad avait accompagné la remise des présents royaux : le roi kurde le considérait comme un vieux soldat et prenait la princesse pour sa fille !...

Entre son malheur et sa souffrance, il se demandait pourquoi elle n'avait pas dit à son geôlier qu'elle était fiancée à Richard ? La vipère de la jalousie rôdait-elle autour de lui ?

Une fièvre délirante empêchait le blessé de se rendre exactement compte de ses propres pensées. Mais un moment de lucidité lui fit penser que Kegan avait dû ne pas parler des blessures du chef des armées afin de ne pas encourager les Kurdes. Et elle s'était fait passer pour fille d'un vieux soldat pour devenir plus facilement rançonnable.

En cheminant dans le ravin de ses pensées, Richard sommeillait, puis se réveillait, et sommeillait à nouveau.

Dans ses songes, il voyait Kegan sous les voûtes d'un palais, la prenait dans ses bras, supportait son mépris, courrait de grands dangers et, bondissant, cherchait son sabre.

Puis, il l'imaginait dans un beau et lointain pays, en un jardin harmonieux. Devant une pièce d'eau en marbre rose de blancs pigeons volaient. Deux enfants se tenaient auprès d'elle et elle voyait un jeune homme s'approcher. Cette image lui arracha dans son sommeil, de tels cris, que les sentinelles accoururent sous sa tente...

Il retombait ensuite, abattu par ses rêves, et s'assoupissait. Une lueur tombait de son visage, mêlée d'un filet de sang. Sa blessure, sous les lueurs des torches que tenaient les sentinelles, donnait à son noble visage de soldat une grandeur impressionnante.

Un rocher, s'il l'eut vu, aurait commencé de sentir.

* * *

Le même soir, les premiers escadrons et les premiers fantassins envoyés en renfort de l'intérieur, se présentèrent au campement kurde.

Le moral de l'armée égalait l'enthousiasme du camp. La nouvelle donnée par le prisonnier occidental, s'était répandue : le commandant en chef des Croisés avait été blessé et c'était la fille du roi que Shêrzad avait fait captive.

Des hommes s'écrièrent :

— Notre roi a su choisir l'occasion de blesser le chef ennemi et d'enlever la fille du souverain étranger.

— Oh ! le valeureux roi ! Son cœur a deviné le moment de décider. Sa main, de se porter à la garde de son épée.

Les kurdes, toujours épris de leur roi, aimaient encore davantage Shêrzad que ses prédécesseurs, à cause de sa jeunesse malheureuse et parce qu'il avait perdu sa fiancée.

Dans la nuit calme, les collines avaient abandonné leur vêtement de lumière. Des flambeaux brillaient sous les tentes. Une animation vivifiait le camp. Des hommes chantonnaient et des flûtes préludaient à des chants montagnards. Des groupes dansaient. On entendait par endroits criailler les sabres et aiguiser des poignards. On faisait venir l'âme de l'acier à ses lèvres. Des silhouettes de soldats passaient sur le profil des feux en flamme ou déjà en braises. Des chevaux maigres et agiles comme des gazelles, mâchaient leur orge et dressaient leurs oreilles vers le vent frais qui leur apportait du mont Arara la senteur familière des prairies.

Suivant un plan concerté, à une heure fixe, les troupes gagnèrent des postes précisément assignés. Des tentes à peine éclairées étaient démontées. Des flutes qui avaient entamé un chant, devenaient muettes. Les convois descendus des pentes, s'installaient dans les ravins et un grouillement d'hommes dans les rochers frapait l'imagination. Des porteurs de torches passaient, dont les feux projetaient, agrandies considérablement, les ombres des cavaliers, contre la montagne montrant bien que s'ils l'eussent voulu, ces hommes auraient couvert de leur corps la terre entière.

Au milieu de la nuit, le vent souffla. Ses poumons semblaient emplir une longue trompe. Montagnes, terres, rocs, gazons qui, demain, allaient se colorer de sang humain, haletaient.

* * *

Le roi traitait sa prisonnière en égale. Shêrzad était en réalité le captif de cette jeune fille et tout ce que la vie pouvait apporter de bonheur et de joie demeurait lié, pour lui, à la personne de Kegan.

Il sentait que le cours d'eau impétueux, de son âme, après avoir traversé des déserts, entrait maintenant dans un terrain fertile. Doux rêve suivi hélas ! de la réalité cruelle : la guerre allait commencer.

Et il pensait :

— Comment pourrai-je gagner le cœur et espérer l'amour de cette jeune fille, si elle assiste à des événements sanglants, elle qui demeure si attachée à l'armée des Croisés ?

Certes, elle se montrait reconnaissante de son attitude, estimant que celle-ci découlait de la noblesse naturelle de ses sentiments. Par contre rien, chez elle, ne laissait présager un espoir pour un homme amoureux.

Sur le visage calme mais triste de Kégan, des ombres amères passaient. Le roi sentit le moment venu d'éloigner cette jeune fille du lieu où allaient se dérouler des scènes de carnage. Kégan ne devait pas voir la tuerie sous peine, alors, de ne plus pouvoir l'oublier, car ses yeux n'étaient pas des miroirs où les images se reflètent et s'effacent, mais bien son âme elle-même.

Shêrzad pria Kegan de passer la nuit sous la tente qu'il lui avait fait dresser. Elle accepta de bonne grâce, ce qui réjouit le monarque qui y vit le signe de la réalisation possible de ses espoirs. Il l'avait éloignée du camp non seulement pour la soustraire à ce qui se produirait, mais aussi pour supprimer en elle le souvenir de ce qu'elle avait déjà vu.

Convaincu que la paix reviendrait, il envisageait de recevoir le père de Kégan et de lui rendre les grands honneurs. Il pensait qu'un guerrier qui aurait fait tout son devoir pourrait fort bien, une fois la paix conclue, accepter l'hospitalité de ses anciens ennemis. Le roi occidental verrait qu'un kurde apporte le même zèle à recevoir un hôte qu'à combattre un adversaire.

Il se sépara de Kegan et la fit escorter par trente cavaliers sous le commandement de ses deux jeunes neveux. A ceux-ci, il ordonna d'obéir à tout ce que commanderait Kegan pour ce qui concernerait l'Orient. Il leur précisa :

— Je ne prévois guère que Kegan ait un désir. Cependant, dans le cas où elle vous en manifesterait un, répondez-lui que vous en conférere avec moi.

Le roi s'apprêtait à monter à cheval quand des cavaliers, venus du prochain front se présentèrent. Ils apportaient la nouvelle de l'imminence des hostilités. Shêrzad se réjouit de la décision d'avoir éloigné Kegan et de l'avoir dirigée sur l'intérieur, vers sa capitale de Pichder.

* * *

Aussitôt arrivé au camp, il examina les préparatifs et salua les commandants des forces fraîchement arrivées.

Il se retira pour prendre du repos et, à la veille d'une bataille qui allait coûter tant de vies humaines, il s'endormit calmement, pensant aux paroles de Kegan.

Le matin trouva le roi, ses soldats et ses cavaliers, chauds comme le visage du soleil et brillants comme la lame des sabres.

Les Kurdes allaient affronter un ennemi résolu à progresser ou à mourir. Les premiers engagements justifièrent les renseignements reçus.

Sherzad ne se rendait pas compte que les Croisés avaient soudain changé de motif de guerre, ni que maintenant, ils allaient guerroyer pour sauver Kegan, celle qu'il considérait, lui, comme la fille d'un vieux soldat.

(à suivre)

POÈMES KURDES

En dansant

*Extase de la chair, fleur de la passion,
Langue rouge du feu, berceau des sensations.*

*Mouvement émouvant, plein de rythme et de rimes;
Evocation divine dans les instants du crime.*

*Pas doux, pas langoureux, pas roulant vers l'abime;
Chaud comme le désert, clair comme la cîme.*

*Souffrance, délice, amertume, gaîté,
Le parfum des printemps et la chaleur d'été.*

*Toi, secte des serpents, féline comme un chat,
Ronde voluptueuse sur les traces des pas.*

*Des caresses chaudes entre les bras des Dieux,
Le râle de la chair, ouragans des cieux.*

*Adoration des corps doux et chauds comme le lit,
La coupe d'ivresse, le sublime délit.*

*Baiser, baiser donné par les lèvres des corps,
Oubliant le destin et méprisant le sort.*

*Escalier de l'âme vers l'horizon celeste,
Main forte du présent qui abolit le reste.*

*Culte mysterieux qui évolue la race;
Jardin de l'oubli, belle fleur de la grâce.*

*Ennoblissant le corps, embellissant le visage,
C'est la mer du plaisir, sans fond et sans rivage,*

*Vague de l'âme, athéisme mélodieux,
Divinisant la femme, fait oublier le Dieu;*

*Désir assoiffé, qui déguste la douleur,
Rythme qui s'éteint dans l'atroce pâleur.*

*Cri du sang, dent aigu, mordant les âmes
Créa la profondeur qui vivifie les flammes.*

*Danse de la chair, des mille sensations:
Expansion de l'âme, grave dilatation.*

*Pas gai, pas triste, pas tombé en folie;
Musique d'extase de la mélancolie.*

*Des gestes évasifs, et sur les bouts des flammes,
Marche intrépide des hommes et des femmes.*

*Des pays chauds rêvent sur ta lèvre en frisson,
Bouche terrible qui anime la chanson.*

*Des palmes se remuent et chantent dans tes vagues,
L'âme se grise dans le rond de ta bague.*

*Caravane damnée, guidée par la flûte,
Escortant au désert le sauvage et la brute.*

*Lumière rougeâtre au devant des cabanes,
Prière exotique qui enchante les tziganes.*

*Corps serré par le corps, main serrée par la main,
Odeur diabolique d'un jardin africain.*

*Voyage infini à travers les mondes,
Au milieu des buissons où les lionnes grondent*

*Dans les pages d'histoire, dans les époques ardentes,
Flammes de l'harmonie comme une langue suçante.*

*Où la muse a créé la sonate charnelle,
Qui nourrit le serpent de sa viande éternelle.*

Dans le désert

*La caravane passe,
Entourée d'une cadence,
D'un silence,
D'un rythme sans échos.
Cherchant des sources, des côteaux;
Comme dans les mers sans routes les bateaux.*

*Sur la page blanche du désert,
Où la lumière fond comme le blomp sur la flamme,
Les gazelles regardent de leurs yeux de femme.*

*Sur la page blanche du désert,
La caravane passe,
Liant les pays et les races,*

*Laissant sous ses pas des mesures égales.
Le soleil est blanc, un morceau de cristal;*

*Escortée par des ombres vives et berçantes
Pensant à la nuit aux fraicheurs caressantes.*

*La vie a le rythme du pas des chameaux,
Tel un ciel hivernal par ses astres, les hameaux.*

*Des visages maigres et des regards sombres,
Cultivant la lumière et récoltant l'ombre.*

*Leurs nuits sont longues et leur fatigue brève,
Ils consolent leur esprit sur l'oreiller de rêves.*

Frappe

*On s'étonne de cette passion noire
Dans cette vie aux envies brèves
Qui arme la main faible d'une femme;
Devant l'infâme
Dénouement de son rêve.*

*Frappe, avec ton poignard, tire ta balle,
Femme superbe, adepte fidèle du temple,
Divinisant l'amour.
Que le sang jaillisse, que le visage pâlisse.
Et cette bouche d'homme qui t'a trahie
Qu'elle se ferme pour toujours.*

*Oui, frappe avec ton poignard, tire ta balle:
Comme ces héros qui divinisent les légendes du sexe mâle,*

*On t'a fait souffrir, on t'a dominée
Depuis des siècles, depuis des années,*

*Femme superbe, pureté de la race,
Loi divine des sacrifices surhumains,
Quand je vois dans ta main
Le sang;
Je regarde ta poitrine et ton cœur arraché,
Ton destin piétiné au gré d'un débauché.*

*Frappe avec ton poignard dans la plaie mortelle;
Et dis que tu crois l'amour immortel.*

*Ton geste n'est plus un crime après cette foi;
On châtie les rénégats, les rebelles à la loi.*

●

Chaque nuit

*Chaque nuit recommence ma vie coutumière,
Et enfin, pour te voir, j'éteins ma lumière.
Je te sens dans mes bras, allongée dans mon lit,
Tremblante, fiévreuse, comme une flamme pâlie.*

* * *

*Tu remues sous les caresses des draps
Une ombre s'agite entre tes bras.
Tu es fière.
Ton âme est froide comme le fond d'une bière
Tu as eu des instants sublimes;
Tu descends en riant les marches de l'abîme.
Comme un beau parfum tu te laisses acheter,
Tu es dévorée par ta propre lâcheté.
Laisse tes yeux courir vers l'enfer souterrain,
Chanson des tavernes, muse des tabarins.
Autour de ton être des débris des dégats
Tu marches sur les ruines de ton cœur rénégat.
En perdant chaque instant ta couleur, ton parfum
Pour être oubliée comme un triste défunt.*

●

L'ivresse

*Brûlé par une soif terrible
J'ai pris le verre entre mes doigts
Mon âme avait le pouvoir des rois.*

*Envahi par l'amour
Par cette reine invincible
Je cherchais les couleurs des roses
Sur un horizon morose.*

*Ma conscience me regardait
Comme un enfant orphelin
Qui perd l'haleine
Dans une fatigue froide
Mais la gaîté me donnait l'accolade.*

*Comme une chantte féline
La volupté passait dans mes veines;
Comme les ombres des nuages au fond des ravins*

*La vie était belle
Mon cœur avait des ailes
Pour monter plus haut que les aigles
Vers les espaces des joies
D'où comme des prairies on voit les bois.
La nature riait devant mes yeux.
Comme les astres dans les cieux*

*Je voyais le bonheur de ma vie
Dans mon cœur palpitaient des minutes éternelles
Les chimères les plus douces et les heures les plus belles.*

*Soudain
En cassant le verre sans boire le vin
J'ai grisé mon âme
Par une ivresse sacrée
Qui se repose dans les nuits nacrées
Sous les ombres obscures des couvents.*

*Je vois passer la joie en caravane
Moi je porte dans mon âme
Le cercueil de mon amour.*

Un instant

*Les maisons dorment de leur doux sommeil
Comme le vent, le papillon et l'abeille,
Dans l'espace vide la lune marche
Le mouillant dans les lacs, se séchant sur les collines
Comme une femme belle sur son dos un manteau d'hermine.*

*C'est une nuit de fête au bord des rivières,
Les roseaux chantent et répètent des prières,
Remplies par ces rythmes, les vagues courent les rivages,*

*De loin, les loups envoient leur cri sauvage,
Et l'haleine du monde ressemble à la brise*

*Soudain sur les montagnes un lac inonde,
Un déluge de couleurs envahit le monde,
Une nouvelle journée, un nouveau cri de coq,
Comme une poussière dorée la lumière s'envole
Regardant la soirée, ma chatte somnole.*

●

Je reviendrai

*J'aime le vin divin, comme la bien-aimée
Je ne peux pas goûter les bouteilles entamées,*

*Laisse-moi comme le reste d'une table de festin,
Tu ne peux rien faire, c'est la loi du destin.*

*Et un jour, le temps apportant sa poussière,
La vie, en me mordant de sa triste misère;*

*Sans un mot de reproche, sans un cri de blasphème,
Je viendrai te dire: Le sais-tu ? je t'aime.*

*Alors, tu sera vieille avec des idées blanches,
Calme et libérée de revanche.*

*Dans les soirées d'hiver froides et neigeuses
Ecoutant doucement la tempête rageuse:*

*Je serai près de toi, de l'amour épanoui
Comme une veilleuse pour éclairer tes nuits.*

●

Consolation

*Quand tu poses tes lèvres sur mes lèvres
Je voudrais tant croire à un jour éternel
Et que quelqu'un nous couve, d'un regard paternel.*

*Ton amour généreux oublie le lendemain,
Mais les couleurs pâlissent, la vie devient austère.
Comme un fruit mûr qui penche vers la terre.*

*A quoi servent les astres et la lune étonnée
Et ce vent qui mugit entre le ciel et la terre
Sans vouloir nous livrer le moindre mystère.*

*Le soleil nous regarde,
Mûrissant le blé, colorant la rose
Le chemin lointain reste sombre et morose.*

*Je me dis tout de même, ce moment est réel.
Pour oublier la nuit, je regarde tes yeux
Qui trompent un peu moins et qui consolent mieux.*

●

Sans toi

*La maison est triste, tu n'es pas à ta place,
Je cherche ton image dans les coins de ma glace.*

*Je t'aime comme l'espoir, je t'adore comme un dieu
Je cherche le bonheur dans le fond de tes yeux.*

*Où le soleil est doux où l'herbe est si fraiche
Où la terre est brodée sous les fleurs des pêches.*

* * *

*Tu m'embrasses, je me demande si tu m'aimes
Ou si c'est la caresse d'un roi à son harèm*

*Laisse me consoler sur ta main divine,
Tu es si gentille, si infiniment fine.*

*Ton ombre est mignonne, une poupée de faïence
Colorée par les mains des maîtres de Florence.*

*Pour pouvoir t'oublier, il me faut ta présence,
Tes yeux d'éméraud, ta sublime science.*

*Je nourris mon amour d'un instant de plaisir,
Et je brûle mes nuits dans le feu du désir.*